

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HDI

HW 2MGD J

KE 33349

HARVARD
COLLEGE LIBRARY

THE GIFT OF
Dr. John Rathbone Oliver
CLASS OF 1894
OF BALTIMORE, MARYLAND
—
AUGUST 4, 1941

TRANSFERRED
TO THE LIBRARY OF
the
Classical Department

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA.

VOL. I.

ALBII TIBULLI
OPERA OMNIA
EX EDITIONE I. G. HUSCHKII
CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE
IN USUM DELPHINI
VARIIS LECTIONIBUS
NOTIS VARIORUM
RECENSU EDITIONUM ET CODICUM
ET
INDICE LOCUPLETISSIMO
ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN PRIMUM.

T

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

~~L9.140~~
KE 33349

HARVARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
DR. JOHN RATHBONE OLIVER
AUGUST 4, 1941

*Transferred to the
Classics Library*

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

	Pag.
PHILIPPI SILVII Epistola Serenissimo Delphino . . .	1
I. G. Huschkii Præfatio	3
Vita Tibulli , ex Editione Heyniana	19
Tibulli simulque M. Valerii Messalæ Vitæ Synopsis Chronologica	28
Clarorum aliquot virorum de Albio Tibullo Testi- monia et Judicia	32
Elenchus Alphabeticus nonnullorum scripturæ Com- pendiorum quæ in VV. LL. occurrunt	46
Albii Tibulli Lib. I. Eleg. I.	51
— — — — — Eleg. II.	61
— — — — — Eleg. III.	71
— — — — — Eleg. IV.	82
— — — — — Eleg. V.	92
— — — — — Eleg. VI.	102
— — — — — Eleg. VII.	111
— — — — — Eleg. VIII.	121
— — — — — Eleg. IX.	131
— — — — — Eleg. X.	141

	Pag.
Albii Tibulli Lib. II. Eleg. I.	151
— — — — — Eleg. II.	164
— — — — — Eleg. III.	168
— — — — — Eleg. IV.	180
— — — — — Eleg. V.	190
— — — — — Eleg. VI.	214
— — — — — Lib. III. Eleg. I.	222
— — — — — Eleg. II.	228
— — — — — Eleg. III.	237
— — — — — Eleg. IV.	245
— — — — — Eleg. V.	261
— — — — — Eleg. VI.	268
— — — — — Lib. IV. Carm. I.	280
— — — — — Carm. II.	324
— — — — — Carm. III.	328
— — — — — Carm. IV.	332
— — — — — Carm. V.	336
— — — — — Carm. VI.	340
— — — — — Carm. VII.	344
— — — — — Carm. VIII.	346
— — — — — Carm. IX.	348
— — — — — Carm. X.	349
— — — — — Carm. XI.	351
— — — — — Carm. XII.	352
— — — — — Carm. XIII.	354
— — — — — Carm. XIV.	357
Epitaphium Tibulli	358
Duo Epigrammata Tibullo ascripta	360
NOTÆ VARIORUM in Tibulli Lib. I. Eleg. I.	369
— — — — — Eleg. II.	374
— — — — — Eleg. III.	376
— — — — — Eleg. IV.	379
— — — — — Eleg. V.	381
— — — — — Eleg. VI.	383
— — — — — Eleg. VII.	386

	Pag.
Notæ Variorum in Tibulli Lib. I. Eleg. VIII.	389
— — — — — Eleg. IX.	391
— — — — — Eleg. X.	394
— — — — — Lib. II. Eleg. I.	395
— — — — — Eleg. II.	401
— — — — — Eleg. III.	402
— — — — — Eleg. IV.	404
— — — — — Eleg. V.	406
— — — — — Eleg. VI.	411
— — — — — Lib. III. Eleg. I.	413
— — — — — Eleg. II.	414
— — — — — Eleg. III.	417
— — — — — Eleg. IV.	418
— — — — — Eleg. V.	421
— — — — — Eleg. VI.	424
— — — — — Lib. IV. Carm. I.	426
— — — — — Carm. II.	434
— — — — — Carm. III.	ibid.
— — — — — Carm. IV.	ibid.
— — — — — Carm. V.	435
— — — — — Carm. VI.	ibid.
— — — — — Carm. VII.	436
— — — — — Carm. VIII.	ibid.
— — — — — Carm. IX.	437
— — — — — Carm. X.	ibid.
— — — — — Carm. XI.	438
— — — — — Carm. XII.	439
— — — — — Carm. XIII.	ibid.
— — — — — Carm. XIV.	440
— — — — — Epitaphium Tibulli	ibid.
— — — — — Duo Epigrammata Tibullo ascripta	ibid.
M. Antonii Mureti in Tibullum Scholia	441
Achillis Statii in Tibullum Commentarius	455
Jani Dousæ Nordovicis Præcidanea pro Albio Tibullo	534

	Pag.
Jani Dousæ Nordovicis Schediasma Succidaneum .	581
Jani Dousæ Filii in Albium Tibullum Conjectanea	
et Notæ	596
RECENSUS EDITIONUM Albii Tibulli	603
Recensus Codicum Mss. Albii Tibulli qui in Biblio-	
thecis Britannicis asservantur	612
INDEX	i

AD
SERENISSIMUM
DELPHINUM
PHILIPPUS SILVIUS

T. E. C. P.

Hos etiam Vates tenerorum suscipe Amorum,
DELPHINE; hos Comites namque Catullus amat.
Suscipe: nec pigeat Vates tractasse venustos,
Materno fovit quos sua Roma sinu,
Aurea dum Latii sermonis sæcla vigerent,
Certaretque armis æmula lingua suis.
Hic pulchram cecinit Nemesis, cecinitque Neæram;
Illum oculis cepit Cynthia prima suis.
Delia sola suo domus est, et turba Tibullo,
Cura recens Nemesis, Delia primus amor.
Quæ teneri pectus succendit amore Propertî,
'Cynthia prima fuit, Cynthia finis' erat.
Ambo pares genus, ambo animis, studiisque gemelli;
Carmine Acidalias concinuere faces,
Carmine, quo voti inclusa est sententia compos,
Quo claudebatur sola querela prius.
Tam cultis commissi Elegis vixere calores,
Et vivent donec spicula figet Amor.
'Donec erunt ignes, arcusque Cupidinis arma,'
Vivent, Nasoni si modo habenda fides.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

A

Certius auspiciū facies, DELPHINE, Poëtis
Si sese possint annumerare tuis.
BORBONIDUM in tectis sub tanti nominis umbra
Clara illis parta est gloria, fama, decus.
Par ævum ipsa suo immortalia Lilia spondent,
Si quæ scripta velint Numine tuta suo.
Ite, boni Vates; nec vos operosa moretur
Pompa Loci, aut quatiens horrida pila cohors.
Tympana, nec lituus crepitans, raucusque tubarum
Clangor, nec strepitu terreat Aula frequens.
Non etiam his major cunctis præsentia MAGNI:
Incutiat solis hostibus illa metum.
Temperat augustos mitis clementia vultus,
Et præbet faciles obsequiis aditus.
Et vos MAGNUS amat, MAGNI patet Aula Camœnis,
Nec teneræ Mavors obstrepit ipse lyræ.
Vestræ illic artes media inter bella vigeant;
Quanta hæ tranquillæ pars modo pacis erunt?
Non semper sulcant augustas seria frontes;
Interdum gaudent lusibus atque jocis.
Est ibi fidus amor, sunt fidi pignora amoris,
Pignora Liligeri spes geminata Throni.
Est mater Latii cultrix VICTORIA Pindi;
Est ea Pieridum, credite, tota domus.
Ite: paterna olim fors per vestigia natis
Sternetis faciles ad sacra vestra vias.
Ite modo; et nostros DELPHINO offerte labores,
Vestra meo si quid munere scripta nitent.
Si vestros penna bene solvi interprete nodos;
Ne studium huic pigeat commemorasse meum.
Dicite quam pauca hæc non ficto pectore donem;
Quam dare plura velim, si dare plura queam.

*Lutetiæ Parisiorum,
Kal. Mart. An. Chr. 1685.*

IMMAN. G. HUSCHKII

P R Æ F A T I O.

[EX EDIT. AN. 1819.]

Hoc inprimis propositum habui, ut Tibulli Carmina accurate exigerem ad Editiones veteres, libris scriptis, quibus hodieque utimur, auctoritate non inferiores, ætate prope modum pares; planumque facerem, quo olim illa habitu expressa, quas mutationes vel a codicibus recens comparatis vel a doctorum hominum ingeniis paulatim subierint, quo denique jure nova quævis lectio substituta sit antiquiori; unde, facile intelligebam, pendere hujus operis, toties re-cocti, recensionem paulo accuratiorem. Sed hoc inquirendi studium magnam mihi otii partem absumsit, nec uno simul tempore omnia in promptu fuerunt subsidia. Quo factum est, ut libro primo quædam afferre non potuerim adjumenta, quæ perlata demum ad me sunt jam occupatum in recensendis reliquis. Cui incommodo statim ab initio occurrendum mihi esse vidi Analectis, quibus colligerem, quæ adjicienda essent, vel etiam retractarem, si quid melius constitui posse videretur.

Jam in iis subsidiis, quæ mihi librum Elegiarum primum illustranti defuerunt, primo loco memoranda est Collatio Editionis Sæculi xv. quæ nunc separata invenitur, nunc conjuncta cum Propertio a. 1472. Propertium ego quon-

solent Editores, ubi vox integra, quæ a sensu non abhorreat, in manibus est, emendandi autem ratio tam prompta et parata. At ille, hæsitans fortasse, utrum vocem decurtatam mutaret in 'etenim' an in 'etiam,' maluit librum suum sequi, quam ingenium periclitari. Quare nullus equidem dubito, quin ex eodem libro scripto pariter ductæ sint lectiones quædam aliæ, quas nemo fortasse non Tibullo restituendas esse censeret, nisi ceterorum codicum obstaret numerus et auctoritas. I. 3. 29. 'Ut mea votivas persolvat Delia pœnas;' quam lectionem re vera pro 'voces' reposuit Vulpius, sed, quod notandum, ne monito quidem lectore, ductam eam esse ex Editione illa. Cujus generis simile mangonium, fateor, mihi adhuc oblatum esse alibi nullum. Hoc omnium instar argumentorum est, Vulpium ob oculos habuisse hanc Editionem. Porro I. 3. 76. 'Assiduas atro sanguine pascit aves.' Probabilis haud dubie scriptura. Vulgo 'viscere.' IV. 1. 72. 'Cum canibus rapidas inter freta curreret undas.' Qua memorabili lectione, a nobis recepta pro 'serperet,' quod vulgo legitur, tota loci illius facies mutata est. IV. 13. 13. 'Nunc licet *et templo* mittetur amica Tibullo.' Ubi vide Commentarium. Hanc omnem diversitatem ne dignam quidem habuit, quam commemoraret, Vulpius, quamvis postea scripserit in Prolegomenis ad Propertium p. VII. 'Usus valde sum Editione omnium principe Anni MCCCCLXXII. cujus locus incertus.' Hanc cum manu scriptis codicibus fere consentientem Broukhusius omnino ignoravit. Laudavit eam quatuor ad summum Propertii locis, I. 2. 2. II. 34. 9. III. 17. 29. IV. 4. 48. Hoc ille vocabat 'valde uti.' Ego quavis pagina laudassem. Nam Codicis vicariam esse hanc Editionem, inprimis demonstrant lectiones quædam, quas nullus quidem liber editus, at scripti confirmant complures, velut illa satis a me commendata diversitas I. 2. 51. 'Sola tenere malas Medæe dicitur artes,' pro 'herbas.' I. 4. 43. 'Quamvis prætexens picea ferrugine cœlum.' Ubi omnes, quod sciam, Editiones veteres habent 'picta,' præter principem illam, e qua Vulpius

tandem revocavit 'picea,' nunc quidem laudato libro. Quanti autem pretii Codex ille fuerit, inde potissimum efficitur, quod Editori veteri lectiones suppeditavit, quas posterioris demum ævi Interpretes intellexerunt unice veras esse, ut 1. 5. 5. 'libeat ne dicere quicquam Magnificum posthac,' pro 'liceat ne' vel 'nec.' Ib. v. 16. 'Vota novem Triviæ nocte silente dedi.' Quo loco reliquæ Editiones ad Scaligeranam usque 'Veneri' exhibent, quod postea reposuerunt Gebhardus et, e suo codice, Grasserus Lugd. a. 1607. 1. 7. 42. 'Crura licet dura compede pulsa sonent,' pro 'cuspidē.' Adde ib. v. 53. 'Sic venias hodiernæ,' et 11. 5. 8. 'nunc indue vestem Sepositam,' pro 'Depositam.' Quibus locis omnibus aliisque permultis hæc Editio discrepat ab Editione maj. a. 1472. quam Venetam dicunt, et hujus sæculi reliquis. Num etiam a Pinelliana et Bartoliniana? Hoc adhuc ignoro. Nam quod putaveram, Morellium, qui hæc duo exempla rarissima descripsit in Epistola ad Nobilissimum Antonium Comitē Bartolini, eadem etiam contulisse cum aliis et omnem lectionis diversitatem enotasse, fecit me certiorē vir eruditissimus, se nihil servare in Adversariis, quod non prodidisset in Epistola. In hac autem de lectione Pinelliani exempli, quod translatum est in Angliam, prorsus non agitur, e Bartoliniano nonnulla loca descripta sunt, e quibus apparet, hoc in universum magis conspirare cum Ed. min. a. 1472. de qua supra dixi, v. c. in lectione 'tentet' et 'reseret' 1. 2. 17, 18. expressa a Balbo, quam cum Ed. maj. a. 1472. Me autem inprimis adverterat illud, quod scribit Morellius p. vii. huic Editioni, cujus adhuc non nisi unum exemplum repertum est in Bibliotheca Bartoliniana, inesse lectiones probabiles, in nulla alia ejusdem ævi Editione comparentes, nisi forte in Pinelliana, quam tum non amplius ob oculos habebat.

Hæc tria exempla utrum ante Editionem a. 1472. quæ vulgo princeps habetur et Venetiis prodiisse fertur, an post eam excusa sint, etsi ad liquidum perducere non potuit Morellius, ego tamen in eam sententiam inclino, ut illa

antiquiora existimem, antiquissimum autem omnium Pinellianum, expressum, si forte, ad librum, Senecæ et Pontani commentis non inquinatum. Ad hoc enim Grammaticorum par insignior horum Carminum interpolatio referenda est. Pontanus simulabat, habere se vetustum Codicem, cui inessent quidam in aliis libris desiderati versus, cujus ille Codicis nemini copiam fecisse videtur, nec facere potuit, siquidem finxerit, quod nusquam gentium extaret; similis hac in re Lilio Gregorio Gyraldo, qui pari modo homines deludebat. De Pontano res posita est in conjectura, sed admodum probabili. Nam Perreius, qui Pontani Codicem sæpe laudat, semel tamen manifesto prodit, se librum ipsum non vidisse, scribens ad III. 4. 65. 'Pontanus reposuit ab illo, ut asserebat, codice: 'Flere nec ante pedes pudeat dominamque vocare?'' Ergo Pontanus vulgasse videtur librum, a se interpolatum, quem diceret descriptum esse ab archetypo illo, quod nemo unus viderat. At nullam plane dubitationem habet Senecæ liber interpolatus, ex quo, certo scio, fluxisse Codicem Anglicanum, numero quartum, litera D notatum a Broukhusio. Ad hujus Codicis finem primum legitur Vita Tibulli, deinde sequitur Epistola hæc: 'Lilius Castellanus suo Antonio Jacobo Racinatensi S. P. D. Tibullum a me superioribus diebus quotidiana instantia flagitasti, quem ego hic ad te mitto, ut plane intelligas, a Senecæ libello vel hisce manibus traductum Poëtam sane inter primos venerabilem.' Hæc P. Burmannus Secundus ex ipso illo libro transtulit in schedulam separatam, insertam Editioni Broukhusianæ in Bibliotheca Regia Berolinensi, nec plura ille, quod dolendum, descripsit, addens: 'Cetera pars Epistolæ in laudibus Tibulli et commendatione Ludovici cujusdam Pontani occupatur.' Quem ego Ludovicum Pontanum non magis cognitum habeo, quam Lilius Castellanus et Antonium Jacobum Racinatensem. Ad Senecam quod attinet, ejus notitia adhuc debebatur duobus librariis, quorum alter exaravit Cod. Dresdensensem, alter Mediolanensem. Nunc accedit tertius, is, qui perscripsit Cod. Parisiensem n. 7989. collatum cum editione

Vossiana a. 1811. ab eruditissimo Bardilio, cujus benevolentia hæc Collatio tota translata est in Editionem nostram. Hic igitur librarius iisdem versibus Catulli et Tibulli adulterinis nomen Senecæ ascripsit, quibus idem ascripserunt priores illi. De Tibullo vide, quæ annotavimus ad 11. 3. 14. et 75. De Catullo audiendus est Paul. Marron, laudatus in Procemio Elegiæ ad Manlium a Santenio, in cujus ille gratiam Poëtæ Veronensis Carmina ad eundem Codicem Parisiensem accuratissime contulit cum Editione Is. Vossii Lond. 1684. quam nos Collationem item in scriniis nostris servamus. Marron igitur Collationi Catullianæ præscripsit hæc: 'Codex 7989. Regius. Videtur hoc esse Mediolanense illud exemplar quod Vossius p. 284. dicit ceteris omnibus vetustius. In hoc enim comparet versus quem isto loco citat et ad marginem ascribitur vetusta manu: Supp; Sen^a.' Vere. Nec tamen ratio illa, qua concluditur, Mediolanensem et Parisiensem unum esse eundemque librum, ita comparata est, ut assensum extorqueat. Nam Senecæ nomen ascribitur etiam in Cod. Dresd. Tibulli versibus, quos laudavi supra, nescio an etiam Catulli loco El. ad Manl. v. 47. 'Omnibus et triviis vulgetur fabula passim,' quem designat Marron, nec tamen idem est liber cum Parisiensi, ut res ipsa loquitur, sed ex diverso fonte ductus, quod satis patet e lib. 1. 2. 24, 25. ubi hic alium versum subdititium habet quam ille. Ergo tres libri, inter se diversi, Senecam accusant tanquam interpolatorem. Et dubitamus adhuc, versus ejicere, aperte illi ascriptos? Exempli gratia 11. 3. 75. 'Ah pereant artes et mollia jura colendi.'¹ Quo quidem versu ego nullum vidi unquam infi-

NOTE

¹ Scipio Maffei Mus. Veron. p. ccv. 'Horrent quidam, versus duos integros cum ejiciendos audiunt. At non horruit Scaliger Tibullum castigans: 'Hoc distichon spurium et insititium est.' (1. 2. 24.) Quanto minus pertimescendum, ubi de Catullo agatur, cui et alia Carmina Editores de suo injecisse ignorat nemo. Parthenius de iis quæ addiderat mo-

nuit, at non ita ceteri. De Carminis dimidio Scaliger: 'additum est a Pontano, ut et alia nonnulla.' Non hæc Scaligeri sunt, sed Mureti verba ad Catull. Carm. 1. 9. ubi porro scribit: 'Ego etsi non video, quid aptius appingi potuerit, satius tamen duco, esse lacunas in bonis libris, quam eadem cujusquam ingenio expleri.'

cetiozem. Sed de hac re satis ad locum. Hic mihi potius memoranda est ingeniosa viri cujusdam docti de ætate et patria hujus Senecæ conjectura, prodita in *Ephem. Liter. Academ. Jen.* 99. a. 1777. amplificata ab Harlesio *Supplem. ad Brevior. Notit. Literat. Rom. P. 1. p. 347.* ubi scribit: ‘ Medio sæculo xv. floruit quidam Thomas Seneca Camers, non Latinis modo sed etiam Hetruscis literis commendatus et Poëta; cujus Latina habentur inter Carmina Illustrium Poëtarum Ital. Florent. 1721. Tom. ix. p. 39. Is, qui Æsii, Arimini, Bononiæ, et Florentiæ docebat, una cum Porcello seu Porcellio (de quo multus est Zénus in *Dissertationi Vossiane* Tom. 1. p. 15—21.) studium literarum Græcarum, quas ignorabat, stulte sprexit. Quod igitur uterque homini Latino Græcis non opus esse literis temere prædicabat, immo potius odio iraque in Basinium Parmensem, Græcarum literarum amantissimum, inflammatus, hunc omne tempus, in literis Græcis consumptum, omnino perdisse clamitabat: Basinium gravem nactus est adversarium, qui quidem in binis Epistolis, altera prosa oratione exarata, altera poëtica, in qua ostendit, Poëtas Latinos sine literis Græcis nihil posse, contra utrumque stylum acuit, in utraque autem Epistola Thomam Senecam Camertem nomine tantum Senecæ appellavit. Hic igitur Seneca forsitan fuit, qui interpolaret Tibullum, Virgilium, aliosque Poëtas, et cujus nomen appingeretur versibus interpolatis.’ Hactenus ille, mea sententia, satis ingeniose. Tamen Senecam, de quo agitur, paulo maturius floruisse crediderim, siquidem interpolationes ejus jam notantur in *Cod. Paris.* qui scriptus est a. 1423. Et re vera ille jam a. 1420. in magna celebritate vixit Anconæ, referente, ut nunc ipsum video, Angelo Bataglini, qui vitam viri accuratissime perscripsit, apud Basinium *Opp.* Tom. 11. p. 91. Ex quo rursus consequitur, eos libros, qui pro versibus Senecæ lacunas habent, ut libri quidam Mureti 1. 2. 25, 26. ed. Voss. antiquiores esse Parisiensi, certe ex antiquiore codice ductos, ut Vindob. et Bern. Sed hi, vereor, ne admodum sint pauci. Certe ego inter eos, quibus temporis nota ascripta est, nullum

vidi, qui ætate superaret Parisiensem et excederet annum 1423. ut hic adeo sit unus ex antiquioribus. Codex Archiepiscopi Eboracensis (E) omnium, ait Broukhusius, quos vidi, vetustissimus est. Atqui P. Burmannus Secundus, qui librum illum vel ipse manibus versavit, vel certe Collocatione Heinsiana usus est, ad oram Editionis Broukh. testatur, scriptum eum esse a. 1425. 'sicut in fine legebatur.' Idem ad Anglicanum A. notavit: Liber magnam partem mutilus, in cujus fine hæc leguntur: 'Ego Nicolaus de Brandis hunc Tibullum scripsi mense Augusti 1460.'—Codex C. circa initia, ut videbatur, artis Typographicæ scriptus. —Codex D. eodem fere tempore scriptus. Colbertino inest longior et diffusior Vita Tibulli, quam quæ vulgo in libris scriptis reperitur. Ea vero est Hieronymi Alexandrini, et legitur in Ed. Venet. a. 1475. Hinc, ait Broukhusius, qui notationem illam ascripsit Ald. a. 1515. hinc æstimari potest vetustas Colbertini libri. Sic inter omnes illos codices, quos recenset Heynius, quorum plurimis temporis nota adjecta est, vix unum reperiās, qui excedat sæculum xv. complures scripti sunt post inventionem artis Chalcographicæ: unus Vaticanus n. 1609. simpliciter vocatur 'Tibulli codex antiquus in membrana.' De Lipsiensi, qui a me nunc primum collatus est, infra agam separatim. Hi igitur libri circa Chalcographiæ initia scripti propemodum omnes ex uno illi quidem profecti sunt fonte, sed cum alii librarii alios rivulos consecrarentur, a Seneca, Pontano, Philelpho, Aurispa, ceterisque interpolatoribus turbatos, tot facta sunt codicum divortia, quot enumerare longum est, percensere infinitum.

Antiquioribus sine dubio libris usus est Perreius in Excerptis, Aldinæ a. 1515. ascriptis. Cujus libri vicissitudines tam accurate persecutus est Saxius in Onomast. Lit. P. iv. p. 606. nihil ut addi iis possit, nisi, quod exteri fortasse ignorant, delatum eum esse post obitum Santenii in Germaniam, et nunc servari in Bibliotheca Regia Berolinensi. Ubi cum ego nuper hunc librum paulo curiosius tractabam, statim animadverti, nondum exhaustas esse a Broukhusio

omnes libri rarissimi dotes, facileque impetravi a Viris Amplissimis, qui rei literariæ curam gerunt in Borussia, ut eum domi per otium denuo excutere mihi liceret, et comparare cum quibuscumque vellem ejusdem Bibliothecæ libris rarioribus; pro qua singulari erga me benevolentia maximas illis ago et agam gratias, 'dum spiritus hos reget artus.' Perreius igitur Tibullo subscripsit hæc: 'Recognovi ego Antonius Perreius collatis emendatissimis et vetustissimis Romæ et Florentiæ Codicibus anno 1528.' Sic vetus scriptura, tantum non evanida, renovata est, nescio a quo, fortasse ab Heinsio, omissis, quæ inferiore loco scripta magna oculorum intentione a me restituta sunt: 'Codicibus tribus Romanis Venet. . . . et Florentini. ex Diomed. gram. com. et Plauti et ex cod. ' Quæ per se levia, ad plenioram tamen horum Excerptorum intelligentiam mirifice faciunt. Romanos quidem codices et Florentinos in Excerptis ipsis nominatim citari non memini. Sed hos ille complexus est literis V. C. quibus, interprete Broukhusio, designatur universe Varietas Lectionis ex antiquis codicibus annotata ab Ant. Perreio. At Venetum ille semel diserte laudat ad III. 4. 80. 'Felix, ac alium desine velle virum:' ut est in Ald. 1515. Ascripsit Perreius: 'ac breve; nisi ergo legas, ut in cod. Ven.' Sed laudat etiam, quem in subscriptione, nisi fallor, non designavit, Veronensem ad I. 8. 22. sicut Pisani librum ad Catullum XXVII. 7. Puccii Codicem, V. C. Ubaldini et Cremonensis Episcopi ad Propertium II. 7. 13. Qui quales fuerint libri, hodie ignoramus. In eorum uno reperisse videtur Perreius lectionem rariorem, a solo Charisio memoratam, I. 5. 3. 'turben' pro 'turbo,' cui ille voci claris literis apposuit 'turben.' Illud autem inprimis animadverti velim, usum esse Perreium quodam Diomedis Grammatici Commentario, quem in subscriptione, maximam partem a me restituta, simpliciter laudat, in Excerptis ipsis tot eum locis commemoravit, ut facile appareat, librum plenum fuisse animadversionum ad hæc Tibulli Carmina spectantium. Exempla non longe quærenda sunt. Cita-

tur enim statim 1. 1. 6. 'assiduo igne,' Diom. 94.—1. 2. 61. 'Jam jubet adpersas,' &c. Diom. 86.—1. 4. 37. 'Solis æterna est—juventa,' Diom. 76.—1. 5. 43. 'Non facit hoc verbis,' &c. Diom. 94.—1. 6. 47. 'cædit violenta lacertos,' Diom. 85. et sic porro. Hic igitur Commentarius¹ qualis fuerit, nec ego scio, nec compertum habuit Broukhusius, qui omnem illam Variantium farraginem transtulit in aliud exemplum Ald. a. 1515. omissis his et reliquis, quæ, quorum referret, non habebat. Et mihi multa omittenda fuerunt. Nam fatendum est, libri hujus scripturam ita vetustate absumtam esse, ut multa ne legi quidem amplius possint, usum autem ejus difficiliorem reddidisse Heinsium, interpositis Codicum suorum lectionibus propriisque emendationibus. Ceterum nusquam ne tenuissimum quidem vestigium deprehendi earum Variantium, quas in Ed. min. a. 1472. reperiri, supra demonstravi. Spero tamen fore, ut eæ etiam lectiones, quarum fontes adhuc indagare non potui, aliquando confirmentur librorum scriptorum auctoritate, modo plures excutiantur, nec neglegantur annotationes, quas Editionibus sæculi xv. ascripserunt Politianus, Bernardinus Pisanus, Alexander Syncriticus, alii. Nam Editiones ipsæ jam comparatæ sunt, si a Pinelliana

NOTE

¹ Intelligendum esse locis citatis Diomedis Grammatici Commentarium, in subscriptione memoratum, ab hoc autem discernendum esse alium librum, sic citatum: 'Dio. in Calp.' v. c. ad Catullum 1. 2. 'Dio. in Calp. 64.' Ibid. v. 9. 'Dio. in Calp. 10.' hoc igitur mihi dubium non videtur. Alibi simpliciter laudatur 'Annotatio,' v. c. ad Tibullum 1. 4. 9. ubi professus sum, me, quorsum ea pertineat, nescire. Mox animadverti, auctorem Annotationum illarum esse M. Anton. Cocc. Sabellicum, cujus ille nomen præposuit, v. c. ad Catullum 1. 2. scribens ad marginem: 'quod o, Patrona, Virgo: Sabel. annot. 51.' Ita re vera legit Sabellicus in Annot.

insertis Gruteri Thea. Crit. Tom. 1. p. 162. Sunt igitur in his Excerptis nova mixta antiquis, distinguenda est recentior manus ab antiquiore. Quod nunc vereor, ne me fefellerit ad 1. 2. 16. 'Audendum est,' &c. qui versus abest ab Ald. a. 1515. Hanc lacunam altera manus explevit sic: 'vacat V. C.' altera addidit: 'et i cod. ipso M. sic ē: Audédū ē: fortes adjuvat ipsa Venus.' Hoc ego in Analectis ita interpretatus sum: 'et in cod. ipso M.' Nunc non dubito, quin ita rescribere debuerim: et in cod. impresso Mureti, hoc est, in Editione Mureti, quæ verum illud sic exhibet: 'Audendum est: fortes adjuvat ipsa Venus.'

et Bartoliniana discedas, nisi fallor, omnes. Venetæ, quam dicunt, a. 1472. a nullodum Editore adhibitam diversitatem e Parisiensi exemplo enotavit et mecum communicavit eruditissimus Bardili, prætermisso tamen Carmine ad Messalam, quod postea cum Ed. Heyn. a. 1777. comparavit alius vir doctus ad exemplum Argentoratense, ex quo is, quem primo loco nominavi, Bardilius, me rogante, diplomatica fide descripsit Specimen Carminis ad Messalam a vs. 54—78. quibus versibus continetur Epitome errorum Ulyssis, expressa ad Odysseam v. 810—338. Hoc Specimen, æri incisum, cum editione nostra vulgabitur. Romanam a. 1475. Vicentinam a. 1481. Lipsiensem ex officina Thanneri a. 1500. et alias Heynius, Venetam a. 1475. Rhegiensem a. 1481. Brixensem a. 1486. et Venetam a. 1487. cum Commentario Cyllenii accuratissime excusserunt Nic. Heinsius et Broukhusius. Ego ipse denuo comparavi lectionem Vicentinæ, Rhegiensis, et, quas ipse possideo, Venett. a. 1491. et a. 1498. nec me poenitet repetiti laboris. Nam et in Vicentina multa aliter se habere cognovi, quam proditum est ab Heynio, v. c. III. 3. 1. nec in Rhegiensi defuit, quod discreparet a notatione Heinsiana, v. c. I. 3. 51. A Rhegiensi exemplo, quo usus sum, aberat plagula extrema, cui impressum est loci et anni indicium, ut ab initio, cum mihi traderetur e Bibliotheca Lips. Senatoria a Blumnero, Viro Illustri, nescirem, quænam hæc esset Editio. Mox tamen agnovi, esse Rhegiensem, e comparatione alterius exempli, commodati mihi tum a Diezio. Hoc notatum est multis animadversionibus Alexandri Synclitici, illud Casp. Barthii, qui suas in Tibullum Notas ipse laudat ad Statii III. Theb. 276. Alexandri Synclitici annotationem perpetuam perlegere, immo excerpere, nec potui nec volui; quando enim finiturus? sed diligentiae aliorum, qui post me his Carminibus illustrandis operam dabunt, excutiendam reliqui. Nunc etiam in manibus habeo Venetam a. 1487. missam commode a Wilckenio, viro amicissimo, qui me et præsentem et absentem omni modo sublevavit copiis Bibliothecæ Berolinensis, qua nulla hodie instructor est a multiplici appa-

ratu, ad Catullum, Tibullum, Propertium, et Ovidium pertinente. Hæc Editio, quod Heynius jam monuit, et ipse agnovi, conspirat ita cum Venett. 1491. 93. ut, ubicumque has laudaverim, paucis locis exceptis, addere cogitando possis illam. Habet igitur Venet. 1487. quod suspicabar, I. 6. 84. 'Spectat: et infelix quod sit acerba monet.' III. 3. 1. 'votis,' et vs. 9. distinctis literis: 'Tunc cum permensæ defunctus tempore lucis.' Habent vicissim Venett. 1491. 93. 'tardos dies,' I. 4. 33. pro 'stultos dies,' quod expressum tandem est in Venet. 1500.

Editionem Tibulli sine anni et loci indicio, conjunctam cum Propertio Jac. Baryni Lips. a. 1495. apud Martinum Lantzbergensem, quæ nunc exstat in Bibliotheca Heidelbergensi, comparavit I. H. Vossius, qui, nescio quibus argumentis adductus, putaverit Tibullum impressum esse Lipsiæ a Conrado Kacheloven. Sane de ejusmodi exemplo agit Panzerus Tom. I. p. 499. n. 274. provocans ad Bibliothecam Neostadiensem, descriptam a Schnizero. Atqui ad eandem Bibliothecam provocat Harlesius Supplement. P. I. p. 350. ut confirmet, in ea exstitisse Tibullum ex editione Conradi Celtis. Hic error subest manifestus. Qua de re certius aliquid allaturum esse suspicor Bardilium, virum ad tales res explicandas natum ac factum, quem rogavi, ut exemplum Neostadiense, si copia daretur, denuo excuteret ac definiret, an recte vir quidam doctus posuerit, esse illud Thannerianum, nec unquam in rerum natura extitisse Tibullum Kachelovianum.

His Editionibus ita usus sum, ut, ubi omnes conspirabant in lectione aliqua per se non mendosa, posteriore tamen tempore expulsa, sedulo indagarem, an Latina esset, eaque via sæpe inveni, antiquiorem lectionem revocandam, abjiciendam esse recentiorem. Exemplis defungar paucis e pluribus: I. 5. 42. nulla non Editio vetus habet: 'Et pudet et narrat.' Hæc vera est lectio, quam satis confirmavi in Analectis. Adde v. c. Terentii locum And. I. 1. 9. At postquam Scaligero in mentem venit, reponere 'Et, pudet heu, narrat:' vix unus et alter repertus est Editor, qui hinc

discedere auderet, sicut Dousa et Grasserus, reliqui in contextum intulerunt pravam illam emendationem. 1. 6. 39. 'Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos.' Probe intellexerunt Editores veteres, hanc esse Latinam constructionem. Quid Broukhusius? Ratio, inquit, sermonis postulat, ut 'colis' scribamus: sed hoc et alii viderunt. Crediderunt etiam alii. Ego pristinam scripturam restitui. 11. 5. 53. 'Concubitusque tuos furtim vittasque jacentes.' Hæc lectio, omnes omnium ætatum vicissitudines eluctata, tandem cedere jussa est conjecturæ Vossianæ: 'Concubitusque datos furtim.' Cui emendationi primum obstat similis locus 1. 3. 50. 'nunc leti mille repente viæ,' depravatus item falsa lectione, 'nunc leto multa reperta via;' deinde obstant cum veterum Græcorum exempla, tum recentioris Græculi, qui Anacreontis nomen ostentat, locus Carm. xxviii. 15. *Ἐχέτω δ', ὅπως ἐκείνη, Τὸ λεληθότως σύνοφρυ Βλεφάρων ἴτυν κελαίην.* At, inquit, legitur ibi hodie *σύνοφρυ*, et locus aliter interpungitur. Quid tum? Docuit me Tibullus, Poëtam illum scripsisse *τὸ λεληθότως σύνοφρυ*. Enimvero Græcos non imitatur Tibullus. Certe non Anacreontem nostrum. Reliquos non modo imitatus ubique est, verum etiam Latine interdum convertit, ut Homerum in Carmine ad Messalam.

Jam ubi dissentiebant Editiones veteres, prætuli primum, ut par erat, eam lectionem, quam confirmaret Tibullus ipse, v. c. 11. 3. 79. ubi Ed. min. a. 1472. cum libris nonnullis habet: 'Non ego me vinclis verberibusque negem,' pro 'nego.' Illud Vossius, hoc ego reposui, præeunte Tibullo, 1. 6. 37. 'At mihi servandam credas, non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Porro 111. 2. 27. altera editionum classis prætulit: 'Sed tristem mortis demonstret litera causam:' eaque lectio dominatur in omnibus posteriorum ætatum exemplis. At altera classis, originem ducens a Rom. a. 1475. id est, Venett. et Brix. a. 1486. cum Commentario Cyllenii habent 'casum.' Hoc ego revocavi, duce Tibullo 1. 9. 82. 'Fixa notet casus aurea palma meos.' Deinde in dissensu aliquo Editionum veterum instar mihi omnium fuit Consuetudo. Huc in-

primis pertinet IV. 7. 8. 'Non ego signatis quicquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim.' Sic primum edidit Calpurnius in Vicent. a. 1487. idque expresserunt postea, præter eas, quas citavi, Edd., Venet. a. 1487. Aldd. Muret. Stat. Scalig. Dous. a. 1592. Plantin. 1560 et 1569. Gryph. 1561 et 1573. &c. confirmant duo libri apud Voss. Solus Grasserus edidit a. 1607. 'Ne legat ut nemo.' Hoc in nullo libro neque scripto neque edito reperitur. Excerptt. Pocchi habent, 'Ut legat id nemo.' Exemplis, quibus Calpurnii lectionem firmavi, adde Liv. IV. 31. 'Cum ibi quoque religio obstaret, ne non posset nisi ab consule dici dictator, augures consulti eam religionem exemere.' Hoc Latinum esse negat Gronovius ad locum, non negat Plinius IV. Epistt. 13. 8. 'Dabuntque operam, ne a me pecuniam non nisi dignus accipiat, si accepturus et ab ipsis erit.' Ubi vide Heusingerum et, quæ scripsit Schæferus ad v. 17. 6. item in Add. p. 794. Cicero Phil. VI. 3. 'Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus.'

Sin erat, ut me omnes destituerent Editiones et libri scripti, quod sæpe factum est, necessario mihi confugiendum fuit ad Conjecturam et, quæ Conjecturæ filia est, Emendationem. Hic omnem curam adhibui, ne emendarem, nisi quod manifesto mendosum esset, intactum contra relinquerem, cui nihil obstaret, nisi locutionis insolentia; probe sciens, quantum labis intulerit Veterum scriptis hæc recentiorum Editorum ratio, qua vitiosum aliquid habetur, quia insolitum est ad nostrum sensum, eique substituitur aliquid usitatus. Quod age exemplo confirmemus Propertii, qui scripsit I. 15. 21. 'Conjugis Evadne miseros elata per ignes Occidit Argivæ fama pudicitiae.' Consentiant in hac lectione Editiones omnes, præter Lachmannianam, quæ habet: 'ablata per ignes,' ex emendatione Editoris. Quid ita? Quia, inquit, Evadne 'elata' nunquam est, quæ se vivam in mariti rogum præcipitaverit. Atqui etiam mortui non efferebantur per ignes. Tamen ita scripsit Manilius, si mihi magis quam Bentleio credis, IV. 69. qui locus vulgo

ita legitur et interpungitur: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per ignes. Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris.' Non variant libri nec alii, nec Lipsiensis; habeo in manibus ipsum Bentleii exemplar Plantin. a. 1600. cui Variantes illius libri ascripsit Joach. Frid. Fellerus:¹ nec loco suppetias tulerunt T. Hemsterhusius et L. Santenius, quorum emendationes reperiuntur ad marginem Editionis Bentleianæ commodatæ mihi nuper a Frid. Aug. Wolfio. At Bentleius ipse scribit: 'Illud 'per ignes' sensu vacuum est; nec conatus est quisquam interpretari. Repono, 'Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per omnes. Ex ipsis quidam elati, &c.' Sic ille edidit: num facturus, si in locum incidisset Propertii? Vix credo. Nam locus Manilii sine dubio ita interpungendus est: 'per ignes Ex ipsis quidam elati—sepulchris.' Sed quorsum 'rediere?' Nihil expeditius. Appone literam extremam præcedentis verbi 'fugiunt' verbo, quod sequitur, 'errantque,' et mendum hoc ita corrige: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, terramque per ignes Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris: Atque his vita duplex, illis vix contigit una.' Constructionem hujus loci et locutionis, de qua agitur, vim optime illustrat Livius IV. 29. 'Messium impetus per stratos cæde hostes cum globo fortissimorum juvenum extulit ad castra Volscorum, quæ nondum capta erant.' Paulo post: 'cum dimisso exercitu urbem redisset.' Ubi editores 'in' adjecerunt, invitis libris optimis. De re ipsa Propertius II. 27. 16.

NOTÆ

¹ Hoc exemplar, nescio quo casu venerit in Bataviam ad J. Altheer, librarium Rheno-Trajectinum; unde, sub exitum anni superioris, delatum est ad me. Præscripsit libro nomen suum Richardus Bentleius. Subscripsit Fellerus: 'Contulit Manilium cum Codice M^{ss}o Lipsiensi (qui nbiq; fere Gemblacensi re-

spondet) Joach. Freid. Fellerus A^o. MDCXCIII. Lipsiæ: in gratiam celeberrimi Viri, Richardi Bentleii, parantis omnibus numeris absolutam hujus Poëtæ editionem. Godefrid. Richteri, de quo agit Wolfius in Annal. Liter. Tom. I. p. 64. nulla fit mentio.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

B

‘Concessum nulla lege redibit iter.’ Quodsi casus ita tulisset, ut librarius, qui Codicem Propertii exaravit, a quo reliqui manarunt, pro ‘elata’ reponeret ‘ablata’—nonnulli sane ‘delata’ intulerunt—nec, quid hic scripserit, hodie sciremus, nec quo modo corrigendus sit Manilius. Ita plerumque prava unius loci emendatio contagione lædit alterum alterius scriptoris locum, et omnis paulatim antiquitatis color perit. De quo vel sic actum foret, nisi tandem librariis manum injecisset suo tempore interveniens Chalcographia. Nihil enim tam insulsum excogitari potest, quod non, præsertim circiter natales divinæ hujus Artis, in Tibulli aliorumque scriptorum monumenta intulerint librarii et interpolatores, quorum errores confutare, et videre, quid in hac verborum confusione verum sit, quid falsum, quid futile, quid non, res est difficilis et immensi laboris. Cujus rei facultatem ut assequer, optavi quidem semper; an assecutus sim, viderint alii. Modo absint censores male torti, qui ‘fatales’ Critici dici haberique volunt, (Heynius ‘vocales’ dicit in re literaria ‘boves’ ad Tibullum II. 5. 78. ‘Fataque vocales præmonuisse deos,’) qui oracula edunt e libris reconditis, quos nemo, præter illos, vidit, v. c. ex editione Carminum Balbinorum Retzeria cum Commentario Santenii, vel etiam ex Appendice Scotti edita, si Diis placet, una cum H. Stephani Thesauro Gr. L. quod mendacium tam verum est, quam si qui velit dicere, magico susurramine amnes agiles reverti, mare pigrum colligari, ventos inanimes exspirare, Solem inhiberi, Lunam despumari. Ex quo Criticorum genere nuper unus, præ cæteris versutus, demonstravit, Tibullum scripsisse I. 9. 23. ‘Nec tibi celandi Fas sit Peccare paranti.’

VITA TIBULLI.[†]

[EX ED. HEYN. LIPS. 1798.]

QUOD Albio Tibullo prænomen fuerit, minus compertum habemus; sive id librariorum incuria seu casu exciderit.^a Honesto et equestri loco natus est,^b Romæne an in municipio aliquo Italiæ, non constat. Petrus Crinitus et Lilius Gregorius Gyraldus, qui ante duo sæcula Poëtarum Historiam persecuti sunt, annum U. C. DCCXI. quo A. Hirtius et

NOTÆ

† A Vulpio confecta.

^a Ingeniose Broukhusius p. 1. 'Amisit autem hic noster Eques suum sibi prænomen, nulla, ut arbitror, perquisitione iterum reperiundum. Est enim verisimile, in libro illo unico, unde ceteri in Italia traduces prodierunt, literam singularem, quæ prænomen signaret, aut vetustate fuisse exesam, aut librariorum harum rerum incuriosos, tanquam minime necessariam, neglexisse. Nisi quis conjiciat, A. hoc est, Auli prænomen habuisse: atque hoc elementum ab

insequente comparis naturæ vel fuisse absorptum, vel potius e binis coaluisse in unum.'

^b Ortum ducit Noster e gente Albia equestri. Fuit alia consularis, e qua, contra Broukhusii monitum, ejus genus ducunt Dacerius et Sannodius ad Horat. 1. Epist. 4. Ex eo, quod in inscriptione libri, quæ fere est, 'Tibulli Equitis Romani,' tum in Vita incerti auctoris, infra exhibenda, Eques Romanus appellatur, perperam contenditur, eum Romæ natum esse.

C. Vibius Pansa Coss. praelio Mutinensi adversus Antonium pro patria occubuerunt, Tibullo simul atque Ovidio natalem fuisse, monumentis literarum tradiderunt. Id illis persuasit versus quidam Pentameter, quem utriusque Poëtæ codices præferunt, ubi ambo de sui ortus tempore verba faciunt : ‘ Cum cecidit fato Consul uterque pari.’^c At Josephus Scaliger, qua erat sagacitate, primum subodoratus est, hunc versiculum ex Tibulli Carminibus, tanquam spurium, expungi oportere; quod ni fiat, magnam temporum confusionem oriri. Calculum adjecit Janus Dousa, qui Schediasmate Succidaneo ad Tibullum,^d manifesto admodum ostendit, de arca Sulmonensis Equitis a quodam in re aliena nimis officioso Tibulli supellectilem auctam. Quod utinam humaniore stylo et minus obsoleto præstitisset bonus ille Dousa, ut, quæ scribebat, et legi libentius, et intelligi facilius possent. Ego vero argumenta, quibus utitur, summatim proferre non gravabor. Primum igitur, nullo modo Tibullus potuisset Messalam sequi ad bellum Aquitanicum, stipendia merere, gnavi denique militis vicem fungi, (quod ipse de se narrat,^e) quindecim annos natus, vel etiam aliquanto minor: tot enim fere intercedunt ab Hirtii et Pansæ Consulatu ad Messalæ victoriam ac triumphum de Gallis, quem egit anno U. C. DCCXXVI. ut ex vetustissimo lapide satis constat.^f Deinde Ovidius^g iv. Trist. Eleg. 10. ubi, ætatis ordine servato, Elegiæ Latinæ scriptores enumerat, Gallo principem locum tribuit, alterum Tibullo, tertium

NOTÆ

^c Tibulli III. 5. 16. Ovid. iv. Trist. 10. 6.

^d Schediasmate Succidaneo ad Tibullum, quod Præcidaneis suis pro Tibullo adjecit, quodque post Morel- lum in edit. Paris. 1604. ad calcem editionis suæ recudi curavit Broukhusius, qui in Dousæ sententiam pedibus transit. Eandem orate persecutus est Sanadonius ad Horat. i. Epist. 4. cf. etiam Masson. Vita Horatii ad n. 723.

^e Lib. 1. Eleg. 7. 9. seqq.

^f M. VALERIVS. M. F. M. N. MESSALA. A. DCCXXVI. CORVINVS. PRO COS. EX. GALLIA. VII. K. OCT. Est is annus U. C. 727. Varronianus.

^g iv. Trist. 10. 51. ‘ Virgilium vidi tantum: nec amara Tibullo Tempus amicitiae fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle: Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse sui.’

Propertio, sibi ipse postremum: ex quo colligimus, Tibullum Propertio atque Ovidio natu majorem fuisse. Nisi quis inepte cavilletur, Nasonem serius ad scribendum appulisse animum; quod in Poëtam ingeniosissimum, et versus plurimos nullo negotio fundere solitum, minus convenit. Huc pertinet Ode Horatii ad Albium inscripta,^h in qua Venusinus Poëta, sui exemplo proposito, Tibullum ob Glyceræ sævitiam Elegos miserabiles decantantem, et sibi juniorem præferri dolentem in amore, ab animi ægritudine revocat, et solatur. Quod Poëma si, ut ordo Carminum ostendit, compositum fuit ante aliud de Augusti Actiaca Victoria adversus Antonium et Cleopatram,ⁱ quam in annum U. C. DCCXXIII. incidisse liquet; inveniemus, si communi opiniononi assentire velimus, Tibullum annorum vix duodecim Elegiacum Poëtam, Glyceræ amatorem, et, quod magis mirabile, tanquam ætate proveciore, a puella domo exclusum.^k Omnibus igitur fucum fecit Ovidianus ille versiculus, Tibullo, ut ait memoratus Dousa, a mala manu assutus. His docti viri gravibus argumentis liceat mihi levius quoddam, neque tamen omnino contemnendum, addere de mea penu; ne scilicet ad has epulas, quod aiunt, veniam asymbolus. Vix est, ut credere possim, Ovidium Tibulli memoriæ studiosissimum, cum animadvertisset, se natalem diem, vel saltem annum cum illo habere communem, qua erat præcipue diligentia in rebus vel minimis, ejusmodi eventum silentio prætermisurum fuisse.^l Verisimilius itaque est, æqualem Horatii Tibullum fuisse,^m id suadente ipsius Flacci testimonio, qui Epist. I. 4. ‘candidum judicem sermonum’ suorum eum appellare non dedignatur.

NOTÆ

^h Libri I. Oda 33.ⁱ Libri I. Oda 37.^k Urget hæc etiam Broukhusius ad Tib. II. 4. 13. Esse tamen hoc argumentum adeo validum non videtur, cum Odas Horatii non secundum tempus, quo quæque scripta est, collocatas esse constet.^l Est utique argumentum hoc levis-

simum, ut fere omnia ejusmodi argumenta a silentio desumpta, ubi memoratæ causæ idonea nec necessaria erat.

^m In annum itaque U. C. 690. vel proximos Tibulli natales ponit Dousa, quem sequuntur Broukhusius, Fabricius, Sanadonius, Valpius.

Emunctæ vero naris hominem, qualis erat Horatius, jam octo lustris vivendo exactis, scripta sua accuratissime elucubrata, homini adolescenti, viginti duobus annis ipso juniore, castiganda committere, jure ac merito pudeisset. Quibus jactis fundamentis, alius error convellitur, qui jam invaluit, Tibullum videlicet in ipso ætatis flore vita defunctum esse; idque propter auctoritatem Domitii Marsi, qui Romanum hunc Equitem 'juvenem ad Elysios migravisse,' in Epitaphio testatur. Hujus enim testimonii pondus elevari facile potest; cum sciamus, eos, qui XLVI. ætatis annum prætergressi nondum forent, ex instituto Servii Tullii juniores appellatos:^a qui vero excessissent, seniores. Quapropter Sallustius C. Cæsarem triginta sex annos natum, cum summi pontificatus apicem peteret, 'adolecentem' vocare non dubitavit.^o Cum igitur ex eodem Marsi Epigrammate intelligamus, paulo post Virgilii mortem Tibullum vivere desiisse;^p Donatus vero scripserit, Virgilium denatum C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vespillone Coss. anno U. C. DCCXXXV. sequitur necessario, si Tibullum, ut ratio postulat, Horatio supparem facimus; cujus natalis contigit anno DCLXXXIX. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. eum ultra quadraginta annos vitam produxisse.^q At de istis fortasse plus nimio: ad reliqua pergamus.

NOTE

^a Gellius N. A. x. 28. Sed an ex Servii instituto, quod dudum obsoleverat, usus iste vocabuli 'juvenis,' etiam de tricenario venerit, valde dubito; quanquam observatio ipsa vera est, et a multis viris doctis proposita.

^o Catil. c. 49.

^p Conf. Masson. Vita Ovidii an. 735.

^q Contra hanc Dousæ sententiam Ayman. §. 94. seqq. disputat, argumentis tamen, quibus non magis commovere, quam iis ipsis, quibus Dousa utitur ad suam opinionem confirmandam. Difficultas alicujus momenti

proferri potuisset hæc: quod ex Dousæ rationibus anno demum trigesimo tertio prima stipendia fecisse in Messalæ contubernio videtur. Ipse Ayrmannus in laudata Tibulli vita, in primis §. 90. seqq. annum 705. ejus natalibus assignat; in quam sententiam propterea maxime concessisse videtur, quod in Lib. III. Eleg. 5. versum, quem supposititium Interpretes delent, ipse, corruptum tantum esse arbitratus, commode emendasse sibi visus erat: 'Cum cessit fato Consul uterque pari.' ut annus U. C. 705. significaretur, quo Claudius Marcellus et L. Cornelius Lentulus Coss.

Patrimonium, quod peramplum habuerat, repente immittutum deflevit.³ sive illud luxuria sua ipse prodegerit,³ sive militum Cæsarianorum vi et latrocinio, quibus tum omnia vastabantur, pessumdatum fuerit.⁴ Hoc alterum verum existimo: Horatius enim, Epistola superius memorata, eum laudat a frugalitate, quod opibus recte ac moderate frui sciret: 'Non tu,' inquit, 'corpus eras sine pectore. Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.' Unde etiam planum fit, Tibullum non esse decoctorem illum et gurgitem, de quo idem Flaccus i. Sat. 4. 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?—magnum documentum ne patriam rem Perdere quis velit.' Aliud quoque argumentum affertur veræ causæ paupertatis Tibulli; nempe Octavianum Cæsarem, tanti nominis principem, et de literato-

NOTÆ

cum Pompeio Urbe Italiaque, Cæsaris adventu, cedere coacti sunt. Ut de emendatione parum felici nihil dicam, possunt duo inprimis contra hæc moveri: primum illud, constare ex Ovid. iv. Trist. 10. Propertium fuisse natu minorem Tibullo: eum autem vulgo ferri natum anno 697. ut adeo Tibullus post hunc annum nasci non potuerit; quamquam responderi ad hanc dubitationem potest, Propertii natales non nisi e Dousæ conjectura ex ejus iv. Eleg. i. 127. seqq. ducta in illum annum conjectos, adeoque non omnino certos esse; deinde observari potest, ipsum Tibullum iv. 1. 183. significare, sibi tantam fortunam fuisse, nunc 'desiderium superesse, curamque novari;' jam, quod desideramus, ejus sensus nobis fuerit, necesse esse; quem vero fortunæ sive melioris sive deterioris sensum habere potuisse sex annorum puerum? tot enim annos, ex illa quidem sententia, natus esse debuit Tibullus proscriptionis tempore. Nos, relictis, quæ parum verisimilia sunt, hæc duo pro veris et certis ponemus; primum, versum illum iii. Eleg. 5. 18.

adeoque annum natalem ab U. C. 711. videri esse supposititios; deinde, videri Tibullum aliquanto majorem eo anno esse: sed de vero natali anno pronuntiari temere non posse.

³ Vide i. 1. 19. seqq. iv. 1. 182. seqq.

⁴ Contra hanc sententiam, quæ fontem et originem habet veterem Commentatorem Horatii ad i. Epist. 4. (nisi versum Tibulli ii. 4. 53. 'Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas, Ite sub imperium, sub titulumque, Lares,' eo deflexere viri docti) quamque post Scaligerum verbis exornavit Dacierius ad c. i. Horatii, Dousa primum Præcid. c. 20. et post hunc Broukhuisius ad iv. 1. 182. declamavit; tanta quidem hic contentione, ut ipsius viri optimi famam et fortunas agi putares.

⁵ Sive, quod probabile est, communem illorum temporum calamitatem expertus, agros suos ab Triumviris assignari vidit militibus: v. Ayrman. §. 7. Broukh. ad iv. 1. 182. Dousa Præcid. c. 20. Recte Cyllenius in nostri Poëtæ Vita: 'bellorum civilium perturbatione egens factus.'

rum laboribus optime meritum, ad quem laudibus ornandum reliqui Poëtæ undique certatim accurrebant, a Tibullo, tanquam indignum, prorsus omissum, et quantum in ipso erat, oblivioni traditum: " ob odium, credo, Equitis nostri, et mœrorem, quo, direptis bonis, conficiebatur. Non ideo tamen ad summam inopiam redactus est: sed illi benigno semper Copia cornu suppeditavit, unde famem despiceret posset.* Ruri certe vitam agere decrevit,^y ubi remotus a strepitu rerum urbanarum 'salubres inter sylvas' Epicuri reptaret, curaretque per otium quicquid sapiente bonoque

NOTE

* His argumentis a silentio et omissione petitis nunquam, ut magnam fidem tribuerem, induci potui. Quis enim definiat, quis status, quæ conditio rerum Tibulli fuerit, ut nihil ipsi magnopere negotii cum Octaviano intercederet? Et, si intercessit, cur propterea Carminibus statim eum celebrare debuit? Ita etiam miramur, cur Mæcenatem non memoraverit? Otiosa et inanis quæstio! Et tamen in his sibi placent viri docti et nimium quantum argutantur. Sic, cur noster Horatium, a quo tamen et Oden et Epistolam ad ipsum missam legimus, nullo Carmine ornaverit, curiose quæruunt, et tandem eo deveniunt, ut multa haud dubie Tibulli perisise tragice declament. Idem in aliis fecerant alii. Virgilium de Horatio, a quo ipse aliquoties honorifice appellatur, plane nihil memorare, mirantur nonnulli, et fere indignantur: fieri omnino non posse, dicunt, ut amicam suum silentio prætermiserit. Quid multa? Invenit ecce tibi auper ingeniosissimus Britannus, Orrerius, illustrissimus Comes, in Epistolis ad filium suum, et quidem earum XXIII. Horatium in Cretæo, *Æn.* ix. 774. sqq. de quo ea fere dici putabat, quæ Horatii ingenium et indolem exprimerent.

* Vide i. Eleg. 1. extr. Notum paupertatem, quam Noster i. 1. 5. non

diffitetur, de fortuna, si non lauta, at nec tenui et despecta, dici solere: cf. Broukh. ad e. l. Et prædium sibi fuisse, Noster ipse testatur eadem Elegia, (erat vero illud in regione Pedana, hoc est, in eo loco situm, ubi olim Pedum, Latinorum oppidum, fuerat, medium inter Præneste et Tibur: v. Horat. i. Epist. 4. 2. cf. Ayrman. §. 9. 10.) et quidem paternum, sive avitum; nam i. 3. 4. 'antiquum Larem,' et i. 10. 15. 'patrios Lares' memorat. Ea res in novas difficultates inducibat Ayrmannum §. 18. qui omnia ipsi bona proscriptionis tempore erepta fuisse pronuntiaverat. Eæ tamen nullæ sunt, si illud cogites, partem ei tantum bonorum fuisse ademptam, parte relicta. vid. i. Eleg. 1. 19. Itaque etiam 'accisos agros' legere malim iv. 1. 189.

^y Amore vitæ rusticæ, tranquillæ illius et securæ, ab omni cupiditate et ambitione alienæ, eum præcipue ductum fuisse, ex nullo non ejus Carmine apparet. Huic amori nos æqualitatem illam et simplicitatem Elegiarum harum debere puto.

* Habet hoc Vulpus ex interpretatione Broukhusii et aliorum versus Horatii i. Epist. 4. 4. 'An tacitum sylvas inter reptare salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.' Sed has sylvas cur Epicuri faciant viri docti causam non video.

maxime 'dignum' foret. M. Valerii Messalæ Corvini, summi viri, triumpho Aquitanico notissimi, cliens et comes perpetuus fuit;^a quem cum in Asiam^b proficiscentem itinere maritimo secutus esset, Corcyræ gravi morbo correptus decubuit. Cum esset in amores paulo proclivior, quibus etiam colendis et agitandis propter oris elegantiam^c factus videbatur, inprimis Deliam puellam,^d vero nomine Plantiam, uti Apuleius^e testis est, dilexit. Nemesin deinceps^f libertinæ conditionis mulierem, ut videtur. Neæram, pueramque Marathum, Sulpiciam quoque ac Cerinthum, amatorum par, Carminibus celebravit.^g Miror autem, cur ab Ovidio duæ tantum ejus amicæ nominentur, Delia et Nemesis; quarum alteram lecto morientis astitisse, manuque illius deficiente pressam testetur. Fortasse^h (nihil

NOTÆ

^a In ejus contubernio fuit Noster, ut auctor Vitæ ejus testatur, et ipse Tibullus i. 3. 2. eumque in Gallias secutus est, ut ex i. Eleg. 7. constat. Si Messala ab Actio protinus in Aquitaniam missus est, ut ad i. Eleg. 3. probabimus, et ipsum Tibullum in classe fuisse probabile est. Nisi Messalam, antequam in Aquitaniam pergeret, Romam adisse dicas. Huic Noster librum primum et alterum inscripsisse videtur: non vero totum opus; ut Cyllenius in ejus Vita: 'Ad Messalam hoc opus misit in iv. Libros digestum.'

^b Ex Galliis in Asiam contendisse Messalam, satis constat. Vide ad i. 3. pr.

^c Hanc ipsi tribuit auctor Vitæ ejus.

^d Libertinam: vide i. 6. 67. temere contra id pugnante Ayrmanno §. 65. Hanc primum inaptam, (i. 1. i. 3.) mox alterius conjugem, (i. 2. i. 5. i. 6.) amasse videtur: cf. eund. §. 66. sqq.

^e Apolog. i. ubi alii Planciam, vel Planiam, vel Flaviam legunt. Planciam post alios defendit Broukhusius

ad Tib. i. 1. 57. Plancam Ayrman. §. 73.

^f Nemesin esse eandem cum Horatii Glycera i. Od. 33. vulgo existimant. Potuit tamen etiam alia esse, quam post ceteras, adeoque tum amasse videtur, cum juniorem amatorem ei præferri mirum non esset. Pro eadem puella cum Nemesi Glycera vix haberi potest, nam de Nemesis avaritia, non fastidio, quod senem se sperneret, conqueritur. De Neæra dictum est ad iii. 1. pr.

^g Sunt ea in Librum iv. rejecta, eque viri doctissimi judicio adeo ad Tibullum auctorem referenda. De qua re tamen tum alii dubitarunt, tum ipse Tibullum auctorem habere ea nego. Veram de hac controversia actum est diligentius ad iv. 2. pr. De Maratho v. ad i. 4. 81. Obas. et i. 8.

^h Modestius quidem hæc, nec minus tamen otiose, quam Ayrmanus §. 64. qui 'nullum dubium esse' contendit, 'quin per Sulpiciam et Neæram aut eandem illæ [Delia et Nemesis] aut plane a Nostri amore alienæ pu-

enim commodius in mentem venit) sub Lygdami et Neæræ nominibus cuipiam amicorum gratificatus; non suis, at alienis amoribus, castis tamen et conjugalibus, inserviens. Parum libenter se militasse ipse non semel significat: nam et Pacis cultorem se profitetur, diramque sitim humani sanguinis identidem abominatur. Macrum et Horatium¹ Poëtas in familiaribus habuit: etiam T. Valgii, Heroico versu excellentis, honorificam mentionem facit.^k Ejus autem immaturus obitus Nasonis illustri Epicedio defletus est,^l qui matrem et sororem suprema illi pietatis officia persolverisse scribit. Quanti autem Elegiæ Tibulli æstimandæ sint, vel ex uno Fabio Quintiliano^m colligere possumus; qui cum tersum judicet atque elegantem maxime; simul ei principatum in hoc genere Carminis facile tribuit. Horatius Cassio Parmensi præponit.ⁿ Ovidius 'cultum'^o appellat, ejusque Carmina nunquam intermoritura vaticinatur. Equidem Tibullo suaviorem Poëtam, planiorem, aut magis aptum ad motus animi pingendos non invenio.^p Sunt, qui-

NOTÆ

ellæ intelligantur; quoniam, si diversæ fuissent, eas una cum reliquis Ovidius commemoraturus fuisse videretur.' At eodem argumento affirmabo, non modo Sulpiciam et Neæram, sed etiam Nemesin fuisse eandem cum Delia; quia hanc unam Apuleius loco laudato memorat, et Martialis ea, quæ Tibullus de Delia pronuntiavit, 'Et juvet in tota me nihil esse domo,' ad Nemesin retulit. Quid, quæso, ea definire refert, quæ affirmare et defendere nec licet, nec quicquam interest? Potuit Ovidius e pluribus Tibulli amicis nominare duas, forte potiore loco habitas, aut aliis de causis inter ceteras insignes.

¹ Quem ad Nostrum i. Od. 33. et i. Epist. 4. scripsisse doctissimi Interpretes existimant: quanquam nondum ab omni dubitatione exempta illa opinio, mihi quidem, esse videtur. De Macro Tibull. ii. 6. 1.

^k iv. 1. 180. si modo illud Carmen Tibulli est. Etiam Catulli iii. 6. 41.

^l iii. Amor. Eleg. 9. subjectam etiam hic inter testimonia.

^m Lib. x. Inst. c. 1. 'Elegia Græcos quoque provocamus: cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.' Quintiliani hoc judicium explicat ac defendit Ayrman. §. 99. 100. Ingenium et characterem Elegorum Tibulli nuper vir doctus bene exposuit in Diss. de Poëtis Eleg. Rom. (in Nachträgen zu Sulzern II. B. I. St.)

ⁿ Composuerat Cassius ille Tragedias, Elegias, et Epigrammata, quæ non magni habebantur. Itaque, cum Horatius dixit Tibullum 'Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat:' non tam eum laudare, quam hunc sugillare voluisse dicendus est.

^o i. Amor. 15. 28.

^p Voluit, puto, Vulpus suavitatem et facilitatem cum sententiarum tum

bus Panegyricus ad Messalam minus arrideat; nec injuria: voluit enim Auctor in illo Poëmata egredi gyrum ingenii sui; adeoque nil mirum, si ei non successerit.¹

Ex vetustis Codicibus et Editionibus.

ALBIUS Tibullus, Eques Romanus, insignis forma cultuque corporis observabilis, ante alios Corvinum Messalam Oratorem dilexit: cujus et contubernalis fuit, et Aquitanico bello militaribus donis ornatus est.² Hic multorum judicio, et maxime Quintiliani, viri in studio literarum acerrimæ licentiæ,³ inter Elegiographos principem obtinet locum. Epistolæ quoque ejus amatoriaræ,⁴ quanquam breves, omnino non inutiles sunt. Obiit adolescens, tempore Virgilii, ut indicat Epigramma infra scriptum: 'Te quoque Virgilio comitem,' &c.

NOTÆ

numerorum, cum felicitate mira in reddendis affectibus mollioribus animi prædicare.

¹ Vide, quæ ad eum dicentur infra. Verbo: Tibulli Carmen illud vix esse videtur.

² Scaliger hanc vitam ex libris scriptis protulerat, sed jam in Edit. Ven. 1475. et Rhag. Lepid. excusam esse Bronkhusius p. 2. monuit. Idem eam in quatuor libris invenerat, unde correctiorem, ita ut nunc est, exhibuit. Depravatio erat in Codice Regio: mendosam etiam ex Editione principe 1472. Vulpus proposuit. Mendosa quoque est in Ed. Romana et aliis, etiam in Corvin. Subjecta fere esse solet Carmini XIV. libri IV.

In Corvin. *Eques Regalis* legitur, et *Corvinum Messalam origine dilexit*; utrumque compendiosæ scripturæ ignoreatione.

³ Hoc ex Tibulliscriptis, vel aliunde, non constat. Elici tamen potest ex i. 7. 9. 'Non sine me est tibi paratus honos.'

⁴ *Acerrima licentiæ*] Scil. in dijudicandis et reprehendendis veterum scriptis. Male Ayrmannus §. 98. emendabat *diligentiæ*. Mox scr. *Elegiographos*.

⁵ Epistolas has amatorias nullas alias fuisse, quam Carmina libri IV. vel a Sulpicia ad Cerinthus, vel ab hoc ad Sulpiciam missa, putabat Ayrman. §. 105.

TIBULLI

SIMULQUE

M. VALERII MESSALÆ

VITÆ SYNOPSIS CHRONOLOGICA,

CONFECTA PRIMUM A CHR. FR. AYRMANNO,

Nunc recisis iis, quæ vel levi vel nulla fide tradebantur, aliis, quæ certiora erant, adjectis, recognita et emendata.

Anni An. æt.
U. C. Albianæ
Var- ineun-
ron. tes.

-
- 695 Hoc anno, secundum Eusebium, aut saltem duobus vel tribus ante, natus est præcipuus Tibulli patronus, M. Valerius Messala Corvinus.
- 705 1 Natus est anno hoc exeunte, ut Ayrmannus putabat, aut, quod contendebat, non ante annum U. C. dcc. Albius Tibullus. At vulgo viri docti natales Tibulli in annum U. C. 690. conjiciunt. Neutrum certa et explorata fide.
- 711 7 Hirtius et Pansa, Coss. in prælio ad Mutinam occiderunt. Sub anni exitum adversarum partium proscriptio Romæ a Triumviris facta, per quam Tibullus quoque maxima patrum avitarumque possessionum parte, præter unam forte villam in agro Pedano, exutus esse videtur, patre jam ante id tempus amisso.
- Tunc proscriptus est Messala, ideoque ad Brutum et Cassium se recepit.
- Eodem anno natus est Ovidius, neque multo ante Propertius. At Catullus post a. 705. obierat.
- 712 8 Devicto Bruto et Cassio, Messala ad Antonium, atque inde ad Cæsarem transiit.
- 718 14 Messala in Bello Siculo, a Cæsare cum Sex. Pompeio gesto, Cæsari affuit, et in mercedem fortitudinis ac fidei Angur extra ordinem creatus est.

- 719 15 Salassi, Taurisci, Iapydes, alique rebellantes populi, Pannonii item, a Cæsare debellati sunt, cui militiæ Messalam quoque interfuisse probabile est : v. Dio XLIX. 34—37.
- 720 16 Hoc aut sequente anno Messala, Legatus Cæsaris missus, Sallastos aliosque cum his iterum rebellantes populos devicit : v. Dio XLIX. 38. inter quos Iapydas, Pannonios, et Arupinos fuisse e IV. 1. 107. sqq. discimus : v. ibi not.
Ad hunc annum Sanadonius Horatii I. Epist. 4. 'Albi nostrorum s.' refert.
- 723 19 Consul una cum Cæsare factus est Messala, et eundem, cum adversus Antonium iret, secutus, pugnae Actiacæ interfuit ; a qua nec Tibullum abfuisse contendebat Sanadonius, nulla cum fide.
Hoc anno, aut proxime antecedentium aliquo, in patrociniū Messalæ receptus esse creditur Tibullus. Ei certe se commendare studuisse putatur primo Libri IV. Carmine in laudes Messalæ per ejus consulatū, et quidem ante ætatem, scripto ; si quidem is a Tibullo scriptus videri potest. Verum etiam si Scholiastici alicujus fœtus ille est, potuit tamen ille rerum gestarum fidem ad tempora sequi.
Amasse videtur Tibullus jam tum Deliam suam, nondum eo tempore viro nuptam.
- 724 20 Statim a pugna Actiaca Messala contra rebellantes Aquitanos missus, eos debellavit, et Aquitaniam in Provinciæ formam redegit : v. ad I. El. 7.
Eam in Gallias secutus noster Albius, ipsius contubernalis, bello Aquitanico interfuit. v. ibid. Roma proficiscens scripsisse creditur Libri I. Eleg. 10.
Per Tibulli absentiam Delia alteri nupsisse videtur.
- 726 21 Hoc anno ineunte Messala, cumque eo Tibullus, ex Gallia in Asiam navigasse videtur ; sed hic, cum ad insulam Corcyram perventum esset, in gravem morbum incidit, ibique a Messala relictus est. Inde mox, valetudine pristina recuperata, Romam reversus esse videtur. Scripsit in Corcyra Libri I. Eleg. 3.
Eodem et proxime sequentibus annis Messala, Cæsaris exercitui præfectus, ipso absente, res in Asia, Cilicia, Syria, Phœnicia, et Ægypto constituit.
Interea Romam reversus Tibullus ad amorem Deliæ, tunc conjugis et alii nuptæ, rediit, in eoque per hunc et sequentes annos perduravit. Quo temporis spatii scripsit Libri I. Eleg. 1. 6. et 2.
- 727 22 A. d. VII. Kal. Octobr. Messala, ex Asia Romam reversus, de Aquitanis triumphum egit, atque Augusti jussu, inter alios triumphales viros, partem viæ Latinæ muniendam suscepit : v. Lib. I. Eleg. 7.
Brevi post triumphum Messalæ scripta est in ejus natalem Lib. I. Eleg. 7. porro Lib. II. Eleg. 1. ubi cf. vs. 32. 33.

Intra idem tempus, si Elegiarum ordinem sequi licet, quod tamen admodum lubricum esse fatendum est, amavit Noster puerum Marathum. Huc refer Lib. 1. Eleg. 4. Is infelici in Pholoën amore urebatur, quam ei conciliari studet Tibullus Lib. 1. Eleg. 8.* Idem puer mox, Tibullo relicto, alii se dedit; in quam perfidiam scripta Lib. 1. Eleg. 9.

Edidisse tum Librum Elegiarum primum, prima ei Elegia præmissa, videtur, in qua Messalam alloquitur; exemplo aliorum ex illo tempore: v. Bentleii præf. in Horat.

728 24 Messala primus urbis Præfectus creatus est; quo tamen magistratu se post paucos dies abdicavit.

Eodem anno Cornelius Gallus, primus Ægypti præfectus Augustalis, in invidiam Augusti adductus, ad necem sibi inferendam compulsus est. Sueton. c. 66.

730 26 Hoc circiter anno, aut certe non longo post tempore, Messalinus, alter Messalæ filiorum, in Quindecimvirum collegium cooptatus est. In cuius Sacerdotii auspiciis scripsit Tibullus Lib. 11. Eleg. 5.

Circa idem tempus Nemesin amavit, avaram puellam; de cuius moribus conqueritur Lib. 11. Eleg. 4. Ipsa, eo spreto, cum ditiori amatore rus abierat. Tunc scripta Lib. 11. Eleg. 3. et 4. et Macro, militatum profecto, Eleg. 6. Parabatur tunc expeditio Ælii Galli in Arabiam, ex qua etiam Iccius apud Horatium diteascere volebat.

Per idem tempus in Cerinthis, cui puella, quam is amabat, pacta erat, natalem Lib. 11. Eleg. 2.^a scripta esse potest.

Præmissa Elegia prima, qua Messalam honorifice appellat, vulgasse tum Librum 11. videtur.

Næram post illam amavit, quam etiam in matrimonium ducere voluisse videtur. Vide III. 1. extr. 4. passim. At illa peregre profecta, summa ægritudine confectus amator scripsit Lib. 111. Eleg. 2. 3. Cumque eam alteri nupsisse, incerta fama perlatum fuisset, Elegiam 4. re vèro plane comperta Eleg. 6.

Intra hoc tempus gravi morbo laborans, ad amicos, qui thermas Etruscas adierant, misit Lib. 111. Eleg. 5.

Kalendis Martiis nescio cuius anni libellum 111. Elegiarum conscriptum Næaræ dono misit, Elegia prima præmissa.

NOTÆ

* Paullo ante et per idem partim tempus Carmina libri 1v. ad Sulpiciam, huiusque ad Cerinthum, scripta fuisse necesse est. Et ad Sulpiciam quidem Kal. Martiis Carm. 11. eaque ægrotante Carm. 1v. atque in ejus natali Carm. vi. Ab ipsa vero Sulpicia ad Cerinthum venatum profectum

Carm. 111. in pueri natalem, v. cum potita esset puero, vii. cum timeret, ne a Messala rus abduceretur viii. metu adempto ix. Conqueritur de tepore Cerinthis x. ægrotans scripsit ad eum xi. et cum pœniteret pudoris sui xii.

Inter hos Neærae amores, sive inter illos Nemesios, sive alterius alicujus, scripta est Horatii 1. Od. 33. qua Glyceræ amore excruciatum Tibullum narrat.

Extremos vitæ annos in villæ suæ secessu exegisse videtur Tibullus, gravioribus exinde studiis daturus operam. Quo tempore ad eum Horatius scripsit 1. Epist. 4. cf. Masson. Vita Horat. p. 155.

- 735 31 A. d. x. Kal. Octobr. Virgilius obiit. Quem insecutus mox est Tibullus.
- 751 M. Valerius Messalinus, Messalæ filius, Consul fuit.
- 760 Circa hunc annum idem Messalinus, Dalmatiæ Pannoniæque Præfectus, parva manu magnum hostium fudit fugavitque numerum, et ornamentis propterea triumphalibus honoratus est.
- 746 M. Valerius Messala Corvinus obiit.

CLARORUM ALIQUOT VIRORUM
DE
ALBIO TIBULLO
TESTIMONIA ET JUDICIA.

Q. Horatius Flaccus Lib. 1. Ode 33.

**ALBI, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ ; neu miserabiles
Decantes Elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.**

Idem Lib. 1. Epist. 4.

**Albi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana ?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat ? &c.**

Paulo post.

**Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.**

P. Ovidius Naso Amorum Lib. III. Eleg. 9.

**Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas ;**

Flebilis indignos, Elegeia, solve capillós :
 Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit !
 Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
 Ardet in exstructo, corpus inane, rogo.
 Ecce, puer Veneris fert eversamque pharetram,
 Et fractos arcus, et sine luce facem.
 Aspice, demissis ut eat miserabilis alis ;
 Pectoraque infesta tundat aperta manu.
 Excipiunt sparsi lacrymas per colla capilli,
 Oraque singultu concutiente sonant.
 Fratrís in Æneæ sic illum funere dicunt
 Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
 Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
 Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
 At sacri vates, et Divum cura vocatur :
 Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
 Scilicet omne sacrum mors importuna profanat :
 Omnibus obscuras injicit illa manus.
 Quid pater Ismario, quid mater, profuit Orpheo ?
 Carmine quid victas obstupuisse feras ?
 Ælinon in sylvis idem pater, Ælinon, altis
 Dicitur invita concinnuisse lyra.
 Adjice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
 Vatum Pieriis ora rigantur aquis.
 Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno :
 Diffugiunt avidos carmina sola rogos.
 Durat opus vatum, Trojani fama laboris,
 Tardaque nocturno tela retexta dolo.
 Sic Nemesis longum, sic Delia, nomen habebunt ;
 Altera, cura recens, altera, primus amor.
 Quid nunc sacra juvant ? quid nunc Ægyptia prosunt
 Sistra ? quid in vacuo secubuisse toro ?
 Cum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
 Solicitor nullos esse putare Deos.
 Vive pius ; moriere pius : cole sacra ; colentem
 Mors tamen a templis in cava busta trahet.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

C

Carminibus confide bonis : jacet ecce Tibullus.

Vix manet e tanto parva quod urna capit.

Tene, sacer vates, flammæ rapuere rogales ;

Pectoribus pasci nec timuere tuis ?

Aurea sanctorum potuissent templa Deorum

Urere, quæ tantum sustinuerunt nefas.

Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces :

Sunt quoque, qui lacrymas continuisse negent.

Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus

Ignotum vili supposuisset humo.

Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos

Mater ; et in cineres ultima dona tulit.

Hinc soror in partem misera cum matre doloris

Venit, inornatas dilaniata comas.

Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque priorque

Oscula : nec solos destituere rogos.

Delia discedens, Felicius, inquit, amata

Sum tibi : vixisti, dum tuus ignis eram.

Cui Nemesis, Quid ais ? tibi sint mea damna dolori ?

Me tenuit moriens deficiente manu.

Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra,

Restat ; in Elysia valle Tibullus erit.

Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus

Tempora cum Calvo, docte Catulle, tuo.

Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,

Sanguinis atque animæ prodige, Galle, tuæ.

His comes umbra tua est ; si quid modo corporis umbra
est :

Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.

Ossa quæta, precor, tuta requiescite in urna :

Et sit humus cineri non onerosa tuo.

Idem Amor. Lib. 1. Eleg. 15. 27.

Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,

Discentur numeri, culte Tibulle, tui.

Idem Artis Lib. III. vs. 333.

Et teneri possis carmen legisse Propertî;
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum.

Idem Remed. Amor. vs. 763.

Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?

Idem Trist. Lib. II. vs. 447.

Crede juranti durum putat esse Tibullus;¹
Sic etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur;
Seque sua miserum nunc, ait, arte premi.
Sæpe, velut gemmam dominæ signumve probaret;
Per causam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus e succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
Scit, cui latretur, cum solus obambulat ille:
Cur toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat talis furti præcepta: docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
Et placet, et jam te Principe notus erat.

Idem Trist. IV. 10. 51.

Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiae fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi:
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

NOTÆ

¹ Hæc omnia, paulo tantum in- Lib. I. Eleg. 6.
flexa, leguntur apud ipsum Tibullum

Ibid. Lib. v. 1. 15.

Delicias si quis lascivaque carmina quærit;
Præmoneo, nunquam scripta quod illa legat:
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Aptior, ingenium come, Tibullus erit.

C. Velleius Paterculus, Hist. Lib. II. cap. 36.

Pæne stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quæ maxime nostri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, et consecutus Sallustium Livius, Tibullusque et Naso, perfectissimi in forma operis sui.

M. Fabius Quintilianus Instit. Orat. Lib. x. cap. 1.

Elegia Græcos quoque provocamus, cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.

P. Papinius Statius Sylv. Lib. I. 2. 252.

Hunc ipse choro plaudente Philetas,
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
Ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque foco lucente Tibullus.

M. Valerius Martialis Lib. IV. Epigr. 6.

Qui compositos metro Tibulli
In Stellæ recitat domo libellos.

Idem Lib. VIII. Epigr. 70.

Sed tamen hunc nostri scit temporis esse Tibullum,
Carmina qui docti nota Neronis habet.

Idem Lib. VIII. Epigr. 73.

Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli:
Lesbia dictavit, docte Catulle, tibi.

Idem Lib. XIV. Epigr. 72.

Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum,
In tota juvit quem nihil esse domo.¹

L. Apuleius Apologia.

Accusent — et Tibullum, quod ei sit Plautia in animo,
Delia in versu.

C. Sollius Sidonius Apollinaris Carm. 9.

Non Getulicus hic tibi legetur,
Non Marsus, Peto, Silius, Tibullus.

Idem ad Hesperium.

Memineris, quod sæpe versum complevit Delia cum
Tibullo.

Diomedes Grammaticus Lib. III. cap. 6.

Quod genus carminis (Elegiam) præcipue scripserunt
apud Romanos Propertius et Tibullus, imitati Græcos Cal-
limachum et Euphormionem.

Joannes Baptista Pius Annot. Poster. cap. 115.

Princeps Elegorum Poëtarum est dubio procul Albius
Tibullus, quia vere, non dissimulanter aut obnoxie, aman-
tem agit: modo superbit, modo supplicat, annuit, renuit,
minatur, intercedit, dedignatur, devovet, orat, inconstans
est, quod voluit, non vult, quod optavit, refugit, secum
dissidens, ut in vera Cupidinis rota illum circumagi credas.
Non deest tamen in tanto lepore verborum suus nitor, et
reconditarum rerum cognitio.

Angelus Politianus Nutric. vs. 539.

Ut tersi memorat pia Musa Tibulli,

NOTE

¹ Vide Tibullum Lib. 1. Eleg. 5. 30.

Musa sibi primos quæ jure adsciscit honores
 Imparibus numeris, ni blanda Propertius ora
 Solvat, et ambiguam faciat certamine palmam.

Julius Cæsar Scaliger Poëtices Lib. vi. cap. 7.

Facilius e Tibulli locis expediemus censuram nostram
 Uniformis ille pæne totus est, vixque discedens ab se ipso
 eodem pæne gyro concluditur. Audis enim casas, focos,
 rura, nemora, præla, spicas, sacra tum sæpe, tum mul-
 tum. Omnium vero cultissimus, nec redundans in Elegia.

Ioachimus Camerarius in Elementis Rhetoricæ.

Ego vero quoties Tibulli carmina lego, nihil amplius
 requiro neque venustatis neque elegantiae: doctrinam au-
 tem et eruditionem admiror. Omnia arte studioque summo
 elimata mihi videntur: itaque in maxima facilitate, illa
 tamen cura elaborationis et diligentiae conspicitur. Verba
 optima, sententiae exquisitae, compositio omnibus, ut aiunt,
 numeris perfecta. Ex quo necesse est hoc consequatur,
 carmina ut sint et canora, et splendida, et concinna.

Hadrianus Turnebus Advers. Lib. xvi. cap. 19.

Tibullus, ille politus suavisque Poëta, et, quidam Phœ-
 beus olor, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini
 sermonis sapor, nullo peregrino vitiatus succo.

Jacobus Sannazarius Lib. ii. Eleg. 1.

Battiaden docti sectatur Musa Propertii:
 Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
 Passeris exsequias fracto canit ore Catullus:
 Tu Nemesin laudas, culte Tibulle, tuam.

Justus Lipsius Var. Lect. Lib. i. cap. 21.

Tibullus elegans cumprimis Poëta, et in cujus purissimis
 scriptis nativa quædam et vernacula Latinæ linguæ mun-
 ditia relucet.

Isaacus Casaubonus *Lectio. Theocrit. cap. 17.*

Conferant autem studiosi Poëticarum amoenitatum Idyllium hoc cum Poëtæ cultissimi Tibulli Elegia quarta, Libro primo. Nam illa videntur ad Theocriti imitationem dicta :

‘ Carmine purpurea est Nisi coma : carmina ni sint,
Ex humero Pelopis non nituisset ebur.’

Franciscus Modius Sylv. *Carm. 15. ex personâ Tibulli*

Ut Cidnus nullas sordes, nitidissimus amnis
Volvit, et a limo purus ubique fluit :
Sic mea, Romanas inter castissima Musas,
Undique nativo culta decore nitet.
Ergo aliæ placeant ornatu trans mare sumto :
Nostra suo et patrio si placet una, sat est.

Andreas Schottus Nodor. *Ciceron. Lib. I. c. 7.*

Tibullus autem elegans Latini sermonis Poëta.

Idem ibidem cap. 8.

Est purus et elegans, bonusque Latinitatis auctor Tibullus, Eques et ipse Romanus, qua tempestate, ut hodieque, nobilium quam plebeiorum cultior ac politior sermo fuit.

Idem *Observat. Human. Lib. II. cap. 13.*

Scitus et elegans tum in verbis, tum in numeris Tibullus : sed qui e Græcis fontibus pleraque expresserit.

Idem Tullian. *Quæst. Lib. I. c. 14.*

Media ætas, quod aureum Latinæ linguæ sæculum appello, brevis admodum, ut res hominum sunt, extitit. Scriptores tamen plurimos reperit, qui ob dicendi elegantiam ætatem ferre, ad posterosque transmitti potuerunt. In hac unus M. Tullius Cicero familiam sic duxit, ut non modo princeps, verum etiam ‘ vox ipsa eloquentiæ, coelestisque

in dicendo vir,' a Quintiliano diserte appellatur. Ejus æquales Cæsar, Sallustius, Cornificius, moxque T. Livius. Poëtæ vero Terentius, Catullus, Virgilius, Horatius, Tibullus, Propertius et Ovidius, disertis quidem homines ac venusti.

Casp. Barthius Advers. Lib. iv. cap. 11.

Et quis melior Tibulli expositor, quam Tibullus? qui tot sæculis parem non habuit, ac ne imitatore quidem, quem sane nostra sæcula legant? Et sæpissime miratus sum hoc fatum Romanæ Elegiæ, et floruisse et defloruisse una ætate Amatoriam ejus Venerem, quantum quidem ad nos pertinet: nam Martialis et Papinii ætate, quod ex ipsis et Plinio etiam Juniore constat, talia non pauci scripserunt. Verum cum ipsis fere nominibus et hi et sequentis ævi interierunt.

Idem Epidorp. Lib. viii. 46.

Ut ebria absque veste Cypris incedit,
Eum locutus est Tibullus in morem.

Idem ad Stat. Sylv. Lib. i. 2. 32.

Pulchre talia enarrantur a suavissimo et veri genii Poëta, Tibullo Lib. iii. Eleg. 4.

Vincenzo Gravina nel Discorso delle Favole Antiche.

Tibullo è pieno di soavità, di grazia, di tenerezza, di passione, di purità, e d' eleganza, tanto nel numero quanto nelle parole, maravigliosa e perfetta.

Petrus Lotichius Secundus.

Talis in Aonidum patria, sylvisque beatis
Perfluit æternus sancta vireta liquor.
Illic largifluas vaturn chorus omnis ad undas
Inter odoratum ludit amatque nemus.
At myrti vacua solus gemit unus in umbra
Quem circum lacrymis omnia plena madent.

Hunc quondam facilem pharetrato semper Amori
 Ipsa Venus campos duxit in Elysios.
 Hoc duce carpe viam. Sed enim tu mente pudica,
 Caste puer, castis carmina finge modis.
 Ipse quidem, nec vera nego, Sulmonis aquosi
 Ad Musas propius monstrat Alumnus iter:
 Sed tantum superat facundi Musa Tibulli,
 Quantum voce alias Daulias ales aves.

Lucius Joannes Scoppa Collect. Lib. 1. c. 31.

Tibullus Poëta candidissimus, atque amator felicissimus, non tam misere, quam lepide concinneque suos decantavit amores: cujus Poëma tersum et emunctum quoties in manus sumo, non modo afficior amore, sed ipsum etiam depreuntem videre videor.

Bartholomæus Riccius de Imitatione Lib. 1.

Catullum, Tibullum, Lucretium, Horatium, Maronem, tantum abest ut boni omnes non magnopere laudent, ut eos etiam nullo fine suspiciant, mirentur, colant.

Idem ibid. paulo post.

Primum autem locum in Elegia Tibullum scribendi suavitate sibi vindicare putamus: neque sit nunc, qui illi aut Ovidium aut Propertium conferat; quorum uterque omnino quasdam Elegias conscripsit, quæ admodum contemnantur: in ceteris vero, quarum longe major est numerus, alter aut se justo demissius agit, aut ita cum numeri tum verborum nullo prorsus dilectu habito versus pangit, ut sæpius quicquid in buccam in carmen conjiciat: alter vero, aut rei difficultate, aut numero quodam asperiore, paulo horridior habetur. Cum in Tibullo pæne lectissima omnia, et propterea etiam facillima legantur, cadantque ita ejus numeri leniter, ut magis concinne cadere non possint: ac, in quo primam laudem acquirit Elegia, hic ita aptè vagetur,

itaque composite diversa connectat, ut in re multiplici ac pervaria, integrum tamen ac perpetuum, quam longum est, filum existat. Quod Franciscus Molsa planissime sensit, qui ad hujus imaginem optime omnium versus faciebat.

Lucas Fruterius Verisimil. Lib. 1. c. 6.

Ecce iterum ad Tibullum relabimur, nimis enim auctor ille nobis placet, cum dictionis puritate, tum proprii sermonis elegantia. Dicant et sentiant alii quod velint. Ego non vereor, quod scio quosdam velle, ne Tibullus noster illi secundus fiat, cujus facilitas et luxuria antiqui temporis doctissimis parum omnino grata fuit, quantum ex illorum scriptis colligere est nobis. Sed nos, credo, cum hæc nimis anxie persequimur, doctiorum de his judicio parum fidimus, quorum eandem esse opinionem certe dubitandum est nemini.

Joannes Piorius Valerianus Serm. de Studiorum Conditione.

Sermones ait hic, vates Venusine, securi
Cædi posse tuos ; crassos accusat et odit.
Est cui sit docti libertas dura Catulli :
Virgilio ingenium qui demat, propter Homerum :
Qui tibi mollitiem vitio det, terse Tibulle.

Lævinus Torrentius Comment. in Horat. 1. Od. 33. 1.

Hunc Albius Tibullum fuisse, cujus Elegi nunc quoque tantopere, et sane non immerito, ob summam elegantiam, et Latini sermonis puritatem, a doctis omnibus laudantur, nemo temporum peritus negaverit. Hoc dolendum (quod etiam Horatii hic testimonio satis constat) multa illius tersissimi Poëtæ Carmina desiderari.

Janus Gulielmius Quæst. in Plauti Rudent. c. 5. ad Jacobum Cortinium Cissæum.

Tibulli lectione valde delector : opinor et tu, J. Cissæe,

qui ejus Poëtæ veneres et lepores omnes felicissime expressisti.

Stephanus Paschasius Libro Icon.

Epigr. 91.

Pervolas reliquos vates quos Roma tulit ; nil

Tersius est numeris, culte Tibulle, tuis.

Daniel Heinsius Præfat. Monobibli.

Liberrimum primo scribendi genus Elegia fuit, quam delicatissimis induerunt Græci numeris. Quos, cum alii, tum vel maxime ingeniosus Naso immutavit: qui cum ingenii sui frænos ubique laxat, ne nequicquam declamasse videatur, artem, ut Romanus, constringit, legemque et æquabilitatem versuum præscribit sibi, cui ubique fere obtemperat. Sic cum tersissimo Tibulli filo animam addat, cultum non sustulit tamen.

Franciscus Vavassor de Ludicra Dictione.

In hoc artis Poëticæ genere singulares et eximios uno eodemque Augusti sæculo quatuor constat extitisse, quorum alius alium, tanquam ætatis pariter et gloriæ successor, exceperit, Gallum, Tibullum, Propertium, et, qui se istis jure optimo quartum annumerat, Ovidium. At statim ab obitu Ovidii, Velleio Historico satis duo fuerunt, Tibullus et Naso, quos esse dixerit in forma operis sui perfectissimos. Quanquam centum post annis nec plures, nec alios, quam qui ab Ovidio ipso memorati sunt, Quintilianus protulit, Oratori legendos, quem informaret: credo, quod ab Ovidiano tempore ad suam usque ætatem, tanto intervallo nullos nactus sit, memoria satis et commendatione dignos. Jam Galli, qui duriuscule putatur scripsisse, nihil pervenit ad nos, injuria et iniquitate temporum. Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum.

Fredericus Taubmannus Comment. ad Calicem, vs. 410.

Tibullus, politissimus ille suavissimusque Poëta, et quidem Phœbeus olor.

Hugo Grotius Farraginis Lib. 1.

O Elegia, meo nil concessura Tibullo !

O, quibus æquatur Bilbilis ipsa, joci !

Ferdinandus Furstenbergius, Episcopus et Princeps Pader-
bonensis ac Monasteriensis.

Forsitan hic segetes, cantataque bella Maroni :

Triverat hic calamos Tityrus ante suos.

Forsitan his lusit Naso leve carmen in hortis :

Materies illic Cynthia vatis erat.

Hic sevit vites, hic legit poma Tibullus,

Et lucente foco, quod satis esset, erat.

Idem in Epicedio Sidronii Hosschii.

Hoc meruit justì monumentum Belga doloris,

Proximus ingenio, culte Tibulle, tuo.

Paganino Gaudenzio nella Letteraria Historia.

Di Delia à honor cantò versi d' amore

Il buon Tibullo cavalier Romano,

Il cui gioconde stil non unquà vano

Rileggo con diletto a tutte l'hore,

Ammirando il desir con tal ardore,

Che vorrei pur seguirlo à mano à mano

Disprezzando l'asprezze, e'l canto strano,

Di chi pensa difficil far rumore,

Per esser nominato alto Poëta.

Ma l' aspra altezza ardita fosca involta

Del lettor non può render l'alma lieta.

Per non dir, che la Musa dolce colta

Il favellar di Venere non vieta,

Anzi spiace senz' essa, e resta incolta.

Il Medesimo.

Tibullo aggradito da Delia per la Poësia.

Quando Delia seguir incominciai

Con dedicarle la servitù mia,

Con professar l' ossequio in rima pia,

E ver lei sparger qual Poëta rai ;
 Non potrei con parole esprimer mai,
 Con che benevolenza e cortesia
 Aggradisse l'honor di Poësia
 Col dirmi, Sempre caro à me sarai
 Perchè la virtù tua tanto mi piace
 E tanto stimo d'Elicona il fonte
 Donante fama che l'oblio disface,
 Che ver te le mie voglie saran pronte,
 Vive, ed accesse d'amorosa face,
 Per far al rio martor ingiurie ed onte.

Egidio Menagio nelle sue Osservationi
 sopra l'Aminta del Tasso.

Tralascio di dire, che quella repetizione delle medesime sillabe fù da Tibullo, Poëta elegantissimo, non pur schivata, mà anche affettata.

René le Pays, dans ses Œuvres Nouvelles Tom. II. après avoir parlé d'Horace.

Deux autres Muses, sœurs des premières, vécurent à mesme temps, et charmerent tous les esprits par leur douceur. Ce furent celles de Tibulle et de Propertius, qui acquirent tant de gloire à chanter les beautés de Delie et de Cynthie. Ces deux Poëtes galands eurent pour amis les plus honnestes gens de leur siècle. Tibulle ayant le corps aussi beau que l'esprit, avoit une disposition heureuse à gagner le cœur de tout le monde: et quoy que Propertius ne fut pas si beau garçon, il n'estoit pas moins aimé de tous ceux qui aimoient le vray mérite. Que cette Cynthie estoit heureuse d'avoir un amant si tendre, et qui sçavoit si bien expliquer sa tendresse! Et que cette Delie a eu de gloire d'estre aimée d'un homme, qui pouvoit apprendre à toute la posterité combien elle estoit aimable!

Le Pere René Rapin, dans ses Reflexions sur la Poétique.

Tibulle estant d'ailleurs si exact, si elegant, et si poly dans ses Elegies, ne le paroist pas fort dans son Panegyrique de Messala: tant il est difficile de bien louer.

ELENCHUS ALPHABETICUS

NONNULLORUM SCRIPTURÆ COMPENDIORUM

QUÆ IN VV. LL. OCCURRUNT.

Ald. 1.	Editio Aldina an. 1502.
Ald. 2.	———— an. 1515.
Aldd.	———— utraque.
Angl. 1.	Codex Bibliothecæ Bodleianæ, ex dono Archiepiscopi Cantuariensis, designatus litera A. ap. Broukhusium.
Angl. 2.	Codex ejusdem Bibliothecæ, ex dono ejusdem, qui Catulum habet adjunctum, designatus litera B. ap. Broukh. Vide Land.
Angl. 3.	Codex Archiepiscopi Eboracensis, designatus litera C. ap. Broukh. Vide Dat.
Angl. 4.	Codex ejusdem, designatus litera D. ap. Broukh.
Angl. 5.	Codex ejusdem, quo vetustiore alium negabat se vidisse Heinsius, designatus litera E. ap. Broukh.
Angli.	Omnes hi Anglicani codices.
Ask.	Codex Askewianus ap. Santenium.
Bach.	Ernest. Car. Chr. Bach, in Ed. sua, Lips. 1819.
Barth.	Frid. Gottlieb. Barthius.
Bartol.	Editio Tibulli antiquissima, cujus Collationem cum Ald. 1. vulgavit Huschkius in Ed. sua, Lips. 1819.
Basil.	Editio Basileensis.
Bauer.	Conr. Al. Banerius in Ed. sua Lips. 1816.
Bentl.	Richardus Bentleius.
Bern.	Codex a Bach et Huschkio laudatus.
Berol. 1. 2. 3. 4. }	Codices quatuor Berolinensium nomine insigniti, quibus usi sunt H. Vossius et Bach.
Beroll.	Omnes hi codices.
Bip.	Editio Bipontina.
Brix.	Editio Brixienensis, an. 1486.
Broukh. 1.	Codex chartaceus Broukhusii, litera C. designatus.

Broukh. 2. 3. }	Duo alii chartacei ejusdem, litt. FF. designati.
Burm. II. Cant.	Petrus Burmannus Secundus. Editio Cantabrigiensis, an. 1702. (edente Comite de Anglesea.)
Colb.	Codex Colbertinus.
Colin.	Editio Colinæi Paris. 1543.
Colot.	Collationes Vaticanæ Angeli Colotii.
Commel.	Codex Commelinus ap. Gebhardum.
Corv.	Codex Corvinus ab Heynio et aliis laudatus.
Caj.	Codex Jac. Cujacii ap. Scal. qui Lib. III. 4. 66. incipit, non contemnendus, teste Bach.
Cyll.	Editiones Venett. cum Commentariis Bernardini Cyllenii.
Dat.	Codex Datianus, qui designatur litera D. ap. Heinsium, et idem esse videtur cum Berol. 3.
Dous. P.	Janus Dousa Pater.
Dous. F.	Dousa Filius.
Dous.	Editio Dousarum, Lug. Bat. 1592.
Ed. pr. maj.	Editio prima major (ex Officina V. Spirensis, Venet. 1472.)
Ed. pr. min.	Editio prima minor (1472.) quam Audiffredianam nuncupat Morellius.
Exc. Falc.	Excerpta ex vet. cod. Falcoburgii ap. Heinsium.
Florent.	Codex Flerentinus, quo usus est Statius.
Exc. Fris.	Excerpta quæ citat Bach.
Frut.	Lucas Fruterius.
Gebb.	Gebhardus in Ed. 1621.
Goth.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Gryph.	Editio Gryphiana.
Guarn.	Codex Guarnerianus a Vulpio laudatus.
Guelf. 1. 2. 3. &c.	Codices Guelferbytani, quos citat Heynius.
Guelf.	Omnes Guelferbytani.
Guy.	Guyetus.
Hamb.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Heins.	Nicolaus Heinsius.
Heyn. 1.	Editio Heynii prima an. 1755.
2.	_____ secunda, an. 1773.
3.	_____ tertia, an. 1798.
Huschk.	Im. G. Huschkus in Ed. sua Lips. 1819. cujus textum exhibendum curavimus.
Ital. 1. 2. 3. }	Excerpta Italica ap. Heinsium.
Exc. Ital.	Eadem Excerpta.
Klindw.	Klindworthius.
Lachm.	Lachmannus ad Propertium, an. 1816.
Lang.	Lucæ Langermanni VV. LL. e Palatinis.

Laud.	Codex Gulielmi Laud, Archiepiscopi Cantuariensis, quem Bach eundem esse putat cum secundo Anglicano.
Cod. Lips.	Codex Lipsiensis primum ab Huschk. collatus in suam Ed. an. 1819.
Ed. Lips.	Editio Lipsiensis ex Offic. Thanneri, an. 1500.
Exc. Lips.	Excerpta Justi Lipsii ex codd. Romanis.
Maff.	Codex Sc. Maffei ap. Statium.
Markl.	Marklandus in Notis ineditis ap. Santen.
Matt.	Mattii codex laudatus a Bronkh.
Medic.	Codex Medicæus Statii.
Mediol.	Codex Mediolanensis.
Memm.	Codex Memmianus membranæus circ. an. 1465. quo usus est Passer.
Misc. Obs.	Miscellaneæ Observationes, quæ cura D'Orvillii prodierunt.
Monac.	Codex quem laudant Bach et Huschk.
Mur.	Editio Mureti, an. 1559.
Palat. 1. 2. 3. &c.	Sex Codd. Palatini, quibus usus est Janus Gebhardus.
Palatt.	Omnes Palatini.
Cod. Par.	Codex Parisiensis n. 7989. cujus Collatione an. 1818. facta, usus est Huschk.
Par. 1723.	Editio Parisina an. 1723. cum codd. VV. LL. marg. appositis.
Passer.	Joan. Passeratius in Ed. an. 1608.
Exc. Perr.	Excerpta Antonii Perreii ex vett. Romæ et Florentiæ codd.
Plant.	Editio Plantiniana an. 1569. cum VV. LL. Pulmanni in marg. exaratis.
Exc. Pocc.	Excerpta Marci Antonii Pocchi.
Pulm.	Pulmanni VV. LL. ad marg. Plant.
Raph.	Editio Raphelengii 'serio castigata,' an. 1603.
Reg.	Codex Regius Dresdenis, ab Heynio et aliis laudatus.
Rheg.	Editio Rhegii Lepidi, an. 1481. quam primam omnium putavit Ger. Joan. Vossius in Aristarcho.
Rom.	Editio Romana, an. 1475.
Rott.	Editio Rotterodami, an. 1805.
Sant.	Laurentius van Santen.
Scal. 1.	Editio Scaligeri, an. 1577. et 1582.
2.	————— 1600, &c.
Scal. rec.	Codex Scaligeri recens.
Scal. vet.	————— vetustissimus.
Exc. Scal.	Excerpta Scaligeri.
Scheff.	Codex Schefferianus ap. Heinsium.
Sfort.	Codex Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, quo usus est Statius.
Stat.	Editio Statii, an. 1567.
Cod. Stat.	Codex Statiannus.

Strom.	Editio Fr. K. Strombeck, Gott. 1799.
Thuan.	Codex Thuani, quem citat Gnyetus.
Vatt. 1. 2. 3. &c.	Diversi Vaticanæ collati codd.
Vat. Ursini,	Codex Vaticanus Fulvii Ursini.
Venet. 2.	Editio Veneta, an. 1475.
Venet. 1487. } 1491. } 1493. }	Editiones Venetæ cum Comment. Cyllenii ab Huschk. nuper collatæ.
Venett.	Omnes hæ Venetæ.
Vicent.	Editio Vicentina, an. 1481.
Vindob.	Codex ab H. Vossio laudatus.
H. Voss.	J. Henricus Vossius in Ed. Heidelb. 1811.
Voss. 1. 2. 3. &c.	Novem Henrici Vossii codd.
Vulgg.	Editiones vulgatæ.
Vulp. 1.	Editio Vulpii prima, an. 1710.
Vulp. 2.	secunda, an. 1749.
Wakef.	Wakefieldius ad Lucretium.
Witt. 1. }	Duo codd. membranei Joan. de Witt. bonæ notæ, litt. A. et B. ap. Broukh. designati.
Witt. 2. }	
Wund.	Wunderlichius in Ed. quarta Heynii, notis aucta, Lips. 1817.
Zwic. 1. }	Codices quibus usus est Wund.
Zwic. 2. }	
Zwicc.	Codex uterque.

ALBII TIBULLI ELEGIARUM

LIBER PRIMUS.†

ELEGIA I.

**DIVITIAS alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti jugera multa soli,**

Alius sibi opes accumulet auro fulvo, multaue prædia terræ arata possideat :

~~~~~

In Par. hæc legitur inscriptio, *Albii Tibulli poëta illustris liber incipit* ; in Guelf. 2. *Albii Tibulli poëta illustris Elegiarum liber 1. incipit de Amoris Deitæ* ; in Guelf. 4. *Albii Tibulli equitis Ro. poëta clarissimi primus liber* ; et sic fere est in edd. vett.—1 In vet. cod. Diomedis Granim. *sibi conserat* ; unde Putsch. conj. *conferat*.—2 In Augl. Beroll. Reg. Corv. Guelf. Par. novem H. Voss.

NOTÆ

† Albii gentis apud Cic. fit mentio Orat. pro Quintio. L. Albius Sexti filius. Ad ejus gentilem nominis originem alludens ad Tibullum nostrum scripsit Horat. 1. Epist. ‘Albi, nostrorum sermonum candide iudex.’ Huic etiam idem Horat. 1. Od. 33. inscribit : ‘Albi, ne doleas plus nimio, memor Immitis Glyceræ.’
1 *Divitias alius*] Hæc prima Elegia, quæ tempore postrema fuit, præfixa ceteris videtur, ut constaret quodnam vitæ genus Tibullus expeteret. Lap-

sus enim opibus, exhanstoque opimo matrimonio, quocumq; amoribus videtur profudisse, secessit in agellum. Unde Horat. ‘Non tu corpus eras sine pectore : Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.’ Hæc igitur noster scripsit Tibullus in prædiolo suo Pedano, ad Messalam Corvinum in Ciliciam proficiscentem ; profiteturque malle se pauperem in otio degere vitam, quam divitias bellicis laboribus comparare.

2 *Jugera multa*] Alii legunt, *jugera*

Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent:

Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus assiduo luceat igne focus.

5

Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus, et facili grandia poma manu.
Nec Spes destituat, sed frugum semper acervos
Præbeat, et pleno pingua musta lacu.

10

quem jugis anxietas propinquo hoste perterrefaciat, cui tubæ bellicæ pulsa soporem excutiant. Egestas mea me vitæ ignava transmittat, modo caminus meus perenni flamma fulgeat. Idem novellas vites agricola plantabo tempore opportuno, et proceras arbores mala ferentes industria manu. Nec me fallat expectatio, at perpetuus frumentorum cumulus suppeditet, et vina suavia e lacu referto. Colo etenim, sive

tribus Sant. Zwicc. et Goth. edd. pr. maj. et min. Vulp. et Heyn. 1. *magna*, probantibus Goëzio et Henley; sed vulg. *multa* tuentur codd. Stat. Exc. Fris. Colot. et Scal. accedente Voss. 2. Wolf. ad Cic. Caton. affert *mille*. Post hoc distichon traduceret Scal. vs. 49. et 50.—3 *Quem pavor assiduus*, vel *clamor subitus*, malebat Heyn. improbante Huschk. *exerceat* pro *terreat* Musgr. *torreat* Vulpii amicus; *deterat* Huschk. Hunc et seq. vs. Broukh. ponit post vs. 44.—4 Voss. *reposit* *quod* pro *cui*; duo codd. ap. Broukh. exhibent *quous*, vel *quius*; Voss. 4. *qui*.—5 Frut. et Bellon. *malebant vitæ t. inerti*, quod Scal. rec. Corv. Guelf. 2. Berol. 4. a m. s. et Vicent. exhibent; *Mi M. p. vitam t. inerten* V. D. in Act. Soc. Traj.—6 *Dum meus* Berol. 1. *assiduo* Cod. Lips. Reg. Corv. Angl. Beroll. omnes H. Voss. et edd. vett. *exiguo* Exc. Scal. Berol. 4. a m. s. Guelf. 2. pro v. l. cum edd. Vicent. H. Voss. et Wund. pro *luceat* Wolf. l. c. affert *splendeat*. Post hunc v. Scal. posuit vs. 9. et 10.—7, 8 'Distichon hoc pro fragmento a ceteris diverso habendum esse videtur.' Heyn. Post vs. 8. Scal. posuit vs. 29. 30.

NOTE

magna; sed longe melius, *multa*, ut infra lib. III. 'Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,' 'juger' autem, vel 'jugerum,' est spatium terræ, quod par bonum uno die arare potest. Porro de 'jugeri' mensura varii varia scripserunt; ut Cato, Columella lib. VI. Plin. lib. XVIII. et alii.

4 *Martia classica*] Tubæ sunt, et sonitus tubarum pugnam indicantium. Unde et Virg. Æn. VII. 'Classica namque sonant.' *Martia*, a Marte Deo belli præside, qui et Mavors dictus est.

6 *Dum meus assiduo*] Martialis quo-

que inter ea quæ vitam faciunt beatiorē, id sibi ipsi vovet, ut 'sit non ingratus ager, focus perennis.'

7 *Ipse seram*] Ut in vitibus sationis duo sunt genera, malleoli, et vivradicis: sic in arboribus item duo, insitionis, et plantationis. Virgil. Georg. IV. 'humoque feraces Immittunt plantas,' &c.

8 *Grandia poma*] Fructum posuit pro arbore, quod Poëtis familiare est; *grandia* autem refert ad arboris pomiferæ magnitudinem.

9 *Nec Spes destituat*] Spes pro re-ditu frugum sumitur apud Veteres; unde Varro spicam a 'spe' dictam

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
 Seu vetus in trivio florea sarta lapis :
 Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
 Libatum agricolæ ponitur ante Deo.
 Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
 Spicea, quæ templi pendeat ante fores ;

15

truncus in agris relictus, nive saxum antiquum in trivio gerit corollas floridas. Et quovis fructus gignit mihi novus annus, prius decerpti Deo Ruricolæ offeruntur. O Ceres flava, corona spicea tibi sit ex agris meis, quæ ad ædis januam appendatur ;

31. 32. 35. et 36.—10 Heins. tentabat *spumea musta*.—11 Pro *Nam* legitur *Nec* in Stat. notis : *desectus* in Palatt. improbante Heynio ; Salm. malebat *defixus* : Calderinus Elucubrat. p. 2. legit *in agro*.—12 In Par. Berol. 2. Reg. Corv. tribus ap. Bronkh. et edd. pr. maj. et min. *florida* ; in Heins. cod. Sfort. Ask. et Vat. 2. *florea*.—14 In Mur. codd. *agricolam p. a. deum*, (ut in Berol. 4. Colot.) vel, *agricolæ p. a. deum*, (ut in Par. Berol. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. tribus ap. Broukh. omnibus Stat. et edd. pr. maj. et min.) sive *agricolæ p. a. deo*, ut in Ask. et Vindob. et conj. Statius : *deos* in Guelf. 3. quod et Barthio placuit, ut esset *agricolas....deos*.—15 Pro *sit* Livin. et Frut. conj. *sit* probante

NOTE

dicit. Tibull. lib. II. 'Spes alit agricolæ, spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fœnore reddat ager.'

10 *Pinguis musta*] *Musta* pinguedinem habent in se propriam ; si ex uvis expressa fuerint, quæ ad maturitatem pervenerint, tunc mellita sunt et suavia.

Pleno lacu] *Lacus* hic vas est ad excipiendâ vinâ de torculari defluentia. Vide Catonem, Colum. et Pallad.

11 *Nam veneror*] Inter antiquissimos Romæ Deos *Terminus* habitus est, cujus in tutela essent agrorum fines ; is autem erat vel lapis, vel stipes, ut notat Ovid. Fast. II. 'Terminæ, sive lapis, sive es desertus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque Nomen habes.'

12 *In trivio*] *Trivia* et *quadrivia* erant Rusticorum Sacris dicata, illic enim oves mactabantur, et sarta appendebantur.

13 *Novus educat annus*] 'Novus annus' non uno modo dici videtur ; est enim sæpe initium anni, ut novum ver, nova æstas. 'Novus' etiam 'annus' interdum pars illa anni est, quæ novas fruges novosque fructus parit ; ut hoc loco Tibullus. Erat et 'annus novus' primus annus Imperii alicujus Imperatoris. 'Novus' etiam 'annus' dictus est principium Magistratus initii.

14 *Agricolæ Deo*] *Dens* ille est aut Liber pater, aut Priapus ; aut certe *Dens*, cujus in tutela sit arbor, ex qua primitias offerat.

15 *Flava Ceres*] *Ceres* frugum Dea, quæ nempe frumenta invenit, fruges serere, terram colere, boves domare, vetustæ glandis remoto ferino pabulo, homines docuit ; unde ipsi frugum primitiæ et spicea sarta dicabantur. 'Flava' dicitur *Ceres* a maturæ segetis colore.

Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
 Terreat ut sæva falce, Priapus, aves.
 Vos quoque felicitis quondam, nunc pauperis agri
 Custodes, fertis munera vestra, Lares. 20
 Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa juvencos :
 Nunc agna exigui est hostia magna soli.
 Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
 Clamet : Io messes, et bona vina date.

et tutor rubicundus Priapus statuatur in hortis pomiferis, ut volucres minaci falce territet. Vos etiam, o Lares tutores prædii mei quondam prosperi, jam tenuis, dona vestra accipitis. Tum bucula immolata plurimos boves expiabat ; jam vero agna ampla est victima agri modici. Agna vobis mactabitur, circa quam agrestis juvenis vociferetur : Io tribuite segetes, et vina dulcia. Ego namque nunc modico contentus

Heinsio ; in Reg. deest *sit*.—17 Heins. legeret *donatur*, ut in Falc. Livin. *donatus* ; in Par. Beroll. 1. 2. duobus ap. Bronkh. et ed. pr. min. *ortis*.—18 *Terreat* et in Corv. uno Stat. Monac. et Guelf. 2. nec Heynio displicet ; *scævus* in Palat. 4. et cod. Scal. ap. Bronkh. *scæva* in Palat. 5. 6. superne addito s ; *curca* in uno Bronkh. *scæva* in duobus ejusd. *scævus* in alio ; *seva* in Voss. 1. et ed. pr. maj.—19 In cod. Lips. Berol. 2. Reg. et Par. *felices* ; in uno ap. Bronkh. et ed. pr. min. *felicitis* : pro *agri* in Exc. Lips. cum edd. Dons. et Vnlp. *horti*.—20 *Cultores* in uno Bronkh. pro v. l. improbante Heyn. *nostra* in Guelf. 3. edd. vett. et marg. Guelf. 2. lectionem nostram testantur alii codd. etiam Par. teste Dissenio, quamvis ex eodem *nostra* affert Huschk. 21 *Tunc* servant codd. non *Tum*, quod H. Voss. per totum Tibull. reponere placuit : cod. Lips. *vitulas in medios*, et a marg. *in numeros*.—22 In Par. quatuor Beroll. omnibus Guelf. Corv. et edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. *hostia parva* ; Mur. ex codd. suis reposuit *magna*, accedente Scal. quod etiam testantur Reg. et Vindob.—23 In Berol. 4. *cadat* : Guarn. *mystica pubes*.—24 In Reg. Berol. 4. Lips. Guarn. Goth. Angl. 3. 4. 5. et aliis ap. Stat. et

NOTE

17 *Ruber custos*] Priapus habitus est pro Deo hortorum Custode. Unde ab Ovid. Fast. primo : 'Et ruber, hortorum decus et tutela, Priapus.' Priapus in dextra falcem habuisse fingitur, cujus motu, et aves et furunculos perterrefaceret. Unde Horat. 'Nam fures dextra coercet.'

20 *Fertis munera vestra, Lares*] Lares, qui et Penates et Præstitæ dicti, gemini fuerunt Mercurii et Laræ, quæ et Muta dicta est, filii : Dii non familiarum tantum, sed et viarum Præsides : unde et Compitales sunt appellati. Ovid. Fast. 11. 'Gemi-

nosque parit, qui compita servant, Et vigilant nostra semper in sæde, Lares.' Fuerunt etiam Lares agrorum Custodes, ut hic indicat Poëta nos- ter.

23 *Rustica pubes*] Innuit Poëta Ambarvale sacrificium sic dictum, quod arva ambiat victima : ter enim circum arva ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus querna corona ornatus cum solenni saltatione composito carmine Cereri decantabat laudes. Hujus sacrificii mentionem facit Virg. Georg. 1. 'Cuncta tibi Cererem pubes agres-

Jam possum modo non contentus vivere parvo, 25
 Nec semper longæ deditus esse viæ:
 Sed Canis æstivos ortus vitare sub umbra
 Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
 Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
 Aut stimulo tardos increpuisse boves. 30
 Non agnamve sinu pigeat foetumve capellæ
 Desertum, oblita matre, referre domum.

vitam degere quo, neque perpetuo obnoxius esse longo itinere; at ortum æstivum Canicula devitare sub umbra arboris, ad rivos aquæ præterfluentis. Neque tamen aliquando me pigeat pastinum traxisse aut boves lentos aculeo instigasse. Nec me pudeat gremio in aedes reportare aut agnam, aut capræ partum a matre immemori

Brœnk. cum ed. pr. min. *Clamat*.—25 Hunc et tres seqq. vs. collocavit Scal. post v. 50. tunc vs. 29. 30. 31. 32. 35. et 36. post v. 10. ut antea dictum est, et vs. 33. et 34. post v. 40. Lectionem vulg. *Jam modo non possum*, quod recepit Heyn. servant Beroll. 2. 3. *Jā mō nō* Berol. 4. *Possum quippe ego jam* Scal. vet. teste Heinsio ad Ald. 2. *Possum quippe ego nunc* Scal. rec. Scal. ipse ait, *Quippe ego jam possum*, quam lect. reposuit in ed. 1600. in ed. 1577. et 1582. retinuerat vulgatam: H. Voss. et Wund. Guyeti emend. Heynio probatam dederunt, *Jam modo, jam possum*: alii tentarunt, *Jam modulo possum*; vel, *Jugere nunc possum*; vel, *Jam modo non possum*, c. v. parvo, *Heu semper*, &c. Par. et ed. pr. maj. exhibent, *non possum*; ed pr. min. *non possunt*; Goth. *possem*. 'Vitiū hic locus procul dubio contraxit gravissimum, quo induci se passus est Heynius, ut versus 25....34. aliunde illatos esse contenderet. Libri tamen consentiunt, si discedas ab Excerpt. Scalig. (vide supra,) et a codd. Ask. et Guelf. qui exhibent, *Jam modo nunc possum*. Ut nunc est, desideratur aliquid, quo repetita primariæ sententiæ propositio rite excitetur et amplificetur, v. c. *Jam volo, nam possum* ...., si præsertim aliquid excidisse post hæc verba credas. Quod cum parum sit probabile, nunc in eam sententiam inclino, ut omnem hujus versus duritiem, omnem orationis insolentiam tolli posse putem hac verborum traiectione: *Jam possum modo non contentus*, &c. Hoc unice probat Schæferus: Ita adhuc interpungendum censeo: *Jam possum, modo non contentus, vivere parvo*, ut adverbia *Jam* et *modo* de diverso tempore sumantur, *parvo* autem referatur simul ad *contentus* et ad *vivere*.' Huschk.—26 In ed. pr. maj. *longe*.—27 In eadem *hortus*; Bentl. ad Hor. 1. Sat. 6. 126. legere maluit *ictus*; in Comment. Venett. 1491. et 1493. *æstivos æstus*.—28 Burm. II. conj. *ripam*, vel *ripam*: illud placuit H. Vossio.—29 *Non Colot. tamen abest a cod. Lips. pigeat in uno Brœnk. sed in marg. pudeat pro v. 1. bidentes in Beroll. Angl. 3. 4. 5. duobus Heins. Reg. Par. Guelf. 3. et Corv.*—30 *Et in Exc. Lips. implicuisse in uno Brœnk.*—31 *Nunc agnamque s. pigeat*

NOTÆ

tis adoret, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam Chorus et socii comitentur ovantes.' Tibullus antem Laribus tribuit, quod Maro Cereri.

27 *Canis*] Sidus cœleste, quod mense Julio oriri dicunt, et post dies qua-

draginta occidere. Quod diem spatium 'dies caniculares' vocamus. Quo tempore hoc sidus cum Sole conjungitur, æstus et calorem conduplicare dicitur; unde et nomen habet, quod nimio veluti calore mordere videatur.

At vos exiguo pecori, furesque lupique,

Parcite: de magno est præda petenda grege.

Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis,

35

Et placidam soleo spargere lacte Palem.

Adsitis, Divi, neu vos de paupere mensa

Dona, nec e puris spernite fictilibus.

derelictum. Vos autem, o fures et lupi, abstinete ab exiguo pecore: præda vobis est rapienda ex magno grege. Tum singulis annis consuevi, et pastorem meum expiare, et mitem Palem lacte perfundere. O Di, præsto sitis, neque vos despiciat munera e tenui mensa, neque e levibus samis seu fictilibus. Priscus rusticus primo sibi

fatumque in nonnullis Stat. cum Colb. et Brix. *agnamve s. pigeat fatumque* in Colot. ed. pr. maj. et Venet. 2. *pudeat* in Berol. 2. quibusdam Stat. Colot. Vindob. Exc. Perr. et ed. Rom. *setumve* in Par.—34 *Verbum est aberat a cod. Lips. Stat. et Berol. 2. quod in finem rejecit Bach, auctoritate codd. duorum Voss. Berol. 3. unius Heins. Scal. v. c. et Zwic. 2. et sic in edd. pr. maj. et min. in qua legitur præda: in Bartol. præda p. g. est; ed. Rom. exhibet præda tenenda. Post hunc v. aliqua intercidiisse nullus dubito; reliqua bene coherent usque ad finem Elegiæ.* Heyn.—35 *Nunc ego Commel. pastoremque deum, vel pastorumque deum* conj. Passer.—36 Colb. *solito: pro lacte* Berol. 1. *nocte: in nonnullis Stat. et ed. pr. min. Palem, quod recepit H. Voss. Palem* exhibent Par. et ed. pr. maj.—37 *Hunc et tres seqq. vs. Scal. et Broukh. ponunt post v. 24. tunc subiiciuntur vs. 33. et 34. Vos quoque adeste dei* Exc. Scal. *neu vos de* codd. Broukh. et Stat. *neu vosse* in Reg. Berol. 2. 4. omnibus Guelf. Corv. Par. et edd. pr. maj. et min. alii codd. exhibent *nec vos e: Berol. 3. confirmat de: ex Rom. præpositio excidit.*—38 Scal. e vet. suo cod.

NOTÆ

33 *Furesque*] Abactores seu abi-geos intelligit, qui proprie sunt ovium, boum, pecorumque et armentorum raptores. Isidor. lib. x. 'Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo abigeum vocant, ab abigendo.'

35 *Hic ego pastoremque meum*] Poëta aperte tangit morem illum antiquum quem fusc describit Ovid. Fast. iv. quo more pecus saturum sub crepusculum una cum pastore rite lustrabatur, antequam res annua Pali Deæ pastorum fieret. Ad hoc autem assuimur erat conficiendum ex vituli favilla, sanguine equi, et fabæ culmine; deinde primo diluculo pastor inspergebat oves aqua et sulfure, herbaque sabina, et lauro igne succensis, circumcirca ovilia suffiebat.

Quo pecora piari, et morbos et tabem depelli putabant.

36 *Spargere lacte Palem*] Pales Dea fuit pastorum, cujus festa 'Palilia' dicebantur; vel, ut alii volunt, 'Parilia'; quoniam pro partu pecoris eadem sacra fiebant libo ex milio, lacte, et sapa confecto, tum preces ad eam fiebant: peractis sacris pastores aqua spargebantur, cœnæ apparabantur, et vesperi sub noctem ignes a rusticis excitabantur, quos ter transiliebant. Porro Festa 'Palilia,' dies erat natalis urbis Romæ. Unde Propert. lib. iv. 'Urbi festus erat,' &c.

37 *Divi*] Dii nempe Lares ad quos sermo continuandus est, ut ostendant quæ sequuntur.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
 Pocula, de facili composuitque luto. 40
 Non ego divitias patrum fructusque requiro,
 Quos tulit antiquo condita messis avo.
 Parva seges satis est; satis est, requiescere lecto
 Si licet, et solito membra levare toro.
 Quam juvat immites ventos audire cubantem, 45
 Et dominam tenero detinuisse sinu!
 Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auster,
 Securum somnos, imbre juvante, sequi!

facit vasa samia, seu fictilia, et e levi argilla conflavit. Non ego majorum opera et reditus desidero, quos seges reposita attulit priscis avis. Messis exigua sufficit; sufficit quiescere cubili, et unico lectulo artus relaxare. Quam me delectat requiescentem sæva flamina auscultare, blandisque amantem premere complexibus. Vel, quando Notus hyemalis undas immiserit, tranquillum consecrari quietem pluvia con-

repositus e parvis, quod nec displicet Heynio.—39 In Witt. 1. et Angl. 3. 4. *primus*.—40 Post hunc v. collocarunt Scal. et Broukh. vs. 33. et 34.—42 Exc. Lips. Monac. Vindob. Voss. 5. Palat. 5. Guelf. 3. et a marg. Guelf. 2. *agro pro avo*; cod. Lips. *avo*.—43 *Parva satis mensa est* Guelf. 2. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. et Lipsii; Heins. conj. *Parca satis mensa est*, vel *Parca satis mensa est*, vel *Parca satis messis*; cod. Lips. neutro loco habet *est*: Exc. Falc. Scal. rec. et vet. *uno requiescere*; Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monac. Voss. 4. et Angl. 2. 3. 4. *parvo requiescere*: pro *lecto*, quod habent omnes libri, Heins. conj. *fesso*; Guy. *lento*; Passer. et Frut. *lecto*, ut est in Voss. 3. et 4.—44 *Scilicet* in Par. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Colb. Witt. 1. 2. Guelf. Angl. edd. pr. maj. et min. et omnibus aliis usque ad Scal. *Si licet* correxerat Mur. idque confirmant Voss. 1. 3. 4. et Bern. *solo* pro *solito* Exc. Scal. et unus Heins. *solido* Rom. *referre toro* exhibent duo Palatt. unus Stat. et Goth. quod receperunt H. Voss. et Wund. hinc in Eph. Jen. 1815. *satis est*, *requiescere lecto* *Si libet*, et *solito m. referre toro*. Vulg. defendit Hand. ad Gron. Diatr. Tom. 1. p. 36. Post hunc versum Henley collocat vs. 71. 73. 74. 75. 76. 77. et 78. Elegiæ sequentis.—45 *Quem Reg. Quam juvat* malebat Heins. *immunes* in Guelf. 2. a m. pr. *audire*, superscripto *ise*, in Guelf. 3.—46 Beroll. Par. et longe plurimi codd. teneantur *continuisse*; et ita edd. vett. cum Vulp. et Heyn. 1. *detinuisse* Palat. unus, Exc. Colot. Corv. Monac. Ask. Voss. 2. 4. et Rheg. a marg. idque jam Cyl- lenio in Comment. notatum Broukh. primus recepit.—47 Berol. 3. et Dat. *effuderit*.—48 Codd. Scal. Corv. Exc. Perr. Voss. 1. 4. Colot. alii ap. Broukh. Guelf. 1. 3. suffragante Guelf. 2. exhibent *imbre*; Exc. Falc. Scal. rec. et vet. *hymbre*; omnes Angl. Beroll. et Palatt. Par. Com-

NOTÆ

39 Fictilia] Pocula initio fuere fictilia, fagina, cornea, oleagina, hederacea. Ovid. Fast. v. 'Terra rubens crater, pocula fagus erat.'

44 Et solito [solo] membra levare toro] Ex multis opibus, quas olim am-

plas habuerat, solum torum seu lectulum sibi superasse innuit Tibullus.

47 Auster] Ventus, qui fiat a meridie, et sæpius pluviam inducit: unde dicitur ab Ovid. 'madidus Auster.'

Hoc mihi contingat: sit dives jure, furorem

Qui maris et tristes ferre potest pluvias.

50

O quantum est auri potius pereatque smaragdi,

Quam fleat ob nostras ulla puella vias.

Te bellare decet terra, Messala, marique,

Ut domus hostiles præferat exuvias.

Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ,

55

Et sedeo duras janitor ante fores.

Non ego laudari curo, mea Delia, tecum

Dummodo sim, quæso, segnis inersque vocer.

eiliente. Id mihi accidat. Is opulentus merito sit, qui pati potest iras pelagi et graves imbres. O potius quicquid est auri et smaragdi intereat, quam ut puella aliqua ploret propter itinera nostra. O Messalla par est, te certare terra et mari, ut ades tuæ prætendant hostica spolia. Me catenæ pulchræ puellæ ligatum coërcent, et ad januam sævam quasi ostiarius resideo. Non equidem commendari expeto, o Delia mea, modo tecum verſer, appeller, oro, ignavus et otioſus. Ego intuear te,

mel. alii igne, ut legebatur ante Scal. levante habet Berol. 1. et sic Witt. 2. sed juvante pro v. 1. Heins. conj. fovante.—49 Non ed. Lips. si dives Berol. 4. sit latus Reg. sim Guarn. unde conj. Heyn. sim latus rare; furorem Quis maris, et t. f. p. pluvias? Exc. Scal. et Commel. habuisse videntur rare.—50 Quis ed. pr. min. Vicent. Rheg. et Lips. Qui maris, et cæli nubila ferre potest Exc. Scal. Heins. pro pluvias conj. Hyadas, quod in textum receperant Broukh. Vulp. et H. Voss. Post hunc v. Scal. et Broukh. inserunt vs. 2. 3. 26. 26. 27. 28. at Henley ex seq. Eleg. vs. 65. 66. 67. 68. 69. 70.—51 Stat. legebat, O quantum e. a. pereat, potiusque, (et sic in Beroll.) sed in vet. cod. invenit potius pereatque, ut in Bern. Ask. et Reg. et conj. Livin. verbum est abest a Lips. pro pereat idem Stat. conj. pereant; Burm. ad Lotich. p. 309. maluit, pereat pereatque: Par. et omnes edd. vett. exprimunt smaragdi; scripturam smaragdi tuetur Broukh. ad h. l. et ad Propert. II. 13. (16.) 44. ubi codd. sine exceptione servant smaragdi: ei accedit Burm. ad Ovid. Met. II. 24. et H. Voss. ad h. l.—52 Et fleat Cod. Lips. et nostras Voss. 5.—54 Reg. Par. Berol. 2. Witt. 1. Angll. 1. 3. et ed. pr. maj. exhibent Ut domus exiles; Monac. Et domus: unus Broukh. et Angll. 4. 5. exiles, vel hostiles; Vat. Ursini, Zwic. 1. ed. pr. min. et Rheg. hostiles: cod. Lips. ostiles præferat; Voss. 2. perferat; Voss. 3. præferet; Guarn. proferat: Goth. eximias: Guelf. 2. perferat et præferat.—55 Berol. 2. unus Sant. et Exc. Falc. retinet v. f. cura; Wakef. ad Lucr. 1. 33. malebat victum, quod jam Colb. Angl. 4. Goth. Voss. 3. et Venett. exhibent; sed vulg. testantur Par. duo alii Sant. et edd. pr. maj. et min.—56 Heins. corr. sedeo ut: pro duras Berol. 2. et unus Broukh. habent diras.—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 3. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. omnes Stat. Exc. Pocc. Perr. et Lips. et tres Broukh. testantur curo; et sic ed. pr. maj. Rheg.

NOTÆ

53 *Te bellare decet. Messala]* Ille est Valerius Messala Corvinus, qui cum Augusto Consul fuerat, ac postea de Gallis triumphavit.

56 *Et sedeo duras]* Janitores olim

catenis et compedibus vincti in ipso vestibulo quasi in præsidio collocabantur.

57 *Mea Delia]* Sub nomine Deliæ amicam Planiam celebravit Tibullus:

Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,
 Te teneam moriens deficiente manu. 60
 Flebis, et arsuro positum me, Delia, lecto,
 Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.
 Flebis; non tua sunt duro præcordia ferro
 Vincita, nec in tenero stat tibi corde silex.
 Illo non juvenis poterit de funere quisquam 65
 Lumina, non virgo, sicca referre domum.
 Tu Manes ne læde meos; sed parce solutis
 Crinibus, et teneris, Delia, parce genis.

ubi mihi ultima hora advenit, te languente dextera mortem obiens teneam. O Delia, me etiam lugebis collocatum in tero flagratur, et basia præbebis manibus confusa; plorabis, viscera tua non sunt ferro aspero constricta, nec lapis stat tibi in molli pectore: nullus juvenis, nec puella, domum referre poterit aridos oculos ex illis exequiis. Tu ne viola umbram meam: verum passis comis abstine, o

Vicent. Dons. 1592. Bronkh. Vulp. 2. et Guelf. 3. a marg. sed Berol. 2. et pauci alii, cupio, quod inde manavit in ed. pr. min. Rom. Venett. 1. 2. Venet. 1487. Aldd. Mur. Basil. et alias edd. vett.—58 Rhag. a marg. 'Ms. meus chartaceus, quasi sim.' Post hunc inserunt Scal. et Bronkh. ex seq. Eleg. vs. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. et inde 65. 66. 67. 68. 69. et 70. ex eadem.—59 *Et spectem* cod. Lips. Witt. 1. 2. unus Bronkh. Angl. 4. Berol. 1. 4. Reg. Guelf. 2. 4. cum edd. Rom. Lips. et Venet. 1491. *dum* Hamb. et Corv. Mox *Et teneam* Witt. 1. 2. unus Bronkh. Colb. Venett. 1. 2. Vicent. Rhag. et Venet. 1491. *Et teneam* Angl. 2. 3. Corv. *Et tenar* Angl. 4. *Te teneam* cod. Lips. unus Heins. Par. et Colot.—61 Beckii cbnj. *mea Delia* H. Voss. recepit.—62 Reg. *Testibus*.—63 *Non tua sunt in me duro* interpolatum est in Reg. *Phæbo ferro* Berol. 1. *ferro præcordia duro* Berol. 3. et unus Bronkh.—64 *Pro Vincita* Par. Angl. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guarn. Berol. 3. et Voss. 3. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. et Dat. exhibent *Juncta*; Witt. 1. 2. tres Bronkh. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Vincta*; sic Guelf. 2. et a marg. *Juncta*.—66 Angl. 5. *nec*

NOTE

sic etiam Catullus Lesbiam pro Clodia, et Propertius Cynthia pro Hostia, dissimularunt. Sane Tibullus vitam agrestem omnibus præfert, modo caræ Delicæ, hoc est, Planicæ, mutuis amoribus sibi potiri liceat.

61 *Arsuro lecto*] Antiquissimus mos apud Romanos fuit, ut mortuorum corpora terra humarentur; sed post Cornelium Syllam Romæ invaluit consuetudo, ut hominum cadavera cremarentur; ut scribit Cic. de Leg.

In rogo autem funerale cadaver cum lecto collocabatur, quem simul cum corpore comburi solitum testatur Tibullus.

62 *Oscula*] Oscula Veteres non solum moribundis fixerunt, sed etiam jamjam in rogam imponendis.

67 *Tu Manes ne læde meos*] Veterum superstitio erat mortuorum Manes offendi, si vel genas raderent, vel vestem discinderent, vel immoderate luctu se conficerent eorum amici.

Interea, dum fata sinunt, jungamus amores :

Jam veniet tenebris Mors adoperta caput.

70

Jam surrepet iners ætas, nec amare decebit,

Dicere nec cano blanditias capite.

Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes

Non pudet, et rixas inseruisse juvat.

Hic ego dux milesque bonus. Vos, signa tubæque, 75

Ite procul, cupidis vulnera ferte viris.

Ferte et opes. Ego composito securus acervo

Despiciam dites, despiciamque famem.

Delia, et ori delicato tempera. Interim donec sors patitur, conciliemus amores: mox letum adveniet caput caligine obiectum: mox illabetur ignava ætas, nec amare conveniet, nec delicias dicere cano vertice. Jam expeditus amor exercendus est, quamdiu minime piget fores rumpere, et delectat jurgia immiscuisse. Hac in re ego ductor et miles fortis; vos, vexilla et buccinæ, longe facessite. Avidis hominibus plagas immitte. Divitias etiam adducite. Ego congesto cumulo tranquillus locupletes aspernabor, et contemnam esuriam.

~~~~~
virgo.—70 Hamb. *Mox veniet*: Berol. 1. *tenerit*: unus Broukh. *Jam venit in*: Goth. *adoptæ*.—71 Witt. 1. 2. et Par. *surrepet*; Angl. 4. *surrepit*: cod. Lips. Guar. Hamb. Witt. 2. unus Broukh. et Angl. 2. 4. 5. *neque*, quod ed. nulla habet: Beroll. 1. 3. Angl. 3. 4. Collot. Reg. Dat. Zwic. 1. Ask. Bern. ed. pr. min. Bartol. Lips. Rhæg. et Venet. 2. *amare licebit*; Guelf. 3. *licebit* pro v. l. *decebit* Venet. 1491. Aldd. Junt. Gryph. et Francof. 1621.—72 Beroll. 2. 3. Par. Lips. Zwicc. et edd. antiquiss. *capiti*, ut conj. Mur. et legebat Stat. sed in Guelf. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et omnibus aliis *capite*.—74 Heins. conj. *inseruisse seræ*; Heyn. malebat *conseruisse*, quod recepit H. Voss. addicentibus libb. Scheff. et Bern. Vulgatam servant Par. et edd. vett. et defendit Bach.—76 Sunt qui legunt *stupidis*, improbante Dousa P.—78 *Despiciam dites* revocavit Broukh. ex codd. Stat. et Laud. quinque Palatt. duobus Vatt. et Exc. Lips. et sic in Guelf. 2. et ed. Basil. 1592. *Dites despiciam* in cod. Lips. Beroll. omnibus Heyn. ed. pr. Vicent. Rhæg. aliis.

NOTÆ

70 *Mors adoperta caput*] Id est, nulli visa aut intellecta, quasi tecto capite.

ELEGIA II.

Adde merum, vinoque novos compesce dolores,
 Occupet ut fessi lumina victa sopor;
 Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho
 Excitet, infelix dum requiescit amor.
 Nam posita est nostræ custodia sæva puellæ, 5
 Clauditur et dura janua fulta sera.
 Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
 Te Jovis imperio fulmina missa petant.

Affer vinum, ac mero seda recentes molestias, ut somnus defatigati oculos dominos teneat; neve ullus expergefaciat me imbutum caput largo Baccho, donec amor infortunatus cessat. Adhibita sunt enim crudeles excubia puellæ meæ; et fores stabiles valido pessulo obserantur. O molesta janua heri, te pluvia feriat, te fulmina

In ed. pr. maj. hæc legitur inscriptio, *Queritur de janua clausa et ad ipsam atque amasiam suam multis ubitur blanditiis.*

1 Ald. 2. Plant. 1569. Gryph. 1573. Gebh. 1621. Vulp. 1. et aliquot ap. Mur. graves; Beroll. omnes Stat. duo Palatt. sex ap. Broukh. quinque Heins. et Exc. Lips. *noros*, 'i. e. maximos, mirabiles;' in aliis *novos c. furoros* legi testatur Broukh. et sic in Hamb.—2 Nonnulli codd. exhibent *vincta*.—3 Par. Guelf. 2. Gnarn. omnes Stat. quatuor Heins. duo Broukh. Exc. Lips. omnes Beroll. Angl. 1. et complures ap. H. Voss. *percussum*, probantibus Heins. et Heyn. quod nulla habet ed. præter Bach: *perfusum* habent quatuor ap. Broukh. omnes Mur. et Heyn. cum ed. pr. et Venett. 1487. 1491. 1493.—4 Colot. Guelf. 3. pro v. l. Reg. Ald. 2. et Lips. *amans*; Zwic. 1. Voss. 5. et reliqui omnes codd. cum edd. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Vicent. et Ald. 1. *amor*.—5 In cod. Lips. et uno Broukh. *mater* pro *nostræ*: idem Broukh. pro *sæva* exhibet *scæva*.—6 *Clauditur, en!* conj. Heinsius: in Reg. Par. Beroll. Guelf. 1. 4. septem Palatt. quinque Broukh. et plerisque codd. cum edd. pr. mag. et min. Rom. Lips. aliis, *firma*; in Colot. duobus Vatt. omnibus Stat. et Mur. cum Exc. Pocc. *fulta*, quod revocavit Broukh. sed *fulcta* in Exc. Perr.—7 Ed. pr. min. *difficili*; Angl. 1. 2. 4. 5. Gnarn. Par. quatuor H. Voss. Beroll. 1. 2. 3. et 4. a m. s. Guelf. 4. et 1. a m. pr. ed. pr. maj. Vicent. Rhag. et omnes fere edd. ante Scal. testantur *dominæ*; Broukh. Vulp. et Heyn. dederunt *domini*, addicentibus quibusdam codd. cum Venet. 1.

NOTÆ

Tibullus hac Elegia queritur appositum esse custodem amicæ suæ Delicæ, docetque qua ratione custodes fallat, ut ipsi inter se possint amores suos conferre, etiam præsentem viro.

3 *Baccho*] Hoc est vino; vinum enim liberaliori modo sumtum somnos conciliat. Antiqui nonnulli codices legunt, *percussum*, sed melius *perfusum*.

Unde infra Eleg. 7. 'Et multo tempore funde mero.'

7 *Janua difficilis*] Exempla passim apud Poëtâs occurrunt amantium, qui sæpius jannis conviciantur; ut supra sæpius vidimus apud Catull. et infra videbimus apud Tibull. et Propert.

Janua, jam pateas uni mihi victa querelis,
 Neu furtim verso cardine aperta sones. 10
 Et mala si qua tibi dixit dementia nostra,
 Ignoscas; capiti sint, precor, illa meo.
 Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi
 Supplice, cum posti florea sarta darem.
 Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle. 15
 Audendum est! Fortes adjuvat ipsa Venus.
 Illa favet, seu quis juvenis nova limina tentat,
 Seu reserat fixo dente puella fores.
 Illa docet furtim molli descendere lecto,
 Illa pedem nullo ponere posse sono; 20

Jovis jussu jacta percutiant. O Janua, mihi soli aperiaris exorata querimoniis meis, et ne stridens converso cardine clam reserata; et condones, si qua maledicta locuta est tibi insaniam mea, opto, ut illa capiti meo eveniant. Æquum est te recordari innumera quæ verbis precantibus profudi, dum floreas coronas tuis postibus adhiberem. Tu etiam, o Delia, ne cunctanter excipe excubitores tuos. Venus ipsa audentes subleat. Hæc auxiliatur, sive juvenis aliquis novas aedes experitur, sive puella clavi inserta aperit ostium. Hæc ipsa erudit clam egredi e tenero cubili, et

—8. 9 Hi versus desunt in Berol. 4.—10 *Nec* in Berol. 2. Par. Angl. 1. duobus Broukh. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *New* cod. Lips. Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. duo Heins. et Angl. 2. 3. 4. 5. *Non* Scal. rec. *aperta soles* Berol. 3. et unus Heins.—12 *Ignoscas* Corv.—13 Stat. edidit, *Et meminisse*: Bern. *juvet*: Par. in textu quidem *voce* habet; at in marg. ab eadem manu, quæ cod. descripsit, adjectum, ‘alii nocte;’ et sic Bern. a m. sec.—14 Witt. 1. *quom*: Par. et omnes Broukh. et Heyn. cum edd. pr. maj. et min. habebant *florida*; Broukh. revocavit *florea* ex codd. Stat. *florida s. dabam* Sfort. *dabam* recepit H. Voss.—16 Aberat hic vs. a Colot.; in Ald. 2. lacuna stellulis insignita est: damnavit eum quoque Stat.—17. 18 *Pro juvenis* in multis codd. *juvenum*, teste Stat. negante Sant. quod recepit H. Vossius; certe *juvenum* exhibet Par. *juvenis seu quis* Berol. 2. et sic Sant. ad Balbum; Morell. ad Bartholinum legit, *seu quis juvenis n. l. tentet, Seu reseret*; ed. pr. min. etiam servat *tentet* et *reseret*: Par. pro *fixo* habet *falso*.—19 *Vulg. descendere* primus recepit Broukh. e conj. Dous. P. et sic in Firm. Mon. et Voss. 3. *decedere* cod. Lips. Berol. 2. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. sed *discedere* in Par. Beroll. 1. 3. et 4. in quo a m. sec. *decedere*; H. Voss. *deperere* e cod. Fris. probante Heins. in textum

NOTE

14 *Cum posti florea* [*florida*] Mos erat amatorum, ut sarta et coronas amicarum januis appenderent. Ovid. Art. Am. 11. ‘Postibus et duræ supplex blandire puellæ, Et capiti demtas in fore pone rosas.’

16 *Fortes adjuvat*] Ita fere Ovid.

in Fastis, ‘Audentes forsque Venusque juvat.’ Et Virg. ‘Audentes fortuna juvat.’

18 *Fixo dente*] Hoc est, clave; partem enim pro toto posuit Poëta, qui dentem vocat clavem, quia clavis dentata est.

Illā viro coram nutus conferre loquaces,

Blandaue compositis abdere verba notis.

Nec docet hoc omnes; sed quos nec inertia tardat,

Nec vetat obscura surgere nocte timor.

Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora ferro

25

Vulneret, aut rapta præmia veste petat.

Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque

Qualibet: insidias non timuisse decet.

nullo strepitu posse passum figere, et communicare nutus loquaces marito præsente, et legere mollia verba pactis signis. Neque cunctos ea de re erudit: at quos nec segnitie remoratur, nec metus prohibet expergisci nocte tenebrosa: nec patitur ut ullus obstat, qui corpora gladio lædat, vel detracto indumento pretium poscat. Quicumque amore occupatur, ille securus abeat et inviolabilis quacumque voluerit;

intulit.—21 Cod. Lips. quorum: Guelf. 2. et unus Broukh. cultus; sic etiam in Berol. 4. sed a marg. nutus: Stat. pro conferre laudat ex vett. codd. profferre, quod exhibent Exc. Ital.—22 Nonnulli Stat. reddere, glossema lect. addere, quam cum multis cod. Lips. omnes Berol. et edd. pr. maj. et min. exhibent: abdere jam Mureto, Pulm. et Scal. revocatum, sequentes Edd. tenebant; teneant idem Reg. Guelf. 2. Witt. 2. Colot. tres Vatt. Exc. Perr. aliquot Stat. et sex H. Voss. item Berol. 1. superscr. et Berol. 4. a m. sec. pro notis unus Broukh. habet modis; Guarn. jociis.—23 Berol. 1. Hæc docet hoc; Berol. 2. Par. Witt. 2. Angl. 4. 5. Colin. ed. pr. min. Brix. et Ald. Nec decet; Berol. 3. Hoc decet hoc omnis; et in Berol. 4. quoque decet; Rheg. et Venet. 2. docet: unus Broukh. sed quas, quod non improbat Heyn.—24 Post hunc in codd. et edd. pr. sequitur distichon, ab aliis rejectum, En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe, Securus in tenebris me facit ipsa Venus: sic quoque in Guelf. 1. 3. 4. Angl. Berol. 2. 3. 4. Voss. 1. 2. 3. 4. Reg. Exc. Pocc. Mon. sex Palatt. et Commel. In primo vs. pro cum quod exhibent ed. pr. min. et Vicentina, ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 1491. 1493. habent quum; ed. Rom. quia, forte, inquit Heyn. pro qui in; Huschk. accipit pro quum in: cod. Lips. En ego 9 tenebris: sed Pentermeter variis modis effertur; in aliis, Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies; vel etiam, Non mihi nocte quies, non mihi nocte sopor, ut in Corv. Witt. et Guelf. 3. a marg. vel, Ille deus certa dat mihi signa via; ut in Par. vel, Usque meum custos ad latus hæret amor, ut in Guelf. 2. quem Pontano ascribunt; vel, Præsidio noctis sentio adesse deam, ut in quibusdam Mur. Berol. 1. 3. Sfort. et Guelf. 3. a marg. et notatus est in Reg. qui habet etiam, Securus in tenebris, &c. sed in marg. ab eadem manu ad priorem, 'Seneca sic supplavit;' ad alterum, 'Aurispā vero sic:' in nonnullis aliis Securus in tenebris me facit esse Venus, ut in cod. Lips. Berol. 4. et edd. pr. maj. min. et Ald. 2. sed in Berol. 2. Securus: Frut. legit, Securus tenebris, &c. astipulante H. Voss. In Guarn. et Mur. codd. solus prior versus legitur; ambo desiderantur in duobus Vin. dob. et Bern. at Scal. Broukh. Vulp. et Heyn. hos tanquam spurios procriperunt.—25 Reg. accurat.—26 Ut reret Goth. Verberet in Angl. 3. totum distichon abest ab Angl. 5. pro pramia Reg. habet vulnera: duo codd. Broukh. pro petat exhibent ferat, sed alter in marg. petat.—28 Qualibet duo ap. Broukh.

NOTÆ

26 *Rapta præmia veste*] Nonius ait prædones nocturnos a veteribus præmiatores dictos. Forte quod veste

capta, quo præmio eam redderent, paciscerentur.

Non mihi pigra nocent hybernæ frigora noctis,
 Non mihi, cum multa decidit imber aqua. 30
 Non labor hic lædit, reseret modo Delia postes,
 Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
 Parcite luminibus, seu vir, seu foemina fias
 Obvia: celari vult sua furta Venus.
 Neu strepitu terrete pedum, neu quærite nomen, 35
 Neu prope fulgenti lumina ferte face.
 Si quis et imprudens aspexerit, occulat ille,
 Perque Deos omnes se meminisse neget.
 Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
 Is Venerem e rapido sentiet esse mari. 40

par est non metuisse pericula. Mihi non officit tardum gelu noctis hyemalis, nec quando pluvia crebra aqua delabitur: hæc molestia non angit me, dummodo Delia mihi januam aperiat, et ipsa tacens accersat me ad digitorum strepitum. Abstinete lucernis, sive homo, sive mulier, mihi occurras: Venus cupit abscondi furta sua. Nec me pedum sonitu perterrefacile, nec rogate nomen, nec admoveat mihi propius lucernas claro lumine. Si aliquis incogitans me viderit, is rem celet, et per cunctos calidites inficietur se recordari. Quisquis enim garrulus extiterit, ille experietur Venerem e cruore procreatam esse, et e truculento pelago. Neque tamen maritus

cum uno Heins. Qualibet quinque Broukh. et Exc. Gebh. Quaslibet Corv. nec pro vulg. non ex Dat. Angll. 4. 5. Sfort. Beroll. 1. 3. et Voss. 3. probantibus Heyn. et Wund. receperunt H. Voss. et Bach; non tenuisse Gebh. non timuisse Par. pro decet Berol. 2. Colot. et Exc. Lips. (et pro v. l. Guelf. 3.) iuvat.—30 Reg. sidera noctis; Hamb. frigora brumæ.—31 Dat. hinc: Berol. 3. hinc l. reserat: Reg. lædet r. m. Lydia; Heyn. conj. lædat.—32 Berol. 4. tacitura.—33 In Par. Beroll. 2. 4. Exc. Perr. Witt. 1. 2. duobus Broukh. uno Stat. Dat. Laud. Angll. 1. 2. 3. 5. Rheg. Rom. Lips. et Venet. 2. stat; in Thuan. et ed. pr. fiet, unde fiet Guyetus; Heins. conj. sitis; Reg. habet fias.—35 Ne testantur codd. Stat. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. Reg. Angll. 1. 3. Berol. 4. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Rheg. et Ald. 1. et sic edidit Bach. Nec in uno Broukh. Brix. Rom. et Venet. 1491. quod recepit H. Voss. Neu Mur. Pulm. Scal. Ne strepitu terere in Par.—37 Siquid codd. Stat. Gebh. Passer. et Angl. 1. Si quis Witt. 1. 2. cum tribus Broukh. ipse pro ille in Angl. 2.—38 Berol. 4. dies: ed. pr. min. omnis.—40 Exc. Pocc. et tres Heins.

NOTE

34 *Celari sua furta*] Furtivos coitus vult celari Venus. Unde et in eam sententiam Ovid. Art. Am. II. 'Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri. Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax. Conditæ si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic, inter nos ut latuisse velint.'

39 *Is sanguine natam*] Poëtæ, ait Gellius, præstantissimos virtute et prudentia viros, Jovis filios appellaverunt: ferocissimos autem et alienos ab omni humanitate, tanquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt. Aiunt autem illi Venerem ex testiculorum Cœli Patris in mare projectorum spuma procreatam esse.

Nec tamen huic credet conjux tuus ; ut mihi verax

Pollicita est magico saga ministerio.

Hanc ego de cœlo ducentem sidera vidi :

Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

Hæc cantu finditque solum, Manesque sepulcris 45

Elicit, et tepido devocat ossa rogo.

Jam tenet infernas magico stridore catervas,

Jam jubet aspersas lacte referre pedem.

tuus isti adhibebit fidem, ut promisit mihi maga veridica officio suo sortilego. Ego ipsam spectavi ab æthere astra devocantem ; ipsa cantibus retorquet cursum velocis amnis. Ipsa carminibus terram dirumpit, umbrasque e tumulis excitat, et ossa deripit e bustis calidis. Modo concitat magico sonitu turbas Tartareas ; easque modo lacte permulsas gradum reportare imperat. Quando vult, ipsa ex aëre obscuro

rabido, probante Heyn. quod H. Voss. Bauer. Wund. et Bach receperunt : vulg. testantur Par. Witt. 1. 2. tres Broukh. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Brix. sed e præpositio abest ab uno Palat. et Witt. 2. Mitsch. emend. *Is V. e rabido s. isse mari* : Berol. 1. 3. 4. Witt. 2. Statiani, Dat. Brix. et Venet. 1487. *sentiat*.—44 Unus Broukh. Berol. 1. 3. 4. Ask. quatuor, Voss. Gueif. 2. pro v. 1. cum edd. Aldd. Palm. Basil. Plant. Gryph. Broukh. Voss. Wund. et Bach, *Fulminis* ; Par. Corv. Gueif. 1. 2. 3. 4. et maxima pars codd. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Fluminis* : Berol. 2. Hamb. et unus Broukh. *sistit pro vertit*, quod reposuere Broukh. et Bach ; *Fulminis h. r. c. vertit Vulp.*—46 *Elicit* Par. *rapido Reg. trepido* Berol. 1. *devorat* Exc. Perr. Gueif. 4. Brix. et Venet. 1487.—47 *Hæc tenet* Exc. Lips. *ciet* exhibent codd. Heyn. quinque H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Zwicc. 1. 2. edd. pr. maj. et min. et sic ediderunt H. Voss. et Bach. ; *tenet* Stat. Par. Angll. 1. 5. duo Broukh. Dat. Venet. 2. *magico sermone* Witt. 1. Angll. 3. 4. et pro v. 1. Gueif.

NOTÆ

41 *Verax saga*] Saga dicta est incantatrix, quod satis agat, atque ea est, quæ carminibus aut herbis mala ab hominibus dicebatur vel arcere, vel impellere, quæ et venefica dicebatur. Unde Horat. 'Quæ saga? quis te solvere Thessaliæ Magus venenis?' &c.

43 *Ducentem sidera*] Putabant antiqui magos artibus suis astra de Cœlo deducere. Unde et Virgil. 'Carmina de Cœlo possunt deducere Lunam.'

45 *Manes Elicit*] Hoc est, facit ut reviviscant cadavera e tumulis, Manibus, id est, animis defunctorum ex Inferis in corpora revocatis. Unde

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

Horat. 'Manes elicerent animas responsa daturas.' Solebant enim veteres, ut putabant, quibusdam cærimoniis ab Inferis animas defunctorum evocare, et futura ab iis exquirere. Cujus rei insigne habetur exemplum apud Lucan. lib. vi. de Erichthone Thessala celebri venefica, quæ Pompeii rogatu militem recens occisum revocavit ad vitam, ut ex eo belli Pharsalici eventum cognosceret.

48 *Aspersas lacte*] Veteres putaverunt animas defunctorum lactis alimento gaudere, cujus aspersione eas etiam conciliari crediderunt.

E

Cum libet, hæc tristi depellit nubila cœlo :

Cum libet, æstivo convocat orbe nives.

50

Sola tenere malas Medæ dicitur herbas,

Sola feros Hecatæ perdomuisse canes.

Hæc mihi composuit cantus, quis fallere posses.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,

55

Non sibi, si in molli viderit ipse toro.

nubes fugat, quando vult æstivo cursu nives congregat. Ipsa una fertur cognoscere malefica Medæ gramina, una pervicisse truculentos Hecates canes. Ipsa confecit mihi carmina, quibus maritum decipere posses. Ter cantu; prolatis cantibus, ter inspuet. Ille nemini quicquam credere poterit de nobis, nec sibi ipsi, etsi nos idem in

3. improbante Heyn. *catenas* Berol. 2. et Exc. Lips.—49 Scheff. *Quom*: Beroll. 1. 3. et Dat. *libet* hic et seq. vs. sed hic in Berol. 2. legitur *licet*.—50 Codd. Mur. et Guy. Guelff. 1. 4. cum edd. Rom. Venet. 1491. et Brix. *provocat*; codd. Heyn. Scheff. Corv. et Par. quinque Broukh. tres Angl. tres Sant. Venet. 2. et Rheg. *convocat orbe nives*: Exc. Perr. et Pocc. omnes fere Stat. duo Vatt. et Guelff. 2. *æstu convocat ore nives*; in marg. Brix. ap. Broukh. *Quum libet, æstivo fulgerat orbe deos*; sed pro *deos* Burm. II. legerat *deus*, i. e. Jupiter, ex Hor. I. Od. 34. 7. Heyn. autem conj. *dies*: H. Voss. dedit, *æstivo fugit ab orbe dies*, cujus quidem script. vestigia cerni censet in var. lect. ad marg. Brix.—61 In quibusdam libb. Stat. et Gebh. non *herbas*, sed *artes*; et sic in ed. pr. min. probante Hushkio.—52 Græcam formam *es* in *Hecates* e codd. Heyn. Beroll. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Corv. Angl. 5. cum H. Voss. et Wund. recepit Bach. *Hecatæ* servant Par. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. quinque Heins. quod reposuit quoque Broukh. *Hecate* ed. pr. min. Heinsius pro *perdomuisse* malebat *perdomat hæc*.—53 In nonnullis *queis*; plurimi Broukh. Par. Beroll. 1. 2. 3. Goth. Witt. 1. 2. ed. pr. et Venet. 2. habent *quis*, et sic per totum Tibull. scribendum curavit Bach.—54 Exc. Perr. et unus Broukh. *expue*; Angl. 3. 4. 5. Guelff. 3. nonnulli Stat. Brix. Venet. 1487. Rom. cum aliis, *expue*; Angl. 2. Witt. 1. et Land. *conspue*.—56 Palat. 1. Berol. 2. Broukh. 1. Angl. 2. 4. et Witt. 1. *si molli*; et sic edidit H. Voss. Broukh. 3. *in molli*; cod. Lips. *in molli*: Exc. Lips. *esse thoro*; Exc. Heins. ed. pr. min. et Bartol. *esse toro*; Ald. 2. Basil. 1569. et Gryph. *esse sinu*;

NOTÆ

52 *Sola feros Hecatæ*] Hecaten veneficiorum præsidem veneficæ magico susurro eliciunt clamitantibus occurrentem. Virgil. ‘Visæque canes ululare per urbem, Adventante Dea.’ Has canes non inscite Furias quidam interpretantur. Sed per *feros Hecatæ* canes minus recte intelligas Cerberum triplicitem, sed tres Furias, quas Lucanus appellat Stygias canes Proserpinæ famulas.

54 *Ter dictis despue carminibus*]

Plinius refert in omni medicina morem esse, atque effectus adjuvare, terna despue deprecatione; terna enim numerum in Sacris adhibebant, eumque Diis acceptissimum esse existimabant; sed ex disciplina veneficii est ter sibi in sinum spuer. Juvenal. Sat. VII. ‘Conspuiturque sinus.’ Et Virgil. in Ciri: ‘Ter in gremium mecum, inquit, despue virgo.’

Tu tamen abstineas aliis : nam cetera cernet

Omnia : de me uno sentiet ipse nihil.

Quid credam ? nempe hæc eadem se dixit amores

Cantibus aut herbis solvere posse meos ;

60

Et me lustravit tædis ; et nocte serena

Concidit ad magicos hostia pulla Deos.

Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,

Orabam ; nec te posse carere velim.

Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere,

65

Maluerat prædas stultus et arma sequi.

tenero lecto conspexerit. At tu ab aliis temperes ; reliqua enim omnia videbit, de me solo nihil esse intelliget. Quid ego existimem ? Scilicet ea ipsa affirmavit se carminibus aut graminibus dissolvere posse amores meos. Me etiam facibus purgavit ; et furva procubuit victima ad magica numina clara nocte. Non ego precabar ut integer amor abisteret, at reciprocus esset, nec cupiam posse reipso destitui. Ille ferreus sit, qui, si te tenere queat, præoptarit stolidus exuvias ac militiam sec-

Broukh. *ille toro* ; Perr. *ipse thoro*.—57 *Tu tantum* Guelf. 1. 4. aliquot Stat. Exc. Heins. ed. pr. maj. et Venett.—58 Ex codd. Guy. Reg. Exc. Heins. et aliquot aliis, *ille* pro *ipse*, vel Heynio probatum, dederunt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach : Berol. 4. exhibet vulg. *esse* ; Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pen. Par. Corv. Angil. 1. 2. Dat. Colot. edd. pr. maj. et min. Rheg. Venet. 2. *ipse* ; unus ap. Broukh. *ille*, vel *ipse* : Husch. conj. *iste* ; Heins. *ista*.—59 *Quin* Exc. Perr. *Quid ? credam ?* legit Bach : pro *se* Berol. 1. habet *si* ; Berol. 3. et ed. pr. min. *sibi*.—60 In uno Stat. *fullere* pro *solvere*.—61 Beroll. 1. 2. *thedis* ; ed. pr. min. *thædis*.—63 Reg. *Non totusque abesset* ; Berol. 3. *Non totus ut* ; in nonnullis ap. Heyn. *Non totus abesset* ; in Ald. 2. et aliis, *Non ut totus abesset* : Par. Exc. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cum Sfort. et Vat. ap. Stat. nostram lect. testantur.—64 *Optabam* Laud. et Witt. 2. pro vs. 1. Hoc versu claudit Elegiam Scal. quatuordecim seqq. inserens ante vs. 59. Elegiæ primæ, postpositis tamen sex prioribus : inde hujus Elegiæ reliqua post vs. 36. quintæ ; cujus Elegiæ vs. triginta quatuor seqq. sextam suæ edit. formant ; sexque posteriores ejusdem post vs. 32. Elegiæ sextæ inserti sunt. Hi quatuordecim vs. Heynio quasi fragmentum habentur. Hoc negat Wund. qui asteriscos ab Heynio interpositos delevit. Vide ad Eleg. 1. vs. 50. H. Vossio placuit hic novam, a priore divisam, constituere Elegiam.—65 Scal. hic intrusit *fuit*, omnibus codd. invitis ; Heins. conj. *sint* : vulg. defendit Guy. sic derivans, 'fuim, fuis, fuit' : edd. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *quom* : in aliquot Stat. Goth. Hamb. Beroll. 2. 4. Angl. 4. ed. pr. min. Ald. 1. et Vulp. 1. *possit* ; et sic legit Scal. reliqui codd. testantur *posset*. 'Si *fuit* absolute positum est, debebat sequi *Maluit*. Indicativus sæpe pro potentiali ponitur : servem adeo etiam quod in nonnullis est, *possit*.' Heyne. Quod adeo verum est, inquit Husch. ut, nisi alia scriptura in promptu esset,

NOTÆ

62 *Concidit ad magicos*] Dii Magici furvæ et nigræ ; unde pullam hoscunt Dii Inferi, Pluto, Proserpina, stiam dixit Poëta, id est, nigram. Hecate, quibus immolabantur hostiæ

Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
 Ponat et in capto Martia castra solo;
 Totus et argento contextus, totus et auro,
 Insideat celeri conspiciendus equo. 70
 Ipse boves, modo sim tecum, mea Delia, possim
 Jungere, et in solo pascere monte pecus;
 Et, te dum liceat teneris retinere lacertis,
 Mollis et inculta sit mihi somnus humo.
 Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo 75
 Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?

tari. *Esto ille copias Cilicum fusas coram propellat, et bellica tentoria statuat in terra occupata: ac totus argento, et totus auro concinnatus, spectandus sedeat veloci equo. Dum tecum sim, o Delia mea, ipse tauros jugare queam, et gregem pascere in desertis collibus. Et mihi dulcis quies sit in humo aspera, modo fas mihi sit te suaviter amplecti. Quid juvat quiescere in lecto Tyrio absque amore prospero,*

vulgatæ præferrem hanc emend. *Maluit et prædas, &c.* In uno Voss. *Ferrens ille fuit, qui, te quum posset habere, Maluerat prædas, &c.* Berol. 4. etiam habet *Maluerat*; Par. *Maluerit*.—67 In Statianis, Exc. Falc. et Vat. *Ursini vincas*; in codd. Heyn. Beroll. Angl. 1. 2. 3. 4. et plur. aliis *victas*.—68 *Pro capto* in Berol. 3. et Dat. *raptō*: Reg. *campo*.—69 In uno Stat. *contextus*, probantibus Sant. Schrad. et Heyn. *Totus ut argento totus contextus et auro* in Par. *confectus*. Exc. Heins.—70 *Pro celeri* maluit Bauer. *celebri*. Hic vs. ita legitur in Berol. 3. *Insideat conspiciendus equo celeri*.—71 In uno Stat. *modo sim tecum mea Delia*; et sic Broukh. et Bauer. *modo si tecum, mea Delia* Par. si habent etiam codd. Heyn. omnes Guelff. sex ap. Broukh. et edd. pr. maj. et min. (forte pro si,) *sit* Berol. 3. in edd. H. Voss. et Bach. *tecum modo sim, mea Delia*; Heyn. *mea, sim tecum modo, Delia*: Broukh. 1. 2. Berol. 2. edd. pr. maj. et min. Rheg. et Venet. 2. *possem*; Guelff. 1. 4. Angl. 5. et ed. Rom. *possum*; in Par. et aliis *possim*.—72 Beroll. 1. 4. Reg. omnes Guelff. Par. et ed. Lips. *in solito*; omnes Angl. Beroll. 2. 3. cum edd. pr. maj. et min. *insolito*; Rom. *insolido*.—73 Scal. edidit, *teneris liceat*; omnes Beroll. Ital. Angl. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. et edd. pr. maj. et min. *liceat teneris*; H. Voss. dedit, *O te dum teneris liceat, favente Frenz. tenuisse lacertis* Par.—74 *Mollis in inculta* in codd. Stat. Vat. 2. binis Angl. et Exc. Perr. et sic edidit Broukh. et *inculta* in sex Palatt. et quinque aliis ap. Broukh. et *in nuda* in codd. Mur. et Passer. unde Dousa F. faciebat et *in dura*; in Par. ed. pr. maj. et Rheg. et *in culta*; et sic conj. Grut. in ed. pr. min. et *in cultus*: Broukh. 1. *sit mihi*.—75 Hæc in nonnullis libris, cum ed. pr. et Venet. 2. ita distinguuntur, ut alium quoque sensum efficiant, *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest? cum fletu nox vigilanda venit*.—76 In

NOTE

- 67 *Ille licet Cilicum*] Cum hæc triumphet Messala, per me licet. scriberet Poëta, in Ciliciam profectus erat Messala, a quo invitatus fuerat ad contubernium suum. Idem autem est, ac si diceret, De Cilicibus Cilices autem populi sunt Asiæ minoris, ad Amanum montem et ad mare Mediterraneum positi, quorum regio Cilicia dicitur.

Nam neque tum plumæ nec stragula picta soporem,

Nec sonitus placidæ ducere possit aquæ.

Num Veneris magnæ violavi numina verbo,

Et mea nunc pœnas impia lingua luit?

80

Num feror incestus sedes adiisse Deorum,

Sertaque de sanctis deripuisse focis?

Non ego, si merui, dubitem procumbere templis,

Et dare sacratis oscula liminibus.

quando nox lacrymis vigilanda est? Tunc enim nec plumæ, nec peristromata variegata, nec sonus lenis aquæ somnum queat conciliare. An potestatem Veneris magnæ dicto offendi? Et lingua improba jam supplicium pendit? An dicor Divorum templa impurus invisisse, et coronas e sacris aris detraxisse? Equidem non cancer, si dignus sum, eorum fanis procidere, et augustis foribus oscula præbere. Non ego cuncter genibus terram supplex perreptare, et sacris

edd. vett. quom.—77 Broukh. 1. Laud. Angl. 1. 2. Par. Berol. 4. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *tunc*; Guelf. 2. Colot. Exc. Vat. Heins. et Exc. Pocc. *nunc*: Guelf. 1. 4. Palat. 2. ed. pr. maj. et Venet. 1520. *pluræ*: Angl. 4. *neque stragula*: Par. *sopore*.—78 Corv. Angl. 1. Guelf. 1. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. omnes H. Voss. cum edd. vett. testantur *posset*; et sic in Guelf. 3. sed adscr. i: Scal. Broukh. et Wund. dederunt *possit*, quod servant Angl. 4. et Berol. 2.—79 *Non* Ald. 2. *Quia* Reg. Angl. 3. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. Rheg. et Venet. 2. *magni* Angl. 3. *magno* codd. Passer. et Guy. et sic conj. Gebh. *cano* vult Heins. 'Antiqui Interpretes hic aliquot versus desiderari putavere, idque Statius etiam vetere suo libro admonebatur, quia hæc, quæ sequuntur, cum superioribus non bene cohærent: neque ego nexum, qui inter ea interdicat, animo assequi possum, quanquam Vulpinus sibi enim invenisse videbatur. Scaliger in Elegiæ quintæ (suæ ed.) extrema rejecit; quod ut vix est probandum, ita tutius est statuere, fragmentum hoc esse novæ Elegiæ.' Heyne. Vide ad v. 65.—80 *Ut...luat* in Statianis, et Colot. quod Bauer. et H. Voss. receperunt: *num* pro *nunc* in Berol. 4. Guelf. 2. Par. Witt. 1. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Lips. *tulit* pro *luit* in Angl. 3. 4. Scal. rec. et nonnullis aliis.—81 *Quia* Reg. et Angl. 3. *Quin*, vel *Nua* Angl. 4. *ferro* pro *feror* Berol. 4. *sedem* Berol. 2.—82 *Sertate* malint Broukh. et Heyn. *deripuisse* in plur. codd. et impressis, inter quos omnes Beroll. Zwicc. Par. ed. pr. maj. et Rheg. et sic ediderunt Bauer. H. Voss. et Bach; *diripuisse* in ed. pr. min. *deripuisse*, ex emend. Turnebi, primus recepit Dousa in ed. Plaut. *eripuisse* cod. Scheff. Guelf. 1. 4. edd. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. et Stat.—83 *Non ego sic meritis* legi jussit Heins. Hoc et sequens distichon transposita sunt in Ald. 2.

NOTÆ

75 *Tyrio toro*] Hoc est, purpureo. Tyrus autem urbs fuit Phœniciæ in Syria, olim insula, quæ et Sarra fuit nuncupata: unde 'ostrum Sarrazum,' pro 'purpura Tyria,' in hac enim urbe laudatissima purpura tingebatur: unde Ovid. Art. Am. lib. II.

'Sive erit in Tyriis, Tyrios landabis amictus.'

79 *Num Veneris magnæ violavi*] Vesteres suorum incommodorum causam Diis attribuebant, quos sibi infestos, et suo aliquo merito et noxa lætos opiuabantur.

Non ego tellurem genibus perrepere supplex, 85
 Et miserum sancto tundere poste caput.
 At tu, qui lætus rides mala nostra, caveto.
 Mox tibi non vacuus sæviet usque Deus.
 Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores,
 Post Veneris vinclis subdere colla senem; 90
 Et sibi blanditias tremula componere voce,
 Et manibus canas fingere velle comas;
 Stare nec ante fores pudit, caræve puellæ
 Ancillam medio detinuisse foro.

postibus infelix caput allidere. Tu vero, qui gaudens ludis mea incommoda, prospicito modo tibi ipsi: idem Deus non perpetuo iratus erit. Ego ipse spectavi, qui infelices amores irrisisset, postea vetulum subicere cervicem Veneris iugo, et concinnare sibi illecebras trementi voce, et manibus cupere medicare canos capillos. Nec erubuit hære ad januam, aut media platea amica dilecta famulam

invitis codd. accedente tamen Scal.—85 Berol. 3. Exc. Scal. et Dat. *pedibus*, ut citatur a Turnebo; et sic in Berol. 1. sed a marg. *genibus*; in Guelf. 1. 2. 4. *prorepere*, quod Cyllen. laudat in Comment. Venet. 1487. et explicat 'obrepere,' improbane Heyn. in Palat. 1. *proterre*, unde Gebh. *proterre*, quod damnat Broukh.—86 Colb. et unus Stat. *tacto pro sancto*: Berol. 2. *tondere*.—87. 88 Broukh. malit *lentus*; ed. pr. maj. *letus*. Deinde non uni in Exc. Perr. et omnibus H. Voss. probante Sant. quod Baner. Wund. et Bach receperunt. *non canus* cod. Lips. Witt. 1. Palat. 2. Broukh. 1. 2. 3. Goth. Hamb. Vat. Ursini, Berol. 2. Angli. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Ald. 1. Basil. Gryph. et Plant. *Mox tibi ne canus sæviet* in Berol. 3. sed in Berol. 2. et uno Broukh. *serviet*: unus Heins. cum Ald. 2. et aliis, *ipse pro usque*. Hoc distichon varie interpungunt; in Reg. Thuan. Guelf. 1. 4. Venett. 1491. 1493. Scal. et Broukh. *At tu,....caveto Mox tibi: non, &c. in Corv. At tu,....caveto: Mox tibi non, &c.* quod placuit Vulpio; in Guelf. 2. Basil. et Plant. *At tu, qui lætus rides, mala nostra caveto: Mox tibi non, &c.* 'Quidni potius scripserit? *Mox tibi, non nobis.* Et hoc fortasse retinerem, nisi exquisitius aliquid latere suspicarem in lectione *non canus*, quam plurimi servant libri. Nempe legendum censeo: *Mox tibi non vacuus, &c.* Hic est, quem Ibycus dicit, ap. Athen. XIII. p. 601. 'Επος οὐδέπῃ κατὰκροτος ἔπαυ.' Huschk.—89 In multis Scal. Witt. 2. Dat. et ed. pr. maj. item ed. pr. ap. Morell. et Lips. *juvenem*, quod reposuere Scal. et Broukh. sed *juvenum* testantur omnes Heyn. Guelf. Beroll. alii: *lasisset* in Sfort. *lesisset* in cod. Scal. duobus Heins. et Colb. unde Scal. conj. *Vidi ego, qui juvenis seros desisset*; hinc Broukh. in contextum intulit, *qui juvenem seros desisset*, quod facere non ausus erat Scaligerus: Sant. emend. *qui juvenis miseros risisset amantes*: Doct. Jortin, in Obs. Misc. vol. II. p. 241. veram lect. esse credebat, *Vidi ego, qui juvenis*

NOTE

85 *Non ego tellurem genibus perrepere*] In Dis placandis per templum supplices non incedebant, sed repabant ad sedem ejus Dei, quem placare cupiebant.

86 *Et miserum sancto tundere poste*

caput]: Romani religionis aliquid liminibus et postibus tribuebant. Unde amplectebantur postes, et osculabantur limina, et ad Deorum iram placandam posti caput illidebant.

Hunc puer, hunc juvenis turba circumterit arcta; 95

Despuit in molles et sibi quisque sinus.

At mihi parce, Venus; semper tibi dedita servit

Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

remorari. Ipsum pueri, ipsum adolescentes denso cœtu circummurmurant; et singuli sibi in tenerum gremium despuunt. Tu vero, o Venus, ignosce mihi, animus meus tibi devotus perpetuo fuit addictus. Quare incendis aspera fruges tuas?

seros lusisset amores.—95 Omnes Angll. Palatt. 1. 3. 4. 5. Berol. 4. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Laud. Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heinsii, Scal. rec. Colot. Venet. 2. Venet. 1487. Rhæg. et Brix. *circumterit*; Thuan. Colb. Berol. 1. unus Heims. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *circumstetit*; Berol. 3. *circumstitit*; Berol. 2. Colb. unus Palat. Broukh. 2. et ed. pr. min. *circumcoenit*; Scal. ex ingenio *circumstrepit*; Huscik. conj. *circumstrepit*: plurimi codd. Stat. Palat. Witt. 2. et optt. membranæ *arta*; alter Stat. Colot. Vat. Heinsii, et pro v. 1. unus Gneiff. *atra*; Angll. 1. 3. *atta*; Angl. 2. *apta*; Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *arcta*.—97 Ed. pr. maj. *par te* pro *parce*: Sfort. Guelf. 2. Exc. Pocc. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487. *debita*; et sic in Berol. 4. sed a marg. *dedita*: Scal. et Broukh. *serviit*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. Brix. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487. *serviit*.

NOTÆ

96 *Despuit in molles*] Putabant spuunt, et videntur fascinum arcere: antiqui in sinum sibi despuendo fascinum averti; quod innuit Interpretes senem illum amatorem, quasi dirum Juvenalis, in hæc verba, 'conspni- omen aversati, in sinum sibi des- turque sinus.' 'Propter fascinum,' spuebant. inquit, 'verborum, ter sibi in sinum

ELEGIA III.

IBITIS Ægæas sine me, Messala, per undas,

O utinam memores ipse cohorsque mei!

O Messala, proficiscimini absque me per Ægæas aquas, o utinam tu ipse et comi-

In edd. pr. maj. min. et Vicent. *Ad Messalam*; in Rhæg. *Ad Messalam conquerens quod apud phæacas ægrotet et laudat primam ætatem et demum (deam, vel Venerem) se ducentem ad Elisios Campos*: hoc pertinet ad vs. 58. ubi hæc editio in contextu habet in *Elisios*.—1 In ed. pr. maj. *Ægæas*.—2 In eadem *memor es ipse*; pro *ipse* ex uno Passer. H.

NOTE

1 *Ibitis Ægæas, Messala*] *Eo tem-* ex Consulatu quem cum Augusto ges-
pore M. Valerius Corvinus Messala serat, in Macedoniam proficisceba-

Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris.

Abstineas avidas, Mors, precor, atra, manus!

Abstineas, Mors atra, precor; non hic mihi mater, 5

Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus;

Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,

Et fleat effusis ante sepulcra comis;

Delia non usquam est: quæ me quam mitteret urbe,

Dicitur ante omnes consuluisse Deos. 10

tes tui reminiscamini mei. Phæacia me detinet ægrotum terris incognitis: tu, o mors atra, rapaces manus coërceas. O mors atra, parcas, quæso; nec mihi hic præsto est genitrix, quæ reliquias crematus in mœstum gremium colligat; nec germana, quæ adhibeat rogo meo Assyria aromata, et sparsis crinibus ploret ad tumulum meum: nec Delia usquam est, quæ cum me a se dimitteret Roma referret prius consultasse

~~~~~

Voss. et Bauer. dederunt *tuque*.—3 Broukh. pro *terris* malit *tectis*, improbantibus Heyn. et Huschk.—4 Reg. Guelf. 1. 4. Witt. 1. 2. Exc. Perr. unus Palat. Angll. 3. 4. Brix. Rom. et Venet. 1487. *mors violenta*; et sic in Guelf. 3. a marg. *mors modo nigra* in Par. Corv. Stadianis, Dat. quatuor Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Angll. 2. 5. Scal. rec. cum edd. pr. maj. et min. et sic in Guelf. 2. sed superscr. lect. nostra, quam exhibent etiam Exc. Lips. et Pocc. unus Palat. Laud. Colot. Vat. Ursini, Angll. 2. 5. et Venet. 2. *mors violanda* in Berol. 1.—6 Par. et ed. pr. maj. *mœstos*.—7 Pro *dedat* Broukh. *mallet fundat*; Heynio placuit *reddat vel didat*; sed H. Voss. in textum innoxit *condat*; vulg. omnes codd. et impressi testantur: Berol. 4. exhibet *honores*; et sic Witt. 2. sed a marg. pro v. l. *odores*.—9 Omnes fere codd. etiam Beroll. Zwicc. et H. Voss. cum edd. pr. omittunt *est*; et sic edidit Bach; sed Vindob. Corv. Hamb. et ed. Wund. cum aliquot aliis, servant hoc vocabulum; in Guarn. erat, *Delia non unquam, et quæ*, voluit nempe, inquit Heyn. *Delia non unquam est*; quæ, &c. nonnulli codd. et edd. vett. habent *cum vel quum*; sed *quam*, a Dous. restitutum tñentur Vind. Mon. Bern. et Voss. 2. *quom* in Witt. 1.—10 Pro *omnes* quidam volunt *meos*, teste

NOTÆ

tnr, ad quam Ægæo mari perveniendum erat. Quo cum sequeretur Messalam Tibullus, adversa valetudine Corcyræ correptus est. *Messala* dictus est a Messana urbe Siciliæ, ut ait Macrob. Satur. 1.

3 *Phæacia*] Hoc est, Corcyra insula maris Ionii, sic dicta a Phæace filio Neptuni et Corcyræ nymphæ filix Asopi. Quod ibidem ægrotarit Tibullus testatur Ovid. Elegia de Obitu Tibulli: 'Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus Ignotum villi supposuisset humo.'

6 *Quæ legat ossa*] Morem antiquum

attingit Poeta, quo qui proximior aderat genere defuncti cineres colligebat, quos vasculis inclusos tumulo componebat. Unde Tibull. lib. III. Eleg. 2. 'Sic ego componi versus in ossa velim.'

7 *Assyrios odores*] Odores et aromata, amomum, et balsamum, thus, costum, &c. rogo superinfundere vetustas consuevit. Cic. de Leg. lib. II. hoc vocat, 'sumptuosam respirationem.' Vide Apul. Apol. Assyria porro est Asiæ Majoris regio, quæ, si Straboni credatur, Babyloniam, et maximam circumjacentium regionum

Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi

Retulit e triviis omina certa puer.

Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita nunquam,

Quin fleret, nostras respiceretque vias.

Ipse ego solator, cum jam mandata dedissem, 15

Quærebam tardas anxius usque moras.

Aut ego sum causatus aves, aut omina dira,

Saturni aut sacram me tenuisse diem.

cunctos Divos. Ipsa ter eduxit sanctas sortes pueri: puer e compitis indubia præsagia renuntiavit. Omnia spondebant ingressum; ipsa nihilominus nunquam advocata est quin ploraret, et iter meum respectaret. Ego ipse consolator, ubi jam commisisset mandata, expetebam semper sollicitus seras cunctationes, vel prætexui alites, vel horrenda ostenta, vel lucem Saturno dicatam inhibuisse me, quam sæpe viam carpens

~~~~~  
Bronkh. ed. pr. maj. *consoluisse*.—11 Carrio ad Val. Flac. *puero legebat; Illa sacras pure conj. Guy. Illa manu pueri sortes ter Salm. Illa sacras urnis sortes ter Heinsius; Par. Beroll. 2. 3. et Laud. substulit: Corv. unus Stat. unus Passer. Bronkh. 2. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. ille; hinc Passer. exculpisit ille*.—12 *Retulit in Beroll. 1. 2. et ed. pr. min. Retulit in Beroll. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. et melioribus: e trivis conj. Mur. quod Bronkh. Ed. Par. 1723. et H. Voss. receperunt: omnia Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj. et min. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487.*—13 *Laud. et Ald. 2. reditum: Exc. Pocc. Colot. et Exc. Vat. Heins. tamen haud deterrita frustra est, quod H. Voss. in textum intulit: Berol. 1. quicquam: Angl. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. Dat. Corv. Broukh. 2. 3. Land. Colb. et ed. pr. min. nusquam; Bronkh. 1. et Venet. nunquam; Witt. 1. et Par. nunquam; Witt. 2. quicquam, et pro v. l. nusquam.*—14 *Quum fleret Par. cod. Passer. Laud. Exc. Pocc. et edd. pr. maj. et min. quod recepit H. Voss. Cum Palatt. Colot. Corv. Brix. Venet. et Rheg. Quom Angl. 1. 2. 4. 5. et Venet. 1487. 1491. 1493. Quin Aldd. et sex ap. H. Voss. despiceretque Reg. Laud. Vat. Ursini, et Angl. 2. prospiceretque Angl. 4. respueretque Zwic. 1.*—15 *Witt. 1. quom; Guelf. 3. pro v. l. dedisset.*—17 *Beroll. 1. 3. ed. pr. min. aves dant omina: Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. aves: dant; Guelf. 2. aves dure numina diras, ex interpolatione; aut omina omnes Statt. Palat. 2. Vat. Ursini, et Venet. 2. et sic Scal.*—18 *H. Voss. Saturnive sacram me timuisse: Broukh. inter lineas ee particulam*

NOTÆ

partem comprehendit, quam et Syriam Græci vocant: etsi forsan multo latiores fuerint fines Syriæ, quam Assyriæ.

11 *Illa sacras pueri sortes*] Tollere sortes, ex mente Scaligeri, nihil est aliud quam futura ex iis quærere; tolli autem sortes solitas fortunæ monitu et operam interponi consuevisse indicat Cic. de Divin. lib. II. his verbis: 'Ex illa olea arcam esse factam, eaque conditas sortes quæ

hodie fortunæ monitu tollantur. Quid igitur in iis potest esse certi, quæ fortunæ monitu, pueri manu miscentur atque ducuntur? Puer vero e triviis vocatus temere, et ignotus, ne videretur suspectus, sortes ducebatur. Cum vero ter tollerentur sortes, certissimum omen putabatur.

17 *Causatus aves*] Causatus est Poëta aves haud addicentes, sed contra profectioni suæ obscævantes; quippe qui inebriis, non præpetilibus

O ! quoties ingressus iter, mihi tristia dixi

Offensum in porta signa dedisse pedem !

20

Audeat invito ne quis discedere Amore,

Aut sciat egressum se, prohibente Deo.

Quid tua nunc Isis mihi, Delia ? quid mihi prosunt

Illa tua toties æra repulsa manu ?

causatus sum passum in foribus lapsum mihi omina infausta portendisse. Nemo ausit abire amore repugnante, vel noverit se Deo vetante profectum esse. O Delia, quid jam tibi prodest Isis tua ? quid jam prosunt mihi ara illa tam sæpe tua manu



notatam reperit in Venet. 2. *Saturni sacram omnes* Beroll. *Saturni sacra me, &c.* reposuit Scal. aut exulat quoque e Reg. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. et min. *timuisse* exhibent aliquot Stat. Exc. Perr. et Cyll. in Comment.—19 Omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. ed. pr. min. et Venet. 2. *quotiens*.—21 Abgl. 4. *invicto*: Guelf. 2. Guarn. Angl. 1. 5. Beroll. Par. tres Palatt. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Vat. Heinsii, Dat. Colot. et ed. pr. min. *neu quis*; unde Voss. sono syll. *quis* dis offensus, finxit *nemo*, idque in textum inexit: *nequis* Reg.—22 In Angl. omnibus deerat *Aut*; Heyn. conj. *Sentiet egressum se prohibente deo*; Doering. malit, *Aut sciet*; unus Palat. *Aut faciat gressum*.—23 Beroll. 1. 3. *ysis*; Berol. 2. *hysis tibi*; Broukh. 1. Guelf. 1. 3. 4. edd. pr. maj. et min. quoque *tibi*; ed. Rom. *sis tibi*. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Laud. Exc. Pocc. omnes Stat. Angl. 2. 3. 4. 5. Colot. Dat. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, et Exc. Falc. exhibent *miki*.—24 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Brix. Rheg. Venet. 2. et Ve-

NOTE

alibus usus fuerat; quia nempe nec garritu nec volatu saltem suo Poëtæ consilium ratum fecerant aves. 'Causari' autem est excusare causas annectendo: unde 'Causarius' apud Celsum dicitur iā, qui sæpius valetudinem causatur, seu in excusationem affert.

18 *Saturni aut sacram me tenuisse diem*] Tradant Astrologi Saturni stellam maleficam esse, hinc dies ipsi dicatos rebus gerendis minime aptos esse arbitrabantur. Significat vero Tibullus se sacro Saturni die fuisse prohibitum, quominus iter exequi properaret.

20 *Offensum in porta*] Offensionem pedis in limine, omnemque retentionem ominosam censebant antiqui. De hac re pluribus Valer. Max. lib. 1. cap. 4. Plut. de Antigono in Vita

Demetrii, et Ovid. passim, maxime vero Met. x. de Myrrha: 'Ter pedis offensi signo est revocata,' &c.

23 *Quid tua nunc Isis*] Isis fuit Inachi filia, Io prius dicta, quæ cum a Jove adamaretur, metu intervenientis Junonis, in vaccam fuit transmutata, postea vero, implorato Jovis auxilio, pristinam formam recepit, et ab Ægyptiis mutato nomine Isis dicta est, et numipis loco habita: huic vovebant amatores. Damnat Isin Poëta, quæ cultrici Delia neget auxilium.

24 *Æra repulsa manu*] Sistrum intelligit Poëta, quod est instrumentum tinnitum edens, apud Ægyptios in sacris Isidis receptissimum. Inde Sacerdotes Isidis a Juvenale, Martiale, et aliis Sistrati dicti sunt.

Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari 25

Te—memini—et puro secubuisse toro ?

Nunc, Dea, nunc succurre mihi : nam posse mederi

Picta docet templis multa tabella tuis :

Ut mea votivas persolvens Delia voces,

Ante sacras, lino tecta, fores sedeat ; 30

percussa ? Aut quid me juvat, quod tu ejus sacra sancte celebras, et te pure ablui, et solam casto cubili requiescisse recordatus sum ? Jam, o Diva, jam mihi auxiliare. Nam frequentes illæ tabulæ pictæ in fanis tuis arguunt te sanare posse. Ut Delia pendens noctes promissas lino adopena pervigilet ad sanctam januam ; et teneatur

net. 1487. *totiens*: Mnr. codd. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. Brix. et Venet. 1487. *sistra*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. Reg. et Venet. 2. *æra*. —25. 26 Par. *Quidve pie deumque*, ubi *rd pie* a m. s. est; *Quodve* Vat. Ursini; omnes Beroll. *pie*: Exc. Lips. *deum dum*; Heyn. *malit, dea dum*; in vulg. *Quidve pie dum sacra colis ? pureque lavari Te memini et, &c.* Reg. pro *colis* habet *facis*, et seq. vs. *succubuisse*, ut est in Berol. 2. et ed. pr. min. Heyn. conj. *pureque lavari Te membra, et puro secubuisse toro*; vel, *Quidve pie tibi sacra colis ? pureque lavari Te, &c.* Doering. *Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari Et memini, puro, &c.* Slothouw in Act. Soc. Traj. *memini in mane mutari vult*.—27 Nonnulli legunt *Nuncdea*, unica voce: ed. Bas. *mihi jam : posse, &c.* pro *mederi* in Reg. *videri*.—29 Et Beroll. 1. 3. 4. Reg. Guelf. 2. Angl. 2. 3. 4. 5. Sfort. Witt. 2. Broukh. 1. 2. Dat. Laud. et Scal. rec. cum aliis; nostram testantur Berol. 4. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 3. Colb. et Venet. 2. *persolves* Witt. 2. Broukh. 1. et Berol. 3. *persolvat* Broukh. 2. Witt. 1. Colb. Berol. 4. Corv. Scal. rec. et Colot. *persolvere* Berol. 2. et Broukh. 3. *persolvat* Guelf. 2. a m. pr. Pro *voces* præbent Voss. 1. 2. 4. edd. Scal. Broukh. et Vulp. 1. *noctes*; sed Vulp. in secunda ex ingenio dedit *pernas*, improbane Heyn.—30 Berol. 2. *sedeant*.—32 In signis ed. pr. maj. *desinat* pro

NOTÆ

25 *Pureque lavari*] Morem tangit Tibullus, quo in sacris, aut antequam sacra facerent vivo flumine se lavabant antiqui. Vide Serv. ad Æn. iv.

26 *Puro secubuisse toro*] Huic Deæ sacra faciebant præsertim amicæ, vel pro se vel pro amantibus vota solventes, et in ejus mysteriis novem noctibus integris secubabant.

27 *Nunc, Dea*] Plures voce unica legunt, *Nuncdea*; ita vocari Isidem testatur Propert. lib. ii. Eleg. 28. 'Io versa caput, primos mugiverat annos, Nuncdea, quæ Nili flumina vacca bibit.'

28 *Picta tabella*] Deæ Isidi ægrotañtes liberati mala valetudine, sicut ii, qui e naufragio evaserant, Nep-

tuuo, tabellas ex pariete suspendere consueverant ad voti solutionem; hisque in tabulis votivis depictos naufragiorum causas et pericula, variasque morborum curationes, cernere erat. Ut habent Cic. lib. iii. de Nat. Deor. Horat. ii. Sat. 1. Brisson. de Formul. lib. i.

30 *Ante sacras, lino*] Lino indnebantur Isidis Sacerdotes, quod Osyris invenit, nec solum Sacerdotes, sed et supplices Isidi, quod significat Tibullus. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, atque etiam Deorum beneficia narrare. Unde Propert. lib. ii. 'Ante tuos pedes illa ipsa adopena sedebat, Narrahitque sedens longa pericla sua.'

Bisque die, resoluta comas, tibi dicere laudes

Insignis turba debeat in Pharia.

At mihi contingat patrios celebrare penates,

Reddereque antiquo menstrua thura Lari.

Quam bene Saturno vivebant rege, prius quam

35

Tellus in longas est patefacta vias !

Nondum cœruleas pinus contemserat undas,

Effusum ventis præbueratque sinum,

bis in die capillos diffusa tibi laudes canere spectanda in Phario cœtu. Mihi vero eveniat paternos Lares colere, et solvere veteribus Penatibus thura menstrua. Quam belle debebant Saturno Principe, antequam terra aperta est in longa itinera. Neque dum pinus spreverat æquoreos fluctus, et expansos sinus flaminibus commiserat :

~~~~~

debeat Berol. 2.—33 Vat. ap. Stat. Ac, et in marg. Fac; in ed. pr. min. Ut: Angl. 4. a m. pr. primos, et sic in Rom. et Venet. 1487.—34 Reddere et antiquo Par. mascula Corv. Beroll. 2. 3. Broukh. 1. et Dat.—36 In longas tellus Berol. 4. sit pro est in Broukh. 1. et nonnullis aliis, unde Voss. exculpit it: pro patefacta Broukh. aliquando suspicabatur male secta.—37 Nundum in Par. Non ceruleas ed. pr. min. conscenderat Guelf. 2. contexerat Angl. 2. Berol. 2. Laud. Colot. Broukh. 2. Reg. Ask. Dat. et alii ap. Sant. conspexerat in Par.—38 Angl. 2. 3. 4. Hamb. Witt. 1. Laud. et ed. H. Voss. præbueratque.—

NOTÆ

31 *Bisque die*] Bis in die Sacerdotes Isidis laudes ipsi dicere solebant; scilicet primo mane cum templum aperirent, et hoc 'Apertio' vocabatur, deinde Deam salutabant, quod 'Salutationem' et 'Excitationem': toto vero deinde die stipem emendicabant: inde demum redeuntes ad horam octavam Deam componebant, templumque claudiebant. Bis igitur in die laudes Deæ dicere est, mane nempe cum salutatur Dea, et hora octava cum templum clauditur. De hac re Apul. lib. II. Fab. Miles. 'Illico Dea matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato mysterio, ac matutino peracto sacrificio.'

32 *Turba Pharia*] Hoc est, Ægyptia. Pharos enim fuit insula Ægypti parva, Canopico Nili ostio objecta, olim, si fides adhibeatur Homero, a continente unius diei navigatione di-

remta, nunc vero Alexandriæ ponte conjuncta.

33 *Penates*] Di sunt domestici, qui et Lares dicti sunt, quod domi rei que domesticæ Præsides et Custodes sunt habiti apud antiquos. Erant autem Lares seu Penates publici; erant et privati, urbium scilicet et domorum. Vide Plin. lib. XXI.

34 *Menstrua thura*] Nonnulli legunt *mascula*, sed melius longe *menstrua*. Laribus enim seu Penatibus Diis apud veteres sacra fiebant singulis mensibus, scilicet Kalendis, et nascente Luna cujusque mensis. Quod docet Horat. III. Od. 23. 'Cælo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si thure placaris et horna Fruge Lares,' &c.

35 *Saturno rege*] Poëtæ mundi ætates fecere quatuor: auream, argenteam, æream, et ferream. Ætas aurea, Saturno regnante, omnia hominibus ex sententia et copiose sub-

Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
 Presserat externa navita merce ratem. 40
 Illo non validus subiit juga tempore taurus;
 Non domito frænos ore momordit equus;
 Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arva, lapis.
 Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant 45
 Obvia securis ubera lactis oves.
 Non acies, non ira fuit, non bella; nec ensem
 Immiti sævus duxerat arte faber.
 Nunc Jove sub domino cædes, nunc vulnera semper;
 Nunc mare; nunc leti mille repente viæ. 50

neque nauta errans oneraverat navem peregrina merce, quærens lucra in regionibus incognitis. Nec eo tempore robusti boves jugum passi sunt; nec equi ore devicto lupos momorderunt: nec ædes ullæ habuerunt januas, nec saxum collocatum in agris, quod dirigeret prædia constitutis limitibus. Ipsæ quercus mel præbebant, et oves tranquillis sponte ingerebant mammas lactis refertas. Neque exercitus fuit, nec furor, nec prælia, nec crudelis opifex inhumana arte gladios extenderat. Jam sub Jove Principe occisiones et plagæ perpetuo sunt; jam pelagus, jam infinita mortis

~~~~~

41 Berol. 3. habet *tardus* cum lit. u superscr. pro *validus*.—42 *Nec* Colb. *frænos* Broukh. 1. 2. Par. et Venet. 2.—43 Angl. 2. *nec fixus*; Berol. 2. et Palat. 1. *arvis*.—44 Angl. 2. *tegerat*.—45 *Ipsæ mella dabat* ed. pr. min.: pro *ultroque ferebant*, ed. pr. maj. et Rheg. habent, *nec bella, nec ense*, ex vs. 47.—46 Benth. ad Lucr. l. 886. pro *securis* legi jussit *pressuris*, aut *sucturis*, improbante Huschk.—47 *Non acies ferrive fuit* vult Heins. *Non animi* Broukh. probante Vulpio; *Non rabies* V. D. in Obs. Misc. Vol. II. p. 240. (et sic Burm. h. l. laud. ad Æn. VIII. 326.) *Non acris tunc ira fuit* alius ibid. *nec bella* Colot. *non ensem* Berol. 3. *ense* Par. ed. pr. maj. et min. Rom. Rheg. et Lips. et sic legit Scal. *ensem* exhibent omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et duo Heins. cum Brix.—48 V. D. in Act. Soc. Traj. p. 191. conj. *ære* pro *arte*, improbante Huschk.—49 Colot. aliquot Stat. quatuor ap. Voss. uterque Zwicc. et ed. pr. min. nostram lect. confirmant; omnes Beroll. et Heyn. Par. et ed. pr. maj. cum vulgg. et *vulnera*.—50 *Nunc maris et leti* in Vindob. et uno Broukh. *multa reperta via* Vat. 4. aliquot Voss. et Guelf. 3. pro v. l.

NOTE

ministrabat; reliquæ ætates aliæ in alias pejores degeneraverunt. Ætatis autem Saturni laudes eleganter describit noster Poëta.

43 *Non fixus in agris*] Lapidés in agris apud veteres figebantur; qui tanquam termini agros dividerent: lique sacri habebantur, magnisque cærimonii seu sacrificiis collocabantur. In fossis enim quibus imposituri

erant Terminos antiqui, sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, sanguinem instillabant, eoque thura et fruges jactabant, favos quoque et vinum in fossas adjiciebant, consumptisque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias lapides collocabant, Et tale sacrificium domini, inter quos fines dirimebantur, faciebant. Erat et interdum stipes. Unde Ovid. Fast.

Parce, pater ! timidum non me perjuria terrent,

Non dicta in sanctos impia verba Deos.

Quod si fatales jam nunc explevimus annos,

Fac lapis his scriptus stet super ossa notis:

HIC JACET IMMITI CONSUMTUS MORTE TIBULLUS, 55

MESSALAM TERRA DUM SEQUITURQUE MARI.

Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,

Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.

Hic choreæ cantusque vigent; passimque vagantes

Dulce sonant tenui gutture carmen aves. 60

*via subito extiterunt. Ignosce, o Pater, nulla perjuria, nec nefariæ voces in Cæli-
tes sacros prolatae me pavidum territant. Quod si jam absolvimus fatalem ætatem;
effice, ut saxum erigatur super cineres his literis incisus: Hic situs est Tibullus
acerba morte confectus, quando Messalam terra et mari prosequitur. Quoniam
vero propensus sum blando amori, Venus ipsa deducet me in Elysias plagas. Ibi
et carmina et chori invalescunt, et alites huc illuc errantes resonant exili fauce sua-*

~~~~~

nunc leti nullo reperta via Commel. et Goth. *leto mille reperta via* Voss. 2. *leto* etiam unus Broukh. et Voss. 5. hinc Broukh. concinnavit, *Nunc mare, nunc leto multa reperta via*, a Voss. receptum; Wund. *leti multa reperta via*, sed in Obs. præfert, *leto mille repente via*: plurimi codd. mille habent: *repente* in codd. scriptum *repente*, hinc *reperite*, et *referte*, et *repte*, et *reperta*.

Lachm. ad Propert. p. 96. conj. *caedes et vulnera*; apertum *Nunc mare, nunc leti mille repente via*. Nostram lect. tuentur Angl. 1. 2. 3. 5. Beroll. 1. 3. 4. uterque Zwicc. Venett. Brix. Rhag. Aldd. Scal. Vulp. Heyn. Bauer. et Bach. —51 *Parce, precor* Voss. 4. Berol. 3. et marg. Rhag. ap. Heins. *timidum* Guelf. 3.—52 *Nec dicta* Witt. 1. et Angl. 2. 3. 4.—54 *At pro Fac* ab H. Vossio inventum et in textum illatum: *inscriptus* in nonnullis ap. Mur. Beroll. 1. 4. Goth. a m. pr. et ed. pr. min. quod H. Voss. et Bach. receperunt, probante Heyn. qui *is scriptus* etiam conj. in *scriptus* ed. pr. maj. *his scriptis* cod. Liv. *inscriptis* Par. et plerique, et sic edd. omnes ante Broukh. præterquam ed. pr. min. quæ cum Exc. Lips. et Falc. *his scriptus* exhibent: *sit pro stet* in Angl. 5.—55 Beroll. 1. 3. *consumtus amore*; in uno Stat. *consumtus marte*.—57 Exc. Lips. Guelf. 3. et Goth. *qui*; et sic Dous. Morell. et Passer. unus Voss. habet *sim*; unde Voss. finxit, *qui f. t. sim*.—58 Pro ad Beroll. 1. 3. 4. et alii habent *in*, quod non improbat Huschk. ad præter alios confrimant Exc. Perr. Colb. Witt. 1. unus Stat. unus Broukh. sex Voss. Angl. 2. 3. 4. 5. Berol. 2. Guelf. 1. a m. pr. Guelf. 2. a m. s. et Colot. idque Voss.

NOTE

ra. 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agris Stipes: ab antiquis tu quoque nomen habes.'

54 *Fac lapis his scriptus*] Ut frontibus monumentorum inscribebantur Epitaphia, sic etiam Columellis interdum, sic e Columella et ei imposita sphaera deprehendisse se Archi-

medis sepulcrum, ait Cic. Tusc. v.

58 *Campos Elysios*] Elysium est Poëtis locus in Inferis, ubi piorum animæ a malis separatæ habitant. De his Ovid. Eleg. de morte Tibulli: 'Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra, Restat, in Elysia valle Tibullus erit.' Sunt et Elysiæ campi

Fert casiam non cuncta seges, totosque per agros

Floret odoratis terra benigna rosis.

Hic juvenum series teneris immixta puellis

Ludit, et assidue praelia miscet Amor.

Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti, 65

Et gerit insigni myrtea sarta coma.

At scelerata jacet sedes in nocte profunda

Abdita, quam circum flumina nigra sonant.

Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues

Sævit, et huc illuc impia turba fugit. 70

ves cantus. Terra non arata producit casiam, et per omnes campos liberalis tellus rosis odoriferis vernal. Atque ordo juvenum blandis virginibus insertus lusitat, et amor jugiter serit certamina, ibi versatur ille cuius amatori letum aridum accidit, et fert coronas myrteas pulchro capillo. Sed habitatio scelesti sita est in alta caligine abscondita, circa quam amnes atri resonant; et Tisiphone squalida pro capillis habens diros serpentes furit, et scelerata multitudo eo et illo refugit. Deinde ater

Bauer. Wund. et Bach. receperunt.—61 Santen. ad marg. ed. Broukh. novavit per annos.—63 Ac Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. et edd. vett. quas secutus est H. Voss. *Hac* Par. Witt. 1. 2. Angl. 4. et unus Palat. *At* Angl. 5. Beroll. 1. 3. unus Heins. Colb. ed. pr. maj. Rhæg. et Venet. 2. probante Heyn. *Hic* Colot. et Corv. *Et juvenum* ed. pr. min. *speties* pro *series* Berol. 1. *immixta* vindicavit Huschk. *immista* in nonnullis; Heyn. tentavit *innixa*, et sic uterque Zwicc. et aliquot ap. H. Voss. *imixta* Par. et ed. pr. *immissa* vult Heinsius; *implexa* Fruterii emend. nullo libro confirmatam, idem Voss. recepit.—64 Doct. Jortin, in Obs. Misc. Vol. II. p. 241. pro *assidue* malebat *assidus*, improbatibus Heyn. et aliis.—67 *Hac* Witt. 1. 2. et Angl. 4. *tacet sedes* conj. V. D. in Probab. Crit. p. 9. in parte Reg.—68 Berol. 3. et Dat. *nocte sonant*: et sic Berol. 1. sed in marg. *nigra*.—69 Reg. et Corv. *implexa*, ut conj. Frut. et Pricæus ad Apul. *innexa* Gebh. *ferox* in ed. Rom.

NOTÆ.

in Bœotia circa Thebas, de quibus Virgil. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.'

61 *Fert casiam*] Casia est herba, aut frutex odoris optimi. Unde Virgil. Ecl. II. 'Tum casia, atque aliis intexens suavis herbia.'

66 *Myrtea sarta*] Myrtus arbor est Veneri sacra: ex qua sibi coronas amantes nectere solebant. Hinc Ovid. Arte Am. II. 'Sartaque odorata myrtea ferte coma.' Amantes etiam defunctos in Elysiis in sylvâ myrtea errare dicit Virgil. Æn. VI.

'Hic quos durus amor crudeli tabe peredit, Secreti celant calles, et myrtea circum Sylva tegit.'

67 *At scelerata sedes*] Hæc est Inferorum regio, in qua torquentur impii, quam Virgil. Æn. VI. describit: 'Sub rupe sinistra Mœnia lata videt, triplici circumdata muro: Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis Tartareus Phlegethon, &c. Tisiphoneque sedens palla succincta cruenta, Vestibulum insomnia servat noctesque diesque. Hinc exaudiri gemitus,' &c.

Tum niger in porta serpentum Cerberus ore

Stridet, et æratas excubat ante fores.

Illic Junonem tentare Ixionis ausi

Versantur celeri noxia membra rota;

Porrectusque novem Tityos per jugera terræ

75

Assiduas atro viscere pascit aves.

Tantalus est illic, et circum stagna: sed acrem

Jam jam poturi deserit unda sitim;

anguis in foribus; insuper Cerberus latrat gutture, et pervigilat ad portam æream; ibi impii artus Ixionis aggressi etiam explorare Junonem cita rota volutantur. Et Tityus per novem agri jugera expansus alites continuas alit nigro jecore. Tantalus ibi est etiam circa lacus aquæ: at liquor destituit violentam sitim ipsius mox bibi-

et Berol. 4. a m. sec.—71 *Tunc* Par. Angl. 4. Dat. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Nunc* Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Hic* Colot. et unus Stat. *Tunc* vel *Tum* Angl. 2. in turba vulg. in porta Exc. Perr. Witt. 1. 2. Laud. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Dat. Colot. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. 1491. 1493. Scaligeri lect. *Tum n. in porta serpens; tum C. ore Stridet* Vulp. Sylv. et Voss. receperunt, probante Barthio, Voss. tamen ore in ora mutato, quod improbant Huschck. et Bach. a porta mavult Goerenz. duce Zwic. 2. in verbis in porta epitheton latere suspicabatur Bach; Heins. vero antea conj. *Tum niger intorto serpentum, vel serpentes;* et Jacobs. *impuro;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. et omnes Heins. exhibent *serpentum*.—72 *Stridit*, quod recepit Broukh. debetur Statio; id unus Hamb. agnoscit. Totum hoc distichon ab aliena manu venisse suspicabatur Heyn.—73 Par. *templare Ysionis;* ed. pr. *Ixionis*.—74 Colb. *vezantur*.—75 *Projectus* in aliquot codd. teste Burm. ad Propert. II. 8. 34. *Tycios* Par. *Tytios* optt. codd. etiam Angl. 5. et sic H. Voss. Wund. Bach, et Fea ad Hor. II. Sat. 3. 112.—76 Ed. pr. min. sola habet, *sanguine pascit*.—77 Scal. 1. *et circum;* h. e. 'circumit.' Berol. 1. *signa* et in marg. *stagnu*.—78 Colb. *potanti*.—79 Laud.

NOTÆ

71 *Tum niger in porta serpentum*] Hydra est illa quam Virgilius etiam in porta collocat: 'Et bellua Lernæ Horrendum stridens.'

73 *Illic Junonem*] Ixion fuit Phlegyæ filius, quem cum Jupiter in Cœlum assumisset, ut eum a socieri cæde expiaret, ausus est ille Junonem de stupro interpellare; quamobrem indignatus Jupiter ipsum fulmine ad Inferos detrusum volubili rota circumagi jussit.

75 *Porrectusque novem Tityos*] Tityus Jovis et Elaræ filius fuit, qui cum Latonæ pudicitiam tentavisset, ab Apolline ejus filio sagittis confos-

sus et ad Inferos relegatus est, ubi vultures ejus jecur depascunt assidue renascens: tantæ autem magnitudinis gigas fuisse traditur, ut novem jugera jacens occuparet.

77 *Tantalus est illic*] Tantalum Jovis filium hac pœna apud Inferos torqueri fabulantur, ut cum aquas ad mentum usque habeat, et poma capiti ejus immineant, nec edere tamen possit nec bibere. Hæc autem ipsa pœna imposita est, quod cum Jovem ac reliquos Deos hospitio excepisset, Pelopem filium membratim discerpit ipsum devorandum apposuerit, ut ipsorum divinitatem experiretur.

Et Danai proles, Veneris quæ numina læsit,
 In cava Lethæas dolia portat aquas. 80
 Illic sit, quicumque meos violavit amores,
 Optavit lentas et mihi militias.
 At tu casta, precor, maneat! sanctique pudoris
 Assideat custos sedula semper anus.
 Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna 85
 Deducat plena stamina longa colo.
 Ac circa gravibus pensis affixa puella
 Paulatim somno fessa remittat opus.
 Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante:
 Sed videar cœlo missus adesse tibi. 90

turi. Progenies etiam Danai, quod Veneris potentatem violavit, inserunt Lethæas undas in dolia pertusa. Ibi versetur quicumque delicias meas offendit, et mihi longam militiam capit. Tu vero quæso ut pudica perseveres, et vetula perpetuo adsistat tutrix diligens sacræ verecundiæ: ipsa narret tibi fabulas, et adhibita lampade trahat plena colu pensa grandia. Et famula circum operoso stamini intenta laborem relaxet sopore defatigata. Tum repente accedam, nec ullus prius indicet;

~~~~~

Gnelf. 3. et Angl. 2. quia; cod. Lips. Broukh. 1. 2. Witt. 1. Angl. 1. Par. et edd. pr. maj. min. Aldd. Mur. Basil. Scal. et Gebh. cum vulg. quod; sed quæ exhibent Witt. 2. Broukh. 3. Exc. Pocc. omnes Stat. Colot. 1. 2. Reg. Corv. edd. Vicent. Rom. Rheg. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. Lips. Dona. Broukh. et Heyn. lumina Berol. 4. munera Reg.—80 Par. et edd. pr. maj. et min. lethæas.—81 Berol. est, sed superscr. sit: Vulp. et Voss. præferendum existimabant violavit, et versu seq. Optavit; ubi pro militias Berol. 1. habet malitias, lit. i superscr. Heins. conj. delitias, sc. amatorias.—86 Gnelf. 3. Deducat, vel Deducas: Par. et unus Broukh. pleno; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. et omnes Heins. plena.—87 At cod. Lips. Colb. Reg. cum edd. Rheg. Brix. et Venet. 2. Ac Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. Scal. rec. et Venet. 1487. Ac circum Exc. Lips. At circa Par. 'Majuscula C scribendam Circa: est nomen puellæ Κίρκη. Horatium semper 'Circam,' non 'Circem' dixisse testantur Caper Gramm. Sed cod. noster habet Cura, non Ci.ca. Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium. Κόρπα enim est puella.' Scal.—88 Berol. 2. somnos: pro remittat, cod. Lips. remutat: Scal. e cod. suo malebat onus pro opus, sed lect. nostram confirmant Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Angl. alii, cum omnibus edd. vett.—89 Berol. 2.

NOTE

79 *Et Danai proles*] Danaus Ægypti frater quinquaginta filias habuit, quæ omnes una nocte maritos suos interfecerunt, præter unam Hypermetram, quæ Lyncæum conjugem suum servavit. Hinc apud Inferos supplicii loco doliū pertusum aqua implere coguntur, e quo tantundem effluat, quantum infundatur.

Delph. et Var. Clas.

89 *Nec quisquam nuntiet ante*] Solebant Romani servos seu viatores præmittere, ut adventum suum nuntiarent. Tibullus contra consuetudinem Romanorum subito vult venire, quod repentino adventu suo majus puellæ gaudium objectum iri putet.

90 *Cælo missus*] Quos inopinato

Tibul.

F

Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
 Obvia nudato, Delia, curre pede.
 Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
 'Luciferum roseis candida portet equis !

at tibi videar ex æthere delatus. Tum mihi, o Delia, occurre nudis pedibus cujusmodi eris prolixos crines confusa: id peto, Aurora nitida afferat nobis splendidum hunc Luciferum roseis equis.

Nunc; Berol. 1. Tum; in Angl. 5. Florent. Statianis, cum edd. Broukh. Cant. et Lips. ne; in aliis, etiam Heynianis, nec: Berol. 4. nec quicquam; Vind. nec quis mihi; Burm. ad Ovid. Trist. III. 3. 23. conj. nec quis me nuntiet.—91 Par. Nunc mihi.—93 Hunc precor hunc ex Exc. Perr. Voss. 3. et uno Broukh. volentibus Stat. et Gebh. cum Broukh. revocavit Bach, cuius vestigia in varr. Nunc, Tunc, apparent; Hoc precor, hoc! Illum Voss. probante Huschk. cui tamen magis arridet Vulg. quam exhibent Par. et edd. pr. utinam pro illum in Voss. 3. sed vulg. defendebat Richter in Specim. Obsa. Crit. ex Æn. VII. 255. 272. pro nitentem Berol. 2. rubentem; et sic in Stat. et Gebh.

NOTE

videmus, 'e Cælo' dicimus 'missos;' Justin. lib. v. 'Hunc quasi de Cælo unde Cicero de Arusp. Respons. 'Ut missum, ut et ipsam victoriam in- Deus aliquis elapsus e Cælo:' et tuentur.'

ELEGIA IV.

Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
 Ne capiti soles, ne noceantque nives :

O Priape, ita tibi eveniant opaca umbracula, ne æstus vertici, et nix officiat ;

Hæc in ed. pr. maj. præfixa sunt verba: Ad Priapum de amoribus puerorum.
 —1 Hic Guarn. cum edd. Basil. 1569. et Gebh. 1621.—2 Nec capiti cod. Lips.

NOTE

1 Sic] Hac particula optantes ap-
 precantesque bonum utuntur Poëtæ.
 Ita Horat. 1. Od. 3. 'Sic te Diva
 potens Cypri, Sic fratres Helenæ lu-
 cidæ sidera, Ventorumque regat pa-
 ter,' &c. Ovid. Amor. lib. II. 'An-
 nue: sic tibi sint intonsi, Phæbe, ca-

pilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta
 soror.'

Priape] De Priapo Deo, hortorum
 præside et custode, jam sæpius, et
 pluribus. Orpheus Bacchum, Solem,
 et Priapum eundem facere videtur.

Quæ tua formosos cepit solertia? certe
 Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est;
 Nudus et hybernæ producis frigora brumæ, 5
 Nudus et æstivi tempora sicca Canis.
 Sic ego. Tum Bacchi respondet rustica proles,
 Armatus curva, sic mihi, falce Deus:
 O fuge te teneræ puerorum credere turbæ:
 Nam causam justi semper amoris habent. 10
 Hic placet, angustis quod equum compescit habenis,
 Hic placidam niveo pectore pellit aquam.

quanam tua industria bellos delinivit? Neque sane tibi barba culta est, nec pexu capillus. Tu etiam nudus protrahis algorem hyemis, nudus quoque aridam tempestatem æstivæ canicula: ita ego; deinde Bacchi progenies agrestis Deus curva falce armatus ita mihi refert: Cave committere te molli puerorum cœtui; habent enim perpetuo legitimam amoris causam. Hic jucundus est, quod equum arctis frænis coercet; ille tranquillas aquas agit pulchro pectore: alius allexit, quoniam

et Zwic. 1. cum ed. Lips. ut conj. Heins.—3 *Quæ tua formosa cepit* ed. pr. maj. *formosa* etiam exhibent Rhag. Vicent. et Venet. 2.—4 Beroll. 1. 2. Witt. 2. et Dat. *nec tibi culta*; verbum est eiecit Stat. Cod. Lips. habet, *nitent, non t. c. coma*.—5 Berol. 3. Reg. Exc. Pen. Palat. Commel. et Ask. cum ed. Rom. Brix. Venet. 1489. et aliis *tempora*.—6 Propter *ραφῆναι* syll. *ca* *Ca* et tenuitatem epith. H. Voss. de conjectura *sava* recepit.—7 'In quibusdam vet. *Sic ego; sic Bacchi, &c.* ab iis autem abest Pentameter qui sequitur.' Mur. Hinc H. Voss. distichon ita concinnavit, *Sic ego. Sic B. r. r. p. A. c. falce minante Deus*: Beroll. 1. 3. Witt. 2. Angl. 2. et Dat. *tunc*; cod. Lips. Commel. Broukh. 1. duo Palatt. Rom. et Venett. 1491. 1493. *cum*; Exc. Perr. et Colot. *quom*: cod. Lips. Zwicc. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Colb. unus Broukh. ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rhag. et Ald. 2. *respondit*; Broukh. 1. 2. Palatt. Brix. et Venet. 1487. *respondet*: Reg. Corv. Angl. 3. 4. et Broukh. 1. *pubes*. Mox *curvas sit* in ed. pr. maj. *sit* etiam habent Beroll. Angl. 3. aliique, cum edd. pr. min. Vicent. Rhag. Ald. 1. et Scal. 1. *sed* in Scal. 2. *sic*.—9 *Hæu fuge* Colb. *Offuge* Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhag. *O fuge* ed. pr. min. *Ne fuge* notavit Perr. *tradere* Guelf. 1. 4. Exc. Perr. Colot. Brix. et Venet. 1487. *tendere* cod. Lips. Hunc et quinque seqq. vs. post septuagesimum quartum inseruit Scal. in eorumque locum substituit vs. 39. 40.—11 Reg. *armatis*; unde Heyn. *artatis*, vel, *arctatis*: Voss. 3. et Goth. *pro quod habent qui*, i. e. quia: Berol. 2. et Broukh. 2. *compescat*.—12 *Hic placet ut* Colot. *Hic placet a* Berol. 4. *Hic facilem ex ingenio dedit* H. Voss. improbante Frenz. *Hic niveo placidam* conj. Huschk. *muto* in Berol. 1. et a

NOTÆ

7 *Bacchi proles*] Priapum Liberi patris et Veneris filium fuisse tradunt, quem superstitiosa antiquitas hortorum præsidem credidit. Hunc alii Chiones Nymphæ et Bacchi filium faciunt; at Luciano constat eum non esse Bacchi filium.

8 *Armatus curva falce*] Hic Pentameter in multis deest antiquis codicibus. Armatus autem falce dicitur Priapus, quia de numero est Deorum Agricolarum, et ut præterea aves et fures terret.

Hic, quia fortis adest audacia, cepit; at illi
 Virgineus teneras stat pudor ante genas.
 Sed te ne capiant, primo si forte negarit, 15
 Tædia; paulatim sub juga colla dabit.
 Longa dies homini docuit parere leones,
 Longa dies molli saxa peredit aqua.
 Annus in apricis maturat collibus uvas:
 Annus agit certa lucida signa vice. 20
 Nec jurare time: Veneris perjuria venti
 Irrita per terras et freta summa ferunt.
 Gratia magna Jovi; vetuit pater ipse valere,
 Jurasset cupide quicquid ineptus amor.
 Perque suas impune sinet Dictynna sagittas 25
 Affirmes, crines perque Minerva suos.

viget illi strenua alacritas; alii vero in blandi vultu sedit modesta verecundia. At ne te fastidia afficiant, si casu initio renuet; sensim sub jugum cervicem tradet. Disturnum tempus erudit leones homini obtemperare; disturnum tempus consumit lapides levi aqua: annus coquit racemos in clivis apertis; annus movet ratis conversionibus signa fulgentia. Nec tu jurare metus. Flamina per humum et summa æquora rapiunt cæna Veneris perjuria. Grates ingentes sint Jovi; pater ipse ratum esse prohibuit quidvis amor stolidus studiose jurasset; et Dictynna impune patitur, ut asseveres per sagittas suas, et Minerva per suas comas. Ah falleris,

marg. niveo.—13 *Huic* pro vulg. *Hic* e Guelf. 1. 4. Exc. Vat. Heins. Vat. Ursini, Commel. ed. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt Voss. Wund. et Bach. *Huic quia fortis adest audacia, cepit* conj. Heyn. *Hunc* Vindob. et Corv. cum edd. Vicent. Venet. 2. Rheg. et Lips. *cepit* ed. pr. min.—14 Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. ut et uterque Zwicc. *stet.*—15 Par. Beroll. omnes, alii, cum ed. pr. min. *ne te*; sed abesse *te* ab ed. pr. min. scripsit Husch. 'Falso nuntiant H. Voss. et Wund. in Ask. *te ne....negarit* legi.' Bach. idem narrat Husch. *te ne* exhibent Thuan. Sfort. Colb. Hamb. et tres ap. H. Voss. *cupiant* Broukh. 1. *negarit* conj. Heins. quod dant Voss. 1. 2. et Guarn. *negabit* Par. cum edd. vett. *negavit* cod. Lips. *recuset* Hamb.—21 *Ne* Broukh. 1.—22 *Ducibus* Angl. 3. duobus Voss. et Bern. a m. sec. cum Broukh. Voss. et Wund. *longa* reposuit Bach, improbante Husch. *et loca summa* Guelf. 2.—23 *Jovis* Angl. 3. 4. Heins. conj. *pater ille*, quod Broukh. et H. Voss. addic. Voss. 3. dederunt.—24 *Jurasse* ed. pr. min. *cupide* Guelf. 2.

NOTE

20 *Annus agit*] Sol, ut volunt Astrologi, per duodecim signa Zodiaci excurrens annum conficit, diciturque annus agere signa, quia singulis anni mensibus unum signum aliquod e duodecim Sol percurrit, certo die-
 rum spatio. Contra vero Virgil. Georg. 1. 'Vos, o clarissima mundi Lumina, labentem cælo quæ ductis annum:' et Manil. lib. 1. 'Attribuit-

que suas formas, sua nomina signis; Quasque vices agerent certa sub lege notavit.'

21 *Veneris perjuria venti*] Sic Ovid. ac ceteri Poëtæ: 'Jupiter ex alto perjuria ridet amantum.' Contra tamen Propert. lib. 11. Eleg. 16. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Jupiter.'

25 *Dictynna sagittas*] Diana hoc

At si tardus eris, errabis : transiit ætas

Quam cito ! non segnis stat remeatque dies.

Quam cito purpureos deperdit terra colores !

Quam cito formosas populus alba comas !

30

Quam jacet, infirmæ venere ubi fata senectæ,

Qui prior Eleo est carcere missus equus !

si lentus eris : ætas effluet quam celeriter ! lux non tarda it et redit : quam celeriter humus amittit colores purpureos ! quam celeriter populus amittit pulchras antea comas ! quam segnis est equus, cum advenit fors senectutis debilis, qui primus e

Heynium conj. *sus inultus*, quanquam Sant. prob. pœnituit : *ineptus amans* Guy.—25 Colb. Voss. 1. 5. Mon. Ask. cum edd. Vulp. 2. Heyn. 1. 2. Voss. Bauer. Bach, et Wund. *sinet* : quod primus reposuit Broukh. *sinis* cod. Lips. et edd. vett. ‘*licet* Stat. et Grangæus ad Juv. XIII. 80. qui et *affirmet* legit.’ Sant. Colb. et Stat. exhibent *Diana* ; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. eted. pr. maj. *Dictina*.—26 Pro *crines* Sant. conj. *clipeos*, et Mitsch. *cristas*.—27 *Ah si...* *transiet* ed. Scal. *transiit* Scal. rec. Broukh. 1. 2. Voss. 1. 2. 4. 5. et Bern. *transiet* in Par. et ceteris quod servat Vulp. 2. *transit et ætas* Palat. 1.—28 Ed. pr. min. *non senis* ; Berol. 1. *quam segnis stat remeatque* ; Colot. et Corv. *it remeatque*, ut Scal. edidit ; quod si sequi malis, inquit Heyn. antiqua etiam interpunctio servanda erit, *transiit ætas. Quam cito non segnis it remeatque dies !* Angl. 4. *remanetque* ; Voss. 4. *reheatque* ; Heinsio debetur *remanetque*.—29 Unus Voss. *disperdit*, improbante Huschk. *dependit* ed. pr. min.—30 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. Colb. Berol. 1. 2. uterque Zwicc. plerique ap. H. Voss. cum edd. pr. maj. et min. Rheg. Venet. 2. Aldd. Vulp. Cant. aliis *alba* ; Broukh. primus dedit *alba*, quod servant Guelf. 1. Palatt. Exc. Perr. Exc. Vat. Heins. Dat. Brix. a marg. et Venet. 1491. 1493. ‘est fortasse etiam in Rom.’ Huschk. Witt. 2. habet *ante comas*, quod assumpsit Scal. e suo cod. *antecomas*, per *ὅπερ*, legens, et cum Passer. interpr. *τὰς πρὶν κόμας*, l. e. ‘hornotinas comas.’—32 In prior omnes fere codd. et edd.

NOTÆ

cognomen traxisse dicitur a Dictynna quadam Jovis filia quæ in Creta casses venatorios invenit, et Dianæ consuetudine familiarissime usa est. Vel, ut alii volunt, a retibus venatoriis, quæ Græce *dictynna* dicuntur ; vel a Dictynna Cretæ civitate.

27 *Transiet ætas*] Pro ‘transibit,’ sicut dicitur interdum ‘exiet’ pro ‘exibit.’

28 *Stat remeatque dies*] Innuit ætatem nostram tam cito fluere, quam fuit dies, qui nunc stat, hoc est stare et conquiescere videtur. Idem fere Tibull. infra Eleg. 8. ‘At tu,

dum primi floret tibi temporis ætas, Utere ; non tardo labitur illa pede.’

32 *Qui prior Eleo est carcere*] Celebratissima olim fuerunt in Græcia quatuor hæc certamina, Olympia, Pythia, Isthmia, et Nemæa : Olympia, de quibus hic sermo est, juxta Olympiam Elidis civitatem, quinto quoque anno, in honorem Olympii Jovis celebrabantur ; quibus qui vicisset, corona ex oleastro donabatur. Elis porro fuit etiam civitas non procul ab Olympia, quæ Elidi regioni nomen dedit.

Vidi ego jam juvenem, premeret cum senior ætas,

Mœrentem stultos præteriisse dies.

Crudeles Divi! serpens novus exuit annos;

35

Formæ non ullam fata dedere moram.

Solis æterna est Phœbo Bacchoque juvenitas:

Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.

carceribus Eleis eductus est! Ego novi tunc juvenem, ubi tardiores anni urgerent, dolentem elapsos esse dies imprudentes. O Di immites! novus anguis deponit ætatem, fata vero nullam cunctationem pulchritudini tribuerunt. Perpetua juvenitus est solis Apollini et Baccho; coma enim incædua et longa convenit ambobus Dis.

~~~~~

consentiunt, quod defendit Huschk. Broukh. rogat, 'quomodo hic prior dici possit, qui cum aliis aliquot centenis curreret? cum prior non nisi de duobus dicatur: hinc ille prius dedit, suffrag. Handio et Wund. et hoc servant Voss. 1. et 3. Heins. conj. Victor ab Eleo; sed Heyn. malit, Firmior, vel Acrior, vel Acer ab Eleo carcere, &c. Idem dubitavit an omnino versiculus hic Tibulli sit, nec potius, cum in libris excidisset, ex illo Ovid. Epist. XIII. 166. suppletus est, 'Ut celer Eleo carcere missus equus.' est cum Angl. 2. Voss. 2. et Mon. delevit H. Voss. volentibus Wund. et Heynio; retinuerunt Huschk. et Bach.—33 Vidi jam sine pronomine ego in cod. Lips. omnibus Beroll. Par. Heyniani et ed. pr. min. cum aliis vett. et sic Scal. Vidi ego jam Angl. 1. Witt. 2. et Exc. Perr. premeret quem Corv. probante Heyn. quom Witt. 1. senior in Par. duobus Palatt. et Berol. 3. sed hic a marg. 'senior, aut senior;' Angl. 3. habet etiam senior.—34 Ed. pr. min. Morientem: Exc. Pocc. celeres pro stultos; Exc. Perr. edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. tardos; sed Cyllenius ipse stultos, quod etiam Venet. 1500. habet; Passer. tacitos: Wakef. totum distichon sic corruptit, ut ait Huschk. Vidi ego jam juveni, p. c. senior ætas M. stultos, &c. Monuit Heyn. 'ne quis emendat stulto.'—35 H. Voss. e suo vetustissimo, Sfort. et uno Palat. cum Broukh. dedit exulat.—36 Cod. Lips. Par. Guelf. 1. 4. Colot. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. Dat. edd. pr. maj. min. Rheg. Brix. Venet. 2. Venet. 1487. et Stat. illam; sed major pars codd. acced. Berol. 4. Witt. 1. 2. Reg. Zwic. 2. et Zwic. 1. a m. pr. cum edd. Aldd. Venett. 1500. 1520. Mur. Scal. Passer. Broukh. Vulp. Lips. Voss. Bauer. et Wund. ullam.—37 Ed. pr. maj. æterno; Vicent. æterno est bac chopheoque juvenitas: Rheg. Solis est æterno baccho phæboque juvenia: etiam cod. Lips. Par. Angll. 1. 5. Guarn. uterque Zwicc. Goth. Broukh. 1. 2. cum edd. pr. maj. min. Venett. 1. 2. Scal. et H. Voss. habent Baccho Phæboque; sed receptam structuram servant Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ: in Beroll. 2. 3. Par. Guelf. 1. 4. Broukh. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. et Venet. 1487. juvenia; Berol. 4. Corv. Land. Broukh. 3. et Angll. 2. 3. 4. 5. juvenus; Broukh. 1. Vicent. Gryph. et Plaut. juvenitas.—38 Lenz. in Annal. Heidelb. II. (Nam decet) intonsus crinis utrique deo ex Apoll. R. II. 708. Heins. Et decet: Broukhussii Tam H. Voss. in Quam mutavit, præeunte

NOTE

34 Stultos dies] Alii legunt, celeres. Stulti vero dies dicuntur dies adolescentiæ et juvenutis. Temeritas enim et stultitia est florentis ætatis.

35 Serpens novus] Deposita pelle

serpentes dicuntur in juventutem redire. Herba quædam est dicta 'Maratos,' quam cum comederint senium deponunt ætatis; adeo ut, deposita vetere tunica, novi et quasi juvenes fiant. Unde Ovid. Art. Am. lib. III.

Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
 Cedas : obsequio plurima vincit amor. 40
 Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
 Et Canis arenti torreat arva siti.
 Quamvis, prætexens picea ferrugine coelum,
 Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
 Vel si cœruleas puppi volet ire per undas, 45
 Ipse levem remo per freta pelle ratem.
 Nec te poeniteat duros subiisse labores,
 Aut opere insuetas atteruisse manus ;

Tu permittas puero tuo quicquid explorare voluerit : amor multa assequitur facilitate. Nec recuses proficisci comes, licet longinquum iter suscipiatur, et canicula exarat agros arida siccitate. Tametsi arcus pluvius operiens cœlum æruginis versicolore inducat impendentem aquam. Aut si proficisci cupiet navi per fluctus æquoræ, tu ipse remis age citam navem per undas ; nec pigeat te opera aspera tolerasse,

Schrad. alii *Hinc*, vel *En* : Par. innotum.—39 Par. *tentare* : Colb. Berol. 2. Angll. 1. 2. 3. 5. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1487. *licebit*. Hunc et seq. v. retraxerunt Scal. et Broukh. supra ante v. nonum. 'At h. l. vix iis carere possumus, et *Neu c.* manifeste orationem continuat.' Heyn.—40 *Credas* cod. Lips. Par. Guelf. 2. Angl. 2. Witt. 2. Beroll. 2. 4. ed. pr. min. et Ald. 1. *vincet* Par. et Gneif. 2.—43 Hamb. *æstiva torreat* : Scal. cod. et Witt. 2. *torqueat*.—43 Colot. Exc. Vat. Heins. Vat. Urnini, Dat. Corv. Vindob. Bern. Berol. 3. et uterque Zwicc. *picea* ; Par. Beroll. 1. 4. ceteri, *picta*, nisi quod unus Broukh. et Berol. 2. exhibent *nigra*, glossa ad *picea* pertinens.—44 Angl. 5. omnes Beroll. novem ap. H. Voss. Zwic. 1. et ed. pr. maj. *admittat* ; Witt. 1. unus Stat. unus Palat. et Angl. 1. *annuntiet* ; ed. pr. min. *annuntiat* ; Angl. 2. *annunciet* ; Witt. 2. unus Stat. alter Palat. Par. et Berol. 1. *amiciat* ; cod. Lips. *amiciat imbrifer* ; Guelf. 1. in litura habet *annutet* ; Guelf. 2. *annutiat*, cum illo in marg. Angll. 3. 4. *ammittat* ; alii *emittat* : Bach. conj. *Venturam immittat* ; Stat. malebat *alliciat* ; quidam codd. *nubifer* ; ed. Basil. *hymbrifer Arcas* ; etiam Vicent. Rheg. et Venett. *hymbrifer* ; Heinsii conj. *nimbifer*, Guelf. 2. a marg. firmatam, probante Heynio, cum Voss. et Wund. reposuit Bach.—45 Cod. Zwic. 2. et ed. Vicent. *ceruleus pupi velit*.—47 Broukh. 1. *duro subiisse labori* ; quod Mur. primus in contextum intulit, et postea expresserunt Plant. 1569. Gryph. 1578. Dons. et Græv. adeo ut sic vulgo legi affirmet Gebh. in uno Vat. *obiisse* : nostram lect. servant Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Palat. 1. omnes Angll. et Beroll. Venet. 2. Brix. Rheg. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—48 Maxima pars codd. Palat. 1. Berol. 1. uter-

NOTE

'Anguibus exiit tenui cum pelle senectus : ' et Virgil. Georg. III. 'Cum positis novus exuviis, nitidusque juvena Volvetur.'

40 *Obsequio*] Obsequendo plerumque studiis alterius, amor quod voluit assequitur. Unde Propert. lib. I. Eleg. 1. 'Milanion nullos fugiendo,

Tulle, labores, Sævitiæ dæmæ contudit Iasidos : ' et post, 'Ergo velocem potuit domuisse puellam ; Tantum in amore preces et benefacta valent.'

44 *Venturam aquam*] Non semper decidit aqua ex arcus cælestis apparitione, sed aliquando etiam, ut ob-

Nec, velit insidias altas si claudere valles,
 Dum placeas, humeri retia ferre negent.
 Si volet arma, levi tentabis ludere dextra;
 Sæpe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
 Tunc tibi mitis erit; rapias tum cara licebit
 Oscula; pugnabit, sed tamen apta dabit.
 Rapta dabit primo, mox offeret ipse roganti,
 Post etiam collo se implicuisse volet.

50

55

vel deterere manus insolentes laboris. Nec humeri recusant plagas gestare, modo ipsi arrideas, si cupiat cingere indagine profundas valles. Si cupiet arma, tu experieris habili dextra ludere; crebro præbebis ipsi apertum latus, ut ille superet: tunc tibi erit lenis, tunc concedetur ut arripias jucunda basia; renitetur quidem, verumtamen præbebit convenientia. Principio ablata præbebit, deinde ipse offeret tibi cupienti; postea cupiet etiam sese innectuisse cervici. Hæc præsens ætas jam

que Zwicc. Goth. et Guelf. 3. (sed superscr. i.) opere; et sic Vicent. Bronk. Vulp. ed. Par. 1723. Voss. Wund. et Bach. opera Par. Guelf. 2. Broukh. 1. 2. 3. unus Palat. duo Stat. Angl. 1. 5. et ed. pr. min. operi duo tantum codd. Reg. et Guelf. 1. cum edd. pr. maj. et fere omnibus antiq. Rom. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1530. Aldd. aliis: attenuasse Exc. Perr. Scal. rec. Brix. et Venett. 1487. 1491. attenuasse cod. Lips. et ed. Rom. atteruisse omnes Stat. Broukh. 1. 3. Exc. Pocc. Laud. Livin. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Ald. 2. atteruisse Broukh. 2. atteruisse Beroll. 2. attrivisse Angl. 1.—49 Heyn. conj. altos si claudere colles, improbante Huschk. attingere in Berol. 2. sed a marg. si claudere.—50 Corv. Guelf. 1. 4. et Guelf. 3. a m. pr. cum Rom. Venett. et aliis, humeris r. f. neqes, improbantibus Heyn. et Huschk. neqæ exhibet Berol. 2. a marg.—51 Berol. 3. destra.—52 Berol. 2. Witt. 1. Land. Angl. 2. 3. 4. et Broukh. 2. ipse.—53 Tunc mihi cod. Lips. et Beroll. 1. 2. et a marg. Berol. 3. tibi; Par. ed. pr. maj. Venet. 1. 2. Vicent. Rheg. Venet. 1487. Aldd. Mur. et Scal. etiam exhibent Tunc; Berol. 2. et ed. pr. min. Tum tibi: cod. Reg. cum edd. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. capias; unde Huschk. conj. capias tum cara licebit; Heins. etiam pro cara emend. rara: cod. Lips. exhibet cum cara; Berol. 4. uterque Zwicc. Venet. 2. Vicent. et Rheg. tunc cara, quod recepit Wund. tum cara firmant Beroll. 1. 2. 3. alii, cum ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal.—54 Santen. tentavit, sed male rapta dabit: Idem ad marg. ed. Broukh. proposuit, tibi rapta.—55 Rapta ferit Zwic. 2., et a m. sec. feret; Vicent. Rapta feret primo post; cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Reg. Par. Guelf. 2. 3. edd. pr. maj. min. Rom. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. etiam habent post; Witt. 1. 2. Land. Colot. Angl. 4. 5. Scal. rec. omnes Stat. et Guelf. 3. pro v. l. mox; cod. Lips. sex Palat. omnes Angl. et Beroll. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Par. edd. pr. maj. min. Rheg. Venett. 1. 2. Vicent. Scal. et Broukh. offeret; quod retinuit Bach; adferat omnes Stat. offeret cod. Scal. cum edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Rom. et Aldd. offert Commel. auferet Scheffer. ille Beroll.

NOTE

servat Seneca, serenum indicat: at sæpius aquam portendit. Unde Propert. lib. III. Eleg. 5. 'Cæruleus pluvias cur bibit arcus aquas?'

49 *Claudere valles*] Hoc est, 'indagine valles cingere,' ad capiendas feras.

54 *Oscula*] Puellæ licet repugnent,

Heu, male nunc artes miseras hæc sæcula tractant,

Jam tener assuevit munera velle puer.

At tibi, qui Venerem docuisti vendere primus,

Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.

60

Pieridas, pueri, doctos et amate poëtas,

Aurea nec superent munera Pieridas.

Carmine purpurea est Nisi coma; carmina ni sint,

Ex humero Pelopis non nituisset ebur.

nequiter exercet has artes infelices! Nunc assuefactus est mollis puer mercedem expetere: quicumque es, qui primus instituisti Venerem venundare, nunc miserum saxum premat cineres tuos. O pueri, diligite Pieridas et eruditos Vates: nec dona aurea vincant Pieridas. Capillus purpureus Nisi versibus celebratus est: nisi sint

1. 2. Reg. et Angl. 4. *illa* Angl. 5. *ipsa* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Stat. et Lips. *volenti* Beroll. 1. 2. Witt. 1. Guelf. 1. 4. ed. pr. maj. Rom. Venet. 2. Venett. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Scal. sed *roganti* habent cod. Lips. et Scal. multi ap. Stat. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. Colb. Witt. 2. Angl. 1. 5. Par. alii, cum ed. pr. min. et Vicent.—56 E cod. Lips. pluribus Stat. Par. Corv. Guarn. Angl. 1. aliquot ap. H. Voss. Hamb. et Goth. *velit* revocarunt Voss. et Bach.—57 *Heu male!* Goerenz. *miseras artes* Broukh. 1. *artes misas h. s. damnant* Dat. *damnant* habent etiam Ask. et Beroll. 1. 3. sed *tractant* in marg. Berol. 1.—58 *Nam* Angl. 2. *habere pro velle* unus Broukh.—59 *Jam tu* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. Witt. 2. Colb. Broukh. 2. 3. Guelf. 1. 2. edd. pr. maj. min. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Mur. *Jam tua* Berol. 3. Reg. Broukh. 1. Palatt. Colot. Dat. Vicent. marg. Rheg. ap. Heins. et Vicent. *Jam tibi* Corv. et Goth. *At tu* Witt. 1. et Stat. *At tua* conj. Frut. *At tibi* restituit Broukh. ex Vatt. Heinsii, et Stat. Exc. Pocc. et Perr. et sic conj. Dous. F. probante Hnschik. *primis* in ed. Rom.—60 *Quisquis est* Berol. 3.—61 *Pierides* Berol. 4. edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. hic et seq. versu *adamate* Guelf. 1. in litura; *amare* ed. pr. min.—62 Cod. Lips. *ne superent*; Hamb. *ne vincant*.—63 Reg. *purpurea Nisi coma*; a codd. Lips. et Dat. *abest etiam est*; Berol. 1. *purpurea ē*; Beroll. 2. 3. *purpurea nisi*; Par. *purpurea est non si*; ed. pr. min. *purpurea nysi est coma*.—64 Guelf. 2. *non vituisset*, cum v. l.

NOTE

sæpius tamen gaudent sibi eripi oscula. Unde Horat. II. Od. 12. 'Dum flagrantia detorquet ad oscula Cervicem; aut facili sævitia negat, Quæ poscente magis gaudet eripi; Interdum rapere occupet.' Ita etiam Sappho ad Phaonem: 'Oscula cantanti tu mihi rapta dabas.'

60 *Urgeat ossa lapis*] Imprecatio gravissima est, ut defuncti ossa saxum urgeat tanquam dolore afflicteretur: contra vero Juvenal. Sat. III. 'Di Majorum umbris tenuem et sine pondere terram.' Poëtæ enim mortuis

amicis precari solent, ut terra illis levis sit.

62 *Pieridas*] Pierides Musæ dictæ sunt a Pieria regione ad fines Macedoniæ, ubi ex Jove et Mnemosyne dicuntur natæ: vel, ut alii volunt, a Piero quodam Macedone prædite, qui novem suscepit filias, quæ novem Musas ad certamen cantus provocare ausæ, et ab illis victæ in totidem picas mutatæ sunt: unde postea earum nomen veluti trophæum usurpantes Musæ Pierides sunt cognominatæ: alii etiam eas ita dictas a Piero

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus, 65
 Dum cœlum stellas, dum vehet amnis aquas.
 At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
 Idææ currus ille sequatur Opis;
 Et tercentenas erroribus expleat urbes,
 Et secet ad Phrygios vilia membra modos. 70
 Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis
 Supplicibus, miseris fletibus illa favet.

versus, ebur ex humero Pelopis non claruisset. Ille quem Musæ prædicabant, vivet, quamdiu terra feret arbores, et æther sidera, et flumina ducent aquas suas. Qui non amat Musas, et amorem venumdat, ille comitetur currum Opis Idææ, et excursionibus trecentas urbes perlustret, et amputet sibi membra inutilia ad numeros Phrygios. Venus ipsa cupit locum esse blandimentis: expostulationibus illa adest

~~~~~

mituisset; Dat. tacuisset.—65 Quem referunt H. Voss. et Bach invitis codd. receperunt, probante Wund. vivat Vindob. vivent Par. cum punctulo infra rō n; sed vivent clare expressum in ed. pr. min.—66 Witt. 1. et Laud. vehet; Angl. 1. vehit; Berol. 4. ignis, et a marg. amnis.—68 Ydæa Par. Idæa ed. pr. maj.—69 Commel. Zwic. 1. et ed. Rom. tercentenis; Exc. Perr. Berol. 2. Guelf. 1. 4. unus Stat. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1491. impleat; Mitsch. conj. implicet, ad quam conjecturam ducere videtur explicet in Colot. et Hamb. Statius vero, tercentenos erroribus expleat orbes; Burm. malit erroribus, pessime omnium, inquit Huschk. urbis Rhæg. et Venet. 2.—70 Berol. 2. 3. frigios; Par. Frigios.—71. 72 Blanditiis Witt. 1. 2. in omnibus aliis Blanditiis: Beroll.

NOTÆ

monte Thessaliæ volunt.

63 *Purpurea est Nisi coma*] Nisus Megarensium Rex erat, cujus filia Scylla, Minois paterni hostis amore capta, purpureum patris capillum, in quo situm erat totius regni fatum, resecurit, et hosti tradidit, a quo tamen cum se despici sentiret, doloris impatientia in Cirim avem, id est, alaudam, mutata est; Nisus autem in aliam avem sui nominis, quæ nunc etiam illam ubique insectatur.

64 *Ex humero Pelopis*] Cum aliquando Tantalus Deos hospitio exceperat, in experimentum divinitatis illorum, Pelopem filium in frusta dissectum iis epulandum apposuit; a cujus esu cum Di ceteri abstinuissent, sola Ceres humerum ejus dextrum absumsit. Quem cum Jupiter deinde ad vitam revocasset, ebur-

neum ei humerum restituit.

68 *Idæa currus*] Ops Dea sive Deorum mater, quæ et Cybele, Saturni uxor fuit, cujus sacra in Ida monte Phrygiæ celebrabantur a Galliæ Sacerdotibus, qui sibi genitalia testaceo frusto abscindebant, hinc Juvenal. 'Mollia qui rapta secuit genitalia testa.'

69 *Erroribus expleat*] Hoc est, excursionibus obeat: tercentenas autem urbes posuit ut numerum certum et finitum pro infinito. Porro Corybantes furendo huc illuc discurrebant, et tympana celeberrimo pulsu quatiebant.

70 *Ad Phrygios modos*] Phrygia regio est Asiæ Minoris, ubi olim fuit Troja; ibidem est mons Ida, in quo Cybele colebatur, cujus sacrificia ad modos, seu numeros, seu sonos quos-

Hæc mihi, quæ canerem Titio, Deus edidit ore;

Sed Titium conjux hæc meminisse vetat.

Pareat ille suæ: vos me celebrate magistrum, 75

Quos male habet multa callidus arte puer.

Gloria cuique sua est: me, qui spernentur, amantes

Consultent; cunctis janua nostra patet.

Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem,

Deducat juvenum sedula turba senem. 80

supplicibus et infelicibus fletibus. Deus mihi voce protulit ista, quæ Titio dicerem; ad Titium uxor sua ista recordari prohibet. Ille autem obsequatur suæ: vos autem quos astutus puer multis fallaciis exagitat, doctorem me prædicat. Unicuique sua laus est: amatores qui despiciuntur, me consultant: fores meæ apertæ sunt omnibus. Veniet tempus, ubi me grandævum officiosus juvenum cæcus prosequatur leges amo-

1. 3. et Rheg. habent modum pro locum, improbante Huschk. Venus ista unus Broukh. Mox fletibus exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. omnes Beroll. et Heyn. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Scal. fletibus Angl. 3. 5. et Stat. juvant Scal. rec. favet, vel juvat, Angl. 3. Scaligerus hæc ita concinnaverat, Blanditiis vult esse l. V. ipsa querelis. Supplicibus m. fletibus ipsa favet; in Basil. ita distinctum est, Blanditiis vult esse locum Venus, ipsa querelis Supplicibus, m. fletibus illa favet; Heyn. malit, Blanditiis vult esse l. Venus: illa querelis Supplicibus; m. fletibus illa favet: H. Voss. dedit, Blanditiis v. ipsa l. Venus; illa, &c. 'Vereor autem ne verb. esse cum dispendio sententiæ ejiciatur.' Bach. Birm. 11. emend. Venus ipsa q. Supplicis, et m. fletibus, &c. probantibus Huschk. et Sant. 'Videtur totum hoc distichon aut inter alia, quæ exciderunt nudum sic adhæsisse, aut in alienum locum illatum esse.' Heyn.—73 Scal. 1. caverem; sed in secunda, canerem; et in ed. Lugd. 1607. qui canerem; Scal. ipse defendit caverem: Par. Tatío; edd. pr. maj. et min. Titio; Berol. 2. tacito; Berol. 3. tacio.—74 Berol. 2. tacitum; Berol. 3. tacium conjux hoc: Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Venet. 2. conjux: Scal. rec. negat.—75 Berol. 3. pereat. Vide vv. 11. in v. q.—77 Par. qui me spernentur.—78 Berol. 1. 3. multis pro cunctis.—79 Witt. 1. et Dat. quom; Vindob. et Voss. quo: Berol. 1. 3. unus Medic. et Dat. canentem, pro ferentem: Heyn. conj. serentem.—80 Deducat Par. Broukh. 2. Palatt. Angl. 1. 3. 4. 5. Diledat Colot. et Sfort. Seducat Dat. Se ducat Berol. 3. credula Witt. 2. pro senem

NOTE

dam peragebantur a Sacerdotibus, qui sibi virilia membra secnerant. Unde Ovid. in Ibin: 'Attonitusque secus, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.'

73 Hæc mihi, quæ canerem Titio] Jurisconsultorum et prudentum more profitetur se de amore respondere, ut Jurisconsulti solent de Jure; nam nemo nescit Titium esse Juriscon-

sulto-personam supposititiam.

76 Callidus puer] Hoc est Cupido, Deus amoris, qui artibus et ingenio valet.

78 Consultant: cunctis janua nostra patet] Duplex mos erat Jurisconsultorum: unus ambulandi transverso foro: alter inscribendi in janua, 'Licet consulere.' Cic. unum tangit in Orat. pro Murena: alterum tertio de Oratore: 'M. vero Manilium nos

Heu, heu, quam lento Marathus me torquet amore !

Deficiunt artes, deficiuntque doli.

Parce, puer, quæso, ne turpis fabula fiam,

Cum mea ridebunt vana magisteria.

ris præcipientem. Heu quam tardo amore me cruciat Marathus! Desunt fraudes, ac desunt ipsi fallacia. O puer, precor, indulge mihi, ne eandem vulgo ludibrium, quando irrita præcepta mea irridebunt.

nonnulli domum.—81 *Heu heu* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Colb. Exc. Pocc. Dat. omnes Beroll. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. maj. min. Rheg. Brix. Venet. 2. *He heu* Par. *Eheu*, quod edidit Scal. in nullo extat cod. sed primum expressum est in Aldd. idem Scal. *Marathus lento*, ut in cod. Lipa. Par. omnibus Beroll. et Stat. Gnarn. plerisque ap. H. Voss. utroque Zwicc. Venett. Aldd. aliis; unde H. Voss. Wund. et Bach dederunt, *Heu heu quam M. lento*: alteram posituram intulit Stat. quem Broukh. et recentt. secuti sunt.—83 Broukh. 1. unus Palat. Guelf. 3. Corv. edd. pr. maj. min. et Rheg. *turbis*; cod. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. omnes Stat. quinque Palatt. Exc. Falc. Exc. Vat. Heins. Angl. 1. 2. 3. 4. Vicent. et Venett. 1497. 1491. 1493. *turpis*; Angl. 5. *turpis vel turbis*.—84 *Quom mea* Laud. *Quom me* Dat. et Berol. 4. *ministerium* Berol. 3.

NOTÆ

etiam vidimus transverso ambulante
tem foro; quod erat insigne eum qui
id faceret, civibus omnibus facere

consilii sui copiam.

81 *Marathus*] Puer quidam cujus
amore tenebatur.

ELEGIA V.

ASPER eram, et bene discidium me ferre loquebar;

At mihi nunc longe gloria fortis abest.

Ferox eram, et dicebam me æquo animo pati divortium; jam vero procul a me

Inscriptio in ed. pr. maj. hæc est, *Queritur quod cum pro amica vota fecerit alter eam teneat.*—1 *Semper* cod. Lips. et in marg. *Asper*: idem habet *discidium*;

NOTÆ

1 *Asper eram*] Refert Poëta, quæ officioso; ei que objicit summo cum dolore, quæ sibi illa si in bonam valetudinem fuisset restituta, propo-

Namque agor, ut per plana citus sola verberare turben,

Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ure ferum et torque: libeat ne dicere quicquam

5

Magnificum posthac, horrida verba doma.

Parce tamen, per te furtivi foedera lecti,

Per Venerem, quæso, compositumque caput.

abhorret animosi laus, sic enim factor tanquam per aquam humum rapidus trochus, quem alacris puer rotat arte solita. Vexa indomitum, et excrucia: ne me iuvet imposterum proferre quicquam gloriosum, frange execranda dicta. Ignosce nihilominus, precor te, per pactiones tori clandestini, per Venerem, per caput conjunctum.

ed. pr. min. *desidium*; Par. Bronkh. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et Venet. 1487. *dissidium*; Broukh. 2. et Vicent. *disidium*. Nostram lect. a Broukh. revocatam testantur Angl. 2. 3. duo Palatt. complur. ap. H. Voss. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Falc. Ald. 1. et Stat.—2 Cod. Lips. *non longe*: Par. *sortis pro fortis*: Dat. *habest*, notante Heins. ad Ald. 2. Hinc ortum, quod Broukh. 2. offert, et Rom. expressit, *habet*.—3 *Jamque* Laud. et Angl. 2. *Namque* edd. vett. *ago* Berol. 3. *Namque vagor per* in textum intulit H. Voss. duce suo cod. 4. *vebere* ed. pr. maj. *turbo* exhibent Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. Angl. Guelf. Voss. Colb. Palatt. aiii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. et Aldd. *turben* dederunt Passer. Stat. Scal. Dousa, Jansson. Gabbema, et Vulp. in prima, e Charisio; quos secuti sunt H. Voss. Wund. et Bach.—4 Colb. et unus Stat. *tener pro celer*.—5 *Statio* hic et seq. versus suspecti erant, et propter *ἀνακλόουτο*, et propter ipsum genus dicendi; sed deceptus ille fuit prava vett. edd. interpunctione quam postea correxit Pulm. ad finem ed. Plant. 1569. *Pro ferum* in Guelf. *feri*; Hamb. et ed. pr. min. *ferrum*: Broukh. 1. 2. Palatt. Colot. Dat. Berol. 2. ed. pr. maj. Brix. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. et Venet. 1487. 1491. 1493. *licet*; et sic Berol. 4. a m. sec. sed *libeat* in cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Laud. Statanis, Bronkh. 3. ed. pr. min. et Aldd. *nec* exhibent Palatt. Stat. Guelf. 1. Angl. 5. Venet. 1487. 1491. 1493. et Vicent. *ne* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 3. Beroll. et Rheg. *me* Angl. 4. H. Voss. legit *U. f. et torque! Libeat ne, &c.* Wund. et Bach., *U. f. et torque libeat...post hæc; horrida, &c.*—6 Cod. Lips. Par. omnes Angl. et Stat. Berol. 2. Goth. Hamb. Guarn. Corv. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Rom. Venet. 2. Venet. 1487. et Plant. 1569. habent *post hæc*, suffrag. Lachm. ad Propert. p. 65. *posthac* Broukh. 1. Palatt. et ed. pr. min. *aspera verba* Colb. Angl. 2. 3. 4. et Exc. Vat. Heins. *horrida, vel aspera*, Angl. 5. *dona pro verba* in uno Broukh.—7 *Parce tamen parce* cod. Lips. Par. Witt. 1. Guelf. 1. a m. s. Bronkh. 1. 2. 3. Berol. 2. omnes Angl. Heyn. et Stat. cum edd. pr. maj. min. Rheg. et Venet. 2. et sic in Berol. 4. sed *per te* a marg. quod etiam exhibent Witt. 2. Guelf. 2. 3. Exc. Vat. Ursini, et Venet. 1520. *Parce puer*

NOTE

suerat; hoc vero ideo facit ut eam ab alterius amore ad se revocet. *Dissidium* autem significat separationem intercessisse cum discordia.

3 *Turbo* [Turben] Alii legunt, *turbo*: sed utrumque genus est instrumenti lusorii, quo verberare agitando

oblectantur pueri. Hinc Poëta denotat suam instabilitatem et miserie varietatem.

8 *Compositumque caput*] Hoc est, 'ornatum' et 'concinnatum,' vel etiam, ut vult Scaliger, 'junctum;' ita ut 'componere caput,' sit 'simul

Ille ego, cum tristi morbo defessa jaceres,

Te dicor votis eripuisse meis.

10

Ipseque ter circum lustravi sulfure puro,

Carmine cum magico præcinnisset anus.

Ipse procuravi ne possent sæva nocere

Somnia, ter sancta deveneranda mola.

Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis,

15

Vota novem Triviæ nocte silente dedi.

Ego ipse, cum decumbere gravi ægritudine debilitata, liberasse teipsam feror precibus meis. Ego ipse te sulfure circumlato expiavi, cum vetula magico cantu precidisset. Ego ipse dira somnia ter sacro farre expianda averruncavi, ne tibi possent officere. Ego ipse filo tectus, et recincta veste, novem vota feci Triviæ, tacita nocte.

parce Berol. 3.—9 Berol. 3. Witt. 1. et Dat. quom.—11 *Ipse te* Berol. 3. *Ipseque te* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Heyn. Beroll. 1. 2. 4. Scal. rec. nonnulli Stat. Angl. 1. 2. 3. 5. Dat. edd. pr. maj. min. Rhag. Venet. 2. et Brix. *Ipse et te* Angl. 4. *Ipse ego te* Florent. ap. Stat. *ter exhibent* Par. Broukh. 1. Colb. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. Heynius ait, in ed. Rom. *legi te sustulit*: cod. Lips. *lutiabis*, et a marg. *lustravi*: pro puro Broukh. *malit vivo*.—12 Witt. 1. quom: Scal. e Sfort. Statii dedit *procubisset*; in cod. Lips. et Vat. *perstimisset*; in Angl. 1. et alio quodam ap. Stat. *præstimisset*; in Beroll. 1. 3. et 2. 4. a marg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Ursini, Par. ed. pr. min. Vicent. Rhag. et Venet. 1487. *præcinnisset*, Græcis *ἐνπλοῖ* alii *præcinnisset*.—13 *Ipse ego curavi* Florent. ap. Stat. *possint* ed. pr. maj. *scæva* Witt. 1. Broukh. 1. et unus Palat. *læva* Heins. ad marg. Ald. 2.—14 Cod. Lips. Guelf. 1. 4. Exc. Perr. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Semina*; Guelf. 2. pro v. l. *Omina*; Perreius legendum esse notavit *Somnia*: Ald. 2. *salsa* pro *sancta*: Guyetus *devenerata*: Berol. 4. *manu*; sed superscr. *mola*.—15 Broukh. pro *filo* edidit *tino*, quod extat in Guelf. 2. pro v. l.—16 *Veneri* Broukh. 3. Berol. 3. Guelf. 1. 4. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet.

NOTE

una jungere: ut illud Ovid. 'Perque tuum nostrumque caput, quod junximus una.'

11 *Ipseque ter circum lustravi sulfure*] Vim lustrandi esse in sulfure putabant Veteres. Plin. lib. v. cap. 35. habet et in religionibus locum ad expiandas suffitu domos. Hinc ait Servius: 'In sacris omnibus tres sunt istæ purgationes; nam aut tæda purgantur, et sulfure; aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur, quod erat in sacris Liberi. Procumbat autem anus magicum carmen immurmurans.' Hinc Ovid. Art. Am. 'Et veniat, quæ lustrat anus lectumque locumque; Præferat et

tremula sulfur et ova manu.'

13 *Ipse procuravi*] Veteris superstitionis fuit meticulousa somnia ablutione averruncare, ut observatum est ap. Æschylum. Sed et illud Sophocles prodit, Veteribus in more diu fuisse, ut somnia avertentes ea soli narrent, ut refert Cælius Rhodiginus.

14 *Deveneranda*] Hoc est, 'deprecanda,' et, ut Veteres in his loquebantur, 'averruncanda.' In pluribus libris legitur, *salsa*, non *sancta*: melius videtur, *salsa*, cum nulla sine 'mola salsa' sacra fierent. Plin. lib. xxi. 'Maxime tamen in sacris intelligitur auctoritas; quando nulla conficiuntur sine mola salsa.'

Omnia persolvi : fruitur nunc alter amore,
 Et precibus felix utitur ille meis.
 At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
 Fingebam demens, sed renuente Deo. 20
 Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
 Area dum messes sole calente toret.
 Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas,
 Pressaque veloci candida musta pede.
 Consuescet numerare pecus ; consuescet amantis 25
 Garrulus in dominæ ludere verna sinu.

Cuncta perfeci: jam alter amore tuo potitur, et ille votis meis beatus utitur: mihi autem beatam vitam fore putabam insanus, si incolumis convaluisses, at Diis adversis. Ego agros exercebo, et Delia mea custos erit frugum, cum area messes toret, ardente sole. Ipsa mihi custodiet botros in dolis refertis; et alba vina agilibus plantis calcata. Ipsa discet greges recensere: et vernula assuefiet lustrare in gremio aman-

2. Brix. Vicent. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Creme* Guarn. *creme* Par. *circum* Bern. Guelf. 2. Witt. 2. Angl. 5. et Exc. Lips. *circu Veneri* in Berol. 4. a m. s. *Trivix* Witt. 1. Broukh. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Colot. Exc. Vat. Heins. Dat. Vat. Ursini, Scal. rec. Passer. Mur. Stat. et Scal. *trivix* ed. pr. min. *Truvix* Vindob. *tota nocte* cod. Lips. *tuli pro dedi* dedit Stat. improbante Huschk.—17 'Cod. Lips. *fnitur tam alter*, pro *tamen alter*.' Huschk.—19 *Ah mihi!* dedit H. Voss. *fuisset* cod. Lips.—20 *Pro sed* Santenio placuit *et*.—21 Broukh. 3. *frugum aderit*.—22 Voss. 3. Corv. et ed. Basil. 1569. *sole cadente*; cod. Lips. *candente*; Exc. Vat. Heinsii, *terit*.—23 *At* unus Palat. *Ac* Vat. Ursini; *Et* Witt. 1. Corv. Laud. Colot. Exc. Vat. Heins. Angl. 2. 3. 4. *Hæc* primus intulit Mur. quod assumsit Pulm. Aut Par. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. sex Palatt. Statiani, Angl. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. et Venet. 1487. *plenas* Berol. 2. et a marg. *plenis*.—24 Berol. 1. a marg. Broukh. 3. tres Palatt. aliquot ap. Stat. et H. Voss. *pinguis*, quod reposuit Broukh. *candida* tuentur alii codd.—25 Par. et ed. pr.

NOTÆ

15 *Ipsæ ego, velatus filo*] Flamines gestabant pileum, in cnjus fastigio sive apice virga erat desuper aliquid lanæ habens. Per æstum vero capita filo tantum laneo religabant, cum nudis penitus capitibus eos incedere nefas esset. Velato præterea capite Veteres sacra solitos facere nemo nescit.

16 *Vota novem Trivix*] Trivia dicta est Diana sive Proserpina, quod in triviis ponebatur cum corona quæneæ et draconum voluminibus: unde tres facies habere fingebatur. Nonnulli male legunt, *Veneri*. Vota no-

vem solvit, propter numerum imparem, qui sacer, et Diis gratus erat, vel forsan in mysteriis. Ea sacra sunt quæ Maro in Ciri appellat 'Stygialia,' quæ et Porphyrio Interpretæ Horatii 'Cocytia' vocat: ea Sagæ faciebant ad pellicendum in amorem quoscunque vellent. Talia sunt illa quæ Dido prætexit in *Æn.* iv. se facere velle: 'Sacra Jovi Stygio.' Nonnulli tamen censent hic agi de insomniis, quibus præestat Hecate.

23 *Plenis lintribus*] Linter est lignum cavatum ut navis, quo, ait Festus, in vindemiis Rustici nti solent, et

Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam,
 Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
 Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ;
 Et juvet in tota me nihil esse domo.
 Huc veniet Messala meus, cui dulcia poma
 Delia selectis detrahet arboribus.
 Et tantum venerata virum, hunc sedula curet,
 Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.

30

tis heræ: ipsa noscet offerre Diis rusticis racemos pro vindemia, spicas pro frugibus, et dapem pro pecore. Ipsa omnes gubernet, cuncta ipsi curæ sint; et me delectet nihil meipsum esse in tota familia. Eo accedet Messalla meus, cui Delia suavia mala decerpit ex potioribus arboribus. Et tam eximium hominem reverita, ipsum colat studiosa. Ipsi cibos instruat, et ipsa famula apponat. Ista mihi imaginaber,

maj. consuescet.—28 Par. Beroll. 1. 2. 4. Guarn. uterque Zwicc. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 2. Stat. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *segete et*; copula et debetur iis, qui nesciebant, ult. vocalem brevem, quando sequatur vox incipiens ab *se, sp, sq*, aliisque consonantibus dupl. produci: *segete spicam Reg. dapes* ed. pr. min.—29 Guelf. 2. et duo Angll. ap. Broukh. *regat*.—30 *Adjacet* cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Colb. Broukh. 2. 3. Reg. Guelf. 2. 3. Exc. Pocc. Palatt. Par. Dat. Angll. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Adjacet* Angll. 2. 3. 4. et Laud. *Adjacet*, vel *At juvet*, Colot. et Exc. Vat. Heins. *Et juvet* Broukh. 1. quod primum editum est in Venett. 1487. 1491. 1493. *Adjacet*, vel *Et juvet*, a marg. Venet. 2. ap. Heins. *Ac juvet* conj. Heyn. quod exhibent duo Voss.—31 *Nunc* Bronkh. 2. et Berol. 2. *Huc veniat* Angl. 4. *quo pro cui* in Berol. 3. et Dat. *quoi* Bronkh. 1.—32 *Delia se lectis retrahet* Berol. 2. *detrahat* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. Colb. aliquot ap. Stat. Angll. 1. 2. 3. plerique ap. H. Voss. Beroll. 1. 3. Gnarn. Corv. Reg. Guelf. 1. 4. Scal. rec. Dat. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. Ald. 1. Mar. Voss. Wund. et Bach, probante Heyn. *detrahet* Vicent. et Ald. 2. (et Par. et ed. pr. min. teste Huschk. negante Diasenio.)—33 Hoc distichon asteriscis tanquam spurium notavit Heyn. Vulgo interpungitur post virum, quam interpunctionem mutavit Heyn. improbante Huschk. Ed. pr. min. et Lips. ap. Heyn. cum Zwic. 1. *virumque hunc*; Guelf. 2. *hunc et sedula*; sed a marg. *hunc assecula*; ita Pont. emendasse fertur in Exc. Perr. 'voluit, nisi fallor, *ancillula*.' Huschk. Pro *hunc* Ayrm. legit *tunc*, et id Corv. quoque firmat; Guelf. 3. *nunc sedula curet*; *Nunc paret atque epulas ipsa ministra ferat*; Broukh. malebat *huic*, quod exhibent Colot. et Florent. *Et tantum hunc venerata* Berol. 2. *huc* Berol. 4. *cui sedula curet*, *Cui paret* correxit Withofius.—34 *Huc paret*; *atque epulas* Venet. 1491.

NOTÆ

ut ait Cato, genus dolii rusticani; per metaphoram vero pro navigio sumitur ob similitudinem.

27 *Illā Deo sciet agricolæ*] Antiqui pro sua pietate frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare quam

Diis consecrassent. Censorinus ait: 'Itaque, cum perceperant fruges, antequam vescerentur Diis libare instituerunt.'

33 *Et tantum venerata*] Sequitur, virum, ubi non eliditur *in* ante *hunc*.

Hæc mihi fingebam, quæ nunc Eurusque Notusque 35
 Jactat odoratos vota per Armenios.
 Sæpe ego tentavi curas depellere vino;
 At dolor in lacrymas verterat omne merum.
 Sæpe aliam tenui; sed jam cum gaudia adirem,
 Admonuit dominæ deseruitque Venus. 40
 Tunc me devotum descendens foemina dixit,
 Et pudet, et narrat, scire nefanda mea.

quæ optata jam et Corus atque Auster abripiunt per Armenios odoriferos. Ego frequenter conatus sum vino amovere sollicitudines; sed mater commistaverat in lacrymas omne vinum. Frequenter etiam habui aliam; et ubi mox voluptatem perciperem, Venus commovefecit me amicæ, et me destituit. Tunc abiens mulier affirmavit me incantatum esse, atque heu erubesci! commemorat se nosse detestanda

Huic pateram atque epulas conj. Huſchk. illa Reg. et Beroll. 1. 2.—35 Eurusque testantur cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. omnes Palatt. Angli. H. Voss. et Beroll. Sfort. Par. Colot. Exc. Vat. Heinsii, Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. et Rheg. Caurusque Rom. Venett. 1491. 1493. Aldd. Scal. aliæ, quod H. Voss. recepit; Caurusque Brix. et Venet. 1487. durusque Exc. Pocc.—36 Lactat Rheg. Jactet Angl. 2. Armonios Par. Novam hic Eleg. sextam videlicet orditur Scaliger, attextis ad finem hujus Eleg. vs. 79—98. ex Eleg. secunda, Num Veneris magnæ, &c. Heynius asteriscos suos seqq. præfixit, omnia usque ad finem quasi fragmenta reputans.—37 Broukh. 1. et Stat. temptavi; Hamb. deponere vino.—38 Berol. 1. verteret.—39 Witt. 1. et Dat. quom.—40 Admovit Berol. 2. Admovit vel Admonuit Angl. 2. Ammorit Angl. 4. Ammonuit Witt. 1. destituitque ex tribus H. Voss. Angli. 2. 3. 4. opt. Witt. Corv. Beroll. 1. 2. et Reg. revocarunt H. Voss. et Bach.—41 Beroll. descendens devotum; et sic Scal. discedens devotum cod. Lips. Par. ed. pr. min. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. et vulgg. devotum discedens Witt. 1. Laud. et Angli. 2. 3. devotum descendens Angl. 4. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Rheg. et Venett.—42 Et pudet et Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par.

NOTE

35 *Eurusque* [*Caurusque*] *Notusque*] Caurus, qui et Corus, ventus est qui spirat ab Occidente, sicut et Auster a meridie.

36 *Odoratos vota per Armenios*] Duplex Armenia est, Major et Minor: Inter reliqua aromata, quæ illic nascuntur, pretiosum amomum magno in honore est, quod 'Armeniacum' dicitur. Quæ autem vota non eveniebant, et irrita cadebant, ea ad Deos non esse perlata a ventis, sed vel dissipata, vel in regionem longinquam averta arbitrantur.

37 *Curas depellere vino*] Eodem fere modo Tibull. Eleg. 2. supra: 'Vinoque novos compeſce dolores.' Ho-

Delph. et Var. Clas.

rat. 1. Od. 7. 'Nunc vino pellite curas.' Hac porro Elegia de amicæ levitate conqueritur Tibullus, quam a se alienasse dolet lenam, quam convitiis insectatur.

41 *Devotum*] Hoc est, 'fascinatum,' 'incantatum,' ut et post Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pollentibus herbis Devovit tacito tempore noctis anus?' Ovid. Amor. lib. iii. Eleg. 7. 'Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?' Devotos dixerunt, qui malefica arte defixi Veneris munus non possent implere: unde Apul. 'Si quis devotus defixusque in nuptiis fuerit, sic eum resolves.'

Tibul.

G

Non facit hoc verbis ; facie tenerisque lacertis

Devovet et flavis nostra puella comis.

Talis ad Hæmonium Nereis Pelea quondam

45

Vecta est frænato cœrula pisce Thetis.

Hæc nocuere mihi. Quod adest huic dives amator,

Venit in exitium callida lena meum.

Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento

Tristia cum multo pocula felle bibat.

50

Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes

Semper, et e tectis strix violenta canat.

mea. Id dictis non peragit puella nostra ; fascinat me forma sua, et mollibus brachiis, et flavis capillis. Thetis æquorea Nereis talis olim delata est pisce frænato ad Peleum Thessalum. Illud mihi obstitit, quod illi præsto est locuples amator : accessit astuta lena in perniciem meam. Illa devoret carnes cruentas, et ore sanguinolento hauriat graves calices cum multo felle. Umbrae sortem suam deplorantes circumvolitent illam perpetuo, et rapaces striges e culminibus strepant. Eadem esurie

Colb. et aliis, cum edd. Dons. Pulm. Gryph. Gebh. et Græv. 'quod natum ex Et pudet ei ; an altera versus pars a Tibullo profecta sit, dubito.' Heyn. 'Et pudet et nec illi ceperunt, qui ante Scal. substituerunt, Et domina narrat, nec Scal. ipse, qui inde Et, pudet heu, narrat formavit.' Huschk. Scal. emend. receperunt Broukh. Vulp. Heyn. Voss. et Wund. Huschk. malit meam pro mea, præeunte Nodell. Not. Crit. p. 72. qui proposuit, Et, pudet heu, narrat s. n. meam ; Wund. maluit Heu (ant Væ) pudet, et ; Et pudet : et narrat scire nephanda mea Beroll. et ed. pr. maj. sacra nefanda mea Auratus ; Heyn. vellet, Et pudet heu ! dominam s. n. meam, supplens e superiore versu, 'dixit ; Berol. 4. a marg. Et pudet, et notum est.—43 Non facit hæc omnes Beroll. faciet hoc Vicent. herbis Exc. Vat. Heins. Colot. et Stat. niveisque e Beroll. 1. 3. Reg. Guelf. 3. Angll. 2. 3. 4. Witt. 1. Dat. et aliis ap. H. Voss. idem Voss. et Bach revocarunt : mutis in uno ap. Heyn.—45 Cod. Lips. ad emonium venerisq; pelen cōdam, et a marg. Nereis : Broukh. 1. 2. ed. pr. maj. min. et Venet. 2. Hemonium : Beroll. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. et Angll. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. Nereis quæ ; Par. Nereis Pellea ; ed. Lips. Nereis quem ; Guelf. 3. et ed. pr. min. Nereis Pelea.—46 Gronov. Obs. 1. 17. malebat cœrula priste.—47 Nec Berol. 2. abest pro adest Berol. 1. habest Berol. 3. Punctum post mihi, quod sensum finiat, posuit Broukh. probante Huschk. vulg. interpunctio est, Hæc n. mihi, quod a. h. d. amator ; Ayræ. in seq. versu copulam et ad connectendum supplavit, Venit et exitium, &c. H. Voss. de conj. dedit, Vertit in, &c.—51 Be-

NOTE

45 *Talis ad Hæmonium*] Thetis Nerei Dei marini filia fuit, et Achilles mater, quem suscepit ex Peleo Thessalæ rege, cui nupsit Dea homini: de cuius nuptiis extat Catalli Carmen elegantissimum.

46 *Pisce Thetis*] Amicæ pulchritudinem confert cum pulchritudine Thetidis, quando olim ducta est ad

Peleum maritum, qui ex ea suscepit Achillem. Nereis vero dicitur Thetis a Nereo patre, Deo maris. Ad mentem Tibulli Ovid. Met. xi. 'Quo sæpe venire Frænato delphime sedens, Theti, nuda solebas, Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.'

51 *Sua fata querentes*] Umbras de-

Ipsa, fame stimulante furens, herbasque sepulcris
 Quærat, et a sævis ossa relictæ lupis ;
 Currat et inguinibus nudis, ululetque per urbes, 55
 Post agat e triviis aspera turba canum.
 Evenient ; dat signa Deus : sunt numina amanti,
 Sævitur et injusta lege relictæ Venus.
 At tu quamprimum sagæ præcepta rapacis
 Desere : nam donis vincitur omnis amor. 60
 Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit
 Primus, et in tenero fixus erit latere.

instigante amens petat e tumulis gramina, et ossa a lupis crudelibus derelicta. Ipsa etiam nuda pube vagetur per oppida, et vociferetur ; et canum e compitis multitudo acerba insectetur. Id continget : Deus præbet indicia : amatoribus Di sui sunt : et Venus iniquo jure neglecta furit. Tu vero, derelinque cito monita avare Mægæ ; etenim quivis amor superatur muneribus. Inops aderit tibi, inops primus in promptu te inviset, et adhærescet blando tuo lateri. Inops fidelis assectator in arcto

rol. 3. *sua facta*.—52 Witt. 1. *stix*.—53 Berol. 3. *fama* : Mureto *escasque* pro *herbasque* ex conj. reponenti favet Doering.—55 *Curat* Berol. 3. *Quærat* unus Palat. quod non temerarium judicat Gebh. *vincit* pro *nudis* cod. Lips. *per umbras* Hamb. et Berol. 4.—56 Cod. Par. Reg. Angl. 2. 4. 5. Beroll. 1. 2. 4. uterque Zwicc. Guarn. Laud. omnes Voss. (demtis duobus,) Statiani, Passer. Witt. 1. 2. Broukh. 2. tres Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Rhæg. Vicent. exhibent *e triviis* ; 'Broukh. addit Cyllen.' (i. e. Venett. 1487. 1491. 1493.) 'quod falsum.' Huschk. Berol. 3. duo Voss. duo Palatt. ed. pr. min. et *trivis* ; Broukh. 1. 3. Brix. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et aliæ vett. *hanc triviis* ; Exc. Pocc. *hæc triviis* ; Exc. Lips. et cod. Lips. a *triviis*, quod reposuit Scal.—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. tres ap. Sant. alii cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhæg. Vicent. Aldd. Mur. et vulgg. *Eveniet* ; unus Stat. duo Palatt. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Evenient*, ut conj. Heinsius ; Berol. 3. *Et veniet*, Par. *Et venient* : Berol. 1. *amantum*.—58 Ed. pr. maj. *in justa*.—60 Cod. Lips. *Degere* : H. Voss. e panicis codd. dedit *non donis*, improbante Heyn. *omnis amans* Ask. Berol. 1. Colot. et Dat. pro quo in Berol. 2. et Broukh. 2. 3. *ipsa Venus* ; Huschk. conj. *num donis vincitur omnis amans ?* vel, *omnis amor ?*—61 Mur. nullo cod. adju-

NOTE

functorum putavit antiquitas centum annos errare, donec a culpis in vita contractis purgarentur : quæ fuse exequitur Virgil. *Æn.* vi.

52 *Strix violenta*] *Strix* avis quædam est nocturna et importuna, a stridendo sic dicta, quæ antiquis valde mali ominis fuit. Ovid. *Fast.* vi. ait infantes sine nutricum custodia relictos, a strigibus e cunis rapi, sanguinemque omnem ab illis exsorbere. Has sic describit : 'Grande

caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ : Canities pennis, unguibus hamus inest. Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,' &c. Ab illius avis nocumento striges appellantur mulieres illæ, quæ pueros suo contactu fascinant.

53 *Herbasque sepulchris*] Alii legunt, *escasque sepulchris* : quem malueris sensum elige.

56 *Post agat e triviis*] Canes a triviis dicuntur, ut Ovid. dicit asel-

Pauper in angusto fidus comes agmine turbæ

Subjicietque manus, efficietque viam.

Pauper ad occultos furtim deducit amicos,

63

Vinclaque de niveo detrahit ipse pede.

Heu canimus frustra, nec verbis victa fatiscit

Janua, sed plena est percutienda manu.

At tu, qui potior nunc es, mea fata timeto :

Versatur celeri Fors levis orbe rotæ.

70

multitudinis catu manus supponet, et iter aperiet. Inops ad amatores secretos ipsæ clanculum adducit, et ipse ligamina dissolvit e candidis plantis. Heu incassum canimus, nec fores patent dictis domitæ, at robusta manu pulsanda sunt. Tu vero, qui jam præstantior es, prospice furta mea. Fortuna inconstans volabili globo

tus, edidit, præsto semper tibi; Exc. Scal. semper te pauper adibit: codd. et ed. vett. in vulg. consentiunt: unus Stat. habet, præsto nam præsto, unde Huschk. sic transponendo fecit, Pauper erit præsto, præstolans pauper, &c. Heyn. etiam laudat, Pauper erit præsto: si prodis, pauper, &c.—62 Duo ap. Heins. in duro limine fixus erit.—63 Witt. 1. turmæ.—64 Subjicietque ed. pr. maj. et Venet. 2. Objicietque malebat Heyn.—65 Cod. Lips. Pauper ad hoc cultos f. d. amicos; Stat. cod. ad excultos f. d. amantes; Guelf. 4. Guelf. 2. pro v. l. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. et occultos; hinc H. Voss. et ad cultos f. d. amicos; Witt. 2. Corv. Colb. Stat. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Angll. 3. 4. Reg. Guelf. 1. 2. 3. Hamb. Par. uterque Zwicc. duo tresve ap. Voss. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. Gryph. deducet; cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. Venet. 2. Vicent. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. deducit; Goth. deludit; Angll. 3. 4. Corv. tres ap. Voss. et Guelf. 2. pro v. l. amictus, cui inhærens Heyn. proposuit, et excussos f. d. amictus: idem etiam excogitabat, ad occultas f. d. amicas.—66 Reg. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Colb. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. Zwic. 2. Hamb. duo tresve ap. H. Voss. Vat. Ursini, ed. pr. min. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. et Gryph. detrahet; Broukh. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. detrahit; Broukh. 3. subtrahet; Par. detrahet ille.—67 Neu canibus f. n. v. victa patescit Berol. 2. patescit etiam habent cod. Par. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. et omnes aliæ edd. ante Broukh. una Gebb. 1621. tantum excepta, quæ in textu quidem servat patescit, at in comment. fatiscit, ut est in Sfort. duobus Heins. Thuan. utroque Zwicc. et Guarn. vita patescit cod. Lips.—69 'Haud dubie hoc est fragmentum alterius Carminis, ex quo lacinia servata et superioribus attestata est: forte propter argumenti similitudinem aliquam; etsi diversa res est. Scal. vs. 69. 70. relinquebat, et seqq. sex vs. in Eleg. proximam post v. 32. rejiciebat.' Heyn. Vide infra ad v. 71. Hamb. potior vincis; Goth. Dat. et unus Stat. potior vinces; Berol. 2. prior, et a marg. potior: cod. Lips. Par. et alii omnes cum edd. pr. maj. min. ceterisque ante Mur. mea furta; Muretus, sine dubio e libro aliquo, reposuit fata, quod ul-

NOTE

iam a mola: 'Ut rudis a scabra turpis asella mola.'

64 Subjicietque manus] Illud ipsum est quod Horat. dicit: 'Extrahe turba Oppositis humeris.'

69 Fata timeto] [Furta caveo] Alii

legunt, timeto, nec male: alii fata, non furta, sed male.

70 Fors levis orbe rotæ] Plures legunt, orbe cito, quod magis placet Scaligero; cum dicat Ovid. 'Nec metuus dubio fortunæ stantis in orbe Na-

Non frustra quidam jam nunc in limine perstat
 Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit :
 Et simulat transire domum, mox deinde recurrit,
 Solus, et ante ipsas excreat usque fores.
 Nescio quid furtivus amor parat. Utere quæso,
 Dum licet; in liquida nat tibi linter aqua.

75

repente vertitur. Nec frustra ille, qui nunc assiduus ad januam tuam pervigilat, et frequenter aspicit, ne quis veniat, et refugit, dum aliquis accedit; et fingit se præterire aedes tuas, subito post regreditur solus, et semper screat ante januam ipsam. Clandestinus amor nescio quid aggreditur: utere, precor, donec conceditur; navis tua currit in facili flumine.

tro confirmant Monac. Vindob. et Ask. et admiserunt Plant. 1569. Gryph. 1573. Dous. et Græv. *Huschk.* Scal. *furta caveto*; Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et H. Voss. cum codd. binis Palatt. et Broukh. 1. exhibent etiam *caveto*; cod. Lips. uterque Zwicc. Guarn. Corv. Statiani, quatuor Palatt. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Vat. Heins. Broukh. 2. 3. Par. Scal. rec. Angl. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Vicent. Rhag. et Venet. 2. *timeto*; Angl. 5. *timeto*, vel *caveto*; Angl. 2. *træto*.—70 Cod. Lips. Berol. 1. et plerique Stat. *sors*; Reg. *sors brevis*; Par. unus Sant. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Fors*; Berol. 2. sex Palatt. Witt. 1. Broukh. 2. ed. pr. maj. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *orbe rota*; Scal. rec. et Witt. 2. *orbe cito*; Rhag. *orbe rota*.—71 In v. 70. finit Elegiam, quæ ipsi sexta est, Scaliger; et vs. reliquos rejicit in Eleg. seq. post v. 32. *Nam* Guelf. 2. et Berol. 2. *præstat* Dat. —72 Omnes Stat. tres ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et Vicent. *et crebro*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach: *atque fugit* Guelf. 4. Statiani, Palatt. Exc. Pocc. et Perr. Colot. Brix. et Venett.—74 Berol. 1. *excubat ipse*; cod. Lips. et Beroll. 2. 3. *excreat ipse*; Palatt. Stat. Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Par. Broukh. 1. et Angl. 1. 3. 4. 5. etiam *ipse*; unus ap. *Huschk. ille*; Guelf. 4. et Brix. *atque*.—75 *Nescis* Colot. *parat* Berol. 2. Heynins, cum 'utere' absolute poni potuisse dubitaret malebat *utere vento*, seu *velis*, seu *remis*; Wakef. *utere quæstu*.—76 Reg. Par. Witt. 2. Dat. Angl. 1. Guelf. 3. et Beroll. 1. 2. *nam tibi*; Stat. Laud. Scal. rec. et Angl. 2. 3. 4. *jam tibi*; Heyn. conj. *ut liquida nam tibi*; cod. Lips. cum omnibus edd. *nat*: pro *linter* glossam exhibet ed. Rom. *navis*.

NOTE

men.' Quod putet Scaliger Tibulli tempore globo potius quam rotæ insistens pingeretur Fortuna; sed intercedit Propert. qui lib. II. Eleg. 8. ait, 'Vinceris aut vincis, hæc in amore rota est.' Cic. præterea ait Orat. in Pisonem: 'In quo ne tum quidem, cum illum saltatorium versaret orbem,

Fortunæ rotam pertimescebat.'

71 *Non frustra quidam*] Ovid. Trist. II. commemoratis his Tibulli versibus, satis innuit Tibullum ipsum sub alterius persona de seipso locutum esse, quod ab eo artificiose factum esse Scaliger observat.

ELEGIA VI.

SEMPER, ut inducar, blandos offers mihi vultus ;
 Post tamen es misero tristis et asper, Amor.
 Quid tibi, sæve puer, mecum est ? an gloria magna,
 Insidias homini composuisse Deum ?
 Jam mihi tenduntur casses : jam Delia furtim 5
 Nescio quem tacita callida nocte foveat.
 Illa quidem tam multa negat : sed credere durum est.
 Sic etiam de me pernegat usque viro.
 Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
 Custodes : heu heu, nunc premor arte mea. 10

O Cupido, ostendis mihi faciem benignam, ut me jugiter allicias ; postea nihilominus infelici mihi gravis et durus es. Quid tibi acerbitalis mecum est ? Num egregia laus est, Deum mortali fallacias contexuisse ? Nunc laquei mihi parantur. Nunc subdola Delia nescio quem clam detinet silenti nocte. Recera plurimum inficiatur : at difficile est ipsi fidem adhibere. Ita quoque ipsi marito de me constanter inficiatur. Ipse ego infelix institui eam qua ratione decipere posset excubitores

Eleg. vii. in recens. Scal. Inscripta est in ed. pr. maj. *Ad Amorem*.—1 Sfort. et Witt. 2. *inducas*, ut edd. Scal. et Broukh. *inducar* cod. Lips. Par. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. alii, cum edd. vett. *offers* cod. Lips. et ed. pr. min.—3 Mureti emend. *sæve puer*, a Broukh. receptam, testantur Voss. 1. 4. et Gnarn. *sævitiā mecum est* alii codd. et edd. ante Broukh. nisi quod Par. exhibet *sæviciæ est mecum*, quam lect. non damnat prorsus Heynius : post magna plurimi codd. et edd. habent *est* ; quod omittunt Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. Plant. et Gryph.—4 Dat. et Berol. 3. *hominum*.—5 *Nam mihi* codd. Stat. unus Palat. Corv. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Scal. rec. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rheg. *Jam mihi* Reg. Guelf. 3. quinque Palatt. Exc. Pocc. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. et recentt. *Non mihi* cod. Lips. *Jam* Berol. 4. et a m. sec. *Nam*.—6 Berol. 3. *calida*.—7 Scaliger corr. *jam multa* ; Heyn. *jurata*, ex Ovid. Trist. ii. 474. vel etiam *sua furta* ; Burm. *insimulata* ; Santen. *delicta negat*, improbante Huschk. *negat se credere*. *Durum est* in ed. Basil. 1592. Verbum est habent Beroll. 1. 2. 4. omnes Angl. et Zwicc. cum aliis et edd. præter Voss. omittitur in Dat.—8 *Nam sic et de me pernegat* Voss. 3. et Colot. *quod neget illa* Witt. 2. *pernegat ipsa* unus Palat. *perneget usque* ed. pr. min.—9 Witt. 1. *posset quo* ; alteram structuram tuentur alii codd. probantibus Wund. et Huschk. *ludere pacto* Guelf. 2. et sic Berol. 2. sed a m. sec. *ludere*.—10 *Custodes : heu nunc* ed. pr. min.

NOTÆ

1 *Semper, ut inducar*] De Cupidinis erga se asperitate, et de sublesta fide amicæ conqueritur Poëta ; matremque amicæ mirum in modum collaudat, quod cum ipso filiam reconciliavit.

7 *Sed credere durum est*] Semel in

mendacio deprehensis postea semper abdicatur fides. Hunc locum totidem fere verbis repetit Ovid. Trist. ii. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus,' &c.

Fingere tunc didicit causas, cur sola cubaret :

Cardine tunc tacito vertere posse fores.

Tum succos herbasque dedi, quis livor abiret,

Quem facit impresso mutua dente Venus.

At tu, fallacis conjux incaute puellæ, 15

Me quoque servato, peccet ut illa nihil.

Neu juvenes celebret multo sermone, caveto ;

Neve cubet laxo pectus aperta sinu.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem

Ne trahat, et mensæ ducat in orbe notas. 20

suos. *Heu me, jam ipse mea fraude lador! Jam docta est comminisci rationes quare secubaret: jam novit convertere posse januam cardine silenti. Præterea succos et gramina præbui, quibus abscederet livor, quem mutuus amor inscit inflat dente. Tu vero, o imprudens marite dolosa fæmina, meipsum etiam custodito, ut ipsa nihil delinquat. Videto ne ipsa longis colloquiis frequentet adolescentes, aut ne jaceat nudata pectus, soluto sinu, aut ne fallat te nutibus, et ne digito laticem ducat, et*

heu nunc premor ab Berol. 2. *heu* dedit Scal. sed *heu heu* exhibent omnes Palatt. et Angl. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Dat. Rhag. Venet. 2. et Brix.—11 Omnes Stat. et Palatt. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Dat. ed. pr. maj. et min. *nunc*; Broukh. 1. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et vulgg. *tunc*; Berol. 2. 4. et 1. a marg. Palatt. Stat. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelf. 1. 2. 4. Colb. Colot. Rhag. Venet. 2. Rom. et Lips. *ut sola*; Witt. 1. Land. et Angl. 2. *quo sola*; Dat. et Berol. 1. 3. *qua sola*; Scal. Janss. Gabb. et Broukh. *quæ sola*; Corv. *quis sola*; cod. Lips. Vat. Ursini, Venet. 2. Vicent. Rhag. et Aldd. *cur*.—12 Omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angl. 1. 2. Berol. 4. et ed. pr. min. *nunc*; Dat. et Angl. 3. 4. *tum*; Broukh. 2. Par. Guelf. 1. 4. Rom. et Lips. *tunc*; Exc. Perr. ed. pr. maj. et Vicent. *ferem*.—13 Hic et seq. vers. abest ab eadem. *Tunc* Par. Guelf. 2. 3. 4. Witt. 1. 2. Omnes H. Voss. Berol. 2. 4. uterque Zwicc. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. cum Wund. et Bach. *Tunc* *succos* cod. Lips. *Nunc* Rhag. *Tum* Dat. et Angl. 3. 4. quod primus intulit Scal. *quo livor* Thuan. *quis livor* Berol. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Venet. 2. Rhag. Brix. Venett. 1491. 1493. Wund. et Bach. *abasset* Corv.—15 Venett. 1491. 1493. *conjux*; Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. 3. *conjux*: Broukh. 1. *cautæque*.—16 Unus Stat. et Vat. Ursini *illa minus*, quod præeunte Broukh. recepit Heyn. quanquam pro vera non habuit: Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Berol. et Angl. et alii eodd. cum edd. vett. *nihil*; et sic H. Voss. Wund. et Bach. *ipsa nihil* Venett. 1487. 1491. 1493.—17 *Neu juvenes multo* Hamb. *Neu* Berol. 1. superscr. lit. *e*; sed a marg. *Non*; Reg. cum aliis *Ne*.—18 Thuan. *lasso*; Par. et Aldd. *lasso*; Berol. 3. et aliis *lassa*, sive *lasso*; sed omnes edd. vett. *laxo*.—20 *Neu* Stat. *Detrahat* Guelf. 1. *ut orbe* Scal. rec. unde H. Voss. *ut mensæ d. in o. n.*—

NOTE

13 *Vertere posse fores*] Fores dicuntur, quæ foris aperiuntur, valvæ quæ intro volvuntur.

19 *Digitoque liquorem*] Eodem fere modo Poëta ingeniosissimus ait, a-

mantes fuisse solitos in mensa blanditias scribere vino, aut aliis liquoribus: hæc enim ait Ovid. Art. Am. lib. 1. 'Blanditiasque leves tenui perscribere vino, Ut dominam in mensa

Exibit quam sæpe, time; seu visere dicet

Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.

At mihi si credas, illam sequar unus ad aras.

Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.

Sæpe, velut gemmas ejus signumve probarem, 25

Per causam memini me tetigisse manum.

Sæpe mero somnum peperit tibi; at ipse bibebam

Sobria supposita pocula victor aqua.

Non ego te læsi prudens: ignosce fatenti.

Jussit Amor: contra quis ferat arma Deos? 30

Ille ego sum, nec me jam dicere vera pudebit,

Instabat tota cui tua nocte canis.

signa exprimat in mensa circulo. Metue quotiescumque egredietur, sive asseret se adire sacra Bonæ Deæ viris non visenda. Sed si fidas mihi, ego solus comitabor eam ad aram. Tunc liceat mihi non metuisse luminibus meis. Frequenter quasi laudarem annulos ejus et sigillum, per prætextum memini me contrectasse manum ejus. Frequenter tibi soporem vino conciliaui. Ego vero mei compos calices aqua subiecta hauriebam. Non te offendi volens; parce confitenti. Amor imperavit; quis bellum gerat adversus Deos? Ego ipse sum, nec erubescam nunc proferre verum,

21 Stat. conj. cum sive quom pro quam; Corv. exhibet quum: cod. Lips. tunc: Berol. 2. se visere.—23 Berol. 3. sequere, et in marg. sequar; Sfort. Berol. 4. Laud. Angl. 2. Witt. 1. et ed. Scal. ad aram; sed ad aras exhibent alii Stat. Brookh. 1. 2. 3. Witt. 1. Dat. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. Heinsius verum ita interpungit ad oram Ald. At m. s. c. illam: sequar unus ad aras.—24 Tum Stat. Tunc tibi Georens. —25 Cod. Lips. gemma savius signumque; Heyn. malebat gemmam digiti signumque; Beroll. 1. 2. 4. omnes ante Brookh. edd. exhibent signumque: bini Zwicc. Par. alique cod. signumve.—26 Berol. 4. casum: Reg. manu.—30 Cod. Lips. quid: duo H. Voss. et ed. pr. min. feret.—31 Florent. Statii nec jam me; Beroll. 1. 3. et Reg. nec me nunc dicere; Dat. nec me non.—32 Post hunc versum Scal. inseruit e sup. Eleg. vs. 71-76. quod Dat. et Berol.

NOTÆ

se legat illa tuam.' Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero litera fecit, Amo.' 'Orbem' vero dicit Poëta, quod mensæ apud Veteres rotundæ fuerunt, quarum hodie multæ species in vetustis saxis visuntur.

22 *Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ]* Bonam Deam Varro filiam Fauni fuisse tradidit, adeo pudicam, ut extra Gynæceum nunquam sit ogressa, nec nomen ejus in publico

fuerit auditum, nec virum unquam viderit, vel a viro visa sit; proindeque nec vir templum ejus ingreditur. De qua Dea Macrobius pluribus disputat lib. 1. cap. 12.

23 *Sequar unus ad aras]* Hæc ara statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propert. 'Interdicta viris metuenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.'

24 *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis]* Existimabant statim cæcos fieri

Quid tenera tibi conjuge opus? tua si bona nescis

Servare, ah frustra clavis inest foribus.

Te tenet, absentes alios suspirat amores,

35

Et simulat subito condoluisse caput.

At mihi servandam credas, non sæva recuso

Verbera, detrecto non ego vincla pedum.

Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos,

Effluit effuso cui toga laxa sinu.

40

*cui tunc canis insistebat tota nocte. Quid tibi est opus uxore delicata, si tua com-
moda tueri ignoras? incassum clavis inest tua janua: te complectitur, anhelat
absentes alios amores, et repente fugit sibi caput male habuisse. Sed tu com-
mittas mihi hanc custodiendam; non abnuo flagella dura, nec ego recuso pedum
ligamina. Tunc longe abcedatis, quicumque artificio comas concinnat, cui vestis*

3.—34 Berol. 1. *Frustra servare*; omnes Stat. et Witt. 1. a *frustra*; Exc. Perr. unus Palat. Guelf. 1. 4. et Brix. ac *frustra*, et sic etiam in Venett. 1487. 1491. 1493. *heu frustra* Broukh. 1. et *frustra* Angl. 2. et Guelf. 3. *Servare frustra* Exc. Lips. Reg. Par. Berol. 2. 3. 4. Scal. Vulp. et Heyn. in prima: *ah servant tres Palatt. et Berol. 1. a marg.*—35 Broukh. e conj. edidit *absentis*, ut sit genitivus, improbantibus Heyn. et Hushk.—37 *Ut mihi* Berol. 3. *Hanc mihi* Guelf. 2. *servandum* Brix. et Venett. 1491. 1493. *recuso* cod. Lips.—38 In eodem cod. *Verberat et trecto*, et a marg. *detrecto*; Broukh. ex Rheg. archaismum captabat *detracto*.—39 *Tum tuentur* Dat. Voss. 2. unus Angl. et Berol. 1. 3. *Tunc...colit* omnes alii codd. *colis* conj. Guy. et reposuerunt Broukh. Heyn. et Wund. addic. Voss. 4. Zwicc. et Guarn. 'Nescio, quid acciderit Wunderlichio, ut scriberet, me ad 1. 3. 21. probasse lectionem *colis*, quam ipse reposuit.' *Hushk.* H. Voss. conj. *Tum*: (*procul hinc absit, qui colit*, et sic reliqua usque ad finem vs. 42. uncinata.—40 *Et fuit* Reg. unus Stat. Dat. Colb. quinque ap. H. Voss. Angl. 2. 3. 4. Berol. 1. 3. et ed. Rom. probantibus Livin. Heyn. et Voss. receperunt Bauer. Wund. et Bach. Hanc ex suis quinque numero habere, eamque etiam præferre Burmannum II. notavit Voss. 'Equidem, si centum codd. centumque Burmanni consentirent

NOTÆ

eos qui vidissent sacra vetita, ut Apio contigit, et Pontifici Metello. Publium autem Clodium, qui etiam his sacris interfuit, Cicero dicit cæcum factum esse mente, non corpore.

35 *Alios suspirat amores*] Nævius etiam, ab amica teneri alium significans, sententia et verbis utitur huic loco non alienis. Hæc refert Festus in verbo 'Adnictat': 'Alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.' Et alius quidam: 'alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat,

cum alio cantat, attamen aliis dat digito literas.' Sed quis novit mulierum ingenium, atque artes et dolos, ut possit omnes recensere?

38 *Vincla pedum*] Non recusat ferre catenas et compedes, quibus illigati janitores servi ad fores excubabant apud Antiquos.

40 *Effluit effuso cui toga*] Qui laxius cingebantur, neque togam arcto satius nodo astringebant, delicati habebantur et amatores, ut Julius Cæsar, et Mæcenæ, qui discinctus, male præcinctus, et tunicam habere solutam dicebatur,

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere,
 Stet procul, aut alia stet procul ante via.
 Sic fieri jubet ipse Deus; sic magna sacerdos
 Est mihi divino vaticinata sono.
 Hæc ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem
 Flammam, non amens verbera torta timet.
 Ipsa bipenne suos cædit violenta lacertos,
 Sanguineque effuso spargit inulta Deam.

45

fluxa dissoluto sinu demittitur: et quicumque obvius erit, ut flagitium habere nequeat, longe sistat, vel prius alio vico procul moveatur. Ipsum numen ita fieri præcipit. Ita mihi prædixit Sacerdos magna celesti voce. Statim atque ipsa Bellonæ instinctu concitata est, nec ardens metuit rapidos ignes, nec inflicta flagra, ipsa æva cultro brachia sua concidit, et cruore sparso ipsa innoxia Divam perfundit:

in lect. *Et fluxit*, tamen retinendam esse censerem alteram.' Huschk. *Lapsa* cod. Lips. aliquot Stat. Beroll. 2. 3. Colb. ed. pr. min. Aldd. et Mur. *læssa* Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et Dat. sed *læza* Statiani, Palatt. Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. duo Heins. Angl. 3. 4. Rheg. et Venet. 2.—41 Beroll. 1. 3. *posset*; Berol. 2. unus Broukh. Vat. Ursini, nonnulli Stat. Angl. 1. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1491. 1493. *crimen possit*, probante Heynæ; Rheg. et Venet. 2. *crimen possit*: lect. nostram testantur cod. Lips. Par. et duo Broukh.—42 Statii emend. *Stet p. ante, alia* in textum admiserunt H. Voss. Wund. et Bach; in quod Heyn. etiam incidit; *Stet p. atque* Broukh. ut est in Exc. Pocc. et paucis aliis; Bach conj. *Stet p. ante, alias aut petat inde vias*; sed inde jam excogitaverat Statius: idem Stat. quoque emend. *aut alia stet p. antevia*, ut 'antemalorum.' Mitsch. locum a misello versificatore profectum censet.—43 Cod. Lips. *ipsa Venus*.—44 Reg. *sinu pro sono*.—45 Berol. 1. *H. tibi B. victa est*; Par. et Berol. 2. *mota est*; Berol. 3. *H. ubi victa B. est agit*.—46 Cod. Lips. Exc. Perr. Witt. 1. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *non et amans*; Laud. Broukh. 1. Exc. Pocc. Venet. 2. et Rheg. *non et amans*, quod falso ascribitur in Obsa. Wund. edd. pr. maj. et minori; *monet amans* Vicent. et a marg. *nec non amans*; Angl. 2. *non est*; *amens*; Witt. 2. *nec et amens*; Colb. *nec amens*; Scal. rec. *nec es amans*; Vat. Ursini *nec demens*; Berol. 4. a marg. et Vulp. 1. *non demens*; duo H. Voss. Guelf. 3. Ald. 2. Mur. Stat. et Dous. *non amens*; 'quæ scriptura hodie quoque conspicitur in codd. notæ melioris.' Broukh. Pro verbera ed. pr. min. habet *verbere*.—47 Witt. 1. *sua*: pro *violenta*, quod præter alios Beroll. 1. 3. Berol. 3. a m. secunda, Broukh. 1. Laud. Exc. Vatt. Heinsii et Ursini, cum ed. pr. min. et Ald. 2. habent, cod. Lips. Sfort. Berol. 2. Par. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Angl. 1. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *violata*.—48 *Sanguine et effuso* Par.

NOTE

43 *Sic fieri jubet ipse Deus*] Bello-nam intelligit, cujus Numen ad terrorem usurpat: est autem Bellona bellorum Dea, et Martis soror. Hæc autem Deus dicitur, Græcorum more.

Magna sacerdos] Bellonæ nempe Sacerdos, seu ex Corybantibus afflata

divino spiritu.

47 *Ipsa bipenne suos*] Bellonæ Sacerdotes ex Curetibus seu Corybantibus erant, nil sane sibi præter brachia in sacris vulnerabant. Lucanus: 'Tum quos sectis Bellona lacertos sæva movet, cecinere Deos.'

Statque latus præfixa veru; stat saucia pectus;
 Et canit eventus, quos Dea magna monet: 50
 Parcite, quam custodit Amor, violare puellam;
 Ne pigeat magno post didicisse malo.
 Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro
 Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
 Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, poenas; 55
 Si tamen admittas, sit, precor, illa levis!
 Non ego te propter parco tibi: sed tua mater
 Me movet, atque iras aurea vincit anus.
 Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
 Conjungit nostras clam taciturna manus. 60

et manet latus obelo fixa, pectus vulnerata, et prædicat exitus quos potens Diva suggerit. Abstinete offendere puellam, quam Cupido servat, ne postea doleat vos id accepisse gravi vestro damno. Si quis violarit, excident ejus bona: sicut cruer manat e plaga nostra; sicut ista flamina et pulvis dissipantur. Tibi etiam, o mea Delia, prænuñtiavit nescio quod supplicium, si tamen committas, opto ut illa inanis sis. Non tibi ignosco tui causa, sed nutrix tua flectit me, et furorem domat aurea vetula. Ipsa deducit te mihi nocte, et magno metu manus nostras furtim tacita

Guelff. 1. 2. 4. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Sanguine et e. s. inepta deam* Commel. et Rom. *Sanguine et e. s. inepta deum* Berol. 2. et a marg. *inulta deam.*—49 *Satque* Dat. *perfixa* Corv. et Exc. Falc.—50 *Angl. 5. canit invidus*; Land. Exc. Pocc. et Dat. *movet.*—52 *Ed. pr. maj. et Rheg. decidisse*; Stat. conj. *tetigisse.*—53 *Attigerit* cod. Lips. Beroll. Par. et edd. vett. Dousa primus edidit *Attigeris*, quod confirmant Monac. Bern. et Voss. 3. *et vulnere* Berol. 4.—54 *In eodem cod. hoc, et a m. sec. hic*; unus Palat. ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *hinc*; Witt. 1. *vento*; Angl. 3. 4. *ventus.*—55 *Et mihi* Berol. 4. et a m. sec. *tibi*; Berol. 3. habet *Et tibi*, superscr. *mihi*: ed. pr. min. *vescio.*—56 Berol. 4. *amittas*, et a m. sec. *admittas*; Angl. 4. *admittat*: Berol. 2. *sint p. illæ leves*; Berol. 3. *lenis*. H. Voss. *ulla levis* e conjectura, et in notis *ulla levi*, improbante Huschk.—57 *Hæc ego te* Berol. 2. *tibi parco* Witt. 1.—58 Beroll. 1. 3. *monet*, et sic in edd. vett.—59 *Hæc me deducit* ex codd. Stat. Par. Guelf. 1. 4. Palat. 2. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. uno Broukh. Vat. Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum Broukh. et H. Voss. revocavit Bach: Vossio in notis placuit, *Hæc mihi te sociat*, vel *placet*: Angl. 1. *Hæc mihi te adjungit*; Angl. 2. *abduat*; Land. *abducat*: Pricæus et Heyn. conj. *Hæc tibi me adducit*. Lect. nostram, præter Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. confirmant cod. Lips. et ed. pr. min. sed in illo hoc distichon postpositum est sequenti.—60 Witt. 1. *tacitura.*—61 Berol. 3. *mea fixa.*—

NOTE

50 *Et canit eventus*] Vaticinabantur Bellonæ Sacerdotes stragem populorum, aut eversiones urbium; et ubi semel concepto furore discurrere cepissent, iis maxima fides habeba-

tur.

58 *Aurea anus*] Auream anum vocat, quæ sua sednitate valde place-
ret; et est amantium in laudanda vetulæ diligentia proverbium.

Hæc foribusque manet noctu me affixa, proculque
 Cognoscit strepitus, me veniente, pedum.
 Vive diu mihi, dulcis anus : proprios ego tecum,
 Sit modo fas, annos contribuisse velim !
 Te semper, natamque tuam te propter, amabo. 65
 Quicquid agat, sanguis est tamen illa tuus.
 Sit modo casta, doce, quamvis non vitta ligatos
 Impediat crines, nec stola longa pedes.
 Et mihi sint duræ leges, laudare nec ullam
 Possim ego, quin oculos appetat illa meos. 70

connectit ; ipsa etiam hærens ad ostium nocte expectat me, et, accedente me, sentit sonitum pedum. O mea vetula jucunda ! longo tempore vive : ego optem, dum liceat, meos annos cum tuis communicasse : diligam te perpetuo, et filiam tuam tui causa : quidvis facit, ipsa nihilominus est genus tuum. Tantum instrue ipsam, ut pudica sit, licet vitta non implicet comas ejus vinctas, nec proluxa stola pedes ejus : et gratia præcepta mihi sint, nec aliquam probare queam quin invadat mea lumina ; et, si

62 *Agnoscit* Hamb. *strepitum* Reg.—63 Scal. edidit *Vive diu, mi, ἀρχαῖος*. Burm. legit *Vive diu : tibi d. a. p. e. vitæ, &c.* adductus verbo *contribuisse*, quod tibi potius quam tecum requirere videtur ; sed non mutandum censet Heyn. Hæc Burmanni emend. Santenio placebat, qui in in Bibl. Crit. p. 79. ad marg. annotavit, ‘Sic Oudend. ad Apul. Met. p. 687. cf. Pass. ad Propert. p. 711. et Vulp. ad Eleg. ult. p. 95.’ *mihi* testantur omnes Heyn. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. Brix. Rhæg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—64 *Sit mihi* Reg. Dat. et Beroll. 1. 3. *Sit modo* Reg. Guarn. Goth. Berol. 2. et duo Voss. *conteruisse* conj. Heinsii, firmatam Vossianis 2. 4. recepit Broukh. improbante Doct. Jortin, in Tracts Tom. II. p. 451. Vide Obs. Misc. Vol. II. p. 241.—66 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelf. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Rhæg. Brix. et Venett. *agit* ; Sfort. Thuan. Witt. 2. et Colb. *agat*, quod primus reposuit Broukh. *ille* cod. Lips. Witt. 1. Colb. Angl. 4. et ed. pr. min. *illa meus* Par.—67 Guelf. 1. 4. unus Broukh. Exc. Perr. Berol. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nec vitta* ; Par. et Berol. 3. *non vincta* ; Broukh. dedit *non stola* ; omnes Angl. et alii codd. *non vitta*.—69 Cum plerisque testantur *sint* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. ed. pr. min. Rom. Lips. Vicent. Aldd. Mur. Scal. Broukh. et recentiores, excepto H. Voss. qui ex Statianis, Laud. Vat. Heinsii, Angl. 2. 5. Reg. ed. pr. maj. Rhæg. Venet. 2. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et aliis edidit *sunt*.—70 *Possum ego* Par. Statiani, Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Land. omnes Angl. et Beroll. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rhæg.

NOTE

59 *Adducit*] *Proprie* : nam de lena matre loquitur, et ‘adducere,’ est, puellam alicui conciliare : unde etiam ‘adductrices’ lenas dixere Veteres.

67 *Quamvis non vitta ligatos*] *Vitta* fascia erat, qua Antiqui circum ca-

put, vel crines, vel sarta aut flores, aut quidvis aliud religabant. *Vittis* autem cingebantur non tantum Vestales, sed et aliæ Sacerdotes. Poëta hoc loco tangit Vestalium et Sacerdotum integritatem, ut pudicitiam matronarum quæ stolis ad usque ta-

Et, si quid peccasse puter, ducarque capillis

Immerito, pronas proripiarque vias.

Non ego te pulsare velim; sed venerit iste

Si furor, optarim non habuisse manus.

Nec sævo sis casta metu, sed mente fideli

Mutuus absenti te mihi servet amor.

At quæ fida fuit nulli, post victa senecta,

Ducit inops tremula stamina torta manu,

75

quid existimor deliquisse, quin crinibus trahar injuria, et abtrahar in iter citum: nolim verberare te; sed si hæc dementia mihi contigerit, ego cupierim manus non habuisse; ne pudica sis aspero timore; at mutuum studium te mihi remoto custodiat constanti animo. Quæ vero nemini fidelis fuit, postea confecta ætate egens tremantibus manibus implicata fila trahit; et affigit stabilia stamina telis redemptis, et

Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Basil. *Possim quin* ed. pr. maj. Ald. 2. Dous. Plant. Gryph. et H. Voss. *Possim quin* Mur.—71 *Etsi* ed. pr. min. *Ac si* emendatum in Guelf. 2. *At si* H. Voss. contra codd. fidem: *putor* Dat. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Reg. Mur. et Dous. *putat* cod. Lips. Bronkh. 1. 3. Colb. Angll. 1. 5. Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Basil. *putem* Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. *putet* Exc. Pocc. Vat. Heinsii; *puter* Exc. Statiani et Colot. quod primus edidit Broukh. *ducorque* Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Witt. 2. Angll. 1. 5. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Basil. et Mur. *ducitque* Colb. et Corv. *ducarque* Statiani, Guelf. 3. Reg. Exc. Pocc. et Perr. Angll. 2. 3. 4. Berol. 1. duo Heins. Witt. 1. Laud. Vat. Ursini, Monach. Voss. 3. quod cum Cant. Voss. et Wund. favente Heynio, reposuit Bach: *ducter* quod recepit Heyn. debetur ingenio Scaligeri.—72 *In proprias merito* cod. Mureti; *Immerito propriis pro vias* cod. Lips. *proprias* Par. Statiani, Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Guelf. 3. Angll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. Venett. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *propria* Corv. *proriprias* Vicent. *properans* unus Heins. et Berol. 4. a marg. *properas* ex ingenio dedit Scal. quod Dousa, Vulp. in prima, Passer. alique amplexi sunt; sed *ponas* quod conj. Frut. exhibent Exc. Perr. et Pocc. Colot. et Vat. 1. 2. *proripiorque* Par. nonnulli Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Vat. 4. Berol. 4. a marg. Angll. 1. et Aldd. *proripiarque* Palat. 5. *diripiar* Exc. Lips. *propriarque* Vicent. et Rheg. *proripiatque* ed. pr. min. *proripiarque* Witt. 1. Laud. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Angll. 3. 4. Corv. ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493. *manus pro vias* Angll. 3. 4. *manu* Corv.; Heinsii emend. *pronas per rapiarque vias*, quam firmat Voss. 4. recepit Broukh. eumque secutus est Vulp. in secunda; H. Vossius ex ingenio in textum intulit, *pronus p. viæ*, pro quo Huschk. malit, *pronus priciarque viæ* Wund. tentavit, *prona p. viæ*, vel *prona p. manu*: denique Heynins, *ducitque capillis*, *Immerito, prensis*.—73 Reg. *pulsasse*: Cod. Lips. Vatt. Marcell. Berol. 2. Guelf. 3. Stat. Palat. Witt. 1. Broukh. 1. et Laud. *ipse*.—74 Angll. 2. *optarem*: Corv. *manum*.—75 *Ne ex suo cod. edidit Scal. Non Dat. scævo* Broukh. 1. et unus Palat. *seruo* emend. Dousa; Vossius e vestigiis codicis Dat. qui cum Berol. 3. *si pro sed* exhibet, dedit *sic mente* in sensu obtestandi; Mur. Dousa, Wund. et Bach interpunctione separant verba

NOTE

los demissis utebantur. Utrasque et sticho complectitur Ovid. Arte Am. vittatas et stolatas mulieres hoc di- lib. 1. 'Este procul vittæ tenues,

Firmaque conductis annectit licia telis,
 Tractaque de niveo vellere ducta putat. 80
 Hanc animo gaudente vident juvenumque catervæ
 Commemorant merito tot mala ferre senem.
 Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo
 Spectat, et, infidis quam sit acerba, monet.
 Hæc aliis maledicta cadant! Nos, Delia, amoris 85
 Exemplum cana stemus uterque coma.

pectit carptus ex alba lana tractos. Tunc læta mente juvenum cætus illam aspiciunt, et dicunt celulam jure pati tam multa incommoda: Venus e summo caelo excelsa cernit hanc plorantem, et commonefacit, quod aspera sit perfidis. Probra ista contingant aliis! nos ambo, o Delia, simul in cano capillo amoris specimen.

sed mente fideli a vs. 76. improbante Huschk.—77 Nam quæ in nonnullis Stat. et Broukh. Ald. 2. et Basil. 1569. quod reposuit Broukh. Ast alter Broukh. Scal. rec. Scal. vet. Dat. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1487. Atque cod. Lips. et Hamb. At Stat. Witt. Par. unus Broukh. ed. pr. maj. min. et Rheg. quod revocaverat Mur. abesse aliquot versus arbitratus, quibus castarum mulierum præmia exposita erant; Scal. tamen deesse aliquid negabat; cui assentitur Heyn. potest uicta ed. pr. maj. et Rheg.—78 Ducat Berol. 1. Duoat i. t. s. certa manu Berol. 3. et Dat. stamula Vicent. stamnia Rheg. stamina longa Hamb.—79 Scerque malit Voss. litia ed. pr. maj. min.—80 Textaque Colot. sub niveo Colb. dente putat Ald. 2. et Gryph. fila parat Ald. 1. et Colim. dente parat Exc. Perr. Colot. Plant. et Gryph. 1573. ducta parat Venett. 1487. 1491. 1493. ducta putat cod. Lips. Par. Sfort. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Lips. et Pocc. Guelf. 2. 3. Land. Scal. rec. Dat. unus Vat. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Broukh.—81 Hanc oculo Colb. pro diversa lect. juvenesque unus Broukh. juvenumque catenis cod. Lips.—82 Berol. 3. senex.—83 Hoc distichon non habet Colb. frendens cod. Lips. et a marg. flentem: Par. et ed. pr. maj. olimpo.—84 Par. Angl. 5. et Venett. 1487. 1491. 1493. infelix quod sit; Guelf. 1. infelix quod sit; in marg. Basil. 1509. ap. Heyn. infelix cur sit; in edd. Venett. 1500. et 1520. quoque infelix: habent etiam quod cod. Lips. nonnulli Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. min. Aldd. Basil. 1569. Scal. et Gebh. quæ ed. pr. maj. et Vicent. quam Broukh. 1. Exc. Pocc. alii Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini et Brix. quæ Lips. quod, vel quo, Guelf. 2. quod a. a. canit Hamb.—85 Commel. alii m. canant.—86 Cod. Lips. Berol. 1. edd. pr. maj. min. Aldd. Gryph. Mur. Stat. et Scal. simus; Bern. Ask. Voss. 3. Exc. Perr. Dat. Angl. 5. a m. rec. Palatt. unus Broukh. a m. pr. Guelf. 4. Berol. 2. a m. pr. Zwicc. 2. Brix. Venett. et Rom. stemus, quod revocavit Broukh.

NOTÆ

insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes.'

78 *Ducit inops tremula*] In maximis malis numerabant colo vitam misere tenuiterque tolerare: Juvenalis: 'Horrida quale facit residens in codice pellex.'

80 *Tractaque de niveo*] Tracta neu-

tro genere, seu tractæ fœminino apud Varronem sunt carptus lanæ, quæ putabatur, sive carminabatur: putare enim nihil aliud est, quam lanam aptare, et carmine pectere. Titinius: 'Date pensam lanam, qui non reddet tempori Putatam recte, facite ut mulctetur malo.'

ELEGIA VII.

HUNC cecinere diem Parcæ fatalia nentes

Stamina, non ulli dissolüenda Deo :

Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes,

Quem tremeret forti milite victus Atax.

Evenere ; novos pubes Romana triumphos

5

Vidit, et evinctos brachia capta duces.

At te victrices lauros, Messala, gerentem

Portabat niveis currus eburnus equis.

Parcæ ducentes fila fatalia nulli Numini rescindenda prædixerunt hanc lucem futurum esse eam, quæ debellare posset Aquitanos populos, quam Aturus strenuo exercitu subactus pertimesceret. Illa contigerunt. Juventus Romana spectavit recentes triumphos, et ductores hostium religatos brachia captiva. Te vero, o Messala, lauros triumphales gestantem vehebat currus eburneus splendidis equis. Non

Eleg. viii. e recens. Scal. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Gratulatur messale de victoria contra Aquitanos a se paria.*—1 *Hanc* Par. Zwic. 1. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *Tunc* Angl. 1.; alii *Nunc*: Voss. dedit *Hac c. die*; præverunt autem Ayrn. et Heyn. tentantes, *Hoc c. die....Hoc fore, &c.*—3 *Nunc* Witt. 2. Hamb. Guelf. 3. et ed. pr. min. *Hanc* cod. Lips. *forte pro fore* Berol. 1. *quitanas* Par. *frangere* Berol. 3. et Cyll. in Comment. quod H. Voss. dedit e Guelf. 2. *spargere* Witt. 2. Colb. et Thuan. 'quod unde ortum sit, apparet: Venetæ habent *fundere*, et ceteri libri siue exceptione.' *Huschk.*—4 *Atax* Witt. 2. Corv. et Angll. 3. 4. *Arax* Broukh. 1. *Atlas*, non *Atlas* ut narrat Broukh., Scal. recens; *Athax* Colb. *Atrax* Guelf. 1. *Atax* omnes fere libri, Beroll. Stadiani, Witt. 1. Broukh. 2. 3. Vat. 1. et Angll. 1. 2. quod, probatum Heynio, Bach, Voss. et Wund. revocarunt: *Atur* debetur ingenio Scal.—5 *Evenire* ed. pr. maj. *Et venere* Berol. 3. et Dat.—6 Witt. 2. et Angl. 5. *evictos*; Angll. 3. 4. *et euntes*; Corv. *euntes et*; Par. (e quo Wund. falso narrat *evictos*), et Colot. exhibent *invictos*; Exc. Lips. *invictos*.—7 *Atte* Sfort. *laurus* Gnelf. 2. a m. sec. quod reposnit H. Voss. *ferentem* Corv.—8 *Portabit* cod. Scal. Berol. 3. Sfort. Statii, Reg. Gebh. Colb. et Dat. cum edd.

NOTÆ

3 *Hunc fore, Aquitanas*] Hoc Carmine Poëta diem natalem Messalæ et ejus victorias celebrat: hoc autem bellum Aquitanicum quod commemorat, nullibi in Veterum monumentis præditum est. Aquitaniam Julius Cæsar Oceano, Pyrenæis, et Garumna flumine incluserat: hanc postea Augustus amplificavit, et ad Ligerim usque protendit.

4 *Atax* [*Atur*] Alii legunt, *Atax*, sed puto legendum, *Atur*, nam *Aturus* fluvius est Aquitanorum, qui miscetur Oceano supra Aquas Tarbellicas, de quibus hic Poëta. Legitur tamen apud Melam *Atax* fluvius de Pyrenæis montibus in Mediterraneum mare præter Narbonem fluere, qui vulgo dicitur *Aude*.

Non sine me est tibi partus honos. Tarbella Pyrene

Testis, et Oceani littora Santonici.

10

Testis Arar, Rhodanusque celer, magnusque Garumna,
Carnuti et flavi coerulea lympa Liger.

An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis

Coeruleis placidus per vada serpis aquis ?

ubique me comparata est tibi gloria. Tarbella Pyrene conscia est, et ora Oceani Santonici. Conscius est Arar, et Rhodanus citus, et Garumna amplius, et Liger, aqua coerulea Carnuti fluminis; te etiam celebrabo, o Cydne, qui placide silentibus aquis æquoreus laberis tranquillis undis per vada: et quantus Taurus caelesti cacu-

pr. maj. min. Rheg. et Lips. quod habet Cyll. in Comment. *Portavit* conj. Gny. et Scal. in prima; *Portabat* cod. Lips. Beroll. 2. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. et sic Scal. constanter edidit: *nitidis* cod. Lips. nonnulli Stat. Palatt. Angll. 3. 4. 5. Bronkh. 2. 3. Par. Witt. 1. 2. Scal. rec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Scal. *niveis* Reg. Broukh. 1. Colot. Vat. Ursini, Ald. 2. et Mur. quod, Heinsio probatum, restituit Broukh.—9 Vat. 1. et H. Voss. omittunt est: Mur. legebat, *partus honos per bella: Pyrene Testis*, &c. Gryph. et Plant. habent etiam *per bella*; Par. *honor tua bella Pirene*; cod. Lips. *onos tua bella priene*; ed. pr. min. *tua bella Pyrene*: pro *tua bella*, quod item exhibent Statiani, Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Scal. rec. et omnes Beroll. et Angll. *Tarbella* excogitavit Scal. quod egregiam emend. vocat Huschk. et nunc firmant Monac. et Voss. 1. 3.—10 *Santonici* duo Bronkh. Angll. 3. 4. 5. Par. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Santonis* Dat.—11 *Atax* Beroll. 2. 3. Dat. unus Broukh. et unus Guelf. *Arax* alius Guelf. Witt. 2. Colb. Angll. 3. 4. et Rom. *Arar* Guelf. 2. Bronkh. 1. 2. Witt. 1. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis; *erit* vel *Arar* Angl. 5. *Rhodanusque* Par.—12 *Carnoti et flavi* Berol. 4. codd. Mur. Stat. Vat. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Carnoti et flavi* alii codd. Stat. Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. omnes Angll. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Flavi et Carnuti* Vat. 1. *Carnuti* exhibet etiam Guelf. 3. pro *flavi* Scal. reposuerat *fluvii*, improbantibus Heyn. et Huschk. *coerulea lympa* Par. *cerula lympa Lyger* ed. pr. maj.—13 *At te Cydne* Beroll. 1. 2. Par.

NOTE

9 *Tarbella Pyrene*] Tarbelli ab Occidente Pyrenæis jugis finiuntur. Primariam urbem habent Aquas Tarbellicas, vulgo *Aqcs*, ad ripam Aturi fluminis, Gallice, *Adour*.

10 *Santonici*] Santones Populi sunt inter Aquitanos, quorum Metropolis civitas est Mediolanum, vulgo *Saintes*. Regio vero dicitur 'Santonis,' vulgo *la Saintonge*. Plinius eos 'Eleutheros,' seu 'Liberos' vocat. Spectant ad Oceanum Aquitanicum, qui etiam ab iis 'Santonicius' appellatur.

11 *Testis Arar*] Arar vel Araris flumen est Galliæ, quod per fines

Æduorum et Sequanorum in Rhodanum fluit, qui enim suo flumine præcipientem reddit: vulgo dicitur, *la Saone*.

Rhodanusque celer] Rhodanus, *le Rhône*, Narbonensis est Galliæ flumen, quod ex Alpibus Rhæticis per lacum Lemannum præcipiti cursu in mare Mediterraneum delabatur.

Garumna] Vulgo *la Garonne*, fluvius Aquitaniz, qui ex Pyrenæo monte delapsus perlustratis Tolosa et Burdigala mari se miscet Aquitanico, duarum fere leucarum ostio.

12 *Carnuti et flavi* [*fluvii*] Liger

Quantus et aërio contingens vertice nubes
Frigidus intonsos Taurus alat Cilicas?

15

mine tangens nubila gelidus Cilicas arat capillatos. Quid commemorem quomodo

et ed. pr. min. *At te cydne* Beroll. 3. 4. et ed. pr. maj. *Et te* Guelf. 3. a marg. Laud. et Angl. 2. *Quid te* Vat. Ursini; *An te* Guelf. 3. Colot. et Exc. Pocc. *Cidne* habent etiam Witt. 1. 2. et Bronkh. 1. 2. *tacitus* Berol. 3. *tantis* Berol. 2. quidam tentavit *tacitis q. l. ubis*; ed. pr. min. *leviter undis*; cod. Lips. *unguis*.—14 Bauer. Wund. et Bach. ex edd. pr. maj. min. cum aliis vett. et plur. codd. etiam Beroll. 1. 2. 3. et omnibus Angll. et Zwicc. dederunt *Ceruleus placidis*; Stat. emend. *Ceruleis placidus*, quod Broukh. primus recepit, et tres libri Voss. nunc confirmant: *Ceruleus tacitis* Berol. 4. *placida p. v. s. aqua* dedit H. Voss. *Cerulea placidus per v. s. aqua?* conj. Huschk. pro vada in Reg. *prata*; Heyn. conj. *freta*.—15 *Quantus ab* Beroll. 1. 2. *atherio* in vulg. *aërio* e Reg. et uno Voss. cum Baner. reposuit etiam Bach: *contingis* Berol. 3. et unus Bronkh. *contingere* Colot. *consurgens* Palat. 'His Voss. substituit *conscondens*. Fatendum est non satis accurate montem dici 'vertice atherio contingere nubes,' nam 'ætherius vertex' nubes jam superavit. Verum multo certiore medelam offerunt duo codd. pro *atherio* exhibentes *aërio*. Hæc lectio Tibullo restituenda videtur; nam 'aërii montes' perpetuo dicuntur.' Huschk. Mox ed. Lips. *intonsas*: pro vulg. *arat*, (quod tuerunt codd. Par. Stat. Mur. omnes Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis.) Exc. Perr. et Vat. 1. cum codd. Mur. et edd. Plant. Gryph. 1573. Dous. Passer. Morell. Voss. et Wund. *alat*: 'est tamen hoc ipso Tauro frigidus inprimis in poëta.' Heyn. Sed hæc fortasse non Tibulli culpa est. Fieri enim potuit, ut librarius sententiam corrumpere, duorum verborum *contingens* et *alat* inter se permutando modos. Nempe Tibullus ita scripsisse videtur, *Quantus et aërio contingat vertice nubes Frigidus intonsus Taurus alens Cilicas*: sic omne orationis frigus evanescit.' Huschk. Beck. tentabat *habet*, et Burm. *adit*. Par. et ed. pr. min. habent *Cylicas*.

NOTE

nobilissimus Gallie fluvius Carnutum fines præterfluit, potius quam secat; dicitur autem 'Carnutus fluvius,' ut Tyberis 'Tuscanus amnis' dictus est.

13 *An te, Cydne, canam*] Sperat se alium Messalæ triumphum Carmine celebraturum esse, tunc enim Messala in Isauria bellum gerebat. Cydneus vero Ciliciæ fluvius est, qui Tarsum prætervectus in mare influit. Ciliciæ autem proxima Isauria est, quæ sunt regiones minoris Asiæ.

16 *Intonsos Taurus alat* [*arat*] *Cilicæ*] *Intonsos Cilicas* vocat eos, qui Taurum eamque Ciliciæ partem, quæ Trachea dicebatur, incolabant: ut eorum regio montana erat, asperiores proinde erant, agrestiores. Est au-

tem Hypallage, unumque pro alio subjicitur. *Taurus arat Cilicas*, pro *Cilices arant Taurum*. Nonnulli legunt, *alat*, pro, *arat*, adducti nempe Strabonis auctoritate, qui scribit montis Tauri fastigium adeo ferax esse, ut alere possit multa hominum millia. Advertant tamen hi, *alat* esse subiectivum, qui modus hic non convenit. Taurus autem Asiæ mons est maximus, qui e Ciliciæ in extremas Indiarum oras, et in Oceanum Borealem, per varios terrarum tractus, in quibus varia sortitur nomina, protenditur. Dicitur porro frigidus ob altitudinem, et arborum et sylvarum densitatem.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

H

Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes

Alba Palæstino sancta columba Syro ?

Utque maris vastum prospectet turribus æquor

Prima ratem ventis credere docta Tyros ?

20

Qualis et, arentes cum findit Sirius agros,

Fertilis æstiva Nilus abundet aqua ?

candida columba sacra Palastino suo vagetur illæsa per oppida frequentia? et quomodo Tyrus prima erudita committere naves fluminibus e turribus prospiciat in mare spatiosum? et qualis sæcundus Nilus æstiva unda circumfluat, cum Canicula cam-

—17 Guelf. 1. *ut volucres*: Berol. 2. *crebras volitet*: Berol. 4. *per undas*.—18 Ed. pr. maj. *palestino*: Par. Siro; Scal. 1. e cod. suo.—19 *Atque Broukh.* 1. *prospectat* Scal. rec.—20 Witt. 1. *posse*, et pro v. l. *docta*; Witt. 2. *recta*: in plerisque Stat. *Tyros*; ed. pr. maj. *Tyros*; ed. pr. min. *Tiros*.—21 Colot. *ardentes*: H. Voss. *quom*: cod. Lips. *confundit*; ed. pr. maj. *confundit Syrius*; Reg. *confundit*; in duobus Statianis *scindit*.—22 Par. *Nilus*: cod. Lips. Witt. 2. *Dat.* et Scal. rec. cum ed. pr. min. *abundat*; 'quod recipiendum videtur, quamvis præcesserint *volitet*, *prospectet*. Sæpe classici scriptores hoc modo variant orationem.' Huschk. Beroll. 3. et Witt. 1. *habun-*

NOTE

18 *Palestino sancta columba*] Palæstinis sancta dicitur columba, quam non edunt. Lege enim cautum fuisse tradunt Scriptores apud Syros, quorum regio Palæstina est, ut columbas et pisces non ederent. Hyginus Fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Palæstina pars Syriæ, quam Palæstinî, seu Philistinî in sacris Scripturis, populi incoluerunt, Arabiæ est, Phœniciæ, et mari Mediterraneo contermina: valgo nunc dicta, Terra Sancta.

20 *Prima ratem ventis credere docta Tyros*] Artem navigandi alii Neptuno, alii Minervæ, alii Pyrrhono Lydo, alii Samothracibus, alii aliis tribuunt inventoriis. Pomponius Mela cum Eusebio Pamphili scribit Phœnicas, seu Tyrios maria primos adire instituisse, navesque excogitasse: quam sententiam amplectitur Tibullus. Tyros vero urbs est Phœniciæ, olim insula præalto quatuor stadiorum freto a continenti divisa, sed Alexandri Magni quondam eam op-

pugnantis opera eidem continenti commissa. Vide Q. Curtium lib. iv. cap 2. et 3.

21 *Cum findit Sirius*] Sirins stella est in ore Canis sideris, quæ a Latinis 'Canicula' dicitur. Ad hanc stellam cum Sol accedit mense Julio duplicat æstus, et mortalium corpora languida reddit, terramque et agros ita exsiccatur et exurit, ut *findi* et hiscere videantur. Virgil. 'Ergo ubi huiusmodi siti findit Canis æstifer arva.'

22 *Æstiva Nilus*] Nilus est fluvius Egypti, cujus fons et origo olim erat ignota; novæ vero relationes Nilum in intima Æthiopis regione, maxime ad Austrum asserunt nasci; unde per varios circuitus, longosque multarum regionum tractus, per Egyptum, quam æstate limo et arenis suis sæcundat, plurimis etiam et magnis in itinere receptis fluminibus, ingenti aquarum mole septem ostiis in mare Mediterraneum exoneratur. Æstiva aqua dicitur abundare, quia æstate in campos Egyptios exundat. De his vide Senec. Quæst. Nat. So-

Nile pater, quam possū te dicere causa,

Aut quibus in terris oculuisse caput?

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,

25

Arida nec Pluvio supplicat herba Jovi.

Te canit, atque suum pubes miratur Osirim

Barbara, Memphiten plangere docta bovem.

pos aridos hiulcat? O Nile pater, qua ratione, aut qua in regione possum referre te abscondisse caput tuum? Terra tua propter te nullas pluvias petit, nec sicca gramina Jovi imbrifero vota faciunt. Juventus fera erudita lugere bovem Memphi-

dat; sic etiam in Berol. 1. sed lit. e superscr.—23 Angl. 2. Witt. 1. et Bern. quanam te possim; Berol. 3. q. te possum; plures ap. Stat. et Voss. Palatt. Par. Reg. Guelf. 1. 4. duo Broukh. Angl. 1. 2. 5. Berol. 2. uterque Zwicc. Exc. Pocc. et edd. H. Voss. Wund. et Bach habent possim; cod. Lips. Witt. 2. unus Broukh. Beroll. 1. 2. 4. pauci ap. Stat. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal. possum; Rheg. posim; Vindob. possem: Berol. 1. tibi dicere.—25 Ed. pr. maj. et Lips. tellus te: Par. ymbres; ed. pr. maj. hymbres.—26 Arrida Par. pluvias Berol. 2. supplicat Witt. 2.—27 Witt. 1. unus Scal. et Ald. 2. proles; duo Stat. Vatt. duo Broukh. omnes Beroll. Par. Witt. 2. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. pubes; codd. Heyn. et Ald. 1. pubem: Par. Osirim; H. Voss. dedit Osirin, invitis codd. quod primus induxisse videtur Mur. Osirim exhibent edd. vett.—28 Memphitem cod. Lips. omnes Beroll. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. Memphiten ex Aldd. revocavit Heyn. plaudere Exc. Pocc. Perr. et Lips. Angl. 1. Vatt. 1. 2. Brix. et Venett. 1491. 1493. sed plangere testantur omnes Stat.

NOTE

lin. Strab. novasque de Nilo relationes.

26 *Nec Pluvio Jovi*] Jovis Pluvii simulacrum Athenienses venerabantur, aramque ipsi positam in monte Hymetto: unde cum opus erat pluviam comprecabantur; proptereaque etiam 'Jupiter Hymettius' cognominatus, qui et 'Ombrius,' seu Græce 'Ὀμβριος,' et 'Téros, id est, pluvialis et pluviosus. In monte etiam Parnete in Attica Juppiter Ombrius colebatur. Vide Pausan. in Atticis, et Phornutum. Tertullianus sacra, quæ Pluvio Jovi fiebant, vocat Aquilicia in Apologet.

27 *Pubes miratur Osirim*] Osirim seu Osirin et Nilum non solum eundem Deum, sed et idem nomen esse contendunt Plin. lib. v. cap. 9. 'Siris quoque Nilus nominatus est per aliquot milia.' Sirin olim Nilum

vocabant Æthiopes; Syenes incolis Nilus dici cœpit. Osiris autem vox est composita ex articulo Græco *ὀ*, et *siris*, quod patet ex his nominibus Ægyptiacis, 'Busiris,' 'Petosiris,' 'Calasiris,' &c. Osiris autem dicitur docuisse primus Ægyptios arare et colere terram, uti vino, messes et fructus colligere; ipsumque postquam cum conjugē Iside diu in Ægypto regnasset, clam a fratre Stiphone fuisse oppressum tradunt; cumque bos, dum sepeliretur, cœpisset apparere, eum esse Osirim homines putaverunt, adoraveruntque ut Deum, et Apim vocaverunt, hoc est, bovem, lingua Ægyptiaca.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] 'Apim' nominabant hunc bovem, quem certos vitæ annos excedere non licebat: hunc in lacum demersum Ægyptii, indicto justitio, veste

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
 Et teneram ferro sollicitavit humum. 30
 Primus inexpertæ commisit semina terræ,
 Pomaque non notis legit ab arboribus.
 Hic docuit teneram palis adjungere vitem :
 Hic viridem dura cædere falce comam.
 Illi jucundos primum matura saporos 35
 Expressa incultis uva dedit pedibus.
 Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
 Movit et ad certos nescia membra modos.
 Bacchus et agricolæ magno confecta labore
 Pectora tristitiæ dissoluenda dedit. 40

ticum celebrat te, et suum Osirim suspicit. Osiris primus aratrum artificiosa manu fabricavit, et ferro mollem terram exercuit. Ille primus semina rudi humo credidit, et collegit poma ex arboribus nondum cognitis. Idem monstravit flexibilem vitem pedamentis alligare, idem docuit rigida falce vernantes frondes amputare. Eidem racemus maturus primo sordidis pedibus exculcatus suaves liquores præbuit. Latex ille instituit inflectere voces cantu, et excitavit rudes pedes ad certos numeros. Bacchus etiam coloni corpora defatigata duro opere concessit mariori recre-

~~~~~

Beroll. Par. alii.—29 *Osyris* Par.—30 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *Et veterem*.—31 Ed. pr. maj. *inexperte*.—32 Guelf. 2. *legit in*.—33 In nonnullis Stat. *ternam*.—34 ¹ Emendavit nescio quis, *curva c. falce*; quod recte rejiciens Broukh. 'duram' dici falcem ait propter ferri rigorem. Sed præstat sequi Voss. qui 'severam' vel 'immitem' interpretatur. *Huschke*. Par. *cedere*.—35 Par. Guelf. 3. Witt. 1. Bronkh. 1. Dat. ed. pr. maj. min. cum Venet. 2. Rheg. et aliis vett. *jucundos*: cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. Dresd. Ask. et Angl. 5. *sopores*.—36 Stat. conj. *inlutis*, i. e. illotis; Heins. *adductis*.—38 Angl. 2. *ad tritos*.—39 Heins. conj. *constricta*.—40 Mur. Passer. Guy. Heins. omnes malebant *lætitiæ*, quod etiam Stat. in uno Colotii libro, quanquam vano forte rumore, esse audierat; Burm. *tristitia*, quod exhibet Colot. legere mallet: nostram confirmant Par. omnes Angl. et Beroll. complures H. Voss. et uter-

NOTÆ

scissa, et laceratis crinibus, defunctum plangebant. Invento vero alio, mirifice lætabantur. Si omnes de Apide nugas nosse velis, adito Strab. lib. xvii. Plin. lib. viii. cap. 46. Solin. cap. 35. Ammiani Julianum, Melam Pompon. Diodor. Sicul. lib. i. Macrobian. lib. i. Saturnal. cap. 21. Liliuin Giraldu. de Diis Gentium Syn- tagm. 6. Selden. de Diis Syris, Syn- tagmate 1. &c.

39 *Bacchus et agricolæ*] Osiris idem est apud Ægyptios, qui Bacchus apud

Græcos, de cujus nominis varietate Ausonius ait: 'Ogygiæ me Bacchum vocant, Osirim Ægyptus putat, Mystæ Phaneten nominant, Dionysion Indi existimant, Romana sacrum Liberum, Arabica gens Adonium, Lucaniacus Pantheum.'

40 *Pectora tristitiæ dissoluenda*] Mirum est, quantum hic versus torqueat Interpretes. Nullos fere reperio, qui hunc possint concoquere. Alii legunt *lætitiæ*, alii *lætitiæ*, alii ita legi exoptant. Quod sane non displice-

Bacchus et afflictis requiem mortalibus affert,

Crura licet dura compede pulsa sonent.

Non tibi sunt tristes curæ nec luctus, Osiri,

Sed chorus, et cantus, et levis aptus amor;

Sed varii flores et frons redimita corymbis, 45

Fusa sed ad teneros lutea palla pedes :

anda. Bacchus quoque solatium affert conflictatis hominibus, tametsi eorum crura resonent ferreis compedibus vexata. O Osiri, nec graves solitudines, nec dolor tibi conueniens est, at saltationes, et cantilenæ, et Amor jocosus te decet; at diversi flores, et caput cinctum hedera; at vestis crocea ad molles pedes defluens, et Tyria indumenta, et fistula suavis modulatione, et arcula tenuis sacrorum arcanorum cu-

que Zwicc. dabit Angl. 2.—41 Angl. 1. *aflictis*: Par. *offert*.—42 'Versus 39-42. ex alio Carmine illatos suspicor; nimis aliena est Bacchi commemoratio.' Heyn. In Vat. uno Stat. Florent. Beroll. 2. 4. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. fere omnibus, *cupide*, ortum e scriptura *cūpide*; u enim pro o scribere solebant; (Vide Koppii Tachygr. Vett. Tom. I. p. 269.) hinc in Rom. *cupede*: sed *compede* habent Angl. 5. Ask. Berol. 4. a marg. Monac. et ed. pr. min. quod revocatum ab Aldo, non derelictum postea nisi a Bronkh. qui versum ita emendando corrupti, *cupide inulta sonent*; invenerat ille in Witt. 2. Scal. rec. Angl. 3. et Colb. *multa pro pulsa*, unde formabat *inulta*, improbante Doct. Jortin, in Tracts Vol. II. p. 852. qui malebat *inuista*; Exc. Pocc. et Perr. nonnulli Stat. et Vatt. 1. 2. *pressa*; Angl. 5. *pulea*, vel *victa*; Beroll. 1. 3. et Dat. *vincta*, ut conj. Medebach. in Obs. p. 70.; Laud. unus Bronkh. Angl. 2. et Berol. 2. *sonant*.—43 Beroll. 1. 3. Corv. Dat. et Angl. 3. 4. *sint*: Par. Bronkh. 1. Ald. Gryph. et Plant. *non luctus*; omnes Angl. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nec*; Sfort. *vultus*, quod dederunt Broukh. et Vulp. improbante Jortin. *Osiri* ed. pr. min.—44 *Et thorus* Angl. 3. *Et torus* tres ap. Huschk. locus Vindob. et *quantus pro et cantus* ed. pr. min. *levis* et Guelf. 1. 4. Florent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Brix. et Ald. 1. quod Mur. Basil. 1569. Plant. Gryph. et Dous. mutarunt in *lenis* et; Berol. 4. habet quoque *lenis*: Berol. 1. 3. *actus amor*; cod. Lips. *artus*.—45 Idem cod. *vacui*; Berol. 1. 3. *variis*; cod. Lips. *coribis*; ed. pr. min. omisso apice *coribus*; Par. *chorinbis*.—46 *Fusa quoque* unus Palat. uterque Zwicc. ed. pr. maj.

NOTE

ret. Puto tamen hoc modo posse ordinari: *Bacchus etiam pectora agricolæ magno tristitiæ labore confecta dissolvenda dedit. Juxta illud Senecæ in Hippolyto vs. 445. 'Curas Bacchus exoneret graves.'*

42 *Compede pulsa*] Alii legunt, *pressa*. Idem Tibullus lib. II. 'Spes etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.'

43 *Non tristes curæ*] Ovid. etiam de Arte Am. 'Cura fugit multo di-

luiturque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit, Tunc dolor et curæ rugaque frontis abest.'

46 *Lutea palla*] 'Palla,' ait Servius, 'proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia;' deinde ad Citharædos et Saltatores translata est. Tam igitur palla, quam stola mulierum peculiaries fuere, et matrum-familias causa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut ait Ulpian. lib. XLIV.

Et Tyriæ vestes, et dulcis tibia cantu,

Et levis occultis conscia cista sacris.

Huc ades et centum ludis Geniumque choreis

Concelebra et multo tempora funde mero.

50

Illius e nitido stillent unguenta capillo,

Et capite et collo mollia sarta gerat.

pax. Huc adesto, et centum ludos, et Genium tripudiis frequenta, et perfunde caput multo vino, et aromata fluant ex illius comis splendidis, et gestet coronas teneras et vertice et collo suo. Ita hodie accedas, ut tibi honores tharis præbeam,

Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. et Lips. ap. Heyn. *pedem* ed. pr. maj.—47 Frut. primus conj. *dulci*, postea Dous. P. et Guy. et sic Goth. Vulp. 1. Voss. et Bach; *dulcia* in nonnullis codd. cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rhag. et Lips. *dulcis t. flatu* legi jussit Heins. ‘*cautus enim præcesserat.*’—48 ‘Broukh. *mallet brevis*; sed *levis* esse debuit, cum vitilis seu viminea esset, et a virginibus, quas *καρπόπορος* vocabant, portaretur.’ Heyn.—49 Statii emend. *ludis*, quam primus restituit Broukh. firmant Mon. Ask. et Voss. 3. Vestigia hujus lect. in *ludea*, corrupt. ex *ludeis*, cernuntur, quod e Guelf. 1. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt: Guyeti conj. et *sanctum ludo* H. Voss. in textum admisit: in omnibus aliis codd. et edd. vett. *ludos*, unde Heyn. et Markl. et *Genium ludo Geniumque*: Huschk. proposit, et *Genium ludis centumque*.—50 *Concelebra: multo* Berol. 3. Dat. et ed. pr. min. *tende* Guy. *fonde* cod. Lips.—51 *Illius nitido* Reg. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. probante Santen. et *nitido* cod. Lips. Beroll. 2. 3. 4. Par. Dat. Stat. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angl. ed. pr. min. Ald. et Scal. e *nitido* Guelf. 1. 4. Exc. Pocc. Witt. 1. 2. Vat. 2. et Palat. cum Basil. Mur. Plant. Gryph. aliis; Heyn. verbo *Illius* offensus, corr. Et *Syria e nitido....geras*: cod. Lips. *onguento capilli*.—52 Heyn.

NOTÆ

47 *Tyriæ vestes*] Vestes purpureæ; in urbe enim Tyro optima purpura tingebatur. De quibus supra pluribus.

48 *Conscia cista sacris*] Occultantur in cistis seu arculis Orgia Bacchi, et sacra Isidis et Osiridis, aliorumque Deorum arcana mysteria et secreta mystica. Apuleius: ‘Ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus, celans operta magnificæ religionis.’ Unde Martialis ‘Cistigeros’ sacrorum horum Custodes et Sacerdotes per contemptum vocat: ‘Nupsisti Gellia Cistigero.’

49 *Et centum ludis*] Centum dixit pro multis. Ea autem certamina intelligit, de quibus Virgilius: ‘Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.’

Geniumque choreis] Genium dice-

bant Antiqui naturalem Deum uniuscujusque loci, vel rei, aut hominis. De Genio hominis, sic Censorinus: ‘Genius ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed nos ab utero matris acceptos ad extremum usque vitæ diem comitetur.’ Genium autem celebrabant, ipsi sacrificando, et ludis, et choreis, et conviviis indulgendo. Unde Ovid. Remed. Am. ‘Aleaque, et multo tempora funde mero.’

51 *Illius e nitido*] Sic res sacra fiebat Genio, die præsertim natali, Genioque offerebantur flores, et sarta, merum seu vinum, liba, unguenta seu aromata, thus, et aliquando etiam animalia, ut apud Horat. III. Od. 17. ‘Cras Genium mero Placabis, et

Sic venias hodiernæ: tibi dem thuris honores,

Liba et Mopsopio dulcia melle, feram.

At tibi succrescat proles, quæ facta parentis

55

Augeat, et circa stet veneranda senem.

Nec taceat monumenta viæ, quem Tuscula tellus,

Candida quem antiquo detinet Alba lare.

et offeram liba Mopsopio melle suavia. Tibi vero nascatur filius, qui res gestas patris amplificet, et officiosus circumstet te senem. Neque sileant monumenta itineris, quæ Tuscula regio, et Alba candida veteri domicilio terminat. Ibi enim

*****

malit, *E capite et collo.*—53 *Sic venies* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *veniat* Guelf. 1. 4. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. *venias* exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 8. Corv. omnes Beroll. et Angl. ed. pr. min. Aldd. Mur. Stat. et Scal. *hodierna* Aldd. *odierna* cod. Lips. Pro vulg. *dum*, cod. Lips. Stat. Angl. 1. 3. omnes Beroll. Zwic. 2. plur. H. Voss. Witt. 1. 2. Guelf. 2. 3. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Land. et Par. cum ed. pr. min. Vicent. Venet. 2. et Heyn. 1. 2. habent *dem*, quod reposuerunt Scal. Broukh. Vulp. Voss. Bauer. et Wund.; *dein* Dat. *det* Colb. *dent* Angl. 4. *dum* Guelf. 1. 4. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. Colin. Gryph. Plant. et sic Heyn. 3. *honorem* Guelf. 2.—54 *Libaque Mopsopio* in Vat. Heins. et Voss. 2. quod reposuit Broukh. *Lilia* Berol. 2. et a marg. *Liba mesopia*; Berol. 3. *Libia et Mesopia*; Par. *Liba et Mesopia*; ed. pr. min. *Liba et Mesopia* ... *mella*; ed. Lips. *Libo*, et; Guelf. 2. *Libem et M. d. mella favo*; Berol. 4. *mespie*, et in marg. *mopsopio d. mella feram*, et a m. sec. *favo*; Passer. *Mopsopie*; Par. Broukh. 2. 3. unus Palat. Beroll. 2. 3. Angl. 1. 3. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. et Rheg. habent etiam *mella*; unus Heins. *dulcia mellis aro*; unde ille, *tibi dum turis honores Libem et M. d. melle favo.*—56 *Audiat unus Palat. circa* Par. *contra* Angl. 3. *venerata* Sfort. Corv. Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. et Scal. rec. quod, præeunte Stat. in textum intulerunt Broukh. et Vulp. abiecit Heyn. *veneranda* testantur cod. Lips. Par. Reg. omnes Guelf. Angl. Beroll. alii.—57 *Ne taceat* in plur. Stat. Beroll. 2. 3. Par. et Angl. 1. *Ne taceam* Scal. rec. *Non taceam* cod. Lips. Broukh. 1. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. et Gebh. *Nec taceant* cod. Scal. nonnulli Stat. Corv. et Angl. 3. 4. ut edidit Dous. at *Nec taceat* legitur in Palatt. Beroll. 1. 4. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Land. Vatt. 1. 2. Angl. 2. 5. aliis, cum edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *quæ* cod. Lips. Par. ed. pr. maj. et min. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. Gebh. Scal. et Dous. *quem* Venet. 2. Rheg. Vicent. 7 Venett. 1487. 1491. 1493. *que* in uno Broukh. *quæ* ed. Lips.—58 *Candidaque* in vulg. quod revocarunt H. Voss. et Wund. *Gaudia* *que* ed.

NOTÆ

porco bimestri.' Luculenter sacrificium Genii hic describit Tibullus, sed non minus eximie idem fecit lib. II. Eleg. 2. 'Ipse' snos Genius adsit visurus honores, Cui decorent sanctas mollia certa comas. Illius puro distillent tempora nardo; Atque satur libo sit, madeatque mero.'

54 *Liba et Mopsopio*] Non immerito etiam liba Baccho sive Osiri offerun-

tur, a quo mel inventum esse referunt Ovid. Fast. III. 'Liba Deo fiunt, succis quia dulcibus ille Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.' Et paulo post: 'Melle pater fruitur, liboque infusa calenti Jure repertori dulcia mella damus.' Libum autem genus est dulciarii cibi, ex farre, caseo, melle, et oleo, quod sacrificiis adhiberi solebat. Attica terra dicta

Namque opibus congesta tuis hic glarea dura

Sternitur; hic apta jungitur arte silex.

60

Te canet agricola, e magna cum venerit urbe

Serus, inoffensum retuleritque pedem.

At tu, Natalis, multos celebrande per annos,

Candidior semper, candidiorque veni.

tuis sumtibus acervatum sabulum asperum insternitur, et lapides convenienti artificio connectuntur. Laudant te rustici, cum tardi e magna civitate venerint, et illasos pedes reportaverint. Tu vero, o Natalis, colende mihi per multos annos, redi felicior, et continuo felicior.

~~~~~

Lips. *Candida* quem reposuit Broukh. et hanc lect. tuentur omnes Beroll. plur. H. Voss. Rheg. Venett. 1520. Vulp. et Bach. pro *Alba* in uno Stat. arva.—59 Abest a cod. Lips. *glarea*.—61 Idem cod. cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *canit*, omissa, ut in omnibus fere codd. præpositione, quam habent Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et Scal. e Vaticano tandem *canet* reposuit Broukh. 'Præpositio ab iis adjecta est, qui postremam in voce *agricola* syll. producendam esse opinabantur: aliter se res habet; in hac enim sede, sententia vi Cæsurae determinata, brevem esse ferendam ipse Tibull. docet, l. 10. 13.' Bach. 'Lectio ista metrum jugulat. Nunquam nec Tibullus nec Propertius usi sunt licentia, qua vel Comici raro utuntur, producendi brevem syllabam vocali terminatam quamvis in Cæsura sit.' Huschk. Witt. l. *quom*.—62 Edd. pr. maj. et min. in *offensum*.—63 Sfort. *celebrate*; unus Stat. *celebrata*: Briss. de Form. l. p. 60. memoriæ lapsu, an ex libris, venerande adducit.—64 *Splendidior* Monac. *redi* Sfort.

NOTÆ

est 'Mopsopia' a 'Mopsopo' rege: unde Mopsopium mel idem est quod Atticum seu Hymettium, quod maxime commendabatur.

57 *Nec taceat [taceant] monumenta viæ]* Scilicet liberi tui. Valerius Corvinus Messala viam aut stravit, aut restituit sumptibus suis ab Alba longa Tusculum nasque; hujus viæ meminit etiam Martialis. viii. 3. 'Et cum rupta situ Messallæ saxa jacebunt.' Alba autem et Tusculum oppida sunt Latii. Alba autem dicitur 'candida,' et, 'Alba,' quia dicitur Æneas albam porcā cum triginta fœtibus ejusdem coloris ibi comperisse; a quo omne triginta post annos Ascanius urbem condidit, quam vocavit 'Albam,' quam inde etiam Tibullus appellat 'candidam.' Tusculum vero nunc vocatur *Frascati*.

61 *E magna cum venerit urbe]* Urbem Romam intelligit, quomodo ab eodem intelligitur lib. ii. Eleg. 5. 'Hic magnæ jam locus urbis erit.'

63 *At tu, Natalis]* Natales dies maxime culti ab Antiquis. Fuerunt autem dies natales, et Deorum, et Principum, et urbium, et privatorum hominum, quorum omnium Natalium exempla exstant passim, atque etiam in sacris Literis.

64 *Candidior candidiorque]* Hoc est, 'magis magisque beatus, Jucundus et felix.' Unde et Catullus: 'Falsere vere candidi tibi Soles.' Frequens est apud Veteres ejusmodi locutio. Apul. Miles. Fab. lib. viii. 'Nonnunquam etiam cœna poculoque communi carior cariorque factus.' Silius item Ital. lib. xv. 'Consul ovans major majorque videri'

ELEGIA VIII.

NON ego celari possim, quid nutus amantis,

Quidve ferant miti lenia verba sono.

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum:

Præcinit eventus nec mihi cantus avis:

Ego minime abscondi feram, quicquid amantium signa, aut quid indicent blandi sermones leni voce; neque mihi sunt sortes, nec exta Cælitum conscia; nec alitis

Eleg. ix. e Scal. recensione. In ed. pr. maj. hæc præfixa leguntur, *Queritur de Pholoe*: ed. pr. min. habet hæc, *queritur de pholoe dilecta a Maratho*. —1 In cod. Lips. Statianis Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Vicent. *celare possum*; in Exc. Pocc. Laud. Venet. 2. Rhag. Venet. 1487. 1491. 1493. Mur. Dous. Plant. et Gryph. *celari possum*; Ald. 1. *celarim, possit*; Ald. 2. *celari possum*; Vindob. Mon. unus. Voss. Zwic. 1. et Berol. 4. a m. sec. testantur etiam *celari*; Corv. Reg. alii, *possum*; Guelf. 1. ab al. m. *Nunc ego celari haud possum*; Scal. primus dedit *possim*, quem recentiores, H. Voss. excepto, secuti sunt: *vultus pro nutus* in Aldd. *amoris* Sfort. Berol. 1. Witt. 2. Scal. rec. Dat. Colb. Venet. 2. Rhag.—2 Par. *ferat*: Berol. 2. *mitti l. v. somno*: Reg. Exc. Perr. Witt. 2. duo Palatt. Angl. 1. 4. 5. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *lenia*; unus Palat. *dulcia*; et sic Broukh. 1. sed pro v. l. in marg. *lenia*.—3 Goth. Voss. 4. et ed. pr. min. *turba*; ceteri omnes, tam editi quam scripti, *fibra*.—4 *Exprimit eventus* Vat. ap. Stat. duo Palatt. Angl. 1. et Cyll. in Comment. *Præcinit* Par. ed. pr. maj. et min. cum Venett. *Præcinet* ed. H. Voss. *Premis* et unus

NOTE

1 *Non ego celari*] Alii legunt, *celare*: aliqui vero Codices antiqui sic habent: *Non ego celarim, possit quid vultus amantis*: quod sane mihi non improbat. Hæc Elegia Tibullus hortatur Pholoën, ne tam dura esse velit in Marathum, quem Poëta valde amabat. *Celari* ponitur passive, ut 'edoceri.' et sensus est: Se omnes amatorios motus optime nosse, ex assiduo amoris usu.

Nutus amantis] Nutus, signum est oculorum, aut motus seu gestus capitis, qui sermonis est loco. Ovid. Art. Am. lib. i. 'Nil est opus digitis, per quos arcana loquaris; Nec tibi per nutus accipienda nota est.'

2 *Lenia verba*] Ornata, et vocis molitudine grata, lenesque illi sa-

surri, de quibus Horat. i. Od. 9. 'Nunc et campus, et aræ, Lenesque sub noctem susurri Composita reptantur hora.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] De sortibus dictum pluribus Eleg. 3. Hanc fere sententiam Tibulli repetit totidem verbis Ovidius: 'Non ego, Phæbe, datas a te mihi mentiar artes, Nec nos aëriæ voce monemur avis.'

Fibra Deorum] Fibrae Servio sunt venæ quædam, et nervi qui decurrunt per jecur: vel, ut alii volunt, jecoris sunt extrema, seu extremitates. Hic autem tangit Poëta extispicium in libationibus fieri solitam.

4 *Præcinit eventus*] Alii legunt, *Exprimit*: retinemus *Præcinit*, quia Tibullus loquitur de Angurio, quo,

Ipsa Venus magico religatum brachia nodo 5
 Perdociuit, multis non sine verberibus.
 Desine dissimulare; Deus crudelius urit,
 Quos videt invitos succubuisse sibi.
 Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos? 10
 Sæpeque mutatas disposuisse comas?
 Quid fuco splendente genas ornasse? quid ungues
 Artificis docta subsecuisse manu?

cantus prædicit mihi futura. Venus ipsa erudiit me vinctum lacertos vinculo mago, nec absque multis plagis. Cessa fingere. Asperius incendit Deus, quos cernit nolentes sibi subditos esse. Quid jam iuvat exornasse teneros crines, et crebro variatos capillos concinnasse? Quid prodest comas unguento nitente decorare? Quid proficit unguis perita manu artificis succidis? Incassum nunc indumenta, in-

~~~~~  
 Palat. unde Gebh. faciebat, *Promit et*: pro *cantus* in Reg. *carmen*.—5 In Broukh. *collo*, sed pro v. 1. *nodo*.—6 *Prædociuit* Guelf. 3. Monach. et Angl. 5. *Perdociuit Marathum* Florent. ap. Stat. *vulneribus* idem cod. cum Berol. 1. 3. et Witt. 2. Falso Heinsius Ald. 2. ascripsit, quod repetitum ab Heynio, Rhag. habere *vulneribus*; habet enim *verberibus*.—7 Ed. Lips. *dissimulare*: Corv. *crudelius urget*.—8 Witt. 2. Laud. et Angl. 2. *invictos*.—9 *Q. tibi tum Sfort. prodest molles* Beroll. 2. 4. et Broukh. 2. 3.—10 *Sæpe et* Florent. *turbatas* in Exc. Perr. et Pocc. et uno Broukh. *deposuisse* Guelf. 3.—12 *Quid succo* cod. Lips. Witt. 1. 2. et Exc. Perr. *succo* Guelf. 2. unus Palat. Broukh. 1. et Scal. rec. et vet. quod recepit Heyn. *fuco* Broukh. 2. 3. *fuco* uterque Zwicc. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. et Angl. plur. ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. Brix. Venet. 1487. Ald. Mur. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. et Bach: *comas* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Par. omnes Angl. Corv. Guelf. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Aldd. *genas* unus Stat. Exc. Perr. et Berol. 4. a m. sec. *ornare* unus Stat. Corv. omnes Angl. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 1. 3. 4. Exc. Lips. et Perr. ed. pr. min. Aldd. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. Wund. et Bach. *genas ornasse* Exc. Pocc. Colot. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Mur. et Plant. unde Scal. in Castigat. proposuit *succo s. genas onerasse*; Exc. Lips. *redimire*; Heins. conj. *genas relinire*, 'quod ne Latinum quidem est.' Huschk. —12 Berol. 3. et Dat. *doctos*: unus Palat. et pauci alii *supposuisse*; Reg.

## NOTE

quid aves gustu, cantu, garritu, volatu portenderent, quærebat.

5 *Ipsa Venus magico*] Fingit se quasi discipulum a Magistra Venere edoctum, atque plagis affectum, ut diceret, vel ex nutibus cognosceret, quis adolescens, cujus puellæ ardeat amore.

9 *Quid tibi nunc molles*] Hic est sensus: Quid tibi prodest, o Marathe, tanto studio formam excoluisse, ut Pholoën tui amore incenderes?

Contra enim accidit; non enim illa tui, sed tu ipsius amore correptus es; itaque nunc tibi, etiamsi inornata et incomta venerit, placet.

11 *Fuco splendente genas* [*comas*] Plures legunt, *genas*, nec male: jam enim dixit Poëta, *comas*. Fucus erit sandix, vel cerussa: sed plures legunt, *succo*, non *fuco*. Aut si loquatur de capillis, fucus sumitur pro unguento quo capillos suos perungebant, ut essent gratiosiores: quod etiam

Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus,

Ansaque compressos colligit arcta pedes.

Ipsa placet, quamvis inculto venerit ore,

15

Nec nitidum tarda comserit arte caput.

Num te carminibus, num te pollentibus herbis

Devovit tacito tempore noctis anus?

*cassum pallia commutantur, et corrigiæ angustæ pedes constrictos vinciunt. Arridet ipsa amica, licet neglecta facie accesserit, et non composuerit longo artificio splendidum verticem. An te vetula suis cantibus devovit? An te pallidis gramini-*

\*\*\*\*\*

*succubuisse.*—13 Berol. 3. et Dat. nam: Colb. *mutatur*; Broukh. 1. *portantur*, et pro v. 1. *mutantur*.—14 *Arctaque constrictos cogit aluta pedes* unus Broukh. sic Ald. 1. ac deinde Colin. *compressos colligit arte* Exc. Lips. *compressos* Reg. *colligat* in eodem, Broukh. 1. ed. pr. min. Ald. 2. Plant. et Scal. *alligat* unus Bronkh. unus Palat. Berol. 2. Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *adligat* Stat. *collit* unus Broukh. *colligit* Sfort. unus Palat. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Pocc. Laud. Corv. Vat. 2. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. quod reposit Broukh. sic etiam Guelf. 3. superscr. tamen a tanquam elegantius; *colliga* cod. Lips. *arte* Sfort. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Angl. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. 2. et Dat. *arcta* unus Stat. *illa* unus Vat. *arcta* unus Broukh. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *sinus* pro *pedes* Reg.—15 *Illa* cod. Lips. omnes Beroll. nonnulli Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Exc. Pocc. Laud. Par. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Basil. cum vulgg. *Ipsa* Florent. ed. pr. maj. Lips. Ald. 1. et Colin. quod revocavit Scal.—16 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *nimum*: in Berol. 2. *compressit*, et a marg. *comperit*.—17 *Non t. e. non* Witt. 1. Angl. 2. *pollentibus* cod. Lips. Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *pollentibus* Guelf. 4. et Brix. *palentibus* (non ut citatur ab Huschk. *patentibus*) in Par. *pollentibus* correxit Broukh. quod nunc firmant Vindob. Bern. Voss. 2. et Guelf. 1. a m. sec.—18 *Devovitat* Brix.—19 Sfort. et Colb. *segetes*;

#### NOTÆ

hodie faciant non pauci. Horat. ii. Od. 7. 'Coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.'

14 *Ansaque compressos colligit*] Dabant operam, qui elegantiam studebant, ut calcamenta corrigiis aliquot, quas 'ansas' vocat, superiori pedis parti, quam artissime obstringerent, quo videlicet aptior et venustior eniteret pedis forma, quod etiam docet Ovid. 'Pes erat exiguus, pedis est aptissima forma.'

15 *Ipsa placet, quamvis*] Eodem prorsus modo Horat. i. Od. 13. 'Uror, seu tibi candidos Turparunt humeros immodicæ mero Rixæ.'

16 *Nec nitidum tarda*] Hæc acute

satis Tibullus: paulo nempe tardiores sunt mulieres in cultu corporis exponendo. Unde Terent. 'Dum molliuntur, dum comuntur, annus est.'

17 *Num te carminibus Devovit*] Anus hic dicitur magica mulier, aut Saga; quomodo supra dixit Eleg. 5. 'Carminum cum magico præcinnisset anus.' Magæ enim seu veneficæ mulieres ministerio fungentes incantationis carmina quædam obmurmurabant, quibus maxime et herbis fascinum operari putabantur. 'Devovere' igitur 'carminibus,' idem est ac 'fascinare,' et 'incantare.' De his satis supra Eleg. 5. et 6.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,

Cantus et iratæ detinet anguis iter.

20

Cantus et e curru Lunam deducere tentat ;

Et faceret, si non æra repulsa sonent.

Quid queror, heu, misero carmen nocuisse ? quid herbas ?

Forma nihil magicis utitur auxiliis.

Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse

25

Oscula, sed femori conseruisse femur.

*bus execrata est silenti noctis tempore? Incantatio transfert segetes ex agris finitimis: fascinum etiam furiosa serpentis cursum cohibet. Carmina Lunam ipsam e suo curru deripere nituntur; et diriperent, nisi æra reperiens concrepant. Quid lamentor, heu! infelici incantamentum nocuisse? cur herbas? Pulchritudo magam opem non adhibet. Corpus attrectasse nocuum est, et longa præbuisse*



unus Palat. et Exc. Lips. *messes*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. aliis, *fruges*: Broukh. 1. 2. 3. Stat. Palat. Beroll. 2. 4. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *traducit*; Witt. 1. 2. Scal. Colb. Corv. unus Stat. Dat. Angll. 2. 3. 4. *deducit*: Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. 1. *ab arvis*; cod. Lips. *argis*.—20 *Corv. irati*; Lipsius et Dousa malebant *irati d. amnis*, sed sine libro.—21 *Reg. a curru*; unus Palat. *e cursu*; Brix. et Rom. *e cælo*; Exc. Perr. Berol. 2. Augl. 1. Angl. 5. a m. sec. Guelf. 1. duo Voss. et Venet. 1520. *e cælo deducere lumina*; Venett. 1487. 1500. *e cælo lunam deducere*; lect. nostram præter alios tuentur plur. ap. H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Par. et ed. pr. maj. et minor: *temptat* Witt. 1. et Broukh. 1.—22 *Et faciet* Reg. pro quo Heyn. *Et faciat*: cod. Passer. Exc. Perr. ex lib. Veronensi, et Venet. 1487. *recurva*; ed. pr. maj. et Reg. *sonet*: Huschk. legeret, *æra repulsa forent*.—23 *Quid queror* Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Dat. *queror* ed. pr. min. *precor* Witt. 1.—26 Ed. Lips. *te pro sed*: Stat. ex Carisio *femini* legebat, quasi sit, 'hoc femur,

### NOTÆ

19 *Cantus vicinis fruges*] Lege duodecim tabularum vetitum etiam erat, ne quis fruges excantaret, id est, e loco in locum carminibus traduceret. Ovidius: 'Nec seges ex aliis alios transibit in agros.'

20 *Iratæ anguis*] Hic *anguis* in genere ponitur fœminino, licet Virgilius dixerit in masculino: 'Luridus in pratis cantando rumpitur anguis.'

21 *Lunam deducere*] Hoc est, devocare, quod Horatius dixit 'Lunam Cælo deripere.' Magos enim et Magas Astra e Cælo 'devocare' suis cantationibus putabant Veteres. Unde Virgil. in Bucol. 'Carmina vel Cælo possunt deducere Lunam.' Horat. Epod. 4. 'Quæ sidera excantata voca Thessala Lunamque Cælo deripit.'

Sed de his fuse supra satis.

22 *Et faceret, si non æra, &c.*] Existimabant Antiqui, quoties Luna defectum pateretur, incantatam esse, eamque crebro æris sonitu sublevari; unde æramenta, et crepitacula, quæ poterant omnia pulsabant, ut vim a Luna veneficiorum arcerent, et Lunæ laboranti succurrerent. Unde Juvenal. Sat. vi. 'Tot pariter pelves, ac tintinnabula dicas Pulsari. Jam nemo tubas, atque æra, fatiget: Una laboranti poterit succurrere Lunæ.' Quem morem æris crepitum ciendi ad Lunæ labores sublevandos, nec Christianos desisse clarum est ex D. Maximo Taurinensi Episcopo Homil. 'De Defectu Lunæ.'

24 *Forma nihil magicis*] Pulchritu-

Nec tu difficilis puero tamen esse memerto ;

Persequitur poenis tristitia facta Venus.

Munera ne poscas ; det munera canus amator,

Ut foveas molli frigida membra sinu.

30

Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent

Ora, nec amplexus aspera barba terit.

Huic tu candentes humero suppone lacertos,

Et regum magnæ despiciantur opes.

At Venus inveniet puero succumbere furtim,

35

Dum tumet, et teneros conserit usque sinus,

*basia. \* \* \* Tu vero recordare non esse aspera adolescenti. Venus insectatur gracia facinora. Nec postules præmia ; dona præbeat amans senex, ut corpus algidum tenero gremio calefaciat. Pretiosior est auro adolescens, cui vultus mollis nitet, nec hirsuta barba amplexus fricat. Isti tu candida brachia humeris sub-*



hujus feminis ;' sed nullus liber exhibet *femini* pro *femori* ; ed. pr. min. *femori c. femur*.—27 *Heu tu* Berol. 2. *memor esse* Colb.—28 *Prosequitur* Reg. Witt. 1. pro v. l. sic Angl. 2. edd. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Persequitur* Witt. 2. et Broukh. 1. 2. 3. *pæqur penis* cod. Lips. hinc in Ald. 1. *persequitur pennia*.—29 *Munera neu* Gneif. 3. *ne* Witt. 2. Colb. et Stat. quod reposuerunt H. Voss. *ne* Angl. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Witt. 1. aliquot H. Voss. Venet. 2. Ald. 2. et Mur.—30 *Ut foveas* ex uno Angl. reposuit Broukh. quod nunc testantur tres Voss. et Vindob. *foveat* in vulgg.—31 *Clarior* Vindob. *mollia* Sfort. Beroll. 1. 2. 3. Ask. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Palatt. Dat. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. *lenia* Witt. 1. et Angl. 2. 3. 4. *levia* duo Broukh. et ed. pr. maj.—32 H. Voss. dedit *amplexas*, et Bauer. conj. *amplexam* : Exc. Perr. duo Broukh. Ask. Sfort. unus Mur. Palat. Berol. 2. cum edd. Brix. Mur. Stat. Gebh. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. H. Voss. et Bach exhibent *hispidas* ; Witt. 1. 2. unus Broukh. et Angl. 3. 4. 5. *aspera*.—33 *Hujus candentes* Vat. ap. Stat. *cadentes* ed. pr. min.—35 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes Heyn. edd. pr. maj. min. cum aliis vett. *invenit* ; pro quo primus Scal. edidit *inveniet*, quod nunc confirmant tres Voss. *succumbere* Witt. 2. Colb. Sfort. Florent. Ask. Scal. rec. Dat. et sic in Berol. 2. sed *succurrere* a marg. *concdmbere* cod. Lips. Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. et edd. vett. et sic pro v. l. in Colb. *concurrere* Broukh. 3. et pro v. l. *concurrere*.—36 *Dum timet* codd. fere omnes, cum Beroll. Par. ed. pr. maj. min. et vulgg. unde Scal. *tumet*, quod, si H. Vossio credendum, Vind. Goth. et Hamb. testantur ; *tenet* Sfort. probante Sant. pro *conserit* Stat. malebat *congerit* ; Heyn. *conserere* ; V. D. ap. Gebh. *Dum timet hei t. conseruisse* ; hinc

#### NOTE

dinis est tanta vis, ut nullis aliis sit opus incantamentis, cum in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Rem tarpem verbis tegit non penitus inhonestis.

32 *Aspera barba*] Veteres libri habent, *hispidas*. *Aspera barba* signum

est *τελειον ἀνδρὸς*, atque etiam ferocitatis. Plaut. Cas. 'Ita quasi sentis labra mihi compungis barba.' Martial. 'Hirsutis queritur puncta puella labris.'

36 *Teneros conserit usque sinus*] Actum libidinis exprimit.

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis

Oscula, et in collo figere dente notas.

Non lapis hanc gemmæque juvent, quæ frigore sola

Dormiat; et nulli sit cupiendra viro.

40

Heu sero revocatur amor, seroque juventas,

Cum vetus infecit cana senecta caput.

Tum studium formæ; coma tum mutatur, ut annos

Dissimulet, viridi cortice tincta nucis.

*mitte, et ingentes Principum divitiæ spernantur. \* \* \* Non delectent lapilli et uniones illam, quæ hyeme sola cubabit, ac nulli homini appetenda sit. Heu! tardius Amor desideratur, et tardius florens ætas, quando senectus cana tinxit vetustatum caput. Tunc cura est pulchritudinis, tunc variantur capilli, ut ætatem*

\*\*\*\*\*

H. Voss. et Bach in textum intulerunt, *conseruisse sinus*; unus Voss. *conserit usque manus*: pro *usque* Brix. Rheg. et Venet. 2. *ipse*; ed. Lips. *ipsa*: in Rom. *simul* pro *sinus*.—37 Unus Heinsii liber, ut et Venet. 2. *anhelatim*; Par. *anhelanti*; Berol. 3. *anhelanti*; unus ap. Broukh. cum ed. Lips. *anhelantim*; Rheg. *anhelatim*: Broukh. ex conj. Heins. reposnerat *uvida* pro *humida*, quod revocavit Vulp. Wakef. ad Lucr. emend. *Et dare anhelatim pugnantibus humida labris*.—38 Angl. 5. *figere*: Rom. *notam*. ‘Duo hæc disticha a v. 35. 38. parum cum argumento et sententia ceterorum cohærent, ut dubitarem an sedem sibi debitam teneant.’ Heyn.—39 *Hanc lapis hanc Vind. juvent* debetur Scal. cui assentiuntur quatuor Voss. et Vind. vulgo ubique legitur *juvant*, probante Santen. quod revocarunt Voss. Wund. et Bach: Slothou in Act. Soc. Traj. Tom. III. p. 148. emend. *Quam lapides g. juvent, hæc f. s. Dormiat, &c.* probante Huschk. modo pro *juvent*, quod ille retinuit, *juvant* reponas: *frigore* Dat.—40 *Dormiat nulli sic* ed. pr. min. *Dormiet* Scal. *capienda* Sfort. Berol. 1. 3. unus Palat. aliique H. Vossii, quod Sant. amplexus est, et notavit Heins. ad marg. ed. Dous.—41 Par. Berol. 2. duo Broukh. ed. pr. min. et aliæ vett. *juventa*; Witt. 2. Berol. 1. 3. 4. alter Broukh. Dat. et Angl. 3. 4. *juventus*; Statiani, Palat. Broukh. 1. Angl. 1. 2. Venet. 2. Rheg. *juventas*, quod reposuit Broukh.—42 *Quom* Witt. 2. pro *vetus* Heins. conj. *vietum*: unus Palat. Exc. Perr. Brix. Rom. Venet. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *curva*; Hamb. *tarda*.—43 *Tunc s. f. est c. tunc mutat ut* Berol. 2. *est c. tunc* etiam in Berol. 1. 3. 4. *Nunc s. f. c. nunc* Guelf. 2.: in plerisque Heyn. et omnibus edd. vett. adjectum *est*, quod Broukh. codicum Sfort. et Colb. auctoritate omisit, quia iterum redit v. 45. *Tum s. forma est: coma tunc* Par. *Tum s. forme ē coma mutatur* cod. Lips. *Tum studio forme est* Rheg. *coma cum mutatur* Guelf. 1. 4. et Rom. Pierson. ad Mæridem, p. 263. emend. *fuscatur*, improbante Heyn.—44 *Dissimilet v. c. cincta* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg.—

#### NOTE

37 *Et dare anhelanti*] Præ nimia agitatione, dum Veneris opus peragitur.

*Pugnantibus linguis*] Lasciviam exprimit, linguarumque mobilitatem, quæ in coitu collectantes pugnare sibi blanditilis et humidis osculis videntur. Hoc ‘valgiter osculari’ dixit Petro-

nus. Alii dicunt hoc, ‘columbari,’ vel ‘columbatim osculari.’

38 *Notas*] Signa, maculas, morsiuunculas.

41 *Heu sero revocatur amor*] Ita fere Horat. iv. Od. 13. ‘Nec Comæ referunt jam tibi purpuræ, Nec clari lapides tempora, quæ semel Notis con-

Tollere tunc cura est albos a stirpe capillos, 45

Et faciem demta pelle referre novam.

At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,

Uttere; non tardo labitur illa pede.

Neu Marathum torque; puero quæ gloria victo?

In veteres esto dura, puella, senes. 50

*celent infecti cortice juglandis; tunc studium est crines a radice exellere, et de-tracta cute vultum novum assimilare. Tu vero donec vernal tibi ætas primævi temporis, frueri: illa non pigro gradu effluit. Neque tu excrucia Marathum; quam tibi laus est domito puero? Esto aspera puella adversus senes vetulos;*

~~~~~

45 *Tollere nunc* aliquot Stat. Angl. 1. Broukh. 1. et Guelf. 2. *tunc* Par. Witt. 1. Broukh. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Lips. *Tollere non* Berol. 2. *tum* Witt. 2. et Angl. 3. 4. *Tollere tunc albos cura est* e libris aliquot reposuit Broukh. pro *albos* ed. pr. min. *canos*.—46 Hoeufft. Peric. p. 220. *legit sumta pelle*.—47 Dat. et Berol. 4. *primum*.—48 Ed. Lips. ap. Heyn. *nam* pro *non*; hinc ille conj. *nam tacito*: Berol. 2. *parvo*, et a marg. *tardo*: Witt. 1. *ipse*.—49 *Seu M. torque* Stat. *Seu M. torques* Par. Witt. 1. 2. Laud. Berol. 3. Angl. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Heu M. torques* Broukh. 2. 3. Colb. ed. pr. min. *Heu M. torquet* cod. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Neu M. torque* est ex emend. Stat. et sic in Berol. 2. a m. sec. *Neu M. torques* Berol. 1. Nullus cod. h. l. habet *Ne*, quod post Stat. reposuit Scal. *victo est* fere omnes habent; *est* primus omisit Broukh.—50 Angl. 2.

NOTE

dita fastis Inelusit volucris dies.'

Seroque juvenas] Monet ætatem pulchritudinemque juvenilem sæpius sed sero desiderari.

43 *Studium formæ*] Recte notat Poëta mulieres, cum ad grandio rem ætatem inclinaverint, studere formæ, ut ad se amatores pelliciant, ut quod per ætatem decedit, id arte et blanditiis corrigant. Quod eleganter Horat. iv. Od. 13. ad Lycen his verbis expressit: 'Audivere, Lyce, Di mea vota, Di Audivere, Lyce: sis anus, et tamen Vis formosa videri,' &c.

44 *Cortice tincta nucis*] Asserunt unguentarii canitiem aboleri, nucumque juglandum cortice capillos infici; quod etiam testatur Plin. lib. xv. cap. 22. 'Earum,' inquit, 'cortice tinguntur lanæ, et ruffatur capillus primum prodeuntibus nucleis.'

46 *Demta pelle referre novam*] Fuco et pigmentis, quæ sugas celent, uti, nostrorum solummodo non est tem-

porum: hinc enim manifestum est, veteres Inpas, sicut et hujus ætatis lasciviores fœminas insansisse; sed quicquid artis adhibeant, ut anilis pellis artificiosis liquoribus arefacta tollatur, non facile fieri potest, ut ipsarum facies omnino non computet annos.

47 *Dum primi floret tibi temporis ætas*] Sic Ovid. Art. Am. lib. iii. in eandem sententiam loquitur: 'Dum licet, et veros etiam nunc editis annos, Ludite; eunt anni more fluentis aquæ. Nec quæ præterit iterum revocabitur unda, Nec quæ præterit hora redire potest. Utendum est ætate, cito pede labitur ætas; Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.'

49 *Neu Marathum*] Marathi liberti meminit Suetonius in vita Augusti. Rivalis fuit Tibulli, cujus nempe amicam Pholoën amavit, ut supra dictam est.

Parce, precor, tenero: non illi sontica causa est;

Sed nimius luto corpora tinguit amor.

Vel miser absenti moestas quam sæpe querelas

Conjicit, et lacrymis omnia plena madent.

Quid me spernit? ait: poterat custodia vinci;

55

Ipsè dedit cupidis fallere posse Deus.

indulge, quæso, puero delicato: non ipsi causa est sontica; at vehemens amor inficit ejus corpus lutea. Ah infelix! quam frequenter immittit absenti tristes questus, et fletibus cuncta fluunt imbuta. Cur me fastidis? inquit: excubia decipi poterant, Deus ipse concessit amantibus posse decipere. Amor occultus mihi

sinus; et sic Witt. 1. sed pro v. l. senes.—51 Witt. 1. et Broukh. 1. sontica; sed pro v. l. in Witt. 1. et Angl. 4. sentica, quod etiam exhibent Guelf. 3. Witt. 2. Angl. 3. unus Broukh. et Beroll. 1. 3. scutica unus Stat. Broukh. 2. Angl. 1. et Berol. 2. rustica alius Stat. Angl. 2. 4. et Laud. et sic Reg. sed a marg. sontica; Vat. sartica: pro causa in nonnullis codd. cura: Voss. 2. et Berol. 2. omittunt est.—52 Berol. 4. nimium: Par. et Beroll. 1. 3. 4. luteo; ed. pr. maj. luteo; Berol. 2. et ed. pr. min. luteo corpora tingit; Vicent. luteo corpora tingit timor; Mur. (ed. 1559.) primus edidit luto, quam scripturam confirmant codd. Lips. Ask. Voss. 2. et Berol. 4. a marg. corpore Reg. Beroll. 1. 3. et Guelf. 1. et Guelf. 2. a m. pr. 'In Palat. uno Broukh. tribus Voss. tangit; ille (sc. Broukh.) recepit, mea quidem sententia male; 'tangere' et 'tingere' ita vulgo distinguuntur, ut illud de aspersione, hoc de coloris inductione dicatur.' Huschk. ed. pr. maj. tingit timor.—53 Ut Colb. Beroll. 1. 3. et Dat. Va unus Vat. et Colot. Vek Mur. (quod rectius scribitur Væ,) et Plant. Scal. et reliquæ retinent; Heyn. cum Heins. malit Ah: Reg. Corv. omnes Guelf. Stat. et Angl. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et ceteræ ad Muretum usque omnes vostram testantur: pro moestas quam Ask. et Berol. 1. miseræque; Berol. 4. cum, et a m. sec. quam.—54 Concinit unus Passer. Broukh. 3. Colot. Berol. 4. et Berol. 2. a marg. Conicit Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Palat. ed. pr. maj. Vicent. aliæ; Conjicit Berol. 1. 2. 3. Brix. et Venett.; pro et Heyn. malit ut.—55 Qui Berol. 1. Quidve me Berol. 3. Cur Witt. 2. Dat. et Ask. spernis Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Par. omnes Beroll. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; spernit ex suo primo, uno Stat. et Angl. 1. primus dedit Bronkh. quod etiam confirmant cod. Lips. Ask. et Voss. pro vinci Voss. 5. Vat. Ursini, Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. falli; sed hoc sequenti versu occurrit: vinci exhibent omnes Stat. Beroll. Witt. Bronkh. et Heyn. cod. Lips. Angl. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis.—56 Berol. 3. ca-

NOTE

51 *Sontica causa*] Causa sontica dicitur a 'morbo sontico,' quem morbum Veteres appellarunt eum, qui ita gravis esset, ut solitas functiones impediret, quem qui pateretur, justam excusationem habere putabatur, quominus in iudicio vocatus se sistere cogeretur. Festus ait: 'Morbum sonticum existimari, quod perpetuo

noceat.'

52 *Luto* [*luteo*] Alii legunt, *luto*, alii *luteo*, quasi a *luto*, hoc est, *carneo*, quasi coloris *luti*, quo significatur pallor ferrugineus et sanguinolentus, qui maxime convenit amatoribus: unde Horat. III. Od. 'pallor amantium,' amore enim nimio incensi pallescere dicuntur.

Nota Venus furtiva mihi est; ut lenis agatur

Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum.

Et possim media quamvis obrepere nocte,

Et strepitu nullo clam reserare fores.

60

Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem,

Et fugit ex ipso sæva puella toro?

Vel cum promittit, subito sed perfida fallit,

Est mihi nox multis evigilanda modis.

Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,

65

Illius credo tunc sonuisse pedem.

Desistas lacrymare, puer: non frangitur illa,

Et tua jam fletu lumina fessa tument.

perspectus est; qua ratione tenuis anhelitus ducatur, quomodo basia arrepta non edant sonitum. Valeo quoque nocte etiam intempesta obrepere, et furtim aperire januam sine ullo murmure. Quid juvat solertia, si quidem amatorem despicit puella, et crudelis aufugit ex ipso lecto? Aut quando repente pollicetur, at infida decipit, nox mihi peragenda est variis modis. Quando imaginor eam ad me accessuram esse, quicquid moveatur existimo tum illius pedes strepuisse. Desinas plorare, o puer: ipsa minime flectitur; jamque oculi tui turgent planctu. O Pholoë,

pidas: Berol. 2. deos.—57 Laud. Angl. 2. et Beroll. 1. 2. 3. levis.—58 Reg. et nec: Angl. 5. ne dent.—59 Cod. Lips. Reg. omnes Guelff. Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. possum; Witt. 1. Berol. 4. Angl. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhag. et Vicent. possim, quod restituit Bronkh. abrepere Reg. et Guelff. pro quo malit Heyn. adrepere.—60 Et sonitu Florent.—61 Quid possunt cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. duo Bronkh. Colb. Angl. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhag. Vicent. Brix. et Ald. 1. prosunt Angl. 2. 4. 5. Par. Berol. 2. duo Stat. plur. H. Voss. Witt. 1. unus Bronkh. Exc. Pocc. Land. Bronkh. 1. pro v. l. ed. pr. min. et Ald. 2. possunt (i. e. prosunt) Venett. 1491. 1493. spernis ed. pr. min. premit Reg.—63 Berol. 3. et Witt. 1. 2. quom.—64 Et edidit Bach, quod proposuit Heyn. et jam in ed. Passer. expressum est; Hei maluit H. Voss. malis Vat. Stat. omnes Angl. et Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Exc. Perr. et Pocc. Laud. Colb. Colot. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1491. 1493. Mur. et Plant. quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. Et m. n. m. est vigilanda malis conj. Heyn. modis cod. Lips. Vat. Heinsii, Ald. Basil. Scal. Bronkh. Vulp. et Heyn.—65 Reg. pro fingo habebat fugio.—66 H. Voss. pro tunc, quod omnes codd. testantur, reposuit tum: cod. Lips. Par. Angl. 1. 2. 5. omnes Guelff. Corv. Reg. Witt. 1. Bronkh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. Gryph. Mur. et Stat. pedes; pro quo Scal. e suo cod. recepit pedem, cui accedunt Dat. duo Voss. Ask. omnes Beroll. Angl. 3. 4. et Goth. 'Post vs. 66. quatuor versus ex Lib. II. El. 3. vs. 75-78. huc revocaverat Scal. miro amu, quem ut cuiquam probaret, vix expectare poterat.'

NOTE

54 *Lacrymis omnia plena madent*] Ea beant.

sors est et levitas amantium, ut vel 56 *Fallere posse Deus*] Cupido nempe repulsi plorent, vel rivales odio ha- Deus amantium.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

I

Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi;

Nec prodest sanctis thura dedisse focis.

70

Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,

Nescius ultorem post caput esse Deum.

Sæpe etiam lacrymas fertur risisse dolentis,

Et cupidum ficta detinuisse mora.

Nunc omnes odit fastus, nunc displicet illi

75

Quæcumque apposita est janua dura sera.

At te pœna manet, ni desinis esse superba.

Quam cupies votis hunc revocare diem!

moneo te, Dii avertantur fastum, nec sacris aris juvat obtulisse thura. Marathus iste aliquando irridebat infelices amatores, ignarus pone caput adesse Deum vindicem. Dicitur quoque frequenter mærentis ploratus irrisisse, et simulata expectatione amatorem retardasse. Jam odio habet omne fastidium, jam illi invisæ est omnis janua aspera objecta sera. Tibi vero impendit supplicium, nisi cesses, o Pholoë, esse arrogans. Ah quam desiderabis reducere votis lucem istam!

~~~~~

Heyn.—68 *Angl. 2. et Laud. tepent.*—69 *Pholce Par. foloë Berol. 2. moras fastidia divi* ed. Lips. ap. Heyn. *fastigia Vicent.*—70 *Ed. pr. min. factis pro sanctis.*—71 *Witt. 2. miseras: unus Scheff. amores; et sic cum Voss. et Bauer. edidit Bach; Exc. Pocc. amatos.*—72 *Ed. pr. min. suum pro deum.*—73 *Cod. Lips. Et jam nunc l. f. r. dolentes: unus Broukh. Guelf. 1. 4. Angl. 5. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mnr. Basil. Plant. Gryph. et Gebb. lacrymis, vel lachrymis; Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Stat. Dat. Angl. 4. Rheg. et Venet. 2. lacrimas: Angl. 4. dolentes.*—75 *Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. omnis: Dat. et Berol. 3. ulli.*—76 'Non erat, quod Broukh. Heinsio suadente, contra libb. apposita ederet: illud (opposita) optimis quibusque codd. et edd. vett. munus cum Vossio revocavi.' *Bach. Cod. Lips. et edd. vett. opposita est; Voss. rejecit est. 'Vix attinet monere, nullum librum nec scriptum nec editum omisisse est, quod quo tandem modo omitti possit in hoc versu? Guyetus in extremam versus regionem religavit.' Huschk. firma pro dura exhibent Reg. Stat. Witt. 1. Vat. 1. et Vat. Ursini.*—77 *Santen. in notis scriptis cum Burm. ad Propert. II. 4. 3. malebat Et; 'melius autem At transitui ad novam rem faciendo inservit.' Bach. nisi Witt. 2. Venett. 1491. 1493. et Aldd. ni reposuit Broukh. accedentibus cod. Lips. Statianis, quinque Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colot. omnes Angl. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent.*—78 *Quod Colb. Quot unus Broukh. hanc dedit H. Voss. nullo codd. addicente: remeare Witt. 2.*

NOTÆ

69 *Oderunt, Pholoë*] Horatius ipse testatur hanc eandem Pholoën pudicam fuisse, nec ulli amatori temere consentire voluisse. Ita 1. Od. 33. 'Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capræ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.'

Fastidia] Pro fastu posuit; superbia enim et fastus omnibus, quæ formosæ sunt, non desunt. Tale est illud Maronis: 'Atque superba pati fastidia,' &c.

77 *Pœna manet*] Summa mulieris est pœna, ut senex et vetula negligatur. Ovid. Eleg. lib. III. 'Exclusa

ELEGIA IX.

QUID mihi, si fueras teneros læsurus amores,

Fœdera per Divos, clam violanda, dabas ?

Ah miser, etsi quis primo perjuria celat,

Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.

Parcite, coelestes ; æquum est, impune licere

5

Numina formosis lædere vestra semel.

Lucra petens habili tauros adjungit aratro,

Et durum terræ rusticus urget opus.

Si fueras afflicturus infelices amantes, quare mihi fidem præbebas per Deos max frangendam? Ah infelix! quamvis aliquis initio perfidiam occultet, lentum nihilominus supplicium silenti passu accedit. O Dii, ignoscite. An convenit impune permitti bellis semel offendere vestram majestatem? Arator quærens compendia alligat boves aratro instructo, et premit asperum laborem agrorum.

Eleg. x. e Scal. recensione. Hæc Elegia in ed. pr. maj. caret inscriptione; sed novum Carmen ordiri ex vacuo, quod interpositum est, spatio apparet; minor habet inscriptionem hancce, *Queritur delecti pueri fidem corruptam pretio, multa in eum devotens mala.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. min. Rheg. Ald. 2. Mar. Basil. Plant. Gryph. Gebh. *miseros l. amores*; aliquot Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Laud. Exc. Pocc. et Venet. 2. habent etiam *amores*; unus Stat. Exc. Perr. Venett. 1487. Ald. et Stat. *amantes*; H. Voss. reposuit *teneros l. amores*, quod et Guelf. 1. 4. quinque ap. H. Voss. ed. pr. maj. Vicent. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. confirmant; Corr. habet, *si teneros fueras*: Heins. conj. *læsurus amantes*.—2 *Oscula per Hamb. jam pro clam cod. Lips.* quod ex suo libro reposuit Scal. *non violanda* Zwicc. 1. et ed. Lips. ap. Heyn.—3 *Hæc Colb. Ha Berol. 3. Palat. Witt. 1. duo Broukh. et Angll. 2. 5. A Lutatius ad Stat. Theb. v. 689. Ah misero conj. Heins. et si disjuncte in edd. vet. ut dedit H. Voss. A miseret, si in codd. Heynii.*—6 *Etiam hic ludere reposuerunt.* Broukh.—7 *Lucra petens habiles conj. Frenælinus.*—8 *Lucra petitur asper freta Berol. 3. petituras Witt. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 5.*

NOTE

inque vices fastus patiare superbos,
Et quæ fecisti facta queraris anus.
Idem Art. Am. lib. III. 'Tempus
erit, quo tu, quæ nunc excludis aman-
tes, Frigida deserta nocte jacebis hu-
mi.'

1 *Quid mihi*] Conqueritur Tibullus,
quod quidam puer sibi ruperit fidem;
eique, qui illum muneribus abduxerat,
male precatur.

2 *Fœdera per Divos*] Dare fœdera
per Divos, est Divorum nomen et tes-
timonium interponere.

4 *Tacitis Pœna venit pedibus*] Ira
divina, quæ tarditatem supplicii gra-
vitate compensat, dicitur habere la-
neos pedes, sed ferreas manus. Ad
mentem fere Tibulli Horat. III. Od. 2.
'Raro antecedentem scelestum De-
servit pede Pœna claudio.'

6 *Numina lædere*] Sententiam in-
vertit, quam supra protulit: 'Ne ju-
rare time: Veneris perjuria venti Ir-
rita per terras et freta summa fe-
runt.'

8 *Durum terræ opus*] Operosam et

Lucra petituras freta per parentia ventis

Ducunt instabiles sidera certa rates.

10

Muneribus meus est captus puer; at Deus illa

In cinerem et liquidas munera vertat aquas.

Jam mihi persolvēt poenas, pulvisque decorem

Detrahet et ventis horrida facta coma.

Uretur facies, urentur sole capilli,

15

Deteret invalidos et via longa pedes.

Astra certa regunt naves incertas, commoda quasituras per maria ventis obsequentia. Puer meus delinitus est donis; sed Deus commutet dona in pulverem, et in aquam fluidam. Modo mihi supplisium tuas, et pulvis pulchritudinem tuam tollet, et capilli tui fletibus facti aqualidi deformabuntur: vultus tuus torrebatur, et coma tua astu flagrabit, et longum iter pedes tuos debiles

unus Broukh. duo Scal. duo Vatt. Heinsii, Par. ed. pr. min. Rhag. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Scal. *petiturus* unus Angl. Broukh. 1. ed. Lips. et Ald. 1. *petituros* Corv. Berol. 4. unus Broukh. Vicent. et Basil. *periturus* Exc. Perr. et Venet. 2. *perituras* in aliis Venett. *per freta parentia* ed. Lips. Brix. Venett. et Ald. 1. *parentia per freta* Florent. Angl. 4. ed. pr. maj. Rhag. Venet. 2. Lips. Colin. *per freta parentia* Broukh. 1. *per vela parentia* Angl. 3.—10 *Ducant* Angl. 4.—11 *Muneribus captus meus est puer* Reg. ac *Deus* Witt. 2. *ille* Colb. *illi* Vat. Ursini.—12 *Tarnebus Advers.* xvi. 4. *legit, et rapidas*: Guelf. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *certet*.—13 *Cod.* Lips. Witt. 1. Broukh. Angl. 2. Guelf. 3. *Monac.* Ald. 1. et *Scal. persolvēs*, quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach, favente Heyn. et Hand. in Obs. ad Catull. p. 31. *Nostram testantur* Par. omnes Stat. Heyn. et Beroll. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Angl. 1. 3. 4. 5.

NOTÆ

laboriosam significat agricolationem, in qua semper est aliquid agendum. Primo enim oportet arare terram, quod vocant, proscindere, deinde iterum, quod vocant, effringere; quoniam prima aratione glebæ grandes excitantur, quas, cum iterum arant, effringunt: deinde lirandum est, seu occandum: quæ multa sunt in agricultura.

10 *Sidera certa*] Hoc est, fixa, et cursum suum dirigentia. Alia sidera aliis gentibus fuere in navigando observata, aliis alia. Cynosura, id est, Ursa minor, fuit fidissima Tyriis et Sidoniis. Helice, seu Ursa major, Graiis. Ovid. Fast. iii. 107. 'Esse dnas Arctos, quarum Cynosura peta-

tur Sidoniis, Helicen Graia carina notet?' Val. Flaccus Arg. i. 'Neve in Tyriis Cynosura carialis Certior, aut Graiis Helice servanda magistria.' Romani vero Septemtrionem observarunt, ut notat Manilius in Astronomicis.

12 *In cinerem*] Optabant Veteres in pulverem et aquam commutari ea, quæ cupiebant aboleri, prorsusque deleri. Plaut. 'At ego Deos quæso, ut quicquid in illo nidulo est, Si aurum, si argentum est, omne id ut fiat cinis.' Propert. lib. ii. Eleg. 16. 'Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.'

15 *Urentur sole capilli*] Nimio, quip-

Admonui quoties, Auro ne pollue formam;
 Sæpe solent auro multa subesse mala!
 Divitiis captus si quis violavit amorem;
 Asperaque est illi difficilisque Venus. 20
 Ure meum potius flamma caput, et pete ferro
 Corpus, et intorto verbere terga seca.
 Nec tibi celandi spes sit peccare paranti.
 Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.

commineat. Quoties monui? Ne corrumpe pulchritudinem auro. Frequenter innumera incommoda latere sub auro consueverunt. Si quis inductus pecunia sacrum Amorem læsit, Venus illi infecta est et acerba. Inflamma potius igne verticem meum, et confode corpus meum gladio, et proscinde dorsum meum inflictis scuticis. Nec tibi delinquere volenti fiducia sit occultandi. Est Deus, qui prohibet fraudes

~~~~~

edd. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—14 *Detrahet* Berol. 3. et a marg. *Deteret*.—16 *Detrahet* Beroll. 1. 3. et a marg. *Deteret*.—17 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. *quotiens*: Corv. *ne pollue fidem*.—19 *O viciis* in Par. *O vitiiis* Angl. 1. 4.—20 *Aspera est* Berol. 2. *illis* Witt. 1. et sic Berol. 4. sed a m. sec. *illi*.—22 *Guy. Pectus*: Angl. 4. *verbere membra*.—23 Cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statiani, Angl. 1. 2. 3. Broukh. 3. 4. nonnulli ap. H. Voss. Guarn. Guelf. 1. 2. 4. Corv. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *celandi fas*; unus Broukh. *celanti fas*; Colb. *celanti fors*; Beroll. 1. 2. *celanti fas*; omnes Palatt. Hamb. Goth. et Bern. *celandi*; Scal. ex codd. suis rec. et vet. *celandi spes* reposuit; sic Voss. 1. 2. 3. Hamb. Zwirc. 1. 2. cum edd. Broukh. Vulp. Heyn. Baner. et Wund. *celari fas sit* dedit H. Voss. e Guelf. 3. Monac. et suo quarto: Heyn. ni rhythmus prohibuisset, legerit, *Celandi nec spes tibi sit*.—24 *Sit deus* cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. omnes Beroll. Par. Guelf. 1. 2. 4. aliquot Palatt. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Basil. Dous. Plant. Gryph. *Scit* Witt. et unus Palat. *Est* unus Stat. et duo Scal. probante Heyn. *tetet* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Ask. Monac. omnes Beroll. Guelf. 1. 2. 4. Angl. 1. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Mur. Basil. Dous. Plant. et Gryph. probante Heynio: *tetat* Palatt. Angl. 2. Par. Hamb. Voss. 4. Guelf. 3. ed. pr. maj. Vicent. Brix.

NOTÆ

pe sole deformantur capilli; unde Hercules apud Propert. lib. iv. Eleg. 9. 'Terrent, et Libyco sole perusta coma.'

16 *Deteret*] Lædendo imminuet, et detrahet.

18 *Auro multa subesse mala*] Certo certius est propter aurum multa mortalibus evenisse mala. Inde enim bella, rapinæ, necēs, &c. Unde illud Virgil. *Æn.* iii. 'Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?'

Ovid. Met. i. 'Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Prodierat: prodit bellam, quod pugnat utroque.'

19 *Divitiis captus*] Venerem irasci minatur his, qui divitiis amoris præponderant. Inde etiam indignatur Propert. lib. ii. 'Ergo muneribus quivis mercatur amicam? Jupiter! indigna merce puella perit.'

Ipse Deus tacito permisit lena ministro 25
 Ederet ut multo libera verba mero.
 Ipse Deus somno domitos emittere vocem
 Jussit, et invitos facta tegenda loqui.
 Hæc ego dicebam : nunc me flevisse loquentem,
 Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes. 30
 Tunc mihi jurabas, nullo te divitis auri
 Pondere, non gemmis vendere velle fidem ;

remanere absconditas. Deus ipse concessit potestatem arcano famulo, ut large vino voces solutas efferret. Deus iste voluit sopore victos proferre verba, atque etiam nolentes declarare facinora occultanda. Ego ista proloquebar. Jam piget me hæc dicentem plorasse. Jam ad molles pedes tuos procidisse pudet. Tum mihi pjerabas te nullo opulenti auri pondere, nec margaritis cennundare velle fidem ;

Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *ipse dolos* Colb.—25 Cod. Lips. Colb. Berol. 2. Angl. 1. Broukh. 2. 3. *leve* ; Broukh. 1. Beroll. 3. 4. Vat. Ursini, Par. Guelf. 3. ed. pr. min. Brix. Vicent. et Venet. 1487. *lene* ; Corv. Reg. duo Scal. Witt. 2. Laud. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Rom. *leva* ; sic Berol. 1. sed a marg. *lene* ; Witt. 1. et unus Palat. *leva*, quod reposuit H. Voss. improbante Huschk. *sæva* in altero Gebh. et uno Mureti, qui inde fecit *sæpe*, quod etiam apparet in Vat. 1. *lena* exhibent unus Stat. Exc. Lips. Vindob. Monac. Goth. Zwicc. 2. quam lect. Statio probatam, primus in contextum intulit Heynius : *vela* conj. Scaligeri servarunt Broukh. et Vulp. *lora* tenebat Santenius ; *frena* conj. Huschk. pro *ministro* unus Stat. habet *magistro*. —26 *Et decet ut* cod. Lips. et Broukh. 1. *Adderet ut* alius Broukh. et Berol. 4. *Ederet et* Angll. 3. 4. Reg. et Corv.—28 Witt. 1. *invictos* ; Witt. 2. et Colb. *immites* ; et sic Berol. 1. sed a marg. *invitos*. —29 *Hæc mihi* Land. et Angl. 2. *nec me* Dat. et Berol. 3. *me dixisse* Broukh. 1.—30 *Non pudet* Voss. 4. Goth. uterque Zwicc. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Vicent. et Lips. *Nunc* Vat. Ursini.—31 *Tum* Ald. Gryph. et Plant. *Tu* Beroll. 1. 3. duo H. Voss. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. et Venet. 1487. quod reposuerunt Voss. et Bach. *Tunc* cod. Lips. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Vat. Ursini, Angl. 1. 2. 3. 4. *nullo tibi* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. Par. Stat. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Dat. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nullo te* Vat. Ursini, *nullo te*, vel *nullius* Angl. 5. *nullius* etiam habent Reg. Angll. 3. 4. et Guelf. 3.—32 Rheg. *geminis frangere* ; ed. pr. maj. Lips. et Vicent. *gemis frangere* ; Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. habent etiam *frangere* ; Venett. 1487. 1491. 1493. *perdere*. Nostram testantur Cod. Lips. omnes Beroll. et ed. pr. min. cum aliis.—

NOTÆ

25 *Permisit lena* [*Permisit vela*] Ita legit Scaliger, hoc est ; permisit voluntati, arbitrio, ac libidini : quod proverbialiter significat, ‘ permitttere vela.’ Alii legunt, *permisit lena ministro*, hoc est, ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interrim plurima aperiret fido amoris ministro.

26 *Ederet libera verba*] Notum illud Proverbium : ‘ In vino veritas.’ Temulentorum enim et ebriorum illud est vitium, ut omnia etiam animi arcana in publicum effundant et effutiant. Horat. Art. Poët. ‘ Et torquere mero, quem perpexisse laborent An sit amicitia dignus.’

28 *Invitos facta tegenda loqui*] No-

Non, tibi si pretium Campania terra daretur,

Non, tibi si Bacchi cura, Falernus ager.

Illis eriperes verbis mihi, sidera cœlo 35

Lucere, et puras fulminis esse vias.

Quin etiam flebas: at, non ego fallere doctus,

Tergebam humentes credulus usque genas.

Quid faceres, nisi et ipse fores in amore puellæ?

Sit, precor, exemplo sit levis illa tuo! 40

nec etiamsi tibi merces traderetur regio Campania, neque si tibi Falerna terra, Bacchi amor, tribueretur. His dictis eriperes mihi astra ætheris splendere, et curans fluvii nitidos esse. Insuper lacrymabar hæc affirmans. Ego vero minime eruditus decipere, credulus semper abstergebam madidas genas. Quid ageres nisi etiam tu ipse esses in amore puellæ? At opto, ut ipsa tuo exemplo vicissim incon-

~~~~~  
33 *Campania tota* Exc. Perr. Corv. Berol. 4. a m. sec. Guelf. 2. et Monac. —35 *Par. eriperet*; Berol. 4. Reg. Broukh. 1. et Witt. 1. *eriperet*; Berol. 1. 2. *Par. et edd. pr. maj. et min. cum aliis, cæli*; Monac. *cælo*; sed *cælo* ex uno Vat. cui accedit Goth. restituit Broukh.—36 *Ducere* Monac.; Broukh. edidit et *puras fluminis ire*: certe *ire* legitur in Vat. Statii; *fluminis* cod. Lips. Guelf. 1. (Guelf. 2. 3. pro v. 1.) Berol. 2. 4. *Par. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Scal. et sic Berol. 1. a marg. flumis* in ed. pr. min. *fluminis* testantur Witt. 1. Exc. Perr. et Pocc. Reg. Guelf. 2. Laud. Colb. Colot. Dat. Angl. 2. Berol. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhég. Vicent. Rom. et Lips.—39 *Quid facerem* cod. Scal. Vat. duo Palatt. Laud. Reg. Corv. Guelf. 1. Voss. 1. 4. Angl. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhég. Brix. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. et Gebh. quod reposuit H. Voss. *Quid faciam* Witt. 1. 2. Broukh. 2. Angl. 1. Ald. 1. et Colin. *Quid facias* cod. Lips. Broukh. 1. et Dousa; *Quid dicam*,

#### NOTE

tum est plures dormientes interdum multa effutire, quæ vigilantes nunquam aperirent.

33 *Campania terra*] Regio est Italiæ fertilissima, in qua summum est Liberi Patris et Cereris certamen, ut a Plinio venuste dictum est; sic dicta, quod campestris sit. Vid. Strab. lib. v. Vere Italiæ Paradisus est, adeo ibi incredibilis rerum est fertilitas et abundantia.

34 *Bacchi cura*] Hoc est, amor. Sic Virgilius: 'Tua cura Lycoris.'

*Falernus ager*] Campaniæ tractus, qui vitiferos colles habet, generosissimo, quod ibi nascitur, vino nobiles, cui vino secunda nobilitas tribuebatur ab Antiquis. Dicitur a 'Falerno' Agricola, qui primus ibi vites fertur

coluisse.

35 *Illis eriperes verbis*] Sensus est; His dictis mihi persuaderes, et quasi invitum cogeres, ut tibi crederem, si diceres astra cæli non lucere. Eodem fere modo Cornelius Celsus lib. vi. 'Pæne ineptiæ sunt curare varos et lenticulas et ephelidas, sed eripi tamen fœminis cura cultus non potest.'

36 *Fulminis [Fluminis] esse vias*] Alii legunt, *Fluminis ire vias*, quod non displicet. Alii legunt, *Fulminis esse vias*, quod non renuo, si per *puras*, claras intelliges.

39 *Quid faceres*] Alii legunt, *Quid facias*; alii, *Quid faciam*, alii, *Quid facerem*; alii, *Quid dicam*, quod ut ipse fores, &c. Sed quocumque modo legatur, difficilis omnino sententia.

O quoties, verbis ne quisquam conscius esset,

Ipse comes multa lumina nocte tuli ?

Sæpe insperanti venit tibi munere nostro,

Et latuit clausas post adoperta fores.

Tum miser interii, stulte confisus amari :

45

Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.

Quin etiam attonita laudes tibi mente canebar :

At me nunc nostri, Pieridumque pudet.

*stans sit. O quam sæpe ego ipse gestavi facem tibi assectator producta nocte, ne ullus testis esset dictis ! Frequenter beneficio meo adstitit tibi inopianti puella, et abscondita post januam obseratam delituit. Tunc perii infelix, stolide credens me diligi : non valebam esse diligentior ad insidias tuas. Præterea etiam celebrabam tibi præconia tua stupenti animo. Jam vero piget me mei, et Musarum. Utinam*

*quod, ut ipse unus Vat. Palatt. 3. 4. et Commel. Nostram tueretur Scal. cod. a m. sec. Broukh. 3. plures Stat. Palat. 6. Vatt. 1. 2. Par. Angl. 3. 4. Beroll. 2. 3. (Berol. 4. a m. sec.) uterque Zwicc. Guarn. Bern. Voss. 3. 5. Monac. ed. pr. min. Mur. Scal. Plant. et Gryph.—40 Sed precor e sit Thuan. Witt. 1. 2. Colb. Colot. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, Angl. 2. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Venet. 2. Vicent. Rhag. Brix. Lips. Rom. Venet. 1487. 1491. 1493. probante Huschk. Sic p. e. sit Commel. et ed. pr. maj. Sit p. e. sed cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Reg. ed. pr. min. Aldd. et Scal. Sed p. e. sed Guelf. 3. Sit p. e. sic Par. sit lentis Berol. 1. et ed. pr. maj. sit levis testatur Beroll. 2. 4. (non Berol. 1. ut nuntiat Voss.) Voss. 5. Vindob. Bern. et uterque Zwicc.—41 O quotiens Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. quotiens Par. O quoties nobis Guy. et Stat.—43 Angl. 3. tibi venit ; Berol. 1. ubi suprascr. tibi.—44 Sed latuit cod. Lips. omnes Beroll. et Guelf. Par. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. Brix. Vicent. Lips. Rom. cum aliis ; Est latuit Exc. Pocc. Et latuit ex codd. Stat. Exc. Perr. et quatuor Heins. reposuit Broukh. Vulpio lubente ; et sic Guelf. 2. pro v. l. clausos Berol. 1.—45 Tum Angl. 2. 3. 4. Tum ed. H. Voss. in contextu ; sed hoc typothetæ acceptum referas, non editori, qui in notis se Tum reposuisse gloriatur, idque invitis omnibus libris, improbante Huschk. Tu in Vincent. omisso apice, ut v. 31. confisus cod. Lips. et Dat. amori Angl. 4. et Corv. amanti Zwicc. amare Reg.—46 Non Angl. 2. ed. pr. min. Colin. quod edidit post Scalligerum Broukh. apposito ad finem versus interrogationis signo : Nam Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Reg. Corv. omnes Beroll. et Guelf. Colb. Vat. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Venet. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Gryph. quam particulam intolerabilem esse ait H. Voss. eique substituit Ah ! verbum esse ultro in isse transformans ; quod improbant Bach. et Huschk.—48 Et me Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Angl. Beroll. et Guelf. Corv. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd. At me (non Ut me, ut Heynius nuntiat,) Mur. primus edidit, quod exhibent Ask. Vindob. et Plant. Ut me recepit*

#### NOTE

41 *O quoties*] Objicit pericula quæ adiit, dum puerum ad amicam erat comitatus, atque commemorat, quæ præstitit amantibus obsequia.

44 *Et [Sed] latuit*] Alii legunt, *Et*

*latuit*, quod non displicet; ideo vero *latuit* ne a me cognosceretur.

47 *Attonita*] Nimia scilicet cantandi cupiditate, tuique impotentiori amore,

**Illā velim rapidā Vulcanus carmina flammā**

**Torreat, et liquida deleat amnis aqua.**

50

**Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est,**

**Et pretium plena grande referre manu.**

**At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,**

**Rideat assiduus uxor inulta dolis;**

**Et, cum furtivo juvenem lassaverit usu,**

55

**Tecum interposita languida veste cubet.**

**Semper sint externa tuo vestigia lecto,**

**Et pateat cupidis semper aperta domus.**

*Vulcanus illos versus igne vehementi comburat, et fluxius obliteret fluenti aqua. Longe a nobis sit, cui studium est pulchritudinem prostituere, et magnam mercedem resecta manu reportare. Te vero, o qui aggressus es muneribus puerum pervertere, conjux impunita deludat continuis fraudibus; et postquam fatigaverit juvenem amore clandestino, tecum languens decumbat amictu interjecto. Perpetuo existant vestigia aliena in cubili tuo, atque aedes tuæ jugiter sint apertæ amanlibus. Nec soror im-*

H. Voss.—49 Broukh. 2. et Berol. 2. *rabida*.—51 Tunc cod. Lips. Sic procul hinc absis Voss. 4. 5. *Sit procul a nobis, formam cui Exc. Scal. et Voss. 3. quod arripuit Broukh. 'Est hæc manifesta interpolatio, expressa etiam a Broukhensio.' Huschk. Tu procul hinc absis* testantur omnes Stat. Mur. Beroll. Angl. et Guelf. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Heins. et Heyn. Colb. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. cum aliis; quam lect. revocavit Vulp. cui formam Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Dous. Plant. et Gryph. formam cui receperant Voss. Wund. et Bach; quod etiam habent Voss. 1. 3. 5. *cura est* Ald. 2. et Basil. 1569. *cura*, absque verbo est, Broukh. 2. 3. *cura est* cod. Lips. Witt. 1. 2. 3. Dat. Broukh. 1. Angl. 3. 4. omnes Beroll. et Guelf. cum edd. vett. 'Fatendum est, totum Distichon nec sententia nec loco, quem obtinet, satis se probare; resecto contra egregie producent omnia. Assutum arbitror ex margine.' Heyn.—53 *At tu* Witt. 2. Colb. Berol. 3. Dat. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *qui donis puerum* Broukh. 2. et unus Stat.—54 *Rideas* ed. pr. min.—55 *Et quom* Witt. 1. *lassaverit* cod. Lips. Witt. 2. Berol. 1. 3. unus Stat. Dat. Scal. rec. Corv. ed. pr. min. et Rom.—57 *Sint externa tuo semper* Guelf. 1. Brix. Venett. 1487.

## NOTÆ

49 *Rapida Vulcanus*] Erat pœna malorum carminum aut in ignem miti, ut apud Catullum *Annales Volusii Vulcano* voverant; aut in aquam demergi, ut apud Suetonium in *Caligula* cap. 20. ubi ii, qui ad aram *Langdu-nensem* maxime displicissent, scripta sua spongia linguave delere juebantur, nisi feralis objurgari, aut in proximum flumen mergi maluissent.

53 *At te, qui*] *Dira* precatur pueri

corruptori.

54 *Dolis*] Furtivis amoribus, atque etiam adulterinis concubitibus.

56 *Interposita veste*] Ut uxor aspernata virum inter se et ipsam quasi irata vestes interponat, ne se tangat.

57 *Externæ vestigiæ*] Hoc est, indicia manifesta adulterii. Propert. lib. II. Eleg. 29. 'Apparent non ulla toro vestigia presso, Signa voluptatis; nec jacuisse duos.'





Nec lasciva soror dicatur plura bibisse

Pocula, vel plures emeruisse viros.

60

Illam sæpe ferunt convivium ducere Baccho,

Dum rota Luciferi provocet orta diem.

Illa nulla queat melius consumere noctem,

Aut operum varias disposuisse vices.

At tua perdidicit; nec tu, stultissime, sentis,

65

Cum tibi non solita corpus ab arte movet.

*pu dica referatur hausisse plures cyathos, quam plures amatores exhausisse. Aiunt ipsam frequenter Baccho protrahere computationes, donec exortus Luciferi currus excitet lucem. Nulla possit commodius illa noctem traducere, et ordinasse diversas exercitationum alternationes. Sed uxor tua docta est; nec tu percipis, omnium stolidissime, quando pro te consueta ratione non movet lacertos. An tu existimas*

1491. 1493. Aldd. et Scal. sed *Semper sint externa tuo* cod. Lips. Par. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. Dat. Vat. Ursini, ed. pr. min. Vicent. Mur. Dous. et Gryph. *Semper sint extrema tuo* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *extrema* etiam in ed. Lips. *Sint hesternum tuo semper vestigia* ed. Rom. læto pro lecto ed. pr. min.—59 *Ne* cod. Lips. *Nec* in aliis.—60 Duo Stat. quatuor Palatt. Exc. Pocc. Guelf. 1. 4. Reg. Corv. Vatt. 1. 2. Angl. 5. Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. et Gryph. *quam plures*; Scal. rec. *nec plures*, quod receperat Broukh. vel abest a cod. Lips. quod habent novem ap. H. Voss. omnes Beroll. Angl. 1. 2. 3. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelf. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Aldd. et revocavit Vulpinus: hæc meruisse Mur. Plant. et Gryph.—61 *Illa ferunt semper Reg. ferant unus Stat. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips.*—62 *Ed. Rom. Luciferum provocat.*—63 *Illa queat nullam unus Stat. ed. pr. min. Vicent. Brix. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. Illa querat nullam* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Illa nullam queat unus Broukh. Nostram, quam reposuit Scal. testantur cod. Lips. Par. Reg. Guelf. 2. omnes Beroll. Exc. Perr. Scal. rec. Statiani, duo Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Dat. et Angl. 1. 3. 4. 5. consumere vocem Berol. 2. nocte Reg.*—64 *Atque* reduxerat Scal. ex Aldd. Colin. et una Gryph. idque tuetur Wund. sed Broukh. *Aut* revocavit ex Witt. 1. 2. tribus suis. Colb. Vat. 1. Dat. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Rom. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. Gryph. et Dous. quod nunc confirmant cod. Lips. Corv. Reg. Par. Beroll. alii: *vias* pro *vices* Vat. Ursini.—65 *Aut tua Reg. pro quo Heyn. malit Et, vel Hæc.*—66 *Quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *thait* pro *movet* Dat. et Berol. 3. *monet* Angl. 1. *trahit* Ask. et sic

#### NOTÆ

58 *Cupidis*] Amatoribus intrare volentibus, tuæque uxoris pudicitiae insidiantibus.

59 *Nec lasciva soror*] Non uxorem modo istius corruptoris optat esse impudicam, sed etiam sororem; et ut quæstum meretricium faciat, et vulgati sit corporis, imprecatur, et ut tot concubitus ac vices patret, quot

pocula vacuaverit.

60 *Emeruisse viros*] Id est, exhausisse viros. ‘Emerere’ convenit recte meretricibus, quæ a ‘merendo’ dictæ sunt. ‘Emerere’ autem ‘viros’ eodem sensu videtur sumi, quo illud, ‘Quæ tot nocte viros peregit una.’

62 *Dum rota Luciferi*] Poëta Lucifero currum attribuit, cum apud alios

Tunc putas illam pro te disponere crines,  
 Aut tenues denso pectere dente comas?  
 Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos  
 Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu. 70  
 Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri,  
 Devoveat pro quo remque domumque tuam.  
 Nec facit hoc vitio, sed corpora fœda prodagra  
 Et senis amplexus culta puella fugit.  
 Huic tamen accubuit noster puer; hunc ego credam 75  
 Cum trucibus Venerem jungere posse feris.

*ipsam tui causa comas componere, aut comere subtiles capillos crebro pectine? An id tibi fidem facit vultus ille, quod cingat auro brachia, et composita procedat in veste purpurea. Pulchra cupit apparere, non tibi, sed cuidam adolescenti, cujus causa devoveat et bona et domum tuam. Non id agit pravitate sua; at ipsa delicata famina vitat corpus podagra fatidum, et vetuli putidi complexum. Nihilominus isti meus puer succubuit. Ego jam putem ipsum posse conciliare amorem cum*

Berol. 1. sed a marg. movet.—67 Duo Stat. Colb. Exc. Pocc. Guelf. 2. ed pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *putes*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. cum aliis, *putas*. Ceterum libri scripti editique omnes habent *disponere crines*, præter unum Par. qui habet *disponere corpus*. 'Memorabilis lectio, fortasse vera: similiter Græci dicunt *πλάρρειν σῶμα*. Si vera est, omnis tollitur dubitatio de particula *Aut v. sequenti*.' Huschk.—68 *Et tenues* Florent. quod reposuerunt Broukh. Voss. Wund. et Bach. At ed. Gebh. 1621. *Aut* codd. et edd. vett. *pectine dente* Venett. 1487. 1491. 1493. *pectine nocte* Witt. 2. *nectere dente* Berol. 2. et unus Broukh. *pectore unus* Voss. Goth. ed. pr. maj. Rheg. et Ald. 2.—69 *Illita persuadet* ex codd. legit Fea ad Hor. 1. Epist. 7. 10. *Istam* Par. *Ille* ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ista huic persuadet* Wakef. ad. Lucr. 11. 487. Huschk. malit, *Isti hæc persuadet facies*; nempe supplendum 'ut:'. Heyn. *aurone lacertos*.—70 *Quum vincit tyrio prodit et apta sinu* in Guelf. 2. pro v. l.—72 Lipsius *teque* corrigere volebat pro *remque*, faventibus Dous. et Broukh.—73 *Non ex* Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. invexerat Scal. quod habent etiam Berol. 1. 3. sed Broukh. *Nec* revocavit, quod tumentur cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Laud. unus Heins. Exc. Pocc. Berol. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Ald. 2. cum aliis; *Hec* Broukh. 3. *hæc vitio* Berol. 4. *hoc lucro* cod. Lips.—75 *Hunc tamen* Par. Witt. 1. 2. et unus Broukh. *Nunc tamen* Reg. *Hinc tamen occubuit* Mur. *hinc*

## NOTE

equo tantum vehi referatur, fusco quidem vespere, candido autem mane, quando est *φωσφορος*. Ovid. in Fastis: 'Hesperus et fusco roscidus ibat equo.'

65 *At tua perdidisti*] Tua nempe uxor egregie docta est adulteria.

68 *Denso dente*] Pectinem per circumlocationem significat, qui scilicet per denticulos minutissimos et frequentissimos est insectus.

70 *Tyrio prodeat apta sinu*] Quoniam in urbe Tyro landatissima tangebatur purpura, factum est, ut 'Tyrium' dicatur pro 'purpureo.' Apta, id est, ornata, et concinnata, et composita.

72 *Devoveat*] Hoc est, devovendo consumat, vel cum deprecatione excretur resque tuas, gentemque tuam.

73 *Corpora fœda podagra*] Podagricorum corpora fœtent propter un-

Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus?

Tune aliis demens oscula ferre mea?

Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,

Et geret in gremio regna superba tuo.

80

At tua tum me pœna juvet, Venerique merenti

Fixa notet casus aurea palma meos:

HANC TIBI FALLACI RESOLUTUS AMORE TIBULLUS

DEDICAT: ET GRATA SIS, DEA, MENTE, ROGAT.

*truculentis belluis. Tunc confusus es aliis prostituere blandimenta mea? Tunc, o insane, dare aliis suavia mea ausus es? Tunc plorabis, quando me sibi devinctum tenebit puer alius, et in tuo sinu exercebit imperium fastuosum. Tunc supplicium tuum delectet me, et aureum scutum Veneri meritæ appensum signet casus meos hoc cum titulo: Tibullus perfido pueri amore liberatus hoc consecrat tibi, o Dea, et te precatur, ut sibi sis animo propitio.*

~~~~~

ego Rom.—77 *Deliciasne* Hamb. *alii tu* Par. ut conj. Douss., et expressum est in Græv. et Basil.—79 *Tum* Reg. cum edd. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. quod recepit H. Voss. *Tu* ed. pr. maj. Lips. et Rheg. *Tunc* habent codd. Lips. et Par. *quom me* Witt. 1. idque reposuit H. Voss. *victum* cod. Lips.—80 *Et reget* cod. Lips. cum duobus ap. Heyn. *regno regna* cod. Lips. Sfort. Reg. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Colb. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. min. et Cyll. in Comment. *regno bella* Berol. 2. unus Bronkh. duo Stat. *regno* habent etiam Vatt. 1. 2. Dat. Exc. Perr. et Vat. Ursini; pro *regna* Guy. Heins. et Broukh. faciebant *acceptra*. Nostram testantur Corv. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. cum vulgg. *superba suo* Berol. 1. et suprascr. *two*.—81 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. omnes Guelf. Stat. et Beroll. Witt. 1. unus Broukh. Laud. Angl. 1. 2. 3. 4. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *dum me*; Witt. 2. et Scal. rec. *me dum*; emendatum est in Aldd. *tum me*: Corv. *juvat*: unus Stat. *Veneri ipsa merenti*; Berol. 1. *venerique* et suprascr. *ipe*.—82 Berol. 4. *aurea parma* a m. sec. Scal. emend. *lamina*: Colot. *picta tabella*.—83 Par. *falaci*; Berol. 3. *fallacia*.

NOTÆ

guenta, quæ tanquam remedia podagrico dolori adhibentur, tum propter senium. De podagrico rivali Catullus ait: 'Ulciscitur ambos, Iham affligit odore, ipse perit podagra.'

80 *Et geret in gremio regna superba*] Hoc est, dominabitur. Domine enim vocantur amicæ, earumque obsequium amatores vocant regnum, seu imperium, quasi ipsis sint subditi jure servitutis. Horat. iv. Od. 'Non sum qualis eram bonæ sub regno Cynaræ: desine, dulcium Mater sæva Cupidinum, Circa iustra decem flectere molibus Jani durum imperiis.'

82 *Notet casus aurea palma*] 'Pal-

ma,' et 'Parmam,' 'Parmularios' et 'Palmularios' idem esse contendunt viri doctissimi; ut autem 'parmas' Gladiatores et milites figere solebant, sic et amatores. Unde Ovid. Trist. iv. 8. 22. 'Miles ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos, quæ tulit arma Lares.' De amatore vero Horat. iii. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' Parmula igitur Tibulli Veneri de ipso bene meritæ appensa ex voto tanquam tabella *εὐχαριστή*, pericula et casus, quos evaserit, significabit.

ELEGIA X.

QUIS fuit, horrendos primus qui protulit enses ?

Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit !

Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata :

Tunc brevior diræ mortis aperta via est.

At nihil ille miser meruit : nos ad mala nostra

5

Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.

Divitis hoc vitium est auri ; nec bella fuerunt,

Faginus astabat cum scyphus ante dapes.

Quis fuit, qui primus omnium edidit execrandos gladios ? Quam crudelis fuit iste, et certe ferreus, et immanis. Tum primum mortalium genti exorta sunt occisiones, et pugnae ; tum paluit sæva necis iter contractus. Sed infelix ille nullam meritis est poenam ; nos enim traducimus in ruinam nostram præsidium, quod nobis ille præbuit adversus truces bestias. Illud est vitium auri pretiosi. Neque enim fuerunt prælia, quando pocula fagina ad epulas collocata erant ; nec erant pro-

Eleg. XI. e Scal. recensione. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Detestatur bella laudans atatem primam.* Paulo aliter ed. pr. min. *Detestatur bella laudans ætatem primam et pacem.* Pocchus in suis codd. secundi Libri principium ab hac Elegia constitui viderat, referrique hæc ad Nemesiæ amorem. Etiam Heynius in ed. Vicent. a V. D. scriptum hoc vidit, *Albi Tibulli poeta ill. de amoribus Nemesiæ liber II. Elegia prima:* et sic est in Gnelf. 2. Exc. Perr. habent, *Principium II. libri de Amoribus Nemesiæ.*—1 *Qui fuit* Corv. Berol. 3. *protulit* Angl. 2. 4. *protulit* Heins.—3 *Tam* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Statiani, Broukh. 1. Berol. 1. 3. et ed. pr. min. *Tunc* Broukh. 2. 3. Par. alii: *tum prælia* cod. Lips. Par. Angl. 4. Dat. Berol. 1. 3. (non Berol. 2. ut narrat Bach) Corv. Guarn. *tunc prælia* Broukh. 2. 3. ed. pr. min. cum aliis.—4 *Tum* cod. Lips. Reg. Corv. omnes Angl. Berol. 1. 2. 3. Guarn. et Par. *Tunc* in aliis, cum edd. pr. maj. min. et ceteris vett. *duræ* unus Stat. verbum est omisit H. Voss.—5 *Ha miser ille nihil* Hamb. *Forsan et ille nihil* Scal. rec. et vet. *An nihil* Broukh. 1. 2. Witt. 2. Exc. Pocc. Gnelf. 3. Vat. Heins. Angl. 5. Reg. Par. et ed. pr. min. *An nihil*, vel *nihil*, Angl. 1. Nullus cod. exhibet *At* quod in textum intulit H. Voss.—6 Ed. pr. maj. in *sævas*: Berol. 2. *illa feras*.—7 Par. *hoc vitium*.—8 *Faginus stabat* Laud. Vat. Ursini,

NOTÆ

1 *Quis fuit horrendos*] Hæc Elegia ejusdem est argumenti cum fine primæ Elegiæ hujus libri. Nam detestatur bella invitatus a Messala ad expeditionem in Orientem.

2 *Quam ferus*] Ferus est, qui vitæ durius est, et crudelioris animi. Ferus vero, qui immittit et intractabilis, a ferro, quod nihil in se præter

duritiam habet.

7 *Divitis hoc vitium auri*] Hic etiam eleganter, ut in Elegia superiori malorum omnium vere causam anro imputandam censet, ut et Ovid. Met. 1. 'Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum,' &c.

8 *Faginus astabat*] Jam de poculis supra egimus Eleg. 1. ad hos versus :

Non arces, non vallus erat; somnumque petebat

Securus varias dux gregis inter oves.

10

Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem

Arma, nec audissem corde micante tubam!

Nunc ad bella trahor, et jam quis forsitan hostis

Hæsuræ in nostro tela gerit latere.

Sed patrii servate Lares; aluistis et idem,

13

Cursarem vestros cum tener ante pedes.

pugnacula, nec munimenta; et pastor pecoris quietus somnum carpebat inter suas oves. Utinam mihi ætas tum esset, neque scivissem detestabilia tela, nec audivissem classicum pectore palpitante. Jam rapior ad arma, jamque fortasse aliquis adversarius gestat spicula in meo latere figenda. Verum, o Penates paterni, defendite me: vos etiam ipsi me educastis, quo tempore tenellus cursilarem ante pedes

Corv. Guelf. 3. et Angl. 2. 3. 4. quom Witt. 1. et sic ed. H. Voss. dum ed. pr. min. *sciphus* Par. *pedes* pro *dapes* Colb.—9 *Non acies* malebant Stat. et Guy. improbante Heyn. *Non rabies non ira fuit* conj. Ant. de Rooy in Conject. Crit. p. 94.—10 *Securus saturas* Heinsii emend. in textum intulit Broukh. *Securus aries* malebat Heyn. cum Richtero Specim. Obs. p. 44. idem Heynius conj. *Securus tutas*: sed *varias* unanimiter scripti et impressi habent. 'Optime vulg. se habet, modo ne *'versicolores,'* sed *'diversas colore'* albas, nigras, &c. interpreteris cum Vulp. H. Voss. aliis.' Bach.—11 Hic locus Heynio corruptus esse visus est, qui proposuit, *Tunc m. v. foret! Valgi; nec, &c.* probante Santenio; Heinsii emend. *Tunc m. v. f. dulcis, nec,* reposuit Broukh. et sic in Voss. 3. 5. H. de Bosch. Obs. ad Anth. 1810. p. 431. *frugi* malit. Voss. locum incorruptum existimans, dedit, *Tum m. v. foret! Vulgi nec, &c.* sed Huschk. idem Heynio sentiens, emend. *vel ubi nec; h. e. 'vel ibi nunc esset, ubi nec nossem arma, nec,' &c.* Omnes codd. et edd. ante Voss. exhibent *Tum*: Reg. Voss. 2. et ed. Mur. *non pro nec*; Vicent. *nec tristia mihi nossem*, omisso loco suo pronomine: *nossem* Par. et ed. pr. min.—12 Eadem ed. *audirem*, probante Huschk. *tremente* Witt. 1. 2. Laud. Colb. Angl. 2. Berol. 1. 3. 4. Ald. 2. Mur. Basil. 1669. Plant. Gryph. et quas præterea recenset Klindworth. *micante* exhibent Lips. Par. omnes Stat. et Palat. Exc. Lips. Commel. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 5. Berol. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. Lips. Brix. Vicent. et Colin. *comam pro tubam* unus habet Zwic. extat etiam in ed. pr. maj. Venet. 2. Rhag. et Lips. at ed. pr. min. Vicent. *aliæ tubam*.—13 *Dat'et Beroll. 1. 3. et nunc*; Par. *etiam*; Heins. ad marg. ed. Raph. *jam jam*.—14 Par. *tella*.—15 *Dii patrii* Angl. 5. *idem* ed.

NOTÆ

'Fictilia antiquus primum sibi fecit
agrestis Pocula, de facili composuit-
que luto.'

9 *Non arces, non vallus erat*] Le-
gendum forsân, *non acies*: vallus pro-
prie significat palum, quo vitis alliga-
tur. Cæsar tamen, ut hoc loco Ti-
bullus, usurpat non semel pro castro-
rum munimento, quod ideo 'vallum'
dicitur, quod ex vallis, hoc est,

palis, sæpe fieret.

11 *Tunc mihi vita foret*] Hoc est,
Utinam tunc temporis viverem.

12 *Corde micante tubam*] Corde
præ metu palpitante seu trepidante.
Tuba etiam seu classicum est virorum
fortium et bellicosorum incentivam:
ignavorum vero terror et metus.

15 *Sed patrii servate Lares*] De La-
ribus, et quod essent *Di Patrii*, fuse

Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos ;

Sic veteris sedes incoluistis avi.

Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu

Stabat in exigua ligneus æde Deus.

20

Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,

Seu dederat sanctæ spicea sarta comæ.

Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat,

Postque comes purum filia parva favum.

At nobis ærata, Lares, depellite tela !

25

Hostia erit plena rustica porcus hara :

vestros. Nec erubescatis fabricatos vos esse e trunco antiquo ; ita insediatis antiquam Majorum domum. Tum religiosius fidem servaverunt, quando Deus ligneus generatione simplici in parva domo positus erat. Ille erat propitiatus, sive quis racemum obtulerat, sive quis attribuerat sacris ejus crinibus coronas spiceas. Et cum quis optatis potitus iis offerebat ipsa liba, tum comes filia tenera favum præbebat sincerum. Sed vos, o Lares, arcete a nobis spicula arca ; et vobis cadet victima sus

pr. maj. Vicent. Rhæg. Aldd. Mur. et Scal. *idem* habent codd. Lips. Par. Reg. Sfort. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500.—16 *Cursabam* Par. *Cursabam v. quom* H. Voss. *quom* habet etiam Witt. 1. *quom* Vicent. In nostra lect. omnes alii libri consentiunt.—17 *Heu* Brix. *Nec* Reg. sed *Neu* testantur codd. Lips. et Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis : *ex stipite* cod. Lips. Hamb. et ed. Vicent. a *stipite* Beroll. 1. 3.—18 *Sic veteres sedes* omnes Stat. quatuor Palat. Bronkh. 2. 3. Dat. Par. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 4. Laud. Guelf. 1. 2. 4. Reg. Corv. Exc. Pocc. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Mur. *Sic veteres veteres* Berol. 3. *veteres ades* Sfort. tres Palat. Scal. rec. omnes Angli. Vat. Ursini, Ald. 1. et Scal. *veteris ades* Guelf. 3. *veteres ades* Broukh. 1. *Scio veteres ades* cod. Lips. Receptam lect. confirmant Vat. Ursini, Colot. Ask. Hamb. quatuor Voss. Ald. 2. Basil. 1569. Plant. Gryph. Dons. Gebh. &c.—19 *Tum m. t. f. quom* dedit H. Voss. Tü Cyll. in Comment. *Sic* Vat. Statii ; *Tunc* cod. Lips. Par. alii, cum ed. pr. maj. min. et Venett. 1491. 1493. *quom* Berol. 3.—21 In nonnullis ap. Broukh. *pacatis* ; Beroll. 1. 3. *libatus* ; Berol. 1. a marg. *placatus* : Par. *uva*.—23 Berol. 2. et unus Broukh. *compos voti* ; Berol. 4. *voti compos tota ipsa* ; cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. unus Vat. ed. pr. maj. min. et Scal. *quoque ipsa* ; sed nostram, a Mur. Dons. et Bronkh. revocatam, tñentur Guelf. 2. Zwicc. 1. 2. novem ap. H. Voss. et Berol. 4. a m. sec.—24 Ed. pr. maj. *fila*.—26 *Hostia-*

NOTÆ

supra. Ad hunc fere modum Virgilius *Æn.* 11. ‘Di Patrii servate domum, servate nepotem.’ Idem *Æn.* 11. ‘Di talem servate casum, Et servate pioa.’ Ante omnia enim a Diis Veteres salutem et incolunitatem petebant.

17 *Prisco e stipite*] Ex lignorum truncis vetustis Deos faciebant Anti-

qui.

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Idipsum monet Juvenal. Sat. 11. ‘Hanc rebus Latiis curam præstare solebat Fictilia, et nullo violatus Jupiter auro.’ Sic et Propert. lib. 1v. ‘Fictilibus crevere Deis hæc maxima regna.’

25 *Lares*] Dii domestici familiæ,

Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.

mystica e pleno stabulo. Ego illam prosequar cum veste munda, et seram calathos myrto religatos: ipse etiam religatus tempora myrto. Ita sim vobis gratus. Alius

que e cod. Lips. Reg. Corv. omnes Guelf. Beroll. Statiani, Broukh. et Witt. Par. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Hostiaque* in Voss. 4. ed. pr. min. Ald. 1. aliis; *Hostia erit* Exc. Lips. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Colot. Voss. 3. 5. Ask. Vindob. et Bern. quod primus proposuit Broukh. Muretus Adv. 25. scribit, 'post hunc versum videtur aliquid deesse.' Statio ἀνακόλουθον videtur; sed nulla erat lacuna in omnibus libris. 'Nihil est integrins hoc loco, quem tamen docti viri mancum clamant.' Scal. Perperam et invidiose in Muretum. 'Istud *Hostiaque* e plena cum ἀνακόλουθον crederent, aliquid excidisse multi putarunt; quanquam in libris scriptis nullus est hiatus. Itaque Jo. Jovianus Pontanus hoc modo explevit:

At nobis arata, Lares, depellite tela:

Neu petat hostili missa sagitta manu.

Neu gladio celer instet eques: prosint mihi ad aras,

Quæque tui supplex munera, quæque seram.

Thure pio caleantque focî, pinguisque trahatur

Hostia de plena mystica porcus kara.

Audax facinus, atque inlaudatum.' Broukh. 'Invenit tamen hos versus leviter immutatos (v. 3. *prosit mihi et aris*: v. 6. *rustica*) in ipso contextu Guelf. 2. Heynius. Unde ejus ætatis hic similesque sint codd. existimari potest.' Huschk. Pro plena in Broukh. 1. plana: Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. Exc. Lips. et Pocc. Witt. 1. Angl. 2. Vatt. 1. 2. Berol. 4. a m. sec. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. et Mur. *mystica*, probantibus Turneb. Donat. ad Liv. 1. 24. Drack. ad Liv. 1. 25. et Fabric. ad Virg. Geo. 1. 166. *rustica* in ed. pr. maj. sed *rustica* habent codd. Lips. et Par. omnes Stat. Beroll. et Broukh. Witt. 2. Colb. (Exc. Perr. quæ habent interpolationem Pontani, ascripto ejus nomine,) Guelf. 2. a m. sec. Voss. 4. ed. pr. min. et Aldd. *ara* Par. Berol. 3. et Witt. 1. 2. *agua* Colb.—27 *Huic* primus invexerat Aldus, propagatum deinceps a Mur. Scal. Dona. Plant. et Gryph. 1573. *Hanc* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Stat. Scal. Broukh. Witt. Palatt. Angl. Guelf. et Beroll. Exc. Lips. Colb. Dat. Vat. 1. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487.

NOTÆ

domus, etiamque urbium ac viarum; quibus, ut ait Festus, immolabant Romani hostias, quod ab eis hostes arceri putarent. Hostia quæ Laribus familiaris offerebatur, porcus erat, quod maxime fiebat in Compitalitiis. Propertius: 'Parva saginati lustrabant Compita porci.'

26 *Hostia rustica* [*mystica*] Sensus est: Hostia mystica vobis cadet de pleno stabulo. Alii legunt, *rustica*, sed male. Satis enim notum est Cereri porcum cadere solitum, quam

etiam victimam Genio Laribusque immolari consuevisse testatur Horat. III. Od. 17. Sacra autem maxime Cereris dicebantur 'mysteria': unde recte hostia Cereri præsertim mac-tata dicitur *mystica*. Sed ego præterea ob aliam causam hostiam dici mysticam puto, quia nempe diligenter observabatur, ut hostia immolanda, et maxime porcus, præpingnis esset, et nulla sui parte manca aut mutila. 'Porcos' igitur 'mysticos,' aut 'mystericos' vocabant, qui pinguisissimi et

Sic placeam vobis : alius sit fortis in armis,

Sternat et adversos Marte favente duces ;

30

Ut mihi potanti possit sua dicere facta

Miles, et in mensa pingere castra mero.

Quis furor est atram bellis arcessere Mortem ?

Imminet, et tacito clam venit illa pede.

strenuus sit in bello, et ductores contrarios, prospero Marte, profliget, ut miles commemorare mihi queat bibenti facinora sua, et vino in mensa castra scribere. Quæ dementia est præliis accelerare funestam necem ? Ipsa instat, et furtim accedit

~~~~~

1491. 1493. 1500. Basil. 1569. et Gebh. *mirtoque* Par.—28 *Uda* Sfort. *mirto* Par. *mixto victus* cod. Lips. *merito victus* ed. pr. min. et Bartol.—30 Par. *adverso*.—31 Stat. unus Palat. Bronkh. 1. et Angl. 1. *pacanti* ; alius Palat. *pachanti* ; cod. Lips. *bacchanti*, sicut corrigebat Gebh. cf. Propert. III. 17. 2. Bartol. *potanti* ; sed *potanti* exhibent Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. etc.—32 Par. et Bartol. *et immensa* ; Colb. et Berol. 2. *et immenso*.—33 Langerman. pro *atram* conj. *aliam* : Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. maj. *arcessere* (non *accessere*, ut narrat Huscik.) et sic aliæ vett. *accessere* Berol. 3.—34 Berol. 1. *dum*, et in marg. *clam* : H. Voss. dedit *ipsa* ex uno Bronkh. et sic Berol. 2. ‘sed nihil mutandum vide-

NOTE

integerrimi, quod et in aliis generibus hostiarum observabant : unde Plautus ‘porcos pingues’ vocat ‘sacros et sinceros.’ Atque etiam apud Aristophanem quidam Megarensis, qui filias suas pro porcis vendere cuperet, jubet, ut saccum ingressæ, ita grun- niant, ut porci mystерици esse videantur. Κ' ἤπειρεν ἐς τὸν σάκκον ὧδ' ἐσβαλ- νετε “Ὅπως δὲ γρυλλίζετε καὶ κοῖζετε, X' ἤπειρε φωνὴν χοίρων μυσηρικῶν. Sciendum porro sacrificia seu myste- ria Deorum incœpisse a mactatione porci, primamque hostiam, quæ fue- rit immolata fuisse porcum : unde recte porcus dicitur *Hostia mystica*. Ovid. lib. Met. xv. ‘Et prima puta- tur Hostia sus meruisse mori,’ &c. Hostia autem apud Festum sacrifici- um proprie est, quod Laribus immo- labant, ut hostes arcerent. Quod mire cum Tibullo nostro convenit.

27 *Pura cum veste*] Ut Veteres in sacris puras manus, ita et puras ves- tes, pura vasa, puram hostiam, et

Delph. et Var. Clas.

purum vinum desiderabant. *Pura* autem vestis appellatur in sacris, quæ neque funesta esset, neque maculam haberet ex homine mortuo. Hinc Tibull. lib. II. Eleg. 1. ‘Casta placent superis, pura cum veste venite.’ Virgilinus : ‘Puraque in veste Sacerdos.’

28 *Myrto ginctus*] Myrtus arbor est Veneri amantium Deæ sacra : unde caput amatores myrto sæpius redi- mire dicuntur, ut se Veneris castra sequi significant.

30 *Marte favente*] Secundo et pros- pero prælio. Victoribus enim semper Mars favet.

32 *Pingere castra mero*] Solent mi- lites e bello reversi ubique sua facta, præsertim inter calices et pocula, cœpare ; ita ut etiam sæpius quibus- dam signis res, quas narrant, expri- mant, aut etiam vino describant et pingant. Unde Ovid. in Heroid. ‘Pingit et exiguo Pergama celsa me- ro.’

Tibul.

K

Non seges est infra, non vinea culta; sed audax   35
 Cerberus, et Stygiæ navita turpis aquæ.
 Illic percussisque genis ustoque capillo
 Errat ad obscuros pallida turba lacus.
 Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
 Occupat in parva pigra senecta casa.   40
 Ipse suas sectatur oves, at filius agnos;
 Et calidam fesso comparat uxor aquam.

latente gradu. Subter terram nulla messis est, nulla vitis arata, at atrox Cerberus, et portitor cymbæ undæ Stygiæ. Ibi pallentes cætus, et genis pertusis, et crine reitorrido, vagantur juxta lacus caliginosos. Quam convenientius prædicandus iste est, quem suscepta sobole tarda senectus exercet in exiguo tugurio. Ille oves suas, natus vero agnos prosequitur; et conjux ipsi defatigato tepidam aquam apparat. Ita

tur.' *Huschk.*—36 Omnes fere codd. *puppis* pro *turpis*, quod exhibent unus Vat. Exc. Colot. Monac. Voss. 4. et Guelf. 3. 'Longe præstat tamen cum Burm. II. legere *tristis*; propter illud Virgil. de eodem Charonte *Æn.* vi. 315. 'Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos.' quod pluribus adstructum videbis in commentariis Viri Eruditissimi, (quo nemo nunc feliciorem Poëtis sanandis manum adhibet,) ad Propert. iv. 7. 55. *Sant.* 'Broukh. antea mallebat *putris*, quod ipsi postea Burmanno placuit. Par. *pupis*; ed. pr. maj. *puppis*; Exc. Lips. *navita pullus*: præstat *turpis*. Juvenal. III. 265. 'Jam sedet in ripa, tetrumque novicius horret Porthmea.' *Huschk.* Ed. pr. min. *stigeæ navita pupis*.—37 Codd. longe plurimi et edd. vett. cunctæ habent *percussisque*; Scal. rec. et vet. *percissisque*, unde idem Scal. in ed. pr. et duabus seqq. (1577. 1582.) *percissisque*; at ex isdem codd. legit in edd. 1600. et 1607. *peracissisque*; Palat. 2. *perculsiisque*, quod cum H. Voss. et Bauero dedit Bach; Livin. conj. *pertusisque*; et sic in cod. Lips. qui exhibet *pertusisque gemens*, 'Valckenarius ad Catulli Eleg. Callimach. p. 106. 'exesas genas proprie dixit Tibullus i. 10. 37.' Atqui hoc non Tibullus dixit, sed Nic. Heinsius substituit corrigendo, *exesisque genis*, quod in contextum invexerunt Bronkhuiusius, Heynius, alii. Sic Critici pro Scriptoribus laudantur.' *Huschk.* 'Longius abeunt Markland. qui ad Stat. v. Sylv. 3. 104. *semustis*, et Lenz. qui *exustis* conjecit. Goerenz. *peresis*, quod metro adversatur.' Bach. Klindworthius *exesis* interpr. de genis eorum, qui lenta morte absumti ad maciem redacti sunt, land. Stat. II. Sylv. 1. 154. Sil. II. 466. Bronkh. in notis marg. appos. Sen. Ag. 764. Luc. II. 73. *Æn.* vi. 495. *vastoque capillo* Berol. 1. Angl. 2. ed. pr. min. et Bartol. *ruptoque* unus Stat.—38 Berol. 2. *turba latus*.—39 *Quin pacius* Par. *Quin potius* Exc. Lips. et hic ed. pr. min. enim est prole Vat. 2. et hic est prole cod. Lips.—40 *Oculit* Vicent.—41 Reg. *sectatus oves*;

NOTÆ

35 *Non seges est infra*] In Inferis, seu apud Inferos, quorum sedem infra terram Poëtæ reponunt.

36 *Cerberus, et Stygiæ, &c.*] Apud Inferos fingitur a Poëtis esse canis triceps, quem Cerberum vocant, qui est Inferorum Custos et Janitor. Fingitur quoque quidam ibi senex

esse, Charon dictus, qui defunctorum animas per tria inferorum flumina, Acherontem, Stygem, et Cocytum, ad aliam ripam transvehit.

42 *Calidam fesso comparat uxor aquam*] Fessi Veteres ex itinere solebant aqua calida se fovere et lavare. Plaut. 'Abi intro, ac jube huic aquam

Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
 Temporis et prisca facta referre senem.
 Interea Pax arva colat. Pax candida primum 45
 Duxit araturos sub juga curva boves.
 Pax aluit vites, et succos condidit uvæ,
 Funderet ut nato testa paterna merum.
 Pace bidens vomerque vigent: at tristitia duri
 Militis in tenebris occupat arma situs. 50
 Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
 Uxorem plaustro progeniemque domum.

ego sim, et sinatur vertex meus canis albescere, et vetulum liceat me commemorare res gestas prioris ætatis. Interim pax agros exerceat: felix pax primo sub jugum pandum boves misit terram sulcaturus. Pax educavit vites, et liquores racemorum reposuit; ut patria dolia filiis vinum præberent. Tempore pacis vigente bisulca vomeresque exercentur; sed rubigo in obscuritate tenet bellatoris inhumani tela æqualida. Agricola etiam ebrius ex ipso nemore plaustro reducit in ædes con-

Corv. Colb. Angl. 3. 4. *et filius*; Berol. 4. Witt. 2. et Angl. 5. *ut filius*; Guelf. 2. *aut filius*; unus Broukh. *ac filius*; Par. Witt. 1. Berol. 2. Broukh. 1. et Broukh. 2. pro v. l. *at filius*.—42 Dat. *comparat*.—43 Berol. 3. *Sic ego sit*; Reg. sum: Guelf. 2. *canescere*, et pro v. l. *candescere*; ed. pr. min. et Bartol. *albescere ramis*.—45 Berol. 1. *colit*.—46 *Duxit aratores* Exc. Lips. et Pocc. duo Voss. duo Vatt. *faventibus* Douss. et Broukh. quod receperunt Wund. in prima, Bauer. et Bach vulgatam retinuerunt Vulp. et Heyn. *juga panda* cod. Par. unus Broukh. Florent. Berol. 2. unus Sant. et Exc. Lips. quod ex ed. Bartol. cum Vulpio reposuit Bach.—48 Colb. *natis*.—49 Exc. Scal. *nitet*; Qu. *nitent*, quod reposuit Broukh. probante Heyn. improbante Huschk. *Pace nitens vomer viderit* Par. et Guar. *ac tristitia* Witt. 1. 2. Berol. 1. 3. et Angl. 3. 4. *et tristitia* Colb. 'In sententiarum quæ sequuntur, nexu est quod desideres. Vidit hoc vir doctus qui transponere malebat disticha 51. 52. ante 49. 50. Ne tamen sic quidem omnis molestia tollitur.' Heyn.—50 Reg. in *trivis*; Guelf. 2. *occupet*.—51 Par. Reg. cum aliis scriptis, edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. Rheg. et Aldd. *e lucoque*; cod. Lips. *elucosque* ut conj. Scaligerus; Venett. 1487. 1491. 1493. (errant enim Klindworth. et Heyn.)

NOTE

calesceri.' Et in Bacchid. 'Aqua calet, eamus hinc intro, ut laves.'

44 *Facta referre senem*] Senes semper præteritos laudant annos, præsentibus despicunt. De sene Horat. Art. Poët. 'Laudator temporis acti.'

48 *Testa paterna*] Vas est vinarium, quod vocatur dolium, quod aliquando fuit testaceum. Paterna vero testa dicitur, in quam pater novum infudisset vinum, ut a filiis vetus hauriretur.

49 *Pace bidens vomerque vigent*] De

pacis commodis exultat Vell. Paterc. lib. II. cap. 89. Porro bidens genus est instrumenti rusticani, duobus hinc inde dentibus prominentibus munitum. Mirabiliter nostro Tibullo concinit Ovid. Fast. IV. 'Sæcula nunc, durasque bidens, et vomer aduncus, Ruris opes vigeant, inquinat arma situs.'

51 *Rusticus e luco*] Rusticus ebrius e luco ipso, in quo rem sacram fecit, familiam domum reducit.

Sed Veneris tunc bella calent; scissosque capillos

Fœmina perfractas conqueriturque fores.

Flet teneras subtusa genas; sed victor et ipse 55

Flet, sibi dementes tam valuisse manus.

At lascivus Amor rixæ mala verba ministrat,

Inter et iratum lentus utrumque sedet.

Ah lapis est ferrumque, suam quicumque puellam

Verberat; e cœlo deripit ille Deos. 60

jugem et prolem. Tunc vero vigent amoris prælia, et puellæ queruntur comas laceras, et januas disruptas: ejulantque molles vultus lacrymis suffusa; at etiam ipse victor dolet insanas manus suas tantum potuisse. Sed proci amor jurgii suggerit maledicta, et ipse inter ambos amantes indignatos placidus quiescit. Ah! saxum est et chalybs, quisquis amicam suam percutit; iste Deos e cælo devocat. Sufficit

*****

Mur. Basil. Dous. Scal. cum aliis, *e lucoque*; Carrio ad Val. Flac. III. 293. et Barth. ad Stat. Theb. IX. 587. malebant, *e luco revehit*; unde Voss. *et luco revehit*: Exc. Lips. et unus Vat. *sobrius uno*; Angl. 5. *ipse*, vel *ipso*; ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. Dous. et Scal. *ipso*; unus Broukh. Vat. Ursini, et ed. pr. maj. *ipse*, quod repositit Broukh.—52 Vicent. *domus*.—53 Angl. 2. *nunc pro tunc*; Witt. 1. Angl. 3. 4. et aliquot ap. H. Voss. *tum*, quod receperunt H. Voss. et Bach: *cadent pro calent* Berol. 3. pro *scissosque* Palat. 2. *fususque*; ed. Lips. *fessos*; Corv. *scissosque capillis*.—54 Idem cod. habet, *perfractas esse fores queritur*; Gebh. conj. *præfractas*; Statiani habebant, *confractas*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *perfractas*.—55 *Flet tenebris suffusa* ed. pr. min. et Bartol. in quam lect. conjecturâ incidit Joan. Columbus, secutus vestigia mendosæ scripturæ in libro Scheff. *tenebras suffusa*; habent etiam *suffusa*, vel *subfusa* Witt. 1. Monac. unus Voss. duo Palatt. Guelf. 3. pro v. 1. Vicent. et Lips. *teneras subtusa* ed. pr. maj.—56 Florent. Berol. 4. et unus Broukh. *convalescere*; Sfort. *eculuisse*.—58 Angl. 2. Berol. 3. Laud. et Palatt. 3. 4. *lætus*; sed Gebh. *ipse* in ed. 1621. dedit *lentus*; cod. Lips. *iratus latus*; ed. pr. maj. *lentus utrumque sedes*.—59 *At Sfort. Ha lapis est* unus Broukh. et Berol. 4. *Ha lapis ferrumque* Berol. 2. *fretumque* ed. pr. min.—60 H. Voss. *et cælo*, aspirantibus Reg. Witt. 2. Colb. Angl. 1. 3. 4. Sfort. Vat. Berol. 2. 4. et quatuor ap. ipsum, in textum admisit; et etiam habent cod. Lips. et ed. pr. min. *diripit* Berol. 2. 3. et edd. pr. maj. et min. *diripit* cod. Lips. Par. Reg. unus Broukh. et plures Stat. *diripit* in *deripit* primus mutavit Scal. *ipse* Berol. 4.—61 Idem cod. *teneram*. Palat. 6. Passer. lib. Guelf. 1. 3. Monac. et Ve-

NOTÆ

55 *Subtusa* [*suffusa*] *genas*] Habens genas madidas lacrymis suffusis. Virgil. *Æn.* I. 'Tristior, et lacrymis oculos suffusa nitentes.'

58 *Inter et iratum lentus*] Alii legunt, *lætus*. Amor enim lasciviens rixis inter amantes excitatis delectari dicitur, atque interim securus inter ipsos etiam rixantes sedet, ut inde majorem ardorem excitet. Unde Te-

rentius: 'Amantium iræ, amoris integratio est.' Menander etiam brevem omnino esse amantium iram docet: 'Ὅργη φιλοῦστων δάκρυον ἰσχύει χρόνον.'

59 *Lapis est, ferrumque*] Id est, inflexibilis, inhumanus, insensibilis, et affectibus humanis carens, ut lapis et ferrum.

Sit satis, o membris tenuem rescindere vestem ;

Sit satis, ornatas dissoluisse comas :

Sit lacrymas movisse satis ! Quater ille beatus,

Cui tenera irato flere puella potest.

Sed manibus qui sævus erit, scutumque sudemque 65

Is gerat, et miti sit procul a Venere.

At nobis, Pax alma, veni, spicamque teneto ;

Perfluat et pomis candidus ante sinus.

de corpore mollia vestimenta divellere, sufficiat disturbasse compositos capillos. Sufficiat fletum excitasse. Iste quater fortunatus est, quo exardescente puella delicata lacrymari potest. At qui manu asper erit, clypeum et vallum ferat, et longe absit a Venere placida. Tu vero, o pax veneranda, ades nobis, et spicarum sertum gestato, et candidum tuum gremium ante fructibus redundet.

nett. 1487. 1491. 1493. 1500. *præscindere*, probantibus Gebh. Broukh. et Heyn. *perscindere* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; *persindere* cod. Lips. *rescindere* reposuit Bronkh. ex emend. Heinsii, quod nunc testantur Voss. 1. 3. et Vindob.—62 Cod. Scal. quatuor Stat. Palat. 6. omnes Beroll. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Land. Vat. 1. Vat. Ursini, Dat. et Angll. 3. 4. *ornatus d. comæ*; alii Stat. Palat. 1. Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. l. *ornatus d. comis*; sed codd. Lips. Reg. Corv. Guelf. 1. 4. Broukh. 1. quatuor Palat. et ambo Zwicc. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. aliis, *ornatas d. comas*.—64 Quo cod. Lips. Par. Corv. Guelf. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. et Rom. quod revocarunt Bauer. Wund. Klindw. et Bach. *Quod* Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *Quoi* emendavit Dousa, idque servant quatuor Voss. Ask. Vindob. et Monac. cum edd. Broukh. Vulp. et Heyn. Cui malit Huschk.—66 *Is ferat* Angll. 3. 4.—68 *Perfluat* Par. *Præfluat* Vat. Statii,

NOTE

63 *Quater ille beatus*] Numeros ternarium et quaternarium Pythagorici perfectos esse censebant, ex quorum disciplina Virgilius : 'O terque quaterque beati' hoc est, plene et perfecte beati. At quaternarium numerum adeo perfectum esse credebant, ut ipsum inter arcana venerarentur, et ex eo iurijurandi religionem sibi fecerint.

64 *Flere puella potest*] Cum puella effundit lacrymas ob amatorem iratum, ardentis est amoris signum; hocque facit, ut eum sibi reconciliet.

65 *Scutumque sudemque*] Sudes genus est teli rustici, hoc est, bacillus igni præustus. 'Vallus et sudes,' ait Servius, 'idem est.' Livius de bello

Punico : 'Tertio die sudibus inter se in modum justæ pugnæ concurrunt.'

67 *Pax alma, veni, spicamque teneto*] Pacis simulacrum ab Antiquis effingebatur manu gerens spicas; ideo dicitur alma, quod est epitheton pacis proprium. Pacis enim tempore florent agriculturæ, et agri exercentur : unde illi spicas, poma, et reliqua hujusmodi offerebantur. Interdum etiam oliva, interdum lauro, quinetiam rosa coronata depingebatur; pacem etiam cum Cerere conjungere solebant. Ovid. Fast. iv. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque duces.'

68 *Perfluat* [*Præfluat*] *et pomis*] Alii

unns Broukh. Reg. Guelf. 3. et Angl. 1. 2. 3. cui favet Mitsch. ad Hor. rv. 7. 10. *Profluat* Guelf. 2. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Florent. alii ap. Stat. et marg. ed. Gryph. 1534. ap. Bach. quod soli ediderunt Voss. Bauer. et Bach. *psuat* cod. quod, secundum contractionis notam, vel *Perfluat*, vel *Profluat* legi possit: '*Perfluat* ex Heinsii emend. receperunt Broukh. et Vulp. neque ego itaque mutare sustinui.' Heyn. '*Perfluat* nemo, ut equidem puto, in posterum revocabit, quanquam in Voss. 4. 5. et Bern. extat.' Bach. *Perfluat* revocarunt Wund. et Klindw. ex Witt. 1. 2. Corv. Guelf. 1. 4. Broukh. 1. omnibus Beroll. aliis, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Brix. Rhag. Lips. Rom. Venett. 1491. 1493. &c. usque ad ed. secundam Scal. qui hanc lect. e libris editis primus ejecit, substituens in ed. 1600. *præfluat*, unde manavit in alias. In Par. ad finem hujus Elegiæ adjecta sunt hæc, *Albii Tibulli poeta illustris liber primus explicit.*

NOTE

legunt, *profluat*. Pomis abundet, poema fundat. In veteribus Numismatis effigies. Sinus pacis dicitur candidus, quod læta sit, felix, et jucunda. fere semper cum cornucopia Pacis

ALBII TIBULLI

ELEGIARUM

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

QUISQUIS ades, faveas; fruges lustramus et agros,
Ritus ut a prisco traditus extat avo.

Quicumque interest, taceat; expiamus segetes et agros, sicut mos proditus nobis

~~~~~

In Par. præfixa sunt hæc, *Incipit liber secundus*. Ed. pr. maj. inscriptionem Libri et Elegiæ conjungit ita, *De agri lustratione Liber secundus*: at ed. pr. min. omisso Elegiæ indice novi libri inceptionem indicat sic, *Alb. Tib. Po. Liber secundus incipit feliciter*. In Guelf. 2. hæc inscripta est, *Elegia II.* (Vide ad Eleg. x. Libri primi,) in Guelf. 3. 4. *De agri lustratione*. 'In codd. vett. notante viro docto ad marginem Ed. Vicent. initium libri secundi ducitur ab Elegia libri primi decima. Ceteri codd. vulgarem ordinem servant, præter Lips. qui librum primum continuat usque ad Elegiam Libri secundi tertiam, quartam exhibens cum hoc elogio, *Albii tibuli liber secundus incipit de Nemeni*.' Huschke.—1 *Quisquis adest valeat* omnes Palatt. Stat. Bronkh. Witt. Guelf. et Berol. Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. et omnes aliæ ante Scal. qui primus ex Angl. quinque edidit *faveat*; in Colb. *valet*: lect. nostram ex conj.

NOTÆ

1 *Quisquis ades, faveas* [*adest, favet*] Alii codices habent, *Quisquis ades, faveas*. Hoc est: Quisquis ades, attende cum silentio, vel dic bona verba. 'Favere' enim significat, 'fari bona verba,' vel 'tacere'; eratque Sacerdotum verbum in sacris, quo silentium imperabatur, ut sacra rite peragerentur, nulla voce mala obstrepente, vel, ut bona verba dicerentur. Sacra autem cœtumque cele-

brari a faventibus volunt omnes Antiqui. Virgil. Æn. v. 'Ore favete Omnes.' Tibullus infra: 'Quisquis ades, lingua vir mulierque fave.' Ovid. in Ibin: 'Nulla mora est in me, peragam rata vota Sacerdos; Quisquis ades, sacris ore favete meis.' 'Favere' autem linguæ sæpius significat 'tacere'; quia silentium maxime necessarium est in sacris. Seneca de Vita Beata, cap. 26. 'Hoc verbum,'

Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva

Pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator;

5

Et grave suspensio vomere cesset opus.

Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent

Plena coronato stare boves capite.

est ab antiquis majoribus nostris. Ades, o Bacche, et maturus racemus pendeat e cornibus tuis: inque, o Ceres, corona caput tuum spicis. Die festa ferietur terra, cessent agricolæ, et deserto aratro durus labor intermittatur. Demittite collis boum servitia. Jam ad oppleta præsepia boves debent consistere redimitis capitibus.

Donaæ F. primus recepit Broukh.—2 Ritu ed. pr. min.—4 Pro Ceres in Brix. senem.—5 Luce tua cod. Matii ap. Broukh. Ausi ed. pr. min.—6 Angl. 2. cessat.—8 Exc. Scal. vertice stare boves, et sic ex membranis recitat Neap.

NOTÆ

inquit, 'favete linguis, non, ut plerique existimant, a favore trahitur; sed imperatur silentium, ut rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente.' Vocabulum autem, *Quisquis*, utrumque sexum continere vel mediocriter docti non ignorant. Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Pacuvius: 'Quisquis tu es mulier, quæ me inasæto nuncupasti nomen.'

Fruges lustramus] Ambarvale significat sacrificium, quo hostia circum arva maturis frugibus ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus quærnea corona ornatus cum solenni saltatione composito Carmine Cereris laudes decantabat. Virgil. Georg. 1. 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret; Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorn et socii comitentur ovantes, et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quæren, Det motus incompósitos, et carmina dicat.' Hæc porro sacra 'Snovetaurilia' etiam vocabantur, quod ænem, ovem, et taurum, im-

molarent: victimas vero 'ambarvales' dicebantur, ab *ambiendis arvis*. Agros lustrandi ritum describit Cato de Re Rust. cap. 14.

3 *E cornibus uva Pendeat*] Baccho cornua tribuunt Antiqui, quod ipsum primum boves junxisse putarint; vel quod idem sit quod Osiris; vel quod fuerit filius Ammonis, qui arietino capite cum cornibus fuisse fingitur; vel ut Porphyrio scribit ad illud Horatii, 'Aureo cornu decorum,' 11. Od. 'Cornua Libero patri, et nonnullis aliis assignantur, quoniam scilicet vinolentia protervitatem et contumaciam addere solet.' Festus vero ait: 'Cornua Liberi Patris simulacro adjiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vino truces fiunt.'

5 *Luce sacra*] Die festa Dii sunt colendi, et ab opere cessandum. Lucem porro pro die sæpissime usurpant tum Latini tum Græci Poëtæ.

6 *Suspensio vomere*] Aratro deposito et appenso parieti aut trabi.

7 *Ad præsepia debent*] Ambarvales Sacerdotes Ambarvalibus sacrificiis coronare solebant spicis et frugiferis ramusculis boves in stabulis ad præsepia pabulantes, quibus in villica-

Omnia sint operata Deo; non audeat ulla
 Lanificam pensis imposuisse manum. 10
 Vos quoque abesse procul jubeo, discedite ab aris,
 Quis tulit hesternæ gaudia nocte Venus.
 Casta placent Superis; pura cum veste venite,
 Et manibus puris sumite fontis aquam.
 Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras, 15
 Vincitaque post olea candida turba comas.

Cuncta Numini rem divinam fecerint. Nulla femina ausit lanarios digitos staminibus appuisse. Vos etiam, quibus Venus peperit voluptatem hesternæ nocte, recedite ab altaribus, vos longe removeri præcipio. Pura Calitibus grata sunt; accedite cum munda veste, et accipite lympham scaturiginis mundis manibus. Spectate quomodo agnus dedicatus procedat ad altaria splendentia, et multitudo candidata

ad Ovid. 1. Fast. 663. sed nostram servant structuram omnes alii codd.—9 Beroll. 1. 3. Par. et Guarn. sunt.—10 Reg. apposuisse.—11 Statiani, Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Vat. 2. Beroll. 2. 4. Angl. 3. 4. 5. Reg. Corv. Par. Guelf. 2. 3. 4. et Guelf. 1. a m. sec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. et Ald. 2. *discedat*; Berol. 1. *discedere*, cum syll. at suprascr. *discedite* a Mur. et Broukh. revocatum testantur Witt. 1. Exc. Perr. unus Angl. uterque Zwicc. Voss. 1. 2. 5. Berol. 3. Brix. Bartol. Venet. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1.—12 Cui Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Lips. Angl. 3. 4. 5. Guelf. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. 2. Qui Dat. *Quis vel Quis* primum emendari cepit in ed. Mur. quod nunc firmant Voss. 1. 2. 5. et Zwicc. 1. 2. *externa* Guelf. 1. 3. 4.

NOTE

tionem usi essent; sic etiam Consualibus ait Plutarchus Romanos equis et asinis coronatis quietem largiri solitos esse.

9 *Sint operata Deo*] Operari verbum est in rebus divinis usurpari solitum, quod significat, sacrificare, aut rem divinam facere. Horat. III. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata Divis.' Julius Obsequens de Prodigis: 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.'

10 *Pensis imposuisse manum*] Olim præmittebantur a Flaminibus, ut ait Festus, qui denuntiarent opificibus ut manus abstinere ab opere.

12 *Quis tulit hesternæ*] Hesternæ Venere pollutos a sacris arcebant: unde Lampridius in Alexandro: 'Pri-

mum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubuisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Egregie itaque Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire Deos?'

13 *Pura cum veste*] Scribit Festus, Sacerdotes ad sacrificium habuisse vestimenta pura, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculam habentia.

14 *Et manibus puris*] Vivo flumine aut aqua munda sese sacrificaturi Sacerdotes abluabant, eosque, quibus manus essent pollutæ sordibus, aut illuvie, aut cæde et sanguine, solenni præfatione a sacris arcebant. Livius lib. XLI. 'Cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.'

Di patrii, purgamus agros, purgamus agrestes,

Vos mala de nostris pellite limitibus.

Neu seges eludat messem fallacibus herbis,

Neu timeat celeres tardior agna lupos.

20

Tunc nitidus plenis confusus rusticus agris

Ingeret ardenti grandia ligna foco ;

Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,

Ludet et ex virgis exstruet ante casas.

posterior coronatis olipa capitibus sequatur. O Divi Patrii, lustramus rura, expiamus rusticos, vos avertite mala a nostris finibus. Facite aut ne fruges vanis herbis frustrentur messem, aut ne ovis tardior reformidet veloces lupos. Tunc agricolae nitentes arvis impletis freti inferent camino accenso magnos arborum truncos, et multitudo domesticorum agricultoris opulenti lasciviet ad imagines propitias, et

Angl. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. alii, cum edd. Bartol. Lips. Rom. et Aldd.—15 Berol. 2. ignis a m. sec. *aram* Berol. 1.—16 *Victaque* Berol. 4. ed. Venet. 1493. nempe omissa est in illis lineola supra literam i.—18 *Par. vestris* : Cod. Passer. unus Stat. et Guelf. 2. *tollite*, quod reposuit H. Vossius ; *liminibus* unus Stat. unus Palat. cod. Passer. Reg. Guelf. 1. 4. Berol. 2. Brix. et Rom. *scitilibus* unus Palat. *lemitibus* ed. pr. minor : nostram servant Witt. 1. 2. Par. Corv. Broukh. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—19 Unus Palat. *educat messem* ; ed. pr. min. *claudat* : Colb. *messes*.—20 *Hec* in nonnullis, ut Hamb. Brix. Rheg. et ed. pr. maj. *calites* pro *celeris* ed. pr. min. *segnior* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Sfort. Exc. Perr. Dat. Scal. rec. et Angl. 2. 4. quod cum Scal. Broukh. Par. 1723. Vulp. et Voss. recepit Bach : *tardior agna* ed. pr. min.—21 *Tum* Dat. quod reposuit Voss. *nitidos* ed. pr. maj. *confusus* Berol. 4. *confusus* Angl. 4. *arvis* pro *agris*, emend. snam in contextum intulit Scal. eumque secutus est Dousa ; hoc idem invenit Henschk. in Exc. Perr. antiqua manu ; Heins. et Guy. *malint horreis*, quod horridum videtur Heynio : sed *agris* testantur codd. Lips. Par. Statiani, omnes Palatt. Beroll. Angl. Witt. Broukh. et Guelf. cum aliis.—22 In Scal. 1. ap. editorem antiqua manu *gerat*, quod *Congerat* legendum est ; *Ingerat* cod. Lips. Guelf. 1. 2. 4. Beroll. 1. 3. 4. quinque Palatt. Witt. 2. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. aliae ; *Ingeret* revocavit Mur. ex ed. pr. min. Lips. et Rom. quod exhibent etiam Par. Berol. 2. omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Vat. 1. et Angl. 2.—23 Beroll. 2. 4. ed. pr. min. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *satyri* ; Par. *sacri* ; Beroll. 1. 3. et cod. Lips. *satiri*.—24 *Ludet* Witt. 1. Vat. 1. et Angl. 3.

NOTE

15 *Sacer agnus*] Victimae etiam volebant puras,undas, et sine macula, quae 'sacrae' seu potius 'sacres' vocabantur. Plautus : 'Quanti sunt porci sacres.'

17 *Purgamus agros*] Ambarvali nempe sacrificio, quo rustici, frugesque, et agri lustrabantur.

19 *Neu seges eludat messem*] Alludit ad orationem, quam habuerunt olim in purgatione illa lustrali, quam com-

memorat Cato loco supra laudato. 'Utique,' inquit, 'tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire, beneque evenire sinas, pastores pascuaeque salva servassia.'

22 *Grandia ligna*] Ad magnos truncos et arbores, aut ad copiam respicit. Ut Horat. i. Od. 'Ligna super foco large reponens.'

23 *Turbaque vernarum*] Pueri omnes, liberi simul et servi ludebant

Eventura precor. Viden' ut felicibus extis
Significet placidos nuntia fibra Deos?

25

*iis ædificabit tuguriola ex viminibus. Quod opto, eveniet; an cernis quomodo præ-
saga viscera faustis intestinis indicent Divos esse propitios? Promitte mihi jam*

Ludet, et ex v. construet H. Voss. *e virgis exstruet* cod. Lips. probante Huschk. *ex virgis construat* Bern. *arte pro ante* Witt. 1. Broukh. 1. Guelf. 1. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. min. Barthol. Venet. 2. aliæ ante Scaligerum, qui *ante* e codd. primus recepit.—25 *Et ventura vides* ut Berol. 2. et a marg. *viden'* ut: in cod. Lips. hic versus, positus ante vs. 24. ita legitur, *Et ventura pcor molem* ut. Ed. pr. min. *fatlic*; Exc. Lips. *calestibus*: Beroll. 1. 3. *herbis* pro *extis*.—26 'Miror in nullo libro reperiri *Significat*: veteres enim post *viden'* ut

NOTÆ

ante focum et Lares, ut ipse testatur Tibullus Elegia superiore: 'Sed Patrii servate Lares, aluistis et idem, Cursarem vestros cum tener ante pedes.' Ut et Eleg. 2. hujus libri ad Genium: 'Lndat, et ante tuos turba novella pedes.' Horat. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.'

Bona signa] Faventia, bene ominantia, et ubertatem significantia.

24 *Exstruet ante casas*] Ante simulacra Deorum exstruebant casas, quod erat puerilis ludi genus. Horat. 'Ædificare casas, plostello adjungere muros.'

25 *Eventura precor*] Quod precor eveniet. Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. 1. 'Quod precor eveniet, sunt quædam oracula Vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.'

Felicibus extis] In sacrificiis maxime observabant viscera victimarum et intestina. Neque pars erat ulla tam exigua quam Aruspices, et Extispices non explorarent diligentissime. Maxime vero circa hepar curiosi erant, quod in eo vaticiniorum sedem propriam putabant; licet et aliorum viscerum partes non minori sedulitate contemplarentur, an omnia essent congrua et convenirent, an essent sine abscessibus præter naturam. Ideo etiam explorabantur se-

dulo victimæ antequam ad aras ducerentur. Si jecur esset bene affectum, beneque compositum, nativoque sanguinis colore ruberet, si nulla esset labe pollutum, ejusque fibræ recte essent complicatæ et convolutæ, felicitatis signa certissima præbebant. Si quid autem esset incongruum, alienati Numinis erat indicium. Si corruptum appareret, aut esset nimis exile, neque sedem suam retinuisset inter exta, funestum erat signum. Sin autem esset grande, spissum, glabrum, nec rugatum, vel si ab aquila prætervolante abriperetur, Deorum favorem promittebat. Si liensuo esset situs loco, sine pustulis, rugis, aut alieno colore, felicia omnia dabat omina. Sed si ad dextrum latus sese inclinaret, vel deorsum impenderet, vel aliquid præter naturam haberet, infaustum erat. Si pulmones essent in partes divisi, vel coloris lividi, aut notis et maculis pleni, callis et rugis inordinatis contracti, exitiale aliquid portendebant. Si denique exta excidissent e manibus sacrificantis, si fœdus essent conspersa cruore, si livida maculisque marcidis fœdata, si intestina rupta, fœtida, putria, tristis erant ominis. Fibræ proprie sunt jecoris extrema, ut ait Festus. Fibram porro ponit hic Tibullus pro interaneis, ex quibus Deorum mens cog-

Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos

Consulis, et Chio solvite vincla cado.

Vina diem celebrent; non festa luce madere

Est rubor, errantes et male ferre pedes.

30

Sed, bene Messalam, sua quisque ad pocula dicat:

Nomen et absentis singula verba sonent.

Gentis Aquitanæ celeberrima Messala triumphis,

Et magna intonsis gloria victor avis,

æstuosum Falernum antiqui Consulis, et eximite ligamina dolio Chio. Vina diem festum colant; est pudor non inebriari die solenni, nec vagos passus prave dirigere. At unusquisque prospere vocet ad cyathos suos Messalam; et singula voces referant nomen ejus licet absentis. O Messala, insignis victoriis Aquitanæ nationis, et triumphator ingens decus incommotis majoribus, huc ades, et mihi fave, nunc cum

~~~~~

indicativum ponere solent.' Huschk.—27 Cod. Lips. Nunc mihi *veteres* proferte *falernos*, i. e. *veteres*, omissa voce *fumosos*; ed. pr. min. *fumosos veteres* *preferre phalernos*; Rhæg. etiam *proferre*; in rarissima illa Scal. ed. secunda a. 1577. penes Editorem, (Bach aliiq. ed. a. 1582. primam vocant,) *Nunc mihi nunc fumos*; Stat. emend. *fumosum v. p. Falernum*; alii, *nunc fumo v. p. Falernum*; Bartol. et Ald. *veteres*; Mur. *veterisque*. Codd. et aliæ edd. *vett.* in vulgata consentiunt.—31 *Sed, bene Messala* Scal. *vocat ad sua pocula quisque* Corv. *ducat* Berol. 3.—32 *Omen et absenti* V. D. in Artt. Soc. Traj. Tom. 1. p. 104.—33 Cod. Lips. Par. et Berol. 2. *equitana*; ed. pr. min. *aquitana*; Berol. 1. *æquitana*.—34 *Tu magna* emend. H. Voss. *victor ades gloria* Berol. 3.

NOTÆ

noscebatur. Lucan. lib. 1. 'Atque iram Saperum ruptis quæsit in extis.'

27 *Fumosos Falernos*] In pretio fuerunt apud Veteres vina veterana. Vina porro ut ætatem ferrent in testis picatis et gypsatis asservabantur. Cellæ autem vinariæ et ad hypocausti seu vaporarii fumum proximæ erant. Testas vero et amphoras demittebant, cum vina fumum imbibissent. *Fumosum* dicitur Falernum, hoc est, generosum, spumosum, quod Servius aqua domari dicit vix posse. Unde Persius: 'Indomitum quod despumare Falernum Sufficiat.'

28 *Consulis*] Annos a Consulibus denominabant et numerabant Romani. Unde vini in cellario reconditi vetustas ex nomine Consulis noscebatur. Horat. III. Od. 28. 'Parcis diripere horreo Cessantem Bibuli

Consulis amphoram.' Hoc est, amphoram in cellario diu residentem, atque Consulatu Bibuli, seu Consule Bibulo, reconditam.

Chio cado] Hoc est, solvite vincula seu operimenta lagenæ seu amphoræ plenæ vino Chio, quod constat esse optimum. Chios autem Insula est maris Ægæi, nunc dicta *Scio*.

29 *Madere*] Ebrium esse: unde 'madidos,' aut 'uvidos' vocabant ebrios.

31 *Sed, bene Messalam*] Mos erat Græcorum et Romanorum in convivii suis, ut cum merum cyathis libarent, primo Deos, deinde amicos suos nominatim salutarerent, et toties merum biberent, quoties et Deos, et caros suos nominarent.

33 *Gentis Aquitanæ*] Diximus libro superiore Messalam Aquitanos Galliarum populos rebellantes superasse, et in

Huc ades, aspiraue mibi, dum carmine nostro   35
 Redditur agricolis gratia cœlitibus.
 Rura cano, rurisque Deos: his vita magistris
 Desuevit querna pellere glande famem.
 Illi compositis primum docuere tigillis
 Exiguam viridi fronde operire domum.   40
 Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
 Seruitium, et plaustro supposuisse rotam.

meis versibus referuntur grates Diis rusticis. Agros celeberrimo, et Diuoc agrorum. His ducibus vita hominum desuit esuriem depellere roburque fruge. Ipsi primo instituerunt ordinatis tignis tegere paruos casas foliis virentibus. Ipsi quoque dicuntur primo eruditissime boves iugum ferre, et rotas currui subiecisse. Tum syluestros

victor ades habent etiam cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 4. Angl. 1. 3. 4. 5. multi alii ap. Broukh. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Rom. aliæ; Angl. 2. *victor abes*; Scal. cod. *abis*, unde ille eruit nostram, quam nunc confirmant Monac. Goth. Exc. Perr.—35 *Nunc ades* cod. Lips. duo Stat. Angl. 1. Colb. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *Huc ades* Par. et edd. Venett. 1491. 1493. *Hunc* ed. pr. min.—36 *Redditur* eadem editio: *gloria* unus Stat. et Berol. 2.—37 Corv. *solus quis*; probante Heynio, idque in textum receperunt Voss. et Bach: *hij* cod. Lips.—38 *Des venit* ed. pr. min. i. e. si recte legisset editor, *Desuevit*, quod servant omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Exc. Pocc. Statianl. Dat. Vat. 2. Witt. 1. pro v. l. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Lips. Ald. 2. aliæ; *Destituit* Witt. 1. Broukh. 1. *Destituit* duo Palat. cod. et Lips. sic etiam Ald. 1. non item *Destituit*, ut narrat Heynius; *Desuerit* Colb. *quernam* Dat. *fame* (lineola supra e ommissa) ed. pr. min.—39 Witt. 2. *primi*.—40 *Unus* Palat. Exc. Lips. Poce. et Perr. Voss. 2. Vatt. 1. 2. Venet. 2. et Rheg. *eam*, quod in textum intulerat Broukh. ut jam Douas P. et Gebh. maluerant; *domum* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Guelff. et Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et recentiores.—41 Reg. Par. omnes Beroll. Gnar. Witt. 2. Colb. Vat. 2. Exc.

NOTE

ordinem redegissee.

34 *Intonsis avis*] Antiquiores Romani intonsos crines gerebant, utpote qui priscis illis temporibus graviores et severiores essent, nec tantam de cultu corporis curam haberent, bono publico semper intenti. Unde Horat. Catonem vocat 'intonsum,' quasi gravem et severum, II. Od. 15. 'Non ita Remuli Præscriptum et intonsi Catonis Auspicils, veterumque norma.' Tonsores autem aiunt in Italiam primum venisse ex Sicilia anno Urbis conditæ 454. eosque adduxisse P. Titinium Menam testatur Varro. Pri-

mus omnium quotidie radi instituit Africanus; secundus, Augustus.

36 *Agricolis cœlitibus*] *Cœlitibus* dixit, pro iis, quibus datum est epulis Divorum accumbere, et Superiorum consiliis interesse, ut sunt Satyri, Fauni, Pomona, Vertumnus, et alii. Si enim sunt Cœlicolæ et Cœlites, quomodo agricolæ? nisi forte quia sunt agricolarum tutores et præsides. Illi autem Cœlites agricolæ sunt Deorum turba minor, qui et Seniores vocantur.

38 *Querna glande*] Cum primi mortalium glande quernæ vescerentur,

Tunc victus abihere feri, tunc consita pomus,

Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.

Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores, 45

Mixtaque securo est sobria lymph a mero.

Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu

Deponit flavas annua terra comas.

Rure levis verno flores apes ingerit alveo,

Compleat ut dulci sedula melle favos. 50

tria alimenta recesserunt, tum malus plantata est, tunc ferax hortus imbibit aquas irrigantes. Tunc racemus maturus præbuit latices plantis calcatos, et aqua temperans confusa est vino innoxio. Agri fruges producant, quando humus annuaria ardentis astri fervore demittit flaventes crines. In agris virentibus apes celeres flores inferant alvearibus, ut operosæ illæ animantes distendant cellulas

*****

Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Ald. 2. cum sua secta, *primi*; Commel. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. 1. 3. 4. 5. 6. cum aliis, et Ald. 1. *primum domuisse*; Bartol. *primum docuisse*, quod exhibet etiam ed. pr. min. *ferentur* Berol. 3.—42 *Servitio* conj. Gebh. quod receperunt H. Voss. et Bach: *planstris* Reg.—43 *Tum* Voss. contra codd. fidem: *tunc insita* Exc. Lips. et Angl. 2. quod reposuit Broukh. et deinceps Vulp. Cant. Par. 1723. Voss. Bauer. Bach: *consita* acriter defendit Heyn.—44 *Tum* H. Voss. et Bach; sed ne unus quidem liber, aut hic, aut in præcedenti versu, habet *Tum*, narrante Huschk.—45 *Aurea* codd. Par. Lips. Angl. 3. Reg. alii; et sic Berol. 1. sed a marg. *Aurea*: Corv. Angl. 3. 4. cum aliis, *tum pressos*; ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *tunc pressos*; ed. pr. min. *Aurea compressos*, quod codd. non agnoscunt.—46 *Par. secuto est*; Berol. 1. *securo*, suprascripto z: verbum est ejecit H. Voss. præeunte Statio; a Broukh. Vulp. et Bach in finem versus rejectum: '*est* non nisi Voss. 1. 2. in finem versus rejiciunt, abest non nisi a Voss. 3. et 5. edd. autem non modo vett. sed omnino omnes, quæ factæ sunt ante Bronkh. verbum *est* habent in penthemimeri.' Huschk.—47 Berol. 4. *calidi qui*.—48 Witt. 1. Angl. 2. 3. 4. Corv. Guelf. 3. *arida*; Land. *arrida*; Guelf. 1. Exc. Perr. et edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *aurea*; Angl. 5. *annua* vel *aurea*; codd. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. et Rheg. *aurea*.—49 Frut. conj. *vernos*: Cod. Lips. *lapis ingerit alveo*; ed. pr. min. *apes ingerit alveo*: Corv. Par. Beroll. 1. 3. 4.

NOTE

Ceres frumentum invenit, quod homines serere docuit, et ex eo panem conficere.

44 *Tunc bibit irriguas*] Parvuli etiam rivuli hortorum ingentes sunt dotes, et florum omnisque viroris nutritii. Quintil. Declamat. 18. '*Fusus ex proximo fonte rivus crepitantibus inter radiantibus calculos aquis utrimque ripa virente præterfuit.*'

46 *Sobria lymph a*] Modica vel temperans, quod vinum temperet, et se-

curnum, hoc est, innocuum reddat, ita ut capiti non noceat: vinum etiam securum dici potest, quod homines securos et curis solutos efficiat.

47 *Calidi sideris*] Ardente, scilicet, et æstnante Caniculæ furore, aut etiam fervente solis æstivalis ardore.

48 *Annua terra*] Quod singulis annis, seu annuatim, renovetur: ut '*menstrua Luna*' dicitur.

49 *Rure levis verno flores apes ingerit alveo*] Male quidam legunt, *vernos*

Agricola assiduo primum satiatus aratro

Cantavit certo rustica verba pede :

Et satur arenti primum est modulatus avena

Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.

Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti

55

Primus inexperta duxit ab arte choros.

suas suavi nectare. Tum primum colonus continuo aratro fatigatus agrestes cantilenas composito numero cecinit, et satiatus primo edidit modulamen sicco calamo, quod coram Divis redimitis agitare. Agriculus etiam illius pigmento rubro, o

Witt. 2. Dat. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. *ingerat* ; Berol. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *ingerit* : Par. Corv. alii, *alvo*.—50 *Compleat* et Angl. 4. Beroll. 2. 4. Guarn. et Par. hic etiam *mele* habet cum Lips. pro *melle*.—51 Duo codd. ap. Broukh. cum Brix. *defessus* ; Scal. in ed. 1577. intulit *lassatus* ; postea reposuit *satiatus*, quod testantur Witt. 1. 2. Brookh. 1. 2. 3. Statiani, Palatt. omnes Beroll. alii, cum ed. pr. min. et ceteris vett. præterquam ed. pr. maj. quæ cum cod. Par. exhibet *saciatus*.—53 Vulp. conj. *meditatus*.—54 Palat. 2. *oratos* : Par. omnes Beroll. Angl. Witt. et Broukh. duo Palatt. tres Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ, *duceret* ; Mur. primus reposuit *diceret*, quod firmant Exc. Broukh. duo Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Colot. Ask. Monac. et Voss. 2. 4. neque vero Berol. 1. ut falso Vossius nuntiat.—55 Beroll. 1. 2. et nimio, quod habent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. e *mimo* Dat. *Bache* cod. Par.—56 Guelf. 1. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et Colin. *duxit ab urbe* ; Guarn. *ducit ab arte thoros* ; Par. quoque habet *thoros* ; ed. Rheg. *cohors* ; omnes Beroll. Angl. Witt. et Broukh. tres Guelff. quatuor Stat. duo Vatt. Colot. Exc. Perr. et Pocc. Corv. Reg. Par. Lips. Laud. Dat. ed. pr. min.

NOTÆ

flores ; vere etenim vernant : rure militiam et opus exercent apes ingeniosæ. *Alveo* autem posuit pro alveario.

50 *Compleat ut dulci sedula melle favos*] Apum laborum mire describit Virgilius Georg. iv. 'Prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces suspendunt ceras ; aliæ spem gentis adultæ Educunt fœtus, aliæ purissima mella stipant, et liquido distendunt nectare cellas,' &c. Apem quoque sedulam dixit Ovid. Met. xiv. 'Non apis inde tulit collectos sedula flores.'

52 *Cantavit rustica verba*] Agrestes nempe cantilenas, aut aliquod carmen inconditum. Saltationem a pastoribus et rusticis initium duxisse pluribus probat Scaliger in sua Poë-

tica. Cantum quoque fuisse a pastoribus ait Lucretius imitatione concentus avium.

54 *Ut ornatos diceret* [*duceret*] *ante Deos*] Id est, cultos, coronatos, et sertis redimitos. Apuleius Miles. Fab. 3. 'Eponæ Deæ simulacrum residens ædiculæ, quod accurate corollis roseis et quidem recentibus fuerat ornatum.' Plerique vero legunt, *diceret*, quibus non assentimur ; nam 'ducere carmen' longe melius ducunt Docti, quam 'dicere.' Horat. i. Sat. 10. 'Forte epos acer, Ut nemo, Varinus ducit.'

55 *Minio suffusus*] Ante personarum usum, quem primus omnium Æschylus invenit, ora sua tum rustici saltantes et tripudiantes, tum histriones, tum Poëtæ carmina sua re-

Huic datus, a pleno memorabile manus ovili,

* Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.*

Rure puer verno primum de flore coronam

Fecit, et antiquis imposuit Laribus.

60

Rure etiam, teneris curam exhibitura puellis,

Molle gerit tergo lucida vellus ovis;

Hinc et foemineus labor est; hinc pensa colusque;

Fusus et apposito pollice versat opus:

Bacche, primus rudi lege choreas egit. Illi præmium insigne donatus est ex ovili referto hædus vir gregis. Hædus ille deduxerat oves. In agris primum pueri serita ex floribus vernantibus texerunt, et veteribus Laribus imposuerunt. In agris quoque ovis nitida mollibus fœminis sollicitudinem datura, fert dorso teneram lanam. Inde est etiam opera mulieribus; inde stamina, et colus, ac fusus adnoto pollice de-

Bartol. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. Rom. Lips. et Mur. consentiunt in lect. ab arte: Scal. ab arce malebat, refutatus a Bronkh.—57 Berol. 4. *Huc*: Guelf. 2. e pleno, a m. sec.—58 Scal. rec. *auferat*; Colb. et unus Stat. *auferat*; Guelf. 2. Lips. Beroll. 1. 4. et Ask. *hauserat*; Witt. 1. Berol. 3. et Dat. *hauserat*; Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. cum aliis, *auxerat*; unde Muretus corr. *duxerat*, quod nunc exhibet Voss. 4. Voss. 3. 4. Goth. et Mon. *Dux hircus pecoris*, probante Bach. *Dux p.*; *hircus d. h. oves* conj. Heins. idque in textum intulerunt Bronkh. Stromb. et Voss. sed Stromb. corrigi mavult, *D. hircus*; *capras duxerat hic et oves*: Waard. cum Wassenbergo malebat, *D. p. hircus*; *auxerat h. opes*. 'Heynio debentur asterisci, quos equidem, ut in versu, certe in hemistichio suspecto delere nolui.' Huschk.—59 Witt. et Beroll. 1. *prior*, pro *puer*; ed. pr. min. et Bartol. *primus*; Broukh. non monito lectore, edidit *primam*, quod nunc apparet in Voss. 2. 5.—62 *Melle* ed. pr. maj. *lurida* Colb.—63 Berol. 1. *impensa* pro *hinc pensa*.—64 *Fusus ut a. p. verset* Corv. et Angl.

NOTE

citantes, minio perfundebant, aut etiam fœcibus illinebant. Quod tangit Horatius in Poëtica: 'Dicitur et plaustris vexisse poëmata Thespis, Quæ canerent agerentque peruncti fœcibus ora.' Rustici vero minio utebantur exemplo Panos pastorum Dei, qui depingebatur minio perfusus. Jovis etiam simulacri faciem illinebant Veteres minio diebus festis; quod etiam in aliorum Deorum simulacris factum aliquando fuisse testatur Plinius N. H. xxxiii. cap. 7. Deosque sic depictos et oblitos vocabant 'Minianos Deos.' Romæ etiam triumphantium vultus et corpora inungi minio consuevisse le-

gimus. Quod saltem constat de Camillo.

58 *Dux pecoris hircus*] Tibullus hic initia Tragædiæ tangit, cujus præmium fuit hircus, Græce *ῥόδος*, unde Tragædiæ nomen. Horat. de Arte Poëtica: 'Carminē qui tragico vilem certavit ob hircum.'

60 *Imposuit Laribus*] Superiore libro diximus, quanto cultu, quanto coronarum honore, quantis oblationum muneribus ab Antiquis Lares fuerint celebrati. Juvenal. ix. 137. 'O parvi nostrique Lares; quos thure minuto, Aut farre, et tenui soleo exorare corona.'

Atque aliqua assiduæ textis operata Minervæ 65
 Cantat, et applauso tela sonat latere:
 Ipse interque greges interque armenta Cupido
 Natus et indomitas dicitur inter equas.
 Illic indocto primum se exercuit arcu.
 Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus ! 70
 Nec pecudes, velut ante, petit ; fixisse puellas
 Gestit, et audaces perdomuisse viros.

voluit opus. Inde etiam textrix quælibet jugiter laborans Minervam cantit, et tela applauso latere resonant. Ipse etiam Amor genitus traditur rure, et inter greges, et inter equas effrænes. Ibi primo se excoluit arcu rudi. Heu me ! quam ipse jam manus habet peritas : neque, ut prius, belluas impetit ; gaudet percussisse puellas, et fortes viros debellasse. Ipse juvenibus divitias ademit. Ipse adduxit vetulum

*****

3. 4. improbante Huschk. *opposito* Scal. rec.—65 Par. Beroll. Guelf. ed. pr. maj. cum multis aliis scriptis, editisque libris, *assidua textrix operata Minervam*, quæ lectio, ait Heyn. nescio an mutari debuerit. 'Atqui *Minervæ* complures libri confirmant, nec dubium videtur, quin *textis* scripserit Tibullus.' Huschk. Frut. conj. *textis o. Minervæ* ; eamque conj. consummavit Broukh. corrigendo *assidua textis o. Minervæ* : Monac. habet *textris* : Exc. Lips. Vat. 1. et Colot. *Minervæ* : ceterum *assidua textrix operata minervæ*, egregia Broukh. emendatio, omnibus literis perfecta jamdudum conspicitur in ed. pr. min. et Bartol.—66 Guelf. 1. 2. 4. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Reg. Angl. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Cyll. in Comment. Rom. Venett. 1497. 1491. 1493. Aldd. et Basil. 1559. et *appluso* ; Berol. 3. *Cantat appluso* ; Witt. 1. et *oppulso* ; Scal. *adpluso* ; Heinsio commendante, Broukh. ex Statianis Palatt. et aliis reposuit *applauso*, idque firmant Monac. Bern. Voss. 6. cum edd. Rhag. et Lips. *apulso* Colb. a *pulso* Mur. Dous. Plant. et Gryph. 1573. a *plausu* Laud. *tela* ed. pr. maj. et Rhag. *pectine tela sonat* Angl. 5. Vossius ad Catull. p. 249. ex uno laudat, *pectine lana sonat* : 'utrumque natum videtur ex eo, quod quis *pectore tela sonat* scripsisset, versus molliendi causa.' Heyn. Exc. Perr. duo Palatt. et edd. Scal. *sonant*.—67 *Ipse quoque inter agros* Beroll. 1. 3. 4. Reg. Corv. Par. Guelf. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rhag. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ ante Broukh. qui ex Exc. Perr. Pocc. Lips. Florent. Colot. et Vat. 2. lect. nostram induxit ; *Ipse quoque inter agros inf'* et Berol. 2.—68 *Unus Palat. ducitur* : ed. pr. maj. et Berol. 4. pro *equas* habent *aquas*.—69 Berol. 2. et ed. Lips. *indomito* pro *indocto*.—70 *Hei mihi* Par. Heu Witt. 1. Broukh. 1. Hamb. et Aldd. *Neu* cod. Lips. *Hei* omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Rhag. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—71 *Dat. voluti* : Venett. 1487. 1491. 1493. *puellam*.—72 *Gaudet* Witt. 1. et *indomitos* Colb. at

NOTE

65 *Assidua textis* [*textrix*] Neminem latet cantum esse solatium laboris ; at *textrices* Minervam præcipue canebant, ut præsidem fusi et radii. Junonem porro fusos inter et pensa fulsæ etiam a feminis cantatam testatur Euripides in Iphigenia Taurica

vs. 22.

Delph. et Var. Clas.

66 *Tela sonat* [*sonant*] Instrumenta, quibus tela textitur, 'tela' etiam appellantur, ut ex Lucretio et Valerio patet legentibus. Innuit autem Poëta textricis gestum ; appluso enim pectine vi brachiorum latus constrepiit cum tela et jugo.

68 *Inter equas*] Libidine ferverescen-

Tibul.

L

Hic juveni detraxit opes; hic dicere jussit

Limen ad iratæ verba pudenda senem.

Hoc duce, custodes furtim transgressa jacentes,

75

Ad juvenem tenebris sola puella venit;

Et pedibus prætentat iter, suspensa timore,

Explorat cæcas cui manus ante vias.

Ah miseri, quos hic graviter Deus urget! at ille

Felix, cui placidus leniter afflat Amor!

80

Sancte, veni dapibus festis; sed pone sagittas,

Et procul ardentem, hinc procul, abde faces.

Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate

Voce; palam pecori, clam sibi quisque vocet:

proferre inhonestas voces ad januam indignantis amicæ. Ipso auctore, femina incomitata cum prætergressa excubitores suos humi dormientes, nocte accedit ad juvenem: et metu incerta prius viam explorat passibus, cui manus ante attrahat tenebrosam iter. O infelices, quos iste Deus acriter pungit! Contra vero beatus is est, cui mitis Cupido placide aspirat. O Deus venerande, accede ad solennes epulas. At tela abijce, et longe inde amove flagrantem tædus. Vos celebrate præclarum Deum, et verbis ipsum gregibus invocate: aperte gregibus, tacite sibi unusquisque

pro v. 1. et *audaces*.—73 *Laud. Et juveni*; Angl. 5. *juvenis*; Berol. 1. Par. Ask. Guelf. 1. et Guarn. opus: Colb. et Berol. 2. et *dicere*: Laud. et Angl. 2. *ducere*.—76 Guelf. 2. *in tenebris*.—77 Burm. 11. *malit Et digitis*, improbante Huschk. unus Bronkh. *pertemptat*.—78 Dat. *quod pro cui*, quod explicandum cum ei, ait Heyn. nisi malis reponere *dum*; videtur tamen ex genio Poëtæ legendum *sed*, vel, quod malim *et*.—79 *Ha* Berol. 2. 4. unus Bronkh. et Witt. 1. *A Stationi*: hic deest in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. hic *leviter* Berol. 2. illi Angl. 2.—80 *Felix qui* Dat. Angl. 4. et Berol. 2. *leviter* Brix. *afflat* Witt. 1. *efflat* Witt. 2.—81 *Sancte, veni pedibus* ed. pr. min.—82 Helms. pro *Et navavit Sed*: Angl. 3. 4. *hic precor*; omnes Berol. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Par. omnes Guelf. Corr. Reg. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1496. Aldd. Plant. et Gryph. 1573. *hinc precor*; Exc. Perr. et Lips. cod. Lips. Par. unus Bronkh. duo Angl. ed. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *adde*; in aliis jam enumeratis *abde*: Scal. e suo cod. reposuit, *hinc procul abde*, quod etiam testantur Exc. Perr. et Lips. cum pluribus ap. H. Voss. probante Huschk. In ed. Rom. *Et procul ardentem hinc precor abde facem*.—83 Burm. emend. *celerem deum*; in Dat. et Berol. 2. *diem*.—84 *Palam*, quod habent Colin. Gryph. et Exc. Perr.

NOTE

tes, cujus furore præ ceteris animantibus equæ corripimur. Unde Virgilius: 'Scilicet ante omnes faror est insignis equarum.'

73 *Juveni detraxit opes*] Prodigere, effundere, dissipare adegit.

77 *Prætentat iter*] Nocturnum egressum puellæ incipientis ad amatorem elegantissime describit.

Suspensa timore] Ne se exeuntem custodes audiant.

81 *Sed pone sagittas*] Poëtæ fingunt Cupidinem Amoris Deum gestare arma duplicis generis amoris excitando idonea, sagittas scilicet et faces. Ovidius: 'Altera tela arcus, altera tela faces.'

84 *Clam sibi quisque vocet*] Mos

Aut etiam sibi quisque palam: nam turba jocosa 85

Obstrepat, et Phrygio tibia curva sono.

Ludite! jam Nox jungit equos, currumque sequuntur

Matris lascivo sidera fulva choro.

eum impleret. Vel etiam eum unusquisque sibi aperte impleret. Etenim multitudo hilaris et inflexa fistula sonitu Phrygio obmurmurat. Jocamini: nunc modo nox equos adjungit, et astra rutila cætu festivo prosequuntur rhedam parentis. Deinde

primus edidisse fertur Aldus; 'sed hæc scriptura jam exstat in ed. pr. min. Vett. edd. locum ita interpungunt, *pecorique vocate Voce palam pecori*: ut Rheg. vel, *Voce palam*: ut edd. Venett. 1491. et Ald. 1. quæ *Palem* habet. Rectius Plant. *pecorique vocate Voce, palam pecori, &c.* quam interpunctionem Heyn. etiam adhibuit.' Huschk.—86 *Obstrepat et phrygio sidera fulva thoro* ed. pr. maj. et Rheg. et in utraque ed. omissi sunt vs. 87. et 88. Vicent. hos quidem habet, eadem tamen etiam *Obstrepat*, quod exhibent quoque Venet. 2. Brix. et Lips. in ultima legitur *sidera fulva choro*: ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Obstrepat*.—87 *Ludite jam: Nox* Corv. nam pro *jam* Reg. Dat. Vat. Ursini, unus Stat. Witt. 2. et Beroll. 1. 3.—88 *Martis l. a. f. toro* Berol. 2. cum ed. Rom. Vicent. et Ald. 1. *toro* etiam in Angll. 2. 4. 5. *thoro* Beroll. 1. 3. 4. et Dat.—89 Witt. 2. Dat. Angll. 3. 4. Beroll. 1. 3. et Par. *tacitis*: Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelf. 1. 3. 4. Reg. Corv. cod. Lips. Vindob. Voss. 6. unus Angl. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. et Venet. 1487. 1491. 1493. *fulvis*; Angll. 3. 4. *fulvus*; Florent. *nigris*; Exc. Perr. Pocc. et Broukh. Vat. 1. 2. et Colot. *fuscis*, quod revocavit Broukh. *furvis*, quod Heins. ad marg. ed.

NOTÆ

fuit Antiquis, ut nonnisi taciti vota conciperent. Hoc vero subjicit Tibullus, ut Amori palam nuncupandi vota fiduciam addat, cum nullum sit periculum ne sciantur, aut ne quis rivalis invidere possit, licet aperta voce, libere, et palam enuntientur; nam tibiæ Phrygiæ sonitus, et chori jocosos cantantis ac saltantis strepitus, et rusticorum dissonus ac incompositus clamor ita penitus exsurdat aures, ut neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum arcana penetrare possint.

86 *Phrygio tibia curva sono*] A Mida Phrygiæ rege tibiam fuisse inventam Plinius refert. Phrygia etiam tibia dicebatur ea, quæ certos modos referret, ad quos saltarent. Tres enim tibarum modi fuisse dicuntur, Ionicus, Lydius, Barbarus. Tibiarum frequens usus in Cybeles

sacris. Horatius: 'Cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?'

87 *Nox jungit equos*] Equos et currum nocti Poëtæ ascribunt: sed aliquando bigæ, aliquando quadrigæ huic tribuuntur. Noctem vero Siderum matrem fecerunt, quod, cum Astra nonnisi per noctem lucere videantur, ea quasi parere et gignere Nox possit dici. Præterea cum Noctem Cælum genuisse fabulati sint Veteres cum Hesiodo in Theogonia, crediderunt etiam Siderum et astrorum eam esse matrem, quæ Cæli est.

88 *Lascivo choro*] Hoc est, festivo, læto, acintillanti. Lasciviam Sideribus tribuit eadem ratione Tibullus, qua lasciviam piscium dixit Paenivius apud Cic. de Div. lib. 1. juxta illud Livii Andronici: 'Tum autem lascivum Nerei simum pecus.'

Postque venit tacitus fuscis circumdatus alis

Somnus, et incerto Somnia vana pede.

90

subsequitur silens somnus pennis aureis cinctus, et atra insomnia vagis gressibus.

Dons. divinavit, Guelf. 2. et Hamb. tuentur; idque (Fruterio, Livin. Dons. F. Passer. et Heyn. probatum,) cum Vulp. in prima, Cant. et H. Vossio recepit Bach.—90 In uno cod. Heins. *incertos*, adhærescente huic voci litera s ex sequente *somnia*; nihil amplius: at Broukh. inde fecit, *incertos s. nigra pedes*: Witt. 1. 2. très Broukh. Vat. Ursini, plures H. Voss. Par. Lips. et ed. pr. min. *nigra*; hoc repetivit Aldus, eumque secuti sunt posteriores ævi edd. omnes: *vana* exhibent Florent. Guelf. 1. 4. Corv. Reg. Vindob. Voss. 5. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rhag. Brix. Rom. Lips. et Venet. 1487. 1491. 1493. *mera* in Laud. unde Broukh. conj. *vana*, probante Heyn. *pigra* emendabat Heins. *nixa* Jacobs.

NOTÆ

89 *Fuscis [fulvis] circumdatus alis* Somnum Deum esse existimarunt Veteres filium Noctis, et Mortis fratrem, cui virgam tribuit Statius, cornu Silius. Sic eum describit Philostratus: 'Facie,' inquit, 'resolnta esse videbatur; candidam vestem habebat supra nigram, quasi diem et noctem indicaret; cornu in manu tenere videbatur,' cum nempe vera somnia immittit; cum vana denuntiat, ebur et elephantis dentem: unde

geminæ somni portæ finguntur. Somno Orpheus 'fuscas alas' tribuit. Hic etiam plerique legunt, *fuscis*, loco *fulvis*, quod non displicet. Ovid. Met. xi. 610. 'In medio torus est, ebena sublimis in atra, Plumæus, unicolor, pullo velamine tectus; Quæcibat ipse Deus, membris languore solutis. Hunc circa passim, varias imitantia formas, Somnia vana jacent.'

ELEGIA II.

Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras.

Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.

Proferamus verba fausta: Natalis ad altaria advenit. O quicumque ades, et

Inscripta est in edd. pr. maj. et min. *Ad Cornutum*; et sic in Vicent. *Ad Chæryntum de votivo sacrificio sui natalis* in Rhag.—1 Broukh. præeunte Gro-

NOTÆ

1 *Dicamus bona verba*] Hoc Carmine Tibullus celebrat natalem diem Cerinthi, ut videtur, amici sui. At Poëtæ

solent ita conjungere, 'bona verba dicere,' et 'linguis favere,' ut idem prorsus esse appareat. Ovid. Fast. i.

Urantur pia thura focis, urantur odores,
 Quos tener e terra divite mittit Arabs.
 Ipse suos Genius adsit visurus honores,
 Cui decorent sanctas mollia sarta comas.
 Illius puro destillent tempora nardo ;
 Atque satur libo sit, madeatque mero.

5

mas et femina, ore fave. Aris incendantur thura sacra, adoleantur aromata, quæ molles Arabes ad nos mittunt ex beatissimis suis regionibus. Adstat ipse Genius spectaturus cultum suum, cui teneræ coronæ exornent sacros crines. Ejus caput diffusum mero nardo ; et ipso libamine satietur, et vino perfundatur : et concedat tibi, o Ce-

nov. ad Liv. XXVIII. 43. et jam ante eum Mur. in Scholiis ad h. l. hoc modo distinxerat, *D. b. verba, venit natalis, ad aras*: in Corv. ut jam Torrentius fecerat, *venit natalis ; ad aras Quisquis ades* ; forte, inquit Heyn. hoc unice verum. Nostram interpunctionem servant edd. vett. *ad aram* ed. Rom.—4 Angl. 4. 5. cod. Lips. Hamb. Voss. 2. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *a terra* ; Dat. et Berol. 3. *et terra* ; nostram servant Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Berol. 1. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rhæg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—5 Hunc totum versum suum fecit Balbus Carm. iv. sed mutata structura, *Ipse suos adsit Genius, &c.* quem verborum ordinem agnoscunt duo vetustissimi codd. ap. Santen. tertius recentior, duo Stat. Vat. Ursini, Dat. Guelf. 3. a m. sec. et Beroll. 1. 3. eumque receperunt H. Voss. Wund. Bauer. ed. Lips. 1812. et Bach. *Genius adsit* testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Corv. Guelf. 1. 2. 3. 4. Reg. Beroll. 2. 4. plurimi alii, cum omnibus edd. vett. sine exceptione : *Genius assit* Par. *Genius absit* cod. Lips.—6 Qui Dat. et Berol. 3. *decorant* Angl. 5. *floreæ* pro *mollia* Witt. 2. Ask. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. Colin. Gryph. Plant. *molia* Broukh. 1. *mollia* omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. Colot. Vatt. 1. 2. Scal. rec. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. quod reduxit Mur.—7 *Illius pura* Par. Beroll. 2. 3. Thuan. et duo Broukh. *Illius et pura* Colb. quod arri-

NOTE

‘Prospera lux oritur, linguis animisque favete : Nunc dicenda bona sunt bona verba die.’ Et Trist. III. ‘Concipiamque bonas ore favente preces.’ Quid sit ‘favere linguis’ non omnino convenit inter omnes. Sunt qui existiment silentium imperari, in quibus Senecam initio superioris Elegiæ laudavimus. Alii putant hujusmodi voce, ‘favete linguis,’ admoneri populum, ut cum silentio attenderet, vel bona et faventia verba diceret, et a profanis ac male ominatis abstergeret. Feustus putat ‘favere’ esse ‘bona verba fari :’ quod et hic significat noster Tibullus, sicut et Ovidius pluribus in locis.

Venit Natalis] Cultus scilicet et

honor pro natali die Diis exhibendus.

4 *Quos tener mittit Arabs*] Arabes populi sunt Asiæ inter mare Rubrum, seu sinum Arabicum, sinum Persicum, et Syriam, ad Oceanum positi. Illa pars Arabiæ quæ Felix dicitur omnibus pretiosissimis abundat aromatibus, ejusque incolæ mollitie sunt notati : unde eos Tibullus dicit teneros, cui concinit Virgilius : ‘India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.’

5 *Adsit visurus honores*] Passim Deos orabant ut adessent, suosque honores spectarent, sed Genium præsertim die natali colebant, ipsique sacra faciebant.

7 *Distillent tempora nardo*] Nardus unguenti genus est pretiosissimi ex

Annuat et, Cerinthe, tibi, quodcumque rogabis.

En age, quid cessas? annuet ille: roga.

10

Auguror, uxoris fidos optabis amores;

Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos.

Nec tibi malueris, totum quæcumque per orbem

Fortis arat valido rusticus arva bove:

Nec tibi, gemmarum quicquid felicibus Indis

15

Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.

rinthe, quicquid ab ipso precaberis. En agedum, quid moraris? Ipse te exaudivit: ora. Vaticinor, rogabis castos tuæ conjugis amores. Jam puto Divos ipsos id cognovisse. Neque tibi præoptaveris agros omnes, quos duri agricolæ robustis bobus exercent per universum mundum; neque tibi præelegeris quodcumque gemmarum oritur beato æquore, ubi rubescit aqua pelagi Orientalis. Sed optata irrita sunt.

puit H. Voss. *Illius et puro* Laud. Angl. 2. et liber Mattii ap. Broukh. *Illius et puro* Broukh. 1. Berol. 1. a m. sec. et codex Lips. cum edd. Vicent. et Aldd. quod præfert Wakef. ad Lucr. iv. 1118. *Illius Assyria*, vel *Syria*, Heins. ad Ovid. Ep. xv. 76. *Illius puro* exhibent Witt. 1. 2. unus Broukh. duo Beroll. quatuor Stat. Exc. Perr. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Rheg. *distillent* omnes Beroll. Par. Guelf. 2. 3. 4. cum aliis plurimis; *destillent* Guelf. 1. et Venett. 1491. 1493. quod reposuit Broukh.—9 *Annuat* Laud. et Angl. 2. *Anuat* Par. et ed. pr. maj. *Cornute* Angl. 5. tres Stat. Witt. 1. Dat. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Par. Reg. ed. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *Cherinte* in Venett. et Aldd. vitiose, cum *Κήρυθος* sit: in aliis scriptis *Cherinthe*, *Cherynte*, *Chorinthe*, *Cherime*: pro *rogabis* Guy. conj. *rogaris*, improbante Huschk.—10 Cod. Lips. Par. Beroll. cum aliis scriptis et edd. libris ante Broukh. *annuit*; ille *annuet* reposuit ex Exc. Lips. et emend. Heinsii.—12 Berol. 2. *ipsum edocuisse dens*, sed emend. a marg. ed. pr. min. habet *didicisse*.—13 Par. *maluerit*: Dat. et Berol. 3. *quocunque*; Angl. 2. *quodcumque*.—15 Beroll. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Guelf. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Aldd. Gryph. Plant. Mur. Stat. et Scal. *undis*; cod. Lips. *undas*; marg. Scal. 1. ap. editorem, ‘*indis* V. C.’ Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Indis*, quod reposuit Broukh. quodque confirmant Vat. 1. Exc. Perr. et Pocc. Voss. 2. 3. 5. Par. Bern. et Guelf. 1. et sic antea conj. Frut.—16 Ed. pr. maj. *ævi*

NOTÆ

frutice suavissimò, ait Plinius. *Purus* ille nardus, qui non est adulteratus, quem novem aliæ herbarum species dicuntur imitari; tanta materia adulterandi est.

9 *Annuat*] Putabant Antiqui quicquid rogassent Genium die natali concessurum.

11 *Auguror*] Interdum augurari se dicebant eventura, et exitum habitura, quæ precabantur. Ovid. de Arte

Am. lib. 1. ‘Auguror, en vinces, votivaque carmina reddam.’

16 *Eoi qua maris unda rubet*] Oceanus qua parte vergit ad Orientem, Indiasque alluit, dicitur Eous, Orientalis et Indicus: qua parte vergit ad Meridiem, dicitur mare Æthiopicum, et Rubrum: illicque gemmarum, et lapidum pretiosorum inveniri copia traditur.

Vota cadunt. Viden' ut trepidantibus advolet alis,

Flavaque conjugio vincula portet Amor ?

Vincula, quæ maneant semper, dum tarda senectus

Inducat rugas, inficiatque comas.

20

Hac venias, Natalis, avi, prolemque ministros :

Ludat et ante tuos turba novella pedes.

Etiam Cupido ipse huc advolet pennis stridentibus, et afferat nuptiis lutea vincula ; vincula, quæ perpetuo durent, donec senectus gravis rugas accersat, et vestros capillos tingat. Huc adsit alic Natalis, et liberos præbeat, et tenera turba lusitet ad pedes tuos.

qua.—17 Berol. 1. *cadant utinam strepitantibus*; Berol. 2. 3. 4. Corv. Reg. Guelff. aliis, *cadunt utinam strepitantibus*; Thuan. et Ask. *utinam ut strepitantibus*; unde Heins. et Gny. *viden' ut*, quod plene legitur in Voss. 3. Broukh. e libris quibusdam reposuit *trepidantibus*, quod habet etiam ed. pr. min. et Bartol.—19 *Vinclaue qui* Angl. 2. *Vinclaue ne* Rheg. et Venet. 2. *Vincula quæ et* Par. et Beroll. 1. 3. 4. *Vincula que maneant* cod. Lips. (i. e. *quæ*.) hinc in ed. pr. min. aliisque, *Vinclaue et*; pro *maneant*, Berol. 1. *mo- neant*.—20 *Indurat* Berol. 2. et a marg. *Inducat*.—21 *Hic* codd. Lips. Par. omnes Beroll. Exc. Lips. tres Stat. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. et Corv. *Hæc* Vat. 1. 2. Exc. Pocc. Guelff. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. *Huc* Witt. 1. 2. Vat. Ursini, Guelff. 1. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Stat. Plant. alim: *veniat* Par. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Guelff. 1. 3. 4. Lips. alii cum ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. Plant. Stat. *veniet* Berol. 3. ed. pr. min. Rheg. et Venet. 2. *Hæc venias* est ex conj. Heins. quod primus recepit Broukh. Heyn. malit, *Sic venias, Na- talis, avis*; ant, *Hic veniat natalis avis, prolemque ministret*; Scal. rec. habet, *natalitius*; Angl. 5. *natalis anus*, probante J. Voss. ad Catull. p. 21. *natalis* avis legitur in Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelff. 1. 3. 4. Par. Lips. et omnibus fere aliis, cum edd. pr. maj. et min. *foremque* Guelff. 4. et Brix. *ministret* in om- nibus; *ministres* debetur eidem Heinbio. Baner. edidit, *Huc venias, N. avis, p. ministres*: locum ita constituendum censet Huschkh. *Hæc veniat Natalis avi prolemque ministret, Ludat ut, &c.*—22 *Laudat et* Witt. 1. *Ludit et* Dat. *Lu- det et* Angl. 2. *Et ludat* Par. *Ludat ut* Vat. Ursini.

NOTÆ

17 *Vota cadunt*] Frustranea et ir- rita sunt. Propert. lib. 1. Eleg. 17. 'Ingrato littore vota cadunt.' Ho- rat. dixit: 'Verba cadentia.' Ovid. in Ibin: 'Et pars sit voti nulla ca- duca mei.'

18 *Flavaque conjugio vincula*] Sa- crum illud Veneris cingulum intelli- git, quod Græci Ceston appellant, quo quidem putabam conjuges de- victos in perpetua permanere con- cordia. Unde Martialis: 'Sume Cy- theriaco medicatum nectare ceston, Usit amatorem balteus iste Jovem.' Ad turpes autem nuptias Venerem

non credebant venire cum illo cin- gulo: unde incestæ dicebantur, quod sacro Veneris cingulo non essent vinctæ. *Flava* vero dicit illa vincula, quod flavus color esset nuptiis auspi- catus et consecratus.

21 *Natalis, avi* [*Huc veniat Nata- lis avis*] Avem illam sentiunt esse cornicem, quam concordie sym- bolum Veteres in nuptiis invoca- bant. Natalem dixit a Junone, quæ Natalis Dea est, et nuptialis, cujus in tutela est cornix. Ipse Ti- bullus: 'Natalis Juno sanctos cape thuris acervos.' Alii putant invocari

NOTÆ

Junonem ipsam, ita ut sensus sit: filios concedat, qui vos numerosa
Huc adsit Juno ipsis tuis avis, seu prole faciant avos.
majoribus, tibi, atque uxori tuæ, et

ELEGIA III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam:
Ferreus est, cheu, quisquis in urbe manet.
Ipsa Venus lætos jam nunc migravit in agros,
Verbaque aratoris rustica discit Amor.

Agri et prædia habent amicam meam, o Cornute: heu! durissimus est, quicumque in civitate residet. Nunc certe Venus ipsa recessit in rura amœna, et Cupido ad-

Eadem inscriptio, quæ Eleg. anteced. præfixa erat, hic iterum in utraque ed. pr. legitur, *Ad Cornutum*. 'Carmina plura diversa in unam Elegiam confluisse dubitari vix potest. A principio usque ad vs. 32. mollissimi procedunt versus, argumenti quoque et sententiarum vinculo conjuncti. Quæ hinc sequuntur aliena sunt, temere quidem a Scaligero in Eleg. sextam hujus Libri rejecta: nam ibi locum suum non magis tuentur, quam hic; sejungenda tamen ut fecimus a ceteris, statuendumque, esse hoc fragmentum alterius Elegiæ, quod male hoc loco insertum est, seu casu, seu quod simile initium versus, *At tibi dura Ceres*, vs. 61. fraudem fecit. Quæ hinc vs. 61. sequuntur, commode illa quidem cum prioribus illis jungi possunt, ut tamen nolim præstare lacunam nullam factam, nec altero carmine hoc idem tractatum argumentum, cujus reliquiæ isti versus sint, *At tibi dura Ceres*.' Heyn.—
1 *Rura tenent, C. meam* habent edd. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Venet. 1750. nullius fere libri auctoritate munitum; ordinem nostrum exhibent Exc. Lips. omnes Beroll. Stat. Witt. Broukh. et Guelff. Angll. 2. 3. 4. 5. Par. Dat. Cod. Lips. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rheg. *Cornute* Angll. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Vat. Ursini, Par. et edd. pr. maj. et min. quod Broukh. retinuit; *Chorinthe* Witt. 2. *Cerinthe* Colb. *Cherinthe* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Broukh. 1. Colot. et Venet. 2. *Cherinte* Berol. 4. a marg. *Cherime* Rheg. *Corinthe* Berol. 1.—2 Exc. Lips. Stat. duo Broukh. Witt. 1. Colb. Laud. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. Par. Corv. Guelff. Reg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. et Rheg. *heu heu*; Witt. 2. unus Broukh. et ed. pr. min. *heu*: 'Vulg. *cheu* ex Aldd. profectum. Anteced. *est* corruptelæ causam attulisse videtur: Venet. 1487. *heu*; Venet. 1500. *est heu*. Errant, qui *cheu* non pro Iamb. sed Spond. habent. Vide Muson. et Burm. ad Virg. Ecl. II. 58.' Bach. H. Voss. e Vat. Statii pro *quisquis* dedit *si quis*.—3 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 2. Vat. Ursini, Corv. Reg. Beroll. omnes Santen. Par. Guarn. Lips. ed.

NOTÆ

1 *Rura tenent, &c.*] Cornuto Tibullus absit amica, rurique diutius degat
suum aperit dolorem, quod ab urbe vitam,

O ego, dum aspicerem dominam, quam fortiter illic 5
 Versarem valido pingue bidente solum,
 Agricolæque modo curvum sectarer aratrum,
 Dum subigunt steriles arva serenda boves.
 Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
 Læderet aut teneras pustula rupta manus. 10
 Pavit et Admeti tauros formosus Apollo ;
 Nec cithara, intonsæ profueruntve comæ.

*discit agrestia agricultoris verba. O quam alacriter ego ipse secundam humum
 verterem firmo pastino, ubi amicam meam spectarem, et aratoris more aratrum
 aduncum urgerem, dum exsecti boves proscindunt seminandos agros. Nec dolerem,
 quoniam æstus membra delicata torreret, et papula disrupta exulceraret molles ma-
 nus. Pulcher etiam Apollo servavit armenta regis Admeti; nec lyra, nec incæduti*

pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. aliæ, *latos*, quod reposue-
 runt H. Voss. et Bach: ed. pr. maj. et Vicent. *notos*; Murr. emend. ex codd.
 vett. suis *latos*, idque testantur Exc. Lips. Scal. rec. Broukh. 1. 2. et Guelf.
 2. *Latios* conj. Heins. *jam commigravit ex ingenio suo dedit H. Voss.—4*
Ask. araturis: Lips. et Voss. 3. *dixit*; ed. pr. maj. *dicit*; unus Stat. *miscet*.—
 5 Structura, *O ego, cum dominam aspicerem* primum expressa est in edd. Ve-
 nett. 1487. 1491. 1493. unde profecta est in Ald. 1. quæ tamen habet, *O ego*
cum dominam aspiem: ordinem nostrum servant omnes Beroll. Guelf. Witt.
 Broukh. et Stat. Angl. 2. 3. 4. 5. Land. Corv. Reg. Colot. Dat. Par. Lips.
 Guarn. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. Rom. et Lips.
 eumque reposuerunt H. Voss. et Bach: *quom pro dum* Witt. 2. *cum* Witt. 1.
 'dum, quod pro vulg. *quum* Heyn. maluit, et Berol. 2. (item Broukh. 3.) con-
 firmatur, unice accommodatum sensui, i. q. dummodo. *Bach. O ego, ut ex*
ingenio dedit H. Voss. O ego, quam a. d. tam conj. Langerm. Ceterum *ad-*
spic. (hoc modo) pro *aspicerem* Par.—6 In nonnullis Stat. uno Palat. Berol. 2.
 Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *calido pro valido*: Berol. 2. *bi-*
bente.—7 Cod. Lips. *circum setarier*; H. Voss. et Bauer. ex Exc. Pocc. et Ve-
 nett. 1487. 1491. 1493. dederunt *curcus*; Exc. Lips. *crudum*.—8 Idem Voss.
 inivit omnibus libris tum scriptis tum editis, *subigunt* mutavit in *subigant*:
 unus Stat. Broukh. 3. et Berol. 4. *colenda*.—9 Ed. pr. min. *queror*; Berol. 1.
queritur, et a marg. *quererer*: Corv. *quum sol*; Guelf. 2. *quam sol*; H. Voss.
 dedit *quom sol*; Berol. 4. *q sol*: cod. Lips. *excereret*: ed. pr. min. *arctus*.—
 10 *Læderet et omnes* Beroll. Exc. Lips. omnes Guelf. Corv. Reg. Par. alii
 quamplurimi, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom.
 Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *Læderet aut* Witt. 1. Guelf. 3.
 Angl. 2. Ald. 2. et quæ sequuntur; *Læderet et* cod. Lips. *puscula rapta* Berol.
 2. *postula* Ald. 1.—11 Berol. 1. *armenti*, et a marg. *admeti*.—12 Guelf. 3. *pro-*

NOTE

5 *O Ego*] Ex amoris æstu coram
 domina sua Nemesi terram cupit ara-
 tro vertere.

8 *Steriles boves*] *Steriles* vocat boves
 exsectos et castratos, quippe qui sunt
 ad agriculturam accommodatiores,
 quia proceriores fiunt et tractabilio-

res castratione, deinde sese non pos-
 sunt Venere enervare.

Arva serenda] Alii legunt, *arva co-*
lenda.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus*
Apollo] Nonnulli aiunt Apollinem a
 Jove damnatum ad pascendos Admeti

Nec potuit curas sanare salubribus herbis :

Quicquid erat medicæ, vicerat, artis, amor.

Ipsc Deus solitus stabulis expellere vaccas—

15

* * *

crines ipsi profecerunt ; nec potuit angores sedare herbis. Cupido quodcumque erat

~~~~~

fuertantve ; Dat. et ed. Lips. *profuerintve ;* Berol. 1. *præfuerintve.*—14 Post hunc versum in edd. ante Scal. etiam in codd. duo inseruntur disticha ; in ed. pr. min. ita,

*Ipsc deus solitus stabulis expellere vaccas,
Et potum fessas ducere luminibus.
Et miscere noto docuisse coagula lacte,
Lacteus et mixtus obriguisset liquor.*

Pro *expellere* duo Stat. et Cyll. in Comment. *depellere.* In secundo versu pro *fessas*, quod servant cod. Lips. quinque Palat. Guelf. 1. 2. 3. Angl. 5. Par. Zwicc. 1. 2. Goth. Hamb. Berol. 4. a marg. Berol. 2. alii, cum edd. pr. maj. Vicent. et Rhag., *pastas* habent alii ; ita Aldd. Venett. Dous. Passer. et Cant. ceterum in aliis libris alii substituuntur pentametri : in Guarn. *Ipsc ad umbrosas ducere fertur aquas ;* in Corv. et Angl. 3. 4. *Cogere cum parvum matre simul titulum ;* in codd. Mur. Exc. Perr. aliis, *In nemora et pastas inde referre domum ;* in Par. Reg. Guelf. 3. Statianis, Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. a marg. *Creditur ad mulctram constituisse prius ;* pro *prius* in Par. et uno Palat. legitur *pecus.* Tertium et quartum exhibent omnes Beroll. ‘In ultimo mixtus, vel mixtus, Mur. emendabat *mixtis ;* alius V. D. *mustis ;* at Auratus (J. D’Orat.) *e mixtis* inde faciebat. Vide Dous. Præcid. c. 6. Quatuor hos versus, ut

NOTÆ

Regis Thessaliæ greges, ob interfectos Cyclopas, qui Jovi fulmina ministraverunt ad interfectionem Æsculapii. Sed noster Tibullus Rhiani, antiqui Poëtæ Græci, et Callimachi sententiam sequitur, qui tradunt Apollinem Admeto sponte sua serviisse ipsius amore captum. Hac de re etiam lib. III. Eleg. 4. Apollinem ipsum hæc referentem inducit Tibullus : ‘Me quondam Admeti niveas pavissee juvenecas Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos.’ Admetus porro fuit Phereci filius, Thessaliæ Rex, quem Apollinem tantopere adamasse tradunt, ut ipsi libere novem annos in pascendis armentis servierit, ipsique cum annos fatales explevisset, a Parcis obtinuerit, ut ejus morti mora aliqua produceretur, modo quis reperiretur, qui pro eo mori vellet.

Sed cum neque ejus pater grandis natu, neque mater ejus ætate coacta, neque ullus amicorum vellet pro eo vitam profundere, sola ejus uxor Alceastis reperta est, quæ ea fuit in conjugem caritate et fide, ut se sponte pro eo ad mortem obtulerit. Hæc autem uxor Admeto Apollinis beneficio obtigerat.

13 *Curas sanare salubribus herbis*] Apud Ovidium Medicinæ inventionem sibi vindicat Apollo ; ‘Inventam Medicina menm est.’ Sed ut idem ait Ovidius alio loco concinens nostro Tibullo, quem passim ubique imitatur : ‘Nullis amor est medicabilis herbis.’ Idem sentit Propert. lib. II. Eleg. 4. ‘Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis, Non per Medææ gramina cocta manus.’ *Curas* porro vocat Tibullus amores sollicitos, qui medelas omnes vicerant : nec proderant domino, ‘quæ prosunt omnibus artes.’

Tunc fiscella levi detexta est vimine junci,
 Raraque per nexus est via facta sero.
 O quoties, illo vitulum gestante per agros,
 Dicitur occurrens erubuisse soror.

20

*scientiæ medicinalis superaverat.***Tunc quasilli e mollibus scirpi virgultis confecti sunt, et vari meatus facti sunt sero per vincturas. O quam saepe soror ejus ipsi per campos oboia pudore suffusa traditur, ipso portante ritulum! Quam frequenter*

barbaros et spurios primus ejecit Scal. cum in Ald. 2. et a Mur. tantum de pentametro, *Et potum, &c.* monitum esset, eum pro spurio haberi. Et in libris vacare ejus locum, notatum video a V. D. ad marg. ed. Vicent. quam in manibus habeo. Ab eadem manu novam Pontani interpolationem ascriptam video,

*Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas,
 In nemora, et pastas inde referre domum.
 Ipse et spumanti fertur mulctralia succo
 Implessse expressis primus ab abietibus.
 Et miscere, &c.*

Ultima non satis intelligo: forte voluit mulctralia abiegna; excisis ab abietibus: nisi corrupta ea sunt; idque ipsa res probat: nam in Guelf. 2. hæc ipsa interpolatio occurrit; prior pentameter, *In nemus et pastas inde referre domum*, in ipso carmine; reliqui duo versus in margine; omnes ita, ut serius accessisse intelligas. Ultimus versus est, *Implessse expressis fertur ab uberibus*. Mihi videtur primus, *Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas*, antiquior et ab ipsa Tibulli manu esse, sed, minor versus, eum ille excidisset, ab aliis aliter suppletas esse; et libidine latius grassante, cum quis duo pentametros in suo libro haberet, alius hexameter, atque adeo aliud etiam distichon adjectum esse. Heyn. Berol. 1. quartum versum sic exhibet a m. sec. *Quo fertur mixtus obriguissse liquor.* 'Ex his igitur versibus, non nisi unus, fons et origo malorum, Tibulli videtur, is qui in cod. Lips. sic legitur, *Ipse deus solitus stalibus expellere vaccas.*' Huschk.—17 *Tunc fiscella* codd. Par. et Lips. Tum H. Voss. invitis codd. *fistella* Berol. 3. *levis* Berol. 1. *levi obtectata* Berol. 2. *texta est de unus* Broukh. et Guelf. 4. a marg.—19 *Ah* Bronkh. 2. 3. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *O quoties*, vel *O quotiens*, omnes Beroll. Guelf. Witt. Statt. et Palatt. Broukh. 1. Laud. Exc. Pocc. Angil. 2. 3. 4. 5. Vat. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—20 *Guarn. occumbens*; Berol. 3. *rubuisse*; Guelf. 4. *erubuisse caput*.—21 Cod.

NOTÆ

17 *Fiscella*] Vas est vimineum aut junceum, a fiscina diminutivum, ad varios usus, ut fructus recentes ferendos, ad transmittendum serum, dum lac exprimitur, ad capistranda boum aut jumentorum ora, ne tenera germina præcerpant. Dicitur 'fiscella,' 'fiscellum,' et 'fiscellus.'

18 *Raraque per nexus*] Hoc fit, ut lac purificatum defluat. Serum est lactis aqua, dum id premitur in caseum. Iisdem fere verbis cum Tibul-

lo Ovidius Fast. iv. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *Illo vitulum gestante*] De portandis fœtis ovibus, agnisque recenter editis luculenter Calphurnius Eclog. i. 'Si qua jacebit ovis partu resoluta recenti, Hanc humeris portare tuis, natosque tepenti Ferre sinu tremulos, et nondum stare paratos.'

20 *Soror*] Diana nempe, quæ ex Latona cum Apolline nata est.

O quoties ausæ, caneret dum valle sub alta,
 Rumpere mugitu carmina docta boves.
 Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus,
 Venit et e templis irrita turba domum.
 Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos, 25
 Quos admirata est ipsa noverca prius.
 Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos
 Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.
 Delos ubi nunc, Phœbe, tua est? ubi Delphica Pytho?
 Nempe amor in parva te jubet esse casa. 30
 Felices olim, Veneri cum fertur aperte
 Servire æternos non pudeisse Deos.

boves ausæ sunt suo boatu inturbare eruditos cantus, cum in profunda valle cantaret! Frequenter Principes quasierunt responsa incertis rebus, et vana multitudo e Fanis in aedes rediit. Frequenter Latona ægre tulit divinas filii comas squalere, quas antea demirata est ipsa noverca. Quicumque intueretur caput incultum, et capillos fluxos, iste Apollinis desideraret capillos. O Apollo, ubi jam est tua Delos? Ubinam est Pytho Delphica? Scilicet Cupido te cogit versari in tenui tugurio. O beatos alias! cum aiunt Cœlites immortales non erubuisse palam Veneri famulari.

Lips. O quoties visæ: Witt. 1. *quom*, quod reposnit H. Vossius; Colb. Angl. 2. Berol. 2. et duo alii, cum ed. pr. min. *cum*, probante Heyn. Oudend. ad Frontin. 1. 5. 2. ferendum *dum* esse putabat, si esset 'quam din.'—23 Cod. Lips. *tepidis*.—24 Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Ask. alius recentior ap. Santen. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rhag. Vicent. Lips. Aldd. Mur. Stat. et Plant. a *templis*; Berol. 3. cod. Lips. et Dat. *ad templis*; Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. e *templis*; Burm. P. conj. *at e templis*.—25 *Sæpe orrere* Par.—27 *Si quis unus Stat. crinemque solutum* Hamb.—28 Guelf. 1. et Rom. *ipse*.—29 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. et ed. pr. min. *phito*; Reg. Corv. edd. Rom. et Lips. *Phiton*; ed. pr. maj. Vicent. Rhag. et Venett. 1487. 1491. 1493. *phyton*.—30 Berol. 1. *in patria*.—31 In eodem, *veneris*: Voss. 1. *tum*; Witt. 2. *quom*: unus Broukh. *aperta*, quod ille præferendum censebat. Hic versus sic extat in cod. Lips. *Felices dum veneri cum fertur aperte*.—32 Colb. *æthereos*.—33 Cod. Lips. *sed cui sua cura puella est*; ed.

NOTÆ

23 *Petiere oracula*] Oraculum Apollinis cum Admeto serviret plures consulebant, qui nullum responsum referebant; quod nimirum aliis rebus esset occupatus, nec consulentibus posset vacare, et Amoribus operam dare.

26 *Ipsa noverca*] Juno nempe Jovis uxor. Mire pulchros fuisse probat capillos, quos Dea etiam inimica fuerat admirata. Fuit autem Apollo filius Jovis ex Latona: unde noverca

dicitur Apollinis.

29 *Delos ubi nunc, Phæbe*] Delos est Insula in mari Egæo, una ex Cycladibus, in qua Latona dicitur Apollinem et Dianam uno partu edidisse.

Ubi Delphica Pytho] Omnes prope modum Auctores, maxime vero Poëtarum Interpretes, Pythonem urbem eandem cum Delphis faciunt; urbs tamen est Phocidis Parnasso monti adjacens, Delphis vicina, quæ Apol-

Fabula nunc ille est ; sed cui sua cura puella est,

Fabula sit, mavult, quam sine amore Deus.

At tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido

35

Imperitat, nostra sint tua castra domo.

Ferrea non Venerem, sed prædam, sæcula laudant ;

Præda tamen multis est operata malis.

Is Deus jam ludibrium est ; attamen cui studio amica sua est, mavult, ut sit jocus et fabula, quam Deus absque amore. Tu vero, o quicumque ille es, cui Amor gravi supercilio dominatur, fac, ut militia tua sit in contubernio nostro. Ferrea ætas non amorem probat, sed prædam ; nihilominus rapina functa est innumeris incommodis.

pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *sed cui nunc cura puellæ est* ; et sic Guelf. 1. 4. Rom. Lips. et Venett. 1491. 1493. *sed omisso est* ; Thuan. et Goth. cum Voss. Bauer. et Bach, *si cui cura puellæ* ; Guy. et Bronkh. conj. *cui sua cura puella est* ; marg. Scal. 1. ap. editorem antiqua manu habet etiam *cara* : nostram lect. servant Par. ed. pr. min. Bartol. Scal. aliæ.—34 Cum hoc versu in ed. Voss. connectitur posterior pars Elegiæ 63—82. reliqui versus 35—62 separatim positi sunt, tanquam integra et absoluta Elegia. ¹ Sequitur haud dubie fragmentum alterius Carminis usque ad vs. 60. Scaliger rejecit infra in Eleg. vi. post vs. 14. et continuat Elegiam hanc vs. 63. ² Heyn. ‘Series Carminis (nam posse hæc inter se conciliari, quis præfracte neget?) pendet a cura puellæ, vs. 33. quæ a divite prædatore, quem detestatur Tibullus proximis versibus, 35—62. abduci se passa erat ab urbe vs. 63. in rura et villas vs. 1. Nam nisi una cum prædatore illo, quem dicit vs. 43. ruri degisset Nemesis, quid impediēbat Tibullum, quo minus eam sequeretur, et cum ea viveret? Enimvero puellam ibi reperisset clausam domo prædatoris vs. 75—80. Hinc illæ lacrymæ! Tamen vel sic, inquit, eo properabo, ne servilem quidem denegaturus conditionem. Nam si non tangendi, at erit saltem copia videndi vs. 79. Ducite igitur ‘ad imperium dominæ sulcabitur agros.’ Huschk.—35 In Reg. tu, in cod. Lips. *is* omissum est : *est* cui Par. ed. pr. maj. Vincent. *es* cui ed. pr. min. Bartol. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *est tristi* cui Reg. cum quibusdam aliis *es tristi* cui Beroll. 1. 3. Monac. et Voss. 4. quod reposuerunt H. Voss. et Bauer. *tristi* qui Dat.—36 *Imperat* ut omnes Beroll. Exc. Lips. Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. Scal. rec. Guelf. 2. Par. Corv. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. Aldd. cum aliis ; *Imperat* et Rom. *Imperat* in unus Stat. Angl. 2. Vat. 1. et Guelf. 3. quod Bronkh. placebat ; *Imperat* et Broukh. 1. ‘quæ meræ sunt aberrationes ex *Imperitat*, quod Mur. reduxit.’ Heyn.—37 *Ferrea non pacem* Scal. rec. et vet. *narrant* Goth.—38 Unus Stat. Broukh. 1. Vat. 1. et Guelf. 2. *adoperta*, quod Donsa probat, sed improbat Heyn. et Huschk. *operata* testantur Witt. 1. 2. Bronkh.

NOTE

lini sacra fuisse memoratur, quod ibi Pythonem serpentem interemerit. Vide Hom. Il. B. et Eustath. ibidem.

33 *Fabula nunc ille est*] In omnium ore ac sermonibus versatur. Horat. Epod. 11. ‘Heu me, per urbem, nam pudet tanti mali, Fabula quanta fui!’ Mijus porro loci sensus est : Non homines modo quondam, sed ipsi quo-

que Dii aperte Veneri serviebant, nec cuiquam amare pudor erat ; nunc qui colit Amorem, vulgi fabula est. At quem puellæ suæ amor ad ossa tetigit, mavult amare, et a vulgo contemni, quam sine amore Deus esse.

38 *Est operata*] Quidam habent, *est adoperta*, ut sensus sit : Præda multorum est causa malorum.

Præda feras acies cinxit discordibus armis ;
 Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit. 40
 Præda vago jussit geminare pericula ponto,
 Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.
 Prædator cupit immensos obsidere campos,
 Ut multo innumeram jugere pascat ovem ;
 Cui lapis externus curæ est ; urbique tumultus, 45
 Portatur validis mille columna jugis ;

Præda circumfudit crudeles exercitus dissentientibus armis. Inde cruor, et occisio, et letum vicinior oritur. Præda impulit duplicare discrimina mari incerto, quando rostra militaria tribuit natibus periclitantibus. Prædo optat sibi obfici vastos agros, ut depascat infinito pecore arva lata. Cui peregrinum saxum studio est, et perturbatione civitatis advehitur una columna mille robustis paribus boum ; et

2. 3. Scal. rec. et Angll. 3. 4. 5.—39 Vat. Ursini, tres Voss. et ed. Mur. *cingit* ; unus Stat. *tinxit* ; Witt. 2. *finxit* ; Colb. *acuit* ; alter Voss. *auxit* ; Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. alii *cinxit* : Witt. 2. Reg. Corv. Beroll. 1. 3. Laud. et Angll. *crudelibus* ; cod. Lips. *cinxit p̄cordibus*.—40 *Hinc furor* Broukh. 2. 3. Witt. 2. Beroll. 1. 4. Berol. 2. a marg. et Reg. quod reposuerat Broukh. *Hinc amor* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Hinc cruor* Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. et Venett. 1491. 1493. quod revocavit Heyn. *morsque propinqua* Scal. rec. et vet. *propiorque* Beroll. 1. 2. 3.—41 Witt. 2. et Berol. 1. *pericula campo*.—42 In Exc. Scal. hic versus sic legitur, *Cum tribuit dubie bellica rostra rati* : Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. Rheg. Vicent. et Brix. tum, quod præferendum videtur Heynio ; ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *cum* : Angl. 4. *dabit*, vel *dedit* : Witt. 2. et Berol. 1. *manibus*.—43 Beroll. 1. 3. *capit pro cupit* : Cod. Par. Lips. Scal. rec. Witt. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. et Angl. 5. *obsistere*, quod Scal. ex Aldd. reposuerat ; *obsidere*, jam Statio probatam, et a Mureto repositam, revocavit Broukh. et hoc servant Berol. 1. Witt. 1. Broukh. 1. Vatt. 1. 2. Corv. Reg. et Guelf. cum Venett. 1487. 1491. 1493. *obsedere pro v. l.* in Broukh. 2. et Berol. 2.—44 *Ut mille innumera jugera p. ove* Exc. Pocc. quod reposuit H. Voss. *Ut multa innumera jugera p. ove* omnes Stat. Beroll. 2. 3. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Exc. Perr. Scal. rec. et vet. Dat. Reg. Corv. et Guelf. 3. probante Heins. *Et multa innumera* Berol. 4. et Par. *Ut multam in nostro* ed. pr. min. *jungere* cod. Lips. Ald. 1. *multa innumeras jugera p. oves* in Berol. 1. superscr. *multo et jugere* : lect. nostram servant Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—45 *Qui*

NOTÆ

40 *Hinc cruor*] Quidam habent, *latns.*
Hinc furor.

41 *Geminare pericula*] Geminatur periculum cum pugnatur in mari, cum ipsa per se navigatio periculosa sit.

43 *Rostra dedit ratibus*] Rostrum est pars altior prorse ferrea, a rostri avis similitudine sic dicta. Ratis autem est ipsius navis utrumque

43 *Obsidere [obsistere]* Nonnulli legunt, *obsidere* ; nos antiquiorem sequimur lectionem.

44 *Ut multo innumeram jugere pascat ovem [multa innumera jugera p. ove]* Alii codices melius habent, *Ut multo innumeram jugere pascat ovem.*

45 *Cui lapis externus curæ est*] Qui

Claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra

Negligat hyernas piscis adesse minas.

At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ,

Fictaque Cumana lubrica terra rota.

50

Heu, heu, divitibus video gaudere puellas!

Jam veniant prædæ, si Venus optat opes;

Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem

Incedat donis conspicienda meis.

aggeres invictum pelagus cœrent, ut piscis quietus intra adesse contemnat procellas hyemales. Tibi vero, Samia vasa jucundas epulas producant, et argilla fluxa Cumana rota formata. Eheu! sentio faminas delectari locupletibus amatoribus. Jam rapinas subveniant, si Venus requirit divitias: ut Nemesis mea luxa diffuset,

Dat. et Berol. 3. Quid tres Palatt. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. Quin ex ingenio H. Voss. æternus Beroll. 1. 3. Dat. et Scal. rec. *urbique* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Gueff. 1. 2. 3. 4. Reg. ed. pr. min. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 2. *urbique* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tumultus* Angl. 5. Gueff. 1. 4. omnes Beroll. et Stat. Witt. 2. unus Bronkh. Dat. Scal. rec. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *tumulti* Reg. *tumultu* Corv. Gueff. 2. 3. cod. Lips. et Ald. 2. *tumula* Par.—46 Ed. Rom. *variis pro validis*: Cod. Lips. *mille columna ignes*; omnes omnium libri *mille*, exceptis paucis, in quibus *multa*, quod primus reposuit Aldus: ex hac Aldi lect. *fulsa columna* formabat Heins. *columna* Par.—47 Colb. *montes*: Ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *et intra*: Reg. Voss. 4. et ed. pr. min. *ut inter*; Gueff. 3. pro v. l. *intus*.—48 *Negligit* Angl. 3. 4.—49 *At mihi* Exc. Scal. quod refutat Heyn. ‘Non male tamen Tibullus paupertatem suam opponeret opulentie prædatoris, seseque subito revocaret vs. 51. 52. nec offensioni foret vs. 63. repetita formula *At tibi*, si hoc loco legeretur *At mihi*. Huschk. *At te* unus Broukh. et Berol. 2. *At tibi lenta* ed. pr. maj. et Vicent. *tibi* exhibent etiam Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statiani, Par. ed. pr. min. cum aliis: *trahunt* Colb.—51 *Hei mihi* unus Lips. et unus Palat. *divitiis* Vat. 1.—52 Berol. 2. Colb. et unus Broukh. *venient*.—53 Laud. et Angl. 2. *urbes*.—54 Dat. *inspicienda*; Berol. 1. *conspiciunda* *venus*

NOTE

nempe ad voluptatem struit ædificia, huic lapis exoticus et peregrinus curæ est; nam advehebantur ex Phrygia, Numidia, Paro, et aliis regionibus marmora.

46 *Mille columna jugis*] *Columna* lapis est oblongus et magnus, qui, ob magnitudinem et gravitatem, advehitur per urbem magno cum tumultu et magno labore plurimorum parium boum.

47 *Claudit et indomitum moles mare*] Excipiuntur magnificis ædificiorum molibus maris inundationes, ut pis-

cium fiat quasi receptaculum, in quo tati et læti negligant tempestates. Horat. ‘Contracta pisces æquora sentiant, Jactis in altum molibus; huc frequens Cœmenta demittit redemptum, Cum famulis, dominusque terræ Fastidiosus.’

49 *Samiæ convivia testæ*] Samos insula est maris Ægæi, quæ vasis olim fictilibus egregie fabricatis insignis fuit.

50 *Fictaque Cumana lubrica terra rota*] Eadem, quæ Samos insula, laude floruerunt Cumæ civitas Campaniæ;

Illa gerat vestes tenues, quas foemina Coa 55
 Texuit, auratas disposuitque vias.
 Illi sint comites fusci, quos India torret,
 Solis et admotis inficit ignis equis.
 Illi selectos certent præbere colores,
 Africa puniceum, purpureumque Tyros. 60
 Nota loquor; regnum ipse tenet, quem sæpe coëgit
 Barbara gypsatos ferre catasta pedes.—

et in publicum prodeat spectanda muneribus meis; ut ipsa gestet subtilia et levia indumenta, quæ Coa mulier texuit, et in quibus aureum iter descripsit. Isti sint assecle atri, quos urit India, et Solis ardor equis appositis infuscat. Ipsi colores exquisitos dare contendunt, puniceum Africa, et Tyros purpureum. Omnibus explorata dico: ipse principatum obtinet, quem catasta peregrina frequenter compulit

meis.—55 *Illa gerit* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. unus Broukh. Dat. Angl. 4. Corv. Reg. Guelf. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Lips. et Rom. geret Berol. 2. Choa Angl. 3. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. Thoa Angl. 4. Cea unus Broukh. Cea Vicent. quod Mur. adeo defendebat, et in sua recensione recepit.—56 'Ayrman. in Vita Tibull. §. 14. legebat auratis d. viis; sed sic deberet *distinxit, discrevit*, vel simile verbum esse.' Heyn. *vias* in *vices* mutavit Burm.—59 *Illi sunt* Angl. 5. et ed. Rom. *fusi* Angl. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rhag. *fusca* quas Guelf. ex emendatione: *semita torret* Vat. 4. et Colot. *terret* Berol. 4.—58 Unus Broukh. *aquis*.—59 Broukh. 2. 3. Dat. Beroll. 2. 3. Venet. 2. et Rhag. *se lectos*: Berol. 4. *cernent*.—60 *Africa* Par. *Aphrica* ed. pr. maj. *puniceos* Beroll. 1. 3. suprascr. syll. un in Berol. 1.—61 Berol. 4. *regum*: Colb. Exc. Lips. Guelf. 3. Dat. et Berol. 1. *ipsa*; Guelf. 3. *quoi pro quem*; unus Stat. *quam*; ed. pr. maj. Rhag. et Lips. *qui*; Par. Exc. Lips. Witt. 2. Scal. rec. Angl. 5. et ed. pr. min. *quæ*; unus Broukh. *quia*; cod. Lips. alius Stat. unus Broukh. Witt. 1. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Vicent. et Venet. 1487. 1491. 1493. *quem*; Berol. 4. *qua*.—62 Reg. Corv. Exc. Lips. cod. Lips. et Mattii liber ap. Broukh. *luzatos*; Colot. *lapeatos*; Angl. 3. 4. *lupatos*; Witt. 2. exc. Scal. et Berol. 1. *bissatos*; Angl. 5. *gypatos*, vel *luzatos*; Par. et ed. pr. maj. *gipsatos*; Beroll. 2. 3. 4. edd. Rom. et Lips. *gypsatos*: Berol. 1. *carastra*, et a marg. *catasta*; Berol. 2. *catastra*.—

NOTE

unde Cumani calices, de quibus Varro apud Nonium in verbo 'Obba.'

55 *Fœmina Coa*] Cos est insula maris Egæi, quæ arte lanificii ita claruit, ut κατ' ἄρχην quasi subtili et artificioso opere textus amictus 'Cous' dicatur.

56 *Auratas disposuitque vias*] Hoc est, fila aurea cum tela subtili intextuit: unde auro chlamys intertexta dicitur.

57 *Quos India torret*] India regio est Asiæ vastissima, ad Solis ortum

posita, quæ perpetuo calore torretur, utpote quæ ad Solem proxime accedit.

60 *Africa puniceum, purpureumque Tyros*] Duplicem purpuræ colorem tangit; puniceum enim quasi violaceum Africa procreat; purpureum quasi rubrum Tyros Phœniciæ in Syria civitas præbet, ubi omnium optima purpura.

62 *Gypsatos ferre catasta pedes*] Vernalium servorum pedes Antiqui creta vel gypso denotabant, eratque hoc

At tibi, dura Ceres, Nemesin quæ abducis ab urbe,

Persolvat nulla semina terra fide.

Et tu, Bacche tener, jucundæ consitor uvæ,

65

Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.

Haud impune licet formosas tristibus agris

Abdere : non tanti sunt tua musta, pater.

O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ ;

Glans alat, et prisco more bibantur aquæ.

70

gerere pedes cretatos. Tibi vero, o messis aspera, quæ Nemesin a civitate removes, humus nulla fide reddat semina. Tuque, o mollis Bacche, dulcium racemorum sator, tu etiam, o Bacche, dedicatos lacus desere. Nefas est impune pulchras puellas abscondere in agris inamarnis. O pater Bacche, non tanti sunt vina tua. O segetes pereant ! dummodo puella non remaneant in agris. Glans, ut olim, nutriat homines, et veteri ritu pura potetur aqua. Glans nutrit Antiquos, et ubique

63 ' Iterum hic ad argumentum prioris carminis redit Poëta, potestque adeo illi subtexi, ut Scal. fecit : cui hi versus sunt 33. et sic porro : subjecti illis, *Fabula nunc ille est.*' Heyn. Vide ad initium hujus Eleg. item ad vs. 34. *A tibi Hamb. Ceres ex emend. Heinsii recepit Broukh. vulgo ubique legitur seges ; Statiani, Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Venett. et fere omnes exhibent Nemesin ; Scal. dedit Nemesin, eumque secutus est Broukh. qui abducis omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Laud. Exc. Pocc. Dat. Vat. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. et Rheg. in qua deest tibi ; Par. Nemesis qui abducit ; cod. Lips. Nemesin q ducis ; unde alii fecerunt quia ducis, ut est in Guelf. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. quæ abducit unus Broukh. quæ ducis Aldd. et Exc. Scal. quæ abducis Scal. quod firmant Guelf. 2. 3. Exc. Perr. Colot. et Vat. 1. abducis abunde Angl. 4.—64 Pro terra in nonnullis certa.—65 Et tibi Bacche Guelf. 1. 4. et Rom. At tu Colb. et Brix. ille etiam cum uno Broukh. et Berol. 2. conditor pro consitor : ed. pr. min. Tu tibi bacche t. jucundæ consitor uvæ.—66 Tu quoque devotis Reg. Phæbe Dat. et Beroll. 1. 3. focus Exc. Lips.—68 Addere in cod. Lips. Berol. 4. uno Broukh. et Brix. ' hinc formatus est versus spurius, qui legitur infra vs. 77.' Huschk. Guelf. 2. non tanti sint ; Guelf. 3. pro v. l. tua dona.—69 ' Vim addes si interpunxeris,*

NOTÆ

insigne venalitiis gregibus, ut cretatis seu gypsatis pedibus venirent. Ovid. Amor. lib. 1. Eleg. 8. ' Nec tu si quis erit capitis mercede redemptus, Despicie gypsati nomen inane pedis.' Juvenal. Sat. 1. ' Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.'

Catasta] Pegma quoddam ligneum, Scaliger vult etiam aliquando fuisse ferreum, in quo venales exponebantur servi, ut eorum possent omnia membra inspicere. Aliis, catasta locus est, in quo iidem venales servi serva-

bantur. Martialis in Mamurram : ' Sed quos arcanæ servant tabulata catastæ, Et quos non populus, nec mea turba videt.' In Martyrologiis autem et Historiis Sanctorum catasta sumitur pro equuleo, atque etiam pro quovis pegmate ligneo, cui imponi solebant qui variis suppliciis affiebantur.

63 Nemesin quæ abducis] Nemesis nomen est amicæ, cujus absentiam ab urbe dolet Poëta omnium elegantissimus.

66 Devotos, Bacche, relinque lacus]

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

M

Glans aluit veteres, et passim semper amarunt ;

Quid nocuit sulcos non habuisse satos ?

Tum, quibus aspirabat Amor, præbebat aperte

Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.

Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes

75

Janua. Si fas est, Mos, precor, ille redi.

* * * *

Horrida villosa corpora veste tegant.

perpetuo amaverunt. Quid illis fuit incommodi nondum possedisse agros consitos? Tunc Venus benigna palam ministrabat in opaca valle delicias iis, quibus facebat Amor. Nullus erat excubitor, nullæ fores prohibitoræ erant cupientes intrare. Ah! si liceat, revertere, quæso, ista consuetudo. Ah! facessat industria, et delicatæ leges mei exornandi; squalidum corpus velabo hirsuto indumento. Jam si mea

~~~~~

O valeant fruges! ne sint modo rure puellæ, Glans alat. Heyn. *modo ne sint Witt.* 1.—71 Guelf. 1. 4. Rom. et Brix. ut p. s. *amarent.*—72 *Quis docuit, sulcos nos habuisse satos?* in uno Stat. improbante Heyn.—73 *Tunc* Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 2. 3. et Par. *aspirat amor* Berol. 3. *aperta* Colb.—74 Angl. 3. 4. et Corv. *nocte*; Bern. *nemus* pro Venus.—75 *Omnia ab hoc versu usque ad Carminis finem desunt in Voss. 1. exiussura* ed. pr. min. ‘Ait Broukh. in nonnullis esse *dolentes*: immo vero nullum librum scriptum vel excusum vidi et audivi, qui aliter legeret; nec in alia præterquam in Scali-geriana, exaratum est *volentes*; nec vero satis sedulo curata est ea editio, ut adeo omnino dubitem in ullo libro ita legi.’ Heyn. *volentes* certe extat in tribus Vossianis; et forsitan sic legendum est ap. Broukh.—77 Hexametro illi, quem Heyn. eiecit,

Ah! pereant artes, et mollia jura colendi;

ut est in Corv. Guelf. 1. 3. Monac. Voss. 5. Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. ab s. m. (Par. edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *rura pro jura* exhibent; ed. pr. min. *crura*), alii libri substituant hunc,

O utinam veteri peragrantes more puellæ.

Alii multi, ut Guelf. 3. utrumque deinceps habent. In Guarn. Exc. Lips. Guelf. 4. Zwic. 1. ed. pr. maj. Lips. et Rhag. omissus est uterque hexameter, legiturque eorum loco hic,

Mos precor ille redi, patientur rursus ut olim

Horrida villosa corpora veste tegant;

et sic Berol. 4. a marg. nisi quod pro *Mos* habet *Mox*: Guarn. exhibet *patienter*, Exc. Lips. *patientes*. ‘Hæc diversitas suspicionem injicere poterat,

NOTÆ

Consecratos, dedicatos: *lucus* hoc in loco est vas aliquod amplum, in quod influit mustum expressum, dum defluit e torculari.

71 *Passim semper amarunt*] Promiscue, ac sine invidia, et ubique, sine ullo discrimine. Significat Tibullus Antiquos illos ætati Saturniæ sup-pares gaudia inter se communia, et amores sine rivalitate aut æmulatione

exercuisse.

77 *Jura colendi*] Verbum ‘colere,’ circa curam vestimentorum frequens est. Juvenal. ‘vel Thaida nullo Cultam palliolo.’ Martial. ‘Nec sic in Tyria sindone cultus eris.’ Ovid. ‘Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.’

Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
 Heu miserum, laxam quid juvat esse togam ? 80
 Ducitè ! ad imperium dominæ sulcabimus agros,
 Non ego me vinclis verberibusque nego.

amica obserata est, si nulla potestas est intuendi; heu me infelicem! quid prodest vestem fluxam esse? Abducite me, ad jussa dominæ proscindemus terram: non ego me subtraho compedibus et flagris.

verum hexametrum excidisse, et ejus loco illos tres importune inclicatos esse. Heyn. Rursus in cod. Lips. Berol. 2. et quibusdam aliis extremo isti hexametro substitutus legitur hic,

*Detur ut accedam dominæ pro velle loquarque,
 sive per velle, ut in nonnullis. Extiterunt etiam, qui novam lacunam nova interpolatione explerent,*

Ah pereant artes et mollia jura colendi,

Abditur in solis si qua puella locis:

O utinam veteri peragrantes more puella

Horrida villosa, &c.

Hos quatuor versus ita descriptos habent ed. min. Bartol. et Vicent. nisi quod ed. min. ut supra dictum est, *crura* pro *jura* exhibet, et Vicent. *Ha* pro *Ah*. Tandem in marg. Vicent. quæ servatur in Bibliotheca Gotting. vir quidam doctus versum descriptis sub Pontani nomine, quem in ipsum contextum invexit librarius Guelf. 2. 'Hujus igitur versus auctorem manifestum habemus. At nec illi incogniti sunt, qui priores istos confinxerunt, *Ah pereant artes, &c.* et, *O utinam veteri, &c.* Nam in Reg. priori ascripta est nota, 'Seneca supplevit sic,' (etiam in Par. 'Seneca supplevit,) posteriori, (qui in Par. non comparat,) 'Philelphus vero sic.' Quo igitur jure Tibullo obtrudi possit Senecæ versus, præsertim tam misere consarcinatus, ut sorex etiam sine ista Reg. adde etiam Par. nota suo ipsius se indicio prodidisset? Deinde et Scaliger offendit et Heinsius in mira illa locutione, *mollia jura colendi*. Nam hic malebat *mollia rura colenti*; ille *mollis cura colendi*, in mente, nisi fallor, habens famosum versum Hesiodi *Ἔργα*. 66. (Ruhnk. Ep. Crit. i. p. 81.) *Καὶ πόθεν ἀργαλέον, καὶ γυναικόπους μελεδῶνας*. Sed nec hæc cura colendi versum reddit comptiorem, nec illa *mollia rura* ei detrahunt tanquam villosam horroris vestem. Propert. iv. 11. 18. 'Det pater hic umbræ mollia jura meæ.' Huschk. 'Ceterum duo hæc disticha a Scaligero in lib. i. El. 8. post vs. 66. rejecti fuerant. Versus 79. 80. alienos a me haberi jam professus sum. Saltem prior, *Nunc si causa mea est, &c.* a mala manu venit.' Heyn.—78 Beroll. 1. 2. *villosa*: Scal. inventum *tegum*, quod exhibent unus Broukh. Berol. 2. (Berol. 1. a marg.) et Goth. cum Broukh. Par. 1723. et H. Voss. recepit Bach, probante Huschk. *tegar* malebat Burm. ii.—79 'In his mendum latere ratus Scal. substituit, *Nunc si clausa mea est, si copia nulla videndi*, quod Heynius etiam in tali sententia requirit, ego non requiro. Nam si nulla copia videndi puellam supererat, cur tandem super ire, vel 'duci' vs. 81. volebat amator eo, quo commigraverat puella?' Nempe propterea hoc volebat, ut saltem haberet copiam, quamvis raram, videndi puellam in villa quadam latentem. Sed Heynius porro utrumque versum, certe priorem, a mala manu venisse censet. Ego, si alteruter ejiciendus sit, cur posteriorem potius, quam priorem ejiciendum censeam, cum aliæ me movent causæ, tum quod auctor hoc loco ob oculos habuisse videtur Terentium Eun. iv. 2. 8. Ibi Phædria, qui rus abierat, puella in urbe relicta, mox rediens in scenam, quid secum interea cogitaverit, narrat.' Huschk.—80 *Heu! misero*, præeunte Stat. probante Heins. dederunt H. Voss. et Bauer. *Eu miserum lapsam* cod. Lips. *lappam* habent etiam Eborac. Ask. et Beroll. 1. 3. *Heu miseram laxam* Berol. 4. et Stat. Heinsii emend. in *laxa q. l. e. toga* inculcaverat Broukh. servavit Heyn.

Ceteri omnes et scripti et impressi in *laxam g. l. e. togam* consentiunt. 'Vidi ipse librum scriptum in *laxa....toga* exhibentem. Sed sive hoc modo legeris sive illo, habebis semper verum dignum, qui adjungatur superiori illi: *Ah pereant artes et mollia jura colendi! Me miserum laxam quid juvat esse togam?*' Henschk.—81 Voss. 1. et imperium; Goth. et imperio: in textum hoc importavit H. Voss. 'De veritate hujus lectionis admodum dubito. Num fortasse locutio, *ad imperium* librarios fefellit?' Bach.—82 Berol. 1. Goth. Voss. 4. Ask. ed. pr. min. et Bartol. *negem*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach. 'Ceterum extremo hoc loco ut dicam, quod sentio, nullus versus deesse, sed unus superesse videtur. Duo ejusdem sunt argumenti vs. 78. et vs. 80. Hoc ejecto oratio bene sic procederet:

*Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
Janua. Si fas est, mos, precor, ille redi.
Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
Horrida villosa corpora veste tegam.
Ducite! &c.*

Hæc probabilis videbitur conjectura, etiamsi retineatur vulgata lectio, *si copia rara videndi*; cui substituere possis, *si copia rara videndi*; pro *modo sit*, *si sit*, quæ particula sæpe omittitur. Virg. *Æn.* vi. 31. Priscian. p. 1145. Terent. *Heaut.* iii. 1. 78. Horat. i. *Epist.* 16. 54. Henschk.

NOTE

81 *Ad imperium dominæ*] Alias servi in compedibus rusticum opus faciebant: unde illa apud Plinium querela de imminuta agriculturæ dignitate lib. xviii. cap. 3. 'At nunc,' inquit, 'eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus exercent.' At primis temporibus Reipublicæ Romanæ ipsorum manibus Imperatorum

colebantur agri, gaudente terra, vomere laureato, et triumphali aratore. Per *vincla* igitur intelligit compedes, quas non detrectat, modo ad amicam ipsi pateat accessus; quod ipsum jam supra significavit lib. i. 'Non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'

ELEGIA IV.

Hic mihi servitium video dominamque paratam.

Jam mihi, Libertas illa paterna, vale.

Nunc sentio mihi servitutem atque heram comparatam esse: vale nunc mihi, o

In ed. pr. min. hæc legitur inscriptio, *Conqueritur de nemesi*. Paulo copiosior est in ed. pr. maj. *Conqueritur de Nemese quod sit amoris vinculis innodatus*.—1 *Dic mihi* Brix. ed. Lips. et Venet. 2. et Berol. 3. a m. sec. *Sic mihi* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. Corv. Guelf. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. ed. pr. min. Venet. 2. Rhag. aliæ usque ad Scal. *Hic mihi* plur. ap. Stat. sex ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et ed. pr. maj. quod reposuit Scal. *videor* Angl. 2. *dominæ* Dat. et Scal. rec. *parari* unus Broukh. et Lips. *peractam* in Angl. 4.—2 *Par. patere*: Lips. *vale*; ed. pr.

NOTE

1 *Hic mihi servitium*] Alii cum Hoc autem Carmine Poëta conquæ-
vetustioribus codicibus legunt, *Sic.* ritur de Nemese sua amica, vehemen-

Servitium sed triste datur, teneorque catenis ;

Et nunquam misero vincla remittit Amor.

Et, seu quid merui, seu quid peccavimus, urit.

5

Uror, io ! remove, sæva puella, faces.

libertas ista patria. At dura servitus imponitur, constringor vinculis, et Cupido nunquam infelici relaxat catenas: et me excruciat, sive aliquid commerui, sive aliquid deliquimus. Exuror: heu puella dura! ardentes procul amove tædas tuas.

*****

min. Bartol. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *veni*, quod etiam exhibet Angl. 5. a m. sec. 'Quæ lectio inde orta est, quod, quorsum pronomen mihi referrent, dubitabant editores. Nempe hoc pertinet ad verbum *vale*. Propert. III. 21. 15. 'Romanæ turres et vos valeatis, amici, Qualiscumque mihi tuque, puella, vale.' Vel omnis hujus loci distinctio delenda est, vel ea adhibenda, quam apposui, copula, non dixerim, ineleganter inserta.' *Huschck.* —3 Par. et edd. pr. maj. et min. *cathenis*. Sprengel. p. 138. totum h. l. ita corrigere maluit, *Heu! mihi s. v. d. paratam. Jam m. (l. i. p. vale) Servitium heu! triste datur, &c.* —4 *Ut Exc.* Lips. et Vat. Heins. 1. *remittet* Par. Corv. nonnulli Stat. Witt. 1. Broukh. 2. 3. Beroll. 1. 3. 4. Dat. Scal. rec. Angl. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. et Rheg. quod Heyn. falso narrat inexistisse Scaligerum; *remittat* Exc. Lips. unus Stat. Colot. et Gryph. 1534. *remittit* testantur Witt. 2. Broukh. 1. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. Colb. Venet. 2. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocat Vulpinus. —5 Nulla in codd. sive in edd. vet. conspicitur discrepantia, præter *Veneri* pro *merui* in Rom. et *uror* pro *urit* in Angl. 5. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Gryph. et Plant. *urit* enim testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Corv. Dat. Broukh. 1. 2. 3. Land. omnes Stat. quinque Palatt. Scal. rec. Angl. 2. 3. 4. omnes Beroll. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. Ceterum h. l. misere exercuit criticos. Heins. 'merere' et 'peccare' idem esse existimans, emendat, *seu nil peccavimus, urit!* Heyn. *Et seu nil. m. seu quid, &c.* sed postea malebat, *Et seu quid metuit*, scil. Amor; tandem corrigit, *Et scivit Veneris, si quid peccavimus, ira.* 'Vana omnia et a re aliena. Neque vero 'merere' h. l. dictum est in bonam partem, sicut existimat Wunderlich. sed haud dubie in pejorem, idque, quod transcurru recte ponit Vossius, plus est, quam 'peccare.' *Huschck.* *Heu heu! quid merui, heu* conj. Bach, Goerenzio probatam, ex Vindob. citat Lachm. ad Propert. p. 126. qui ibid. ita scribit, 'Unum Tibulli locum afferre juvat, II. 4. 5. a Bunsenio nostro conjectura palmaria ita restitutum, *Eheu quid merui? heu quid peccavimus? uror, Uror io!* &c. Sed hanc conj. improbant Bach et *Huschck.* Ad vulg. vindicandam idem Bach laudat Terent. And. I. 1. 112. 'Quid feci? quid commerui, aut peccavi pater?' —6 Cod. Lips. et ed. pr.

NOTE

terque dolet, quod ipsa, pecuniarum pretio devicta, aliis amatoribus succubuerit, quodque ipsam sibi reconciliare non liceat, nisi datis muneribus illos amatores superarit.

2 *Libertas paterna*] Aut quam accepit a patre, aut antiqua et pristina illa, qua nulli unquam serviebat; quasi nequeat ab imperio et servitio sese aspernantis amicæ liberari.

3 *Teneorque catenis*] Cupit ab amore Nemesis solvi, sed ita irretitum se dolet, ut id fieri non possit.

5 *Et, seu quid merui*] Hoc verbum *merui*, raro usurpatur a Tibullo, ut hic et lib. I. Eleg. 5. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim, 'si deliqui,' vel, ut Antiquiores loquebantur, 'si commerui culpam,' vel 'noxam,' quod

O ego ne possim tales sentire dolores,
 Quam mallet in gelidis montibus esse lapis,
 Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
 Naufraga quam vasti tunderet unda maris ! 10
 Nunc et amara dies, et noctis amarior umbra est ;
 Omnia jam tristi tempora felle madent.

O quam ego optarem fieri cautes in montibus algidis, aut rupes hæere ventis furentibus exposita, quam illiderent procellosi fluctus immensi pelagi. Jam mihi et lux gravis est, et noctis umbra gravior. Etenim tempus omne mihi affluit atra amaritudine; nec me juvant Elegia, nec Apollo ipse can-

min. *scava*.—7 *O ego ut possim* cod. Lips. *possim* etiam habent Par. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venet. 2. *possem* Colb. Land. Dat. aliquot ap. H. Voss. Angl. 2. Beroll. 1. 2. 3. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *labores* Corv.—8 *Quam malem* ed. pr. min. Nullus liber præpositionem in h. l. omisit : at omisit H. Vossius.—9 Berol. 1. *cautex*.—10 Exc. Lips. Par. Guarn. *quam vitrei t. unda* : Berol. 2. *canderet*, et a marg. *tunderet* ; in marg. Scal. 1. penes editorem ‘ *tonderet*, vel *conderet* V. C.’ Broukh. ex Florent. Thuan. et Colbert. reposuit *ira maris*, quibus accedit Voss. 5. Heynius vulgatam tuetur, quia *unda* melius caute tunderi videatur quam *ira*, inprimis quia pro *elegorum* humilitate nimis gravis et epica vox sit, ‘iram maris naufragam tunderi cautes :’ sed hanc rationem improbat Huschk.—11 Huic disticho in cod. Lips. præpositum est posterius 13. 14. *Nec prosunt*, &c. Prius et deest in ed. pr. maj. et Rheg. *Lux et amara die* ; sed *noctis amarior umbra est* V. D. quidam in Act. Soc. Traj. p. 192.—12 *Omnia nam* Par. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Rheg. et vulgg. Huic particulæ, non multum aberat, quin Broukh. emend. suam *nunc* substitueret, repetitione, ut ait, nec insuavi neque apud puras aures insolente, et (quod caput est) sensu rectissimo. Sed addit, ‘quanquam mea mihi conjectura nonnihil blanditur, malo tamen priscis libris accedere, ut *jam* legatur.’ Nempe sic legitur in Colot. Exc. Lips. Bern. quatuor Voss. et Beroll. 3. 4. *tempore* Beroll. 1. 3. et ed. Lips. ap.

NOTÆ

etiam demonstrat quæ sequuntur, *seu quid peccavimus*.

6 *Io ! remove*] *Io* aliquando dolendi particula est, ut hic et apud Ovid. ‘Illa quidem clamabat io carissima mater, Auferor.’ Interdum exprimit lætitiæ gestientis affectum. Ovid. de Art. Am. II. ‘Dicite io Pæan; et io bis dicite Pæan.’

Faces] Perpetuo, passim, et ubique queruntur amantes ardere sese, et amoris ignibus et amicæ flammis devorari.

8 *Gelidis montibus*] Excelsi montes aut ventis et fulmine semper afflantur, aut gelu rigescunt et nivibus.

11 *Noctis amarior umbra*] *Noctis umbra* dicitur, pro, ‘nox umbrosa,’ ut Juvenal. dixit : ‘Crispini jucunda senectus.’

12 *Tempora felle madent*] ‘*Madere*’ significat hic, ‘plenum esse,’ translatione sumta ab ebriis et saburratis probe, et iis qui suum abdomen vino complerunt madefeceruntque. Unde apud Plautum ‘madidi’ dicuntur ‘ebrii.’ Significat Poëta se vehementer angere amore suo. Plautus in Cistell. ‘Namque Ecaster Amor, et melle et felle fœcundissimus, dulcem gustum dat aliquando, sed amarum ad satietatem usque congerit.’

Nec prosunt elegi, nec carminis auctor, Apollo;
 Illa cava pretium flagitat usque manu.
 Ite procul, Musæ, si nil prodestis amanti; 15
 Non ego vos, ut sint bella canenda, colo:
 Nec refero Solisque vias, et qualis, ubi orbem
 Complevit, versis Luna recurrat equis:

lunum præses. Nam ista amica semper postulat mercedem concava vola. *Longe a me discedite, o Pierides, si non juvatis amatorem. Ego vos non celebro, ut prælia sint cantanda: neque describo solis iter, et cujusmodi Luna, quando*

Heyn.—15 In Florent. ap. Stat. nihil; unde Broukh. edidit *nihil*, quod confirmant Voss. 2. 3. 4. 5. Vindob. Monac. et Guelf. 3. a m. sec. sic etiam Aldd. Dous. et Cant. non exhibent cod. Lips. Par. Beroll. aliique omnes.—16 *Pro colo* Sprengelius conj. rogo, hoc sensu: 'Non ego vos interrogo, quomodo,' &c. improbante Bach.—17 Multi codd. in his etiam Lips. Par. et Dat. habent *æqualis* vel *equatis*; et sic edd. Rom. et Brix. Edd. pr. maj. min. Barthol. Vicent. et Rheg. exhibent *et qualis*; at Venett. 1491. 1493. *nec qualis*, ut est in Angl. 6. et Guelf. 1. 'Et hoc malebat Heinsius, sine dubio hanc ob causam, quod, præcedente negatione, et negandi item vi inferri censeret. Quæ constructio nuper etiam Lachmannum, virum ingeniosum, in errorem conjecit ad Propert. i. 16. 11. 'Nec tamen illa suæ revocatur parcere famæ, Turpior et sæcli vivere luxuria.' Hoc ille distichon unciatim edidit, tanquam subditi-tium, negans 'et' sumi posse pro 'nec.' Gravis error, qui ne latius serpat cavendum est. Sed jam longissime manavit. Hoc vulnus literis his infixit Bentl. ad Hor. Epod. xvi. 6. et i. Sermon. 6. 68. docens, disjunctivas particulas 've,' 'vel,' 'aut' post 'neque' negandi vim habere, conjunctivas 'ac,' 'et,' 'que' post 'neque' positas, non habere. Hanc doctrinam propagavit illo non minor literarum antistes Ruhnkenius ad Velleium ii. 45. assumserunt passim alii minorum gentium Critici. Exortus tamen interea est unus, multiplici item vir doctrina, Wyttenbachius, qui, sive dissimulans sive ignorans præceptum illud, simpliciter pronuntiaret, copulativas particulas præcedente negatione negare vel negationem repetere apud Latinos. Quo inductus argumento? Nempe, cui Ruhnkenius ipse post Mur. et Hemsterhus. tribuebat plurimum, exemplo Græcorum, quibus usitatum est, post negationem *et* ponere ita, ut negatio repetatur. Vide Bibl. Crit. T. iii. P. 4. p. 4. Sed in Tibullo copulam tuetur ipsa verborum grammatica constructio, *Nec refero Solisque vias, et qualis ubi orbem, &c.* Verba, *ubi orbem Complevit*, nunciata comparent in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Eædem edd. cum ed. pr. min. Venet. 2. et Brix. ubi habent. Venet. 1491. 1493. Aldd. et Plant. ut. Et hoc quidem extat in quibusdam libris, (Guelf. 1. Reg.) etiam in nno Voss. E contrario in omnibus Statt. Par. cod. Lips. Exc. Perr. aliisque est *ubi*, quod denno reposuit Scal. Recte credo.' *Huschk.*—18 Cod. Lips. Par. Witt. 2.

NOTÆ

13 *Carminis auctor Apollo*] Quippe qui Poëtis præest, utpote Cantus, Musicæ, et Carminis inventor.

14 *Cava pretium flagitat usque manu*] Concava vola. Propert. lib. i. Eleg. 3. 'Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Cava manu Veteres pecuniam flagitare solitos significat

Suetonius in Vespasiano: 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam Colosseam, jussit ut continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basin dicens.'

17 *Nec refero Solisque vias*] Non res Astronomicas scribo, nec Solis

Ad dominam faciles aditus per carmina quæro.

Itte procul, Musæ, si nihil ista valent.

20

At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda,

Ne jaceam clausam flebilis ante domum ;

Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis :

Sed Venus ante alios est violanda mihi.

Illa malum facinus suadet, dominamque rapacem

25

Dat mihi ; sacrilegas sentiat illa manus.

O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos,

Et niveam Tyrio murice tinguat ovem !

cursum confecit, conversis equis regreditur. Appeto per versus accessum commodum ad heram. Longe discedite, o Camanæ, si nihil versus possunt. Atqui mihi munera quærenda sunt per cædes, et flagitia, ne miserabilis jaceam ante ædes puellæ obseratas. Aut potius abripiam signa sanctis Deorum aris appensa: at Venus præ reliquis omnibus mihi venit lædenda. Ipsa me impellit ad improbum flagitium, et præbet mihi amicam avaram. Ipsa experiatur impias manus. O utinam male pereat quisquis colligit virides smaragdos, et inficit albas oves Tyrio

.....

Broekh. 2. 3. Dat. Angl. 5. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhieg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *recurrit*, quod revocaverat Scal. eumque secuti sunt Broukh. et Vulp. *recurrat* Basil. *recurrat* testanter Angl. 2. 3. 4. duo ap. Broukh. Colb. Hamb. Voss. 4. Zwic. 2. Corv. Reg. cm Ald. 2. Mur. Dous. Passer. et Cant.—21 Aut Guelf. 3. et Angl. 2. Goerenz. mavult *An*, signo interrog. post *fanis* vs. 23. posito. Duo disticha 21.-24. post vs. 12. in Berol. 2. sequuntur.—22 *Fuit*, qui mallet *clausas*, ne bis syllab. *am* recurrat.—23 Scaliger e suis Exc. reposuerat *focis insignia sacris*, et sic etiam in Beroll. 1. 3. Statt. Palatt. Witt. 2. Exc. Perr. Dat. et Ask. *phanis* ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493 *fanis* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. et Venet. 1487. pro quo *donis* in Angl. 5. et Hamb. *tholis* Heins.—24 *Et* Witt. 1. Laud. et Angl. 2. 3. 4. *ante alias* Par. a m. pr. Guarn. Reg. Guelf. 1. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Basil. *sit* pro *est* in Angl. 3. 4. *veneranda* Berol. 2. *Deos* pro *mihi* Col. ‘Hoc librarius transtulit e iv. 13. 16. ‘*Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.*’ Huschk.—26 Colb. Laud. et Angl. 2. *sentiet*.—27 Laud. et unus Angl. *Ah pereat*: libri omnes habent *smaragdos*, nullus *zmaragdos*.—28 Formam antiquam *tinguit*

NOTÆ

aut Lunæ cursus, aut meatus astrorum varios expono, neque bella canenda suscipio, sed tantum ad dominam aditum facilem Carminum beneficio parare studeo.

22 *Clausam flebilis ante domum*] Hoc nihil durius in amore existimant amantes. Propert. lib. i. Eleg. 5. ‘Tum grave servitium nostræ cogere puellæ Discere, et exclusum quid sit abire domum.’

23 *Suspensa sacris insignia fanis*] Munera Diis oblata, vel arma ad aras deposita, aut alia signa Deorum altaribus ex voto appensa, aut templis affixa.

27 *Viridesque smaragdos*] Smaragdus gemma viridis est et perlucida, cui inter gemmas tertius honos tribuitur; nullius coloris aspectus jucundior est, quam smaragdi.

28 *Tyrio murice*] Apud Tyrum

Hæc dat avaritiæ causas et Coa puellis

Vestis et a rubro lucida concha mari.

30

Hæc fecere malas; hinc clavim janua sensit,

Et cœpit custos liminis esse canis.

ostro. Ille puellis suppeditat occasionem cupiditatis, atque etiam Coa indumenta, et uniones nitidi ex Erythræo pelago. Ista omnia improbas puellas reddiderunt. Inde fores seram et clavim expertæ sunt, et incepit canis esse januarum custos. At

*****

pro vulg. *tingit* a Broukh. restitutam et codd. Voss. 1. 2. 3. 5. firmatam, cum Voss. Wund. et Hushk. reposuit Bach. Eandem meliores codd. ad Virgil. exhibent. *tiarâ* Exc. Pocc. Exc. Broukh. et Vat. 2.—29 Libri scripti hoc loco variant; edd. vet. consentiunt, nisi quod pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. habent *causas: et Choa*; Vicent. *causas et cœa*: duo Angl. *Hinc d. a. causas hinc Coa*: Corv. etiam habet *hinc Coa*: ab initio item *Hinc* exhibent duo Voss. unus *Hæc*; alter *Nec*; tertius *Hic et*: Broukh. intulit, ex diversis libris concinnatum, *Hic d. a. stimulos: hinc Coa*: Dous. malebat *Hinc dat*; Heins. *Sic dat*; Heyn. *Nunc dat*, ita ut duæ subjiciantur avaritiæ causæ, et *Coa Vestis et lucida concha*. 'Sed ut unam avaritiæ causam puellis dat *Coa Vestis*, alteram *concha*, ita tertia latere debet in verbis *Hic dat*. Ea autem est, quæ proxime commemorata fuit, 'nivea ovis,' id est, ut Cyllenii verbis utar, vellus ovis album, murice tinctum, sive purpurea vestis. Nam quod vs. 27. etiam *virides smaragdi* commemorantur, hoc impedire poetam non poterat, quo minus orationem ita continuaret, *Hæc dat a. c. et*. Erunt tamen, qui pronomen ad rem vs. 27. commemoratam, univæse referendum, et, quod fieri item possit, legendum esse existiment, *Hoc dat a. c. et Coa p. V. et a. r. l. c. mari: Hæc*, &c. Hushk. 'Hushkii emendationem, *Hæc dat*, &c. unice veram (vide Analect. Lit. 1. p. 175.) in textum recipere non dubitavi. Vestigia illius cernuntur in *Hæc, Nec*, quas aliquot libri præstant.' Bach. *stimulos* pro *causas* in Statiana, Colb. Palat. 6. Berol. 2. et uno Broukh. *Choa* præter edd. memoratas habent Par. Laud. et Beroll. 1. 2.—30 Gneiss. 2. Brix., vetus ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1491. 1493. *a rubro*, quod dedit Broukh. *e rubro* testantur tres Sant. cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Angl. Beroll. et Zwicc. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. ed. Lips. ap. H. Voss. Aldd. Mur. Passer. aliæ: *rubro* Laud. *tunica* pro *concha* in cod. Lips.—31 Scal. *clavim* dedit e Charisio p. 101. eumque secuti Broukh. Voss. et Wund. *clavem* tuentur omnes codd. *sensit* Reg. et Ald. 2. *sensit* cod. Lips.

NOTÆ

Phœnicia urbem, Sarram olim etiam dictam, optima purpura tingeatur: unde ostrum Tyrium, et Sarranum.

29 *Coa puellis Vestis*] Cœ vestes dicuntur ab Insula Coa, in qua bombyces mirabili fœtu telam texunt, ex qua fiunt vestes adeo leves ac tænes, ut nullam corpori nec pudori præsidium afferant, sed luxui tantum ac fœminarum deliciis inserviunt. Cœ vestis inventrix traditur Pamphilia Latoi filia.

30 *A rubro lucida concha mari*] Hoc

loco Tibullus non intelligit illum maris sinum, qui inter Africam et Arabiam longo tractu in terras excurrit, vulgo dictus sinus Arabicus, et in sacris Literis Mare Rubrum: nulli enim ibi legi traduntur lapides pretiosi. Sed intelligit mare Indicum, seu totam illam Oceani vastitatem, quæ ab extremis Indiarum finibus ad Æthiopiam usque protenditur, quod mare dicitur, Oceanus Orientalis, seu Erythræum, et Rubrum. Audiatur ipse Poëta mentem suam explicans

Sed, pretium si grande feras, custodia victa est,

Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.

Heu, quicumque dedit formam cœlestis avaræ, 35

Quale bonum multis addidit ille malis !

Hinc fletus rixæque sonant ; hæc denique causa

Fecit, ut infamis hic Deus esset Amor.

At tibi, quæ pretio victos excludis amantes,

Diripiant partas ventus et ignis opes. 40

si afferas ingens munus, expugnata sunt excubiae, nec claves te coercerent, et ipse canis obmutescit. Heu ! quisquis Divæ pulchritudinem concessit puellæ rapaci, cuiusmodi commodum is plurimis incommodis adjunxit ? Inde lacrymæ, et iurgia strepunt. Illa demum ratio effecit, ut iste Deus Cupido esset probrosus. Tibi vero, quæ expellis amatores superatos mercede, ventus et flamma auferant divitias tam mala

Statiani, omnes Beroll. Corv. Par. Laud. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis.—33 Guarn. pro *victa est* habet *incerta* ; Bern. *vincta est* ; Par. *cæca est*.—34 Corv. et Voss. 3. *canis ipsa* ; Berol. 2. *canis et ipse*.—35 Berol. 4. *forma*.—36 Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Angl. 2. Par. Guelf. 1. 2. omnes Beroll. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Lips. Rom. Brix. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *attulit* ; Broukh. 1. Colb. Exc. Lips. Reg. a m. sec. et Voss. 1. 2. *addidit*, quod cum Dous. Passer. et Cant. dedit H. Voss. Guelf. 3. a marg. *addidit*, vel *addidit* ; posterius habent Exc. Heins. Vat. *ipse* omnes Berol. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. et min. *ipsa* Colb. *ille* unus Stat. Exc. Pocc. et Venett. 1491. 1493.—37 *Hinc rixæ fletusque* Guelf. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. quam structuram, præennte Vossio, ordinavit Bach: alteram exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroll. ed. pr. min. et Aldd. *hinc* pro *hæc* in Dat.—38 Lectio ab Aldo vulgata est *hic deus*, si Heynio credis. Nempe in antiq. edd. quas ille consulere potuit, (ut Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et quas consuluit Broukh. Venet. 2. et Brix. quibus adde ed. pr. maj.) legitur *hinc deus*. At *hic deus* habet jam ed. pr. min. e libris scriptis, cod. Lips. Par. aliis: Heins. conj. *sic deus* ; Broukh. *nunc deus* erret ; Waardenburgius corrigit, *nec deus*. Heinsii conjecturam receperunt H. Voss. Bauer. et Bach ; eamque probavit Heyn.—39 Ed. Lips. *qua*: unus Stat. *vinctos*: unus Palat. Guelf. 1. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *abducis*.—40 *Eripiant* Beroll. 1. 4. edd. pr. maj. et min. *Erripiant* Beroll. 2. 3. et Par. *Eripiat* cod. Lips. *Dirripiant* Witt. 1. *Proripiant* Vat. Heins. 1. *Diripiant* Laud. Angl. 2. 3. 4. Corv. et Guelf. 3. in marg. *positas* pro *partas* unus Palat. Guelf. 1. Venet. 1487. et Commel.

NOTÆ

lib. iv. Carm. 2. ' Et quascumque niger rubro de littore conchas Proximus Eois colligit Indus aquis.'

33 *Sed, pretium si grande feras, &c.*] Idem fere ex quodam Epigrammate Græco Antipatri Thessalonicensis hoc distichon exprimit egregie: ' Nam

pretium si grande feras, nec janitor ullus, Nec vinctus rigidus stat canis ante fores.'

39 *Pretio victos*] Qui nequeunt tantum pretium seu lucrum, quantum petitur, amicæ exhibere, victi pretio dicuntur.

Quin tua tunc juvenes spectent incendia læti,
 Nec quisquam flammæ sedulus addat aquam.
 Seu veniet tibi mors : neque erit, qui lugeat, ullus,
 Nec qui det mœstas munus in exequias.
 At bona quæ, nec avara fuit, centum licet annos
 Vixerit, ardentem flebitur ante rogam.
 Atque aliquis senior, veteres veneratus amores,
 Annua constructoserta dabit tumulo,

45

arte quasitas. Insuper juvenes gaudentes tum conspiciant incendium tuum; nec ullus aquam promptus igni injiciat. Sive tibi letum accidat, nullus erit, qui defleat te, neque qui donum offerat in tuas tristes inferias. Sed benigna puella, quæ nec avida fuit et rapax, etsi centum annos exegerit, plorabitur ad rogam inflammatum. Et aliquis vetulus, antiquas suas delicias reveritus, unnales corollas imponet exstructo

probante Gny. qui intelligit, 'reconditas.'—41 *Quam tua tunc* cod. Lips. 'tunc h. l. et scripti libri habent et editi.' Huschk. at Witt. 1. Laud. et Angl. 2. 4. habent *nunc*; Witt. 2. *tum*.—42 *Neu Brix.* et Venett. *flamæ* Witt. 1. Broukh. 1. *flammi* Brix. *addat opem* Broukh. 1.—43 Prioris hemistichii rhythmum insuavem atque hiulcum pronuntians Broukh. reposuit *Seu tibi mors veniat*, contra codd. fidem; sed *veniat* exhibent Witt. 1. 2. Exc. Broukh. Exc. Pocc. Laud. Dat. Sfort. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Gneff. 2. Hamb. quod dederunt Scal. H. Voss. Wund. et Bach. *Sed tibi* Berol. 4. *venerit* Broukh. 3. et Berol. 2. *venit* unus Stat. *veniet* Broukh. 1. 2. cod. Lips. Par. et omnis antiqua editio. 'Nec huic lectioni obstat, quod sequitur, *erit*: nam hæc legitima est constructio, Si *veniet*....non *erit*; cui item Broukh. e Dousæ vel Scaligeri conjectura substituit *sit*.' Huschk. *nec erit* omnes Beroll. alii; *neque erit* sex ap. H. Voss. quod primum expressum in ed. Mur. et postea in Plant. 1569. probante Huschk.—44 *Ed. pr. min. Nec qui dat*: Par. et cod. Lips. *obsequias*; Exc. Lips. et Pocc. cum uno Heinsii, *manibus exsequias*: Sprengelius finxerat, *mœstis munus ab exequiis*.—45 Distinctio est a Dousa P. et prætulit eam vulgari Broukh. quæ erat, *At bona, quæ nec, &c.* ed. pr. min. *nunc avara*.—48 Berol. 3. *dabat*.—49 Cod.

NOTÆ

42 *Addat aquam*] Hoc est, aquam diligenter ingerat ad restinguendum ignem et incendium.

44 *Munus in exequias*] Dum mortuorum corpora cremabantur, solebant in rogam conjici ea omnia, non animata solum, sed et inanima, quæ defunctis carissima fuerant. Cicero refert in India etiam mulieres lætas in mariti demortui rogam insilire. Apud Romanos vero potissimum odores, flores, thus, dapes, oleum, vestimenta, et alia conjiciebantur in cremandum cadaverum rogam, atque hæc peculiari nomine munera fuerunt

appellata; quæ et eodem modo Græcis dicta sunt *δῶπα*. De odoribus ipse postea Tibullus: 'Nec soror Assyrios cineri quæ dedat odores.' De reliquis omnibus Virgil. *Æn.* vi. in funere Miseni: 'Purpureasque super vestes, velamina nota, Conjiciant: pars ingenti subiere feretro, Triste ministerium; et subjectam more parentum Aversi tenere facem. Congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.' Suetonius in *Cæsare* cap. 83. 'Præferentibus munera præceptum est, ut omisso ordine,' &c.

48 *Serta dabit tumulo*] Sepulcra,

Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas,

Terraque securæ sit super ossa levis!

50

Vera quidem moneo; sed prosunt quid mihi vera?

Illius est nobis lege colendus amor.

Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas,

Ite sub imperium, sub titulumque, Lares.

tumulo. Et abiens inquiet, Bene et tranquille jaceas, O amica, et tellus super cineres tuos levis sit tibi quiesca. Equidem certa admoneo; at quid me juvant certa? Amor mihi exercendus est ejus arbitrio. Immo vero etiam imperet venumdare paternam domum, o Penates, transite sub jus et ditionem alterius. Immo

~~~~~

Lips. discedens: Guelf. 2. et Berol. 2. dicat: Beroll. 1. 3. Witt. 1. et Dat. valideque; ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. placidaque; Beroll. 1. 3. placide: Colb. quiescat; Berol. 4. quiescis.—51 Witt. 1. Colb. Dat. Scal. rec. Angl. 3. et Beroll. 1. 3. quid prosunt; Berol. 2. quid mea vera; Berol. 4. verba.—52 Ed. pr. min. amore.—53 Cod. Lips. sedes jubeas sit.—55 Heynio hæc ad finem

NOTE

sicut et busta, quondam sertis orabantur ex vario florum genere confectis. 'Jam tunc,' ait Plinius, 'coronæ Deorum honos erant, et Larium publicorum privatorumque, ac sepulcrorum, et Manium.' Ea porro *serta* vocat *annua*, quia singulis annis Veteres diem exequiarum parentum vel amicorum anniversaria solennitate celebrabant. Virgil. *Æn. v.* 'Annus exactis completur mensibus orbis, Ex quo reliquias divini-que ossa parentis Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo. Hunc ego, Gætulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari deprensus et urbe Mycenæ, Annua vota tamen solennesque ordine pompas Exequerer, strueremque suis altaria donis.'

49 *Et, Bene, discedens dicet, placide-que quiescas*] Precabantur Veteres ut defuncti placide quiescerent, et ut eorum membra molliter jacerent. Tacitus in *Vita Agricolæ*: 'Si quis plorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpore extin-

guuntur magnæ animæ, placide quiescas.' Ita etiam Tibullus *Elegia ultima hujus libri*: 'Sic bene sub tenera parva quiescat humo.' Pacem etiam mortuis precabantur eodem fere sensu. Valentinianus *novella de sepulcris* 'Pax sepultis.' Valerius Probus has notas seu characteres H. R. I. P. interpretatur, 'Hic requiescat in pace.'

50 *Terraque securæ sit super ossa levis*] Humatis cadaveribus, vel reliquiis amicorum conditis, terram levem et mitem adprecabantur, quo nihil frequentius in Veterum scriptis et monumentis. 'Sit tibi terra levis,' quæ plerumque litteris hucce initialibus S. T. T. L. solebat denotari. In antiquo quodam lapide Romano hoc distichon legitur: 'Opto, si qua fides remanet telluris amicæ, Sit tibi perpetuo terra levis tumulo.' Contra vero iis quibus male vellent, terram gravem imprecabantur.

52 *Illius est nobis lege colendus amor*] Ejus arbitrio, eaque conditione, ut munera scilicet accipiat, si sibi dari velit.

54 *Sub titulumque, Lares*] Ita ut al-

Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni, 55
 Quicquid et herbarum Thessala terra gerit,
 Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
 Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ,

si Nemesis me tantum benigno vultu aspiciat, hauriam libenter quodcumque veneni Circe, quodcumque Medea habet, et herbarum quodcumque Thessala regio producit,

usque abrupta et hinc, neque satis inter se nexa et conjuncta, videbantur. Sed aliter visum est Huschkio, qui lubens accedit sententiæ eorum, qui tria hæc disticha loco suo posita, nec aliunde illata, existimant. Vide similem locum ap. Plat. Euthyd. p. 344. ed. Heind. *Εἰ δὲ ὅποις οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὅσων ἐν Κρήνῃ, κ. τ. λ.*—56 Par. *thessala*: pro *gerit*, quod testantur cod. Lips. Par. et ed. pr. min. nonnulli habent *dedit*, ut Exc. Perr. Pocc. Vatt. 1. 2. unus Palat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *gerit* vel *dedit* in Angl. 5. Scaliger *genit* in commentario proposuit, non intulit in contextum.—57 *Et quidquid* cod. Lips. *Et qd.* ed. pr. maj. idem cod. habet etiam *uitus afflat*, i. e. *ventus*. 'Ne putes, melius esse *indomitos*....*amores*, quanquam et hoc bene dicitur.' Heyn.—58 Cod. Lips. *Ipomones cupide*....*equi*; Par.

NOTE

terius juris esse dicamini. Hoc Poëta dicit quasi domina pretium ædium suarum in ornamentis et vestibus expendere velit. Nam tunc temporis, sicut nostra ætate, mulieres sumptuosæ erant. Plautus in Epidico, 'Quid istuc mirabile est, quasi non fundis exornatæ multæ mulieres incedant per vias?' De dominæ avaritiæ apud se et Muses suas, familiari amantibus querela, invidiose expositulat Ovidius ad mentem fere Tibulli: 'Illud et illud habet, nec ea contenta rapina est: Sub titulum nostros misit avara Lares.'

55 *Circe*] Filia Solis ex Persa Nympha, veneficiorum artifex peritissima, quæ veneno Rege Sarmatarum conjuge sublato, regnoque per scelus parto, cum crudelius imperaret, ab incolis pulsa, in Italiam profugit, quæ Ulyssem vi tempestatis ad se delatum hospitio suscepit, sociisque ejus, quos in porcos converterat, ipsi restituit, cui et Telegonum filium dicitur peperisse.

Medea] Alia etiam venefica peritissima, Ætææ Colchorum Regis filia, quæ Jasonem Colchos cum reliquis

Argonautis profectum suscepit hospitio, quamque Jason adduxit in Thessaliam, ubi Æsonem conjugis Jasonis patrem annis decrepitum in robustiorem ætatem retraxit.

56 *Thessala terra geri*] Thessalia pars Græciæ est, inter Bœotiam et Macedoniam ad mare, olim Æmonia dicta, quæ tum gramina tum saxa profert veneficiis aptissima: unde et a Poëtis eo nomine passim celebratur. Lucanus lib. vi. 438. 'Thessala quinetiam tellus herbasque nocentes Rupibus ingenuit, sensuraque saxa cauentes Arcanum ferale magos: ibi plarima surgunt Vim factura Deis.'

58 *Hippomanes cupidæ*] Quid sit Hippomanes non satis convenit. Servius cum nostro Tibullo scribit esse virus ex equarum libidine incensarum inguinibus defluens, quod si homini propinetur, protinus agitur in furorem. Theophrastus vero et Plinius asserunt esse carunculam sici instar in fronte pulli equini, quam edito partu statim devorat foeta mater, quod si quis præripit pullum ad ubera non admittit. Cum Tibullo sentit Virgil. Georg. 111. 'Hinc de-

Si modo me placido videat Nemesis mea vultu,
Mille alias herbas misceat illa, bibam.

60

et Hippomanes, quod a vulva equæ equientis stillat, quando Venus amorem inspirat armentis effrænatis, tametsi mille alia gramina confundat.

Ypomones: Witt. 1. *stilat*.—59 *Sed modo* Berol. 1. *Si non* Guarn.—60 Sprengel. p. 138. *malit aliis philtris*; Valckenarius ad Ammon. p. 222. Burm. II. et Heyn. certatim corrigunt *Mille malas herbas*; profecto male, inquit Huschk. Idem Heyn. proposuit, *Mille malos succos*, &c.

NOTE

mum, hippomanes vero quod nomine dicitur ἀπὸ τῆς ἵππου μανίας, quod dicunt Pastores, lentum distillat ab hoc equæ furente libidinis ardore inguine virus.' Hippomanes porro profundant.

ELEGIA V.

PHÆBE, fave! novus ingreditur tua templa sacerdos.
Huc, age, cum cithara carminibusque veni.

Ades, o Apollo, novus Sacerdos subit ædem tuam: huc ades, cum testudine tua

Hujus Carminis compositionem paulo dissolutiorem non assecuti sunt veteres Editores, in duas illi partes discerpentes, quod unum est et continuum opus, sed propter argumenti sublimitatem et insolentiam ad lyricam propemodum assurgens audaciam. Igitur prima pars ab initio ad vs. 38. in ed. pr. maj. inscripta est, *Invocatio Phæbi*; (quibus verbis ejusdem anni ed. pr. min. addit, *et ejus laudes*;) altera pars, *Vaticinium Sibyllæ de Ænea et Roma Urbe*; ed. pr. min. *Sibyllæ vaticinium de Ænea*. Similes inscriptiones habent edd. Vicent. et Rheg. nullam Venett. 1491. 1493. hactenus convenientes præcepto Cyllenii, cujus egregiam observationem apposuimus vs. 39. in eo tamen ab illo discrepantes, quod Elegiam continuo legendam in duas item partes divisam exhibent, sicut cod. Lips. Par. quatuor Beroll. alii.—

NOTE

1 *Phæbe, fave*] Apollinis nomen invocat Messalinum laudaturus Messalæ filium, qui fuerat cooptatus in Collegium Quindecimvirosum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Novus Sacerdos] Messalinus Augur vel Poëta: Musarum nempe et Apollinis Poëtæ dicuntur Sacerdotes. Horat. III. Od. 1. 'Carmina non prius Audita Musarum Sacerdos Virginitibus puerisque canto.'

Nunc te vocales impellere pollice chordas,

Nunc precor ad laudis flectere verba modos.

Ipsē, triumphali devinctus tempora lauro,

5

Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.

Sed nitidus pulcherque veni; nunc indue vestem

Sepositam; longas nunc bene pecte comas:

et cantibus. Jam oro te pulsare digitis fides sonoras, et voces deducere ad præconia mea. Tu ipse, o Apollo, coronatus caput laurea triumphali, accede ad tuos honores, cum altaria tua onerant donis. At vero ades splendidus et formosus. Jam indue togam tuam magnificam diebus festis reservatam. Jam eleganter compone pro-

~~~~~

2 Ed. pr. maj. et min. *cithera*: Rhēg. *criminibusque*.—3 Berol. 1. *vitalis*: cod. Lips. et Par. *cordas*; ed. pr. maj. Rhēg. et Venet. 2. *conchas*. In Reg. hic cum tribus proximis versibus exulabat, incuria librarii, quem repetitum *rd veni* deceperat.—4 *Nunc, precor, ad laudes flectere verba meas* Heyn. et sic Berol. 2. 3. 4. edd. pr. maj. et min. cum Vicent. Rhēg. aliis; *Hunc, precor, ad laudes f. v. meas* cod. Lips. *Nunc puer ad laudes f. v. meas* Berol. 1. *Nunc opus* Vat. Ursini; *ad laudes flectere verba modos* Monach. Guelf. 3. et liber Mattii ap. Broukh. Hinc H. Voss. e conjectura edidit, *Nunc opus ad laudes f. v. modis*, improbante Huschk. *modos* etiam habent Exc. Lips. et Voss. 4. in marg. Lectio Guelf. 3. non satisfacit Heynio, qui si *modos* reponeretur, reponendum ultro pro *laudis* censebat *lætos*, vel simile quid. Idem Heyn. conj. *Nunc, precor, ad laudes plectra movere meas*, quia 'in multis libris pro *verba* legitur *plectra*.' Vat. Heins. 1. et Vat. Ursini, cum Par. exhibent *tuas* pro *meas*, quod idem Heynius in *suas* mutari malit. 'Erunt fortasse, qui Tibullo hanc lectionem substituere velint, *Nunc, precor, ad laudes nectere verba modis*: i. e. *citharæ* modis aptare, vel sociare. Sed languent illa *ad laudes*, tam nude posita, nec ejiciendum temere est verbum *flectere*, quod pæne solum hoc loco inviolatum evasit. Retinendum igitur est *flectere*, cum proba sit et Latina locutio *flectere verba* ad aliquid. Etiamne *ad laudis modos*? Hanc lectionem, bonis libris confirmatam, in contextum intuli, fretus auctoritate Propertii, qui hoc sensu posuit 'laudis carmen' II. 10. 23. Suspicio tamen fore, qui *laudis modos* et 'laudis carmen' magis inter se conciliare et pro *modos* legere malint *melos*, quæ vox 'similitudine attingit utramque scripturam *meas* et *modos*, et hujus varietatis tanquam parens haberi possit. Talia in margine ponere licet; in contextum inferre, nisi boni libri auctoritas accedat, non licet' Huschk.—5 Witt. 1. *triumphali*: ed. pr. min. *devinctus*.—6 Angl. 3. *curas* pro *aras*: Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhēg. *ad tua templa*; et sic etiam Exc. Perr. et Pocc. unus Mur. et ed. Lips. ap. Heyn. *ad mea sacra* Colb. ap. Broukh. *ad tua sæpta* Berol. 4.—8 *Depositam* Angl. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rhēg. Rom. Ald. 1. et vulgg. *Sepositam* Par. omnes Berol. Witt. 1. 2. Colb. novem ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Vat. Ursini, Angl. 3. 4. ed. pr. min. Venet. 1491. 1498. Ald. 2. et omnes inde editiones: *et longas* Corv. Witt. 1. Laud. et Angl. 2. 3. 4. *et bene* Berol. 2.

NOTÆ

4 *Flectere verba*] Orat Phæbum, ut ad laudes suas, quas Messalino dicet, cantum flectat, ut digne virum hunc celebret.

7 *Vestem Sepositam*] Eam nempe significat vestem, qua Apollinem indui nonnisi diebus festis somniavit Antiquitas.

Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
 Victori laudes concinuisse Jovi. 10
 Tu procul eventura vides ; tibi deditus augur
 Scit bene, quid fati provida cantet avis ;
 Tuque regis sortes ; per te præsenti aruspex,
 Lubrica signavit cum Deus exta notis ;
 Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla est, 15
 Abdita quæ senis fata canit pedibus.

lixam cæsariem tuam. Et exhibe te talem qualem referunt te Jovi victori præconia celebrasse Saturno rege pulso. Tu futura longe ante prospicis ; auspex tibi addictus probe novit quid præsagiat ales fati præcia. Tu etiam dirigis Oracula : auspex per te vaticinatur, quando Deus hostiarum viscera signis notavit. Te auctore Sibylla, quæ senis pedibus describit occulta fata, nunquam Romanos fefellit. O

*****

Colb. et unus Broukh.—9 Pro memorant in Sfort. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. Corv. Witt. 2. Laud. et Dat. referunt.—10 Dat. et Berol. 3. continuisse.—11 Scal. cod. *debitus*, qui hanc lect. primus in libros intulit editos ; extat etiam in duobus Voss. Par. Goth. Vindob. Ask. uno Heins. et Beroll. 1. 3. vel simpliciter *debitus*, ut in uno Broukh. *deditus* unice probatur Hushkio, idque testantur Statiani, Berol. 2. unus Broukh. Witt. 1. 2. et Colb.—12 Qui scit Berol. 2. *facti provida* cod. Lips.—13 Tu regis Berol. 4. *persentit* Berol. 2.—15 Berol. 3. *unquam* ; cod. Lips. *nonnunquam* : verbum est non habent Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. multi Stat. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. omnes Heyn. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bar-

NOTÆ

9 *Qualem te memorant, Saturno rege, &c.*] Saturnum Deorum antiquissimum fabulantur, qui ex oraculo edocutus fore, ut a filiis regno pelleretur, cum ob hoc Jovi insidias strueret, ab ipso regno pulsus in Italiam profugit, ubi diu apud Janum regem latitavit. Dicitur autem Apollo Jovi patri laudes celebrasse de triumpho, quem assecutus est de Saturni fuga ; tuncque Phæbum tantæ elegantiae fuisse referunt, ut Deos omnes in se converterit.

11 *Deditus augur*] Alii legunt, *debitus*. Apud Horat. 'Augur Apollo' dicitur.

12 *Provida cantet aris*] Augurium ab avium garritu et gustu dictum est.

13 *Tuque regis sortes*] Quatuor maxime refert Macrobius Apollinis potestates. Est enim. Carminis et

Musices auctor, ut supra : 'Nec carminis auctor Apollo.' Sagittandi peritiam habuit summam ; divinam Medicinæ Artem percalluit, quam et dicitur invenisse ; sed imprimis Oraculis et sortibus præfuit, ut vaticinii præses, unde 'fatidicus et sortilegus' dictus est. Lucan. lib. v. 70. 'Delphica fatidici reserat penetralia Phœbi.'

Per te præsenti aruspex] Veteres pravis erroribus imbuti credebant in extis esse vim aliquam, quæ Apollinis beneficio declararet futura vel pericula vel commoda ex viscerum victimarum habitu, colore, et notis ; quam autem diligenter inspicerentur divinationis causa docet Cicero de Divinat. lib. 1. et 11. et Val. Maxim. lib. 1. cap. 6.

15 *Sibylla*] Cumanam intelligit, quam ferunt vaticiniorum libros no-

Phœbe, sacras Messalinum sine tangere chartas
Vatis: et ipse, precor, quid canat illa, doce.

Apollo, permitte Messalinum tangere sanctos libros Sibyllæ; et tu ipse, quæso te,

~~~~~  
tol. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. aliæ. 'Habent tamen complures, quos citat Bronkh.' *Huschk.* Hoc falsum est; nullos enim citat Bronkh. verbum est exhibentes.—16 'Nescio in quas editiones Fabricius Bibl. Gr. T. 1. p. 193. inciderit, cum vulgo *sævis* perperam legi dicat; ipse *sacris* corrigat; et *senis* pro emendatione Scaligeri habeat, quæ tamen vulgata lectio.' *Heyn.* Par. omnes Beroll. cod. Lips. cum edd. pr. maj. et min. habent *senis*: cod. Lips. et Angl. 2. *facta*.—18 In ed. pr. maj. ipse deest; ipsa in Berol. 2. quos canat Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. unus Bronkh. et Dat. quos canit Guelf. 2. quod cod. Lips. Par. Angl. 2. 3. Zwicc. 1. 2. Hamb. plur. ap. Voss. *quos* ex ingenio dedit idem Voss. 'Recte Muretus, sequente Heinsio, substituit *quid*, confirmantibus id sex libris Voss. Error ortus est e compendio scripturæ *qd.* Cnr Heyn. maluerit, *quæ canat illa*, equidem ignoro. Hoc scio, illud *quod* auctori suo relinquendum esse.' *Huschk.* canit pro canat est etiam in cod. Lips. Bronkh. 1. Vat. Heins. 2. et Angl. 2. canat ille Reg. et Berol. 3. ipse

NOTÆ

vem attulisse ad Tarquinium Priscum, pro quibus postalavit trecentos Philippæos. Rege vero ejus insaniam illudente, sex ex istis semel, atque iterum combussit; motus tandem Rex perseverantia mulieris in pretio exigendo, tres reliquos libros, quæ volebat fœmina pretio, emit, in quibus Romanorum fata heroico Carmine descripta continebantur.

16 *Quæ senis fata canit pedibus*] Oracula sua Sibyllæ heroicis versibus vulgavisse dicuntur. Et certe liquet ea, quæ circumferuntur Sibyllina carmina esse heroica. Cujus autem Sibyllæ ea fuerint, non liquet; alii Sibyllinos libros Cumanæ Sibyllæ tribuant; ut Claudian. in Eutrop. lib. 1. 'Pandite Pontifices Cumanæ Carmina Vatis.' Alii Cumææ, ut Lactantius: alii aliis.

17 *Sacras tangere chartas*] Libros nempe Sibyllinos, quos Tarquinius emtos a Sibylla in Capitolio in sacratio templi Jovis Optimi Maximi, arca lapidea inclusos reposuit: horum custodia Duumviris primo ex Ordine Patricio commissæ est: deinde Decemviris, quorum quinque erant Pa-

tricii, et quinque ex plebe deligebantur. Postremo Quindecimviri electi sunt, quibus sacra facere, et libros Sibyllinos asservare, et consulere Senatus auctoritate, quoties opus esset, easque interpretari, et ut quæ præciperent perficerentur, curare incumberebat. Dicuntur hi libri integri servati ad Olympiadem usque 172. nempe usque ad Belli Marci, seu Socialis tempus, quo Cn. Norbano et P. Scipione Coss. crematum est Capitolium, simulque et hæc Oracula igne consumta sunt. Paulo autem post Capitolio a L. Sylla restituto, a Q. Catullo templum Jovis Capitolini dedicatum est. Tuncque C. Scribonius Curio et Cn. Octavius Consules retulerunt ad Senatm, ut, legati Erythras, et ad cetera Italiæ, Græciæ, et Asiæ oppida mitterentur, qui Sibyllarum Carmina undique conquisita transcriberent, et Romam reportarent, maxime vero Erythrææ, quæ ceteris nobilior habebatur. Missi sunt itaque P. Gabinus, M. Octacilius Crassus, et L. Valerius Flaccus in Asiam ad Attalum regem Pergæmi, cujus favore et auxilio ex Asiæ

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

N

Hæc dedit Æneæ sortes, postquam ille parentem

Dicitur et raptos sustinuisse Lares :

20

Nec fore credebat Romam, cum mœstus ab alto

Ilion arduentes respiceretque Deos.

Romulus æternæ nondum firmaverat urbis

Moenia, consorti non habitanda Remo.

aperi ipsi, quid ipsa prædicat. Eadem ipsa Æneæ responsum dedit, posteaquam ille traditur patrem et ablatos Penates sustulisse. Ea ipsa sentiebat Romam futuram esse jam tum cum Æneas tristis e mari spectaret Trojam et Divos conflantes. Necdum Romulus urbis immortalis condiderat muros, non incolendos Remo

~~~~~

Berol. 2.—19 *Hic Reg.* Nec ed. Lips. ap. Heyn.—20 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. omnes Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Brix. cum aliis, *captos*; Scal. emend. *raptos*, quod firmant Angl. 5. Vindob. et Voss. 1. 2. 3. alteram lect. revocavit Bauer. *sustinuisse* Witt. 1. 2. et omnes Beroll.—21 *Hæc fore* ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. Aldd. aliæ; *Nec fore* omnes Stat. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Dat. Vat. Heins. 1. Angl. 2. 3. 4. 5. Par. cod. Lips. Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et ed. Lips. ap. Heyn. quod, Statio monente, reposuit Broukh. Literæ *H* et *N* in codd. sæpe confusæ sunt, Heins. emendabat, *Hæc fore prodebat*.—22 In Berol. 2. et uno Broukh. *focos* pro *Deos*; Berol. 4. *domos*.—23 Ed. pr.

NOTÆ

urbibus, maxime Erythris, circiter mille versus a privatis descriptos exceperunt, Romamque cum cujusque Sibyllæ nomine reportarunt. Quæ cum a viris Græcarum literarum rudibus descripta essent, multa in iis superflua, multa mutila et manca invenirentur, ut eorum lectio correctior esset, scripta illa tradita sunt Quindecimviris, qui hæc emendarent. Quamvis autem plurium Sibyllarum allata essent oracula, unius tamen Cumanæ vel Cumææ nomine appellata sunt. Hi libri permanserunt Romæ sacrosancti a Quindecimviris, inter quos cooptatus fuerat Messalinus, asservati diligenter usque ad Honorii et Theodosii Junioris Imperatorum tempus, quo Stilicho Honorii socer defectionem parans, hos libros concremavit, tuncque absumtis Sibyllinis libris Theodosius Quindecimvirorum Collegium et Sacerdotium abrogavit, penitusque abstulit.

19 *Hæc dedit Æneæ sortes*] Quæ

cecinerit Æneæ Sibylla pluribus explicat divino suo opere Æn. vi. Virgilius.

20 *Raptos sustinuisse Lares*] Æneam refert Maro, cum Troja ab hostibus capta arderet, admonitum esse ab Hectore in somnis, ut fugeret, et ipsam e mediis hostibus patrem humeris sublatum ac Deos Penates in Italiam asportasse.

21 *Nec [Hæc] fore credebat Romam*] Sibylla, utpote futuri præscia, jam tum *fore credebat Romam*, cum adhuc ardentem Trojam, Deorumque templa et simulacra fumantia e mari cernebat tristis Æneas.

23 *Romulus æternæ nondum firmaverat urbis*] Alii legunt, *formaverat*, alii, *fundaverat*. Roma porro in vetustis monumentis 'Urbs æterna' dicitur. Vide Inscriptionum Gruteri Thesaurum 1017. 7. Ammian. Marcellin. lib. xiv. 'Orphitis Præfecti potestate regebat Urbem æternam.' Lib. xvi. 'Aliaque inter hæc decora

Sed tunc pascebant herbosa Palatia vaccæ,
Et stabant humiles in Jovis arce casæ.

25

fratri suo consorti. Tunc vero boves depascebant herbida palatia, et erant con-

ma. maj. habet *formaverat*, min. *firmaverat*: illud expresserunt Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venet. 1487. Ald. 2. Scal. Bronkh. et Vulp. et sic in Witt. 1. 2. uno Broukh. Statianis, cod. Lips. Scal. rec. et Vat. 2. hoc Venet. 1491. 1493. Ald. 1. et quæ hanc ubique persequitur editio sine l. et a. (Ald. an. 1511.) et sic in Voss. 1. Par. et uno Broukh. Neutra lectione contentus Muretus edidit *fundaverat*, sequente Pulmanno in ed. Plant. 1569. quod exhibent Vindob. Bronkh. 1. Reg. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 5. Guelf. 3. pro v. l. et Angl. 4. a m. sec. Sed jam Statius, ego, inquit, legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*. Hic igitur conjectura assecutus est, quod tum libri scripti offerebant tum prius editi. Par. *nudum firmaverat*.—25 Lips. tum: idem cum Par. et ed. Rheg. *palatia*: ed. pr. min. cum

NOTÆ

Urbs æternæ.

24 *Consorti non habitanda Remo*] Remus fuit frater Romuli primi Romanorum Regis, qui quod nova urbis Romæ mœnia per ludibrium transiliisset, a fratre Romulo interfectus est; ut Livio placet, aut, ut ait Ovidius, a celere quodam Tribuno, Fabio dicto, rastro pastorali percussus occubuit. Lucan. 1. 'Fraterno primi maderunt sanguine muri.' 'Consors' dicitur ejusdem sortis seu generis et conditionis in omni fere negotio. Ovid. Met. xi. 'Quæ dum Lucifero genitis miracula narrat De consorte suo.'

25 *Herbosa Palatia*] Loca gramini-bus obsita, ubi Romana palatia ponenda erant. Varro de Ling. Lat. lib. iv. scribit 'palatium' dictum, quod Palantes cum Evandro in illum locum venerint; aut quod Palatini, qui et Aborigines, ibi consederint; additque alios a Palatia uxore Latini dictum eum montem tradidisse: alios a pecore balante. Solinus scribit quosdam 'palatium' a Pale Dea Pastoralis nomen adeptum credidisse. Constat Romulum montem hunc Palatinum primum omnium muro cinxisse, et in eo Romam quadratam condidisse, quæ postea additis aliis

et aliis montibus et collibus pomærie prolato ampliata fuit. Palatium a Septemtrione clauditur foro Romano, et antiquo Velabro, seu valle ipsum interjacente, et Capitolium. Ab occasu valle inter Palatium et Aventinum sita, ubi olim Circus maximus. A meridie valle inter ipsum Palatinum et Cælium intermedia. Ab ortu via sacra et planitie, quæ Palatio adjacent, Cælio, et Quirinali.

26 *In Jovis arce*] Arx Veteribus dicebatur munitior pars et excelsior Tarpeli montis, ubi templum angustissimum Jovis Optimi Maximi, quod etiam templum 'Arx' solebat vocari. Ovid. in Fast. 'Jupiter Arce sua totum cum spectet in orbem, Nil nisi Romanum quod tueatur habet.' Capitolium vero pars ea montis maxime appellabatur, quæ in Boream vergens planior et spatiosior erat, et Quirinalem versus extra ipsius Arcis mœnia protendebatur.

Casæ] Primis temporibus exiguas rudesque domos habuit Roma. Inque amplissime laudari putabatur, qui dicebatur bonus agricola bonusque colonus, et poterat agro colendo familiam, et impendia bellorum, quæ sine publico stipendio gerebantur, sustinere. Romulus porro domum in

Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbræ,

Et facta agresti lignea falce Pales;

Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,

Garrula sylvestri fistula sacra Deo:

30

Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo,

Nam calamus cera jungitur usque minor.

structa vilis tuguria in Jovis arce. Ibi Pan lacte perfusus positus erat sub umbraculo quercus, aderat et Pales lignea falce rustica fabricata; et suspensa erat in arbore arguta fistula Deo agresti dicata, votum pastoris errantis: fistula, cui calamorum series semper deminuitur, nam arundo semper impar et minor cera compingi-

uno Voss. et Lips. *vaca*: Wakef. ad Lucr. II. 995. corrigit *vaccas*.—27 Brix. et Venet. 1487. *illuc*: Berol. 2. *illic pan suberat*: unus Stat. *umbra*, nec id male, inquit Heyn. *umbram* quidam Stat. natus Palat. Broukh. 1. 2. Gueff. 1. cod. Lips. Exc. Perr. ed. pr. min. Rom. Brix. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. et Mur. quod exquisitius vocat Heyn. 'Præstat *umbra*, ut est in ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et libris compluribus.' *Huschck*. Ita plerique Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 3. Exc. Broukh. et omnes Beroll.—29 *Pendebatque* Berol. 1.—30 Beroll. 2. 4. Broukh. 2. 3. cod. Passer. Colb. et unus Stat. *facta Deo*; Florent. *farta*.—31. 32 'Hoc distichon pro factu inepti versificatoris habendum est, iudice Mitscherlichio Tentam. Crit. p. 9. neque enim semper fistulæ ordinem decrescere, neque usque calamus minorem cera junctum fuisse, refragante vel Menalca Theocriteo, Id. VIII. 19. Enimvero particulæ *semper* et *usque* h. l. non de tempore absoluto, sed de temporis spatio dicuntur, quo ille arundinis paulatim, vel deinceps, decrescentis ordo decurritur intiendo vel cogitando. Martial. II. 83. 'Præceps per longos dum ruit usque gradus.' Commentarii instat locus Ovidii Met. VIII. 189. de Dædali alis a Statio laudatus: 'nam ponit in ordine pennas A minima cæptas, longam breviori sequenti, Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit avenis.' *Huschck*. qui semper Dat. q. semper Berol. 3.—32 *Et calamus* ducibus uno ap. Broukh. Exc. Perr. et Gueff. 2. cum H. Voss. et Wund. recepit Bach, favente Heyn. Nec Berol. 4. Ceteri

NOTÆ

Capitolio straminibus tectam dicitur incoluisse. Ovidius inducit Martem sic admonentem: 'Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati, Aspice de canna straminibusque domum. In stipula placidi capiebat munera somni, Et tamen ex illo venit in astra toro.' Valerius Maximus lib. IV. cap. 4. 'Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta,' &c.

27 *Lacte madens illic suberat Pan]* Dii Pastorales, qualis erat Pan et Pales, lacte spargi solebant, ut ait suprâ de Pale Tibullus: 'Et placidam soleo spargere lacte Palem.'

29 *Pendebatque vagi pastoris]* Qui

artem aliquam sive militarem sive aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacrabantque ipsis potissimum artis præsidibus. Sic Timon dives repente factus apud Lucianum, Pani ligonem et sagum suspendit; Entellus apud Virgil. 'Hic victor cæstus artemque repono.' Horat. de suo Barbuto velut emeritus lib. III. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' Gladiatores meriti arma Herculi consecrabant. Horat. I. Epist. 1. 'Vejanius armis Herculis ad postem fixis, latet abditus agro.' Milites arma relinquentes ea Laribus dica-

At qua Velabri regio patet, ire solebat
 Exiguus pulsa per vada linter aqua.
 Illa sæpe gregis diti placitura magistro
 Ad juvenem festa est vecta puella die:
 Cum qua foecundi redierunt munera ruris,
 Caseus et niveæ candidus agnus ovis.—

35

tur. Ast ubi Velabri tractus aperitur, parva ratis agitata aqua ferri consueverat per undas. Hæc frequenter puella placitura domino pecoris opulenti ad juvenem solenni luce delata est. Cum qua relata sunt dona locupletis villæ, caseus, et agnus

libri scripti editique Nam: Heius. malebat *Dum*: cod. Lips. *cerus* pro *cera*; edd. pr. maj. et min. *cæra*.—34 Pro *pulsa*, quod revocavit Scal. ex cod. Passer. et Vat. 1. acced. Exc. Perr. et Corv. *pulla* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. cum aliis; *pura* in marg. Berol. 2.—35 Idem cod. *Illaque s. regis*; Par. et Guarn. *Illaque s. g. ditis*: cod. Lips. et Angl. 2. *dictis*: Heius. malit *diti*, ut est in edd. Plant. et Dous. et recte reposuit Mnr. confirmantibus id Corv. Voss. 4. et Monac. et probante post alios Vulpio, 'præsertim cum ita explicari possit: magistro qui dives erat gregis:' idem revocarunt Cant. Voss. Bauer. et Bach. *paritura* Guelf. 1. codd. Passer. et tres Palatt. *pharitura* ed. Rom. *pia cura* Par. quod substituit e conjectura H. Vossius: *magistris* Reg. unus Stat. edd. pr. maj. min. et Bartol. *ministro* unus Palat.—36 Verbum est omisit H. Vossius; ad finem reposuit Bach. ducibus Guy. Broukh. Vulp. et Wund. suffrag. Voss. 1. 2. 3.—37 Ludicrum est, ait Heynius, quod Vicent. exhibet, *facundi munera juris*: cod. Lips. et ed. pr. maj. habent etiam *facundi*; Rheg. *facundi*; Colb.

NOTÆ

bant, ut ait Ovid. 'Miles, ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.' Sic puellæ nobiles factæ Veneri pupas donabant. Unde Pers. Sat. II. 'Veneri donatæ a virgine pupæ.' Sic pastores Diis pastoralibus fistulam sacrabant. Virgil. Ecl. VII. 'Hic arguta sacra pendebit fistula pinn.' Ut et in hoc loco Tibulli eadem fistula Pani Deo ejus inventori dedicatur.

32 *Calamus cera jungitur*] Qua ratione quave arte conficeretur fistula, non constat, nec quomodo distantia tubulorum ora tam cito percurrerent pulando. Constat tamen calamos omnes magnitudine inter se fuisse impares. Virgil. Ecl. II. 36. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

33 *At qua Velabri regio patet*] Velabrum vel a velis, quæ inibi obten-

debantur, vel a vehendo dictum, locus erat in undecima urbis regione, inter forum Romanum, Palatium, et Aventinum: et, ut ait Varro, olim ex urbe in Aventinum a reliqua urbe paludibus disclusum ad commune sacrificium, quod ibi fiebat in Dianæ templo, Latini ratibus vehebantur per velabrum, et quadrantem solvebant. Propert. lib. IV. Eleg. 10. 'Qua Velabra suos stagnabant flumine, quaque Nauta per urbanas velificabat aquas.' Erat autem Velabrum majus et minus. Ibi multa vendebantur, inprimis caseus optimus; unde apud Martialem 'Velabrensis casens.' In hac etiam regione habitabant unguentarii non longe a Circo maximo. Vide Ovid. Fast. VI. Ad lacum porro Velabrensem exponebantur et abiciebantur spurii: unde nobiles Matronæ pueros inventos petebant, et pro suo partu maritis sup-

Impiger Ænea, volitantis frater Amoris,
Troia qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi Laurentes assignat Jupiter agros;
Jam vocat errantes hospita terra Lares.
Illic sanctus eris, cum te veneranda Numici
Unda Deum cœlo miserit Indigetem.

40

albus ovis alba. O strenue Ænea, frater Cupidinis vagantis, qui Deos Trojanos portas exulibus navibus; nunc tibi Jupiter ascribit Laurentes campos, modo peregrina regio invitat Penates vagos. Ibi sacer eris, ubi te reverenda aqua Numicii

numici.—39 In Beroll. inde ab hoc versu incipit nova idque sexta Elegia. ‘Memorabilis locus propter subitam orationis *περὶ βασιλῆος ἀπὸ τοῦ διηγηματικοῦ εἰς τὸ μνημονεῖον γένος.* Quod non capientes vett. Edd. monente Beroaldo, adde etiam recentiores, h. l. separarunt a superiore Elegiæ parte, sicut factum hic videmus ap. Tibullum in libris scriptis et edd. antiquis. Audiamus Cylentum: ‘Omnes autem quos vidi codd. hanc superiori divisionem habent: cum tamen videatur membrum esse præcedentis: dixit enim, *Hæc dedit Æneæ sortes*: revertitur enim ad propositum post multam evagationem.’ Tamen Statius, Sextam, inquit, facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus: et sic olim Aldus edidit. Ad saniolem rationem rediit Scaliger. *Huachk.* In Guelf. 2. est Elegia septima Sibyllæ vaticinium. *Impiger* in uno Stat. et cod. Lips.—40 Cod. Lips. Par. cum multis aliis, ed. maj. Vicent. Rheg. &c. *Troia*; Angl. 2. Voss. 2. Bern. Ask. et ed. pr. min. *Troia*. Hoc nunc præferendum videtur. Vide Heins. ad Ovid. Epist. 1. 28. Benth. ad Hor. III. Od. 3. 32. et Ruhnken. ad Vell. Pat. 1. 5. 5. *profugus* Berol. 1. et Witt. 1. *trahibus* pro *ratibus* Berol. 2. cum uno Broukh.—42 Exc. Lips. Hamb. et Voss. 5. *Deos* pro *Lares*, probante Heyn. Post hunc

NOTE

ponebant, qui postea tanquam Nobiles ad honores evehebantur, fiebantque Pontifices Maximi. Unde Juvenal. Sat. vi. ‘Transeo suppositos, et gaudia, vota que sæpe Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso Corpore laturos.’

39 *Volitantis frater Amoris*] Veteres Editiones ab hoc versu, *Impiger Ænea*, Elegiæ principium faciunt: ridicule. Cupidinis autem frater Æneas dicitur, quod cum Æneas ex Venere et Anchise natus sit, Cupido ex eadem Venere et Marte genitus esse referatur. Virgil. Æn. 1. 671. ‘Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Littora jactetur.’ ‘Volitans’ autem Amor dicitur ob levitatem et inconstantiam; unde etiam ipsi penas attribuerunt.

40 *Sacra vehis*] Deos nempe Penates, quos Virgilius Æneidos secundo vocat, ‘Patrios Teneosque Penates.’

41 *Jam tibi Laurentes*] Laurentes agri sunt ea pars Latii, ubi Laurentum oppidum, ut vult Servius, a Latino, ut volunt alii, a Pico conditum. Virg. Æn. vii. 171. ‘Laurentis regia Pici.’

43 *Numici Unda*] Numicius fuit fluvius Latii, in quo cadaver Æneæ dicitur ab Ascanio repertum.

44 *Indigetem*] Indigetes Dii Servio dicuntur, qui nullius rei egent, vel quorum ope nos indigemus: unde vult omnes Deos appellari Indigetes. Aliis Indigetes Dii tantum Patrii dicuntur, quasi in loco geniti vel degentes. Alii Indigetes dictos volunt, qui invocati faciles sint, et præsto

Ecce super fessas volitat Victoria puppes !
 Tandem ad Trojanos Diva superba venit.
 Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris !
 Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.
 Ante oculos Laurens castrum, murusque Lavini est,
 Albaque ab Ascanio condita Longa duce. 50

avii te intulerit sideribus Divum Indigetem. Ecce Victoria fertur supra fatigatas naves. Demum ferox Dea transit ad Trojanos. En mihi coruscant ignes in Rutulis castris. O Turne truculente, mox tibi prænuntio mortem. Ante oculos Laurens propugnaculum, et Lavintii mania sunt, et Alba Longa ædificata ab Asca-

versum interposuit Scaliger distichon vs. 61. 62.—45 Vicent. *semper*: unus Stat. *volitans*, quod non improbat Huschk.—47 *Rutulis lucent* Angll. 2. 3. 4. et Reg. *nitulis* Berol. 3. *rutulis* Par. *luceant* cod. Lips.—49 Exc. Pocc. Perr. et Colot. *castris murisque Latini est*; Par. et Scal. rec. habent etiam *castris*: Berol. 2. *nurusque*: verbum est omittitur in Witt. 1. Goth. Hamb. et Voss. 2.

NOTE

adsint, quod 'indigitare' sit idem quod 'precari,' et 'invocare.' Vel certe Indigetes sunt Dii ex hominibus facti, et ita dicti quasi in Diis agentes, utpote qui ex hominibus ad divinitatem pervenerunt. De Ænea sane fabula talis est: Cum, Turno occiso, et accepta in conjugem Lavinia, et condita urbe, in Numicium fluvium, ut alii volunt, sacrificans, ut alii, Mezentium, ut alii, Messapum fugiens, cecidisset, summersus est, cui postea templum construxit Ascanius, eumque Deum Indigetem voluit appellari. Livius lib. i. Histor. de Ænea: 'Secundum inde prælium Latinis, Æneæ etiam ultimum operum mortalium fuit. Situs est, quemcumque enim dici jus fasque est, super Numicium flumen: Jovem Indigetem appellant.' Ovid. Met. xiv. 'Lustratum genitrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.'

46 *Diva superba*] Fuit etiam in Diis Victoria, quam vocat Superbam,

ob fastum, magnificentiam, et gloriam, quam secum defert. Hujus imago fuit in Senatu: alata et pennata semper depingebatur, ut in antiquis Augustorum numismatis visitur.

47 *Rutulis incendia castris*] Rutuli fuerunt antiquissimus Italiæ populus, qui partem illam Latii tennit in qua fuit Ardea. Rutuli duce Turno bellum adversus Æneam gesserunt, ut late scribit divinus Maro posterioribus sex Æneidos libris.

48 *Barbare Turne*] Hoc est, Latini; Latini enim quondam et Itali dicti sunt 'barbari,' maxime Græcis. Festus Avienus de Oris maritimis: 'Gens Punicorum mons quod altus barbaro, Id est, Latino, dicti, ut auctor Plautus est.' Plautus in Prologo Asinariæ: 'Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophilus scripsit, Marcus vertit barbare:' hoc est, 'Latine.' Plautus in Captivis: 'Quid tu barbaricas urbes juras?' hoc est, 'Italas.'

49 *Laurens castrum*] Laurentum Latii oppidum, Pici regis opus, a sylvâ Laureâ sic dictum, Virgilius vo-

Te quoque jam video, Marti placitura sacerdos,

Ilia, Vestales deseruisse focos :

Concubitusque tuos furtim, vittasque jacentes,

Et cupidi ad ripas arma relictā Dei.

Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas,

55

Dum licet : hic magnæ jam locus urbis erit.

nio Principe. O Vestalis Ilia, grata Marti Deo futura, te etiam prospicio reliquisse ignes sacros; prospicio quoque congressum tuum clam cum Marte, et tñas vittas neglectas, et tela amantis Dei illius ad Tiberis ripas derelicta. O boves depascite jam, quamdiu conceditur, gramina de septem collibus. Mox hæc erit

*****

—52 Par. *Ylia*; cod. Lips. *Ilia*; ed. pr. min. *illia*.—53 Ed. pr. min. *suos furtim victasque*; Schrad. correxit *tuos, urnam vittasque*; Voss. *datos furtim vittasque*. 'Si locus emendatione indigeret præferenda esset ejusdem conjectura, *Concubitusque tui furtim*. Viindob. *Custodesque tuos*; edd. vett. *victasque*: sic etiam libri Par. et Lips.' *Huschk.* adde cod. Dat. et Berol. 4.—54 Ed. maj. *Et c. ripas arma relictā dei*: præpositio omisa etiam est in Vi-cent. et Rheg. 'casu hand dubie, nec propter duarum vocalium *i, a*, (*cupidi ad*) synalæphen; quam si quis duram existimet, et propterea legendum cen-seat, *Et cupidi ripis arma, &c.* aures habeat necesse est delicatiores quam Romani, qui hæc sane et duriora ferre didicerant. Cf. Virg. Georg. 11. 128. 111. 135. 14. 342. Æn. 14. 40. et Tibull. 1. 3. 18.' *Huschk.*—55 Angl. 2. *septem de*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach, improbante *Huschk.*—56 Reg. Witt. 1. 2. Colb. Angl. 2. Guelf. 3. pro v. 1. ed. pr. min. Mur. Plant. *alia, nam;*

NOTÆ

cat Æn. VIII. *arcem Laurentem*: 'Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce,' &c.

Murusque Lavinæ] Lavinum seu Lavinium civitas fuit Latii ab Ænea condita, et a nomine Lavinia conjugis Latini regio filia sic dicta.

50 *Albaque ab Ascanio]* Ascanius Æneæ filius, abundante Lavinii multitudine, florentem atque opulentam civitatem novercæ Lavinia reliquit, novamque aliam sub Albano monte condidit, quam Albam a sue alba ibidem olim cum triginta fetibus re-perta vocavit, et Longam ab situ por-rectæ in dorso urbis appellavit, illuc-que regni sedem transtulit. Virgil. Æn. 1. 'Regnumque a sede Lavini Transferet, et Longam multa vi muniet Albam.'

51 *Marti placitura Sacerdos, Ilia]*

Ilia, quæ et Rhea et Sylvia, filia Numitoris fuit, et Remi ac Romuli mater, quam Amulius, Numitore fra-tre pulso, et interfecto ejusdem filio Lauso, Virginem Vestalem fecit, ut per hoc ipsi spem partus adimeret. At illa in somnis a Deo Marte com-pressa geminos edidit fratres, qui postea Romam condiderunt.

53 *Vittasque jacentes]* Dum enim vult agnari Rhea, somno urgente, ad ripas Tiberis a Marte comprimitur, unde comarum turbata et soluta vitta concidit.

55 *De septem montibus]* A quibus nempe Roma septemcollis et septi-collis est appellata. Montium nomi-na sunt hæc: Capitolinus, qui et Tarpeius, Aventinus, Palatinus, Cæ-lius, Esquilinus, Viminalis, Quiri-nalis.

Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
 Qua sua de cœlo prospicit arva Ceres,
 Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis
 Solis anhelantes abluuit amnis equos.
 Troja quidem tum se mirabitur, et sibi dicit
 Vos bene tam longa consuluisse via.
 Vera cano: sic usque sacras innoxia laurus
 Vescar, et æternum sit mihi virginitas.

60

sedes ingentis civitatis. O Roma, nomen tuum fato destinatum est orbi administrando, quacumque Ceres ab æthere prospectat agros tuos, et qua Oriens aperitur, et quacumque Oceanus agitat fluctibus lavat solis equos anhelos. Tunc certe Troja admirabitur se, et inquiet vos bene secum egisse tam longa via. Prædico certa. Ita semper illæsa sanctas lauros comedam, et perpetuo adsit mihi virginitas. Sibylla.

Angl. 5. Exc. Lips. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. jam.—57 E Guelf. 3. et Palat. 1. H. Voss. legit *rebus* pro *terris*, quod seq. versui male convenit: vulg. Bronkhusius Virgilii testimonio *Æn.* 1. 337. vindicavit.—58 *Quaque* Florent. cf. Hor. III. Od. 3. 53. *respicit* Guelf. 2.—59 Cod. Lips. *fluentibus*; Voss. 4. *fluctuantibus*: H. Voss. *rutilantibus* ex ingenio dedit, ut occasus solis vividius describatur.—60 Par. *anelantes*: Berol. 4. *obluuit*.—61 Cod. Lips. duo Broukh. Colb. Beroll. 1. 2. edd. pr. maj. min. et Ald. 1. *nunc se*; Par. Berol. 3. omnes Heyn. Witt. 1. 2. unus Broukh. Vicent. Rheg. et Venett. *tunc se*: Vat. Heins. 1. *te*: Berol. 2. *miratur*. Vide ad vs. 42.—62 Nos Exc. Lips. *longam....viam* omnes Beroll. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. et plerique alii libri, quod Burm. ad Ovid. ex Pont. II. 9. 34. interpretatur: In utilitatem Trojæ statuisset et effecisset, ut bene illi cederet. Fuit etiam, qui defenderet istam lectionem e Justin. XLII. 5. 'Cum multa crudeliter consuleret.' Hic tamen 'consuleret' i. q. 'deliberaret,' 'animo agigaret.' Turbavit interpretes vel potius scribas absolute positum verbum, adeo ut objectum supponendum censerent; hinc corruptela *longam....viam*. Rectius vidit Scal. abl. reposito jungendum esse: dicet, vos sibi bene cons. i. e. bene prospexisse. Hanc emend. firmat Voss. 1. et prob. Crusius in Probab. Crit. p. 161. Synclit. adscripsit: 'In aliis codd. legitur *fugam*, quia fugit a patria. Sensus: vos feliciter fugisse ex Troja et venisse in Italiam. Cf. Justin. XXXI. 8. 3.—63 *Vera canam* Dat. et Beroll. 1. 3. *sacros* Berol. 2.

NOTÆ

66 *Magnæ jam locus urbis*] Diximus supra Romam Urbem Magnam vocari solere; fuit enim magna loci amplitudine et imperio. Propert. lib. III. Eleg. 9. 'Septem urbs alta jugis, toto qui præsidet orbi.'

67 *Roma, tuum nomen terris fatale regendis*] Virgil. *Æn.* VI. 'Tu regere imperio populos, Romane, memento.' Ovid. 'Montibus his olim totus promittitur orbis, Juraque ab hac terra cetera terra petet.'

58 *Prospicit arva Ceres*] Arva Cereis hic debent sumi pro toto terrarum orbe, non pro Sicilia, cum longe extra Siciliam undequaque suum Roma protulerit imperium; quod patet ex sequentibus, quibus per Ortum et Occasum totum orbem significat Poëta.

60 *Amnis equos*] Amnis hic sumitur pro Oceano, quo per noctem abini et recipi fabulabantur Solis equos.

63 *Innoxia laurus*] Testatur Lyco-

Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit,
Jactavit fusas et caput ante comas.

65

Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit,
Herophile Phœbo grataque quod monuit;

vaticinatrix prædixit ista, et te sibi invocavit, o Apollo: at prius effusis capillis rotavit caput. Quodcumque Amalthea, quodcumque Marpessia prædixit, quodcum-

~~~~~

laurus Guelf. 1. 2. 3. Reg. Corv. unus Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. et Angl. 2. 3. 4. 5. Aldus primus mutavit in *laurus*, infra tamen v. 117. retinens *laurus*.—64 *Noscam* Florent. ap. Stat. unus Bronkh. Dat. Gnarn. Par. et Berol. 2. 3. *Noscam* in marg. Vindob.—66 Hunc locum, inquit Husch. incorruptum posteritati tradiderunt librarii et edd. vett. sed male sedula Criticorum, qui subinde exorti sunt, natio, non contenta optimis, substituit deteriora, immo deterrima. Legitur quidem in Exc. Perr. *fusa coma*; in Goth. Berol. 2. et ed. pr. min. *fuscus*, et in marg. Berol. 2. *fussus*; in Berol. 3. *Jactavitque fusas*: hinc Scal. *Jactavit fusa sed c. a. coma*, quod Dons. Cant. Vulp. Broukh. servarunt. H. Voss. de conjectura reposuit, *Jactat diffusa dum caput*, &c. Achilles Statius veram vidit verborum constructionem, *Jactavit comas ante caput*, addens, Nescio, an capitia illam rotationem sic significet, an potius, dictis sortibus, passis crinibus vultum texerit. A Scaligeri auctoritate discedere nefas visum posterioris ævi criticis, donec tandem Heynius ad pristinam lectionem et Statii constructionem rediret, rem tamen ipsam non satis illustrans. Primum ‘jactare comas’ vel simpliciter, vel adjecto nomine dei, cui jactantur, formula est fanaticis propria: deinde illud etiam fanaticis proprium erat, ‘fundere comas ante caput’ vel ‘ante frontem,’ vel ‘crines pendulos rotare in circulum.’ Cf. Appul. viii. p. 172. et ix. p. 198. ed. Pric.—67 Muretus, quem Vulpus sequitur, censet hæc pendere e superioribus vs. 18. *ipse, præcor*, &c. ut hoc dicat Tibullus: Non tantum doce Mes-salinum, quid canat Sibylla Cumana, verum etiam, quicquid Amalthea cete-

NOTE

phron in Cassandra Vates consuevisse lauri folia comedentes vaticinari. Unde et Juvenal. Sat. vii. ‘Nectit quicumque canoris Eloquium vocale modis, laurumque mordit.’

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Fanaticorum, Vatum, et Divinaculorum esse nemo nescit, ut passis et effusis capillis caput rotarent, dum vaticinarentur.

67 *Quicquid Amalthea*] Ex Varrone decem numero Sibyllæ fuerunt. 1. Persica. 2. Libyca. 3. Delphica. 4. Cumæa. 5. Erythræa, Herophile dicta. 6. Samia. 7. Cumana, quæ Amalthea. 8. Hellepontica, quæ et Marpessia, Marmessia, et Marinessa, e Marpesso, seu Marmesso,

seu Marinesso Troadis vico nata. 9. Phrygia. 10. Tiburtina, Albuna, seu Albunea vocitata. Plures Cumanam, Cumæam, et Erythræam confundunt, alii alias: ut nihil certi de his dici possit, ut ait Lactantius. Vid. Salmas. Plin. Exercit. Amalthea porro, quæ et Cumæa, aliis Demophile, dicitur a quibusdam ad Tarquinium libros novem detulisse vaticiniorum. Noster tamen Tibullus docet Albunam seu Sibyllam Tiburtinam, non vero Amaltheam, libros suos Romam portasse, et Tarquinio vendidisse.

Mermessia] [*Marpessia*] Alii legunt, *Marmessia*, et *Marinessa*.

68 *Herophile*] Alii legunt, *Heryphile*; alii, *Europhile*. Sacerdos Apol-

Quasque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes
Portarit, sicco pertuleritque sinu:

70

que Herophile Apollini dilecta præmonuit, et quod Albunea detulerit sancta Oracula

ræque dixerunt, et quas sortes Tiburtina per flumina portarit. Quam rationem spernens Heyn. manifesta, inquit, res est, excidisse hic nonnulla, quibus aditus parabatur ad ea, quæ sequuntur. Idem Heyn. olim putabat factu opus esse, iungere proxima, *Hæc vates, ea Sibylla, cecinit, quicquid Amalthea et reliquæ dixerunt*; et distinguere: *Hæc cecinit vates, (sed te sibi, Phæbe, vocavit, Jactavit fusa sed caput ante coma,)* Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit, &c. Alteram statim expromit conjecturam hanc, versus 67-70. referendos esse ad vs. 79. *Hæc fuerit olim*: ita ut versus 71-79. sint *ἐκ παρθέτου*. Huschkio hæc potior videtur sententia Heynii, quamvis non docentis, unde pendeant conjunctivi *portarit, pertuleritque*. Nempe Tibullus fabulam de Sibylla Tiburte, quæ sortes per fluvium sicco sinu portarit et pertulerit, hoc ipso modo, id est, ambigue et dubitanter, tanquam rem fictam, commemorat et designat. In *Amalthea* ultima recte produci poterat, inquit Heyn. aliqui suspicari licet, fuisse *Amalthee*, ex *Ἀμαλθεῖ*, Ionice scripto nomine. *Marpesia* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 4. Par. omnes ap. Heyn. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. &c. *Marpessia* Colot. et Vat. Ursini; *Marmesia* Stat. Exc. Broukh. et Vat. Heins. 1. quod legi possit *Marinesia* ut in Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. *Marpesia* Dat. Berol. 3. et Angl. 4. *marphesia* cod. Lips. *Mermessia* scriptum est Salmasii auctoritate Exerc. Plin. p. 78. (alt. ed. To. 1. p. 55.) a Broukh. ex *Μερμησίδος*, quæ Stephano B. Troadis urbs est, et ap. Suidam *κώμη Μαρμησίδος, περὶ τὴν πολλήν γε γῆν*, adeoque sub Ida monte.—68 *Herifile* Broukh. 1. *Erifile* Broukh. 2. et Berol. 2. *Heryphile* Broukh. 3. Stat. et Aldd. *Heriphyle* cod. Lips. Venet. 2. Rheg. et Brix. *Heriphile* Berol. 1. Witt. 1. 2. Par. Corv. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Eriphyle* Vicent. *Eryphile* Mur. *Eriphile* Reg. *Herophile* Colot. *grata quod admonuit* Witt. 2. unus Broukh. Par. Angl. 2. 3. 4. Berol. 1. 3. 4. et quinque ap. H. Voss. quod primum expressum est in Ald. 2. repetitam postea a Mureto, Plant. Scal. Dous. Passer. Broukh. Vulp. Voss. et Heyn. in prima, qui deinceps lect. nostram reposuit ex Guelff. 1. 2. Witt. 1. duobus Broukh. Angl. 5. et Vat. Heins. 1. eandem servant cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rom. Lips. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1.—69 *Quodque* Par. Witt. 2. unus Broukh. Scal. rec. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. et Vicent. *Quotque* unus Stat. quod placebat Heinsio; *Quosque* Berol. 3. Dat. *Quas* Angl. 2. *Quasque* omnes Guelff. Broukh. 1. 3. Witt. 1. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocavit Vulp. cum Scal. reposuisset *Quodque* e suo cod. *Albana* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. Par. cod. Lips. Berol. 1. 2. 4. omnes Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Aniena* Exc. Lips. et Pocc. et Vat. Heins. 2. *Anlena* Vat. Heins. 1. et Colot. *Albana s. Tiberis* est ex conj. Scal. *sacris* Reg. *tiberis* Par. et ed. Bartol. *Tiberis*

NOTE

linis Sminthei dicitur fuisse.

69 *Aniena* [*Albana*] Sibylla fuit Tiburtina: alii legunt, *Albana*. Hanc Romam libros vaticiniorum detulisse docet Tibullus per undas Tiberis, quas sortes seu libros vaticiniorum

etsi aqua perluebat, siccas tamen et sicco pectore gestasse traditur, et regi Tarquinio Prisco vendidisse.

70 *Pertuleritque* [*Pertuleritque*] Plures legerunt, *pertulerit*, quod nec male.

Hæ fore dixerunt, belli mala signa, cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis.

per aquas Tiberis, et arido gremio rigaverit. Illæ prænuñtiaverunt Cometen futurum esse infaustum omen belli, ut etiam in terram depluerent crebra saxa. Aiumt

Witt. 1. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Tybris* unus Broukh. Exc. Pocc. et Venet. 2. *Tibris*. Vatt. 1. 2. cum uno Broukh. *Tybus* etiam Vatt. 1. 2. *tybus* Ald. 1. *Tiburs* Exc. Lips. *fulmina* Broukh. 1.—70 *Portavit* Berol. 4. *Portaret* cod. Lips. *perlueritque* Beroll. 2. 4. cod. Lips. Par. Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *perlueritque* Witt. 2. dno Stat. Colb. et Dat. *prætulitque* Colot. quod H. Voss. in contextum intulit, 'verbum in tota Latinitate inauditum, sensuque cassum. Proba est animadversio Heynii, non idem esse portari, perferrique; 'nam non omnia quæ portantur gestanturque, etiam perferuntur.' Itaque exemplo ejus *perlueritque* reposui.' *Huschke*.—71 *Hæc* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. omnes Beroll. Exc. Pocc. Stat. Colb. Angl. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Hæ* Bronkh. 2. 3. Gneff. 3. et Aldd. *duxerunt* Berol. 3. *magna signa* Berol. 2. *cometem* Broukh. 1. 2. 3. Dat. Witt. 2. Par. edd. pr. maj. et Venet. 2. *cometen* omnes Beroll. et ed. pr. min.—72 *Vat. Statii* in marg. *Plurimus in*; cod. Lips. *Multis et*; in Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et aliis, *Multus et*; Gneff. 2. a m. sec. codd. Mur. et Stat. Gueff. 3. 4. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Multus ut*: unus Stat. in terris; Angl. 2. et Scal. rec. in terra: Beroll. 1. 4. et Guarn. *deplue-*

NOTÆ

71 *Hæ fore dixerunt*] Multi legunt, *Hæc*; sed melius *Hæ*, nempe omnes illæ Sibyllæ.

72 *Multus ut in terras deplueretque lapis*] Alii legunt, *Multus et in terris*: alii, *Plurimus in terris*, non, *terras*: et *depluerit*, non *deplueret*, sed male. Recte enim legitur, *Multus ut in terras deplueretque lapis*. Lapidum porro pluvias frequentissimas suis temporibus Antiqui commemorant, quæ nostra, patrum, avorumque nostrorum ætate, vel nullæ, vel saltem paucissimæ commemorantur. Livius singulis pæne annis lapidatum esse de cælo, seu lapides pluuisse passim refert. Hæc legenti mihi, ac sæpius mecum reputanti, venit in mentem eos lapides non vere lapides, sed grandines ut plurimum fuisse grandioris magnitudinis, insignique duritie, lapidum naturam representavisse, proindeque lapidum nomine fuisse donatas. Exempla pono. Julio Cæsare contra Pompeium pugnante le-

gimus exercitum Cæsaris lapidea saxorum grandine pæne obrutum esse. Anno Christi 823. lapidibus grandinavit circa solstitium æstivale in Burgundia. Anno 1567. in Helvetia potissimum in agro Tigurino ingens grando, cujus lapides gallinarum ova superabant, longe lateque devastavit omnia. Ex quibus constat illas frequentissimas lapidum pluvias a Veteribus diffamatas, non vere lapidum fuisse, sed grandinis amplioris magnitudinis. Recentiores porro Literatores nonnulli male censuerunt verbum, 'pluo,' carere supposito, semperque habere ablativum, ut Titus Livius lib. vi. de Bello Macedonico: 'Terracinæ et Amiterni nuntiatum est aliquoties lapidibus pluuisse.' Sed præter usitatum Titi Livii in dicendo morem, Valerius Maximus de Prodigis, 'in Piceno lapides pluuisse' ait, sicut et hic, *deplueretque lapis*. Livius ipse lib. x. de Bello Macedonico ait: 'In area

Atque tubas, atque arma ferunt crepitantia cœlo

Audita, et lucos præcinuisse fugam.

Ipsam etiam Solem defectum lumine vidit

75

Jungere pallentes nubilus annus equos;

Et simulacra Deum lacrymas fudisse tepentes,

Fataque vocales præmonuisse boves:—

etiam auditas esse in aëre buccinas, et tela resonantia, et lucos prædixisse fugam. Quinetiam caliginosus annus spectavit Solem luce destitutum equos pallidos jugare, et Deorum imagines calidos fletus emisisse, et boves locutas prænuntiasse fata. Ista

*ritque; in nonnullis deplueritque; Scal. dedit deplueretque, ut habent Vindob. Monach. Goth. Voss. 3. et Guelf. 1. a m. sec.—73 Omnes Gnelff. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Vat. Ursini, et Venett. 2. strepitantia; ed. pr. maj. crepitantia; Bronkh. reposuit crepitantia ex Colb. Stat. Exc. Pocc. et Colot. sic antea erat in ed. pr. min. Bartol. Rheg. Venet. 2. et Vicent.; ex-
tat etiam in Guelf. 3. pro v. l.—74 Dat. cod. Lips. duo Voss. Beroll. 2. 3. et Ask. pertimuisse; Berol. 1. ptimuisse, quod idem est; Hamb. concinuisse;*

Angl. 3. percinuisse; Angl. 4. 5. prætimuisse. Memoratu digna est lectio, Audita atque lupos præcinuisse fugam in Berol. 4. Lupos etiam urbi accedentes sive eam pervagantes nuntiando inter mala portenta habebant Romani. Vide Virg. Georg. 1. 485. Jul. Obseq. c. 123.—75 Ipsum etiam Phæbum Hamb. defessum Dat. Colot. Beroll. 1. 3. et Ask. lumina Voss. 5. quod tanquam exquisitius dictum ex e Mattii vetere libro receperat Broukh. improbante Huschk.—76 Par. patentes, non palentes: Witt. 1. Laud. Angl. 2. 3. 4. et Berol. 1. nubibus: Par. Berol. 4. Dat. Exc. Pocc. Corv. ed. pr. maj. (Venet. 2. ap. Broukh.) et Rheg. annis, quod in vett. membr. etiam legi possit annus, ut in Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Vicent. (Venet. 2. ap. Huschk.) Venett. 1491. 1493. et Aldd. annis vel annus in Berol. 1. ænis (i. e. annis, vel annis) in cod. Lips. ortus malit Mitscherlich.—77 Vat. Heins. 1. et Guarn. repentes. ‘Pendent vero hæc adhuc a voce ferunt in vs. 73. Nam continuare orationem an-

NOTÆ

Vulcani et Concordiæ sanguis pluit.’

73 *Atque tubas, atque arma crepitantia* [*strepitantia*] Alii legunt, *crepitantia*. Armorum crepitus, et tubæ sonitus auditos e cœlo Cimbriciis Belli testatur Plinius lib. 11. cap. 57. Ovid. Met. xv. ‘Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes, Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo Præmonuisse nefas.’

74 *Lucos præcinuisse fugam*] Ovid. ‘Cantusque feruntur Auditi, sanctis et verba minantia lucis.’

75 *Ipsam etiam Solem*] Ejusmodi Solis defectum, sicut et pleraque alia hic relata prodigia, accidisse aiunt eo anno, quo Cæsar Dictator

occidit. Refert inprimis Plinius prodigiosum et longiorem Solis defectum illo anno contigisse, totius pæne anni pallore continuo insignem.

77 *Et simulacra Deum*] Livius lib. XLIII. cap. 13. ait: ‘Cum in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrymavit.’ Lucan. de Prodigiiis Bellorum Civilium: ‘Indigetes flevisse Deos, urbisque laborem Testatos audire Lares.’

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Boves locutos sæpissime referunt Scriptores. Valer. Max. lib. 1. cap. 6. ait: ‘C. Volumnio et Servio Sulpicio Consulibus, in urbe bos mugitu

Hæc fuerint olim. Sed tu jam, mitis Apollo,

Prodigia indomitae merge sub æquoribus :

80

Et succensa sacris crepitet bene laurea flammis ;

Omine quo felix et sacer annus erit.

omnia alias acciderunt. Tu vero modo, o benigne Apollo, obrue mari invicto portenta ; ut laurus sanctis ignibus cremata fauste strideat, quo præaugurio faustus, et sacer annus effluat. Sed laurus prospera omnia edidit. Lætamini, o agricola,

~~~~~

nus vidit fuisse importunum esset. Itaque incommode distichon interjectum structuram et sensum dirimit. Enimvero disticha hæc duo inter se loco mutata sunt, et ita collocari debent :

Atque tubas atque arma ferunt crepitantia cælo

Audita, et lucos præcinnuisse fugam :

Et simulacra deum lacrymas fudisse tepentes,

Fataque vocales præcinnuisse boves.

Ipsam etiam, &c. Heyn.

—78 Factaque Guelf. 4. deos pro boves unus Stat.—79 Dat. Voss. 4. Berol. 3. et ed. Scal. fuerunt ; unde Broukh. formavit fuerint, quod confirmant Monach. et Voss. 5. in Par. cod. Lips. Berol. 4. ceteris, fuerant. ‘Hoc loco sibi opponuntur olim et jam, sicut i. 1. 25. ‘modo’ et ‘jam’ ; alibi ‘modo’ et ‘nunc.’ Atque ita hunc versum primus interpunxit Saliger : alii aliter. Witt. 1. duo Angl. et Hamb. jam tu : non probo. Sed adhuc dubitant VV. DD. scripserint Tibullus Hæc fuerint, an fuerunt, quæ Scaligeri est lectio.’ Huschk. fuerant exhibent etiam edd. Delph. Dous. Cant. et Vulp. 1. ‘Hoc unice verum, quandoquidem in sententiis absolutis perfecti usus proprius est. Vide Catull. iv. 25. ‘Sed hæc prius fuere : nunc,’ &c. quem locum ad nostram lect. (fuerunt) vindicandam bene contulit Klindw. ad i. 10. 11. Inepte fuerint. Corrigendi ansam dedit correpta syllaba fuerunt. Exempla hujus licentiæ vide ii. 3. 12. iv. 5. 4.’ Bach.—80 Ingne (i. e. lingue) sub equoreis cod. Lips. mergere Bartol. et Ald. 1. non in ed. pr. min. ut suspicabatur Huschk.—81 Et unus Broukh. duo Stat. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Dat. Guelf. 3. a marg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. quod revocavit Bronkh. post Mur. et Stat. Ut duo Bronkh. cod. Lips. Par. ed. pr. min. et (errat enim Huschk.) Rom. cum paucis aliis ; At Guelf. 1. et Venett. 1487. 1491. 1493. En s. s. crepitat Guelf. 2. ex interpolatione : trepidet in Rom.—82 Homine Venet. 2. Nomine Rheg. pro erit, quod omnes Beroll. cod. Lips. Witt. 1. 2. tres Stat. Bronkh. 2. 3. Dat. Exc. Perr. et Pocc. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Brix. Rheg. Rom. et Lips. testantur, eat habent

NOTE

suo in sermonem humanum converso, novitate audientium animos exteruit.’ Paulo post : ‘Bello etiam Punico secundo constitit Cn. Domitio bovem dixisse : Cave tibi, Roma.’ Livius et Plinius frequenter boves locutos commemorant.

80 *Prodigia*] ‘Prodigium’ signum est inusitatum, quo aliquid prædicatur et portenditur, seu indicatur futurum. ‘Ostentum’ est quod præ-

ter consuetudinem apparet, ut, si videatur cælum ardere, aut quando aliquod spectrum se ostendit. ‘Portentum,’ quod porro et diutius tendit, et futurum aliquid postea indicat, ut ululatus canum, et statuarum dejectiones. ‘Monstrum’ est id quod contra naturam est, et eo monet futura, ut homo tripes.

81 *Crepitet bene laurea*] Veteres existimabant lauream inesse vim quan-

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete, coloni ;

Distendet spicis horrea plena Ceres.

Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,

85

Dolia dum magni deficientque lacus.

At madidus Baccho sua festa Palilia pastor

Concinet ; a stabulis tunc procul este, lupi.

Ceres complebit horrea referta frugibus ; et vinitor vino novo inquinatus botros plantis calcabit, quoad cadi et lacus capaces desint. At pastor vino ebrius festa sua Palilia celebrabit : tunc, o lupi, longe recedite ab ovilibus. Ipse vino madens

omnes Guelff. Reg. Corv. Voss. 2. Hamb. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Scal. Dous. Passer. H. Voss. Baner. et Bach, probante Heyn.—83 *At laurus bona* ed. Colin. et Ald. 1. *Ut laurus bona* Guelff. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Laurus ubi* Witt. 1. 2. omnes Zwicc. Angll. et Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Stat. Laud. Exc. Perr. Pocc. Falc. et Lips. Dat. Corv. Vat. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Colot. Scal. rec. et vet. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. cum aliis ; hinc *Laurus* io concinnavit Heins. idque reposuerunt Broukh. et Heyn. *Laurus uti b. s. dedit ! Gaudete* ex ingenio in contextum intulit H. Voss. eumque secutus est Bach. 'Reliquum est, ut veterem lectionem ubi revocemus, eamque cum Gesnero Thes. L. L. eo sensu sumamus, quo alibi etiam Tibull. posuit, v. c. i. 4. 31. ii. 6. 47.' *Huschk. gaudere* ed. pr. maj. et Rheg.—84 *Distendet* Beroll. 1. 3. et alii, cum ed. pr. min. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Descendet* Reg. *Discedet* ed. Lips. ap. Heyn. *Dissentet* Guarn. quasi velit *Distendet* ; Par. Beroll. 2. 4. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Ald. 2. habent *Distendet* ; cod. Lips. *Distendet suprcis ore*.—85 Berol. 4. *Oblutus* : cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. 2. 3. 4. Guelff. Corv. Reg. et Bartol. *feriet*, quod postea expressum est in Plant. 1569. *feriat* Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venett. et Aldd. *fervet* in Berol. 1.—86 Broukh. tacite recepit *deficientque* ex Witt. 1. 2. duobus suis (2. 3.) Statianis, Angll. 2. 3. 4. 5. et Dat. sed, ut vidit Vossius, corruptis ; idem exhibent Par. omnes Beroll. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *deficiuntque* Guelff. 1. 4. et ed. pr. min. unde patet ed. pr. min. et Bartol. non eandem esse, ut suspicabatur *Huschk. deficientque* Reg. unus Broukh. ed. pr. maj. et Rheg. *deficiemque* cod. Lips. nempe membranæ unde transcripsit librarius habuerat, forsân in litura, *deficientque*.—87 *Ac* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Reg. Corv. omnes Beroll. ed. pr. min. et Bartol. *At* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. ap. Broukh. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Et*

NOTE

dam, qua futura demonstrarentur, et rerum exitum ex crepitantis modo, si igni adureretur. Si enim combusta clarius resonaret, felicitatem portendi putabant : contra vero si tacita deflagrasset. Propertius : 'Et tacet extincto laurus adusta foco.'

85 *Oblitus et musto*] Mustum vinum novellum est, et recenter e calcatis uvis aut lacu defluens. Non solum autem vinum, sed novellum

quicquid est, recte dicitur 'mustum.' *Nævies Gymnastico* : 'Utrum est melius, virginemne, an viduam uxorem ducere ? Virginem, si musta est.' Vide Nonium.

87 *Palilia Pastor*] Palilia, quæ et Parilia aliis dicuntur, Palis Dæ festa sunt, quæ a pastoribus in agris fiebant undecimo Kal. Maii, quo die Romulus urbem fundavit, ad lupos arcendos, morbosque a pecore pellen-

Ille levis stipulæ solennes potus acervos
 Accendet, flammās transilietque sacras;
 Et foetus matrona dabit, natusque parenti
 Oscula comprehensis auribus eripiet.

90

tenuis palere cumulos festos inflammabit, et illos ignes sacros transiliet. Et matrona liberos pariet et filius patri basia auferet arreptis auribus. Nec pigebit arum

*****

in marg. Guelf. 3. *bacho* Par. *palida* Rom. *Palilia* scripsit Muretus; ante erat in Aldd. etiam in Venetis *Parilia*; ita Heynius; at *palilia* extat in edd. pr. maj. min. et Bartol. in duobus postremis *sesta* pro *sesta*.—88 *Continet* Berol. 2. et a marg. Scal. 1. penes editorem: cod. Lips. *tum*; ceteri *tunc*. Infestum foret, inquit Huschk. quod neminem maluisse. Heynius miratur: *a stabulis hinc protul este lupi*.—89 *Ille levi* Vicent. *solempnis* cod. Lips. *solemnis*, vel *solemnis*, vel *sollemnus* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Brodtkh. 1. 2. 3. Par. Guelf. 1. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. etc. *solennes* Dat. et Venett. 1491. 1493.—90 'Post *sacras* gravius distinguendum esse cum Bronkh. aliisque edd. jam viderunt Voss. et Wund.' Bach. 'Ceterum non omnes edd. ante Basil. 1569. factæ, voci *sacras*, quod Voss. affirmat, majorem *στυγνὴν* vel punctum appositum habent, sed jam Ed. Rheg. duo puncta adhibuit, qua distinctione neque hic, neque, credo, Tuscanella, qui comma apposuit, declarasse censendus est, e *Palilium* religione expectari etiam lætum natatum proventum. Ridicula affingere bono viro, nefas. Heynius serio ita statuit. Sed recte Edd. illi existimarunt versus 89. 90. cohærere cum versibus 95. 96. &c. (certe Ed. Rheg. etiam voci *senem* vs. 94. duo puncta apposuit) reliqua autem interposita esse ex more Veterum, qui in precationum formulis hæc tria felicitatis publicæ momenta, frugum ubertatem, foetura gregum, matronarum fecunditatem plerumque coniungunt. Herod. iii. 68. p. 231. Soph. Œd. R. 172. Aristoph. Pac. 1320. Æschyl. Eum. 905.' Huschk. Bartol. non interpungit post *Accendet*; nec habet *transilietque* ut in ed. pr. min. et Ald. 1. sed *transilietque*. Vide quæ jam annotavimus ad vs. 86.—92 Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Guelf. 1. 3. 4. Corv. Angl. 2. 5. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *compressis*; cod. Lips. *complexis*; nec *comprehensis* Gyrardus, Livin. alique emendarunt; primus recepit Scal. e codd. binis jam Stat. prætulera; acedunt Guelf. 2. Scal. rec. et Vat. Heins. 1. *cum pressis* Angl. 4. *comprehis* (i. e. *comprehis*, vel *comprehensis*) Berol. 2. quod egregie explanavit Stat. *naribus* pro *auribus* in ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *auribus* in Reg. in

NOTE

dos. Propert. lib. iv. Eleg. 4. 'Ubi festus erat, dixere Palilia Patres: Hic primus cœpit mœnibus esse dies.'

90 *Flammās transiliet*] '*Palilia*,' ait Varro, 'tam publica quam privata sunt apud rusticos, ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum et flammās transilient, his Palilibus se expiari credentes.' Ob hoc etiam Persius '*fumosa Palilia*' dixit. Ovid. Fast. iv. 'Moxque per ardentes sti-

pulæ crepitantis acervos Trajicias celeri strenua membra pede.' Inde sadē videtur ortus mos, quo Veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die e fœno et stipulis excitatum, expiationis causa, et divinationis.

92 *Oscula comprehensis auribus*] Alii legunt, *compressis*. Hunc omnium primus locum emendavit Lilins Girardus: quod tamen quasi suum opus usurpavit Scaliger. Vide Lil. Girard.

Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
 Balbaque cum puero dicere verba senem :
 Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
 Arboris antiquæ qua levis umbra cadit ;
 Aut e veste sua tendent umbracula sertis
 Vincita : coronatus stabit et ante calix.

95

*tenerè nepoti advigilare, et vetulum blasas voces proferre cum puero. Tunc juven-
 tus re divina Deo facta super herbam recumbet, qua parte tenne umbraculum arboris
 amoveat feretur. Aut illi suis indumentis obtinent sibi umbellas sertis colligatas.*

littera scriptam erat; nempe legebatur olim *naribus*.—93 Bronkh. ex Witt. 2. Dat. et Scal. rec. malebat *vigilare*; et sic in Beroll. 1. 3. sed id verbum, ut monet Heyn. paulo aliter dicitur; nempe assiduam operam et curam alicui rei impendere, ut 'studii, famæ vigilare.'—94 *Bellaque Reg. discere verba* conj. Heins. et Heyn. ut 11. 3. 4.—95 *Tunc et operata* Par. 'al. *operata*' in marg. cod. Bern. *adoperata* in cod. Lips. et Broukh. 1. *discumbit* cod. idem Broukh. in *umbra* Vat. Heins. 1. 2. Exc. Pocc. et Perr.—96 Idem codd. cum Dat. et Berol. 4. *unda*; Berol. 1. *antiqui q. l. unda*, et in marg. *umbra*: pro *cadit*, quod testantur omnes Beroll. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. cod. Lips. Par. Bronkh. 1. 2. 3. Statiani, Thuan. Colb. Angl. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg. alii nt Corv. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. Heynius etiam in Vicent. *cadet* legi proficitur; qua de re dubitat Huschk. Broukh. revocavit *cadit*.—97 *Aut e veste sacris* Guelff. 3. Broukh. 1. Berol. 1. a marg. et sic in ed. pr. miu. *Aut cum veste sacris tendent* Venett. 1497. 1491. 1493. *Aut cum veste sua* Rom. ap. Heyn. et sic in Guelff. 1. 4. Reg. et Corv. *Aut e veste sua* cod. Lips. Par. Guelff. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Land. omnes Beroll. Exc. Pocc. et Lips. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tendit* Berol. 2. Reg. et ed. pr. min. *tendent* Bartol. Vide quæ annotavimus ad vs. 86.—98 '*Juncta V. C.*' in marg. Scal. 1. penes edi-

NOTE

Dialogo 6. Morsum puellorum in libando patris osculo luculenter exprimit Tibullus. Alludit et Plautus huic consuetudini in Pænulo cum Milphionem ita loquentem inducit: 'Sine te exorem, sine te prehendam sariculis, Sive dem suavinm.' Idem Plautus alibi: 'Prehende auriculas, compara labella cum labellis.'

95 *Operata Deo pubes*] Rem divinam Deo facere, et 'operari Deo,' idem erat apud Veteres. Vide Notus ad hujus libri primam Elegiam. Virgil. Georg. 1. 'Sacra refer Cereri lætis operatus in herbis.'

96 *Arboris antiquæ*] Conviviis lætis et festivis rivi et umbra recte conveniunt. Horat. 1. Od. 1. 'Nunc

Delph. et Var. Clus.

viridi membra sub arbuto Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.'

97 *Tendent umbracula sertis*] Per illud vocabulum, *sertis*, hic non intelligi debere fasciculos florum contendit Scaliger. Serta enim idem ipsi est, quod funiculus et restis: unde putat apud Varronem, 'sertam ducere,' idem sit, quod funem seu restem ducere: et sane longe melius colligantur tentoria et umbracula funibus, quam florum fasciculis. Adde quod apud Varronem de Lingua Lat. lib. v. 'serta,' funem significare videatur, sicut et apud Palladium pluribus in locis. Sed forsán ingeniosissimus, et acutissimus Poëta herbam quandam maxime vulgarem intelligit,

Tibul.

O

At sibi quisque dapes et festas exstruet alte

Cespitibus mensas, cespitibusque torum.

100

Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ,

Postmodo quæ votis irrita facta velit.

Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,

Et se jurabit mente fuisse mala.

Ipsa quoque collocabitur patera in medio redimita. Unusquisque vero epulas et mensas geniales, atque lectum cespitibus construit. Ibi juvenis ebrius dicit puellæ convitia, quæ tamen postea votis facta cupiat inania. Etenim ferox ille idem siccus

*****

torem: certe *Juncta* et *Vincta* fere similia sunt in codd. antiq. *Ipse*; *coronatus stabit* et *ipse calix* citat Heynius, sed ex quibus scriptis vel editis nescio: et *ipse* saltem habent cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. Reg. Corv. omnes Guelf. edd. pr. maj. min. aliæ, cui Broukh. ex Witt. 1. 2. Florent. et Sfort. substituit et ante; hoc testantur Beroll. 1. 3.—99 *Aut* unus Stat. et Berol. 4. *At tibi* Berol. 3. et Dat. *At libi* ed. pr. min. *extruat* Berol. 3. Dat. Scal. rec. Witt. 2. Par. Brix. et Venett. 1491. 1493. *extruat* Berol. 4. et Guelf. 1. 2. 4. *extruet* Beroll. 1. 2. ed. pr. maj. et Venet. 2. *extruet* ed. pr. min. et Vicent. pro *alte* in scriptis quibusdam esse ante Scaliger testatur, quod Bauer. mutari mavult in *arte*.—101 *Ingerit* Angl. 2. *Ingeret* et Beroll. 1. 3. Witt. 2. et Dat. pro *maledicta* Vulpinus malebat *mala multa*, quia Plant. et Terent. aliquoties scripserunt 'ingerere mala multa': at Plant. etiam Asin. v. 2. 77. 'quum dicta in me ingerebas.' Burm. ad Ovid. Trist. v. 10. 39. *mala dicta* e cod. Matt. affert, cui accedunt Guelf. 3. et Berol. 3.—102 Berol. 1. *qui votis*. 'Broukh. aut vulgatas habere *volet*: ego nusquam vidi.' Heyn. nec nos; sed Scal. 1. habet in marg. '*volet* V. C.'—103 Sfort. ap. Stat. *Jam ferus*, quod Vossio placuit. Nam explicat versum

NOTE

quæ Catoni de Re Rustica cap. 107. 'serta' dicitur, quam Plinius, et alii vocant 'sertam' et 'sertulam Campanam,' quod in Campania frequens maxime sit, vulgo 'melilotus' appellatur. Gramen quidem est ruri passim obvium, et ad tentoria ornanda et umbracula obliganda non prorsus ineptum.

98 *Coronatus stabit et ante calix*] Calices in conviviis coronari, hoc est, floribus redimiri, priscus mos fuit. Et qui e talibus poculis bibebant; tantisper dum ori calix admotus fuerat, coronati dicebantur, hoc est, umbrari. Sic etiam ipsam vinum coronatum et redimitum dicitur, ut apud Virgilium: 'Et vina coronant.' Interdum etiam lascivia quadam convivali in ipsum poculum spargebantur flores.

Testis Tertullianus de Carnis Resurrectione. 'At enim,' inquit, 'et calix bene sibi conscius, et de diligentia ministerii commendatus, de coronis quoque potatoris sui inornabitur, aut aspergine florum honorabitur.' Testis etiam et præsto aderit Propert. lib. II. Eleg. 24. 'Nil tibi vina nocent, Cum tua præpendent demissa in pocula sarta.'

99 *Festas extruet mensas*] Mensas festas appellat epulas publicas et solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapaticæ, et basilicum in morem, festorum dierum aut sacrificiorum causa, a rusticis concelebrari mos erat.

103 *Plorabit sobrius idem*] Qui potas et ebrius puellam convitiis et maledictis incenserit, penitentia postmo-

Pace tua, pereantque arcus, pereantque sagittæ, 105
 Phœbe, modo in terris erret inermis Amor;
 Ars bona: sed postquam sumsit sibi tela Cupido,
 Heu, heu, quam multis ars dedit illa malum!
 Et mihi præcipue, jaceo cum saucius annum,
 Et faveo morbo; tam juvat ipse dolor! 110
 Vixque cano Nemesin, sine qua versus mihi nullus
 Verba potest, justos aut reperire pedes.

plebit, et jurabit se fuisse animo male sano. Tua venia, O Apollo, nulli sint arcus, nullæ sint sagittæ, dum Cupido nudus in terris vagetur. Ars amandi fuit olim bona; at ex quo tempore Amor armis se instruxit, heu! quot hominibus ars illa incommodum attulit, ac mihi potissimum quandoquidem jam ab anno vulneratus languco, et ægritudini indulgeo, quia morbus ipse delectat me. Ægre etiam celebro Nemesin, absque qua nullum carmen potest mihi aut voces aut optos numeros inve-

superiorem 102. pro *sua* Reg. *seuæ*: Beroll. 1. 3. et Dat. *jurabit*.—105 Particulam que inseruit Broukh. ex Sfort. Statii; habent etiam Reg. et Goth. *pereant arcus* in Berol. 3. *sagittæ* in ed. pr. min. nempe apiculum prioris t in cod. unde ducta est hæc editio, extritum erat, ita ut formam antiq. lit. c induerit.—106 *Phæbe*, nec in Berol. 1. suprascr. *modo*.—107 Colb. et Thuan. *sumsit sua*: Broukh. 1. et Vicent. *tella*; alter Broukh. *bella*.—108 *Heu heu* testantur cod. Lips. Par. Sfort. et omnes alii Stat. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Heu mihi* Dat. unde patet hunc cod. haudquaquam enndem esse cum Broukh. 2. 3. ut suspicabatur Bach. in Elencho p. xxv. *Eheu* in nonnullis: *ista malum* Witt. 1. 2. Guelff. 2. 3. omnes Beroll. unus Broukh. Color. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. *ipsa* Par. *illa* testantur omnes Stat. Broukh. 1. 2. cod. Lips. Corv. Reg. Guarn. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—109 *At* Broukh. 1. unus Stat. et sic conj. Livin. *Et* Vat. Ursini: Ed. pr. maj. *At mihi p. taceo cum saucius armum*; Vicent. *At mihi p. taceo c. s. annum*; ed. pr. min. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Et mihi p. taceo*, &c. Par. etiam *taceo*. Sed *jaceo*, quod Scal. substituit, confirmatur tribus H. Voss. et Guelf. 3. 'Miram scripturam exhibet cod. Lips. *At tibi p. taceo 9 saucius annus*, i. e. *cumsaucius*.' Huschk. Sed errat Huschkius: 9 saucius nihil aliud certe est quam *cum saucius*; literæ enim n, u, et v pæne similes sunt in codd. antiq. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 289. Unus Voss. in marg. *qui*, quod placet Huschkio: ed. pr. min. et Rheg. *sau-tius*: Heyn. conj. *jaceo cum saucius arcu*, improbane Huschk.—110 *Et foreo morbum* Angl. 5. *tam* est ex emend. Broukh. quod nunc confirmant Monac. unus Stat. Goth. et Voss. 1. *cum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guarn. omnes Guelff. Corv. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. &c. *tum* in Vat. Statii, et nonnullis aliis; Stat. ipse conj. *dum* quod habent Berol. 2. et Broukh. 3. probante Heyn. *juvet* pro v. l. in Guelf. 2. *dedit ipse* Guarn. *iste* Vat. Ursini.—111 'Hicque V. C.' in marg. Scal. 1.

NOTÆ

dum ductus, *sobrius*, hoc est, non potus, siccus et jejunos gratiam delicti fieri postulat sibi, sacramento etiam interposito disculpere sese id

infectum indictumque fuisse, utpote quod mala et insana mente fecerit.

111 *Vixque cano Nemesin*] De Nemesi Tibulli amica jam supra, de qua

At tu, nam Divum servat tutela pœtas,
 Præmoneo, vati parce, puella, sacro:
 Ut Messalinum celebrem, cum præmia belli
 Ante suos currus oppida victa feret,

115

nire. Tu vero, o puella, ignosce sancto Vati, prædico tibi, Deorum enim præsidium Pœtas tuetur, ut prædicem Messalinum, ubi portabit ante currum suum urbes.

~~~~~

ap. editorem; *Usque* Par. Guarn. Zwicc. 1. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. sex H. Voss. quatuor Stat. Dat. Angli. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhcg. &c. corruptum, ait Broukh. ex *Visque*, more Italicæ scripturæ. Sed ab Ald. 2. edi cœptum est *Virque cano Nemesis*; quam lect. confirmant quatuor Voss. et locus simillimus Propert. II. 10. 32. 34. *Utque cano nemesis* ed. pr. min. *Usque* revocarunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. Sant. in Bibl. Crit. p. 87. dicit: 'Audacior quis fortasse tentaret: *Urit anor Nemesis*, ut ad hunc Tibulli versum respexerit Martial. XIV. 193. 'Usit amatorem Nemesis lasciva Tibullum.'—112 Berol. 1. *jussos*; Colb. *junctos*: unus Broukh. *reperiisse*; Guelf. 2. Beroll. 1. 3. 4. cum tribus aliis, *reperiisse*, quod H. Voss. et Bach. reposnerunt; Aoristi namque forma delectari aiant Tibullum. Cf. II. 1. 10. Ovid. Am. I. 4. 38. I. 13. 5. Art. III. 455. Mart. de Spect. VIII. 2. Post h. vs. traduxit Scal. in h. l. e seq. Elegia vss. 15-18.—113 *A tu* Berol. 4. *pœtam* Angli. 3. Aldus verba, nam *D. s. t. pœtas*, uncis circumscripsit; quidni etiam *præmoneo*? inquit Huschkius: Heynius versum interponxit, *At tu; nam dicum seruat tutela pœtas*; improbante eodem Huschki. —114 Colot. *tuo pro sacro*.—115 *Et* Stat. duo Broukh. Exc. Pocc. Berol. 2. Guelf. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ut* Guelf. 1. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. Vicent. et Rhcg. *celebres* Guelf. 1. 4. Brix. ap. Broukh. et Venett. 1491. 1493. *tum* cod. Lips. —116 *Ante tuos* Dat. *iuncta* (i. e. ut recte legi debuerat in cod. *vincta*) ed. pr. min.; *juncta* (quod sæpe scribitur *iuncta*) in Dat.; *vincta* (quod sæpe scribitur *iuncta*) in Beroll. 1. 2. 3. *ferent* Witt. 2. Berol. 1. *ferent* Beroll. 3. 4. Witt. 1. duo Broukh. unus Stat. Par. Scal. rec. Dat. Angli. 3. 4. 5. Corv. Reg. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rhcg. et Lips. ap. Heyn. *ferant* Guelf. 1. 4. et Brix. *feret* Vat. Ursini, Berol. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *geret* cod. Lips.

NOTÆ

etiam Martial. lib. I. 'Fama est argenti Nemesis formosa Tibulli,' &c.

113 *Divum seruat tutela Pœtas*] Vatribus nimirum sunt cum cœlo commercia, Numinaque divinitatem participant. Ovidius: 'At sacri Vates, et Divum cura vocatur.'

116 *Oppida victa feret*] In triumphis præferri solebant tabulæ, sive fercula, in quibus exhibebantur simulacra urbium victarum, montium et finium, atque etiam præliorum, quæ adversus hostes gesta fuerant. Hujusmodi pompæ meminit Cicero Orat. in Pison. Meminit Livius lib.

XXXVII. ubi scribit: 'Scipio Asiaticus centum triginta septem urbium simulacra in triumpho duxit.' Tacitus Annal. II. 'Vecta spolia, captivi, simulacra montium, fluminum, præliorum,' &c. illa simulacra ex argento fuerunt in triumpho Tiberii. Ut refert Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. I. in triumpho Julii Cæsaris de Galliis fuerunt ex citro: in ejusdem triumpho Pontico, ex acantho: in Alexandrino, ex testudine: in Hispaniensi, ex argento rasili. Afias ex aliis, atque aliquando ex auro.

Ipse gerens laurus; lauro devinctus agresti
 Miles, Io, magna voce, Triumphæ, canet.
 Tunc Messala meus pia det spectacula turbæ,
 Et plaudat curru prætereunte pater. 120
 Annue; sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli,
 Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

debellatas, armorum fructus. Ego ipse gestans lauros, sylvestri lauro obstrictus miles clara voce cantabo, Io triumphæ. Tunc meus Messala genitor præbet populo pia spectacula, et gratuletur curru transeunte; exaudi vota nostra, o Phœbe, ita tibi sint crines incædui, ita tua soror tibi semper pudica permaneat.

Berol. 1. a marg., unus Stat. et Colot. gerent alter Stat.—117 *Ipse parens* in Venett. Angl. 2. 4. Beroll. 1. 2. 3. Colb. unus Broukh. Dat. Vat. Ursini, et Guelf. 2. exhibent *lauros*, et ita Pighius ad a. 758. Formam *laurus*, quod testantur Guelf. 1. 3. 4. Berol. 4. Witt. 1. 2. duo Broukh. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis, nobiliorem esse altera, *lauros*, monuit H. Vossius: *laurum lauro* Venett. 1491. 1493. *devinctus et ipse* Colb.—118 Berol. 4. *triumphæ* pro *canet*, quod exhibent omnes Beroll. Guelf. Reg. Corv. Witt. 1. 2. duo Broukh. Colb. omnes Stat. Vatt. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Scal. rec. et vet. Dat. Exc. Falc. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. alii, *canam* e conj. reposuit Scaliger: 'in quod et ipse incidit, quodque et nunc verum esse arbitror; si modo illa, *Ipse gerens* aliquam vim habere debent. Alioquin interpolationem muto: *cum....victa feret Ipse gerens laurus: Lauro d. a. Miles.... canet*. Jam merus lus est, mutare hæc velle, ut scribatur, *Ipse geret laurus*, scilicet Messalinus. Possit sane et hoc scribi.' Heyn.—119 *Tum e libris nonnullis* Stat. Beroll. 1. 3. Zwice. 1. 2. Dat. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. aliisque, cum Broukh. Vulp. et Voss. reposuit Bach; *Dum* habet ed. pr. maj. *Tunc* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. min. Langermannus sua mavult pro *pia*.—120 *Et placeat* cod. Lips. et a marg. *plaudat*: in uno Stat. *prætereunte parens*. 'Noluit Poëta id, quod alicui in mentem veniat, ' *Et plaudat* (sive *plaudant* sc. turba) c. p. patri.' Heyn.—121 *Annue* Par. et sic in ed. pr. maj. *sic sint intonsi tibi* Beroll. 1. 3. *sic tibi sit intonsi* Berol. 4. et in marg. *sic*.—122 *Sit tua p. sit tibi* Berol. 2. *Sic tibi p. sit tua* Angl. 2. *perpetua* cod. Lips. Par. unus Voss. et Ald. 1.

NOTÆ

117 *Ipse gerens laurus*] Victoris insigne laureos ramos sibi milites præferebant currum triumphantis sequentes. Festus ait: 'Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,' &c.

118 *Io, magna voce, triumphæ, [canet] canam*] Milites ita ramis laureis ornati *Io triumphæ* inclamabant, qua vociferatione fausta omnia bona augurabantur, et victori Duci, et Reipublicæ. Nonnulli porro legunt, *ca-*

net, hoc est, *ego ipse canam*, &c.

121 *Annue; sic tibi sint*] Post preces factas Poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus Deos demulceant, et ad preces exaudiendas alliciant, per earum rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem. Quod quidem hac particula, *sic*, fieri solitum observavi. Tibullus lib. III. Eleg. ultima: 'Candide Liber ades, sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincta feras.'

ELEGIA VI.

CASTRA Macer sequitur; tenero quid fiet Amori?

Sit comes, et collo fortiter arma gerat?

Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent

Æquora, cum telis ad latus ire volet?

Macer militiam sectatur, quid eveniet blando Cupidini? Si, ut cacula, militis ille erit assecla, et impigre cervice portabit arma, et cum jaculis ad latus heri incedere cupiet, sive longum terræ iter, sive maria fluctuantia agent hominem: o

Eadem in edd. pr. maj. et min. præfixa est inscriptio, *Ad amorem*: addit Vicent. ut revocet *Macrum sequentem castra, seque spe Nemesis teneri dicit.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *mater.* Ducta hæc lectio est e libris, ætate præcedentibus illos, qui substituerunt *Venus*, ut Colb. et Colot. Sed jam Vicent. habet *macer*; ed. Lips. ap. Heyn. *mr.* Porro cod. Lips. exhibet *tenero q̄s fecit amori.* Colb. *misero.*—2 Si unus Broukh. *Sit* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 3. 3. Colb. tres Palatt. Vat. Heinsii 1. 2. 3. 4. Scal. rec. et vett. Dat. Angli. 1. 2. 3. 4. 5. *gerat* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Colb. tres Palatt. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *ferat* Witt. 1. 2. unus Stat. Dat. Reg. Angli. 3. 4. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. Scal. correxit, *Si comes, et c. f. a geret, Et....ire volet: Ure quasso, &c.* continuato sensu usque ad *otia liquit*, et ad *Macrum omnia refert*, contorta et impedita ratione. Heyn. emend. *Si comes e collo fortiter arma geret.*—3 Guelf. 2. Voss. 4. et Berol. 2. *terret* pro *terræ*: hinc nata altera lect. ed. pr. min. *ducunt* pro *ducent*; sed recte conjunguntur tempora *ducent* et *volet*: Angl. 2. exhibet *ducant.* Sfort. *mala* pro *vaga*.—4 Muretus vitium inesse putabat *ꝛꝛ*

NOTÆ

1 *Castra Macer sequitur*] *Macrum* familiarem suum in militiam relicta puella proficiscentem a proposito deterri per Amorem cupit Tibullus. Tum in corruptos sui sæculi mores et luxum invehitur. *Macer*] Fuit ille Macer Veronensis, qui libros scripsit de Avibus, de Serpentibus, et de Herbis. Testatur id Ovid. Trist. 11. 'Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque nocet serpens, quæ jnvet herba, Macer.' *Tenero quid fiet Amori*] Sic frequentissime dixerunt optimi lectissimæ Latinitatis Auctores. Plaut. 'Quid fiet mihi postea?' Cicero: 'Diodoto quid faciam?'

2 *Sit* [*Si*] *comes*] Alii legunt: *Sit comes, et collo fortiter arma gerat*, non

geret; huncque sensum efficiunt: *Macer* dedit militiæ nomen, quid interim fiet Amori, cui videtur renuntiassæ? Sit omnino miles, et impigre militiæ labores omnes toleret. Amor interim individuus comes ab eo nunquam discedat, et contemptum sui in errore probe ulciscatur. Nos vero sic Poëtæ sententiam procedere putamus: Si *Macer* vult esse armiger, et comes, et assecla, et velut cacula cum telis sequi militem, vel ducem herum, o Amor, ure eum, &c. Hoc nempe scripsit Tibullus in invidiam vitæ militaris; *Macrumque esse caculam* potius quam militem facete dixit.

4 *Ad latus ire volet*] Milites ad bellum proficiscentes ducebant secum

Ure, puer, quæso, tua qui ferus otia liquit, 5
 Atque iterum erronem sub tua signa voca.
 Quodsi militibus parces, erit hic quoque miles,
 Ipse levem galea qui sibi portet aquam.

puer, oro, inflamma enim, qui inhumanus deseruit otium tuum, et rursus reduc vagum illum sub tua vexilla: quod si militibus indulgebis, et is ipse miles erit, qui sibi

ire, et reponere ad latus ille volet; et hanc emendationem admisit Vulpus, refutavit Heynius, præsertim cum sic parum commode Amor arma simul fortiter collo gerere et ad latus volare diceretur. Eodem incommodo laborat Heinsii conj. ad latus usque volet. Omnes omnium libri testantur ire.—5 Beroll. 1. 3. puer otia, et in marg. 1. ferus: Par. Witt. 2. Broukh. 1. ed. pr. min. Venet. 2. et Rheg. ocia; Witt. 1. octia; ed. pr. maj. et Vicent. ocia linquit; unus Stat. habet etiam linquit.—6 Pro erronem quatuor Palatt. exhibent heroem; unus Palat. extorrem; alter Palat. Scal. rec. Angl. 2. Dat. Berol. 4. et Rheg. ap. Broukh. errorem; unus Stat. Et verum erronem, quod Berol. 1. habet a marg. hinc Passer. faciebat, Et veterem erronem; in Goth. Et iterum erronem; nihil similis in libris scriptis deprehenditur syllabis it et a. Hæc scripturæ diversitas suspicionem iniecit H. Vossio, falsam esse lectionem vulgatam, ut quæ partim insolita significatione adverbii iterum pro retro laboret, partim etiam sono auribus molesto. Intulit ergo invitis codd. Erronemque retro. Heins. porro et Broukh. conjectura malebant sub sua signa: pro signa Reg. habet juga; Guelf. 2. iustra; Scal. rec. regna; Angl. 2. castra.—7 Florent. Stat. parcis; forte verius, inquit Heyn. hinc Passer. fecerat, parsis, i. e. peperceris; Guelf. 3. et Monac. parcas, (quod reposuerunt H. Voss. et Bach.) sed in Guelf. 3. syl. es superscripta. Vulgatam satis confirmant vs. 3. 4. et exempla quæ collegit Huschk. ad 1. 4. 65. eris hic Rom. et Venett. ero et hic conj. Dous. P.—8 Ipse levi galea Florent. Stat. Berol. 4. et Guelf. 2. hoc probatum Broukh. et Vulpio: Ipse levem g. q. s. p. aquam, quod ex omnibus fere libris et edd. revocavit Heyn. confirmavit aliquot aliorum poetarum exemplis Vossius, ut Hor. 1. Ep. 16. 17. Ovid. Fast. v. 662. portat Beroll. 1. 4. et Guelf. 2. a m. sec. potet Venett. 1491. 1493. et Aldd. portet omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 8. Exc. Pocc. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 2. 3. 4. et Angl. 5. a m. pr. Beroll. 2. 3.

NOTÆ

servos, quos caculas vocant, fustibus et clavis ligneis armatos ad ipsorum tutelam, qui etiam ad latus heri sui arma ferebant. Plantus: 'Video caculam militarem me futurum.'

5 Puer] Cupido Dens Amoris, qui puer nudus, alatus, cæcus, et pharetratus fingitur, juxta illud vulgare: 'Cæcus, et alatus, nudus puer, et pharetratus.' Catullus in Argonauticis, seu in Epithalamio Pelei et Thetidis: 'Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces.'

6 Otia] Venus enim et Amor amant otia, præcipuumque Amoris reme-

dium, militare est, et res agere. Ovid. Rem. Am. 'Otia si tollas, periire Cupidinis arcus, Contemtæque jacent, et sine luce faces.'

6 Erronem] Alii legunt, heroem; alii, extorrem, quod non est aspernabile.

Sub tua signa voca] Amatorum et Amoris otium et nugæ militiæ quoddam genus est: unde et Ovid. Art. Am. lib. III. 'Militiæ species Amor est, discedite segnes, Non sunt hæc timidis signa petenda viris.'

8 Qui sibi portet aquam] Plures legunt, potet, galeamque dicunt esse

Castra peto: valeatque Venus, valeantque puellæ!

Et mihi sunt vires, et mihi facta tuba est.

10

Magna loquor: sed magnifice mihi magna locuto

Excutiunt clausæ fortia verba fores.

Juravi quoties, rediturum ad limina nunquam!

Cum bene juravi, pes tamen ipse redit.

Acer Amor, fractas utinam, tua tela, sagittas

15

Illicet, extinctas aspiciamque faces!

Tu miserum torques; tu me mihi dira precari

Cogis, et insana mente nefanda loqui.

Jam mala finissem leto; sed credula vitam

Spes fovet, et fore cras semper ait melius.

20

aquam vilem casside gerat. Ego etiam militiam sequor; facessat Venus, facessant et puellæ. Mihi quoque robur est, mihi etiam buccina apta est. Magnifica dico: et mihi magnifica superbe locuto janua obsecrata dejicit magna dicta. Quam aspe jurari me nunquam reversurum ad ardes puellæ? Nihilominus postquam multum juravi, pedes ipsi illuc regrediuntur. O asper Cupido, utinam videam arma tua, scilicet tuas sagittas disruptas, si fas est, et tadas tuas extinctas. Tu me infelicem crucias, ipse tu impellis me imprecari mihi execranda, et furenti animo nefarias proferre. Plerique vitæ miseras morte terminarent; sed credula spes alit vitam,

~~~~~

Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—10 Muretus paucorum codd. auctoritate recepit *grata tuba est*. Habent hoc Exc. Perr. Pocc. et Broukh. et Vat. Heins. 2. Sed alterum bemistichium, *Et mihi sunt vires* hand dubie requirit et *mihi facta tuba est*, i. e. et mihi convenit res militaris, et ego sum factus, natus idoneus armis. *facta* habent Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. sex Palatt. Angl. 3. 4. 5. alii. In nullo libro desideratur *est*.—11 Exc. Lips. *parce locuto*: Hamb. *verba locuto*: Ask. Beroll. 1. 3. unus Stat. Witt. 2. et Dat. *magna loquenti*.—12 In Exc. Vat. Heinsii *grandia* ex interpretatione.—13 Cod. Lips. *quociens relictum*.—14 Quom Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *inde* Witt. 1. Magnas turbas hic movit Scaliger. Primum vs. 15-18. retraxit ad sup. Eleg. inter vs. 112. et 113. Porro subiecit hoc loco post illa, *pes tamen ipse redit*, vs. 33-60. ex lib. II. Eleg. 3. *At tu quisquis is es*: et in iis finivit Elegiam hanc, *Barbara gypsaos ferre castasta pedes*. Tum novam eamque septimam Elegiam orsus est cum verbis, *Finirent multi leto mala: credula vitam, &c.*—16 *Scilicet* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angl. 2. 3. 4. Par. cod. Lips. *Si licet* Berol. 2. Broukh. 2. 3. et Angl. 5. *Illicet* Broukh. ex emend. Heins. et cod. Scheff. reposuit; idem testantur Vindob. et Voss. 3. —17 Reg. Corv. Witt. 2. unus Broukh. Angl. 5. et omnes Beroll. *dura pro dira*; unus Stat. *cura*, unde ipse *dura* faciebat; *dira* habent Witt. 1. duo Broukh. cod. Lips. Par. alii.—18 *Cogis et in sana* Rheg. *nefanda* cod. Lips.

NOTÆ

militis poculum. Unde Propertius: 'Potabis galea fessns Araxis aquam.' Puto tamen cum antiquis Codicibus legendum, *portet*, juxta illud Clandiani de Consulatu Honorii, lib. III. 'In galea portare nives.'

10 *Mihi facta tuba est*] Alii legunt, *mihi grata tuba est*.

12 *Clausæ fortia verba fores*] Amantibus usque adeo molesta est exclusio, ut nihil putetur in amore gravius. Hic vero notatur amantium instabi-

Spes alit agricolas; spes sulcis credit aratis

Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

et dicit continuo cras melius futurum esse. *Spes fovet aratores, spes committit cultis agris sementem, quam terra larga cum usura restituat. Ipsa spes capit aves*

~~~~~

Par. ed. pr. maj. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *puenda* Colb.—19 *Finirent multi leto mala: credula, &c.* Exc. Scal. quod melius ait ille, atque adeo novæ inde Elegiæ initium fecit; eum secutus est Broukh. Nostram lectionem testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Beroll. 3. 4. omnes Statiani, quinque Palatt. omnes Angl. Exc. Vatt. Heins. 1. 2. 3. 4. et Vat. Ursini: *Jam mala fovissem leto* Dat. et Beroll. 1. 3. *Jam data fuisset* Guarn. *leto* ed. pr. maj. *credula* Berol. 3.—20 Nostram structuram testantur omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. duo Stat. Albertus de Eyb in *Margarita Poëtica* p. 61. Dat. Angl. 3. 4. Par. cod. Lipa. Reg. Corv. Guelf. 2. Guarn. decem ap. H. Voss. (e quibus unus *forte* pro *fore*, unus item *erit* habet pro *ait*.) et ed. pr. maj. *semper cras fore ait melius* Goth. ap. Voss. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol. probante Dousa. Alterum verborum ordinem, scilicet, *melius cras fore semper ait* exhibent Angl. 5. Zwicc. 1. 2. Guelf. 2. a marg. Venet. 2. Rom. an. 1475. Vicent. Rheg. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. &c. ad Heynianam usque recensionem: hunc revocarunt Voss. et Bach. ‘Versus affraginosus, si non numero, at tamen verborum collocatiōe. Male *melius* sententiæ præponitur, quod rectius in altera lectione, ut res ipsa, suspenditur. Sed etiam numerus suspectus. Auribus, inquit, (Vossius,) hic versus magis blanditur quam ille: audio. Sed fallax est istud aurium judicium, tanto hoc loco fallacius, quanto sæpius accidit Tibullo, ut numeri, ad nostrum sensum duriores, quos ille admodum frequentat, mutarentur ab interpolatoribus in meliores. Exempla vide ap. Heyn. (cf. i. 1. 50. i. 5. 62. ii. 1. 8. ii. 3. 40. et Broukh. ibid. ipsi ii. 6. 22. item ii. 6. 32. iii. 6. 10. iii. 6. 48. et Broukh. ibid.) Ergo fortasse assumenda est lectio ed. pr. min. Nullo modo. Nam ut in illa structura *melius*, ita in hac *semper* minus accurate præpositum, nec bene divisum est ab *ait*; verbum autem *fore*, in quo haud dubie magna hoc loco vis inest, ita rursus collocatum video, ut pæne totum absorbeat. Omnes veritatis numeros explet, sive librorum auctoritatem spectes, sive verborum colloca-tionem, sive denique consuetudinem Tibulli, lectio ed. pr. maj. quam post tot annorum decursum sanissimo judicio restituit Heynius.’ *Huschke*.—21 Heins. ad Sab. Ep. iii. 91. *pax sulcis*. Berol. 4. et Ald. 2. *aratri*.—22 Berol. 1. et Ask. *quæ ut*; Berol. 3. *q ut*: cod. Lipa. *femore reddit ager*; etiam Voss. 5. *reddit*; Par. *reddet*. Hunc versum imitatione adumbravit Ovid. Rem. Am. 174. ‘Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager:’ unde Heins. l. c. correxit,

NOTE

litas, qui nunc aliud sibi proponunt, nunc aliud eligunt.

19 *Jam mala finissem leto* [*Finirent leto multi mala*] Plures legunt: *Jam mala finissem leto: sed credula vitam Spes fovet, &c.* Nemesin suam ne se præstat inexorabilem rogat, et Phrynes lenunculæ calliditatem de- testatur.

20 *Spes fovet*] Ad Tibulli fere men- tem Ovidius: ‘Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.’ Nam

sola spe lactantur mortales, quæ justitia, fide, pietate, ceterisque vir- tutibus in Cælum fugientibus inter homines sola remansit. Unde illud ex Theognide: ‘Spes Dea, quæ gen- tes falsa dulcedine semper Pasceret, in terris sola relicta fuit.’ Spes au- tem credula dicitur, quod amatores faciat credulos de meliori fortunæ eventu.

22 *Fœnore*] Id est, reditu: fœnus enim hic est terræ proventus.

Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,

Cum tenues hamos abdidit ante cibus.

Spes etiam valida solatur compede vinctum; 25

Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Spes facilem Nemesin spondet mihi; sed negat illa.

Hei mihi, ne vincas, dura puella, Deam!

Parce, per immatura tuæ precor ossa sororis;

Sic bene sub tenera parva quiescat humo. 30

laqueo, et pisces calamo, ubi antea exiguos uncus esca occultavit. Spes quoque subleat constrictum firmis compedibus. Crura ipsi catenis resonant, tamen cantat inter laborem. Spes Nemesin mihi benignam promittit: at illa detrectat. Heu me! o puella sæva, ne superes Divam. Indulge, rogo te, per ossa præmatura tuæ sororis. Ita placide tenera requiescat sub molli terra. Ipsa mihi veneranda est;

quæ nullo, improbante Bach; etiam Ovid. Fast. i. 694. 'ingenti sænore' dixit.—23 Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. arundine.—24 Quom Berol. 3. Dat. et unus Broukh. hamos addidit an cibus, i. e. æte, vel ante. Liber unus Broukh. in marg. arte; sic Burm. ad Propert. ii. 25. 50. et sic in marg. Scal. 1. ap. editorem, scilicet, 'arte V. C.' hoc receperunt Bauer. et Voss. interpretantes 'dolo,' ut ap. Liv. i. 15. et Ovid. Met. xv. 473. Scribit tamen Huschk. Mirum, nulli dum editori in mentem venisse, hoc reponere, illud repudiare. Nam res ipsa loquitur. 'Fallaces' etiam cibos hos vocat Ovidius. Nimirum homines isti, pro simplicitate sua, existimarunt, piscatorem hamos cibo abdentem, hoc ipsum arte, i. e. fraude efficere, nec opus esse artem arte cumulare vel abdere. Vicent. amos. Heins. tentabat, Cum tenues hamos subdidit ante cibos. Sed cf. Ovid. Rem. 210. et Met. xv. 476.—26 Cornua sonant Guelf. 1. et Venet. Arma sonant in aliis: et canit Reg. intus opus Angl. 2.—27 Cod. Lips. Par. et edd. pr. maj. et min. Nemesin.—28 'Lectionem Heu mihi nescio an primum Heynius intulerit. Ego in nulla ante eum curata editione invenio, et, quod plus est, in nullo libro scripto. Par. Hey mihi, i. e. Hei mihi; cod. Lips. Hei mihi: ita edd. pr. etc. Theodorus Marcilius ap. Hor. Epod. xi. 7. corripbat Heu mi, sive Heu mihi, pro Heu me: Credo, ait Benth. quia alicubi apud Plant. sic editum est: sed nihil mutandum. Recte. Ad extremum addit vir summus: Græci tamen ὄμοι casu dativo efferunt. Mirum. Nonne etiam Latini scribunt Hei mihi? immo perpetuo scribunt Hei mihi, Heu me. Libri meliores non variant, quia omnes consentiunt apud Propert. i. 3. 38. iidem constanter alibi exhibent Heu, exhibituri etiam, nisi fallor, Heu me, si hac formula unus esset Propertius.' Huschk. Pro dura Laud. lenta, quod reposuit H. Voss. improbante et contra pugnante eodem Huschkio: unus Stat. et Guelf. 2. bella: Voss. 3. non vincas pura puella.—30 Guelf. 1. sub terra; Santen. in Bibl. Crit. P. iii. p. 87. conj.

NOTÆ

23 *Arundine*] Hamis calamo infixis. Hamus autem est species unci curvi et parvi, cui esca piscibus objicienda affigitur.

25 *Compede vinctum*] Compes vinculi genus est, cujus arctura vinciebantur rei, captivi, et servi ad ergas-

tula missi, atque etiam fossores, qui semper vincti et compediti erant. Juvenalis Sat. ii. 'Squalidus in magna fastidit compede fossor.'

28 *Deam*] Spem nempe, quam non secus ac Fortunam Deam fecerunt. Ædis Spei in foro Olitorio neminit

Illa mihi sancta est; illius dona sepulcro

Et madefacta meis sarta feram lacrymis;

Illius ad tumulum fugiam, supplexque sedebo,

Et mea cum muto fata querar cinere.

Non feret usque suum to propter flere clientem;

35

Illius ut verbis, sis mihi lenta, veto:

munera ipsius tumulo inferam, et flores irrigatos lacrymis meis. Ad ipsius sepulcrum confugiam, et venerabundus assidebo, et deflebo cum illius Manibus tacitis sortem meam. Non patietur me suum clientem semper plorare tui causa. Ut mihi

sub tenui: Vat. Heins. 1. sancta pro parva: Reg. quiescit.—31 Illa modo sancta est cod. Lips.—32 Par. ferant; cod. Lips. et ed. pr. min. sarta feram; ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. sarta gerat; Vicent. geram.—34 Angl. 2. facta querar.—35 Beroll. 1. 3. tuum: Cod. Lips. fere; unus Voss. fere; Berol. 4. foret u. s. te p. ferre.—36 Illius et Angl. 2. 'Potest vero hic versus dupliciter construi: Illius verbis veto; ut sis mihi lenta; quod exemplum esset structuræ hujus verbi, quale se invenisse ullum negabat Perizon. ad Sanctii Minerv. p. 813. vel etiam: Illius ut verbis, h. e. tanquam ejus verbis: veto sis pro, ne sis.' Heyn. At veto ut sis mihi lenta Latinitati repugnare ait Huschk. Vide Hor. II. Sat. 3. 187. et III. Od. 2. 26. Broukh. 1. fortasse etiam unus et alter Stat. cum Ald. 2. Gryph. et Plant. dura, quod nulla habet editio antiqua: lenta revocavit Scal. idque testantur cod. Lips. Par. omnes Beroll. duo Broukh. Witt. 1. 2. unus Stat. Scal. rec. Dat. Angl. 3. 4. 5. et

NOTE

Cicero, quam fulmine dicit ictam. Ovid. de illa Dea: 'Hæc Dea, cum fugerent sceleratas Numina terras, in Dis invisæ sola remansit humo.'

29 *Per immatura ossa*] Hoc est, per sororem tuam ante tempus in ossa et cadaver conversam; seu per mortem sororis tuæ intempestivam, et ante diem venientem. Sic Propert. lib. III. dixit: 'Per te immaturum mortis adimus iter.'

30 *Sic bene sub tenera parva quiescat humo*] Vita functis placidam quietem, terramque levem et mollem precabantur. Vetustæ testantur Inscriptiones, passimque Poëtæ, alique Scriptores. Ovid. de Tibulli obitu: 'Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna, Et sit humus cineri non onerosa tuo.' Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

31 *Dona sepulcro*] Quæ tumulis

mortuorum offerebant, vel rogo cum cadavere comburenda injiciebant, munera dicebant. Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

33 *Supplexque sedebo*] Solenne erat et nsitatum lugentibus mortuos, ad sepulcrum sedere. In sacris Codicibus Ezechielis cap. 8. 'Ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Propert. lib. III. Eleg. 14. 'Afferet huc unguenta mihi, nertisque sepulcrum Ornabit custos ad mea busta sedens.'

35 *Te propter flere clientem*] Cultorem. Cliens est, quasi 'coliens,' a 'colens' dictus. Se clientem vocat sororis Nemesi, quod ejus olim amoribus, sicut Nemesi fuerit deditus, et quod eam præterea jam fato functam veneretur, maximisque prosequeatur honoribus.

Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,

Mœstaque sopitæ stet soror ante torum,

Qualis, ab excelsa præceps delapsa fenestra,

Venit ad infernos sanguinolenta lacus.

40

Desino, ne dominæ luctus renoventur acerbi.

Non ego sum tanti, ploret ut illa semel.

Nec lacrymis oculos digna est foedare loquaces.

Lena nocet nobis; ipsa puella bona est.

Lena vetat miserum Phryne, furtimque tabellas

45

Occulto portans itque reditque sinu.

lenis sis ipseis verbis deprecor; ne ejus umbra a te contempta immittat tibi nova insomnia, ac soror tua dormienti tibi obversetur ante lectum, qualis ruens præceps ex alta fenestra cruenta adiit ad Stygios Lacus. Sed his abstinco, ne dolor sævus amicæ recrudescat; non ego tanti sum, ut ipsa vel sæmel fleat. Neque merita est argutos ocellos fletibus maculare. Ipsa est benigna fœmina, sed lena nobis obstat. Phryne lena infelicem me prohibet, et ipsa clam ferens arcano gremio literulas it et

omnes edd. ante Ald. 2.—37 *Et tibi* Colb. *Nam tibi* Guelf. 1. 4. Brix. et Venett. 1491. 1493. *Non tibi* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *Nec tibi* Beroll. 1. 4. et cod. Lips. *Nunc tibi* Rom. *Nec mihi* Berol. 3. *Ne mihi* Dat. *nova somnia*, i. e. quæ cum aliquo terrore animum percellunt, exhibent Witt. 2. unus Stat. Exc. Perr. et Voss. 1. 2. 3. cum edd. 8cal. Broukh. Voss. et Bach: *nova semina* (i. e. *semnia*, et recte *somnia*) Berol. 1. Sed cf. Virg. *Æn.* v. 840. Tibull. i. 5. 13. iii. 4. 95. et Hom. *Od.* T. 87.—38 *Mixtaque...* *thorum* cod. Lips.—39 Berol. 2. *elapsa*: unus Stat. *sagitta pro fenestra*.—40 *Ed.* pr. min. *ad infernas*.—41 *Desine* duo Stat. Colb. et ed. pr. maj. *Desinam* in uno; *Des modo ne* in cod. Lips.—45 *Lena necat* Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini, quod reposuerunt Broukh. et Heyn. *vetat*, quod illo simillimum est in codd. exhibent omnes Angll. et Beroll. Par. cod. Lips. novem ap. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Lena vetat* Berol. 4. *hirne* Berol. 1. *phirne* Beroll. 2. 3. Par. ed. pr. maj. et Rheg. *fyne* cod. Lips. *phryne*, vel *Phryne* ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *fyne* Vicent. Muretus reformavit *Phryne*, quod testatur Berol. 4. *Lena vetat miserum recipi* Exc. Perr. et Pocc. *tabellas* Berol. 3.—46 *Occulto positas* Berol.

NOTÆ

37 *Somnia*] Nocturnæ sunt apparitiones et spectra, quæ homines perterrefaciunt.

38 *Stet soror ante torum*] Nemesis quippe soror, de qua noster Poëta, cum e fenestra præceps decidisset, e vita repente excessit; ut statim subjiçitur: *Qualis ab excelsa præceps delapsa fenestra*.

40 *Venit*] Ivit, adiit.

43 *Oculos foedare loquaces*] Internos animi sensus loquuntur oculi inprimis amantium, maximamque vim habent

vocis, unde 'loquaces' seu 'arguti' dicuntur. Cicero: 'Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus, loquuntur.'

45 *Lena vetat miserum Phryne*] Quidam legunt, *necat*. Phryne idoneum est lenæ nomen; Phryne enim quondam fuit scortum Athenis celebre, quæ cum amatoribus pacta est se labefacturam Xenocratis constantiam.

Furtimque tabellas] Ancillæ ceteræque fœminæ solebant, sicut et nunc, tabellas, literulas, seu libros amato-

Sæpe ego, cum dominæ dulces a limine duro

Agnosco voces, hæc negat esse domi.

Sæpe, ubi nox promissa mihi est, languere puellam

Nuntiat, aut aliquas extimulasse minas.

50

Tunc morior curis, tunc mens mihi perdita fingit,

Quisve meam teneat, quot teneatve modis.

Tunc tibi, lena, precor diras. Satis anxia vives,

Moverit e votis pars quotacumque Deos.

redit. Non raro quando ego suavem amicæ vocem ab ostio audio, inficiatur hæc ipsam esse domi. Frequenter, postquam pacta est mihi nox, monet puellam ægrotare, aut reformidasse aliquas comminationes. Tum angoribus exanimor, tum animus vecors mihi effingit, vel quis meam puellam teneat, vel quot modis teneat. Tum te, o lena, diris deoroo. Abunde curis gravata, et miseriis afflicta vitam degas; utinam quantulacumque portio e meis votis Divos commoverit.

1.—47 Pro duro, (quod exhibent Exc. Lips. et Pocc. Laud. Colot. Vat. Heins. 2. Angl. 2. 5. Guelf. 1. plures ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rhag. et Venett.) *diro* habent cod. Lips. Par. Guelf. 2. Hamb. omnes Beroll. Goth. alii, idque primum Ald. reposuerunt.—49 Witt. 2. unus Bronkh. duo Stat. Angl. 5. Corv. et cod. Lips. *nox mihi promissa est*. Edd. omnes vulgatam structuram exprimunt, servato verbo *est*, quod aberat ab uno Broukh. et Berol. 2. *permissa* in Reg.—50 Beroll. 1. 2. 3. Colb. Broukh. 3. Dat. et Ask. *perituisse*; Angl. et Berol. 4. agnoscunt *extimuisse*, quod firmatur Ovid. Her. xvii. 83. 'Et sæpe extimui, ne vir mens illa videret.' cf. Tibull. ii. 3. 68. et Propert. iii. 11. 42.—51 *Tum m. c. tum* H. Voss. *Tunc m. c. tunc* cod. Lips. Par. Beroll. et ed. pr. min. *sed mens* Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhag. *tunc mens mea* Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. *tum mens mihi* omnes Stat. et *mens* faciebat Heins. *mea* pro *mihi* habent etiam unus Broukh. et Colb. 5. *perdita* cod. Lips. forsitan pro *com perdita*: Angl. 2. *fugit pro fingit*.—52 Berol. 2. *Quine m. t. quotque teneatque*: Cod. Lips. *quod teneatve meam*, et in marg. *mōis*: unus Bronkh. et Reg. *teneatque*.—53 *Tum* H. Voss. *diras satis anxia vivas* cod. Lips. Par. et Venett. 1491. 1493. *dure satis anxia vivas* ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rhag. *dire satis anxia vivas* unus H. Voss. *dira* Guelf. 3. sed ascriptum *as*; unus H. Voss. et ed. pr. min. *dira*: *satis anxia vivas*. Heins. emend. *fati anxia* pro *satis anxia*, scilicet quia Silius Ital. ix. 450. hac formula usus est, vel etiam quia adverbium *satis* non bene adjectivo adjungi putavit. Hoeufftius Perice. Crit. p. 222. scribit: 'Mallem Broukhusius sententiam versus majore non absolvisset; cum minore rectius conjunxit Heyn. manifeste enim subintelligitur *si in moverit*; quo sensu videri posset poeta scripsisse *vivas*.' Huschk. addit: 'Hoc ab illo dubitanter positum, mihi prorsus nullam dubitationem habere videtur. Hoc exigit temporum consecutio, si *moverit*, *vivas*, vel *pars quotacumque moverit*, *vivas*; alterum, si *moverit*, *vivas*, merum est scripturæ mendum.' Vide Wyngarden Act. Soc. Traj. p. 193.—54 Cod. Lips. *cotacumque*. In fine hujus libri in Par. hæc leguntur, *Albii Tibulli poeta illustris liber secundus explicit. Incipit liber tercius ad Neæram anasiæ suam*. In ed. pr. min. finis libri novique initium significatur ita, *Liber secundus explicit: incipit tertius*.

NOTE

rios, et alia scripta arcana sinu suo tabellas, Quas tegat in tepide fasciæ gestare. Ovid. Art. Am. lib. iii. lata sinu.'

'Conscia cum scriptas possit portare

ALBII TIBULLI

ELEGIARUM

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MARTIS Romani festæ venere Kalendæ ;
Exoriens nostris hinc fuit annus avis.

Kalendæ celebres Romani Martis advenerunt, unde nostris quondam majoribus

‘Adhuc Tibullus suos ipsos amores cecinit. Nunc progreditur ad celebrandos aliorum sive veros sive fictos amores, Lygdami et Neæræ libro tertio, Cerinthis et Sulpiciæ libro quarto.’ *Huschk.* Librum tertium Lygdamo Vossius, quartum Sulpiciæ aliisque auctoribus tribuit Heynius. In Gueff. 2. ascriptum est, *Hic liber est de amoribus Lygdami et Neæræ.* Etenim Tibullus amavit solam Deliam et Nemesin: quod Ovidius ostendit. In cod. Lips. *Ad Neæræ suam*: ed. pr. maj. *Ad Neæræ amasiam suam Liber III.* Sed notabilis est observatio V. D. ad marg. Vicent. in Bibliotheca Gotting. ‘Hic liber inscriptus videtur Lygdami nomine, qui amabat Neæræ. Alioquin Tibulli solas duas, Deliam et Nemesin, agnoscit Ovidius.’ Nempe putavit V. D. librum Tibulli tertium Lygdami nomine inscriptum fuisse ad eum fere modum, quo liber Propertii primus putatur Cynthiae. *Huschk.* conj. inscriptum fuisse *Epistolæ*; nam hic Epistolæ scribuntur *ad Neæræ, ad Familiares.* Conjecturam suam confirmant notationes quædam cod. Par. Elegiæ libri tertii sextæ, id est, ultimæ, cui in hoc cod. annectitur Carmen libri quarti XII. *Ne tibi sim, mea lux, &c.* hæc addita est Nota: ‘Repetuntur hi tres versus (hæc tria disticha) infra in fine libri, Epistola: *Estne tibi,* in fine Epistolæ.’ Nimirum ‘in fine Epistolæ’ propterea, quod hic etiam cod. Carmen XII. annexum exhibet Carmini XI. Jam huic Carmini XII. hæc ascripta sunt verba: ‘Habentur hi tres versus supra eodem libro circa medium Epistola: *Si mihi difficile est,* in fine Epistolæ.’ Nempe ‘eodem libro’ scripsit Grammaticus, quia liber III. et IV. unum in hoc cod. constituunt librum, ut verba ‘circa medium’ sumenda sint pro, circa medium librum tertium. Medium autem circiter locum universæ hujus farraginis obtinet Elegia libri, quem nos dicimus, tertii sextæ, a cujus versu 33. *Si mihi (Hei mihi) difficile est, &c.* nova vel separata incipit in hoc cod. Elegia, quam Grammaticus vicissim Epistolam appellat. In Exc. Perr. *Hic liber inscriptus videtur Lygdami nomine, qui Neæræ amabat. Nam et Ovidius Amicis Tibulli duas agnoscit, Deliam et Nemesin.*—1 *Kalendæ* ed. pr. min. cum Par. *Calendæ* ed. pr. maj. cum cod. Lips. Vide Quintil. I. 4. 9. I. 7. 10. et Diomedem p. 417. ed. Putsch.—2 Om-

Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
 Perque vias urbis munera perque domos.
 Dicite, Pierides, quonam donetur honore
 Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.

5

annus incepit. Jam vero dona vaga hinc inde solenni ritu concursant per vias et domos civitatis. O Pierides, docete quonam munere debeat a me honorari Neæra, quæ sive mea est, sive decipior, nihilominus est mihi vere dilecta. Mulieres pul-

nes Beroll. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et plurimi alii cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. &c. *hic fuit*, quod Vulp. retinuit in ed. 1749. *hic sinit* cod. Lips. *sic fuit* Witt. 1. *hinc fuit* reposuit e suo libro, quicum consentiunt duo Voss. Ask. Monac. et Bern. —3 *Ut vaga* Guelff. 1. 4. et ed. Rom. quod recepit H. Voss. tanquam vividius, improbantibus Huschk. et Bach: *certa...pompa* displicet Lachmanno ad Propert. p. 164. reponenti *crebra*, quod occupavit Mitscherlichius in Tent. Crit. p. 12. *non certæ d. u. pompæ* Dat. *non certe d. u. pompæ* Berol. 3. *nunc certe d. u. pompæ* Berol. 1. et a m. sec. *certa d. u. pompæ*: Angl. 2. habet *tecta pro certa*.—6 *Scit mea* Berol. 2. *fallor* cod. Lips. Heinsius *seu falso*, locum ita

NOTÆ

1 *Martis Romani Kalendæ*] In *more* fuit olim positum apud Romanos, ut Kalendis Martiis ad invicem, maxime ad amicas mulieres, dona seu strenæ mitterentur. Quas quidem consuetudo a Rege Tatio manasse dicitur, qui primum Romuli hostis, deinde collega in regno Romano fuit. Symmachus lib. x. Epistola 28. 'Ab exortu pæne urbis Martiæ strenarum usus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicitis arboris ex luco Streniæ anni novi auspices primus accepit.' Idem ejusdem lib. Epist. 20. 'Kalendas anni auspices, quibus mensium recursus operitur, imperitiendis strenis dicavit Antiquitas.' Unde Poëta Musas obsecrat et obtestatur, ut ipsi velint aperire, quo potissimum dono carissimam suam Neæram debeat muneri. Tum eandem Musas enixe precatur, ut Versuum suorum Libellum diligenter exornatum et expolitum ad eam velint perferre, ipsumque apud eandem in quam maxima gratia ponere.

2 *Exortens hinc fuit annus*] Decom

mensium annum Romulus fecit, quorum primus fuit Martius, sic dictus vel a Marte, quod nempe is Romuli pater crederetur, vel ab illius gentis in re militari alacritate et præstantia. Macrobius lib. ii. cap. 12. 'Romulus primum anni mensem genitori suo dicavit.' Festus vero de hoc ait: 'Martius mensis initium anni fuit et in Latio et post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima.' Numa vero Pompilius, qui post Romulum regnavit, duos menses anno adjecit, Januarium nempe et Februarium; annumque a Kalendis Januarii, non amplius a Kalendis Martii initium habere voluit, quod postmodum Romani religiose observarunt. Kalendæ tamen Martiæ celebres maxime semper fuerunt, quod his strenæ etiam et munera mitterentur, et ignis novus Vestæ aris accenderetur, cujus denno servandi cura incipiente velut anno inciperet.

5 *Pierides*] Musæ, quæ unde ita dictæ sint, supra sæpius et pluribus diximus.

Carmine formosæ, pretio capiuntur avaræ.

Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.

Lutea sed niveum involvat membrana libellam,

Pumex cui canas tondeat ante comas;

10

Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,

Indicet ut nomen, litera facta, meum :

chræ versibus deliniuntur; sed avaræ pecunia tantum et mercede capiuntur. Mea vero Næra carminibus meis delectetur, ut meretur. At membrana crocea involvat librum meum nitidum, quem ad illam mitto, et pumex ante omnia exæquet albas comas; et litera picta obducat summa fastigia levis chartæ, ut nomen meum

.....

construens, seu mea, seu cara tamen, si fallor.—8 Verba, ut digna est, uncinata sunt in ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et duobus Zwicc. pro meis Mur. corrigit tuis; et sic Colot. et Berol. 4. a m. sec.—9 Lutea Berol. 2. Lutea ed. pr. maj. et Vicent. sol Berol. 1. et a marg. sed: cod. Lips. niveis i. m. libellum; Berol. 3. involvant.—10 Pumicet et Beroll. 3. 4. plerique Stat. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. Exc. Lips. Angll. 2. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Aldd. Pumicet et canas pumicet arte Berol. 1. et in marg. tondeat; in Berol. 2. cod. Lips. Pont. uno Broukh. et uno Stat. Punicet et; Guelf. 2. Voss. 3. 5. Exc. Perr. et Vatt. Heins. 2. Pumex et; Berol. 4. Et pumex a m. sec. Vat. Heins. 1. et Colot. Pumex sed; Scal. rec. Pumix et; Puniet et unns Heinsii, qui primum emendaverat, Pumice et incanas, deinde Pumice quæ canas, ut tondeat sit pro tondeatur, vel tondendas præbeat: Pumiceque et Guelf. 1. 'Fac in vetero quodam libro exaratum fuisse Pumix c, in alio Pumix qū. Hinc librarius fecit Pumice quæ: quod cum metro adversari videret, addidit commune illud supplementum et. Abjice hoc et, quod peperit alteram lectionem Pumicet et, mutansque c in cui, vel qū in quoi, (ut infra ad initium Eleg. 2.) lege, Pumex cui comas, &c. Sic habes lectionem, consuetudini Albianæ vel maxime convenientem.' Huschk. Cf. i. 6. 40. ii. 1. 78. ii. 2. 5. et ii. 3. 43. canas tondeat arte ed. pr. maj. et Vicent. nullus cod. habet canas, perpauci arte: cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. et Aldd. ante.—11 Spumaque pterat cod. Lips. quod utrum sit pterat, inquit Huschk. an prætexat, ignoro; nam nuns Stat. habet pterat; Par. pterxit: sed vera lectio est pterat. Cod. Lips. certissime habet pterat; litera enim p lineolam contractionis supra habens omnino pre, vel præ, nunquam pro significat; sed p cum lineola recta inferius per caudam, per, cum lineola curva pro, legenda est. Berol. 1. prætext at: ed. Rheg. ap. Huschk. ascriptum exhibet in marg. phyliris, i. e. philyris, pro tenuis.—12 Indicet et Berol. 2. et nuns Bronkh. pro v. l. et sic in ed. Basil. 1569. litera facta, vel littera facta habent omnes Bronkhnsii, Statii, Vossii, Par. et Beroll. et sic in edd. vett. usque ad Basil. 1569. quæ exhibet littera pacta, quod arripuit H. Voss. Nullus cod.

NOTÆ

7 Carmine formosæ] Formosæ mulieres fastuosæ et arrogantes, quæ laudari amant; unde laudibus maxime deliniuntur.

9 Lutea sed niveum involvat membrana] Præclarum hic Tibulli locus

testimonium de Veterum cura in exornandis et compingendis libris exhibet. Membranae porro coloris lutei, seu crocei, aliquando etiam albi fiebant. Isidorus: 'Membranae aut candidæ, aut luteæ, aut purpureæ sunt.'

Atque inter geminas pingantur cornua frontes ;

Sic etenim comtum mittere oportet opus.

Per vos, auctores hujus mihi carminis, oro 15

Castaliamque umbram Pieriosque lacus,

ostendat : atque etiam inter geminas frontes cornua describantur ; nam ita ornatum opus mittere oportet. Obsecro autem vos, o Musæ, quæ mihi inspirastis hæc versus, per vos ipsas, et per lucas Castalios, fontesque Pierios, adite domum

~~~~~

habet *pæcta* ; Lips. *fata* ; Guelf. 4. *sancta* ; Schwarzins, ut jam Livineis, conj. *picta*. Pro *meum*, (quod testantur tres Voss. Angl. 3. 4. Laud. et sex alii pro v. l. scilicet Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Angl. 2.) *tuum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1491. 1493. etc. *suum* Vat. Ursini.—14 In ed. pr. min. et Bartol. *Sic et tñt comptum* : absque hac ed. nesciremus qui factum sit, ut alii libri scripti editique exhiberent *Sic etenim*, alii *Sic etiam*. Nunc res apparet. Nimirum codex antiquissimus vocem obtulit mutilam, quam bona fide expressit illius auctor Editionis, ceteri pro suo quisque captu mutarunt partim in *etenim*, partim in *etiam*. Illud legitur in Par. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Colb. Witt. 1. 2. Statianis, Vat. Ursini, ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. hoc in Guelf. 1. 4. Brix. Rom. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. *Sic et enim* cod. Lips. Vossius, quanquam nihil lacu- nosi in libris suis reperit, voci *etenim*, quam latam vocat, substituit *teneræ* : hoc magis delet quam explet veteris scripturæ vestigia, et magis languet quam *etiam*.—15 *Perque hos* Berol. 2. *Par vos* Par. *Parvos* Guarn. De præp. per in formulis obtestandi longe a suo casu remota, vide Gronov. ad Liv. xxix. 18. Heins. ad Sil. 1. 658. cf. Tibull. iv. 5. 7. et Virg. Æn. x. 369. *ejus* Dat. et Berol. 3. at *hujus* in marg. Berol. 3. *Per vos auctores, Musæ* exempl. Lips. (num cod. Lips. ?) quod, si uno modo libro confirmaretur, Huschk. non dubitaret in contextum inferre.—16 *Castaliam umbrosum* Par. *Castalium nu-*

NOTÆ

13 *Inter geminas pingantur cornua frontes*] Cornua librorum sunt orna-
menta, quæ variis plerumque colori-
bus pingebantur, erantque vulgo ca-
pitula quædam cornea, ossea, vel
eburnea, in speciem lunulæ cujusdam
efformata et corniculata, quæ ad
frontem, et calcem, seu finem, et
umbilicam librorum affigi solebant.
Cornua illa, seu lunulam cornicula-
tam Ausonius Menidem vocat in Com-
memorat. Professorum Burdigalens.
xxvi. ‘Quos legis a prima deductos
Menide libri, Doctores patriæ scito
fuisse meæ.’ Cornua in fronte libro-
rum fuisse designata docet hoc in lo-
co noster Poëta, cui concinit Ovid.
Trist. i. ‘Nec titulus minio, nec ce-
dro charta notetur; Candida nec
nigra cornua fronte geras.’ Ad um-
Delph. et Var. Clas.

bilicum et calcem seu finem libro-
rum apposita etiam fuisse cornua
constat ex Martial. lib. xi. Epigr.
108. ‘Explicitum nobis usque ad
cornua librum, Et quasi perfectum,
Septiciane, canis.’ Frontes vero li-
brorum dicuntur extremitates mem-
brarum in spiram complicatarum,
quæ pumice poliebantur, dum in lu-
cem emitterentur libri.

15 *Per vos, auctores*] Fæminino hic
genere auctor effertur. Is porro di-
citur auctor, qui rei alienjuss efficien-
dæ facultatem habet, vel ejus ductu
res aliqua perficitur. Unde cum Mu-
sæ Carminum Præsides fingantur,
recte Poëtæ nostro ‘auctores car-
minis’ dicuntur.

16 *Castaliamque umbram*] Amœnitās
loci hic umbra dicitur : fontes enim
P

Tibul.

Ite domum, cultumque illi donate libellum,
 Sicut erit: nullus defluat inde color.
 Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
 An minor, an toto pectore deciderim.

20

Nearæ meæ, et offerte illi nitidum meum librum, qualis erit; nullus ex eo color decadat. Ipsa mihi tum renuntiabit, utrum sit ipsi mutui amor mei, utrum

~~~~~

men Voss. 4. in ora tamen *Castaliamque umbram*: Guelf. 2. pro *umbram* ab al. m. ascriptum habet *undam*: editio H. Voss. mendose *Castilianque*.—18 *Sicut erit* testantur omnes Beroll. Par. cod. Lips. et edd. vett. ante Aldd. Statius, qui post Aldum edidit *Sicut erat*, in Vaticano, ait, *Sicut erit*. Num igitur in aliis Statianis *Sicut erat*? Ita videtur, sed non probaverit Huscckius: nam quod Romani in Epistolis imperfectum ponunt pro tempore præsentis, fit hoc, ubi de actione sermo est, quæ, quando Epistola legitur, præterlapsa est. Nunc autem sermo est de re corporea, nondum absoluta, per singulas certe partes ita descripta, ut nasci ante oculos nostros videatur, quam Musæ rogantur ut perferant Nearæ non *Sicut est*, nec *Sicut erat*, sed *Sicut erit*, i. e. qualis erit, ut supra scribit 1. 3. 91. Hanc veram esse lect. contendit idem Huscckius. *Sicut erat* H. Voss. Baner. et Bach reposuerunt. Bach scribit: 'In Vat. aliisque libris id Statius reperit.' Hoc falsum est. Subjungit: 'Vulg. erit vix bonum præbet sensum; etiam si corruptus et attritus esset habitus libelli.'—19 Santenius maluit, *Ille mihi*; Baner. proposuit, *Ulla mihi*: Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Gnelff. 1. 4. Berol. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhag. Rom. et Venett. 1487. *referat*, quod Heynio placuit, adeoque reduxit in ed. tertia: *referet* Par. cod. Lips. Reg. Corv. Witt. 2. unus Stat. Dat. Angll. 3. 4. 5. Vat. Heins. 2. Vat. Ursini, duo Gnelff. Guarn. tres ap. H. Voss. Beroll. 2. 3. 4. Bartol. Cyllenius in Comment. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Dons. Passer. Scal. Vulp. Bronkh. Cant. Lips. 1812. Voss. Wund. et Bach; *referat* Vicent. *refert* ed. pr. min. et Aldd. Et hic patet edd. pr. min. et Bartol. duas a se esse omnino diversas. In altera hujus versus parte nihil usquam discrepantiæ reperitur, nisi quod Witt. 2. Dat. et Beroll. 1. 3. habent *nostri si*. Sed duplex vitium in his verbis deprehendisse sibi videtur Vossius, primum negans, recte deinceps poni *si...an*, pro *an...an*, deinde addens, nec illud ferri posse *et est*, cum sequatur *an deciderim*: hinc induxit in textum *nostri sit*, quemadmodum Virg. Georg. II. 227. et Martial. XI. 60. Vossium secutus est Bach. Sed cf. Propert. III. 5. 39. et Hor. I. Epist. 3. 30.—20 *An myrtum* Berol. 1. a marg. *An maneam* unus Stat. Vatt. Heins. 1. 2. et

NOTÆ

et fluvii arboribus consiti amœniores sunt et delectabiliores. Castalium autem fons est in Phocide ad radices Parnassi montis, Apollini consecratus, et Musis, quæ inde Castalides dictæ sunt.

Pieriosque lacus] An hic Tibullus fontem aliquem ad Pierum montem Thessaliæ Musis sacrum; an aliquem alium in Pieria regione, an Aganippen, seu Hippocrenen, Bæotiæ fontem iisdem Musis consecratum, intel-

ligat, omnino incertum est.

20 *Pectore deciderim*] Hoc est, 'utrum mei penitus sit oblita;' caræ enim amantium in pectore, id est, in corde, esse dicuntur, non in memoria; quia nempe amor affectus est voluntatis, quæ fertur amans in rem amatam; at memoria est etiam rerum, quæ nullo amore commendantur: malorum quippe præteritorum et miseriarum meminimus, quas minime volumus, aut amore prosequimur.

Sed primum nympham longa donate salute,

Atque hæc summisso dicite verba sono :

Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,

Mittit et, accipias munera parva, rogat ;

minor, utrum denique ex ejus animo prorsus exciderin. Sed ante omnia multam illi dicite salutem, quam meretur, et hos illi voce humili referte sermones : O Neæra pudica, ille qui fuit tuus olim maritus, modo autem est tantum frater, hæc tibi

~~~~~

Guelf. 2. et sic Pontanum legisse monent Pocc. et Perr. Heinsins conj. *Anne amer* ; et in marg. Ald. *An maneam, toto p. an exciderim*, vel *Immemori totus p. an exciderim* ; Ayrmann. in Vita Tibulli, 86. *Aut minor, an* ; Stat. in Vat. viderat *e toto*, et hinc conj. *et toto* ; sic scribens, *An minor, et (vel ac) toto pectore deciderim* ? Laud. Ask. Berol. 1. et Angll. 2. 3. habent *corpore* pro *pectore* ; Angl. 4. *corpore*, vel *pectore*.—21 *Sed premium* Dat. *Sed p. meritum* Berol. 1. Scal. rec. Angl. 3. Par. Ask. et Hamb. unde alii fecerunt *marathum* ut in Laud. et Angl. 2. vel *myrtum*, ut in Exc. Lips. vel *myrcum*, ut in Thnan. vel, ut in Reg. *myrithum* ; unus Stat. duo Palatt. unus Broukh. Commel. Hamb. Voss. 2. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Berol. 4. Angll. 3. 4. 5. Rom. an. 1475. Venett. 1487. 1520. Dous. Scal. Passer. Broukh. Voss. Wund. et Bach, *meritam* ; hoc pro v. l. habent etiam Berol. 2. et Broukh. 2. *Sed primum larga* in Witt. 1. sed lacunam alia manus alio incausto supplavit, inserendo *nympham*, quod testantur Broukh. 1. 2. Beroll. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Aldd. et Stat. *nympham* cod. Lips. Pro *longa* complures libri, in his cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelff. Angll. 3. 4. 5. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1520. etc. *larga* : sed in Scal. rec. Dat. uno Stat. duobus Palatt. Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Exc. Perr. est *longa*, quod Scaliger reposuit, laudans Virg. Ecl. III. 79. et Propert. III. 11. 50. cf. Stat. IV. Sylv. 4. 10. Santen. ad Propert. p. 917. malit, *Et primum, &c.*—22 *At hæc* Berol. 3. *Atque hoc* Berol. 4. *ducite verba* Berol. 2.—23 *Pro vir* Voss. 3. *doix*, i. e. inquit Huschk. *conjux* ; quæ glossa e marg. in textum irrepsit : pro *quondam* in cod. Lips. *condam*.—24 Colb. Guelff. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. ut pro *et* ; sed excipienda est, quam Heyn. addit Ald. 1. quæ et

NOTÆ

21 *Longa donate salute*] Tanquam optima ; seu, 'Jubete multis verbis salvere.' Salutare autem et salutem dicere non tantum advenientibus, ut nonnulli putarunt, sed abeuntibus etiam tribuitur. 'Longum' enim 'salvere,' 'longum valere' dicebant Veteres. 'Et longum, formose, vale, vale, inquit, Iola.'

23 *Hæc tibi vir quondam*] Sic etiam ad mentem sui, nostrique Tibulli Ovidius Heroid. Epist. VIII. 'Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem ; nomen conjugis alter habet.' Istud vocabulum, *quondam*, hoc loco non præteritum, sed

futurum designat tempus, ut apud Virgilium : 'quondam tua dicere facta Tempus erit.' Primum autem hunc versum sequens ille aperte interpretatur, 'Sive sibi conjux, sive futura soror.' Non enim legitimo unquam matrimonio juncta fuit cum Tibullo Neæra, sed tantum de ejus amore sperare se proficitur, ut postea relictis omnibus aliis uni sibi adhærens sit. Tibullo enim, qui hic ficto Lygdami nomine videtur adumbrari, promiserat Neæra se futuram uxorem : at mutata deinde sententia, ut est varium et mutabile genus femina, ad quendam alium appulerat animum.

Teque suis jurat caram magis esse medullis :

25

Sive sibi conjux, sive futura soror.

Sed potius conjux ; hujus spem nominis illi

Auferet extincto pallida Ditis aqua.

paucula dona mittit, et orat, ut accepta habeas ; insuper etiam jurat te sibi plus suis medullis esse dilectam, seu velis esse ipsi uxor, seu sis tantum futura soror : at potius uxor ; hujus quidem nominis spem mortuo ipsi eripiet tantum lucida aqua Ditis.

~~~~~

habet : ut *acceptes* Berol. 2.—25 Cod. Lips. *jurat que caram* : Reg. *magis caram* ; deberet saltem, inquit Heynius, *mage caram*.—27 Berol. 1. *spes*.—28 Guelf. 3. 4. *Aufert*, i. e. *Auferet* ; vide ad v. 19. ed. pr. min. *Auferat* : Reg. *dulcis aqua*.

NOTE

Id vero cum comperisset Lygdamus, vel potius sub Lygdami persona Tibullus, amore incensus omnem movit lapidem, ut nuptias istas divelleret, Neæræque animum sibi reconciliaret. At inprimis, ut eam flecteret, misit ad eam suum hunc tertium Elegiarum librum, in quo viri et conjugis nomine utitur, ut in Neæræ memoriam revocet nuptiarum et vinculi sponsorshipem, qua se Tibullo obligarat. Iste igitur sensus est horum versuum : Accipies, o Neæra, ab eo hoc munusculum, qui, quondam tuis adductus verbis, et lactatus promissis, speravit fore ut tuo conjugio et amplexu frueretur, ideoque te amavit ut vir ; nunc vero cum ipsum deserendo alterius esse vis, non abjicit ille quidem omnino conjugis spem, sed

eodem interim amore te complectitur, quo frater sororem solet. Atque ita tibi persuadeas, te mihi semper fore carissimam ; sive soror tantam mihi, sive, quod longe vehementius opto, uxor futura sis ; hujus enim nominis spem sola mihi mors eripere poterit.

28 *Pallida Ditis aqua*] Lethe, adeoque mors. Pallidam porro dicit aquam, quam infra dicit ignavam Elegia tertia : ‘ Dives in ignava luridus Orcus aqua.’ Idem etiam infra Eleg. quinta : ‘ Parcite, pallentes undas quicumque tenetis.’ Dis autem Deus Inferorum est, frater Jovis et Neptuni, qui et Plato dictus est ; utroque nomine a divitiis deducto, quæ ab inferis, id est, ab intimis terræ visceribus, eruantur.

ELEGIA II.

QUI primus caram juveni, carumque puellæ

Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.

Ille fuit inhumanus, qui primo amabilem puellam viro etate florenti, et puellæ

~~~~~

In ed. pr. maj. inscripta est, *Queritur de discidio amoris* : ed. pr. min. *præmittit hæc, De amoris discidio queritur nomine ligdami* : ed. Rheg. *Cū queritur*

Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
 Vivere et erepta conjuge qui potuit.
 Non ego firmus in hoc; non hæc patientia nostro 5
 Ingenio; frangit fortia corda dolor.
 Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri
 Tot mala perpersæ tædia nata meæ.

juvenem dilectum abstulit. Ille etiam fuit stupidus et vecors, qui potuit tam magnum pati malum, et ablata sibi puella in vivis superasse. Non equidem simi ipse tam consolans; neque talis est animi mei durities. Dejicit etiam dolor fortes animos. Ista quidem dicere me pudet, et confiteri tædia cognita vitæ meæ, quæ

de dissidio amoris ligdani et optat funeri suo interesse Nearam: et ejusdem Lygdami epithasium. 'Illud Cū, non dubito, quin mutandum sit in Qui, ut clare legitur in cod. Lips. Qui de amoris dissidio queritur nomine Lygdami, &c. h. e. Elegia, quæ in fronte habet Qui. Sic Veteres citare solebant libros et carmina.' Huschk.—1 Qui primum Broukh. 1. et vulgg. inde ab Aldd. Cui primus Angl. 2. Quis primus Berol. 1. Qui primus Thuan. Scheff. Beroll. 2. 3. 4. omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. liber Mattii ap. Broukh. Land. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Dat. Angl. 4. 5. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. et Vicent. carumæ Guelf. 1. Guelf. 3. pro v. l. Colb. Dat. Vat. Ursini, Angl. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. Voss. 4. Monac. et Hamb. caraque ed. pr. Vicent. Rheg. et Venett.—2 Erripuit Par. et Voss. 4. Erripiunt Berol. 3. Eripiunt Dat.—3 Ferreus ille fuit boni aliquot libri repetunt, ut Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. sed particula et abesse nequit, nisi cum Hoenffio Peric. p. 222. legere malis, Durior ille fuit; quam Huschk. egregiam vocat emendationem. Vide Sant. Bibl. Crit. p. 72. Cf. Ovid. Her. xv. 154. seq. XIII. 140. Art. Am. 1. 536.—4 Reg. exempta conjuge.—5 Non ego fortis Exc. Pocc. Colot. et Vat. Heins. 2. Nostram lect. exprimit ed. pr. min. eandemque habent Par. Beroll. 1. 3. 4. unus Broukh. complures ap. H. Voss. Witt. 2. Reg. Corv. Rom. an. 1476. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. et Gryph. eam Jov. Pontano deberi Pocc. et Perr. in Excerptis notarunt; nam in libris antiquis legi, non hoc patiemur et æquo Ingenio; sic cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. cum aliis; in Berol. 2. non patiemur e nostro, sed lacunam supplevit alia manus, scribendo inter lineas hoc; et sic est in uno Broukhusii: in Vat. Statii, non hoc nostro patiemur Ingenio; Goth. non hæc nostro patientia Ingenio. 'Quod si Pontanus e mendosa librorum scriptura vulgatam formavit, laudandus est, non reprehendendus. Vix aliter scribere potuit Tibullus.' Huschk.—7 Hæc mihi verba cod. Lips. Broukh. 1.

NOTÆ

1 *Qui primus, &c.*] Acriter invehitur Poëta noster in eum, qui primus amans, sen juvenem et puellam sese mutuo diligentes, ab invicem distrahendi rationem invenerit; tantumque dolorem dicit esse, quem cepit e suo suæque Neæræ dissidio, ut ex eo mortem sibi vitæ pertæso imminere præsentiat. Quidam tamen opinantur minime ficto Lygdami nomine Ti-

bullum adumbrari, sed ipsum revera pro Lygdamo puero loqui, cujus dissidium cum Neæra suis carminibus dolet, aitque ejus tantum esse dolorem, ut brevi mors ipsi immineat.

4 *Vivere qui potuit*] Res enim tam gravis et molesta exigebat, ut dolore moreretur; quemadmodum, referente Plinio, M. Lepidus, factu cum uxore Apuleia divortio, nimio dolore ex-

Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram,~

Candidaque ossa super nigra favilla teget : 10

Ante meum veniat, longos incomta capillos,

Et fleat ante meum mœsta Neæra rogam.

tot mala passa est. Cum igitur fuero conversus in umbram inanem, et pulvis ater ossa mea alba conteget, tristis Neæra accedat effusus comis inornata, et mœrens

Vat. Heins. 1. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. *Hæc mihi vera* Colb. ed. pr. min. Bartol. Rom. au. 1475. et Venett. cum Comment. Cyllenii; *Non mihi vera* Witt. 1. *Hæc mihi nunc* Reg. *Nec mihi vera* Par. omnes Beroll. duo Broukh. Witt. 2. Vat. Ursini, et Venett. 1487. 1491. 1493. nam quod Heynius scribit, 'Ita emendatum in Ald. 2.' nihil est. Error ortus ob similitudinem inter *H* et *N* in vett. codd. et consuetudinem scribendi diphthongum æ simplice e. Distichon spurium putat Guyetna.—8 Scaligeri liber, unus Palat. Exc. Broukh. et Guelf. 2. *nota*; cod. Lips. *nacta*; Heins. conj. *tedia tanta*: unus Stat. et Reg. *tot superesse meæ*; quam lect. ortam ex *ταρσυχος* *tot m. perpesæ*, assumsit Ald. 1. propagarunt Gryph. et Plant. Nostram tuerunt plur. Stat. Witt. 1. 2. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Colb. unus Palat. Laud. Exc. Pocc. et Perr. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angli. 3. 4. 5. omnes Beroll. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Lips. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *tedia nata* ed. pr. maj.—9 *Ergo ergo* cod. Lips. *Ergo ego cum* Guelf. 1. 2. Broukh. 1. Witt. 2. sed manu secunda, al. codd. cum ed. pr. maj. Vicent. Brix. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Plant. sed Statio observante, 'abest ab omnibus libris scriptis *ego*: delendum igitur:' abest etiam a Laud. Broukh. 2. 3. omnibus Beroll. Witt. 1. Dat. Angli. 3. Par. ed. Bartol. Venet. 2. et Rheg. Broukhusius delevit 'propter dactylorum intempestivam celeritatem in re lugubri.' Vulgatam exprimere voluit hand dubie ed. pr. min. *Ergo cum tenuem*.—10 *Candida ossa* Berol. 2. *Candida quæ ossa supra* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *supra* est etiam in Reg. Corv. Guelf. 3. Witt. 2. duobus Broukh. Exc. ejusdem, Colb. Exc. Pocc. Angli. 2. 3. 4. Venet. 2. et ed. Lips. ap. Heyn. ortum e scriptura *sup*, quam exhibent cod. Lips. et Venett. 1491. 1493. *Pro nigra duo Voss. magna*; cod. Lips. *magna favilla*.—11 Beroll. 1. 3. *longus veniat*; Angli. 2. *veniet*; Scheff. *inculta capellos*.—12 Berol. 2. unus Broukh. *casta*, et in utroque pro v. l. *mæsta*; Vindob. ed.

NOTE

tinctus est.

9 *Tenuem mutatus in umbram*] Eodem dixit modo, quo dicturus est mox, 'versus in ossa,' hujus Elegiæ versu 26. 'Sic ego componi, versus in ossa, velim.'

11 *Longos incomta capillos*] Ut omnia ad mœrorem et tristitiam essent composita, Veteres capillamento etiam luctum testabantur. In fœminis quidem crines solutos, ac circum colla fluitantes observare licet, quemadmodum etiam in viris, qui comam alerent; sed frequentius in fœminis, quibus fere proprium hoc auctilis ca-

pillitii et ad talos usque promissi decus natura concessit. Plutarchus in Problematis testatur fœminas 'solutis crinibus' funus fuisse prosecutas. Idem aperte declarat Livius lib. 1. de sorore Horatorum: 'Solvit crines, et flebiliter nomine sponsum mortuum appellat.' Idem testatur Ovid. Fast. II. de Lucretia: 'passis sedet illa capillis, Ut solet ad nati mater itura rogam.' Idem Epist. Ariadnes ad Theseum: 'Aspice demissos lugentis more capillos, Et tunicas lacrymis sicut ab imbre graves.' Idem etiam docet nos Petronius in

Sed veniat caræ matris comitata dolore;

Moereat hæc genero, moereat illa viro.

Præfataeque meos Manes, animamque precatæ, 15

Perfusæque pias ante liquore manus :

ad meum rogam ejuletur. Accedat autem dilectæ genitricis suæ luctu comitata : hæc generi, illa conjugis vicem doleat ; quæ cum prius manes meos fuerint allocutæ,

~~~~~

pr. min. et Bartol. habent etiam *casta*.—13 *Sed veniet* Land. et Aldd. *veniat* testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. omnes Beroll. Broukh. 1. 2. 3. tres Stat. Dat. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rhæg.—14 ‘Quis,’ inquit Lipsius Var. Lectt. II. 13. ‘quis in Latina lingua ita hospes est? aut quis aliquem Romani sermonis sensum habeat, qui non statim videat orationis illius barbariem et sordes?’ Legit igitur, *Mæreat h. generom, m. i. virom*. E contrario Vulpus: ‘Versus elegantissimæ simplicitatis, quales fieri jampridem desierunt. *genero* et *viro* possunt esse tertii casus.’ ‘Sed,’ inquit Lipsius, ‘Veteres constat dixisse ‘moerere aliqua re,’ &c.—15 *Præfata ante* in omnibus fere scriptis et editis libris. ‘Sed prorsus abjiciendum est illud *ante*, elque substituendum vel *atque*, vel, quod probabilius videbitur, *que*, id quod in contex-

NOTE

Satir. de celebri illa Matrona Ephe-sina: ‘Non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere.’

13 *Veniat matris comitata dolore*] Amici, cognati, et affines in funeribus præcipue conspiciantur; horum enim propria erat funeris cura; ut docet Aristot. Ethic. lib. IV. *Εἰς τὰ κηδὴν δὲ μάλιστα δεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαρτῶν*: In funera cognatos potissimum prodire oportet. Plin. lib. XXXIII. cap. 11. ‘Semper defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.’ Non autem solnm viri, sed fœminæ etiam funera prosequantur, innaque filiæ etiam innuptæ cum reliquis cognatis mulieribus; quæ non solnm lacrymas ubertim fundebant, sed ad exemplum etiam Præficarum, quæ plangendi modum ceteris dabant, pectora sibi percutiebant, crines genasque sæpius lacerabant, vultumque etiam ipsum. Servius in Æn. III. ‘Varro dicit mulieres in exequiis et luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant.’ Ovid. Trist. III. Eleg.

3. ‘Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos: Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.’

14 *Mæreat hæc genero, mæreat illa viro*] Hoc est, generi sui mortem mater, conjugis sui filia mortem deplorat, seu casum doleat. Mærere namque sicut et dolere auferendi non minus eleganter, quam accusandi casum regit. Cicero Orat. pro Sextio: ‘Non verebar, ne quis perditorum civium mortem mæreret.’ Serv. Sulpit. apud eundem Cic. lib. IV. Epist. 5. ‘Da hoc illi mortuæ, da ceteris amicis et familiaribus, qui tuo dolore mœrent.’

15 *Præfataque meos Manes*] Mirum in modum funeris, luctus, et osilegii formam, omnesque cærimonias noster depinxit hac Elegia Tibullus. Consuetudo igitur fuit, cum aliquis esset vita functus, ut propinquiore et amici mortuum per intervalla proprio nomine vocarent, animamque ejus conclamarent per septem dies, per quos servari mos erat cadaver, quod in primis aqua calida abluebant, et ungebant. Octavo autem die, post ultimam mortui conclamationem, funus efferebatur, præcedente tibi-

Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant ;

et animam meam vocaverint, atque pias manus aqua abluerint, discinctæ atro vestimento colligant ossa mea albicantia, quæ portio corporis mei unica supererit :

~~~~~

tum inferre non dubitavi. Propius quidem atque abest ab *ante*, quam *que* ; sed *ante* mihi ortum videbatur ex syllabis repetitis *atæ* verbi *Præfatæ*, quod scribebatur *Præfate*, sicut *âte* pro *ante* ; nec obstat huic emend. repetitio copulæ *que*. Cf. Propert. iv. 8. 65. *Huschke*. In Guelf. 1. *Præfatæ*, et superscriptum *ertæ* ; ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Præfate* : omnes Stat. quinque Palatt. Witt. 1. 2. Scheff. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. et Vat. Ursini, *rogatæ* ; Dat. omnes Beroll. Angll. 2. 3. 4. (Guelf. 2. a m. sec.) Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. Rheg. aliis, *rogate* ; Colb. duo Palatt. et ed. Rom. *rogantes* ; Angl. 5. *rogate*, vel *precatæ* ; Bach conj. *animamque recentem* ; Heins. et H. Voss. *animamque rogatam*, aut *rogando* ; (cf. Ovid. Fast. vi. 303.) Cyllenius et Heyn. *animamque rogata* ; idem Heyn. etiam putabat *animamque vagantem* ; (cf. Ovid. Fast. ii. 565. Trist. iii. 3. 63. Met. vii. 611. Macrob. in S. Scip. i. 9. Davis. ad Cic. Tusc. i. 12.) Statius *togatæ*, et sic legitur in Guelf. 2. at Scal. conjicit et recepit *rigatæ*, ut cum sequentibus conjungatur. 'Recte itaque ab eo discessit Broukh. et recepit *animamque precatæ*, quod sane inter cetera minimam reprehensionem habet.' Heyn. Hoc testantur Exc. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 5. a m. sec. et Venet. 1487. — 17 *Pars quoque* omnes fere Stat. Berol. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. et Rom. *Pars quæque* cod. Lips. *Parsque* Berol. 2. *superabunt* Bernart. ad Stat. ii. Sylv. 6. 90. — 18 Omnes Guelf. Beroll. cod. Lips. Par.

NOTÆ

cine, qui nœniam funebrem laudes mortui atque facta recensentem, tum ipsius virtutes, integritatem, et fidem, non saltabundus, sed stans Phrygio modulo caneret. Cum autem ad locum funus venisset, ubi mortuus esset cremandus ; tunc prosequentium funus corona circumstans fletibus Præficæ, id est, planctuum principi, tamdiu respondebat, quamdiu consumto cadavere propinqui cineres et ossa colligerent, quæ vino, lacte, odoribus, et unguentis delibuta sepulcro inferebant ; mortuoque sic composito omnes sigillatim 'Salve et vale,' novissimumque verbum illud, 'Illicet,' inclamabant, vel supremum 'vale' ter alta voce pronuntiabant hoc modo : 'Vale, vale, vale ;' 'Salve et vale.' Sæpius etiam subjungebant ista verba : 'Nos te ordine, quo natura permiserit, sequemur.' Virgil. Æn. ii. 'Sic os sic positum affati discedite cor-

pus.' Ubi Servius ait : 'Sensus talis est : Præstate mihi vos funebre solatium, hoc est, affamini me, ut dici mortuis solet, Vale, vale, vale.' Virgilius etiam Æn. xi. 'Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.' Ex his manifestum est, *præfari Manes, animamque precari*, apud Tibullum nostrum, nihil aliud esse, quam eo quo diximus modo, 'Manes mortui vocare, animamque conclamare,' seu postquam mortuus esset in tumulo compositus ultimam 'vale' inclamare, ut moris erat, juxta illud Virgilii Æn. iii. 'animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.' Et Æn. vi. 'Tunc ego met tumulum Rhætæo in littore inanem Constitui, et magna Manes ter voce vocavi.'

16 *Perfusaque pias liquore manus*] Mos erat, ut propinqui et amici, antequam mortui reliquias et ossa colli-

Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
 Mox etiam niveo fundere lacte parent; 20
 Post hæc carbazeis humorem tollere velis,
 Atque in marmorea ponere sicca domo.

deinde sic collecta perfundant veteri Lyæo, ac statim lacte candido conspergant, demumque linteis linteis ea siccare laborent, siccataque in marmoreo monumento

Corv. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Venett. 1491. 1493. &c. *legent.*—19 In isdem *spargent.* Unde lectio *legant* et *spargant* non apparet; silent Editores. *perfusa* Berol. 2. duo Stat. et Broukh. 1. 2. *perfusa lyæo* ed. pr. min. *perfusa lyæo* Bartol. *collecta liæo* ed. pr. maj. *liæo* Beroll. 1. 2. 3.—20 *Pro fundere* legitur *spargere* in Colb. et uno Broukh. atque hic pro v. l. *fundere*.—21 Reg.

NOTE

gerent, et sepulcro componerent, manus aqua pura abluissent, qui etiam cum aliis circumstantibus a Sacerdote ter aqua pura aspergebantur, sive lustrabantur.

18 *Incincta nigra veste*] Qui mortuorum reliquias et ossa colligebant, hoc fecisse discinctos, et soluta fluxaque veste, constat ex hoc loco Tibulli, et ex Suetonio in Augusto cap. 100. 'Reliquias legerunt primores Equestris Ordinis tunicati, et discincti, pedibusque nudis, et in Mausoleum considerunt.' Quod etiam induti essent atris seu nigris vestibus, quæ propria erant lugentium indumenta, innumera cum nostro Tibullo probant Scriptorum testimonia. Propert. lib. iv. Eleg. 7. 'Denique quis nostro curvum te funere vidit? Atram quis lacrymis incaluisse togam?' Juvenalis Sat. x. 'Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata Semper clade, domus multis in luctibus, inque Perpetuo mœnore, et nigra veste senescant.' Servius Æn. xi. 'Morem lugendi quidam dicunt Ægyptios invenisse, eosque primos Liberum, quem Osirin appellant, a fratre Typhone per insidias interemtum atra veste luxisse, inde ceteris gentibus traditum, ut intra annum finiretur luctus.' Sicut enim apud Veteres albus color

semper pro signo lætitiæ habitus est, ita color niger semper luctus et tristi-tiæ fuit indicium.

19 *Annoso spargant collecta Lyæo*] Sumitur hic Lyæus seu Bacchus pro vino per metonymiam. Non solum mos erat apud Romanos, ut cineres et ossa mortuorum vino veteri conspergerentur, ad Manes propitiandos, dum tumulo conderentur; sed lex etiam erat, ut sacrorum Novendialium ritu sepulcra defunctorum vino perfunderentur: ut testatur Festus. 'Respersum vinum,' inquit, 'apud Antiquos dictum est, quo Novendialibus sacris mortuorum sepulcra spangebantur.'

20 *Niveo fundere lacte*] Apud Antiquos in more positum fuisse, ut lacte etiam conspergerentur reliquie et ossa mortuorum, cum Tibullo nostro docet Virgilius Æn. iii. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.'

21 *Carbazeis humorem tollere velis*] Alii legunt *ventis*. Hinc porro constat ossa mortuorum, postquam essent vino, lacte, atque variis odoribus respersa, Veteres linteis exsiccasse et abstersisse, ut humor quo fuerant irrigata, exangeretur. Quod etiam nunc apud Turcas fieri consuevisse

Illuc, quas mittit dives Panchaia merces,
Eoiq̃ue Arabes, pinguis et Assyria,

condere. His etiam indantur merces, quas felix profert Panchaia, pinguisque

~~~~~

Posthac: Par. *garbaseis*: idem cod. cum omnibus Stat. Beroll. 1. 2. 4. duobus Palatt. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Angll. 2. 3. 4. 5. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. &c. *ventis*; Colot. *vittis*; Vicent. *vincis*: cod. Lips. medio versui interjectam exhibet vocem inexplicabilem, *Post hæc carbaseis ubi humorem tollere ventis*: Mureti emendationem *vetis* exhibent Vat. Heins. 1. tres ap. H. Voss. et Berol. 3. eamque reposuerunt Dons. Passer. Bronkh. Vulp. et recentiores. Huic Vossius substituit *villis*, improbane Huschkio. In Scal. 1. penes Editorem ad marg. scripserat vir quidam doctus lectionem, quæ omnino genuina videtur; nempe, *Post hæc et sparsis humorem tollere ventis, Atque, &c.* Sensus est: Post hæc parent et tollere humorem ossibus, illa exponendo ventis, atque ponere sicca, &c. Idem vir doctus aliam etiam ibidem lectionem subiungit non sane contemnendam, *Post hæc oppositis humorem tollere ventis.* Utrique lectioni additis sunt literæ 'V. C.' i. e. vet. cod. 'Ventum' exposuerunt nonnulli ad versum Propertii, 1. 6. 17. 'Osculaque opposito dicat sibi debita vento,' de 'veste tenui et pellicuda'; quid ergo si h. l. legamus *appositis*, ut sensus sit: Post hæc parent humorem absorbere tenui linteo? Vide Notam in Delph.—23 *Illuc* habent omnes Beroll. cod. Lips. Guelff. Corv. Reg. alii; *Illuc* debetur Passeratio, idque firman. Vindob. et Par. *mittet* in Corv.—24 In omnibus fere codd. et edd. vett. *dives et Assyria*; sic in cod. Lips. omnibus Par. Corv. Guelff. edd. pr.

NOTÆ

refert Philippus Lonicerus Hist. Turc. Tom. 1. Part. 2. cap. 19. 'Ablutum cadaver duobus linteis funeralibus itidem e xylyno textis abstergant et exsiccent, siccatumque cadaver thymiamate aspergunt,' &c.

23 *Marmorea ponere sicca domo*] Hic 'domus' sumitur pro tumulo seu monumento, quod erat ut plurimum marmoreum, maxime si ditiores fuissent mortui, aut non infimo loco nati.

23 *Panchaia*] Regio est Arabiae Felicis, in qua arbores thuriferæ sponte nascuntur. Hanc nonnulli putant eandem esse cum Sabæa regione, in qua etiam thus nascitur. 'Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.'

24 *Eoiq̃ue Arabes*] Arabia Orientalis est et late patens Asiæ ad mare Erythræum inter sinum Persicum et sinum Arabicum regio, in qua est Panchaia a Poëtis tantopere decantata. In ea etiam regione mons est ille celeberrimus in Sacris Scripturis

Sina, qui et Oreb dicitur. Incolæ Arabiæ dicuntur Arabes, unguentis et aromatibus ditissimi, qui dicuntur Eoi, quod ad orientem seu auroram sint positi; Aurora quippe Græce dicitur *ἑως*. Unde Eous dicitur Orientalis, eodem prorsus modo, quo Hesperius dicitur occidentalis, seu ad occidentem solem positus. Ovid. Amor. lib. 11. 'Gallus et Hesperis, et Gallus notus Eois.' Propert. lib. 11. 'Sive illam Hesperius, sive illam ostendet Eous.'

Pinguis et Assyria] Assyria regio est maioris Asiæ, ita dicta ab Assur filio Sem, quæ, si Straboni credimus, Babyloniam, Mesopotamiam, maximamque circumjacentium regionum partem complectitur. Assyria dicta est etiam a Græcis, Syria, sed longe multo latiores fuerunt fines Syriæ quam Assyriæ, quæ secundum rei veritatem pars tantum Syriæ fuit. De hac jam supra diximus.

Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem ; 25
 Sic ego componi, versus in ossa, velim.
 Sed tristem mortis demonstret litera casum,
 Atque hæc in celebri carmina fronte notet :

Assyria, Eoique Arabes, simulque una cum his lacrymæ mei memores. Ita ego cupio in ossa mutatus collocari. At maestam inscriptio causam leti indicet, hosque

.....

maj. min. etc. *pinguis et Assyria* in textum intolit Muretus, quam lect. testantur Guelf. 3. pro v. l. Reg. Witt. 2. duo Stat. Exc. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Colot.—25 Beroll. 1. 2. 3. *fundantur*; et in Berol. 1. a m. pr. *fundantur*; Bartol. *fundentur*.—26 In duobus Stat. *componi carmen*.—27 *Et* in Colb. Sit in quibusdam Stat. unde Ed. Basil. fecit *Sic*: Vat. Heins. 1. et Colot. *designet*; Dat. *demonstrent*; Berol. 4. *demonstrat*; in Vulg. *causam*. 'Cum libri quidam Florent. Statii, Guelf. 1. 2. 4. edd. Rom. 1475. Brix. et Venett. 1491. 1493. pro *causam* claris literis exhibeant *casum*, aio et confirmo, Tibullum scripsisse, *Sed tristem mortis demonstret litera casum*. Hanc lectionem tam evidentem in ordinem recipere non dubitavi.' Huschk. Cf. Cic. de Senect. 19. et Virg.

NOTÆ

25 *Lacrymæ fundantur*] Mortuorum ossa, antequam tumulo conderentur, lacrymis amicorum irrigari solita fuisse, innumera probant Veterum testimonia. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lynceum: 'Et sepeli lacrymis perfusa fidelibus ossa.'

26 *Sic ego componi, versus in ossa*] Reliquias et ossa mortuorum vino, lacte, unguentis, et odoribus delibuta, lacrymis etiam irrigata componebant, hoc est, in sepulcro collocabant, et sepeliebant. Unde vox illa, 'componere,' et 'componi,' apud Veteres pro 'sepelire,' et 'sepeliri' sæpius usurpatur. Horat. l. Sat. 9. 'Omnes composui.' Propert. lib. 11. Eleg. 24. 'Tu mea compones ossa.' Catullus noster de fratre suo: 'Quem nunc tam longe, non inter nota sepulcra, Nec prope cognatos compositum cineres.' Cornelius etiam Tacitus Lib. 1. Histor. 47. 'Pisonem Verania uxor ac frater Scribonianus composuere.' Non tamen cineres et ossa nude componebantur seu sepeliebantur, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini 'Urnas' vocaverunt. Urnæ porro illæ, pro cujuscumque conditi-

one et facultate, erant vel viles vel pretiosæ. Homerus enim refert Iliad. V. et Q. illustrium Virorum ossa aureis urnis fuisse composita seu condita. Eutropius de Trajano lib. viii. 'Solus omnium Imperatorum intra urbem sepultus est. Ossa ejus collocata in urna aurea in foro, quod ædificavit sibi.' Urnæ vero argentæ meminit Ammian. Marcell. lib. xix. 'Post incensum corpus, ossaque in argenteam urnam conjecta,' &c. Fictilium denique urnarum meminit Propertius lib. 11. Eleg. 13. 'Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor, Accipiat Manes parvula testa meos.' Fuerunt etiam aliquando istæ urnæ marmoreæ et lapideæ, ut habet Xiphilinus in Severo. Καὶ μετὰ τοῦτο τὰ δοτὰ εἰς ὀβρίαν πορφύρου λίθου ἐμβλήθησα, ἔς τε τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ Ἀντωννεῖον ἀπετίθη: *Ossa in urnam factam ex lapide porphyretico conjecta Romam perlata, et in Antoniano reposita sunt.*

27 *Mortis demonstret litera casum* [*causam*] Ex innumeris veterum Auctorum testimoniis constat olim tumulis titulos et inscriptiones, quæ modo

LYGDAMUS HIC SITUS EST; DOLOR HUIC, ET CURA
NEÆRÆ

CONJUGIS BREPTÆ, CAUSA PERIRE FUIT.

30

versus in insigni titulo designet: Hic jacet Lygdamus. Ipsi mæror et amor Neæræ sponse abreptæ causa fuit moriendi.

Æn. x. 791.—28 Colb. Dat. et Beroll. 1. 3. *notens*.—29 *Lygdamus* et superscr. *Albius* in Berol. 4. *hunc* Reg. Maxima pars codd. omnes Palatt. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Par. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Brix. &c. exhibent *causa Neæra*: substituit Muretus *cura*, quod confirmant unus Bronkh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Berol. 4. a marg. Voss. 1. 4. 5. Goth. Bern. et Ask. cā compendio scriptum erat in Statianis, quod utrumque possit significare: Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. cā *neæra*, vel *Neæra*; extat cā etiam in Berol. 4. et Venett. 1491. 1493. *dolor huic est causa*, vel *clausa* V. D. ad oram Rheg. ap. Huschk. *cara neæra* in Guelf. 2. et superscr. *cura*.

NOTÆ

versibus modo prosa oratione concipiebantur, addi consuevisse. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lyncum seu Lynceum: 'Sculptaque sint titulo nostra sepulcra brevi.' Martialis lib. x. Epigr. 71. 'Quisquis læta tuis, et sera parentibus optas Fata, brevem titulum marmoris hujus ama.' Virgil. Ecl. v. 'Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen.' Trebellius Pollio in Valerianis: 'Mittendum in literas censui hunc Valerianum circa Mediolanum sepultum addito titulo, Claudii jussu, VALERIANUS IMPERATOR.' Istæ porro monumentorum inscriptiones apud Romanos erant adeo frequentes, ut puerorum etiam et servorum villumque capitum sepulcra titulis exornarentur, quod ex infinitis lapidibus videre est. Ex his autem nostri Tibulli verbis, *mortis demonstrat litera causam*, &c. innotescit non solum nomen, parentes, familiam, et patriam defunctorum, sed mortis interdum etiam causam tumulis ascriptam fuisse; quod etiam testatur Ovid. Met. ix. 'Neve merere meo subscribi causa sepulcro.' Idem Ovid. Epist. Phyllidis ad Demophontem: 'Inscribere meo causa invidiosa sepulcro.' Idem Fast. iii. tumulo Didus incisum carmen fingens: 'tumulique

in marmore carmen Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat: Præbuit Æneas et causam mortis, et ensem: Ipsa sua Dido concidit icta manu.' Ejus generis etiam est illa infelicia inscriptio monumenti apud Plin. lib. xxix. cap. 1. qua mortuus vivos admonet, SE TURBA MEDICORUM PERIISSE.

28 *Celebri fronte*] Frons hic a nonnullis sumitur pro longitudine, quomodo sumitur a vetere Interprete Horatii i. Sat. 8. in hunc versum: 'Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum Hic dabat.' Ubi vetus Interpres ait, 'in fronte,' id est, 'in longitudine;' 'in agrum,' hoc est, 'in latitudine.' Ab aliis autem frons hic sumitur pro tumuli frontispicio, seu parte illa, quæ viam spectaret celebrem seu tritam, ut moris erat apud Veteres, ut tumuli et monumenta secus vias maxime celebriores extruerentur. Virgil. in Culice: 'His tumulus super insertur, tum fronte locatur Elogium.'

29 *Lygdamus hic situs est*] Soleannes erant verborum formulæ, quibus tumulorum tituli inscriptionesque concipiebantur, HIC SITUS EST, vel, HIC JACET. Ovid. Met. ii. 'Hic situs est Phæthon currus auriga paterni.' Tibullus etiam noster lib. i. Eleg. 3.

NOTÆ

‘Quod si fatales jam nunc explevimus annos, Fac lapis inscriptis stet super ossa notis: Hic jacet immitti consumtus morte Tibullus, Messalam terra dum sequiturque mari.’ *Mar-tial. lib. vi. Epigr. 57.* ‘Hoc jacet in tumulo, raptus puerilibus annis, Pantagathus domini cura dolorque sui.’ *Plinius Junior lib. vi. Epist. 10.* ‘Hic situs est Rufus, pulso qui

vindice quondam Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.’

Dolor, et cura Neæra, &c.] Constat ex Horatio Ode ad Tibullum Neæram ejusdem Tibulli amicam esse Glyceram; nam de eadem re ibi sermo, de qua hic agitur, nempe de dolore Tibulli ob ereptos sibi amores. Unde forsau ficto nomine et simulato Neæram, quomodo se Lygdamum vocat.

ELEGIA III.

Quid prodest cœlum votis implesse, Neæra,
Blandaque cum multa thura dedisse prece:
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti,
Insignis clara conspicuusque domo;

O Neæra, quid juvat Superos votis onerasse, et grata Diis thura cum pharimis precibus obtulisse? Non equidem hoc feci, ut e domo ex marmore structa clarus,

Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Epithaphion ad Neæram*; ed. pr. min. *ad Neeram*.—1 *Reg. Voss. 3. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. flammis pro votis*; *Vicent. votis* in textu, et *flammis* in margine; *Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. votis*. Nil variant codd.—2 *Statius, non prolata auctoritate, edidit tulise*, quod lect. extat in cod. *Par. improbante Hushkio*.—3 In *Reg. a limine*; in omnibus aliis codd. *e limine*, nisi quod præpositio abest a *Corv. volente Heynio*; hanc omiserunt *H. Voss. et Bach*: *Dousa* ex uno libro, quem nemo novit, et ex edd. antiquiss. ut ait, (quæ omnes nihilominus habent *tecti*)

NOTÆ

1 *Quid prodest*] Tibullus Neæram alloquens, eamque vehementer sibi reconciliari cupiens, vota multa se Diis persolvisse, ut ipsa sibi restitueretur, dicit; negatque quicquam sibi a carissima Neæra abstracto posse esse aut contingere apud mortales jucundum; sequæ exoptare significat e vivis abire ad Inferos, si nulla sit spes fore, ut in gratiam cum ipsa redeat.

2 *Blandaque thura*] Thura dicuntur *blanda*, quod nempe Diis quasi blandiantur, ut facilius exorentur, vel quod blandos eos seu propitios faciant. Unde etiam *Propert. lib. iv. Eleg. 6.* ‘Costum molle date, et blandi mihi thuris honores.’

4 *Insignis clara conspicuusque domo*] Sensus est: Vota Diis persolvi, non ut nobilis et claritate generis illustris fierem, aut opulentus, et dives,

Aut ut multa mei renovarent jugera tauri, 5
 Et magnas messes terra benigna daret :
 Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,
 Inque tuo caderet nostra senecta sinu ;
 Tunc cum, permensæ defunctus tempore lucis,
 Nudus Lethæa cogeret ire rate ? 10

et nobili genere illustris prodirem, vel ut mei boves plurima agri jugera exercerent, et ut tellus fecunda redderet amplas messes: at ut tecum, o Neæra, explerem diuturnæ vitæ gaudia, et mea senectus occumberet in tuo gremio; tunc nempe quando exacto vitæ spatio nudus compellerer vehi Lethæo navigio. Etenim quid

repositus templi: omnes omnium codd. exhibent tecti.—5 Berol. 1. *renovantur*; in marg. *renovarent*: Venett. 1487. 1491. 1493. *tanti pro tauri*.—6 Berol. 4. *dedit*.—7 In Vat. Statii, Reg. Sfort. Par. Witt. 2. quatuor Palatt. et Dat. cum ed. pr. min. et Ald. 1. *sociarent*; Scaliger e suo reposuerat *satiarem*, quod etiam erat in Thuan. Commel. Guelff. 1. 4. uno Palat. Brix. et Venett. 1491. 1493. *sotiarent* Broukh. 1. *sociarem* testantur cod. Lips. Witt. 1. duo Broukh. Exc. Broukh. Colot. omnes Beroll. Corv. Guelff. 2. 3. alii, cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. etc. *tempora pro gaudia* in Colb. Brix. et marg. Berol. 3.—8 *Atque* Colb.—9 *Tum quum* Venet. Scot. an. 1549. et H. Voss. *quum* Dat. et Berol. 3. *Tunc cum* exhibent Par. Exc. Pocc. et Perr. unus Stat. duo Bronkh. tres Voss. et edd. pr. maj. et min. *Nunc cum* cod. Lips. *permensæ* habent septem codd. Statii, Berol. 1. (ed. pr. min.) Aldd. Colin. Gryph. 1534. Basil. 1539. Colin. 1529. 1534. hinc reposuerat Broukhuius: *permensæ* unus Stat. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Corv. Par. et tres H. Voss. cum Plant. 1560. 1569. Dous. 1592. et Gryph. 1573. *pmenso*, i. e. *permensio*, cod. Lips. et Berol. 4. *Tunc cū pmensæ* Venet. 1491. *Tūc cum permensæ* Venet. 1493. quod idem est; et omnibus literis manifestum, *Tunc cum permensæ* Berol. 2. Zwicc. duo Stat. sex Palatt. Colb. Witt. 1. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. et Vicent. *Tunc cum per mense* in Rheg. *permensæ* est etiam in Venett. 1487. 1500. Comment. Cyllenii, Gryph. 1537. 1542. 1561. Par. 1543. Basil. 1546. 1569. 1592. Venet. Scot. 1549. *permensæ* Reg. Error ortus est, quod nescirent *p* cum recta linea infra per caudam, semper *per*, vel *par*, legendum esse, nunquam vero *pro*, sive *pra*. Vide ad vs. 11. Eleg. huius libri primæ. Pro *defunctus* Colb. habet *perfunctus*: omnes fere Stat. Palatt. unus Broukh. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rom. Vicent. etc. *tempora*; Guelff. 3. 4. unus Stat. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Vatt. Heins. 1. 2. Par. Exc. Pocc. et Perr. tres Voss. Beroll. 1. 3. 4. omnes Angl. ed. Bartol. Venet. 1491. Dous. et Passer. *tempore*, quod etiam reposuerunt H. Voss. et Bach: *tēpore* in Venet. 1493.—10 Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *lethæ*, quæ macula adhuc inhæret edd. Broukh. et Vulp. Ed. pr. min. *Lethæa*; Venett. 1491. 1493. *lathea*. Ceterum Broukh. hæc scribit: 'Magna est soni scabrities in his *rer*, *re*, *ra*. Edd. priscae habent fere *cogeret*. Sed quid illo

NOTE

sed ut teipsa frui potirique, totamque vitam tecum exigere, et in sinu tuo senex obire possem.

10 *Lethæa cogeret ire rate*] Cymbam seu navigium Charontis intelligit; quem Veteres mortuorum ani-

mas per Paludem Stygem ad Inferos et flumen Lethe transvehere finxerunt. Unde 'Portitor Inferorum' dicitur. Virgil. Æn. vi. 'Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat, Et ferruginea subvectat corpora cymba.'

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?

Arvaque si findant pinguia mille boves?

Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,

Tænare, sive tuis, sive, Caryste, tuis?

me juvat grande pondus auri pretiosi, ac si mille tauri arent agros feraces? Quid etiam juvant palatia sustentata Phrygiis columnis? vel tuis, o Tænare, vel etiam

faciamus? Edd. pr. maj. min. et Vincent. habent *cogeret*. Quo quid faciendum sit vides. Ed. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *cogeret*, quod merum est mendum.—11 *Quid prodesse potest pondus mihi* Exc. Scal. *quid pondus prodest mihi* Sfort.—12 Cod. Lips. Ask. Monac. Voss. 3. Beroll. 1. 4. et Basil. 1569. *fundant*; et sic Vincent. in Speculo Doctr. vi. 73. legens, *Prataque si fundant*; Angl. 3. *scindant*.—13 Colb. et ed. pr. min. *subnixa*; Berol. 4. *annixa*; Par. tres Santen. alii, cum edd. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. etc. lect. nostram confirmant.—14 *Tænare* Berol. 1. *Tænare* Par. *tariase* Berol. 2. in marg. *tareste* et *chariste*; Par. *Thariste*; edd. pr. maj.

NOTÆ

13 *Phrygiis innixa columnis*] Marmor Phryginum seu Phrygius lapis magno fuit in honore apud Antiquos. Horat. iii. Odarum: 'Quod si dolentem nec Phrygius lapis.' Lapis autem Phrygius alio nomine dictus est 'Synnadicus,' ab urbe Phrygiæ Synnada, in cujus solo olim marmor illud laudatissimum effodiebatur; ut testatur Strabo Geograph. lib. xii. cujus quidem verba referre non pigebit: *Σύνναθα δ' ἔστιν οὐ μεγάλη πόλις· πρόκειται δ' αὐτῇ ἐλαφύτων πεδίων, ὅσον ἐξήκοντα σταδίων. Ἐπέκεινα δ' ἔστι Δοκιμία κομὴ, καὶ τὸ λατόμιον τοῦ Σύνναθικοῦ λίθου. Οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαίαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν μικρὰς θάλασσας διέδοντο τοῦ μετάλλου. Διὰ δὲ τὴν νυνὶ πολυτέλειαν τῶν Ῥωμαίων κίονες ἐξαιροῦνται μονόλιθοι μεγάλοι, πλησιάζοντες τῇ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν τοικίλιαν ὥστε, καί περ πολλῆς οὐσῆς τῆς ἐπὶ θάλατταν ἀγωγῆς τῶν τηλικούτων φορτίων, ὅμως καὶ κίονες καὶ πλάκες εἰς Ῥώμην καμψύονται θαυμασταὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος: Synnada urbs est non magna; ante eam jacet campus oleis consitus, stadium circiter sexaginta. Ulterius est Docimia pagus, et lapidicina [seu lapidifodina] Synnadici lapidis. Sic*

enim Romani appellant; nam incolae Docimittidem et Docimæam vocant. Hæc fodina initio exiguas glebas emittebant: sed ob summum magnitudinem, quam nunc faciunt Romani, eruntur magnæ columnæ solidi lapidis, varietate ad alabastricum accedentes lapidem; ita ut quanquam multum hujusce onerum ad mare venum deducatur, tamen et columnæ et tabulæ Romam perferuntur magnitudine atque pulchritudine admirandæ. Unde et Claudianus in Stilichone scripsit: 'pretiosaque picto Marmore, purpureis cedit cui Synnada venis.'

14 *Tænare, sive tuis*] 'Tænarus, -i,' sive 'Tænara, -orum,' promontorium est Laconicæ regionis in Peloponneso, ubi antrum olim ostendebatur per quod Herculeum ab Inferis rediisse Poëtæ fabulati sunt, Cerberumque vinctum ad Snperos traxisse: vulgoque creditum est apud Veteres eas Inferorum esse fauces. Juxta hunc specum, qui valde umbrosus ad radices montis est, marmor coloris viridis 'Laconicum' dictum effodiebatur, quod et 'Tænarium' a loco cognominabatur. Propert. lib. iii. Eleg. 2. 'Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis.'

Et nemora in domibus sacros imitantia lucos?

15

Auratæque trabes, marmoreumque solum?

Quidve, in Erythræo legitur quæ littore concha,

Tinctaque Sidonio murice lana juvat?

tuis, o Caryste? Quid etiam prosunt sylvæ in tectis sanctos Deorum referentes saltus? quid trabes deauratæ, et pavimentum marmoreum? Quid denique prosunt gemmæ, quæ in mari Erythræo colliguntur, et lana ostro Sidonio infecta, atque

min. Bartol. et Aldd. *Chariste*; Berol. 4. Vicent. et Rheg. *cariste*.—17 *Quidve in erythræo legitur quæ in litore concha* Par. *Quidve meri trabes legit i litore cœca*, apposita verbo *legit* desuper syllaba *ur*, in cod. Lips. *Quid vel Erythræo intulit* H. Voss. contra omnium librorum fidem, improbante Huschkio.—18 *Cinc-*

NOTÆ

Sive, Caryste, tuis] Carystus, seu Carystos, Insulæ Eubœæ oppidum est in maris littore ad radices Ochæ montis situm, cujus meminerunt Strabo lib. x. Plin. lib. iv. cap. 12. et Pompon. Mela lib. ii. Apud illam olim civitatem marmoreæ columnæ excidebantur macularum multiplicisque coloris varietate in primis commendatæ, quæ a loco 'Carystiæ' dictæ sunt. Ibidem etiam dicitur a Strabone nasci lapis textilis, ex quo pannus et mantilia conficiuntur, quæ ubi sordes contraxerunt, in flammam injecta purgantur, perinde atque lotionem linteorum maculæ eluuntur. Locus etiam est in Laconica regione Carystus nomine juxta Arcadiam, unde vinum Carystium celebrè, et unde etiam, si Stephano credatur, marmor et columnæ eruebantur.

15 *Nemora in domibus sacros imitantia lucos*] Sylvæ manu hominum consistæ, et viridaria voluptatis gratia et amœnitatis, olim in nobilium virorum ædibus et domorum tectis frequentissima fuerunt. Unde Seneca Epist. 123. 'Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt? quorum sylvæ in tectis domorum ac fastigiis nutant, inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egissent?' Alter Seneca in Thyeste: 'Nulla culminibus meis imposita nutat sylva.' Ho-

rat. III. Od. 10. 'Audis quo strepitu janua, quo nemus Inter pulchra situm tecta remugiat Ventis?' Luci porro sunt loca incædnis arboribus consita, Deorum numinibus, et Religioni, vel alicujus magni Viri cineribus consecrata: unde maxime quondam circa delubra aut sepulcra erant posita.

16 *Auratæque trabes*] Trabes apud Antiquos auro illinebantur, ut sumtuosiores viderentur; quod nostris quidem etiam temporibus apud multos factitari cernimus.

Marmoreumque solum] Hic *solum* pro pavimento sumitur. Mirum quidem est, quantum elegantiae et luxus olim, sicut et nostris temporibus, a voluptuariis quæsitum sit in pavementis, quæ fuerunt picta, tessellata, sculptilia, scutulata, et sectilia, hoc est, segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, murrhinorum, aut vitri lignive tessellis compaginata, vel coloribus amœnissimis tincta. Horum omnium differentiam Plin. lib. xxxvi. cap. 25. et Vitruv. lib. v. cap. 10. et lib. vii. cap. 1. explicarunt.

17 *Erythræo littore concha*] Mare Erythræum proprie dicitur pars illa Oceani Orientalis, quæ ad Arabiam, inde Persicum et Arabicum sinum accedit. Hic autem sumitur pro mari toto Orientali, in quo lapilli pretiosi, unionesque, et conchæ gemmas et

Et quæ præterea populus miratur? in illis

Invidia est; falso plurima vulgus amat.

20

Non opibus mentes hominum curæque levantur;

Nam Fortuna sua tempora lege regit.

Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra;

At sine te regum munera nulla volo.

insuper cetera quæ plebs admiratur? In his enim omnibus livor est. Multa sunt quæ temere multitudo diligit. Non equidem divitiis mentes mortalium et sollicitudines sublevantur; suis enim legibus fortuna ordinat tempora. O cara Neæra, sit mihi tecum grata paupertas; at vero absque te omnes divitiis regum nolo.

taque in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Literæ T, t, et C, c, pæne similes sunt in codd. *Tinctaque Sidonia* ed. pr. min. *Sydonio* Par. Alteram verbi *Sidonio* syllabam, præeunte Virg. *Æn.* iv. 137. corripuit Noæter: alii producant, ut Propert. ii. 16. 55. et Sil. i. 444.—19 *Est quæ conj.* Scal. *miratur amatque* Guy. Vide infra.—20 'Omnes libri mei tum scripti tum editi pentametrum sic exhibent, *Invidia quæ falso plurima vulgus amat:* cod. et ed. Lips. *Invidia quæ.* Ad oram Vicent. notatum: '*Invidia est falso* em. Pontanus: sic Exc. Pocc. Perr. et Scal. Vindob. et Voss. 3. (adde Vatt. Heins. 1. 2. Berol. 4. a marg. Guelf. 2. et Colot.) Hanc lect. recte reposuit Scal. nec video, cur Heynio displicuerit sententia vel locutio, '*invidiam esse aliqua in re.*' *Huschk.* *Invidia quæ* habent etiam omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Angll. 2. Venet. 2. Brix. et Rheg. *Invidiam falso* conj. Guy. *Divitiis falso* Heins. *Invidia falso* in uno Palat. et ed. Rom. ap. Heyn. qui conj. *et illis Invidet: heu f. p. v. amat!* Berol. 1. exhibet *vulgus h̄t*, i. e. *habet*.—21 Cod. Lips. Broukh. 1. 2. quatuor Palatt. Voss. 1. Bern. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Basil. 1546. 1569. 1592. *hominum*, quod revocarunt H. Voss. et Bach; in Ask. *hominis*; Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Lips. Statiani, Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angll. 3. 4. Par. et Beroll. *hominum*, quod servant etiam ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—22 Cod. Lips. et Vicent. *tempore.* Pro *regit*, (quod testantur Reg. Guelf. 2. Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vicent. in margine, et reposuerunt Mur. Scal. Passer. Dons. et recentiores,) *gerit* exhibent omnes Beroll. et Stat. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Zwicc. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Gnelff. 1. 3. 4. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. in contextu, &c.: *gerit* defendunt ex Ovid. Met. iii. 316. Publ. Syr. et Lactant. 1. 2. *regit* e *Sallustio Jug.* 101. Justin. 1. 9. Virg. *Æn.* xii. 405. et Eurip. Hec. 840.—23 Par. Witt. 1. 2. unus Broukh. Dat. ed. pr. maj. et Venet. 2. ap. Broukh. *jucunda*.—24 *Et sine* Berol. 4. a m. sec. Angll. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. Colb. Land.

NOTÆ

margaritas proferentes inveniuntur. De concharum origine et luxu, vide Plin. lib. ix. cap. 35.

18 *Sidonio murice*] Marinus piscis est murex ex concharum genere, cuius succo purpura tingitur. Ideo vocatur murex conchylium καὶ ἑξοχθῆ, et sumitur sæpius pro ipsa purpura, quæ optima apud Sidonem tingeba-

tur. Sidon porro civitas est nobilissima Phœnicis ad mare, de dignitate, claritate, et antiquitate cum Tyro ejusdem etiam regionis inclyta urbe contendens.

21 *Non opibus mentes curæque levantur*] Præclaræ huic sententiæ similis est ista Varronis: 'Non fit thesaurus, non auro pectus solutum.' Horat

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

Q

O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem !

25

O mihi felicem terque quaterque diem !

At si, pro dulci reditu quæcumque voventur,

Audiat aversa non meus aure Deûs ;

Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis,

Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes.

30

O felicem diem, qui te mihi valebit restituere ! o lucem septies beatam ! Sed si omnia, quæ pro jucundo reditu ad me tuo devoventur, Deus mihi non propitiis aversis auribus percipiat : neque mihi imperia placeant, nec Lydius fluvius aurum ferens, neque omnes divitiæ, quas totus continet mundus. Ita alii exoptent. Tan-

Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Venet. 2. Brix. et Vicent. *Et sine te regnum* ed. pr. maj. et Rhag. *At sine te regum* Par. cod. Lips. et ed. pr. min. *tempora pro munera* Laud. *regna* Berol. 3. *velim* Colot. et Hamb. quod reposuit H. Voss. Heinsius conj. *Si sine te, regum, &c.*—25 Reg. *poterit quæ nunc mihi* ; Witt. 2. et Voss. 4. *poterit quæ te mihi* : nullus liber, *mihi te poterit quæ*, ut edidit H. Voss.—26 Berol. 3. *ter quaterque*.—27 *At mihi pro* Beroll. 1. 3. *foventur* Ald. 1.—28 Par. Laud. cod. Lips. Exc. Lips. Witt. 1. Bronkh. 1. 2. Dat. Angll. 2. 5. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rhag. *aversa* ; in Berol. 4. et aliis, cum Venett. 1491. 1493. *aversa* : Heins. conj. *Respuat aversa*.—29 *Non* Witt. 1. 2. Reg. Laud. et Angll. 2. 3. 4. 5. *Nec omnes* Beroll. Par. cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. &c. *jurant* Par. cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Statiani, Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. ed. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 1. et Scal. *juvent* Ald. 2. et vulgg. ex quo cod. nescio : *non Lydius* Reg. *nec lidijs* Par. *aureus* Laud. et Angl. 2.—30 Berol. 2. q.

NOTÆ

etiam similiter : ‘ non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.’

24 *Sine te regum munera nulla volo*]

Idem jam supra lib. 1. Eleg. 9. vs. 34.

‘ Et regum magnæ despiciantur opes.’

Idem etiam præsentis hujus Elegiæ vs. 29. ‘ Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis, Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes. Hæc alii cupiant ; liceat mihi, paupere cultu, Securo cara conjuge posse frui.’ Plautus etiam in Curcul. in eandem fere sententiam dixit : ‘ Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia ; Dum mihi abstineant invadere, sibi quisque habeat, quod suum est.’ Et, post pauca : ‘ Siquidem Hercle mihi regnum detur, nunquam

id potius persequar Quando ego te video.’

25 *O niveam lucem*] Hoc est, faustam et fortunatam, quomodo Catullus Carm. xviii. dicit : ‘ Fulsero quondam candidi tibi soles.’

27 *Pro reditu quæcumque voventur*] Veteres pro reditu eorum, qui longe a patria peregrinarentur, suscipere vota consueverant ; ut densa probat exemplorum nubes : Virgil. Æn. 11. ‘ Votum pro reditu simulant.’ Ovid. lib. 11. Amor. Eleg. 11. ‘ pro reditu victima vota cadet.’ Sueton. in Caligul. cap. 14. ‘ Cum paucos post dies in proximas Campaniæ Insulas trajecisset, vota pro reditu suscepta sunt.’

29 *Nec Lydius aurifer amnis*] Pacto- lum Lydiæ fluvium intelligit, qui dici-

Hæc alii cupiant; liceat mihi, paupere cultu,

Securo cara conjuge posse frui.

Adsis, et timidis faveas, Saturnia, votis,

Et faveas, concha, Cypria, vecta tua.

Aut si Fata negant reditum, tristesque Sorores,

35

Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt:

tum mihi securo contingat tenui cultu posse potiri dilecta mihi sponsa. Ades mihi, o Saturnia, et annue supplicibus votis; tu quoque adsis, o Dea Cypri, quæ concha tua veheris. Vel si duræ sorores, quæ vitæ nostræ fila volcunt, et res futuras

terrenas substatinet; Witt. 1. 2. habent etiam *substatinet*.—31 *Nec alii* Berol. 4. *cupiant* Berol. 2. *cupiant* Colb. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *H. alios cupiant* Broukh. *cupiant* cod. Lips. Par. et ed. pr. min. *Hoc alii cupiant* conj. Vincent. Spec. Doctr.—32 *Unus Palat. curva pro cara. Heynius Securo vitæ munere* citat in Obs. e conj. ejusdem Vincent.—33 *Adsisque* Dat. *Adsis ut* Angl. 4.—34 *Cypria* Reg. *Cypria* ed. pr. maj. *cupria grata* cod. Lips.—35 *At* Laud. Exc. Broukh. Angl. 2. et Guelf. 2. a m. sec. et hoc præferat Heyn. *reditus* Reg. cum edd. Rom. et Brix. Vide i. 3. 13. Heins. conj. *Stygiaque Sorores*, cf. Burm. ad Grat. Cyneg. 477. vel *trinaque sorores*, quod etiam in mentem venerat Ayrmanno, vel etiam *vitæque sorores*.—36 In omnibus fere codd. et edd. *neunt*, quod Scal. pro *neunt* dictum esse contendit; *neunt* Guelf. 3. Heinsius ad Ovid. Epist. xvii. 194. emendavit *canunt*, ut, errore ex similitudine inter ultimam præcedentis et primam proxime sequentis vocis syllabam orto, primum scriptum fuerit, *futura nunt*. Hanc Heins. emend. primus recepit Broukh. agnoscunt illam Monac. et Berol. 3. a m. sec.

NOTÆ

tur aureas arenas et strigmenta auri simul cum undis devolvisse; unde 'Chrysorrhœas' dictus est. Cur autem Pactolus aureas arenas trahere dictus sit, hanc afferunt rationem Hyginus fabula 191. et Fulgent. Mythologicæ lib. ii. Midas rex Apollinem, vel, ut vult Hyginus, Bacchum petiit, ut quicquid tangeret, aurum fieret: quod cum impetrasset, ac cibis etiam ejus et potus in aurum converterentur, et fame cruciaretur, et ita esset necessitas aurea, et locuples penuria, Deum petiit, ut sibi tam speciosum donum eriperet. Responsum itaque accepit, ut caput flumine Pactolo ter ablueret; quo facto per Midæ corporis contactum fluminis aquæ factæ sunt auræ, unde dictus est aquas aureas et fluctus aureos traxisse.

33 *Saturnia*] Juno Saturni filia, Jo-

vis soror; sic dicta a patre Saturno. Virgil. Æn. xii. 830. 'Et germana Jovis, Saturnique altera proles.'

34 *Concha, Cypria, vecta tua*] Venuis quæ 'Cypri' et 'Cypria' dicitur, vel quod in Cypro genita sit; ut vult Hesiodus; vel quod ei primum in Cypro Insula templum sit constitutum; ut vult Festus; vel ut alii volunt, quod maxime in Cypro coleretur. Dicitur autem concha vehi Venuis, quod ex spumis in mari concepta, et primum genita in concha statim devecta sit in Cyprum Insulam. Venerem concha vectam et e mari exeuntem dedicavit Augustus in delubro patris Cæsaris, ut refert Plin. lib. xxxv. cap. 10.

35 *Tristesque Sorores*] Parcas intelligit, quæ tres a Poëtis finguntur fati præsidere, vitæ humanæ stamina ad arbitrium dispensantes. Hæc porro

Me vocet in vastos amnes nigramque paludem
Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ordinant, redire ad me Neëram renunt; tristia Orcus languida palude me trahat in profunda flumina, et obscuros lacus Ditis.

eodem ducit *neunt* in Voss. 4. Quanta enim similitudo litt. *c* et *o* intercedat, ubique libb. scriptt. observare licet. Posse per se ferri *neunt* putat Bach, citans Hom. Od. i. 17. et Martial. i. 98.—37 H. Voss. edidit *ad vastos*, contra omnium codd. et edd. fidem, improbante Hnschk. Cf. Propert. i. 3. 6. et Hom. Il. 2. 520. ‘ad pro vulg. in, cum H. Vossio, quanquam nullo libro add. in textum immisi. Morientes non in, sed ad Stygem descendere vel vocari dicuntur. Negligentia librarii e vs. seq. depravatum. Loris a Voss. land. adde Ovid. Met. iii. 272.’ Bach. Adde etiam, si vis, Ovid. Trist. i. 2. 65. Propert. ii. 34. 63. et Virg. Æn. vi. 404. *scætos* Scal. rec.—38 *Ditis* Exc. Pocc. Perr. et Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *Dius unus* Heins. *Divis* Berol. 3. et Dat. *Dives* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. pro in Angl. 2. 3. 4. exhibent *et*. Falso Heynias scribit Venet. 2. habere *ignavam*: habet hoc cod. Heinsii chartaceus, scil. Dat. et Berol. 3. Ask. et Berol. 1. habent *ignava*; Vindob. *et ignava*: cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Reg. et Broukh. 1. 2. *Orchus*; vide Serv. ad Virg. Georg. i. 277. Berol. 2. *horchus*; ed. Rom. *ortus*. Vide ad vs. 18.

NOTE

sunt Clotho, Lachesis, et Atropos, quarum primam volunt colum gestare, alteram nendo humanæ vitæ terminum præfinire, tertiam denique filum incidere, hoc est, vitam nostram tempore statuto abrumpere. Unde etiam illud tritum: ‘Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat.’

36 *Futura canunt*] Plures cum Scaligero legunt, *neunt*, sed male: barbarum enim est illud, nec potest esse a ‘neo, nes, nere,’ quod in tertia persona plurali non exit in *neunt*, sed in *neut*. Cum autem Parcæ non modo lanificæ, sed etiam fatidicæ dicantur a Poëtis, quales et Catullus in Epithalamio Pelei et Thetidis inducit, dicens, ‘Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus;’ et post pauca, ‘Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omine Parcæ:’ hinc constare videtur nostræ lectionis sinceritas, quam etiam Tibullo nos-

tro contra Scaligerum asseruit eruditissimus et sagacissimus N. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. xviii. 194.

37 *Nigramque paludem*] Stygem apud Inferos fluvium vel paludem, a Snperis tanta in veneratione habitam, ut nefas ducerent quicquam eorum, quæ per Stygem jurassent, quovis modo violare. Si quis vero contra fecisset, totos centum annos divinitate spoliatus a nectare arcebatur.

38 *Luridus Orcus*] Inferorum fluvius est ab Styge defluens, qui sæpius pro Plutone sumitur, atque etiam pro Charonte. Isidor. Orig. lib. viii. ‘Orcum vocant receptorem mortium, unde et orca nuncupatur vas, quod recipit aquas.’ Hic vero sumitur pro fluvio Inferorum, qui dicitur etiam ‘luridus’ ab Horatio iii. Od. 4. ‘Mœretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.’

ELEGIA IV.

DI meliora ferant, nec sint insomnia vera,
Quæ tulit extrema pessima nocte quies.

Oro ut meliora dent Divi, et ne sint somnia mea vera quæ pessimus somnus

‘ Multa sunt in hoc Carmine, quæ severiori iudici displicere possint. In exordio nonnulla sunt perplexe dicta, et iterum iterumque retractata. Si forte hæc librariorum fraudi debentur, in Apollinis tamen descriptione copiam earum rerum, quas brevius narratas malis, poëtæ vix pro egregio invento annumeres: uti nec illud ipsum, quod Apolline res digna est visa, a quo poëtæ nuntiaretur puellæ perfidia, et quidem tam operose ac copiose. Quod sub fin. dicere poëtico more volebat, Næram non esse puellam sine humanitatis sensu natam, vide, quo cum fastidio legentis, et in ipso ornatu jejune, extulit vs. 85-93. cum vs. 85, 86. satis superque essent. Verbo, otiosa rerum ac verborum copia laborare videtur totum Carmen; etsi sint alia in eo Tibullo digna, nec dubitare liceat, Tibullum ejus esse auctorem.’ Heyn. In ed. pr. maj. Inscriptio est, *De Somnio*: in ed. pr. min. nihil enotatum.—1 *Dic meliora* ed. pr. min. *Qui meliora* Berol. 3. *Di* vel *Dii* in aliis: ‘ferant’ Guelf. 1. a pr. m.’ Heynius; errore forsitan typothetarum: *nec sint mihi somnia* Par. Witt. 1. 2. Laud. Vat. Ursini, Berol. 1. unus Broukh. Colot. Angl. 2. 3. 4. 5. Corv. Guelf. 3. a pr. m. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. Vicent. et Rheg. *nec mihi sint somnia* ed. pr. min. *nec sint mea somnia* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Guelf. 4. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. m’ *somnia* in Reg. *insomnia* testantur cod. Lips. duo Broukh. Statiani, Beroll. 2. 3. 4. alii ap. H. Voss.—2 Cod. Lips. *hesterna*; Par. Colb. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. Statiani, unus Broukh. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *hesterna*; Bronkh. 2. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 4. Berol. 3. et ed. pr. min. *externa*; alter Bronkh. et Berol. 2. *externa*: nostram lect. testantur Scaligeri liber et Reg. Placet *extrema* propterea, quod vs. 21. *somnium* matutino tempore oblatum dicitur. Nonnulli codd. ut Par. Scal. rec. et Guarn. habent *proxima* pro *pessima*; ed. pr. min. *proxima*; ita etiam omnes Stat. duo Voss. et Guelf. 3. *pessima* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. et

NOTÆ

1 *Di meliora ferant*] Somnium sumum refert Tibullus, illudque abominatur ut vanum et inane, quo sibi visus fuerat ex Apolline ipso didicisse Næram alterius viri amore esse correptam: ipsam vero tandem Dei jussu monet, ne quid ejusmodi consilii capiat, Deosque precatur, ut mala ista et insomnia averruncent. Interdum parvo Veteres malum quodcumque imminens amoliente dicere solebant absolute, ‘Di melius,’ vel ‘Di me-

liora:’ ut Valer. Max. lib. v. ‘Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.’ Interdum vero verbum addebant, ut hic Tibullus, *Di meliora ferant*. Lucil. Sat. xxvii. ‘Di maluerint meliora, atque amantiam averruncassint tuam.’ Symmach. lib. ii. Epist. 55. ‘Dii meliora procurent.’ Sic et apud Plautum: ‘Dii melius faciant,’ ‘Dii melius faxint.’

2 *Quæ tulit extrema [hesterna] nocte quies*] ‘Noctem hesternam’ Tibullus

Ite procul, vani, falsumque avertite visum;

Desinite in somnis quærere velle fidem.

Divi vera monent; venturæ nuntia sortis,

5

Vera monent Tuscis exta probata viris:

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,

Et pavidas mentes falsa timere jubent:

hesterna nocte induxit. Longe abscedite, o insomnia, et depellite frustraneam et fictam apparitionem, desistite cupere, ut vobis fides adhibeatur. Dii vera nuntiant; futuri eventus intestina prænuntia approbata Tuscis hominibus veritatem etiam indicant. At insomnia vana dolosa nocte deludunt timidos hominum animos, cogunt-

Venett. 1491. 1493.—3 *Ite procul vanum* Witt. 2. Broukh. 2. Exc. Lips. Dat. Scal. rec. Beroll. 1. 3. 4. Angl. 3. 4. (Angl. 5. a pr. m. Berol. 2. a marg.) et Corv. quod reposuerat Scal. *vani* exhibent omnes Stat. et Guelf. quinque Palatt. Zwicc. 1. 2. cod. Lips. Par. Goth. Berol. 2. a m. pr. Angl. 1. 2. Witt. 1. duo Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhcg. Vincent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. &c. Wassenbergius tentabat, *Ite p. vani falsique facessite visus*; Waardenburgius, *I. p. rates; falsum ne a. visum; Desinite in somnis*; vel, *Desino et in vobis*: H. Vossius intulit in textum, *I. p. Somni, falsumque a v. Desinite in vanis*. Pro *in somnia* (quod exhibet Vat. Heins. 1.) plurimi, ut omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 4. cum edd. vet. habent *in votis*; unde Stat. formaverat *in vœtis*, i. e. *inventis*, et postea *in vœtis*; sed retinuit lect. *in votis*; cod. Lips. *innotis*, quod eodem tendit; Heins. *malit, in veris*; in ora Rhcg. ap. Huschk. *ignotis*; Mnr. suspicatus est legendum *in vanis*; hoc arripuit H. Voss. Scal. e conj. edidit *in vobis*; hinc Guy. fecit *in nobis*; Berol. 3. *Desine in votis*; Guelf. 1. habet *Desine et in votis*; unde Bach, favente Lenzio in Eph. Heidl. II. 12. in textum admisit *Desinite et vobis*: idem Bach conj. *Ite procul vanis, falsumque advertite visum; Desinite a nobis*, i. e. aliis iisque credulis visum vestrum objicite falsum, non mihi, qui nunquam vobis fidem habeo. Inconcinne omnes, inquit Huschk. qui nostram lectionem firmari putat h. l. Cic. Div. II. 59. 'Quod si, ceteris temporibus, falsis visis credendum non est; non video, quid præcipui somnus habeat, in quo valeant falsa pro veris. Quod si insanorum visis fides non est habenda, quia falsa sunt; cur credatur somniantium visis, quæ multo etiam perturbatiora sunt, non intelligo.' Cf. vs. 12. et Ovid. Met. xv. 565.—5 Witt. 2. et Scal. rec. *movent*, quod etiam *monent* legi possit in cod. antiq. *nuntia mortis* in Reg. *numina sortis* Sfort. et Exc. Lips.—6 *Vera manent* Guelf. 2. at emendat alia manus *monent*; Witt. 2. et Scal. rec. hic quoque habent *movent*.—8 Nullus liber *vanu timere habet*, repositum propterea ab H. Voss. quia

NOTÆ

dixit etiam infra hujus lib. Eleg. 7. 37. 'Hesterna quam te solum quod nocte reliqui.'

5 *Divi vera monent*] O somnia, desinite quærere, ut in vobis fides reperiat, quoniam solummodo Dii vera prænuntiant, non vos. Extæ etiam vere indicant Deorum voluntatem; somnia vero fallacibus spectris, et imaginibus falsis, et errantibus um-

bris timidas mentes hominum deludunt. In oraculis et extispiciis veritas inest, non in somniis.

6 *Tuscis exta probata viris*] Tuscorum gens quantopere artis extispiciinæ, seu aruspiciinæ, religione, rerumque divinarum intelligentia excellere credita sit, norunt omnes, qui Veterum monumenta tantisper attigerunt.

Et natum in curas hominum genus omina noctis

Farre pio placant et saliente sale.

10

Sed tamen, utcumque est, sive illi vera monenti,

Mendaci somno credere sive volent;

que vana etiam et falsa metuere; sed humana gens in sollicitudines prona noctis omina mola et sale crepitante deveneratur. Attamen quomocumque res tandem sit, seu illi cupient vera indicari, seu fidem habere fallaci sopori: Lucina afferat

præcesserat vs. 7. fallaci. Infra non offendit El. 6. 46. loco magis suspecto, 'Aut fallat blanda sordida lingua prece: Etsi perque suos fallax juravit ocellos.'—9 Locns varietate lectionis notabilis. *Et vanum ventura* unus Stat. sex Palatt. Bronkh. 1. Ask. Voss. 5. cod. Lips. Beroll. 1. 4. Scal. rec. Vat. Heins. 3. Angl. 5. a m. sec. et ed. pr. min. *At vanum in curas* Exc. Lips. et sic conj. Heins. *At prunum in curas* conj. quoque idem Heinsins; *Et vanum in curas* Exc. Perr. et Pocc. *Et vanum in curam* Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. H. Voss. *Et natum in curam* ed. pr. maj. et Lips. ap. Heyn. *At natum in curas* unus Mur. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Monac. et Vindob. quam lect. probabilem vocat Hushk. *Et tantum metuens* unus Stat. *Et natum metuens* unus Broukh. Angl. 1. et Beroll. 2. 3. *Et natum metuens* Dat. *Et natum maturas* Par. et Bern. *Et vanum metuens* Guelf. 1. 4. cum edd. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Et natum in curas* Witt. 2. *Et varium ventura* Witt. 1. et Angl. 5. *Et varium metuens* Angl. 5. a m. sec. *Et natum ventura* Witt. 2. a m. sec. In marg. Rheg. ap. Hushk. hæc annotantur: 'Septem Mss. *Et vanum ventura hominum genus*. Quæ vera est tot libris scriptura, niodo legas, *Et vanum venturi hominum genus*: quomodo sæpe loquitur Silius Italicus. Palat. sextus (ap. Gebhardum) *Et natum in curas*. Sed Græcismus causa erroris.' *Et natum in curas* testatur etiam duo Stat. Corv. Reg. Guelf. 3. unus Broukh. Vat. Heins. 3. Angl. 2. 3. 4. Bartol. et marg. Venet. 2. ap. Heins. *Et nata in curas* h. gens unus Heins. *navum in curas* conj. Heyn. *agmina noctis* Scheff. et Angl. 4. *omnia noctis* Berol. 3. et Angl. 4. a m. sec. et sic in ed. pr. min. et Ald. 1. *omnia noctis* ed. pr. maj. *omina noctis* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. Exc. Pocc. et Perr. Laud. Vatt. Heins. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Par. et Bartol. *omina noctes* Berol. 4. *noctis* in Par. a recentiori manu additum est, ea, quæ prius extabat, voce erasa.—10 Rheg. *placent*; Lips. ap. Heyn. *pioque placent*.—11 *Et tamen* Par. Corv. omnes Beroll. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Venett. 1491. 1493. et vulgg. De confusione formularum *Et tamen*, *Sed tamen*, vide primam Bentleii annotationem ad Terent. Ed. pr. maj. et Vicent. cum tribus codd. Guyeti exhibent *Sed tamen*, quod reposuerunt H. Voss. Wund. et Bach: *utrumque* unus Bronkh. *utrumque* Beroll. 1. 2. 3. alter Broukh. Scal. rec. et Dat. *utrumque* Reg. et Rom. *moneri* Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Angl. 3. et ed. pr. min. *moveri* Witt. 2. Angl. 4. et cod. Lips. *monenti* Vat. Stat. Florent. Laud. Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, omnes Guelf. Beroll. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. et Venett. 1491. 1493.—12 Par. Ask. Goth. Beroll. 1. 3. Guelf. 3. superscr. et Dat.

NOTE

10 *Farre pio placant*] Hic *far* Poëta noster pro mola posuit; ut etiam Virg. *Æn.* v. 'Canæ penetralia Vestæ Farre pio, et plena supplex veneratur acerra.' Mola autem nihil aliud est quam far molitum, tostum, et sale sparsum, quo hostiæ mactan-

dæ perfundebantur: unde immolare proprie est ejusmodi mola et sale hostiam perfusam offerre, seu sacrificare.

Et saliente sale] Sal cum in ignem injicitur aponte crepitans exilit, seu emicat. Unde et Horat. lib. III. Od.

Efficiat vanos noctis Lucina timores,

Et frustra immeritum prætenuisse velit :

Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,

15

Nec læsit magnos impia lingua Deos.

Jam Nox æthereum nigris emensa quadrigis

Mundum coeruleo laverat amne rotas :

Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ ;

Somnus sollicitas deficit ante domos.

20

inanes metus noctis, et incassum cupiat immerentem me tenuisse ; si meus animus malo facinore non est obstrictus, neque lingua mea Divos potentes offendit. Jam tum nox sublime Cælum atris quadrigis emensa, abluerat curram suam cœruleo oceano ; neque tamen somnus animo anxio utilis me soporaterat. Apud domos enim curis

colunt.—13 *Efficiat* Berol. 4. *Et sitiât* Berol. 3. *Efficiat* Witt. 1.—14 Cod. Lips. *immemorem tum tenuisse* ; Witt. 1. et Laud. *immeritum* ; Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Stat. Broukh. et Heins. omnes Palatt. et Guelf. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. etc. *prætenuisse* ; Gebhardus correxit *prætenuisse*, quod recepit Broukh. et confirmant Berol. 4. Reg. Corv. Monac. Goth. et dno Voss.—15 *Sic mea* Dat. Zwicc. 1. 2. Par. Berol. 1. 2. 3. a m. sec. unus Broukh. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Reg. *Sic me* ed. pr. min. *Di mea* cod. Lips. Palatt. et unus Broukh. *Si mea* omnes Berol. Vicent. ed. pr. maj. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—16 Par. *magicos* ; cod. Lips. *turba*. —17 Guelf. 2. et Florent. *dimensa* ; Par. Broukh. 2. 3. Guelf. 1. 4. Corv. Reg. Angll. 1. 2. 3. 4. Berol. 2. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *emensa* ; cod. Lips. *magis emensa* ; Berol. 1. *bijugis emensa* ; Berol. 3. *biugis emensa* ; ed. pr. maj. Bartol. Vicent. et Basil. 1530. habent etiam *emensa* ; id confirmant Angl. 5. Guelf. 3. Monac. Voss. 2. Voss. 5. a marg. et Zwic. 1. ‘Hoc unice verum, cum de exeunte nocte agatur, quam ut Deam descendere Oceanum sibi fingebant veteres.’ *Back*.—18 *Non dum* cod. Lips. *Nudum* Bartol. Scaliger tacite e suo, et post eum Broukh. receperant *cœruleus*. Rursus ejecit Heynius idonea de causa, ‘ut *amnis* habeat aliquid adjunctum, quod Oceani notionem propius adducat.’ *cœruleus* item habet Voss. 2.—19 Interpunctio nos-

NOTÆ

‘Farre pio, et saliente mica.’

13 *Lucina*] Quæ eadem est Diana et Luna, a luce sic dicta. Catullus xxxiv. 13. ‘Tu Lucina dolentibus Juno dicta puerperis : Tu potens Trivia, et notho es Dicta lumine Luna.’

14 *Velit*] Deos obtestabantur, ut vellent annuere. Virg. *Æn.* 1. ‘Hunc lætæm Tyrrisque diem Trojaque profectis Esse velis.’ Noster etiam Tibullus infra lib. iv. ad Priapum : ‘Pro quibus officiis, si fas est, Sancte, paciscar, Assiduus custos ruris ut esse velis.’ Plin. Epistol. lib. x.

‘Precati sumus Deos, ut velint ea semper solvi, semperque signari.’

17 *Jam nox æthereum*] Describit noctis tempus, quo somnia solent mentes hominum dormientium invadere, jam præcessisse, diemque demum advenisse, cum somno tandem oppressus Apollinem sibi visus est videre.

18 *Cœruleo laverat amne rotas*] *Amnis* hic pro Oceano ponitur, ut etiam supra dixit 11. 5. 62. ‘Solis anhelantes abluat amnis equos.’

20 *Sollicitas deficit ante domos*] In

Tandem, cum summo Phœbus prospexit ab ortu,

Pressit languentis lumina sera quies.

Hic juvenis, casta redimitus tempora lauro,

Est visus nostra ponere sede pedem.

*Non illo quicquam formosius ulla priorum

25

* Ætas, humanum nec videt illud opus.

apribus deficit. Denique cum Phœbus ab alto Oriente respexit, tardus sopor languido mihi oculos obruit. Tunc juvenis coronatus lauru casta visus est mihi ingredi demum moen. Nihil unquam ulla Majorum nostrorum ætas habuit isto

tra debetur Cantero Nov. Lect. 1. 18. eam admiserunt H. Voss. et Bach. Vossius monet hanc distinctionem evertere emendationes Heinsii, *deficit ille domos*, vel *defit is ante domos*. Omnes antehac Edd. locum interpunxerunt, ut *Somnus* retraheretur ad versum superiorem.—21 *Quom tandem summo* Berol. 3. *Tandem quom* Dat. *somno* pro *summo* Guelf. 1. 4. Vat. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. *somnos* unus Broukh. et Berol. 4. *somo* (i. e. *somno*) Venett. 1491. 1493. *somo* Rom. i. e. *somno*, pro *summo*, vel *somno*: Witt. 2. *perpexit*; Angl. 1. *despexit*; Angl. 2. *præspexit*.—22 *Præssit* ed. pr. maj. Vincent. et Rheg. *lumina fessa* Witt. 2. Reg. Sfort. dno alii Stat. Vat. Ursini, Vindob. ed. pr. min. et Bartol. *lumina victa* Hamb. *lumina festa* Guelf. 3. pro v. l.—23 Par. cod. Lips. omnes Berol. alii, cum edd. vett. *lauro*; Ask. Vindob. Goth. et Bern. *lauru*; hoc reposuit H. Voss.—25. 26 ‘Scholastica *vbnis*, Tibullo prorsus indigna, sive sententiam ipsam spectes sive verborum insolentiam. Sic se digne laudaturum putavit is, qui versus ascripsit, præclaram Apollinis speciem, quam informavit poëta, omni illam quidem laude dignam, sed non tam inepta et inficeta. *Non ulla*, inquit, priorum *ætas* vidit formosius opus. Nunquam ita scribunt Veteres, sed vel ‘ætatem priorum’ vel ‘ætatem priorem,’ non ætates majores plures commemorant nisi ubi de aurea, argentea et ferrea loquuntur.’ *Huschk.* Ed. pr. maj. expressit illa pro *ulla*. Pro *videt* unus Stat. et Goth. *fuit*; unus Broukh. et Berol. 4. *valet*, et pro v. l. *videt*. Heins. conj. *nec dedit*; Heyn. *Non vidit quicquam.....nec fuit illud opus*, quod cum Strombeckio in textum intulit Bach. Vir doctus ad marg. Rheg. ap. *Huschk.* proposuit, *nec videt ullus opus*; addit tamen: ‘Versus mendosus, et olens juncturam.’ ‘Huic igitur pentameter, mihi totam distichon subditiuum videtur: quo ejecto non magis aliquid desiderabitur, quam apud Balbum, qui hunc locum pæne ad verbum descripsit T. 1. p. 128.’ *Huschk.* H.

NOTE

domibus sollicitis, seu solitudine agitata, desideratur ac penitus deficit somnus, nec illas adit, in quibus pleni curarum homines habitant. Unde Seneca in Troade dixit, ‘Ignorant venire afflictis quietem.’ Notum denique est eos insomnes maxime agere noctes, qui amoris ardore, aut quovis alio curarum aestu percelluntur. Ovidius: ‘ignis Ipse suos nutrit, cura removens soporem.’

23 *Redimitus tempora lauro*] Habitum et characteres describit Apollinis, cui apposite lauream in capite tribuit, juxta illud Ovidii Met. 1. ubi Apollo de lauro, in quam Nympha Daphne ipsi dilecta conversa est, ait: ‘At conjux quoniam mea non potes esse, Arbor eris certe, dixit, mea: semper habebunt Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, phœtræ.’

Intonsi crines longa cervice fluebant ;
Stillabat Syrio myrtea rore coma.

pulchrius, neque humanum fuit istud simulacrum. Longi capilli sublimi cervice defluebant, flava caesaries maeabat Tyrio nardo: erat ipsi nitor, qualem prae se habet

Voss. quicquam corruptum censens servato pron. illo, versus ita concinnavit, *Non illo vidit formosius ulla priorum Aetas (humanum nec fuit illud) opus.*— 28 *Spirabat*, ad Broukh. 2. Berol. 2. et Vindob. jam a S. Fabricio ad Terent. Adelph. 1. 2. e scriptis notatum, praeuntibus Plant. Gryph. Passer. Morell. aliisque, cum Lips. 1812. Wund. et Voss. favente Lenzio, revocavit Bach: *Stillabat* cod. Lips. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 3. Par. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. etc. *tirio* Berol. 1. Witt. 2. *thirio* Witt. 1. *tyrio* Par. Beroll. 1. 2. 3. *Tyrio* omnes Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. et vet. *Syrio* Vat. Heins. 1. Ask. Bern. et Vindob. quod reposuit Bronkhuisius; eandem lect. memoravit Stat. sed nunquam vidit ipse: *myrrhea* Guelf. 1. 3. 4. Guelf. 2. a m. sec. Exc. Pocc. et Perr. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Venet. 2. ap. Broukh. Brix. Rhag. ap. Heins. et Venett. 1487. 1491. 1493. *myrthea* Par. Broukh. 1. Venet. 2. Rhag. ap. Bronkh. *mirtea* cod. Lips. et Witt. 1. *mirthea* Witt. 2. et unus Stat. *myrtea* in omnibus aliis ap. Stat. Palatt. Scal. rec. et vet. omnibus Beroll. Guelf. 2. Corv. Reg. uno Broukh. edd. pr. maj. min. et Bartol. Hanc lect. omnium

NOTÆ

28 *Syrio myrtea* [*myrrhea*] *rore coma*] *Myrrhea* coma dicitur a colore et odore, seu unguento; color enim myrrhæ subflavus est, recte conveniens Apollinis comæ, quæ etiam myrrhea dicitur, quod myrrha, quæ species semper fuit odoris et unguenti apud Antiquos exquisitissima, fuerit delibata. Juxta illud Horatii III. Od. 14. 'Myrrheum nodo cohibere crinem.' Ovid. Art. Am. lib. 1. 'Illius et lacrymis, quas arbore fundit odora, Ungimur; et dominæ nomina gutta tenet.' Legitur etiam a nonnullis *myrtea coma*, sed male, quanquam enim Scaliger, Diis etiam invitis, istam lectionem voluit obtrudere, Petroniumque, Columellam, et Isidorum, ut sua commenta approbaret, testes protulit, aërem tamen et aquam verberavit; nunquam enim obtinebit, ut testimonia Petronii, Columellæ, et Isidori ab ipso in suam sententiam detorta probent 'myrteum' colorem esse eundem qui 'subflavus' aut 'flavus' dicitur. Petronii namque

locus, testimoniumque Columellæ colorem aperte viridem, 'flavum' vero minime, ut vult Scaliger, significant. Isidorus autem, quem velut Petronii et Columellæ clarum Interpretem pro sua sententia assumit Scaliger, ipsius ita causæ contrarius est, ut eam penitus evertat, et 'myrteum' colorem eundem esse, qui 'viridis' dicitur, idoneis et conceptis verbis demonstrat. Hæc enim sunt ejus verba Origin. lib. vi. cap. 11. 'Cum peritiores Architecti neque anrea lacunaria ponenda in Bibliothecis putent, neque pavimenta alia, quam e Carystæo marmore, quod auri fulgor hebetat, et Carystæi viriditas reficiat oculos; nam et qui Nummulariam discunt denariorum formis myrteos pannos subjiciunt, et gemmarum sculptores scarabeorum terga, quibus nihil est viridius, subinde respiciunt, et pictores idem faciunt, ut laborem visus eorum viriditate recreent.' Potestne aliquid apertius contra Scaligeri sententiam haberi?

Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,

Et color in niveo corpore purpureus; 30

Ut juveni primum virgo deducta marito

Inficitur teneras, ore rubente, genas:

Ut, cum contexunt amarantis alba puellæ

Lilia; ut autumnno candida mala rubent.

Ima videbatur talis illudere palla; 35

Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

Luna Latonia, et color purpureus in candido corpore: quemadmodum puella pudore suffunditur, vultu genas rubore tingente, cum primum sponso juveni traditur: sicut quando virgines lilia candida amaranthis intexunt, ac per autumnum poma alba rubescunt. Infima palla ejus calces percutere videbatur; hujusmodi enim vestimentum

primus impugnauerat Cyllenius.—29 Laud. Vat. Heins. 1. et Angl. 2. *profert*; Exc. Pocc. Perr. et Broukh. cum Vat. Heins. 2. *perfert*.—31 *Et juveni* Exc. Perr. cum Venet. 2. et Rheg. ap. Heins. *Ut j. p. juvenis* cod. Lips.—32 Dno Angl. *Infecit*, ortum e scriptura, qualem exhibet cod. Lips. *Infecit* 9, i. e. *Inficitur*: V. D. in Act. Soc. Traj. conj. *stare rubente*; H. Voss. de conj. edidit, *tota rubore genas*; cf. Ovid. Her. xxi. 112. At vero, si quæ *tota*, i. e. toto ore, rubet, genæ simul rubentes cogitentur necesse est. Molestum igitur ac jejunum satis hoc commentum! Si quid mutandum, ad meliora ducere poterit Ovid. Am. iii. 3. 5. seq. Cf. Virg. Æn. xii. 605. et Ovid. Am. ii. 5. 35. seq.—33 *Aut* Exc. Pocc. et Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *Et* Angl. 1. 5. cod. Lips. Par. omnes Beroll. et edd. vett. *Ut* Aldd. *quom* Dat. et Berol. 3. *amarthis* Berol. 2. *amamuthus* Berol. 3. *adamantis* cod. Lips. *amaracis* ed. pr. min. et Bartol. quod legendum *amaratis*, i. e. *amarantis*, ut exhibent Par. Beroll. 1. 4. alii, literæ enim *c* et *t* pæne similes sunt in codd. *amarinthus* in ed. pr. maj. et aliis vett.—34 *Liba* et Berol. 3. Vulgo *et* legebatur, ut est in cod. Lips. Par. Beroll. Corv. Guelff. Reg. aliis, cui Bronkh. substituit *ut*, confirmantibus id Monac. Bern. Hamb. et Voss. 2.—35 Guelff. 2. *Jamque* videbatur: Angl. 2. *eludere*; Venet. 1487. 1491. 1493. *alludere*.—36 In

NOTE

29 *Latonia Luna*] Luna, quæ eadem et Diana est, Apollinis seu Phœbi soror, Latonia vocatur a matre Latona, quæ ipsam Dianam seu Lunam simul cum Apolline uno partu edidit.

31 *Primum deducta marito*] Deduci vocabulum est solenne in Veterum conjugiiis. Cicero apud Macrobinum Saturn. lib. ii. 'Comparavit hunc fundum Servilia tertio deducta.' Propert. lib. iv. Eleg. 3. 13. 'Quæ mihi deductæ fax omen prætulit, illa Traxit ab everso lumina nigra rogo.' Corn. Tacitus Annal. lib. xiv. cap. 63. de Octavia: 'Huic primus nuptiarum dies loco funeris fuit deductæ

in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet, erepto per venenum patre et statim fratre.'

33 *Contexunt amarantis alba puellæ*] Mirum sane est, quantum Amarynthus apud Antiquos commendetur propter coloris suavitatem, quanquam nullo prorsus odoris afflatu donatur. Floris hujus nitor Tyrias purpuras, et coccum quodvis, sive saturatum fuerit sive dilutum, rutilanti suo colore ac splendore vincit. Gaudet decerpi; et quo frequentius colligitur, eo libentius et lætius renascitur.

35 *Talis illudere palla*] Palla proprie ex Servio vestis est muliebris ad

Artis opus raræ, fulgens testudine et auro,

Pendebat læva garrula parte lyra.

Hanc primum veniens plectro modulatus eburno,

Felices cantus ore sonante dedit.

40

Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,

Edidit hæc dulci tristia verba modo :

Salve cura Deum ; casto nam rite poetæ

Phœbusque et Bacchus Pieridesque favent.

tegebat ejus candidum corpus. Cithara sonora, miræ industria opus, testudinis tegmine atque auro coruscans pendebat a sinistro ejus lute. Istam ut advenit statim pulsans eburno pectine faustos edidit sonos, ore ejus simul canente. At ubi digiti simul cum voce modulati fuerunt, hæc jucunda verba lugubri sono protulit : Ave o Dicorum amor : Poëtæ etenim pudico et Phœbus, et Bacchus, et Pierides

~~~~~

libris nulla prorsus diversitas est, nisi quod edd. vett. ut alibi, ita hoc loco Nanque habent pro *Namque* ; in ora autem ed. Gryph. 1573. hoc notatum legitur pro *hæc*, sensu minus commodo. In hoc versu primus offendit Vulpus, scribens : ‘ Huic versui, aut ego valde fallor, *περισσότης* et *φυχέρης* quædam inest. Satis enim fuerat pallam in hexametro nominasse, ut intelligeremus, hac veste Apollinem indutum fuisse.’ H. Voss. de conj. edidit, *Quæ cocco nitido corpora vestierat* ; Bauer. emend. *Vincta hæc in nitido pectore vestis erat*. Utramque improbat Bach.—37 Par. *testudine*.—38 Ed. pr. min. *leva* : Witt. 1. 2. et Par. *garula p. lira*.—39 *Ac primum* Reg. pro *veniens* Laud. et Angl. 2. habent *Veneri*, unde Burm. formabat *feriens* ; Schraderrens, vel *moderans*, improbante Huschk. Heynius emend. *Hæc....modulatus*, vel *moderatus*. Sed locutionem ‘modulari lyram’ bene illustravit Vossius. Cf. Claud. Præf. ad 11. Rapt. Pros. 15. et Senec. Med. 626.—40 Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Venett. 1487. 1491. *canente dedit*.—41 H. Voss. ex Angl. 2. *digiti fuerant*, quod non notavit Huschkius.—42 *Hæc edidit* ed. pr. min. *tristi dulcia* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Stat. Guelf. et Bronkh. Corv. Reg. alii, cum edd. vett. *dulci tristia* in Monac. et Bern. ut e conj. edidit Broukh. *dulci dulcia* Exc. Lips. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *sono* exhibent pro *modo* Reg. unus Stat. Witt. 1. Bronkh. 1. Colb. Dat. et Vat. Heins. 1.—43 Berol. 1. *casto cū*, et a marg. *nā*.

NOTÆ

vestigia usque deducta. Constat autem tam pallam quam stolam vestes fuisse mulierum ita proprias, ut iis viri vix uti possent sine vituperatione. Pallam porro vestem fuisse longam, et talos terramque attingisse, testatur etiam Ovidius. ‘Verrit humum Tyrio saturata murice palla.’

33 *Garrula lyra*] Lyra, tibia, cithara, fistula, testudo, et chelys sæpius sumuntur a Poëtis pro uno et eodem, licet revera longe inter se discrepent. Græci quidem Mercurium lyrae, Apollinem vero citharæ faciunt inven-

torem, &c. Sic etiam supra Tibullus : ‘Garrula sylvestri fistula facta Deo.’

40 *Ore sonante*] Vocis modulamen pariter adhibuit Apollo, ubi plectro pulsavit testudinem ; simulque digiti sonorum varietatem moderantes concentum et symphoniam ediderunt.

42 *Dulci tristia* [*tristi dulcia*] *verbe modo*] Suavia et grata erant verba, sed ea proferendi modus erat tristis, et ad Elegiam sono lugubri temperatus.

43 *Salve cura Deum*] In Diverum

Sed proles Semelæ Bacchus, doctæque Sorores

45

Dicere non norunt, quid ferat hora sequens :

At mihi fatorum leges, ævique futuri

Eventura, pater posse videre dedit.

favent. At Bacchus filius Semeles, et eruditæ Sorores nesciunt indicare, quid tempus futurum adducat. Sed mihi Jupiter parens concessit fatorum jura, et posse

~~~~~

—45 *Semeles* Beroll. 1. 2. 3. Guelf. Statiani et vulgg. *Semelæ* edidit Broukh. et sic in Berol. 1. Reg. Par. Witt. 2. Angl. 3. 4. cum edd. pr. maj. et min. *doctæque puella* eod. Lips. Cf. Propert. II. 30. 27. III. 1. 17. III. 3. 37. Virg. Ecl. VI. 65. et Ovid. Met. V. 268.—46 *Colb. ora frequens*. Versus in particip. *ns* exeuntes reprehendit Serv. ad *Æn.* III. 300. Et sane in operibus perfectioris generis perraro inveniuntur; Ovid. interdum admittit, docente Burn. ad Lotich. Tom. I. p. 239.—47 *Guelf. 2. et Berol. 2. cæjusque*; Par. *cuiusque futuri*.—48 *Et ventura, pater* Land. *Et ventura patri* Angl. 2.—

NOTÆ

tntela Poëtæ semper fuerunt, ut etiam cum Tibullo nostro testatur Ovidius Elegia de ipsius Tibulli obitu: 'At sacri Vates, et Divnm cura vocamur; Sunt etiam qui nos numen habere putent.'

Casto poëta] Quamvis aliquando verus sint tenellni et molliculi, Poëta tamen debet esse castus et pudicus; cum Musæ et Camœnæ, quas exercet, virgines et castæ existant. Catullus ad Aurelium et Furium Comites Carm. XVI. 6. 'Nam castum esse decet pium Poëtam Ipsum, versiculos nihil necesse est.' Et licet aliquando lasciviant Poëtarum ineptiæ, et petulcæ videantur, animi tamen eorum sententia debet esse gravis et optima, vitæque proba: juxta illud Martialis ad Cæsarem: 'Lasciva est nobis pagina, vita proba.'

44 *Phœbusque et Bacchus Pieridesque*] Dii Poëtarum tutelares maxime sunt, Apollo, Bacchus, et Musæ, quæ et Pierides, ut etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Art. Am. lib. III. testatur: 'O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia Numina Vatum, Insignis cornu Bacche, novemque Deæ.' Idem Amor. lib. I. Eleg. 3. 'At Phæbus, comitesque novem, vitisque re-

pertor Hoc faciunt,' &c. Bacchus autem inter Poëtarum Deos ideo habetur, vel quod idem sit qui et Apollo: vel quod ubertatis largitor, artium et pacis, in qua florent artes, arbiter existimetur: vel quod Poëtæ aliquando sicut bacchantes farere dicuntur, unde Horatio *malesani* lib. I. Epist. ad Mæcenatem vocantur: vel denique quod facundiam Poëtis tribuat. Vinum enim, quod per Bacchum intelligunt, fomes est quidam et incitamentum virtutis et ingenii, quod acuit; ut ait Horat. 'Fœcundi calices quem non fecere disertum?' Quod etiam confirmat Martialis, asserens a Poëtis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustam proficisci, si biberint aquam; si vero vinum potuerint, omnia eximia et egregia scribere: Martial. lib. XI. Epigr. 7. 'Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poëtæ.'

46 *Quid ferat hora sequens*] Non enim Bacchi Musarumque officium est res futuras prænoscere.

48 *Eventura, pater posse videre dedit*] A Jove præ Diis ceteris habuit Apollo, ut futuros casus prævideret, fatorumque leges cognosceret: unde passim templa et oracula habuit. Ad

Quare, ego quæ dico non fallax, accipe, vates,

Quodque Deus vero Cynthius ore feram.

50

Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,

Quantum nec cupido bella puella viro :

Pro qua sollicitas cœlestia numina votis ;

Quæ tibi securos non sinit ire dies :

Et, cum te fusco Somnus velavit amictu,

55

Vanum nocturnis fallit imaginibus :

prænoscere futuros ætatis venturæ casus. Itaque, o Poëta, audi ea, quæ ego non mendax loquor, et quid divus Cynthius ore veridico proferat. Pulchra illa Neæra, versibus tuis tantopere decantata, plus tibi dilecta, quam matri filia, et quam formosa virgo ardenti marito, propter quam Superos votis oneras, quæ nullos tibi tranquillios permittit effluere dies, et male nocturnis tibi illudit simulacris, quando te

~~~~~

49. 50. 'Vulg. quæ dico propter seq. feram suspitione corruptelæ non caret. Præterea nihil frigidius dici poterat, quam quod hæc verba e vulg. lectione continent. His causis adductus e Angl. 2. (et Laud.) qui dicor in textum admisi, ita interpr. Quare accipe, sc. a me, (cf. Virg. Georg. i. 104.) qui non fallax vates dicor, Quodque, i. e. quodcumque deus Cynthius vero ore feram. Sæpius fefellit usus pron. 'quisque' pro relat. 'quicumque.' Non repndiarunt illud optimi scriptores. Vide Burm. ad Nep. Pel. ii. 1. Scyff. Gr. Lat. Tom. ii. p. 133.' Bach. 'Perperam; sensus est: Tn et hoc, quod cum maxime dico, et ea, quæ deinceps dicturus sum, ut vera accipe: vates enim sum non fallax. cf. Propert. iv. 8. 74.' Huschk.—50 Quidque cod. Par. duo Stat. Beroll. 1. 3. 4. Gnarn. unus Broukh. Dat. Angl. 2. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rhæg. Quodque cod. Lips. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. Quidve in Reg. ferat in omnibus; feret in Berol. 2. et uno Broukh. sed feram Broukh. recte substituit.—51 Unus Broukh. non filia.—53 Proh qua sollicitus Witt. 1.—54 Tres Angll. Witt. 1. et cod. Lips. esse dies; sic etiam ed. pr. min. iase conj. Bach. In temporum mutatione librorum ignorantia sæpe deprehenditur; vide ad ii. 5. 112. Ovid. Met. x. 173. Et ipsam verb. 'sino' præterito infinitivi jungitur; vide Ovid. ibid. v. 119.—55 Et quom Witt. 1. Dat. et Berol. 3. Que cum cod. Lips. i. e. Quæ.—56 Vanis nocturnum ludit de conjectura reposuit H. Voss. 'Frustra de Latinitate verbi 'vanus' dubitavit, modo capiatur cum Heynio ad Æn. x. 631. de eo, qui vana et inania sibi persuadet. Verius quoque v. Vanum habet positam, quam Vanis.' Bach. 'Vanus' est non modo is qui fallit, sed etiam is qui fallitur. Vide Claudian. xxxiii. 98. et Ovid. ex Pont. ii. 9. 29. Nonnulli libri, ut Broukh. 1. Berol. 2. Vindob. Witt. 1. Colb. Vat. Heins. 1. Guelf. 3. pro v. 1. et Angll. 2. 3. 4. ludit habent pro fallit; codd. Lips. et

NOTÆ

mentem Tibulli Virgil. Æn. iii. 251. 'Quæ Phæbo Pater omnipotens, mihi Phæbus Apollo Prædixit.'

53 *Sollicitas cœlestia numina votis]* Idem supra Eleg. 3. v. 1. 'Quid prodest cœlum votis implere, Neæra.'

55 *Fusco Somnus velavit amictu]* Somnus habitus est inter Deos ab An-

tiquis, quem cornu manu tenentem, veste fusca seu nigra indutum, apud Cimmerios sedem habere somniarunt.

Ovid. Met. xi. 'Est prope Cimmerios longo spelunca recessu, Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni.'

Carminibus celebrata tuis, formosa Neæra

Alterius mavult esse puella viri :

Diversasque tuis agitat mens impia curas,

Nec gaudet casta nupta Neæra domo.

60

Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen !

Ah pereat, didicit fallere si quā virum !

Sed flecti poterit ; mens est mutabilis illis.

Tu modo cum multa brachia tende prece.

sopor contextit nigro velamine, vult potius alterius esse mariti uxor, quam tua, atque animus ejus perfidus suos aliorum, non tuos, cogitat amores; Neæra denique illa viro juncta non amat pudicam domum. O sæva progenies, et perfidum nomen, mulier ! Ah si aliqua novit maritum decipere, pereat. Verum poterit forsā flecti; puellis enim animus est mobilis. Tu vero nunc extende illi manus constanti cum

~~~~~  
Par. *ymaginibus*. Cf. Virg. 1. *Æn.* 408. et Ecl. 11. 27.—58 Berol. 3. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. ap. Heius. et Vicent. *maluit*; Rheg. ap. Huschk. *manuli*; ed. pr. min. *maculi*, quod testantur omnes alii codd.—59 *Diversasque suas* in codd. et edd. vett. ubi, monente Heynio, *suas* plane est otiosum; *tuis* ex emend. Lipsii reposuit Broukh. eumque secuti sunt Vulp. Heyn. alii. 'Non ausus sum hanc lect. expungere, cum et per se probabilis sit, et firmetur etiam libro Vindob.' Huschk. H. Voss. Wand. Ed. Lips. 1812. et Bach, revocarunt *suas*. *Diversasque suis*, i. e. propinquis, legebant Mur. et Dous. P. improbante Huschk. *Diversasque suas* Gebh. *Diversasque tuis agitat minus anxia curas* legebat Ayрман. in Vita Tibull. §. 85. *anxia* dederunt Ed. Rom. Cyll. Aldd. Gryph. Plant. et Dous. *impia* testantur omnes Beroll. Stat. Palatt. et Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Land. Exc. Pocc. et Lips. cod. Lips. Par. Scal. rec. Dat. Vat. Heins. 1. 2. Colot. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c.—61. 62 *Ah....Ah* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. Guelff. Reg. Corv. &c. *Ha....Ha* Beroll. 2. 3. Witt. 1. et Exc. Broukh.—63 Unus Broukh. Par. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *illi*; cod. Lips. Reg. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. duo Broukh. Scal. rec. Dat. Angll. 3. 4. ed. pr. min. et Bartol. cum aliis, *illis*, quod restituit Scal. Est autem versus Homericus ex 11. O. 203.—64 Guelff. 1. 3. 4. Corv. Reg. omnes Stat. et Beroll. Par.

NOTÆ

59 *Diversasque tuis agitat curas*] *Diversas* seu alienas curas eodem modo dixit Virgil. *Æn.* xii. 'Diversæque vocant animum in contraria curæ.'

61 *Crudele genus*] Nullius animalis periculosior est furor, aut ira crudelior, quam mulieris; cuius tot exempla videre est in Veterum monumentis. Unde etiam Virgil. *Æn.* iv. 'Notumque, fures quid fœmina possit.'

Nec fidum fœmina nomen] Etsi de mulieribus semper conquerantur amatores, utpote querulum genus; cer-

tum tamen est nihil esse fere verius, quam illud, *nec fidum fœmina nomen*. Nam fœminæ non modo inconstantes, leves, et mente mutabiles, juxta illud Virgil. *Æn.* iv. 569. 'varium et mutabile semper Fœmina;' sed sunt etiam ut plurimum perfidiosæ, et natæ fraudes componere. Propert. lib. 11. Eleg. 9. 'Sed vobis facile est verba et componere fraudes: Hoc unum didicit fœmina semper opus. Non sic incerto mutantur flamine Syrtis, Nec folia hyberno tam treme-

* Sævus Amor docuit validos tentare labores :

65

Sævus Amor docuit verbera posse pati.

Me quondam Admeti niveos pavisse juvencos,

Non est in vanum fabula ficta jocum.

Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,

Nec similes chordis reddere voce sonos ;

70

fidelitate. Crudelis Amor ostendit arduos suscipere labores; crudelis, inquam, ille Amor eruditū dura flagella perferre. Non est commentum ad jocum inanem confictum me regis Admeti buculas albas servasse. Ego tunc temporis nequibam lyra canora recreari, neque voce edere cantus fidicinibus consentaneos. At ipse ego

cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c. *fidē*; Broukh. primas *prece* restituit ex bonis aliquot libris, Vatt. Heins. 1. 2. et Exc. Pocc. Perr. et Lips. quibuscum conspirant Guelf. 2. Monac. Hamb. et Berol. 4. a marg.—65 Versus suspectus. Integrum habent Exc. Pocc. et Pocc. Corv. Voss. 1. et Cuj. ex quo eum Scaliger in ordinem recepit. Sed alium huic v. substituit alii libri, (ut cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat.) *domina fera verba minantis*; Angll. 1. 2. Vat. ap. Stat. et alter ejusdem, *domina fera bella minantis*; Broukh. 2. in contextu et alter ejusdem in marg. *Te victum placidumque tuas monstrato puellæ*; et sic in Beroll. 2. 4. nisi quod hic habet *monstraro*, ille *victus*. Marg. ed. Vicent. ap. Huschk. hæc adscripta: '*Sævus amor docuit*: Supposititius est hic versus: Pont. sic reposuit ex V. C. *Flere nec ante pedes pudeat, dominamque vocare*.' Hunc versum a Pont. repositum esse notavit Perr. habent etiam Vatt. Heins. 1. 2. 'Ferrem, si scripsisset auctor, *Sævus Amor docuit validos tentare leones*. Cf. Propert. II. 19. 21.' *Huschk.*—66 Rursus e libro Cuj. cui tres Voss. accedunt, Scal. reposuit *verbera sæva*, deleta lect. elegantissima *posse pati*, quam exprimit cod. Lips. Par. omnes Beroll. et Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Colb. cum edd. vet. sine exceptione omnibus.—67 Par. omnes Beroll. Stat. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *niveos p. juvencos*. Broukh. *niveos p. juvencos* reposuit, quia supra etiam II. 3. 11. Admeti tauros pavisse perhibetur Apollo: hoc testantur Sfort. Witt. 2. et Colot.—68 Sfort. Dat. et Berol. 3. *facta*.—69 Omnes libri scripti editique *sonora* habent; non *canora*, quod e marg. Gryph. et ed. Lips. reposuerunt H. Voss. et Bach. Cf. III. 5. 25. seq. Claud. XL. 5. Virg. Geo. III. 199. Lucr. V. 335. Stat. I. Sylv. 5. 4. Sed vide Hor. I. Od. 12. Senec. Troad. 321. Claud. XXXIV. 14.

NOTE

facta Note; Quam cito fœminea non constat fœdus in ira, Sive ea causa gravis, sive ea causa levis.'

63 *Mens est mutabilis illis*] Omnes omnino fœminæ sunt mobiles, inconstantes, fœcti faciles, animoque mutabili: juxta illud, 'mobiliior ventis fœmina.'

67 *Admeti pavisse juvencos*] Admeti Thessaliæ Regis Apollinem a Jove

divinitate spoliatum, novem annos armenta opere pastoritio servasse vulgo fabulantur, quod nimirum Cyclopas Jovis fulminem ministros occidisset: sed aliam hic sequitur sententiam Tibullus, quæ est Callimachi in Hymno Apollinis, ubi dicitur Apollo pavisse greges Admeti, amore ipsius incensus.

Sed perlucenti cantus meditabar avena,
 Ille ego Latonæ filius atque Jovis.
 Nescis quid sit amor, juvenis, si ferre recusas
 Immitem dominam conjugiumque ferum.
 Ergo ne dubita blandus adhibere querelas.
 Vincuntur molli pectora dura prece.
 Quod si vera canunt sacris oracula templis,
 Hæc illi nostro nomine dicta refer:
 Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse.
 Felix hoc, alium desine velle virum.
 Dixit, et ignavus defluxit corpore somnus.
 Ah ego ne possim tanta videre mala !

75

80

*Latonæ et Jovis filius tenui avenæ calamo cantum modulabar. O adolescens, igno-
 ras quid sit amor, si renuis pati æream puellam et durum connubium. Ne igitur
 dubita mollibus uti querimoniis: feroces animi blandis precibus franguntur. Quod
 si oracula sanctis delabris vera nuntiant, verba ista a me ipsi reportata: Ipse Delius
 istud Tibulli tibi pollicetur connubium fore faustum. Alterum igitur desiste mari-
 tum cupere. Hæc ubi locutus est, sopor iners discessit a me. Heu nequeo tam*

~~~~~  
 Virg. Æn. vi. 119.—71 Guelf. 2. cod. Lips. Par. Witt. 1. duo Broukh.
 Exc. Lips. Dat. Angl. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Venet.
 2. et Rheg. *cantum*; Berol. 4. Guelf. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. min.
 Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *cantus*:
 Huschk. conj. *Sed permulcenti cantus m. avena*; cf. Ovid. Met. ii. 683. item
 de Apolline.—73 *Nescit* ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *forte recusas* Guelf. 1. 4.
 et Palatt. et Rom. *recuses* Berol. 2. et Angl. 1.—74 *Perperam* Broukh. ex
 Angl. 1. quicum consentiant duo Voss. reposuit *domitum*, ne bis idem dica-
 tur. Scripturam receptam præclare illustravit Heyn. et confirmat Lotich.
 ii. 3. 18.—75 Par. *adhibere*.—76 Broukh. conj. *Vincuntur*.—78 Ed. pr.
 min. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *nomina*, quod
 Stat. lapsum operarum vocat, legi jubens *nomine*, ut in ed. pr. maj. Bartol.
 et codd. *tempore* cod. Reg.—79 Langerman. maluit *permittit*.—80 *Felix ac*
 Beroll. 1. 2. 3. Colb. duo Broukh. omnes Guelf. Par. cod. Lips. quinque
 Angl. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. alii; unde Stat. formabat
 atque; ed. pr. min. *Felix at*; Berol. 4. *at tu alium*; Colot. cum Exc. Pocc.
 Perr. et Lips. *Felix ergo*; Reg. *ast*, sed diverso modo interpungitur: *hoc* pri-
 mum Muretus e vet. cod. reposuit; habent id Cuj. et Voss. 6. ‘Mihi nunc
 placet recepta lectio et interpunctio Salmasii ad Spartian. p. 81. *Felix hoc*
ad superiora referre, Hoc conjugium, hoc felix, tibi promittit Delius, quamvis
 ipse precario proposnerit, assumsit Voss. Muretus distinguebat, *Felix: hoc*
alium, (i. e. *alium* quam hunc) *desine velle virum*.’ Huschk.—81 Berol. 4. *igna-*

NOTE

72 *Latonæ filius atque Jovis*] Latona filia Cœi Titanis a Jove compressa geminam ex eo prolem concepit, unoque partu apud Delon Insulam, quæ tunc vocabatur Ortygia, Dianam et Apollinem edidit.

Delph. et Var. Clas.

79 *Delius ipse*] Dictus est Apollo *Delius* a Delo Insula, in qua natus et educatus est, et oracula frequentissima reddebat. Alii volunt ita dici, quod omnia τὰ δῆλα, hoc est, *aperta et manifesta*, faciat.

Tibul.

R

Nec tibi crediderim votis contraria vota,
 Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
 Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti,
 Nec flammam volvens ore Chimæra fero,
 Nec Canis anguinea redimitus terga caterva,
 Cui tres sunt linguæ tergeminumque caput,

85

magna mala cernere. Neque ego existimaveram te vota concipere meis desideriis adversa, nec animum tuum tam magnum scelus moliri. Non enim te procreavit immensa ponti maria, neque Chimæra vomens ignes ore immani, neque Canis habens dorsum cinctum agmine serpentino, qui tres habet linguas, et tria capita; neque

vus, et ignavos ab al. m. deflexit unus Palat. Laud. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. ap. Heins. pectore Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. quod Scal. repetiverat, adstipulantibus Broukh. Vulp. Heyn. et H. Voss. corpore omnes Beroll. cod. Lips. Par. Corv. Reg. Guelff. 2. 3. quinque Palatt. Colb. Laud. Exc. Pocc. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips. ap. Heyn. Cf. Virg. Æn. iv. 522. Cul. 92. Lotich. ii. 4. 72. 'Corpore defluxit somnus, et orta dies.' Zanch. vi. 1. 'Cum mihi jucundus defluxit corpore somnus.' Utrumque voc. sæpius confusum. In Catull. lxiv. 92. corpore agnoscunt quinque codd. Plut. in Bihl. Laurent. et Riccard. pl. alii. Cf. etiam Ovid. Fast. ii. 327. Met. vi. 489. et Drack. ad Sil. xvi. 470.—82 Cod. Lips. et tres Voss. Hæc ego; Witt. 1. unus Broukh. et Beroll. 2. 4. Ha ego: Witt. 1. et Berol. 1. ne possem; at ne possum habet Berol. 3. non possum Berol. 2. Berol. 4. a m. sec. Broukh. 1. 2. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. non possum Vicent. ne possum Reg. Guelff. 1. 3. Berol. 4. Par. Witt. 2. Laud. unus Broukh. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Vat. Ursini, ed. pr. min. Bartol. et Rom. Cf. ii. 4. 7.—83 Non ego crediderim Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Thuan. Angl. 1. et Goth. Hæc ego Colb. i. e. Nec ego, ut antea demonstravimus, nam eodem modo in libris exaratum reperias Nec et Hæc, vel Hec; Berol. 2. habet Nec ego: Berol. 4. corderim. Non est silentio prætermittenda probabilis Heynii emendatio, Nec tibi c. nostris; nam voces nostris et votis etiam permutantur in simili versu Propert. i. 5. 9.—84 Reg. Guelff. 1. Berol. 4. Angl. 3. 4. et Hamb. pectori, quod primus receperat Scal. et post eum Broukh. H. Voss. Bauer. et Bach; at Heyn. duce Vulpio, recte reposuit pectore. Vide Rubnken. ad Terent. Phorm. i. 4. 2. Cort. ad Sallust. Cat. 2. 9. Burm. ad Sueton. Cæs. 66. et Quintil. viii. 3. 68. Ergo pectore inesse idem est quod in pectore esse, eaque structura exquisitior est altera pectori inesse, pro qua Ovid. adeo posuit 'pectus inesse,' Fast. ii. 110.—85 Nam te non Colb. Thuan. cum edd. H. Voss. et Bach. Nam nec te Witt. 1.—87 Nec canis anguinea Witt. 1. 2. Ask.

NOTE

86 *Chimæra*] Monstrum esse trifforme, flammæ ore vomens, caput pectusque leonis habens, ventrem capræ, et caudam draconis finxerunt. Ovid. Met. x. Sed revera Chimæra mons est Lyciæ in Asia minore altissimus, alio nomine etiam vocant Cragum, qui flammarum globos, velut Ætna, eructans habet in cacumine leones inco-

las; mediam partem pinguis occupant pascua, in quibus caprarum greges; infimam vero tenent serpentes. Unde nata est fabula.

87 *Nec Cgnis*] Cerberum Inferorum custodem intelligit, serpentinis jmbis deformem; quem etiam aliquando ab Hercule ad Superos tractum fabulantur.

Scyllaque virgineam canibus succincta figuram ;
 Nec te conceptam sæva læna tulit,
 Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis ;
 Sed culta, et duris non habitanda, domus,

90

Scylla puellarem habens formam canibus inferiori parte circumseptam ; neque te genitam immanis læna procreavit, neque barbara terra Scythia, aut Syrtis horrida ; at potius honesta domus et urbana, neque feris incolenda : atque præ ceteris max-

~~~~~  
 Beroll. 1. 3. 4. Gueff. 2. 3. Berol. 2. a marg. Monac. Voss. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rom. Vicent. et Rheg. 'quæ lectio cur expungatur, non video.' Huschk. *Nec canis anguigena unus Broukh. Nec sanguinei, i. e. consanguinei,* cod. Lips. pro quo *Nec consanguinea* habent Par. Berol. 2. Zwic. 2. Broukh. 1. 2. duo Stat. Gueff. 1. 2. Land. Angl. 1. 2. 5. ed. pr. maj. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *cathena* Par. et Berol. 2. *catena* duo Broukh.—88 *Qui* Dat. et Berol. 3.—89 *Sillaque* Berol. 3. *Syllaque* Berol. 4. *Scillaque* Berol. 1. et Par. *Scyllave* Heynius et Bach substituerunt, quod habent tres ad summum libri, editio ante Heyn. nulla : *anibus* pro *canibus* ed. pr. min. Pro *succincta*, vel *subcincta*, (quod habent codd. Scal. unus Broukh. Vindob. Bern. Goth. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol.) *submixta* est in cod. Lips. Witt. 1. 2. uno Broukh. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *subnixa* in Berol. 4. Laud. nno Bronkh. et Angl. 2. quod placuit Cyllenio ; *inmixta* Colb. *commixta* etiam in eodem, unde Heins. fecit *commissa* : longius aberrant aliæ lect. *comitata* Beroll. 1. 2. et Dat. *redimita* Angl. 3. 4. et *submixta* Angl. 1.—90 *Nec te correptam* Berol. 1. et a marg. *conceptam* : ed. pr. min. *scæva* : Hamb. *dedit*.—91 *Sytlæ* Berol. 2. *Sithiæ* se-

NOTÆ

88 *Cui tres linguæ, &c.*] Tria capita totidemque linguas Cerberus Inferorum monstro horrendo fabulosa attribuit Antiquitas. Virgil. *Æn.* vi. 'Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Personat, adverso recubans immanis in antro.'

89 *Scyllaque*] Scylla Nympha, Phorci filia, a Glaucio Deo marino fuit ardentem amata ; quod cum Circe venefica, quæ Glaucum deperibat, patienter ferre non posset, fontem, in quo Scylla se lavare consueverat, ita veneficiis et herbis magicis infecit, ut Nympha fontem de more ingressa, insidiarum sibi structarum nescia, inferiores corporis sui partes pube tenuis in canes et horrida animalia senserit esse mutatas : unde pudore suffusa, et deformitatem horrens, in mare se dedit præcipitem ; et Deorum commiseratione in saxum mutata Poëtis argumentum fabulæ præbuit. Ovid.

Met. xiv. Just. iv. ait materiam fabulæ de Scylla et Charybdi Poëtis fuisse suggestam, ob fretum quod inter Siciliam et Italiam tam sævo impetu agitur, et in quo undarum inter se concurrentium tanta pugna est, ut hos modo fluctus veluti terga dantes vorticibus in immo desidere, illos modo quasi victrices in sublime ferri videas : nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illuc gemitus in voragine desidentis audias. His adde perpetuum Ætnæ vicini montis incendium, hinc latratus auditos, hinc monstrorum credita simulacra, dum navigantes immensis pelagi vorticibus desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scylla porro saxum est in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam repræsentare videri dicitur, in quod illisi fluctus, quia luporum ejulatus et canum latra-

Et longe ante alias omnes mitissima mater,

Isque pater, quo non alter amabilior.

Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,

95

Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

*ime tua mater longe suavissima, et ille pater, quo nullus est amore dignior. Insom-
nia ista infelicia Deus in melius convertit, eaque ut inania jubeat Notos tepentes
conferre.*



cundum Hueschlk. vel *Scythia* secundum Dissenium, in cod. Par. *sitye* in cod. Lips. *horrendaque* Berol. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *arenæque* cod. Lips. *Syrtes* Reg. *sitis* ed. pr. maj. *Syrtis* ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—92 In Guelff. 1. 4. edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Plant. *diris*; Par. cod. Lips. Scal. rec. et vet. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Exc. Pocc. Angll. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. etc. *daris*.—93 Sed ex Angl. 2. et Goth. receperunt H. Voss. et Bach. Omnes codd. testantur *alias*: edd. partim *alias* habent, partim *alias*; illud extat in ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Aldd. hoc in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493. *ante omnes alias* in Vat. ap. Stat.—94 Ed. pr. maj. *quò non*, i. e. *quom non*.—95 Eadem cum Lips. ap. Heyn. et Rheg. *crudelis*.—96 Omnes Statiani, Beroll. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. exhibent *impia*; at alii libri, Monac. tres Voss. etc. *irrita*; quæ lectio expressa est in ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.

NOTÆ

tus videntur imitari, illam inferiori parte corporis canibus et feris succinctam esse fabulantur.

91 *Nec Scythia tellus*] Scythia regio est Septemtrionalis latissima, cujus maxima pars in Asia, minima ad Europam pertinet. Utraque efferatas gentes populosque barbaros fere innumeros incolas habet. Vide Herodotum, Dionysium Halicarnassæum, Strabonem, Justinum, et alios, qui de hac vastissima regione ejusque incolis pluribus egerunt.

Horrendæ Syrtis] Locus seu sinus ad Africæ littus fabulosus et periculosissimus, quia ibi mare vaduosum est, arenæ immensos contrahens aggeres, qui loci faciem variatis vicibus im-
mutant, et breviter in alia atque alia

loca transferunt. Duplex est ejusmodi Syrtis, seu sinus arenosus, alter major, alter minor dicitur. Syrtis minor est in mari Libyco, quæ oram Carthaginî vicinam alluit, trecenta millia passuum ambitum habens. Syrtis vero major ad Cyrenaicam vergit regionem, habetque circuitum sexcenta triginta quinque millia passuum.

96 *Irrita ferre Notos*] Notus est ventus meridionalis, atque ex parte mundi calidissima spirat, ad nos tepidiusculus venit. Idem Tibullus infra in eandem sententiam ait: 'Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant!'

ELEGIA V.

Vos tenet, Etruscis manat quæ fontibus unda,
 Unda sub æstivum non adeunda Canem,
 Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis,
 Cum se purpureo vere remittit humus.

Vos retinent aquæ, quæ fluunt e fontibus Etruscis, aquæ nimirum, quæ per æstivam caniculam non sunt potendæ; sed quæ hac tempestate, quæ, rubescente vere adveniente, solentur hyems, sanctis etiam Baiarum undis optima videntur. Sed

~~~~~  
 Ed. pr. maj. hanc habet Inscriptionem, *De se egrotante*. Ita etiam min. nisi quod in ea male expressum, *De se agrotate*.—1 *Nos tenet* Witt. 1. Broukh. 1. Colb. Statiani, Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. 5. Gueff. 1. 3. ali, cum ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. Nullas grandiores literas in initiis Elegiarum habet Witt. 2. itaque hic legitur *os*, relicto spatio bene amplo. *Vos tenet* Exc. Pocc. et Broukh. Land. Vat. Heins. 1. Gueff. 2. 4. omnes Beroll. Vat. Ursini, Par. Ask. et ed. pr. maj. Hic ergo Heyn. ut alibi sæpius, falsam lectionis originem ac propaginem exhibet, ad vocem *Vos* annotans: ‘Ita demum emendatum a Mureto.’ Sed vides hanc lect. jam Ed. pr. maj. an. 1472. ut veram recepisse, desertum tamen a successoribus. Muretus quidem *Vos* recepit in contextum, sed omnino tacet in annotationibus. Pro *Etruscis* edd. vet. ante Ald. habent *ætruscis*, præter ed. pr. min. quæ exhibet *hetruscis*, e qua scriptura orta videtur illa. Sed illo tempore æ frequentabatur pro *e*, et contra: pro *manat quæ fontibus* Lips. habet *manat e fontibus*; Voss. 3. *manatque e fontibus una*; Voss. 5. *manatque e fontibus unda*, i. e. *quæ e*. Sic ap. Virg. Cul. 146. ‘His suberat gelidis manans e fontibus unda.’ quo *fontibus* Exc. Lips. *montibus* Vat. ap. Stat. et Broukh. 1. pro v. l. *manat quæ fluctibus unda* Vicent. ‘Qui præpositionem perire nolunt, possunt, per me licet, legere, *Vos tenet, e Tuscis manat quæ fontibus unda*.’ Huschk.—2 Ne hæc otiosa habeas, vel, ut Heynius, inepta et absurda, vide quæ Apollinari suo scribit Phin. v. Epist. 6.—3 In cod. Lips. desideratur *sacris*: vocem *maxima* omnes Beroll. Stat.

NOTÆ

1 *Vos tenet*] Dum quidam nostri Poëtæ amici balneas aquarum Tuscarum adiissent, adversa quindecim dierum valetudine correptus est Romæ; cumque de gravis illius morbi exitu sibi timeret, Proserpinam dominam mortis et vitæ rogat, ut sibi diutius vivere liceat, utpote qui est juvenis et pius.

Etruscis manat quæ fontibus unda] Calidarum aquarum in Etruria, seu apud Tuscos, meminit Varro de Lingua Latina lib. viii. ‘Sic aquæ calidæ a loco, et quæ ibi scaterent. Cum vero colerentur, et venissent in usum

nostris, tam aliæ ad alium morbum idoneæ visæ sunt. Hæ cum plures essent, ut Puteolis, et in Tuscis, quibus utebantur, multitudinis potius, quam singulari vocabulo appellarentur.’

2 *Sub æstivum non adeunda Canem*] Aquæ illæ Tuscæ seu Etruscæ non erant per æstatem adeundæ, utpote quæ omnino tunc temporis insalubres, maxime dum arderet canicula; sed quæ, vere ineunte, ipsis sacris et saluberrimis Baiarum aquis longe meliores et salubriores essent, et præstantiores.

3 *Sacris Baiarum maxima lymphis*]

At mihi Persephone nigram denuntiat horam :
Immerito juveni parce nocere, Dea.

5

Persephone atram mihi annunciat diem. O Diva, desine malefacere juveni imme-

Heyn. Voss. et Broukh. cum cod. Lips. Par. et edd. vett. agnoscunt, in dubium revocant Exc. Pocc. Perr. et Colot. quæ pro ea *numina, munia, mania* exhibent; unus cod. habet *munera*; Scioppius et Heins. mutabant in *proxima*, quod in textum admisit Vulp. in ed. 1749. et ad amplectendum proclives erant Broukh. Wund. Bauer. alii: Heyn. verba jungit et interpr. sic: *unda maxima lymphis sacris Baiarum*, præstans, præclara, per sive propter aquas, h. e. fontes suos salubres, quos *lymphas Baiarum* appellat a similitudine: alii, ut Boissonad. ad Greg. Cor. p. 113. Sch. et Weichert. ad Pomp. Mel. p. xii. superl. pro comparativo positum esse volunt, in usum adhibentes Græcorum morem, quem illustrat Herman. ad Viger. p. 718. ed. nov. cum aliis, quos nominavit Matth. Gr. Gram. p. 641. 'Scripsisse Poëtam suspicor, *Nunc autem ante sacras Baiarum maxima lymphas*. Præpositio *ante* propter similitudinem antecedit. *autem* postquam exciderat, corripiebant accusativum in ablativum.' Bach. 'Scaliger lect. *maxima* tuebatur, recte monens, omnia *θεπυὰ ὕδρα* vocari Baias, a Baiis illis Campaniæ. Martial. x. 13. 3. Vide Broukh. At Heyn. negat, Latine dici potuisse *Baiarum maxima*, pro *Baiarum maximæ*. Ego contra nihil insoliti inesse putaverim in verbis *unda Baiarum maxima*, quanquam hac constructione non opus est, cum verba potius ita construenda sint, *unda maxima sacris lymphis Baiarum*. Huic constructioni ac lectioni simillima est, quamvis ille neget, Virg. Æn. vii. 83. Prorsus fallitur Boissonadus, qui *maxima* sumit pro 'major,' superlativum pro comparativo. Hæc lectio, tot libris confirmata, minime videtur sollicitanda.' Huschk. Heyn. conj. *Baiarum illa æmula*: Franc. Marianus de Etruria Metrop. cap. 10. legit *Caiarum maxima*. H. Voss. ex Hor. ii. Od. 5. 2. emend. et in textum intulit, *Nunc æquans s. B. munia*. 'Non juvat conjecturis ludere tanquam tesseris: sed quoniam vilis hæc annona est, opponam huic emendationi aliam, nisi fallor, probabiliorē, *Nunc augens sacris Baiarum munera lymphis*. Cf. Virg. ix. 407. Proba omnia. Tamen abjicienda hæc emendatio est æque atque illa.' Huschk. Ceterum versus 2. 3. Heynio volente, ex ed. sua Gött. 1799. eiecit Strombeck.—4 *Quom* Dat. et Berol. 3. *hiems* pro *humus* unus Stat. Exc. Lips. et Berol. 3. in marg. *hyems* unus Broukh. et Vat. Ursini; *humus* Guelf. Corv. Reg. omnes Berol. cod. Lips. Par. Wittr. 1. 2. duo Broukh. quatuor Palatt. Exc. Perr. omnes Angl. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c.—5 *Ah* Par. Guelf. Corv. Reg. Venet. 2. et Rheg. *Ac* Angl. 2. *Aut* unus Broukh. *thissiphone* Berol. 1. *thesiphone* Berol. 3. et a marg. *Persephone*.—6 Berol. 4. *parce* noterca dea.—7

NOTE

Baiæ civitas Campaniæ secus mare sita, a Baio Ulyssis socio ibi sepulto sic dicta. In hujus urbis agro aquæ calidæ sunt, ad voluptatem et ad varios morbos depellendos commodæ: unde Sacre dicuntur. Et quia abundantia et copia rerum, ædificiis, locorumque amœnitate præstabant, magna Romanorum multitudo ad eas confluere solebat. Horat. i. Epist. 1. 83.

'Nullus in orbe sinus Baiis præluet amœnis.' Usus porro aliquando fuit, ut omnes aquæ calidæ seu balneæ dicerentur Baiæ, a Baiis illis Campaniæ. Unde Sidonius dixit, 'Sentias Baias,' et 'Culenses Baias,' ut sensus sit: Baiarum, sen aquarum calidarum, optimæ et præstantissimæ sunt aquæ Etruscæ.

4 Cum se purpureo vere] Vernum

Non ego tentavi, nulli temeranda piorum,
Audax laudandæ sacra docere Deæ.

renti. *Non ego attentavi ut temerarius evulgare mysteria Bonæ Deæ nulli un-*

Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Statiani, Colb. omnes Beroll. et Guelf. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. et Mür. exhibent *deorum*; Scal. ex unius vet. cod. litura reposuit *virorum*, quod habet etiam Berol. 3. in marg. id vidit Vossius in ipso contextu codd. Vindob. Goth. Hamb. suis primo et quinto, et Ask.; Wunderlichius in Zwic. 2. Hanc lectionem posteriores admiserunt Editores. In Exc. Colot. *piorum* legebatur, 'quod a manu non indocta esse potest,' ait Heynius. Sermo esse videtur de initiatis, qui 'pii' eximie dicuntur. Cf. i. 3. 25. Ovid. Amor. iii. 9. 37. de Morte Tibulli, et Valck. ad Enrip. Hipp. 1364.—8 Unus Vat. Exc. Perr. et marg. Vicent. pro *laudandæ* habent *celandæ*; (cf. Hor. iii. Od. 2. 26.) Reg. *nocere*; Voss. 2. *movere*; Berol. 1. *decere*, superscr. lit. o; ceteri libri *docere*. 'Non audiendus Heinsius, qui *sacra* *subire*, vel *prodere*, nec Heynius, qui *noscere sacra*, vel *discere*, neque vero H. Vossius, qui *cernere sacra* substituit.' Huschk. Cf. Theocr. xxvi. 9. Liv. i. 7. ix. 29. &c. Cic. in Verr. v. 72. Auct. Orat. pro Domo, cap. 52. Hor. ii. Od. 19. 1. et iii. Od. 2. 25. 'Quod vero quæritur, quo modo quis tentet *sacra docere*, i. e. vulgare, enuntiare, *tentari audax* nihil aliud est quam 'ausus sum,' quanquam 'tentare' simpliciter pro 'audere' et alii ponunt, et Claudianus i. 18. Ejecta igitur lectione subdititia mihi locus ita constituendus videbatur: *Non ego tentavi nulli teme-*

NOTÆ

tempus fuisse, quando ægrotabat, significat. 'Purpureum' autem ver dicitur a tempestatis amœnitate, et florum varietate; unde proprie purpureum hic idem est, quod pulchrum, fulgens, candidum, et amœnum, ut sæpius a Poëtis sumitur. Virgil. 'Et propurpureo pœnas dat Scylla capillo.' Horat. Od. lib. iv. 'Pauli, purpureis ales oloribus.' Olores enim albi sunt, non purpurei: unde purpureus est pulcher, nitidus, et splendens.

5 *Persephone*] Alio nomine Proserpina dicitur; in cuius potestate et arbitrio vitæ hominum fata esse crediderunt Antiqui; et, ut ait Virgil. Æn. iv. 695. 'Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus.'

8 *Laudandæ sacra docere Deæ*] Ceres et Proserpinæ sacra intelligit, quæ etiam 'initia,' et 'mysteria Eleusina' dicebantur, et quæ tanta silentii religione peragebantur, ut ea vul-

gare et publicare cuiquam nefas esset, et qui id fecisset grande admisisset piaculum: unde Horat. iii. Od. 2. de scelerato et flagitioso homine ait: 'Vetabo, qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ, sub isdem Sit trabibus, fragilemve mecum Solvat phaselum.' Dicitur autem Ceres *laudanda Dea*, propter magna ejus in mortales merita. Hæc enim hominibus leges tradidit, frumenta, modumque serendi fruges contulit, terramque eos arare docuit; unde laus ipsi non parva exhibetur a Poëtis: unde etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Met. v. ait: 'Prima Ceres nunc glebam dimovit aratro; Prima dedit fruges, alimenta que mitia terris; Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus. Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possim Carmina digna Dea: certe est Dea carmine digna.'

Nec mea mortiferis infecit pocula succis

Dextera, nec cuiquam tetra venena dedit ;

10

Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes ;

Nec cor sollicitant facta nefanda meum ;

Nec nos, insanæ meditantēs jurgia linguæ,

Impia in adversos solvimus ora Deos.

quam hominum violanda; neque manus mea calices miscuit letalibus liquoribus, neque cuiquam unquam toxica dira præbuit. Nunquam flammæ impias ego sacris Deorum adibus applicui; neque animum meum mala facinora torquent. Nunquam ego agitando animo convicia impiæ linguæ contra Divos mihi adversarios os aperui.

randa piorum Audax laudanda sacra docere Dea. Huschk.—9 *Non mea* Berol. 4. *infecit* ed. pr. maj.—10 *Pro nec cuiquam unus Stat. non unquam* exhibit: *certa venena* Witt. 1. 2. omnes Guelf. Corv. Reg. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Guarn. Zwicc. 1. 2. septem ap. Voss. omnes Angl. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. &c. ante Scal. idem servant Voss. Bauer. et Bach; vindicatur etiam a Burm. ad Lotich. p. 672. Signif. *venena* præstantissima, indubitata mortem inferentia. Cf. Hor. 1. Od. 12. 23. Ovid. Met. 1. 519. et XII. 83. Vulg. *tetra* ex *trita* in Cuj. libro a Scal. correctam, Sfort. ap. Stat. Berol. 4. a marg. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Guelf. 2. pro v. l. agnoscunt. Hæc verba permutantur ad Propert. 11. 17. 14. etiam *certus* et *tritus* ad Ovid. Met. 11. 668. Pro vulg. stat Propert. 11. 24. 24. *trita* defensorem nacta est Lachm. ad Propert. p. 164. *torta* Berol. 3. a marg. ceca Berol. 4. *tecta* ad oram Rheg. ap. Huschk. *dedit* pro *dedit* exhibit Colb. quod fortasse reponendum erat: at sic erat in Ald. 2.—11 *Pro sacrilegos*, (quod testantur Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. tres Stat. Angl. 5. Berol. 2. ex emend. cod. Lips. Guelf. 2. a marg. Corv. Guelf. 4. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. &c.) nonnulli habent *sacrilegis*, ut Laud. Guarn. duo Stat. Dat. Angl. 2. et Beroll. 1. 3. 4.; alii *sacrilegi*, ut Witt. 2. unus Palat. Scal. rec. Cnj. et ed. Rom. *admovimus* exhibent unus Palat. Witt. 2. Exc. Lips. Beroll. 1. 4. Par. Angl. 1. 3. Reg. Scal. rec. Dat. Guelf. 1. 2. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *dammavimus* Angl. 2. et Laud. *admovimus* Beroll. 1. 3. Corv. Cuj. cod. Lips. Guelf. 4. omnes Stat. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c. pro *ignes*, (quod habent unus Stat. unus Palat. Colb. Bronkh. 1. pro v. l. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. Bartol. Rom. Vicent. Aldd. Stat. &c.) *agros* dant cod. Lips. Guelf. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. quatuor Stat. duo Palat. Scal. rec. Dat. omnes Angl. et Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *egris* Par. *agros* Guelf. 1. 2. et ed. Lips. *ergo* Cuj. unde Scal. miram concinnavit lectionem, *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo*.—12 H. Voss. edidit *ulla*, quod pro *facta* Angl. 3. 4. et Witt. 1. afferunt: *fata nephanda* cod. Lips. *nephanda* etiam exhibent Par. ed. pr. maj. et Vicent.—13 Par. omnes Beroll. alii, *meditantis*, quod dant etiam ed. pr. maj. et Rheg. *meditantes* in aliis, cum ed. pr. min. et Bartol. *jurgia mentis* maxima pars codd. ut Par. cod. Lips. Corv. Guelf. 2. 3. tres Broukh. Colb. unus Palat. tres Stat. Exc. Perr. Lips. et Pocc. Dat. Vat. Heins. 2. Angl. 1. 5. et Witt. 2. pro v. l. cum edd. Venet. 2. et Rheg. quod tuetur Lachm. ad

NOTE

14 *In adversos solvimus ora Deos*] Deos coniecisse se negat. Quod Blasphema verba aut perjuria in idem sæpe testatur, ut lib. 1. Eleg. 3.

Et nondum cani nigros læsere capillos ;

15

Nec venit tardo curva senecta pede.

Natalem nostri primum videre parentes,

Cum cecidit fato Consul uterque pari.

Needum tamen canities alros crines infectis, neque senectus pigro gressu incurva advenit. Parentes primum aspexerunt diem natalitium meum, quando ambo Con-

Propert. 1. 3. 18. improbante Huschkio: Lipsius emend. *insana meditantis jurgia mente*, probante etiam Broukh. sed præstat lectio, *jurgia linguæ*, quam testantur Witt. 1. 2. Guelf. 3. in marg. Berol. 3. a m. sec. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c.—14 Broukh. scribi jussit *aversos*: Reg. *movimus ora*.—15 *Et nondum terra* Berol. 1. *nudum* Voss. 1. 3. (i. e. *nudum*, ait Huschk. ut legitur in Par. ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. pro *nondum*;) unus bonæ notæ liber Witt. 1. *capilli*: Vincent. Specul. Doctr. vi. 100. *Sæpe quidem cani*.—16 *Sæpe venit tacito* idem Vincent. ibid. *venit* in Witt. 1. et Angll. 3. 4. *tacito* Broukh. 2. quod interpolatum ex Ovid. Art. ii. 670. 'Jam venit tacito curva senecta pede.'—17 Witt. 2. Broukh. 1. Berol. 1. 2. 4. Berol. 3. a marg. cod. Lips. Par. Guelf. Corv. edd. pr. maj. min. et Bartol. &c. *prima nostrum*; unus Stat. Broukh. 2. 3. Dat. Reg. Berol. 3. *primo nostri*; Angl. 2. *nostrum primo*; Witt. 1. Angll. 3. 4. et Voss. 3. *nostrum primum*, quod in ordinem recepit Broukh.—18 'Ex hoc versu olim VV. DD. docuerant, Tibullum natum esse A. U. C. 711. quo Hirtius et Pansa Cosa. in prælio ad Mutinam ceciderunt, adeoque eodem anno cum Ovidio, qui Trist. iv. 10. 6. hisdem verbis de se testatur, 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato Consul uterque pari.' Cum tamen hic ipse Tibullum se majorem appellet alio loco, (Trist. iv. 10. 51. 52.) cumque etiam ex aliis argumentis doceri possit, nostrum multo ante natum fuisse, Dousa et Broukh. id quod etiam subolebat Scaligero, ex Ovidio pentametrum in h. l. venisse censuerunt, cum enim aliquis, quod verus exciderat, in marginem appiixisset. Mihi probabilius fit, totum distichon a mala manu venisse, quippe quod importune sententiam interruptit. In eam sententiam jam cessere Guyetus et Vulpus. Ayrmannus in Vita Tibulli §. 97. 98. pentametrum ex Ovidio tantum immutatum esse contendebat, et a Tibullo scriptum, *Cum cessit fato Consul uterque pari*: ut indicetur annus U. C. 706. in quem ipse Nostri natales collocat, et in quo Claudius Marcellus et Cornelius Lentulus Cosa. cum Pompeio ex urbe Italiaque cedere, adventu Cæsaris, coacti sunt. Sed

NOTE

51. 'Timidum non me perjuria terrent, Non dicta in sanetos impia verba Deos.' Hoc ipso lib. Eleg. 4. 15. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.'

16 *Curva senecta*] Quia nempe curvos facit homines, propter imbecillitatem, quam infert senio maceratis; juxta illud: 'baculoque adjuncta senectus.'

18 *Fato Consul uterque pari*] Eo tempore se natum significat quo Hirtius et Pansa in bello apud Mutinam

gesto contra Antonium, secundo nimirum Octavii Augusti anno, occisi sunt. Testatur Suetonius Consulem utrumque Augusti opera occubuisse. Aquilius Niger ait: 'Hirtium in tumultu pugnae interemptum ab Octavio dixit; sed Pansæ quoque mors suspecta, Glyconis Medici veneno in vulnus indito.' Eodem porro die quo natus est Tibullus, natus etiam dicitur Ovidius. Unde versiculus hic totidem quoque verbis legitur apud Ovidium.

Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?

Et modo nata mala vellere poma manu?

20

Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,

Duraque sortiti tertia regna Dei.

Elysios olim liceat cognoscere campos,

Lethæamque ratem, Cimmeriosque lacus:

Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,

25

Et referam pueris tempora prisca senex.

sules eodem mortis genere occubuerunt. Quid prodest autem vineam spoliare racemis nondum maturis, et manu maligna decerpere mala novella, et recens nata? Ignoscite, o vos, quicumque incolitis pallidas umbras Erebi, ac sæva imperia Diæ, cui cessit sors ultima triplicis regni. Concedatur aliquando mihi perlustrare campos Elysios, et cymbam Lethæam, et Cimmerios lacus, quando nempe facies mea pallescet, senio rugas inducente, et vetulus ego pueris narrabo tempora antiqua. Dii

~~~~~

‘cedere’ absolute ita dictum obscuram faceret orationem, et languent illa, *fato....pari*. Omnino vir ille doctus parum felix est in emendando Poëta. Heyn. Hoc distichon ergo exturbavit Strombeck. Huschkius vero silet.—19 Laud. et Angl. 2. *vites*: Heyn. conj. *variantibus uvis*.—20 Berol. 1. *nata manu*.—21 Hanc lectionem exprimunt omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Pocc. Perr. et Lips. Vat. Heins. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Rheg. at Berol. 4. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. habent *umbras*, quod exhibent Guelff. 1. 4. Reg. et quatuor Voss. Utramque lectionem ob oculos habuisse videtur librarius cod. Lips. scribens, *umdas*.—22 Berol. 1. *fortia regna*.—23 *Elyseos* in eodem; *Eliseos* Berol. 3. *elisios* Par. *Helysios* ed. pr. min.—24 *Letheam* in codd. *chimeriosque* Par. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. *chimeriosque* Berol. 3. *cimeriosque* ed. pr. min. *specus pro lacus* Scal. 1. a marg. penes Editorem.—25 *Quom* Berol. 3. et Dat.—26 Par. *pueri*.—27 Ed. pr. min. *nec quicquam*; Witt. 1.

NOTE

22 *Sortiti tertia regna Dei*] Platonem Inferorum Deum intelligit, cujus regnum infra terram vocatur tertium. Sortibus enim in urnam olim coniectis cum mundum, seu regna patris sui, inter se dividerent Jupiter, Neptunus, et Pluto, primum et nobilissimum regnum cælum Jovi, aquam Neptuno, et infernum Plutoni contigisse fabulati sunt.

23 *Elysios olim campos*] Elysii campi, seu Elysium locus est, in quo piorum virorumque virtute præstantium animas habitare Veteres crediderunt. Virgil. *Æn.* vi. ‘*amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.*’ Elysium Poëtæ apud Inferos esse existimaverunt. Alii campos Elysios in

Insulis fortunatis, alii circa Lunæ circulum, ubi purior est aër, et aura mollior, reposuerunt. Singulas autem beatorum illorum locorum voluptates eleganti carmine breviter complexus est noster Tibullus lib. i. *Eleg.* 3. 58. ‘*Hic chorææ cantusque vigent, passimque vagantes Dulce sonant tenni gutture carmen aves. Fert casiam non culta seges,*’ &c. De his vide Natalem Comit. *Mythol.* lib. iii. cap. 19.

24 *Lethæamque ratem*] Naviculam nimirum Charontis, qua mortuorum animas ad Inferos, et ad Lethen Inferorum flumen transvehit.

Cimmeriosque lacus] Sunt famosi quidam specus, per quos ad Inferos

Atque utinam vano nequicquam terrear æstu !

Languent ter quinos sed mea membra dies.

At vobis Tuscæ celebrantur numina lymphæ,

Et facilis lenta pellitur unda manu.

30

Vivite felices, memores et vivite nostri,

Sive erimus, seu nos Fata fuisse volent.

vero faciant, ut inani frustra concutiar formidine; at corpus meum jam quindecim dies ægritudine conficitur. Vos vero colitis numina Tuscarum aquarum, mollesque undas pulsatis placida manuum agitatione. O vos, vivite beati, meique memores; sive adhuc vitam, sive jam me vita functum esse fata decernant. Interim atras

unus Broukh. Beroll. 1. 2. 4. Guelff. 1. 4. Laud. Dat. Angll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *terreat*; Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. *teneur*; unus Stat. quatuor Voss. Guelf. 3. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. et Bartol. *torrear*; Witt. 1. duo Broukh. Par. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *terrear*. —28 Reg. *bis quinos*; cod. Lips. *tarquino*; Vicent. *tarquinos*; Witt. 1. Colb. Exc. Broukh. Angll. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monach. et ed. Bartol. *jam mea*; Berol. 2. et Broukh. 3. *sed mihi*; Bach conj. *hei mihi*.—29 Hic locus vehementer exercnit librarios et editores veteres, dubitantes, utrum auctor Epistolæ versaretur ad fontes Tuscos, an amici, ad quos Epistola scripta est. Qui vs. 1. legebant *Nos tenet*, non poterant non hoc etiam loco legere *Et nobis*, quod habent nonnulli Stat. Guelf. 2. complures H. Voss. ed. pr. min. et Bartol. vel, *Atque mihi*, ut est in ed. pr. maj. Rom. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Atque nobis* nonnulli Stat. Beroll. 2. 3. Par. et cod. Lips. *At nobis* in aliis Stat. Berol. 1. Reg. et Guelf. 1. in litura. Tandem Mur. o vet. libri scriptura vulgatam expressit, (qua contenti esse possumus, quanquam Guyetus non infeliciter conj. *At vos quis*,) eamque confirmant Berol. 4. Witt. 1. 2. Berol. 3. a marg. unus Stat. unus Broukh. et Exc. Pocc. et Perr. *celebrentur* Beroll. 1. 3. et Bartol. *munera* Reg. *carmine* Colb. *carmina* Thuan. ex quo Broukh. fecit *gramina*; cf. Heins. ad Claud. 1. Ruf. 151. *nymphæ* tres Voss. Angl. 5. unus Broukh. Berol. 2. et nonnullæ edd. ante Scal. *nymphæ* Berol. 1. *limina lymphæ* Berol. 2. a marg. Guyetus corr. *limina nymphæ*; Heins. *flumina lymphæ*; Wakef. ad Lucr. 1. 4. *flumina Nymphæ*; Broukh. edidit, sequente tamen Vulpio, *gramina Nymphæ*.—31 Exc. Lips. marg. Berol. 2. et ed. pr. min. *sed vivite*; Colb. *quoque vivite*: H. Voss. conj. *o vivite*.—32 Berol. 1. *sive nos*, et in marg. *seu nos*; Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. *seu non....velint*; quod agnoscit Cyllenius, ita scribens: ‘*non relint* pro ‘*no-lint*,’ sicuti ‘*non scio*’ pro ‘*nescio*.’ Sed sciendum, aliquid semper inter utrumque poni venustatis gratia.’ *velint* dant omnes Angll. Beroll. 1. 3. 4. Par. Guelff. Zwicc. 1. 2. Corv. Reg. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol.

NOTÆ

aditum patere veteres crediderunt. Sunt etiani Cimmerici populi, quos, quoniam remotiores erant, ad Aquilonem, in tenebris perpetuis et apud Inferos esse putavit Antiquitas.

30 *Facilis pellitur unda manu*] Mirum est quantum existimationis apud Antiquos natandi peritia, ususque balnearum habuerint, ut non minus pueri

natandi artem, quam prima literarum elementa edocerentur, nec minus balneis grandiores et honesti cives, quam epulis aut cibo et potu, maxime apud Orientales, uterentur.

32 *Fata fuisse volent*] Fuisse et vixisse dicebant Veteres, cum aliquem mortuum esse significare volebant.

Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

belluas rogete Diti, craterasque candidi lactis vino perfusos.

Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. aliis ante Bronkh. qui *volent* tacite reposuit ex uno Stat. quod etiam habent complures ap. H. Voss. *velint* retinuerunt H. Voss. et Bach. *nolent* (quod et legi possit *volent*) unus Bronkh. et Berol. 2. *valent* unus Palat.—33 Berol. 2. et unus Bronkh. *pecudes nigras*: alius Bronkh. *perquirite*.—34 Heynius, *mixta*, ait, a Bronkh. vulgo *mista*, præter Ald. 1. Hoc falsum: *mixta* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. omnes Berol. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.

NOTÆ

33 *Nigras pecudes promittite Diti*] mactabantur, nade etiam supra dixit Plutoni namque ceterisque Diis Inferis pecudes et victimæ villi nigrioris noster Poëta lib. 1. Eleg. 2. 62. 'Concidit ad magicos hostia pulla Deos.'

ELEGIA VI.

Candide Liber, ades; sic sit tibi mystica vitis
Semper, sic hedera tempora vincta geras.

Adsis mihi, o formose Liber. Ita tibi sacra sit jugiter vinea, illa caput jugiter

Inscriptio in ed. pr. maj. est hæc, *Alloquitur Bacchum*; in ed. pr. min. *invo-cat Bacchum*.—1 Berol. 1. *nec sit*: Exc. Pocc. *sit mihi*: Zwic. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *candida vitis*; cod. Lips. *mystica*; hinc in Laud. et Angl. 2. *rustica*; Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. et Par. *mistica*.—2 *Sic hedera semper* quidam Stat.

NOTÆ

1 *Candide Liber, ades*] Liberum patrem precatur Tibullus, ut se dolore levet, deinde pincernam jubet pocula generosissimi vini subministrare, sociosque precatur, ut liberius genio indulgeant. Dicitur porro Bacchus candidus, id est, pulcher, felix, juvenis, sincerus, et minime facatus; quomodo etiam vocatur ab Ovidio Fast. III. 'Restat ut inveniam, quare toga libera detur Lucifero pueris,

candide Bacche, tuo.' Dicitur etiam Bacchus *Liber*, seu 'Liber pater,' a 'liberando,' est enim Deus libertatis; quia nempe vinum curas solvit, et mentes hominum sollicitudine liberat: vel quis, ut ait Festus, vino nimio usi omnia libere loquuntur. Plura alia inausper habet cognomina Bacchus; dicitur enim præterea Lymus, Lenæus, Dionysius, Iacchus, Bassareus, Brissæus, Bromius, Evan, Evi-

Aufer et ipse meum pariter medicande dolorem :

Sæpe tuo cecidit munere victus amor.

Care puer, madeant generoso pocula Baccho ;

5

Tu nobis prona funde Falerna manu.

habeas coronatum hedera ; tu etiam ipse meum eripe marorem mihi medendo : frequenter superatus Amor ope tua occubuit. O famule dilecte, calices nobili Baccho perfundantur, nobisque porrige Falerna plena manu. O solitudines, prognies

Broukh. 1. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Aldd. Mur. et Stat. *Semper sic hedera* plerique Stat. Laud. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Colb. Dat. Exc. Lips. Par. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493: quod admisit Scal. probantibus Broukh. et Voss. Cf. 1. 5. 51. Virg. Ecl. VII. 40. et Senec. CEd. 414. seq. Pro tempora omnes Stat. cornua, quod, von improbante Heynio, H. Voss. recepit: *geras* dant Gwelf. 2. unus Stat. Vat. Heins. 1. Colet. cum tribus Voss. quod reposuit Broukh. Cf. 1. 3. 66. 1. 7. 7. in ceteris omnia *feras*.—3 *Auferet ipse* Berol. 2. *nuncque pro et ipse* Voss. 1. *meum semper meditando* Berol. 1. *meditando* (quod etiam legi possit *medicando*, ob similitudinem *et* et *e* in codd.) habent quoque Beroll. 2. 3. *medicande* Voss. 1. ut emendaverat Statius; omnes alii libri *medicande*; et sic in edd. ante Broukh. Male olim credebant Gerandia in *e* corripi posse. Hæc autem licentia etsi Juvenali serioribusque Poëtis non vitata sit, ævo tamen Augusti prorsus incognita. Vide Burm. ad Anth. Lat. Tom. 1. p. 298. II. p. 722. Broukh. in h. l. Perizon. ad Sanct. Minerv. Wagner. in Eleg. ad Messal. p. 1. Jam dudum loca singula, (v. c. Ovid. Trist. 1. 3. 99. Her. IX. 126.) partim e melioribus codd. partim ex ingenio correctæ sunt a VV. DD. *dolores* Augl. 2. *laborem* Bern. Jam pariter *medicande* Heynius post Vulp. explicat: 'Cui non minus medela et auxilium opus est, ut animi morbo isto, amore, libereris, quo in Ariadnem teneris.' Idem tamen addit: 'Sed hæc patida sunt.' Quod verissimum, ait Huschk. conjiciamus *medicate*. Sed Heyn. malit, *Aufer et indomitum suoco medicante dolorem*: Wacker. Amœn. p. 72. *Adfer et ipse merum, pater, et medicare dolorem*: Wassenberg. *Aufer et ipse meum patera medicante dolorem*. Hac emendatione Boschio ad Anthol. Gr. p. 154. videtur 'e tenebris orta lux et suavissimo Poëtæ suus restitutus ingenuitatis et perspicuitatis nitor.' Huschkio contra placet quod proposuit, *medicate*, 'unde facile formari potuit *medicando*, duplicata syll. priore vocis *dolorem*.' Calphurn. Ecl. IX. 27. 'Interea, tanquam nostri solamen amoris Hec foret, aut posset rabidos medicare furores.'—4 Broukh. pro *cecidi* malit *cessit*, quoniam 'cadere' pro 'victum abire' non dicatur. At vide Ovid. Met. 1. 149. et VII. 527. Alteram emendandi causam inde petit Broukh. quod Noster perquam raro faciat Pentametros, quorum hemistichia possint inter se commutari. Recte; attamen hujusmodi Pentametros admisit 1. 4. 4. 11. 3. 14. Gwelf. 3. *numine pro munere*: Berol. 1. *victus arax*, et a marg. *amor*.—5 Cod. Lips. eted. pr. min. *Chære*; Schef. *Carpe puer*; Heins. addit, 'ut ap. Petron.' Petronii locus extat cap. 36. sed nulla similitudine attingit locum Tibulli. Mitsch. ad Hor. II. Od. 11. 18. corrigit, *Larga, puer, madeant*, &c. addens, 'appage illud frigidum, quod libros obsedit, *Care puer*.' At cf. Stat. III. Sylv. 4. 60.—6 *Et nobis omnes*

NOTE

us, Eubyas, Ligyreus, Lysias, Nyseus, Oairis, Thyoneus, &c.

2 *Hedera tempora victa geras*] Hedera planta est perpetuo virens, ideo Baccho sacra, in cujus tutela dicitur

esse, quia, ut Hæc semper est juvenis, ita hæc semper viret; vel quia eam contra ebrietatem facere Veteres crediderant.

5 *Madeant pocula Baccho*] Bacchus

Ite procul durum, curæ, genus, ite labores ;

Fulserit hic niveis Delius alitibus.

Vos modo proposito, dulces, faveatis, amici,

Neve neget quisquam me duce se comitem.

10

Aut si quis vini certamen mite recusat,

Fallat eum tecto cara puella dolo.

barbara et sæva, et angores animi longe a me discedite. Delius hic luceat candidis avibus. O vos amici, nunc consilio meo favete, nullusque vestram recuset me ducem sequi, vel si aliquis suavem meri concertationem respuit, ipsum amica occulta

Beroll. cod. Lips. Par. alii, cum edd. omnibus ante Scal. qui de conj. edidit, *I, nobis, &c.* quod forte fortuna confirmant Exc. Perr. et Vindob. 'Jam copulam h. l. ferendam non esse, satis apparet. At vide mihi, quam inficite ei substituitur *I*, cum statim sequatur *Ite, ite*, sensu diverso. Cf. v. 62. qui vulgo legitur, *Tu puer, et liquidum, &c.* Hic iterum Scal. pro *et* reposuit *i*, quod nunc in eodem libro Vindob. repertum, at etiam in Monac. et Voss. 5. Non magis h. l. ferendam esse copulam, quam illo, me tacente, intelligitur. At illud nemini in mentem venit, quod in oculos incurrit, hic iterum accidisse, quod supra El. v. vss. 3. et 29. accidit, ut duo ejusdem Carminis versus confunderentur a librariis et corrumperentur. Male pronomen *Tu* e vs. 6. translatum in vs. 62. sede sua expulit verbum *I*, male vicissim copula *Et* e vs. 62. translata in vs. 6. sede sua expulit pronomen *Tu*.' Huschk. Cf. i. 2. 15. ii. 3. 35. iii. 4. 64. plena funde unus Stat.—7 Ducibus Florent. et Guelf. 2. *dirum* recepit H. Voss. Utrumque frequenter confusum : cf. Ovid. Met. v. 244. viii. 65. *curæ, durum genus* Reg. probante Wund.—8 *Fulserat* Berol. 1. *Pulserat* Ask. *Pulserit* Par. et Beroll. 2. 3. 4. *Fulxerit* Reg. Guelf. 2. 3. et Monac. ex quo factum est in uno Stat. *Fluxerit* ; Reg. et Voss. 4. et pro hic ; cod. Lips. *Luserit* hic....*delius alitibus* ; Voss. 5. etiam *alitibus* ; ed. pr. min. *Fulserit* hic juvenis *delius alitibus* ; in ora Rheg. voci *Delius* ascriptum est *Sol, dies*, quæ Heynii etiam interpretatio est.—9 *Vos meo* Voss. 3.—11 *At* duo Stat. Bronkh. 1. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Exc. Pocc. et Hamb. cum Ald. 2. et quæ hinc

NOTÆ

pro vino, ut apud Horat. iii. Od. 16. 'Nec Læstrygonia Bacchus in amphora Languescit mihi.'

6 *Funde Falerna manu*] Vinum Falernum primæ notæ fuit apud Romanos. Falernus autem ager regio est Campaniæ in Italia, generosi vini feracissima. Eleganti dicto Tibulliano non minus est elegans illud Catulli Carm. xxvii. 'Minister vetuli, puer, Falerni, Inger mi calices amariores.'

7 *Durum, curæ, genus*] Dicuntur *curæ, durum genus*, quod nempe cor graviter urant.

8 *Niveis Delius alitibus*] Apollo dictus est *Delius* a *Delo* Insula, in qua natus est et educatus. Optat autem,

ut candidus, felix, et serenus transeat dies, quo cupit indulgere genio ; vel vino operam impendere se dicit, quoad pulcherrimus et alatis equis vectus sol oriatur. Horat. iii. Od. 'Vivæque producent lucernæ Dum rediens fugat astra Phæbus.'

10 *Me duce*] Me principe, magistro, et arbitro bibendi. Veteres enim in computationibus et conviviis regem seu magistrum bibendi faciebant, sortibus jactis. Horat. i. Od. 4. 'Nec regna vini sortiere talis.' Idemque ii. Od. 7. 'quem Venus arbitrum Dicet bibendi ?'

11 *Certamen mite recusat*] Suavem concertationem dixit, cum alteram

Ille facit dites animos Deus : ille ferocem.

Contudit, et dominæ misit in arbitrium.

Armenias tigres et fulvas ille lænas

15

Vicit, et indomitis mollia corda dedit.

fraude decipiat. Iste Deus mentes hominum dilatat; iste arrogantes et indociles domuit, imperioque puellæ subiecit. Tigres Armenias, et torvas lænas cicuravit,

fluxere; *Haud* cod. Lips. *Aut* Par. complures Stat. duo Broukh. tres Voss. omnes Beroll. et Gnelff. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *inire* pro *mite* malebant Schrad. Burm. ad Propert. 1. 5. 12. et Mitsch. in Tentamine; *dulce* Angl. 2. et Laud. *recuset* cod. Lips. Berol. 2. quidam Stat. unus Broukh. Angll. 1. 5. Zwicc. 1. 2. tres Voss. Hamb. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Ald. 1. Scal. &c. *recusat* Par. complures Stat. et Broukh. Reg. Corv. Gnelff. 1. 2. 4. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 3. 4. ed. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Broukh. &c.—12 *Fallat cum tecto* Par.—13 *Ille facit mites* Exc. Lips. ‘Nihil est in antecedentibus unde appareat, quem Deum hic significet. Intelligunt fere Interpp. Bacchum. . . . Reliqua vix in Bacchum, vel ejus munus, vinum, cadunt. Commodius hæc dicta accipies de Amore. At amor *dites* animos non facit. Forte itaque legendum *mites animos*, quod reliquorum versuum sententia postulare videtur. Nisi hæc admittas, et amantis æstum, quo nihil satis diserte eloquitur, cogites; dicendum, aliquot disticha in medio excidisse.’ *Heyn*. Hoc negat Huschkius, nec admittendam esse censet lect. *mites*. Componit Tibullus inter se Bacchum et Amorem, quorum illum aperte prædicavit, hunc occulte modo tetigit vs. 12. Nunc subito invehitur in Amorem, necdum nominatum, sed, postquam satis vim ejus deformavit, tandem, de quo numine sermo sit, diserte pronuntiat vs. 17. quod egregie convenit animo concitato et æstuanti. Sfort. et Florent. *ille feroces*.—14 *Contulit* Beroll. 1. 3. *mittit* Berol. 4. a marg.—15 *Armenias tigres et ful-*

NOTÆ

alter studet potando superare. Consueverant enim Veteres tot cyathos vini vacuare in conviviis, quot annos vivere cupiebant, vel quot annos nata esset amica, vel quot literas haberet ejus nomen. Unde Ovid. Fast. III. ‘Sole tamen vinoque calent, annosque precantur, Quot sumant cyathos, ad numerumque bibunt. Invenies illic, qui Nestoris eibat annos, Quæ sit per calices facta Sibylla suos.’ Martialis: ‘Nænia sex cyathis, septem Justina bibatur, Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus. Omnis ab infuso numeretur amica Falerno, Et quia nulla venit, tu mihi, Somne, veni.’

13 *Ille facit dites animos Deus*] Bacchus vino homines exhilarat, et

lætiores eorum facit animos, Poëtarumque etiam sæcundiora reddit ingenia. Unde dicitur Ennius nunquam nisi potus composuisse carmen egregium. Hinc etiam Horat. III. Od. 21. 11. dicit aliquando caluisse mero Catonem: ‘Narratur et prisci Catonis Sæpe mero caluisse virtus.’ Propert. IV. 6. ‘Ingenium potis irritat Musa Poëtis: Bacche, soles Phæbo fertilis esse tuo.’

15 *Armenias tigres*] In Armenia, Asiæ regione latissima, inter Taurum et Caucasum montes a Cappadocia ad Caspium usque mare protensa, crudelissimæ nascuntur tigres; quæ, ut Solinus refert, idcirco a Baccho perdomitæ ad jugum et currum trahendum dicuntur, quod istud animalium genus

Hæc Amor, et majora valet; sed poscite Bacchi
 Munera; quem vestrum pocula sicca juvant?
 Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,
 Qui se, quique una vina jocosa colunt.

20

et immanibus feris mites dedit animos. Ita etiam Amor, et alia longe majora potest: at efflagitate dona Bacchi; quis enim ex vobis calicibus vacuis delectatur? Non irascitur, sed æqualiter ipsi convenit cum iis, qui ipsum venerantur, et leta

vos ille leones in Berol. 2. *Armeniasque tigres et filios ille leones*, ad codd. Vindob. Voss. 3. 6. Zwicc. 1. 2. &c. cum Vossio, nec improbane Wund. reposuit Bach. *Armeniasque* exhibent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Reg. *Armenia* tigres reposuit Broukh. de conjectura; et sic est in Voss. 2. *fulvos leones* habent Vat. Statii, alter ejusdem, Goth. duo Broukh. et Colb. *fulvos leones* Par. cod. Lips. Corv. Reg. Guelff. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhog. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c.—17 Par. *volet*; et sic omnes Beroll. Broukh. Heins. Heyn. alii, cum omnibus edd. ante Broukh. qui primus *vales* reposuit ex uno Stat. quod nunc firmant Ask. et Voss. 1. 2. *colit* cod. Lips. et ed. Græv. 1680. *dedit* Sfort. ap. Stat. *Bacchum*. Sed in convivii sodales poscere solent *munera Bacchi*, *ἄπα Δαμῶν*, a puero, non poscere Bacchum munera, quæ adsunt.—18 H. Voss. e Vat. Ursini et suo tertio edidit *quem nostrum*, improbantibus Huschk. et Bach: ed. pr. maj. *juvat*.—19 Hæc formula non pertinet ad Bacchum et Amorem, quod falso sumitur, sed ad convivas, *ἔξ ὧν* bibentes. Cf. Plut. Conv. Sept. cap. 11. Ibid. p. 176. ed. Bip. Burm. ad Petron. Quintil. Decl. 52. et 73. Ovid. Met. iv. 62. v. 565. Plin. Pan. 83. et Rom. ii. Sat. G. 67. pro nec *Colet*. Vat. Ursini, Voss. 5. et Rom. non exhibent: nec *torvus L.* in illis est scriptura in libris pæne omnibus, acil. multis ap. Broukh. et Voss. omnibus Beroll. quatuor Angh. &c. a quibus disceserunt edd. vet. quibus placuit, quod pauci libri habent, in illis. Priorem scripturam exhibet ed. Bartol. 1472. quam restituit Broukh. Cf. Virg. Æn. ii. 541. Propert. iii. 19. 28. Vell. Pat. i. 12. Burm. ad Propert. i. 13. 17. Cæs. B. G. ii. 32. Nep. Dion. vi. 2. et Heindorf. ad Hor. i. Sat. 2. 48.—20 Reg. cum nonnullis Stat. et Voss. 3. 4. *quisque pro quique*; Voss. 1. et Rom. *Qui se cunque sua*: Vossius aspiciatur, auctorem scripsisse, *Qui sua securi vina*, &c. Nec mirum, inquit Huschk. locum hanc emendationi, et isti corruptioni ausam præbuisse; nam et nemo intellexit formulam *Convenit ex æquo*, ita etiam nemo locutionem, *Qui se colunt*. Illa referri solet ad Bacchum et Amorem, quibus bene convenire constat, hæc ad Bacchum solum, inculcato tamen hic etiam, nescio qua machina, Amore, ut sit, *nec torvus Liber in illis, qui se* (Liberum ipsum) et *vna* cum Amoris donis, *vina sua*, id est, Liberi ipsius, *jocosa colunt*. Hic manifesto aberrant Interpretes a sententia scriptoris, qui pronomen se referri voluit non ad Liberum, sed ad illos amicos. Nam colere se h. l. dicuntur amici bene convenientes, qui mutua benevolentia se complectantur ac reverenter, qui inter potandum etiam non Thracum more rixantur, sed jocantur urbane, memores dicti, *πρὸς καὶ παύσειν, καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν*. His ita constitutis et explicatis, nemo erit, qui dubitet, quid existimandum sit de iudicio Heynii, sic scribentis, ‘Distichon hoc 19. 20. ab interpolatore profectum, qui, quæ son-

NOTE

vino et vis vescatur. Horat. iii. Od. 3. 13. ‘Hac te merentem, Bacche pater, tuæ Vexere tigres indocili jugum Collo trahentes.’

20 *Vina jocosa*] Quæ nimirum hominum animos jocosos et hilares faciunt.

Nam venit iratus nimium nimiumque severis;
 Qui timet irati numina magna, bibat.
 Quales his poenas qualis quantusque minetur,
 Cadmeæ matris præda cruenta docet.
 Sed procul a nobis hic sit timor; illaque, siqua est, 25
 Quid valeat læsi, sentiat, ira Dei.

vina celebrant. Sed modo adveniet nimia succensus ira in abstemios. Quicumque igitur illius Dei indignationem et potestatem augustam metuit, potest. Quanta supplicia illis minitetur, quis, et quam magnus sit ille, Cadmeæ matris crudelis violentia testatur. At longe absit a nobis iste metus; ipsaque, Cadmi filia, si reipsa uspiam aliqua est, sentiat quid possit illius Dei offensi indignatio. Ast ego

tiebat, rite verbis reddere haud pollebat.' Mihi contra h. l. accidisse videtur, ut Interpretes ad unum omnes, quæ sentirent, verbis rite reddere hand possent. Nam Tibullo quidem nemo facile plus sapere et fari possit quæ sentiat, neque vero quisquam temere meliores versus faciat Lygdamo.' Huschk.—21 Non venit Beroll. 1. 2. 3. Par. nonnulli Stat. Corv. Guelf. 2. 3. cod. Lips. et octo ap. H. Voss. Quom venit Hamb. unde Convenit in Monac. Voss. h. l. reposuit Nam venit ex uno Stat. et Berol. 4. Cf. Hor. 1. Od. 18. 3. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. Venett. et Aldd. Jam; ed. pr. min. et Bartol. Non. Broukh. consentiente Vulpio, interpunxit, iratus nimium, nimiumque, improbantibus Heyn. et Huschk. Quod Livin. reposuit severis confirmatur Bern. Goth. et Berol. 4. Cf. Propert. 1. 10. 25.—22 Cod. Lips. in quo trajectus hic versus est post vs. 24. habet bibit; Zwicc. 1. 2. bibet.—23 Ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. Quales iis poenas deus hic: quantumque; sic etiam in Corv. Rheg. nisi quod pro iis habet his, ut Guarn. omnes Beroll. Par. Lips. tres ap. Broukh. Colb. Stat. &c. cum ed. pr. min. is habet unus Stat. Quales his poenas Deus hic quantasque in ed. pr. min. cum Reg. Guelf. 1. 3: Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. Quales his poenas quantas deus hinc Guelf. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. Quas læus poenas Deus hic in marg. Rheg. ap. Huschk. Quales his poenas Deus hic, quantasque ed. Bartol. quæcunque in Guelf. 2. Nostram lect. primus in ordinem recepit Scal. secutus cod. Cuj. quocum conspirant Vindob. et Voss. 3. Cf. Long. p. 125. ὅλος ὅν ὅλον ἐπά. Leonid. Tarent. Epigr. LXIX. 6. φῆν, γαῖης ὅσους ὅσους ἔχει μύθων. Hom. Il. Ὀ. 630. Virg. Æn. II. 589. Ovid. Met. III. 284. et Vulp. in h. l.—24 In Scheff. Voss. 5. et ed. pr. min. turba cruenta; in Hamb. mea cruenta.—25 Colb. vobis, quod legitur etiam in marg. Gryph. 1573. ap. Huschk. Cf. Petron. cap. 74. sit excidit in cod. Lips. H. Voss. impia e marg. Gryph. 1573. pro illaque dedit; idem legitur in marg. Rheg. ap. Huschk. qui conj. Sed procul a nobis hic sit timor: iraque, si qua est, Q. v. l. sentiat illa, Dei. Cf. Propert. II. 10. 17. In cod. Lips. sic^a est; codd. Mur.

NOTÆ

21 Severis] Sobriis, siccis, abstemiis, et tetricis, qui nequidem tantisper genio nolunt indulgere. Alii legunt, *severus*, sed male; nam versus sequens iste, *Quales his poenas, &c.* sensu nullo modo posset stare.

24 Cadmeæ matris] Agave est, Cad-

mi filia, quæ apretis Bacchi Sacris Pentheum filium suum in furorem acta Dei illius potenti numine pro fera miserabiliter dilaniavit.

25 Illaque, siqua est] Mater nempe Cadmeæ, nisi ficta res est, et commentitia.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

S

Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota,
Aëriæ et nubes diripienda ferant!

Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra,
Sis felix, et sint candida fata tua.

30

At nos securæ reddamus tempora mensæ.

Venit post multos una serena dies.

Hei mihi! difficile est, imitari gaudia falsa;

Difficile est, tristi fingere mente jocum;

insanus quid cupio? Venti et nebula æthereæ auferant dispergenda vota mea inconsulta. O Neæra, quanquam nullus tibi superest amplius in me amor, sis beata, atque etiam fata tua sint prospera et felicia. Nos vero tempus surreptum restituamus mensæ tranquillæ; quandoquidem affulsit tandem unica dies jucunda post multas alias. Heu me! quam arduum est assimilare lætitiâ fictam; quam

~~~~~

sic qua; unde ille fecerat sicca: ceteri codd. in vulg. conspirant. Veteres Edd. quid facerent voce illaque, dubitasse, demonstrat interposita ab iis distinctio; nam ed. pr. maj. habet, hic sit timor illaque; si qua est; Rhæg. hic sit timor: illaque: si qua est; Venett. 1491. 1493. et Rom. hic sit timor: illaque si qua, sine verbo est: sic in Guelf. 1. in quo tamen cum Guelf. 4. legitur hinc sit.—26 Guelff. 1. 2. et Berol. 4. sentiet.—27 Beroll. 2. 3. 4. et Dat. ha demens: Cyll. in Comment. legit, contraria vota: cf. Eleg. 4. 83.—28 Aëria nubes Par. Beroll. 1. 3. et Cyll. in Comment. landans versum Statii de Achille, qui est Catulli de Theseo LXIV. 59. 'Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.' Goth. Aëriæque: ed. pr. min. diripienda.—30 Sic Berol. 3. facta Beroll. 1. 2. cod. Lips. Dat. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Rhæg. Venett. 1487. 1491. 1493. vota Witt. 1. Laud. Angl. 3. 4. fata tibi unus Stat.—31 Pro tempora lacuna est in Angl. 2. corpora in Angl. 3. 4. natum ex compendio tpa, quod simillimum est cpa in codd. 32. unus Colb. pro v. 1. pocula.—32 Beroll. 1. 3. 4. duo Stat. totidem Broukh. Guelff. 1. 2. 3. Guelff. 4. in litra, cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhæg. Vicent. &c. post multas; et sic Alb. de Eyb in Margarita Poëtica: at Par. cum maxima librorum parte multos; quod legitur in ed. pr. min. Aldd. et Scal. illud Mur. Passer. aliique prætulerunt, hoc Broukh. Vulp. et Heyn. probante Henschk. Post venit multos in Colb.—33 Novum hinc Carmen exordiantur codd. Lips. Par. Reg. omnes Guelff. Beroll. Broukh. Stat. Heins. &c. eum edd. vett. a quibus tandem dis-

NOTE

27 *Venti temeraria vota*] Frequens est Poëtarum imprecatio. Catullus: 'Ac tua dicta omnia, factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinit.'

30 *Sis felix*] Frequens apud Poëtas bene precandi formula. Virgil. Ecl. v. 'Sis bonus o felixque tuis.' Idem *Æn.* i. inducit *Æneam* Venerem ita precantem: 'Sis felix, nostrumque leves quæcumque laborem.' Catullus etiam Manlium ejusque amicam sic alloquitur: 'Sitis felices, et

tu simul et tua vita, Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina.'

33 *Hei mihi*] Conqueritur Tibullus de mulierum perfidia, gravique cura pressus cum accuberet, ut tempora mensæ securæ et tranquillæ daceret, suspirans in hæc verba prorumpit, quibus ait, difficile esse simulare lætitiâ; quod quidem Virgilius *Æneæ* suo sapienter attribuit *Æn.* i. 213. 'Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.'

Nec bene mendaci risus componitur ore ; 35
 Nec bene sollicitis ebria verba sonant.
 Quid queror infelix ? turpes discedite curæ.
 Odit Lenæus tristia verba pater.
 Gnoscia, Theseæ quondam perjuria linguæ
 Flevisti ignoto sola relicta mari. 40
 Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
 Ingrati referens impia facta viri.

operosum est animo mæsto gaudium mentiri; neque recte vultu fallaci jocus affligitur, neque belle vinosa dicta conveniunt anxiiis. Sed quid ego miser conqueror? Infames abstinete sollicitudines; pater Lenæus odio habet mæstos sermones. O Gnoscia, olim derelicta sola in littore incognito lamentata es falsa juramenta lingua Theseæ. Ita pro te, o Minoi, cantavit eruditus Catullus narrans infanda

~~~~~

cessit Muretus, intelligens, hæc cum superioribus ita copulata esse, ut separari nullo modo possint. Statius tamen, 'Septimam,' inquit, 'facio, secutus omnium, quos viderim, veterum librorum fidem.' Mureto, quamvis non nominato, obtemperavit Scaliger. In Corv. initium est Elegiæ xxiv. Inscrisperunt locum alii aliter, e. c. ed. pr. maj. et Rheg. *Conqueritur de Neæra*: ed. pr. min. *Conquestio amatoria*: Vicent. *Conqueritur de Neæra et tentat depellere curas*, ex lib. i. 5. 37. Pro *Hei mihi* Par. et Guarn. dant *Si mihi*; Hamb. *Sic mihi*; Vincent. Specul. Doctr. *Heu quam difficile est*. Cf. Ovid. Met. ii. 447.—35 *Non bene* idem Vincent. et sic in Voss. 4. Vide Hom. Od. T. 346. et Heindorf. ad Hor. ii. Sat. 3. 72.—36 *Non bene* hic quoque legit Vincent. *hebræa* ed. pr. maj. Cf. ii. 1. 32.—37 *Unns Stat. loquor*: Beroll. 1. 3. *tristes*.—38 Par. *lenæus*; Voss. 1. *Lemneus*; ed. pr. min. *Læneus*.—39 *Cnosia* in nonnullis; *Gnosia* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Venet. 2. &c.—41 Reg. *Sed cecinit portæ*; H. Voss. Bauer. Wund. et Bach reposuerunt *Sed*; Broukh. malit *Hæc cecinit*. 'Quidni Sic? nam sic revera cecinit Catullus.' Pro *Minoi* Bern. *minor an*, i. e. *minor ante*, ut plene scriptum in Par. *minorque* cod.

NOTÆ

37 *Turpes discedite curæ*] Quia homines efficiunt turpes et deformatos.

38 *Lenæus*] Unum est ex nominibus Bacchi, qui ita dicitur a leniendo, quod mentes hominum leniat, ut ait Donatus, qui tamen ab aliis ob hoc criminatur, cum Græca vox non possit Latinam etymologiam pati. Melius autem Diodorus Siculus et Eusebius *Lenæum* dici Bacchum ἀνδ τοῦ ληνού, id est, a torculari, deducunt.

39 *Gnoscia, Theseæ lingua*] Ariadne ita dicitur a *Gnoso* civitate Cretæ primaria, quæ in Dia seu Naxo Insula relicta est a Theseo: unde versicula sequenti dicitur: *ignoto sola re-*

licta mari; juxta illud Catulli: 'Desertam in sola miseram se ceruit arena.'

41 *Cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus*] Pluribus retulit fabulam Ariadnes Catullus noster in Nuptiis Pelei et Thetidos. Doctus autem vocatus est Catullus ab omnibus Antiquis, utpote qui fuit oratione perspicuus et facundus, carmine lascivus et gravis; qui omni carminum genere excelluit, hominumque mores apprime novit, et cum opus fuit, ad vivum et graphice depinxit: unde etiam vocatur ab A. Gellio Poëtarum elegantissimus. Martialis: 'Verona docti syllabas amat Vatis.'

Vos ego nunc moneo : Felix, quicumque dolore

Alterius disces posse carere tuo.

Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,

45

Aut fallat blanda sordida lingua prece.

Etsi perque suos audax jurabit ocellos,

Junonemque suam, perque suam Venerem :

facinora perfidi illius hominis. Jam vos ego admoneo: Beatus eris, quicumque alieno malo scies posse carere proprio. Ne vos fallant lacerti collo vestro impliciti, neque lingua perjura vos dulcibus verbis decipiat. Quoniam puella mendax juravit per suos etiam oculos, per suam Junonem, et per suam Venerem. Nulla

Lips. Guarn. et Berol. 3. Minoa Berol. 2. et Voss. 2. *ignota* Voss. 3.—43 *Vos quoque* Par. pro *nunc* Florent. Statii et Guelf. 2. *sic*: ed. pr. maj. Venet. 2. Rhag. et Lips. ap. Heyn. *quæcumque*; Voss. 3. *ter quinque*; Brix. *cucumque*: pro *dolore* cod. Lips. habet *dolorē*, i. e. *dolorem*, quod legitur in duobus Palatt. Hamb. et duobus Voss. *dolores* Bern.—44 Angl. 3. 4. unus Broukh. et Berol. 4. a marg. *discis*; Colb. *discet p. carere suo*; Vincent. Specul. Doctr. vi. 37. *didicit p. carere suo*; unus Broukh. habet *cavere tuum*, quod reposuit H. Voss. Palat. 5. etiam *cavere*, sed a manu emendatoris; *cavere tuos*, (non *cavere toros*, ut citat Broukh.) in cod. Cnj. quod referendum ad lect. *dolores*. Vide ipsum Scal.—45 *Ne vos* Voss. 3. in quod conjectura inciderat Heyn. ratus, orationem pendere a verbo *moneo* vs. 43. Sed vide Vossium. *Non vos decipiant* Exc. Scal. quod exhibuit in ed. 1600. Cf. Propert. i. 9. 25. et Ovid. Ep. xv. 55. *decipiant* etiam in Falc. et Excc. Perr. *Nec vos* Guarn. *Nec vos* Reg. cod. Lips. omnes Berol. Par. alii: *aut capiant* habent idem codd. cum Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Scal. Statianis, et edd. pr. maj. min. Bartol. &c.—46 *Nec capiat b. s. l. prece* in ed. Scal. 1. et sic in suis Exc. et Exc. Perr. *subdola lingua* malebat Heins. applaudentibus Broukh. et Heyn. *fide* habent omnes Berol. et Guelf. Reg. Par. Corv. cod. Lips. &c. cum omnibus edd. ante Scal. extat tamen *prece* in Vindob.—47 *Et si* in binis Broukh. Venet. 2. Rhag. et nonnullis aliis: *juravit* emendatio est Doussæ, confirmata postea libro Passer. Vindob. et Guelf. 3. a margine; Par. Colb. Corv. et tres Voss. *jurabit*; cod. Lips. cum ceteris codd. et quicquid est editionum veterum *juravit*. ‘Hic locus vulgo ita construitur, ut in verbis, *Nulla fides inerit*, apodosis sit verborum ab *Etsi* pendentium: *Etsi juravit*, *Nulla* tamen *fides inerit*. In qua constructione quæcumque lect. assumes, proba erit. Num etiam sententia? Nullo modo. Quis enim sententiam hanc probaverit? *Etsi fallax juravit*, *Nulla* tamen *fides inerit* fallaci vel juramento falso. Hoc Tibullo prorsus indignum commentum statim evanescit, ubi majorem *συνεχὴν*, quam omnes adhuc Edd. apposuerunt voci *prece* vs. 46. mutaveris in minorem, ita ut distichon 47. 48. cum priore copuletur et periodum absolvat. Qua interpunctione adhibita, consequens sit, Tibullum scripsisse *juravit*. Et hanc ego interpunctionem adhibuissem, nisi paululum langueret sententia, sic nude posita vs. 49. *Nulla fides inerit*, nec locus de mendo suspectus esset, quod proposui supra ad iii. 4. 8. ubi melius se excipiunt *fallaci... falsa*, quam h. l. *fallat... fallax*. Illic nihil est ambigui in sententia. Hic *fallax* puella miras objicit interpreti difficultates. Quid igitur? Num fortasse Tibullus pro *fallax*

NOTÆ

43 *Felix, quicumque*] Consonat illud: ‘Felix quem faciunt aliena pericula cautum.’

48 *Junonemque suam, perque suam Venerem*] Significat nullo modo fidentem esse mulieribus, sive jurent per

Nulla fides inerit; perjuria ridet amantum

Jupiter, et ventos irrita ferre jubet.

50

Ergo quid toties fallacis verba puellæ

Conqueror? Ite a me, seria verba, procul.

Quam vellem longas tecum requiescere noctes,

Et tecum longos pervigilare dies!

tamen erit fidelitas ipsius verbis. Jupiter irridet falsa juramenta amantium, eaque imperat ventos auferre tanquam vana. Quorsum igitur tam sæpe conqueror promissa dolosæ fœminæ? O serii sermones, oro vos, longe discedite a me. O quam cuperem una tecum, o puella, prolixas dormire per noctes, et pariter tecum longos

scripsit *pellax*? Hæc et alibi confunduntur. (Cf. Heyn. ad Virg. *Æn.* II. 90. et Benti. ad Hor. *III.* Od. 7. 20.) Adhuc hæc erant. Mox perlustranti mihi oculis codd. Ovidianos in Bibliotheca Berolinensi obtulit se unus, qui Artem Amatoriam complectitur. Hoc libro, pergratum mihi accidit, everti emendationem meam, confirmari suspicionem, loco Tibulli mendum inhærere. Nam versibus Ovid. I. 633. 634. librarius idem, qui Carmen ipsum descripsit, apposuit contra hæc: TIBULLUS, *Perque suos amas audax jurabit ocellos Junonemque suam, perque suam Venerem. Nulla fides inerit. perjuria ridet amantum Jupp. et ventos irrita ferre jubet.* TIBULLUS, *Ne jurare time veneris perjuria venti Irrita per terras et freta summa ferent.* Hæc ille: agnoscens simul lect. *summa*, I. 4. 21. et loco, de quo nunc agimus scripturam inferens omnes in se veritatis numeros habentem, *Etsi...audax jurabit.* Hanc in ordinem recipere non dubitavi. Huschk. Cf. Propert. I. 15. 25.—48 Broukh. malebat, *per Veneremque suam.* Sed vide supra ad II. 6. 20.—49 Guelf. 1. Angl. 5. a m. sec. cum edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Nulla fides Veneri*; Ask. et Berol. 1. *Nulla fides meritis*; H. Voss. conj. *Nulla fides fuerit.* Sed cf. Hom. Od. A. 455. Manil. IV. 578. et Hor. I. Epist. 17. 56.—51 Unus Broukh. et Voss. 4. *Ergo ego qui totiens*; Beroll. 1. 2. 3. Par. alii, cum edd. pr. &c. *Ergo qui totiens, vel totiens*; cod. Lips. *Ergo q̄ totiens*: Monac. unus Broukh. Venett. 1475. 1497. 1491. 1493. et Ald. 2. *quid*: Scal. retraxerat qui ex Ald. 1. Omnes scripti editique habent *verba*, non *vota*, quod ex ingenio in textum intulit H. Voss. ne bis idem verbum recurreret. Sed vide Balbum, Carm. LXVIII. 11.—52 Vat. Ursini exhibet *sobria verba*: cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelf. Stat. et Broukh. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *precor*; pro quo Broukh. reposuit *procul* ex Exc. Pocc. Colot. et Vatt. Heins. 1. 2. idem agnoscit Voss. 4. Hæc verba confunduntur etiam supra II. 1. 82.—53 In Guelf. 1. 2. hinc initium fit Eleg. VIII. *Quam mallem tecum longas* Berol. 4. a marg. *mallem* habent etiam Zwic. 1. ed. pr. maj. et Vicent. *tecum longas* Berol. 1. 2. 3. Corv. Par. Zwic. omnes Heins. Broukh. Stat. Heyn. ceteri, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 1. Scal. Broukh. Vulp. H. Voss. et Bach: *longas tecum*, quæ est lectio quatuor codd.

NOTÆ

Venerem, quæ præest Amoribus, et est Dea amantium, sive per Junonem, quæ præesse dicitur conjugii, et est sponsarum pronuba, ut ait Ovid. Epist. Phyllidis: 'Junonem-

que toris quæ præsidet alma maritis.'

49 *Perjuria ridet amantum*] Sic supra lib. I. 4. 21. 'Nec jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras, et freta summa ferunt.'

Perfida nec merito nobis, nec amica merenti !

55

Perfida, sed, quamvis perfida, cara tamen.

Naida Bacchus amat ; cessas, o lente minister ?

Temperet annosum Marcia lympha merum.

Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ

Ignotum cupiens vana puella torum,

60

Solicitus repetam tota suspiria nocte.

I, puer, et liquidum fortius adde merum.

dies pervigilare! o infida, nec juste infensa mihi merenti; infida quidem, at licet infida, attamen es mihi dilecta. Naidem Bacchus diligit: otiaris, iners pin-cerna? Martia aqua vinum vetus moderetur. Quanquam vana puella refugiat epulas mensæ meæ cubile ambiens incognitum, nunquam tamen ego anxius omnem per noctem singultus iterabo. Tu vero, o famule, largiusingere limpidum vinum.

Ask. Bern. Voss. 5. et Berol. 4. exhibent Ald. 2. Mur. Stat. Basil. 1569. Plant. Gryph. 1573. &c. Propertius, egregius versificator, 'tecum,' 'mecum,' 'secum,' eadem vi præditum, tantum non ubique in hac versus regione collo-cat. Cf. 1. 3. 43. 1. 8. 33. 1. 14. 9. 11. 1. 13. 11. 15. 5. 11. 15. 37. 14. 7. 95. Tibull. 1. 2. 71. 111. 3. 23. 14. 3. 11.—54 Unus Broukh. *Et tecum multos.*—55 *Perfida, nec merito nobis inimica: merenti Perfida* cod. Lips. Par. Corv. plur. Stat. omnes Beroll. Heins. Broukh. et Heyn. cum ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. Ald. 1. Mur. Scal. Stat. Plant. Gryph. Broukh. et Vulp. Scaliger construit *nobis inimica merenti*, ut sit *ἀποχαιῶς* pro 'merentibus:' *nec merenti* Exc. Pocc. Vindob. unus Stat. Berol. 4. a marg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rhag. et Ald. 2. quam lectionem restituit Heyn. *et immerito* tentavit Burm. II. unus Broukh. *querenti*; et pro v. l. *merenti*.—56 *Perfida sed quamvis tu mihi, cara tamen* Exc. Lips. et Beroll. 2. 3.—57 Par. ed. pr. maj. et Vicent. *Naiada*; cod. Lips. *Nayada*: 'Venetæ et Ald. pr. *late*;' inquit Heyn. hoc falsum: Venett. 1487. 1491. 1493. habent *late*, i. e. *lente* (quod exhibent ed. pr. maj. Bartol. aliæ,) et Ald. pr. *late*; sed ed. pr. min. habet *late*: Gryph. 1573. in ordine, *cessas o lente minister*, et in marg. *quid cessas lente*.—58 Cod. Lips. Broukh. 1. Angll. 1. 5. Bern. ed. pr. min. et Bartol. *Temperat*: Witt. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 3. 4. *Marcia*; in vulgg. *Martia*; cod. Lips. *bracia lympha*.—59 Num in Reg. *Nonne ego* ed. Rom. *Numne ego* conj. Heyn. *Non te si nostræ fugiat* unus Stat. et Berol. 2. *Non te si fugiet nostræ* Par. *Non te si nostræ capiant* alter Stat. *Non ego si nostræ fugiat* Vat. ap. eundem, cum uno Broukh. et ed. pr. min. *fugiet nostræ* Berol. 4. Corv. et unus Broukh. *nostræ fugit* Angl. 1. et Reg. Vulgata est in ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rhag. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd.—62 Par. *Tu puer es*, addita

NOTÆ

57 *Naida Bacchus amat*] Lympham seu aquam; Nais enim Nympha est aquatica, quæ hic sumitur pro aqua; Baccho autem seu vino aquam immiscere utile est et honestum. Contrarium tamen vult Catullus, cum dicit Carm. XXVII. 5. 'At vos, quo lubet, hinc abite, lymphæ, Vini perniciēs, et ad severos Migrate: hic merus est Thyonianus.'

58 *Marcia* [*Martia*] *lympa*] Aqua Tiberina seu Romana, ita dicta a Marte armorum Deo, qui dicitur juxta Tiberim Rheam Sylviam compressisse. Potest etiam intelligi per Martiam lympham rivulus ille ductilis, quem refert Plinius jubente Senatu a Q. Martio in urbem inductum fuisse, quique ab auctore suo nomen habuit.

**Jam dudum Syrio madefactus tempora nardo
Debueram sertis implicuisse comas.**

Jam pridem caput perfusus nardo Syrio capillos corollis inseruisse debueram.

nota ab eadem manu: 'alii et.' Sic hunc versum exhibent omnes codd. exceptis Vind. Monac. et Voss. 5. in quibus est quod Scal. intulit, *Tu puer i*, ex libro Cuj. qui tamen habuisse videtur *Tu puer et*, cum addat Scal. 'Nam ut supra dixi (ad vs. 6.) scribebant xi pro i.' Nulla Editio vetus non habet *Tu puer et*; Mur. malebat, *Tu puer huc*; Heins. *Huc, puer, huc*; Heyn. *I, puer, i*; Stat. *Tu, puer, i*, oblitus lect. quam simpliciter posuerat ad i. 2. 1. *I, puer, et liquidum*, &c. Hanc ego lectionem occupavi supra ad vs. 6. adductus argumentis, etiam sine exemplo rem demonstrantibus. Exempla tamen in promptu sunt. Propert. iii. 23. 23. Hor. i. Sat. 10. 92. Pers. v. 126. Juvenal. xii. 57. Martial. xxiii. 6. Nunc audiamus virum doctum ad oram Rhæg. hæc notantem, '*Tu puer et*.' Vulgo *huc*: et sic vi. Pall. (rex Palatini) Comellianusque. Conjectat Statius, *Tu puer, i liquidum*. Quod non displicet Gebhardo. Lego, *Huc puer et liquido*, &c. h. e. aqua infuso.' Quod ita intelligo, fortius adde merum vino, cui aqua jam infusa est. Hoc nemini placebit.' Huschk.—63 *Syrio* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rhæg. &c. *thyno* cod. Lips. *tyria* Par. Dat. et Berol. 3. *tyrio* Berol. 1. *Syrio* Broukh. edidit ex Exc. Lips. Vat. Heins. 1. et quibusdam Stat. quod confirmant Ask. Vindob. et Voss. 5. *Syria* H. Voss. tanquam nobilior, favente Guy. et Heins., recepit e vestigiis Goth. qui *Tyria* affert. '*Syria* leg. nam ubique apud poetas in fœm. genere profertur: Hor. pluribus in locis.' Synclit. Quod Heynius scribit, '*Ad finem hujus Elegiæ libri multi, in his Guef. 1. 4. et ant. edd. attexerunt distichon, Ne tibi sim mea lux, &c. quod infra legitur iv. 12. 1.*' hoc igitur an ita se habeat in Guef. 1. 4. ignoro. Ceteri libri scripti editique ante Muretum, non unum illud exhibent distichon, sed Carmen, quod laudat ille, totum. Nec tamen scripti omnes; nam V. D. ad oram Vicent. testatur, '*Hi versus non leguntur h. 1. in vetustis codd. et videntur de inferiore epigrammate inculcati fuisse in hujus Elegiæ finem pro errore librariorum.*' Hoc plene confirmant Voss. 4. et Monac. in quibus versus illi h. 1. non leguntur. In quatuor Beroll. Par. et ed. pr. maj. totum Carmen annexum legitur.

NOTÆ

63 *Syrio madefactus tempora nardo*] Odores et unguenta Romanis discumbentibus in conviviis famuli ministrabant, quibus caput liniebant, corollasque etiam nectebant, quibus frontem vincire et redimire consueverant convivantes, ut ebrietatem impedirent. Horat. i. Od. 5. 1. 'Quia multa gracilis te puer in rosa Perfusum liquidis urget odoribus.'

Idem ii. Od. 7. 6. 'Cum quo morantem sæpe diem mero Fregi coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.' Lucret. lib. iv. 'Eximia veste et victu convivia, ludi, Pocula crebra, unguenta, coronæ, sarta parantur.' Ovid. Met. ix. Fab. 3. 'quam si conviva jaceret Inter plena meri redimitus pocula sertis.'

ALBII TIBULLI

LIBER QUARTUS.

CARMEN I.

TE, Messala, canam. Quanquam me cognita virtus

O Messala, te celebrabo: etsi me tua virtus omnibus spectata deterret, ne

~~~~~

* 'Pauci admodum codd. librum Tibulli quartum, interposito aliquo titulo, separant a tertio, in quibus sunt duo Guelff. et Lips. qui hanc inscriptionem habet, *Albii Tibulli liber tertius explicit: incipit Quartus laus in Messalam.* De Par. notavit eruditissimus Bardili: Elegiæ Lygdami cum Epistolis Tibulli coherent, unumque in cod. librum conficiunt, interposito inter utrasque Carmine ad Messalam. Idem dissidium est inter libros editos. Nam ed. pr. min. et Venett. cum Comment. Cyll. quartum librum tertio continuum exhibent (hæ sine titulo, illa cum titulo *Ad Messalam*, plane ut in Bartol.) ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. alterum librum ab altero his verbis discernunt, *De laudibus Messalæ Liber IIII.* Rheg. ascripsit V. D. 'Vita vetus saltim tres Tibulli libros agnoscit: et videntur tertio adjicienda, quæ nunc quartum stipant. Neque vero omnia sunt Tibulli.' Quæ pertinent ad Vitam Tibulli, huic Ed. præfixam. Ibi enim inter alia hæc leguntur: 'Epistolas familiares ad amicos complures et delectabiles metro et prosa dedit. Libros autem tres amatoria de re suam ad Deliam Elegiaco metro scripsit. Plura non scripsisse Tibullus memoratur.' Ubi notabilis 'Epistolas familiares ad Amicos;' cujus generis unam et alteram legimus libro tertio, nullam quarto. Quanquam Carmen primum in Witt. 1. inscribitur, *Epistola in laudes Messalæ Corvini heroico carmine.* Vide infra ad initium Carm. II. De hoc Carmine Vulpj iudicium meum facio: 'Fortasse Albius noster, vix pueritiam egressus, hoc poema composuit, viribus adhuc infirmis, ut ait ipse de se. Latina tamen omnia sunt in hujusmodi rudimento, (si rudimentum est) ac purissimæ quidem Latinitatis, quæ manifesto clamat Augustæum (Augusteum vel potius Angustum) illud ævum.' Sed Carmen misere et corruptum est et vero etiam interpolatum, præsertim circiter finem, ubi versus leguntur (197-203.) Tibullo prorsus indigni.' *Huschke.* *Laus Messalæ* inscribitur in

NOTÆ

1 *Te, Messala*] Ad Messalam Pane. quorum plura vocari potius Epigrammaticum cum quibusdam Elegidiis, mata convenit, Tibulli quartus et

Terret, ut infirmæ valeant subsistere vires :

tenuis ingenii mei facultas tantum opus sustinere non possit. Attamen aggrediar :

Broukh. 1. *Laudes Messalæ* in Broukh. 2. 3. *De laudibus Messalæ* Dat. *Messalæ panegyricus* Exc. Perr. et Cuj. Hoc Carmen non comparet in Berol. 4. —1 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. &c. *mea*; tres, nempe Vatt. Heins. 1. 2. Colot. et unus Stat. *tua*; Monac. Vindob. et Voss. 5. *me*, quod e suo libro reposuit Scal. *vidida virtus* Angl. 3. 4. 5. et Hamb.—2 Scal. e Cuj. intulerat *nequeant*, quod exhibent etiam Colb. Scal. rec. et marg. Gryph. 1573. ap. Huschk. *valeant* cod. Lips. Par. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angl. Guelf. Zwicc. et H. Voss. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. et Stat. quod Heynio jam probatum Wund. Voss. Lips. 1812. Bauer. et Bach

NOTE

ultimus liber complectitur. Messalæ porro tanquam Mæcenati patronoque suo individuum comitem semper adhæsisse se testatur Tibullus ipse 1. 3. 55. 'Hic jacet immitti consumtus morte Tibullus, Messalam terra dum sequiturque mari.' Non est porro facile dicere, an iste Messala fuerit Corvinus Messala Orator, de quo Plin. lib. vii. cap. 24. et lib. xxxv. cap. 2. et quem dicit nominis sui fuisse oblitum. Sed quisquis ille fuerit, idem sane est ipse, cui Virgilius Cirin suam inscripsit. Cujus Horatius sæpius meminuit, maxime vero 1. Sat. 6. 41. 'Hoc tibi Paulus Et Messala videris?' Sat. 10. 84. 'Te dicere possum, Pollio, te, Messala, tuo cum fratre.' Vocabatur M. Valerius Messala Corvinus. Consul fuit cum Augusto, ut refert Dio. lib. L. et ipso Consule, Actiaca pugna est, Augustumque secutus est in Orientem. De hoc ita Velleius Paterculus lib. ii. 'Messala, fulgentissimus juvenis, proximus in illis castris Bruti Cassique auctoritati, cum essent, qui eum ducem poscerent, servari beneficio Cæsaris maluit, quam dubiam spem armorum tentare amplius. Nec aut Cæsari quicquam, ex victoriis suis fuit lætius quam servasse Corvinum; aut majus exemplum hominis

grati ac pli, quam Corvinus in Cæsarem fuit.'

Canam] Idem ipse Tibullus 1. 8. 13. 'At te, Cydne, canam.' Virgil. Georg. ii. sic exorsus est: 'Hactenus arborum cultus et sidera cæli; Nunc te, Bacche, canam.' Idem ipse Virgil. Æn. i. 'Arma virumque cano.' Ad quæ ultima vocabula sic Servius: 'Polyseus sermo est: hoc est, multiplicis significationis: tria enim significat. Aliquando laudo; ut, Regemque caneant: aliquando divino, ut, Ipsa canas, oro: aliquando canto, ut in hoc loco.' 'Canere' autem seu 'cantare,' convenit avibus, Poëtiæ, et modulatoribus.

Cognita virtus] Probitas, scientia rei militaris, eloquentia, præclare gesta tum pace tum bello, et nobilitas Messalæ omnibus perspecta deterrent Poëtam nostrum; cum turpe nimirum sit onus suscipere, quod perferre non possis. Propert. iii. 8. 5. 'Turpe est quod nequeas humeris committere pondus; Et pressum inflexo mox dare terga genu.'

2 *Ut valeant subsistere vires*] Horatii præceptum est in opere ad Pisones de Arte poëtica: 'Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus, et versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri.'

Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
 Deficiant, tantis humilis si conditor actis,
 Nec tua, te præter, chartis intexere quisquam 5
 Facta queat, dictis ut non majora supersint:
 Est nobis voluisse satis. Nec munera parva

et quamvis versus mei debitis tibi præconiis desint, ero saltem Poëta tam magnis factis impar; neque enim alius quam tu ipse literis mandare tua præclare gesta possit, quin plura et graviora, quam qua dicta sunt, restent dicenda. Sufficit

revocarunt.—3 *Incipiam tamen a meritis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Scal. rec. et vett. Angll. 1. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhcg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. &c. at ed. pr. min. cum paucis post verbum *meritis* colon ponit: *Ac meritas* Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Cuj. et Guelf. 2. a marg. et sic Mur. Dous. Passer. Cant. et Bach: *At meritas* Exc. Perr. quod primus indixit Scal. *carmine* Witt. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. et Ask. *laudis* Angl. 1.—4 *Deficiant humiles tantis* Rhcg. *Deficiant humilis tantis* Beroll. 1. 2. 3. &c. cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. *tantique humilis* Broukhussii conjecturam recepit H. Voss. *tantis humilis* Par. *sim conditor* H. Voss. improbante Huschk.—5 *Nec tua, præter te* Witt. 1. Broukh. 1. unus Stat. Dat. Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. quam structuram denuo intulerunt Broukh. Vulp. et Heyn. *te præter* testantur ceteri omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Colb. Guelf. 1. 3. 4. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. et duo H. Voss. et sic ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhcg. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. H. Voss. Bauer. Wund. et Bach. Cf. i. 6. 57. 65. i. 7. 25. ii. 6. 35. et iv. 13. 3.—6 *Facta queat*, Rom. *Facta velit* Cyll. in Comment.—7 *Unus* Stat. et Scal. rec. *nec carmina*; Broukh. revocavit lect. nostram ex Witt. 1. 2. suis 1. 2. 3. omnibus Stat. et Colb.; eandem testantur cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venett. &c. *ne munera in*

NOTE

3 *Laudes Deficiant*] Versus pares non sint laudibus, quas mereris. Recte jungitur quartus casus verbo, 'Deficere.' Virgil. Georg. iv. 'At si quem proles subito defecerit omnis.' Cic. Orat. iii. in Catilin. 'Res nos jampridem, fides deficere nuper cœpit.'

4 *Humilis si [sim] conditor actis*] Hic vocabulum illud, *sim*, non tam optantis est, pro, 'utinam sim,' quam promittentis aut sperantis, pro 'ero.' *Conditor* autem idem est ac 'compositor,' 'scriptor' et 'auctor.' Condere enim est scribere et componere. Virgil. Ecl. vi. 'qui dicere laudes, Vare, tuas cupient, et tristia condere bella.' Ovid. Trist. v. 1. 'Simque ar-

gumenti conditor ipse mei.'

5 *Chartis intexere*] Scriptis inse-rere, mandare. Virgilius in Ciri ad eundem Messalam: 'Naturæ rerum magnis intexere chartis.' Charta porro Latine generis est fœminini; Græce vero modo masculini ὁ χαρτῆς, modo neutrius, τὸ χαρτῶν. De char-tarum autem inventione, generibus, et usu vide Plin. lib. xiii. cap. 11.

6 *Facta queat*] Eloquentiam Mes-salæ impense laudat, cui nullus se parem præstare posset.

7 *Est nobis voluisse satia*] Conatus et voluntas instar facti est, et pro facto habetur. Eadem sententia iis-dem omnino verbis concepta usus est Propert. ii. 10. 'Quod si defi-

Respueris. Etiam Phoebo gratissima dona
Cres tulit; et cunctis Baccho jucundior hospes
Icarus; ut puro testantur sidera coelo,

10

mibi tentasse. Neque tu exigua dona rejeceris. Cretensis quoque ille Phæbo acceptissima munera obtulit. Icarusque hospes Baccho ceteris omnibus gratior fuit,

nonnullis ap. Heyn.—8 *Despueris* unus Stat.—9 *Tetulit* ed. pr. min. *Detulit* Ask. a marg. Goth. Berol. 1. a marg. et Bartol. *Detulit in cunctis* unus Stat. *Res tulit* duo ejndem. *Ros tulit* Berol. 2. *Tres tulit* duo alii Stat. et unus Palat. *Tros tulit* tres Palat. *Cres tulit* unus Palat. *Transtulit* unus Palat. *Cres tulit* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. ed. pr. maj. &c. totus versus abest a Vat. Ursini: *jocundior* Witt. 1. 2. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2.—10 *Icarus* et Broukh. 1. 2. Dat. Angl. 4. et Beroll. 1. 3. *primo pro puro* Guelf.

NOTÆ

ciant vires, audacia certe Laus erit: in magnis est voluisse satius.

Munera parva] Grammatici putant hic a Tibullo confirmari, quod Donatus in Eunucho Terentii asserit, 'donum' nempe esse proprie Deorum, 'munus' esse hominum. Quod etiam confirmatur ab Isidoro Orig. lib. vi. 'Munus homini datur, donum Deo.' Sæpius tamen apud Auctores 'munus' et 'donum' idem sunt. Propert. II. 38. munera Diis etiam tribuit: 'Munera Dianæ debita reddere choro.' Virgil. Ecl. III. 62. 'Phoebo sua semper apud me Munera sunt, lauri et suave rubens hyacinthus.' Idem Virgil. ibid. 68. 'Parta meæ Veneri sunt munera.' Idem Æn. II. 'Timeo Danaos et dona ferentes.' Catullus noster in Epithalamio Thetidis et Pelei: 'Non ingrata tamen frustra munuscula Divis Promittens.'

9 *Cres tulit*] Historia vel potius fabula prorsus ignota. Alii Dædalum intelligi putant, qui cum ex Creta aufugisset, Cumis remigium alarum Apollini consecravit, juxta illud Virgil. Æn. vi. 'Redditus his primum terris tibi, Phoebe, sacravit Remigium alarum.' Verum in sua sententia natant, quia Dædalus, non Cres, seu Cretensis, sed Atheniensis erat. Sed postquam solum vertisset exilii

causa, timens judicium Areopagitarum, cum diu multumque in Creta habitasset, habitus et existimatus est Cretensis. Nonnulli vero istud de Minoë justissime Cretensium rege interpretantur: quo vero fundamento nitantur, me fugit. Alii de Epimenide Cretensi intelligunt, quem Phoebo acceptissimum fulsere confirmant, quod Pythia consulentibus Atheniensibus de remedio pestis, qua laborabant, respondit accersendum esse Epimenidem. Alii volunt Jovem significari, qui nutritus est in Creta, et qui, ut scribit Diodorus, cum gigantes urgeret in Creta, maxime vero Milyum Soli et Cælo ante pugnam mac-tavit, quo sacrificio certum habitum est indicium Jovem fore victorem.

10 *Icarus*] Laconum regis Dædali filius, et Erigones pater, qui cum sua in Bacchum fide, utpote quem hospitio liberalissime exceperat, usum vini meruisset, ejusque conficiendi, vitisque colendæ rationem ab eodem fuisset edoctus, totam illam artem pastoribus communicavit, qui vino obruti, sibi que venenum Icarum præbuisse opinantes, ipsum interemerunt. Erigone vero Icari filia, cum indicio Mære canis necem patris cognovisset, ejusque cadaver ad arborem quandam defossum invenisset, sus-

Erigoneque Canisque, neget ne longior ætas.
 Quin etiam Alcides, Deus ascensurus Olympum,
 Læta Molorcheis posuit vestigia tectis.

quemadmodum *Erigone et Canis astra, sereno cælo, testes sunt, ne diuturnior annorum series id possit inficiari. Præterea Divus Alcides cælum aditurus hilares*

2.—11 *Erigonemque canemque neget jam* quidam Palatt. *Erigonemque canisque neget jam* Broukh. 1. *Erigoneque canisque neget jam* Broukh. 2. *ne abest a Par. jam habent* Berol. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. *negat nam longior ætas* marg. Rheg. ap. Huschk. *canisque ne longior ætas* Berol. 3.—13 Ed. Lips. ap. Heyn. *tectis*, quod reposuit Mur. et confirmant Voss. 4. Vindob. et Monac. *terris* in cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Scal. rec. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett.

NOTE

pendio vitam finivit. Deorum autem commiseratione et Bacchi favore inter Astra relatus est Icarus, dictusque Bootes, et Arctophylax; Erigone etiam inter Sidera collocata est, et Virgo seu Justitia nuncupata; Canis denique in Sidus sui nominis mutatus est, et Sirius etiam, et Procyon, seu Græce Προκύων dictus. Vide Hyginum lib. 11. Fabula 130. in Arctophylactem.

11 *Erigoneque Canisque*] Erigone, ut Annotatione superiori diximus, filia fuit Icari, ejusque Canis nomine Mera, qui ambo inter astra collocati sunt.

12 *Alcides ascensurus Olympum*] Alcides dictus est Hercules ab avo suo Alcæ Amphitryonis patre; vel, ut alii malunt, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς a virtute et robore, qui propter præclare gesta in sedes lucidas, seu in cælum per virtutum viam difficillimam inter cælestes tandem receptus est. Olympus Veteres cælum dixerunt, et utrumque promiscue passim sumitur apud Poëtas, pro cælo. Olympus autem mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, cujus vertex cælum attingere dicitur: unde pro cælo sumitur. Est et alius ejusdem nominis mons in Galatia, alius in Mysia, ad cujus radices Prusam

urbem Annibal condidit. Alius denique in Æthiopia ad Mare Rubrum, non procul ab oppido Heliopoli, qui oriente Sole ad horam usque diei quintam flammam emittere dicitur.

13 *Molorcheis posuit vestigia tectis*] Molorchus pauper pastor fuit Cleonæus non procul a sylvâ Nemæa inhabitans, cujus hospitio usus est Hercules, cum ad Leonem Nemæum interficiendum proficisceretur. Apud quem cum divertisset Hercules, ab eo didicit, quomodo Leo ille Nemæus coiret in ferrum, et regionem circumjectam latissime vastaret, filiumque ejus devoravisset. Cum autem Molorchus, licet tenuis censu, victumque sibi manibus suis quærens, hostiam immolare pararet, jussit Hercules, ut sacrificium hostiamque ad diem trigesimum reservaret, ut ipse eam, si victor rediret, immolaret Jovi servatori; si vero a Leone devoraretur, et interiret, eas sibi ferret inferias. Hercules autem post interfectum Leonem rediit lætus ad Molorchum, sibi jam inferias parantem, illamque hostiam Jovi immolavit, ut refert Apollodorus lib. 11. Molorchus autem in honorem Herculis ob immam belluam interemtam ludos, seu sacra solennia, instituit, Nemæa a sylvâ, et Molorchea ab auctore dicta.

Parvaeque coelestes placavit mica; nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu. 15
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Inde alios aliosque memor componere versus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenso desederit aëre tellus:
Qualis et in curvum pontus confluerit orbem; 20

intulit pedes in casam Molorchæam. Sæpe etiam exigua mica pacificavit Cælites, neque ipsis perpetuo cornu deaurato bos victima mactatur. Istud etiam exiguum opus acceptum tibi sit, quo gratus valeam ex hoc in tuas laudes alia subinde nova carmina condere. Alius canat stupendam vasti mundi molem; quomodo terra depressa sit sub infinito æthere; quomodo mare concurrerit in rotundam figuram; et

1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. *cæris* vel *gerris* faciebat Scal.—14 Berol. 2. *cælestis*: lectionem *placavit* restituit Broukh. ex Colot. et edd. Rom. Brix. et Venet. 1487. quod testantur etiam Reg. Guelf. 4. ed. pr. maj. et Venet. 2. et receperunt Voss. Lips. 1812. Wund. et Bach, probantibus Heins. et Eichst. *paccavit* Berol. 1. *peccavit* Berol. 3. *pacavit* exhibent omnes alii codd. cum ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Aldd. et vulg. *pavit mica sæpe* Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Heyn. conj. *Parvaeque coelestes pacavit.*—15 Ed. pr. maj. in *aurato.*—16 *Hic quoque si* Witt. 1. 2.—17 Berol. 3. Dat. et Lips. (sicut videtur) *Inde aliosque*; hic etiam secundo loco *animosque.* ‘Hi duo versus, (16. 17.) tam jejuni sunt, ut vix videantur a vetere poëta proficisci potuisse.’ Heyn.—18 *Alter dicat* Witt. 1. 2. Laud. libri Passer. duo Stat. quatuor Palatt. Cuj. Angll. 1. 2. 5. Berol. 1. a marg. Guelf. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. ap. Heyn. &c. *dicat* Vat. Ursini; *dicat* Broukh. 1. 2. 3. unus Palat. Par. et Rom. *dicat* vel *dicat* cod. Lips. *Alter opus dicat* Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Falc. *memorable* Rom. et Comment. Cyll. *mondi* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg.—19 *Qualis in immensum desederit aëra* Cuj. quod reposuerat Scal. in *immenso desederit aëre* Witt. 2. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Reg. Angll. 3. 4. Guelf. 2. Voss. 1. 4. et Ask. et sic edidit Muretus: in *immenso descenderit aëre* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. unus Stat. quatuor Palatt. Vat. Heins. 2. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. in *immensum descenderit aëra* Par. et ed. pr. min. in *immensum descenderit aëre* ed. pr. maj. *desedit* in *aëre* unus Palat.—20 *Qualis et hinc* ed. pr. min. *Qualis ut* in cod. Lips. *de-*

NOTÆ

14 *Placavit mica*] Tenue thuris vel salis granum pacem et veniam impetravit, mites et propitios effecit Deos, quod etiam testatur Ovid. Fast. 1. ‘Ante, Deos homini quod conciliare soleret, Far erat, et puri lucida mica salis.’ Idem Trist. III. 13. ‘Micaque solenni thuris in igne sonet.’

15 *Inaurato hostia cornu*] Mos erat solennis apud Antiquos, ut victimarum mactandarum cornua inaurarentur. Juvenal. Sat. vi. ‘Et auratam Junoni cæde juvencam.’

18 *Mundi*] Hic appellatur mundus,

cælum, aër, mare, et terra, quod Cicero vocavit universum seu universitatem.

19 *Desederit aëre tellus*] Terra ad centrum undequaque condensata, et compacta sit, Cic. Tusc. Quæst. 1. et v. et Nat. Deor. II. ‘Terra crassissima mundi regio, medium mundi locum tenet, qui est infinitus in rotundo.’ Ovid. Met. 1. ‘Densior his tellus, elementaque grandia traxit, Et pressa est gravitate sui.’

20 *Confluerit orbem*] Universam quippe telluris molem mare circum-

Ut vagus, e terris qua surgere nititur, aër,
 Huic et contextus passim fluat igneus aether,
 Pendentique super claudantur ut omnia cœlo.
 At, quodcumque meæ poterant audere Camœnæ,
 Seu tibi par poterunt, seu quod spes abnuat ultro, 25

quomodo aër huc illuc volitans e terra in sublime tendere conetur, ipsique flammeus aether connexus undique misceatur; quomodo denique universa cœlo desuper imminente contineantur. Sed quicquid meæ Camœnæ valebunt, sive valebunt dicere aliquid dignum laudibus, sive, quod spes negat, aliquid amplius, seu aliquid minus,

fluxerit Witt. 1. 2. Laud. Dat. Beroll. 1. 3. Angl. 2. 3. 4. Reg. quatuor H. Voss. et ed. Bartol. *deflexerit* in Comment. Cyll. *conflexerit* Angl. 1. et Rom. *conflexerit* Venett. 1491. 1493. *desederis* in Cuj. mouente Heinsio ad Ald. 2. *conflexerit* Par. cum aliis, et edd. pr. maj. min. Venet. 1520. et Aldd. Heyn. conj. *refluxerit*, ut 'refluum mare' dicitur.—21. 22 Edd. vett. ut princeps omnium ita hos versos exhibent: *Et vagus e terris qua surgere nititur aër, Huic et contextus passim fluat ignibus aether.* Ab initio omnes etiam libri scripti habent *Et*: mox alii ut Beroll. 1. 3. Par. &c. *Huic et*, alii ut Berol. 2. Broukh. 2. 3. &c. *Hinc et*: Exc. Perr. et Colot. *Huic ut*; quam lect. Heynius in contextum intulit, conjungens vs. 21. quod nullo modo fieri potest, cum vs. 20. Wunderl. interpungit ita, *Et, vagus...aër, Huic ut, &c.* improbante Huschk. 'Forte,' inquit Heins. '*Ut vagus*; et mox *Huic circumtextus*: vel, *Et vagus*; et deinde, *Huic ut contextus*: et sic Ms. Schefferi.' Unde vera interpungendi ratio per se emergit, *Ut vagus, e terris...nititur, aër, Huic et...aether, Pendentique, &c.* Cf. Val. Flac. 1. 277. *vagus terris* Berol. 3. et Rheg. omnes alii libri scripti, editi etiam ante Broukh. habent *e terris*: V. D. ad marg. Rheg. ap. Huschk. conj. *a terris*, quod ex Barthii etiam emend. reposuerat Broukh. *contextis* Vat. Heins. 1. et Colot. *supra fluat* Berol. 2. *ignibus* Vat. Heins. 1. Colot. Scal. rec. Guarn. et Guelff. 1. 3. 4.—24 *Et* Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. Guelff. unus Stat. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Angl. 1. 2. 3. 5. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *At* Par. et Ask. cum Bartol. Aldd. &c. *audire* Venet. 2. et Rheg.—25 Angl. 1. Exc. Pocc. Ask. Bern. Vat. Heins. 2.

NOTE

plectitur. Unde Catullus: 'Oceanusque mari totum qui amplectitur orbem.'

22 *Fluat igneus aether*] Quatuor elementa tetigit, quibus tota mundi machina consistit, quorum ignis est levissimus et liquidissimus. Cic. Nat. Deor. 1. 'Æther nominatur ardor ultimus, et undique circumfusus, et extremus, omnia cingens et circumplexus.' Lucretius dixit: 'flamman-tia mœnia mundi.'

23 *Claudantur omnia cœlo*] Non solum a cavitare, quæ Græce κωδός, sed a celando etiam, id est, tegendo,

dictum est cœlum; ad quod allusit Lucanus cum dixit: 'Cœlo tegitur qui non habet urnam.' Ovid. Met. 1. 'Ante mare, et terras, et quod tegit omnia cœlum.'

24 *Camœnæ*] Musæ a cantus amenitate, ut quidam volunt, ita dictæ. Varro de L. L. lib. vi. auctor est ab Antiquis 'Carmœnas' et 'Casmœnas' dictas fuisse, et inde extrito r, vel s, 'Camœnæ,' et 'carminæ,' facta fuisse vocabula. Festus: 'Camœnæ, Musæ a carminibus dictæ, vel quod canant Antiquorum laudes, vel quod sint castæ mentis præsides.'

Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
 Hoc tibi; nec tanto careat mihi carmine charta.
 Nam, quanquam antiquæ gentis superant tibi laudes:
 Non tua majorum contenta est gloria fama,
 Nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat; 30
 Sed generis priscos contendis vincere honores,

et profecto dicent minus, illud totum quantumcumque est tibi dicamus, ne libellus meus tam præclaro nomine privetur. Quamvis enim inclytæ tuæ familiæ præconia tibi satis superque sint; tuæ tamen gloriæ non sufficit majorum nobilitas, neque curas quid subter quavis effugie titulus loquatur. At potius gentis tuæ antiquam gloriam eniteris superare, majus ornamentum nepotibus tuis futurus, quam tibi

Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *sed quid* Beroll. 1. 3. et Dat. *seu quod* Par. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. et ed. pr. min. *ultra* Beroll. 1. 2. 3. Angl. 2. 3. 4. 5. alii; *seu quod spes annuat ultra* Rom. et Venet. 1500. *seu quod spes annuat ultro* Venet. 1520. *annuit* Guelf. 4. et Vicent. *ultra* etiam habent Colb. quatuor Palatt. Angl. 1. et Guelf. 1. *Sive tibi par poterunt, si quos spes abnuat ultro* in cod. Lips. 'Incerta omnis est hujus loci lectio: nec vulgatam excipio. Perr. nisi fallor, versui ascripsit Pon. i. e. Pontanus, designans, credo, aliquam hujus viri in his verbis concinnandis interpolationem. Quæ qualis sit, ignoro.' *Huschh.*—26 Angl. 5. Zwic. 1. Vindob. Monac. tres Voss. Guelf. 1. 3. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *movemus*; unus Broukh. et ed. pr. min. *novemus*, i. e. *vovemus*, quod testantur omnes Stat. et Heins. cum Reg. Gnelf. 2. Corv. Cuj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *movemur* unus Palat.—27 *Hoc nec tanto* cod. Lips. *ne tanto* Guelf. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. duo Palatt. Angl. 2. Beroll. 1. 3. ed. pr. min. et Bartol. *tibi carmine* Guelf. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *mihi carmine* Beroll. 1. 2. novem ap. Stat. totidem ap. H. Voss. duo Zwic. Guelf. 2. 3. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Cuj. Colot. Dat. omnes Angl. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Scal. Broukh. Vulp. &c. *ponderare* Ask. in marg. unus Stat. Goth. et Berol. 1. a marg. quod reposuit H. Voss. et sic Bach: *carmina* Berol. 3. *nomine* in Reg. et Bartol. an. 1472. unde arripuit Ald. in prima, eumque secuti sunt recentiores: *meta* pro *charta* cod. Bern.—28 Reg. *superant gentis*; Ald. 2. *superent*.—30 Par. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rheg. et Aldd. *quid qua judex*; cod. Lips. tres ap. Stat. et Rom. *quidquam judex*; Vicent. et Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. &c. *quicquam judex*; ed. pr. min. et Bartol. *quid nam judex*: nostram lect. restituit Scal. e Cuj. 'Pulcherrimam hanc Scaligeri emend. pulchre stabilivit Lipsius Lib. 1. Elect. c. 29.' *Broukh.* 'Non desunt tamen boni libri, vulgatam exprimentes, quam etiam Perr. Aldinæ ascripsit.' *Huschh.* dixit Lips.—31 Duo codd. ap.

NOTÆ

28 *Antiquæ gentis*] Antiqua gens Valeria a Valerio Voleso, seu Voluso, qui Romam e Sabinis cum Tatio venit. Ex hac autem gente erat oriundus Messala Corvinus, sicut et plures aliæ Romanæ familiæ, ut Maximi, Publicolæ, Catuli, Flacci, Barbatii, &c.

30 *Index sub imagine*] In hoc loco

index nihil aliud est, quam titulus imaginum, seu elogium virorum, quos illæ referebant imagines, quod aperte significat Tibullus ipse cum dicit: 'At tua non titulus capiet sub nomine facta.' Unde patet minime illos assequi mentem nostri Poëtæ, qui volunt hoc in loco indicem et titulum non sumi pro eodem.

Quam tibi majores, majus decus ipse futuris.
 At tua non titulus capiet sub stemmate facta;
 Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,
 Convenientque tuas cupidi componere laudes 35
 Undique, quique canent vincto pede, quique soluto.

fuertunt majores. Solum vero elogium sub nomine tuo omnia præclara tua facinora non complectetur; at habebis ingentes libros sempiterno carmine scriptos, et undequaque circumfluent auctores facta tua fortia celebrare cupientes, quorum alii stricta, alii soluta oratione te prædicabunt: eritque inter eos concertatio, quis te

H. Voss. *Si generis*; unus Angl. *dicere*. Heyn. comparat Sannazarium II. Eleg. 1. 29. 'Sed certat magnos virtute anteire parentes,' &c. Hic potius, inquit Huschk. ob oculos habuit, certe hoc versu, Propert. 1. 6. 19. 'Tu patrum meritis conare anteire secures:' legens fortasse 'meritis' pro 'meritas.' Nec male.—32 In Palatt. legitur *majores in acis*; verba *majus et in acis* pæne similia sunt in vet. membran. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 288. 289. *major es majus* ed. pr. min. Tres Stat. omnes Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. Angl. 2. 5. Vat. Ursini, edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *futurus*; quod reposuerat Scal. at Par. Witt. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. liber Barthii, Reg. alii, *futuris*, quod revocavit Broukh. ex Ald. 2.—33 *At tua non titulis* Reg. Berol. 2. et cod. Lips. cum edd. Lips. Rheg. et Ald. 1. *titulus* habent Par. Beroll. 1. 3. Corv. Guelf. Statiani, edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *capit* Vat. ap. Stat. *sub nomine* omnes Stat. Par. Reg. Corv. Guelf. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *stemma* testantur Exc. Pocc. et Lips. Vatt. Heins. 1. 2. quod confirmant etiam libri Passer. qui habent *temate*.—34 Nusquam commemoratur lectio quam offert ed. pr. min. *facta volumina*: at Dis-senius ex hac ipsa ed. dedit *facta*.—35 *Conveniuntque* Hamb. *Convenientque* Angl. 2.—36 Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. unus Zwic. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Brix. *canunt*; Witt. 1. Angl. 2. 4. *canant*, quod recepit H. Voss. ut consilium convenientium significaretur; sed hæc lect. prorsus abjicienda est, monente Wund. *canent* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *juncto* Witt. 2. unus Stat. Exc. Pocc. unus Broukh. Vat. Heins. 2. Hamb. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *vincto* in aliis. Hæc *vincto et juncto* quam facile confundi potuerint, satis apparet.

NOTE

33 *Non titulus capiet sub stemmate*] Solebant Romani Majorum suorum imagines seu etiam statuas religiose et diligenter asservare, sub quibus, seu in basi, nomen prius inscribi solebat, deinde breviter res bene gestæ, imperia, magistratus, et honores indicabantur, ut Marcus Valerius Corvinus Messala, Consul, Augur, Triumphalis, &c. Hoc etiam conveniebat Epitaphiis monumentorum. Horat. IV. Od. 14. 1. 'Quæ cura Pa-

trum, quæve Quiritium, Plenis honorum muneribus tuas, Auguste, virtutes in ævum Per titulos memoresque fastos Æternet?'

36 *Canent vincto pede, quique soluto*] Oratores, Historicos, et Poëtas intelligit. Illud, *vincto pede*, ad Poëtas refertur, quorum versus pedibus, quasi mutis vinculis constricti, currere et fluere dicuntur. Horat. 1. Sat. 10. 'Nempe incomposito dixi pede currere versus Lucili.' Illud

Quis potior, certamen erit; sim victor in illis,
 Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
 Nec tamen hinc, aut hinc, tibi laus majorve, minorve;

melius laudabit. Utinam inter ipsos voti fiam compos, quo nomen meum tam magnis factis interseram. Attamen hinc, vel inde gloria non augetur, vel minuitur.

Vide ad vs. 32.—37 *Quis potius* cod. Lips. Par. duo Broukh. Berol. 2. Corv. ed. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. *Quis potior* Reg. Guelph. 3. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Dat. Angl. 2. 3. 4. et Rom. *eris* Bronkh. 1. unus Palat. et Rom. *victus* pro *victor* malebat Doct. Jortin.—39 Versus, qui h. l. vulgo legitur, mira laborat verborum diversitate. Ed. pr. maj. exprimit communem omnium fere librorum lectionem ita, *Quisq; tibi majora gerit chartis ve: foro ve:* Eandem lect. habent ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Stat. nisi quod voci *chartis* substituunt *castris*, quod Cyllenius in Comment. prævit. Par. *Quisque tibi....cartis*; Lips. *chartis*; margo Rheg. *Quisque tibi: majora geris*; Witt. 1. *Quis tibi jam*; Reg. *Quis tibi nam*; Colb. *Quis te nam*; Corv. *Quis te jam*; Scal. e Cuj. reposuit, *Nam quis te majora gerit*: At Exc. Perr. Pocc. et Lips. habent, quod una expressit Rom. et Dousa commendavit, *Nec quisquam majora gerit*. Perreius totum versum, *Quisque tibi majora gerit castrisve forove*, sicut legitur in Ald. 2. qua Exc. sua continentur, lineola induxit, additis contra his verbis: ‘Vacat et positus post versum (44) *Instabilis*; ut,

Instabilis natat alterno compressor orbe:

(*Nam quis te*)

Nec quisquam majora gerit chartisve forove.

‘Nunc scire velim, quid Broukhusium impulerit, adde etiam Heinsium, ut banc annotationem Perreii silentio præterirent. Num levis illa momenti est? Immo maximam vim habet ad crisin hujus loci. Nam postquam versus sede sua expulsus et eo translatus erat, ubi orationem interrumperet potius quam conneret, factum est, ut alius hanc alius illam correctionem adhiberet, veræ autem lectionis vix vestigium remaneret. Nec causa obscura est, quamobrem interpolator, quisquis fuerit, versum hunc in locum illum transferendum putaverit. Nimirum persuasit sibi formulam *hinc, aut hinc* vi sua destitit, nisi duplex laudis genus castrense et forense antea commemoretur. At hoc pro nihilo habendum esse, quis non videt? Hac enim formula quasi præluditur sententiæ, quam post comparisonem illatam disertius enuntiat auctor: *Nec tamen hinc aut hinc tibi laus majorve minorve; Nec quisquam majora gerit castrisve forove*. Facta jam mentione diserta castrorum et fori, statim, ut par erat, incipit a laude forensi vs. 46. *Nam seu, &c.* Qua absoluta, post longam digressionem vs. 54—81. progreditur ad laudem castrensem vs. 82. *Jam te, &c.* Tantam habet illa cod. Perreiani trajectio com-

NOTE

autem, *quique soluto*, ad Historicos et Oratores pertinet, qui non stricta oratione, sed liberiori scribendi licentia, certis tamen numeris et modis, ut jubent Aristoteles et Cicero, sermonis gratiam clarissimis verborum luminibus, commatibus, et periodis exornant. De quibus vide Diomedem II. cap. de Compositione,

Delph. et Var. Clas.

et Ruffinum de Metris Oratoriis. Et hæc est quam vocant eloquentiam pedestrem. Horat. II. Od. 12. 9. ‘tuque pedestribus Dices historiis prælia Cæsaris, Mæcenæ, melius.’

37 *Certamen erit*] Magna erit contestatio inter eos, qui te prædicare cupient, quis te potius meliusve canet; vel quibus *certamen erit*, ut alius

Tibul.

T

Justa pari premitur veluti cum pondere libra, 40
 Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa :
 Qualis, inæquatum si quando onus urget utrimque,
 Instabilis natat, alterno depressior orbe :
 Nec quisquam majora gerit castrisve forove.
 Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi, 45
 Non alius sedare queat ; seu judicis ira
 Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
 Non Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur

Ut quando trutina æqualis onere simili urgetur, neque inclinata magis ex ista lance descendit, neque ex ea attollitur. Quomodo fit, cum inæquale pondus ex utraque parte deprimit, incerta fluitat altera vicissim inferior lance. Quis enim graviora sive bello, sive pace sustinet, quam tu? Sive enim levitas plebis dissentientis tumultuetur; nemo alter, quam tu, eam componere possit; sive judicis indignatio sit lenienda, poterit eloquentia tua mitigari. Neque Pylos, neque Ithaca tam mag-

mendationem a probabilitate, ut eam in contextum inferre non dubitaverim. Sic evanescit molestum illud *Nam* et integra verborum *majora....majorce* repetitio; melius vincitur oratio particularis *Nec....Nec*, arctiusque cohæret sententiarum series.' *Huschk.* 'In Guelf. 2. post vs. 38. sequuntur vs. 46. 46. 47. *Nam seu diversi....Non alius....Sit placanda....Nunc sequuntur, Nec quisquam majora gerit....* vs. 39. 40. seqq. Et post 44. *Instabilis....* sequitur 48. *Non Pylos.*' Heyn. Mox in ed. pr. maj. *Nec tamē hic: aut hic tibi laus majorce minorce:* sic cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Palatt. Cuj. Vat. Heins. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. &c. *hinc aut hinc* Par. unus Stat. alius Broukh. et Rom. *Nec tamen hæc aut hæc* Laud. et Angl. 2. *Nec tamen hinc veniet* ed. Colin. ap. Heyn. et marg. Gryph. 1573. ap. *Huschk.*—40 *Justa pati* Berol. 2.—41 *Prona ne* Berol. 1. *Prona nec ac* Berol. 3. *parte* abest ab ed. pr. min. *surgit* Beroll. 1. 3.—42 In Berol. 2. et uno Stat. *utrumque.*—43 *Alterno instabilis natat* conj. Broukh. *natat vel natat* in Venet. 2. ap. Heins. *compressior* Broukh. 1. Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. Rheg. aliæ: *depressior* Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—44 Vide ad vs. 39.—45 Cod. Lips. Broukh. 1. quatuor Palatt. et Angl. 1. *dimisi;* unus Stat. *dirisi;* unus Palat. Venet. 2. et Rheg. *dives si;* Witt. 1. 2. Bartol. 1. 2. 3. Guelf. Reg. Corv. Par. unus Palat. alii, *diversi;* ed. Lips. ap. Heyn. *fremit.*—47 Beroll. 1. 2. 3. *Sic;* ed. Lips. ap. Heyn. *Sitque placanda:* Berol. 2. *potuit.*—48 Guelf. 1. Rom. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et-

NOTÆ

alium eleganter et copiose scribendo vincat, et te melius pro dignitate valeat laudare.

43 *Alterno orbe*] Orbem vocat scutulas, seu libræ lances, alternatim descendentes aut exsurgentes.

44 *Castrisve forove*] Pace vel bello, militiæ vel domi, in armis castrensibus vel forensibus. Scriptorum quisque excellentiora dicit de tua in

militia, et domi administrationis sapientia et integritate. Utinam, inquit, in eo mihi certamine palma detur. Nemo tamen virtutem tuam dictis æquare poterit, nec digna satis oratione comprehendere.

45 *Inconstantia vulgi*] Pro, vulgus inconstans, ut mox 'judicis ira,' pro, iudex iratus.

48 *Non Pylos*] Latinis Pylus Ne-

Nestora, vel parvæ magnum decus urbis Ulixen;
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem 50

*nos dicuntur procreasse viros, Nestorem scilicet, vel Ulysses ingens exigui oppidi
ornamentum. Etsi senior iste vitam traduxerit donec Titan per cælum tria sæcula*

que Ithacæ; Ald. 1. aut tace, et sic forsân in Bartol. Ithacæ in Par. et ed. pr. maj. tenuisse Colb.—49 Nostra Ald. 2. et sic fortasse legitur in Bartol. et cod. Par. urbis ulysses in Berol. 1. Ulixem cod. Lips. Berol. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Dat. ed. pr. min. Ulysses unus Broukh. cum Vicent. et Rheg. Ulyxem alter Broukh. et Venett. 1487. 1491. 1493. Ulysses Par. ed. pr. maj.

NOTE

storis patria fuit, unde Pylus dictus est. Tres autem fuerunt in Peloponneso hujusce cognominis civitates, quarum quælibet civem sibi vindicat Nestorem. Una fuit in Messeniaca regione ad plagam Peloponnesi occidentalem, altera in Elide; quæ ambæ juxta Strabonem ad mare sunt sitæ. Tertia ab ipso locatur in Arcadia, cui tribuendum Nestorem civem lib. viii. putat. Alii tamen dissentiunt, existimantque veram Nestoris patriam esse Pylum Messeniacam ad fluvium Amathuntem, unde Pylum Nestoris patriam ab Homero vocari Amathœntem, seu Emathœntem, credunt. At Pylus Messeniaca non est ad mare sita, sed a littore triginta fere stadiis distat, quod sane recte convenit Nestoris patriæ, quam Strabo fatetur eodem libro triginta tantum stadiis a mari fuisse dissitam, quod recte Pylo Arcadiæ non potest convenire, quæ in Peloponnesi mediantibus posita plus trecentis stadiis a mari, qua propius accedit, sejungetur.

Aut Ithacæ] Insula in mari Ionio ante Epirum ad oram Peloponnesi occidentalem, caprarum feracissima, leporibus ita noxia, ut nullus in ea vivere possit; scopulis frequentibus asperissima; Neritos etiam a monte ejusdem nominis dicta. Hæc est illa Ulyssis famosi patria, qui inde dictus est Ithacus. Virgil. Æn. ii. 'Hoc Ithacus velit.'

49 Nestora] Nestor Nelei filius, vir

fortitudine et prudentia summa, parique eloquentia præditus, qui trecentis annis vixisse traditur, si fides Ovidio Met. xii. habeatur. Alii tamen tria sæcula vitæ quæ Nestori tribuuntur ad annos nonaginta contrahunt; adeo ut, secundum illos, sæculum aut ætas triginta annorum curriculo contineatur. Vide Censorin. de Die Natali.

Ulixen] Rex fuit Ithacæ et Dulichii Insularum, qui fingitur ab Homero vir fuisse multa præditus facundia, nec minori experientia, vafer consilio, egregius bello, laborum patientissimus. Uxorem habuit Penelopem, ex qua filium Telemachum suscepit. Ad bellum Trojanum profectus est, ejusque opera tandem expugnato Ilio, cum post multa præclare gesta in patriam navim conscendisset rediturus, orta gravi tempestate, in plurimos diurnosque errores compulsus est, demumque, superatis infinitis immensisque laboribus et periculis, domum reversus a filio Telegono, quem ex Circe genuerat, occisus est.

50 Vixerit ille senex terna Sæcula] Hoc in loco Tibullus sententiam sequitur Ovidii Met. xii. qui trecentos ætatis annos Nestori tribuit; nisi velis sæculum, ex plurimorum opinione, annorum triginta spatio comprehendere. Vide Censorin. de Die Natali, et Festum in Sæculares Ludos.

51 Titan] Sol, et Titania Luna;

Sæcula fertilibus Titan decurrerit horis:
 Ille per ignotas audax erraverit urbes,
 Qua maris extremis tellus excluditur undis.—
 Nam Ciconumque manus adversis repulit armis;
 Nec valuit lotos cœptos avertere cursus.

55

fecundis horis confecerit: iste vero invictus per incognita oppida vagatus sit, qua parte terra ultimis fluctibus æquoris cingitur. Etenim Ciconum copias armis oppositis repressit; nec ejus iter institutum Lotos potuit avocare. Neptunius etiam

~~~~~

et Aldd.—51 Barth. Advers. xvii. 4. pro *fertilibus* emend. *vertilibus*, impro-
 bante Heyn. Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 2. 3. Zwic. 1. octo ap. H.
 Voss. Witt. 1. 2. Colb. Land. Exc. Pocc. Dat. Vat. Heins. 1. Angl. 1. 2.
 edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Mur. *decurreret*, quod, Heynio
 probante, reposuerunt H. Voss. et Bach; Par. Bartol. Venett. 1487. 1491.
 1493. Aldd. cum aliis, *decurrerit*, quod tnetur Wund. Vide Wakef. ad Lucr.
 iii. 1055. 'decurso lumine vitæ.'—52 Angl. 2. *erraverat*; Basil. *decurrerit* ex
 sup. versu.—53 Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Broukh. 1. omnes Guelff. Par. ed.
 pr. min. Bartol. Aldd. et vulg. *includitur*, quod, probante Heynio, prætule-
 runt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach; *inducitur* exhibent Berol. 2. et Broukh.
 2. *includeret* Broukh. 3. *excluditur* Exc. Pocc. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2.
 Vicent. Rheg. et Lips. ap. Heyn. Hæc lect. Huschko optima videtur. Cf.
 Plin. H. N. v. 24. Cic. N. D. ii. 66. Senec. Cons. ad Marc. cap. 18. Lucan.
 ii. 432. Virg. Æn. x. 377. Stat. Theb. iv. 62. et Sylv. i. 3. 31.—54 Hanc
 narrationem usque ad vs. 82. ex Odyss. Rhapsodii ix. x. xi. contextam
 esse aiunt Interpretes. *Namque manus Cyclopi in Colb. Non Ciconumque*
manus Angl. 1. quod probat Heins. 'Bronkh. offendens ad copulam que, in
ipso orationis initio, vs. 54. et 55. loco suo motos esse putabat, sic restitu-
endos: Non valuit Lotos cæptos avertere cursus: Non Ciconumque manus adver-
sas repulit armis. Nam, inquit, quamvis Ulysses, cum ab Illo discessisset,
prius cum Ciconibus depugnasset, quam ad terram Lotophagorum accede-
ret; nihil tamen causæ fuit, cur Albini noster hunc rerum ordinem religiose
servaret, ut propterea corrumpere vellet nexum sermonis naturalem. Hoc
epicæ poësi repugnat, et vero etiam loco Homeri, quem ob oculos habuit
Auctor, Od. V. 310. Ἠφαίστος δ', ὃς πῶτον Κίκονας δάμασ' ἀβρὰν ἔπειρα.... Unde ap-
paret, recte Heyn. et Voss. manus cepisse pro accusativo, male Wund. pro
nominativo.' Huschk. In marg. Rheg. ap. Huschk. corrigitur, Nam Ciconum
quantos: in nonnullis repulit; Witt. 1. 2. Broukh. 3. &c. repulit.—55 Nec
testantur Witt. 1. 2. Broukh. 2. septem ap. Voss. Berol. 3. Dat. Angl. 2. 3. 4.

NOTE

quia Soli pater Hyperion et Lunæ
 avus Cæus, uterque e Titanibus.
 Unde Virgil. Æn. vi. 'Titania as-
 tra.'

54 *Ciconumque manus*] Cicones Thra-
 ciæ sunt populi, ad quos Ulysses post
 dirutam Trojam in patriam rediens
 tempestate gravi compulsus est ap-
 pellere, quorum urbem primariam
 Ismarum expugnatam diripuit.

55 *Nec valuit lotos*] Cum Cicones

reliquisset Ulysses, tempestate etiam
 delatus est ad Lotophagos, homines
 minime malos in Africa, qui Loton
 seu Lotum edebant, seu potius ejus-
 dem arboris fructu victitabant; qui
 cibis tam suavis gustu dulcisque fuis-
 se dicitur, ut advenis qui gustarent
 oblivionem inferret reditus in pa-
 triam: unde ad Lotophagos duo socii
 ab Ulysse missi cum præcone, cum
 fructus illos degustassent ad naves

Cessit et Ætnææ Neptunius incola rupis,
 Victa Maroneo fœdatus lumina Baccho.
 Vexit et Æolios placidum per Nerea ventos.

habitor Ætnæ sari cruentatus oculis oppressis Maroneo Baccho ab eo victus est, ventosque Æolios secum abstulit per tranquillum Nereum. Ad barbaros pervenit

alii: *Non valuit cyclops tempus* Par. et Guelf. 2. *Cyclops* etiam exhibent Berr. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. omnes ap. Heyn. Colb. Vatt. Heins. 1. 2. et edd. vett. *tempus* duo Stat. Scal. rec. et Colot. *Lotos captos* e Cuj. reposuit Scal. *advertere* Par. *convertere* unus Stat.—56 ‘Valde languet hoc vocabulum, (Cessit,) quanquam de ejus veritate non dubito.’ Heyn. *athenæ neptunus incola ripis* Berol. 2. *ethenæ neptunus* Berol. 3.—57

Ūcta, i. e. *Uncta*, cod. Lips. quod habent Berol. 2. Guelf. 3. tres ap. H. Voss. duo Bronkh. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Victa*, i. e. *Vincta*, in Berol. 1. quod habet Laud. *Victa* Witt. 1. 2. nms Bronkh. Reg. Guelf. 1. 2. 4. *Juncta*, (quod et legi possit *Vincta* in codd.) in Venet. cum Comment. Cyllenii: fortasse *Ūsta*, inquit Heyn. *Una* conj. Barth. *Untaque marmoreo* Angl. 1.—58 *Vexerit æolios* ed. pr. min. *Vexitque*

NOTÆ

snas obliiti sunt reverti, quos vix ipse tandem reduxit. Vide Homer. Od. 1. Ovid. Trist. iv. 1. ‘Sic nova Dulichio Loto’s gustata palato, Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.’

56 *Ætnææ Neptunius incola rupis*] Periphrastice Polyphemus significatur, filius Neptuni, quem fingit Homerus Od. A. Ulyssi vehementer iratum propter eundem Polyphemum excæcatum. Habitabat enim Polyphemus in antro quodam montis Ætnæ in Sicilia, ut ipse idem Cyclops ait apud Ovid. Met. xiii. ‘Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æsta.’

57 *Maroneo fœdatus lumina Baccho*] Vinum Maroneum est Ismarium, ab urbe Ismaro in Thracia apud Cicones sic dictum; Ismarus enim dicitur etiam Maronea. Plinius tamen duas diversas urbes Maroneam et Ismarum facit. Cum autem Ulysses in Siciliam delatus in Polyphemum incidisset, sibi que sicut sociis inferre vim pararet, pluresque jam devorasset, giganti sitienti unum cadum vini Ismarii, quod asportaverat, dedit, alter-

umque pollicitus est, si ipsum sociosque incolumes vellet dimittere. Cum autem gigas vino illo inebriatus somnum cepisset, Ulysses ipsi cum sociis necem parans, oculum unum, quem solum in fronte habebat, acntis palis eruit; sicque Ulysses et socii ex antro Polyphemi tuti et incolumes digressi sunt.

58 *Æolios per Nerea ventos*] Æolii sunt qui Insulas Æolias incolunt, vel qui Æolo Regi ventorum parent. Æoliæ autem Insulæ, quæ et Vulcaniæ dicuntur, in mari Tyrrheno inter Italiæ et Siciliæ sitæ sunt, vulgoque septem numerantur. Dicuntur autem Æoliæ ab Æolo, qui quondam ibi regnavit. Fingunt autem Poëtæ Ulysses in Insulam Æoliam cum venisset, ab Æolo Rege benigne fuisse exceptum, ab eoque ventos omnes, præter Zephyrum, utre inclusos accepisse, ut ab eo sine tempestate domum suam posset enavigare. At cum novem diebus navigans portum patrium teneret, ipseque obdormisset, tanta fuit familiarium ejus lætitia, simulque aviditas quid illud esset cognoscendi, ut congestas illuc multas divitias opi-

Incultos adiit Læstrygonas, Antiphatenque,
Nobilis Artaciæ gelida quos irrigat unda.
Solum nec doctæ verterunt pocula Circes :
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,

60

Læstrygonas et Antiphaten, quos argentes aqua illustris Artaciæ alluit. Illum unum scientis Circes pharmaca non mutaverunt; quanquam ipsa erat filia Solis, docta et

Voss. 1.—59 *Incultosque* conj. Heynins: ed. pr. maj. et Vicent. *Læstrygonas*, quæ scriptura adhuc insidet ed. Vulp. *Antiphatemque* cod. Lips. Witt. 2. Dat. Beroll. 2. 3. cum aliis, et edd. vet. —60 *Mobilis* liber Mattii ap. Bronkh. *Nobilis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. alii: *Atraciæ* Witt. 1. 2. et ed. pr. min. *atracie* Berol. 1. *Artaciæ* unus Broukh. Colot. et Angl. 2. 3. 4. *Artatiæ* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Artatie* ed. Lips. *Artacere* cod. Lips. et Par. *Artacere* duo Broukh. Berol. 2. et Angl. 1. 5. *Ataciæ* Colb. *Arsaciæ* Exc. Broukh. *Arsaciæ* Vatt. Heins. 1. 2. *Arsacie* Guelf. 2. a m. sec. *Atracie* Reg. *Attracie* Rom. et *traciæ* Berol. 2. a m. sec. *gelidos* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Heyn. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *gelide* Vat. Heins. 2. *gelida* Vat. Heins. 1. et Colb. pro *irrigat*, quod testantur Beroll. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. Par. cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. et Palatt. &c. *rigat* exhibet Broukh. 1. et *erigit* Cuj. unde Broukh. formabat, *Mobilis Artacie gelida quo se exigit unda*. Heins. *egerit*, improbante Huschk. Cf. Catull. lxi. 27. Odyss. K. 107. et Ψ. 318.—62 Zwic. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *illa ceres*, unde Barth. Advers. ix. 19. fecit *illaceret*, et Broukh. recepit *inliceret*; H. Voss. dedit *illiceret*; ed. min. Vicent. et Vennet. 1491. 1493. *illa foret*; 'quod servandum censeo: nam, omisso pronomine *illa*, minus accurate jungerentur *genus apta*.' Huschk. '*foret* commate distinxi cum Wund. a seq. ut arctius jungeretur *Quamvis i. f. apta*: verba

NOTÆ

nantes utrem solverent: unde statim Ulysses iterum ventorum vi contraria rejectus est in Æoliam Insulam.

Nereus] Oceani seu Ponti et Tethyos creditus est filius, sumiturque hic pro mari.

59 *Læstrygonas*] Læstrygones populi fuerunt immanes, gigantibus similes, in Italia, Formias Campaniæ urbem olim incolentes, quos Plin. lib. vii. cap. 12. carne humana victitasse refert. Ad hos pervenisse Ulyasem cum Tibullo nostro refert Hom. Od. K.

Antiphatenque] Læstrygonum rex fuit Antiphates, unus ex posteris Lami Formiarum conditoris; ad quem cum tres e suis sociis misisset Ulysses, ipse in littore cum navibus consistens, unus fuit ab eo ore dilaniatus, reliqui

duo vix fuga salutem quæsierunt; quos Antiphates cum magna manu Læstrygonum insecutus naves etiam Ulyssis omni conatu oppugnavit, saxisque et trabibus in eas coniecit, omnes demersit, una tantum excepta, qua Ulysses cum nobilioribus sociis vehebatur, qui succisis repente rudentibus vix se snosque barbarorum furori eripuit. Vide Hom. Od. K.

60 *Artaciæ quos irrigat unda*] Fons est et fluvius Artacia apud Læstrygonas. Hom. Od. K.

61 *Solum nec verterunt pocula Circes*] Circe filia fuit Solis ex Persa Nympha Oceani filia, quæ omnes fere socios Ulyssis convertit in suos: solus evasit Ulysses cum Eurylocho, ut refert Hom. Od. K. et Hyginus Fab. 103. *Doctæ*, hoc est, veneficæ, in malam

Aptaque vel cantu, veteres mutare figuras.

Cimmeriorum etiam obscuras accessit ad arces :

Quis nunquam candente dies apparuit ortu,

65

Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.

Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno

idonea convertere vel graminibus vel carminibus antiquas formas. Adiit etiam tenebrosas Cimmerion regiones, quibus nullo tempore, albente cœlo, visa est lux, seu supra orbem terrarum, seu infra volveretur Phæbus. Spectavit quomodo potens

Solis genus interposuit ad nobilitatem designandam. Bach.—63 *Apta vel cantu* Berol. 3. *Apla vel* et Berol. 2. 'Placuit igitur hoc (*Aptaque*) poetæ? non : *Doctaque*. Sed et vs. 82. 'quis te tenet aptius artes?' Heyn.—64 *Chimereon* Venet. 2. et Rheg. *Cimmerion* Exc. Broukh. et Dat. *Cymmerion* Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Cymerion* Witt. 1. et Broukh. 3. *Cimerion* Witt. 2. unus Broukh. et Beroll. 1. 2. 3. *Cimnerium* verum putabat Pierius ad *Æn.* 1. 34. quo offensi nonnulli censuerunt legendum, *Cimmerium obscuras etiam concessit* : in aliis codd. *Cimnerium*, quod reposuit Broukh. hac addita nota : 'Error natus est ex compendio pingendi ; fuit enim *Cimnerior* ;' elemento r deinde in n corrupto. Neque nos terrere debet hiatus paulo vastior, non tamen indecorus.' Lect. nostram exhibent Voss. 1. et Ask. Berol. 2 a marg. habet *artes* ; Goth. *aures* : editiones ante Stat. *oras* exhibent, ait Heyn. hoc falsum ; nam edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Vicent. cum omnibus Broukh. Heins. et aliorum codd. habent *arces* ; Guelf. 1. 4. Brix. edd. Venett. cum Comment. Cyllenii, et Aldd. *oras*. Cf. *Odys.* A. 14. —65 *Quis omnes* Stat. Beroll. 2. 3. cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *Queis* in aliis : *cādente* cod. Lips. ; alii, ommissa lineola, *cadente* habent pro *candente* : Vat. Heins. 1. Colot. unus Palat. et Rom. *astu* pro *ortu*. Cf. 1. 1. 27. Auson. *Periocha* III. *Odys.* et *Grat. Cynege.* 58.—66 *Seu supra* Beroll. 2. 3. Corv. Colb. Witt. 1. 2. unus Broukh. unus Stat. omnes Guelf. et Angl. liber Mattii, Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *Seu super* Par. *Sive super* Broukh. 1. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Voss. eaque vulgata erat lect. ante Scal. *Sive supra* Broukh. 3. Berol. 1. et Lips. ap. Heyn.—67 *Vidit* et Beroll. 1. 2. 3. unus Stat. unus Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Land. Vat. Heins. 1. Dat. Angl. 2. 4. Reg. Guelf. 4. Bartol. Brix. et Rom. ut habent cod. Lips. Par.

NOTÆ

partem sumitur, pharmacis enim et venenis homines dementabat.

64 *Cimmeriorum*] De Cimmeriis jam supra. Populi sunt in Asia vicini sedibus Amazonum, ad quos Homerus dicit Ulyssem ex ultimo Occidentis mari appulisse, quos etiam ipse ad Inferos posuit, quod ad Septemtrionem et Occidentem habitarent plagas et climata continuis caliginibus et tenebris cooperta, utpote a Solis accessu remotiora. Ibidem Somni sedem locat Ovid. *Met.* xi. 594. 'Quo nunquam radiis oriens, mediisque,

cadensve Phœbus adire potest : nebulae caligine mixtae Exhalantur humo ; dubiæque crepuscula lucis.' Dicuntur etiam Cimmerii populi fuisse Italiæ, ad Avernum lacum et Baianum sinum in subterraneis domiciliis habitantes, et per cuniculos commeari soliti toto die delitescabant, noctu tantum ad latrocinia prodeuntes.

66 *Sive supra Phæbus, seu curreret infra*] Duplex hic significatur hemisphærium, superius et inferius.

67 *Vidit, ut inferno Plutonis*] Ulyssem Poëta noster cum Homero fingit

Magna Deum proles levibus discurrerit umbris.

Præteriitque cita Sirenum littora puppi.

Illum inter gemini nantem confinia montis

70

Divorum progenies Stygio Plutonis imperio subjecta huc illuc tenuibus umbris volitaret : et celeri nave trajecit oras Sirenum. Hunc navigantem in discrimine duplicis

Voss. 1. 3. Bern. Guelf. 3. edd. pr. maj. min. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Plutoni s. regna* Statiani, Broukh. 2. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Plutonis s. regna* Vat. Heins. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Plutonis s. regno* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 3. omnes Palatt. Colb. Angl. 2. 3. 4. 5. Guelf. 3. Par. cod. Lips. Voss. 1. 3. Bern. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Plutoni subdita regno* Berol. 2. Vulgatam restituit Broukh. Cf. Propert. i. 11. 3.—68 Abest vox *Deum* ab ed. pr. min. pro *levibus* Berol. 2. et Broukh. 2. habent *magnis*; unus Stat. et Angl. 1. *mediis*; cod. Lips. *levibusque discuret undis*; Colot. *dum curreret*; Vat. Ursini *cum curreret*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. plures Stat. Colot. Vat. Ursini, Angl. 1. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Guelf. 1. (Guelf. 2. 3. a m. sec.) alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. *undis*; et sic Cyll. qui tamen *umbris* habet in expositione. 'An legendum esse dicemus, ut...*M. D. p. levibus par curreret umbris* : σκιῇ ἐκκελῶ, ut Odys. A. 206. τὰ δὲ σκιὰ ἀσσοναί, κ. τ. λ. 495. Præstat hoc quam si *Mixta D. p. levibus discurreret umbris* conjiicias; ut sit, *proles Deum mixta umbris*; nam *Magna Deum proles* manifestum est Homericum illud θεῶν ἐμικτὴν τέκνα.' Heyn. 'umbris qui ante Cyll. legerit, neminem reperio. Habent complures libri, collati a Vossio. Heynius non immerito dubitabat de loci sanitate, malebatque legere, *Vidit, ut...levibus discurrit in umbris*. Frustra. Legendum enim sine ulla dubitatione ita: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno Magna D. p. levibus discurrerit umbris*.' Huschk.—69 Unus cod. ap. H. Voss. ed. pr. maj. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Prætereuntque*. In hujus ed. marg. correxit V. D. *Præterit inde*. Guarn. erta pro *cita*: Par. *puppi*.—70 *Illum tergeminæ* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. cod. Lips.

NOTÆ

per Cimmerios descendisse ad Inferos, ubi heroës plurimos et Deorum filios huc illuc cum ceteris umbris volitantes conspexit.

69 *Sirenum littora*] Sirenes fuerunt monstri marini quædam species Poëtarum fabulis celebrata, superiori sui parte virginis formam referens, inferiori vero in piscis caudam desinens. Tres autem fuisse fabulantur Poëtæ Acheloi fluminis et Calliopes Nymphæ filias, quarum nomina sunt Parthenope, Ligia, et Leucosia. Hæ littus Siculum incolebant in tractu maxime Pelori, tamque artificiose concinebant, una voce, altera lyra, tertia tibia, ut nautas transeuntes cantus suavitate detinerent, et in naufragium pellicerent. Sed Ulysses

prudenteris rerumque scientissimus ut periculum vitaret, cum illac iter faceret, sociorum aures cera obturavit, ne insidiosos Sirenum cantus exaudirent, seque ipsum malo navis jussit alligari, sicque tutus evasit. Unde Sirenes cum se contemni viderent, se præcipitarunt in mare. Dicuntur etiam Sirenes in Capreis Insulis quondam habitasse. De his Martialis III. 64. ad Cassianum: 'Sirenas hilarem navigantium pœnam, Blandasque mortes, gaudiumque crudele, Quas nemo quondam deserebat auditas, Fallax Ulysses dicitur reliquisse.'

70 *Inter gemini confinia montis* [*geminæ mortis*] In discrimine duplicis mortis, seu fati, hinc nempe Scyllæ,

Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore,
 Quin canibus rapidas inter freta curreret undas :
 Nec violenta suo consumsit mōre Charybdis ;

leti violentia Scyllæ dira voragine non terruit, cum irreperet subter aquas maris a latrantibus monstribus, quibus est succincta, concitata; neque illum truculenta de-

Statiani, nonnulli ap. H. Voss. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *Illum tergeminē* Bartol. *Illum tergeminī* Gnellf. 1. 4. Vat. Heins. 1. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. In nonnullis codd. erat *Illu inter*, i. e. *Illu inter*, sive *Illum inter*, ut correxit Statius, eamque correctionem confirmant Cuj. duo Angl. Guelf. 3. et quatuor ap. Voss. literæ *m* et *in* multum ambiguitatis habent in codd. *nante* i. e. *nante* vel *nantem* in Par. *montis* pro *mortis* exhibent Vat. Heins. 1. Guelf. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. 'Lectio *Illum tergeminī n. c. montis*, i. e. *inter gemini*, quæ Heynio etiam placebat, magis quam illa (*inter geminæ...mortis*) convenit Hom. Od. M. 73—101. (Cf. Eurip. Med. 431. Æschyl. Suppl. 545=560. Propert. III. 22. 13.) Ceterum fieri potuit, ut poëta noster confunderet geminos illos scopulos et *παραπρὸς πέρας*, deceptus loco, quem ante oculos habebat, Od. V. 327. Reposui igitur lectionem, *Illum inter gemini nantem confinia montis*; quanquam probe sciens, per se recte dici *confinia mortis*. Appuleius XI. p. 256. *Huschk.* *Illum per geminæ* Colin. 1530. Totum versum non habet Angl. 1.—71 Scal. e Cuj. reposuit ore, quod habent etiam quatuor ap. H. Voss. Vat. Heins. 1. 2. et Exc. Pocc. et Lips. in ceteris orbe.—72 *Quam canibus rabidas inter freta sorberet undas* edidit Broukh. enunquæ secutus erat Heyn. in ed. prima; *rabidas* erat in sex codd. et sic Guelf. 2. *sorberet ἀρχαῖως* conj. Guy. et Heyn. *Quum c. rabidas inter fera serperet undas* legebat Passer. qui hanc alteram emend. proposuit, *Quum c. rabida subter freta serperet unda*: Par. cum Venett. 1491. 1493. et Ald. habent *rapidas inter freta*; cod. Lips. *rapidas infreta*; Zwicc. 1. 2. *rapidas sic in freta*. 'Hanc lect. in nullo adhuc libro scripto repertam, exhibent ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Cum canibus rapidas sic in freta serperet undas*: spatio relicto inter verba *sic* et *in freta*, certe in ed. pr. maj. et Rheg. cui ascripsit V. D. 'Scribo *Sicula in freta*. Palat. primus, *Cum canibus rabidas in freta serperet undas*, ommissa voce controversa; et in hac editione est spatium, ut ab abbreviatione error manifestus venerit.' Immo librarius quidam versum decurtatum reperiens allevisse videtur *sic*, quod deinde, ut fieri solet, e marg. in contextum irrepsit. Pergit V. D. 'Legi etiam possit, *Quin canibus rapidas, &c.* Quo pacto nulla restat difficultas.' Restat quidem difficultas. Ingeniose tamen repositum esse *Quin*, mox videbis. Heins. corr. *intoria resorberet*, vel *inter freta serperet*; Broukh. in Notis, *inter fera serperet*; Wakef. ad Lucr. v. 890. *Cum canibus rabidis inter fera serperet undas*. Ed. pr. min. omnium præstantissima, sola (adde etiam Bartol.) servavit, *Cum canibus rapidas inter freta curreret undas*. (Cf. Virg. Æn. III. 191.) Tibulli locus ita legendus est, *Illum, inter gemini nantem confinia montis, Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore, Quin canibus rapidas inter freta curreret undas*. Undæ *inter freta* sunt undæ in freto, vel inter angustias freti. Cf. Lucr. I. 721. Hor. II. Od. 7. 16. et Tibull. I. 3. 13. ubi item pro *Quin* legitur in nonnullis libris mendose *Cum* vel *Quum*.' *Huschk.*—73 Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. unus Palat. Laud. Vat. Heins. 1.

NOTÆ

inde Charybdis; inter quas enavigavit
 Ulysses tatus et incolumis.

71 *Scyllæ*] De Scylla jam supra
 pluribus. Saxum est navigantium

periculosissimum in freto Siciliam
 inter et Italiam.

73 *Charybdis*] Alterum Siciliam inter
 et Italiam Charybdim fuisse peri-

Vel si sublimis fluctu consurgeret imo,
 Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.
 Non violata vagi sileantur pascua Solis,
 Non amor, et foecunda Atlantidos arva Calypsus,
 Finis et errorum misero, Phæacia tellus.

75

vorarit Charybdis, ut solet, aut dum sublimis in altum attolleretur e profundis undis, aut dum intercisis fluctibus maris fundum aperiret. Nec etiam taceantur armenta Solis vagantis mactata, neque amor, felicesque agri Calypsus Atlantidos, neque terra Phæacia illi infelici viarum meta. Sive autem ista sint in nostris regi-

Dat. Scal. rec. Angl. 2. 3. 4. 5. Guelf. et Beroll. cum Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. habent in ore; edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. more. Nusquam legitur in orbe, quod in contextum intulit H. Voss. sua c. morte suspicabatur Langerm. sua c. mole Heins.—74 Ed. Rheg. immo; cod. Lips. uno. Sic de loco certant 'faber imus' et 'faber unus' ap. Hor.—75 *Vel interrupto* Berol. 3. *infra rupto* ex ingenio dedit H. Voss. *nudaret* unus ejusdem: pro *gurgite* Witt. 1. et Angl. 2. 3. 4. *æquore*.—76 *Nec violenta* Berol. 2. *Non violenta* Guelf. 1. 4. Angl. 1. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. Cf. Hom. Il. ♀. 329.—77 Cod. Lips. *athlantidos*; Berol. 2. *atlantinos*: Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. *calypsos*; Hamb. et ed. pr. min. *Calypsos*.—78 *Cujus et* cod. Lips. *erroris miseri* Conj. quod Scal. Bronkh. et Vulp. admiserunt; *errores miseri* Berol. 1. *errorum miseri* Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. Bronkh. 2. 3. Coll. duo Stat. omnes Angl. Par. Guelf. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *errorum miseri fœcacia* Berol. 2. *errorum misero* unus Broukh. Guelf. 1.

NOTE

culum, seu monstrum, quo navigantes terrerentur, nemo nescit. Gurgēs est immensus, Scyllæ saxo oppositus, contrariis fluctuum concursibus in miram altitudinem assurgens, statisque temporum vicibus obvia quæque absorbens, et iterum evomens. De qua Virgil. *Æn.* iii. 'Dextrum Scylla latus, lævum implicata Charybdis Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras Erigit alternos, et sidera verberat unda.'

76 *Pascua Solis*] Armenta, seu boves Solis, quos Lampetie ejus filia in Sicilia custodiebat, cum illac transnavigaret Ulysses, quidam ex ejus sociis fame compulsi mactaverunt, quorum carnes et frusta in verubus etiam tosta mugiebant. Qna de re Sol indignatus apud Jovem conque-
 tus est de Ulysse: Jupiter autem

Solis querelis motus navem Ulyssis incendit, vixque Ulysses in Ogygiam Insulam ad Nympham Calypso enavit.

77 *Non amor, et Atlantidos arva Calypsus*] Calypso fuit Atlantis filia, Ogygiæ Insulæ regina, quæ naufragum Ulysses hospitio suscepit, ardentemque adeo amavit, ut eum septem annos detinuerit, abireque non permiserit. Unde Ovid. *Art. Am.* ii. 125. 'Ah quoties illum doluit prope-
 rare Calypso!'

78 *Phæacia tellus*] Corcyram intelligit, maris Ionii Insulam, quo cum etiam appulisset naufragus Ulysses benigne ab Alcinoō rege exceptus est, cujus amore correpta est Nausicaa Alcinoi filia. Dicitur Phæacia, seu Corcyra finis errorum Ulyssis, quia nempe inde discedens recta navigavit in Ithacam patriam.

Atque hæc seu nostras jnter sunt cognita terras,
 Fabula sive novum dedit his erroribus orbem ; 80
 Sit labor illius, tua dum facundia major.—
 Jam te non alius belli tenet aptius artes :
 Qua deceat tutam castris præducere fossam ;
 Qualiter adversos hosti defigere cervos ;
 Quemve locum ducto melius sit claudere vallo : 85

onibus nota, sive commentum istis navigationibus terras affinxerit antea ignotas ; ipsius sit opus ; dummodo eloquentia tua laude dignior celebretur. Nemo autem melius, quam tu, novit rei militaris disciplinam ; quomodo conveniat secuta fossa præcingere castra, quo pacto cervos hostibus contrarios in terram demittere oporteat, et quem locum aggeri constructo cingere satius sit : quomodo tellus emittat suaves

Guelf. 2. a m. sec. Bern. Ask. et Ald. 2. Cf. Hom. Od. v. 338.—79 Rhcg. Rom. et Venett. *intersunt* ; Basil. *inter sint* ; Lips. ap. Heyn. *nostris inter sunt cognita terris*.—81 *Sint* corr. Ayrman. in Vita Tibulli § 27.—82 Hic versus cohæret cum vs. 63. quo finitur laus facundiæ. Nunc progreditur Poëta ad laudem Messalæ militarem, interposita transitionis particula *Jam*, ut legitur in Angll. 1. 2. Ask. Voss. 2. Bern. et Exc. Pocc. Hoc primus in contextum intulit Passer. probarunt Broukh. Vulp. ceteri Editores. *Nam* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. Guelff. Statiani, edd. pr. maj. min. Bartol. &c. Pro *artes*, (quod testantur Beroll. 1. 3. Guelff. 1. 2. 4. Corv. Reg. Par. edd. pr. min. Bartol. &c.) nonnulli, ut Guelf. 3. Berol. 2. et ed. Rom. habent *artem* ; cod. Lips. et Ald. 2. *arces*, quæ lect. simillima est in codd. alteri, *artes*.—83 Par. *preducere* ; Vat. Heins. 1. nonnulli Stat. Scal. rec. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhcg. *perducere* ; cod. Lips. unus Broukh. Land. Colb. Exc. Perr. Angl. 1. et ed. pr. min. *producere* ; Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *deducere* ; Witt. 1. 2. duo Broukh. Cuj. Dat. Vatt. Heins. 2. Vat. Ursini, Beroll. 1. 2. 3. et Guelff. 2. 3. *præducere*, ut emendatum a Murr. et Stat. e codd. *præponere* in Reg. Vide Obs. Misc. Vol. viii. p. 333. et Interpp. Siliî Ital. x. 411.—84 In uno Broukh. et Berol. 2. *præfigere* ; in Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statianis, Par. aliis, *defigere* ; Reg. *defingere* ; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Statianis, Colb. Angll. 1. 2. Par. cod. Lips. Guelff. Corv. Reg. aliis, cum edd. pr. maj. min. &c. *nerros* ; Vat. ap. Stat. *vernos*, (i. e. *nerros* ;) Vat. Heins. 1. Ask. et tres Voss. *cervos*, quod ex Guellii ad Virg. Ecl. ii. 29. emendatione recepit Scal. et sic in ed. Rom.—85 *Quem vel* Berol.

NOTE

81 *Tua facundia*] Quintil. Institut. Orator. lib. x. asserit Messalam egregie fuisse facundum. ‘Messala,’ inquit, ‘nitidus et candidus, et quodammodo præferens in dicendo nobilitatem suam ; viribus minor :’ qui etiam Cicrone florente non parum in eloquentia dignitatis cum Pollione obtinuerit.

82 *Belli artes*] Rei militaris scientiam.

83 *Tutam fossam*] Tutam, quia nempe

castra tuta militesque securos reddit. Vide Veget. lib. i. cap. 24. et 25. et Lips. de Mil. Roman. lib. v. cap. 5.

84 *Defigere cervos*] Cervi sunt in re militari arborum trunci ramosi, in similitudinem cornuum cervi ad majorem castrorum securitatem vallo adhibiti. De his vide Frontin. lib. i. cap. 5. Mos autem fuit Romanorum, ut truncos illos firmiores in terram figerent, et passim sererent, itineri impediendo aut obstruendo. Livius

Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,
 Ut facilisque tuis aditus sit, et arduus hosti,
 Laudis et assiduo vigeat certamine miles :
 Quis tardamve sudem melius, celeremve sagittam
 Jecerit, aut lento perfregerit obvia pilo ; 90
 Aut quis equum celerem arctato compescere fræno
 Possit, et effusas tardo permittere habenas ;
 Inque vicem modo directo contendere cursu,

aquas, et quomodo accessus pateat expeditus tuis militibus, et inimicis sit invius, et quomodo miles jugi gloriæ assequendæ contentione vigeat. Quisnam aptius stipitem gravem, aut velox telum emisit, vel lento hastili occurrentia quæque perfruerit? Vel quisnam velocem equum strictis lupatis melius continere queat, lentoque laxa dare lora, et viciissim nunc cursum recto, nunc, si ita ferat animus, in flexum

2. Heinsius mallet *structo...callo*.—86 Unus Stat. Goth. et Bartol. *educat*.—87 Abest *sit* a cod. Lips. et ed. pr. min.—88 *Laudis ut* Exc. Pocc. Perr. Vat. Heins. 1. et Colot. et sic legit Ayrman. in Vita Tibulli § 29. *στυγμῇ τελευτῇ* post vs. 87. posita, et nova sententia ab hoc versu ad vs. 98. perducta. Hoc improbat Heyn. *Laudis* et omnes alii codd. cum edd. vett.—89 Omissus est hic versus in cod. Lips. *celeremque* Bern. et unus Voss. *celeremque sagittam* ed. pr. min.—90 Reg. et Goth. et *lento*: Witt. 1. et Angl. 2. *præferegit*: ed. pr. min. *Jecerit: et lento perfregit*.—91 Hic etiam versus abest a cod. Lips. *At quis* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. et Vat. Statii; *Et quis* Sfort. Berol. 2. Angl. 5. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Ut quis* Vat. Heins. 1. *Equis*. (quæ lectioni *Et quis* simillima est in vett. membr.) Guelf. 2. *Aut quis* Par. et ed. pr. min. *celerem arcto* Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. *celeremve arcto* Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. min. Vicent. Rheg. &c. *celerem arctato* duo Italici ap. Heins. Colot. et Brix. quod primus reposuit Broukh.—92 *Par sit* ex Heins. emend. receperat Broukh. *committere* Witt. 1. et Angll. 3. 4. *promittere* Angl. 1. *præmittere* Angl. 2.—93 In Berol. 3. *dirrepto*; Berol. 2. cod. Lips. Par. Guelf. 1. 2. 4. Florent. Stat. ed. pr.

NOTE

lib. XLIV. 'Romans, ad Clitas quas vocant, munimenta, cervis etiam objectis, ut viam intercluderet, a Macedonico ad Toronaicum mare perducit.' Alii legunt, *nervos*, quibus belli instrumenta intelligunt, qualia sunt catapultæ, balistæ, phaleritæ, scorpiones, srietes, &c.

86 *Erumpat terra liquores*] Castrametationis et periti ducis est providere, ne castra ponantur in loco secco et aquarum inopi. Docet Veget. lib. iv. cap. 10. quid sit faciendum ne aquarum penuria laborent obsessi.

88 *Laudis certamine*] Miles non debet torpere et otiosi, sed assiduo

ludo et exercitio laudem quærere, ut bene erga ipsum propter strenuitatem ductor afficiatur.

89 *Quis tardamve sudem*] Sudes lignum in capite acutum leviter, et igni duratum. Vetus id telum, et plerisque gentibus sic usitatum. Unde Propert. iv. 1. de priscis Romanis ait: 'Miscebant usta prælia mada nude.' De sudibus porro sagittisque jaciendis vide Veget. lib. i. cap. 14. et lib. ii. cap. 23.

93 *Directo contendere cursu*] A carceribus ad metam, sive eo in stadio, quo hastati decertant equites, linea recta concurrere.

Seu libeat curvo brevis convertere gyro;
 Quis parma, seu dextra velit seu læva tueri, 95
 Sive hac sive illac veniat gravis impetus hastæ,
 Amplior, aut signata cita loca tangere funda.

orbem minore spatio arctius contendere? Quisnam major aptius, quam tu, possit celeri funda notatos scopos ferire, sive cupiat scuto dextram, sive sinistram partem defendere, undecumque longæ hastæ violentia feratur? Insuper statim atque acce-

~~~~~  
 maj. min. Bartol. et vulgg. *directo contendere passu*; H. Voss. dedit ex ingenio, *directo propellere cursu*; Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. Berol. 1. novem ap. Stat. habent etiam *cursu*, quod primum receptum in Ald. 2.—94 *Seu liceat* Berol. 2. Nunc *libeat* Exc. Pocc. et Perr. cum Vatt. Heins. 1. 2. probante Handio in Gron. Diatr. Stat. tom. i. p. 472. 'Vulgata *Seu*, i. e. vel si, sollicitari non debet.' Bach. Pro *curvo* Ayrman. malebat *parvo*; in nonnullis codd. *torto*, unde idem Bach conj. *torto*: cf. Ovid. Am. i. 14. 26. Rem. 186. Cæs. B. G. iv. 33. *melius* Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Beroll. 1. 3. Angll. 2. 3. 4. *lerius* unus Stat. *brevis* Guelff. 2. 3. Berol. 2. dno Stat. duo Bronkh. Vatt. Heins. 1. 2. Voss. 1. 2. Bern. Vindob. Monac. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *melius contendere* ed. pr. min. Bartol. Venett. cum Comment. Cyll. et Aldd. *brevis contendere* cod. Lips. et Par. *contendere* habent etiam Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Corv. Reg. &c. Bronkh. emendavit *compellere*, quod nunc Voss. 1. 2. Vindob. Bern. et Monac. exhibent, et Heyn. ceterique recentt. edd. servant. Crusius in Prob. Crit. 26. legebat, *Seu libeat cursum medio convertere gyro*. 'Ex his nil verum est, nisi *convertere*. Hoc tenendum.' Huschk. Cf. Sil. Ital. ix. 644. Tacit. Germ. cap. 6. et Cic. de Cynosura Acad. ii. 20.—95 Ex omnibus Sæculi xv. edd. una Bartol. an. 1472. (quam nonnulli falso putant eandem esse cum ejusdem anni ed. pr. min.) nostram hodieque comprobantur habet lectionem; hanc etiam, quam reposuit Scal. et redixit Heyn. testantur Beroll. 1. 2. 3. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. Lud. nonnulli Stat. Corv. Guelff. 2. 3. Reg. Cnj. Dat. Angll. 3. 4. 5. Par. Monac. Bern. Ask. alij. Ed. pr. maj. anni ejusdem, Venet. 2. et Rheg. habent *Pervia seu quis*; et sic codd. Lips. aliquot Stat. et Angl. 1. At ed. pr. min. ed. Lips. ap. Heyn. &c. *Pervia seu quos*: Vicent. Brix. Venett. 1487. 1491. ut et in Broukh. 1. *Parma seu quis*; sed Venet. 1493. *Parva seu quis*. Voces *Parma* et *Pervia* vix in codd. dignosci possunt, propter similitudinem Longobardicorum characterum *a* et *e*, et *m* et *ti*. *Quis parnam seu* Rom. *Devia seu quis* Rheg. ap. Broukh. *Seu parma quis* Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini; *Parma seu quos* alij ap. Stat. et vulgg. ante Broukh. scil. Aldd. Mur. Stat. Plantt. Gryph. et Gebh. Verum Bronkh. ut in libello Varr. multa turbavit, ita in contextu omnia corruptit probata hac Heinsii scriptura, *Quid, parma seu dextra velis,...* (*Sive hac...hastæ*) *An prior, ...funda?*—96 Cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Guelff. Corv. Reg. Stat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. &c. *grandis venit*; Scal. ex suis reposuit *veniat gravis*, quod nunc exhibent Voss. 1. et Ask. *grandem vchat* legit Ayrman. in Vita Tibulli § 29.—97 *Amplius* plerique ap. Stat. et sic Ald. 2. et, quæ ab

## NOTÆ

94 *Curvo convertere gyro*] Equum in orbem flectere et circumagere primi docuere Laphthæ, ut ait Virgil. Georg. iii. 'Fræna Pelethronii Laphthæ gyrosque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub

armis Insultare solo, et gressus glomerare superbos.' Illud exercitii genus egregie expressit Manil. lib. v. 'flectere eorum Prævalidas vires, et torto stringere gyro.' Vide etiam Lucan. Paneg. ad Pison.

Jam, simul audacis veniunt certamina Martis,  
 Adversisque parant acies concurrere signis:  
 Tunc tibi non desit faciem componere pugnæ; 100  
 Seu sit opus, quadratum acies consistat in agmen,  
 Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo;

*dunt prælia Martis intrepidi, et exercitus inter sese instituunt collatis signis configere: tunc facile tibi est formam certaminis ordinare; sive conveniat, ut cohortes stent in aciem quadratam, quo recta series æqualibus frontibus extendatur; sive*

hac pendent, edd. *Eminus* Ayman. l. c. *An prior* Broukh. e conj. Heinsii; *Aptior* Scal. 1. in corrigend. ad calcem: *seu signata velit* Beroll. 1. 3. *Reg. aut signata velit* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Dat. et Angll. 3. 4. *aut signata velit* Laud. *aut signata cito* ed. Lips. ap. Heyn.—98 Cod. Lips. Par. Berol. 2. Guelff. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Statiani, Vat. Heins. 2. Angll. 1. 5. ed. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. et Rheg. *veniant*; Beroll. 1. 3. Angl. 2. et ed. Rom. *veniunt*; quod reposuit Broukhusius; Scal. *veniant*: unus ap. Voss. *discrimina*.—99 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Guelff. 2. 3. aliique, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. *parent*; unus Broukh. *parent*; hoc dedit Broukh. illud Scal. *acres* pro *acies* Berol. 3. *contendere signis* cod. Lips. *consurgere signis* Goth.—100 Tum Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Angll. 3. 4. Reg. Brix. et Venett. 1491. 1493. *desit* reposuit Broukh. ex suo tertio, uno Stat. et Vat. Heins. 1. quibus accedit Voss. 5. Sed cf. Sil. Ital. vii. 497. Ruhnck. ad Rutil. Lup. p. 132. et Cort. ad Sall. Jug. cap. 110. Abest hic etiam verus a cod. Lips.—101 Ed. pr. min. *facies* pro *acies*: Schelius in Diss. Polyb. cap. 11. ita hunc versum laudat, *Seu sit opus, acies quadratum sistat in agmen*: Bartol. habet, quod conj. Huschk. *consistere in agmen*: in Guelff. 1. 4. et ed. Rom. legitur *in orbem*: verbum *agmen* est in Reg. in litura.—102 *Rectus inæquatis* Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Angl. 2. multi alii, cum Venet. 2. Brix. Rheg. ap. Bronkh. Venett. 1487. 1491. 1493. et vulg. inde ab Ald. 2. *inæquatis* Passer. idem cum *æquatis* esse contendit: in *æquatis* divisim exhibent Berol. 2. Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Rom. Vicent. et Rheg. ap. Heyn. *an æquatis* Vat. Heins. 2. Colot. Par. Bartol. et Ald. 1. *ut æquatis* etiam in Vet. Heins. 2. Colot. Monac. et Bern. *Pro decurrat* Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heins. 2. Colot. cum aliis, habent *seu currat*; Reg. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Colot. et Rom. *concurrat*; Colb. *consistat*; Berol. 2. *decurrit frontibus*; cod. Lips. Par. Angl. 5. &c. *decurrat*.—

## NOTE

98 *Certamina Martis*] Mars Deus belli præses, alio nomine dicitur Gradivus. Eodem quo Tibullus sensu Virgil. dixit *Æn.* xii. 790. 'Assistunt contra, certamine Martis anhelii.'

99 *Adversis concurrere signis*] *Acie* directa pugnare. Lucan. lib. i. 7. 'Infestisque obvia signis Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.' Tria sunt genera signorum militarium ex Veget. lib. iii. cap. 5. *vocalia*, *semivocalia*, et *muta*. *Vocalia* signa sunt, quæ voce humana dantur a Ducibus,

ut, Apollo, Victoria, Palma: Gallice, *le mot*. *Semivocalia*, quæ dantur per tubam, buccinam, aut tympanum, &c. *Muta* sunt, quæ non percipiuntur auribus, sed referuntur ad oculos, ut, Aquilæ, Aper, Leo, Dracones, Lilia, Vexilla, &c.

100 *Faciem pugnæ*] *Forma*, *modus*, et *prospectus* totius exercitus dicitur *facies*, seu *ordinatio* antequam manus conserantur. Dixit etiam Virgil. *Æn.* ii. 'armorum facies,' et *Æn.* v. 'maris facies.'

Seu libeat duplici sejunctim cernere Marte,  
 Dexter uti lævum teneat, dextrumque sinister  
 Miles, sitque duplex geminis victoria castris. 105  
 At non per dubias errant mea carmina laudes :  
 Nam bellis experta cano. Testis mihi victæ  
 Fortis Iapydiæ miles ; testis quoque fallax

*placeat separatim seu commistum conspicer Martem, et quomodo miles dexter sinistram, et lævum dextrum tueatur, et sit duplicis casus duplex victoria. Sed versus mei non vagantur per incertas virtutes. Bellis enim comprobata refero. Testis est mihi generosus Iapydiæ debellatæ miles ; testis etiam est dolosus Panno-*

103 *Seu libeat duplicem seu vinctum c. Martem* Beroll. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rhag. sic in Par. cod. Lips. aliis ; nisi quod Par. ut est in Ald. 2. Scal. et vulgg. ante Broukh. habet *seu junctum*, et in codd. nihil interest inter hoc et illud, ut sæpe demonstravimus ; et cod. Lips. cum Angl. 2. ed. Lips. aliisque, *seu vinctum*, quod etiam legi possit (*seu vinctum*) *seu vinctum* ; sive, (*seu junctum*) *seu junctum* ; sive, *sejunctum*, quod exhibent Witt. 1. et Angl. 4. Codex Regius exhibet *seu junctim*, i. e. *seu junctum*, quod, si apiculus abesset, idem foret in codd. cum *sejunctim* : sic ex Martē, vel Martem, fit Marte ; hinc vox duplici facile corruptum erat in duplicem. Salmasius de Re Milit. Rom. cap. 7. nostram restituit lectionem. Ita pererunt conj. Heins. *Seu libeat duplici seu juncto cernere Marte* ; vel, *Seu libeat duplici sejunctum cernere Marte* ; vel, *Seu subeat duplici sejunctum cernere Marte* ; et Crusii in Prob. Crit. cap. 26. *Seu libeat, duplicem, seu jungant cornua Martem*, quam intelligere se negat Heyn.—104 *Dextraque uti...sinistra* Beroll. 1. 2. *Dextraque ut levum* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. ap. Heyn. et Ald. 2. *Dexterque ut Angl. 5.* Statiani, Guelf. 2. 3. et Rom. *dexteramque sinister* in eadem ; *dextrumque sinister* Reg. Guelf. 2. 3. Berol. 3. cod. Lips. Par. alii : *Dexter uti ex Cuj. suisque Exc. restituit Scal. et sic Vat. Heins. 1. Colot. et Voss. 5.*—105 Hic versus abest a Berol. 2. *geminis...casus* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. Guelf. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venet. 1500. Aldd. &c. ante Bronkh. *geminis v. casus* Venett. 1491. 1520. *geminis v. casus* Guelf. 1. 4. *geminis v. caussis* legebat Crusius. At receptam primum a Broukh. lectionem confirmant Colb. Sfort. ap. Stat. Exc. Colot. Voss. 3. et Rom.—108 Par. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *iapigia* ; in nonnullis exemplaribus Ald. 1. etiam *inpigia*, forsitan operarum culpa : *iapygia* ed. pr. maj. et Rhag. *yapigia* Berol. 2. *iazygia* Gnelf. 3. *iapidia* Witt. 1. 2. Exc. Pocc. duo

## NOTE

105 *Duplex geminis victoria castris* [*geminis...casus*] Eventum prælii vocat 'casum.' Est enim *casus*, cum id quod ita vel ita accidit, aliter evenire potuit ; quia nempe ex arbitrio pendet fortunæ. Victoriæ vero spem maxime in duplici facie pugna dicit Tibullus esse positam. Sed est, meo judicio, 'periculosa plenum opus aleæ.'

108 *Fortis Iapydiæ miles*] Iapydia, cujus incolæ Iapydes Ptolemæo, Ia-

podes Strahoni lib. vii. dicuntur, Illyriæ seu Illyrici regio est ad fontes fluvii Timavi sita, quam nonnulli volunt nunc vocari Istriam. Alii volunt eam regionem olim vocatam etiam fuisse Valeriam, nunc vero Croatiam. Iapydes cum sese undequaque extenderent, latrociniiisque invalescerent, ab Augusto Cæsare, duce Messala, debellati sunt ; ut cum Tibullo nostro Appianus Alexandri-

Pannonius, gelidas passim disiectus in Alpes;  
 Testis Arupinas et pauper natus in armis;

110

*ninus nivosas per Alpes huc illuc dispersus: testis quoque est inops ille genitus in bello*

Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Guelf. 1.2.4. Brix. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Scal. 1. &c. *iadipiæ* Berol. 1. a m. pr. *iapie* cod. Lips. *hiapigliæ* Reg. *Iapides* Rom. *Iapodes* in aliis: *Iapydiæ* Florent. Sfort. et Berol. 3. Hæc vera scriptura est. Vide Drakenb. ad Liv. XLIII. 6. 3. et Reimar. ad Dion. XLIX. 34. Strab. *Iapydia*.—109 Lect. nostram servant omnes codd. Cf. Eleg. ad Liviam vs. 390. Mentio Salassorum gentis Inalpinæ in citeriori Gallia cur non facta sit, cum inter populos ab Augusto ejusque ducibus domitos potissimum memorentur, mirantur Ayrmann. et H. Voss. (Vide Suet. Aug. 21. Eutrop. vii. 9.) Ille tentat, *passim et disiectus*; ut sit, Salassus a natura in Alpes disiectus; pro, qui passim Alpes incolerit. Nimis obscurum et contrarium voci *disiectus*. H. Voss. in textum importavit *Pannonius, gelidaque Salassus tectus ab Alpe*, improbantibus Bach et Huschik. Nam præpositio 'ab' vel 'a' post verba 'tegi,' 'protegi,' 'defendi,' &c. notionem præp. 'contra' accipit. Cf. Liv. viii. 6. Cæs. B. C. ii. 9. iii. 26. et Tursel. de Part. p. 13.—110 *Testis et Hirpinis* Beroll. 1. 3. Reg. a marg. Witt. 2. et Angl. 3. et *Arpinis* cod. Lips. Berol. 3. Reg. a marg. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Laud. Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Angl. 1. 2. 4. 5. ed. pr. min. et Bartol. et *Alpinis* unus Stat. Reg. unus Broukh. Colb. Florent. et Sfort. in *Alpinis* Vat. Heins. 1.2. ed. pr. maj. Vicent. Venet. 2. et Rheg. et *Aprinis* unus Broukh. *Arupinus* Guelf. 1. 4. Brix. cum aliis edd. ante Scal. quod cum Cant. et H. Voss. suadente id Strabone, qui *Ἀρουνίως* dicit, reposuit Bach. *Harapinus* Vat. Ursini; et *Hyrpinas* Scal. rec. et *Arapinis* unus Stat. *Arupinis* Cuj. *Arupinas* malebat Scal. forma, ut Vossius monet, insolita. Pro *armis*

## NOTE

nus et Strabo Geograph. lib. iv. referunt. Iapydum civitates loco laudato numerat Strabo, inter quas Metulum, Arupinum seu Arpenum, Monettium, et Vendrum ponit.

*Fallax Pannonius*] Pannonii infidi, rebelles, et fœdifragi, quia nempe fidem datam frangunt, facileque post deditionem rebellant. De populis Pannoniorum et Pannonia agunt pluribus Strabo Geograph. lib. vii. Plin. lib. iii. cap. 25. et Appian. de Illyrico, Dio. lib. XLIX. LIV. et LV. Sueton. in Augusto, cap. 21. et in Tiberio cap. 9. et 20. Duplex autem est Pannonia, superior et inferior. Pannonia superior ab occasu Norico, a septemtrione Germania et Istro terminatur; ab oriente habet Pannoniam inferiorem, a meridie Illyrium. Hæc autem Pannoniæ pars

hodie Austria, Stiria, Carinthia, et Carniola dicitur, caput habens Vienne, urbem celeberrimam ad Danubium sitam. Pannonia vero inferior, quam totam hodie Hungaria occupat, habet a Borea Germaniam et Danubium, ab occasu Pannoniam superiorem, a meridie Liburniam seu Illyricum, ab ortu Mœsiam, quæ nunc Servia et Bulgaria dicitur.

109 *Alpes*] Montes altissimi Galliam inter et Italiam, quam claudunt a mari infero ad mare superum, qui perpetuis nivibus albescent.

110 *Testis Arupinas pauper*] Arupinum, sive Arpenum, urbs est Iapydum, quam expugnavit Messala; ubi natum quendam hominem ait Tibullus infimo et pauperrimo loco, qui tamen annosior et senior omnia durissima fortissime perferebat.

Quem si quis videat vetus ut non fregerit ætas,  
 Terna minus Pylæ miretur sæcula famæ.  
 Centum fœcundos Titan revocaverit annos :  
 Ipse tamen velox celerem super edere corpus  
 Gaudet equum, validisque sedens moderatur habenis. 115

*Arupino, quem si aliquis conspiciat quomodo longa series annorum non debilitarit, minus admiretur tria sæcula Pylæ laudis. Quamvis enim ex quo senex ille diuturnæ vitæ tempora percurrit, Titan centum annos fertiles redintegraverit ; attamen ipse expeditus audet in equum citatum corpus injicere, et in eo firmis retinaculis insidet,*

nonnulli habent *arvis*, ut Broukh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Heins. 1. Colot. unus Stat. et Rom. In marg. Rheg. ap. Huschk. inter alia hæc leguntur, 'Natus ad militem Romanum Messallæ ducis referendum videtur. Lego, *Testis in alpinis te præside* (principe) *natus*.... Melius, *Testis in Alpinis* (h. e. Italicis) *duce te veteranus in armis*....puero *te natus*.' Ayrmann. legeret, *Arupinis*....in *arvis*. 'Quod si vera lectio est *Arupinus*, nihil obstat, quo minus versum ita constituamus, *Testis Arupinus pauper sed natus in armis*.' Huschk.—112 Abest vox *Pylæ* a cod. Lips. pro *famæ* in Goth. extat *vitæ*. Post hunc versum in nonnullis libris, scil. in Dat. Berol. 2. Angl. 4. 5. Witt. 1. 2. Gnar. Vat. ap. Stat. alio ejusdem, cum ed. pr. min. Bartol. Mur. Stat. Gryph. Basil. et Vulp. 1. legitur hic, *Namque senex longæ peragit dum sæcula vitæ*; in Corv. *Namque senex longæ spargit dum sæcula famæ*. Hanc versum Editores veteres non admiserunt; certe abest ab ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. ex ed. pr. min. venisse videtur in Ald. 2. Omisit iterum Scaliger, probantibus Broukh. Vulp. et Heyn. Vidit etiam H. Voss. non posse versum admitti, nisi correctum. Igitur substituit *tempora vitæ*. Huschkio spurius videtur.—113 Tres libri *Phæbus pro Titan*: Par. *renoverat*, cui simillimum est *revocavit* in Angl. 4. *renovaverat* habent Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. plerique Stat. Dat. Angl. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *renovaverit* cod. Lips. Guelf. 1. 4. tres ap. Voss. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat. Scal. Broukh. Vulp. Heyn. Voss. &c. *revocaverat* Guelf. 2. Laud. unus Stat. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini; *revocaverit* Angl. 2. Florent. et Goth. et sic Wund. in ed. 1. Lips. 1812. et Bach. id etiam Heyn. probasse videtur. Cf. Ovid. Met. vi. 439. Propert. 1. 15. 25.—Sil. iv. 15. Lucan. i. 599. Gronov. Obs. ii. 9. Feam in Proëm. Horat. p. xvii. et Senec. Ep. 93. Solennis autem est librorum permutatio verborum 'renovare' et 'revocare.' Vide Oudend. ad Lucan. iv. 204. et Quin. ad Propert. iii. 12. 35. Ceterum intellige 'quamvis'.—115 *Audet* Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Guelf. Corv. Reg. Statiani, omnes Broukh. et Heins. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. omnes; *Gaudet* ex emend. Heins. receperunt Broukh. et Bauer. et hoc testantur Ask. et Goth. non Berol. 1. ut H. Voss. et Wund. falso nuntiant. *validusque* Broukh. 1. 2. dno Stat. Angl. 2. Guelf. 3. Berol. 2. cod. Lips. et unus H. Voss. *Audet equum: validisque sedet moderatur*

## NOTE

112 *Pylæ famæ*] Gloriæ, laudis Nestoræ. De Pylo Nestoris patria in Peloponneso jam supra pluribus egimus. Celebratur autem Nestor non tantum propter sapientiam, fortitudinem, ceterasque virtutes, quibus excelluit, sed propter ætatis diuturni-

tatem, utpote qui per tria sæcula vitam produxisse dicatur.

113 *Titan*] Sol, de quo jam supra.

114 *Ipse tamen velox*] Significat Poëta, quod licet ille senex et pauper, effæctus jam esset propter annorum ingentem numerum; facile ta-

*Delph. et Var. Clas.*

*Tibul.*

U



Te duce non alias conversus terga domator  
 Libera Romanæ subjecit colla catenæ.  
 Nec tamen his contentus eris; majora peractis  
 Instant; compertum est veracibus ut mihi signis,  
 Quis Amythaonius nequeat certare Melampus. 120  
 Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem  
 Indueras, oriente die duce fertilis anni:

*ut bonus eques. Tuo ductu, non aliter, populus ille equorum domitor cervicem antea liberam Romanis summisit vinculis. Nihilominus ista tibi non sufficiunt; alia illustriora, quam quæ gessisti, imminet, ut mihi certis exploratum est indicis, quibus etiam non possit Melampus Amythaonius repugnare. Recens enim togam filo Tyrio splendenter sumeras, affulgente die felix anni ductore, ut sol candidior caput*

\*\*\*\*\*

habenis in ed. pr. maj. eodem modo in Rheg. sed moderat', fortasse pro (*moderat*9) *moderatus*; quod ferri possit. *sedet miratur* cod. Lips. *sedet moderatur* Dat. *sedet moderamen* Angl. 3. *sedens moderatur* ex uno Heins. (Venet. 2.) enotavit Broukh. 'Hæc ceteris probabilior est lectio.' Huschk.—116 Exc. Pocc. *domata*; Vat. Heins. 1. et Colot. *comata*; Ayrmann. legebat *donatur*; Heynius, negans, nude poni potuisse 'domatorem' pro 'equorum domitore', conj. *Dalmata tergum*, quod etiam præcepit Heins. ad Ald. 2. retinens tamen *terga*. Sed cf. Pind. Ol. xiii. 97. *domator* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. 1. 2. 3. &c.—117 Ayrman. et *subjecit*; in Sfort. ap. Stat. *subjecit terga*.—118 *Abest eris* a cod. Lips. unus cod. ap. Voss. et ed. pr. min. *erit*; Heins. in Advers. malebat *eas*; uti volebat 'ire, tanquam elegantius ubique inferre pro 'esse.'—120 *Quis* habent Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Beroll. 1. 3. &c. in aliis *Quis*; cod. Lips. *Quis amintaonias nequeat*; ed. pr. min. *Quis amichaonius*.—121 Berol. 1. Par. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis *sub tegmine*; Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. Beroll. 3. Guelf. Corv. Reg. cum Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. *subtegmine*; Stat. conj. *subtemine*, quod testatur Vat. Heins. 1. *velamine* Berol. 2. Colb. et unus Broukh.—122 Berol. 3. duci: ed.

#### NOTE

men insiliret in equum fortem, ipsumque tenacibus et validis loris regeret et moderaretur.

116 *Domator*] Pro *domitor*, antiquitus dicebant Veteres.

117 *Romanæ colla catenæ*] Imperio Romanorum.

120 *Amythaonius Melampus*] Filius fuit Amythaonis et Dorippes Melampus, Medicus, Angur, et Vates præstantissimus, de quo Hom. Od. 9. Virgil. Georg. iii. Propert. ii. 3. et Statius Theb. iii. Is omnium avium voces, ceterorumque animalium intellexit, adeoque auguriis et arte Medica excelluit, ut ipsi templam, festa

solemnia, et sacrificia, si fides adhibeatur Pausaniæ, fuerint instituta.

121 *Tyrio subtemine*] Vestem purpuream, trama Tyria, seu stamine Tyrio contextam. Apud Tyrum enim, ut sæpe jam dictum est, optima purpura tingebatur, quod etiam ostrum Sarranum dicebatur. Tyrus autem est urbs Phœniciæ ad mare Mediterraneum sita, quam olim Alexander Magnus obsedit, ægreque admodum expugnavit.

122 *Oriente die duce fertilis anni*] Kalendas intelligit Januarias, quæ præ ceteris fuerunt celebres apud Romanos, tum quod novam annum

Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,  
 Et fera discordes tenuerunt flamina venti,  
 Curva nec assuetos egerunt flumina cursus ; 125  
 Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis ;  
 Nulla nec aërias volucris perlabitur auras,  
 Nec quadrupes densas depascitur aspera sylvas,  
 Quin largita tuis sit muta silentia votis.  
 Jupiter ipse levi vectus per inania curru 130  
 Affuit, et cœlo vicinum liquit Olympum,

*e mari humido exeruit, et venti invicem dissentientes sacros flatus suos cohibuerunt, neque amnes flexuosi solitos cursus tenuerunt; immo etiam concitatum æquor cum aquis tranquillis quievit; neque ulla avis tunc volavit per levem aërem, neque etiam ulla rustica quadrupes opaca nemora detondit: immo tuis optatis omnia dederunt magnum silentium. Jupiter ipse delatus per vacuum aërem velocibus quadrigis interfuit, caloque propinquum deseruit Olympum, et arrectis auribus sese tuis votis*

\*\*\*\*\*

Rom. certilis: Par. annis; Vat. ap. Stat. artis; cod. Lips. arte.—123 Florent. ap. Stat. tum Sol.—124 Hic et duo seqq. versus absunt a cod. Lips. vs. 126. etiam a Voss. 3. Et freta ed. Baail. dissortes malebat Heins. —125 Reg. tenuerunt flumina ex sup. versu.—126 Cum rapidum Reg. in quo vox undis erat in litura: placidis etiam Berol. 2. et a marg. placidis.—127 Ulla nec Par. unus Broukh. novem ap. Stat. Witt. 1. Berol. 2. Corv. et Guelff. cum ed. pr. min. Venet. 2. &c. Nulla hæc cod. Lips. et Vat. ap. Stat. unde Statius conj. Nulla hic. Vulgatam ex Witt. 2. Bronkh. 1. 2. Dat. et Angl. 2. 3. 4. reposuit Broukh. hanc habent etiam Beroll. 2. 3. et Reg. aëreas Par. et Beroll. 1. 2. 3.—128 Cod. Lips. et Broukh. 1. clausas pro densas: Burn. pro aspera mavult hispida.—129 Cum Angl. 1. Reg. Ask. Goth. et ed. Lips. ap. Heyn. Quam emendavit Broukh. improbane Huschlk. Quia Berol. 1. 2. 3. Guelff. Par. cod. Lips. Voss. 3. cum ed. pr. maj. min. Bartol. et aliis; multa pro muta Par. cod. Lips. Voss. 3. et ed. pr. min. muta ut conj. Heins. exhibent Exc. Perr. Vat. Heins. 1. et ed. pr. maj. 'Sensus est: Nulla nec volucris est, nec quadrupes, quin, id est, quæ non, te vota nuncupante, silnerit. Igitur locus ita legendus est, Nulla nec....Quin largita tuis sit muta silentia votis.' Huschlk.—130 'Miror neminem hic contactum pruritu corrigendi, Jupiter ille: v. ad 1. 4. 23.' Heyn.—131 Defuit Berol. 2. et a marg. Affuit, quod exhibent Witt. 1. 2. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. (Rheg.) Vicent. &c. Affuit in Rheg. nuntiante Heyn. et sic in Berol. 3. et

#### NOTÆ

aperirent, omniaque opera inchoarent, tam quia tota civitas eo die læto culta, populusque toga candida indutus, coronisque redimitus, Capitolium ascendebat; novæque Consules magistratum ineuntes illuc comitabatur, ubi sollemnia pro more sacrificia pro votis Consulium peragebantur. Significat vero Poëta, cum vota illa sollemnia in Capitolio consu-

latum iniens Messala susciperet, cœlum, terram, mare, aërem, Deos, omnia animalia, cum magno et alto silentio suas aures precibus ipsius præbuisse.

131 Vicinum liquit Olympum] Olympus mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, nubes transcendens: unde sæpius a Poëtis sumitur pro cœlo, et Jovis Deorumque domi-

Intentaque tuis precibus se præbuit aure;  
 Cunctaque veraci capite annuit. Abditus aris  
 Lætior eluxit structos super ignis acervos.  
 Quin, hortante Deo, magnis insistere rebus  
 Incipe; non idem tibi sint aliisque triumphi.  
 Non te vicino remorabitur obvia Marte  
 Gallia, nec latius audax Hispania terris;

135

*applicuit, et omnia nutu capitis sincero annuit. Ignis altaris suppositus emicuit prosperior supra congestos lignorum cumulos. Immo etiam, impellente Deo, illustrata facta urgere quamprimum aggredere; non huiusmodi triumphi tibi sint, qui ceteris contigerunt. Nec Gallia tibi occurrens proximo Marte te retardabit, neque ferax*

Dat. quod probabat Burm. *lucinum* in cod. Lips. Voss. 3. librariorum lapsu pro *vicinum*: Berol. 2. et cod. Lips. *linquit*.—132 Reg. Berol. 2. Goth. et Voss. 4. *suis precibus*: Zwic. 1. *auræ*, quod singulari consensu habet etiam Vicent. Cf. Ovid. ex Pont. iv. 4. 35.—133 *Cunctaque v. c. annuit abditus aris* Berol. 1. nuns Broukh. Florent. Goth. ed. pr. min. Bartol. Rom. &c. *abditus aris* conj. Heyn. 'Hæc (*Abditus aris*) vera videtur lectio. *Lætior aris eluxit super structos acervos* (super victimæ partes, aræ impositas) *abditus* ante, *lanquidus, ignis*. Cf. Val. Flac. i. 204.' Huschk. Vulg. *additus* habent omnes Angl. Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 1. unus Broukh. novem ap. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—134 *Purior eluxit* Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 2. nuns Broukh. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Dat. Angl. 3. Reg. Guelff. 1. 4. Gnelf. 2. a m. sec. Corv. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *Lætior* ed. pr. maj. Vicent. Aldd. et recentt. quod exhibent etiam Exc. Lips. Witt. 1. duo Broukh. et Par. *Lætior* Land. et Angl. 2. *Lectior* Berol. 2. *Litior eduxit fructus* Angl. 1. *Licior* cod. Lips. Mattius e suo libro probabat, *Purior eluxit substratos ignis acervos*. Dat. et Berol. 1. *stratos pro structos*; Berol. 3. *stratos sub*. Abest totus versus a Bern.—136 *Incipe nunc idem: tibi sunt aliisque triumphis* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Incipe nunc idem: tibi sunt.... triumphi* Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 1. a m. sec. Vicent. *nunc* habent etiam Colb. Beroll. 1. 2. 3. Exc. Pocc. Statiani, Dat. Vat. Heins. 2. et Angl. *sunt* Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. *nunc idem tibi sint* Berol. 2. *non idem tibi sint.... triumphi* diserte in Guelf. 3. Par. Bartol. an. 1472. et Ald. 1. In marg. Rheg. notatur: 'Vulgo, non *idem tibi sint aliisque triumphis*. Ex Mss. nihil affertur. *Dii tibi nunc sunt idem, ac aliis triumphis*. Horat. 'Non tibi sunt integra lintea, Non Dii.' Favent sequentia.' *triumphis* Angl. 1. ed. Lips. ap. Heyn. et Rom.—138 Beroll. 1. 3.

## NOTÆ

cilio; sed hic pro monte accipitur, qui dicitur vicinus cælo propter immensam altitudinem.

133 *Capite annuit*] Deorum Regumque sanctitas majestasque exigit, ut motu capitis, seu nutu, voluntatem indicent suam, significantque se rata habere et probare vota ipsis nuncupata.

137 *Vicino obvia Marte*] Deus Mars, belli præses, hic pro bello sumitur.

138 *Gallia*] Vidimus supra i. 7. Messalam in Gallia gessisse bellam, et inde triumphum reportasse: 'Non sine te est mihi partus honos, TARBELLA Pyrene Testis.'

*Audax Hispania*] Vasta ad Occidentem et Meridiem Europæ pro-

Nec fera Theræo tellus obsessa colono;

Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaspes

140

*vastis campis Hispania, neque terra barbara Tyrio agricolæ possessa: neque illa regio, per quam Nilus, neque illa per quam Choaspes regalis aqua delabitur, vel*

~~~~~

Witt. 2. et Dat. *avidas Hispania terras*.—139 Par. *tetero*; cod. Lips. et Broukh. 1. *tyreno*; Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. Sfort. unus Stat. Laud. Guelf. 3. Scal. rec. Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tetero*; Cuj. *te tereo*; Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *tetero*; Guelf. 4. Angl. 5. a m. sec. et Brix. *tereo*; Vat. ap. Stat. *terreno*; Florent. ap. ejusdem *Threicio*; Dat. et Beroll. 1. 3. *tartareo*; Aldus dedit *rhetæo*, quod recepit Stat. ex *tetero*, vel *te tereo* Scal. formavit *te Tyrio*; at *te tyrio* longe ante extitit in Bartol. ejusdem anni (1472.) cum edd. pr. maj. et min. Sed veram lect. expressit jam Calpurnius in Vicent. eandemque probavit et docte explicuit Cyllenius *theræo*, i. e. *Theræo*. Hoc testantur Guelf. 1. et Exc. Perr. *possessa colono* Guelf. 1. 4. cum edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. et sic legebat Heins.—140 Unus Broukh. *nympha*: Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Scal. Reg. cod. Lips. Ald. 2. Plant. et Gryph. 1573. *Diaspes*; ed. pr. min. *dyaspes*; Angl. 1. *Driaspes*; ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Dryaspes*; Guelf. 4. Brix. *Coaspes*; Vicent. *Coaspi*; Angl. 2. *Hiaspes*; Guelf. 3. *Deiaspes*; Rom. *Cohaspes*; Guelf. 1. 2. Par. alii boni libri, etiam Bartol. cum Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. veram exhibent lect.

NOTÆ

vincia, ab Africa freto Gaditano et mari Mediterraneo sejuncta, undique mari cincta, nisi qua spectat Galliam, a qua Pyrenæis montibus ad Septemtrionem separatur.

139 *Theræo tellus obsessa colono*] Alii legunt, *possessa*. Africam sine dubio innuit, quam coloni e Tyro profecti Reginam Didonem secuti incoluerunt, Carthaginemque condiderunt; ut ex Virgilio notius est, quam ut nunc refferri debeat.

140 *Nilus*] *Ægypti fluvius*, a Nilo rege sic dictus, unusque e majoribus orbis fluvii; qui, in extrema Africa ad Austrum ortus non longe ab Oceano, peragratis multis vastisque regionibus in terram se condit; unde post viginti dierum et amplius iter erumpens per immensa Africæ deserta in Æthiopiam fluit, quam mediam secat, tandemque per immensa itinera in Ægyptum delabitur, quam fecundat, septemque in Mediterraneum mare ostiis immensas aquarum moles effundit. Significat autem Ti-

bullus bellum Ægyptium, quod confectum est ab Augusto, Alexandria capta, Ægyptoque in Provinciæ formam redacta, non remoraturum Mes-salam, qui in eo etiam bello suas partes habuerat, ut canit ejusdem comes ipse Tibullus l. 7. 23. 'Nile pater, quamam possum te dicere causa, Aut quibus in terris occuluisse caput. Te propter nullos tellus tua postulat imbres.'

Regia lympha Choaspes] Fluvius est Choaspes Medorum et Persarum, qui apud Uxios ortus urbem Susa alluit, et ad Persidis fines in Tigrim influit. Hujus fluminis aqua tantæ dulcedinis esse dicitur, ut non solum Persarum, sed vicini etiam Reges alia ad potum non intantur, et quocumque peregrinantur eam secum ferri jubeant. Unde dicitur *regia lympha*. De hoc fluvio vide Herodot. lib. 1. Plin. lib. xxx. cap. 27. et lib. xxxi. cap. 3. Solin. cap. 41. Ælian. Plutarch. in Artaxerxe, et Strab. lib. xv.

**Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes
Radit Arectæos haud una per ostia campos;**

violentus Gyndes amentia Cyri currit, vel aqua percommoda agris Arectæis calet;

quam revocavit Scal. Cf. Herod. i. 188. et Plin. H. N. iii. 31.—141 *Cyrus* Guelf. 3. *cirri dementia cidnus* Berol. 2. *cidnus* etiam in Berol. 3. Witt. 2. et Broukh. 2. 3. *ridnus* Berol. 1. *cirri dementia cydnus* ed. pr. min. et Bartol. *Cyri dementia Cyrus* Bronkh. 1. *cyri dementia cyrus*, vel *tyrus*, cod. Lips. *Cyri dementia Cydnus* Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. Par. omnes Stat. Vat. Heins. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Cyri dementia Gindes* Guelf. 1. 4. Rom. et Aldd. *Gyndes* in Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Cf. Herod. i. 189. et v. 52.—142 *Huuc* et tres seqq. versus diverso ordine in libris suis legisse videtur Cyllenius, si fides habenda est Commen-

NOTE

141 *Cyri dementia, Gyndes*] *Gyndes* fluvius est Asiæ ex Mantienis montibus, node etiam Araxes fluit, originem ducens, per Persas et Medos et urbem Opin in Tigrim delabitur. Hunc Seneca lib. iii. de Ira circa Babyloniam, Ammianus in Media ponit; apud Tacitum Annal. xi. Dahas Ariasque determinat. Dicitur porro *Cyri dementia*, quod cum Cyrus Persarum Rex ad bellum festinans, alii volunt contra Babylonios, alii contra Tomyrin Scytharum Reginam, Gyndem late effusum amnem vado transire tentaret, unusque ex equis, qui regium currum trahebant, abreptus esset summersusque, Cyrus indignatus, dimisso belli consilio et apparatu, intermissoque itinere, totam illam æstatem numerosumque exercitum exhauriendo flumine, et in trecentos et sexaginta rivos, ut cuilibet etiam mulierculæ esset permeabile, dispergendo contriverit. Historiam refert hujus rei Herod. lib. i. eandemque narrat Seneca verbis exquisitissimis de Ira lib. iii. cap. 21. 'Cyrus cum Babylonem expugnaturus festinaret ad bellum, cujus maxima momenta in occasionibus sunt, Gyndem late fusum amnem vado transire tentavit, quod vix tutum est etiam dum sensit æstatem, et ad minimum deductus est. Ibi unus ex his

equis, qui trahere regium currum albi solebant, abreptus vehementer commovit regem. Juravit ergo amnem illum, regis equis commeatum auferentem, eo se redacturum, ut transiri calcarique etiam fœminis posset. Huc deinde omnem transtulit belli apparatus, et tamdiu assedit operi, donec centum et octoginta canaliculis divisum alveum in trecentos et sexaginta rivos dispergeret, et siccum relinqueret, in diversum fluentibus aquis. Periiit itaque et tempus, et magna in magnis rebus jactura, et militum ardor, quem inutilis labor fregit, et occasio aggrediendi imparatos, dum ille bellum indictum hosti cum flumine gerit.'

142 *Arectæos haud una per ostia campos* [*Arectæis aut unda perhospita campis*] Alii legunt, *Cretæis ardens aut unda Caryotia campis*. Quo sensu, non meum puto divinare. Legendum forte est, *Aractæis campis*. Regio est enim in Babylonia Artacene dicta, mendose forsitan, pro Aractene, unde Aractæi sive Arectæi campi. In ea sane regione referunt Strabo lib. xvi. et Plin. lib. ii. esse fontes et lacus ardentis. Hæc sunt verba Strabonis: 'Regio ipsa [in qua Arbela] Artacena dicitur. Circa Arbela est urbs Demetrias. Post fons, qui naphthæ scatebras habet et ignes.' Plin. vero

Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe;
 Impia vel sævis celebrans convivia mensis
 Ultima vicinus Phoebo tenet arva Padæus; 145
 Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Mosynos.

neque illa qua Tomyris terminos imperii conclusit Araxe rapido; neque ea terrarum pars qua Padæus Phæbo proximus instruens nefarias epulas crudelibus mensis occupat extremas terras; nec ea per quam fluens Hebrus et Tanais Getas et Mosy-

tario, ubi ita recensentur, *Impia nec sævis*, &c. *Ultima vicinus*, &c. *Nec qua*, &c. *Creteis ardet aut unda carystia campis*. Ed. pr. maj. et Rheg. *Creteis ardens*; aut *unda caristia campis*; cod. Lips. Par. Venet. 2. et Brix. *Creteis ardet aut unda caristia campis*; Guelf. 1. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Creteis ardens aut unda Carystia campis*; Berol. 1. *Creteis ardet aut unda caristia campis*; Berol. 2. *Creteis ardent*, &c. ut Berol. 1. *Creteis ardet*, (&c. ut Berol. 1.) in Berol. 3. Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Land. Statianis, Vicent. et Venett. *Caristia* habent etiam Dat. et Colot. *Carystia* Vat. Heins. 1. *Caistria* Angl. 1. *Charistia* Angl. 2. Ab his omnibus prorsus discedit Cnj. *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis*, quod reposuit Scal. eamque secuti sunt Dous. Passer. Cant. alii; Heins. emend. *Radit Arectæos haud una per ostia campos*, quod receperunt Broukh. Bach, alique; Heins. principio emendabat, ut etiam Scaliger maluerat, *Ardet Arectæos aut unda per hospita campos*; pro quo Heyn. conj. *unda parum hospita*: idem Heins. tentabat etiam *et taret et ter hospita*; Ansonius Pompa, *Ardet Arectæis unda per hospita campis*; Salmas. ad Solin. p. 840. *Ardet Arectæis aut unda perhospita campis*: H. Voss. de conj. edidit, *Darnæos radens haud una per ostia campos*. 'Ego ab hoc ulcere manum abstinco. Margo Rheg. *Cessæis* (Val. Flac. vi. 130.) *Coastria*. Lucan. iii. 246.' Huschk.—143 *Nec qua* Scheff. *Tomyris* Reg. Broukh. 1. omnes Stat. Dat. et Rheg. *Tomyris* Par. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Pocc. et Broukh. 2. 3. Laud. Beroll. 1. 2. 3. et Angl. 3. huic simillimum est *Camiris* in Angl. 3. 4. ut et *Tamiris* Angl. 1. *Thamiris* exhibent Colb. ed. pr. min. et Bartol. *thamiris* ed. pr. maj. *Tanais* Exc. Lips. *Tomiris* Aldd. *Tomyris* Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520.—144 *Nec pia qui Carrio* ad Val. Flac. vi. 750. *Impia* vel Schrad. ap. Voss. quod reposuit H. Voss. idque testatur Monac. *Impia* nec codd. et edd. omnes.—145 *Ultima vicinus* Berol. 3. Cod. Lips. Berol. 1. a marg. Gnelf. 3. alique ap. Heyn. *Pachæus*; Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Pachæus*; Colb. *Phævus*; Angl. 2. *Padeus*; Angl. 4. *Padeis*; Angl. 5. *Patheus*, vel *Padeus*; Vicent. *baschæus*; Witt. 2. Reg. et Berol. 1. 2. 3.—146 *Vocem Hebrus*, quod testantur Beroll. 1. 2. 3.

NOTÆ

loco citato hæc habet: 'Campus Babylonæ flagrat quadam veluti piscina jugeri magnitudine bituminis.'

143 *Tomyris finivit Araxe*] Tomyris Massagetarum seu Scytharum Regina, quæ ut filii necem ulcisceretur Cyrum vicit et occidit, ipsiusque caput in utrem sanguine humano plenum conjecit cum hac exprobratione: 'Satia te sanguine humano, quem tantopere sitisti.'

Araxe] Araxes fluvius Armeniæ, ex eodem monte ex quo Enphrates nas-

cens, contrario tamen cursu ad Orientem primo, deinde ad Septemtrionem currens, in mare Caspium devolvitur. Super hunc licet rapidissimum pontes Alexander Magnus et Augustus Cæsar fecerunt.

145 *Padæus*] Padæi Indiæ sunt populi ad ultimum Orientem siti, Anthropophagi, qui ægrotantibus antequam moriantur vescuntur. Vide Herod. in Thalia. Alii malunt legere, *Subæus*.

146 *Quaque Hebrus*] Fluvius est

Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
 Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.
 Te manet invictus Romano Marte Britannus,

*nos alluit. Sed quid moror? Quacumque mari mundum cingit Oceanus, nulla natio
 sese tibi armis contrariis opponet. Te expectat Britannus hactenus Marte Romano*

Guelf. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Par. ceterique omnes, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. Aldd. &c. expulit Broukh. querens quid Hebro Thraciæ fluvio cum Getis? *Histrus* ergo reposuit; et Heyn. *Istrus*. At teste Dion. l. Getæ ad montem usque Hæmum pertinebant; et, cum olim montem Rhodopæum habitassent, factum est, ut Hebrus, memoratis Getis, tanquam eorum fluvius diceretur. Vide Senec. Herc. Cæt. 1041. et alia loca, quæ H. Voss. ad Tibullum German. apposit. Abeant igitur Broukhuii *Histrus*, et Heynii *Istrus*. In ed. pr. min. *rigat* deest; hoc habent ed. pr. maj. et Bartol. ergo edd. Bartol. et pr. min. diversæ sunt inter se, ut sæpe antea demonstravimus. Pro *Mosynos*, (quod testantur Par. et Vat. Ursini), cod. Lips. habet *mros*, i. e. *magistros*, ut in duobus Stat. sive *magiros*, ut in Broukh. 1. sive *Magaros*, ut in Land. et Angl. 2. *mrgas* Berol. 1. i. e. *magistras*, ut in Dat. et Berol. 3. *magios* Berol. 2. i. e. *maginos*, ut in Witt. 1. 2. tribus Stat. Guelf. 1. 2. 4. uno Broukh. Guelf. 3. a marg. Scal. rec. Angll. 4. 5. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1497. 1491. 1493. et Aldd. Scal. e suo reposuit *Magynos*, quod Reg. et unus Palat. exhibent; marg. Rhag. ap. Husch. offert etiam *Gelonos*; et hoc reposuit H. Voss. *Mosinos* unus Broukh. nonnulli Stat. Venet. 2. et Rhag.—147 Quis cod. Lips. et Voss. 1. Lips. etiam habet *opias*, quam ‘vocem inexplicabilem’ vocat Huschkius; sed obvium est unde error, si antiquos charact. respicias; binæ literæ q partes non bene junctæ erant in membranis, et sic ex hujus posteriore et priore parte literæ æ conflatum est p. Duo ap. Broukh. *orbes* pro *orbem*.—148 Cod. Lips. *regno*: unus Palat. *efferet*; alter *afferet*;

NOTÆ

Thraciæ ex Rhodope monte nascens, aureas volvens arenas, qui e regione Samothraciæ Insulæ in mare Ægæum sese exonerat.

Tanaisque] Fluvius est Scythiæ, qui e montibus Riphæis ortus, Asiam dividit ab Europa, et a Septemtrione in Meridiem fluens in paludem Mæotim sese effundit. Vide Strab. lib. x.

Getas rigat] Getæ populi sunt Europæ ad Pontum Euxinum et Tanaim siti. Nonnulli eosdem Dacos et Gothos vocari volunt. Apud Getas exulavit Ovidius Poëta, in urbe Tomis, quam nunc volunt vocari *Themisovar*. Getarum regionem nunc occupant *Waluckia* et *Moldavia*, &c.

Atque Mosynos [*Magynos*] Magyni seu Magini populi Scytharum gens circa Tanaim, qui hodie vocantur, *les*

petits Tartares. Hos vocarunt Hebræi ‘Magog,’ sicut Getas, vocarunt ‘Gog.’

149 *Romano Marte Britannus*] Romanis armis nondum subactus Britannus. Britanni incolæ sunt Insulæ Britanniæ, in Oceano occidentali sitæ, et ad Boream protensæ; qui quidem nondum Augusti Cæsaris ætate a Romanis penitus fuerant devicti, licet a Julio Cæsare fuissent antea jam tentati. Clandius vero Imperator primus Romanorum eos suæ ditionis fecit, ut refert Seneca Tragicus in Octavia: ‘Modo cui totus paruit orbis Ultra Oceanum; cuique Britannii Terga dedere, Ducibus nostris ante ignoti, Jurisque sui.’ Et paulo post: ‘En qui Britannis primus imposuit jugum.’

Teque interjecto mundi pars altera sole.
 Nam circumfuso considit in aëre tellus,
 Et quinque in partes toto disponitur orbe :

150

invictus, et alia mundi interposito sole portio. Terra enim stat in aëre ipsam ambiente, universus nimirum terrarum globus in quinque portiones distinguitur, quarum

Vicent. *effert* ; Par. *se offerret in armis*.—151 Beroll. 1. 2. 3. Goth. Par. Guelf. Corv. Reg. alii, cum edd. omnibus ante Broukh. *consistit*, qui ex emend. Heinsii reposuit *considit* ; hoc confirmat Ask. *constetit* cod. Lips. *consistet* Venett. 1491. 1493. *pendebat* Scal. rec. et Voss. 3. Heynius in Obs. tuetur *consistit*, capiens verbum de situ et loco, qui terræ assignatus est. Vide Martini. Cap. vi. Heins. ad Ovid. Fast. i. 109. et v. 13.—152 Par. Colb. Guelf. 1. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. 1. et Mur. *totus d. orbis* ; Ald. 2. *totus d. orbes* ; ed. pr. min. *totus d. orbe* ; sed lect. nostram, quam revocarunt Stat. et Scal. testantur Reg. Corv. Guelf. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. omnes ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Scal. rec. Cuj. Dat. Angl. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhag. Lips. ap. Heyn. et Vicent. Vide Werns-

NOTÆ

150 *Mundi pars altera*] An intelligit Antipodas, seu alterum Hemisphaerium? de quo supra dixit: 'Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.' An intelligit terram aliam a nostro continenti divisam, et toto summotam Oceano? ut dixit Virgil. 'Toto divisos orbe Britannos.'

Interjecto sole] Quasi transiturus esset Messala per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque interposito Sole Zonam alteram temperatam nostræ huic oppositæ debellaturus, victoriisque et triumphis illustraturus.

151 *Circumfuso considit in aëre tellus*] Terra in centro mundi posita undique aëre ambitur. Cic. de Nat. Deor. lib. ii. 'Terra in media mundi parte sita est, circumfusa undique hac amabili spirabilique natura, cui nomen est aër.' Claudian. de Quarto Consul. Honor. 'Et qui perpetuo terras ambitque vehitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër.'

152 *Quinque in partes*] Ab aëris terram ambientis temperie in quinque zonas orbis dividitur, quas Latini 'cingulos,' 'fascias,' 'plagas,' 'cir-

culos' vocant. Aër vel est frigidus, vel temperatus, vel æstuosus, seu calidus. Æstuosus est in ea plaga quam Sol semper insistit, utpote quam duo Tropici, Cancrī scilicet et Capricornī, intercludunt, quæque gradibus 47. comprehenditur. Illaque terræ plaga dicitur Zona torrida, utpote quæ semper Solis ardore torretur. Zona temperata ea est in qua aër est temperatus, et 'mista cum frigore flamma,' et ad quam Sol ita non accedit, ut jugiter torreatur, nec etiam perpetuo gelu rigeat. Ea autem terræ pars seu Zona duplex est, altera Septemtrionalis, quæ est nostra, altera Australis. Septemtrionalis, quæ et nostra, a Tropico Cancrī, seu Solstitio Æstivo ad parallelum 67. Boream versus, seu Circulum polarem Arcticum extenditur. Australis seu Meridionalis, nostræ opposita, ad Austrum Tropico Capricornī, seu Solstitio hyemali, et Circulo polari Antartico, seu parallelo 67. Meridiem versus, clauditur. Utraque tamen non æquabiliter temperata est, sed vel frigidior, vel calidior est, prout propius, vel longius a Tropico recedit. Adi Ma-

Atque duæ gelido vastantur frigore semper.
 Illic et densa tellus absconditur umbra,
 Et nulla incepto perlabitur unda liquore, 155
 Sed durata riget densam in glaciemque nivemque ;
 Quippe ubi non unquam Titan superingerit ortus.

duæ rigido algore incultæ sunt, ibique terra opacis tenebris tegitur, nullaque aqua inchoato latice profluit, at constricta concrecit in gelu durum, et nivem opacam.

dorf. Poëtt. Latt. Min. T. v. P. III. p. 1403.—153 Cod. Lips. et Vicent. *gelide*; Zwic. 1. *gelidæ*.—154. 155 Hos versus Wakef. ad Lucr. III. 1055. ita emendat, *Illic extensa tellus absconditur umbra, Et nulla incerto perlabitur unda liquore*: addens, 'In primo versu libri habent, et densa, sed densam statim sequitur.' Vide Hom. II. II. 567. Od. V. 243. Orph. Argon. 121. Horat. I. Epist. 5. 11. et Stat. I. Sylv. 3. 19. 'Sed repetitio vocis densa non persuadet, primo loco legendum esse *extensa*. Nec video, quare Wakef. lectionem incepto longe longeuque ineptissimam dicat, eique substituat, quod dudum præceperat Guyetus, *incerto*. Illud bene jam Passer. explicuit.' Huschk. *Et multo in repto* Berol. 3. *Et nullo inrepto* Dat. *Et nulla in capto* Bronkh. 1.—156 Reg. *densa* pro (*densâ*) *densam*. Cf. Fracast. Syphill. I. 137.—157 *Quippe ubi* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. omnes Heins. et Broukh. Guelff. 2. 3. Corv. Reg. Florent. nous Stat. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. &c. *Quippe ibi* Guelff. 1. 4. Sfort. Vat. et Marcel. ap. Stat. Rom. Brix. ap. Bronkh. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *ubi* revocavit Statius: cod. Lips. non *nom tilam superegerit orbe*; nonnunquam in nonnullis ante Mur. *superegerit, vel super egerit*, Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 2. 3. Corv. Scal. rec. et vet. Cnj. Reg. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. septem ap. H. Voss. Sfort. Vat. ap. Stat. Marci. ap. eundem, ed. pr. min. Bartol. Rom. Dous.

NOTE

crob. lib. II. in Somn. Scipionis cap. 7. Frigida denique Zona dicitur ea terræ plaga, quæ perpetuo gelu riget, et jugi frigore premitur, utpote quæ longissime abest a Sole, Circulo polari, seu parallelo 67. seu gradu latitudinis 66. sub polis utrimque comprehensa. Duplex autem hæc etiam est, Arctoa, seu Septemtrionalis, sub polo Septemtrionali, seu Arctico sita; Meridionalis altera, seu Australis, quæ sub Polo Antarcticæ seu Meridionali, vel Australi, iisdem latitudinis gradibus, a parallelo nempe 67. clauditur. Virgil. Georg. I. 'Quinque tenent cælum zonæ, quarum una corusco Semper Sole rubens, et torrida semper ab igni; Quam circum extremæ dextra lævæque trahuntur, Cærulea glacie concretæ atque im-

bribus atris. Has inter mediamque duæ mortalibus agris Munere concessæ Divum.' Vide etiam Ovid. Met. I.

154 *Tellus absconditur umbra*] Perpetuis caliginibus, et æterno frigore preamuntur zonæ polares ambæ, vixque ad eas Solis radii perveniunt, unde et incultæ et inhabitabiles. Virgil. Georg. III. 'Tum Sol palentes haud unquam discentit umbras, Nec cum invectus equis altum petit æthera, nec cum Præcipitem Oceani rubro lavit æquore currum.'

155 *Incepto liquore*] Significat vi frigoris fluvios non habere sibi naturalem cursum, sed simul ac fluere et manare incipit, aquam in glaciem et gelu concrecere, ut versu sequenti declarat.

At media est Phœbi semper subjecta calori,
 Seu propior terris æstivum fertur in orbem,
 Sen celer hybernas properat decurrere lucas.
 Non ergo presso tellus consurgit aratro,
 Nec frugem segetes præbent, nec pabula terræ.

160

Nam illic nunquam Titan exoritur; sed media jugiter ardoribus Phœbi subjacet, sive telluri vicinior decurrit in æstivalem circulum, sive rapidus festinat hyemales dies emetiri. Haud itaque ibi terra excitatur aduoco vomere; neque messem sala

Passer. et Cant. quod (*superegerit*) reposuerunt H. Voss. et Bach, favente Heynio, qui dicit, 'quasi sol versus polos non ascendere et eniti possit, quippe cum ibi mundus conſurgat. Georg. 1. 241.' Vulg. *superingerit*, i. e. oriendo radios caloremque superinfundit, ut expl. Forcellinus, testantur Par. Florent. Guelf. 1. 4. unus Broukh. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett.—159 *Seu propior* Guelf. 1. Par. Berol. 3. et Berol. 1. a m. sec. *terræ* in Angl. 2. et cod. Lips. probante Heyn. Vide Gronov. ad Liv. xxi. 40.—160 Ed. pr. maj. Rheg. Vicent. et inde ab Ald. 1. *properat decurrere lucas*; et sic in Beroll. 1. 2. 3. cod. Lips. Par. et Guelf. 2. 3. *properet decurrere noctes* Sfort. ap. Stat. *properat deducere noctes* Colot. *properat decurrere noctes* Angl. 5. *properet deducere noctes* Guelf. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *properet decurrere lucas* ed. pr. min. et Bartol. Ceterum Wakef. hos vs. 157-160. mutato ordine ita legendos censet, *Quippe ubi, &c. Seu propior, &c. Seu celer, &c. At media est Phœbi, &c.* Hoc valde placet, inquit Huschk. vel propter similem orationis structuram vs. 65. de Cimmeriis. —161 *Non igitur* Cnj. *Non ullo* Angl. 2. *exurgit*, vel *exurgit*, cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. duo Broukh. Colb. Laud. Florent. ap. Stat. Marci. et aliis ap. eundem, Palat. 6. Cuj. Dat. Vat. Heins. 1. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. Guelf. 4. Corv. plerique ap. H. Voss. duo Zwice. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. &c. quod, præeunte H. Voss., restituit Bach; *exurget* Berol. 1. *exiit* unus Broukh. *consurgit* Reg. Guelf. 1. 2. 3. (alii, narrante Huschk.) cum ed. pr. maj. Bartol. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. Cf. Plin. Epist. v. 6. 10. Virg. Georg. 1. 97. Pind. Pyth. iv. 405. et Hom. Od. 3. 373.—162 Berol. 3. *segetem*: Witt. 2. Dat. Broukh. 1. Exc. Pocc. Angl. 3. Corv. Guelf. 2. Berol. 3. Rheg. et Vicent. *neque*; Par. cod. Lips. Guelf. 1. 3. 4. Reg. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. et Venet. 2. *sec.* 'Alio hic sensu *pabula* et *terræ* ponantur quam ap. Virg. Georg. 1. 86. ubi 'terræ' sunt, quas Hesiod. Op. et D. 461. ἀρούρα dicit. E contrario ap. Tibull. *terræ* proprie sumendæ sunt pro tellure, quæ *pabula* non præbet.

NOTÆ

159 *Æstivum fertur in orbem*] Orbis æstivus est spatium illud, quod Sol in orbem eundo tempore æstatis, cum ad solstitium Cancrī volvitur, decurrit: unde proprie orbis æstivus idem est quod æstas.

162 *Nec frugem segetes præbent*] Zonam torridam penitus esse desertam et incultam, sed omnibus animalibus inhospitam et inhabitabilem Veteres crediderunt; unde nec fru-

menta nec fructus, nec herbas aut aliquid aliud ibidem nasci posse crediderunt: sed eos turpiter errasse posteriora tempora prodiderunt; cum et fractus ibidem optimos, fecundissimasque fruges, plurimasque animalia, et herbas nasci, populosque innumerabiles subjectas zonæ torridæ regiones etiam incolere comperit sit et exploratum.

Non illic colit arva Deus Bacchusve, Ceresve,
 Nulla nec exustas habitant animalia partes.
 Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes, 165
 Nostraque, et huic adversa solo pars altera nostro;
 Quas similes utrimque tenens vicinia cœli
 Temperat, alter et alterius vires necat aër.
 Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
 Hinc et colla iugo didicit summittere taurus, 170

afferunt, neque ullas herbas agri. Nullus ibi Deus agros exercet, neque est ibi Ceres, nec Bacchus, neque ulla animalia torridas illas plagas incolunt. Inter istam et duas frigidas sita est Zona temperata nostra, et alia huic nostræ Zonæ opposita, quas ex utraque parte æqualis vicinitas cœli complectens moderatur; et alter aër alterius robur frangit. Inde nobis annus per quatuor tempestates agitur. Hac in regione bos assuevit cervicem iugo subijcere, flexilisque vinea consurgere ad sublimia

~~~~~

Lectio sana; cui quis substituat *tesqua*? Huschk.—164 *Ulla nec* Colb. et ed. pr. min. *Nulla nec* in aliis omnibus codd. et edd. Sicut ap. Græcos dæmæ negationes interdum fortiter affirmant (Boeckh. ad Pind. Ol. xiii. 29. p. 418.) ita eadem ap. Lat. interdum fortiter negant sine repetitione illa. Vide Non. Marcell. xii. 54. Terent. And. i. 2. 34. Mur. ad Catull. iv. 4. et quos laudat Duker. ad Flor. iii. 17. 9. H. Voss. de conj. edidit *Nulla per exustas*, offensus non solum duabus illis negativis, sed etiam sono ingrato syll. *nec ex*. Sed vide Propert. i. 20. 14. iii. 9. 8. et Virg. Æn. v. 669. 781.—165 *Conjungunt* Par. edd. pr. maj. et min. *interposita*: Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. duo Stat. Laud. Reg. Scal. rec. Guarner. Beroll. 1. 3. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *rigentem*; Par. *rigentens*.—166 Berol. 2. et Broukh. 3. *adnexa*.—167 *Quas utrinque tenens similis* ex Angl. 1. 3. 4. ordine mutato edidit Bronkh. cum in aliis codd. sit, *Quas similes utrinque tenens*, vel *Quas similis*, &c. Ald. 2. *simileis*.—168 Angl. 2. *Temperet*: Par. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. Corv. Reg. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *negat*; Angl. 1. *neget*; Scal. edidit *necat*, ut est in tribus ap. H. Voss. qui tamen legit, *alter ut alterius vires necet aër*.—169 *Hic* Cuj. Guelf. 1. 2. quatuor Voss. ed. pr. min. Rom. et Venett. *labitur annus* cod. Lips. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Broukh. 1. 3. Angl. 3. 4. Guelf. 3. 4. Corv. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *vertitur* Par. *vertitur* Cuj. Guelf. 1. 2. Berol. 2. quatuor ap. Voss. in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493. —170 *Hic* Par. Guelf. Reg. Corv. aliis; *Hinc* Colb. omnes Stat. Broukh. 1.

NOTÆ

163 *Colit arva Deus*] Hinc apparet Deos Agricolas agnovisse Tibullum: unde etiam dixit supra ii. 1. 36. 'Redditur agricolis gratia cœlitibus.'

Bacchusve, Ceresve] Bacchum et Cererem Poëtæ semper conjungunt, quorum munera sunt vinum et panis. Bacchus enim est vitis sator, et Ceres frugum Dea, seu arationis et agrico-

lationis inventrix. Virgil. 'Liber et alma Ceres.' Terent. 'Sine Cerere et Baccho friget Venus.'

166 *Nostraque, et huic adversa*] Significat Zonam nostram, et alteram ad Meridiem huic nostræ oppositam, inter torridam et duas gelidas seu rigentes æqualiter ad dextram et lævam collocari.

Et lenta excelsos vitis conscendere ramos ;
 Tondeturque seges maturos annua partus ;
 Et ferro tellus, pontus confinditur ære.
 Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
 Ergo, ubi per claros ierint tua facta triumphos, 175
 Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
 Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis,
 Ipse mihi non si præscribat carmina Phœbus.
 Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
 Valgius : æterno propior non alter Homero. 180

usque arborum brachia, et fruges quotannis maturis fatibus demeluntur, terraque ferro aratur, mare vero ære sulcatur. Præterea mœnibus ædificatis urbes excitantur. Cum igitur tua præclare gesta meritos petent triumphos, tu unus celebraberis in utroque orbe magnus. Ego vero tam magnæ gloriæ prædicationi non sufficio, quævis etiam Phœbus ipse mihi versus dicet. Valgium habes, qui se factis ingentibus parem præstare queat, quo nemo alius magis accedit ad Homerum immorta-

2. 3. Angl. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. et Rheg. pro *didicit* Reg. *dedit*.—171 Angl. 5. *leta*.—173 *Ut ferro* conj. Heyn. *confunditur* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. quatuor Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Beroll. 1. 2. 3. omnes Angl. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *contunditur* ed. pr. min. et Bartol. *conscinditur* Guelf. 2. pro v. l.—174 Dat. *extractis* ; Goth. *extinctis* ; alius ap. Heins. *estructis*, narrante Hushkio ; Berol. 2. unus Stat. Colb. duo Broukh. et ed. pr. min. *consurgunt* ; cod. Lips. Par. cum aliis, *exurgunt* ; Witt. 2. et ed. pr. min. *opida*.—175 Nostram lect. primus omnium expressit Scaliger secundum cod. Cnj. in quo erat, *præclaros ierint* ; et hanc confirmat Voss. 1. qui habere dicitur, *per claros ierint sua* : cod. Lips. Ergo ubi *p'claros poscerint tua facta triumphos* ; ubi librarius, ut *putat* Hushkio, duplicem lect. in unam confundit, *poscent* et *ierint*. At in Scal. 1. penes Edi-

tozem extat a marg. '*p'claros tulint*, V. C.' (i. e. *præclaros tulerint*), quæ lect. præsertim in litura, locum dare potuerit voci *ierint*, quod habent Cnj. et Voss. 1. *tulerint* forte fortuna vera est lectio. Beroll. 1. 2. 3. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Guelf. 2. 3. 4. Angl. Stat. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *præclaros poscent* ; Guelf. 1. *poscent* ; Angl. 1. *sua* ; Reg. alique ap. Heyn. *fata*.—176 *Solis* conj. Heins. ad marg. Ald. 2. *maximus orbe* Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Laud. et Angl. 2. 3. 4.—178 Ed. pr. maj. et Rheg. sic interpungunt, *laudis Ipse mihi : non, &c.* Berol. 3. *Ipsa mihi* : idem codex Zwic. 1. Rom. et Vicent. *perscribat* ; cod. Lips. unus Broukh. et Goth. *præstabit*.—179 *Et tibi* Angl. 1. *magnis attingere* Berol. 2.—180 Beroll. 2. 3. *propior*, quod reposuit H. Voss.—181 *Languida*

NOTÆ

176 *Utroque diceris magnus in orbe*] In nostro scilicet et Antipodum, seu in zona nostra temperata Septemtrionali, et in illa altera Meridionali, cum illuc, interjecto Sole, ut ait supra, transieris, triumphosque repor-

taveris.

180 *Valgius*] Cum Tibullo nostro Valgium celebrat Horat. 1. Sat. 10. sed et ipsi libri secundi Oden nonam inscripant, ut eum de morte filii dilectissimi, quem amiserat, solaretur, hor-

Languida non noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.

lem. Nostrum opus inertia non terit otia; quanquam mala me fortuna, ut solet,

nam reposuerat Broukh. ex Exc. Lipa. *Languida nec* Corv. quod probat Heyn. nam omnes alii codd. et edd. exhibent: *pergit* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *peraget* malit Heyn. *langor* Berol. 2. et a marg. *labor*.—182 Verba, *ut mos est illi*, Edd. vett. nuncia incluserunt: Scheff. habet, *Fortuna ut mos illi semper adversa fatiget*; Berol. 3. *illa me*; Colb. *illi se*; a Reg. *abeat me*; H. Voss. de conjectura edidit, *Muris adversa*; Huschk. conj. *ut nosti, semper me*; Bach, praeunte Ald. 1. locum sic distinxit, *quamvis Fortuna, ut mos est, illi me, &c.* Beroll. 1. 2. Dat. Angl. 1. Goth. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *fatigat*, quod recepit Bach. Ceterum verba, *ut mos est illi*, etiam Zwicc. et Par. uncinata exhibent; totum versum omisit librarius Voss. 5. nec ille reliquos, quod memoratu dig-

NOTE

tareturque ut tandem flere desineret: 'desine mollium Tandem querelarum; et potius nova Cantemus Augusti tropæa Cæsaris,' &c. Hunc Acron et Porphyryon Horatii Interpretes consularum dicunt. C. Valgium Rhetorem etiam meminit Quintilian. pluribus in locis, maxime vero lib. III. cap. 1. et 3. et lib. v. cap. 10. Sed an sit idem cum Valgio, de quo Horatius et Tibullus, non meum est judicare. Sed C. Valgium, quem Plinius memorat lib. XXV. cap. 2. non dubium est fuisse eundem cum Valgio, de quo hic Tibullus. Hæc sunt Plinii verba: 'Unus illustrium idem tentavit [de herbis et medicina scribere], C. Valgius, eruditione spectatus, imperfecto volumine ad D. Augustum, inchoata etiam Præfatione religiosa, ut omnibus malis humanis illius Principis potissimum semper medicetur Majestas.'

Eterno propior Homero] Poëtarum Homerus fuit longe excellentissimus, qui cæcus fuisse dicitur. Unde natus sit incertum. Nominis enim ejus fecit claritas, ut quem vivum, rebusque omnibus egentem, nemo agnovit, multæ eum Græciæ urbes sibi mortuum vindicarent, adeo, ut quibus

potissimum credere debeamus, non facile sit discernere. Quod etiam Cic. Orat. pro Archia Poëta testatur: 'Homerum,' inquit, 'Colophonii civem dicunt esse suum, Chii suum vindicant, Salamini repetunt, Smyrnae vero suum esse affirmant; itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt. Multi alii præterea pugnant inter se, atque contendunt.' Eadem de re legitur apud Gell. lib. III. cap. 11. hoc distichon Græcum: 'Ἐντὰ πόλεις ἑπτάουσι περὶ βίτης Ὀμήρου Στέρνα, Ῥόδος, Καλοφών, Σαλαμίν, Χίος, Ἀργός, Ἀθήναι. Septem urbes certant de stérpe insignis Homeri; Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamina, Chios, Argos, Athenæ. Inde conjicere est Valgium, de quo noster Tibullus, optimum Poëtam fuisse et clarissimum; quoniam eum maxime ad Homerici carminis, quod sane est immortale et divinum, accedere prædicare non dubitavit.

182 *Fortuna me adversa fatiget*] Mirabilis sane varietas Fortunæ est, adeo ut dicatur joculari, quoties ignavos extollit, et honestos deprimat; mosque est illi, ut bonos vexet, malis autem maxime faveat: unde recte dicitur, 'viris invida fortibus.'

Nam, mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
 Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
 Horrea, foecundas ad deficientia messes, 185
 Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
 Et domino satis, et nimium furique lupoque :
 Nunc desiderium superest ; nam cura novatur,
 Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.

insectatur. Etenim dum mihi superba domus multis divitiis splenderet, qui habebam agros horrea locupletantes non sufficientia copiosis frugibus capiendis ; qui pecus etiam habebam magna multitudine colles detondens, quod hero suo sufficeret, et praedoniis, et lupis nimis plusque esset ; modo tantum horum restat memoria. Dolor enim refricatur, quoties iuge desiderium facit me meminisse temporis prateriti. At

num, descripsit.—183 Ed. pr. maj. et Vicent. *Non mihi* ; ed. pr. min. *magrus* pro *magnis* : Ask. et Voss. 3. *nitetur*.—184 *Qui fuerant* Berol. 3. Monac. Cum Bern. *fuerunt* cod. Lips. *alli* pro *flavi* unus Broukh. *dictantes* Angl. 5. duo Palatt. et Exc. Lips. *horrea cubni*, vel *sulci*, Heins. *hordea* Heyn.—185 Reg. *Ordes* : Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 1. 2. Par. Guelf. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. ceteraque ante Scal. *indifferentia mensis* : cod. Lipa. *messis* ; Cnj. *messis* ; unde Scal. nostram eruit, quam jam Perr. Aldinæ ascripserat, et Gryph. 1573. in marg. habet : *et.... messes* Goth. ut legit Ayrman. in Vita Tibull. §. 7. *campis* Voss. 3. *nec d. messes* tentabat Crusius ; in *d. messes* Heyn. vide Gronov. Obsa. III. 19. Monac. nec hunc verum habet nec sequentem.—186 *Quique pecus* Berol. 3. Cui *pecus* Berol. 2. *ordine* Ask. et Beroll. 1. 3. et a marg. Berol. 1. *agmine* ; pro quo edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Lips. et Basil. habent *agmina* ; unde Passer. *Cuique pecu....agmina*.—188 Heyn. conj. *nunc cura*, quod recepit H. Voss.—189 *Nec dolor* Beroll. 1. 3. *Quom* Dat. *Dum* malit Heyn. *attritus* Broukh. 1. unus Palat. et Angl. 1. *attritus* unus Palat. Vat. et Heins. 1. *accitus* Par. duo Stat. unus Broukh. Guelf. 2. ed. pr. min. *accitus* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493.

NOTE

183 *Nam, mihi cum magnis, &c.*] Imperfectus videtur sententiæ tenor, nisi suppleas, languida tum peragebam otia, cum mihi domus niteret cum magnis opibus ; hoc est, dum locuples essem, operam dabam Musis et carminibus. Jam supra lib. 1. Eleg. 1. vidimus Tibullum nostrum magnis quondam bonis floruisse. Horat. 1. Epist. 4. ad Tibull. 'Non tu corpus eras sine pectore, Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.'

185 *Horrea, ad deficientia messes*] Notat abundantiam frugum, quibus

asservandis horrea, quæ satis magna habebat, non sufficienter.

188 *Nunc desiderium superest, &c.*] Sensus est : Ego quidem olim divitias possedi opimas ; nunc autem liidem carens dolor tantum, et desiderium earum superest ; quod quidem me maxime pungit, cum me multa jam video provectum ætate, cui defuturum est viaticum. Quamvis noster Poëta bosorum jacturamque inopiamque queratur, Horatius tamen ejus amicus Epistola modo laudata insufficientem ei crumenam ad ipsum scribere tribuit 1. Epist. 4. modo laudata.

Sed licet asperiora cadant, spoliisque relictis, 190
 Non te deficient nostræ memorare Camœnæ.
 Nec solum tibi Pierii tribuentur honores :
 Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
 Adversis hyberna licet tumeant freta ventis ;
 Pro te vel solus densis subsistere turmis, 195
 Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.

quomvis graviora et duriora eveniant, et exuar iis, quæ superfuerant ; non tamen desinent meæ Camœnæ te celebrare ; neque tibi tantum Pieriæ laudes dabuntur a me ; tua namque causa aggrediar lubens insanos fluctus æquoris adire, quamvis maria hyberna ventis contrariis intumescant : tua quoque causa ego etiam unus audeam me obicere numerosis catervis, aut etiam exiguum corpus meum ignibus

~~~~~

accutos Angl. 2. *accisos* emend. Dons. quod Heyn. falso tribuit Rheg. *admo-
 vet* Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Lips. tres Palatt. Falc. Guelf. 1. 4.
 Corv. Angll. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips.
 ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *admonet* Broukh. 1. Dat. unus Stat.
 Par. et cod. Lips. *Accito cum me semper* Sfort. Cum memori *accitus semper
 dolor admovent annos* conj. Heyn. Lect. nostram ex suis codd. edidit Scal.
 quam confirmat Vindob. *antiquos* conj. Huschk. quod etiam habet (sic *âtiques*)
 marg. Scal. 1. ap. Editorem.—190 Reg. *spoliis* : Guelf. Par. Beroll. 1. 2. ed.
 pr. min. et Venett. *relictus* : cod. Lips. *asperiora...relictis*.—191 *Non te de-
 fient* Berol. 3. et Dat. Sed vide Propert. 1. 8. 23.—192 *Et pro Nec* conj.
 Langerm. *Nec tibi Pierii solum* edidit Broukh. ex uno Mattii : et sic Voss. 1.
 2. improbante Huschk. Cf. Propert. 1. 10. 13. 11. 5. 19. Hor. Art. Poët.
 234. et 1. Sat. 6. 84.—193 Ed. pr. min. *ausum* : Hamb. *per te...ausum* : Witt.
 2. *rapidas*.—194 Cod. Lips. hunc et duos seqq. versus inverso ordine exhibet,
Vel parvum, &c. Pro te, &c. Adversis, &c. Similis confusio est in Voss. 1. 4. et
 Goth.—195 Cod. Lips. *Pro te densis solus*, omisso *vel* ; Quarn. *Pro te densis vel
 solus* : H. Voss. dedit, *Pro te vel densis solus*, quod agnoscunt Beroll. Angll.
 Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. plerique Stat. Dat. sex ap. H. Voss. Zwicc. Par.
 edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Pro te vel solus densis*
 expresserunt alii codd. cum Venett. 1491. 1493. Rom. et Aldd. *obsistere* Reg.
 Guelf. 1. 4. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Colb. quinque Palatt.
 Angll. 2. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *subsistere* cod.
 Lips. Par. Corv. Guelf. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 1. unus Pa-
 lat. Cuj. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent.
 —196 *Vel parvum* habent omnes codd. *Vel par sim* corrigebat Heins. *Vel
 pronum* Burm. *Vel pavidum* Broukh. *Nec pavidum* H. Voss. *Nec parcam*
 Huschk. Cf. Terent. Hec. III. 1. 2. et Catull. LXIV. 146. Tuentur tamen lect.

NOTÆ

‘et cui Gratia, fama, valetudo, con-
 tingat abunde, Et mundus victus, non
 deficiente crumena.’

191 *Nostræ memorare Camœnæ*] Musæ meæ te prædicare non desi-
 nent ; ut dixit supra : ‘ Quodcum-
 que meæ poterunt andere Camœnæ.’

192 *Pierii tribuentur honores*] Orna-
 menta nempe et munera Musarum,

quæ dictæ sunt ‘Pierides,’ ut inquit
 Festus, propter amœnitatem et soli-
 tudinem Pierii Thessaliæ montis.
 Secretis enim locis Musæ ad studia
 liberalia delectantur.

196 *Ætnææ corpus committere flam-
 mæ*] Vidimus jam supra Ætnam mon-
 tem esse Siciliæ flammæ eructantem,
 quem dixit etiam Ætnæam rupem.

Sum quodcumque, tuum est : nostri si parvula cura.

Sit tibi, quanta libet ; si sit modo : non mihi regna

Lydia, non magni potior sit fama Gylippi ;

Posse Meleteas nec mallem mittere chartas.

200

Ætneis tradere. Tuum enim est illud, quicquid sum. Si mei quantulumcumque studium tibi sit, dummodo tibi sit, non imperium Lydia, non gloria clari Gylippi præstantior mihi videatur, neque magis optarem valere tibi offerre libellos Mele-

~~~~~

Vel parvum Dorvill. ad Charit. p. 636. et Bach ad h. l.—197 Nostram lect. prætulit H. Voss. ex codd. bonæ fidei Angl. Beroll. sex ap. seipsum, cum Ald. 2. Mur. Dous. Passer. et aliis; eumque secuti sunt Bach et Huschk. *sit* Heyn. cum Broukh. Vide III. 1. 19. *Dum....sit* Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 1. *Dum....si* cod. Lips. *Sum....sit* Rom. et Venett. 1491. 1493. *Sum....si* Ald. 2. *Sum....nostri est si* ed. pr. min. *Seu....si* Beroll. 1. 2. 3.—198 *Sic tibi* ed. pr. min. et Rom. *Sint....libent* cod. Lips. *licet* Angl. 2. 4. *si sint modo* idem cod. cum Ask. Beroll. 1. 3. Cuj. Dat. ed. pr. maj. et Lips. ap. Voss. *si sit mihi non modo* Berol. 2.—199 *Lidia nec magni* ed. pr. min. *mihi pro sit* Goth. *Galippi* cod. Lips. Dat. et Beroll. 1. 3. *Gelippi* in Berol. 2. Broukh. 3. et Statianis; *Philippi* Guelf. 2. et nonnulli ap. Cyll.—200 Ed. pr. maj. *meleteas....barchas*; ed. pr. min. *Posse me letheas*; sic unus Voss. et Rheg. *tardas* cod. Lips. et duo Voss. *Posse meleteas mallem quoq3 mittere chartas* Par. *committre* Scal. cod. *dimittre* Guarn. *emittere* in nonnullis; *vincere* Cuj. quod Scal. reposuit; *tangere* Guelf. 3. in marg. Huschk. conj. *Posse Meleteas nec mallem pangere chartas*. Cf. Martial. xi. 3. 7. *Pro mallem* cod. Lips. *male*; ed. Vicent. *malem*: H. Voss. edidit *malim emittere*,

NOTÆ

De quo vide Virgil. *Æn.* III. qui etiam *Æn.* VII. ait, 'Ætneos afflantem faucibus ignes.'

199 *Lydia*] *Lydiæ* regnum fuit olim ditissimum, summaque potentia polens et imperio, ut omnes scribunt Auctores de Cræso Lydorum Rege. Quondam enim *Lydiæ* flumina et lacus aureas glebulas, et argenteaamenta, seu strigmenta, tulisse dicuntur; quæ jam pridem defecisse scribit Strabo Geogr. lib. XIII. agens de Pactolo, et monte Tmol.

Fama Gylippi] Nonnulli legunt *Philippi*, Alexandri patris gloriam et potentiam, qui plura memoratu digna fecit, innuentes. Gylippus autem fuit vir Lacedæmonius, qui misus in auxilium Syracusanis contra Athenienses centum et triginta naves Atheniensium cepit et incendit, Syracusanosque ab hostium obsidione liberavit, eorum captis bello Ducibus

Demosthene et Nicia. Vide Justin. Histor. lib. IV. et Plintarch. in Nicia. Famam tamen Gylippi Ducis inclyti contaminasse [sordes et] avaritiam, quod vitium habuit a Clitandro patre hæreditarium, idem scribit Plutarchus.

200 *Meleteas chartas*] *Homericos* libros, a Melete fluvio sic dictos. Loquitur noster Poëta ex multorum opinione, qui Homerum Smyrna ortum putant. Est autem Smyrna Ionie minoris Asiæ ad mare Mediterraneum civitas, et prima inter eas septem quæ de patria Homeri certant. Melos autem fluvius est Smyrnam alluens, ad cujus ripas dicitur natus Homerus, ut refert Strabo lib. XII. ex Critheida, Apellis cujusdam filia, ibidem a Mæone patruo vitiata. Unde dictus est *Μελιπολύτης*, *Melesigenes*, Homerus a Melete fluvio.

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

X

Quod tibi si versus noster totusve, minusve,
Vel bene sit notus, summo vel ineret in ore :
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.

Quin etiam mea cum tumulus contexerit ossa ;
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita ; tamen, mutata figura

205

taos. Si vero meum hoc Poëma uniuersum, seu aliqua pars illius, optime autem erit si uniuersum, in primoribus saltem labris tuis uagetur ; nulla vis fatorum mihi modum imponet te cantandi. Immo, quando corpus meum monumentum clauserit, sive tempestiua lux extremam mihi horam accelerarit, sive diuturna mihi superest vita altera conuersa nihilominus in aliam formam, sive me faciat equum per lateos

*****

quod nullus cod. habet.—201 'Hi duo versus (201. 202.) omnium in toto hoc carmine ineptissimi sunt.' Heyn. Idem sentit Hueschkius. Cod. Lips. et ed. pr. min. Qui tibi ; Vindob. in marg. Cum tibi ; ceteri Quod tibi : Hamb. totus nosterve ; Guelf. 1. 4. noster notusve ; Heins. in marg. Ald. 2. totusve minusve, vel notusve : idem Heins. emend. minorve.—202 Et bene Goth. si notus Par. cod. Lips. Bronkh. 1. Sfort. Angl. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. si totus Berol. 2. et unus Broukh. et sic vulgo a Mur. sit notus Reg. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Exc. ejusdem, Colb. Angl. 3. 4. 5. Vat. Heins. 1. et Bartol. quod revocavit Bronkh. ineret ed. pr. maj. meret Par. ed. pr. min. et Aldd. meret cod. Lips. Bartol. Rheg. et Venett. 1491. 1493. ineret Vicent. unde Mur. fecit ineret, quod legitur in Florent. Hamb. Witt. 1. uno Bronkh. et Cuj. Cf. Virg. Cir. 356. Apoll. R. III. 683. Ovid. Met. x. 204. inhareat ore Colot. inharret in ore Angl. 1. 2. 5. inheret in ore Beroll. 1. 3. —203 Beroll. 1. 3. finem statuunt facta ; Dat. finem statuent ; Par. Berol. 2. unus Bronkh. et Guelf. 2. 3. statuunt : Nulla m. finem statuens edidit Bach.—204 Vat. Heins. 1. et Colot. tumulus mea cum contexerit ; in Par. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. Guelf. aliis, cum Venett. 1491. 1493. et Aldd. mea tunc tumulus cum texerit ; ed. pr. min. et Bartol. mea tunc tumulus seu texerit ; ed. pr. maj. Vicent. Lips. et Rheg. mea tunc tumulus contexerit ; cod. Lips. mea tunc tumulus q3 texerit ; Rom. mea p3 tumulus cum texerit. Cyllenius, inquit Heynius, in notis præfixit, Quin etiam cum tumulus pertexerit. 'Falso,' inquit Hueschk. 'Præfixit ille, Quin etiam cum tumulus contexerit ossa.' At falluntur uterque ; versus enim sic exhibetur in Cyll. Comment. Quin etiam mea tunc tumulus cum texerit ossa.—205 Seu natura dies fato Berol. 1. celerem pro fato exhibet Cuj. quod recepit Scal. dies fati conj. Hueschk. Cf. Æsch. Choeph. 608. Ovid. Epist. I. 114. Virg. Æn. XII. 150. et Anthol. Lat. Ep. 287. Tom. II. p. 222. Antiquam lect. fato revocarunt H. Voss. Wund. Bauer. et Bach, Heynio probante, et suadente Broukhuisio.—206 Cod. Lips. figura, i. e. figu-

NOTE

206 Longa vita ; tamen, mutata figura] Pythagoræ Μερεμφύχων, seu de animarum de corpore in corpus transitu opinionem attingit, de qua Plato de Legibus lib. x. ubi refertur Orpheus vitam in corpore Cygni delegisse, aversatus humanum corpus odio mulierum : dicuntur etiam ibi-

dem Thamyra in corpus Philomelæ, Ajax Telamonis filius in corpus leonis, Agamemnon in corpus 'aquilæ, post humanum corpus ademtum transmissasse. Sic etiam Ennius somniavit in suum corpus animam Homeri migrasse, seque in pavonem mutatum. Ovid. Met. xv. idem omnino canit :

Seu me finget equum rigidos percurrere campos
 Doctum ; seu tardi pecoris sim gloria taurus ;
 Sive ego per liquidum volucris vehar aëra pennis ;
 Quandocumque hominem me longa receperit ætas, 210

*campos discurrere eruditum, sive flam bos lentarum pecudum decus, sive ales factus
 ferar plumis per fluidum ætherem, in quemcumque virum me diuturna vita admise-*

ram, quod exhibent Broukh. 1. plur. ap. Stat. ed. pr. maj. Vicent. Rhag. Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *figura* Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 1. 3. 4. unus Stat. Sfort. Florent. Par. Scal. rec. et Vet. duo Broukh. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 2. ed. pr. min. Bartol. Rom. et Brix.—207 *Seu me fingent* Berol. 3. *stagit* unus Broukh. Laud. et Angl. 2. *rigidos p. campos* habent omnes scripti editique, præter Voss. 1. qui offert, *gyro p. campos*. Hanc lect. probatam Heinsio, admiserunt Broukh. et Vnlp. expulit Heynius : Stat. emend. *riguos* : H. Voss. dedit *gyros p. campo*. ‘Friget sane lectio *rigidos* : sed in emendando hoc loco infelix operam perdas.’ Huschk.—208 Vat. ap. Stat. *tardus* ; Bern. *tardis* ; nullus cod. *torri* quod edidit H. Voss. *sum* Lips. ap. Heyn.—209 Beroll. 2. 3. *volucris....aëra pennis* ; Berol. 1. *volucris aëre pennis* ; Hamb. *revolutus in aëre pennis* ; Voss. 1. *volucris....penna*, quod conj. Heins. et reposuerunt Broukh. et Heyn. Sed vide Theocr. Id. xx. 40. et Propert. ii. 30. 29.—210 *In quemcumque hominem* Par. cod. Lips. Berol. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. et Vicent. *In quodcumque hominum* Reg. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. et Angl. 3. 4. *In quæcumque hominem* duo Stat. Guelf. 3. duo H. Voss. et Vicent. *retexerit* unus Palat. *refecerat* ex Passer. et Heins. conj. reposuerat Broukh. Nostram lect. exhibent Cnj. Seal. rec. et Dat. Ex hac scriptura quomodo varietas illa oriri potuerit, bene docuit Heyn. ‘Nempe primum compendiosa scriptura errori locum dabat, ut scriberet, *quodcumque*, mox præpositionem præfigebant, ut versus constaret, vide supra ad vs. 39.’ Huic lectioni favet contextus, et oppositio, equus, taurus, volucris, homo. Accedit, quod poetæ sæpennmero adverbium *Quandocumque* in fronte versuum collocant, ut Horat. i. Epist. 14. 17. Propert.

NOTÆ

‘Omnia mutantur, nihil interit, errat, et illinc Huc venit, hinc illuc, et quolibet occupat artus Spiritus, eque feris humana in corpora transit, Inque feras noster : nec tempore deperit ullo.’

207 *Seu me finget equum*] Sive mihi tribuet equi formam vita altera et longa ætas. Fingi dicitur equus, cum a natura generatur, quæ dat omnibus formam et figuram, vel cum a magistro docetur et instituitur. Horat. ii. Epist. 1. ‘Fingit equum tenera docilem cervice magister Ire viam qua monstrat eques.’

208 *Tardi pecoris*] Tardum pecus ab incessus tarditate, et molis gravi-

tate, dicuntur boves, ut vidimus supra, ‘Et stimulo tardos increpuisse boves.’

209 *Sive ego volucris*] Id est, ales factus, ut Orpheus in cygnum mutatus, Thamyras in lusciniam, et Agamemnon in aquilam.

210 *Quandocumque [In quemcumque] hominem me receperit ætas*] Sensus est : Cum demum post varias innumerasque figuras brutarum animantium assumptas, post longinquam ætatem, in humanam formam rediero, inchoata jam de factis et laudibus tuis carmina absolvam, et alia aliis apte subjungam ; ut dixit supra : ‘Inde alios aliosque memor componere versus.’

Inceptis de te subtexam carmina chartis.

rit, novos semper versus libellis de tuis laudibus jam inchoatis subjungam.

II. 1. 71. II. 13. 17.—211 Berol. 2. *contexam*: cod. Lips. unus Stat. et Gneff. 2. *nominu*: Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Inceptis de te subtexam carmina chartis*.

CARMEN II.

SULPICIA est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis;
Spectatum e cœlo, si sapis, ipse veni.

O Mars inclyte, Sulpicia est ornata tibi tuis Kalendis; si sapis, ipsemet de cœlo

Exc. Pocc, et Perr. titulum exhibent his libri quarti Carminibus communem, *De amore Sulpitiæ et Cherinthi*; margo Vicent. *Hic liber de amoribus Sulpitiæ et Cherinthi inscribitur*; Statiani cod. Lips. Palatt. Broukh. 1. et Aldd. *Laus Sulpitiæ ad Martem*; Broukh. 2. 3. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Laus Sulpitiæ ad deum Martem*: at Witt. 1. *Epistola: Ad Martem: habet sulpitiæ Laudes*. Margo Rheg. ap. Huschk. 'Ego vero hæc Carmina partim a puella scripta pnto, partim a Tibullo. Et quis scit an non Sulpicia cum Caleno Carminibus his lateat? Lib. 59.' Hæc sunt verba Casp. Barth. qui lib. 59. Adverss. hanc sententiam proposuit, satis refutatam a Vulpio et Vossio.—2 *Spectatum cœlo* edidit H. Voss. contra omnium codd. et edd. auctoritatem, sed astipulante Handio ad Stat. Tom. 1. p. 73. Pro *sapis*

NOTÆ

1 *Sulpicia*] Miræ pulchritudinis puella fuit, Servii Sulpicii nobilissimi et clarissimi viri filia, quam Cerinthus dilexit. Hanc miro cultu exornatam, ut Kalendarum Martiarum diem festum ageret, celebrat Tibullus, Martemque precatur ut adessee velit eam spectaturus.

Tuis, Mars magne, Kalendis] Kalendæ Martis sunt mensis Martii, a Marte Deo bellorum præside sic dicti, primus dies; quo scilicet consuetudo fuit apud Romanos, ut Matronarum festum, Matronalia dictum, celebratur a Matronis in honorem Martis. Cujus quidem rei quinque recenset causas Ovid. Fast. III. Prima est,

quod mulieres Sabinæ a Romanis raptæ atrox bellum, quod inter maritos et patres atque amicos motum erat, composuissent; ideoque constitutum est, ut quotannis eo die Marti sacrificarent. Altera est, ut favore Martis eam felicitatem consequerentur in filiis, quam videbatur is Deus Iliæ concessisse, quæ a Marte compressa Romulum summæ felicitatis filium peperit. Tertia, quod Mense Martio terra fecunda esset, quales Matronæ fieri cuperent. Quarta, quod eo die Junonis ædes erecta sit, et colicæpta. Quinta, quod Mars Junonis, quæ conjugii præerat, filius diceretur.

Hoc Venus ignoscet; at tu, violente, caveto,

Ne tibi miranti turpiter arma cadant.

Illius ex oculis, cum vult exurere Divos,

5

Accendit geminas lampadas acer Amor.

Illam, quicquid agit, quoquo vestigia movit,

Componit furtim subsequiturque Decor.

Seu solvit crines, fuis decet esse capillis;

Seu comsit, comitis est veneranda comis.

10

Urit, seu Tyria voluit procedere palla:

Urit, seu nivea candida veste venit.

descende illam conspecturus. Istud tibi Venus condonabit: sed tu, o impetuose, cave ne stupenti tibi inhoneste excidant arma. Quando cupit Amor Deos incendere, ex ipsius oculis duas faces inflamat. Quodcumque facit, et quemcumque in locum vadit, ipsam venustas clam exornat, et comitatur. Sive capillos effundit, solutis eam juvat esse crinibus: sive comam composuerit, adoranda est compositis capillis. Inflamat, sive cupit Tyria veste incedere; inflamat, sive nitens alba palla proce-

Venet. 2. et Rheg. habent *satis*: Rom. *se sapiis*: ipse venit.—3 *Sed Venus* Florent. ap. Stat. et Angl. 5. *Hæc Venus* Vat. Heins. 1. *sed tu* Hamb. et Florent. quod reposnit Bauer.—5 Berol. 2. *tunc* et a marg. cum: Cyll. in Comment. *Illius est oculis*: Guelf. 4. et Brix. *quem vult exurere*: Heynins hinc conj. *quem....divum*; unde H. Voss. in contextum invexerat, *si quem vult were Divom*.—6 Rom. *gemmas*; et hoc nihil aliud est quam *geminas*: cod. Lips. ed. pr. maj. Rheg. *lampades*.—7 *Jamjam* Reg. *quicquid vestigia* nullus liber scriptus; at extat in ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *vestigia flectit* Witt. 1. Laud. Exc. Lips. Angl. 3. 4. Corv. ed. pr. min. et Bartol. quod servarunt Dous. Passer. et Cant. *vestigia tendit* Vat. Ursini; *monstrat* Angl. 1. *movet* Berol. 2. *movit* testantur Angl. 2. 5. cod. Lips. Par. Reg. Guelf. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *motat* in nonnullis: verum esse *mutat* censet cum Hermanno Handius ad Gronovii Diatr. Tom. 1. p. 196. Sed nihil mutandum, siquidem in temporis varietate nihil offensionis inest. Vide Tibull. 1. 1. 45. 1. 3. 25. et Catull. LXIV. 148.—8 Reg. *consequiturque*. 'Hic nos destituit, quod valde dolemus, exemplar Paris. ed. pr. min. duobus illud defectum foliis, quorum altero continebantur versus hujus carminis reliqui 9-24. Carm. III. et Carminis IV. dimidium; altero Carmina VII-VIII. et undecim versus priores Carminis XIII.' Huschk. —9 Totum hunc versum delendum putavit Muretus: delendum quidem non esse censet Huschk. at ita fortasse legendum, *Seu fudit crines, fuis decet esse capillis*. Ed. Rom. prorsus mendose, *carnes*: *fuit decet etiam capillis*. H. Voss. e suo tertio dedit *fusam decet esse capillos*, improbante Huschk.—10 Rom. *Se comsit*: Cod. Lips. *Seu compt*: reliqua absunt. *comitisque est* in Corv. *Venus* Berol. 1. et a marg. *comis*. Cf. Propert. II. 1. 7.—11 Unus Angl. Voss. 5. Berol. 2. et Corv. *precedere*. Cf. Propert. I. 2. 1. et II. 1. 5.—12 Heins. *mauvult veste velit*: elegantius autem constructio variatur.—

NOTÆ

3 *Hoc Venus ignoscet*] Excellens Sulpiciæ laudatio; Venus enim ipsa formosissima sciens puellam tantæ esse pulchritudinis, ut a Diis etiam spectari mereatur, quamvis cum Mar-

te sibi dilectissimo assuescat, ipsi tamen ultro concessura est, ut de cælo Sulpiciam spectatum veniat.

4 *Turpiter arma cadant*] Contingit sæpius, ut qui mulierum illecebris

Talis in æterno felix Vertumnus Olympto

Mille habet ornatus, mille decenter habet.

Sola puellarum digna est, cui mollia caris

15

Vellera det succis bis madefacta Tyros,

Possideatque, metit quicquid bene olentibus arvis

Cultor odoratæ dives Arabs segetis,

dit. Ipsi similis Vertumnus ferax in sublimi Olympto nitet eleganter mille et mille leporibus. Una ista virginum meretur, ut ipsi Tyrus præbeat tennes lanas iterum tinctas coloribus pretiosis, et ut sola possideat quodcumque ex agris odoratis messum

13 Complures libri *atherio*, vel *atherco*; alii *externo*: Witt. 1. et ed. pr. maj. *vertunus* pro (*vertunus*) *Vertumnus*; Rheg. *Vertimus*, i. e. (*Vertunus*) *Vertumnus*: Par. Olimpo.—14 *Mille hunc* Par. Hamb. Berol. 2. Angl. 1. *Mille hunc* Berol. 3. *Mille hec* vel *hæc* in aliis; sed obvium est unde hi errores. Literæ *t* et *c* parum differunt in libris scriptis, ut sæpe nescias utrum *v. c.* artes legendum sit an *arces*: præterea prima syllaba *hab.* in 'habeo,' 'habere,' 'habet,' &c. frequentius scripta unica litera *h*, hoc modo *h*, sive hoc *h*. Cod. Lips. ergo offert, *Mille h*, i. e. *habet*. Voss. 5. *decentus*; Rom. *decentis*: Burm. ad Propert. iv. 2. 47. emendat, *Mille habitus, formas mille decenter habet.*—15 Reg. *digna cui*; Berol. 3. *digna est quoi*.—16 *Vellera dent* Par. *Vellera de manus* Voss. Cf. Ovid. iii. Art. Am. 170. Martial. xiii. 87. et Heins. ad utrumque locum. Gwelf. 3. et Monac. *ter madefacta*, *v.* supra ad iii. 6. 28. unde H. Voss. conj. atque recepit *permadefacta*. Vulg. confirmant Ovid. Fast. ii. 107. et Stat. Theb. ix. 690. Pro *succis* Rom. et Vicent. *sucis*; unde Heins. conj. *facis*, quod recepit Bronkh. Vide i. 8. 11. et ii. 9. 57.—17 Rom. *anctit quicquid*: Berol. 2. 3. Dat. et unus Broukh. *herbis*.—18 *Cultor odoratis* Berol. 3.

NOTE

irretiuntur, in ignaviam et libidinem turpiter devolvantur.

11 *Tyria palla*] *Palla* proprie vestis est muliebris deducta usque ad vestigia, si fides Servio habeatur. Nopins autem dicit *pallam* esse honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium. *Palla* igitur sicut et *stola* vestes mulierum peculiare fuisse, matrumque familiæ causa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperio. *Tyria* autem dicitur, id est, purpurea seu coccinea, quod optima purpura apud Tyrum Phœniciæ urbem tingeretur.

13 *Felix Vertumnus Olympto*] Alii legunt, *Vortumnus*: sic Deus ille dicebatur apud Veteres, qui rebus contrahendis ac vertendis, id est, permutandis, seu mercaturæ præerat; vel quod omnium fructuum anni ver-

tentis primitiæ ipsius essent, seu quod hortorum maxime dominationem haberet, in quorum figuras varias se transformaret: unde etiam cogitationibus et mentibus hominum præsidere credebatur. Itaque mobili ingenio et inconstantes homines, qui suas cogitationes regere non possent, 'iniquo et irato Vertumno' natos fuisse dicebant. Inter Deos Rusticos *Vertumnus* censebatur. Lege Ovid. Fast. vi. Met. xiv. et Propert. lib. iv. Eleg. 2. ubi ipse ait: 'Opportuna mea est cunctis natura figuris. In quancumque voles, verte; decorus ero.'

18 *Oderatæ dives Arabs segetis*] In Arabia, Asiæ Meridionalis regione ad Mare Rubrum, Oceanum Orientalem, et sinum Persicum sita, aromata et odores provenire jam supra vidimus.

Et quascumque niger rubro de littore gemmas

Proximus Eois colligit Indus aquis.

20

Hanc vos, Pierides, festis cantate Kalendis,

Et testudinea, Phœbe, superbe lyra.

odoriferam colonus Arabs opulentus percipit, et omnes gemmas, quas fuscus Indus Eois undis vicinus colligit. O vos, Pierides, tuque, o Phœbe insignis cithara testudine culta, istam puellam celebrate vestris solennibus Kalendis. Festum istud

~~~~~

adoratus Rom.—19 Unus Scal. nigro; Venett. 1491. 1493. rubor...gemma; Rom. rubror: cod. Lips. Par. Guelff. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes ap. Stat. Coll. Exc. Poec. Perr. Lips. et Colot. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, Angll. 1. 5. omnes ap. H. Voss. Guarn. Zwicc. ed. pr. maj. (forsan et min.) Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1500. 1520. testantur gemmas, quod revocarunt H. Voss. et Bach. *conchas* Witt. 1. Voss. 5. Lips. ap. Heyn. Aldd. Gryph. Mur. Scal. Broukh. et Heyn. Sed cf. Propert. 1. 14. 12. III. 4. 2. Curt. VIII. 9. 39. et Claud. XXIX. 74.—20 Beroll. 1. 2. 3. 4. totidem Guelff. novem ap. H. Voss. totidem Statiani, Corv. Reg. omnes Heins. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cod. Lips. Par. ed. pr. maj. (et sic fortasse in min.) Bartol. Venet. 2. &c. *aquis*; Voss. 3. *equis*, quod Scal. de conjectura reposuit. 'Hæc lect. quam ob rem illi præferatur, non video. Habeo consentientem Lachnan. cui vicissim assentior in hac Propert. lect. IV. 3. 10. 'Ustus et Eoa decolor indus aqua.' Huschk. Nostram tuetur Ovid. Fast. VI. 474. Cf. ex Pont. II. 5. 50. et Waard. in Opusc. p. 284. De commutatione verborum *aquis* et *equis* vide Interpp. ad Propert. et Ovid. II. cc. et Gronov. ad Senec. Herc. Fur. 132.—21 Rom. *vestris*: Par. *cantare*; Berol. 4. a marg. *celebrate*.—22 Ed. pr. maj.

NOTE

Unde Arabes non modo thure, sed omnibus etiam aromaticis fruticibus abundant. Plures Arabiam, Panchaiam, et Sabæam gentem eandem esse existimant.

20 *Proximus Eois Indus aquis*] Oceano Indico vicinus. Alii legunt, *equis*, hoc est, vicinus Auroræ quadrigis, seu Solis orientis equis. Fingebant enim Veteres Solem et Auroram curru seu quadrigis vehi. De curru Solis et equis, qui quatuor dicuntur, Pyrois nimirum, Phlegon, Eous, et Æthon. Videsis Ovid. Met. II. De roseis quadrigis Auroræ, quæ diem ducit, audi Virgil. VI. 535. 'Hæc vice sermonum roseis Aurora quadrigis Jam medium æthereo cursu trajecerat axem.' Indi porro populi sunt proeni a nobis ad Orientem siti, prope Oceani Orientalis reflexus, et ad Solis exortum, in extremis terra-

rum orbis regionibus. Horum fluvii præcipui sunt Ganges et Indus, qui vastis illis regionibus et populis dat nomen. In littore Indico, seu in mari Orientali colligi margaritas et lapides pretiosos testatur non modo Tibullus, sed etiam Plinius, Solinus, Herodotus, Strabo, aliique innumeri. Hæc sane notiora sunt ut de iis agatur hic pluribus.

21 *Pierides*] Musæ.

22 *Phæbe, superbe lyra*] Eratosthenes scribit lyram Mercurium invenisse, eamque testudine exornatam Orpheo dedisse. Alii vero asserunt inventam primum a Mercurio lyram datam esse Phæbo, qui et Apollo, qui dedit etiam vicissim caduceum a se inventum Mercurio. Testudinea dicitur lyra, quod sit incurva, aut quod primum ex testudinis cortice seu corio fieri cæpta est. Unde sæpe

Hoc solenne sacrum multos celebretur in annos.

Dignior est vestro nulla puella choro.

sacratissimum annos complures agatur : nulla virgo magis meretur vestrum chorum.

et Lips. *superba* ; Rheg. *supbâ*. Cf. iv. 4. 2.—23 Beroll. 1. 2. 4. omnes ap. Stat. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Par. plerique ap. H. Voss. Angl. 1. 5. ed. pr. maj. (fortasse et min.) Bartol. Venet. 2. Rheg. &c. *hoc sumet* ; Berol. 3. Witt. 2. et (Angl. 5.) *hoc fumet* ; Colb. Exc. Colot. et Palat. 1. *fumabit* ; alter Palat. *hæc sumet* ; Broukh. 1. et Exc. Pocc. et Perr. *hoc sumat* ; Cuj. *hæc sumit*, ex quo Scal. fecit *consummet*. Hinc Lachman. ad Propert. p. 210. finxit, *multos o fumet in annos*, laudans Sil. vii. 457. H. Vossius, *ut sumat* ; Bach *hæc sumat*. Cod. Lips. habet *sumet* ; Vicent. *summet* ; Witt. 1. Angl. 1. Vat. Urini, et Guelf. 3. *celebretur*, quod ex Aldd. Dous. Janson. Gabh. Græv. et Mur. restituit Broukh. pro quo Palat. 6. offert *celebratur*, improbante Heins. qui conj. *Huic....multos o duret*, vel *Hæc....multos consummet* ; Husehk. *Quo....multos hoc sumat* ; et Heyn. *multos celebrate per annos*. Cf. Hor. i. Od. 32. 2. Propert. iii. 4. 19. Tibull. i. 7. 63.—24 Cod. Lips. Par. duo Broukh. Angl. 1. 2. Bartol. Venet. 2. &c. *nostro....thoro*, vel *toro* ; in aliis, ut ed. pr. min. *vestro....toto* ; tres Voss. Witt. 1. unus Stat. Ald. 2. cum aliis *vestro choro*.

NOTÆ

Poëtæ 'testudinem' pro 'lyra' usurpant. Horat. de Arte Poët. 'Saxa movere sono testudinis.' Propert. lib. ii. Eleg. ultima : 'Tale facis carmen docta testudine, quale Cynthia impositis temperat articulis.'

CARMEN III.

PARCE meo juveni, seu quis bona pascua campi,

Seu colis umbrosi devia montis, aper :

O Aper, quisquis incolis sive opima pabula agri, sive lustra invia montis opaci,

Hanc Inscriptionem habet cod. Lips. *Sulpicia ad Cherintum de venatione dimittenda incipit feliciter* : hæc extrema verba (*incipit feliciter*) absunt a Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Sulpicia ad Cherintum Statiani ; Epistola : Sulpicia ad Cherintum : de omittenda venatione* Witt. 1. —1 Berol. 4. *seu quid* ; Vat. Heins. 1. *seu qui* et sic emendabat Ayrman. in Vita Tibulli § 81. probante Heynio : *campis unus* Stat. cod. Lips. et Angl. 1. *carpis* Broukh. 1. *capis* (i. e. *câpis*, vel *campis*), in ed. Rom.—3 *Ne velis duros*

NOTÆ

1 *Parce meo juveni*] Tibullus sub nobilitatis et formæ adolescenti. Hunc persona seu nomine Sulpiciæ hoc cum amore deperiret Sulpicia, eum Carmen inscripsit Cerintho, egregiæ que impensius quam vellet venationis

Nec tibi sit duros acuisse in prælia dentes ;

Incolumem custos hunc mihi servet Amor.

Sed procul abducit venandi Delia cura.

5

O pereant sylvæ, deficientque canes !

Quis furor est, quæ mens, densos indagine colles

Claudentem, teneras lædere velle manus ?

ne læde meum adolescentem ; neque tibi sit animus ævos acuminasse dentes ad pugnam ; Cupido defensor Amantium istum mihi salvum custodiat. At longe cum abstrahit nimium venandi studium. O utinam dispereant nemora, et nulli sint canes. Quæ insaniam est, quis univus, nemorosos montes plagis cingentem molles manus

Guelf. 2. a marg. *Neve velis duros, vel Ne tibi sit duros* conj. Heyn. in *pectore* Beroll. 1. 2. 4. Wltt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Lips. Dat. Angl. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. et Bartol. *inspectore* Berol. 3. in *pectora* unns Zwic. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Stat. At primus Scal. e Cuj. dedit in *prælia*, quod legitur etiam in marg. Gryph. 1573. —5 Scal. *devia* cura de conjectura edidit ; hinc Heins. in *devia* ; et postea, *abducit venanti Delia curas*, quod, probantibus Heyn. et Huschk. in textum receperunt Broukh. Bauer. et Bach : *adducit...* *Delia* cura Berol. 2. *venanti* Voss. 1. 4. 5. *curam* Voss. 3. et Bartol. Nostram lect. testantur omnes alii codd. et edd. vett. —6 *O valeant* Vat. Heins. 1. Cf. 11. 3. 67. et 11. 6. 9. Sed et alterum Nostro frequens : vide 1. 1. 51. 11. 3. 75. 11. 4. 27. et 111. 4. 62. —7 *Quis furor, o quæ mens* Witt. 1. 2. Bronkh. 1. Angl. 3. tres Voss. et Reg. quod reposuit H. Voss. *Et quid furor est quæ mens* cod. Lips. *Quis furor, aut quæ mens* Colb. *Quis furor est o mens* Monac. et Goth. hinc *Quis f. o / quæ mens* edidit H. Voss. Verbum autem in his interrogandi formulis priori membro annexere solet Tibullus : cf. 1. 6. 3. 11. 3. 29. Ad emend. Heins. et Douss. F. Bronkh. dedit, *Quis furor est demens*. Nostram lect. testantur Par. Beroll. Guelf. Corv. alii, cum edd. vett. Vide Catull. xv. 14. Ovid. v. 13. seq. Hor. 1. Od. 16. 22. Ovid. Amor. 111. 14. 7. Art. Am. 111. 172. Virg. *Æn.* 11. 519. Cic. Off. 11. 2. et Tibull. 1. 10. 33. *densos* Berol. 1. *denso* cod. Lips. et Goth. pro *colles*, quod exhibent omnes codd. sine exceptione, H. Voss. dedit *saltus* ; et sic Benth. h. l. citat ad Hor. 1. Epist. 2. 60. Vide Weichert. Ep. Crit. p. 84. —8 *Candentem* Beroll. 1. 3. sed *Claudentem* Berol. 1. in marg. hoc exhibent etiam Goth. Ask. in marg. et Bartol. num sic in ed. pr. min. ? *Claudentis* Laud. et Angl. 2. *vepre* pro *velle* conj. V. D. in Act. Soc.

NOTÆ

studio deditum videret, timens ne lædatur a feris, apros rogat incolentes loca, ad quæ accessurus est Cerinthus, ut ab eo dentes amoveant. Deinde adolescentis insaniam carpit, qui se potius lacerari inter lustra ferarum et vepres patiatur, quam suis amplexibus frui velit ; demumque, quibus potest eum blanditiis ab alienis amoribus, et nimia venandi cura, ad suas delicias invitat.

7 *Quis furor*] Ut supra 1. 10. 33. 'Quis furor est atram bellis arcessere Mortem ?'

Indagine colles] Indago metonymicæ retia vel plagas, quibus locus aliquis cingitur, ad capiendas feras significat. Indago enim est proprie ferarum indagisio, ut ait Serv. ad illud *Æn.* 1v. 'saltusque indagine cingunt.'

Quidve juvat furtim latebras intrare ferarum?

Candidaque hamatis crura notare rubis?

10

Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,

Ipsa ego per montes retia torta feram.

Ipsa ego velocis quæram vestigia cervæ,

Et demam celeri ferrea vincla cani.

Tunc mihi, tunc placeant sylvæ; sic, lux mea, tecum

15

Arguar ante ipsas concubuisse plagas.

Tunc veniat licet ad casses, illæsus abibit,

Ne Veneris cupidæ gaudia turbet, aper.

offendere velle? Quid vero prodest ferarum latibula clam ingredi, et nivea crura sentibus uncinatis signare? Verumtamen, o Cerinthe, egomet per colles tibens traham casses tortuosos, dummodo mihi concedatur tecum vagari. Egomet inrestitigabo signa pedum cervi præpetis, detrahamque citis canibus copulas ferratas. Tum quidem me memora delectent, si insimul tecum, o vita mea, coram ipsis retibus dormiisse. Etiam per id temporis aper aliquis incidat in plagas, inde salus expeditur, ut Veneris ardentis voluptatem non præpediat. Tum nulla Venus sit aboque

~~~~~

Traj. p. 193.—10 Berol. 3. *amatis*; Colb. Exc. Lips. et Angl. 3. 4. *armatis*, improbantibus Broukh. et Heyn. *rubris* Beroll. 1. 3.—11 *Cerinthe* Witt. 1. 2. unus Bronkh. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. et Rhag. *Cerinte* Par. Bronkh. 1. 2. et ed. pr. min.—12 *Ipsæ* Beroll. 1. 3. sed Berol. 1. a m. sec. *Ipsa*: Guelf. 2. *geram*.—13 *Ipsæ* Berol. 1. et a m. sec. *Ipsa*. Vulgatam *cervæ*, quod de conjectura primus reposuit Bronkh. 'ne in Pentametro ter resonet *rd i*, sibilis odioso,' aut potius e more poetarum, firmant Monac. et Bern. *cervi* exhibent omnes alii codd. et edd. vett.—15 *Tum mihi, tum* edidit H. Voss. contra omnium codd. fidem. *si lux* omnes Beroll. Guelf. Bronkh. Heins. et Stat. quod non spernendum censet Heyn. quodque revocarunt Wund. Voss. et Bach. *sic* conjecturam Heinsii admisit Broukh. idque firmant Voss. 2. et 3.—16 Berol. 2. *procubuisse*.—17 In Corv. turbatus ordo versuum; nam 19. 20. sunt ante 17. 18. retracti.—18 Goth. *Nam....turbat*; cod. Lips. *turpet*; sed correctum eadem manu, prorsus ut in Zwic. 1. ap. Wund. *turpet* etiam in

NOTÆ

10 *Hamatis crura notare rubis*] Spinis, seu sentibus, cuspidibus armatis. Ovid. Met. 1. 'Me miserum! ne pro na cadas, indignave lædi Crura notent sentes.'

14 *Ferrea vincla cani*] 'Melium' vocavit Antiquitas illud vinculum seu collare, quo colla canum vinciuntur et astringuntur, ut notavit Varro de Re Rust. II. 9. Fit autem e corio firmo cum clavis capitatis, insuiturque pellis mollis, ne noceat collo canis duritia ferri. Hic sumitur pro copula, qua canes a Venatoribus retinentur.

Juxta illud Ovid. Met. vii. 'Copula detrahitur canibus quos illa sequentes,' &c. Idem Met. viii. 'Vincula pars adimunt canibus.'

15 *Tunc placeant sylvæ*] Virgil. 'Rura mihi, et rigui placeant in valibus amnes.'

16 *Ante plagas*] Plagæ differunt a retibus et cassibus, quod casses et retia longo tractu tenduntur; plagæ nonnisi in viarum angustiis, quæ retibus continuari nequeant, internectantur. Casses vero nonnisi ad majores feras capiendas adhibentur.

Nunc sine me sit nulla Venus ; sed lege Dianæ,

Caste puer, casta retia tende manu.

20

Et quæcumque meo furtim surrepet amori,

Incidat in sævas diripienda feras.

At tu venandi studium concede parenti,

Et celer in nostros ipse recurre sinus.

me. At juxta Dianæ mandata, o juvenis pudice, dispone casses puris manibus. Si vero alia puella meas delicias clam occupavit, quæcumque ea sit, discerpenda belluis immanibus occurrat: sed tu, o Cerinthe, patri tuo relinque venationis curam, festinusque in nostros amplexus accurre.

~~~~~

Vicent.—19 *Nunc* Beroll. 1. 4. Witt. 2. Laud. Exc. Lips. Vat. Ursini, et Angl. 2. 3. 4. quod restituit Broukh. pro vulg. *Tunc*, quod exhibent Par. Beroll. 2. 3. alii, cum edd. vett.—20 *Casta* Reg. lectionem *tende* revocavit Broukh. ex ed. pr. maj. Bartol. Aldd. Mur. et Dous. 1592. eamque firmant Colb. Reg. Guelf. 2. Par. alii; *tange* exhibent omnes Angl. Scal. Stat. Beroll. et Witt. Broukh. 1. 2. 3. octo ap. H. Voss. Land. Corv. Dat. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Scal. pro quo Broukh. et Heyn. malebant *pange*; et Heins. *pande*.—21 *Aut* Exc. Perr. Vat. Heins. 2. cod. Scal. et Vicent. probante Heynio, et hoc receperunt H. Voss. et Bach; *At* Cnj. *Et* Beroll. Par. alique omnes: *quodcumque* Berol. 2. et unus Broukh. *quicumque* Rom. *subit* (quod compend. est verbi *superbit*) in Berol. 4. *subrepat* Berol. 2. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. unus Angl. Par. alii, cum ed. pr. maj. (forsan et min.) Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Mur. Stat. et Scal. *subrepat* Sfort. ap. Stat. Reg. et sex Voss. quod primus admisit Broukh. *surrepat* Witt. 1. *subjecit* unus Angl.—22 *Incidat et sævis...feris* Palat. 5. Goth. et cod. Lips. quod H. Voss. tanquam magis poeticum admisit. Sed vide l. 10. 60. et Cic. ad Fam. VIII. 11.—23 Broukh. 1. *concede parumper*.—24 Voss. 2. *nostro...sinu*; Bern. *nostros...pedes*: Par. solus habet *sape* *recurre*. Ad sensum comp. Propert. III. 20. 10. et Ovid. Her. xv. 95.

NOTÆ

19 *Lege Dianæ*] Diana Venationis Dea, ipsaque Venatrix, quæ casta semper fuit virgo et illibata, cujus-

que comites perpetua virginitate insignes fuerunt.

CARMEN IV.

Huc ades et teneræ morbos expelle puellæ,

Huc ades, intonsa, Phœbe, superbe coma.

Crede mihi, propera, nec te jam, Phœbe, pigebit

Formosæ medicas applicuisse manus.

Efficæ, ne macies pallentes occupet artus,

5

Neu notet informis candida membra color.

O Phæbe, insignis crinibus incædvis, ser opem, virginisque tenella medere languoribus. Habe mihi fidem, o Phæbe, festina, neque modo te pœnitebit adhibuisse medicas manus pulchræ puellæ. Fac ut tabes pallida ipsius membra non intadat;

~~~~~

Hæc ex Witt. 1. affertur Inscriptio, *Epistola: Cherinthi: vel Tibulli potius: ad phæbum pro puella languente.* Bronkh. 2. 3. ed. pr. maj. et Rheg. *Ad Phæbum pro Cherintho ægrolante:* sic in cod. Lips. et Broukh. 1. sed hic addit, *et puella;* ille, *proque puella.* Venet. 2. *Ad Phæbum pro Cherintho ægrolante, seu pro puella.* Similiter alii.—1 Omissum est et in ed. pr. maj. et Venet. 2. *Huc ades o teneræ* Zwic. 2. Exc. Perr. Vat. Heins. 2. Scheff. Rheg. et Lips. ap. Heyn. et agnoscunt tres ap. Sant. Beroll. 1. 2. 3. 4. Par. aliique. Vide 1. 7. 49. et 11. 1. 35. *Pro expelle unus* Broukh. Thuan. Voss. 5. et Berol. 2. habent *depelle*, quod sane usitatius est: vide Cæsar. de B. G. vi. 17. at Hor. 11. Epist. 2. 137. ‘Expulit helleboro morbum.’ cod. Lips. *expele*; Berol. 3. *expelle*: H. Voss. malit *averte*: cf. Hor. 11. Epist. 1. 136. Quod attinet ad sonum rhythmicum, qualem habemus in verbis *depelle puellæ*, Weichert. in Actis Sem. Reg. Lips. Vol. 11. p. 326. hæc notavit, ‘Versus *δυσωρδέων* vel *invitis* poetis, lingua ipsa sic ferente, præsertim in Pentametris, excidere debebant. Quo factum est, ut apud optimos quosque poetæ, cum Græcos tum Latinos, passim ejusmodi versus occurrant, quos, renitentibus potissimum libris, corrigere temerarii atque inconsulti est judicii.’ Laudavit in hanc rem Barth. ad Stat. Theb. 11. 239. Broukh. ad Propert. 1. 8. 11. Passov. ad Pers. 1. p. 313. alios.—3 Hoc distichon subiectum est sequenti in cod. Lips. Structurum *nec te jam* agnoscunt Par. Guelf. 1. 2. 4. Corv. Reg. Beroll. alii; *nec jam te* Guelf. 3. Monac. et Voss. 5. receptum a Vulp. et Heyn. in ed. 1755. et 1777. probante Wund. Sed cf. 11. 5. 65. et 69. Marg. Gryph. 1573. *neque enim te*; margo Rheg. ap. Huschk. *tam*.—4 Berol. 2. et ed. Bartol. *apposuisse*, quæ commutatio alias quoque reperitur; ap. Ovid. Fast. 1v. 851. aliqui legunt, ‘osculaque apposuit’ pro ‘applicuit.’—5 Margo Rheg. ‘forte, *tabentes*; *pollenteis*; *pullanteis*.’ Ex his

NOTE

1 *Huc ades*] Votum est ad Artis Medicæ Principem Phæbum, pro Sulpicia Cerinthi puella ægrolante.

2 *Phæbe, superbe coma*] Semper comatus et juvenis Phæbus fingitur, et intonsos habens crines, quia Sol nunquam senescit, et perpetuos radios in remotissima quæque extendit, ut de se ipse loquitur apud Ovid. ‘Utque meum intonsis caput est juvenile ca-

pillis.’ Unde etiam Tibull. 1. 4. 33. ‘Solis æterna est Phæbo Bacchoque juvenus, Et decet intonsus crinis utrumque Deum.’

4 *Medicas applicuisse manus*] Phæbus dicitur Artis Medicæ Magister, quia Sol temperie sua salutis causa est, corporaque sibi subjecta recreat, resque omnes, quibus aluntur et conservantur, producit.

Et quodcumque mali est, et quicquid triste timemus,

In pelagus rapidis devehat amnis aquis.

Sancte, veni, tecumque feras, quicumque sopores,

Quicumque et cantus corpora fessa levant.

10

Neu juvenem torque, metuit qui fata puellæ,

Votaque pro domina vix numeranda facit:

Interdum vovet, interdum, quod langueat illa,

Dicit in æternos aspera verba Deos.

et quicquid est morbi, et quodcumque funestum metuimus, flumen undis citatis in mare auferat. Adsis, o Dive, et una tecum affer omnes succos, et omnes cantus qui corpus ægrum possunt relevare. Oro, ne crucia adolescentem, qui timet amicæ mortem, et innumeras preces fundit propter suam heram. Aliquando autem vota facit, aliquando vero contra Divos sempiternos voces profert injurias. Solve

tabentes ex emend. Heinsii admisit Broukh. non facturum, si animadvertisset lectionem *pallentes* firmari mendosa voce *pallida* v. 6. quam illa peperit. Lips. Exc. cum tribus Heinsii *neu macies pallentes*.—6 *Neu notet infirmus* Corv. Pro vulg. *pallida*, (quam exhibent omnes Beroll. Guelf. Broukh. Angl. alii, cum edd. vett.) Broukh. malit *squalida*; Firm. Ask. Bern. et ed. Rom. præstant *candida*; et hanc primus restituit Heyn. Voces ‘*pallidus*,’ ‘*callidus*,’ ‘*candidus*’ in codd. frequenter commutari, cf. Ovid. Art. III. 607. et Burm. ad Ovid. Met. vi. 576.—8 Ex codd. et edd. vett. omnibus H. Voss. et Bach revocarunt *evehat*: vide Varr. de R. R. XIII. Colum. 1. 6. et Cic. in Verr. 1. 20. *eveat* cod. Lips. *vehat* Goth. *devehat* ex emend. Heinsii propagavit Broukh. quod habet Voss. 5. solus: cf. Ovid. Art. III. 386. et Liv. xxv. 12.—9. 10 Commel. Exc. Colot. et Rom. *sopore*, et mox *cantus*; Guelf. 2. correctum *lepores*; Witt. 1. quinque Voss. et unus Angl. *sopores*; omnes alii, tum scripti tum editi, a quibus tandem decesserunt Broukh. Vulp. Heyn. et Lips. 1812. habent *sapores*; hi omnes etiam exhibent *cantus*. Margo Gryph. 1573. *nostra professa*: Hor. Carm. Sæc. 68. de Phæbo: ‘Qui salutari levat arte fessos Corporis artus.’ Marg. Rheg. ap. Huschk. habet: ‘Palatin. prim. *luent*. Sic Eleg. seq. v. 14. ‘vel mea vincla lue,’ legendum conjicit Gebhardus. Sed sic Virgil. (Æn. II. 146.) ‘arcta levare Vincla jubet Priamus.’ Voss. 5. *levant*, quasi res incerta sit, Phæbi cantus corpora fessa levare.—11 Primum hemistichium firmat lectionem receptam supra 1. 8. 49. ‘Neu Marathum torque.’ Alterum hemistichium firmare videtur lect. receptam 1. 5. 69. ‘mea fata timeto,’ ubi alii ‘caveto’ legunt. Est tamen diversa horum locorum ratio. Monac. *facta puellæ*.—13 Land. Angl. 2. et Zwic. 1. *fovet*; Berol. 3. Voss. 1. et Dat. *movel*; Goth. *meret*; Berol. 2. *interdumque langueat*; Berol. 3. *interdum langueat illa*.—14 *Vicit...impia* unus Palat. Rom. Brix. et Vennet. 1491. 1493. translatum luc ex aliis Tibulli locis 1. 3. 52. III. 4. 16. et

NOTÆ

6 *Informis color*] Exsanguis nimis pallor et tabes, quæ corpora prorsus exedunt.

9 *Quicumque sopores* [*sapores*] Herbas omnes, succos, et pocula, atque etiam incantationes, quæcumque morbos depellere possunt, intelligit.

11 *Neu juvenem torque*] O Phæbe, si puellæ Sulpiciæ pulchritudo te non movet, at saltem te flectat Cerinthus amator, qui innumera facit vota pro puellæ suæ salute, de cujus morbo ad mortem usque dolet.

Pone metum, Cerinthe, Deus non lædit amantes. 15

Tu modo semper ama : salva puella tibi est.

Nil opus est fletu : lacrymis erit aptius uti,

Si quando fuerit tristior illa tibi.

At nunc tota tua est; te solum candida secum

Cogitat; et frustra credula turba sedet. 20

timorem, o Cerinthe, Deus non nocet amantibus. Tu jam perpetuo ama, tibi sospes et incolamus est amica. Jam non decet lugere; tunc fletus effundere convenientius erit, si illa fuerit aliquando asperior tibi. Sed modo omnis est tua, te unum formosa illa meditatur, incassumque agmen credulum procorum foribus ejus assidet.

III. 5. 14.—15 Guelf. 4. *læsit*: Angl. 2. et Laud. *amantem*. Libri scripti omnes, scil. Beroll. Guelf. Statiani, Par. Corv. Reg. Broukh. et Heinsiani, edd. pr. maj. min. Bartol. Rom. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. 1. Par. 1534. Basil. 1539. Scal. Amst. 1640. Gab. 1659. Venet. 1750. aliæ, cum vet. ed. sine l. et a. ad Ald. 1. expressa, quatuor hæc disticha hoc ordine exhibent, 15. 16. 19. 20. 21. 22. 17. 18. Statius in textu posuit lect. nostram ex Ald. 2.; in Commentario vero hæc scribit: 'Ego vero perturbatum ordinem versuum puto; nam et in Martelli libro, et Vaticano, versus illi, *Nil opus est fletu*, et, *Si quando fuerit*, leguntur post versum, *Corpore servato*. Itaque legendos, et hoc loco puto simul ponendos, *Phæbe, fave: Corpore servato: Jam celeberrima: Certatim sanctis: Tunc te felicem: Optabunt artes.*' Hanc Statii rationem secutus, versus ita ordinavit Broukh. 15. 16. 19. 20. 17. 18. 21. 22. Hoc voluisse Statium negat H. Voss. consentientem habens Wund. qui ita scribit: 'Notante H. Vossio, in antiquissimis edd. etiam Aldina prima et secunda' (falso; nam Ald. 2. excipienda est) 'ordo fuit hic: *At nunc: Phæbe: Nil opus*. Primus Muretus mutavit hunc ordinem, et ultimum distichon, *Nil opus*—primo loco posuit.' (Falso; nam ante Mur. fecit is, qui curavit Ald. 2.) 'Statius non dixit disertis verbis distichon *Nil opus*: ante distichon *Phæbe*.... collocandum esse, quod tradidit falso Bronkhnsius.' Hactenus Wund. Atqui recte hoc tradidit Broukh.; nam Statii notio ita intelligenda est: 'Ego vero perturbatum ordinem versuum puto' (in Ald. 2.) 'nam et in Marcelli libro, et Vat.' (sicut in reliquis libris et edd. prr.) 'versus illi, *Nil opus est fletu*, et, *Si quando fuerit*, leguntur post versum,' (versus, *Phæbe fave*, et) '*Corpore servato*. Itaque legendos' (versus illos, *Nil opus est fletu*, et *Si quando fuerit* extremo hoc loco) 'et hoc loco puto simul' (i. e. una cum illis, conjuncte cum illis, et deinceps) 'ponendos, *Phæbe fave*, &c. Hoc volebat Statius, ad cujus conj. accurate locum ordinavit Broukh. addens: 'id quod præstantissimæ quæque editiones expresserunt.'—16 'Videtur *rd semper* ad nostrum sensum paulo jejunius positum esse pro constanter.' Heyn. —17 *Nihil opus* ed. pr. min.—19 *Et nunc* malit Heyn. aut *Ac nunc*, quod et in Guelf. 3. legitur: pro *candida* Heins. conj. *languida*, satis languide, inquit Heyn. *semper* in Laud. pro *secum*.—20 Witt. 1. unus Stat. duo Angl. Bern.

NOTÆ

16 *Tu modo semper ama*] Ita pariter Ovidius: 'Tu, Pari, semper ama.'

19 *Te solum candida secum Cogitat*] In hanc etiam sententiam Phædria Terentii in Eun. 1. 2. 118. 'Dies noctesque me amas; me desideres; Me somnies; me expectes; de me co-

gites; Me speres; me te oblectes; mecum tota sis.'

20 *Credula turba sedet*] Alti legunt, *sedula*. Hoc porro dicit de procorum agmine, qui falsæ spe ducti ad fores Sulpiciæ, ut ipsi se in ejus amorem insinuarent, assidebant.

Phoebe, fave, laus magna tibi tribuetur, in uno

Corpore servato restituisse duos.

Jam celeberr, jam lætus eris, cum debita reddet

Certatim sanctis lætus uterque focis.

Tunc te felicem dicet pia turba Deorum,

25

Optabunt artes et sibi quisque tuas.

Adsis, o Phæbe, tibi grandis erit gloria duos a morte in uno corpore Sulpiciæ sanato conservasse. Tunc celebratus, tunc cultus eris, quando nos ambo gaudentes aris tuis debita vota solvere æmulabimur. Tunc sanctus Divorum chorus te beatum prædicabit, ac omnes omnino sibi tuas artes certatim expetent.

ed. pr. min. et Bartol. *sedula*, quod placet Heynio; *garrula* Rom. *cenit* pro *sedes* in Exc. Broukh. et primo ejusdem.—21 Land. et Angl. 2. *tribuetur*.—22 Reg. et Vat. Heins. 1. *servatos*; Hamb. *sanato*: cod. Lips. *duo*.—23 Voss. 1. et Cyll. in Comment. *tutus* eris; Bern. *levis*. Hujus loci, quem mendosum putabat Heyn. clara et perspicua est sententia, monente Nagellio Actt. Soc. Traj. Tom. iv. p. 259. qui sic bene expedit: 'Jam celebraberis, et hac laudum tuarum commemoratione *lætus* eris, a. gaudebis.' Cf. Ovid. Trist. II. 1. 69. Eurip. Hipp. 7. seq. ejusd. Bacch. 319. seqq. et Hom. II. A. 74. 'Perperam igitur Heyn. corrigebat *clarus*. Sed hic vicissim bona observatione evertit vs. 24. Broukhusii lectionem *lotus* pro *lætus*: 'Vota solvimus læti, unde in monumentis frequens occurrit V. S. L. M.' Ergo sana omnia,' Huackh. Heyn. conj. etiam *magnus* eris: *reddent* Hamb. quod reposuit H. Voss.—24 In ed. pr. min. *factis* pro *sanctis*.—25 Pro *Tunc* nullus cod. *Tum*, quod substituit H. Voss. 'Lege *dicent*; ita enim loqui amant optimi scriptores, verbum plurale jungentes cum nomine singulari vel colectivo vel partitivo.' Broukh. Hoc quidem habent Voss. 1. 3. 4. Sed consuetudo repugnat. Scribant Latini promiscue 'turba ruit' et 'turba ruunt': non scribunt 'ruunt turba' sed 'ruit turba.' Hoc innumeris exemplis utriusque generis scriptorum comprobavit Ahlwardtus in eximio libello, edito Oldenburg. a. 1804. recte expungens lect. 'circumstant' quam Heins. e libris quibusdam intulit Ovid. Trist. v. 6. 41. recte item corrigens apud eundem ibid. 506. 'Dilaniat' pro 'Dilaniant.' Et accurate ille disputat de loco, qui huic regulæ repugnare videatur, Ovid. Fast. III. 472. Vide Cort. ad Sall. Cat. 43. Jug. 101. et dele emend. Benth. in Hor. III. Od. 5. 17. 'Si non perirent immiserabilis Captiva proles.'—26 Guelf. 4. Rom. et Venett. cum Comment. Cyll. *suas*.

NOTÆ

23 *Corpore servato restituisse duos*] Cerinthum nempe et Sulpiciam. Ita pariter Ovid. Amor. II. 'Huc adhibe vultus, et in una parce duobus: Nam vitam dominæ tu dabis, illa mihi.' Sic etiam Propertius II. 28. 'Si non

unius, saltem miserere duorum: Vivam, si vivet; si cadet illa, cadam.

24 *Lætus uterque focis*] In angustiis et periculis vota nuncupabant, quæ, postmodum malis expediti, læti gaudentesque solvebant.

CARMEN V.

QUI mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi sanctus,
 Atque inter festos semper habendus erit.
 Te nascente novum Parcae cecinere puellis
 Servitium, et dederunt regna superba tibi.

O Cerinthe, dies ille qui te mihi tradidit colendus est, et in sacris perpetuo mihi ponendus erit. Te nascente novam servitutem Parcae feminis indixere, tibiue

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: Sulpitia ad Cherintum amicum suum*: in Broukh. 1. *Ad Cherintum de ejus natali, atque amore*; et sic in Broukh. 2. 3. et Venet. 2. qui tamen addunt, *et oratio ad Venerem*: in Palatt. Stat. et ed. pr. maj. *Ad Cherintum*: in ed. pr. min. *Ad Venerem oratio*.—1 *Est qui cherinte dies dedit* cod. Lips. *Est qui te C. dies Par.* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Angl. 1. 2. omnes ap. H. Voss. Zwic. 1. 2. alii, cum. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. *Qui mihi te Scal.* e Cnj. et sic. Berol. 3. a marg. *Set qui te Exc.* Perr. et Goth. Scripturam edd. vett. revocavit Bach, ita scribens: 'Scripturam cur revocaverim, hæ causæ me impulerunt: 1. Natalem, nec vero eum diem, quo Cerinthus innotuerit Sulpiciæ, volebat designare, id quod vel contextus docet: 2. Verbo substantivo in sententiis vi quadam declarandis primam fere sedem concedunt poetæ, cf. Ovid. Fast. vi. 219. Martial. ix. 18. Broukh. in scriptis: '*Est qui te recte.* Naso: '*Illæ dies hæc est, quæ te celebrare poetæ.*' Martial. '*Hæc est illa dies, magni quæ,*' &c. Nemini, puto, repet. *mihi* in vulg. probabitur. H. Voss. præeunte Guyeto, maluit, *Et qui te.* Hoc certe manifestum est, vocem initialem in uno vel pluribus codd. excidisse, et deinde male suppletam esse. Junctura verborum satis expedita: *Qui dies te, Cerinthe, dedit, hic est mihi sanctus, &c.* Graviter sibi respondent vv. *Est...habendus erit.* Ad orationis colorem cf. Virg. *Æn.* v. 49. sq.—2 Berol. 4. *inter festos*.—3 Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *parce*: Beroll. 1. 3. *puellæ*; Gnarn. et Rom. *puelle*; Berol. 3. a marg. *puellis*, ut est in omnibus aliis. Cf. Posidippi Ep. vii. 5.—4 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angl. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. omnes Guelf. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. cum aliis, *dederunt*. Vide ad ii. 5. 79. *dederunt* testantur Berol. 4. Berol. 3. a marg. et Zwic. 1. cum ed. Bartol.

NOTÆ

1 *Qui mihi te, Cerinthe*] Hoc etiam Carmen Sulpiciæ nomine scriptum est, quo suum in juvenem Cerintum testatur amorem ardentissimum, cujus etiam mutuum in se vehementer exoptat ardorem, et ideo se ejus diem natalem, tanquam sanctissimum, celebraturam profitetur. Ad Genium deinde Veneremque se convertit, eosque enixe precatur, ut Cerintho adsint, votisque ejus faveant, si modo Sulpiciam vere et sincere diligit.

3 *Parcæ cecinere puellis*] Sunt Par-

cæ Deæ fatales vitæ humanæ stamina dispensantes. Tres esse finguntur Sorores, Clotho, Lachesis, Atropos, Erebi Noctisque filię, quarum primam colum volunt gestare, secundam nendo humanæ vitæ terminum præfinire, tertiam filum incidere, et statuto tempore vitam abruptare. Unde 'Sorores lanificæ' vocantur a Pqëtis. Martial. lib. vi. 'Si mihi lanificæ ducunt non pulla Sorores Stamina, nec surdos vox habet ista Deos.'

4 *Regna superba*] Superbum sane

Uror ego ante alias; juvat hoc, Cerinthe, quod uror, 5
 Si tibi de nobis mutuus ignis adest.
 Mutuus adsit amor, per te dulcissima furta,
 Perque tuos oculos, per Geniumque rogo.
 Magne Geni, cape dona libens, votisque faveto;
 Si modo, cum de me cogitat, ille calet. 10

imperis magna dederunt. Egemet amore præ omnibus aliis ardeo. Phœctque istud, o Cerinthe, quod ardeo, modo tibi pro me sit ardor reciprocus. Te obsecro, per tuas suavissimas rapinas, per tuos ocellos, et per Genium tuum. O potens Geni, accipe libens thura, et votis annue, si ipse quoque ardet, quando de me cogitat.

Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *sibi sola* ed. pr. min.—5 Berol. 2. *quod uror*.—6 *Si tibi nobiscum* edidit H. Voss. laudans Plaut. Curc. 1. 1. 46. et Trin. 11. 4. 37. Cujus lect. vestigium nusquam est. Heynius proposuit, *de nostro*, sc. igni, aut, *Si tibi, qui nobis, &c.* improbante Bach, qui, si quid mutandum, proponeret, *Si tibi idem nobis*, pro idem quod nobis est; vel, *Si tibi idem est nobis*: Berol. 4. a marg. *adsit amor*; Berol. 2. *amor pro ignis*; posterius etiam habet in margine.—7 *Par. assit amor*; Witt. 1. unus Broukh. unus Stat. Vat. Heins. 2. Zwicc. Beroll. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. Lips. ap. Heyn. cum aliis *te per*; Broukh. 1. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. *tua per*; cod. Lips. *Par. Beroll. 1. 3.* plerique Statiani, Witt. 2. Broukh. 2. Dat. Angll. 1. 2. 5. ceterique *per te*.—8 Disse-
 nus citat *snos*, nude nescio.—9 *Alme Geni Exc. Pocc. Perr. et Vatt. Heins. 1. 2.* quod, probante Heyn. recepit Bauer. *Alme veni Exc. Lips. Mane Geni Witt. 1. 2. Zwicc. 1. 2.* sex ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. *Par. Laud. Angll. 2. 3. 4. 5.* omnes Beroll. Reg. Corv. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Ald. 2. Gryph. 1573. &c. *Mane veni Berol. 1. a m. sec. Zwic. 1. a marg. Colb. Angl. 1. Thuan. duo Stat. cum Vat. et Marcel. ap. eundem, Bartol. Rom. et Ald. 1.* Addit Heynius, ‘quod in Venetis statim mutatum.’ Fortasse in Venet. 1487. nam in Venett. 1491. 1493. vox desideratur, legiturque simpliciter *Mane cape*. Idem Heyn. in Gryph. 1546. exaratum invenit *Magne Geni*, quam emend. sibi vindicat Scal. eandem Plant. 1603. et seqiores servant. *Mane Geni*, quod interpr. sancte, revocarunt H. Voss. et Bach. Vide Serv. ad Virg. *Æu.* 1. 139. et Varr. de L. L. v. 2. ‘Oscitantia librari-
 orum factum est, ut *Mane* pro adverb. accepto *Geni* in *veni* corrumpetur.’ Bach. *thura* vel *tura* exhibent *Par. Beroll. 2. 4.* ceteri fere omnes, cum edd. ante Heyn. qui *dona* reposnit ex utroque Witt. nno Heins. et duobus Angll. idque testantur etiam Beroll. 1. 3. *vota* in *Exc. Lips. donisque faveto* Dat. et Berol. 3.—10 Muretus primum edidit *ille calet*, quod confirmant *Exc. Pocc.*

NOTÆ

est et fastuosum, si non sæpius etiam iusolens, sive in femina sive in viro, eximie pulchritudinis imperium. Ovid. Fast. 1. ‘Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.’

7 *Dulcissima furta*] Veteres ‘furtum’ dixerunt quicquid clam rapiebatur, aut etiam admittebatur: unde sæpius Poëtis ‘furta’ dicuntur clandestini concubitus, adulteria, oscula,
Delph. et Var. Clas. Tibul.

ceteraque Veneris lenocinia. Tibullus supra 1. 2. 34. ‘Celari vult sua furta Venus.’

8 *Per Geniumque rogo*] Vetus precandi mos per cuiusque Genium, sicut et per rem carissimam. Horat. 1. Epist. 7. ‘Quod te per Genium, dextramque, Deosque Penates Obsecro et obtestor.’

9 *Magne Geni*] Genius dicebatur

Y

Quod si forte alios jam nunc suspirat amores,
 Tunc, precor, infidos, sancte, relinque focos.
 Nec tu sis injusta, Venus; vel serviat æque
 Vincetus uterque tibi, vel mea vincla leva:

Sed si modo forsam alienas a me delicias exoptat; te oro, tum perfidos illius focos desere. Tu vero, o Venus, ne sis mihi iniqua; aut fac ut æqualiter nos ambo tibi addicti fumulemur; aut meas catenas solve. At potius ambo tam forti simul com-

et Perr. Berol. 3. a m. sec. nonnulli ap. Stat. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. et Ask. vulg. valet exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. aliquot Stat. omnes Angll. Beroll. Guelf. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. Scal. e Cuj. dedit colet, quod exhibet Berol. 4. a marg.—11 *Quid? si forte alios jam nunc suspiret amores* cod. Lips. non improbante Huschk. *Qui si....suspiret amores* Voss. 2. vide ad vs. seq. *Quod si omnes alii codd. suspiret* Angll. 1. 5. duo Broukh. Berol. 4. Guelf. 2. Hamb. Bern. Voss. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhag. quod revocarunt H. Voss. et Bach. *suspirat* Beroll. 1. 2. 3. Berol. 4. a m. sec. Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. &c. Cf. i. 4. 15. et i. 6. 35.—12 *Tum* in nonnullis codd. invenisse videtur H. Voss. *Tunc* habent Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 1. 2. 3. 4. Corv. Reg. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Dat. omnes Angll. et Stat. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. aliæ ante Broukh. qui *Tu* ex Vat. Heins. 1. recepit, eumque secuti recentiores; hoc habent etiam Berol. 4. et quinque ap. H. Voss. Heynius comparat similem versum II. 3. 64. Sed vide ad III. 6. 6. et 62. 'Tamen legendum est *Tunc*, teste Propert. II. 13. 15. 'Quæ si forte bonas ad pacem verterit aures, Possum inimicitias tunc ego ferre Jovis.' Hic incidimus in eandem scripturæ varietatem, atque illic; nam etiam apud Propertium complures libri ab initio hexametri habent, 'Quod si.' Hoc convenit lectioni receptæ ap. Tibullum, illud lectioni cod. Voss. 2. *Huschk.* Vide ad vs. antecedentem. Ed. pr. maj. *sacte relinque*, i. e. (*sacte relinque*) *sancte relinque*.—13 *Nec sis nunc* Cod. Lips. Broukh. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. et Stat. *Vel tu sis* Colb. *Nec sis injusta* unus Bronkh. et Voss. 1. *Nec tu sis* Sfort. ap. Stat. duo ejusdem, Reg. Guelf. 2. 3. omnes Beroll. Par. ed. pr. min. Bartol. et Rom. quam veram lect. revocavit Scal.—

NOTE

a Priscis Deus naturalis, et qui omnium rerum gignendarum vim haberet; seu Deus naturalis uniuscujusque loci, vel rei, vel hominis. De Genio hominis sic Censorinus: 'Genius ita nobis assiduus observator est appositus, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum vitæ diem comitetur.' Veteres autem unicuique hominum duos Genios attribuebant, alterum bonum, alterum malum; non aliter atque Christiani asserunt unum-

quemque suum 'Angelum Custodem' habere, et contra malum Angelum insidiatorem. De his vide Servium in illud Virgilii *Æn.* vi. 'Quisque suos patimur Manes.'

12 *Infidos relinque focos*] Cerinthis nempe fallacis, qui detinetur alterius amoribus.

13 *Nec tu sis injusta, Venus*] Dicitur injusta Venus, cum alter amantium est mentis impos præ nimio amoris æstu, alter vero prorsus a cura solutus.

Sed potius valida teneamur uterque catena, 15
 Nulla queat posthac quam soluisse dies.
 Optat idem juvenis, quod nos, sed tectius optat;
 Nam pudet hæc illum dicere verba palam.
 At tu, Natalis, quoniam Deus omnia sentis,
 Annue; quid refert, clamne palamne roget? 20

stringamur vinculo, ut nulla dies nos deinceps possit disjungere. Hoc ipsum expetit adolescens, quod ego; at securius expetit. Ipse enim erubescit istud aperte profiteri. Sed tu, o Dive Natalis, quandoquidem cuncta cognoscis, votis annue. Quid enim interest an te furtim an aperte oret?

16 'Hunc versum in archetypo exaratum fuisse suspicor ita: *Nulla queat posthac q̄ soluisse dies*; vel q, omissa lineola. Quod sumentes pro que librarii, fulcrum assumerunt alii aliud. Cod. Par. *exsoluisse*; Land. (Reg. cum duobus Angl.) et Voss. 3. *diasoluisse*; tres Stat. cum aliis (Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. Angl. 5. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Broukh. Vulp.) *non soluisse*. Utramque hanc lectionem in unam confudit librarius cod. Lips. *Nulla queat post hac nosq̄ soluisse dies*. Voss. 1. *quæ*; Voss. 4. *qua*; Colb. Ask. Monac. Rom. et Aldd. *quam*. Hæc una est verissima lectio.' *Huschck*. Hanc lect. exhibent etiam Guelf. 3. Goth. ed. Bartol. a. 1472. Mur. Plant. et Passer. Heynius revocavit.—17 Muretus primus edidit *tectius*: Scal. vero omnium fere codd. et edd. vet. lectionem *tutius* prætulit, consentientibus, qui postea exorti sunt, editoribus. Tandem Bronkh. e sex codd. scil. Exc. Pocc. Perr. et Lips. lib. Matt. Vatt. et Heins. 1. 2. quibus accedit Voss. 4. revocavit *tectius*: Par. *tucius*.—18 *Ac pudet* Exc. Perr. *Non pudet* Voss. 3. *hic illum* cod. Lips. Par. Voss. 1. et Goth. 'Nihil sanius hoc versu, qui mere est Tibullianus. Vide i. 9. 46.' *Huschck*.—19 Heynius interpungere malit, *At tu, Natalis, quoniam, Deus, omnia sentis*; ut sit, *At tn, Natalis Deus, &c.* Cod. Lips. *Deus quoniam omnia sentit*: fuerunt igitur, qui legerent, *At tu, Natalis, quoniam Deus omnia sentit*.—20 Berol. 1. *referat*. Lectio *clamne pa-*

NOTÆ

19 *Natalis Deus*] Genius et *Natalis Deus* apud Antiquos idem prorsus erat, qui et *Deus* etiam naturæ dicebatur. Colebatur autem et celebrabatur *Natalis Deus*, seu *Genius*, a quolibet viro, die suo natali, non a feminis: ut manifestum fit ex illo Persii testimonio Sat. II. 'Funde merum Genio.' Viri namque tantummodo *Genium* habere censebantur, non *fæminæ*, quæ loco *Genii Junonem* suam colebant, quæ etiam '*Juno Natalis*' dicebatur, ut ex nostro patet Tibullo Elég. proxime sequenti: '*Natalis Juno sanctos cape thuris acervos.*' *Genius* igitur proprie erat vi-

rorum, sicut *Juno fæminarum*. Unde quemadmodum tot erant *Genii*, quot viri; ita tot etiam colebant *Junones*, quot erant mulieres, et sicut servi per '*Heri Genium*,' sic etiam ancillæ per '*Dominæ Junonem*' jurare solebant. De *Genio* Horat. II. Epist. 2. 187. 'Scit *Genius*, natale comes qui temperat astrum, Naturæ *Deus* humanæ, mortalis in unum Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.'

20 *Clamne palamne roget*] Interior enim sensus, desiderium, et voluntas pro verbis, seu verborum vim habet.

clamre late dominatur in libris scriptis et editis ante Mar. *clamne palamne* Angl. 1. Bern. duo Broukh. Ask. Goth. cod. Lips. cum edd. Palmanni, Gryph. 1575. Dons. 1592. Passer. Broukh. Vulp. H. Voss. Wund. Bauer. et Bach. *clamne palamne* Monac. et ed. Venet. 1750. Obvium est unde error; *re* et *ne* vix distinguuntur in codd. Hinc confunduntur 'bellive' et 'belline' ap. Virg. *Æn.* xi. 120. sic 'matremne' et 'matremve' ap. Corn. Nep. xi. 3. Cf. Vulgatam *clamre palamre* acriter defendit Schelle ad Hor. Art. Poët. p. 108. seq. his quidem verbis: '*ne* paragogicum rem non nisi querendo dubitandoque in medium profert, proponit, movet; *ve* disjungendo continuat. Hinc intelligitur, quare *ne* proprie primo loco veniat, secundo vero reliquisque *ve* substitui possit pro '*an*.' Sequitur, quod exemplo Hor. Art. Poët. vs. 380. comprobatur vidimus atque sexcenties in poetis occurrit *re*, quod disjungendo valet, duplici modo poni posse; *ne* vero non item.' Quod hic disputavit V. D. inquit Bach, contra Bentl. ad Hor. i. Sat. 2. 63. id pluribus veterum scriptorum testimoniis refutari puto. Prætermisissis iis locis, ubi lectio non certa satis habetur, afferamus Hor. Art. Poët. 117. 'Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:' intellige 'intererit multum.' Virg. *Æn.* v. 95. 'Incertus, Geniumne loci, Famulumne parentis Esse putet.' Ovid. Met. xii. 912. 'monstrumne Deusne Ille sit, ignorans.' Cæsar. B. G. vii. 14. 'Neque interesse, ipsoque interficiant impedimentis exuant.' His fere exemplis probari potest, *ne...ne* pro '*utrum...an*' optimis quibusque scriptoribus frequentatum esse.

CARMEN VI.

NATALIS JUNO, sanctos cape thuris honores,
Quos tibi dat tenera docta puella manu.

O Juno Natalitia, suscipe devotam tibi thuris congeriem, quam tibi perita virgo

Witt. 1. hæc præmittit, *Epistola: Poëta ad Junonem loquitur*: cod. Lips. *Ad Junonem commendatio puellæ feliciter incipit*; et sic in Broukh. 1. 2. 3. nisi quod desunt verba *feliciter incipit* in his tribus: Ed. pr. maj. et Venet. 2. *Junoni puellam commendat*: Ed. pr. min. *Ad Junonem oratio*. Margo Rheg. ap. Muschk. 'Est *ἡγοῦσα* alterius. Loquitur non Cherinthus, sed aliquis tertius: est Lena aut Anus.' Bona verba, quæso, eruditissime Barthi!—*1 Natali Rom. vicis Berol. 2. et turis in marg. honores testantur Broukh. 1.*

NOTÆ

1 *Natalis Juno*] Hoc Elegidio continentur votum et preces ad Junonem pro Sulpicia, quæ diem suum natalem celebratura, ut rem divinam Junoni faceret sese comisit eleganter: rogaturque Dea, ut sacrificiis sibi oblati adesse velit, Sulpiciam amoribus fortunatam votorumque compotem efficiat, ut Cerinthi nempe formosissimi adolescentis connubio frui possit.

Hinc constat quod superiori Elegia observavimus, Genium marium, Junonem fœminarum Deam fuisse natalem.

2 *Docta puella*] Quia nimirum aut literis imbuta, aut rerum non ignara, sed prudens; aut denique quia recte novit quomodo Junoni sacrum sit faciendum, diesque natalis celebrandus.

Tota tibi est hodie; tibi se lætissima comsit,

Staret ut ante tuos conspicienda focos.

Illa quidem ornandi causas tibi, Diva, relegat;

5

Est tamen, occulte cui placuisse velit.

At tu, sancta, fave, ne nox divellat amantes;

Sed juveni, quæso, mutua vincla para.

niceis manibus offert. Omnis est tua hodierna die; tui causa sese summa animi alacritate exornavit, quo spectanda coram tuis altaribus appareret. O Diva, ipsa profecto tibi attribuit ornatus sui causas, sed nihilominus est etiam aliquis, cui clam placere cupiat. Sed tu, o Diva, adsis, ut nullus amantes distrahat. At

Dat. Ask. Voss. 3. Goth. et Beroll. 1. 2. sed in marg. Berol. 2. a m. recent. *acertos*, quod exhibent omnes edd. vett. et ceteri ubique codd. *honores* primus edidit Passer. postea repositum est satis illustratum a Broukh. Sic supra i. 7. 53. Vide Passer. ad Propert. iv. 6. 5. Heinsius cum Herald. ad Arnob. ii. p. 126. malebat *acerras*.—3 *Lota* emendarunt Canterus, Demsterus, Fruerius, Heinsius, eamque emend. commendat Barth. ad marg. Rheg. *Tota tua est Guyetus*, Livin. et Ayrman. improbante Huschk. *ter se* Guarn. et Par.—4 Berol. 1. *suos* a m. pr.—5 Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. ejusdem, Dat. Scal. rec. Angl. 4. omnes Beroll. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Ald. 2. *orandi*; Par. *oranda causas*; cod. Lips. *Illa tibi oranti casus tibi*: lectionem nostram testantur Laud. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1487. *casus* etiam in Broukh. 1. *dura* pro *Diva* Angl. 1.—6 Venet. 1500. *qui placuisse*.—7 In libris compluribus est, *ne nos*, ut in Colot. cod. Lips. Corv. Par. Beroll. 2. 4. Berol. 1. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 2. 5. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Aldd. *ne nox* duo Stat. Vat. Heins. 1. Exc. Pocc. et Perr. Guelf. 2. Guelf. 3. a m. sec. marg. Rheg. ap. Huschk. cum ed. Antw. 1569. et Gryph. 1573. *ne quis* quid in marg. ejusdem Gryph. *ne quis* Beroll. 3. 4. a m. sec. cum ed. Plant. 1603. Douis. et Scal. ‘melius legeretur *ne quis*; nam rogat Junonem, ut conservet amorem mutuum inter Sulpiciam et Cerinthum.’ *Synclit. neve* id Beroll. 1. 3. Reg. Guelf. 1. 4. Voss. 3. 4. Witt. 2. Vat. Ursini, Angl. 3. 4. Colot. Dat. Rom. Brix. Venet. 1487. 1491. 1493. *ne quid* Exc. Colot. quod primus in contextum intulit H. Voss. eumque secuti sunt Bauer. Wund. et Bach; *ne quis* Guelf. 2. pro v. l. Lachman. ad Propert. i. (9. 19.) 8. 45. emendat, *ne fors*: Huschk. conj. *ne lex*, cf. Propert. ii. 7. 3. vel *ne rus*, cf. Tibull. iv. 8. Adhuc indicanda est lectio, in nullo dum alio reperta libro, in solo servata cod. Lips. *At tu sancte fave me nos develet amantes*: memorabilis lect. est *develet*, quod verbum, nisi fallor, nusquam legitur, nisi ap. Ovid.

NOTE

6 *Ornandi causas relegat*] Aasserit nempe eam ob causam sese tam eleganter comsisse, ut rem tibi divinam faceret, quamvis sub illo prætextu juveni Cerintho placere probarique vel maxime cupiat.

7 *At tu, sancta, fave*] Invocatio rite et ex dignitate concepta; nuptiis enim contrahendis præesse Juno cre-

debatur apud Antiquos.

8 *Mutua vincla para*] Conjugii, nempe, nuptiarumque constantem nexum; quod quidem beneficium recte Junonem rogat, ntpote quæ præest conjugiiis: unde Græcis ‘*Γαμέλια*’ dicitur, a vocabulo Græco γάμος, Latine nuptiæ, seu conjugium.

Sic bene compones: non ulli est ille puellæ
 Servire, aut cuiquam dignior illa viro.
 Nec possit cupidos vigilans deprendere custos,
 Fallendique vias mille ministret Amor.
 Annue, purpureaque veni perlucida palla.
 Ter tibi fit libo, ter, Dea casta, mero.

10

pares catenas, oro, adolescenti injice. Ita eos recte conjunges. Nulli fœminæ iste, nec ulli juveni ista magis meretur obsequi. Fac, ut nequeat amantes vigil explorator deprehendere, sed ut mille decipiendi modos suggerat ipsis Amor. Annue, et adsis fulgens veste tua coccinea. O Diva pudica, ter tibi sacrum fit libo, et ter

Met. vi. 604.—8 *Et juveni* malit Heyn.—9 Voss. 3. et Zwic. 1. Si: Hamb. et Angl. 2. *componas*: H. Voss. de conj. edidit, ut *nulli est ille*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. et Perr. Cuj. Scal. rec. Angl. 1. omnes Beroll. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. et Venet. 2. exhibent *ullæ non*; Rhag. *ulle non*; Laud. et Angl. 2. *velle non*; Vat. Ursini, Colb. Guelf. 4. Bartol. Rom. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. et Mur. *ulli non*; Corv. cum aliis *nulle*, vel *nullæ*, quod Scal. reposuit. 'Vossius in extrema vocis *ulla* litera reperisse visus ē, pro *est*, hoc inde reposuit, quod mihi potius huc transferendum videbatur e Pentametro, quem Par. ita exhibet: *Servire, aut cuidam dignior illa viro est*. Quo loco est habent duo etiam libri Broukhusii, (Colb. et Broukh. 2.) satis incommode. At percommode illud verbum locum suum tuebitur in Hexametro, ubi legeris, quod ipsi in mentem venit Vossio, *non ulli est ille puellæ*. Hoc vellem in contextum intulisset vir eruditissimus... Jam *ἔκτορον* aliquid inest in structura *ulli non pro non ulli*. Cedo unum e sexcentis locis v. c. Catulli, Horatii, Virgilii, Propertii, quo scribatur *ullus non pro non ullus*, vel *ullus haud pro haud ullus*, et statim ego Tibullum *ulli non* scripsisse profitebor. Nunc nec apud illos, nec apud hunc invenies vel hanc vel similem structuram. Nam quod supra legitur iv. 1. 164. *Ulla nec*, librariis debetur Gnyeto similibus. Quæ cum ita sint, non dubitavi lectionem, a Vossio rejectam in commentarium, evehere in contextum.' Huschk.—10 *Serviat* Exc. Perr. *cuidam* Beroll. 1. 2. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. et Angl. 1. *quidam* Berol. 3. Vide ad versum præcedentem.—11 *Nec possit* malit Heyn. *vigilax* edidit Broukh. sine ulla librorum auctoritate, quod nunc exhibet Voss. 3. *vigilans cupidos* Voss. 5. *deprehendere* Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhag.—12 Berol. 4. et Venett. *minister*.—13 Berol. 3. et Par. *purpurea veni*; Hamb. *juveni pellucida gemma*; Angl. 2. *præluclida*. Cf. Ovid. Met. iv. 313. Senec. Controv. ii. 15. et Sapph. ap. J. Poll. x. 124. *πῶρην δὲ φασί*, κ. τ. λ.—14 *Ter tibi fit liba* Berol. 2. *sic pro fit* Berol. 4. nnn Broukh. Laud. tres ap. Stat. Angl. 1. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhag. *sit* cod. Lips. alter Broukh. unus Stat. Scal. rec. ed. pr. min. Bartol. Aldd. Stat. et Mur. *fit* testantur Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. Exc. Pocc. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. &c. Margo Rhag. ap. Huschk. 'Hic versus mendosus est. Cur castam vocat Deam, quam non castas res rogat?' Non-

NOTÆ

14 *Ter tibi fit libo*] 'Facere' dicebant Veteres, pro, 'rem divinam,' seu 'sacrum facere,' vel 'sacris operari:' unde *fit libo*, id est, 'sacrum fit libo.' Liba vero in sacrificiis

adhiberi solita fuisse jam dictum est supra. Vide etiam Ovid. Fast. iv. 'Quæ precor eveniant, et nos faciamus ad annum Pastorum Dominæ grandia liba Pali.'

Præcipit en natæ mater studiosa, quod optet; 15
 Illa aliud tacita clam sibi mente rogat.
 Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ;
 Nec, liceat quamvis, sana fuisse velit.
 Sit juveni grata; ac veniet cum proximus annus,
 Hic idem votis jam vetus adsit amor. 20

vino. *Sedula etiam parens filiae præscribit, quod expetat; sed aliud secum nunc intimo animo a te sibi precatur. Ipsa ardet eodem modo, quo rapidi ignes aras inflammant, neque tamen cuperet sanari, quanquam posset. Fac ut adolescenti placeat, et ut quando sequens annus aderit, is eorum ipse amor votis jam antiquus sit.*

*****

dum oblitus est Lenam. Vide supra ad Inscriptionem.—15 *Præcipit* et omnes Beroll. Par. Reg. Corv. omnes Guelff. cod. Lips. alii, cum edd. vett. *en* reposnit Broukh. quod nunc exhibent Ask. et Berol. 4. a m. sec. *at* Guelf. 2. pro v. 1. *ait* Voss. 3. *ut* pro 'ntut' conj. Heyn. subjoining, 'de quo usu cf. Gronov. Obs. III. 6. sed alterum longe præstat.' *Præcipiat* margo Rheg. ap. Huschk. Porro Par. cod. Lips. Beroll. 3. a marg. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Scal. 1. &c. *quod optat*; duo Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Mur. Scal. 2. et Cant. *quod optet*; Angl. 1. *quid optat*; Exc. Lips. Ask. Monac. Hamb. et Dat. *quid optet*. Ayрман. in Vita Tibulli § 76. ita legendum esse putat, *Præcinat et gnata mater studiosa quod optat*.—16 Ex Heinsii emend. *clam sibi* reposnit Broukh. quam nunc confirmant Ask. et Voss. 4. *jam sibi* exhibent Guelf. 2. duo Stat. Exc. Pocr. Perr. et Colot. Vatt. Heins. 1. 2. Berol. 4. Berol. 1. a m. sec. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *jam sua* Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Reg. Cuj. Guelff. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. Scal. rec. Dat. omnes Angll. ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. quod receperat Scal.—17 *Uritur, ut celebres* Berol. 2. et a marg. *celeris*.—19 *Sic juveni* Guelff. 1. 4. Beroll. 1. 2. 4. Berol. 3. a m. sec. unus Broukh. Statiani, cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. in Par. deest vox *juveni* legiturque, *Sic grata veniet*; Dat. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Angll. 1. 2. 5. Berol. 3. ed. pr. min. et Bartol. *Si juveni*; Broukh. 1. Angll. 3. 4. Exc. Lips. aliis, cum Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Sit juveni. Sic et Sit* sæpe permutantur. *Hic juveni* Colb. *grata est veniet* Guelf. 3. Florent. ap. Stat. ed. pr. min. et Bartol. *grata veniet* ut in Par. sic etiam in cod. Lips. Reg. Corv. nonnullis Stat. et Scal. Guelf. 2. et Rheg. *grata adveniet* Angl. 5. Guelff. 1. 4. Guelf. 2. pro v. 1. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. *grata eveniet* ed. pr. maj. et Vicent. *grata ac veniet* Exc. Lips. *Sic juveni gratum, veniet...jam vetus ut sit amor* conj. Stat. 'Mihi probabile fit, superiora duo disticha sedem suam mutasse; præcesserat *Uritur...tum Præcipit...rogat*. Nunc subjiciuntur ipsæ præces puellæ: hoc optat, *ut sit juveni grata, ac, veniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus adsit amor*. Ita omnia sunt expedita, nec lepore carent.' Heyn. Prof. Herel suspicabatur in lect. *Sit juveni grata est*, latere veram lect. *Sternuit illa: ratum est*; quod petitus a superstitione satis nota. 'Mihi nec formula *Sit juveni grata* probatur, nec interposita copula *ac*. Langnent omnia. Erigamus sententiam et legamus:

NOTÆ

18 *Sana fuisse velit*] Id est, sine amore; qui namque amoribus corripuntur, insani efficiuntur. Hinc Pro-

pert. II. 12. 3. 'Is primum vidit sine sensu vivere amantes, Et levibus curis magna perire bona.'

Sic iureni placeat : veniet cum proximus annus, Hic idem votis, &c. vel, Hic idem ut votis. Hoc certe magis placebit, quam, quod ex emend. Heinsii reposuerunt Broukh. Vulp. et Heyn. *Sic iureni gratia....votis.* Fieri potuit, ut aliquis verbo placeat ascriberet *grata sit*, cuius generis glossas sæpe ascriptas videmus. De verbo 'placere' vide Carm. XIII. 3. Supra I. 10. 29. similiter: 'Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis.' *Huschk.*—20 *Huc* cod. Lips. esset pro *adit* Par. Hamb. Scal. rec. et Berol. 2.

CARMEN VII.

TANDEM venit Amor, qualem texisse pudore,
 Quam nudasse alicui, sit mihi fama minor:
 Exorata meis illum Cytherea Camœnis
 Attulit, in nostrum deposuitque sinum.

Tandem aliquando is affuit Amor, quem pudori etiam ipsi potius occultasse mihi sit gloria, quam cuiquam indicasse. Hunc Cytherea meis Camœnis propitia in

Inscriptio in Witt. 1. hæc est, *Epistola: Gratulatio ad Venerem*: Ed. pr. maj. et Vicent. *Gratulatio ad Venerem*: cod. Lips. et Rheg. *Gratulatio ad Venerem de amoris obtentu*; sic Broukh. 2. 3. et Venet. 2. qui tamen subiungunt, et loquitur Sulpitia: Broukh. 1. *Gratulatio ad Venerem de amoris obtemperazione*: Stat. et Palatt. *Ad Venerem.* Ab hoc Carmine usque ad versum 12. Carm. XIII. rursus nos destituit ed. pr. min. Barthius ascripsit Rheg. ap. *Huschk.* 'Hoc epigramma respondet illi quod x. est.' Quo numero ille signavit Carm. xi.—1 Cod. Lips. Berol. 1. omnes Angl. Reg. Corv. Guelf. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Brix. Rheg. Vicent. &c. *pudori*; Par. duo Stat. Broukh. 2. 3. Exc. Lips. Dat. Vat. Heins. Scal. rec. Berol. 2. 3. 4. Venet. 1520. Dous. et Passer. *pudore*, quod revocavit Broukh.—2 *Aut* Colb. *Et* Reg. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Dat. et Angl. 3. 4. *At* Scal. rec. *Ac* conj. Heyn. *Quem* Hamb. *Quam* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. omnes Guelf. et Broukh. 1. 2. 3. cum omnibus edd. vett. sine exceptione. Pro *minor* quod exhibent A^{sk}. Exc. Colot. et Berol. 4. a m. sec. *prior* habet Exc. Lips. *maior* unus Broukh. reliqui libri *magis*: Heyn. legeret, *Quam nudasse palam*; vel, *Quam nudasse alicui, sit mihi cura minor.*—3 Omnes codd. et edd. vett. habent *camenis*, vel *camænis*, vel *camænîs*. 'Quis locus illis hic esset, miror neminem dubitasse. Cytherea non carminibus, sed precibus ac votis exorari debuit. Et poterat proprie loqui puella: *Exorata meis illum Cythereia votis.*' Heyn. Sed

NOTÆ

1 *Tandem venit Amor, &c.*] Votorum tandem Sulpicia compos exultat, libensque delicias suas amoribus posita palam prædicat.

3 *Cytherea Camœnis*] Peculiare Veneris cognomentum ab Insula Cytheris ipsi dedicata impositum. Virg. *Æn.* I. 'Parce metu, Cytherea, ma-

nent immota tuorum Fata tibi.' Camœnæ sunt Musæ sic a cantus amœnitate dictæ, ut quidam volunt. Varro tamen auctor est easdem Antiquis Carmenas, et Casimœnas, quæ postea abjecto *r* et *s* sunt appellatæ. 'Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.'

Exsolvit promissa Venus; mea gaudia narret, 5
 Dicetur si quis non habuisse suam.
 Non ego signatis quicquam mandare tabellis,
 Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim:
 Sed peccasse juvat; vultus componere famæ
 Tædet; cum digno digna fuisse ferar. 10

nostrum gremium adduxit, et effudit. Promissiones suas implevit Venus. Si vero aliquis caruisse dicetur suis deliciis, meas ipse prædicet. Nolim autem ego pugillaribus obsignatis aliquid committere, ne quispiam hoc legat, priusquam meus sit intus et familiaris. At peccavisse placet, faciemque rumori accommodare piget, cum digno digna dicar fuisse.

vide Sapph. εἰς Ἀρροδῆρην, Anacr. Od. ix. et Bion. Fragm. x. Μολὼς Ἐπὶ καλλοῖ, Μοῖσας τὸν Ἐπὶ καλλοῖ. Berol. 4. a m. sec. exhibet *querelis*, quod exaratum est etiam in marg. Scal. 1. penes Editorem.—6 In Cuj. et Guelf. 2. legitur *sua*: supplet Heynius 'gaudia.' atqui *sua* est pro (*suā*) *suam*: Berol. 4. *suam* a manu secunda. Barthius legi jussit *salem*.—7 Vat. Heins. 1. *mandabo*: Angl. 1. *tabellæ*.—8 *Me legat id venio* Berol. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. Dat. Angl. 2. Par. *Me legat advenio* quatuor Stat. unus Broukh. Angl. 1. Venet. 2. et Rhag. *Me legat id nemo* cod. Lips. Reg. Berol. 1. a m. pr. Witt. 1. 2. duo Broukh. Land. Angl. 4. et Bartol. *Me legat ut nemo* Voss. 4. Colb. Thuan. tres alii ap. Heins. et Rom. quod cum H. Voss. et Wund. reposuit Bach, 'Grammatica ratione exigente;' Broukh. notavit, 'Me ut legat id nemo Exc. Perr.' falso: Exc. Perr. *Me legat ut nemo* habent; *Nec legat ut nemo* Berol. 4. a marg. *Nec me legat advenio* Berol. 4. a m. pr. *Nec legat id nemo* Sfort. ap. Stat. *Ne legat ut nemo* solus Grasserns in ed. 1607. quæ lect. in nullo alio libro, neque scripto neque edito, reperitur. *Ne legat id nemo* clare legitur in Venet. 2. Vicent. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Mnr. Stat. Scal. Dons. 1592. Plant. 1560. 1569. et Gryph. 1561. 1573. Barthius ad oram Rhag. locum ita constituēbat, *Non ego signatis quicquam mandare tabellis? Me legat advenio quam meus ante velim.* Pro ante Angl. 3. exhibet *enē*; Bauer. Heynio suadente, *quam meus ille* edidit.—9 Sic ex Heinsii emendatione reposuit Broukh. quod nunc præstant Voss. 1. 2. Sed testantur omnes alii codd. et edd. vett. Vide III. 6. 41. Reg. habet *cultus*; cod. Lips. *justus*.—10 Berol. 2. Goth. unus Broukh. et Voss. 4. *digna puella*.

NOTÆ

8 *Ne legat id nemo*] Dux negationes pro una: id est, ne legat id aliquis. Propert. II. 19. 32. 'Absentis nemo non nocuisse velit.'

9 *Sed peccasse juvat*] Sed cur, inquit, tantopere dissimulare et occultare laborem, quod gloriæ et laudi mihi potius apud omnes fore confidam?

10 *Cum digno digna fuisse ferar*] Quod sibi deliciis cum Cerintho tandem froi contigerit, nihil apud populum Romanum opus esse dissimulatione gloriatur Sulpicia; quandoquidem tam digno auctore facinus admissum non veniam modo, sed et gloriam mereatur.

CARMEN VIII.

INVISUS natalis adest, qui rure molesto,

Et sine Cerintho tristis agendus erit.

Dulcius urbe quid est? an villa sit apta puellæ?

Atque Reatino frigidus annus agro?

Dies ille natalis mihi molestus advenit, qui in villa odiosa, et absque Cerintho mortuus erit traducendus. Quid vero urbe jucundius est? Estne autem virginibus conveniens rus, et tempestas gelida in prædio Eretino? Nunc in urbe morare, o

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: Conquestio ad Messallam*: cod. Lips. *Ad Messalam de absentia Cherinti incipit feliciter*: Venet. 2. *Ad Messallam: de absentia Cherinthi*: Broukh. 2. 3. *Sulpitia Messalæ*: Broukh. 1. et Stat. *Ad Messallam*: Ed. pr. maj. *Ad Messalam*. Bene Wund. 'Dicit puella, invisum sibi esse natalem suum, si rure et sine Cerintho celebrandas sit, rogatque Messalam, qui eo abducturus erat Sulpiciam, ut jam quidem itinere desistat.' Vide Carm. ix. Vossius alienam fabulam intulit.—1 Reg. *quid rure*: cod. Lips. et Voss. 1. *modesto*.—3 Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Ald. 2. &c. usque ad Broukh. *puellis*; cod. Lips. Par. Guelf. Beroll. 2. 4. Berol. 1. a m. sec. Broukh. 1. 2. 3. quatuor Stat. Cuj. Angl. 1. 5. Reg. Corv. sex ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. ap. Heyn. Vicent. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. tenentur *puellæ*. Ceterum Heins. ad marg. ed. Doua. suspicatur Tibullum scrip-
visse *sat*, non *sit*.—4 *Atque Aretino* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. a m. sec. Witt. 2. Broukh. 1. 2. Angl. 1. 2. ed. pr. maj. Bartol. Antw. 1569. et Gryph. 1573. *Arretino* habent Broukh. 3. Angl. 3. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Eretino* Guelf. 1. 4. Exc. Pocc. et Perr. Beroll. 3. et 4. a m. sec. Rom. Brix. Venet. 1487. 1491. 1493. et Gryph. ap. Heyn. ut emendavit Cyllenius in Comment. an. 1487. sic scribens: 'Emendo textum *Eretino*. Est enim Eretium oppidum non longe a Nomento, Albulas prospectans gelidissimas. Nam non convenit, ut ex urbe puella Arretium commigraret.' 'Bona observatio,'

NOTÆ

1 *Invisus natalis adest*] Ad Messalam Sulpicia conqueritur dolens natalem advenisse diem, quem sit ruri sine dilecto sibi Cerintho celebratura. Sulpiciam amavit Messala, eaque est, ut volunt multi, quam anis Carminibus celebravit; de qua Virgilius in prolusionibus ad ipsum Messalam scribens ait: 'Certatim ornabant omnes heroida Divæ, Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto Scriptore puellam!' Sulpiciam igitur Messala rus ad celebrandum natalem suum in agro Eretino invitaverat. Sulpiciam vero piget illuc ire, quod relinquendus esset

Romæ Cerinthus, sine quo omnes epulas tristes et injucundas, et quodcumque solenne festum nefastum putaret.

4 *Reatino* [*Eretino*] *frigidus annus agro*] Legunt nonnulli, *Aretino*, intelligentes civitatem Hetruriæ, vulgo nunc *Arezzo* dictam. Sed Aretinum videtur ab urbe remotius nimisque distans, quam ut illuc puella animi causa invitaretur; unde longe melius locus hic intelligitur de agro *Eretino*, Romæ magis vicino. Eretum autem, seu Eretium, oppidum est Sabinorum non procul a Tibéri, unde 'ager Eretinus' totus ille tractus est appellatus.

Jam, nimum Messala mei studiose, quiescas, 5
 Non tempestivæ sæpe propinque viæ.
 Hic animum sensusque meos abducta relinquo,
 Arbitrio quoniam non sinis esse meo.

Messala de me nimis solícite, et itineri incommodo frequenter accincte. Ibi mentem et meos sensus alio avecta derelinquo, quandoquidem non mihi permittis esse mei juris, et ubi lubet.

inquit Huschk. 'nec tamen inde efficitur, veram esse emendationem Eretino. Eadem enim probabilitate ex Aretino, transponendis literis, formari poterat Reatino. Sic versus fit rotundior. Et hoc fortasse scripsit auctor, designans Velinum. Sed dno Anglicani et Ed. Brix. 1486. habent *annus*, quod post Scaligerum aliosque edd. admisit Broukhusius. Hæc lectio omnes numeros explet. Non igitur curamus scripturam Thuan. *Arnus*, profectam ex interpolatione librarii, qui *Aretino* legebat.' Huschk. *Reatino* et *Aretino* confunduntur etiam in codd. Varr. de R. R. 1. 7. 7. et Sallust. Catil. c. 36. ubi vide Cortium. Cf. Sueton. Vespas. c. 24. Pro *annus* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Beroll. 1. 2. Par. ed. pr. min. Bartol. Venett. Aldd. &c. exhibent *annis*. Qui *Arnus* legunt, defendunt e Strab. v. p. 10. 'Ο *Ἀρνος ποταμὸς ἐξ Ἀρρηρίου φέρεται*, et Cluv. Ital. p. 461.—5 Hæc optime cum superioribus cohererent, ut prorsus abjiciendum sit commentum librarii, novi Carminis initium hic constituentis in Reg. cum titulo: *Questio ad Messalam*. Duo Heins. Vatt. 1. 2. *Jam minimum*: Bern. *veni pro mei*.—6 *Non tempestive* Par. et Vindob. *Hæc tempestivæ* Colb. *Nec unus* Broukh. *Neu Berol.* 2. *Nam tempestive* cod. Lips. 'Pendet sententia a verbis *sæpe propinque*, (ed. Lips. ap. Heyn. *propinquo*) in quibus mendum latere suspicor: nisi forte hæc locutio defendi possit exemplo Lucani vi. 1. 'Postquam castra duces, pugnae jam mente propinqui'.... ubi Bentleius legit 'propinquis Imponere jugis' bopo sensu, ait Cortius, non vero. Cui assentior propter Tibullum. Sed in adverbio *sæpe* adhuc hæreo. Etiam postremam vocem suspectam reddiderunt librarii; nam Vat. Statii *tuæ* habet pro *viæ*; unde ille corregebat *fugæ*; cod. Lips. disertis literis *die*; quod notandum, non imitandum.' Huschk. 'Saltem,' inquit Heyn. 'erat refingendum: *Non tempestiva sæpe propinque via*, h. e. itinere intempestive suscepto, sæpe præter spem votumque ades. Verum et sic *propinque* friget. Si saltem esset *moleste*.' Heyn. Idem Heyninus conj. *Non tempestive sæpe propinqua tuæ*; et postea, *quiescas Non tempestivam sic proferare viam*. At Ayrman. in Vita Tibulli §. 82. scribendum putabat, *Non tempestiva sinque propinqua viæ*.—7 His Broukh. 1. unus Stat. Angl. 1. et cod. Lips. *reliqui* Angl. 1.—8 *Arbitrio quamvis non sinis esse meo* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Gneiff. Angll. Broukh. alii, cum edd. vett. *Arbitrii...mei* Vat. Ursini; *quamvis* Florent. ap. Stat. Exc. Lips. Pocc. et Broukh. cum duobus Italicis et Voss. 1. 2. Statius formabat, *Arbitrio quam vis non sinis esse meo*. 'Ita tamen ille hæc interpretatur, ut suo maluisse videatur: quam, inquit, vis suo vivere arbitrato non sinis, alioque adducit. Posteriores Edd. *quamvis* retinuerunt, intercedente Heinsio, qui correxit, *Arbitrii quam vis non sinis*

NOTÆ

6 *Non tempestivæ propinque viæ*] Hoc est, qui sæpe te accingis itineri incommodo, ingrato, et intempestivo. Erat enim forsitan tempus asperissimum, et, quod caput rei est, injucundum maxime urbem deserere, Cerinthum-

que relinquere dilectissimum, ut in villam commearet.

7 *Hic animum sensusque relinquo*] Quanquam rus abducor, Romæ tamen, ubi Cerinthum deserere cogor, animum sensusque meos relinquo.

esse sui; et Broukhusio, qui edidit: *Arbitrii quoniam non sinis esse mei*. Hoc admiserunt Vulp. Heyn. alii. Jam sive hos sequaris, sive cum Vossio legas *non licet*, quod nullus liber hoc loco habet, cadit in hunc versum, quod Wund. scribit, 'Quomodo quæso hæc ultima cum antecedentibus coheret? Dubitanter dico, sed verum fortasse est *sinit*, hoc sensu: Quoniam Cerinthus me non sinit esse arbitrii mei, h. e. quoniam ita teneor cogitatione Cerinthi, ut mei non sim arbitrii.' Sed hic errare videtur. Illud vere mihi videor affirmare, Tibullum non scripsisse *Arbitrii*, siquidem hoc unicum foret in his Carminibus exemplum duplicis i in Genitivo substantivi exeuntis in *-iam* vel *-ius*. Vide Carm. x. 4.' Huschk. Heyn. conj. *Arbitrii quum me*, aut *Arbitrii quin tu me sinis esse mei*, quod doctius vocat.

CARMEN IX.

Scis, iter ex animo sublatum triste puellæ?
Natali Romæ jam licet esse meo.

Compertum habes ablatam esse ex mente puellæ viam ipsi molestam. Nunc fas

Mirum in modum variat Inscriptio hujus Carminis in libris. Witt. 1. *Epistola: Advocatum de natali die*: Broukh. 2. 3. *Ad Theoratum de natali die*: Par. *Ad Thoratum de natali die*: Corv. *Ad Voratum de natali die*: Ed. pr. maj. et Rheg. simpliciter, *Ad Tostratum*: Venet. 2. *Ad Tostratum: de ejus natali*: Angl. 1. *Ad Theostratum*: Angl. 2. *Ad Thestratum*. Vide ad vs. 3. Perr. notavit: 'Cum superiori in V. C.' Ita est in Vindob. Zwic. 1. et Vicent. Broukhusii chartaceus (Broukh. 1.) habet, *Ad Cherinthum de natali die esse*: H. Voss. inscripsit, *Tibullus ad Cerinthum*.—1 Signum interrogationis apposuit Vossius.—2 Par. Guelf. 1. 4. Beroll. 2. 3. 4. duo Broukh. Angl. 2. duo Scal. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rom. Lips. Brix. Rheg. Venett. Gryph. 1573. in marg. *non sinit esse*; Berol. 1. Guelf. 2. unus Broukh. unus Stat. Witt. 1. 2. Scal. rec. Angl. 3. 4. et Bartol. *non sinet esse*; Colb. Exc. Lips. et Angl. 1. *non sinis esse*; Vat. Heins. 2. et Vat. Ursini *nunc sinit esse*; Vat. Heins. 1. (etiam Vat. Ursini,) *non sinere esse*; Berol. 4. a marg. *nos sinere esse*; Corv. Guelf. 2. 3. et Monac. quoque habent *nos*; Broukh. reposuit *jum sinis esse*; Ayrman, in Vita Tibull. §. 82. tuetur, *jum sinit*; Rheg. *jum licet*; Scal. e Cuj. edidit *jum licet esse tuo*; et sic in Exc. Perr. et Var. Lect. Wallii: id receperunt Dous. Passer. Vulp. in prima, et Cant. *tuo* exhibent Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. et Stat. cod. Lips. Colb. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, Angl. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. &c.

NOTÆ

1 *Scis, iter ex animo*] Verba Tibulli sunt ad Messalam, quibus eum certorem facit Sulpiciam a consilio ruris petendi destituisse, ideoque cum illa Romæ natalem ipsius diem esse celebrandum.

2 *Natali Romæ jam licet esse*] Jam, inquit, conceditur, permittitur Romæ commorari, dum tu celebraas diem tuum natalem ruri, quandoquidem Sulpicia, cujus nos futuri comites eramus, rus omnino decrevit non ire.

Omnibus ille dies nobis natalis agatur,
Qui nec opinanti nunc tibi forte venit.

est Romæ versari die tuo natalitio. Dies iste natalitius nobis omnibus celebretur, qui jam tibi forsitan adest non expectanti.

mo cod. Scal. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Plant.—3 *Omnibus ille deus* Angl. 1. 'Langnet versum imprimis in *Omnibus*.' Heyn. *genialis* e marg. Vicent. intulit in contextum Vossius. 'Nos hanc lect. rursus e contextu relegemus in marginem, et retineamus *Omnibus*, donec, quod substitui possit, aliquid aliquando reperiatur probabilius, quod *Protinus* ascriberem, si *Oedipus* essem. Cf. Juvenal. iv. 66. Nomina illa ridicula *Tostratum*, *Theostratum*, &c. corrupta esse ex voce 'Tetrastichon' sive 'Tetrastichum,' ingeniosa est Heynii conjectura.' *Huschke*. Vide Inscript. Carm. xiv.—4 Reg. et Voss. 5. *nec tibi*; Heyn. post Vulp. *jam tibi*, quod nullus liber habet; *nunc tibi* omnes alii codd. præter Vat. Ursini, qui exhibet *candidus usque*; unde H. Voss. *candidus, ecce*; pro *forte*, (quod testantur Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Reg. alii, cum ed. pr. maj. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.) nonnulli, ut Corv. Berol. 4. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Venet. 2. et Rheg. præstant *sorte*; quod ferret Heyn. si esset, *nec opinata...sorte*: idem conj. Cum nec opinanti candidus ille venit. Angl. 1. habet *forme*: Berol. 3. et Dat. *favet pro venit*; Berol. 1. *velit*.

CARMEN X.

GRATUM est, securus multum quod jam tibi de me
Promittis, subito ne male inepta cadam.

Lector, quod tam quietus et de me securus nunc meipsum mihi repente committis,

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: ad Cherintum de Sulpitia*: cod. Lips. *Ad Sulpiciam cujus amore tenebatur*: Broukh. 1. *Ad Sulpitiam*: Bronkh. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et aliæ vett. *De Sulpitia*: Stat. *Ad Sulpiciam*.—1 Par. Guelf. 1. Berol. 4. Venet. 2. Rheg. et Venet. 1487. *securis*; Berol. 1. *securum*; cod. Lips. Beroll. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. alii, *securus*: unus Broukh. multa; Guelf. 2. *multam*: Angl. 1. *quid*; Angl. 5. Voss. 1. 4. Hamb. et Vindeb. *jam tibi*; Heynius jam mutaret in *tam*, ut sit *tam multum*: unus Bronkh. *eade pro de me*, quod habere videtur etiam Bern. tride H. Voss. et Wund.—2 *Permutas* cod. Lips. *Permutas* Angl. 1. Berol. 4. tres Stat. Witt. 1. Broukh.

NOTE

1 *Gratum est, &c.*] Sulpicia ad Cerinthum seipsam negligentem, et scorti illecebris delinitum, scribit se lætari, quod tam libere fateatur ipsam se non adeo multum curare, ne in eum turpi adulterio peccet. Exprobrat

autem Cerintho eum amore ingenno non esse dignum, sed aliqua quasillaria muliere, aut aliquo turpi prostibulo.

2 *Ne male inepta cadam*] Ut stoltæ mulieres et amore perditæ, quæ quid

Si tibi cura toga est potior, pressumque quasillo

Scortum, quam Servi filia Sulpicia :

Soliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est,

5

Ne cedam ignoto maxima cura toro.

ut turpiter, quasi stulla, non cedam. Curæ potius tibi sit toga, et meretricula calathisco addicta, quam Sulpicia Servii gnata. Ii quibus dolori est ipsa, anxii de me sunt, ne ego summa cura ignobili vilis pellicia lecto cedam.

*****

1. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. et Rheg. *Permittis* Beroll. 1. 2. 3. *Promittis* Reg. *Promittis* Voss. 2. 4. 5. et Vindob. *nec male* Sfort. *mala inepta* Voss. 5. Zwic. 2. et ed. Lips. ap. Heyn.—3 *Sit tibi cura togæ* omnes Beroll. Par. cod. Lips. Gueff. 1. 2. 4. Corv. Reg. omnes Stat. alii, cum ed. pr. maj. et reliquis vett. *Si tibi cura toga est* ex emend. Heinsii edidit Broukh. *Si est* in Gueff. 3. *Si tibi cura togæ* sex ap. H. Voss. *Sit tibi cura toga* Vat. Ursini ; *Sit tibi cura toga est* Voss. 4. ‘Melius si sequeretur pressique quasillo *Scorti* : verum obstat, quod subiicitur mox *filia*, nec locum habet *filia*. Itaque præfero Heinsianam lectionem. Nempe est per compendium scriptum et adhæsit ultimæ syllabæ præcedenti.’ Heyn.—4 ‘Miror nusquam legi *Sulpicii*,’ inquit idem Heynius. ‘Primus ex Poëtis qui hodie extant Propertius bis, vel ter, Ovidius sæpissime, et post eum alii omnes geminum i usurpant. Sub Augusti scilicet senescentis ætate mutatio ista facta est.’ Verba sunt Bentleii ad Terent. And. 11. 1. 20. Vide Propert. III. 3. 9. et III. 11. 47. Recte monet Wolfius in Inscript. Tabulæ Placent. p. 85. ex adjectivo ‘*Tarquinius*’ veteres non formasse ‘*Tarquini*,’ sed ‘*Tarquini*,’ ut v. c. ‘egregii.’ Egrege igitur fallitur V. D. qui huic regulæ opponit exemplum Horatii 1. Od. 6. 2. ‘*Mæonii carminis alite*,’ atque adeo Virgilii *Æn.* III. 399. ‘*Narycii posuerunt mœnia Locri*,’ sumens pro Genitivo Nominativum, et omnes Scriptorum ætates confundens, *Class. Journal.* No. XXIII. p. 19. *Sulpicii* scripsisset Tibullus, si hoc nomine pro adjectivo usus esset, sicut Hor. IV. Od. 12. 18. ‘*Sulpiciis horreis*.’ Nunc sermo est de *Servi Sulpicii filia Sulpicia*. Ceterum Propertius non ‘bis vel ter,’ sed pluries geminum i usurpavit, si ultra Nomina Propria progrediari. Graviores quædam de Bentleii animadversione, quæ ne cognita quidem Classico Censori, leguntur in *Anall. Litt.* Tom. 1. P. 1. p. 61.—5. 6 ‘*Hæc si vera est lectio, vera etiam constructio esse videatur hæc: Soliciti sunt nonnulli, ne cedam.*

NOTÆ

conveniat non decernunt, sed in infamiam a pudoris sublimitate prolabantur.

3 *Cura toga potior*] Togatam potius mulierem ama, id est, meretricem. Togatæ enim apud Romanos meretrices incedere solebant, seu potius cogebantur. Toga enim non solum virorum fuit, sed et mulierum quæ corpore quæstum faciebant.

Pressum quasillo] Pauper nempe et inops meretricula, assiduo attrita opere, utpote quæ lanificio victum quærat. Quasillus vas est lanificio

aptum, idemque quod calathus, seu calathiscus.

4 *Quam Servi filia Sulpicia*] Togatas potius, seu meretrices, et fœda prostibula sectare et ama, quam Senatorum ac primariorum civium filias. Servius enim Sulpicius Sulpiciæ pater vir fuit nobilissimus et consul; ut jam supra vidimus.

5 *Soliciti sunt*] Amici omnes, et benevoli mihi, quibus scortillum illud quasillo pressum tibi deliciis esse et amoribus dolet, de me sunt solliciti, et anxii, ne ego legitima conjux, et

Plane ut supra vs. 1-2.' *Huschh. sint* cod. Barthii pro *sunt*: cod. Lips. omit-
tit *est*. Mox idem codex, Par. Beroll. 2. 4. ceteri, cum edd. vett. ante Scal.
Nec credam....causa toro, vel *thoro*; nisi quod Bartol. et Cyll. in Comment.
habent *Ne credam*; et Aldd. Plant. 1569. Gryph. 1573. et Dons. *cura*, quod
exstat etiam in Voss. 1. 4. Monac. Hamb. et Ask. *cedam*, quod conj. Stat.
exhibent Corv. Guelf. 4. Monac. et Voss. 3. Alii, ut Jansson. 1648. Bertella
1750. Scaligero obtemperantes, prætulerunt *causa*. 'Et hanc ego lect. in
contextum intulisse, nisi me cohibuisset oppositio, quam animadvertisse
mihi videor inter maximam curam, qua Sulpicia, et curam illam, qua togata
puella vs. 8. designatur.' *Huschh.* Goth. *jura pro cura*.

NOTE

quæ maximæ curæ tibi esse debe- villi toro ancillulæ, seu ignobili pellici
bam, cedam, seu posthabear nunc quasillis et pensis attritæ.

CARMEN XI.

ESTNE tibi, Cerinthe, tuæ pia cura puellæ,
Dum mea nunc vexat corpora fessa calor?
Ah ego non aliter tristes evincere morbos
Optarim, quam te si quoque velle putem.

O Cerinthe placiture tuæ amicæ, habesne parem ardorem illi, qui modo corpus
meum torquet? Haud secus certe morbum superare voluerim, quam si te etiam

Inscriptio in Witt. 1. hæc legitur, *Epistola: ad Cherinthum*: in Broukh. 1.
2. 3. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. aliis, *Ad Cherintum*.—1 *Est hic te* Berol. 4.
Morsne tibi Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Venet. 2. et Rheg. ap. Broukh. *placiture*
Beroll. 1. 3. a m. sec. Guelf. 1. 2. Guelf. 4. pro v. 1. Par. Bartol. Rom. Ve-
nett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.. *placitura* unus Broukh. *placitura* Beroll.
1. 2. 3. 4. Reg. Gneif. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Exc. Pocc. Land. Vatt.
Heins. 1. 2. Dat. omnes Angll. cod. Lips. et pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg.
et ed. Lips. ap. Heyn. *pia cura* ex uno Heins. admisit Broukh. idque testatur
Voss. 4.—2 Cod. Lips. *Qui me*; Par. et edd. ante Broukhusium omnes *Qui*
mea; Reg. Monac. Hamb. Ask. Voss. 2. 3. et margo Gryph. 1573. *Quod mea*:
at Voss. 1. habet *Quam mea*. Hoc proxime abest ab emendatione Heinsii
Dum, quam recepit Broukh. *color* cod. Lips. et Monac.—3 *Ha ego* Beroll.
1. 4. unus Broukh. et Exc. Perr.—4 *Optaurim*, i. e. (*Optavim*, *Optaverim*)
Optarim, in cod. Lips. *Optarem* Colb. *sic quoque* Corv. Reg. Guelf. 1. 3. 4.

NOTE

1 *Estne, Cerinthe*] Sulpicia, febre
laborans ob amoris impotentiam, Ce-
rintho suo significat se longe majori
amoris quam morbi igne torreri, fate-
turque se non alia ratione posse sa-
nari, quam si Cerinthum suum mutuo

amore uri sentiat.

2 *Calor*] Sumitur hic pro amoris
igne, et pro febris ardore; nec equi-
dem deest similitudo, non enim minus
urit animum amor vehemens, quam
corpus febris ardens.

Nam mihi quid prosit morbos evincere, si tu 5
 Nostra potes lento pectore ferre mala?

idem velle existimem. Sed quid juvat me morbum depellere, quoniam tu aequo animo mea mala ferre vales?

Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. alii, cum edd. vett. *si quoque unus* Bronkh. Exc. Pocc. Par. Bern. Berol. 3. a m. sec. et Ask. quod ex suis reposuit Scal. *sic quoque* Berol. 4.—5 *At mihi* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. Corv. Reg. ed. pr. maj. Bartol. &c. ante Aldd. *Ha mihi* unus Bronkh. et Berol. 2. *A mihi* omnes Stat. *At mihi* Cuj. et Angl. 2. *Nam mihi* duo Bronkh. et Voss. 2. quod receperunt Heyn. et Vulp. probante Bronkh. ex Aldd. Mur. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. Dons. 1592. et Gebh. 1621. 'Vulg. Nunc' ait Barthius ad marg. Rheg. ap. Huschk. sed ubi hanc vidit reperire nequeo: *prodest* Par. Voss. 3. et Rom. *quod prosit* Monac. *quid tu* omnes Stat. duo Bronkh. omnes Angl. Par. cod. Lips. Guelf. 2. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. &c. cum omnibus edd. vett. ante Scal. qui *nbi tu* substituit in ed. secunda, eumque secuti Passer. et Dons. idem Scal. in ed. tertia legit *quod tu*, et post eum Jansson. et Bertella; hoc exhibent Berol. 3. Witt. 1. et duo ap. H. Voss. *quam tu* Dat. *nam tu* Vat. Ursini; *si tu* Vatt. Heins. 1. 2. unus Bronkh. Exc. Lips. et Perr. Guelf. 2. pro v. l. et Berol. 4. a m. sec. quam unice probandam putat Huschk. Hæc lectio jam notata fuit Statio; scribit enim, '*quid tu*: sic in veteribus omnibus, non *si tu*.'—6 Hamb. *pates lato corpore*: etiam Dat. habet *corpore*; Bern. *lecto pectore*; cod. Lips. Par. omnes Guelf. Beroll. 1. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. alii, cum edd. vett. ante Scal. *lato pectore*; ille emend. *lento pectore*, quod nunc firmant Ask. Caj. Berol. 4. et Berol. 3. a m. sec. Cf. Propert. 1. 15. 4. Ovid. Am. iii. 6. 6. et Bentl. ad Hor. ii. Od. 16. 26.

CARMEN XII.

Ne tibi sim, mea lux, æque jam fervida cura,
 Ac videor paucos ante fuisse dies;

O mea vita, non sim tibi tantæ curæ, quantæ fuisse videor ante paucos dies: si quid

Carmen hoc nullam habet Inscriptionem neque in Witt. 1. neque in alio libro aise scripto sive edito. Est enim annexum superiori in omnibus præter Voss. 4. nec separatim editum ante Scaligerum. In cod. Par. hæc notantur: 'Habentur hi tres versus supra eodem libro circa medium, epistola: 'Si mihi difficile est,' in fine epistolæ.' Vide ad iii. 6. 64.—1 *Nec tibi sit* Par. priori loco, cod. Lips. utroque loco, Beroll. 1. 3.

NOTÆ

1 *Ne tibi sim*] Sulpicia nimio amore suum volens dissimulare, excusat, optatque sibi contrarium voto amatorem alloquitur, ne apud illum, si non vehementer dolet, quod hesternæ nocte ipsum deseruerit, quod ipsum pridie reliquerit.

Si quicquam tota commisi stulta juventa,
 Cujus me fatear poenituissè magis,
 Hesterna quam te solum quod nocte reliqui,
 Ardorem cupiens dissimulare meum.

5

in omni mea juventute ego incauta commisi, quod mihi plus doluerit, quam quod te solum hesterna nocte deserui, volens tibi meum amorem occultare.

~~~~~

ntr. l. Berol. 2. h. l. Corv. Reg. et Rheg. h. l. *Ne tibi sit* Witt. 1. Angl. 1. 2. 3. 4. Berol. 1. h. l. a m. sec. Berol. 4. h. l. a m. pr. Scal. rec. ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. utr. l. et Rheg. pr. l. *Nec tibi sim* Berol. 4. pr. l. et h. l. a marg., Beroll. 2. 3. h. l. Par. h. l. Witt. 2. Exc. Perr. duo Broukh. Colb. Dat. Bartol. alii; *Ne tibi sim* Exc. Pocc. et Vat. Ursini. Porro jam h. l. habent cod. Lips. Par. Berol. 4. duo Broukh. Angl. 5. &c. tam utroque loco Beroll. 1. 2. 3. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—2 *Ac videar paucos* Par. h. l., sed supra *Ac paucos videar*; cod. Lips. Witt. 1. 2. Laud. unus Broukh. Dat. Scal. rec. Beroll. 1. 3. h. l. Angl. 1. 2. 3. 4. Guarn. et Reg. *Ac videas paucos*; Berol. 4. h. l. ed. pr. maj. et Venet. 2. *At videas*; sic h. l. Vicent. et supra *Ac* vel *At video*, ut in omnibus, præter Rheg. quæ supra habet *Ut video*; Berol. 1. supra, et Venett. 1491. 1493. cum Aldd. utroque loco *Ut videor*; duo Stat. Guelf. 2. 3. Berol. 2. utroque loco, Beroll. 3. 4. h. l. duo Broukh. Exc. Pocc. Cuj. Vat. Heins. 1. Dat. et Angl. 5. *Ac videor*.—3 *Sic* cod. Lips. supra, et h. l. Si; Voss. 5. *quæcunque*; Berol. 2. h. l. *stulte*: Reg. *stulta senecta*.—4 *Quoius* Scal. rec. *Quius* Berol. 3. h. l. et Dat. *Quius* Berol. 3. supra; *Quovis* Berol. 2. h. l. *fateor* Berol. 1. supra, Beroll. 2. 3. utroque loco, Dat. Angl. 2. cod. Lips. h. l. et ed. Basil. 1569. *Cujus me fiat* cod. Lips. supra; *Cujus ire fatear* ed. Rom. *fatear* exhibent etiam Beroll. 1. 4. h. l. Berol. 4. supra, Par. Ask. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. &c.—5 Cod. Lips. supra *quæ te solumque nocte*, at h. l. *quantæ solum quot*; Bern. et Voss. 5. *qui pro quod*; Voss. 2. supra, *cum*; Voss. 5. Bern. et Hamb. *solam*; Par. h. l. *quod solum*; duo Angl. *sub nocte*. Barthius primum notavit: ‘Duo sunt Epigrammata, ut patet ex eo quod octo (sic) versus repetiti lib. III. in fine.’ Hactenus bene. Nunc audi reliqua: ‘Transposita hæc sunt et ita collocanda: *Estne tibi Cherinthe....Si quicquam tota....Hesterna quam te....Ah ego non aliter....Ah mihi quid prosit....Nec tibi sit, mea lux....* Est confusus sermo amore flagrantis.’ Confusus videtur sermo Barthii.

NOTE

3 *Commisi stulta juventa*] Juventa, quæ et Hebe dicitur, adolescentiæ æ, et javentus, -utis, tempus est juvenilis ætatis. Juventas vero Dea est,

CARMEN XIII.

NULLA tuum nobis subducet foemina lectum.

Hoc primum juncta est foedere nostra Venus.

Tu mihi sola places; nec jam, te præter, in urbe

Formosa est oculis ulla puella meis.

Atque utinam possis uni mihi bella videri!

5

Displiceas aliis! sic ego tutus ero.

Nil opus invidia est; procul absit gloria vulgi;

Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.

Nulla puella tibi subtrahet meum torum. Ista namque pactione ab initio copulata est nostra Venus. Nunc tu unica mihi jucunda es; nullaque nunc foemina in civitate, te excepta, oculis meis pulchra videtur. Sed o utinam mihi soli posses videri formosa, et aliis omnibus displiceres: ita ego essem securus. Non opus est invidia. Procul sit a nobis plebecula jactantia. Qui sapiens est, in secreto sinu

~~~~~

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: ad amicam innominatam*: Bronkh. 1. Stat. Palatt. ed. pr. maj. et Venet. 2. *Ad amicam*: Bronkh. 2. *Alloquitur innominatam Amasiam*: Bronkh. 3. *Alloquitur prædictam amicam suam*. 'Hoc Carmen vere Albianum; quod tum mira elegantia, tum versus 13. persuadent. Loco suo excidisse, et ad pauculas illas libri tertii Elegias referendum esse contendit Broukh. neque enim plures, quam tres, libros Nostrum vulgasse; si tamen veteribus criticis fides habenda est.' Heyn.—1 *Nulla tuum titulis* cod. Cyllenii, qui in Commentario interpretabatur 'stemmate nobilitatis': inde recepta est hæc lect. in Brix. Venett. 1491. 1493. 1509. 1520. Aldd. Stat. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. et Francof. 1621. *donis* Vat. Heins. 2. nobis omnes Guelff. et Beroll. Corv. Reg. quatuor Stat. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colot. Cnj. Scal. rec. Dat. Par. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Vicent. et Rheg. *titulis* legitur in Voss. 1. idem habet *latum pro lectum*; cod. Lips. *letum*.—2 Cod. Lips. Beroll. 1. 3. Voss. 3. et Ask. *vincla*, solenni errore; Monac. *victa*; Reg. *pacta est*.—3 *Tu modo* Beroll. 1. 3. 4. omnes Stat. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Exc. Pocc. Perr. et Laud. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angl. 2. 3. 4. 5. Guelff. 2. 3. Corv. Reg. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Tu mihi* Par. unus Scal. unus Bronkh. Voss. 1. 3. Ask. Guelff. 1. 4. et Berol. 2. cum Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. et Mur. *Tum modo* cod. Lips. absque vs. *places*. Scal. *modo* revocaverat, et sic etiam Edd. Batavi Jansson. 1640. Gabbema 1659. alii. Cf. Propert. 11. 7. 19. et Ovid. Art. Am. 1. 42. *te jam* Berol. 3. Witt. 1. 2. Laud. Bronkh. 1. Dat. et Angl. 2. 3. 4. 5.—4 Angl. 2. *nulla*.—5 Cod. Lips. *posse*; Guelff. 2. 3. Corv. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Par. Angl. Heinsiani, et Stat. cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *posses*; atqui statim sequitur *Displiceas*, quod ab eadem particula *utinam* pendet. Ergo recte Bronkh. revocavit *possis*, ut est in Guelff. 1. 4. Voss. 2. Bern. Ask. Rom. et Venett. cum Comment. Cyllenii. Pro *uni mihi* Angl. 2. *mihi tantum*.—6 Witt. 2. *tunc ego*.—7 Verbum est exhibit Par. cod. Lips. et edd. omnes; sed abest a Reg. et Voss. 5.—8 Corv. Guelff. 2. 3. Beroll. 2. 4. nonnulli Stat. Par. cod.

NOTÆ

1 *Nulla tuum nobis*] Amicam allofore sempiternum pollicetur.
quitur Tibullus, cui suum amorem 7 *Nil opus invidia est*] Non ego ex

Sic ego secretis possim bene vivere sylvis,
 Qua nulla humano sit via trita pede. 10
 Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
 Lumen, et in solis tu mihi turba locis.
 Nunc licet e cœlo mittatur amica Tibullo,
 Mittetur frustra, deficietque Venus.
 Hæc tibi sancta tuæ Junonis numina juro, 15
 Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.

apud se ipse latetur. Ita ego quoque recte vitam agere in nemoribus remotis, in quibus nullum est iter humana planta calcatum. Tu mihi solitudinum quies, tu nocte etiam obscurissima mihi lux es; tu denique mihi numerosus cœtus in desertis locis. Quamvis modo de cœlo puella mittatur Tibullo, incassum veniet, et deerit Venus. Istud tibi testor per augustam tuæ Junonis divinitatem, quæ una præ ceteris Divis

Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *ipse*. 'Præfero cum Wund. *ille*, quod alii libri habent, et edd. Venett. Aldd.' &c. *Huschh.* Cf. 1. 10. 59. et Propert. 11. 25. 30.—9 *Tecum ego* conj. Heyn. cui prævit Markl. ad Stat. p. 313. Vulgo *possum*. Primus *possim* edidit Broukh. ex uno suo, cui accedunt Voss. 2. 3. Ask. Goth. et Zwic. 1. *me vivere* Berol. 1. et a m. sec. bene.—10 Par. *tricta*.—12 Abest in a Rheg. et Lips. ap. Heyn. qui conj. *et es solia*. Cf. 1. 2. 72. 11. 4. 8. et Propert. 1. 2. 11. Ad sent. comp. Propert. 1. 11. 23. seq. ibi Kuin.—13 *Tunc Colb. licet et templo mittetur* sola ed. pr. min. i. e. *ex templo mittatur*; Voss. 5. *licet et cœlo*, quod exhibuit H. Voss.—15 *Hoc tibi* Beroll. 1. 3. Par. Colb. Laud. Vat. Ursini, Witt. 2. Vat. Heins. 1. Dat. Angl. 2. 3. 4. et unus Broukh. sic ed. Rom. quæ totum versum exhibet ita: *Hoc tibi sancta tua juvenis minima jura*: Corv. Broukh. 1. Exc. Pocc. Perr. et Colot. *Per tibi*; Scal. rec. et Angl. 5. *Nec tibi*, quod nihil aliud est quam (*Hec tibi*) *Hæc tibi*, quam lect. testantur Beroll. 2. 4. Berol. 3. a m. sec. omnes Stat. Witt. 1. unus Broukh. omnes a Voss. comparati, excepto uno, et exhibent ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. cum Comment. Cyll. Scal. Jansson. Dous. Bertel. Broukh. Vulp. et Heyn. *Hoc tibi per sanctæ* unus Broukh. *Hæc per sancta* Bartol. Aldd. Stat. Plant. Gryph. 1573. et Francof. 1621. Heynii in Obs. versum ita exhibet: *Hæc tibi sancta tuæ Junonis numina testor*; cui subjungit: 'Ita Scaliger edidit; sic ed. Vicent. et ipsa Ven. pr.' Quod cave credas pertinere ad verbum *testor*; nam nullus unquam liber scriptus, nulla unquam editio exhibuit *testor*, quæ lectio illi subito nec cogitanti in mentem venit, postquam legisset Notam Broukhuii. Talia corrigere debebat Wund. non Latinitatem Heynii.—16 Voss. 4. *ante alias*:

NOTÆ

tuâ pulchritudine quæro, ut mihi ab aliis invideatur; vulgi enim et imperitæ multitudinis jactantia illa est; ut omnes sciant te habere uxorem formosissimam.

8 *Qui sapit, gaudeat ille sinu*] Libro tertio Tusc. Quæst. Cicero dixit: 'gaudere in sinu.' Similiter etiam in Epidico Plautus: 'Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum, et gau-

deas.'

11 *Tu mihi curarum requies*] Sic etiam Propert. lib. 1. Eleg. 11. 'Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes; Omnia tu nostræ temporæ lætitiæ.'

12 *Turba*] Multitudo et numerosa societas. Ovid. 'Nos duo turba sumus.'

15 *Junonis numina juro*] Per Juno-

Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.

Juravi stulte; proderat iste timor.

Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.

Hoc peperit misero garrula lingua malum.

20

Jam faciam, quodcumque voles; tuus usque manebo;

Nec fugiam notæ servitium dominæ:

Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras;

Hæc notat injustos, supplicibusque favet.

est mihi veneranda. Sed quidnam stultus ago? Eheu! euniam mea pignora tra-
do? Inapte juravi, hic metus tibi proderit. Jam tu audacior eris; jam tu me for-
tius inflammabis. Istam mihi infelici calamitatem lingua loquax attulit. Nunc
ego agam, quicquid cupies; et semper tui juris ero; neque refugiam obsequium heræ
mihi cognitæ. At vero assidebo ligatus ad altaria Divæ Veneris. Ista enim Dea
punit improbos, et supplicibus propitia est.

Par. cod. Lips. nonnulli Stat. Witt. 1. 2. duo Broukh. Angl. 2. Beroll. 1. 3. ed. pr. min. Bartol. Brix. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. et Francof. 1621. *tibi*; tres contra Stat. unus Broukh. Beroll. 2. 4. Voss. 4. Exc. Pocc. Perr. et Lips. Vat. Heins. 1. omnes Scal. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Scal. et Broukh. *mihi*: Ask. Hamb. Beroll. 1. 3. Dat. *digna*.—17 Corv. *seu cui...servo*; vulgg. *heu cui*; sic Guelf. 2. pro v. 1. *heu heu* omnes alii codd. et edd. vett. ante Ald. *credo* Par. Beroll. 2. 4. et edd. vett. *prodo* Hamb. *cedo* cod. Lips. cum aliis.—18 Beroll. Guelf. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Par. Angl. 5. Corv. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. *prodeat*, quod Stat. in *proderat*, Scal. in *proderit*, mutabat; illud exhibent Reg. Cuj. marg. Venet. 2. marg. Rheg. ap. Huschk. Dons. 1592. Vulp. in prima et ed. Lips. ap. Heyn. at ed. Lips. ap. Voss. *prodeat*: Berol. 4. a marg. *prodidit*. Cf. III. 6. 27. *ille* Beroll. 1. 3. alii: *tumor* Guelf. 3.—19 Abest tu a cod. Lips. *audacius* Par. *nunc tu vis auditus ures* Rom. unde *nunc tu miserum acris ures* conj. Heyn. *nunc me tu* Zwic. 1. Goth. ed. pr. maj. et Vicent. et sic etiam in Berol. 4.—21 Voss. 1. *tutus usque*; Voss. 3. *tutusque*: Rom. *mando*.—22 *Nec faciam* Bern. *Ne fugiam* Angl. 2. *Heu fugiam* Rom. *nostræ* Colb. *nocte* Guelf. 1. 4. Goth. Brix. Rom. et Venett. cum Comment. Cyll. *servitium prie* ed. Rom. *prie*, ait Heyn. ortum ex compendio *dñe* pro (*domine*) *dominæ*; ‘singulare compendium,’ inquit Huschk. at solenne compendium est, et probabilis conjectura. Idem Heynius *notæ*, inquit, est pro ‘*meæ*’ vel ‘*cujus* servitio assuetus sum.’—23 *Si* Reg. et Witt. 2. *Quod* Voss. 5. *confidam* Reg. Par. cod. Lips. duo Stat. totidem Broukh. Scal. rec. Angl. 3. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. *consideram* Guelf. Corv. Beroll. Witt. 1. 2. Vat. Ursini, unus Broukh. &c. Confunduntur etiam h. l. ut sæpe alibi, *vinctus, junctus, victus*; hoc habent Venett. 1491. 1493.—24 Dat. et Rom. *Nec*: vide ad vs. 15. Eadem ed. omittit *que*: Voss. 1. *fovet* pro *favet*.

NOTÆ

nem jurabant fœminæ, fœminarumque sæpe amatores et servi. Unde et apud Petronium Arbitrum Quartilla scortum ait, ‘Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminim virginem fuisse.’

23 *Sed Veneris sanctæ*] Poëta suæ

se dominæ seu amicæ mancipium profitetur; sed quia durius illius esse servitium sentiebat, ad aram Veneris confugere se velle testatur, ut amicæ sævitiam evitet.

24 *Hæc notat injustos, &c.*] Dea illa pœna improbos et iniquos afficit; iis

vero, qui ad ipsam confugiant, propitia est. Idem fere jam supra lib. 1. Eleg. 4. 'Blanditiis vult esse lo-
cum Venns ipsa: querelis Supplicibus, miseris fletibus illa favet.'

CARMEN XIV.

RUMOR ait, nostram crebro peccare puellam.

Nunc ego me surdis auribus esse velim.

Crimina non hæc sunt nostro sine jacta dolore.

Quid miserum torques, Rumor acerbe? tace.

Fama dicit frequenter meam amicam scelus admittere; jam cuperem me surdis auribus esse donatum. Ista scelera admissa non sunt absque meo dolore. Cur me infelicem vexas, o fama molesta? sile.

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: De infamia puellæ tetrasticon*: cod. Lips. *Trasticon, de infamia suæ puellæ*: Broukh. 1. *Tetrasticon de infamia suæ puellæ*: Broukh. 2. 3. Stat. et ed. pr. min. *De infamia suæ puellæ*: ed. pr. maj. *De puellæ infamia*: Rhæg. *Tetrasticon de puellæ infamia*, quod posuit etiam Cylleinius in Commentario. Vide supra ad Carm. ix.—1 Par. Beroll. 1. 3. 4. alii-que fere omnes, cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *crebro nostram*; Berol. 2. Broukh. 3. cod. Lips. Hamb. et ed. pr. min. *nostram crebro*, quæ vera est structura. Statius laudat Propert. iv. 4. 47. Broukh. 1. *peccasse*, et pro v. l. *peccare*. Cf. ii. 4. 5. et supra Carm. vii. 9.—3 *Carmina* Berol. 4. Witt. 1. Angl. 4. 5. Reg. Voss. 1. cod. Lips. et Cyll. in Comment. *ficta* Florent. ap. Stat. Vat. Heins. 1. Zwic. 1. Berol. 3. a m. sec. Vicent. Mur. Stat. Scal. Dous. Passer. et Vulp. 1. *fata* cod. Lips. Reliqui libri scripti editique habent *facta*. Broukh. *jacta* edidit de conj. Pontani, quod exhibet etiam Voss. 2. Cf. Propert. iii. 8. 11. iii. 23. 14. Tacit. Ann. xi. 19. Cic. in Muren. 35. et Senec. de Ira, iii. 37. H. Vossius de conjectura edidit nisi *ficta dolori*, impro-
bante Hushkio; Bach proposuit, *Crimina jam hæc sunt nostro si ficta dolori*.—4 *Quid surdum* conj. Barth. Advers. lxx. 16. quod reposuit Broukh. Pro tace unus Stat. habet *sile*. Par. ad finem hujus Carminis hæc habet: *Albii Tibulli poëtæ illustris explicit liber tercius et ultimus*. Tum legitur *Epitaphium Tibulli*, quod sequitur Tibulli Vita. Sic etiam in Reg. In ed. pr. maj. antem statim post Carm. xiv. sequitur *Summa Vitæ albii Tibulli*, et deinde *Epitaphium Tibulli*; cui Elegia Ovidii Amor. iii. 9. annexa est. Ed. pr. min. omisa Tibulli Vita, *Epitaphium Tibulli* tantum exhibet, quod abest ab ed. Bartoliniana. Vicent. et Rhæg. Carmini xiv. statim adjungunt Vitam hoc titulo, *Summa vitæ*

NOTE

1 *Rumor ait*] Tibullus de suæ puel-
læ omnibus corpus suum permittentis
infamia conqueritur.

Peccare] Cum aliis consuetudinem
habere.

2 *Surdis auribus*] Ut non andiam
ant intelligam rumores in vulgus spar-
sos.

4 *Tace*] Ne me tanto afficias dolore.

Albii Tibulli: sequitur *Epitaphium Tibulli*; cui in iisdem subjungitur, *Ovidii Nasonis epistola in qua conqueritur de morte Tibulli*. Heynius ita: 'In ed. Lips. et libro Cyllenii ne hoc quidem (*Epitaphium*) subjungebatur.' Atqui in Venet. 1491. *Epitaphium* subjungitur Carmini xiv. minoribus tamen literis excusum, cui succedunt duo hæc disticha post *Epitaphium* posita, sicut in Corv. et ed. Rom. *Sub teneris annis tenerorum scriptor amorum Decedens dura hac ecce tibullus humo. et, Donec erunt ignes: arcusque cupidinis arma: Discentur numeri culte tibulle tui*: (quæ duo disticha absolunt Guef. 1.) Summa vitæ Albii Tibulli rejecta est in Comment. At Venet. 1493. hæc omnia habet in Commentario. Guef. 2. in Carm. xiv. subsistit. Guef. 3. Carmini xv. subjungit Vitam brevem: *Albius Tibullus eques R....* In fine, *Albii Tib. liber quartus et ultimus finit*. Guef. 4. sub finem Carm. xv. subtextit, *Sub teneris.... Donec erunt.... Memnona si mater....* In quibusdam post Nasonis Elegiam in Tibulli mortem legitur aliud Carmen, ut in Corv. et Guef. 4.

Hic juvenis, quam pauper erat, tamen ecce Tibullus

Vivit, et æterno carmine nomen habet.

Quis numeret populos, urbes, regesque sepultos

Interea, quorum mortua fama jacet?

Felices igitur, tales quicumque per artes

Victurum toto ducitis orbe diem!

Hujus ab exemplo, pueri jvenesque Latini,

Serta coronatis neccite temporibus;

Atque opibus lucroque omni præferre decorem,

Quem modo perpetuo Castalis unda dabit.

Et canere ardentem non turpe putetis amorem;

Consulat ætati quisque animoque suis.

De cod. Lips. paulo post.

XV.

DOMITI MARSI.

EPITAPHIUM TIBULLI.

TR quoque Virgilio comitem non æqua, Tibulle,

Mors juvenem campos misit in Elysios:

In pervetusto Scal. cod. Titulus huic Epigrammati erat, *Domiti Marsi*. Hanc inscriptionem jam ante Scal. ex alio cod. in marg. notatam fuisse a Pulmanno narrant Voss. et Wund. Sed fallitur uterque. Habuit Voss. in manibus Gryph. 1573. quam expressam ait esse ad ed. Pulmanni, vel Plant. Antwerp. 1669. sed Gryph. margini adjecta sunt multa, quæ non leguntur in Plant. 'Domitii Marsi V. C.' scripsit Perr. in Exc. Vide Quintil. III. 1. 18. et inprimis VI. 3. 102. Cod. Monac. Nasoni tribuit hoc Epitaphium.— 1 Unus Stat. Me: margo Gryph. 1573. æque pro æqua: Berol. 1. *Tibulle*.— 2 Cod. Biblioth. Regiæ, quem laudat Burm. ad Anth. Lat. Tom. I. p. 416.

Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores,
 Aut caneret forti regia bella pede.

////////

cod. Lips. et ed. pr. min. habent in *Elysios*. Cf. i. 3. 58.—3 *Nec foret* Par. *Non foret* Voss. 1. *elego* cod. Lips. Ask. Hamb. et Berol. 1. quod edidit Pithœus, adductus *forti*, quem Domitius dicit, heroici carminis *pede*. Reg. Hamb. et Voss. 5. *miseros*; Goth. et Berol. *teneros*. Cf. Ovid. ex Pont. III. 4. 85.—4 Margo Venet. 2. monente Heinsio ad Ald. *martia bella*. Cf. Virg. Ecl. vi. 3. Hic cod. Lips. subjungit, *Finis Tibulli, huc usque constat*. Sequuntur duo Elegidia *Ad præstantissimam virginem Ypsotam de Nagarolis*. Quibus accedit Vita Tibulli. Adjuncta sunt novem Carmina recentiora.

DUO EPIGRAMMATA

TIBULLO ASCRIPTA.

I.

AD PRIAPUM.

**ÆRARI QUONDAM CUSTOS, NUNC CULTOR AGELLI,
HÆC TIBI PERSPECTUS TEMPLA, PRIAPE, DICO.**

Ego Perspectus olim ærarii domini mei custos, jam vero ruris colonus et arator, istam tibi, o Priape, ædem dedico; propter quod beneficium, si licet, te precor, o

////////

Hoc Epigramma in antiquo Tibulli libro se reperisse testatur Muretus Epist. 1. 13. itemque Scal. Comment. in Priap. p. 209. et in uno suo Ach. Statius. At Bernardus Bembo sese illud primum omnium invenisse affirmavit in Patavino quodam sacello, lapide extra urbem tertio, in antiquo marmore incisum, obrutumque ruderibus abjecto loco. Idque fuisse postea temere Priapeorum Carminibus additum pro Virgiliano ab impressoribus. Ad quem lapidem formatus est textus noster. Vide eundem Inscript. ap. Bernard. Scardeonium lib. 1. Class. 4. de Antiquitate Urbis Patavii; et Gruterum p. xlv. 3.—1 Aliæ edd. primum versum ita conceperunt, RUSTICUS ÆRARI QUONDAM, NUNC RUSTICUS HORTI: aliæ sic, VILICUS ÆRARI QUONDAM, NUNC CULTOR AGELLI; atque hanc ultimam esse veram lect. affirmat Scal. Comm. in Priap. p. 210. et Salmas. Not. in Lamprid. p. 201. et Is. Voss. ad Catull. p. 141. Scilicet ea vera est lect. marmoris, quæ in marmore nusquam legebatur.—2 HANC TIBI Gruterus l. c. nisi si hic error

NOTÆ

1 *Ærari quondam custos* [*Villicus ærari quondam*] Quidam nomine Perspectus ærarii quondam heri sui dispensator, seu procurator et custos, postea vero colonus tantum et agricola a Tibullo nostro inducitur hoc Epigramma fecisse Priapo. Quod quidem Epigramma plures eruditissimi viri Tibullo postliminio vindica-

runt auctori suo, cum olim tantum inter Priapeia legeretur. Villicum dixerunt Veteres, non modo ruri præfectum, sed quemlibet etiam præpositum et procuratorem, seu dispensatorem et reconomum.

2 *Priape*] Priapus fuit hortorum Deus, et custos, filius Veneris et Bacchi, Lampsaci ad Hellespontum in

PRO QUIBUS OFFICIIS, SI FAS EST, SANCTE, PACISCOR,
ASSIDUUS CUSTOS RURIS UT ESSE VELIS.

IMPROBUS UT SI QUIS NOSTRUM VIOLARIT AGELLUM
HUNC TU; SED TENTO: SCIS, PUTO, QUOD SEQUITUR.

Dice, ut sedulus protector esse velis prædoli mei, adeo ut si aliquis fur agrum meum violaverit, istum tu; sed sileo, non ignoras enim, ut arbitror, quod sequitur.

est operarum.—3 Marmor habet OFFICIIS; Scardeonius et Gruter. OFFICIIS.—4 ASSIDUUS marmor.—5 Scardeon. et Gruter. VIOLABIT, contra marmoris fidem.—6 In hoc versu habebant Scal. et Stat. HUNC TU, SED TACEO; lapide quidem invitissimo. Tamen Barthius ultro emendabat, HUNC TU SEX TENTO, Adverss. xxvii. 8. Adeo certa sunt atque explorata vel librariorum vel criticorum commenta. Vere quoque dixit Pomponius, se juvene hoc Epigramma non exitisse in Priapeis. Erat penes Broukh. illorum lusum codex manu exaratus, non ille quidem vetustissimus, qui finit in Epigr. lxxxii. 'Dum vivis, sperare decet,' &c. neque hoc ipsum, de quo agimus, agnoscebat Epigramma, aut habebat; neque etiam Iambum, qui hic sequitur.

NOTÆ

Asia natus, ubi etiam religiosissime quondam colebatur, dicitur supra a Tibullo 'Deus Agricola,' utpote qui præsit agricultioni. 'Agricolam ponitur ante Deum.'

3 *Si fas est*] Si licet te sanctum et Deum vocari; vel, si fas est hominem cum Deo pacisci; vel si modo

fas est me illud pacisci, quod mihi jure debeas.

6 *Hunc tu*] Depellas, et falce percellas, seu perfores; falce etenim et sceptro armabatur Priapus hortorum custos, ut fares et malas aves depelleret: juxta illud: 'Terreat ut sævas falce Priapus aves.'

II.

AD PRIAPUM.

QUID hoc novi est? Quid ira nuntiat Deum?
Silente nocte candidus mihi puer

Hoc Carmen, teste Bronkhusio, in nullis Tibulli codicibus invenitur: itaque demiratur ille, Scaligerum hinc satis confirmari putare, Tibullum Iussisse

NOTÆ

1 *Quid hoc novi est*] In veteribus excusis Tibulli nomine editur hoc politissimum Poëmatium: itemque in

veteri membrana Tibulliana, quæ penes Cujacium erat. Totumque ex puris Iambis constat. Et sane mul-

Tepente cum jaceret abditus sinu,
 Venus fuit quieta, nec viriliter
 Iners senile penis extulit caput.
 Placet, Priape? qui sub arboris coma
 Soles sacrum revincte pampino caput

5

Priapeia, idque clare testari Martialem lib. iv. Epigr. 6. Sed audi Scaligerum ipsum: 'In veteribus excusis Tibulli nomine editur hoc politissimum poematum: itemque in vet. membr. Tibull. penes Cujacium.'—4 *Venus fuit vieta* legi jussit Heinsius.—7 In nonnullis edd. *Sacrum Soles*; e Cuj. cod.

NOTÆ

tum spirat illam venustatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius suavissimi Poëtæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeia conscripsisse, jam puto satis confirmari superiore Epigrammate, 'Ærarii quondam,' &c. Sed et clarius Martialis: 'Quam qui compositos metro Tibulli In Stellæ recitat domo libellos.' *Scal.* Intelligit ex hoc Epigrammate, Martialis scilicet, Scaliger lascivi Carminis fuisse auctorem Tibullum, quod ambigo, et ἀνέχεται. *Ramirez.* Epigramma hoc, nisi Tibullo a doctis passim assignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, a Veronensi illo anteambulone ejus potius quam a Poëta Romano hoc nostro lusum fuisse. Ita et lepores in eo, sales, numerique omnes Catulliani, haud adumbrati hercule, verum ad vivum expressi penitus graphiceque elucet. Quid multis? Pura puta Latina omnia, et quasi in melle sita: de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. *Doussa P.*

6 *Placet, Priape*] Credo esse querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de insolito sicutæ ~~am~~ languore, vel potius (cum Petronio dicam) nervorum paralyti, jocose expostulantia, quasi diceret: 'Quantum mutatus ab illo Hectore,' qui corona pampinea caput redimitus, ruberque et valens cum indomito ac rubente

fascino sub arborum umbris sedere continenter es solitus! Hoccine, o Priape, placet, vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeo usque adhuc, atque ex libidine ipsius mea usus sum semper; nunc, cum vel maxime usus erat, partem mei, hoc est, rem communem indignissime, alienissimoque tempore mollia, debilia, fractus repente desereres, ac destitueres, quasi caballus in clivo? Hoc de te merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti senectæ, et extremæ, lassitudinem imponeres mihi? *Doussa P.*

7 *Revincte*] Ita non raro veteres loquuntur. Tibull. ad Bacchum: 'Huc venias hodie tibi dem thuris honores, Liba et Mopsopio dulcia mella feram.' 'Hodiernus' enim dicendum erat. Albinovanus in Epicedio Mæcenatis: 'Impiger Alcide, multo defuncte labore, Te memorant curas sic posuisse tuas.' Nam dicendum erat 'defunctum.' Plautus in Curculione: 'Haud male meditate male locutus es.' Theocritus: 'Οἶσθε κῆπε γένου. Debit enim dicere, "Οἶσθους. Persius: 'Stemmata quod Tusco ramum millesime ducis, Censoremque tuum, vel quod trabeate salutas.' Ausonius: 'Distinctas interne vias mirare domorum.' Hoc est, 'internus.' Propertius: 'Sic mihi te referas levis.' Nam 'levem' dicere debuit. *Scal.*

Ruber sedere cum rubente fascino.
 At, o Tripalle, sæpe floribus novis
 Tuas sine arte deligavimus comas, 10
 Abegimusque voce sæpe, cum tibi
 Senexve corvus, impigerve graculus
 Sacrum feriret ore corneo caput.
 Vale nefande destitutor inguinum,
 Vale, Priape: debeo tibi nihil. 15
 Jacebis inter arva squalidus situ.

affert Scal. *Soles sacrum revinctus*; et sic erat in edd. vett. at ille emendabat ut in textu, laudans Tibull. i. 7. 53. et Propert. i. 18. 11.—9 *At o Priape* edd. vett. 'In illa optima Scheda (Cujacii scilicet) liquido exaratum erat, *At o Tripalle*: h. e. *Τριπάλλε* nam *Τριπάλλος*, et *Ἰδιπάλλος*, cognomina Priapi,' Scal.—16 In memb. Cuj. *pallidus*; nam etiam 'pallor' pro 'squalore,' vel 'carie,'

NOTE

8 *Ruber sedere cum rubente fascino*] Petronius dixit, 'Scorteum fascinum,' id est, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exsertim tradit voce *φαλλος*. Indubie eum in modum effectum membrum illud, ut sic ad veritatem ut-cunque accederet. Nec aliter Priapi simulacra figurari consuevisse, indicio esse potest toties repetita ejus mentio. Catullus: 'Sedet revinctus cum rubente fascino.' In Carm. Priap. 'Rubro Priape furibus minare mutino.' Confecti ex varia materie varios in usus olim Phalli ex ligno, ficu potissimum, qui 'ficulnei' sæpius appellati, ex ebore, ex auro, ex serico, et ex lineo panno, quibus Lesbix tribades utebantur. Item ex vitro, qui 'Phallovitroboli,' aut 'Phallovitroboli' Capitolino, si mendax scriptura non est, dicantur. Erant videlicet vitrea pocula in obcænam pudendi figuram effigiata. Unde Juvenal. Sat. 11. 'Vitreo bibit ille Priapo.' Ubi Scholiastes: 'In vitreum penem, quos appellant Drillopotas.' Pocillatorum icunculas manibus illos Priapos extollentium Pignorius Opere de Servis exhibet. Ceterum non solum per

obcænitates bibebant, ut ait Plinius, immo ipsas edebant obscenitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoque virilis speciem omnino referentium, et 'Siliginei' vocabantur 'Priapi.' Sic Martialis edocet lib. LXIX. Epigr. 14. Item placentæ fuere aliæ in muliebria inguina. *Gonsalvus de Salas*.

11 *Abegimusque*] Ille Horatianus Priapus, si sciens fallit, imprecatur sibi hæc: 'Merdisque coinquiner albis Corvorum.' Idcirco *μυρίσκοι* imponebantur statuis, ne ab avibus conspurcarentur. Aristophanes avibus: "Ἦν δὲ μὴ κρίνητε, χαλκεύεσθε μυρίσκους φορεῖν" *Ὡς περ ἀνδράντες ὡς θύων δὲ ἀν μὴ μήνην ἔχει, Ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκήν, τότε μάλιστα ὀβριὴ δίκηρ Δέσσει ἡμῶν πᾶσι τοῖς θύοισι κατατιθέμενοι*. Hi *μυρίσκοι* adhuc, hodieque in templis Christianorum imponuntur capitibus statuarum. Cujus tamen rei causam ignorantes pictores, dum putant honoris causa imponi debere, non solum non omnibus statuis imponunt, sed et imaginibus quoque pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, ut statux. *Scal*.

Canisque sæva, susque ligneo tibi
 Lutosus affricabit oblitum latus.
 Scelestē penis, o meum malum grave,
 Gravi piaque lege noxiam lues. 20
 Licet querare; nec tibi tener puer
 Patebit ullus, imminente qui toro
 Juvante verset arte mobilem natem.
 Puella nec jocosā te levi manu
 Fovebit, apprimetve lucidum femur. 25
 Bidens amica Romuli senis memor
 Paratur: inter atra cujus inguina
 Latet, jacente pantice, abditus specus,
 Vagaque pelle tectus annuo gelu
 Araneosus obsidet fores situs. 30
 Tibi hæc paratur, ut tuum ter, aut quater

legitur ap. Lucillium.—17. 18 *Canisque fada* Gruterus; *fata* conj. Heinsius.
 ‘In quibusdam schedis mediæ vetustatis, quas nobis amicus noster P. Pithœus commodavit, quæque habebant hoc solum Epigramma exaratum, ita legebatur iste et alter versiculus: *Canisve sævus usque imminget, aut tibi Fricabit oblitum latus aper lutosus*. Ex quibus depravatis hanc lect. eruimus: *Canisve sævus usque minget, aut tibi Aper fricabit oblitum latus tuto*. Sed in alia longe melioris notæ scheda aliter concepta erat lectio: *Canisque sævus usque ligneo tibi Lutosus affricabit oblitum latus*. Non magni negotii erat illa corrigere: *Canisque sæva, usque ligneo tibi*, &c. Scal. *hispidum latus* conj. Heins.—19 Edd. vett. *o cui meum malum*. In scheda Pithœi: *o meum malum grave Licet querare*: sed in optima scheda Cujacii interjiciebatur vs. 20. qui in quibusdam impressis reperitur.—20 *Rata* malit Heins. nam grave præcessit.—22 Gruter. et Guy. *ingemente*; Heins. conj. *intremente*.—23 *Subante* conj. idem Heinsius.—25 In iisdem schedis Pithœi, *lubricum femur*; Gruter. et edd. vett. *lucidum*, probante Heinsio.—29 ‘*Lego Vagaque pelle*: Persius: ‘Cum morosa vago,’ &c. Error inde natus, quod illi imperiti librarii scripserant *Vaguaque pelle*. In altera peroptima membrana præcedebat hunc vers. iste: *inter atra cujus inguina, Latet jacente pantie abditus specu*. Ego nullo labore lego: *Latet jacente pantice abditus specus*. De panticibus vide quid in Catalogis annotavimus. Scal. *Cavaque pello* malit Heins. nam *Vagum* sequitur.

NOTÆ

20 *Noxiam*] Vide Notas in Petron.
 26 *Bidens amica*] Bidentem amicam vocitat, non quæ duos (id quod de ovibus dici solet) annos haberet modo, sed quæ binos, non amplius, dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis anperstites retinisset sibi. *Dousa P.*
 30 *Araneosus*] Festive quoque ejus

barathri fores araneosum situm obsidere cavillatur. Quo loquendi genere usus et Catullus, ubi inquit: ‘Vel pene languido senissituque araneoso.’ Eodem referri etiam poterit non incommode Martialis illud: ‘Et araneorum cassibus pares mammas.’ *Idem.*

Voret profunda fossa lubricum caput.
 Licebit æger angue lentior cubes,
 Tereris usque, donec ah miser, miser
 Triplexque, quadruplexque compleas specum. 35
 Superbia ista proderit nihil, simul
 Vagum sonante meriseris caput luto.
 Quid est, iners? Pigetne lentitudinis?
 Licebit hoc inultus auferas semel:
 Sed ille cum redibit aureus puer, 40
 Simul sonante senseris iter pede,
 Repente nervus excitet libidinem
 Et inquietus inguina arrigat tumor;
 Neque incitare cesset, usque dum mihi
 Venus jocosa molle ruperit latus. 45

tectus inguinum edd. vett. *tectus annuo gelu* membr. Cuj.—33 *Schedæ Pith.* et edd. vett. *aut languentior*; membr. Cuj. *angue lentior*, ut conj. Scal.—37 *Glabrum inquinante* conj. Heins.—41 *Iter sonante senseris simul pede* Guyetus, improbante Heinsio.—42 *Rigente nervus excubet libidine* membr. Cuj. *Repente nervos excitet* ἀρχαῖκός in Sched. Pith. et edd. vett.—44 *Neque mutare* in Sched. Pith. et nonnullis edd. aliæ cum membr. Cuj. exhibent nostram. Ceterum hoc Carmen extat in Priapeis, num. 84.

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

**EX EDITIONE J. G. GRÆVII,
TRAJECTI AD RHEN. 8vo. 1680.**

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Hæc Elegia ordine prima est, sed tempore postrema; nam lapsus opibus Tibullus secessit in agellum, qui illi superfuit ex patrimonii naufragio, in regione Pedana. Unde Horatius: 'Di tibi divitias dederant artemque fruendi.' Manifesto enim ostendit eum exhausto opimo patrimonio secessum ruris petiisse. Et, si conjecturæ locus est, videtur opes avitas in amoribus profudisse, et magno patrimonio imminuto, ira ac dolore animi, rursus se abdidisse. Horatius id plane indicat: 'Non tu corpueras sine pectore: Di tibi formam, Di tibi divitias dederant.' Et sane alibi eum eo nomine consolari videtur, quum ita canit: 'Albi, ne doleas plus nimio,' &c. At ipse plane et paupertatem suam conqueritur, et dolorem profitetur in Panegyrico ad Messalam: 'Nam, mihi quum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci Horrea, fecundas ad deficientia messes, ... Nunc desiderium superest: nam

Delph. et Var. Clus.

cura novatur, Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.' Nam postremis versibus plane profitetur se pœnitere ejus, cujus et Horatius se pœnitere non dissimulanter ait: 'Hei mihi, per urbem (nam pudet tanti mali,) Fabula quanta fui: conviviorum et pœnitet.' Quis ferat eos, qui dicunt non prodegisse patrimonium, sed agros ejus assignatos fuisse? Atqui ita clare loquitur, ut aliter interpretari, hoc sit Latine nescire. Dicit enim se divitem fuisse, et statim subjicit se pœnitere annorum anteactorum, quoties e quantis facultatibus exciderit, meminit. Sane non solet pœnitere nos culpæ alienæ, sed nostræ. Pœnitet eum amissorum bonorum. Ergo culpa sua amisit, non ex assignatione aut perticatione. Quid? quod ex Horatio tam clare colligitur. Sed quid tam iniquæ contradictioni occurro? Ipse semet ipso sibi gladio jugulat. Hæc igitur scribit in prædiolo suo Pedano ad Messalam Corvinum tum in Ciliam proficiscentem: quem etiam an-

Tibul.

2 A

tea bello Aquitanico secutus erat. Hujus poëtæ ea omnia quotquot in Italia extant, exemplaria, recentiora sunt, quam ut inter vetustos libros censi debeant. quin correctorum audacia multa perabsurda illis admista sunt. Ejusmodi unum vidimus, cujus copiam nobis fecit Juris consultissimus Jacobus Cujacius. Sed et meliora quædam in eo, quam alii in suis, invenimus. Neque puto meliorem librum eo hodie extare. Nam quædam etiam vetustatis retinet vestigia, quum paulo ante ineuntem typographicam artem scriptussit: et nondum correctorum audacia ita licenter in bonis auctoribus pervagaretur. Sed excerpta pervetusta ejus poëtæ in manus nostras pervenere, quibus plurimum adjuti sumus. Item fragmentum peroptimum, et quam emendatissimum a quarta elegia libri tertii ad finem usque commodavit nobis idem præstantissimus vir, summæque humanitate præditus, Jacobus Cujacius. Qui liber, etsi imperfectus, tanti apud me momenti est, ut non meminerim me ullum vetus exemplar emendatius legisse. Itaque hoc, præter Italos, amplius consecuti sumus, ut vetustiores, quam illi, hujus poëtæ reliquias nacti simus. Quæ quum egregie nos in multis juverint, in eo tamen, quod caput erat medicinæ, nullum auxilium nobis tulerunt, hoc est in transpositione Elegiarum, et confusione, qua non exigua pars hujus poëtæ versuum laborat: quod mirum nemini hactenus ne oboluisse quidem. Atqui nos id primi odorati sumus, et, ut re ipsa potius, quam prædicatione nostra cognoscas, nihil est quod hujus tibi majorem fidem faciat, quam prima elegia; quæ ita hactenus confusa, et perturbata fuit, ut ne ipse Tibullus, si revivisceret, suam agnoscat. Lege vitam hujus poëtæ apud Liliū Gyraldū. Ibi videbis exemplar, ex quo omnia Tibulliana, quæ hodie extant, propagata

sunt, aliquot pagellis transpositis turbatum fuisse. Et tamen quibusdam doctis mirum visum nos dixisse quædam in hoc poëtâ alio ordine posita, ac ab illo relicta erant: quod ita perspicuum est, ut hoc negare sit cæcitatem oculis suis consciscere. At quia omnes tantum huic poëtæ deferunt, et recte meo judicio, ut pauci sint, qui non aures ejus lectione tristas habeant; nemo est, qui non eum se intelligere credat: quia enim character ejus planus ac minime morosus est, propterea omnem dabitationem sustulit posse aliquid, quod legenti negotium facessat, in eo reperi. Atqui aliter se rem habere, ipsa editione, quam primum nunc nova incude recudimus, omnibus testatum esse volo. *Scal.*

3 *Quem labor assiduus*] Istud distichon totam sententiam abruptit. Sequebatur autem sine dubio post illud: 'Hoc mihi contingat: sit dives jure,' &c. *Idem.*

5 *Me mea paupertas*] Post hoc distichon reponendum illud, *nec spes destituit.* Dum, inquit, mens focus assidue luceat, nec seges eludat sementem. Spes enim pro reditu frugum apud veteres ponebatur, ut apud Varronem. Unde et Varro ipse spem a spe dictam dicit. Nam, ut ait proverbium Græcum, *del γουρὺς ἐς πόρα πλοῦσις.* Quam autem bene hæc duo disticha inter se coagmentata sint, quid melius probaverit, quam absurditas illa, quam efficiebat interjectum distichon, *Ipse seram?* *Idem.*

Vitæ traduat inertī] Est nihil aliud quam, ad inertem ignavamque vitam traducat. Paupertatis 'inertem vitam' appellat seu ingloriam, ut Maro extremo Georg. 'Studiis florentem ignobilis otī,' de poëtica, cujus otium gloria vacaret. *Scottus.*

6 *Dum meus adsiduus*] Ita etiam citatur a Mario Victorino nobilissimo Grammatico. Vetusta vero Excerpta hujus poëtæ habent, non *assiduus*, sed

exiguus; quæ fortasse germana est lectio. Suppetat, inquit, semper foco, quanvis exiguus ignis. Nam illo epitheto indicat tenuitatem suam. Ita Ovid. 'Parvo calfacit igne focum;' et præclare Statius: 'divesque foco lucente Tibullus.' Dives, inquit, foco lucente, quanvis exiguo igne. Alii quoque libri scripti habent *exiguo non assidue*. Scal.

7 *Ipsæ seram*] Post hoc distichon posuimus, *Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem, Aut stimulo tardos, &c.* quum hoc postulet sententia. Ipse, inquit, insitioni dabo operam, quod est honestissimum munus rurantibus: non tamen, ut me aliquando pigeat oves pascere, quod est infimum rure. Non negabunt homines docti hunc esse ordinem horum versuum. Quam enim bene illi conveniat sedes, quæ olim huic disticho a librariis attributa erat, nemo non videt. *Idem.*

11 *Nam venaror, &c.*] Hujus situs planissima enarratio ab Halicarnasæo petenda, ita lib. xi. scriptitante: *Θεοὺς τε γὰρ ἡγοῦνται τοὺς τέρμους, καὶ θέουσιν αὐτοῖς ἔτι, τῶν μὲν ἐμφύλων οὐδέν, οὐ γὰρ ὅσον αἰμάττει τοὺς λίθους, πελάγους δὲ ἀήμετρος* (i. e. liba Cerealia) *καὶ ἄλλας τινὰς καρπῶν ἀπαρχάς.* Vicinarum proinde et sanguinis experta Terminus, quæ sententia etiam Plutarchum auctorem habet. At si quis etiam animato rem divinam Termino fieri posse pertenderit, Horatianam et Ovidianam auctoritatem pro se habebit; e quibus alter nobis præit Fast. ii. Horatius autem: 'Vel agna festis cæsa Terminalibus: Vel hædus ereptus lupo.' quod insuper et Prudentius testatur. *Douss P.*

Nam venaror] Ante hoc distichon collocavimus illud, *Hic ego pastoremque meum.* Sententia ipsa cum suo loco restituit, ut absurditas cum loco alieno expulit. *Scal.*

Seu stipes] Hic stipitem et lapidem conjungit non immerito; sunt enim termini. Ovidius: 'Termine, sive lapis,

sive es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.' Prudentius: 'Ignosco fatuis hæc tamen vulgaribus, Quos lana terret discolor in stipite.' Idem: 'Deasciato supplicare stipiti: Verris cruore scripta saxa spargere.' Stipites illi vocabantur Atinix. Lapides ipsi inscripti erant literis quadratis uncialibus. Unde Gammati dicebantur, qui *Γάμμα* insculptum habebant. Alii interpretantur qui literæ Gamma similitudinem habent. Habes igitur, quid Albius noster per stipitem, et lapidem intellexerit. *Idem.*

14 *Libatum agricolæ*] Apuleius: 'Iste vero nec Diis rurationis, qui eam pascunt, ac vestiunt, segetis ulla, aut vitis, aut gregis primitias impartit. Nullum in villa ejus delubrum situm, nullus locus, aut lucus consecratus.' *Idem.*

Libatum agricolæ, &c.] Ex antiquorum pietate dixit, qui frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare, quam Diis consecrassent. Censorinus: 'Itaque cum perceperant fruges, antequam vescerentur, Diis libare instituerunt.' *Turnebus.*

15 *Tibi sit*] Ut 'aureus esto,' sed legi mihi placet *sit*; ut Lamb. in Horat. Sat. 5. *Liviu.* Idem placuit Fruter. Veris. lib. ii. cap. 22. Rectius Passeratius *Tibi sit* dicantis esse docet, sicut illud Horatii iii. Od. 22. 'Imminens villæ tua pinus esto.' Nihil varietatis omnino habent Pal. sex. Commel. *Gebhardus.*

17 *Ponatur*] *Donatus* cum Lamb. legendum eodem loco. *Liviu.*

18 *Terreat ut saxa*] Pal. quartus *scævas*, sicut et quintus et sextus *scæva*, nisi quod superne additum &. Vera lectio est ergo, *Terreat ut scævas false Priapus aves.* Propert. iii. 16. 17. 'Scæva canum rabies,' lege 'scæva.' *Gebhardus.*

22 *Hostia parva soli*] Repone ex veteri membrana, *hostia magna.* Rec-

te ex tenuitate sua dixit; neque id tantum intelligit, sed ait nunc vitulæ esse agnam succedaneam: quia hostia seu victima magna dicebatur tantum de bubulo genere; quod olim me annotare memini. *Scal.*

24 *Clamet, io messes*] Post hunc versiculum reposuimus illud Distichon cum sequenti, *Aditis Divi*. Nam Divi illi sunt ipsi Lares, ad quos sermo semper continuandus est. Quod enim ipsi Lares sint, manifesto declarant illa: 'neu vos de paupere mensa Dona, nec e puris spernite fictilibus.' Fictilia enim ista sunt patellæ, e quibus e mensa dapem libabant Laribus. Persius: 'cultrixque foci secunda patella.' Ibi Interpretet vetus: 'Cultrix foci, quia delibandæ dapes in ea positæ ad focum feruntur.' Varro: 'Quocirca oportet bonum civem legibus parere, Deos colere, in patellam dare *μυρὸν ἄφας*.' At quo ore hæc distraxerant homines invenisti? Post duo autem hæc disticha illud huc retrahendum, *At vos exiguo*. Pro *Aditis Divi* vetustissima Excerpta habebant, *Vos quoque adeste Dei*. Idem.

25 *Jam modo non*] Docti viri *modo non μωρονουχι* interpretantur. Sed vereor ut satis fideliter concepta sit hæc lectio in codicibus infimæ vetustatis, quibus usi sunt Itali Critici. Nam nostra illa Excerpta, quorum fidem ego satis spectatam habeo, legunt *Quippe ego jam possum*: idque retinendum puto. Quare tam certa lectio nobis displiceat, auctore tam vetusto libro? ut taceam absurditatem vulgatæ. Nam sane diu est, quum Tibullus multa vulnera accepit. *Idem*.

27 *Sed canis æstivos*] Huc usque omnia confusa ac perturbata erant in omnibus tam scriptis, quam formis excusis: sequentia continuant ab illo, *o quantum est auri*; illa enim loco movenda non sunt. *Idem*.

33 *Furesque*] Intelligit abigeos;

nam 'abigei' seu 'abactores' armentorum pecorumque fures. Idem dicebantur 'Abigatores.' Glossar. 'Abigator, abactor, *ἀβιγάτης*.' Isidor. lib. x. 'Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo Abigeum vocant, ab abigendo.' Sed distinctione Jctorum 'abactores' sunt plurimum bonum oviumque raptores: tantumque in furti, non abigeatus, crimen venit, qui vel bovem vel ovem abegit unicam. *Gebhardus*.

35 *Hic ego pastoremque meum*] Passeratius conjectavit leg. *pastorumque Deum*, ut Pana significet, quem una cum Pale conjungit infra lib. ii. Eleg. 4. Sed ego nego fas esse Passeratio 'Deos' in 'Deas' mutare; ut Neptunus puellam in virum transdedit. Altera ejus jactura est, *pastoremque Deum*, ut designetur Apollo *ῥόπιος*, qui etiam cum Pale conjungitur a Virg. Georg. iii. Si mei arbitrii res sit, nihil contra omnes codices attentem, sed retenta lectione vulgata interpretet hic *pastorem* ipsum Pana, utpote numen habitum cultumque pastorale: *meum* vero exponam mihi propitium, sensu tali exeunte: Soleo lustrare Pana, si quando eventus et successus pecuarii responderit, si quando favore numinis pastoralis expertus fuero. Vel ut Pan meus, mihiq; propitius fiat, lustrare soleo. Sed iterum non memini an recte dicatur, 'Deum lustrare.' Ergo simpliciter lustrare pastorem erit *ῥεπαῖσθαι* seu *ἀγνίσκειν τὸν βοῦκαλον*. *Idem*.

38 *Nec e puris*] Codex infimæ vetustatis, *e parvis*. *Scal.*

43 *Requiescere lecto*] *Tò lecto* otiosum et superfluum est, cum *toro* sequatur; quare corrigebam *requiescere fesso*. Heinsius Fast. i. 287. nisi quis malit *lecto*, quia sequitur *toro*. Passeratius.

44 *Si licet et solito*] Excerpta habebant: *satis est, requiescere lecto* Si licet, et solo membra levare toro. Quod valde amplectimur: solum torum sibi

superesse ait. Aliud est levare membra in Moreto : hoc est, ' tollere ; ' hic ' requiescere. ' *Scal.*

48 *Imbre iucante sequi*] Hæc est prisca lectio, non igne; ut vulgatæ editiones. Sappho : ὅσῳ Ἀμφὶ δὲ ψυχρὸν κελαδεῖ δι' ὅσων Μαλίων αἰθυσσομένων δὲ φύλλων Κῶμα καταρρεῖ. *Idem.*

49 *Sit dives jure*] Excerpta illa aliter habent : *sit dives, rure furorem Qui maris, et cæli nubila ferre potest.* Hoc sensu : Divitem eum esse puto, qui abditus ruri ridet hibernas tempestates. Hoc enim valde cum superioribus cohæret. Præterea pentametrum concinnius habet. Sed illi lectioni cum sequentibus non bene convenit. Videndum an melius huc traducatur distichon, quod secundum a principio Elegiæ legitur, ut ita continuetur : *Hoc mihi contingat : sit dives jure, furorem Qui maris, et tristes ferre potest pluvias : Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa sonent.* Nam ut hoc distichon huc tractum sententiam bene continuat, ita ibi, ubi hodie legitur, abruptum. *Idem.*

51 *Pereat potiusque*] Potius pereatque lego. *Liviu.*

56 *Janitor*] Sciendum est Janitores et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos, ubi servili cella, ac subcustode cane contenti noctu atque interdii vitam sedentariam exigent : hand, ante pedes quod erat, prospicientes modo; sed post etiam respicientes; credo ne quis adventor gravior, quam advenisset, discederet. Facit huc Ovid. locus ex Fast. i. ubi

Janum bifrontem summa hinc similitudine aptissime utentem inducit. [De Cane vide N. in Petron.] Perticam manu gestare assidue his sollemne erat. Eam ' Hostiarii virgam ' appellat Seneca; ' Custodis harundinem ' Propert. et Arbiter, qui campse quoque ' januæ appensam suffixamque ' facit. *Dousa P.* Vide infra Eleg. 8.

57 *Non ego laudari*] Post hoc distichon retrahit huc quatuor disticha fugitiva, quæ in secunda Elegia invenies : *Ipse boves, mea, sim tecum modo, Delia, nempe, ut dixi, cum tribus sequentibus distichis.* Quomodo hæc suo loco luxata fuerint, proclivius est mirari, quam ejus rei rationem reddere; ut non parum fecerimus, qui hæc suo loco restituerimus. Nolo enim aliter diligentiam nostram venditare. Quod sentio, libere dicam. Hæc prima Elegia cum sequenti nihil aliud sunt quam excerpta ex pluribus elegiis. Tam multa sunt, quæ male cohærent, quibus omnibus opem ferre non possumus. *Scal.*

59 *Te spectem*] Recte ergo superiora huc traduximus, quum illa cum his belle conveniant. Triumphet ille de Cilicibus, quisquis est : mihi sufficit, si te spectem, quum ultima dies mihi venerit. Quam enim verum sit ea apte et ex mente poetæ huc tracta esse, non attinet dicere. *Idem.*

67 *Tu manes ne lade meos sed parce solutis Crinibus*] Manes offendi immoderato leso et planctu putabat veterum superstitio, quare et illud in monimento incidi jubebant; ut Narbone in veteri lapide :

...TIBI. PRÆTERITO. REDEAT. FELICIOR. ANNVS

...CAPER. ET. FACILI. VITA. REGATVR. OPE

...DVRE. MORTIS. SACRATOS. LÆDERE. MANES

...ECCE. MONENT. LEGES. ET. LEVIS. VMBRA. ROGI. *Idem.*

74 *Inseruisse juvat*] Non est plena oratio : ὃ juvat etiam post ὃ pudet frigide inculcatur. Non dubito ab elegantissimo Tibullo scriptum, inse-

ruisse seræ. Heinsius ad Fast. i. p. 297.

75 *Hic ego dux milesque bonus*] Hic ego, inquit, bonus miles ero, o Mes-

sala, non ad Isauricum bellum, quo me invitas, ut sim in contubernio tuo. Propert. 'Exitus hic vitæ superest mihi. Vos, quibus arma Grata magis, Crassi signa referte domum.' Scal.

76 *Cupidis*, &c.] Non ideo hoc dixit, quod, qui militiam sequuntur, vulnere ac plagarum sint cupientes; sed quod hac potissimum via, i. e. per vulnera et cædes, ad funestæ pecuniæ arcem hoc hominum genus grassentur, nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victoremque domum reditum animis trahunt: *cupidis* ergo est avaris, sive avidis prædæ ac divitiarum, jure belli ex rapto viventibus, manipulares ut consuevere. Qui ergo pro *cupidis* rescribunt *stupidis*, stupore laborasse videntur mero. *Doussa P.*

ELEGIA II.

6 *Janua firma sera*] Alii *fulta*. Ovid. Art. Am. II. 244. 'Atque erit opposita Janua fulta sera.' *Livin.*

7 *Janua difficilis dominæ*] Scriptus liber, *domini*. Quod rectum est. *domini*, hoc est mariti. Sequentia id probant, ne forte putes aliud per dominum intelligi. *Scal.*

Janua difficilis domini] Ita cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *dominæ*, sic tamen, ut epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini* construendum autem; quippe patrio, non recto casu positum, ne frustra sies. *Doussa P.* Senec. de Ira cap. 3. 'Beati hominis ac potentis judicat indicium difficilem januam.' Unde videatur epithetum illud *difficilis* ad *januam* hic referri posse non ad *dominam*: quamvis etiam ita acceptum sententiam non malam efficiat. *Doussa F.*

10 *Neu furtim verso*, &c.] Fallendis maritis ad januæ cardines aquam mu-

lierculæ affundebant, ne streperent. Eleganter illa falsa mulier apud Aristoph. de se fatetur idem: 'Ἐγὼ δὲ καταχέασα τοῦ στροφέως ὄδου Ἐξήλθον ἐς τὸν μοιχόν, κ. τ. λ. Hinc patet Planti locus Curcul. I. 3. 1. 'Placide egredere, et sonitum prohibe forium et crepitum cardinum: Ne quod hic agimus, herns percipiat fieri, mea Planesim, Mane, suffundam aquulam.' *Lipsius.*

18 *Seu reserat fixo*, &c.] Veteres duo genera clavium habebant βαλανόφυρα et λακωνικά. Βάλανος erat ferrum glandis instar faciei et cavum, quod in foramen seræ, hoc est ligni vectis, τοῦ μοχλοῦ, immittebatur; et sic seram committebat januæ, ut nisi extracto eo revelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat βάλανος, ut tota lateret, neque erui posset inde nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem βάλανου ita inibat, ut eam evelleret, ac sursum traheret. Illud ferrum dicebatur βαλανόφυρα. Gloss. βαλανόφυρα, κλείς παρὰ τὸ ἀγρεῖν τὴν βάλανον. Foramen illud vocabatur βαλανοδόκη. Cæteram ut januæ hæc reserari possent ab illis qui foris erant, satis grande foramen supra locum seræ relinquebatur in ostio, per quod manus transmitti quiret, et βάλανος in βαλανοδόκῃ demitti claudendæ januæ, et rursus eidem aperiendæ βαλανόφυρα in βάλανον immitti. Et hæc forma fuit communis clavium et claustrorum: et hæc claves unico tantum dente præditæ erant, qui in βάλανον infigebatur ad eam extrahendam. Tibull. *Seu reserat fixo dente puella fores*. Solentior ratio fuit per 'claves Laconicas,' quæ et κρηναὶ dicebantur, quod tota intra claustra laterent, atque hæc exterius immissæ aperiebant: eæ erant cum tribus dentibus, qui tali situ ac dispositione locati erant, ut alius alii subiceretur. Dicebantur eædem et Caricæ a Caribus populis. Vide Cl. Salsasium in

Solin. p. 925. fusc de hac materia evagantem. *Gabbema*.

19 *Molli decedere lecto*] Ego Statiani codicis fide inductus, in quo disertim legitur *discedere*, reponendum harioles *descendere*, ut *furtim descendere* sit, *ἡμέρα καὶ κτήνων χορὴς* pedes de lecto deducere, 'insonnmque' (ut cum Apuleio hoc dicam) vestigium ponere, ne videlicet maritus tremuli lecti argutatione somno excitus, quid rei uxor cum potiore adultero agat, fieri percipiat tandem. *Douss P.* Rectius est quod in Frisingensibus schedis reperit Gruterus noster: *Ille docet furtim molli derepere lecto*. Eleg. 8. p. 59. 'Et possum media quamvis obrepere nocte.' Eodem modo ille Vir egregie Florum restituit lib. iv. cap. 10. 'Quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere.' *Gebhardus*.

En ego quum tenebris] Hoc distichon spurium et insititium est, et, quod caput est, ridiculum, atque, ut ille dixit, committile. Quare ne verere illi transverso calamo notam culpæ illinere. Non est enim, ut unquam Tibulli officina illud bona moneta caderit. Præter importunam sententiam quam facit, falsi eum convincit Pentameton diverse conceptum: *Securum in tenebris me facit esse Venus. Præsidio noctis sentio adesse Deam. Ille Deus certæ det mihi signa viæ*. Quis sanus hæc Tibulliana dixerit? Putarunt otiosi et oscitahundi homines interruptam esse sententiam. At si illa genuina, quæ tam bene cohæret, interrupta est, quomodo tam aliena verba hic locum habebant? Lege ergo, quæ Tibulli sunt, et illa expunge, videbis nihil elegantius illis esse: quæ, ne ego explicem, ipsa perspicuitas facit. *Scal.*

26 *Aut rapta præmia veste petat*] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones. Novius Agrypnuntibus; nam in scæna nos nocturnos cæpit præmiatores tollere.' Petronius: 'Advocati jam pæne nocturni, qui volebant

pallium lucrifacere.' Scio nos olim adolescentes aliter hunc locum explicasse. *Idem*.

Præmia] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones,' neque alio Poëta procul dubio respexit, quum 'præmium petere' dixit. *Douss P.*

32 *Et vocet ad digiti, &c.*] Sono digiti loco nutus aut etiam vocis utebantur, qui sibi sine cunctatione parituros præsto habebant, ut imperium majus, aut ulla vocis significatione opus non esset, itaque Cicero, 'si concreperit digitis:' et 'digitorum percussionem:' cum videlicet inter se colliduntur, ut concrepent, dixit, pro eo, quod facile nulloque negotio obtinetur. *Turnebus*.

40 *Rapido*] *Rabido*, id est, truculento. *Livin*. Conjectura non necessaria.

41 *Ut mihi verax, &c.*] Notandum epithetum sagæ *verax*: quo alluisse puto eum ad id quod hæc mulieres, 'quæ devotionibus ac maleficiis quidvis efficere credebantur,' ut Apuleius loquitur, 'veratrices' dicerentur ut videre est ex eodem Miles. ix. id quod nostra lingua felicissime exprimit, 'Wærseghsters.' *Douss F.*

58 *Sentiet esse nihil*] Lege *ipse*; ut vers. 58. 'Viderit ipse toro.' Eleg. 10. 'Liba ipse ferebat.' Eodem modo emendandam Epistola Sabiniana Demophoontis ad Phyllidem vers. 10. 'Alcidæ magno non minor ipse comes.' Vitiose enim 'non minor esse' ibi legitur. Et Octavia, quæ falso Senecæ tribuitur, 'Stulte videbor ipse cum faciam Deos,' non 'esse.' 381. 8. Calpurnius Ecl. 'Fontibus in liquidis quoties me conspicor ipse.' Sic enim recte in Edit. Florentina 1504. Cæterum mendose 'esse.' *Livin*.

63 *Non ego, totus abesset amor*] Ita in Mss. erat, quam lectionem ab ipssimo Tibullo esse liquido persnasum est mihi, ut Adverbium subaudia-tur, antiquum in morem. *Douss P.*

Non ut totus abesset amor] Hic clauditur Elegia. Reliqua quo pertineant, partim dicturi sumus. *Scal.*

65 *Ferrens ille fuit*] Profecto legendum: *Ferrens ille fuit, qui, te quum possit habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.* Est enim per hypothesin dictum, et ut barbarum vulgus Grammaticorum loquitur, potentialiter. Ferrens ille erit, inquit, quicumque te voluerit relinquere. Nam *fuit, εἴη ἄν, et Maluerit, ἠπορίμην ἄν, προαιρήσῃ ἄν.* Virgilius: 'Tros Rutulusve fuit.' et, 'Fors fuit.' Propertius: 'Cum Tiberi Nilo gratia nulla fuit.' *Scal.*

67 *Ille licet Cilicibus*] De Cilicibus triumphet per me quidem licet. Nam *τὸ licet* aliter video accipi hic. De Cilicibus autem mentionem injicit, quia eo profectus erat Messala, ut alibi patet, quum ait, 'At te Cydne canam:' et invitatus fuerat a Messala ad contubernium suum. Propterea supra jam respondet: 'Te bellare decet terra, Messala, marique.'

71 *Mea si tecum modo Delia*] Lege, *mea, sim tecum modo, Delia*, ut supra dixit, 'tecum Dum modo sim:' et sequenti disticho eodem modo, 'dum teneris liceat retinere lacertis.' Quæ omnia quam belle inter se apta sint, eruditorum judicium esto, quum antea ridicule alieno loco secunda elegia posita essent. Nos sane istos alieni loci inessores versus inde jure pellendos censuimus. *Scal.*

75 *Quid Tyrio recubare toro*] Male hæc ab interpunctionibus laborant. Ita enim legendum: *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest, quum fletu nox vigilanda venit? Vigilanda venit*, pro vigilanda est: qua in figura creberrimus Propertius, ut 'Non impune illa rogata venit:' hoc est, rogata est, aut rogatur. Post hoc distichon reponere, *ferrens ille*, ex eadem secunda Elegia; ut non solum commissum sit in loco horum versuum, quum in alienam elegiam tra-

ducti sint, sed in suo sibi ordine, quum inter se confusi sint. *Scal.*

ELEGIA III.

9 *Me cum mitteret urbe*] Ita in omnibus exemplaribus nostris legitur, sententia non inconcinna et aperta satis: malim tamen pro *quum, quam* rescribere, ut ad *ante*, quod sequitur, jure suo referatur. *Douss P.*

11 *Ille sacras pueri sortes ter sustulit*] Tollere sortes est, *κληδορίζειν*. Unde in veteribus inscriptionibus: SORTIBUS SUBLATIS. Item EXTRA SORTEM RYDERIBVS SVBLATIS. Sortes erant signa, quæ dabantur alicui puero de trivio, quæ si convenerant ei signo, quod ille, qui sortes dederat, habebat in animo, tunc bene secum agi putabant. Apud Euripidem Hippolyto: *Καὶ δέλτος ἦν κλήρον οὐ δεδωγμένη*. Interpres: *κλήρας, ἔστι τὸ σημεῖον τὸ διδόμενον τοῖς μαρτυρομένοις, ἀφ' ὧν οἱ μάρτυρες ὁρμήμενοι προφητεύουσι περὶ τίνος μελλόντων τῶν δὲ μάρτυρων οἱ μὲν ὕμνοι προσέχουσιν, οἱ δὲ κλήροις.* *Scal.*

12 *E triviiis*] *E triviiis puer*, ὁ *τυχών* oportebat enim ignotum esse, ne sciens, et prudens aliquid eorum facere videretur. Sic dictum *e triviiis puer*, ut apud Attium, 'de vico Anspices,' item 'de Circo Astrologi:' *ter* autem, ut, quod tertium addixisset, id certissimum omen esse putaret. Propterea fortasse dixerit Ansonius 'omnia trina.' *Idem.*

Omina] Cant. *Omina* legendum annotavit ex Anrato. Hoc dicit, Trinas illas sortes omnes certas fuisse ac prosperas. Lege ergo *e trinis omnia certa puer*. Alioqui quid est *triviiis*? mutatio autem generis nihil impedit. *Licin.*

13 *Deterrita*] Id est, terrore levata, eandem vim præpositione *de* habente, quam in aliis: item in vocibus 'dejuvare' ac 'degelare,' etiamnum obtinet. Dicit ergo Tibullus:

Etsi Deorum oracula per sortes data Delia optata omnia de redivit suo promitterent (hoc enim *dabant* est) illam tamen ominibus nullis quamvis certissimis deterreri unquam potuisse h. e. terrore et metu, quo de Poëtæ amatoris sui redivit anxie nimis sollicita erat, exsolvi porro, adeoque animi securam reddi, quin abeuntem lacrymis prosecuta respectaret. *Doussa P.*

17 *Aut ego sum caussatus, aves dant omnia dira*] Melius: *Aut ego sum caussatus aves, aut omnia dira Saturni sacra me tenuisse die.* Nam quidam scripti non habent *et aut* in posteriore versu. *Scal.*

Aut ego sum caussatus aves] Objectionem tibi religionem caussatur, haud adicentibus avibus, verum contra protectioni obscurantibus suæ: quippe Inebriis, non Præpetibus, aut Admissivis alitibus usus; nec quæ garritu, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum. *Doussa P.*

18 *Saturni, &c.*] Sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi *tenuisse* ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, *tenuisse* se sed retentum a Sacra Saturni die, hoc est, inhibitum ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam 'quæ (ut lepide jocatur Varro) itineri longissima esse dicitur,' pedem quopiam peregre ulterius efferre porro. *Idem.*

23 *Quid tua nunc Isis tibi, Delia*] *Lege mihi*, non *tibi*, ex veteri scriptura. Nam liquet eam pro Tibulli morbo in casto Isidis fuisse. *Scal.*

29 *Ut mea votivas*] In infimæ vetustatis libro *Et*, non *Ut*. Magnum autem mendum est in hoc versu, *voces*, pro *noctes*. *Et mea votivas persolvat Delia noctes.* Propertius: 'Tristis jam redeunt iterum solennia nobis,

Cynthia jam noctes est operata decem.' Item: 'Votivas noctes et mihi redde decem.' In nostro libro autem, *persolvat*, non *persolvens*. Ita erit *horvberor* utraque lectio defendi potest. Illud tantum constet, *noctes*, non *voces* legendum. *Scal.*

30 *Ante sacras lino tecta*] Linigeri Calvi, qui Isiaca sacra gestabant, apud Martialem. In libro Catalectorum, quæ nos publicavimus, secundo: 'Carbaseo post hunc artus indutus amictu Memphis antiquæ sacra Deamque colit.' *Idem.*

31 *Bisque die resoluta comas*] Hæc, puto, non adverterunt Grammatici, quare scilicet bis in die dicere laudes Isidi debeat. Sciendum prima hora sacerdotes Isidis templum aperire solitos, idque Apertio vocabatur; deinde salutabant Deam, quod Salutationem et Excitationem vocabant; post, totam diem stipem emendicabant: inde ad octavam redibant, Deam componebant, templum claudiebant. Hoc igitur est bis die Deæ laudes canere, et mane quum salatur Dea, et hora octava, quum templum clauditur. De apertione templi Appuleius Milesiæ Fabulæ libro undecimo: 'Rebus jam rite consummatis, inchoatæ lucis salutationibus religiosi primam nunciantes horam perstrepunt.' Infra: 'Ilico Deæ matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato ministerio, ac matutino peracto sacrificio.' Arnobius libro septimo: 'Quid tibi volunt excitationes illæ, quas canitis matutini collatis ad tibiam vocibus? obdormiscunt enim Superi, remeare ut ad vigilias debeant. Quid domitiones illæ, quibus bene ut valeant auspabili salutatione mandatis? Somni enim quiete solvuntur: occuparique ut hoc possint, lenes audiendæ sunt nœniæ?' Ubi plane habes de prima hora, de salutatione et excitatione Deæ,

de apertione templi, de laudibus Demæ ad tibiam cantatis, quod hic dicit Tibullus. Quare ὑμνοῦς eos vocat Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἀφύχων sed loquitur de Serapidis sacro, quod nulla in re differebat ab Isiaco. Καὶ ταῦτα, inquit, θεοκρίτες ἐν τοῖς λεροῖς, ἐς τοῦ Ἰσι καὶ οὖν ἐν τῇ ἀναλξί τοῦ ἑγίου Λαράπιδος, ἥ τε θεοσμία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λαβόντος τοῦ θυμφοῦ τὸ ὄμαρ καὶ τὸ πῦρ φαίνοντος, ὁππῆκα ἐνταῦς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρὶτι τῶν Ἀλγυπτίων φωνῇ ἐγείρει τὸν θεόν. Tertullianus libro de Jejunio: 'Nam et Joel exclamavit: Sanctificate jejunium, et orationem: prospiciens jam ex tunc et alios Apostolos et Prophetas sancituros jejunium, et prædicaturos officia curantia Deum.' Unde et qui in idolis comendis, et in hac re ornandis, et ad singulas horas salutandis adolantur, curationem facere dicuntur. Vides Salutationes illas dici Carationes, ut θεράπειαν vocat Porphyrius. Atque hæc quidem de prima hora: de octava Martialis: 'Nunciat octavam Phariæ sua turba juvenæ, Atque pilata redit jamque subitoque cohors.' Ita legendum in Martiale, non, ut hodie editur, *Et pilata*, prima longa. Pice depilabantur Calvi Isidis: hoc enim et pilare dicitur. Idem Martialis: 'Nec plema turpi matris olla resina, Summenianæ qua pilantur uxores.' Volsos enim fuisse vel nomen Calvorum, quo appellabantur, probaverit. πωροῦσθαι hoc Græci vocant; et Juvénalis 'resinata juvenus.' Idem.

Tibi dicere laudes] Τῷ ποιεῖν, ut jam diximus, quod male quidam ad votivas voces, quod superius dixit accommodant, quum locus sit corruptus, et a nobis jam emendatus. Idem.

84 *Menstrua tura*] Laudo Epithetum, *menstrua*, præ, quod ab aliis temere ingestum, *mascula*: putoque ad *synonyma*, i. e. singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse poetam: qui dies rusticis sacer

antiquitas. Docet ex Horat. III. Od. 24. Sed neque illud de nihilo crediderim esse; quod ture, non victimis Larem suum propitiare cogitat Tibullus; pro opibus scilicet sua conditurus mœnia; quippe rebus jam accisis, et quasi in fando adhibiturus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum *Lari* τὸ ἀντίquo, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, i. e. incultam et simplicem prisci illius ac Saturnii ævi fragilitatem convenire. *Douss P.*

48 *Duxerat arte faber*] 'Ducere hoc loco significat producere; hoc est, in longum cadendo porrigere. Inde 'ductor ferrens' in carmine obsceno Vulcanus, qui faber est, et ferrum ducit, id est, extendit; et est ductile, quod malleis obsequitur apud Plin. *Parrhasius.*

49 *Et vulnera semper*] Eleganter in Colotii libro reperitur, *nunc vulnera semper*. Gebb.

54 *Fac lapis*] Placet Ms. exemplaris lectio: *Fac lapis his scriptus atq̃ super ossa notis*. Douss P. Valde placet, et, ni fallor, germanum est. *Livia.*

65 *Rapax mors*] Id est, immatura, acerba, immitis, *Douss P.*

71 *Tum niger in turba*] Codex infimæ vetustatis non in *turba*, sed in *porta* habet, recte. Legendum autem: 'Tum niger in porta serpens, tum Cerberus ore stridet . . . *niger serpens*, Hydra; quam etiam in porta collocat Virgilius *Æn. vi.* 'Centauri in foribus stabulans, Scythæque bifformes, Et centungemini Briareus, et bellua Lerne Horrendum stridens' . . . quæ omnia aperte hunc locum illustrant. *Scal.*

86 *Deducat plena stamina*] In nostro est ἀρχαῖος *pleno*. *Scal.*

87 *At circa gravibus*] Majuscula C scribendum Circa: est nomen puellæ Κίρκη. Horatium semper 'Circam'

non 'Circe' dixisse testatur Caper Grammaticus. Sed codex noster habet *Cura*, non *Circa*. Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium: *κοῦρα* enim est puella. Si quis adverbiale mavult, ego non magnopere pertendo. *Idem*.

At circa, &c.] Doctiss. Guilielmus ita hunc locum explicat; ut adolescentulis, inquit, servuli custodes dabantur, ita puellis servulæ, quæ in lanificio una essent, eas sectarentur et curarent: ii æque, ut Jcti loquuntur, peculiares illis plerumque erant, hoc est in peculio. Plautus Captivis: 'Vendiditque patri meo te sex minis: is te mihi Parvulum pecuniarem parvulo puero dedit.' Persa: 'Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus, quo ego missus sum.' Et vero quæ curabant puellam aut in lanificio una erant servulæ, Latine 'circa illam' esse dicuntur. Exemplum hic in Tibullo habes, et Terentii Eunuchus: 'Abducit secum ancillas: paucæ quæ circum illam essent manent novitiæ puellæ.' *Gabbema*.

88 *Paulatim somno fessa remittat opus]* In meo est onus; quod perplacet. Est autem idem quod Plautus in Casina: 'nam ubi domi sola sum, Sopor manus calvitur: jussin' colum ferri mihi?' *Scal*.

89 *Nec quisquam nunciet ante]* Quem morem vide apud Plutarchum in Quæstionibus Romanis. *Idem*.

ELEGIA IV.

8 *Armatus curvæ]* Hic versiculus liquido extat in nostro infimæ vetustatis, quo tamen vetustiore non habent Itali critici; quod ex illorum editionibus certo affirmare possum. Quare quod in quibusdam, ut ipsi aiunt, hic versus abest, potuit negligentia librariorum id committi. Quod autem fragmentum hoc putarint esse, facile ignosco illis propter abruptam sententiam, quod non alia de causa

accidit, quam quod hic, ut in aliis, transpositio facta est; post hoc enim pentametrum collocandum est distichon: *tu puero quodcumque tuo*. At sequens distichon: *o fuge te teneræ* cum duobus sequentibus, ubi sit collocandum, suo loco ostendemus. *Scal*.

15 *Sed ne te capiant]* Quam recte ante hoc distichon illud collocavimus, quum sententia ipsa tam clare aperiat, quid opus est dicere? Hic enim est principium præceptorum et regularum illius ἀσολογοτεχνίας, cujus utinam nunquam illis veteribus in mentem venisset. *Idem*.

27 *At si tardus erit]* Legendum: *At si tardus eris*. Elegans admodum μέμνηται. Hoc enim dicitur ex alia persona, nempe amantis, quem hac in re εἰσπρηγνῶν vocabant Lacones: verba, inquam, ejus ad puerum. Vide, quam bene nunc cohæreant, quæ adeo luxata antea, ac perturbata erant. Hoc enim præcipit dicendum puero, et pejerandum in amatoris, καὶ παῖδός τις siliçet. *Scal*.

Transiet ætas] Ἀρχαῖος, pro transibit. Tertullianus adversus Judæos: 'Ex te enim exiet dux, qui pascat populum meum Israël. *Idem*.

30 *Quam cito formosus populus ante comas]* Liber noster habet, *ante comas*; recte profecto: *ante comas*, τὰς πρὶν κόμας hoc est, hornotinas comas. τὰς ἔσας dixit Theophrastus. Sic Catullus: 'Sed tu olim magnos vicisti sola furores.' 'Olim furores,' τοὺς πάλαι. Et Virgilius: 'ante malorum,' τὰν πάλαι κακῶν. *Idem*.

37 *Solis æterna est]* Hactenus μνηστικῶς nunc redit in orbem flagitiosorum præceptorum suorum. Subdendum enim statim distichon, *Nec comes ire neget*... continuatio enim est ejus, quod primo præceperat: *Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit*, *Cedas*. *Idem*.

43 *Quamvis prætexens, &c.]* Hoc in versu admittat multi esse putant, accipiat, hauriat: arcum enim veteres

aquam bibere censebant, quam im-
bri postea nidentem redderet: Maro
Georg. i. 'et bibit ingens Arcus.'
Vitruius lib. ix. c. 4. 'Non minus
aquæ vapores a fontibus ad nubes
per arcus excitari.' Arcum enim de-
missis in terram cornibus aquam elice-
re in nubes opinione vulgi receptum
erat. Plant. in Curcul. 'Ecce autem
bibit arcus, pluet credo hercle hodie.'
Propert. lib. iii. Eleg. 5. 'Cæruleus
pluvias cur bibit arcus aquas.' Si
quis tamen, *admittat*, significet ex-
portendat, explicet, ut augurale ver-
bum sit, quæ Mureti sententia est,
eruditissimi viri, non modo non re-
fragante me fecerit, verum etiam
vehementer landante et adprobante.
Non deest qui *admittat*, incitet et
pellat, explicet. *Turneb.*

44 *Venturam admittat imbrifer*] Ele-
ganter *admittat*. Quid sit admittere
equum, notissimum est. Unde Ovi-
dus: 'Et celer admissis labitur an-
nus equis.' Et idem alibi aquas amnis
admissas vocat. 'Et celer admissas
exigit Hebrus aquas.' Sed noster
codex aliam lectionem præfert, nem-
pe, *Venturam amiciat*: quod si rectum
est, aqua amictum intelligit, quod
Physicus, et Meteororum indagator
valde probabit; sed duplici *ii* scriben-
dum, *amiciat*, ut quum volunt pro-
ducere 'obice,' addunt i alterum,
imo restitunt, 'objice;' ab 'ob'
enim et 'jacio' est; ut 'amjicio,' ab
'am,' et 'jacio.' *Scal.*

47 *Duro subiisse labori*] *Duros subiisse*
labores liber scriptus. *Idem.*

48 *Atteruisse manus*] Grammatistæ
attenuasse supposuerant. Vide quid
super hoc in Varronis libros rerum
rusticarum annotamus. *Idem.*

Atteruisse] Forte, *adseruisse*. Vide
Festum in 'adserere.' Videtur apud
veteres 'tero,' præteritum fecisse
'terui,' postea 'trivi:' unde quis pro
eo per syncopen dicat 'Atteruisse'
pro 'attrivisse.' Mihi certe *atte-*
nuasse glossa videtur. *Liviu.*

55 *Post offeret ipse volenti*] *Noster*
mox offeret ipse roganti, quod melius
est. *Scal.*

71 *Blanditiis vult esse locum*] Le-
gendum sine dubio *Blanditis*. Ita lo-
quebantur veteres. Propertius. 'Blan-
ditæque fluant per mea colla rosæ.'
72 *Supplicibus* est substantivum, ut
sæpius. Quare nihil mutandum. Non
enim leviter interpunctionibus suis
hæc corruperant Grammatistæ. Lege
igitur: *Blanditis vult esse locum Venus*
ipso querelis. Supplicibus miseris flenti-
bus ipso facit. *Idem.*

73 *Hæc ego quæ canerem Titio*] Jam-
dudum monuimus hic legendum esse,
caverem, non *canerem*, tertia conjuga-
tione; quæ causa fuit, ut insolentia
conjugationis corruptus fuerit locus.
Jurisconsultorum et prudentum more
se de amore respondere et cavere
aliis proficetur, ut ipsi de jure respon-
debant. Apud Virgilium: 'quum
litora fervere late Prospiceres.' Ibi
Servius: 'Dicemus a tertia con-
jugatione esse Imperativi: ut 'cavo
cavis.' Hinc etiam Catullus 'cavere'
dixit.' Hoc in Catullo non extat.
Sed videtur hunc Tibulli locum Ser-
vius in animo habuisse. De quo ego
non dubito. Aperta jam sententia.
Nam Titium esse Jurisconsultorum
personam *ὁδοδότης*, ut Philosopho-
rum *ὁδῶτα*, *Διδῶτα*, jam nemo potest
ignorare. In quo tamen imprudenter
faciunt, qui Titium, aut Tityum, *τὰ*
ταυτὰ Tibulli accipiunt. *Idem.*

Sed Titium conjunx] Post hunc ver-
sum inserenda tria disticha, quæ su-
perius alieno loco expunximus, *O*
fuge te tenera. Nam et hic mira ele-
gantia *μνηστικὸς* dictum ex persona
uxoris. Quæ, candide lector, quum
luce clariora esse videas, quid prius
debas hanc lectionem amplecti, an
perturbatam illam vulgarem exhibi-
lare, incertum est; sed utranque de-
bes, meo judicio, quum hæc nostra
vera sit, et illa inepta, præpostera,
confusa. Novissima verba matronæ

sunt: *Pareat ille sua.* Sequatur, inquit, illa praecepta: quæ? *O fuge te teneræ?* Idem.

75 *Vos me celebrate magistrum*] Recte magistrum. Juriconsultum et Prudentem agit: et post verbum aptum ei rei, *Consultent*; et postremo: *vana magisteria.* Hæc enim potius ad Qu. Mutium, aut Serv. Sulpitium, quam ad poetam leviculum pertinebant, ut et illa: *Deducat juvenum sedula turba domum.* Idem.

ELEGIA V.

3 *Namque agor ut per plana citus sola verbere turbo*] Scribe turben auctore Charisio libro primo Institutionum Grammaticarum 'Turben,' inquit, 'Tibullus: Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben. Quem Maro VII. turbonem vocat, 'tortus sub verbere turbo.' Servius tamen in illum locum: 'Turbo, Catullus hoc 'turben' dixit, ut hoc carmen.' Et falsum a Catullo usurpari, quum apud Tibullum legatur: et hoc turben dici, quum sit masculinum. Recte vero Charisius. Nam si in O analogia postulat ut in obliquis turbonem faciat. Sic 'termo,' non 'terminis,' sed 'terminis' faciebat. Festus: 'Termonem' Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc 'terminum,' hoc modo: Ingenti vadit cursu, qua reddita termo est.' Si vero in -x n facit obliquos 'terminis.' Varro: 'Itaque terminus quum in Latio aliquot locis dicitur, ut apud Attium, non 'terminus,' sed 'termen.' Ergo ut 'termo, terminis: termen, terminis:' sic 'turbo, turbonis: turben, turbinis' dicebatur. Turbo est *βῆρυξ*. Scal.

8 *Per Venerem, quæso, compositumque caput*] Componere caput, jungere caput, limare caput, idem. Ovidius: 'Perque tuum, nostrumque caput, quod junximus una.' Id.

11 *Ipæque ter circum*] Scriptura, et sententia postulat, ut te non ter legas. Id.

12 *Carminum quum magico præcinnisset annus*] Correctorum inventum est præcinnisset. Nam scriptura vetus, *procubisset.* Id κατὰ τὸ ὀγκυαυόμηνον intelligendum. Procumbebat enim magicum carmen immurmurans. Id.

14 *Ter salsa devenienda*] Liber noster sancta, non salsa: utrunque defendere potes. Id.

15 *Tunicisque solutis*] Sunt resolutoria sacra. Vide quæ in Festum notavimus. Id.

16 *Vota novem Veneri*] Ineptissime hic Grammatistæ Veneri pro Trivia, quæ erat vetus lectio, supposuerant. Sunt enim non Veneria sacra, sed Stygialia, et Cocytia, quorum ritum et causam vide in his, quæ in Cirim scripsimus. Id.

Vota novem Trivia nocte silente dedi] 'Stygialia sacra' sunt, inquit, quæ Sagæ faciebant ad pelliciendum in amorem sui quoscunque vellet. Talia sunt illa, quæ Dido prætexit *Æn.* IV. se facere velle, ut in amorem sui animum *Ænææ* intractabilem pelliciat. 'Stygialia' vero ideo vocantur, quia Jovi Stygio fiebant. De his et Porphyrio Interpres Horatii: 'Cocytia,' inquit, 'sacrum Cupidinis esse dicit; quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi.' Magicum ergo 'Jovem,' ut et 'Stygiū' eundem intelligo: et 'Stygialia' eadem cum 'Cocytia.' In his autem sacris aut effigies cerea similis ei, quem devovebant, ponebatur, ut exponendum est in illo: 'Effigiemque toro locat hand ignara futuri,' contra opinionem Servii: aut laminæ in ejusdem similitudinem effictæ, quæ 'Ipsullices,' ut puto, vocantur Festo. Idem in Cirim.

23 *Plenis in lintribus uvas*] Servius nondum excusus in illud: 'cavat arbore lintres.' Alii, inquit, 'lintres, in quibus uva portatur, accipiunt.' Idem.

35 *Hæc mihi fingebam*] Post hoc distichon, Num Veneris magnæ violari

numine *verbo*, cum novem sequentibus ponendum est hic, quæ omnia hactenus perperam secundam Elegiam claudabant. Miratur Tibullus, unde factum cur frustra de Delia sperarit, an Veneris numine læso, an aliquo alio Deo, ut sibi rivalem superinductum videat. Quæ omnia ita sententiam hujus Elegiæ continuant, ut magno hujus Poëtæ et poëseos Latini studiosorum damno hæc distracta hactenus fuerint. *Id.*

42 *Et pudet et narrat*] *Lege: Et, pudet heu, narrat.* Veteres et sine aspiratione scribebant unde fecerunt *ET. Scal.*

43 *Facie tenerisque lacertis Devolet*] Afranius: 'Si possent homines delinimentis capi, Omnes haberent nunc amatores anus. Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio Hæc sunt venena formosarum mulierum: Mala ætas nulla delinimenta invenit.' Ovidius: 'Moribus et forma conciliatur amor.' *Id.*

46 *Vecta est*] Gronovius *Observ. III. cap. 1.* suspectum habet, et pro *pisce*, *prioste* legendum putat.

51 *Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes*] Adlusum, ni fallor, ad veterum Platoniorum sententiam, qui aiebant mollium hominum, ac puerorum animas indignari quod invitæ de hac luce discedant, ideoque circa sua funera oberrare, et plorare. Plato in Phædone: 'Ponderosum vero, o amice, id putandum est, et grave, terrenumque et visibile, quod anima ejusmodi secum trahit: ideoque ab eo graviter, et ad visibilem trahitur locum, metu invisibilis atque occultus: et quemadmodum fertur, circa monumenta sepulchraque versatur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbrosa phantasmata, qualia præferunt simulachra tales animæ, quæ videlicet non puræ decesserunt e corpore, sed visibile aliquid trahentes, quo fit, ut videri possint.' Hæc ibi et longe plura in hanc sententi-

am. Et juratus Platonius, Macrobius lib. I. c. 9. in *Somn. Scip.* 'Anima,' inquit, 'quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, et absolutionem corporis perhorrescit, et cum necesse est, Non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus reliquit, quia non funditis omnes corporeæ excedant pestes; sed aut suum oberrat cadaver, aut novi corporis ambit habitaculum, non humani tantummodo, sed ferini quoque.' Idem cap. 13. 'Mortem, ait Plotinus, debere animæ a corpore solutionem esse, non vienculum: exitu autem coacto, animam circa corpus magis magisque vinciri, et revera ideo sic extortæ animæ diu circa corpus ejusve sepulchram, vel locum in quo injecta manus est, pervagantur.' Lactantius lib. II. cap. 2. 'Vulgus existimat mortuorum animas circa tumulos, et corporum suorum reliquias oberrare.' De puerorum vero animabus signate Poëta Platonius *Æn. VI.* ubi 'Animas flentes,' vocat, ut Statius in *Epiced.* in Glauciam 'Meliores plorantes.' Ploratum vero animarum nihil aliud præter stridorem quandam esse existimabant. Petron. 'Ecce inter tumulos atque ossa carentia hostis, Umbrarum facies diro stridore minatur.' Cland. in Ruff. 'Illic umbrarum tenui stridore volantum Flebilis auditur questus.' Plura vide apud *Gervartium. Gabbema.*

53 *Escasque sepulchris Quærat*] Majorem egestatem præfert membrana nostra: *herbasque sepulchris Quærat*; nam escas e silicernio rapere non ita miserum, ut herbas ex veteribus monumentis vellere. *Scal.*

56 *Post agat hanc triviis*] *Noster: Post agat a triviis.* Canes a triviis, ut Ovidius 'asella a mola.' 'Ut rudis a scabra turpis asella mola.' *Id.*

61 *Pauper erit præsto*] Miram in vestustis Excerptis longe diversius con-

ceptum hoc distichon extare: *Pauper eris praeo: semper te pauper adibit Primus, et in duro limine fixus eris.* Vulgatæ tamen lectioni subscribit Ovidius: 'Quando non fixus lateri spatiantis adhæsi Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?' Illam alteram tuetur Tibullus ipse: 'Hæc foribusque manet noctu me affixa.' 'Affixa foribus,' et 'fixus in limine.' *Idem.*

64 *Subjicietque manus, efficietque viam*] Horatius id voluit: 'extrahe turba Oppositus humeris.' *Idem.*

69 *Mea furta caveto*] Ita etiam nos- ter, non, ut quædam editiones, *mea futa.* Caveto ne imponam tibi, ut nunc mihi. *Idem.*

70 *Versatur celeri fors levis orbe rota*] In Excerptis orbe cito. Fortasse melius conveniet temporibus Tibulli: quod eo tempore globo potius quam rotæ insistentem facerent; quod ego in multis numismatibus memini me legere. In quibus fortuna gubernaculum tenens pilæ uno pede insistit. Pacuvius Duloreste: 'Fortunam insanam esse, et cæcam, et brutam, perhibent philosophi; Saxoque instare globoso prædicant volubili. Id quo saxum impulerit sors, eo cadere Fortunam autumant.' Adde quod Ovidius ita loquitur, non addita rotæ mentione: 'Nec metuus dubio Fortunæ stantis in orbe Numen, et exosæ verba superba Deæ.' Item: 'Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.' Est autem sententia Terentiana, vel potius proverbiam: 'Omnium rerum vicissitudo:' et de eadem re dictum, de qua et hic apud Tibul- lum. Porro hoc pentametro clauditar hæc elegia. Nam sequentia alio transferenda, ut mox videbimus. *Idem.*

78 *Et simulat transire domum*] Hæc et alia innuit se fecisse sæpe, quamvis tertia persona loquatur. *Idem.*

75 *Utere quæso Dum licet*] Hoc accendit stimulos *ζηλοντας* ipsius viri. *Idem.*

76 *In liquida nat tibi*] In nostro jam tibi. Ovidius eodem modo: 'Navi- gat hinc alia jam mihi linter aqua.' Proverbio huic illud cognatum apud Senecam: 'Ferrum taum in igne est.' *Idem.*

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar*] Magis senten- tiæ convenit scripta lectio, *inducos.* Scal.

7 *Ille quidem tam multa negat*] *Le- go, jam multa.* Est locutio Archaica, *multa negat.* Ennius: 'Quamquam ego multa manns supplex ad cærule cæli Tendebam lacrimans.' *Idem.*

Ille quidem, &c.] Venuste et facete, atque ex sententia omnium librorum, excepta Statiana editione, cui in- sceite ad marginem adsutum legitur: *Nam sic et de me pernegat usque viro.* Receptam lectionem insuper Naso confirmare videtur Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' Sic enim ibi legendum esse non hoc, ex hoc Tibulli loco præstare nullas dubitem. Cætera quæ apud Ovidi- um ordine deinceps lectitantur, non alio quam ad hanc ipsam Elegiam pertinent. *Douss P.*

10 *Hæu hæu nunc premor arte mea*] Ovid. 'Multa miser timeo, quia feci multa proterve, Exemplique metu torqueor ipse mei.' *Scal.*

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ratio postulat, ut legitur *ad aras.* Unica enim tantum erat, et statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propertius: 'Interdic- ta viris metnenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.' *Idem.*

24 *Tunc mihi non oculis*] Ex opini- one veterum, qui elucificari cæcari- que credebant eos, quicunque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana, oculis profanis temere usur- passent. *Douss P.*

27 *Ipse bibebam Sobria supposita po- cula victor aqua*] Heliodorus lib. II.

Ἐπερόφουν ὁ μὲν ὕδατος. Mera aqua est ἀπαρχυτος, quæ Tibull. vocat *Sobria pocula*. Heliodorus lib. v. Ὑδατος ἀπαρχυτον φιάλην προτείνας ὁ Ναυσικλῆς, ἄγαθε Καλάσιρι, ἔφη, καθαρὰς σοι νύμφας, ὧς σοι φίλον, καὶ ἀκουωνήτους τοῦ Διονύσου, καὶ ἀληθῶς ἐτι νύμφας προτίνομεν. Elegantissimus scriptor *Sobria pocula* vocat ὕδωρ ἀκουωνήτων τοῦ Διονύσου. Et ut Achilles Tatius ἀνευ τῆς πρὸς οἶνον ὀμλίας, lib. iv. Ἐπιων δὲ, inquiens, καὶ τοῦ Νελίου τότε πρῶτον ἀνευ τῆς πρὸς οἶνον ὀμλίας. Porro vocat ἀκρατον καὶ Διονύσου μὴ δέμενον. Statius 'sobria' vocat 'rura' vitibus nondam consita: 'vitifero sub palmitē nudos Umbravit colles, et sobria rura *Lyæus*.' Gebhard.

30 *Jussit amor. Contra quis ferat arma Deos*] Ad verbum Euripides Iphigenia Aulidensi vers. 1396. Ἐμποδῶν γαρήσσοι' ἐγὰ θνητὸς οὐδὰ τῇ θεῷ; *Contra Deos arma ferre* est θεομαχεῖν. Euripides eadem fabula vers. 1409. Τὸ θεομαχεῖν γὰρ ἀπολιπούς', ὃ σου κρατεῖ. Heliodorus lib. iv. πρὸς δαίμονα μάχεσθαι. Euripides Iphigenia Taurica, vers. 1478. τί γὰρ πρὸς τοὺς σθένοντας θεοὺς ἀμυλλᾶσθαι καλὸν; Justinus lib. ii. cap. 12. 'Quæ manus tota imbribus et fulminibus deleta est, ut intelligeret, quam nullæ essent hominum adversus Deos vires. Gebhard.

33 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Post hunc versum pentametrum sequi debent tria disticha, quæ superiorem elegiam clauderant: *Non frustra quidam jam nunc in limine perstat*, auctore Ovidio, qui ita secundo Triatium post multos hujus Elegiæ ad verbum recitatos versus tandem ita ordine claudit: 'Scit cui latretur, quum solus obambulat ipse: Cur toties clausas excreet ante fores.' 'Cur' legendum, ut posui, non 'Cui,' ut est in vulgatis. Docet nos Ovidius, quo sensu hæc accipienda sint; *μημητιεύς* enim de se ipse Tibullus ait, tanquam moneat virum: quod artificiosissime factum a Poëta, ut nescio an locus

illustrior in toto Tibullo sit. Quasi diceret: Sæpe ego obambulans ante fores excreo, ut illa me audiat. Absque Ovidio horum versuum sedem propriam ignoraremus, quanquam eos ex fine superioris Elegiæ expunxeramus. Nam quem locum ibi habere poterant? præterea et verum hujus loci sensum sine ejusdem ope divinare difficile erat. Vides, candide lector, non jam novum esse, conjectura nostra tot versus in hoc Poëta suo ordini restitutos, quum videas hujus rei nos fidejussorem locumpletam Ovidium habere. Et tamen quidam factum improbant; quod ut novum non est, neque a me primum incipit obrectatio malevolorum, ita ego non facio nauci. Scal.

34 *Servare ah] ah deest in nostro. Idem.*

40 *Effluit effuso cui toga lapsa] Lege laxa.* Horatius: 'Malthis tunicis demissis ambulat.' Ab eo Descapulatos juvenes appellavit Seneca. *Id.*

Effluit] Et fluit legendum suspicor. *Livin.*

48 *Spargit inulta Deam] inulta* passive, ἀδῶος. *Scal.*

52 *Ne pigeat magno post didicisse male] Venuste detorsit in sumum sensum proverbium, βεχθὲν δέ τε νέητος ἔγωγε. Idem.*

53 *Attigerit] Recte Statius Attigeris*, quod in omnibus codicibus perperam ac nullo sensu *Attigerit* legebatur. Memini quoque magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum, *Attigeris* Statianum in morem legere: i. e. Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, illicet dilabentur opes. *Douss P. Frut. Attigeris. Livin.*

56 *Si tamen admittas] Si tibi videtur, si hoc tibi cordi est, opto ut illa Bellonaria anus nullo pondere verba effuderit. Ita hic versiculus exponendus. Scal.*

59 *Adducit] Proprie; nam de læna matre loquitur et 'adducere' est*

puellam alii conciliare: unde etiam 'adductrices' pro conciliatricibus vestustatem posuisse crediderunt. *Dousa*. Græci *προαγωγεύειν* vocant. *Livin*.

63 *Vive diu mihi dulcis anus*] *Lege*, *mi dulcis anus*: ἀρχαῖως mutavit genus. Apuleius Milesia iv. 'Parce mi parens.' Alloquitur autem anum. Item viii; Maritus Tlepolemus conjugem Chariten ita alloquitur: 'Mi conjunx.' Imp. Aurelius Alexander Mammææ matri: 'Mi mater.' Nisi quis 'mi' pro 'mihi' dictum putet, ut sit Hellenismus? Eurip. Troad. ὁ φίλος, ὁ πόσι μοι. In Iphigenia in Tauris: ὁ μοι σύγγονε. In Iphigenia in Aulide: ὁ δ' ὁ τέκνον μοι, λείπε παλικοὺς δόχους. Et in Hercule Furere: ὁ τ' ὁ γύναι μοι, σύλλογον ψυχῆς λαβέ. Sed, ut dixi, archaismus est, *mi* pro 'mea.' Quare non est audiendus vetus Grammaticus Charisius, qui ait in omnibus Comædiis nunquam 'mi' pro feminino usurpari. Atqui Apuleius magnus antiquarius non usurpasset, nisi apud antiquos legisset. Denique optimus auctor Latinitatis Tibullus eum in ordinem cogit. *Scal*.

67 *Quamvis non vitta ligatos*] Quamvis sit libertinæ conditionis. Nam si non habet vittas, non sequitur statim meretricem fuisse. *Idem*.

68 *Stola*] *Stola* matronarum tunica proprie dicta, licet apud Græcos et barbaros pro communi veste, et maxime virili accipiatur. Cic. Philippica ii. 'Sumpsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.' Eodem plane sensu illi apud Petronium: 'Quid ille alter, qui die togæ virilis stolam tanquam togam sumpsit?' Ita enim locus ille legendus est. Sic Caligula Liviam 'Ulyssem stolatum' appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam, et instita ad oram ornatam docuit Turnebus lib. xxix. et ex eo plures. Ubi duo insignia in cultu matronarum notat, vittas queis crines ligabantur, et *Delph. et Var. Clas.*

talarem tunicam adsuta instita cultam. Secus in Libertinis quæque viris morigerabantur. *Ferrarius*.

71 *Et siquid peccasse*] *Lego*: *Et si quid peccasse putor, ducerque capillis Immerito, properas proripiarque vias*. Continuandum autem uno colo cum superioribus. Quamvis libertinæ conditionis sit, quamvis duris legibus me adstringat, quamvis denique ob exiguam culpæ suspicionem male mul-
ter. Scal.

72 *Proprias*] Ita scripta membrana; sed legendum *properas*. *Idem*.

Properas proripiarque vias] *Frut. pronas proripiarque vias*.

75 *Nec sævo*] *Scriptus liber, Ne sævo*: recte. Ita ergo continuandum: *optarim non habuisse manus, Ne sævo sis casta metu*. Nolim, inquit, te manu verberare, ne coacta et invita continearis in officio. *Scal*.

Nec sævo] Restituo *Nec sævo*, convenientissimo huic rei epitheto. Nam quid metu abjectius aut servile magis? Punctum etiam post τὸ *fideli* positum inducendum est; id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui, Amorem istum mutuum, a *mente fideli*, contra mentem Poëtæ alienissima sua interpretatione dispu-
lerunt. Dousa P. Id tamen refutat *Gabbema*.

77 *At quæ fida fuit nulli*] Nihil profecto hic deest, quum tamen docti aliquid deesse suspicentur. *Scal*.

79 *Annectit licia telis*] Tela hic numero plurali sunt instrumenta textoria. Alibi: 'Atque aliqua assidue tatrix operata Minervam Cantat, et applloso tela sonant latere.' Seneca Epistola una et nonagesima: 'Quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendant.' Male enim excusum est, 'extendat.' Ait illam operas diurnas texendæ telæ locare. *Idem*.

80 *Tractaque de niveo*] Aliter de-
2 B

signata lectio in nostro: *Tractaque de niveo vellere ducta putat. Tracta neutro genere, et 'tractæ' feminino Græce sunt καρδύματα ἑλίου. Glossæ 'Tracta, ἐλασμάτα, μηρύματα.' Varro: 'Mutuum muli scabunt, περί ψωρισμού. Ut venalem tuniculam poneret quotidie, ut videret torum, denique etiam suis manibus lanæ tracta ministrasset infectori.' Ab ea similitudine in panificio tractæ dicuntur, ut apud Catonem, et Athenæum. Quas Latini 'tractas lanæ' vocant, eas 'lascias' dixit Gregorius Turonensis lib. iv. cap. 26. Quod nomen resedit hactenus in lingua Gallica, sed in aliis rebus, non in lanæ. Putare est prisca lingua purgare, ut nemini paulo humaniori ignotum est. Putare lanam Græci dicunt κροκοδίξω. Philætius poeta: κροκοδίξουσας αὐτὴν κατέλαβον. Grammatici exponunt, ἐκλέγουσαν τὸ τραχὺ τοῦ ἑλίου. Latini Carrere. Plantæ Menæchmis: 'Inter ancillas sedere iubeas, lanam carrere.' Ab eo carduus, quia aptus carrendæ lanæ; et carmen, instrumentum ferreum ad carrendum lanam. Lucretius libro quarto: 'Semper enim nova se radiorum lumina fundunt, Primaque dispereunt, quasi marcene lana trahatur.' Ita habent meliores Codices. Lege 'carmine,' inversis literis. A quo verbum Carminare. Aliud carmen a canendo; aliud carmen a carvendo. Carmen instrumentum hoc lanificum intelligit Juvenalis: 'Quid docet obliquo lanam deducere ferro.' Putare igitur lanam, est κροκοδίξω. Titinnius Fullon. 'Date pensam lanam: qui non reddit tempori, Putatam recte, facite ut multetur malo.' Glossæ: 'Putatrix, ἑδωρῆα.'*

82 *Tot mala ferre senem*] Senex mulier. Pomponius in Epigrammatico: 'Nam vere pusus tu, tua amica senex.' Et Cicero dixit 'famam senem.' Scal.

ELEGIA VII.

3 *Hunc fore Aquitanas posset qui fundere*] In nostro, *spargere*. Scal.

4 *Quem tremere fortis milite victum Atax*] Nusquam invenies Galliam Narbonensem aliquid movisse eo tempore, ut opus fuerit Augusto Messalam in eas partes mittere. Deinde Aquitanas gentes tantum vicisse ait. Item alibi Gentis Aquitanæ victorem appellat: non est dubium, quin amplior futura esset gloria triumphi, si de universa Gallia triumphasset, non de parte tantum Aquitania. In Fastis Capitolinis: M. VALERIUS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOS. EX GAL-LIA VII. K. OCTO. At, si illa vera est, neque commentitia, ex Gallia profecto interpretandum est, Aquitania. Nam tum Narbonensis non vocabatur Gallia. Quid ergo? Ego puto mendum esse in voce *Atax*, et legendum *Atur*. De Ature vel Atyro fluvio Novempopulanæ nostræ, qui navigiorum etiam gravium patiens est, satis in lectionibus Ausonianis diximus. Et profecto ea est vera lectio. Ipse *Atur* ex montibus Pyreneis fluens in Tarbellis supra Aquas Tarbellicas Oceano Tarbellico excipitur: ejus fluvii nos pene caput in Bigerronibus vidimus. Quin etiam sententiam nostram confirmat ipse, quum Tarbellam Pyrenem testem militiæ suæ laudat. In eo enim tractu est fluvius ille. At de Atace nugæ profecto. Sed id nomen, quia cuius obvium erat, pro eo, quod minus vulgatum jam tum erat, substitutum est. Noster codex autem habebat *Attus*. At in veteribus libris & pro *a*, et *r* pro *x* non raro poni sciunt, qui earum literarum studiosi sunt. Alii de Salassis, qui sunt in Narbonensi secunda, triumphasse scribunt. Certe quum hic mentio Rhodani fiat, posset de Narbonensi quoque triumphasse videri. *Idem.*

9 *Non sine me est tibi partus honores bella Pyrene*] Jam monuimus *Tarbella Pyrene* legendum; ut qui de eo dubitarit, dignus sit, qui nunquam Chorographos et Geographos legat. *Idem.*

11 *Testis Arar*] Arar vicinus finibus priscæ Aquitanie, Rhodanus etiam proxime ab ipsis finibus aberrat. Nam sane illæ gentes, quæ Rhodano continebantur, nihil tum turbabant, neque de illis Messalam triumphasse nunquam mihi persuadebo. *Idem.*

12 *Carnoti et fluvii*] Noli dubitare quin legendum sit: *Carnuti et fluvii cærulea lympha Liger*. Ut Tiberis Tusculis amnis dicitur, ita Ligerim Carnutum fluvium vocat. Fines autem Carnutorum secatur Liger; quod nemini dubium est, nisi ei, qui omnino ἀγνώριστος sit. Cæruleum vocat, hoc est æquoreum, quia Oceanum intrat per se, et æstuarium efficit; nam cæruleus est æquoreus. Juvenalis: 'Illic cæruleos, hic pisces fluminis.' *Idem.*

13 *At te Cydne canam*] Sperat alium triumphum Messalæ ex Isauria, in qua tum belligerabat Messala. Nam supra dixit: 'Ille licet Cilicum victas agat ante catervas.' *Idem.*

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicis*] Taurus Synecdochicos pro ipsis incolis. Cilicas altera Synecdoche pro Ciliciis. Ovidius: 'Cretes nutrito terra superba Jove.' Qui legunt *arat*, profecto hæc considerare debebant, ut taceam, quod *arat* subiectivus non convenit hic. Sed, ni fallor, Hypallage est, *Taurus arat Cilicis*, pro, Cilices arant Taurum. Virgilius: 'Talem dives arat Capua.' *Idem.*

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Palæstinus Syrus, ut Psyllus Pœnus. Cinna: 'Somniculosam ut Pœnus aspidem Psyllus.' Noster tamen co-dex legit *suo*, non *Syro*. *Idem.*

Alba Palæstino sacra Columba suo] Syri columbas, quod in tutela Vene-

ris essent, magno habebant in honore, eo quod, teste P. Nigidio, ovum miræ magnitudinis a piscibus ex Euphrate evolutum columba foverit, unde Dea edita est. Et vide sis Luciani Deam Syriam, Diodor. Sicul. in Biblioth. II. alios. Sacras autem Veneri columbas pueri sciunt. Samaritani etiam in suo Chronico (ut mihi auctor est Scaliger ad Manilii lib. v.) Josuæ Duci columbam administram attribuant, sed divinitus, ut ipsi aiunt, non autem humanis mysteriis edoctam. Quæ de Semiramide ad hanc Deam spectantia adferuntur, pete ex Hygino Poëtico Astron. II. Fab. 197. Athenagora in Apologia, Phurnuto de Nat. Deor. Ovidio Met. IV. Tzetze Chiliad. IX. c. 275. Plura vide apud Seldenum, et Gyraldum. *Gabbema.*

Sancta columba suo] Lege *sancta columba Syro*: minime ferendum *suo*, quod Scaligeri codex exhibebat, illo non improbante. Syria enim triplex apud veteres Geographos, Συρία Κοίλη, Φωκίη, καὶ Παλαιστίνη. Sic legit N. Heins. ad Ovid. Art. Am. 416. 'Culta Palæstino septima sacra Syro.'

24 *Caput*] Latini scriptores vocem 'Caput,' in fluviorum origine ponunt; quod aliquot testimoniis planum faciemus: idque eo libentius, quod Lambinus, cum de fluminibus enuntiatur, non originem sed finem potius, ubi videlicet flumina se in mare egerunt significare contendit. Senec. in Epist. 'Magnorum fluminum capita veneramur.' *Idem* N. H. I. 3. 'Quidam existimant terram quoque concuti et dirupto solo, nova fluminum capita detegere.' Propert. lib. II. Eleg. 13. 'Fluminaque ad caput incipient revocare liquores.' Alii. *Rob. Titius.*

26 *Arida nec pluvio*] Statius Theb. IV. 'Tu nunc ventis pluvioque rogaris Pro Jove.' Apollonius: καὶ βαρὺν πόλιν μετὰ Διὸς ἰκμαίω. *Scal.*

Arida nec pluvio supplicat herba Jovi] Alludere videtur ad γῆς ἔργαμα ἱε-

τενούσης ἰσαὶ οἱ τὸν Δία de quo Pausanias in Atticis. Id quod alii non monuerunt; nam de ἀμβρίῳ et δερῳ Jove omnia jam vulgata. *Dousa F.*

36 *Incultis pedibus*] Inculti pedes i. e. musto sordidi. Quod explicat ipse lib. 11. Eleg. 5. 'Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas.' Nam exculcatione ista quis nescit inquinari pedes? Propertius lib. 111. El. 15. 'Et nova pressantes inquinet uva pedes.' *Gelhard.*

40 *Pectora tristitia*] *Latitiæ* tamen cum Mureto est vet. Cod. Angeli Coloti apud Achillem Statium præstare videtur. Vide N. Heins. in Adhendis ad Ovid.

42 *Crura licent dura compede pulsa*] Noster: *Crura licet dura cuspide multa sonent*: sed τὸ *cuspide* natum ex vitiosa scribendi consuetudine, *cumpide*; cumpis, cumpidis: *multa* autem pro *pulsa*, verum est. Ita supra: 'Illa quidem jam multa negat:' idem est ἀρχαῖος. *Scal.*

44 *Lenis et aptus amor*] Noster: *et levi aptus amor*. Idem.

46 *Palla*] Inquit Servius: 'Palla proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia.' Isidorus 'quadrupallium' interpretatur, quod de suo adjecit, quemadmodum quod 'affixis in ordinem' gemmis distincta esset. Id enim Servius non habet, a quo ille ad verbum accepit. Recte autem illud, 'dictam pallam ἀπὸ τοῦ πάλαι', quod rugis vibrantibus sinuata' crispetur. Ita Nonius: 'Palla est honestæ mulieris vestimentum, hoc est tunicæ pallium.' Tam palla igitur, quam stola, ita mulierum peculiare fuere, matrisque familiæ caussa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut loquitur Ulpianus lib. XLIV. De Auro et Argento Leg. Ubi 'pallæ', non 'pallia' legendum esse etsi ita extet in Pandectis Florentinis, idque tueatur Faber. Semest. lib. 1. cap. 15. ex eo apparet, quod pallia inter

communia viris et feminis vestimenta a Jurisconsulto infra recensentur, cum pallæ muliebria tantum fuerint. Porro pallam eandem cum peplo facit Servius ad illud, 'peplumque ferebant.' Palla inde ad Citharædos, et saltatores translata est. De Citharædo Cornificius lib. IV. De Saltatorum palla animadvertit Turneb. lib. XX. ex Plauti Menæchmis. Hanc autem pallam longo symmate humum verrisse illa indicant: 'Traxitque vagus per pulpita vestem.' Et Neronis nummi, in quis ille hoc habitu. *Ferrarius.*

47 *Dulcis tibia cantu*] Haud placet, ita ut vulgo legitur, sed *dulci*: quod tamen doctissimo auctori suo, Fruterio meo, lubens et gratus me acceptum fateor referre. *Dousa P.*

51 *Illius e nitido*] *Illius*, Genii. Alibi: 'Ipse suos Genius adsit visurus honores, Cui decorent sanctas mollia sarta comas. Illius puro distillent tempora nardo, Atque satur libo sit, madeatque mero.' *Scal.*

52 *Et capite et collo*] Ex more et disciplina tam Latinis quam Græcis antiquitus usurpata. Lucr. lib. IV. 'Tum caput atque humeros plexis redimire corollis, Floribus et foliis lascivia læta juvebat.' Item III. Adde Horat. II. Sat. Ovid. Fast. II. 'Ecce nunc regis, fuscis per colla coronis Inveniunt posito pervigilare mero.' *Dousa P.*

53 *Tibi dum thuris*] *Tibi dem* liber noster. Ovidius: 'Libaque dem pro te genitale notantia tempus.' *Scal.*

54 *Liba et Mopsopio dulcia melle feram*] Videtur legendum, et interpungendum, *Liba, et Mopsopia dulcia mella feram. Mella Mopsopia* sunt Attica mella; nam Attica a Mopsopo rege dicta Mopsopia: auctor Strabo lib. IX. diversa autem erant munera libi et mellis, licet mellita essent liba. Sic eleg. ult. hujus libri. 'Atque aliquis, voti compos, liba ipse ferebat,

Postque comes purum filia parva sa-
vum.' *Passer.*

56 *Et circa stet veneranda senem]*
Malim *circumstet*: Neque enim 'circa
stare,' sed 'circumstare' loqui con-
suevimus: itaque idem alibi quoque:
'Hunc puer hunc juvenes turba cir-
cumstetit arta.' Nisi tamen *circa* pro
'circum' positum dicamus, quod
equidem non impugno, præsertim ve-
terum auctoritate subnixum. Porro
veneranda istud non patiendi nobis,
verum agendi potius vim effectumque
habere videtur; quasi dicas *venerabun-
da*. Neque enim ad fundamentum
familie Corvinæ, h. e. adolescentem
Messalæ prolem, sed ad ipsum po-
tius Messalam referendum, quem so-
boli suæ senem olim venerationi fore
anguratur Poëta, proinde, ut æquum
est, patrem quidem dicto audientes
liberos produxerit sibi. *Douss P.*

57 *Non taceam] Nec taceant, liber
noster*: id est, liberi tui. *Scal.*

64 *Candidior semper candidiorque]*
Candidior candidiorque vetus locutio.
Apuleius Milesiæ Fabulæ libro octa-
vo: 'Nonnunquam etiam cœna po-
culoque communi carior cariorque
factus.' Silius lib. xv. 'consul ovans
major majorque videri.' Græcanica
loquutio. Xenophon: 'Ο δὲ ὄχλος
πλείων καὶ πλείων ἐπάρρει. Sic 'magis
magis' Græcum est. Eupolis: Πῶς
Ζεὺς μὲν ἐπινεφεῖ τὸ πρῶτον ἡσυχῶς
Ἐπειτα μᾶλλον μᾶλλον. *Idem.*

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari] Οὐκ ἂν λάθοι με.*
Ovid. Fast. iii. 'Præcipue cupiam
celari Thesea.' *Scal.*

5 *Ipsa Venus, &c.]* Nodum aliquem
aut verum vinculum, quo brachia
constricta haberet, imaginari hec
non licet. Magicus nodus est *καταδεσ-
μὸς* ac defixio. Tertullianus in lib.
de Spectaculis 'devinctiones magi-
cas,' vocat: 'Vis homicidium ferro,

veneno, magicis devinctionibus per-
fici:' quæ eadem sunt. Cui pars illa,
qua viri sunt, magica arte ad eam
impotentiam redigitur, ut officio suo
satisfacere nequeat, magico nodo re-
ligata intelligi debet. Nodus ille non
ad dissolvendum amorem contractum
proprie pertinet, sed ad impediend-
am virilitatis facultatem. Hoc cum
fit, amor etiam consequenter dissol-
vitur, qui non potest hære, ubi
membra illa maleficio contacta sunt
ac funerata. Exemplum habes apud
Tibullum, Ovidium, et Petronium.
Proprie igitur, ac Latine 'magicum
nodum' dicere liceat, hoc sortilegi-
um, quo in nuptiis suis aliqui probi-
bentur officium virile facere. Nodum
Hyænae dixit Lucanus pro magico
impedimento ac defixione quam facit
Hyæna, lib. vi. ubi res omnes Magiæ
servientes enumerat: 'Viscera non
Lyncis, non diræ nodus Hyænae:'
ἡ πῆξις τῆς δαίνης. Ita vocat Aristo-
teles. Plinius de Hyæna: 'Et qui-
busdam magicis artibus omne animal
quod ter lustraverit, in vestigio hæ-
rere.' Hæc est magica πῆξις, vel
magicus nodus quo illaqueat eos quos
ter lustraverit: quod notandum. *Sal-
masius.*

11 *Quid fuco splendente genas or-
nasse]* Fucus erit sandix, et cerussa.
Sed optima illa Excerpta habebant
succo, non *fuco*. Ego puto legendum:
Quid succo splendente genas onerasse?
Succus splendens est crassius spu-
tum ex madido pane, ut jus collyri-
cum, cujus illitu genis splendorem
conciliabant. Tertullianus de Cultu
Mulierum: 'Ad mensuram neminem
sibi adjicere posse pronunciatum est.
Vos plane adjicitis ad pondus, colly-
ridas quasdam, sputorum umbilicos
cervicibus astruendo.' Collyridas vo-
cat a succo crassiore; unde offas
etiam vocat Juvenalis: 'Sed quæ
mutatis inducitur, atque fovetur Tot
medicaminibus, coctæque siliginis of-

fas Accipit, et madidæ, facies dicitur, an ulcus? Ex pane enim siligineo id fiebat. Idem: 'Et pressum in facie digitis extendere panem.' Suetonius in Othone: 'Quin faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idque instituisse a prima lanugine, ne barbatu unquam esset.' 'Sputum' autem Tertullianus vocat tenne corium, aut crustam, quæ ex illo tectorio inducebatur. Martialis: 'Hoc linitur sputo Jani caryota Calendis,' sputo, corio tenui sputi umbilicis, bullas, et pompholygas illius crustæ. Sic tenuis lamina σιδῶμα, hoc est, sputamentum, dicitur Polybio. Recte autem *genas onerasse*. Unde Tertullianus dixit mulieres adicere ad pondus sui moduli, quum crasso illo pane faciem onerarent. Recepta lectio defenditur Planti auctoritate: 'Venisti huc cum exornatis ossibus.' Scal.

14 *Ansaque*] Ansa calceamentorum ἰσάκη, ἀγκύλη. Vide quæ in librum v. Manilii notamus. Idem.

19 *Cantus vicinis fruges traducit*] Recte exprimit verbum excantare duodecim Tabularum. Excantare fruges adicere ad simpliciter incantare, sed e loco in locum carminibus traducere. Ovidius: 'Nec seges ex aliis aliis transibit in agros.' In nostro libro erat *deducit*, non *traducit*. Idem.

Cantus vicinis messes] Ita v. c. Gebh.

20 *Cantus et irati*] Non possum non vehementer hoc loco Lipsii mei conjecturam amplecti rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter: irati, i. e. irritati, concitati, pleneque ac effuso ruentis agmine*. Dousa P.

Cantus et irata] Citatur e Charisio. Scal.

21 *Cantus et e curru Lunam*] Veteres raro dicebant ἑκλεψῶν σελήνης, sed καθαίρειν σελήνης. Nam de Sole veteribus ἑκλεψῶν usurpabatur tantum.

Scholiastes Apollonii: Διαλαμβάνουσι δ' ἐνιοὶ τὴν τῆς σελήνης ἑκλεψῶν ἐπὶ φαρμακίδων γίνεσθαι καθαρουμένης, διὰ καὶ οἱ παλαιοὶ καθαίρειν εἰκόλουν τὰς ἑκλεψῆς. Sosiphanes Meleagro: Μάγου ἐπαρῶς πᾶσα θεσσαλὶς κόρη Ψευδῆς σελήνης αἰθέρος καταβάτις. Ubi καταβάτις est καθαίρεισις.

28 *Persequitur Panis*] Proprie ac Latine oppido, pro, 'it ultum, vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Salustius: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt, &c.' Denique compluries alibi Dousa P.

35 *At Venus invenit*] Lege *inveniet*: cætera docebit Venus. Scal.

Concumbere] Lege *succumbere*, ex veteri scriptura. Catullus: 'Sed cuius quamvis potius succumbere fas est.' Idem.

36 *Dum timet*] Omnino legendum, *Dum tuncet, ὀργῇ*. Idem.

Et teneros conserit usque sinus] Lacretius: 'muliebria conserit arva.' Et in Oraculo: μὴ στείρε τέκνων ἄλσιν δαυμόνων βλq. Locus hactenus non intellectus: ἐμοὶ δὲ τὰ ἀπόρρητα ἐκφέρειν εἰσομα κέλεσθαι. Idem.

39 *Non lapis hanc gemmaque juveni*] Lege: *Non lapis hanc, gemmaque juveni, quæ frigore sola Dormiet: et nulli sit cupienda viro. ἢ μονοκοιτοῦσα ἀνερ-αφρόδωτος, καὶ ἔχαρις ἔστω*. Idem.

46 *Et faciem demta pelle referre novam*] Putabam nostro tempore tantum hoc incepisse. Sed, quantum video, non minus illæ veteres lupæ insaniebant, quam hæ nostræ ætatis. Idem.

49 *Neu Marathum torques*] Lege: *Neu Marathum torque*. Et libro quarto: 'Neu juvenem torque.' Idem.

51 *Non illi sontica causa est*] Li- quida scriptura in nostro: θεήλατον πῶδος, sontica causa vocabatur; et θεήλατον νόσον, morbum sonticum. Festus: 'Sontica canssa dicitur a morbo sontico, qui quid gerendum

agere non permittit. Cato de Regis Attali vectigalibus. Mox citat verba. In epitome Panli: 'Sonticum justum.' Glossæ Isidori: 'Sonticus verax.' Glossæ Græcorum. 'Sonticus, ἀληθής.' *Idem.*

52 *Sed nimius luteo*] Scribe luto: Virg. 'mutabit vellera luto.' *Idem.*

Sed nimius luteo] Antiquius ac Varonianum fuerit magis tangit, idque malim. Etiam *luteo* in prioribus editionibus impressum reperio, neque displicet. *Dousa P.*

66 *Illius credo tunc sonuisse pedes*] Scribe, *pedem*, ut est in prisca scriptura. Ab hoc pentametro duo disticha ex secundo libro huc retrahenda sunt: *Ah pereant artes, et mollia jura colendi. Horrida villosa corpora veste tegam. Hunc si clausa mea est, si copia rara videndi. Heu miserum, laxam quid juvat esse togam?* Scal.

67 *Desistat lacrymare puer*] Jam enim lacrymabundus dicebat: 'Heu miserum laxam quid juvat esse togam.' *Idem.*

69 *Oderunt Pholoë*] Podicam fuisse, et nemini patuisse etiam Horatius testatur: 'Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capræ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.' *Idem.*

76 *Quæcumque*] Emenda: *Quæcumque apposita est janua dura sera.* Heinsius in Addendis ad Ovid.

ELEGIA IX.

2 *Fœdera per Divos clam*] In nostro, *jam*, quod rectum est: Quid tam sancte jurabas mihi, si jam jam mox pejeraturus eras? Scal.

23 *Nec tibi celanti*] Non dicam quam vitiosa hæc sit lectio; neque juveniliter vectabor in doctissimis viris reprehendendis, qui hoc loco emendando aut interpungendo et se et lectorem diutissime torserunt. Excerpta illa seu Eclogaria habebant egregie: *Nec tibi celandi spes sit pec-*

care paranti. Est deus, oculos qui vetat esse dolos. Pentametrum simile illi apud Diphilum: Ἔστι δίκης ὀφθαλμοῖς, ὅστις πᾶσι δρᾷ. Plane vitiosæ sunt editiones, quæ doctos viros in errorem impulerunt. Alins scriptus habebat: *Nec tibi celanti spes sit peccare paranti*: quod et ipsum rectum est. Non est dubium, quin hanc sententiam ex Diphilo Comico expresserit: ex cujus longo testimonio apud Clementem hi versus sunt, quos expressit Tibullus: Εἰ τις δὲ θνητῶν οἴεται τοῦδε ἡμέραν Κακὸν τι πρᾶσσων τοῖς θεοῖς λεληθέναι, Δοκεῖ ποτηρὰ, καὶ δοκεῖ ἀλλοκεῖται, Ὅτ' ἂν σχολῆς ἔγρουσα τυγχάνη Δίκη. *Idem.*

25 *Ipsæ Deo tacito permisit lenæ ministro*] Corruptus locus, ut et cæco apparet. Noster liber, *permisit lenæ ministro*. Lege, *vela*. Proverbialiter permittere vela, tradere libidini, ac voluntati. Quod sane elegantissimum est, *Deus permisit ministro, ἀνέκεν τὸν θεράποντα*. Nam de vino loquens Homerus hoc verbo utitur super eadem sententia. *Idem.*

26 *Ederet ut multo*] Proverbium: 'In vino veritas.' Nam vino vim adhiberi ait Horatius: 'Munitæque adhibe vim sapientiæ.' Munitos ostendit vocari, quos nondum vinum arcana foras efferre adegit. Sic Græci eos vocant ἐμφροῦρους, quod ad verbum est 'munitos.' Xenophon in Laconicis: Καὶ μὴν τὸ ἐπὶ οἴνου μὴ σφάλλῃσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότες ὅτι ἐνθα περ εἰσπνουν οὐ καταμερούσι, καὶ τῇ ἔρφρῃ ὅσα ἡμέρᾳ χρηστότερον οὐδὲ γὰρ ἐπὶ φαντοῦ τὸν ἐπὶ ἐμφροῦρον ἔξεστι πορεύεσθαι. Ita videmus in Horatio esse penum abstrusæ Græcarum venustatum copię. *Idem.*

33 *Campania terra*] Hoc loquendi genús Poëtis admodum familiare. Sic Horat. 'Adrium mare.' Sic 'sexum marem,' pro masculino Arnob. lib. iv. Tertullianus de Pallio cap. 3. 'Audaciam Græciam,' similiter. Propert.

'Heroas manus.' 'Horatia pila,'
'Augusta navis.' Prudentius: 'Lucinas horas.' Martialis. 'Lybiam palæstram.' *Meursius*.

39 *Quid faceres*] Magis placet scriptura libri nostri, *Quid facerem?* Scal.

42 *Ipsæ comes multa lumina nocte tuli*] Placet *verbis*, præ novo aliorum commento, *volis*. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe se puero suo, cum amica communi clandestinum iter ingresso, cereum intempesta nocte adluxisse; neque puduisse quidquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo pronubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis, Quid ergo ad furtivas et tumultuarias nuptias opus daducho? Nimium vero, et causam subjungit ipsus: ne videlicet furtim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans cum auritis plagis jocosos duorum amantium sermones, secretasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, corycæi ut consuevere: cuius captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obreptaret curiosior, quasi Argus quidam oculus totus, restrictis præsidens, non gravaretur frequentem observatione operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet: *lumina tuli*, eam vero habuimus et supra, in Basilica illa Edictione: 'Neu prope fulgenti lumina ferte face.' *Dousa P.*

51 *Tu procul hinc absis*] Hanc chriam in gnomen convertunt Eclogaria illa: 'Sit procul a nobis formam cui vendere cura est.' *Scal.*

59 *Nec lasciva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros*] 'Merere viros,' eleganter, imo proprie. Hinc enim 'Meretrices' dictæ; ac 'Scorta meritoria.' Vide Nonium: nisi cui Aurati potius ac Scaligeri sententiam sequi consilium est, *Emeruisse*, legentium, hoc est,

emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quasi stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse. *Dousa P.*

60 *Emeruisse viros*] Tò Emerere viros in ea significatione, in qua illud: 'Quæ tot nocte viros peregit una.' *Scal.*

61 *Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho, Dum rota Luciferi provocet orta diem*] Attribuit currum Luciferi, quum apud alios fere solo equo vectetur fusco quidem vespere, quando dicitur Ἑσπερος, candido autem mane, quando est φωσφόρος. Quod ex Ovidii versu in Fastis, 'Hesperus et fusco roscidus ibat equo,' observavit seculi nostri ornamentum Jos. Scaliger in libro secundo singularis illius atque admirandi operis de Emendatione Temporum. Quod quia ab illo tantum obiter dictum est, neque pluribus auctororum testimoniis confirmatum, ad fidem majorem hic accuratius quædam exædificare decrevi super fundamentis ab illo jactis. De 'candido' quidem equo non memini legere. Cæterum de 'fusco' est apud Pedonem Albinovanum Elegia in Mæcenatis obitum: 'Quæsivere chori juvenem sic Hesperon illum, Quem nexum medio solvit in igne Venus: Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem Luciferum contra currere cernis equis.' Nisi quod et hic videtur de curru intelligi posse, cum dicit 'equis.' Sed apertius Statius Papinius in Thebaid. vi. 'Roscida jam novies cælo dimiserat astra Lucifer, et totidem Lunæ prævenerat auro Mutato nocturnus equo.' Quod autem Scaliger addit; 'desultorem' dici Luciferum, paresque equos habere, ut desultores in Circo, quoniam exemplum nullum adduxit, auctoritatem ejus rei commoda petam a Cassiodoro ita scribente: 'Equi desultatorii, per quos Circensium ministri missus denunciant exituros,

Luciferi præcursorias velocitates imitantur.' Sed neque illud observatione indignum, aut ab hoc loco alienum est, Horatium, (quod tamen monere neglexerunt Commentatores,) utramque Veneris stellæ adpellationem sub 'Vesper' vocabulo confudisse, quum ait: 'Nec tibi Vespere Surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente Solem.' 'Hesperus' enim hic etiam pro 'Lucifero' accipitur, cujus rei haud scio an exemplum aliud exstet, nisi quod Plautus in Amphitryone 'Nocturnum,' (quem non noctis Deum, ut vulgo capiunt, sed Hesperum esse mihi persuadeo,) pro 'Lucifero' sumserit, ut quidem eum locum præter interpretum mentem explicandum censeo: 'Credo ego noctu Nocturnum obdormisse ebrum.' Valde enim insulsus locus fuerit, si noctis Deum, qui tunc, diei finibus in arctum reductis, pomæria sua valde extenderrat, ac non potius Luciferum, quod non exoriretur, velut sui muneris oblitum in somnum profundiorum incidisse intelligat, præsertim quum Solem eandem ob causam paulo post accuset his verbis: 'Credo ædepol equidem dormire Solem atque appotum probe!' Neque turbet aliquem, quod statim deinde 'Vesperuginis' mentio fiat a Sosia; hæc enim decore confunduntur in persona servi: 'Nocturnum' porro pro Hespero videtur etiam Statius accepisse in versibus quos modo adduxi, quum dicit: 'Mutato Nocturnus equo.' Nisi sit Luciferi epithetum, et 'nocturnum Luciferum,' pro 'Noctifero' posuerit. Hæc scripseram, cum deprehendi postea in Lactantio, sive Luctatius est, Statii interprete, hæc, quæ unice ad rem nostram faciunt: 'Lucifer et mane oritur, et vespere; sed equo mutato:' ac paulo post: 'Post autem quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos singulos syderibus: eundem ergo Vesperum vult haberi, ut Hora-

tius Vesperum pro 'Lucifero' posuit.' Sed ut tandem ad Tibullum redeamus: video quomodo Lucifer e curru suo, cui eum modo imposueram, deduci ac detrahi possit in hoc quidem Tibulliano versu, sed non cantu, quod Lunæ supra apud hunc nostrum eventurum fuerat, nisi æra repulsa restitissent, verum significatione mutata, si 'rotam Luciferi' scilicet pro ipso 'Lucifero' capiamus; ut 'rotam Solis' pro ipso Solis corpore legimus apud Lucretium, Ciceronem, Virgilium, Sardonium Apollinarem, atque alios. *Douss F.*

63 *Ille queat nullam*] Recta est scriptura in nostro: *Ille nulla queat melius consumere noctem.* Scal.

69 *Ista hæc persuadet*] Potest et *ελεγκτικὸς* sine interrogatione. Scilicet ista facies tua illi persuadeat, ut se ornet tibi. Quasi dicat: Cadaverosa hæc facies tua nunquam illam alliciet, &c. *Idem.*

72 *Remque domumque tuam*] Lipsius emendat: *teque domumque tuam*, ex Propertio: 'Improba qui tulerim teque tuamque domum.' Et vere faveo conjecturæ isti, ut *domum* pro gente scilicet et familia accipiatur. Aut certe mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim. Unde locutio usitatissima 'uxorem domum ducere' pro 'nuptias facere,' et quod nos 'ducere' simpliciter dictitamus. Quanquam et *rem* retineri non insulse posset, atque ad senile retritum rutabulum ambigue accommodari. Quis enim nescit, partes eas, quibus viri sumus, per 'res,' 'vasa,' ac 'peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? *Douss P.*

77 *Aliis*] *Ipsus Alii* bis itidem repetitum dandi casu libenter legerim. Constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. *Douss P.*

82 *Fixa notet casus aurea palma meos*] Ego suspicor legendum *aurea*

lamna; nam in lamina, non in palma eos notare potuit. Deinde nulla est hic victoria, ut palma opus sit, sed est tabella *εὐχαριστήριον*, tanquam nefragium evaserit. Sed non dubium est, quin parma legendum sit. In clipeolis enim signabant sua vota, aut *εὐχαριστήρια*, quos ita dedicabant. *Scal.*

ELEGIA X.

1 *Quis fuit horrendos*] Eiusdem argumenti cum fine primæ hujus libri Elegiæ. Nam detestatur bella, quia invitabatur a Messala ad expeditionem in orientem. Unde ait: 'Nunc ad bella trahor.' *Scal.*

5 *At nihil ille miser meruit*] Mollus, meo iudicio, Eclogaria: *Foram et ille nihil meruit.* *Idem.*

7 *Divitis hoc vitium est auri*] Eleganter et vere malorum omnium causam auro potius quam ferro imputandum censet, ut et Ovid. Met. 1. 'Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Prodierrat; prodit bellum quod pugnat utroque.' *Dousa F.*

12 *Micante*] Ita in optimæ notæ exemplaribus, non *tremente*, quod a glossa est. Neque aliter Virgilius; quasi ipse sese explicans, 'micat auribus et tremit artus.' Item Ovid. haud semel: 'corque timore micat.' *Dousa P.*

18 *Sic veteris sedes incolutis avi*] *Veteris avi*, dicit, ad avitam generis sui nobilitatem (ut arbitror) denotandam, jam inde ab antiquo annulorum jure ac Equestri dignitate insignis. *Idem.*

23 *Ipsa ferebat*] Legendum haud dubie *ipse*; quomodo et paulo post: 'Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse:' non 'ipso,' aut 'Eluco revehit;' id quod Criticis nostris animos tantopere adauxit. *Idem.*

26 *Hostiaque e plena*] V. C. Lipii, *Hostia erit plena mystica porcus hars*: unde nullam lacunam esse apparet, ut etiam commoniti sumus a Tibulli enarratoribus nullum lacunæ vesti-

gium in libris chirographis apparere. *Idem.*

Hostiaque e plena] Larum victima familiaris et compitalitia, porca. Propertius: 'Parva saginati iustrabant compita porci.' Nihil est integrus hoc loco, quem tamen docti viri manentem clamant. *Scal.*

Mystica] Propter Cererem, ut nemo nescit. Itaque in nummo Q. VI. C. F. cusa est Ceres cum porca. *Idem.*

27 *Hunc pura*] Scribe *Hanc*, ut est in manuscripto. Hanc victimam scilicet. *Idem.*

29 *Sic placeam vobis*] O Lares. Quare frustra hic desiderari aliquid suspicantur. *Idem.*

36 *Puppis aquæ*] In V. C. Lipii *pallus aquæ* lectitabatur. *Dousa P.*

37 *Illic percussusque genis*] Liber scriptus *percussusque*. 'Peroscindere genas,' quod in Lege XII. Tabularum 'radere' genas, *ἀποτρύνει*. Nisi quis malit *percissis*, 'Os tibi percissum est.' Martialis et Plantus. *Scal.*

Percissusque] Malim *peritusque*, quam *percussusque* legi, aut etiam *pericis*. Sic eadem Elegia postea. 'Flet teneras subtusa genas.' *Dousa P.* *Peritus* puto. Claudianus: 'Et contusa genas mediis apparet in astris Africa.' *Livia.*

42 *Et calidam fesso comparat uxor aquam*] Attigliæ videtur posita morem antiquum. Solebant namque veteres ex itinere fessi aqua calida se fovere atque lavare. Plautus Epidico: 'Abi intro, ac jube huic aquam calefieri.' Ubi Epidicus monet Strappioclen, ut jubeat aquam calefieri ad lavandam virginem peregre venientem; et in Bacchid. 'Aqua calet; eamus hinc intro, ut laves: Nam ut in navi vecta es, credo timida es.' Et in Trucul. 'Sed obsecro hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia me addesse; tu i propere, et suade jam ut satis laverit.' *Ramirez.*

46 *Duxit araturos*] *Aratores* est in V. C. Lipii; quod placet, cum pro

eo etiam faciat Ovid. Fast. i. 'Cedebat tanrus arator equo.' *Douss* P. Sic pulchre respondebit illi quod Græci Poëtæ dicunt ἀπορήτας. Orpheus Hymno in Cererem de illa idem quod hic de Pace scribens: Ἥ ἀπόρη ζεύξασα βοῶν ἀπορήτα τένοντα. *Douss* F.

49 *Pace bidens vomerque rigent*] Excerpta: nitet. Virg. 'splendescere vomer aratro.' Marcus Cato in Oratione ad Filium: 'Vir bonus est, Marce fili, colendi peritus, cujus feramenta splendent.' *Scal.*

51 *Rusticus e lucoque vehit*] Nihil mutuo. Poterat tamen legi: 'Rusticus elincoque vehit malesobrius ipse,' &c. *malesobrius eluco.* Elucus ἐλω-κασία. Tertullianus: 'ab elinco defensitare.' Vide Gellium libro decimo sexto, capite duodecimo. *Idem.*

Male sobrius ipso] V. C. non ipso sed uno referebat, quod si cui probetur, unitatem istam *plauastro* non *luco* accommodandam meminerit sibi. *Douss* F.

55 *Flet teneras subtusa genas*] *Lego,*

subfusa. Virgilius: 'Tristior, et lacrimis oculos subfusa nitentes.' Facile divinatu, quare pudicitia expugnata ernbescat. Potest etiam retineri *subtusa*, verberata. Sed altera lectio melior. *Scal.*

59 *Ah lapis est ferrumque*] Sic Ennius Andromacha: 'Sed quasi ferrum, aut lapis Durat, rarerem gemitum conatur gravem.' Ita enim lego et distinguo ista. Moschus Idyll. πέτρης ὅτ' ἔχων νόον, ἢ ἐσθλόν, κατρεπὲς ἐς ἐρῆσθαι. Hinc et 'lapideum cor' Ennius et εὐσθλόν ἥτορ Homerus dixit. *Douss* F.

62 *Sit satis ornatas*] Noster liber, *Sit satis ornatus dissoluisse comæ:* satis sit destruxisse suggestum comæ. *Scal.*

64 *Quo tenera irato*] Repono *Quoi,* pro *Cui*, more Catulli et veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. ii. Eleg. 5. connexuit Tibullus: 'Nam ferns ille suæ plorabit sobrius idem.' Et Propertius: 'Felix qui potuit præsentem flere puellæ.' *Douss* P.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest valeat*] *Lege, faveat.* Alibi: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.' *Scal.*

Quisquis adest favete] Sacra cœtumque a faventibus celebrari præcipit Virgilius Æn. i. et viii. Formula, quantum auguror, ita conciplebatur: 'Linguis favete quisquis ades.' Hanc ego conjecturam ex Ovidio et Tibullo capio: quibus magistris lubenter errare me patiar. Ovid. Met. xv. 'cognovit numina castos Evinctus vitta crines albente sacerdos: En deus est! deus est! animis linguisque favete Quisquis ades, dixit: sis, o pulcherri-

me, visus Utiliter, populosque juves tua sacra colentes. Quisquis adest, visum veneratur numen, et omnes Verba sacerdotis referunt geminatiumque Æneadæ præstant et mente et voce favorem.' Idem in Ibin: 'Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos: Quisquis ades, sacris ore favete meis.' Verbum autem hoc 'Quisquis' utrumque sexum continere, vel me tacente, medioeriter docti intelligunt. Non. Marcellus: 'Quisquis et gen. femin. attribui posse veterum auctoritas voluit.' Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Cæcilius: 'Quæso igitur quisquis es

mea mulier.' Pacuv. 'Quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine.' *Brissonius*.

Quisquis adest, faveat] Malim: *Quisquis ades, faveas*. Sic infra: 'Quisquis ades lingua vir mulierque fave.' *Dousa F.* Cod. Pal. Commel. *valeat*. Cum quondam de hoc versu incidere sermo apud Cl. Gruterum nostrum, probabat valde *rd valeat*. Callide tamen joci causa conjectabat, *Quisquis abest valeat*: quod video serio factum a Pimontio ad *Æn.* 11. 98. *Gebhardus*.

3 *E cornibus ura Pendeat*] Dictus est Bacchus Taurus, et illi cornua attributa, et cognomen etiam factum *ταυρόκερος*, *Tauricornus*, ut est apud Nicandri Comment. in Alexipharm. Idem et ab Orpheo in Hymn. *βοῦκερος* et *δικερος* vocatus: id est, *Bucerus* et *Bicornis*. Hinc Ovid. 'Accedant capiti cornua, Bacchus eris.' *Giraldus*.

4 *Et spicis*] Mallet, *at spicis*. Et ita postulat sententia. *Scal.*

8 *Plena coronato stare boves*] Excerpta: *Plena coronato vertice stare boves*. *Scal.*

Plena coronato stare boves capite] Sic Consalibus equis et asinis coronatis requiem largiri solitus auctor est Plutarch. *Πορναῖα*. Problem. *Livineius*. Vide Dionys. Halicarnass.

9 *Omnia sint operata Deo*] 'Operandi' verbum in rebus divinis usurpabant. Corn. Tacit. Ann. 1. 'Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque se operatum, et sanguine sacro respersa prætexta, pulcriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse.' Horat. 111. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata divis.' Virgil. Georg. 1. 'lætis operatus in herbis.' Idem in Ciri: 'Dum sacris operata deæ.' Julius Obsequens de Prod. 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.' Pomponius apud Nonium Marcellum:

'Ad Veneris profectus est mane vetulus, votum ut solveret; ibi nunc operatus est.' Operationis etiam dies a Festo Pompeio in privatis feriis numerantur. *Brissonius*.

12 *Quis tulit hesternæ gaudia nocte Venus*] A sacris arcebant hesternæ Venere inquinatos. Unde Lamprius in Alexandro: 'Primum usus vivendi eidem hic fuit: primum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Belle itaque Ovid. Amor. 111. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire deos?' Nec vero illoto corpore ad sacra statim accessisse Venere pollutos ostendit Persius Sat. 11. cum ait: 'Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis Mane caput, bis terque, et noctem flumine purgas.' Illic enim 'noctem' nocturnum concubitum accipere oportet. Quem Persii locum D. Hieronymus citat in Apol. pro libris adversus Jovinianum: 'Sed ipsorum,' inquit, 'conscientiam convenio, qui eadem die post coitum communicant, et, juxta Persium, noctem flumine purgant.' Cicero de Legg. 11. 'Caste lex jubet adire ad deos, animo videlicet, in quo sunt omnia, nec tollit castimoniam corporis, sed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præstet, observeturque, ut casto corpore adeatur,' &c. Atque adeo post illud nocturnum opus mulieres aqua sumpta sese purificasse ostendunt, obscure quidem Ovid. Amor. 111. Eleg. 6. postremis versibus: Auctor incertus in Priapeis, et Cic. in orat. pro Cælio: apertius vero Suetonius in Augusto, cap. 94. quo loci Attiam refert, cum ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormiisse, draconemque repente irrepsisse ad eam, paulloque post egressum: illam vero experge-

factam quasi a concubitu mariti, purificasse se: et statim in corpore ejus exstitisse maculam velut depicti draconis, nec potuisse unquam eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstinerit. *Brissonius*.

14 *Et manibus puris sumite fontis aquam*] Solemni præfatione eos quibus puræ manus non erant, sacris arceri consuevisse, *Livius lib. xli.* tradit his verbis: 'Cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.' *Lucianus de Sacr. Καὶ τὸ μὲν πρόγραμμά φησιν μὴ παρίεναι εἰσω περιβραυτηρίων ὅστις μὴ καθαρὸς ἐστὶ τὰς χεῖρας.* Inde est quod *Virgilius* in eo voto, quod pro sua *Æneide* Veneri suscipit in *Catalectis*, 'puris,' inquit, 'serta feram manibus.' Sic et *Alcumena* apud *Plautum* in *Amphitryone*, Act. v. Sc. 1. Deos immortales manibus puris ut sibi auxilium ferrent invocasse dicitur. Simili modo et *Tibullus* hoc loco ad sacra accedentes 'Manibus puris fontis aquam sumere' jubet. 'Puras' autem 'manus' tam a sordibus et illuvie, quam a cæde et sanguine, in sacris exigebant. Pollutas namque et sanguinolentas manus a sacris repulsas et rejectas fuisse patet. Reliqua pete ex *Brissonii lib. i.* et *Ramirezio* in *Mart. lib. iii. Epigr. 3. Gabbema*.

18 *Pellite liminibus*] *Vet. lib. tollite liminibus.* Limina dicuntur etiam, et termini: *Epitoma Festi* in postliminium: et *Siculus Flaccus* de *Condit. Agr. limites* a liminibus appellatos esse. *Passer*.

19 *Seges*] Pro *frugibus* adhibetur, ut a *Marone*, 'Quid faciat lætas segetes.' *Scottus*.

21 *Tum nitidus plenis confusus rusticus agris*] Profecto hic est spurium nescio quid in voce *agris*. Ego censo legendum, *areis*, per *Synæresin*. Quod quam melius sit, quam id, quod editum est, nemo non videt. Nam hoc vult: quemadmodum pro novis

frugibus ambarvale sacrificium fit, ita pro collectis alterum fit plenis scilicet *areis*, et bene nitidum, quasi epulis functum. *Horatius*: 'Me pinguem et nitidum bene curata cute vises.' *Scal*.

22 *Grandia ligna*] *Grandia ligna* opponuntur 'coculis.' *Festus*: 'Cocula vasa ænea coctionibus apta. Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.' *Apollo-nius* quoque *lib. i. 1182.* ex *Homero* vocat ξύλα κάγκανα. Quæ *Interpres* reddit, τὰ ξηρὰ ξύλα. *Ovid. Fast. iv.* 'Ille domum glandes excussa que mora rubetis Portat, et arsuris arida ligna focis.' *Gebhardus*.

23 *Turbaque vernarum*] Ante focum et *Lares* ludere solebant pueri, tam liberi, quam servi. Ipse *El.* superiore proxima: 'Sed patrii servate Lares: aluistis et idem *Cursarem* vestros cum tener ante pedes.' Et *Eleg. 2.* hujus libri, ad *Genium*, sive *Larem*, ait: 'Ludat et ante tuos turba novella pedes.' *Horat. Epod. 2.* 'Positosque vernas, ditis examen domus, circum residentem Lares.' *Mart.* 'Cinguntque sacrum lactei focum vernæ.' *Passerat*.

24 *Extruet arte casas*] Repone vetterem scripturam, ante. Sic alibi: 'et festas extruet ante *Cespitibus* mensas.' *Scal*.

25 *Eventura precor*] Interdum hoc sibi sumebant et adrogabant, ut eventura adfirmarent quæ precabantur. *Pedo Albinovanus* in *Carminibus* *Consolatorio* ad *Liviam*: 'eventura precor: Deus excusare priora Dum volet, a Druso cætera læta volet.' *Ovid. de Ponto ii. 1.* 'Di tibi dent annos, a te nam cætera sumes, Sint modo virtuti tempora longa tuæ. Quod precor eveniet: sunt quædam oracula vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.' Idem postquam *Ibin* devovit, et multa ei imprecatus est, subjicit: 'Evenient: dedit ipse mihi modo signa futuri *Phæbus*, et a læva *niæsta*

volavit avis.' Et paulo post: 'Hæc tibi quæ precibus justis mea devovet ira, Evenient, aut his non leviora mala.' *Brissonius*.

27 *Nunc mihi fumosos*] Hoc *ὄνομα*. Sed nos legimus: *Nunc mihi nunc fumos veteris proferte Falernos Consulis*: hoc est, vina quæ fumum bibere sunt instituta, ut loquitur Horatius: 'Amphoræ vinum bibere institutæ.' Unde recte ea vina fumos Massitanos dixit in deteriorem partem, quod non potest dici de Falernis vinis. Ea enim non opus habebant bibere fumum. Infodiebantur enim, ut vetustate gratiam acquirerent. Quare assentior iis, qui fumosum Falernum legunt. *Idem*.

31 *Sed bene Messalam*] Ovidius: 'Et bene te, bene me patriæ pater optime Cæsar.' Melius tamen, *Et bene Messalæ*. Ovidius: 'Et, bene, dic dominæ, bene cum quo dormiet illa.' Tamen utrumque admitti potest: neque utrovis modo legas, magis opere laboro. *Scal*.

Sed bene Messalam, &c.] Mos Græcorum et Romanorum in symposiis fuit, ut ad pocula amicorum, benefactorum, principum, bonis cum votis meminissent, eo ipso gratiora sibi vina facientes, et sodales invitantes ad largius bibendum. Sic Ovid. Art. Am. lib. 1. amatori præscribens ut sese in convivio gerere oporteat, ait: 'Et, bene, dic Dominæ, bene, cum quo dormiet illa.' Larga precaturi sumite vina manu.' *Idem* Fast. 11. 'Et bene me, bene te, patriæ pater optime Cæsar, Dicite suffuso per sacra verba mero.' Asconius Pædianus ad illa Cic. 111. in Verr. Res ex voluntate panlatim transiit in coactionem, etiam inter priscos Christianos; quippe adhibebantur ea nomina, ut, si quis, quamvis contra satietatem et libitum, respondere dubitaret, impletatis reus haberetur. Audi Ambrosium: 'Quid obtestationes,' inquit 'potantium loquar? Quid memorem

sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquit, pro salute imperatorum; et qui non biberit, sit reus in devotione, videtur enim non amare imperatorem, qui pro salute ejus non biberit. Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate.' Ricursus Episcopus Sueslionensis ante 760. annos: 'Invitati etiam præbyteri a religiosis quibusque pro memoriis carorum suorum non sefinebrient, neque inter pocula cantare præsumant, sed neque precatlones bibendi sub nominibus sanctorum exerçant.' *Gabbema*.

34 *Et magna intonsis gloria victor ades*] Mendum est in hac lectione. Nam quid est, *intonsis*? Non dubito Tibul. scripsisse: *Et magna intonsis gloria victor atis Huc ades*. Nam scriptum erat, *abis*: ex quo fecerant, *ades*. Ovidius: 'Hoc apud intonsos nomen habebat avos.' *Scal*.

40 *Operire domum*] V. C. *casam* pro domum quod in impressis vulgo lectitatur. *Douss* P. Palat. sec. *casam*. Gebhardus.

43 *Consita pomus*] *Inrita*, non *constita*, legitur in eodem Cod. *Douss* P.

51 *Agricola addiduo primum satiatum*] Fortasse, *lassatus*.

54 *Duceret ante Deos*] Ducere carmen' Horatius: 'forte epos acer Ut Varius nemo ducit.' Quare non assentimur iis, qui legunt *diceret*. *Scal*.

Ut ornatos duceret ante deos] *Ornatos*, id est, coronatos, et sertis redimitos. Sic Apuleius Miles. 111. 'Eponæ deæ simulacrum residens ædiculæ quod accurate corollis roseis equidem (lego et quidem) recentibus fuerat ornatum.' *Douss* F.

56 *Duxit ab arte choros*] Legendum, *ab arce*: intelligit *ἀοῦν* Atheniensium. Primum chori in oppido introducti; a quo *ἀοῦν* *ἀγῶνες*, qui Baccho fiebant: propterea hic mentio Bacchi. Qui Aristophanem et veteres Grammaticos, item incomparabiles patri

mei Poëtices commentarios legit, nunquam mirabitur, quare Bacchi mentio hic injecta est. Non enim adverterunt Tibullum hic initia Tragediæ ordiri; præsertim quum hircum datum in præmium dicat, a quo τραγῳδία dicta. Hoc enim est, quod subiungit: *Huic datus e pleno memorabile munus ovili Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.* Scal.

Duxit ab arte choros] Recte: ita alibi: 'Quem celer assueta versat ab arte puer.' Ovid. Amor. II. Eleg. 4. 'Et tenerum molli torquet ab arte latus.' Livia.

58 *Duxerat hircus oves*] Ita olim adolescentem emendavimus. Pausanias Arcadicis: Ταῖς δὲ πολὺναις ἡγεμόνας τῆς πολεως ἦσαν αἴγες. κατοιάδας οἱ πομῆνες ἐνομίζοντο ἀβράς. Scal.

65 *Textrix operata Minervam Cantat*] Non male Fruterius Verisimil. lib. I. cap. 5. *Textis operata Minervæ*: si libri alicujus vet. Ms. auctoritas confirmaret. Notum est, cantum solatium fuisse laborum in nendo. Claudian. Rapt. Proserp. lib. I. 'Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu Irrita tenebat reditura monera matri.' Ex Virgil. Æn. VII. 'Proxima Circæ,' &c. Ovid. Trist. lib. IV. El. 1. 'Cantantis pariter data pensa trahentis Fallitur ancillæ decipiturque labor.' Non solum autem Minervam ut præsidem fusi ac radii, sed Junonem quoque cantabant. Vide Eurip. Iphigenia Taurica vs. 22. Gebhardus.

66 *Et appulso tela sonat latere*] Mallin, et *appluso tela sonant latere: appluso* pro *appluso*. Tela numero plurali sunt istonis instrumenta. Valer. Flaccus libro tertio: 'Dat pictas anro, atque ardentes murice vestes, Quas rapuit telis formosa vocantibus antris Hypsipyle.' De hoc et lib. primo diximus. Scal.

68 *Ducitur*] Pal. primus *ducitur*. Gebhard.

69 *Et procul ardentes hinc precor*]

Liber noster, *hinc procul*, est enim *procul procul*. Sapra, 'Stet procul, aut alia stet procul ante via:' 'procul procul este profani.' ἐκὰς ἐκὰς ὁρις ἀλετρεῖς, Callimachus. Scal.

Hinc procul abde faces] Ita in Mas. neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calcula comprobata. Douss P. 'Abdere' passim quidem 'abscondere' significat, interim non est hæc princeps vocis notio, sed notat etiam excludere, amovere, a se sejungere, sic *abde faces* est amove. Vide Gronovium de Pecunia Vet. lib. IV. c. 8.

85 *Aut etiam sibi quisque palam*] Mirum hanc veteribus superstitionem fuisse, ut non nisi taciti vota conciperent. Infra: 'Optat idem juvenis, quod nos, sed tutius optat: Nam pudet hæc illum dicere vota palam.' Item: 'Illa aliud tacita jam sibi mente rogat.' Martialis: 'Si quis erit recti custos, imitator honesti, Et nihil arcano qui roget ore Deos.' In Pers. Sat. II. 5. 'At bona pars populi tacita libabit acerra.' Item, ibid. 'Haud cuivis promptum est, murmur tacitosque susurros Tollere de templis, et aperto vivere voto.' Scal.

Aut etiam sibi quisque palam, nam turba jocosa, &c.] Hoc propterea subijcit ut vota nuncupandi Amori palam æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, 'ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,' quamvis voce clara (hoc enim *palam* est) libereque ac sine ulla circuitione concepta atque enuntiata. Cur ita? quod videlicet 'Phrygiæ tibix sonitus' et *turba jocosa*, i. e. cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum (Cerealibus, an Amatoriis, operantium Sacris?) dissonus atque inkompositus clamor Coryphæorum aures exardet planissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci mate-

riam inimicis (ut solet) vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi causa traducta porro, atque eliminata. *Douss P.*

87 *Ludite! jam nox jungit equos]* Nocti equos et currum tribuit exemplo, ut opinor, Poëtæ illius Tragici apud Aristoph. in *Θεσμοφοριασούσαις* δ' νύξ ἱερὰ, 'Ἡ μακρὸν ἵππευμα δίδκεις Ἀργυροειδέα νῶτα διφρέουσι' Αἰθέρος ἱερὰς τοῦ σεμνοτάτου δι' Ὀλύμπου. Nocti interdum bigæ tribuuntur; apud Varonem de L. L. lib. iv. interdum quadrigæ, ut apud Poëtam nostrum infra lib. iii. Eleg. 4. 'currumque sequuntur Matris lascivo sidera fulva choro.' Expressus locus ex illo Theocriti Idyllio 11. χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες εὐκήλιοι κατ' ἔντυγα νυκτὸς ὁπαδοί. Æstuat in hujus Tibulliani loci explicatione Muretus Variar. lib. v. c. 2. neque tamen se explicat. Quum enim probare velit satis lepidè dici posse Noctem siderum matrem, nihil ad opinionis suæ confirmationem adfert, nisi quod Euripidi dicta sit 'Nox siderum nutrix;' quod quidem aliquid esset si 'matrem' in Tibullo pro 'nutrice' accipi vellet Plautino more, aut τροφὸν seu 'nutricem' in Euripide pro 'matre' Varroniano. Nunc quum apertissimus sit Poëtæ sensus, apertior quoque explicatio quærenda, quam sagaciter indagando videor invenisse: est enim ab Orpheo sumptum ita in Hymnis scribente: Ἀστέρες οὐράνιοι νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης. Quod si quis causam hujus opinionis quærat, non facile afferam aliquid certi; sed tamen suspicor id forte ab Hesiodi Theogonia fluxisse, qui Ætherem nocte genitum canit, quod et in Umbra nostra tetigimus: ætheris autem adpellatione quum οὐρανοῦ καὶ ἑσπερον οὐσία comprehendatur, quod testatur Aristoteles sen Theophrastus in lib. de Mundo, quumque cæli et stellarum eadem sit materia, ut a nobis ita explicatum est in primo Rerum Cælestium, recte dicetur etiam

siderum mater, quæ cæli est. Sed ut hoc dubitanter pronuntiem, facit ambigua significatio ætheria, quem in illo Hesiodi aërem designare Tzetzes commentator asserit. Potest etiam altera ratio afferri ex Ægyptiorum Theologia, qui quoniam priusquam mundus hanc elementorum dispositionem sortiretur, et ordinem quem videmus, involuta tenebris omnia fuerint, ex eo Noctem rerum matrem nuncupatam, Latonæque, id est noctis, liberos Apollinem Dianamque, id est, Solem et Lunam, fingi volebant. Aut postremo referendum ad eam Philosophorum opinionem, quæ noctem non solum antiquissimam, sed et rerum omnium productricem ac Deorum ipsorum obstetricem esse credebatur. Ita enim vetus Poëta, apud Proclum in commentario in Timæum Platonis: lib. 11. Μαῖα θεὸν ὑπὸ τῇ νύξ· apud quem plura ad hanc rem pertinentia. *Douss F.*

88 *Lascivo sidera fulva choro]* Chorus siderum interdum generatim de omnibus stellis, ut hic, interdum de solis errantibus dicitur. Prioris significationis multa exempla ex Varrone Atacino, Statio, Apuleio, Nonio, aliisque adferre possem, quæ brevitatè gratia sino præterfluere. Ponam tantum unum ex Varronis Marci-pore: 'Cum pictus aër fervidis late ignibus Cæli choreas astricas ostenderet, Nubes aquali frigido velo leves Cæli cavernas aureas subduxerant.' Posterioris significationis hæc legi. Manil. Astron. lib. 1. 'Et quinque adverso luctantia sidera mundo Exercent varias naturæ lege choreas.' Proclus Hymno in Solem: Ζωόγονοι δὲ πλανήτες ἀειθαλέας σέο πυρρός Αἰὲν ὑπαλλήκτοισι καὶ ἀκαμάτοισι χορείαις Ζωογόνους πέμπουσιν ἐπιχθονίας βαδμύγγας. Caussam dat Censorinus de Die Natali cap. 13. 'Quare Dorylaus scripsit esse hunc mundum organum Dei: alii addiderunt esse idem τὸ χορεῖον, quia septem sunt vagæ stel-

la, qua plerimum moveantur.' Ubi fortasse 'Deum' pro Sole posuit exemplo Græcorum. Unde Martial. lib. XII. 'Martia alumna dies, roseam quo lampada primam Magnaque siderii vidimus ora Dei.' Interdum non simpliciter 'Deus,' sed 'Deus Sol' dicitur. Inscriptio vetus.

DEO

SOLL INVICTO

P. POMPONIUS

CLITVS

EX. VOTO.

Sed et 'annum Dei,' apud eundem Censorinum pro 'Solari' accipiendum observavit Florens Christianus, &c. Sed ut e diverticulo in viam redeamus, et illud nobis enucleandum est, in Tibullo cur dicat *lascivus choro*: equidem tametsi ad cœlestium motuum flexus ac varietates referri possit, tamen haud alio eum respexisse crediderim, quam quod inerrantium astrorum chorus tremula acie crispare lumen suum et velut scintillare videatur: cujus rei causas legere est apud Aristotelem de Cœlo lib. II. et non minorem Aristotele Julium Cæsarem Scaligerum perfectissimum illud naturæ miraculum Exercit. LXII. Eandemque rem carmine a me expressam videbis Cœlestium lib. I. *Dousa F.*

Ladite! jam nox] Ad verbum Euripides Ione: *Μελιδυπενλος δὲ Νῆξ ἀνέστηεν* [υγοῖς 'Ορχή' ἐπ' αὐτὸν ἔστρεψεν] *ἐπ' αὐτὸν ἔστρεψεν*. Scal.

89 *Fulvis*] Fallor? an legendum *furvis*, aut certe *fuscis*, quod agnoscunt libri. Sic infra: 'Et cum te fusco somnus velavit amictu.' Certe fuscas alas etiam somniis tribuit Euripides in Hecuba. *Dousa F.* Lege: *Postque venit tucitus furvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia pigra pede*: non *fulvis alis*, cum *fulva sidera* proximo versu præcesserint: *pigra etiam somnia*, non *nigra*, ne bis idem dicat. *Heinsius ad Met.* II. p. 272.

Delph. et Var. Clas.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba: venit natalis aras, Quisquis ades lingua vir mulierque fave*] In rebus divinis, quæ publice fiebant, 'ut faverent linguis,' imperabatur: quemadmodum a Cic. de Divinat. lib. I. et Plin. N. H. lib. XXVIII. cap. 11. memoriæ proditum est. Proinde Horatius velut antistitis Musarum personam gerens, ait: 'Favete linguis: carmina non prius Audita, Musarum sacerdos, Virginitibus puerisque canto.' Virgil. *Æn.* V. 'ore favete omnes, et cingite tempora ramis.' Sed et Ovid. *Fast.* II. *Terminalia* describens, alios 'serta libaque ferentes, alios vina libantes, reliquam porro multitudinem spectantem, et 'linguis faventem' facit. Idem *Amor.* I. III. *Eleg.* 12. ait, 'Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa.' Propert. lib. III. 'Sacra facit vates, sint ora faventia sacris.' Sed quæ sit horum verborum vis ac potestas, non satis convenit inter omnes. Seneca quidem hujusmodi vocibus silentium imperatum fuisse interpretatur in lib. de Vita Beata ad Gallionem. Consentiunt Servius et Donatus ad eum versum *Æn.* V. 'Ore favete,' &c. Sunt, qui existiment hujusmodi voce populum, non ut taceret modo admonitum, sed etiam ut bona verba diceret, ac profanis et male ominatis parceret. Quam opinionem sequitur Paulus, qui in Epitome Festi Pomp. Faventiam, bonam ominationem interpretatur: et ita præcones clamantes populum sacrificiis favere jussisse tradit, quod favere, sit bona verba fari. Cui interpretationi adstipulantur exempla quæ subjungam. Tibul. hoc loco: Ovid. *Fast.* I. 'Prospera lux oritur: linguis animisque favete, Nunc dicenda bona sunt bona verba die.' Idem *Trist.* III. *Eleg.* 23. Similiter lib. V. *Eleg.* 7. Idem de Ponto lib. III. *Eleg.* 4. *Brissonius.*

Tibul.

2 C

Dicamus bona verba] Hæc verba in Scaligeri, Donæ, omnibusque quas vidi editionibus, ita distincta sunt, ut ipsæ natalis ad aras venisse intelligatur. Quo sensu quid absurdius? ita enim sensit Poëta: *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras.* Dicamus bona verba ad aras, venit enim natalis. *Grenovius ad Liv. XXVIII. cap. 43.*

5 *Adsit visurus honores*] Ipsos sacris suis interesse Deos optabant. Inde Ovid. *Fast. v.* Martem fingit ad suos honores cælo descendere. Et *Remed. Amor. lib. II.* Phœbum invocatum advenire cantat. Sane passim et vulgo Deos orabant 'ut adessent.' Virgil. *Æn. I.* 'Adsit lætitiæ Bacchus dator, et bona Juno.' Et *Georg. I.* 'Adsis o Tegemea favens.' Hæc atque alia congerit exempla *Brissonius Form. lib. I.*

6 *Mollia sarta comas*] Ita pleræque editiones, quam aliæ *flores* nobis *sarta* ostentent, quæ minime præponenda, quum etiam alibi *Tibullus*: 'Et capite et collo mollia sarta gerat.' Ea vero cujusmodi fuerint hoc *Martialis* exemplum, ut spero, docebit: 'I felix rosa, mollibusque sertis Nostræ nocte comas Apollinaris.' *Donus P.*

7 *Illic puro*] Castigari placet: *Illic Assyria distillant tempora narde.* *Heinsius* in *Addendis* ad *Ovid.*

9 *Annuat et, Cerynthæ, tibi*] Rogabant etiam Deos, ut 'annuerent.' *Ovid.* in *Ibin.* 'Annuite optatis omnes ex ordine nostris, Et pars sit voti nulla caduca meæ.' Idem de *Ponto* lib. II. *Eleg. 8.* 'Annuite o timidæ, mitissima numina votis.' Idem *Fast. I.* 'Annue cananti per laudes ire tuorum.' Exstat in veteri marmore hujusmodi inscriptio: *PONTIFICIS. VOTIS. ANNUANT. DII. ROMANÆ. REIPVB.* Quo genere loquendi *Livius* lib. XXXI. re divina rite perfecta, precationi 'annuisse Deos,' haruspices 'respondisse' scribit. *Bris.*

10 *Annuat ille roga*] *Annuat* habent membrana veteres. *Donus P.*

11 *Auguror*] Interdum 'augurari' se dicebant, eventura et exitum habitura quæ precabantur. *Ovid. Art. Am. lib. I.* 'Auguror, es, vinces, votivaque carmina reddam.' *Idem.*

12 *Jam reor hoc ipso edidicisse Deo*] Pendet a superiori animadversione, quod taciti vota illa immurmurent. *Scal.*

18 *Flavaque conjugio vincula portet Amor*] Luteus et flavus color nuptilis est auspiciatus et consecratus. *Turneb.*

21 *Huc veniat natalis avis*] Avis est cornix, quam concordie symbolum veteres in nuptiis invocabant. Quod convenit ei, quod jam dixit: *Flavaque conjugio vincula portet amor.* *Ælianus* de *Animalibus*: 'Ἀνέβη δὲ τοῖς ῥάλλαι καὶ ἐν τοῖς γάμοις παρὰ τὸν ἐπιναυον τῆς κορνίης καλεῖται, σθένηα ἐκπολάς τοῖσιν οὐνοῖσιν ἐπὶ πύλοισι βαδίζοντες. Natalem dixit a Junone quæ Natalis est Dea, et nuptialis, et cæjus ea ales in tutela est; unde et *Menetula* congenera ejus avis dicitur, quia Juno *Moneta* cognominatur. Juno igitur καὶ γαμήλια καὶ γαμήλιος ὀρέσκει. *Scal.*

ELEGIA III.

1 *Rura tenent, Cornute, meam*] Transposita hæc in Ms. *Rura meam, Cornute, tenent.* *Donus P.*

6 *Versarem valide*] *Pal. prim. editio,* puto ideo, quod instrumenta rustica exercita et in terram demersa calorem concipiant. *Gebh.*

12 *Intonsæ profuerunt comas*] *Babulci* atque *opiliones* ejus sæculi tæsi incommode ac inornato capillitio fuerunt, ut pote genus hominum agreste, deformæ, rurique inter armenta eductum perpetim. *Martialis* lib. X. 'Præsta de grege sordidaque villa Tomsos, horridulos, rudes, puillos *Hircos* mihi filios *Babulci*.' *Don-*

as P. Hoc dicit, posthabuisse Apollinem amoris et citharam, qua canere rustici non solent, et intonsos capillos, qui agricolatione sordidi et inculti erant futuri, facileque utrumque contempsisse, dum amasio potiretur. *Livius.*

15 *Ipse Deus solitus stabulis*] Ut Tibullus hos quatuor versus unquam fecerit? ut hac barbarie ille se contaminarit? Minime gentium: apage, apage ista sterquilinia ab hoc puro sacello. Quos versus ut ego subdititios esse facile odoratus sum, ita miror a doctis viris, qui hunc poetam adeo triverant, hoc nunquam animadvertum esse. Quare eos audacter deleas liceat, ut illuc, unde malum pedem tulerunt, redeant, et eos rupices magistri in suis scholis miscellam juventutem doceant. Eos autem huc inculcarant, qui putabant sensum abruptum esse: at quam bene cum suis egregiis illis versibus continuant, ipsi viderint. Nam sane Tibullus nunquam scripsit versus *θεοσοδοίκους, βαρβαρίζοντας, καὶ ἀνακολούθους*. *Scal.*

17 *Fiscella*] *Palat. Secund.* *Tunc cistella:* hoc est, parva cista. *Glossarium,* 'cistella γλωσσόκομος.' Ergo cistella esset modiolus, quo casei formabantur. Tales cistellæ vocantur Luculli. *Gloss.* 'γλωσσόκομοι Luculli.' Sed non hoc agit Tibullus. 'Fiscellam' *Glossarium* interpretatur *κάρυλλον*, melius *Onomasticum τάλανον*. *Geßhardus.* *Fiscella*, diminutivum a fiscina, est vas vimineum aut junceum ad varios usus; ut fructus recentes ferendos; ad transmittendum serum, dum lac exprimitur; ad servandos pisces; ad capistrandam bonum aut iumentorum ora, ne tenera gramina præcerpant. *Martinus.*

29 *Delos ubi nunc, Phæbe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, sit cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in *Phœnissis*: 'Ὁ δ' Ὀδυσσεύς ποῦ, καὶ τὰ κλειῦ ἀνέγµατα; Et Biba-

culus, apud Sueton. de *Industrib. Grammat.* 'Orbilius ubinam est? *Litterarum oblivio.*'

34 *Fabula sit, navit, quam sine amore Deus*] Post hoc pentametrum jungendum est illud cum sex sequentibus distichis, 'At tibi dura seges.' Nam quatuor illa disticha interjecta alio pertinere docebimus antequam hunc secundum librum e manibus amittamus. *Scal.*

63 *At tibi dura seges Nemesin qua abducis ab urbe*] *Qua* non quæ legendum esse vetus scriptura docet. Nam quod docti viri censent absurdum terra hic legi, quæ sit idem, inquirunt, cum segete, unde pro terra, *lecta* legunt: quum igitur ita censeant, sciant illi nihil mutandum esse. Nam recte dicitur: O seges, terra persolvat tibi nulla semina. Quid enim absurdum hic invenerint, quod eorum eruditæ aures offendant, non video. Nam *seges* et pro terra sata, ut apud Virgilium, et pro arvo, ut apud eandem ponitur, et apud Ennium *Heeuba*: 'Et si in segetem sunt deteriores datæ Fruges, tamen ipsæ suapte natura emittent.' Poëta enim Græcus, unde ipse suam mutuatus est Tragediam, antea dixerat: *οικοῦν θεῶν, εἰ γὰρ μὲν κακῇ Τηχέσῃα παροῦ θεῶν, εὐσταχὺν φέρει Χρηστὴ δ' ἀμαρτοῦς*, κ. τ. λ. Et eadem locutio est, ut Lucretiana illa, qua dicitur 'Matuta ferre auroram,' et 'Tiberis ire amne placido.' Sane pudet me in re tam clara immorari. Sed quem non remoratura erant ista, quum illa doctis viris negotium ac molestiam pepererint? *Scal.*

At tibi] *Gul.* Canterus tentavit, *semina lecta fide*. Ego vero, si fas ab amico dissentire, retineo. Hic enim ait lib. II. Eleg. 6. 'spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fenore reddat ager.' Responde quoque ad τὴ *seges* respiciens, genere æquiore, *qua abducis ab urbe*, sensu plano. Moleste enim fert Poëta ruri degere Nemesin, domoque abesse, sterilita-

tem etiam agro imprecatur: *seges* itaque hic pro agro et campo, ut et majorum gentium Poëtæ principi Virgilio usitatum Georg. iv. 'Illa seges demum votis respondet avari Agricolaë, his quæ solem, his frigora sensit.' Idemque Tibullus lib. iv. Eleg. 1. et lib. 1. Eleg. 3. *Schottus* *Nod.* *Cicer.* l. c. 8. *Idem* *Livineius.*

66 *Tu quoque devotos*] *Devotos*, κατὰ πόλιν. *Scal.*

71 *Passim semper amarunt*] *Passim*, i. e. promiscue, ac sine invidia, nulum facientes discrimen, neque 'signantes linea alba,' ut ait Lucilius. Hoc enim volt Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppare mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse: et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo: *In 't hondert.* Scis puto, quod sequitur. *Douss P.*

76 *Janua: si fus est*] Duo sequentia disticha quo pertinerent, jam a nobis copiose discussum est. Nam ut huc intruderentur, ea causa fuit, quod in illis mentio est januæ clausæ: quare propter similitudinem rei, quia et hic quoque januæ mentio est, hunc locum illi deberi ariolati sunt homines elegantia temporum suorum digni. *Scal.*

77 *Ah pereant artes*] Quomodo superius jam dixit: 'Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem?' *Id.*

Et mollia jura colendi] Verbum colere circa curam vestimentorum Juvenalis: 'vel Thaida nullo Cultam palliolo.' Martialis: 'Nec sic in Tyria sindone cultus eris.' Ovidius: 'Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.' *Idem.*

78 *Horrida villosa corpora veste tegam*] Ita legendum, non *tegant*, ut in excusis, ubi etiam verum insititium inculcaverant; quia non videbant, quid volebat Poëta, neque quo pertinebant hæc duo disticha. Ergo, in-

quit, hos amictus molles deponam. Sumpserat enim molles ornatus, quo placeret amicæ, ut supra jam dixit Tibullus: 'Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus.' Ut indubitata sit horum quatuor versuum in hunc locum restitutio. *Idem.*

81 *Ducite ad imperium*] Claudit Elegiam. Vincula intelligit compedes, in quibus servi opus rusticum faciebant. Non nescis, qui sint compediti servi Columellæ. *Idem.*

82 *Non ego me vinculis verberibusque nego*] Simile huic illud ejusdem: 'non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincula pedum.' Philostratus in Epistolis: πλεῖν κέλευσον, ἐμβαλὼν πληγὰς ὑπομαῖνα, καρτερῶ βίβαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. Neque abludit his illud Petronii Arbitri in Epistola Polyæni ad Circum: 'Sive occidere placet, ferro meo venio; sive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam.' *Douss F.*

ELEGIA IV.

5 *Et seu quid merui, seu peccavimus, uror*] Repone, ut in antiqua scriptura, *urit.* *Scal.*

Et seu quid merui, seu quid peccavimus, uror] Notandum hoc verbum, *merui*, raro significato positum esse a Tibullo; quemadmodum et lib. i. Eleg. 2. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim: Si deliqui, vel (ut vetustiores loquebantur) commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa, *seu quid merui, seu quid peccavimus*, de prisca deprecandi formula adumbrata videtur cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grunii Porcelli comparet: verbi gratia: SI QVA FECI. SI QVA PECCAVI. SI QVA VASCULA PEDIBVS MEIS CONFREGI. ROGO DOMINE COCK &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio acceptum, lib. iv. 'Præcipueque oculos, qui merere, ferit.' Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis: 'Alter ob huic simi-

lem privatus lumine culpam, Clamabat media, se meruisse, via.' i. e. peccasse absolute; sen, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noster. *Dousa P.*

Seu quid peccavimus urit] Ocellus noster Scaliger urit potius ex antiqua scriptura se restituisse testatur, idque verum puto: sic enim lib. iv. 'Urit, seu nivea voluit procedere palla. Urit, seu nivea candida veste venit.' *Dousa F.*

12 *Omnia nam tristi tempora felle madent*] Hoc est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebris, ac sabur-ratis probe, onnstitisque ex sententia, deducta; iis inquam, qui se, pantes-que suos, non quidem tristi, i. e. amaro felle; verum flore illo Liberi multo jucundissimo complerunt, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, 'Madide madere,' sen 'madidi esse' dici possunt: diversi a 'Siccis,' i. e. sobriis, atque abstemiis. *Dousa P.*

14 *Illa cava pretium*] Cava manus καλλή. Aristophanes ἔμβαλε καλλή. *Scal.*

Illa cava pretium flagitat usque manu] Pecuniam veteres sic solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statum colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.' *Gabbema.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis*] Interpolatitia sunt. Scriptura vetus ita postulat: *suspensa foci insignia sacris*. Alibi: 'Num feror incestus sedes adisse Deorum, Sertaque de sancti diripiuisse foci?' *Scal.*

28 *Orem*] Auratus hoc loco deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrumque inter se recte atque ordine cohærere, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro pronomine *Hic* Adverbium *Hinc* substituitur, inducitur post τὸ *causas* commate, hoc modo:

Hinc dat avaritiæ causas, et Coa puellis Vestis, &c. sequitur enim a vestigio porro: *Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.* *Dousa P.*

31 *Hinc clavem janua*] Charisius clavim. *Scal.*

35 *Quicumque caelestis*] Id est quicumque Deus tandem, seu quisquis fuit ille Deorum, qui largitus est formam, &c. Sic et prius: 'Parcite, cælestes,' i. e. cælites. *Dousa P.*

36 *Attulit*] Vet. Liber: *abdidit*, unde suspicio est restituendum forsitan *abdidit*. Idem.

43 *Seu veniat tibi mors, neque erit*] Lego, *neque sit*. *Scal.*

Seu veniat] Rescribo quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sit qui lugeat ultus*: itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lacrymis et lessio prosequatur, quique manibus ejus rite inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus facere est conjecturam: verbi causa: *Eripiant opes, et spectent incendia: addat aquam.* *Dousa P.*

44 *Munus in exequias*] In Mss. *manibus exequias*. Idem.

45 *At bona*] Distinguo: *At bona quæ, nec avara fruit*, et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: 'Aufilena, bonæ semper laudantur.' *Idem.*

54 *Sub titulumque Lares*] Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulans: 'Illud et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub titulum nostros misit avara Lares:' i. e. ædes nostras (cum Plauto dicam) 'venales inscripsit literis.' *Dousa P.*

56 *Thessala terra gerit*] Malo *genit*. *Scal.*

ELEGIA V.

11 *Tibi deditus angur*] Liber scriptus, *debitus*. Horatius: 'Debitæ nymphis opifex coronæ.' *Kathiepusculus*. *Scul.*

20 *Et captos sustinuisse*] *Raptos* legendum docet Historia. *Idem*.

22 *Ardentes respiceretque Deos*] Quos Deos? nam secum efferebat penates, et alii excesserant adytis arisque relictis: an Deos vocat Deorum fana vel simulachra? an legendum *domos*? Horat. i. Od. 15. 'Post certas hiemes, uret Achaicus Ignis Iliacas domos.' *Passer*.

23 *Nondum fundaverat*] Vetis scriptura, et primæ editiones *formaverat*. Formæ architectonicæ quomodo dicantur vide in Ausonianis lectionibus. *Scul.*

26 *Stabant humiles in Jovis arce case*] Livius, quotiens Capitolii mentio incidit, 'arcem' et 'capitolium' distinctim nominat. Item Cic. Catilinaria iv. ad Senatam, et Annæus Seneca libro, Quod in Sapientem non cadit Injuria. Primus Pyrrhus Lygorius, elegantissimo Paradoxon libello discrimen hoc adnotavit. 'Arcem' enim proprie Veteres appellabant munitionem illam magisque excelsam montis nostri partem, qua Theatrum Marcelli, flumen Tiberinum, et Dianam Aventinam in Meridiem versus respiciebat; in qua, utpote summo P. R. Propugnaculo, Turres murique primati, et Templum ipsum augustissimum Jovis. Opt. Max. Unde Ovid. Fast. 'Juppiter arce sua totum cum spectet in orbem Nil nisi Romanum quod tueatur habet.' Solebat enim et Templum ipsum 'arx' vocari: 'capitolium' vero ea pars montis maxime adpellabatur, quæ in Aquilonem directa planior spaciosiorque erat, et Quirinalem versus extra ipsa arcis mœnia protendebatur. *Ryckuius*.

27 *Lacte madens illic*] Nimirum quia pastorales Dii lacte spargebantur. Supra: 'Et placidam soleo spargere

lacte Palem.' *Scul.*

29 *Pendebatque vagi pastoris in arbore totum*] Horat. i. Epist. 1. 'Vejanus armis Herculis ad postem fixis.' Nam qui artem gladiatoriam, militarem, aut aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacra-bantque ipsius potissimum artis præsidibus, ut etiam notavit Turneb. lib. vi. cap. 9. Sic puellæ jam factæ nobiles, suas pupas Veneri, Laribus bullas pueri qui ex ephebis excessissent, Veneri speculum meretriculæ. Et Eutellus apud Virgil. 'hic victor cæstus artemque repono.' Sic Timon dives repente factus, apud Lucianum, Pani ligonem et sagum suspendit. Et Horat. de sua barbita, velut emeritus iii. Od. 25. 'Nunc arma defunctamque bello Barbiton hic paries habebit.' *Jac. Pontanus*.

30 *Fistula sacra Deo*] Virgil. 'Aut arguta sacra pendebit fistula pinu.' *Scul.*

Sacra Deo] Vet. lib. *facta*, i. e. quam Deus Pan fecit et invenit. Deo dandi casu, pro a Deo. *Passeratus*.

31 *Cui semper decrescit arundinis ordo*] Ovidius: 'nam ponit in ordine pennas A minima ceptas longam brevior sequente, Ut clivo crevisse patet: sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit aristis.' *Scul.*

34 *Exiguus pulla*] Lege *pulsa*. Propertius: 'Lerna pulsa tridente palus.' Virg. 'Asia longe Pulsa palus.' *Idem*.

35 *Placitura magistro*] Vet. lib. *paritura*, probo. Laudat enim a fecunditate: sic Eleg. proxima, 'Et fætus matrona dabit.' Virg. Æn. i. 'Et pulchra faciat te prole parentem.' Propert. iv. Eleg. 12. 'Nec mea de sterili facta rapina domo.' *Passeratus*.

39 *Impiger Ænea*] Veteres editiones, et liber scriptus hic alterius Elegiæ principium facit; quod sequi, nisi stolidi sumus, visum non est. Nam, ut alia taceam, quid habebant in animo illi, qui ita ex una duas Elegias

fecerant, qui non viderint claudi invocatione Phœbi hanc Elegiam, ut ab eadem incepta est? Ridiculum ergo et puerile ex una duas efficere, quum aliter ne sententiæ quidem tenor constet. *Scal.*

41 *Jam tibi Laurentes assignat*] Post hoc distichon inserendum illud, *Troja quidem tum se mirabitur*. Nunc quæ sit ejus sententia manifestum est: at in illis sedibus, quas illi editiones et scripti proxime ætatem avorum nostrorum libri assignarunt, quid sibi velit, equidem juxta, ut inquit ille, cum ignarissimis scio. *Vos* ergo, hoc est, o *Ænea*. Virgilius: 'Vos o Caliope præcor adspirare canenti.' Legendum vero *longa via*, non *longam viam*; ita et sibi dicit *Vos bene tam longam consuluisse via*. Dicit vos bene consuluisse sibi tam longa via. *Idem.*

54 *Et cupidi*] Id est, amore incensi; sic alibi: 'Ipse dedit cupidis fallere posse Deus.' *Douss F.*

56 *Nam locus urbis erit*] Melius *jam*: atque ita erat *Ms. Douss P.*

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Inepte: quasi potuerit alterum sine altero. Sed legendum: *Jactavit fusa set caput ante coma. set* pro *sed* dedit ansam errori. Hæc, inquit, dixit abreptitia illa sed non prius invocato Phœbi numine, quam effusa coma caput jactaret. Nam fanaticorum hic erat mos, ut capillum funderent. *Plautus*: 'Hariolus fiam: capillum promittam.' *Scal.*

67 *Amalthea*] Quidam asserunt hanc eandem fuisse cum Cumæa, cum Phrygia, et Erythræa: sed diversa sortitam nomina diversis a locis, ubi oracula reddidit. Vide *Salmas. Plin. Exercit. p. 76.*

Marpessia] Legit *Salmasius Marpessia*: illum vide pag. 70.

Quicquid Marpessia] Per duplex *ss*, *Μαρπησσία*. Eam cum *Herophila* eandem faciunt Græci, quum *Marpessia* sit cognomen a patria *Marpesso* vico *Troadis*: qua de re cui magis, quam

ipsi *Herophila* credemus ita de se canenti: *Εἰμι δ' ἐγὼ γεγαυῖα μέσση θη- τοῦ τε θεῶς τε, Νύμφης δ' ἄδωδότης, πα- τρὸς δ' αὖ κητοφάγου Μηνιδόθεν Ἰδογόντης πατρὶς δέ μοι ἔστιν Ἑρπύρη Μαρπησσίας, μητρὸς ἱερῆ, ποταμὸς δ' Αἰδωνεύς*. Quare videntur quidam in hoc decepti in eandem culpam *Tibullum* induxisse. *Amaltheam* vero quidam *Cumanam* faciunt, quam vocatam aiunt *Δημιόλ. Scal.*

68 *Herophila*] Sacerdos *Sminthei A-* pollinis fuit, in cujus loco sepulta fuit ut ostendebat *Epigramma Epitaphii*: 'Ἀδ' ἐγὼ ἂ τοῖσδε σαφηνόρις εἰμι Μύβυλλα τῇ δ' ὅπερ λαῖνός σέ μοι τιθομένη, Παρ- θένης αὐδάσσα τὸ πρῶν, σὺν δ' αἰὲν ἑκαυ- dos Μοῖρæ ὑπὸ στιβαρῇ τῇδε λαχούσα πέδην. Ἀλλὰ πέλας Νύμφῃσσι, καὶ Ἑρμῇ τῇδ' ὑπόκειμαι Μοῖρῃς ἔχουσι Ἐκείνη τῆς τότ' ἀνακτορέας. *Idem.*

69 *Quisque Albana*] Liber noster. *Quodque Albana*; quodque retinebis: Illud *Quod* creberrimum in ea signifi- catione *Plauto*: 'Quod ille dicat pe- riisti.' *Albana* autem, non *Athana*, le- gendum: eadem est *Albunææ*. *Idem.*

Sacras Tiberis per flumina sortes] Male hic quidam *Tiburs* pro *Tiberis*. *Albuna* detulit libros vaticinos *Tar- quinio*, quas sortes vocat nunc. Ita *Tiresias* apud *Euripidem Phœnissis*: *Κλήρους τέ μοι φέλασσε παρθένω χερσὶ, Οὐδ' ἔλαβον οἰωνίσματα' ὀρθίων μαθὼν Θάκουσιν ἐν ἱεροῖσιν, οὐ μαντεύομαι*. Interpres: *Οἱ γὰρ οἰωνοσκοποὶ ἐν δέλτοις ἐσημεῖοντο τὰς πτήσεις, ἵνα διὰ μνήμης ἔγουν*. *Idem.*

Albuna] *Tiburtnam M. Varro* col- locat decimam in ordine, nomine *Al- bunæam*, sive *Leucotheam*. Eam non- nulli *Sarbin*, vel *Cassandram*, vel *Taraxandram* nominarunt. Illa prop- ter excellentes futurorum prædictio- nes, et prophetias a divino instinctu profectas, ab incolis *Anienis* pro *Dea* patria culta est: maxime postquam in vivis esse desit. Illam templo, aris, et sacrificiis decoraverunt. *Ti- buri* enim ad *Anienem* fluvium, qui

et Albula dictus est, sua reddidit oracula: populumque instruxit argumentis salubribus: quomodo, et qua ratione Deus solus et unus coli vellet: justitiam servandam inter homines docuit: vivendum esse ex æquo et recto, &c. *Boiss.* Librum quem portavit puto sortes fuisse, quas etsi aqua perluebat, siccas et sicco pectore gessit. *Turneb.*

Tiberis] *Tiburis*, quod placet. Nam et *Tiburtem* fuisse ex Varrone annotavit Lactantius Instit. lib. i. *Muretus* *Tiberis*, sed male ut puto. *Livin.*

71 *Hæ fore dixerunt*] Ita *Sibylla*: 'Εν δὲ δόσει ὁσσηρ λάμψει, ὃν ἐροῦσι κομήτην Ῥομφαίας, λιμοῦ, θανάτου τε σῆμα βροτοῖσι. *Scal.*

72 *Multus ut in terras*] *Noster*; *Multus et in terra.* Lege etiam, *deplueret*, non *depluerit*. *Idem.*

75 *Ipsam etiam solem, &c.*] Notandum hic *pallentes equos* *Soli* tribui in defectu; contra *nigros* a *Propertio*: sic enim is lib. iii. 'Solis et atratis luxerit orbis equis;' utrumque non sine ratione: hoc propter tenebras, quas inducit; illud propter colorem, quem induit quamvis etiam 'pallentes umbras' de tenebris dixerit *Virgilius* *Georg.* iii. Verum hic *Tibulli* locus non est intelligendus de deliquio illo, qui *Lunæ* interventu sit; sed de prodigioso quodam ac longiore *Solis* defectu, qui sit a vaporibus ac nebulis adeo spissis, ut visus interceptiatur, ac *Solis* debile admodum lumen sit: qualem totius pene anni pallore continuo hoc ipso tempore de quo *Tibullus* loquitur, scilicet *Cæsare* *Dictatore* occiso, accidisse testis est *Plinius* lib. ii. cap. 30. Quod et doctrinarum omnium clarissimum lumen *Joseph. Scaligerum* video notasse in *Emend. Temp.* lib. v. ubi idem, ex cælestium motuum ratione subtilissime computata, probat nullam *Solis* defectionem, qualem vulgus opinatur, in nostro hemisphærio visam eo anno, quo *Cæsar* interfectus est. *Douss F.*

77 *Et simulachra Deum lacrimas fuisse tepentes*] *Virgil.* 'Et mæstum il-lacrimat templis ebur, araque sudent.' *Apollonius* lib. iv. 'Ἡ δὲ τὰν αἰ-tέματα ξόανα βέη ἱδρόντα Αἰματι καὶ μυκαλοσχοῖς ἐνι φαντάζονται. *Scholion*: 'Ὅταν μέλλῃ τι συμβαλεῖν χαλεπὸν, εἰσθε τὰ ἀγάλματα βροῦν ὥσπερ καὶ ἐν Θήβαις συνέβη ὅτε συνέστατο ὁ περὶ Χαι-ρόναιαν πόλεμος φιλιππῶς πρὸς Ἀθηναίους. *Scal.*

78 *Fataque vocales*] Loquitur de signis, quæ cædem *Cæsaris* antecesserunt. *Virgil.* de eadem re in *Æne Georg.* i. 'pecudesque locutæ.' *Servius* non assequitur. *Lucanus* imprudenter ut solet in signa pugne *Pharsalicæ* transtulit: 'Tunc pecudam faciles humana ad murmura lingus.' Item illud: 'Ora ferox *Siculæ* laxavit *Mulciber* *Ætnæ*.' Nam apud *Virgilium* hoc contigit paulo, ante cædem *Cæsaris*. Quin etiam quod *Virgil.* *Tibullus*, *Ovidius* et *Plinius* de obscuratione *Solis* retulerant, *Lucanus* id conjicit in præsagia pugne *Pharsalicæ*. *Jos. Scaliger ad Ensch. pag.* 159.

80 *Prodigia*] *Prodigia* dicta quasi porro abigenda, inquit *Nobius*. *Servius* vero, quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum *Averruncum*, depulso-rem, et quem vel ἀλεξικακὸν *Græci*, vel ἀποτρόπαιον appellant, *Apollinem* facit. Talis ille apud *Plantum*, 'Prodigialis *Jupiter*,' in *Amphitryone*, item *Mostellaria* *Hercules*. *Douss P.*

Merge sub æquoribus] *Purgamenta*, quæ quidem *Græci καθάρματα* adpellant, quibus februebatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque: interdum et in mare, interdum in trivium: jaciebanturque ab averis trans caput, ut in *Pharmaceutria* scriptum est: nec respiciebant, ne eorum aspectu malum traherent. Ea autem secum sceleris et culpæ admixtæ omne nefas

omnemque noxam auferre credebant, et contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret: itaque erant purgamenta ea omnibus invisa, ut ea vel pede calcasse nefarium haberetur, et inauspicatum, et mali alicujus praesagium. Hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum scriptum est, saepe numero ovis purgamenta vescebantur. *Turnebus.*

90 *Flammis transilietque sacras* 'Fumosa Palilia fœno,' inquit Persius Sat. I. Varro apud Veterem interpretem: 'Palilia tam privata quam publica sunt apud rusticos: ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum transilient, his Palilibus se expiari credentes.' Purgationem quæ die Palilium fiebant etiam Ovidius meminit; sed mos iste transiliendi ignem e fœno et stipulis excitatum, cuius Propertius quoque meminit lib. IV. valde notandus est: quia ex eo cognoscimus unde mos ille esset ortus quo et veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die, expiationis causa et divinationis. Theodoritus in Quæstionibus nondum editis ejus meminit, sed aliam originem illius facit: nam explicans morem transmittendi filios per ignem, cuius sæpe fit mentio in veteri Fœdere, adhuc sua ætate servatam nonnullis fuisse eam consuetudinem scribit, idque se in quibusdam civitatibus fieri vidisse testatur. 'Ἐγὼ οἶμαι, inquit, τὸ μέχρις ἡμῶν φέσσαν τῆς πλάτης εἶδος τὸν λόγον αἰνιττεσθαι' εἶδον γὰρ ἐν τισὶ πόλεσιν ἀπαξ τοῦ ἔτους ἐν ταῖς πλατείαις ἀπομένους πυρὰς, καὶ ταῦται τινὰς ὑπεραλλομένους καὶ πηδώντας, οὐ μόνον παῖδας, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας: τὰ δὲ γε βρέφη παρὰ τῶν μητέρων φερόμενα διὰ τῆς φιλοσύνης. 'Ἐδόκει δ' ἀποτροπαισμός τις εἶναι καὶ κάθαρσις. Diem non indicat Theodoritus hujus superstitionis: ne Glycas quidem secunda Annalium parte hunc illius locum laudans; et fortasse de Paganis loquitur Theodoritus, non de Christianis. Sed et hos

morem illum πατροπαράδοτον usurpasse constat: atque ut Palilium catharmata exeunte vere, aut ineunte ætate, agitantur a rusticis Romanis; sic isti Junii die 23. aut 24. in quam Joannis Baptistæ natalis incidit, ignem e fœno excitatum transiliebant. *Casaub.*

92 *Oacula compressis*] Vetus mos scribendi *compressis*, pro *compressis*, ut Coss. pro 'Consules,' Cens. pro 'Censoribus' apud Varronem: *auribus* autem pro *auribus* emendasse nos olim, testaretur, si viveret, Gulielmus Canterus, cui olim adolescens ego id indicarem cum testimonio Aristophanis, quo ille nititur. *Scal.*

96 *Arboris antiquæ*] Arbor antiqua non est tam *γερὰνδρον*, quod inutile, quam *θρηαὺν δένδρον*, hoc est, *παλαιὸν*, annosa arbor, eoque latior foliis et majoris umbræ custos. Plin. lib. VIII. Epist. 7. 'Modicus collis assurgit, antiqua cupressu nemorosus et opacus.' *Gebhardus.*

97 *Aut e veste sacris*] Lege ex veteri libro, *Aut e veste sua tendent umbracula aertis Vincita*: sertæ, quæ essent diximus apud Varronem in pro-verbio 'sertam ducere.' Nam sertæ sunt hic et ibi τὰ *σχολία*. Intelligit autem trichilas, de quibus olim in Copam diximus. Quod verbum primi in Cæsare exspicitavimus, quum antea id ignoraretur. Beroaldus tam felici stoliditate eo loco depravando lusit, ut omnibus hactenus persuaserit quod volebat: quanquam scio quosdam adhuc inventis frugibus *βαλαμφαγῶν* quod quidem per me faciant licet. Imo, si volunt, *σκατοφαγῶν*, me auctore faciant, censeo, modo *μονοφάγοι* id faciant; nam me sane convivam non habebunt. *Scal.*

99 *At sibi quisque dapes, et festas exstruat alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum*] Proprie, atque ex definitione Varronis; qui *torum* ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, Fragmentum istiusmodi ex

libro ejusdem 1. de Vita Pop. Rom. producenti: 'Quod fronde lecticas struebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod injicitur, etiamnum toral dicitur. Llecticam quæ involuebant segestria appellabant.'

Mensus autem festas cognominat, credo ob impositas *dapes*, quæ præceserant modo, hoc est Epulas publicas, ac sollemnes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatico, et basilicum in morem festorum dierum; aut sacrificiorum causa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. 1. 'Sancte veni dapibus festis.' Quid? quod observatum a Servio, '*dapes*' proprie Deorum esse, ut '*epulas*' hominum. Sed et dapem, i. e. rem divinam, verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus. Unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem lib. de R. R. ubi campos quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polliceri oporteat, rite atque ordine ruris amatoribus præmonstrat: non urna, seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecunia: neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fœtu. *Donna P.*

Construet alte] Quidam scripti, *construet ante*. Scal.

101 *Ingeret hic potus juvenis maledicta puella, &c.*] Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto vel facto contumeliā alteri flagitiumve fecisse argueretur, is, testificatione pœnitentiæ præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi; etiam sacramento interposito se purgans; videlicet, factum nolle, imo discupere se infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset, dixissetve, in amicum insonstem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstites, quantum est, Deos

comprecans, ut omne illud, quod ita recorderetur effutisset, in se summum recideret caput: vel eo neque opinor, quoad alter ille quasi resocratus, religione omni solutum se esse, plane in animum jam duxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plantus, Terentius, omnes: denique Tibullus sup. lib. 1. Eleg. 11. Elegans exemplum habes apud Senecam de Benef. lib. III. cap. 28. de Ruffo Senatorii ordinis viro. *Donna P.*

109 *Et mihi præcipue*] Puto *At. Livin.*

Tuere quam saucius canam] *Lego, jaceo quam saucius*. Scal.

112 *Verba potest*] Huc traducenda duo disticha, quæ in sequenti Elegia ordine leguntur, *Acer amor fractus*. Hoc enim continuandum cum iis, quæ superius dixit: *Pace tua perant arcus, perantque sagittæ, Phæbe, modo in terris erret incernis Amor*. Quam enim apte nunc illa eo referentur? *Acer Amor*, utinam, &c. Sane ubi hodie leguntur illi quatuor versus nec sibi nec alteri prodesse possunt. *Idem.*

116 *Miles, Io, magna voce, Triumphæ, canet*] Sine dubio legendam canam. Ipse ego miles canam. Tamen si receptam lectionem tueri volumus, id non sine magna verisimili causa nobis licebit facere. *Scal.*

121 *Sic tibi sint intonsi Phæbe capilli*] Hæc manifesto ostendunt unam perpetuam esse Elegiam ab eo principio, *Phæbe favet*; quum in eadem re desinat, a qua initium fecit. Quare non sine rubore, qui aliter sentiant, hæc lecturos puto. *Id.*

Anxus sic, &c.] Plane post Deos invocatos et preces illis factas poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus eos demulceant, et ad preces suas exaudiendas, tribuendaque quæ petuntur alliciant, delitias eis quodammodo facientes per earum

rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem : id quod ducta auspicque voculae hujus, sic, fieri solitum observavi. Tibull. lib. III. Eleg. 6. 'Candide Liber ades : sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincita feras.' Ovid. Trist. lib. v. Eleg. 4. Mart. lib. IV. Epigram. 14. ad Phœbam. Idem lib. VII. Epigr. 73. ad Mercurium. Apud Senecam quoque Hippolyto Act. II. Sc. 1. nutrix in precatione ad Dianam. Atque ita Augusto, cujus offensam precibus placare studebat, Ovidius non semel blanditur, veluti Trist. I. Eleg. 1. Idem quoque genus orandi usurpat Trist. IV. Eleg. 5. de Ponto IV. Eleg. 13. et Epist. Phœdræ ad Hippolytum. Quod et imitatus est Prudentius Peristeph. in Carmine de Passione Hippolyti martyris. *Brissonius.*

ELEGIA VI.

2 *Sit comes et collo*] Vix est, ut hæc vulgo bene intelligantur, quæ pessime ab interpunctionibus accepta sunt, ut totam mentem Tibulli dissimularint. Nos autem ita emendamus, et distinguimus : *Sit comes, et collo fortiter arma geret, Et, seu longa virum terras via, seu vaga ducent Equora, cum tetis ad latus ire volet, Ure puer quæso, tuæ qui ferus otia liquit.* Si inquit, armiger esse vult, hoc est cacula militaris, et pedestri, an marino itinere, cum tellis sequi militem herum volet, ure enim. Hæc profecto ita scripsit Tibullus, et in invidiam castrensium, et militaris vitæ caculam eum potius, quam militem dicit. Non potest dici quam diversam sententiam hæc concipiant in vulgatis editionibus. *Scal.*

6 *Atque iterum erronem*] Vet. lib. Et verum : ex utraque lectione fortasse scribendum, *Et veterem erronem.* Passerat.

Erronem] Errones, vagabundi servi et fugitivi : sic enim interpretatur

Ulpianus Tit. de Serv. Fugitivo, quamquam Arrianus de Re Militari velit erroneis crimen in servo levius esse, quam fugitivi. Unde Labeo, de Edil. Edict. XVII. 14. definit 'Erronem,' pusillum fugitivum esse : et ex diverso, 'Fugitivum' magnum erroneum esse. Sed proprie, addit Ulpianus, 'Erronem' sic definimus, qui non quidem fugit ; sed qui frequenter sine causa vagatur : et, temporibus in res negatorias consumptis, serius ad dominum redit, vel, ut Duarenus placet, 'domum redit.' Hinc Columella Erronem apud ducem censeat, detraetis aliis, velut quadam compede, domi retinendum. *Gabbema.*

7 *Quod si militibus*] Eadem importunæ interpunctiones totam sententiam horum quoque versuum interpolant, quos ita leges : *Quod si militibus parces, eris hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi portet aquam, Castra peto. . . .* Quod si non Cacula militaris, quod genus militiæ ærumnosissimum ac laboriosissimum est, sed justus miles erit ; ego quoque castra peto, si modo, inquam, ille miles erit, quod parces illis, id est, quod illi meliore sunt conditione, quam servi militares. Est autem Macer ornithogoniæ, et aliorum poematum scriptor, municeps Catulli. *Scal.*

Quod si militibus parces, &c.] Emendo : *Quod si militibus parces, ero et hic quoque miles. Ipse, &c.* Ut significet Poëta : Quod si, o Amor, Macrohuie, castrorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alteram et Martialem illam desciscitibus, conviventia tua, ne dicam lentitudine, imo socordia impune abire transfugium istud ; teque ab hoc genere, quasi abs Sacris, manum abstinere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari ; eccum etiam ipsam me, qui semper usque adhuc incrunta stipendia feci, meruique adeo in cas-

tria tuis, paratum exemplo Macri ad bellum porro teterrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne morari censeas. Atque hanc esse istiusce loci sententiam scripturamque indicio fuerint ea quæ sequuntur: ubi et Veneri et Amori snpremam in perpetuum dicere videtur Poëta. *Douss P.*

Quod si militibus parces] Vet. lib. *parcis*: fortasse legendum *parsis* pro 'peperceris'; ut apud Plautum Pseudolo: 'Id quidem Hercule me parsis dabo.' *Passer.*

8 *Portet aquam*] Omnino vera est hæc hujus loci lectio, non illa altera *potet aquam*; quamvis enim Propertius dixerit: 'Potabis galea fessus Araxis aquam;' tamen hic otiosum fuerit illud *sibi*, nisi legamus *portet*. Adjuvat in partem Claudianus in Panegy. de III. Consul. Honorii: 'Nec non in clypeo vigiles perducere noctes, In galea portare niveas.' *Douss F.*

Portet aquam] Ita ex veteri scriptura repono. *Scal.*

14 *Quum bene juravi*] Post hunc versum revocandi huc sunt exules illi versus, quorum numero quatuordecim sunt disticha in Elegia *Rura tenent*. Eorum initium est: *At tu quisquis is es*. Nunc, qui dicebat se militaturum, postea victus animi eandem militiam detrectavit, idem quoque suadet cuilibet amanti, nempe ut in urbe sub signis amoris militet, non in castris. At tu, inquit, quicunque es sub imperio amoris, in contubernio nostro milita. Eandem enim militiam sub eodem duce Amore sequimur. *Idem.*

19 *Jam mala finissem leto*] Excerpta gnome hanc periodum comprehendunt: *Finirent multi leto mala, credula vitam Spes fovet*. Quod melius. Hinc autem alia Elegia incipit. *Idem.*

21 *Spes alit*] Hic versiculus ad Stationæ editionis margines hac for-

ma conceptus legitur: *Spes alit; et semper cras fore ait melius*. Et placet *perdideris* nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo hand displicuisse plerique ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. *Douss P.*

25 *Spes etiam valida solatur*] Vetus Poëta primo libro Catalectorum a nobis editorum: 'Captivus duras illa solante catenas Perferet: et victos vincere posse putat. Noxius infami districtus stitipe membra, Sperat et a fixa posse redire cruce. Spem jussos præbere caput paloque ligatus, Quam micat ante oculos stricta securis, habet: Sperat et in sæva victus gladiator arena, Sit licet infesto pollice turba minax.' *Scal.*

Solatur compede victum] Fossorens forsitan intelligit, qui victi et compediti erant. Juvenal. Sat. 11. 'Ipse focus brevibus ponebat oluscula, quæ nunc Squallidus in magna fastidit compede fossor.' Domicilium horum ergastulum fuit, ut habent Juvenalis Sat. xiv. et Seneca P. Controv. lib. v. Si Appuleio Apologia (ut vocant) prima credimus, quindecim victi ergastulum constituebant. Et, quia reditus agrorum non raro lapicidinis, cretifodinis, arenariis, auri, argenti, sulphuris, venis constabat, ideo adhibebantur huic operæ homines victi, qui cæderent, foderent, eruerent. *Pignorius.*

28 *Ne vincas dura puella Deam*] Dea Spes. Theognis: 'Ἐλπίς ἐν ἀνθρώποις μόνη θεὸς ἐσθλῇ ἔσεται, Ἄλλοι δ' Ὀλύμπῳ δ' ἐκπρολιπότες ἔβαν. Ovidius hoc distichon vertit: 'Spes igitur pænæ menti, Græcine, levandæ Noa est ex toto nulla relicta meæ. Hæc Dea, quum fugerent sceleratas numina terras, In Diis invisa sola remansit humo.' *Scal.*

33 *Supplexque sededo*] Sic Mart. lib. II. Epigr. 41. dixit 'assidere,' quod solennis esset mos lugentium mortuos sedere. Probant multa ve-

terum testimonia. Propert. lib. III. Eleg. 16. 'Afferet huc unguenta mihi, aertisque sepulcrum Ornabit, custos ad mea busta sedens.' Et in sacris literis Ezechielis, cap. 8. 'Et ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Et Matth. cap. 27. 'Erat au-

tem ibi Maria Magdalena et altera Maria sedentes juxta sepulcrum.' Matt. lib. VII. Epigr. 57. 'At tumulum Picens dum sedet ipse suum.' Ramirez.

44 *Lena velat*] *Necat Fruterii ἐσθρόχημα. Livin.*

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exorians nostris hic fuit*] *Lege* auctore scriptura: *hinc fuit*. Atta. 'annum novum Voluerunt esse primum mensem Martium.' Scal.

8 *Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis*] *Meis* est liquido scriptum in nostro libro, ut et omnes editiones habent. Nihil enim impedit, Tibullum ipsum ista sibi dicere: et, si diligenter inspiciamus, non loquuntur hic Musæ. *Idem.*

10 *Pumicet et canas*] *Lege Pumix et canas*. 'Pumix,' 'alis,' 'germin,' 'rumin,' pro 'pumex,' 'ales,' 'germen,' 'rumen' scribere solebant. *Idem.*

11 *Prætexat*] Tacitus de morib. Germ. 'Majoribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium: utræque nationes usque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immentos insuper lacus et Romanis classibus navigatos.' Elegans hujus verbi, 'prætexere,' usus etiam alibi apud eundem scriptorem se prodit: 'Eaque Germaniæ veluti frons est, quatenus Danubio prætexitur:' quæ vox in nonnullis codicibus corrupta est in 'pergitur;' ut id obiter admoneam. Sic Ausonius in Panegyrico: 'Assultantibus tot Barbarorum millibus, quibus Danubii ora prætexitur.' Ita Plinius 'montes Parthiæ gentes prætexere' dixit, hoc

est, velut institam longam porrigi et obduci ab una parte. *Had. Junius.*

Tenuis fastigia chartæ] *Προυτόκωλον* intelligit; sicut imum chartæ *ἐσχατόκωλον*. Martialis: 'Spectas *ἐσχατοκόλιον* Severe.' Perperam hodie legitur *ἐσχατοκόλιον*. In charta *κῶλα* sunt partes adglutinatæ, quos scapos vocabant: unde regiæ chartæ *μακρόκωλα* vocabantur ab amplitudine. Ab eo membranæ pelles *καὶ διφθέραι*, quia unum tantum *κῶλον* habent, nec adglutinantur, ut chartæ, propterea vocantur *συνάρτια* a Græcis, nimirum quia unum corpusculum sunt, et non plura membra, ut chartæ. *Scal.*

12 *Litera pacta*] *Recte pacta*. Pangere enim figere significat: unde et 'Versus pangi.' i. e. figi in cera dicuntur. Auctor Festus. *Douss P. Forte picta aut facta:* a pango deductum est, nec quicquam mutandum. *Livin.*

21 *Sed primum meritam*] In Pal. sexto Commel. optimis membranæ, conspicitur exsertissimis litteris *meritam*: ac deinde in Pal. quarto, *longa*, non *larga*. Gebhard.

Sed primum nympham] *Lege ex veteri scriptura: Sed primum meritam longa donate salutes* 'Longum salvere,' 'longum valere' dicebant. 'Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.' *Scal.*

23 *Hæc tibi vir quondam*] Ovidius:

'Alloquor Hermione nuper fratrem-
que virumque, Nunc fratrem: nomen
conjugis alter habet.' Neque enim
tantum, quod ἀδελφὸς esset, fratrem
vocavit: sed quia amatorium est ita
se vocare: ut vides hic apud Tibul-
lum. Nam vir disertus hic in plana
via offendit; quemadmodum et in eo
hallucinatur, quod hic dialogismum
esse putat Poëtæ cum Musis. Quo-
modo enim dialogus intervenire pos-
sit, ubi unus tantum Poëtæ alloquium
est? *Idem.*

Vir quondam nunc frater] Hæc tibi
parva a me munera mittuntur, Neæra,
a me, inquam, qui, ut spero, aliquando
vir et conjunx legitimis nuptiis tibi
futurus sum, nunc autem duntaxat
frater, id est, amator et concubinus
sum, atque ita tibi persuadeas, te
mihi semper fore carissimam, sive
soror mihi, sive, quod malo, uxor fu-
tura sis. Sed tamen, inquit, magis
conjugem te mihi opto, cujus nominis
spem sola mors eripere mihi poterit.
Atque hæc brevis horum versuum
sententia est. Advertendum autem
hoc loco illud, *quondam*, non præteri-
tum sed futurum tempus designare,
ut apud Virgilium: 'quondam tua
dicere facta Tempus erit.' Eique
primo versui, *Hæc tibi vir quondam
nunc frater*, ille sequens versus re-
spondere, enimque quasi interpretari
existimandus est, *Sive sibi conjunx,
sive futura soror*. Neque enim legi-
timo umquam matrimonio juncta fuit
cum Tibullo Neæra, sed tantum de
amore ejus sperare se Tibullus pro-
fitetur, ut postea, relictis aliis amato-
ribus, uni sibi adhæsura sit. *Lipsius.*
Sponderat Lygdamo Neæra se illi
uxorem futuram, sed antequam id
fieret, mutata sententia, ut est va-
rium et mutabile femina, ad alterum
obscurum et ignotum appulerat ani-
mum. Lygdamus id cum rescisset,
amore ardens movit omnem lapidem,
ut nuptias illas disturbaret, puellæ-
que animum adeo sibi conciliaret.

Inter cetera ad eam flectendam misit
illi Kal. Martiis tertium hunc Ele-
giarum librum: utitur autem in eo
Poëta viri et conjugis nomine ut re-
fricet Neære memoriam sponsionis
nuptiarum, qua Lygdamo se obligarat,
et vinculi quod soluta fide solvi non
poterat. Frater vero vocari non
potuit amator, ut existimat Lipsius,
quia casta non est, quæ copiam sui
facit amatoribus. Et tamen castam
vocat Neæram. Frater igitur hic
non est mæchus; sed amator pudicus,
et integer, qui nihil obscenorum spec-
tat et cupit. Hæc igitur erit senten-
tia: Accipies ab eo hoc munusculum.
Neæra, qui a te quondam lactatus,
et verbis adductus tuis speravit fore,
ut conjugio et amplexu tuo frueretur,
atque ob eam causam te amavit ut
vir; nunc autem cum alterius esse
vis, tuerique, ut par est, pudorem
tuum; non abjicit ille quidem conju-
gis spem, sed eo te interea amore
prosequitur, quo frater sororem solet.
Vicent. Contarenius.

28 *Pallida ditis aqua*] Ad Græco-
rum imitationem videtur dixisse; sic
enim Anyte Poëtria: ἀ πρὸ γάμοιο
Χλωρὸν ὕδερ ποταμοῦ χεῖμ' Ἀχέρωντος
ἔβα. Unde probatur ejus lectionis in-
tegritas Eleg. 5. 'Parcite, pallentes
undas quicunque tenetis.' *Douss F.*

ELEGIA II.

5 *Patientia*] Pro duritia accipio
hoc loco, quomodo, 'patiens' pro
'duro' apud Propert. est: 'Sit licet
et saxo patientior illa Sicano.' *Douss F.*

8 *Tot mala perpassa tot superasse
meæ*] Corruptus locus. Restituæ au-
tore libro nostro: *Tot mala perpassa
tædia nota meæ*. Tædia vitæ meæ
perpassæ tot mala. *Scal.*

9 *Ergo ego cum tenuem, &c.*] Om-
nium elegantissime totam osilegiū
formam omnesque ejus ceremonias
nobis depinxit Tibullus hac Elegia.

Corpore igitur, quantum satis erat, ustulato, et, ut Ovidii verbis utar Met. viii. 'Paulatim cana prunam velante favilla,' hoc est, postquam jam rogus fere deflagraret, et 'quodcunque fuit populabile flamma Mulciber abstulerat,' ut ait Idem Met. ix. ad ossa colligenda, quorum esse partes erant, sese accingebant: rogum et reliquias vino respergentes, ut flammis extinctis ultimum illud manus ciberum ossiumque colligendorum obire tanto facilius possent. Kirchmannus.

Mutatus in umbram] Consimili ratione dictum, qua idem 'versus in ossa,' subjuncturus est postea: 'Sic ego componi versus in ossa velim.' Douss P.

14 *Mareat hoc genero*] Hellenismus est. Euripides: *Κοῦκ ἐν νεκροῖς ἔσθωεν κακοῖς μοῖσις*. Scal.

Mareat hoc genero, mareat illa viro] Observandum verbum 'mœrere' auferendi non minus eleganter quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et dolore. Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem; 'Dolore alicujus mœrere,' est ob alicujus dolorem. *Mareat ergo genero*, in Tibullo nihil aliud esse, invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu causam ejus mortis, mœrere. Douss P.

15 *Præfata ante meos manes*] 'Et mœsta supremum voce ciemus.' Euripides: *Προσέειπεν ἔκβυσσεν θανάτῳ ἴδδον*. Scal.

Animamque rogata] Ita habent veteres editiones, et membrana nostra; pro quo substituerunt, *animamque præcata*, quia videbant rogari non dici, ut precari. Venusti homines, qui animam cum hoc verbo, non cum *Præfata*, connectebant. Nam est, *Præfata ante meos manes, animamque*: deinde: *rogata Perfusæque pias ante liquore manus*. Ita enim legendum ex corrupto illo *rogata*. 'Animam præfari' quid sit ostendunt multa in veterum libris passim, ut 'magna manes ter voce vocavi.' Idem.

Animamque rogata] Male *animamque rogata* multi codices antiqui, quod tamen approbatores suos invenit, nec melius magnus Scaliger *animamque rogata*. scribe *animamque præcata*. Heinsius Fast. vi. 303.

16 *Perfusæque pias ante liquore manus*] Lotis ante manibus ossa fuisse lecta asserit Tibullus: cujus ritus vestigium me alibi legere non memini, hic autem clarissimis verbis indicatur: 'Pars quæ sola mei superavit coporis ossa.' Gabbema.

18 *Incincta nigra candida veste legens*] Qui reliquias legebant, hoc faciebant discincti, ut apparet ex Suetonii August. cap. 100. Proprio nomine munus hoc 'Ossilegium' vocatur. Glossæ veteres: 'Ossilegium, *ὀσσεύγιον*.' Idem.

19 *Et primum annoso*] Ex Romano Novendialium sacrorum ritu scilicet, in quibus 'vetustate vino edentulo,' et quidem Falerno de meliore nota, ad Manes propitiandos sepulchra defunctorum conspergi, ac tantum non inandari, mos erat, unde et 'respersum vinum' appellatum legitur in Festo. 'Respersum vinum, apud antiquos, quia in sacris novendialibus vino mortui sepulchrum aspergebatur.' Douss P.

Annoso spargant collecta Lyæo] Statius ut magis probeat amore Ursi, rogum ejus vino Setino restinctum dicit Sylv. lib. ii. Sunt qui consuetudinem hanc vetitam putant per Numæ legem, quam quidem hoc sensu etiam ipse Plinius cepit, lib. xiv. cap. 12. 'Numæ Regis Postumia lex est, vino rogum ne respergito: quod subjunxisse illum propter inopiam rei nemo dubitat.' Sed Lipsius Ant. Lect. lib. iii. et Scaliger in Conjectaneis ad Varron. legem hanc Numæ *συμμοτικῇ* potius, quam *πολετικῇ* et seriam, fuisse existimant, cum ex veterum scriptis constet, vino semper rogum respergi solitum. Quo sensu etiam Catullus videtur intel-

lexisse hoc Epigrammate: 'Minister vetuli puer Falerni, Inger mi calices amariores, Ut Lex Postnmiæ jubet magistræ.' Allusum igitur ad Voluptuariorum diceria, qui vivos solebant dicere, quam servare illud ad exsequias. *Kirchm.*

20 *Fundere lacte parent]* Virgil. *Æn.* III. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.' Ubi Servius: 'Ideo lactis et sanguinis mentio facta est, quia affirmantur animæ lacte et sanguine delectari.' Et paulo post: 'Bene animam lacte et sanguine dicit elicitam ad tumulum. Lacte namque nutritur corpus post animæ conjunctionem, et anima sine sanguine nusquam est, quo effuso recedit.' Statius in funere Archemori, *Theb.* VI. 'Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri Sanguinis, et rapti gratissima cymbia lactis.' Sophocles in *Electra* solius sanguinis meminit. Lactatius ad Statii locum, quem produximus: 'Libatio dnabus rebus expeditur, lacte et sanguine: quod alterum eorum ad alimoniam sit vitæ retinendæ, alterum virium continendarum; quia vita hominum his rebus juvatur, etiam propterea sepulturæ commendare solent.' *Gabbema.*

21 *Post hæc carbascis humorem tollere velis]* Repone ventis; ut etiam nonnullæ editiones habebant. Significat collecta in linteo ventilari solita, ut exurgeretur humor, quosparæ erant. *Scal.*

22 *In marmorea ponere sicca domo]* Domus pro monumento. Sic in veteri Inscriptione Rom. in D. Stephani, et regione templi D. Lucæ.

----- MALA. EST. GRATIA
M. JUNIO. M. F. PAL. RUFO
SOTERICUS. PÆDAGOG. FECIT
HÆ. SUNT. PARVÆ. TUÆ. MÆQ. SEDES
HÆC. CERTA. EST. DOMUS. HÆC. CO-
LENDÆ. NOBIS

HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI.
VIVUS.

Ditionum plerumque erant sepulchra marmorea. *Gabbema.*

23 *Illic]* Fortasse *illuc*, sequitur enim quo referri oportet: *Et nostri memores lacryma fundantur eodem. Passeratius.*

Quas mittit dives Panchæa merces] Ex innumeris autorum locis videre est odores acervatim in rogam connectos fuisse. *Gabbema.*

26 *Sic ego componi versus in ossa velim]* Collecta igitur ad hunc modum ossa ac cineres, vinoque et aliis odoribus, interdum et lacrymis, perspersa ac irigata in monumentum condebant. Frequens autem vox 'componendi' hoc sensu. Horat. I. Sat. 9. Propert. lib. II. Catullus, Tacitus Hist. lib. I. &c. Nequaquam tamen cineres et ossa ita inde componebantur tumulo, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini 'Urnas' vocabant. De quo ritu Scholiastes Homeri *Iliad.* Δ. *Kirchman.*

Componi] 'Compositi' proprie dicebantur defuncti, et *componi* seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur. Fecit Tibullus locus fraudem industriosissimæ doctrinæ viro, qui in Dictionario suo bilingui, 'Versus in ossa componere: Tibul. Mettre l'épithaphe d'un trespasse.' Videlicet persnasus, et *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurale accusandi casu positum esse a Tibullo: cujus latum errorem Antverpiana editio succidatino suffragio cumulavit, ad cujus marginem non *versus* sed *carmen* prætectum est animadvertere perperam. *Douss P.*

27 *Demonstret litera]* *Litera*, ἐπιγραφή. Supra: 'Indicet ut nomen litera facta tuum.' *Scal.*

Demonstret littera causam] Patet ex Tibulli verbis interdum monumentis causam mortis adscriptam fuisse.

Exempla congerit Cl. Kirchmannus, quem vide. Sic Mursini etiam 'Mutinensi acie interemptorum civium tumultu publice extracto adscripserant, PRO. LIBERTATE. EOS. PUBLICE. OCCUBUISSE.' ut ait Sueton. in Augusto. Pertinet huc illa infelicitis Monumenti inscriptio, TURBA. SE. MEDICORUM. PERISSE, quæ extat apud Plin. lib. XXIX. cap. 1.

28 *In celebri carmina fronte notet]* in fronte quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN. AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem. *Gabbema.*

29 *Dolor huic et cura Neæræ]* Corrupta hæc sunt ab imperitis hominibus, qui statim quæ nesciunt, delent. Vetus scriptura fuit: *dolor huic et causa Neæræ Conjugis erepta causa perire fuit.* Elegantiâ antiqua, *causa Neæræ* est Neæra ipsa. Jurisconsulti 'causam bonorum,' hoc est bona. Propertius: 'Ite rates curvæ, et leti texite causam;' hoc est letum; nam male legitur *causæ*. Mille talium poteram adducere, si nescirem esse multos eruditos, qui sciunt me verum loqui. Eleganter ergo repetit *causæ* pene diverso sensu, *causa Neæræ Conjugis erepta causa perire fuit*: hoc est, in causa fuit conjunx Neæra erepta, ut ille perierit. Dolor et causa Neæræ ereptæ & *id idem*, dolor ob ereptam Neæram. De erepta Neæra habes in Elegia, 'Di meliora ferant.' Quæcunque fuerit ista Neæra, ejus non meminit in duobus prioribus libris. Tamen constat eam esse; quam Horatius in Oda ad Tibullum Glyceren vocat. Nam de eadem re ibi sermo, de qua hic, nempe de dolore Tibulli ob ereptos sibi amores. Quare quemadmodum alio nomine Neæram, ita et se Lygdamum vocat. An dicemus omnes amicas Neæras vocari? Sane Omphalen Neæram Herculis vocat Prudentius in Romano: 'Fasos rotantem cernimus Ty-

Tibul.

Delph. et Var. Clas.

rinthium. Cur, si Neæræ non fuit ludibrio? Sic Ariadnen vocat Bacchi Neæram: 'Hanc jubet assumptam fervens post vina Neæram Secum in delitiis fluitantia stare triumphi.' Sed non ideo puto Tibullum suos amores Neæram vocasse. Nam quod amores suos unusquisque vocaret Neæram suam tempore Prudentii, hoc manavit ex illo: 'ipse Neæram dum fovet.' *Scal.*

ELEGIA III.

7 *Sed tecum ut longæ sociarem]* Perfecto legendum *satiarem*: et bene huic rei convenit quod Lucretius præcipit, e vita ut saturum convivam recedere. Nam vulgaris lectio nihil ad sensum poetæ; sequitur enim: *Inque tuo caderet nostra senecta simul, Tunc quum permenso defunctus tempore lucis, &c.* Hoc enim plane satiatum, non sociatum, ostendit. *Scal.*

11 *Nam grave quid predest]* Eclogæ habebant: *Quid prodere potest pondus mihi divitis auri?* Idem.

16 *Marmoreumque solum]* In pavimenti summa elegantia a voluptuariis quæsitæ est; extitere illa tessellata, sculpturatave, lithostrata, assarota, sive pieta, vel segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, aut vitri, lignive tessellis compaginata, vel coloribus amænissimis tincta, intuentes morabantur. Quorum differentiam Plin. lib. XXXVI. cap. 25. Vitruvius lib. VII. cap. 10. et lib. V. cap. 10. explicarunt. *Kobierszkyk.*

20 *Invida quæ falso]* Longe melior sententia in Excerptis: *Et quæ præterea populus miratur, in illis Invidia est: falso plurima vulgus amat.* Rotunde et venuste, sed nondum, ut puto, plane purgatus est locus. Legendum enim: *Et quæ præterea populus miratur? in illis Invidia est.* *Scal.*

28 *Audiat averas]* *Adversa* erat in vetustis membranis. Porro, *non meus Deus* sic dictum quomodo Horatia-

2 D

num illud : 'Ventis iturus non suis.'
Douss P.

34 *Favæa concha Cypria vecta tua*] Stat. Sylv. lib. 1. in Veneris oratione : 'Et nostra potuit considerare concha.' Placiades ex autoritate Jubæ Maurusii in Physiologis, scribit, concham marinam toto corpore simul καὶ ἀδρόμῳ aperto, in coitu misceri, atque inde esse, quod Venus pingatur concha vehi. Adde quod hic conchyliacei esus, libidinis incentivum promoveat. Potest in causæ partem vocari et Cythera insula natalis Veneri, concharum buccinarumque proventu copioso olim nobilis, unde et πορφύρεα antea dicta fuit : quo facit versiculus ille Martialis : 'Lævior et conchis, Galle, Cytheriacis.' Illud quoque considerare poterit feriatus lector, cur apud Claudianum Venns exquiri mandat Tritonem marinum Denm, quo vecta per altum deferatur, quum huic Deo sonantem concham, qua inspirare possit, tribuat Ovid. Met. 1. Junius.

36 *Quæque futura neunt*] *Neunt*, non a 'neo,' sed a 'neeo,' ut 'abnueo.' Ennius : 'Certare abnueo, metuo legionibu' labem.' Et quanvis sic secundæ conjugationis videntur, tamen 'abnueo' non facit 'abnuent,' ut 'docent,' sed 'abnuent.' Sic hic *neunt*, non 'nent.' Hic Grammatista volui esse, quia hoc non est in aliis scriptoribus vulgare. *Scal.*

Neunt] Nos 'nent' diceremus : et tamen *neunt* a 'neo,' quomodo 'eunt' ab 'eo,' formatum videri potest. 'Ent' enim sicut 'nent' Latinis in usu non est. *Douss P.* Emendo *futura canunt*. Scriptum nempe fuerat *futura nunt*, absorpta priore syllaba posterioris verbi, pro *futura canunt*. Hinc *neunt* barbarum istud enatum, quo ne Accius, credo, Pacuviusque forent usi. Viros tamen maximos approbatores invenit, Scaligerum præcipue. At *Parcæ* non lanificæ tantum sed et fatidicæ, quales Catullus Thetidis epitalamio eas inducit, apud quem : 'Veridicos *Parcæ* cæperunt

edere cantus.' Et paulo post : 'Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omine *Parcæ*.' Quæ unice Tibulliani loci restitutionem confirmant. *Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. xvii. 194.*

38 *Dives in ignava*] Et dives et Dis ab eadem mente, a qua Græcis Πλούτων, et Πλουτὸς. *Scal.*

ELEGIA IV.

2 *Quæ tulit hesternæ*] Longe melius liber noster : *Quæ tulit extrema. Extrema nocte*, hoc est, quarta vigilia : *ὅταν τέλειαν νυκτὸς ἄλγος ἴστανται*, ait Theocritus, et tunc sunt insomnia vera, si eidem et Horatio credimus. Quod extrema igitur nocte somnium hoc viderit, et ab eo verum esse intelligi vult, ipse indicat, quum ait : 'quum summo Phœbus prospexit ab ortu, Pressit languentis lumina sera quies.' *Scal.*

3 *Ite procul, vanum falsumque*] *Quinque Mss. Pal. Ite procul vani : falsumque* : h. e. Ite procul vos homines vani, qui forte ex his somniis mali quiddam ominis mihi anguramini. *Geibhardus.*

Ite procul vani] Lege, ex libro nostro : *Ite procul, vani falsumque avertite visum. Scal.*

4 *Desinite in votis*] Lege, in vobis. Desinite o insomnia, querere ut in vobis fides reperiatur. Divi enim vera monent, non vos. Extæ indicant mentem Deorum : contra somnia ludunt hominum mentes. *Idem.*

9 *At natum in curas*] Hæc omnia vulgus interpolatorum conspurcavit. Scripta lectio nullo modo mutari debet : *Et vanum ventura hominum genus omina noctis Farre pio placent, et saliente sale.* Continuanda autem cum præcedentibus. Somnia, inquit, jubent pavidas mentes falsa timere : et vani homines noctis omina mola salsa devenerantur. *Idem.*

13 *Lucina*] Videtur velle dicere 'Lunam.' *Livina.*

14 *Velis*] Deos rogabant, 'ut vel-
lent.' Plin. lib. xxxiii. cap. 10. 'In
Africa nemo destinat aliquid, nisi
præfatus Africam. In ceteris vero
gentibus, Deos ante obtestantur, ut
velint.' Virgil. *Æn.* i. 'Jupiter hos-
pitibus (nam te dare jura loquuntur)
Hunc lætum Tyrisque diem Trojaque
profectis Esse velis.' Ubi Servius ait:
'Secundum Hetruscum disciplinam
loquutus est. Sic enim dicebant, Vo-
lens Propitiusque sis.' Tibullus l. iv.
ad Priapum in dicatione templi: 'Pro
quibus officiis, si fas est, sancte, pa-
ciscor, Assiduus custos ruris ut esse
velis.' Plin. lib. x. Idem lib. vi. Epist.
9. *Brissonius*.

17 *Jam nox æthereum nigris emensa
quadrigis. Mundum*] Quamvis mun-
dus ἀπλῶς pro cælo plerumque dica-
tur, tamen addit Epithetum *æthereum*,
quod imitatus Seneca in Hippolyto
dixit: 'quaque æthereo Candida
mundo sidera currunt.' *Douss F.*
Reliqua de noctis curru vide in N.
ad lib. ii. Eleg. 1. *Gabbema*.

18 *Ceruleo laverat amne rotas*] 'Am-
nem' Oceanum dixit et hic et supra:
'Solis anhelantes abluunt amnis equos.'
tum Homeri exemplo *Iliad.* T. 'Ἐν δ'
ἐλθεῖ ποταμοῖο μέγα σθένος Ὀκεανοῖο.
Tum Philosophorum, qui ab Oceano
illo, Homero inquam, sententiarum
suarum flumina deduxerunt. Aristo-
teles enim in *Meteor.* i. sic scribit:
Δεῖ δὲ νοῆσαι, τοῦτον ὥσπερ ποταμὸν
ρέοντα κύκλῳ ἔχει καὶ κάτω, κοῦδιν ἀέρος
καὶ ὕδατος· πλησίον μὲν γὰρ ὕψος τοῦ
ἡλίου, ὃ τῆς ἀμύβης ἔχει περὶ ποταμῶν,
ἀφισταμένου δὲ, ὃ τοῦ ὕδατος κάτω· καὶ
τοῦτ' ἐνδελεχῆς θέλει γίνεσθαι κατὰ γε
τὴν τάξιν ὥστ' εἴπερ ᾗνιττοτο τὴν
ὥκεων ὁι πρότερον, τάχ' ἂν τοῦτον τὸν
ποταμὸν λέγοιεν, τὸν κύκλῳ ρέοντα περὶ
τὴν γῆν. *Douss F.*

19 *Nec me sopierat menti Deus utilis
agræ Somnus, sollicitas deficit ante do-
mos*] Dicit Tibullus insomnia, quæ
amorem comitari solet, laborasse se-
se; additque eleganter, illas domos

a Somno non adiri; deficere ac desi-
derari in illis domibus, in quibus ho-
mines curarum pleni habitarent. Un-
de Seneca Troade 'Ignotam venire
afflictis quietem' dixit. Statius de
Atalanta non quiescente Theb. ix.
'per attonitas curarum pondere noc-
tes.'

28 *Spirabat Tyrio murrhea*] Virgi-
lius: 'crines Vibrati calido ferro,
murrhaque madentes.' Horatius:
'Murrheum nodo cohibere crimem.'
Ubi tamen vetus Interpres Pompo-
nius Porphyrio inquit: 'Colorem
myrteum in crinibus hodie quoque
dicunt, qui medius est inter flavum
et nigrum.' Ut videatur in Horatio
'myrteum' legisse non 'murrheum.'
Et sane in hoc etiam Tibulli loco li-
ber noster habet scriptum *myrtea*, non
murrhea. Color ille, de quo scribit
Porphyrio, non in erinibus solum di-
cebatur, sed in aliis quoque rebus.
Petronius: 'Myrtea subornatus gau-
sapia, cinguloque succinctus.' Isido-
rus lib. vi. cap. 11. 'Nam et qui
nummulariam discunt, denariorum
formis myrteos pannos subjiciunt.'
Plin. de Amomo: 'frutice myrtilloso:'
lego 'myrtiolo,' Dioscorides: ξύλον
ἐπὶ κύκλῳ, Columella: 'Myrtiolo mo-
do crine viret:' nam Cinaræ flos
ἐπὶ κύκλῳ. Et ita Isidorus: 'Myrtens
color pressus in purpura.' Nam
Color ἐπὶ κύκλῳ est purpura fuscior.
Sed in crinibus color est, quem Galli
flavum castaneum dicunt. Pro Ty-
rio videtur legendum *Syrio*. Syrium
rorem unguentum malabatrinum in-
telligit. *Scal.*

Spirabat Syrio myrthea rore coma]
Perperam *Spirabat* corrigunt; nam
lib. ii. Eleg. 2. dixerat: 'Illius Assy-
ria distillent tempora nardo.' Hein-
sius in *Addendis ad Ovid.*

35 *Ima videbatur talis illudere palla*]
Similis hujus verbi significatio est
etiam in illo Senecæ Thyeste: 'Et
curvata suis fætibus ac tremens Illu-
dit patulis arbor hiatibus.' *Douss F.*

38 *Lyra*] Manilius lib. v. 'Nunc surgente lyra testudinis enatat undis Forma.' Testudinem eandem cum Lyra facit. Sed Poëtæ Lyram et Citharam non raro confundunt. Ut Statius Achill. lib. i. et Thebaid. x. Citharam, Lyram, Testudinem pro eodem organo usurpavit. Apollonius lib. i. κίθαριν et φόρμιγγα, et lib. ii. λύρην Orpheo attribuit. Diversas tamen esse Lyram et Citharam argu-mento fuerit quod Pausanias, et alii Græci Mercurium Lyræ, Apollinem Citharæ inventorem faciunt. Utrumque esse cognatum instrumentum patet ex illo abusu et confusione. Sunt enim ambo *ἑγχόρδα, καθάρτα καὶ ἐνταρὰ ὄργανα*. Sed paucis nota sunt utriusque discrimina; quin ne de Lyra quidem hac, de qua agimus nunc, satis constat vulgo. Multum enim differt ab ea, quæ Arioni et Herculi *μουσαγέτρῳ* in marmoribus et gemmis et numismatibus adtribuitur. Hæc enim, de qua jam actum, immane quantum ab illa Arionis discrepat: quæ quum sit Mercurii inventum, cuiusmodi fuerit, videamus. Optime igitur elucescet ex Hymno in Mercurium: Πῆχυν δ' ἐν μέτροισι ταμὲν δόνα-
 κας καλὰ μοιο Πειρήνας δὴ νῦτα διὰ βυοῖο
 χελώνης. Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοδὸς
 πρᾶπίθεσσαν ἔησι, καὶ πῆχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ
 δὲ ζυγὸν ἄραρεν ἀμφοῖν, Ἐπτα δὲ συμφέ-
 ρους διὰν ἐτανύσσατο χορδὰς. Hæc ita interpretatur Lucianus: *Χελώνην του νεκρὸν εὐρὸν, ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπῆ-
 στο· πῆχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεῖς, καὶ ἐντεωάμενος ἐπτα χορδὰς, μελωδεῖ πᾶν γλαφυρόν*. Omisit τὸ καιριώτατον. Dicendum enim erat, ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ ἐπὶ δέρμα βέλων προσαρμόσας, καὶ μαγάδιον ὑποθεῖς. Nam testudinis munimentum, quod Græcis *δοτράκον*, in hymno νῦτον dicitur, carne egesta: remansit cavum instar clypei. *Scaliger ad Manil. lib. v.*

42 *Edidit hæc tristi*] In Ms. *dulci*. Cæterum mihi edita plus placet lec-

tio, ut ad trititiam carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præcæteris clauit, referatur. *Douss P.*

59 *Diversasque suas*] Perperam *suas*. Primus *suas* restituit nobis elegantissimus Muretus. Cæterum quid *suas* istud velit sibi, in scholiis suis nullus expressit. *Suas* subaudiendum 'propinquis ac gentilibus,' quibus puella curæ erat, vel potius 'parenti utrique,' etiam cum ista fierent superstiti, ex quorum voluntate evenerat jam antea, ut cum Neæra nuptias faceret Tibullus: quæ omnia perspicue ex huiusdem Elegiæ fine vel cæco diluere autumo. *Diversas ergo suas*, idem erit quod 'Contrarias suæ,' i. e. parentibus, nimirum et patri et matri; neque enim eorum ex sententia unquam fuisse orediderim filię suæ turpitudinem. *Idem*.

61 *Nec fidem femina nomen*] Val. Cato in Diris: 'et felix nomen agelli.' Silius Ital. lib. v. 'Quosque æfas vetiti transcendere nomen Iberi.' Idem lib. xiii. 'aut Ledæ rediturum nomen Amyclas.' Item xvii. 'fortissima quæque Nomina obit ferro.' *Scal.*

63 *Mens est mutabilis illi*] *Vetus scriptura, illis*, comprehendit omnes feminas. *Idem*.

64 *Cum multa brachia tende fide*] *Cum multa fide* h. e. multum obtestando, et implorando ipsius fidem. Unde denotatur scripturæ ejus varietas ad oras paginarum in codicibus nonnullis adjecta: *cum multa brachia tende prece*: quæ lectionis diversitas ex alterius loci similitudine nata videtur, quem habes supra: 'Blanda que cum multa thura dedisse prece.' *Douss P.*

65 *Sævus amor docuit*] Hæc Elegia cum reliqua parte libri hujus, Rem et toto quarto extat in Bibliotheca clariss. viri Jac. Cujacii. Quod Fragmentum emendatissimum est, et ejus ope multa menda in hoc Poëta sustulimus. Illud igitur Fragmentum

aliter hos versus legit, ut appareat, quomodo hodie leguntur, interpolatos esse. Ita igitur habet: *Sævus amor docuit validos tentare labores: Sævus amor docuit verbera sæva pati.* Quare ita emendato. *Scal.*

79 *Promittit Delius ipse Felix hoc: alium*] Plane liber ille optimus habet, *Felix hoc.* non, ut editiones, *Felix ac alium.* Sed harum interpunctionum confusione pulcherrima antiquitatis observatio obsolescit. Ita enim distinguendum: *Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse: Felix hoc: alium desine velle virum.* Nam in conditione conventa nuptiarum, aut sponsaliorum dicebatur 'Feliciter,' 'Felix hoc sit,' 'Quod bene vortat tibi, et mihi.' Juvenalis: 'Signatæ tabulæ: dictum, Feliciter.' Plautus: 'Quæ res recte vortat mihiq; tibiq; tuæque filię, Filiam tuam mihi uxorem poco: promitte hoc fore.' *Idem.*

80 *Felix*] *Felix* simpliciter, et, *Felix hoc,* ut 'Bene habet,' simpliciter, et 'Hoc bene habet,' 'Bonum sit,' et 'Hoc bonum sit.' *Idem.*

Felix hoc] In vet. cod. *Felix ergo.* Ego vero illam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in quo Scaligero nostro assentior, *Felix hoc,* ad veterem illam bene ominandi formulam ac sollemnem acclamationis in contrahendis sponsalibus ritum felicissime accommodanti. *Dousa P.*

87 *Nec canis anguinea*] Vetus Editio *consanguinea:* recte; Colubri enim, qui in juba Cerberi, sunt ejus fratres, quia ex Hydra nati ut ipse Cerberus. *Passeratius.*

88 *Tergeminumque caput*] 'Tergeminus' Idem quod 'ternus.' Florus lib. 1. cap. 3. 'Horatiis Curiatisque tergemini hinc atque inde fratribus.' Virgilius *Æn.* iv. 'Tergeminamque Hecaten tria virginis ora Dianæ.' Et *Æn.* viii. 'Tergemini nece Gerionis.'

Lucretius lib. v. 'Quidve tripectora tergemini vis Gerionai.' *Bochartus.*

89 *Canibus submissa*] Succincta. Ex veteribus libris. *Scal.*

92 *Et diris non habitanda*] Vel, ut vetus scriptura, *duris,* hoc est, barbaris, ut dixit *Scythiæ tellus.* Idem.

ELEGIA V.

1 *Nos tenet*] Plane ex contextu ipso legendum *Vos.* quod jam a doctis viris animadversum. *Scal.*

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima*] *Maxima Baiarum,* quia omnia *θέματα* *Βαϊα* vocabantur *Baiæ,* a *Baiis* illis Campaniæ. Martialis: 'Strataque non unas cingant triclinia Baias.' Sidonius: 'Ibis Phocidæ, Sextiasque Baias.' Item apud eundem 'Calenses Baiæ.' Mirantur tamen docti viri quid sit hic *Baiarum;* adeo ut integram lectionem contaminare veriti non sint. Mens Tibulli: Aqua hæc non adeunda Caniculæ sidere confecto; at vere nullæ calidæ aquæ cum illa comparandæ. Vides apertissimum sensum. Quas autem aquas intelligat in Etruria, quum plurimæ in ea regione fuerint, nescio. Strabo: *Πολλὴ δὲ καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἀφθονία κατὰ τὴν Τυρρηνίαν τῷ πλησίον δ' εἶναι τῆς Ρώμης, οὐχ ἥττον ἐκαστοῦ τῶν ἐν Βαϊαῖς, ἢ διανεμάσται πᾶσι πάντων μάλιστα.* *Idem.*

7 *Nulli teneranda Deorum*] Hæc quoque lectio extat in codice infimæ vetustatis: sed diligens librarius *Deorum* expunxit, et sua manu eodem tractu, *virorum* apposuit quod verissimum est. Non enim attinet de Diis loqui; quum pœna irrogata sit hominibus qui sacrum Cereris et Proserpinæ vulgarint. Horat. 'vetabo qui Cereris sacrum Vulgarit arcane, sub iisdem Sit trabibus, fragilemque mecum Solvat phaselum.' *Idem.*

8 *Laudanda Deæ*] *Τῆς ἑταυρῆς Περσεφόρας.* Proserpinæ et Cereris sacra intelligi, quæ alii *μυστήρια,* et initia

vocant. Sed et ipsa Ceres Ἐπαιή dicebatur; quod ex Epigrammate Crinagoræ libro primo Anthologiæ constat: Εἰ καὶ σοὶ ἑδραῖος ἀεὶ βίος, οὐδὲ θάλασσαν Ἐπαιώς, χερσαίαι τ' οὐκ ἐπάτησας ὁδοῦς, Ἐμπεῖς Κεκροπίης ἐπιβημένοι, ὁφρὰ κ' Ἐπαιῆς Δῆμητρος μεγάλας νύκτας ὤπης ἱερῶν, τῶν ἅπο κἀν ζωοῖσιν ἀκηδέα, κεδτ' ἂν ἴκηαι Ἐς πλεόνων, ἔξεις θυμὸν ἐλαφρότερον. In vulgatis editionibus ridicule legitur: ὁφρ' ἐν ἐκείναις Δῆμητρος. Est autem Epigramma hoc Crinagoræ notatu et explicatu dignum in eo, quod eos, qui mysteria Eleusinia viderint, et in hac vita, et morte obita felices dicat futuros quod tangit Hercules apud Euripidem: τὰ μυστῶν βρῆγ' εὐτύχισ' ἰδάν. Duplicia enim erant mysteria, minuscula, et maiuscula. Minuscula quidem quotannis mense Anthesterione instaurabantur: maiuscula autem quinto quoque anno, mense Bædromione. Initiandi igitur dicebantur Μύσται per totum quadriennium, in quo præceptis superstitionis Eleusiniæ informabantur ipso mense Anthesterione, minusculis mysteriis: quinto autem anno ineunte ad ipsa sacra admissi ἐπόπται dicebantur, maiusculis mysteriis mense Bædromione, nempe ab eo quod illis sacra inspicere permitteretur, quæ quidem fiebant intra sacrarium, quæ antea Μυστæ prohiberentur aditu sacrarii, et intra vestibulum consistere cogerentur. Seneca Nat. Quæst. lib. vii. cap. 31. 'Non semel quædam sacra traduntur. Eleusis servat, quod ostendat revisentibus. Rerum natura sacra sua non semel tradit. Initiatos nos credimus, in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscue, neque omnibus patent. Reducta et in interiore sacrario clausa sunt.' Ergo ante sacrarium, non in sacrario Μυστæ consistebant, nempe in ipso vestibulo, quod Græci παῖθρον, Latini etiam 'Subdival' vocant, Quia vero summa felicitas eis promittebatur, qui illis sacris initiabantur, ut ex Cri-

nagora, et Euripede ostendimus, et solido quadriennio cogeantur expectare illam felicitatem, propterea summis suspiriis et gemitibus illud tempus desiderabant, quo in illa ἐποπτικὰ admitterentur. Quando, inqueiebant, licebit nobis in illa adyta admitti, et tantæ felicitatis compotes fieri? Ideo eleganter vocat illa vota Tertullianus Epoptarum suspiria. Et quia sero ac vix tandem, nempe post quadriennium, Epoptæ fiebant, et ad sacrarium admittebantur, propterea aditus τῆς ἐποπτείας cruciari dicit idem Tertullianus; quod nimirum nisi post longam expectationem ea sacra inspicere non permitterentur. Porro minuscula mysteria erat κατήχησις et informatio majusculorum: et per ea ad illa deducebantur, teste Plutarcho in Demetrio. Unde elegantissime somnum esse μικρὰ μυστήρια mortis dicit Eurip.: Τῆνος δὲ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια: nempe quod somnus mortis sit imago et informatio quædam, ut minuscula mysteria sunt gradus ad maiuscula. Itaque majora mysteria, dicebantur ἐποπτικὰ. Plutarchus Demetrio: Ἐγραφεν, ὅτι βοήθεται παραγενόμενος εὐδὸς μνηστῆραι, καὶ τὴν τελετὴν ἀπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐποπτικῶν παραλαβεῖν. Post quadriennium statim ad ἐποπτεῖαν admittebantur: aliquando differebantur in annum sequentem, siquidem verum dicit Plutarchus ibidem: Ἐπώπτευσεν δὲ τοὺς ἀρχιστῆρας ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλυόντες. Sed errat; nam μεγάλα μυστήρια, quibus solis licebat ἐποπτεῖν, quinto quoque anno, non etiam sexto, instaurabantur. Tertullianus autem quum dicit Epoptas institui solitos quinquennio, utitur idiotismo, quo Olympias πενταετηρὶς et Octæteris dicitur Enneæteris. Præterea alio idiotismo, quum dicit Epoptas instituere, qui nondum essent epoptæ, sed mystæ: quomodo dicuntur milites et gladiatores institui, antequam sint milites aut gladiatores, quum adhuc

tirones sint. Pythagoras qui Philosophiam suam vocabat mysteria, per omnia illorum Eleusiniarum ritus et nomina æmulabatur. Quadriennium silebant Eleusiniaci, ut præter alios tam Græcos quam Latinos etiam Tertullianus monet. At Pythagorei quinquennium solidum silentio operabantur, quod ipsis dicebatur *ἐχεμυθία*. Eleusiniaci toto silentii quadriennio dicebantur *Mystæ*: Pythagorei toto *ἐχεμυθίας* suæ tempore dicebantur *ἀκουστικοί*. *Mystæ* intra vestibulum sacrarii continebantur. Pythagorei *ἀκουστικοί* extra sindonem, sive velum secretario illius Philosophiæ obtentum: quo nomine dicebantur *ἑσωτερικοί*. Post quadriennium Eleusiniaci intromittebantur ad *ἐποπτείας*, et dicebantur *Εποπταί*. Pythagorei post quinquennium intra velum accipiebantur, et dicebantur *ἑσωτερικοί*, quia *ἔδον σινδόνα ἐπὶ ἑκόντων τοῦ Πυθαγόρου μετὰ τοῦ καὶ βλέπειν αὐτὸν, πρῶτον δὲ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μηδέποτε αὐτῷ ἐνὸρῶντες*. Itaque, ut diximus, Eleusiniacorum sacrarum simiæ erant Pythagorei. Sed et vetustissimi quoque Christiani ab iisdem sacris nomina Mystarum et Epoptarum mutuati sunt. Nam qui Eleusiniis *Mystæ*, ii ipsis *κατηχούμενοι*, dicebantur. Ausonius vero *Mystas* etiam vocat: 'Et devota pii celebrant jejunia *Mystæ*.' Hoc est, *κατηχούμενοι* et candidati *τῆς εὐχαριστίας*. Nam non leviter errant, qui *Mystas* apud Ausonium Sacerdotes interpretantur, veterum Ecclesiasticorum locis aliis decepti. Quemadmodum per quadriennium Eleusiniaci aditu sacrarii arcebantur: ita etiam toto *κατηχέσεως* tempore *Mystæ* Christiani sacræ *synaxi* interesse vetabantur. Quando vero ad *κοινωνίαν* recipiebantur, tunc et *ἐποπταί* dicebantur, et ipsa *κοινωνία ἐποπτεία*, vel *ἐποπτικὴ θεωρία*. Clemens Alexandrinus: Τὸ βρῶμα δὲ τῶν τελείων τροφὴ πρὸς τοῦ Ἀποστόλου εἰρηταί. Γάλα μὲν ἡ καθήχσις, οἶον ἐν πρώτῃ τῆς ψυχῆς τροφῇ νοηθήσεται,

βρῶμα δὲ ἡ ἐποπτικὴ θεωρία. Rursus multis suspiriis desiderabant *ἐποπτεῖαν* Eleusiniaci. Eodem modo, de quo minime dubium est, et *κατηχούμενοι* illum felicem diem *τῆς κοινωνίας* multis votis et desideriis prosequabantur. Unde, nisi fallor, ipsa *κοινωνία* dicta est 'desiderata.' In Glossis: 'Desiderata, *λεπουργία*, *τελετή*.' Quid enim aptius potest dici? Nam *κοινωνία* est *τελετή*, et functio ipsius *λεπουργία*. Atque hæc quidem nos fusi persecuti sumus præter morem nostrum, ut amicis nostris satisfacere, quibus correctiones nostræ in Tertulliani prologo in Valentinianos valde probatæ sunt, sed causas a nobis exigebant. Nam, ut alibi monuimus, ineptissime legebatur, 'quum et portas ante quinquennium instituant.' Recta lectio est: 'quum Epoptas ante quinquennio instituant.' Rursus ineptius, 'tot suspiria portarum.' Nos, 'tot suspiria Epoptarum.' Nam nihilo consultius Beatus Rhenanus suspiria in sipparia mutaverat. Quod si et vulgatam lectionem Tertulliani sequeris, et quid sit Epopta ignoras, nunquam mentem Tertulliani toto illo præmio assequeris. Id.

10 *Nec cuiquam certa venena*] Fragmentum illud pervetustum: *tritæ venena*: recte. Potest et, *tetra venena*. Idem.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Locus deformatissimus, et a Grammatistis, quia non intelligebant, interpolatus. At nemo vidit unquam sacrilegum incendere templum, ut ea spoliaret: quid enim spoliabit incendiarius, cui ignis nihil reliquum fecerit? Nostra scriptura: *Nec nos sacrilegi templis admovimus egros*. Quod sane non ita debuit istis acutis correctoribus displicere, ut saltem non considerarent, vera ex illis lectio elici posset necne: quod tamen fieri potest, ita: *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo*. Nec, inquit, sacrilegii ergo admovimus nos templis, hoc

est, direximus nos in templa, eorum diripiendorum caussa. Sic supra: 'Num feror incestus sedes adilisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focis?' Item: 'Aut rapiam suspensa focis insignia sacris.' Veram igitur lectionem dicamus licet, quam proposuimus. *Idem*.

13 *Nec nos insana meditantes iurgia lingua*] Tale illud: 'Num Veneris magnæ violavi numina verbo?' *Idem*.

Nec nos insana] In iisdem membranis, *mentis* habebatur, plane et probe exaratum, unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insana meditantes iurgia mente*. Dousa P.

18 *Quum cecidit fato*] Hic versiculus quoque totidem verbis extat apud Ovidium. Quare eodem die nati duo summi Poëtæ Tibullus et Ovidius. Mirum vero quare Ovidius dicat Tibullum se maiorem fuisse, qui tamen ne uno quidem die major erat illo. Quid enim volunt illa: 'Virgilium vidi tantum, nec avara Tibullo Tempus amicitiae fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle, Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse fui. Utque ego maiores, sic me coluere minores: Notaque non tarde facta Thalia mea est.' Equidem hæc non possum concoquere. Rursus Tibullus ait se in contubernio Messallæ fuisse bello Aquitanico. Atqui Messalla triumphavit de Gallis, ut supra vidimus, anno ab urbe condita 727. quando Tibullus sexdecim annorum erat tantum. Ergo 15. annos natus sequutus est Messallam in bellum, et fortasse minor 15. annorum adhuc in prætexta: quod tametsi fieri potuit, tamen cum iis, quæ adduximus ex Ovidio comparatum justas dubitationis causas subministrat et suspicionem auget. Quod si dixeris suspectum quoque esse versiculum hunc, præsertim quum extet apud Ovidium; ideoque Tibullum ante Ovidium natum videri: respondemus ipsam Tibullum decessisse juvenem teste Domi-

tio Marso. Atqui obiit eum idem Domitius Marsus scribit eodem tempore, quo Virgilium. Obiit autem Virgilius C. Sentio Saturnina, Q. Lucretio Vespillone Coss. hoc est, annis 23. post consulatum Hirtii et Pansæ. Itaque si ita senem facias, ut eum inter antiquiores seponere possit Ovidius: non potuerit mori juvenis. Istos scrupulos merito iniecit mihi hic versiculus, de quo eruditioribus amplius deliberandum relinquimus. *Scal.*

19 *Quid fraudare juvat vitæ*] Tale illud: 'Quid messes uris acerbatas?' *Idem*.

21 *Memores et vivite nostri*] Vet. lib. *memores sed vivite nostri*. Dousa P.

22 *Seu nos fata fuisse velint*] Abstinere mentione mortis. Plant. 'pæne hic nobis fuit Phroneasium:' id est, *μικροῦ ἀνθρώπου*. *Scal.*

23 *Promittite*] Pro *voce*, sicuti et Petronius: Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet. *Dousa P.*

24 *Et nivei lactis pocula mista mero*] Similis potio illi quam Burranicam appellabant. *Scal.*

ELEGIA VI.

6 *Et nobis prona funde Falerna manu*] Mallem I, nobis prona funde Falerna manu. Nam EI, pro I, scribebant: sic infra: 'Tu puer, i, liquidum fortius adde merum.' Ubi idem error vulgo. *Scal.*

13 *Ille facit dītes animos Deus*] Lepidissimum Asma Bacchylidis extat apud Athenæum in hanc sententiam:

Γλαυκῇ ἀνθήκῃ σενομένα κυλικῶν
Θάλασσῃ θυμὸν Κέπριδος·
'Ελπίς δ' αἰδοῦσαι φρένας
'Αναμνησμένα Διονυσίου δάροις,
'Ανδράσι δ' ὕφιστα
Πέμπει μερίμνας.
Αὐτὸς μὲν πάλεον
Κρήδεμον λείν,

Πᾶσιν δ' ἀνθρώποις
Μοναρχήσῃ δοκεῖ
Χρυσὸν δ' ἐλέφαντί τε
Μαρμαίρουσιν ὄλοι,
Πυροφόροι δὲ καὶ αἰγλήεντα
Νῆες ἔχουσ' ἀπ' Αἰγύπτου
Μέγιστον πλοῦτον,

Ὡς πῖνοντος ὀρμαίνει κέαρ. Scal.

17 Valet] Valet lego. Livin.

21 *Nimium, nimiumque*] Iteratio hæc valde Latina et propria est: et valet vehementer. Ovidius Heroidibus: 'Ausus es, o nimium, nimiumque oblite tuorum,' &c. *Guilielmus*. Senec. de Benef. lib. 1. cap. 14. 'Beneficium demus quod usu magis magisque placeat.' Cic. ad Tironem: 'Emitar ut apud iudices magis magisque hæc nascens de me duplicetur opinio.' Apul. lib. III. et v. 'Diu diuque.' Sic 'quot quotque' apud Manilium lib. IV. 'Tot ducit vires, dominos quot quotque recepit.' *Gabbema*.

Severus] Lege, *severis*. Ut hoc dicat, Bacchum venire iratum illis, et quidem impense iratum, qui vini certamen recusent, et inter pocula sobrietati studeant; nam 'severi' Latine sobrii, et ab hilaritate lubentiaque conviviorum abhorrentes. *Guilielmus*. Lego, *severis*, id est, tetricis et abstemiis. Ut Catul. 'vini perniciēs et ad severos migrate.' *Livin*.

23 *Quales his pœnas Deus hic*] Et hæc quoque non assequenti pervertent homines ferreæ frontis. Nam optimum illud fragmentum ita legit: *Quales his pœnas qualis quantusque minetur*. Sic Virgil. 'Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro.' Quod Græci feliciter uno verbo ἡλικος dicunt, hoc Latini sermonis egestas dicit, Qualis quantusque, duobus verbis. *Scal*.

25 *Illaque si qua est*] Nihil mutandum: et si qua est ejusmodi, ut Agave, sentiat ultoris Dei iram, non autem nos: ætati et capiti illius sit, quæcunque illa est; non nobis. *Idem*.

Illaque si qua est] Hinc quum Muræus e Labyrintho se commode satias expedire non posset, ex vestigiis veteria, ut ipse attestatur, scripturæ has voces *illaque sicca* scholiis suis appingere non dubitavit. Ego vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor: ut pol referatur ad *Cadma matris*, &c. quam, si *qua est*, i. e. si qua uspiam in rerum natura est, ubicumque illa fuerit tandem, quamvis morte jam pridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster. *Douss P*. Consentit *Livineius*. *Gabbema*.

25 *Hei mihi difficile est*] Ineptissimæ hæc sunt separata superioribus in libro infimæ vetustatis, et in alijs editionibus. Nam hæc sunt, ut superiora, in quibus nihil omnino coheret. Sed non adverterunt imperiti homines, quid sibi vellet Tibullus. Sunt enim hæc omnia tanquam Satyra quædam *συμμοσίου ἀρρετικόν*. Quod sane impræis considerandum fuit. *Scal*.

41 *Doctus Minoi Catullus*] 'Doctum' appellat Catullum, et eodem Epitheto ornant plerique, inter quos Martialis lib. 1. Epigr. 62. 'Verona docti syllabas amat vatis;' existimo ab elaborata, et perfecta elocutione, et observatione diligentissima antiquitatis. *Ramirez*.

45 *Nec vos aut capiant*] Aliter hæc concepta sunt in Eclogario: *Nem vos decipiant pendentiæ brachia collo, Nec capiat blanda sordida lingua prece*. Quod non dubium est rectum esse. Per hæc enim intelligit avarum et petacem amicam. *Scal*.

47 *Juravit ocellos*] Meo iudicio non inepte: sic tamen, ut *juravit* modo subjunctivo legere haud cunctanter videar. *Douss P*.

52 *Precor*] Emendo *procul*: ita sæpe. 'Ite procul Musæ,' 'ite procul vani.' *Livin*.

55 *Perfida nec merito*] Distingue:

Perfida, nec merito nobis inimica merenti. Sic Catullus: 'insperantique ipsa refers te Nobis.' 'insperanti nobis,' ut hic *merenti nobis.* Virgilius. 'Vos o Calliope.' *Scal.*

56 *Perfida, sed quamvis perfida, cara tamen*] Euripides Phœnissis: Φίλος μὲν ἐχθρὸς ἐγένετο, ἀλλ' ὅμως φίλος. *Id.*

59 *Nostræ convivia mensæ*] Hæc enim, ut dixi, omnia sunt *συμπотικά* ἀποτέλεσμα. *Idem.*

62 *Tu puer et liquidum*] Fragmentum illud emendatissimum, *Tu puer i, liquidum.* Nam, ut supra dixi, scribebant et, pro *i.* *Idem.*

Tu puer huc liquidum] Lib. vet. et: mihi *Tu* suspectum est; pro quo *huc*legerim. *Livia.*

Fortius adde merum] Ita interpretatur τὸ ζυρότροπον. Martialis: 'largius, et vividius.' *Scal.*

63 *Jamdudum Tyrio*] Legitur in Ms. Cod. *Jampridem Syrio*, quod placet præ vulgato. Odores enim laudatissimi, 'et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria, qui etiam 'Assyriæ nardi,' item 'Syræ mercis'

commeminit alibi, quum unguenta intelligi vellet, puta, 'Malobatrū,' aut olivum etiam e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum. *Dousa P. Syrio* legendum. *Livia.*

Tyrio madefactus, &c.] Romanis in triclinio discumbentibus dabantur a ministris unguenta, et coronæ, vel, ut est in marmore Farnesiano, tæniæ sive fasciæ quædam, quibus frontem convivæ vincire soliti erant quod iis crederent ebrietatem impediri. Unguentis vero linebant caput. Celebratur præcipue nardinum id, quod ex 'spicis nardi' conficiebatur, quale 'spicati nardi' dicitur a S. Marco; et a S. Joanne, 'nardi pistici:' nisi fortasse illud 'pistici' factum sit ex verbo 'spicati,' ut aliæ multæ voces e Latio in Græciam advectæ, et e Græcia itidem in Latium transportatæ. Coronis autem unguento delibutis utebantur, &c. Vide Fulvium Ursinam Append. ad Ciaccon. *Gabbema.*

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te Messala canam*] Istud poematum in Fragmento illo, quo vetustius exemplar Tibulli extare non puto, Titulum habebat: *Panegyricus Messalæ.* Et recte. Ejus argumenti scripserunt Lucanus in Pisonem, Ausonius in Mosellam, Claudianus in aliquot viros illustres, Sidonius etiam in non paucos. Ego autem crederem hoc Carmen excidisse Tibullo admodum adolescenti aut potius puero, nisi viderem tunc scriptum fuisse, quum jam patrimonium prodegisset. Id enim τὸ πατριῶδες et jejunitas scriptionis facit. Denique si titulum

Tibulli non præferret, ego illud infimo Poëtæ attribuissem; adeo hic sui dissimilis est Tibullus. Nunc quia sine ullo dubio Tibulli auctoris est, non Tibulliani characteris, ego potius quis scripserit, non quid scriptum sit æstimans, paucas horas ei emendando impendam. Nam sane hæc Latina sunt. *Scal.*

Quanquam mea cognita virtus] Lege, ut in veteri scriptura, *quanquam me.* Quanquam, inquit, mihi conscius quam tenuis virtus mea sit, ut vires non possint subsistere. *virtus*, quod hic dicitur, vulgo in idiotismo 'Safficientia' dicitur. Quare graviter pec-

carunt, qui legebant, *quanquam tua cognita virtus*. Idem.

2 *Ut infirmæ valeant*] Scribe ex Fragmenti auctoritate, *nequeant*. Antea inepta erat hujus principii lectio, ut et sequentium. Idem.

3 *Incipiam tamen*] Quia hactenus principium hujus Poëmatii penitus ignoratum est propter importunas interpunctiones, et menda, quibus totum Poëma scatet, apponam ut legendum est, ut appareat, quid voluerit Tibullus: *Te Messala canam*. *Quanquam me cognita virtus Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires, Incipiam tamen*. At meritis si carmina laudes Deficiant: humilis tantis sim conditor actis: Nec tua præter te chartis intextere quisquam Facta queat, dictis ut non majora supervint. Est nobis voluisse satis. Sane hæc elegantiora quam antea sunt, ut quæ pristino nitori suo reddita sint. Aperta est sententia. Tametsi, inquit, meritis laudes tuas carmine meo assequi non possim, et sim Poëta impar tantis actis, nec alius præter te possit gesta tua mandare literis, ut non plura dicenda dictis relicta videat: tamen egregiæ meæ voluntatis ratio habebitur, ubi nulla potest facultatis haberi. Idem.

7 *Est nobis voluisse satis*] Omnino hæc mutuatus est in suo Panegyrico ad Pisonem Lucanus: 'Quod si digna tua minus est mea pagina laude, At voluisse sat est; animum non carmina jacto.' Idem.

9 *Cres*] Eustathius in Dionysium: Οἱ δὲ ἀπὸ Κρήτης τινος ἀντὶν Κρήτην ἀνέλασαν νότο Διός. Ἀρβανὸς δὲ φησι, Κρής οὐ Κρήνη ἐκείνημος, ὁ τὸν Δία κρύψας ἐν ὄρει Δικταίῳ, ὅτε Κρόνος ἐμάστυεν, θέλων ἀφανίσαι αὐτόν. Apud hunc Creta hospitio exceptum Phæbum colligitur ex Tibullo. Sed hæc incomperta sunt nobis. Nam nugantur qui de Dædalō interpretantur, qui non erat Cres aut Cretensis. Præterea usus loquendi exigit, ut Cres apud Tibullum sit nomen pro-

prium, non gentile. Scaliger ad Euseb. p. 17.

14 *Parvaque cælestes pacavit mica*] Dandi thuris alia atque alia, prout facultates largiebantur, ratio erat. Nam honestiores quidem et locupletes acervos thuris focis ingerebant, thuraque acerra plena dabant: pauperiores vero grana duntaxat aliquot, vel glebularum et micarum imis digitis injiciebant. Exempla plurima congerit summus vir Barn. Brissotius. Gabbema.

15 *Inaurato taurus cornu*] Deorum honori in sacris nihil aliud excogitatum est, quam ut auratis cornibus hostiæ, duntaxat majores, immolarentur. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Seneca. Œdip. vers. 136. 'Aureo taurus rotulante cornu Labitur segnis.' Tertull. 'Hunc tibi Jupiter bovem cornibus inauratis vovemus esse futurum.' Juvenalis Sat. VI. 'Et auratam Junoni cæde juvencam.' Idem.

22 *Huic et*] Puto ut. Livin.

26 *Omne movemus Hoc tibi*] Optimus codex, item et ille infimæ vetustatis habent, *vovemus*, et recte. Scal.

27 *Ne tanto careat mihi nomine*] Optimus codex cum altero scripto habet, *carmine*. Tantum consensum repudiare non debui. Idem.

30 *Quid quæque iudex sub imagine*] Jam profecto istis correctoribus bonam mentem precor. Nam quid hoc sirpi, aut griphi sit, ego non intelligo. Sed optimum Fragmentum recte habet: *Nec quæris, quid quæque index sub imagine dicat*. Quis nescit hic indices esse titulos imaginum? Sed quem meliorem interpretem quam Tibullum ipsum producere possum? Ait enim: *At tua non titulus capiet sub nomine facta*. Idem.

Sub imagine dicat] Hoc e Romanorum consuetudine dicit, apud quos præsertim in funus producebantur imagines totius gentis, cum quis sepeliebatur. Et pro rostris non ille tantum laudabatur, verum etiam for-

tia et præclara facinora majorum commemorabantur. Qui igitur de te judicat, non queris, ut tibi laudes a majorum imaginibus repetat, cum tuis potius nitaris, quam majorum virtute floreas. Turneb. Sed nihil certius est emendatione et expositione Scaligeri. *Gabbema*.

36 *Canent*] *Canant* puto. *Livia*.

Vincto pede] Pedes non tam vinciantur in versu, quam versum ipsum vinciant, quamquam in versu mutuis vinculis stricti pedes, ut anelli in catena: et referri potest ad *vō versu*, quod præcessit. Cic. in Oratore, et lib. II. de Oratore: 'De pedibus in versu per translationem ita dictis, ut in navi.' Sic 'fluere versus' et 'ingredi' dicuntur. Illud *vincto* ad Poëtas, hoc *solutus* pertinet ad Historicos et Oratores. An per *solutum pedem* Dithyrambos intelligit? quia dixit, *canet*, quod non est Historicorum, de quibus Dithyrambis Cic. III. de Orat. et Plato in Phædro. *Passerat*.

44 *Quisque tibi, majora gerit*] Si Tibullus ab inferis excitetur, hæc non agnoscat. Melius optimus liber: *Nam quis te majora gerit chartisve, foreve? Nec tamen hic aut hic tibi laus majorve minorve*. Scal.

§ 55 *Non valuit Cyclops captos*] Hæc quoque quomodo agnosceret Tibullus pro suis, quæ ne in somnis quidem cogitavit? Ope igitur illius optimæ membranæ legimus: *Non valuit letos captos avertere cursus*. Recte *captos*; nam notum quid acciderit τοῖς λατοφάγοις. Tamen *captos*, quod valgo legitur, non damno. Nam ejus stuporis erat hic Cyclopi mentionem facere, cui rei dicatus est sequens versiculus? *Idem*.

56 *Æneæ Neptunius incola rupis*] Periphrasis Polyphemi Cyclopi Neptuni filii; de quo Homer. Odys. I. Incertus poëta apud Charsium: 'Cyclops Ætneus culto, Neptunia proles.' *Dousa P.*

57 *Victa Maroneo*] Alii *vincta*. De

Marone hoc habes 'Οδοῦσος primo: Μάρων Εὐαρκέος υἱὸς Ἰπεῖς Ἀνάλλας. Sed et Poëta Maronem pro vino usurparunt. Plato Comicus: οἶνον ἐνὶν Μάρωνά τινος τοσοῦτον. *Scal.*

60 *Nobilis Artacia gelidos*] Optima membrana erigit non irrigat. Lego: *Mobilis Artacia gelida quo se exigit unda. Mobilis*, ut Horatius: 'Mobilibus pomaria rivis.' *exigit* pro *erigit*, X pro R, quod aliquando in his libris accidisse supra retulimus. Ovidius: 'Et celer admissas exigit Ebras aquas.' *Idem*.

Artacia] Hom. Od. K. 108. Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην καταβέβηκε καλλιπείθερον Ἀρτακίην ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προῖσι δούρ φέρονται. *Id.*

Mobilis Artacia, &c.] Apparet legendum *Attacia gelida* quos. Solinus cap. 52. de ciconum flumine saxifico meminit, et Vibius sequester de fluminibus. *Livia*.

62 *Solis genus*] Id est, Solis filia. Sic Hymenæum 'Uranis genus' vocat Catullus; Virgilius: 'Latoneque genus duplex.' *Dousa F.*

70 *Illum ter geminæ*] Optimum Fragmentum: *Illum inter geminæ*. Ita etiam olim vix dum ephēbos egressi emendaveramus. Geminam mortem vocat Scyllam, et Charybdiā. *Scal.*

71 *Nec Scylla sævo conterruit impetus orbe*] Lege *ore* ex eodem Fragmento. *Scylla impetus* est *περίπλους*, hoc est, Sylla ipsa vasta. Lucretius dixit cæli impetum pro cælo. *Idem*.

Nec Scylla] Sic scribendus locus mendosissimus: *Nec Scylla sævo conterruit impetus æstu*, Cum canibus *raptas inter freta sorberet undas*, *Non violenta suo consumpsit in ore Charybdis*, *sorberet ἀρχαῖκῶς*, pro *serperet* quomodo nullo sensu legebatur: idque Guyeto quoque in mentem venerat. *Heinsius in Addendis ad Ovid.*

84 *Qualiter adversos hosti defigere nervos*] Germanus Valens Pimponius, vir et eruditione et dignitate amplissimus, in suis in Virgilium doctissimis commentariis docet nos le-

gendum esse *cervos*. Quod quis non credat, præsertim tam eruditi viri auctoritate permotus? Quid sit 'figere cervos' non minus potes ex Servio discere, quam ex Cæsare, qui sint 'cervi.' *Scal.*

Cervos] Tertia pars valli, 'Cervi' sunt: non ii quidem in omni vallo, non: sed a Cæsare adtexti, majori tutelæ et securitati. Quid ergo ii sunt? 'Cervi,' inquit Varro, 'a similitudine cornuum cervi.' Sunt igitur ramosi trunci arborum, in eam faciem, atque ii firmiores alias, alias infirmi: isti teneiores et infirmi, 'cervoli' dicebantur. Utebantur igitur his in vallostruendo, ad terram coercendam adstringendamque identidem interjectis. Nos hodieque facimus. Vide plura apud Lipsium de Re Militari. *Gabbema.*

86 *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores*] Castrametationis et militiæ est aquatio, et providere ne castra ponantur in arido loco, et aquæ inopi, ut apud Cæsarem de Bello Civ. I. Afranius et Petreius, ob male posita castra in colle, cognuntur siti ad deditionem. Vide Vegetium lib. iv. cap. 10. quid faciendum ne aquæ inopiam patiantur obsessi. *Idem.*

88 *Laudis et adsidui*] Exercitationem campestram intelligit. *Scal.*

94 *Curvo contendere gyro*] Hoc exercitationis genus, quo equi flectuntur in orbem et circumaguntur, Lappitharum inventum esse ait Virgil. Georg. III. Id equisones nostri, qui ab equorum cura, *Escuiers d'escurie*, vocant, *voltiger à bride ronde*. *Gabbema.*

95 *Parma seu quos dextra velis*] Quid ego istis tortoribus librorum amplius optem, quam ut ab hac scabie qua illos laborare video, ungues teneant? Certe actum est de illis, si nullum bonum auctorem, quem corrumpant, habeant. Hominum fidem, hunc locum quo genere deformarunt! Nam ita omnis vetus scriptura eum conceptum habet: *Quis*

parma seu dextra velis, seu læva tueri Sive hac, sive illac veniat gravis impetus hastæ, *Amphior, aut signata cita loca tangere funda?* *Scal.*

Dextra velis] *Velis* pnto. *Livin.*

100 *Tum tibi non desit faciem*] 'Desit componere' loquutio etiam Propertio usurpata: 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' *Scal.*

101 *Seu sit opus quadratum*] Facit variam pugnæ faciem, ut ipse appellat. Primo, *quadratum* simplicem, fronte recto: secundo, *duplicem*, utroque cornu: tertio, *junctam*, quam capiebam *triplicem*, alia scilicet, ad duas junctam; nam sic fiebat, quod hic dicitur, ut dextera sua milles qui in lævo est sinistram medii aspiat, sinistra sua qui in dextro ejusdem medii dextram. Inspice, intelleges. Sed remoratur, aut potius revocat, quod sequitur: *sitque duplex gemini victoribus casus*. Ita enim non duplex, sed triplex et triplici acie victoria sit et casus. An *junctam* igitur intellegit subjunctam et duplicatam, de qua diximus, ut acies aciei sit supposita? Hoc opinor, et utrobique sane dextera sua sinistram appositi cornus cornu aspicit, et contra. Nec mihi displiceat etiam scribi: *duplicem sejunctum cernere Martem*; ut duas modo posituras nominet, *quadratum* simplicem, indivisam; et hanc abjunctam, in duo cornua: facili ita sententia. *Lipsius.*

Seu sit opus quadratum] Tria genera aciei instruendæ apponit, *quadratum* duplex, pilatum. Varro medium ignorat: duo reliqua testatur. 'Dno,' inquit, 'sunt genera agminum; quadratum, quod immixtis etiam jumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius per iniquiora loca transmittatur.' Scaurus de Vita sua: 'In agrum hosticum veni: pilatim exercitum duxi;' id est, strictim et dense. Asellio Sempronius: 'Quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat.' *Scal.*

103 *Seu junctum cernere Martem*]

Hoc est pilatum. *Idem.*

104 *Dextraque ut lævum*] Neque hæc minore medicina egent, quam superiora. Quare ita, auctoribus veteribus libris, lege: *Dexter uti lævum teneat, dextrumque sinister Miles.* Hic est trajectio facta. Nam hoc est plane duplex acies, non pilata; quare non ad junctum referendum, sed ad duplex. *Idem.*

108 *Iapigia*] Vitiosa scriptura; quum sit *Iapidia*: ita omnes auctores, et libri nostri calamo exarati; et Strabo *Ἰαπυδία*. Virg. '*Iapidis ora Timavi.*' *Idem.*

Fallax Pannonius] Quare *fallax*? Dio de hoc bello, libro XLIX. Πλησιόσταντος δὲ αὐτοῦ τῇ πόλει, οἱ ἐπιχώριοι παραπικὰ μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες ὁμολόγησάν τε αὐτῷ, καὶ δαίμονας ἔδοσαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὰς πεπύλας ἀπέκλεισαν καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. Persequitur autem fusius hanc historiam Dio ipse eodem libro, in quo perperam editum est *Τουσκία* pro *Ἰουσκία*, quæ est urbs Pannoniæ. Cæterum hoc bellum non auspiciis Messalæ profigatum, quicquid nobis persuadere conetur Tibullus. Neque in nationibus inalpinis ullum Marte suo confecit præterquam id, quo Sallastus vicit. Dio: *Τοὺς τε Χαλάσσοις, καὶ τοὺς ἑλλοὺς τοὺς μετ' αὐτῶν νεωτερύσσοντας, ὁ Μεσσαλὰς Οὐαλέριος ἐχειρέσαστο.* *Idem.*

110 *Testis Arupinus*] Legimus, *Arupinis*. quod etiam confirmat emendatissimum Fragmentum. Strabo de hoc ipso bello Iapidico scribens, de quo nunc sentit Tibullus: *Ἐξῆς δὲ ἔστιν ὁ Ἰαπυδικὸς παραπλοῦς χιλιῶν σταδίων ὁρουνται γὰρ οἱ Ἰαπυδοὶ ἐπὶ τῇ Ἀλβίᾳ ὅρει τελευταίᾳ τῶν Ἀλπεων ὄντι ἱψηλῇ σφόδρα. Τῇ μὲν ἐπὶ τοὺς Παννονίους καὶ τὸν Ἰστρον καθήκοντες, τῇ δὲ ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν, ἀρειμάνιοι μὲν, ἐκπεπονημένοι δὲ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Κέλσους τελέως πόλιν δὲ αὐτῶν Μέτουλον, Ἀρόπινον, Μονήτιον, Οὐνδον (Οὐνδῶν). In itinerario Antonini in itinere ab Aquileia per Liburniam: 'Avendone, Arupio, Bibium.' Lege: 'A Vendone Arupinum.' Lege, *Οὐνδῶν*. Omnino his Strabonis verbis obscuro loco Tibulli lux adfertur. Legebam etiam *Arupinas*, ut sit gentile; quod malim: ut sit pauper *Arupinas*. *Idem.**

Pauper] Quare *pauper*, mox subicit. Strabo: *Ἀντρά δὲ τὰ χωρία, καὶ ζυῖα καὶ κτήνη τὰ πολλὰ τρεφόμενοι.* Ergo κατ' ἐξοχὴν, *Pauper*. *Idem.*

Natus in armis] Jam explicavit Strabo, quum vocat *ἀρειμάνιους*. *Idem.*

116 *Conversus terga domator*] *Domator*, *καλοδόμης*: sed suspectum est de mendo. *Idem.*

Domator] Puto *domatus* pro *domitus*. Non. 334. 8. Stat. *comatus*, id est, Gallus: falso. Nam jam Galliam subegerat Cæsar. *Livian.*

121 *Tyrio subtemine vestem Indueras, &c.*] Inter omnes Kalendas, Kalendæ Januariae fuere celebres, et per totum Romanum orbem, ut innuit Libanius in *Ἐκφράσει Καλενδῶν*. Fuere autem desideratæ solemnes illæ Kalendæ quatuor de causis. Quia annum aperirent, quia opera omnia inchoarent, quia Jano illas Kalendas dicarent, et quia duo templa Æsculapii in insula Tiberina dedicarent. Prima patet ex Libanio et Arnobio lib. iv. Secunda ex Senec. Ep. LXXXIII. Tertia ex Macrobi. lib. i. cap. 13. Quarta ex Ovid. Fast. i. Illa die tota Civitas læto cultu, populusque in toga candida corona cinctus. Quidam quoque illa die in triumphali veste, Dio lib. LIV. Capitolium ascendebat, et consules novos huc pergentes comitabatur. Consules autem erant in purpura cum fascibus, lauro novo circumvolutis. Odores etiam multi accendebantur. Ignis quoque in foro. Januæ laureatæ et lucernatæ. In Capitolio boves immolabant injuges et Faliscorum. Vota consulum excipiebantur a senatu, &c. Plura pete ex Ludovic. Aureliani Cogitationibus. *Gabbema.*

129 *Mulla silentia*] Forte legendum *cuncta*: ἡκνη ἐγὼ ποτὶ σιωπῇ. *Latin.*

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] Currum levem videtur dixisse propter alas, quas ei adiungit Plato in Phædro ita scribens: 'Ὁ μὲν δὲ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἄρμα ἐλάττων. Lucanus in Piscatore: 'Ὡς μέγας Ζεὺς πτηνὸν ἄρμα ἐλάττων ἀγακτῆσειεν ἐν, εἰ μὴ οὗτος ὑπόσχεσθ' ἤνθ' ἔδωκεν. Meminit etiam Herodogenes de Ideis lib. i. Hinc lucem accipit Plauti locus Amphitryone non satis excussus ab interpretibus: 'quadrigas si nunc inscendas Jovis Atque ita effugas, ita vix poteris infortunium.' Item Horatii in Odis: 'namque Diespiter Plerumque per purum tonantes Egit equos, volucremque curram.' Ac denique Apuleius lib. de Mondo: 'Deus namque, sicut et vera continet ratio, principia, fines et media rerum omnia penetrat, atque illustrando curru volucris superferitur.' Ita enim legendus is locus ex Ms. Cod. Cl. Bon. Vulcanii. Quo respexit etiam Boëthius in Consol. lib. iv. *Douss F.*

131 *Olympum*] Interpretes hunc locum accipiant de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cælo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero, θεῶν Ἴδος, quam quidem Jovis et Deorum sedem οὐρανῷ sive cælo superiorem facit ita canens: 'Ἠελη δ' ἰδέσθ' μέγαν οὐρανὸν Ὀλυμπόν τε. Recte ergo dicetur *cælo vicinus*, e quo in cælum proximus descensus sit. *Idem.*

133 *Cunctaque veraci*] In vet. libro hi versus hoc exemplo distincti visabantur: *Cunctaque veraci capite annuit: additus aris Latior eluxit structos super ignis acervos.* Douss P.

139 *Nec fera Rheateo*] Ita hunc locum depravarunt, qui veterem scripturam non assequabantur hanc, *Nec fera te tereo.* Unius literulæ commutatione legendum, *te Tyrio*: tellus ha-

bitata Tyrio colono est Africa profecto, aut cedo sis aliam, in quam coloniam miserint Tyrii. Est igitur Africa; quam tacere non debebat Tibullus, quum totum orbem hic trophæis Messalam implet. Mirum vero tantum virum Messalam in omnibus bellis a Dione prætermisum; et Appiano, præter pauca admodum, quæ de eo dixit, quibus breviter ipsius laudes perstringit. *Scal.*

140 *Vel regia lympha Diaspes*] Nulla est mutatio in veteribus libris, ne in optimo quidem. Vocat igitur Diaspem, quem alii Choaspem. Notum ex Herodoto quid velit, et Ausonio: 'Hunc cuperes, Rex Mede, tuis contingere castris Flumina consumpto quum defecere meatu, Hujus fontis aquas peregrinas ferre per urbes, Unum per cunctas solitus portare Choaspen.' *Idem.*

141 *Cyri dementia Cydnus*] Hunc vocat Herodotus Gynden. Quare ita legendum videtur, ut jam ab aliis animadvertum. *Idem.*

Gynde] Dahas Ariosque disternat. Tac. Annal. xi. Vide ibi Lipsium. *Gabbema.*

142 *Cretæis ardens aut unda Carystia campis*] Mendosissimus locus, ita tamen ut etiam in codice infimæ vetustatis eadem lectio reperiatur. Quare non hodie atque heri inolevit hæc macula huic loco, sed morbus, ut video, inveteratus est. At peroptimus ille, quem tam laudamus, habet: *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis.* Recte ita me Deus bene juverit. Arectei campi sunt quos Strabo Ἀρακτινὸς appellat, mendose sane, quum sit legendum Ἀρακτινὸς, ut ex hoc loco apparet, et ex Geneseos capite decimo, ubi mentio fit Herois illius Nemrodi, 'Ejus' inquit, 'regni caput fuit, Babylon, Arec, Acad, et Calne in terra Senaar.' Ab hoc igitur Arec, Ἀρακτινῇ et Arectei campi, in illis campis est lacus ardens, cujus meminit Plinius libro secundo: 'Campus Babylonæ flagrat quadam

veluti piscina, iugeri magnitudine.' Qui ridiculam illam lectionem vulgatam pro hac nobis supposuerant, habebant in animo *θερμὰ λουτρά* quæ sunt ad Caryston Eubææ, ingeniosi et astuti homines, qui quasvis calidas aquas statim ardere putarent. Atqui esto: cur iterum rediret in Græciam Tibullus? Nam in ea est Eubœa. At non nisi nunc de remotis gentibus agit. Nos igitur ope peroptimæ membranæ fædas maculas ex hoc cultissimo auctore sustulimus. *hospita unda*, Græcum est *ἐξέλωσα*, hoc est mira. Melius legeretur: *Ardet Arctæos aut unda per hospita campos*. Sic infra: 'fecundas ad deficientia messes.' *Scal.*

Ardet Arctæis] Lege: *Ardet Aræccæis aut unda perhospita campis*. Aræcca, vel Aracca, in confinio Susianæ et Babylonie sita, Susidis urbs. In Susia autem Naphthæ liquidæ fontes, Strab. xv. *perhospita*, ut 'pervesperi,' 'peradolescens,' 'perinteger,' 'pervirgo' Ciceroni. *Salmas.*

145 *Padæus*] Padæorum mentionem habes apud Herodotum. *Scal.*

146 *Atque Mosynos*] *Magynos* et *Maginos* habent libri nostri. *Μοσυνόκοις* cogitabant, qui turres pro hominibus nobis supposuerant. Nam *μυσσοί* sunt falsæ lignæ. At *Μοσύνκοι* populi in falis habitantes. Sed qui sint Magyni ipsi, aut nunc expiscatus sit Tibullus, nondam reperi, quia quærere otium non est. *Idem.*

149 *Te manet inuictus*] Inuictus sane adhuc eo tempore. Nam hactenus ne Cæsar quidem illos subjugarit. Primus Cæsarum Claudius de illis triumphavit. Cujus rei amplissimum testimonium habes in Catalectorum meorum libro priore, nempe elegantissimos versus a quodam ejus temporis Poëta scriptos: quos inde petas licet. Sed et Seneca in *Ἀποκλονθήσει* idem testatur in choricis anapæstis: 'Et cæruleos Scotobrigantas:' pro quo ineptissime hodie editur 'scuta Brigantas.' Nam qui-

bis displicet hæc emendatio, quod Scoti in Britanniam, ut aiunt, non trajecerint ante tempora Valentiani, nihil agunt. Erant tamen adhuc in Hibernia: ad quæ loca etiam videntur appulisse Romani temporibus Claudianis. Nam Juvenalis meminit litorum Javernæ, id est Hiberniæ, ante tempora sua subactorum. Cærulei scuta Latinum scimus, ut opus non fuerit nos de Grammatica monere. Nam et ita Virgilius loquitur: 'et picti scuta Labici.' Sed quis sanus dixerit cæruleos scuta, qui cæte Cærulei essent? Quare ut ipsi non audire nos volunt vera proponentes, ita neque nos illos vero adversantes audiemus. An ignorant Brigantes Britanniæ esse ἀρκάδος Βρυτάννως Hiberniæ, quorum amborum meminerit Ptolemæus? Brigantes igitur apud Senecam et Scoti sunt in Hibernia adhuc, non in Britannia. Itaque de sero transitu Scotorum in Britanniam, quod obijciunt, frigidum; quum eos adhuc velimus esse in Hibernia. Nam ipse Seneca meminit ibidem Britannorum. Quod si jam Brigantes in Britannia, bis ergo idem dixisse Seneca. Porro Brigantum, qui in Britannia, meminit etiam Pausanias Arcadicis. Adrianus Junius vir eruditissimus, quum mendum apud Senecam olfecisset, non tamen tollere potuit: quin oblitus moduli syllabæ legit, 'cæte Brigantas.' Quæro nunc Picti dicti sunt? an quia scuta picti, non cutem? Certe Scoti ab iisdem partibus Hiberniæ. Et ambo picti non scuta, sed cutem. Quare et Scoti hanc gentis suæ antiquitatem mihi debent, qui primus illum locum emendavi: quum ipsi hactenus suæ gentis testem Claudiano antiquiorem non haberent. Sed et locus in Octavia Tragedia de eadem re depravatissimus est: qui tamen ad hanc rem facit. Ita enim ediderunt: 'En qui ora Tanais primus imposuit jugo, Ignota tantis classibus texit freta.' Loquitur de Claudio Cæsare. Legen-

dum sane: 'En qui Britannis primus imposuit iuga.' *Idem.*

150 *Interjecto Sole*] An Sole interposito, quod ab Zona nostra temperata qui velit ad frigidam et inhabitabilem progredi, necesse habeat transire per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque ita interjectu interposituque solis id eum efficere oporteat? An quod tot mundi et novi orbes putabantur, quot novæ reperiuntur Indiæ, ut ab aliis transiri ad alias non posset nisi Solis alterius transitu? An quia novos quærentes triumphos ultra Solem et diem, mundi que terminos pergebant? quæ de re Peto Albinovanus apud Senecam in libro *Senasoriarum* (unicus est tantum) sic ait: 'Latini declamatores in Oceani descriptione non minus viguerunt; nam aut nimis descripserunt; aut curiose, nemo illorum potuit tanto spiritu dicere quanto Peto Albino-vanus, qui navigante Germanico dixit: 'Jam pridem post terga diem Solemquerelictum, Jam pridem notis extorres finibus orbis, Per non concessas audaces ire tenebras, Hesperii metas, extremaque littora mundi.' *Passer.*

151 *Nam circumfuso consistit in aëre tellus*] Sic Ovid. *Met.* 1. 'Nec circumfuso pendebat in aëre tellus.' *Manil.* lib. 1. 'Est igitur tellus mediam sortita cavernam Aëris, et toto pariter suspensa profundo.' Quin et terram ab aëre vehi sustinerique, ut alii ab aqua, existimabant. Quod quia minus notum est, imo quia plane ignotum est, firmandum est exemplis. *Lucan.* lib. 1. 'Dum terra fretum, terramque levabit Aër.' Qui versus reprehensus est a viris magnis non considerantibus sequutum eum auctorum quorundam opinionem, quam nos primi, nisi fallimur, in lucem protulimus. *Claudianus* de Quarto Consulatū Honorii: 'Et qui perpetuo terras ambitque veliitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit

Delph. et Var. Clas.

aër.' *Macrob.* *Saturn.* lib. 1. cap. 21. 'Quis enim ambigat matrem Deum terram haberi? hæc enim leonibus veliitur, validis impetu atque fervore animalibus, quæ natura cœli est, cuius ambitu aër continetur, qui vehit terram.' *Douss F.*

157 *Superingerit*] *Superegerit* est in duobus nostris. *Scal.*

164 *Nulla nec exustas habitant animalia partes*] Habitari negarunt olim ex antiquis plurimi, nec pauci ex iis, qui avorum nostrorum temporibus floruerunt. Sed rem aliter se habere ne pueri nunc ignorant. Vide *Merulam Cosmograph.* part. 1. lib. III. *Gabbema.*

169 *Per tempora labitur annus*] *Codex* infimæ, *vetustatis vertitur*: *ἡροπομένην ἐνιαυτῶν.* *Scal.*

175 *Ergo ubi præclaros poscent*] Liber optimus habebat *ierint*, non *poscent*. Ergo legendum *per claros*: *Ergo ubi per claros ierint sua facta triumphos.* *Idem.*

181 *Languida non noster*] In *Membranis*, *Languida nam noster*, &c. idque verum puto, et faciunt a me ea quæ a Poëta ex ordine subjunguntur deinceps. *Douss P.*

183 *Nam mihi quum magnis opibus*] *Horatius* idem prorsus tangit: 'Di tibi divitias dederant.' *Scal.*

Domus alta niteret] Hoc loco *niteret* haud tralatitie accipiendum, sed eapse metaphora, qua in *Plauto* scriptum videmus: 'Pro re nitorem et gloriam pro copia, &c.' Et *Horatio*: 'Res ubi magna nitet domino sene.' *Douss P.*

185 *Facundis in deficientia mensis*] *Legebamus* olim: *Cui fuerant flavi distantes ordine sulci Horrea, secundas ad deficientia messis*: *messis* pro *messes*; pro quo excuderant *mensis*. Sed postea conjecturam nostram confirmavit liber optimus, in quo et *messes* disertim scriptum erat. *Scal.*

187 *Furique lupoque*] *Fallor*? an per 'furinum ac lupinum genus,' mi-

2 E

Tibul.

lites non nisi milvinis gypsatisque unguibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jure, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissime ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo iatrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam (quæ nulla fuerat ante) struere, exaugere, ac constabilire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jampridem hercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet. *Douss P.*

189 *Quum memor accitos*] Lege *anteactos*, ut habent libri nostri scripti. Memorem dolorem vocat pœnitentiam anteactorum. *Scal.*

Cum memor accitos] Ego certe non *accitos* (quod nequam et nihili verbum est) sed *accisos*, semper usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico, quæmetaphora Horatius pariter ac Livius usi. 'Res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere: et Latinorum Poëtarum Phoenix, 'Accisis coget dapibus consumere mensas.' *Douss P.*

190 *Spolierque relictis*] A creditoribus scilicet. Et hæc plane attestantur de ære alieno contracto in luxu et nepotatu, contra mentem eorum, qui nobis obstrigillarunt. Itaque Horatius obrutum curis ob æs alienum ita alloquitur: 'Inter spem curamque, timores inter et iras, Omnem crede diem tibi diluxisse supremum: Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.' Quum igitur dicat spoliari se relictis, an et agellos reliquos suos assignari intelligit? Si non reliquos assignari, neque priores igitur. *Scal.*

195 *Densis obsistere turmis*] Libri nostri *subsistere*. Sic Livius 'subsistere feris,' *ἐπὶστραφαι τὰ θηρία*. Ergo hanc lectionem retine. *Idem.*

200 *Nec mallet mittere chartas*] vincere liber optimus. *Idem.*

206 *Mutata figuram*] Lego ex libro

nostro, *figura*. Seu figura finget me. *Idem.*

210 *In quemcumque*] Optimus liber *Quandocumque*. *Idem.*

In quemcumque] *In quodcumque* puto. *Livian.*

CARMEN II.

7 *Vestigia movit*] Vet. Cod. *sectit* habet. *Douss P.*

16 *Vellera det*] Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' *Douss P.*

20 *Proximus Eois colligit Indus equis*] Oceano Indico. Sed melius, *equis*. Propert. 'Quos Aurora suis rubra colorat equis.' Supra Theodectes: *Ὀὐδ' ἀγγιττέρωμαι ἥλιος εὐφροναῖον*, κ. τ. λ. *Scal.*

23 *Multos celebretur in annos*] Veteres omnes libri: *hoc sumet in annos*: lego, *consumet*, pro 'consummet.' *Id.*

CARMEN III.

3 *Acuisse in pectora dentes*] Repone ex optimo libro: *acuisse in prælia*. *Scal.*

5 *Venandi, Delia, cura*] Scribe *devia cura*: nec in tam deviliis saltibus Veneris. *Delia* sane huc non pertinet. *Idem.*

7 *Quis furor est, &c.*] Scribendum puto, quamvis hoc timide affirmem: *Quis furor est, demens, densois indagine colles*: loquendi forma Propertio aliisque usitata. *Douss F.*

20 *Retia tende manus*] Repone ex libris, *tange*. *Scal.*

21 *Et quæcumque*] Libri at *quæcumque*. *Idem.*

CARMEN IV.

1 *Morbos expelle*] Forte *depelle*. *Livian.*

5 *Ne macies*] Vet. Cod. *neu*. *Douss P.*

9 *Tecumque feras quicumque sapes]* *Sapores*, χυλός, Græco more dixit. Et Plinius de Papavere: 'E nigro papavere sapor gignitur scapo inciso, ut Diagoras suadet, quum turgescit: ut Iolas, quum deflorescit, hora diei sereni, hoc est, quum ros in eo exaruerit.' Hæc Plinius, qui postea succum vocat, malo exemplo, quum aliud sit χυλός, aliud ὀρός. Nam male vocavit saporem, quam lacrimam dicere debebat. Sapor enim vel χυλός fit expressione, non autem sponte mat. *Scal.*

CARMEN V.

1 *Est quis te Cerinthe]* Scribe, ut in optima membrana: *Qui mihi te, Cerinthe.* *Scal.*

9 *Mane Geni]* Scribe, *Magne Geni.* Idem.

Magne Geni] In Ms. *Alme Geni.* Dousa P.

10 *Quum de me cogitat ille calet]* Propius veritatem accedunt editiones, quæ habent, *valet*; nam ex veteri libro legendum *volet*. Si modo, inquit, idem amor urit illum, qui me. Infra: 'Ab ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem.' Hoc est, si te pari igne uri putem. *Scal.*

19 *At tu natalis, &c.]* Natali die celebrabatur et colebatur Genius, ut ex illa Persiana cæsura, Sat. II. planum est, 'Funde merum Genio.' Colebatur autem a viris: hi enim Genium habere censebantur, non a feminis; Deusque natalis vocabatur. Dictus etiam fuit Deus naturæ. *Turneb.*

20 *Quid refert clamne palamve roget]* Supra indicavimus superstitionem veterum in votis tacite concipiendis. Apuleius: 'Tacitas preces in templo Deis allegasti: igitur magus es: aut cur optasti?' *Scal.*

CARMEN VI.

3 *Tota tibi]* *Lota tua* puto. *Livin.*

Ita et Fruterius, *Lota tibi est.* Sed recte nihil contra Mss. cod. mutandum censet. *Gebh.*

7 *At tu sancta fave, &c.]* Rite preces hæ conceptæ, atque ex dignitate. Etenim et cubili et connubiis præposita antiquitus Juno, unde et Jugæ cognomento ornata merito. *Dousa P.*

9 *Ulli non ille puellæ]* Libri nostri *ulla, ἀρχαῖος.* *Scal.*

14 *Ter tibi fit libo]* Varro: 'Hisce manibus lacte fit non vino.' Idem.

15 *Præcipit, et nata]* Ex decreto Aurati mei restituendum *Præcipiet nata.*

16 *Ille aliud tacita jam sibi]* Lege auctore optima scriptura, *Jam sua.* Jam sui juris, non ex præscripto matris. Pendet hoc ex eadem stulta religione votorum tacite concipiendorum. *Scal.*

Jam sua mente rogat] *Sua* reposui pro *sibi*, ex præscripto Chirographi exemplaris, h. e. ἀδρόνομος, ac juris jam sui facta per ætatem, quia ex magisterio matris excessit modo. *Dousa P.*

19 *Sic juveni grata]* Liber scriptus: *Sit juveni grata; ac veniet cum proximus annus.* *Dousa P.*

Sit juveni grata adveniet] In libris nostris *veniet.* Lege igitur: *Sic juveni grata, veniet quum proximus annus: grata*, hoc est, grata re; quod non intelligebant correctores. *Scal.*

20 *Hic idem votis jam vetus adsit amor]* Liber infimæ vetustatis esset *amor.* Quod retinendum est. *Jam*, inquit, votis proximum annum invocet, ut iste jam vetus esse videatur. Si vota spectes, quæ faciunt, jam putet eos plurimos annos amare: jam vetus videtur eorum amor. Eorum enim votorum festinatione videntur properare anni, Sic Petronius: 'Votis absentem interficit hostem.' Et Œdipus ille apud Sophoclem: ἐγὼ δ' ὅδ' ἐνθάδε Ἀθανότος ἔγχρους, ἀπὶ μὴ ἐμῶ πρόφῳ κατέφθιτο. Nisi, inquit, votis ip-

sum interfeci : nisi imprecatione mea mors illi properata sit. *Idem.*

CARMEN VII.

6 *Dicetur si quis non habuisse suam*] Vetus liber, *sua*, hoc est, gaudia. Utro modo legas parum interest. *Mea gaudia*, τὰ μὲν αὐτοῦ, meos amores. Val. Cato in Diris : 'Invideo vobis, agri, mea gaudia habetis.' *Scal.*

Habuisse suum] *Suam* legendum videtur, nisi *sua* malis. *Suam* vocat amicam Propert. III. El. 7. 'Me doceat livor mecum habuisse meam.' Heinsius ad Ovid. Remed. Amoris p. 492.

8 *Ne legat id nemo, quam meus ante velim*] Ille Poëta, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini sermonis sapor, nullo peregrino vitiatu succo, amore tamen ritumque Græcorum duas negationes unius vice quibusdam videtur posuisse, ita scribens : *Non ego signatis*, &c. ut sit : *Ne legat id quisquam* : poterit tamen exponi : *Ut legat id aliquis antequam meus.* *Turneb.*

Ne legat id nemo] Dnæ negationes pro una. Propertius : 'Absentis nemo non nocuisse velit.' *Scal.*

9 *Sed peccasse juvat, vultus componere famæ Tædet*] Hoc est, Oris et faciei habitum ad Patavinam illam stolæ superciliisque matronalis severitatem componere ac conformare, ne forte in vulgus dispalescat audax amoris hoc facinus, vultus mei hilaritate proditum scilicet. Idque ex Ovidianæ disciplinæ, quam idem amoribus suis præscribit, formula maxime ita habentis sese : 'Indue cum tunicis metuentem crimina vultum, Et pudor obscenum diffiteatur opus. Da populo, da verba mihi, &c.' At Sulpitia hoc dissimulationis genere nihil apud Populum Romanum sibi opus esse gloriatur. Cur ita? quod Pervigilium cum Cerintho amasio suo furtim celebratum, haud

veniam modo, sed et laudem apud Coryphæos ac conscios, (qui quidem non iniquos nimium harum rerum Censores præstare voluerint sese,) potius commeritum persuadet sibi : quippe auctore tam digno culpam in se admissam facile se redempturam confidens. Ait enim : *Cum digno digna fuisse ferar.* Ubi rem molliculam et parum severam probissimæ locutionis periphrasi circumscriptam, et quasi honestatis involucro obnuptam velatamque videmus ; id quod Poëtis non insolens : ut nec Ovidio, quum scribit : 'Crede mihi, mecum non semel illa fuit.' *Douss P.*

Vultus componere] Proverbium est, πλάττειν πρόσωπον. *Scal.*

CARMEN VIII.

1 *Invisus natalis adest*] Messala amavit Sulpitiam. Hæc est, ni fallor, quam Messala Carminibus suis celebravit ; de qua Virgilius in Pro-lusionibus scribens ad Messalam ipsum : 'Certatim ornabant omnes Heroida Divæ : Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Nunc Messala eam rus ad natalem suum celebrandum invitat in agro Eretino. Illam piget eo ire, quia relinquendas esset Cerinthus, sine quo omnes epulas insuaves, omne solenne festum nefastum putat. *Scal.*

3 *An villa sit apta puellis*] Nostri libri, *puellæ* : et sane de se, non de aliis, loquitur. *Idem.*

4 *Atque Aretino*] Assentior doctis hominibus, qui Eretino legunt, quia Aretium nimis longinquum esset, quam ut puella ab urbe eo animi causa deducenda esset. Eretum vicinum Trebulæ, ut testatur Strabo. Meminit Virgilius : 'Ereti manus omnia.' Totus autem ille tractus gelidissimus, ut pote intra montes porrectus. Martialis : 'Humida qua gelidas submittit Trebula valles, Et

viridis Cancrī mensibus alget ager.' Puella igitur conqueritur se in frigidissimum agrum abduci, et, quod familiam ducit, sine Cerintho suo. Ineptum vero putare hic *annis* legendum esse, quum annis quantumvis frigidus nihil nocere possit: ineptius vero aquas vicinas frigidas hic putari innui, quod video quibusdam placere; quas aquas *Αδβα Βατα* codex vulgatus Strabonis vocat, quum legendum sit, *Αδβα Βατα* sed sine dubio legendum *frigidus annus*, non *annis*. Conqueritur se divelli a Cerintho tempore anni inclementissimo in agrum frigidissimum. Ita loquuntur veteres, ut Plancus Ciceroni, 'Copias tempore anni eduxi.' Græcum est, *ἄρα ἔτος*. Sane hæc est vera lectio, quam hic proposuimus. An inquit, opportune hiems transigetnr frigidissimo agro? Vide quas difficultates proponit, hie mem, agrum frigidum, puellam se, urbe carere, abesse a Cerintho. *Idem*.

5 *Jam nimium, &c.*] Detegendus hoc loco Crinitī error, qui Epigrammatum istud, non ex Sulpitiæ, verum ex Tibulli ipsius persona scriptum inacutissime persnasus, Messalam a Tibullo, *sui studiosum*, perhiberi, in vita Poëtæ ejus palam prodere memoriæque mandare non dubitavit: a præpostera exempli supradicti investigatione in manifestariam fraudem inductus scilicet. *Dousa P.*

Jam nimium Messala] Noli nocere, dum juvare putas: hoc est enim, *nimium studiose*. *Scal.*

6 *Non tempestivæ*] Qui sæpe te accingis itineri intempestivo. Est enim anni tempus asperissimum. Quare hæc confirmant emendationem nostram, *frigidus annus*, pro *frigidus annis*. *Idem*.

7 *Hic animum*] Quanvis alio abducta, tamen Romæ, ubi Cerinthus est, animum sensusque meos relinquo; quanvis tu arbitrio meo non sinis esse Romæ; vel, quanvis non

sinis me esse arbitrii mei, quod melius est. Est autem mollissimum, ac delicatissimum Epigramma, et Tibulli Musa dignissimum. Et, nisi fallit me judicium meum, hactenus ejus sententia obscura fuerat. *Idem*.

8 *Arbitrio quanvis*] Vet. cod. *quoniam* ostentat. *Dousa P.*

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo*] Hæc verbis suis Tibullus ad Messalam. Scis, inquit, Sulpitiam a protectione illa in agrum tuum destitisse. Quare quum illa obfirmarit se non ituram, nos sine illa natalem tuum celebremus. *Scal.*

2 *Natali Romæ non sinit esse suo*] Diu est, quum hic versus corruptus est. Ita enim codex infimæ vetustatis habet. At optimus ille longe aliter: *Natali Romæ jam licet esse tuo*. Jam, inquit, illi licet esse Romæ, dum tu celebras natalem tuum rure. Sustulit enim iter ex animo: hoc est, decrevit non ire. Sane absque illa optima membrana nullus verus sensus ex hoc Epigrammatio elici poterat. *Idem*.

CARMEN X.

1 *Gratum est securus*] Gratum est, inquit, o Cerinthe, quod tam libere fateris te securum esse, ne in te peccem turpi adulterio. Apage cum tua illa secnritate, dignus non ingenio amore, sed aliquo prostibulo, aut quasillaria muliere. Satis sollicite observant me rivalet tui, et diligenter ac curiose cavent, ne id flagitium committam: quos illa pudicitia mea, quæ facit, ut ne alii viro succumbam, acriter urit; vellent enim et sibi morigera essem, et facerem id, quod tu te tam secure ais negligere, quum ais te non vehementer curare, ne male inepta cadam; hoc est, ne peccem alio viro. Hæc, quia obscura erant,

fusius a me contra morem meum explicata sunt; non enim satis ea vulgus assequebatur: Imo Sibyllæ folium illis erat hoc Poëmatum acutissimi argumenti. *Scol.*

§ *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, et quasillariam ancillam simul conjungit, ut Horatius: 'bonam deperdere famam, Rem patris oblimare, malum est, ubicunque (quid inter Est?) in matrona, ancilla, peccasse togata.' Ita legendus locus ille apud Horatium: qui vulgo male ab interpunctionibus laborat. Deprehensas quoque in adulterio in toga traduci notius est, quam ut repeti debeat. Sed Isidorus scribit in amiculo lineo, in toga. *Idem.*

Pressumque quasillo] Intelligit, ut dixi, ancillam quasillariam. Petronius: 'Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem.' Juvenalis: 'Horrida quale facit residens in codice pellex.' Quasillariam intelligit. In Glossario: 'Quasillarius, *φλωροῦς*.' Lege, 'Quasillarius, *φλωροῦς*.' 'Amphitapæ' sunt villosa gausapia: 'Psilæ,' belluata tapetia sine villis, quorum tapetiorum opifices in quasillis repositos habent lanarum discolorium glomos multos; a quibus quasillis nomen illis. Apud Isidorum: 'Sipla, Tapeta ex una parte villosa, quasi simpla.' Inepte 'Sipla' pro 'Psila.' In Glossis: 'ψαλδν, Tenue, Babylonicum.' *Idem.*

§ *Solliciti sunt pro nobis*] Fingit alios amatores sibi esse, quibus dolet, quod uni Cerintho addicta sit: fingit, inquam, ut jam tepentem pueri amorem accendat. Quod sane non potest dici, quam venuste ab erudito poëta commentum sit. *Idem.*

Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est] Hoc est, amici omnes, et benevoli mihi, quibus illa dolori est, i. e. quibus mehercule ex animo dolet, *scortillum illud quasillo pressum*

tibi in amoribus et delictis esse, mirifice de nobis anxii sunt, ac solliciti, *ne credam ignoto maxima cura thoro*: hoc est, ne quæ tamquam legitima conjunx, et (quod rei caput est) Servii illius Sulpitii, Oratoris magni filia, maximæ curæ ac cordi merito utique esse debebam tibi posthabear nunc ancillulæ vili pellicique ignobili (hoc enim est, *ignoto thoro*) herilibusque pensis ac iniquis quasillis ad robustum codicem adfixæ, quasi cum Petronio 'quasillariam' dicas. Apertam vero ironiam esse facile ex præcedentibus colligere licet. *Deus P.*

6 *Maxima cura*] Repone, ut libri, et primæ editiones habent, *maxima causa*. Causa ne credat ignoto toro, est amor, quo unicum Cerinthum complectitur, fides, quam integram illi uni servat: ignotum torum, quemvis alium, cui succumbat, intelligit. *Scol.*

CARMEN XI.

1 *Estne tibi Cerinthe*] Male cum aspiratione prima syllaba hujus nominis scribitur: est enim *Κήρυθος*. Hujus etiam formosi meminit Horatius Sermonum primo, Satyra secunda. Pendet autem hoc Epigramma a præcedente. Verum enim est illud: 'Amantium iræ amoris redintegratio est.' Sulpitia volens amorem suum dissimulare, Cerinthum a se cum illa responsione, quam superius vidimus, amolita est. Nunc amoris impotentia incidit in morbum, et fatetur adolescenti se non alia via posse malo mederi, quam si sentiat illum amore sui mutuo uri. Denique aperte fatetur se nihil tota vita sua stultius fecisse, quam quod illum deseruit, studio ardorem suum dissimulandi. *Scol.*

2 *Calor*] 'Calor' non proletario intellecta hic positus est. Etenim Febris, ex re nomini suo respondens,

hoc est, aestuosa ac fervens notatur: quam significantissima 'Caloris' adpellatione insignibant veteres, Varonis seculo non ignota: item Juvenalis scribentis: 'Sentire calorem si capit,' &c. Sed hoc Noniano testimonio firmandum, exemplo nos impartiētis hujusmodi: 'Febri proprietatem habet a fervitate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperendum putat idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a fervore Febrim.' *Douss P.*

5 *Nam mihi quid prosit*] Nostri codices: *Ah mihi quid prosit morbos evincere?* Scal.

Quid tu] Corruptus locus; nam legendum quod tu: *Ah mihi quid prosit morbos evincere, quod tu Nostra potes lento pectore ferro mala?* Nam libri illi habebant *lento*. Quid prodest morbo occurrere, quandoquidem securus es nostri mali? *Idem.*

CARMEN XII.

1 *Ne tibi sim mea lux*] Jurat. Optat sibi evenire contrarium voto suo, ni pœnitet se, quod eum pridie reliquisset. Votum est, ut ab eo tam fervide ametur, quam paulo ante amata fuerat. Ne, inquit, ita amer a te, ut ante hos dies amabar, ni stulte feci, quod te reliqui volens ignem meum dissimulare. *Scal.*

Ne tibi] Alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. *Douss P.*

5 *Hæsterna quod te solum*] Innuit ea, quæ superiore epigrammate dicta sunt. Scio hæc antea plebi Grammaticorum, et fortasse proceribus Criticis ignorata fuisse. *Scal.*

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulus*] Nescio unde illud titulus conflaverunt correctores isti. Libri enim nostri habent, *nobis*; et recte: sententia plana est. Ita

autem loquitur Propertius: 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.' *Scal.*

2 *Hoc primum juncta est fœdera nostra Venus*] Hoc est, *Τοιοῦτον ἔπαυρα τὴν ἀρχὴν ἐξενεώμεθα*. *Idem.*

3 *Tu mihi*] Tu modo Liber noster. *Idem.*

7 *Procul abest gloria vulgi*] Gloriam pro gloriatione dictam accipio, quomodo et apud Propertium: 'Dispeream si quidquam aliud quam gloria de te Queritur.' Hinc et 'gloriarum plenus' de homine jactabundo Comicis frequens. *Douss F.*

15 *Hæc tibi sancta, &c.*] Jurabant enim fœminæ per Junonem, apud Petron. Arbitrum: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Apud eundem: 'Et per Junonem Domine jurante ministro.' Alcmena Amphitryone: 'Per supremi Regis regnum juro et matrem familias Junonem, quam me vereri et metuere est par maxime.' *Livius.*

16 *Quæ sola ante alios est tibi magna*] Inepte tibi. Lege mihi, ut habent libri nostri. Juno Genius feminarum. Ait ergo Genium puellæ suæ sibi omnium Deorum esse maximum. Notum est feminas jurare solere: Junonem meam iratam habeam. *Scal.*

17 *Heu cui mea pignora credo*] Inepta lectio, quum libri nostri habeant: *Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo*. De concidendis pignoribus eorum, qui illis captis absentes coërcebantur, Cicero scribit de Oratore. Profecto dementem esse oportet, qui sua sibi pignora concidat. Proverbium non notatum, 'Sua pignora cedere.' Referendum ergo ad illud vetustissimum jus Romanum. *Idem.*

18 *Prodeat iste timor*] Hæc quoque lectio quam inepta est? Veteres nostri libri, *proderat*: una litera mutata lege, *proderit*. Ah quid juravi? iste timor tibi magis proderit: quo-

modo? subjicit: *Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.* At li, qui putant se plurimum Tibullum juvisse, quod ex *prodeat* faciunt *proderat*, et ea pompa nimium quantum vectantur, quam bene hoc modo huic loco caverint, ipsi viderint; nam ne tunc quidem constabit sententia. Nam quare diceret se pœnituisse quod juraverit, si illud jusjurandum proderat? Contraria plane hæc, et pugnantia. *Idem.*

23 *Sed Veneris sanctæ considam vinculus ad aras*] Persistit ἐν κυπριαρχίᾳ. Nam quia servum se dominæ suæ dicit, illius quidem se mancipium profitebitur; sed quia domina in se nimium sævit, confugiet ad aram Veneris, ut ejus sævitiam vitet. Nam duo perfugia habebant servi, aram, et deprecatorem. Unde illud: 'Nec hic tibi aliquam aram, aut deprecatorem paraveris.' De ara habes exempla apud comicos, et in jure de servis ad statuas confugientibus. Euripides Andromache: *ἔχει γὰρ καταφυγὴν θεῶν μὲν πέτραν, Δούλῳ δὲ βαρυὸς θεῶν.* Deprecatorum autem mentio apud Terentium Phormione, qui precatorem vocat: 'Nunc ad precatorem abeam, qui mihi sic oret,' &c.

Meminit et Jurisconsultus de *Ædilitio Edicto* l. xvii. et l. Bovem. Eleganter ergo hæc Tibullus. *Idem.*

24 *Hæc notat injustos supplicibusque favet*] Eadem sententia alibi: 'Blanditis vult esse locum Venns ipsa querellis, Supplicibus miseris flentibus illa favet.' *Idem.*

CARMEN XIV.

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine facta dolore*] Et Propertius: 'Quid mihi desidia non cessas fingere crimen?' Tamen libri nostri habebant *facta*, non *facta*. Scal.

XV.

1 *Te quoque Virgilio comitem*] In pervetusto illo schedio Titulus huic Epigrammatico erat, DOMITI MARSI. Quare hoc illi debemus, quod ejus ope poemata suo auctori asseruerimus. Nam sine illo fieri non poterat. Est autem ex quadam Marai Elegia depromptum, ut apparet, in qua bonorum Poëtarum mortem deferret. Scal.

Non æqua] Quia Virgilium senem, te juvenem abstulit. Ex quo docemur uno tempore Virgilium et Tibullum obiisse. *Idem.*

DUO EPIGRAMMATA TIBULLO ASCRIPTA.

1 *Villicus ærari*] Quidam nomine Perspectus, qui ærarii dominici primum custos, hoc est, dispensator, postea, rusticationi operam dabat, hoc Epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, et alii in editionibus suis admonuerant, et nos inter Opera Tibulliana in optimascheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavino literis vetustate pene consumptis. Quod tamen non impedit,

quin Tibulli esse possit. Primus versus diverse concipitur in editionibus, sed quam dedimus vera est lectio. *Villicus* enim est custos. Juvenalis: 'Pegasus Attonitæ positus modo villicus urbi.' *Jos. Scal. in Priap.*

[Quatuor Notulas hic prætermisimus, quippe quæ textui jam subjunctæ sint. *Ed.*]

17 *Canisque sæva*] Placet ut in locum τοῦ sæva, sæva inducatur? interpretatione a Paulo petita, ita apud

Festum verbum istud definiente: 'Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: σκαῖον enim Græce sinistrum dicitur.' Huc adde, quæ de 'canina scæva,' tam apud Plantum quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum *lignæ* Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut

populo agresti falce dolatus spectaretur, vel certe μεταφορικῶς accipendum, quomodo Catulli illud: 'Et cum conjugæ lignæ parentis.' De ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laternæ cornu siccus, aut si quid magis aridum est, haberet. *Douss* P.

M. ANTONII MURETI IN TIBULLUM SCHOLIA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Utrunque genus complexus est; divitiæ enim partim in rebus mobilibus consistunt, partim in rebus soli: e mobilibus autem aurum nominavit κατ' ἔξοχον. Pindarus: Ἀριστον μὲν ὄναι· ὁ δὲ Χρυσὸς αἰθέριον πῦρ Ἄρε διαπρέπει νυκτὶ μέγανος ἔξοχα πλούτου. *Aqua est optima res quidem: Aurum at, ignis ut ardens Nocte relucet atra, inter opes quoque magnanimas sic Splendet.*

5 *Me mea paupertas*] Ego pauper sane sim; dum et fruar ocio, neque arcta inopia premar.

7 *Ipse seram*] Oblectabo me agricultura, pastione, et amore.

Ipse seram] Apparet, hunc poetam elegantiam quandam putasse esse in ejusdem syllabæ continuata repetitione; ut supra, 'Me mea,' et nunc, 'Ipse seram:' et mox, 'Poma manu;' et infra, 'multa tabella,' et, 'sicca canis,' et tam multis locis denique, ut

constet, hoc non casu, sed dedita opera factum.

8 *Rusticus et facili*] Aliter facilem manum, et aliter paulo infra 'facile lutum:' neque ullam vocem habent Græci, quæ huic plane respondeat.

9 *Nec Spes*] Deæ nomen est.

11 *Nam veneror*] Causa, cur sperare debeat, agriculturam sibi fructuosam fore: Colo enim, inquit, deo. Fuit hæc pietas in veteribus, ut cum ceteris in rebus, tum in hoc præcipue studio, quibus divinus cultus neglectui non esset, iis omnia prospere successiva crederent. Itaque Virgilius: 'In primis venerare deos, atque annua magnæ Sacra refer Cerei, lætis operatus in herbis.' Et Horatius: 'Cælo supinas si tuleris manus, Nascente luna, rustica Phidile, Si ture placaris et horna Fruge lares, avidaque porca: Nec pestilentem sentiet Africum Fœcunda vitis, nec sterilem seges Rubiginem, aut dulces

alumni Pomifero grave tempus anno.' Et eodem pertinere arbitror proverbium, quod est apud Varronem libro primo de Re Rustica, 'Dii facientes adjuvant;' 'facientes' enim accipio eos, qui rite operantur sacris: ut in illo, 'Cum faciam vitula:' et Erasmus, qui multo aliter interpretatus est, falsum puto.

Sen stipes] Non dubium est, quin Terminum dicat, de quo Ovidius; 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes ab antiqua, tu quoque numen habes.' Sed tamen illud quoque superstitionis hominibus in consuetudine positum fuisse accepimus, temere oblatos in via lapides stipitesque venerari. Xenophon. *Καὶ τοὺς μὲν οὐδ' ἱερῶν, οὐτὲ βασιλῶν, οὐτὲ ἑλλήνων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ ἄλλους, καὶ ζῆλα τὰ τυχεύοντα, καὶ θηρία σίβεσθαι.* Et ineptus quidem scriptor, non tamen omnino inutilis, Apuleius: 'Neque enim justius religiosam moram viatori objecerit aut ara floribus redimita, aut spelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata; vel enim colliculus sepiamine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis unguine delibutus.' Propertius: 'Et quicumque sacer, qualis ubique, lapis.'

12 Florida certa] Quae significant Deum esse.

14 Libatum agricolae] Varie legitur hic versus: a quibusdam hoc modo: *Libatum agricolam ponitur ante Deum*: ab aliis: *Libatum agricolae, ponitur ante Deum*: ab aliis: *Libatum agricolae ponitur ante Deos*: ego autem lego: *Libatum, agricola ponitur ante Deo*; et Deum agricolam expono enim, qui praest agrorum cultui, id est, Liberum patrem, de quo infra: 'Primus aratra manu solerti fecit Osiris, Et teneram ferro sollicitavit humum.' Siquidem Osirim et Bacchum eundem esse constat. Et alibi:

'Illa Deo sciet agricolae pro vitibus uvam, Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.' 'Ponendi' autem verbum hac in re et Graecis et Latinis mire usitatum est. Catullus: 'Mibi corolla picta vere ponitur.' Horatius: 'Hic vivum mihi cespitem, hic Verbenas, pueri, ponite, turaque.' Et in Epigrammatis Graecis: *Τίς θέρω μαραίνοντα βοδάγρια*; neque tantum *θέρω* dicunt, verum etiam *ἀναθίσκω*: unde *ἀναθίσκω* neque est, quod quisquam, propter vocem *ante*, de hujus scripturae veritate dubitet; sic enim et Plautus: 'Bonum ante ponam prandium pramoribus.' Si quis tamen *agricolas Deos* legat, et exponat, Liberum, Cererem, Pana ceteraque rura numina non repugnaverim; nam et infra ita locutus est: 'Reddatur agricolis gratia caelitis.'

22 Hostia parva] In quibusdam libris, *magna*: quod non displicet; ut, pro agri exiguitate, haec quoque magna hostia esse dicatur.

25 Jam modo non] Modo non est, *μορονουχι*: etsi sunt, qui aliter sentiant.

27 Sed canis astivos ortus vitare sub umbra Arboris] Totidem prope verbis in quodam Epigrammate Alcaeus: *λασίως θέλων ὑπὸ πλατάνου Καίμας δειπνοῖο φύγειν κύνες.*

48 Securus somnos, igne juvante, sequi] In aliis libris, *imbre juvante, sequi*: utrumque ferri potest; nam et imber et ignis hieme somnum conciliant: illud etiam de imbre, convenit cum illo Sophocleo: *ὅτι στέγγ Πυρῶς ἀκούσαι φειδὸς εὐβόλον φρενί.* Et cum eo, quod est infra: 'Nam neque tam plumæ, nec stragula picta soporem, Nec sonitus placidae ducere posset aquæ.'

ELEGIA II.

1 Adde merum] In quibusdam libris, *vinoque graves compece dolores*: in aliis: *vinoque novos compece fures.*

3 *Nen quisquam*] In hoc versu quidam *perfunsum*, quidam *percutsum* legunt. Seneca quidem in Troade, 'percutsum Deo Mænadem,' dixit: ego tamen, quod hic in libris veteribus *perfunsum* reppereram, nihil immutare volui.

4 *Dum requiescit amans*] Libri veteres *amor*; et tertio abhinc versu, iidem libri, *janua sulca*.

14 *Cum posti florida seria darem*] Morem hunc amantum fuisse notum est, spargendi mero et ornandi floribus amicarum fores. Propertius: 'Et mihi non desunt trnpes pendere corollæ.' Ovidius: 'At tu, non lætis detracta corona capillis, Dura super tota limina nocte jace.' Plantus: 'agite, bibite festivæ fores, Potate, sate mihi volentes propitiæ.'

22 *Blandaques compositis abdere verba notis*] Scio fuisse, qui adversus hanc emendationem, sen indicio, seu *δὲ ἀπορῶντος τι πῶτος*, multa dixerint; sed profecto præclara illa est, *δὲ γὰρ τ' ἀληθῆ λέγειν*, ut ait Plato; hoc enim non obscure significat Poëta alienæ uxoris amatorem invenire, monstrante Venere, quo modo cum ea, etiam viro præsentē, impune colloquatur: componere enim ipsos inter se notas quasdam, quibus utantur verborum loco, atque hoc modo abdere blanditias, quas sibi tum invicem dicunt: sed hoc nullo ex loco melius intelligi potest, quam ex his Ovidii versibus, qui sunt ex Elegia quadam, qua amicam monet, quomodo se in cœna gerere debeat, cui cœnæ etiam vir ipsius erat interfuturus: 'Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem: Excipe furtivas, et refer ipsa, notas. Verba superciliis sine voce loquentia dicam: Verba leges digitis, verba notata mero. Cum tibi succurret Veneris lascivia nostræ, Purpureas tenero pollice tange genas. Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris; Pendeat extrema mollis ab aere manus. Cum tibi, quæ faciam,

mea lux, dicamve, placebunt; Versetur digitis annulus usque tuis. Tange manu mensam, tangunt quo more precantes, Optabis merito cum mala multa viro.' Hujusmodi notas, absque ulla dubitatione, hoc versu significat Tibullus.

24 *Nec vetat obacura surgere nocte timor*] Eos, qui nocturnas formidines expavescunt, facile liberari hoc morbo, si amare occeperint, exemplo suo indicat Ovidius: cujus hæc sunt: de amore autem loquitur: 'Ille per excubias custodum leniter ire Monstrat; inoffensos dirigit ille pedes. At quondam noctem, simulacraque vana timebam: Mirabar, tenebris si quis iturus erat. Risit, ut andirem, tenera cum matre Cupido; Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait. Nec mora: venit amor: non umbras nocte volantes, Non timeo strictas in mea fata manna.'

* *En ego cum tenebris*] Qui cum hoc loco elegiam Propertii e libro tertio, cujus principium est, 'Nox media,' conferre voluerit, non minimam, ni fallor, e collatione capiet voluptatem.

* *Securum in tenebris*] Hic versus legitur ille quidem in nonnullis vetustis libris; sed in aliis lacuna est: in quibusdam etiam legitur: *Præsidio noctis sentio adesse Deam*: at in aliis: *Ille deus certæ dat mihi signa viæ*: ut si quis, commotus illa tanta varietate, de mendo aspicetur, me quidem socium sit habiturum.

50 *Provocat orbe nives*] Ita est in veteribus; non, ut in aliis, *convocat*.

54 *Ter came*] Ternario numero in rebus divinis uti solitos veteres, etiam ex Aristotele didicimus: cujus illa sunt libro primo de Cælo: *Μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἑν, γραμμὴ δ' ἐπὶ τὸ δύο, ἐπίπεδον, τὸ δ' ἐπὶ τρία, σῶμα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλο μέγεθος, διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι, καὶ τὸ τῶν πάντα. Καθ' ἃπερ γὰρ φαίνονται οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τριῶν ἔρριται τελευτῇ*

γὰρ, καὶ μέσον, καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τοῦ πάντος· ταῦτ' αὖ τὸν τῆς τριάδος. Διὸ παρὰ τῆς φύσεως ἐληφότες ὅσπερ νόμους ἐκείνους, καὶ πρὸς τὰς ἀγιστείας χρέμεθα τῶν θεῶν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ.

67 *Ille licet*] Per me licet, ille triumphans in urbem invehatur; dum modo ego ruri ociosus te frui possim.

72 *Et in solito*] Alii, *et in solo*: placet.

74 *Et in culta*] Alii, *et in nuda*, ut ait sensus: Etiam in nuda humo mollis mihi fuerit somnus, si, te amplexus, dormiam.

85 *Non ego tellurem*] In veteribus libris distichon, quod hic sequitur, antecedit.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Ad avertendam Nemesim: idem etiam ad fascinationes avertendas valere arbitrabantur. Theocritus: Ὡς μὴ βασκανῶ δὲ, τρίς εἰς ἐμὸν ἔπτυσσα κόλπον. Callimachus: Δαίμων, τί κόλποισι ἐπιπτύουσι γυναῖκες; Et quidam in Epigrammatis: Ἐς βαθὺν τρίς κόλπον ἀπέπτυσσε.

ELEGIA III.

1 *Ibitis Aegeas*] Ad M. Valerium Messallam Corvinum scribit, qui cum Augusto Consul fuerat, qui postea de Gallis triumphavit. Videntur autem haec scripta, cum Messalla ex consulatione in Macedoniam proficisceretur.

4 *Abstineas avidas*] Varia hujus versus scriptura est: in aliis, *mors precor atra*: in aliis, *mors violenta*: neque multum interest, quæ recipiatur.

12 *Rettulit e trivis*] Lego, *Rettulit et trinis*; et ad sortes refero: veteres tamen libri cum vulgatis consentiunt.

13 *Tamen est deterrita nunquam*] Utrum dicit, eam deterreri, id est, revocari non potuisse, quin fletet; an, ut desperatam, quæ spem abjecit, dicimus, ita deterritam, quæ terrorem deposuerit, hoc loco intelligimus? quod si est, singulare, opinor, hoc sensu fuerit verbum.

24 *Ille tua toties sistra*] Ita est in libris veteribus, non, ut in pervulgatis, *ara*. Ovidius quoque hanc scripturam confirmat, qui, ad hunc locum respiciens, ita cecinit, in Carmine, quo hujus Poëtæ mortem deflevit: 'Quid nos sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt Sistra? quid in vacuo secubuisse thoro?'

34 *Menstrua tura*] Alii, *mascula*: sed nihil necesse est, contempta veterum librorum auctoritate, quicquam movere.

54 *Fac lapis*] Versum hunc in antiquis quibusdam libris ita scriptum reperio: *Fac lapis inscriptus stet super ossa mea*.

71 *Tum niger in turba*] Idem libri, *in porta*.

73 *Tentare*] Ita plane dictum, ut a Græcis τειρᾶν. Lucianus in Dialogo, quo de hoc ipso Ixione agitur: Μῶν οὖν ἐτεῖρα τινὴ; et alibi: Συγγνωστὸς γὰρ εἰ καλὸν σε οὕτως δοῖται ἐτεῖρα. Ixionis autem fabula petenda est e secundo Ἑλλά Πυθiorum Pindari: neque enim tantum appetiisse Junonem, sed et primus, de quo quidem extet in Græcorum historiis, eadem perpetrasse memoratur, occiso per summam perfidiam socero suo. Virgilius eum capiti imminens, et jamjam lapsuro similis saxi metu cruciari ait; suo quodam jure, quod ab aliis de Tantalo dicitur, ad hunc, et ad Lapithas, et ad Pirithoon transferens.

75 *Porrectusque novem*] Virgilius Æn. vi. Homerus Od. A. Ejus autem jecur Virgilius ab uno, Homerus a duobus vulturibus carpi ait: at Demetrius in Pindarum, a serpentibus.

77 *Tantalus est illic, et circum, stagna*] Et circum Tantalum, stagna sunt. Tantalum Plato, quasi τανδάρων, dictum ait. Porro et de peccato ejus et de supplicio admodum discrepantia prodita sunt literis. Ego de utroque, quæ in memoriam venient, huc conferam. Sunt, qui dicant, eam a Jove patre admissum ad epulas

Deorum, quæ ibi arcana audierat, cum hominibus communicasse; ideoque detrusum ad inferos, et damnatum hac pœna, ut in aëre pendens, æterno metu imminentis capiti lapidis torqueretur. Euripides: 'Ὁ γὰρ μακάριος, κοῦκ ἀνειδέξῃ τύχας, Διὸς πεφικῆς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος, Κορυφῆς ὑπερέλλοντα δειμαίνων πέτρων, Ἄερι ποτᾶται, καὶ τίρει ταύτην δίεσθ, Ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς, ἔνθροπος ὄν, Κοῦτῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον, Ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, ἀσχιόστην νόσον. De hoc saxo Cicero de finibus: 'Mors, quæ, quasi saxum Tantalo, semper impendet.' Et Lucretius: 'Nec miser impendens magnum timet aëre saxum Tantalus, ut fama est, cassa formidine torpens.' Et Plato: 'Ἡ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου Τωταλεία. Pindarus quoque in Olympiis hoc ipsum Tantalum supplicium agnoscit: sed hanc causam fuisse ait, quod ipse ambrosiam et nectar furatus, compotoribus suis communicaverit. Aiunt et Alcæum, et Alcmanen, et Archilochum huius lapidis mentionem fecisse: qui allegorice interpretantur, alii metum mortis, ut Cicero; alii metum deorum, ut Lucretius, significari putant; alii Tantalum physiologum diligentem fuisse dicunt, qui solis præcipue naturam accuratissime contempleretur; ideoque dictum solem capiti ipsius impendere: nam solem quidem ipsum multi ex veteribus, Anaxagoram secuti, lapidem glebamve ignitam esse credebant. Hanc postremam sententiam Euripides ipse aperte confirmat in choro quodam ex eadem fabula, ubi solem πέτρων et βάλλον nominat. Tradita et hæc de Tantalo fabula: Fuisse canem quendam aureum, eundemque animatum, (ut minus mirum sit, quod de Talo in Catullum diximus,) templo Jovis in Creta custodem additum fuisse; quem cum surripisset Pandarens Milesius, asservandum dedisse Tantalo: missum deinde a Jove Mercurium, qui canem re-

posceret: sed negasse Tantalum, enim penes se esse: ob id igitur detrusum ad inferos, ipsiusque capiti impositum Sipylum montem: eumque esse lapidem illum, de quo supra diximus. Neque desunt, qui, quod Pelopem filium mactaverit, Diisque epulandum apposnerit, ad inferos detrusum esse dicant: sed de supplicii genere, plurimos astipulatores invenit Homeri narratio, quam hic quoque Tibullus insequitur; quæ, quia etiam vulgo notissima est, nihil esse, cur a me pluribus verbis explicetur, puto.

79 *Et Danaï proles*] De Danaïdibus cetera pervulgata sunt: illud visum est non indignum, quod annotaretur; cum unam modo ex eis Hypermnestram fratri ac viro suo Lynceo pepercisse traditum sit, esse tamen qui hanc ipsius laudem cum Bebyce sorore communem faciant, et eam quoque Hippolyto pepercisse dicant; hoc reperi apud Eustathium, Dionysii interpretem.

89 *Tunc veniam subito*] Contra consuetudinem Romanorum, qui, peregre cum redirent, adventus sui nuncios præmittere ad uxores solebant: auctor Plutarchus. Sed hic ideo subito venire vult, quod repentino adventu suo majus gaudium puellæ objectum iri videt.

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrosa*] Miratur, qui fiat, ut obscœnum Deum formosi pueri diligant, ad eumque nltro accedant, qui neque forma, neque corporis cultu ipsos ad se allicere posse videatur. Est et in Virgilianis lusibus carmen, quo Deus ipse idem admirans inducitur: et, longa oratione, multis aliis causis remotis, ad postremum concludit, eos, quo supplicio proposito absterreri debuerant, ejus ipsius desiderio captos venire. Extremi versus hi sunt: 'Nimirum apertam couvolatis ad pœnam, Et vos id ipsum, quod minamur, invitat.'

7 *Sic ego: tum Bacchi*] In quibusdam veteribus: *Sic ego: sic Bacchi*: ab iis autem abest pentameter, qui sequitur: neque ego sane, eum Tibulli esse, præstare ansim.

Bacchi proles] Bacchi igitur filius est præclarus iste et virginalis Deus. Atque ita esse, confirmat etiam versus Antipatri Sidonii: ταῦθ' ὁ Πρήπιος Ἵμμων ἐνομήτης παῖς ἐνέτω Βρομίον. Orpheus Bacchum, Solem, et Priapum eundem facere videtur. Theocriti Scholiastes ait, Priapum esse Naidis, aut Chiones nymphæ, et Bacchi filium: at alios eum cum Baccho eundem facere. Diodorus Siculus et Pausanias Baccho et Venere genitum esse tradunt. Apud Lucianum reperio, eum esse Veneris filium: sed, si etiam Bacchi, næ ille patrem suum handquaquam paterne accepit, quem, Lampsaci hospitio exceptum, noctu hasta illa sua confodere voluerit: at constat eum Luciano non esse Dionysi filium.

8 *Armatus curva*] Hic versus, ut dixi, abest a quibusdam libris: atque in eisdem scriptum est ad marginem *Fragm.* Ego autem facile mihi persuaserim, non unum modo, sed et plures versus hoc loco desiderari; etenim quæ respondet Priapus, non pertinet ad id, quod ex ipso quæsierat Tibullus: vehementer itaque suspicor, versus aliquot, quibus paulo liberius quippiam, et paulo magis ex hujus Dei consuetudine dictum esset, hoc loco esse omissos.

9 *Ofuge*] Homines, qui militarem Venerem colunt, quique natura sunt a sædo puerorum amore ἐδύλωτοι, in omnibus, quorum ætas πρὸς ἀπόλαυσιν idonea est, facile causam aliquam reperint, cur ipsos ament: eodemque modo φιλόγυννοι cuiusque prope modum generis mulieres persequuntur: neque ulla est paulo adolescentior, quæ non ipsis ἀλμυρόν τι καὶ κινητικὸν habere videatur. Itaque Socrates, quem tamen abfuisse a nefan-

do amore volunt, neque ego dissentio, ingenue confitetur, omnes pueros, qui certæ cujusdam ætatis sint, sibi formosos videri. Verba ejus sunt in Chæride: Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὃ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητὸν. ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλοὺς· σχοῶδον γὰρ τί μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται. Libro autem de Rep. v. idem etiam fusius explicat his verbis: Ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῶ οὐ πρότερον ἀμνημονεῖν, ὅτι πάντες οἱ ἐν ἡρᾷ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἀργέτην δάκνουσι τε καὶ κινεῖσι, δοκοῦντες ἕξοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι· ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλοὺς; ὁ μὲν, ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεῖς, ἐπινοήσεται ὅψ' ὁμῶν τοῦ δὲ τὸ γυναικὸν βασιλικὸν φατε εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρήματα ἔχειν μέλλας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι· μελαγχλόρους δὲ καὶ τοῖσιν οἱ τοὺς ἑλλου ποιήμα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκορίζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἔσθ' ἐπὶ ἡρᾷ ᾗ; καὶ ἐπὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίσσασθαι τε, καὶ πάσας φωνὰς ἀφιέτε, ὥστε μηδὲνα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθρώπων ἐν ἡρᾷ. Ovidius quoque in Elegia quadam, eodem se modo erga mulieres affectum fatetur. Ejus elegiæ principium est, 'Non ego mendosus.'

13 *Hic, quia fortis ades*] Ovidius: 'Sive aliqua est oculos in me dejecta modestos, Uror; et insidiæ sunt pudor ille meæ. Sive procax aliqua est; capior, quia rustica non est: Spemque dat, in molli mobilis esse thoro.'

18 *Longa dies molli*] Multi hanc sententiam expresserunt poetæ: quorum primus fuisse videtur Chærilus: Πέτραν κοιλαίνει βῆσις ὕδατος ἐνδελεχέη. Lucretius: 'Nonne vides, etiam guttas in saxa cadentes Humoris longo in spatio pertundere saxa?' Ovidius: 'Gutta cavat lapidem.' Quem quidem cur tantopere abjiciat P. Victorius, ut etiam Chæriilo inferiorem faciat, miror; nam ille ipse, quem ex contentione tanto superiorem videri

vult, Lactetius eandem sententiam libro primo, non multo ornatus, extulit: 'Stillicidi casus lapidem cavat.' Neque disputo, uter melior Poëta sit: sed tamen indignum videtur, quenquam de Ovidio ita contemptim loqui. Propertius quoque hoc ipsum ita cecinit: 'Sed tamen obscura teritur rubigine mucro Ferreus: et parvo sæpe liquore ailex.'

27 *Transiet atas*] *Transiet*, pro 'transibit;' et contra analogiam, et contra consuetudinem.

28 *Quam cito non segnis*] Si particula, *non*, referatur ad nomen *segnis*, falsum erit, quod dicitur; dies enim neque stat, neque remeat: sin ad verba, falsum erit epitheton *segnis*: sin ad ntrumque, tamen, nisi locus aliter distinguatur, suberit vitium vel maximum; vox enim *cito*, cum 'standi' verbo cohærere nullo modo potest. Cito aut tarde moveri aliquid dicitur: cito quidem stare ant quiescere aliquid, qui dicat, is non philosophiæ modo, sed omnino communis sensus expers esse videatur. Distinguendum igitur est hoc modo: *At si tardus eris, errabis: transiet atas. Quam cito? non segnis stat remeatque dies*: ut significet ætatem citissime transire, diem autem segnem non esse, sed volatilem; neque stare unquam, sed perpetuo fluere; neque unquam redire, sed irrevocabilem atque irreparabilem esse.

44 *Venturam admittat*] Portendat: est autem verbum augurale. Planctus: 'Impetritum, inauguratum est; quovis admittunt aves.' Dicitur et, 'addicere.' Livius: 'Aves semel atque iterum non addixerant.'

ELEGIA V.

13 *Ipsæ procuravi*] Apto verbo usus est, et sumpto ex augurum disciplina. Sic apud Ciceronem, 'procurare monstra:' sed illud notandum, primam hujus verbi syllabam etiam brevem esse posse.

14 *Deveneranda*] 'Venerari' est precari, ut in Catilinarias docui: *deveneranda* igitur erit, 'deprecanda,' et, ut veteres in his rebus loquebantur, 'averruncanda.' Sed in plerisque libris veteribus, pro *salsa*, legitur *santa*.

16 *Veneri*] Quidam libri veteres, *Trivia*.

30 *Et juvat in tota*] Martialis: 'Usait amatorem Nemesis lasciva Tibulum, In tota juvat quem nihil esse domo.'

42 *Et pudet, et narrat*] Ex hoc versu, non video, quæ comoda sententia elici possit: quidam legunt: *Et domina narrat scire nefanda mea*; ut, *nefanda* accipiamus nefandas artes, quibus puellam ad eum devovendum ac desigendum, uti illa altera diceret.

43 *Non facit hoc verbis*] Sic alibi: 'Forma nihil magicis utitur auxiliis. Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse Oscula, sed femori conseruisse femur.'

53 *Escasque sepulcris*] Ita melius videtur, quam, ut in aliis, *herbasque*: ut sit simile illi Catulliano: 'Uxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis Vidistis ipso carpere e rogo cœnam.'

ELEGIA VI.

3 *Quid tibi sævitia*] Alii, *Quid tibi, sæpe puer*.

An gloria magna est] Simile illud Virgilii: 'Egregiam vero laudem.' Et quidam in Epigrammatis Græcis: *Τί πλέον εἰ θεὸς ἄνθρωπον καταφάσκει, ἢ τί τὸ σεμνὸν Δράκονας ἀν' ἐμῆς ἄδλον ἔχει κεφαλῆς*;

72 *Immerito proprias*] In aliis, *In proprias merito*: in aliis, *Immerito pronas*: ego locum corruptum esse existimo.

77 *At quæ fida fuit nulli*] Ita est, summo consensu, in veteribus libris, non, ut in pervulgatis, *Nam fida quæ fuit*. Constat autem, amissos aliquot versus, quibus exponeretur, castæ

mulieres, et uno viro contentæ, quas commoditates in senectute ex constantia illa sua et fidelitate perciperent.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinerē*] Natalem Messallæ, et ejusdem victorias celebrat.

9 *Non sine me*] Hoc distichon quidam non ineruditi homines ita legendum putant: *Non sine me est tibi partus honos per bella. Pyrene Testis, et Oceani littora Santonici.*

12 *Carnoti et Flavi*] Ita est in meo vetere libro: et in alio quodam *Carnoti*: neque tamen mihi dubium est, quin legi debeat, *Carnuti*: sunt enim Carnuti populi Aquitanicæ, quos alluit Liger. Strabo: *Τούτων δὲ ἐπιφανέστατον ἔστι τὸ τῶν Ἀρουέρων, καὶ τὸ τῶν Καρνούτων, δι' ὧν ἀμφὸν ἀνεχθὲς ὁ Λίγης εἰς τὸν Ἀκεανθὸν ἔξεισι.* Sed cur Tibullus mox ex Aquitania, tanta pernicitate, in Ciliciam, aliasque regiones tantopere ab Aquitania dissitas evolet, haud equidem facile dixerim.

16 *Taurus alat Cilicas*] Inepte in aliis libris, *Taurus arat Cilicas*: et inventi sunt tamen qui hanc scripturam reciperent, dicerentque hypallagen esse.

17 *Quid referam, ut volitet*] Syri columbas, quod in tutela Veneris essent, violare nefas putabant: iidemque piscibus (an omnino, an certo quodam piscium genere?) abstinebant: eosque in Deorum loco habebant: quod ab iis Venus, Typhonem fugiens, servata caset. Xenophon libro primo de expeditione Cyri: Μετὰ δὲ ταῦτα Κύρος ἐξελαύνει σταθμούς τέσσαρας, παρασάγγας εἰκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλλον ποταμὸν, ὅπου τὸ εὖρος πλάθρου, πλήρη δὲ ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶτων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶον, οὐδὲ τὰς περὶ στερὰς. Cicero: 'Piscem Syri venerantur.' Ovidius: 'Terribilem quondam fugiens Typhona Dione, Tunc cum pro cælo Juppiter arma tulit, Venit ad Euphraten, comitata Cupi-

dine parvo, Inque Palæstinæ marginē sedit aquæ. Populus et canæ riparum summa tenebant: Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi. Dum latet, insonnit vento nemo: illa timore Pallet, et hostiles credit adesse manns. Utque sinu tenuit natum, Succurrite nymphæ, Et Diis auxilium ferte duobus, ait. Nec mora; prosiluit: pisces subiere gemelli: Pro quo nunc dignum sidera numen habent. Inde nefas dncunt genus hoc imponere mensis, Ne violenti timidi piscibus ora Syri.' Diodorus Siculus alias causas affert. Quod enim Dea Derceto sese in stagnum quoddam Ascaloni urbi vicinum conjecerit, ibique in piscem conversa sit; id propterea Syros eis piscibus abstinere, eosque pro Diis colere. Columbibus autem eundem honorem tribuere, propter Semiramidem, quam in columbam esse conversam fabulantur: atque harum fabularum utranque leviter tangit Ovidius Met. iv. At Diodorus, non columbis modo, sed omnino avium generi omni parci, divinosque honores tribui ait a Syris: quod ab avibus eam, quam proxime nominavi, Reginam altam esse opinentur. Ægyptios quoque piscium eam in rebus illicitis ducere, auctor est Herodotus: et Juvenalis inter animalia, quæ ab eis colantur, piscem nominat. Lucianus in Jove Tragedo Assyrios columbæ sacrificare ait; et in venustissimo libello περὶ τῆς Συρίας θεοῦ inquit: Ἰχθύας χρῆμα ἰρὸν νομίζουσι, καὶ οὐκοῦτα ἰχθύων φαίνουσι. Καὶ ὄρνιθας τοὺς μὲν ἄλλους στείνοται, περὶ τερὴν δὲ μούνην οὐ στείνοται, ἀλλὰ σφίσι ἥδε ἰρή· τὰ δὲ γεγνημένα δοκεῖ αὐτοῖς ποιέεσθαι Δερκετοῦς καὶ Σεμυράμιος εἴνεκα· τὸ μὲν, ὅτι Δερκετὸς μορφὴν ἰχθύος ἔχει· τὸ δὲ, ὅτι Σεμυράμιος τέλεις ἐς περὶ τερὴν ἀπῆκετο.

26 *Arida nec pluvio*] Ὁμβρίῳ, ὀνίρῳ. Pausanias in Attica.

40 *Pectora tristitia*] Mallem *letitia*, si alicujus antiqui codicis accederet auctoritas.

45 *Sed varii flores*] Ostendit Osirim eundem esse et Bacchum.

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari*] Ita exercitatum ac tritum dicit esse se in rebus amatoriis, ut vel ex nuptibus facile intelligat, quasque anguretur, quis adolescens cujus puellæ amore ardeat: quare non esse, cur amorem suum abscondere nitatur Marathus; se enim facile perspicere, eum mirifico quodam Pholoës amore torqueri. Hunc Marathum amabat Tibullus; ut versus ille indicat: 'Eheu quam Marathus lento me torquet amore.' sed eo usus erat aspero ac difficili. Hac igitur Elegia, credo, ut velificetur sibi, ac puerum ipsum hoc genere obsequii molliat, hortatur Pholoen, ut ei parcat, neque tam pulchro puero amatorem ullum, quamvis divitem, anteponendum putet.

Non ego celari] Idem de se profiteri Propertius: 'Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ Dicere, quos juvenes quæque puella domet. Me dolor et lacrymæ merito facere peritum: Atque utinam posito dicar amore rudis.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] Ovidius: 'Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes; Nec nos aëris voce monemur avis.' Et paulo post: 'Usum opus movet hoc.'

9 *Quid tibi nunc molles*] Hæc videtur hinc versibus subesse sententia. Quid tibi prodest, o Marathe, tantum studium posuisse in forma excolenda, ut Pholoen tui amore incenderes? contra enim cecidit; neque illa tui, sed tu ipsius amore correptus es: itaque ipsa jam tibi, etiam si incompta atque inornata venerit, placet.

22 *Si non ara repulsa sonent*] Æris enim tinnitu credebant fieri, ut ne magicorum carminum sonus ad lunam perveniret: eamque hoc modo, laborantem adjuvari.

26 *Sed corpus tetigisse*] Potitus igitur Delph. et Var. Clus.

tur ea jam erat Marathus; sed ipsa post superba facta erat.

32 *Aspera barba*] Lib. vet. *hispida*.

35 *At Venus incens*] Non perfacile est videre, horum quatuor versuum sententia quo modo cum ceteris cohæreat: videtur autem hoc dicere: Si forte metuat sibi Pholoë ne a divite amatore illo sene deferatur, si se Maratho quoque facilem præbuerit; Venerem ipsam invenisse modos quibus ipsa clam cum puero delicias facere, et, ut Plantus loquitur, 'caput collimare possit.'

39 *Non lapis hanc*] Mulier illa, quæ neminem habet, quicum se noctu oblectet, quæque hieme longas illas noctes viduas exigit; etiam si lapillorum ac gemmarum vim maximam habeat, voluptatem tamen ex eis nullam capit.

ELEGIA IX.

1 *Quid mihi*] Ruptam sibi a puero fidem conqueritur: et ei, qui illum, muneribus captum, abduxerat, male precatur.

23 *Nec tibi celanti fas sit peccare*] Nec possis ita peccare, ut lateas; fas enim est *divarior*.

23 *Paranti Sit Deus*] Si clam peccare pares, præsto sit Deus ille, qui dolos occultos esse non patitur.

25 *Permisit leni*] Liber calamo exaratus, *permisit sæva*: ego legendum suspicor, *permisit sæpe*.

69 *Ista hæc persuadet*] Ista tua facies tam deformis ei persuadet, ut se comat, tantumque in cultu corporis studium ponat, ut tibi bella videatur? scilicet, ut sædo, ac podagrico seni placeat, ita se comit: aut igitur cum interrogatione legendum est, aut e contrario intelligendum.

ELEGIA X.

1 *Quis fuit*] Bellum detestatur: pacem autem commendat, et ejus comoda enumerat.

25 *At nobis arata*] Post hunc versum, videtur aliquid deesse.

Tibul.

2 F

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest*] Ambarvalis sacrificii descriptio est.

11 *Vos quoque*] Hi versus varie leguntur: alii legunt, *discedite ab aris*, *Quis tulit*: alii: *discedat ab aris*, *Cui tulit*: alii: *discedite ab aris Cui tulit*. Meus vetus liber hac in parte mutilus est: scripturarum autem quas protuli, ea, quæ primo loco posita est, mihi maxime probatur.

24 *Extruet arte casas*] Puerilis ludicri genus. Horatius: 'Ædificare casas, plotello adungere mures.' Idem alibi: 'ædificante casas qui sanior?'

27 *Fumosos Falernos*] Mire dictum, quasi vinum, non neutro, sed masculino genere diceremus.

29 *Madere*] Madidos, aut uvidos vocabant ebrios; contraque siccos, sobrios: sic et Græci *βεβρεγμένοι* ebrios dicunt.

58 *Dux pecoris hircus: auxerat hircus oves*] Quo modo, queso, hircus oves *auxerat*? capras potius credidissem. Scio a Græcis interdum *μῆλα* capras vocari; sed nihil ad rem. Quid igitur? nimirum unius literulæ mutatio hanc effecit absurditatem; neque enim, *auxerat*, legendum est, sed *duxerat*.

63 *Vos celebrem cantate Deum*] Locum hunc multis in libris depravatum, primus, ita legendum esse, ut nos edidimus, admonuit pater tuus, Torquate, vir omni virtute ornatissimus, Petrus Bembus, in eo libello, quem de Virgillii Culice scripsit.

88 *Matris lascivo*] In aliis *Martis*: inepte. Ipsam autem noctem matrem siderum vocat.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Natalem aut

suum, ant Cherinthis celebrat.

Dicamus bona verba] Summa enim diligentia cavebant, ne sibi eo die vel imprudentibus vocula excideret ulla, in qua mali ominis aliquid inesset. Versum autem hunc ita distinguendum putarim: *Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras*.

2 *Lingua fave*] Ἡ σίγα, ἡ εὐφρα φάρει.

12 *Jam reor hoc ipse*] Puto hoc votum tuum Deos edidicisse, qui tam sæpe illud ex te audierint: quoties enim sacra facis, nihil prope ab eis aliud petis. Hunc versum, visum est mihi, ut exponerem; propterea quod Cyllenium quendam Veronensem fæde in eo declarando lapsum videbam.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent*] Dolet abesse se a puella sua, quæ rusticatum ierat.

Cornute] In aliis libris *Cerinthe*.

3 *Ipsa Venus latus*] Libri veteres *latus*: quod placet. Significat enim, agros dominæ suæ præsentia hilarari.

11 *Pavit et Admeti*] Hac de re ita Apollinem ipsum alio loco commemorantem facit: 'Me quondam Admeti niveas pavisse juvenas, Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos: Sed pellucenti cantus meditabar avena, Ille ego, Latonæ filius atque Jovis.' Sequitur autem Tibullus Rhiani, veteris poetæ Græci, et Callimachi *μυθολογίας*, qui Apollinem sponte Admeto serviisse tradunt, ipsius amore captum: nam alii aiunt, eum damnatum a Jove hac pœna ob interfectos Cyclopos: ut Euripides, apud quem Apollo ipse ita loquitur: ὦ δέμαρ' Ἀδμήτῃ, ἐν αἷς ἔλλην ἐγὼ Θῆσσαν τράπεζαν αἰνέσαι, θεός

περὶν. Ζεὺς γὰρ, κατακτὰς παῖδα τὸν
ἐμὸν, ἄστις, Ἀσκληπιὸν, στέφουσιν ἐμ-
βαλὼν φλόγα. Οὐ δὲ χελεύεις, τέκτονας
θεοῦ πυρὸς Κτεῖνω Κύκλωπας· καὶ με
θητεύει πατὴρ Θνητῶ παρ' ἀνδρὶ τῶνδ'
ἔκποι' ἠγάγασεν. Ἐλθὼν δὲ γαῖαν τήνδ'
ἐβουόρβουν ξένῳ. Est autem hic ille
Admetus Pheretis filius, cui cum fa-
tales anni expleti essent, Apollo a
Parcis obtinuisse dicitur, ut ipsius
morti mora aliqua produceretur, si
quis reperiretur, qui pro eo mori
vellet. Tunc igitur neque Pheres,
grandis natu pater, neque jam exacta
ætate mater Clymene, neque deni-
que quisquam amicorum repertus est,
qui non suam, quam alienam, vitam
servare mallet. Sola uxor Alcestis ea
in virum fuit caritate ac fide, ut se
sponte pro eo ad mortem obtulerit:
sed et eam ipsam postea Hercules
liberavit. Ex eo cæptum est vulgo
cani Athenis σκόλιον quoddam, cujus
alii Alcæum, alii Sappho, alii praxil-
lam Sicyoniam auctorem esse dice-
bant. Cujus principium hoc fuit:
'Ἀδμήτου λόγον δ' ταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγα-
θοὺς φίλει, τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς
ὅτι δειλῶν ὀλγὰ χάρις. Hæc autem
uxor ei Apollinis beneficio venerat:
cum enim Pelias pater nuptias illius
proposuisset ei, qui leonem et caprum
ad eundem currum jungeret; id ei
Apollo ipse confecit.

Taurus] Callimachus, non tauros,
sed equas jugales: Φοῖβον καὶ Νόμον
καλησκόμεν, ἐξ ἑτὶ κείνου Ἐξ ὅτ' ἐπ'
'Ἀμφρόσῳ ζευγῆτιδας ἔτρεφεν Ἰππους,
'Ἰσοθέου δ' ἔρωσι κεκαυμένους Ἀδμήτῳιο.

15 *Ipsa deus*] Post hunc versum
desideratur pentameter; nam illi,
qui in variis libris leguntur, *In nemo-
ra, et pastas inde referre domum*; aut,
Creditur ad mulctram constituisse prius;
aut, *Et potum pastas ducere fluminibus*:
adulterini sunt. Hic postremus, qui
trium minime ineptus est, in vetere
quodam libro scriptus est ad margi-
nem, cum hac additione, 'Versus
Aurispæ.'

* *Lacteus et mistus*] Non dubito, quin
legendum sit *mistus*; ut ad coagula
ipsa referatur.

29 *Delphica Pytho*] Pytho aut Py-
thon, (utroque enim modo dicitur,) *urbs Phocidia, Apollini sacra, quæ
alio nomine Delphis vocatur, et, qui
vicinum agrum incolunt, Delphi: ac
Pytho quidem, aut, quod ibi disce-
rentur futura; aut, quod ibi serpens
Python contabuerit. Delphi autem a
Delphyne: id enim nomen serpenti
illi fuit; quem sagittis Apollo inter-
fecit. Dionysius: Τῷ πάρα Πυθῶνος
θύβεν πέδον, ἤχι δράκοντος Δελφῶν τρι-
πύλοισι θεοῦ παρακέλαιται ὁλοός.*

33 *Fabula nunc ille est*] Olim non
homines modo, sed ipsi quoque Dii
aperte Veneri serviebant; neque cui-
quam amare pudor erat; nunc qui
amorem colit, vulgi fabula est: at
quem puellæ suæ amor ad ossa teti-
git, mavult amare et a vulgo con-
temni, quam sine amore Deus esse.
Hæc quoque præteritissem silentio,
nisi vidissem alios quosdam longis-
sime ab horum versuum sententia,
quæ tamen satis aperta est, aber-
rasse.

Fabula] In omnium ore ac sermo-
nibus versatur. Horatius: 'Heu
me: per urbem, (nam pudet tanti
mali) Fabula quanta fui.'

41 *Geminare pericula*] Nam ipsa
per se navigatio periculosa est; at
geminatur periculum, ubi bellum ge-
ritur mari.

55 *Quas femina Coa*] Plinius libro
quarto, de Cea insula loquens: 'Ex
hac,' inquit, 'profectam delicatorem
feminis vestem, auctor est Varro.'
Idem libro xi. 'Telas (de bombyci-
bus loquitur) araneorum modo tex-
unt, ad vestem luxumque feminarum,
quæ bombycina appellantur: prima
eas redordiri, rursusque texere inve-
nit in Ceo mulier Pamphila, Latoi
filia, non fraudanda gloria excogitata
rationis, ut denudet feminas vestis.'
Ex his Plinii locis judicavit Hermo-

laus Barbarus, ubicunque apud poëtas Coarum vestium mentio est, 'Ceas,' non 'Coas,' legi oportere: ego nihil temere asseveraverim; nam et Hermolai auctoritas magna est, et argumenta, quibus utitur, firma: neque tamen librorum veterum, quæ contra stat, contemnenda consensio; presertim cum, bombycas etiam in Co insula nasci, idem Plinius tradat. Adde, quod Aristotelis verba sunt e quinto περὶ Ζώων 'Ιστορίας' 'Ἐκ δὲ τοῦτου ζῴου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλίσκονται τῶν γυναικῶν τῖνες ἀνακηρύζομεναι, κέπειτα ὁφαίνονται· πρώτη δὲ λέγεται ὁφᾶναι ἐν Κῷ Παμφίλῃ Λατιῶου θυγάτηρ' sed Hermolaus apud Aristotelem quoque ἐν Κέῳ, non ἐν Κῷ, legendum esse censebat.

61 *Nota loquor*] Aliquem notat, qui, cum aliquando servus fuisset, postea divitiis fretus, ad regiam potentiam pervenerat.

63 *Nemesim qui abducis*] Ita emendavi e meo vetere libro; cum inepte antea legeretur, *Nemesim quæ ducis*.

ELEGIA IV.

24 *Sed Venus ante alias*] Liber vetus ante alios: placet.

33 *Sed precium si grande feras*] Idem prope cecinit Antipater Thessalonicensis in quodam Epigrammate, his versibus: 'Ἦν μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρης, φίλος, ὅτε θυρωρὸς ἔν ποσιν, ὅτε κύνων ἐν προθύροις δίδεται: Nam precium si grande feras, nec janitor ulius, Nec vinctus rigidus stat canis ante fores.

ELEGIA V.

1 *Phæbe fave*] Messallinum celebrat, cooptatum in collegium Quindecim Virorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Tua templa] Sibyllinos enim libros, duobus auratis forulis condiderat Augustus sub Palatini Apollinis basi: auctor Suetonius.

6 *Ad tua sacra*] Liber calamo exa-

ratns, ad tua templa.

17 *Chartas Vatis*] Sibyllæ libros.

21 *Hæc fore credebat*] Sibylla, utpote futuri conscia, jam tum credebat Romam fore, cum adhuc fumaret Troja.

Cum mastus] Æneas.

23 *Fundaverat*] Alii, *formaverat*: alii *firmaverat*.

25 *Sed tunc pascebant*] Confer cum hoc loco, quæ scribit Propertius principio libri quarti.

39 *Impiger Ænea*] Hæ sunt sortes, quas Æneæ Sibyllam dedisse dicit.

63 *Lauros Vescar*] Laurum enim comedebant vaticinaturi; quod jampridem annotaverat Ludovicus Cælibus.

67 *Quicquid Amalthea*] Pendet e superioribus, usque ab illis versibus: 'Phœbe sacras Messallinum sine tangere chartas Vatis: et ipse, precor, quid canat illa doce.' Nunc addit, non tantum doce eum, quid canat Sibylla Cumana; verum etiam, quicquid Amalthea, Marpesia, ceteræque dixerunt. Ac quemadmodum exposuerat, quid Cumana cecinisset; sic hoc loco exponit, quid ceteræ dixerint: aitque eas complexas esse versibus suis prodigia, quibus bellorum civilium tumultus, ceteræque calamitates portenderentur. Sciendum autem est, libros illos Sibyllinos, qui Romæ asservabantur, non unius Sibyllæ opus, sed e plarium Sibyllarum carminibus concinnatum quiddam fuisse.

Amalthea] Amaltheam et Comanam eandem ex Varrone facit Lactantius: et eam ipsam ait Demophilen, aut Herophilen vocari, ut appareat, Tibullum alios auctores secutum. Marpesia autem Solonis et Cyri temporibus fuit.

69 *Quasque Albana*] Albanam videtur dicere, quam alii Albaneam, genere Tiburtem.

70 *Perlueritque*] Putarim legendum *perlueritque*.

ELEGIA VI.

4 *Ad latus ille volet*] Ante legebatur, *ad latus ire volet*. Ego, verum enim fatebor, conjectura tantum fretus, nam veteres libri hac quidem in parte cum vulgatis consentiebant, scribendum curavi, *ad latus ille volet*. Neque mihi ullo modo dubitandum videtur, quin ita legendum sit.

10 *Et mihi grata tuba est*] Alii, *et mihi facta tuba est*. Ego, in veterum

librorum discrepantia, eam scripturam secutus sum, quæ mihi probabilior visa est.

16 *Scilicet extinctas*] Legendum puto, *Si licet*.

45 *Lena velat miserum Phryne*] Sic antea legebatur. Sed ego, quanquam vetustis libris repugnantibus, statim legendum *Phryne*: eodem modo corruptum est nomen hoc alicubi apud Propertium; ut suo loco dicetur.

LIBER III.

ELEGIA I.

1 *Martis Romam*] Dialogus est ipsius Poëtæ cum Mnis sane quam elegans. Cum Calendis Martiis, qui dies hodiernus est, ad mulieres munera mitti soleant, dicite, quo modo potissimum Næram meam debeam munerari. Tum illæ: Mittito ei veruum tuorum libellum, omni diligentia exornatum atque expolitum. At poëta: Immo vero vos ipsæ ite, ac librum ad eam perferte, meque apud ipsam in quam maxima gratia ponite.

8 *Versibus illa tuis*] Ita legendum est, non, ut antea, *meis*. Musæ enim ipsæ loquuntur.

19 *Si nostri mutua cura est*] *Si*, pro, 'an,' more Græco.

23 *Vir quondam, nunc frater*] Id quo modo acciderit, conjectura satis assequi non queo; ut, qui antea vir fuerat, nunc sit frater; idemque speret, quæ nunc soror est, aliquando conjugem fore; nisi forte id est, quod unum mihi venit in mentem: Tibullum, ipsum enim esse arbitror, qui se ficto nomine Lygdamum vocat, et hanc Næram, quæcunque tandem est, nam hoc quoque nomen commenticium est; eos igitur fratrum aut sororum filios fuisse. Notum est autem, et eos, qui fratribus sororibusve

editi sint, fratres vocari; et inter eos olim et legitimas et usitatas fuisse nuptias. Hanc igitur sororem suam videtur Tibullus aliquandiu in matrimonio habuisse; deinde casu aliquo intervenisse discessio. Sperabat autem Tibullus, nuptias denuo conglutinatum iri, idque toto pectore cupiebat. Hoc probabilius afferre nunc quidem nihil possum.

ELEGIA II.

1 *Qui primus*] Tantum dolorem esse dicit, quem capit e suo et Nærae dissidio, ut mortem sibi ex eo imminere præsentiat.

8 *Tot mala perpessa*] Versus hic in quibusdam veteribus libris ita legitur: *Tot mala perpessa tot superasse meæ*: in aliis, *Tot mala perpessa tædia nata meæ*. Ego hoc posterius verum puto: et ita expono. Non est mihi pudor vera loqui, ac fateri, natum esse in animo meo vivendi tædium, ex quo tot perpessus sum mala.

29 *Dolor huic et cura*] Nihil horum verborum sententia, ut mihi quidem videtur, apertius: sed tamen sunt, qui etiam media in luce offendant, locumque hunc, non intelligendo, corrumpant. Hoc igitur dicit:

Dolor et cura, quam concepit ex Neæra conjuge erepta, fuit ei causa perire, id est, causa pereundi.

ELEGIA III.

1 *Quid prodest*] Negat sibi quicquam distracto a Neæra esse jucundum: sequē mori cupere, ni spes sit, fore ut illa redeat.

Quid prodest] Quid prodest, tam sæpe petisse a Diis, ut tecum vitam exigere liceret, si id nunc non datur?

21 *Non opibus*] Præclara sententia, cui similis est illa Varronis; 'Non fit thesauris: non auro pectus solutum.' Sed in verbo, *levantur*, est homonymia; alio enim modo levāri mentes, dicimus, et alio curas.

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Detestatur somnium, quo visus sibi erat audire ex Apolline, Neæram alterius viri amore captam esse: ipsiusque Dei verbis eam admonet, ne quod ejusmodi consilium capiat.

4 *Desinite in votis*] Suspicio legendum, *Desinite in vanis*.

5 *Divi vera monent*] In oraculis et in extispiciis veritas inest, non in somniis.

Ventura nuncia sortis] Non vera nuncia, ut inepti exponunt; sed exta, nuncia venturae sortis, vera monent.

6 *Tu scis*] Notum est, quantopere ea gens omni divinarum rerum intelligentia credita sit excellere.

9 *At natum in curas*] Ita est in meo vetere libro; et melius videtur, quam quod in aliis legitur, *Et vanum metuens*.

17 *Jam nox ætherium*] Describit tempus illud, quo vera somnia videri solent: ut e Theocrito et Horatio alibi docuimus.

20 *Solicitas deficit ante domos*] Qua hora ego nondum somnum videram,

ea hora in domibus sollicitis, id est, quas incolunt navi et industrii homines, nemo amplius dormit.

28 *Myrrha*] Ita legendum est, non ut in aliis, *myrica*. Horatius: 'Myrrhenm nodo cohibente crinem.'

59 *Diversasque suas*] Lego, *Diversasque suis*.

80 *Hoc alium*] Ita emendavi e meo vetere libro, cum in aliis legeretur, *ac alium*. Est autem simile loquendi genus illi Horatiano: 'alium sapiente bonoque:' et illi: 'Qui species alias veris.' Ita enim legendum esse docuit nuper homo eruditissimus Dionysius Lambinus.

ELEGIA V.

8 *Laudanda dea*] Videtur exprimere voluisse epitheton *ἐραυή*, quod Græci tribuunt Persephonæ. Hesiodus: 'Ἰφθίμου τ' Ἀΐδου, καὶ ἐραυῆς Περσεφονέης. Homerus: *Κυκλήσκου* Ἀΐδην καὶ ἐραυῆν Περσεφόνειαν. Græci tamen Grammatici aliter id nomen interpretantur.

18 *Cum cecidit fato*] Eodem illo anno cum se natum significaret Ovidius, hoc eodem versu usus est; ita enim scribit: 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato consul uterque pari.'

21 *Parcite, pallentes undas*] Sic supra: 'pallida Ditis aqua.' In aliis, *umbras*. Et sic Virgilius: 'Pallentes umbras Erebi.'

29 *At vobis*] Inepte in aliis legebatur: *Atque mihi*. Ego mei veteris libri scripturam repræsentandam curavi.

ELEGIA VI.

25 *Illaque, si qua est*] Libri veteres, *illaque sic qua*. Ego legendum puto *illaque sicca*.

62 *Tu puer et liquidum*] Malim, *Tu puer huc liquidum*.

ACHILLIS STATII IN TIBULLUM COMMENTARIUS.

LIBER I.

ALBIO TIBULLO quod prænomen fuerit, non constat, cum Romanum equitem tria habuisse nomina necesse sit. Fulgentius Placiades, in expositione antiquorum sermonum, Flacci Tibulli cujusdam meminit, comædiarum scriptoris. Quos autem sequi atque imitari Tibullus inprimis studuerit, declarat Diomedes Grammaticus, apud quem sic est: 'Elegias præcipui scripserunt apud Romanos Propertius, Tibullus, Gallus, imitati Græcos, Callimachum et Euphorionem.' Atque alibi idem: 'Tibullus, Gallus, Bibaculus, imitati Callimachum et Euphorionem.' Quis enim Tibullus fuerit, et ex ejus, quam alii scripserunt, vita potest intelligi; et quam sit idem hoc ipso in genere scriptor excellens, mollissimi ejus versus ostendunt, et gravissimorum auctorum testimonia declarant. Certe quidem Martialis Elegiæ scriptorem significare cum vellet, periphrasi est usus, Tibullo ipsi perhonorifica: est enim apud illum in lib. iv. 'Cum sis improbius Massiliane, Quam qui compositos metro Tibulli In Stellæ recitat domo libellos.' Eum enim honorem Tibullo detulit, qui Græcis Poëtis tribui solet, cum eorum nomine, quo maxime sint usi ipsi, genus carminum appellatum, fuisse legimus. Est illud autem mea quidem sententia animadversione non indignum, singulos Poëtæ hujus libros singulis

diversisque amicarum ejus, aut alterius alicujus, nominibus esse distinctos. In primo enim libro frequens atque unum omnino nomen, Delia. In secundo, Nemeis. In tertio, Næra. Quartus denique liber Cherinti ac Sulpiciæ amores fere continet. At Ovidius in Elegia de Tibulli morte, Delia Nemesisque tantum meminit: quo major esse in amore Propertii laus videtur, qui una Cynthia contentus vixit; quasi enim Tibulli multos non probans amores dixit: 'Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.' Et Ovidius: 'Vel tua, cujus opes Cynthia sola fuit.'

ELEGIA I.

2 *Et teneat culti jugera magna soli]*
In veteribus libris pro *magna*, *multa*, legebatur: quæ lectio eo esse probabilior videtur, quod eo modo multi omnino, iique optimi scriptores locuti sunt. Idem enim in lib. ii. Eleg. 3. 'Ut multo innumeram jugere pascat ovem:' aut, ut paullo etiam melius est in veteri libro: 'Ut multa innumera jugera pascat ove.' Et lib. iii. 'Aut ut multa mei renovarent jugera tauri.' Ovid. in iv. de Ponto: 'Et teneat glacies jugera multa freti.' Cicero similiter in Ver. lib. v. 'Nec id solum actum est, ut hi minus multis jugis arent.' Et 'paucæ' jugera, non 'parva,' dici fere solent ab Horat. iii.

Ode 16. 'Silvaeque iugerum Paucorum.' A Vergilio Georg. iv. 'cui pauca relictis Jugera ruris erant.' Ab Ovidio: 'Mœnia, quæ campi jugera multa tenent.' Atque Fast. iii. 'Jugeraque inculti pauca tenere soli.' A Martiali in i. 'Hoc nemus æterno cinerum sacravit honore Frenius, et culti jugera pauca soli.' Græci sic copiosum hominem significant. Basil. de Capienda e Paganorum Scriptis Utilitate: 'Ἡμῶν δὲ ἕρα εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ μύσου προσείη τέλαιντα καὶ πλήθρα γῆς τόσα καὶ τόσα.

3 *Quem labor adsiduus vicino terreat hoste*] Hujus, inquit, sunt amplæ possessiones, qui militiam tolerat; post victoriam enim militibus agri hostiles dividi solebant, ut et veteranis in coloniam deductis quantum ad alendum esset satis agri dabatur. Terrieri autem vicino hoste, sub ipsamque conflictam etiam fortissimi viri solent. Auctor in Problematis Aristotelis.

4 *Martia cui somnos classica pulas fugent*] In eandem sententiam Horat. in Epod. ii. 'Nec excitatur classico miles truci.' Ea vero nocturna etiam fuisse signa, Silli Italici verba in lib. ix. demonstrant illa: 'Nocturnaue classica velle.' Sed apud Stobæum cum multa similia Bacchilidis et hinc apta loco atque sententiæ, tum illud maxime: χαλκίον Δ' οἰκίετι σάλπιγγων κτύπος οὐδὲ συλάται μολύβρεον ὕπνος 'Ἀπὸ τῶν βλεφάρων ἄνθρωπος, ὅς θάλλει κέαρ.

5 *Me tua paupertas*] Et tamen divitem illum fuisse videtur Horatius significare, cum dicit: 'Di tibi divitias dederant.' Nisi alium potius Albinum illum volumus intelligere, de quo alibi etiam dixerit: 'Stupet Albinus ære.'

6 *Dum meus adsiduo luceat igne focus*] Hinc scilicet duxit, quod de Tibullo dixit Statius in Silvar. lib. i. 'Divesque foco lucente Tibullus.' Alibi aliud, ut qui aquam inprimis lau-

dat, Tibullus ignem maximi facit, idque præcipuum esse domus ornamentum sæpe significat. Homerus: Πῦρ γὰρ νῦν μοι πρότιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. Atque alibi: Αἰδομένου δὲ πυρὸς γεραρότερος οἶκος ἵεσθαι. Martialis lib. x. 'Focum perennem' dicit, τὸ ἀέναον πῦρ, exprimens; quod Adsidium dicit Tibullus. Erat autem in veteribus libris pro, *adsiduo*, *exiguo*: quod ei, quam tantopere amplectebatur, tenuitati convenit. Virg. 'ignem exiguum' dixit in Georg. 'Et quamvis igni exiguo properata maderent.' Sed si Adsidium malumus ἀέναον intelligamus. Sin illud malumus, luculentum caminum, quo utendum Trebatius in hibernis Cicero censebat.

7 *Ipsæ seram teneras maturo tempore vites*] Tempestive. Eodem fere modo Propertius in iii. ad Bacchum: 'Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles.'

8 *Grandia poma manu*] Exquiri enim solent poma ad serendum, vel odore vel magnitudine præstantia.

10 *Et pleno pinguis musta lacu*] De lacu vini post lib. ix. in illud: 'Tu quoque devotos Bacche relinque lacus.'

11 *Nec veneror*] Veneramur, cum etiam aliquid a Deo precamur: quo sane modo dictum mi videtur illud a Vergilio Georg. i. 'Imprimis venerare Deos.' Et a Julio Capitolino in Marci Antonini Philosophi Vita: 'Qui cum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset.' Multa omnino sunt apud Ciceronem ejus rei testimonia.

Sen stipes habet] Conjuncti stipiti Pompeium comparans Lucanus scripsit lib. i. 'Qualis frugifero quercus sublimis in agro Exuvias veteres populi, sacrataque gestans Dona ducum; nec jam validis radicibus hærens, Pondere fixa suo est; undosque per aëra ramos Effundens trunco, non frondibus efficit umbram. Sed quam-

vis primo nutet casura sub Euro, Tot circum silvæ firmo se robore tollant, Sola tamen colitur.' Et eodem genere est illud Quintiliani lib. x. 'Ennium sicut sacros vetustate lucos adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem.'

12 *Seu vetus in trivio floridaserta lapis*] In veteri libro Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, et Vaticano altero, *florea*, non *florida* legitur. In eodem tamen libro post, illo in versu, 'Cum posti florida sarta darem,' nihil est immutatum. Ejusmodi *florea sarta* vulgus Italiæ nunc *festoni* vocat: ab eo scilicet, quod Poëtæ festas frondes in hoc genere dicunt. Quod autem *in trivio* dixit, Compitalia, opinor, ipsa intellexit; qui dies, ut Varro auctor est, Laribus sacer erat. Lares vero ipsi, ut Festus tradit, amplissimis coronis ornabantur, quos ornari bis in anno Augustus instituit. Auctor Tranquillus. Ejusmodi lapidem intelligens Propertius dixit: 'Et quicumque sacer qualis ubique lapis.' Trivia vero ipsa *τρίδους* videtur dixisse Moschus de amore fugitivo: *Ἐλ τις ἐν τρίδουσι πλατῆμενον ἔδεν ἔργα*.

13 *Novus educat annus*] Aut aliarum gentium rationem secutus novum annum ab autumno incipientem intellexit, aut a novo fructuum proventus et eopia novum dixit; redeuntem scilicet, atque in se sua per vestigia volutum.

14 *Libatum agricolæ ponitur ante Deos*] Hoc est, quod Græci dicunt *τὰς ἀπαρχὰς προσέσθαι*. Sic enim Porphyrius loquitur *Περὶ Ἀροχῆς τῶν Ἐμφόχων*. In veteribus, quos vidi, libris est: *Libatum agricolæ ponitur ante Deum*. In Angeli Colotii libro fuisse intellego: *Libatum agricolam ponitur ante Deum*. Illud non improbandum: hoc videtur esse rectius; nam et agricolæ et ruricolæ dictos ipsos Deos demonstrat. Idem lib. II.

'Redditur agricolis gratia Cælitibus.' Atque hoc ipso in lib. 'Ille Deo sciet agricolæ.' Et Ovid. Trist. I. 'Et te ruricola Lampsace tuta Deo.' Atque haud satis scio an hi dicti sint etiam Græcis, *νόμοι θεοί*, ut non unius Apollinis, aut etiam Jovis nomen id fuerit. Romæ enim in Melnorum domo in veteri saxo inscriptum sic erat:

NOMIOIC ΘΕΟIC

ΙΟΥΑΙΟC

ΜΑΙΟΡ

ΑΝΤΟΝΙΝΟC

Legi autem possit etiam, *Agricolæ Deo*. quo modo Propertio dictum lib. IV. videtur illud in fabula Vortumni: 'Nec flos ullus hiat pratis, quia ille decenter Impositus fronti langueat ante meæ.' 'Ponere' autem, hoc modo, et 'Figere' sæpe posuerunt optimi scriptores. Propertius lib. II. 'Suscipere et Veneri ponere vota juvat.' Julius item Obsequens in Appii Claudii et M. Perpernae Consulatu: 'Sacrificatum tum a Romania; donaque in templo posita.' Propertius item lib. II. 'Figendi' verbo sic usus dixit: 'Magna ego dona tua figam Cytherea columna.' Et Vergilius: 'Suspendive tholo, aut alta ad fastigia fixi.' Livius in XXXIV. ab U. C. 'Et ante fixa fictilia Deorum inridentes:' *ante Deum* autem non sine ritu ac cærimonia dixit. Idem enim lib. II. 'Carmen ut ornatos diceret ante Deos.' 'Ponere ante,' sic quoque dixit Horat. in II. Sat. 'Aut positum ante mea quia pullum in parte catini,' &c.

15 *Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona*] Tibi dicetur, consecratur. Idem alibi: 'Tota tibi est hodie.' De nostro vero rure propterea, opinor, dixit, quod fruges, aliunde per vim raptas, Dis offerre nefas erat: cujus rei auctorem adducit Porphyrius. Festus Pompeius Præmetium esse scribit, quod prælibationis causa ante metitur. Cujusmodi corona

hujus loci e frugum texta primitiis videtur esse: ac propterea legendus ille superior versus ita fortasse sit: *Libatum agricolæ ponitur ante Deo.* ut intellegatur *ante libatum*, et, ut Festus loquitur, 'prælibatum.'

17 *Pomosisque ruber custos ponatur in hortis, Terreat ut sæva falce Priapus æves*] Custos Priapus hortorum esse dicitur; itaque vel ex hoc loco emendamus licet Bibaculi Hendecasyllabum apud Tranquillum de Industribus Gramm. 'Et illos custodia videt hortulos Priapi, non, ut vulgo legunt, 'custodes.' Sed erat hoc loco in veteri libro, *Terreat et sæva.*

19 *Vos quoque felices quondam, nunc pauperis agri Custodes fertis munera vestra, lares*] 'Felicem' dicit fertilem, ac fructuosum. *Fertis munera*, ut et Græce Theocrit. *Μερά Πάνα τὸ δεύτερον ἔθλον ἀποισῶ.* Lares vero, ut supra diximus, hi sunt qui in agris colebantur, ac propterea 'Compitales' Suetonio dicuntur in Octavii Augusti vita. Scribit enim: 'Compitales Lares ornare bis in anno instituit, vernis floribus, et æstivis.' Sed idem lib. iv. ad Messallam, vicem suam, ac fortunæ commutationem dolens: 'quamvis Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget. Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea secundis indigentia mensis, Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest.'

21 *Tunc vitula*] Lustratio tum fiebat majoribus hostiis, res cum esset ipsa amplior.

23 *Cadet vobis*] Immolabitur. Callimachus ἐν δὲ πόλῃ ὅῃκε τελεσφορίην ἐπερήσιον, ἥ ἐν πολλοῖς ἑστῆσιον πίπτουσιν ἐν ἰσχυρῶν, ὃ ἄνα, ταῦροι. Idem Tibull. i. 5. 'nec illis Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.' Et Ovid. Amor. iii. 'Pro reditu victima vota cadit.'

23 *Quam circum rustica pubes Clamet*] Multi omnino libri *Clamet*; morem ut illud veterem fuisse significet. Virg. Georg. i. verbis simillimis eadem de re utitur: 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilæ Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam chorus, et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta.' Quo loco Servius apte ad hunc etiam locum interpretans illud: 'Et Cererem clamore vocent in tecta.' 'Invocant,' inquit, 'copiam frumentorum.' Quod autem, 'vocent,' dixit Virgilius, hoc quoque priorem lectionem *Clamet* plane confirmat.

24 *Et bona vina*] Bona, non sine religione posuit. Sic etiam 'bonæ fruges,' 'bona Juno,' et 'bona verba' dicuntur.

25 *Jam modo non possum*] Id est, possum. Terentius in Phormione: 'Is senem per epistolam pellexit modo non montes aureos pollicens.' Sed impedire sententiam videtur, quod sequitur, *Nec semper, &c.* Sed notandum illud, non sic, 'modo nec' dici, quo modo dicitur, *modo non*; namque *modo non*, quod valet 'propemodum,' aut 'prorsus,' affirmative ponitur, recte sic cum verbo *possum* jungitur: et idem verbum cum *nec* conjunctum plane negat, quasi dicat: Possum omnino parum contentus vivere, nec longæ viæ semper esse deditus. Itaque et Terentius, ut supra posui, locutus est; et Virg. Æn. ix. 'Sed perissem semel satis est, peccare fuisset Ante satis, penitus modo non genus omne perosos Feminæum.' Et Quintilianus in Proœmio libri primi, 'modo non,' adfirmans posuit: 'Quis enim non de justo, æquo, ac bono, modo non et vir pessimus, loquitur?'

29 *Tenuisse bidentem*] Veteres libri etiam multitudinis numero, *bidentes*.

30 *Increpuisse*] Virg. eodem modo 'increpitare' dixit.

31 *Non agnamve sinu pigeat, fetumve capellæ*] In veteribus libris: *agnamque, fetumque*. et pro *pigeat*, repetitum, *pudeat*.

33 *At vos exiguo pecori, furesque lupique, Parcite*] Idem lib. iv. ad Messalliam: 'Et domino satis et nimium furique lupoque.'

34 *De magno est præda petenda grege*] Abest a quibusdam veteribus libris *est*.

36 *Et placidam soleo spargere lacte Palem*] *Palem*, Græco accusativo, in non nullis veteribus libris legitur. Ovidius idem significans dixit: 'Et tepido lacte precare Palem.'

37 *Nec vos e paupere mensa*] In veteribus multis libris, *Neu vos*, et *de paupere*. Porphyrius autem lib. ii. περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψόχων paritatem, aut frugalitatem potius illam veterum multis omnino verbis persecutus ad Antiphanis, Menandri, Sophoclis testimonia addit deinde Theophrasti hoc: Διὰ πολλῶν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἐκδότοις πατρῶν ἐπιδείξας ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱερῶν νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν νηφάλια δὲ ἔστιν, τὰ δδρόσπονδα, τὰ μετὰ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἔτοιμον παρὰ μελίττων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν· εἴτ' ἐλαύσπονδα, τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν τὰ βυτερον γεγονότα οἰνόσπονδα. Quæ Theophrasti verba hoc de genere Poëtarum versus illustrent.

39 *Fictilia antiquis*] Veterem Romanorum morem declarat, opinor, Dionysius Halicar. Dis cœnas in sacris Laribus superque mensas ligneas, canistris atque fictilibus, apponendi. Idem Tibullus Eleg. 10. 'nec bella fuerunt Faginus astabat cum scyphus ante dapes.' In divitiis habita fictilia, Martialis etiam significat: 'Lautus erat priscis Porsena fictilibus.' Fictiles etiam Deos ipsos faciebant. Propertius lib. iv. 'Fictilibus

crevere deis hæc anrea templa.' Et Juvenalis Sat. xi. 'Fictilis et nullo violatus Jupiter auro.' Plinius lib. xxxiv. 'Miramque mihi videtur, cum statuarum in Italia tam vetus origo sit, potius lignea aut fictilia Deorum simulacra in delubris dicata usque ad devictam Asiam, unde inrepsit et luxuria.' Et lib. xxxv. 'Nec enim tum effigies Deum erant laudatissimæ, nec pœnitet nos illorum qui tales coluere. Aurum enim et argentum ne Dis quidem conficiebant: durant etiamnum plerisque in locis talia simulacra. Fastigia quidem templorum in urbe crebra et municipiis mira cœlatura et arte firmitateque ævi sanctiora anro, certe innocentiora. In sacris quidem etiam inter has opes, non murinis, crystallinisve, sed fictilibus prolibatur sympallis.' Idem Tib. post: 'Neu pudeat prisco vos esse et stipitis factos: Sic veteres ædes incoluistis avi. Tum melius tenuere fidem, cum paupere cultu Stabat in exigua ligneus æde Deus.'

40 *De facili*] Parabili. Sic Horat. 'facilem Venerem' dixit.

43 *Satis est requiescere lecto*] Hoc quoque magni faciens Catullus: 'Consideratoque acquiescimus lecto.'

44 *Solito membra levare toro*] Est in veteri libro, *referre*, non *levare*; ut idem sit quod reddere vel quieti, vel, quod malim, labori.

48 *Securum somnos igne juvante sequi*] *Imbre* in veteribus non nullis. Versus vero ipsi Sophoclis, qui adducuntur a multis, sunt in Græcorum sententiis περὶ ναυτίλλας· τί τοῦτου χάσμα μείζον ἂν λάβοις ποτὲ τῆς γῆς ἐκπράσσωντα καὶ ὅπρ' στέγη Πικρᾶς ἀκοῦσαι ψεκίδος εὐδοῦσθ' φρεσὶ; Illud vero ipsum quod *Securum* dixit, omnino exprimit εὐδοῦσθ' φρένα.

50 *Et tristis ferre potest pluvias*] Horat. 'nec tristes hyadas.'

51 *O, quantum est auri pereat, potiusque smaragdi*] Ordo verborum alius in veteri libro, isque concinnior, et

facilior ad intelligendum : O quantum est auri potius pereatque smaragdi. Sed pro pereat, legendum censeo, pereant.

54 *Ut domus hostiles praeferat exurias*] Hoc e genere sunt et Propertii illa : 'Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes, Atque onerare tuam fixa per arma domum.' Et illa Suetonii : 'Domus priscorum ducum arserunt, hostilibus adhuc spoliis adornatae.'

55 *Me retinent vinculum formosae vincla puellae*] Ut Philippum apud Horat. vincla mercenaria.

57 *Non ego laudari cupio*] Magno consensu libri veteres, *curo pro cupio*.

60 *Et teneam moriens deficiente manu*] Ovidius in Elegia de Tibullo, totidem verbis : 'Me tenuit moriens deficiente manu.' Atque hic quoque 'Te,' pro, 'Et,' in veteribus libris.

61 *Arsuro positum me, Delia, lecto*] Compositum. Hoc de lecto, et illud Proper. in 11. 'Nec mihi tum fulcro aternatur lectus eburno, Nec sit in Attalico mors mea fixa toro.'

62 *Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis*] Propert. 'Osculaque in gelidis pones suprema labellis.'

63 *Non tua sunt duro praecordia ferro Vincita*] In multis veteribus pro *Vincta, Juncta* : quæ varietas in similibus his verbis scribendis sæpe existit. Sic apud Virgil. illud : 'an unquam tibi fistula cera Juncta fuit ?' In veteri tamen libro 'Vincta ;' quod non recusarem, nisi Tibulli auctoritas apud me pluris esset, quam scriptoris liberrarii fides. Ille enim lib. 11. sic : 'Fistula cui semper decrescit arundinis ordo : Nam calamus cera jungitur usque minor.'

Non tua sunt duro praecordia ferro Vincita] Homerus Iliad. Ω. οὐδ' ἔπειρ' ἦρ' op dicit.

64 *Nec in tenero stat tibi corde silex*] Ennius apud Festum Pompeium : 'Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.' Et Ovidius : 'Et tua sunt silicis circum praecordia

venæ, Et rigtum ferri semina pectus habet.'

67 *Sed parce solutis Crinibus, et teneris, Delia, parce genis*] Sic Ovidius : 'Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos.'

69 *Interea dum fata sinunt*] Notum Catulli illud, eandem in sententiam : 'Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,' &c.

71 *Jam subrepet iners ætas*] Sic Juvenalis : 'obrepat non intellecta senectus.'

Nec amare decebit] Ovidius : 'Turpe senex miles, turpe senilis amor.'

72 *Dicere nec cano blanditias capiti*] Haud paulo melius in veteribus libris : *Dicere nec cano blanditias capite* : id est, nos jam canos. Canum vero caput sic dixit, ut et Catullus : 'Suscitavit et cano vulturium capiti.' Lucianus in Alexandro πολλὸν ἄνδρα sic dicit : Ὁὐτε λατρῶν πρέσβυται, οὐτε πολλῶν ἀνδρῶν ποιῶν.

77 *Ego composito securus acerbo*] In cellis, vel promptuariis.

78 *Dites despiciam*] Quibusdam in veteribus libris ordo hic, *Despiciam dites*. Aptissime vero ipsam significat ἀνδραγαθίαν quem Sotades apud Stobæum μέγαν βίον appellat ; apud quem multa in hanc sententiam. Idem alibi : 'Et regum magnæ despiciantur opes.'

ELEGIA II.

1 *Adde merum*] Sic lib. 111. etiam loquitur : 'I, puer, et liquidum fortius adde merum.' Et Martial. lib. x. 'Addat cum mihi Cæcubum minister.' Et idem in Xenii : 'adde Falernæ, puer.'

Vinoque graves compesce dolores] Magno omnes consensu libri veteres pro *graves, novos*, id est maximos, mirabiles. quo modo, opinor, Poëta dixit : 'Pollio et ipse facit nova carmina.'

3 *Nec quisquam multo tempora Baccho*] Sic post, Elegia 7. 'et multo

tempora fonde mero.' Quamquam in veteribus libris fere omnibus *percussus*, non *perfusus*. Cujusmodi est Ovidianum illud: 'Aleaque et multo tempora quassa mero.' Et Euripideum illud in Cyclope: 'Ἄλλῃ δαμάκῃ Γυφίσκων ὅτι τρώσει νῦν ὄϊος.'

4 *Dum requiescit amans*] Veteres libri omnes sic, ut olim Aldus, *amor*, non, *Amans*; quale et Catullinum illud: 'Credo ut tum gravis acquiescat ardor.'

6 *Clauditer et dura janua firma sera*] Pro *firma* fere in veteribus libris, *fulta*; quo modo Ovidius: 'Atque erit opposita janua fulta sera.' Idem tamen Tibullus post, in Elegia 8. 'Quaecumque opposita est janua firma sera.' Sed ibidem tamen veteribus in libris pro, 'firma', 'dura' legebatur.

7 *Janua difficilis dominae*] Convitari januis amantes solent. Propertius ad januam: 'Te non ulla meae læsit petulantia lingua, Quæ solet irato dicere tota loco.' In veteribus autem libris melioribus, non *dominae*, sed *domini*: itaque lenonem ipsum forte intelligit.

10 *Nec furtim verso cardine aperta sones*] *Furtim verso*; tacite. Idem post in Eleg. 1. 'Cardine nunc tacito vertere posse fores.' Sed pro, *Nec*, *Neu*, fere in omnibus libris.

11 *Et mala si qua tibi dixit dementia nostra*] Si quid iratus contumeliosum dixi. Cujusmodi est Sophocleum illud in Œdipo Tyranno: 'Ἄλλ' ἦλθε μὲν δὴ τοῦτο τοῦνεῖδος τάχ' ὡς Ὀργῇ βιασθὲν μᾶλλον, ἢ γνῶμῃ φρενῶν.'

12 *Capiti sint precor illa meo*] Sic olim quasi proverbio dicebant. Cælius in Epist. ad Cic. 'Te ad ix. Cal. Jun. subrostrarii, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.' Seneca in iv. Epist. idem prope, quod Tibullus: 'Quidquid,' inquit, 'mali dixi, mihi, et capiti meo.'

13 *Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi Supplices*] Supplicem vocem *ἱκετηρίδα φωνήν* sæpe in hymnis Or-

pheus dicit. Sed est in libris vett. *Et*, non, *Te*.

14 *Cum posti florida sarta darem*] Janua apud Propertium lib. 1. 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' Et Ovid. Rem. Am. 1. 'Effice nocturna frangatur janua rixa; Et tegat ornatas multa corona fores.' In Sfortiæ libro, non *darem*, sed *dabam*.

16 *Audendum est: fortes adjuvat ipsa Venus*] Hoc vero totum non est hujus poetæ γνήσιον, quamquam scriptis in libris legatur. Ovidii certe simillima sunt illa Fast. 11. 'Exitus in dubio est; andebimus ultima, dixit. Viderit, audentes forsque Venusque juvat.' Et Met. x. 'Audentes Deus ipse juvat,' de Atalanta atque Hippomene. De amore Euripides in Hippolyto: 'Ἐχω δὲ τόλμης καὶ θράσους διδάσκαλον ἔν τοις ἀμυχάνουσιν εὐποράτατον, ἔρωτα, πάντων δυσμαχέτατον θεόν.' Claudianus ad Probinum: 'Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.'

17 *Seu quis juvenis nova limina temptat*] Pro *juvenis*, in multis, *juvenum*: nova vero *limina* dicit, pro novo amatore. Si quis recens amator ad novas fores accessit.

18 *Seu reserat fixo dente puella fores*] Dentem pro clavi possit, partem pro toto. Germanicus in Prognosticis: 'Qualis ferratos subicit clavicula dentes, Saccutit et foribus producit vincula claustrii.'

19 *Molli decedere lecto*] In uno libro, *discedere*.

20 *Ille pedem nullo ponere posse sono*] Crepitus pedum is a Cicerone dicitur; ergo sine sono, silentio. Sic Columella de cultu hortorum: 'Invigilate, viri, tacito nam tempora gressu Diffugiunt, nulloque sono convertitur annus.' Idem opinor Tibullus alibi: 'Et strepitu nullo posse referre pedem.'

21 *Nutus conferre loquaces*] In veteribus libris etiam *preferre* pro, *conferre*. Simile haec illud Ovidianum:

‘Me spectet, natusque meos, vultumque loquacem.’

22 *Blandaue compositis addere verba notis*] Est in veteribus libris non addere, sed *abdere*; in aliis reddere. Ovid. Amor. III. in eandem sententiam: ‘Quid juvenum tacitos inter convivia nutus, Verbaque compositis dissimulata notis?’ Ex quo intelligitur legendum potius, *abdere*. Simillima, totumque hunc locum inlustrant, veteris Poëtæ illa: ‘Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et communem facit, alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervelt pedem, alii dat anulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito notas.’

23 *Decet hoc omnes*] In veteribus libris erat docet.

*Tenebris] De nocte. Idem alibi: ‘Hæc mihi te adducit tenebris.’

**Securum in tenebris me facit ipsa Venus*] Est in veteribus libris: κίβδηλος tamen existimatur; commentum enim esse Aurispæ ejusdam dicitur. Pontani fuerat: *Usque meum custos ad latus hæret amor*. In nonnullis libris fuerat: *Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies*. In aliis erat, quod putatur rectius: *Ille Deus certæ dat mihi signa viæ*. Quod si est, *Ipse* pro *Ille* legi malim. Sed in hac varietate, et importunorum hominum licentia, suspecta mihi sint omnia, potiusque sit ἐπιχαρμίων illud ἀπιστεῖν. In libro Sfortiæ legebam: *Præsidio noctis sentio adesse Deum*.

27 *Quisque amore tenetur, eat tutusque sacerque Qualibet*] Propert. lib. III. eandem in sententiam: ‘Nec tamen est quisquam sacros qui lædat amantes, Scironis media sic licet ire via; Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris, Nemo adeo, ut noceat, barbarus esse solet.’ Philostratus in Vita Leonis sophistæ, inermes amantes esse, Leonis ipsius verbis docet: Οὐ γὰρ πολυμυκῶν ὀργάνων, ἀλλὰ

μουσικῶν οἱ ἐπὶσφες βλάπτει. Sed est in manuscriptis pro *Qualibet*, *Quolibet*.

28 *Insidias non timuisse decet*] In libro Sfortiæ *Nec timuisse*.

29 *Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis*] Pigra frigora, ab affectu. Sic opinor a Poëtis ‘pigram gelu,’ vel quod stet.

32 *Et vocet ad digiti me taciturna sonum*] In Vaticano *tacitura*. Velius Longus de Orthographia, idem significans: ‘Deinde, Quid, Quod, et voces non simplices, habent tamen significationem, quamvis scribi non possint; nam et digitorum sono pueros ad respondendum ciemus.’

33 *Seu vir, seu femina fiat*] In veteri libro *fiat*.

34 *Celari vult sua furti Venus*] Sappho, in asmate quodam, in nectendis et inveniendis dolis ingeniosissimam artificem δολόλοκον vocat. Ovid. Art. Am. II. in eam sententiam, ‘Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri, Admoneo veniat ne quis ad illa loquax. Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic inter nos, ut latuisse velint.’

35 *Neu strepitu*] In quibusdam libris *Ne strepitu*.

36 *Neu prope fulgenti lumina ferte face*] Quam de nocte manibus pueri gestare consueverunt. Propert. lib. I. ‘Ebria cum multo traherem vestigia Baccho, Et quaterent æra nocte facem pueri.’

37 *Si quis et imprudens adspexerit*] In veteri libro, qui Marcelli Pont. Max. fuit, et in Vaticano, *Si quid*, non, *Si quis*.

40 *Is sanguinem natam*] Cruenta ejus origo non lenem sui violatoribus illam fore declarat. Sic Ovidius de simiis ex Gigantum sanguine natis: ‘sedet illa propago, Contemtrix superum, sævæque avidissima cædis, Et violenta fuit, scires e sanguine natam.’

Is Venerem e rapido sentiet esse mari]

Idem lib. III. 'Nam te nec vasti generunt æquora ponti.' Ferocissimi enim sunt e mari geniti. A. Gellius lib. xv. cap. 21. 'Ferocissimos, et immanes, et alienos ab omni humanitate, tamquam e mari genitos, Nepuni filios dixerunt, Cyclopa, et Cerkyona, et Lestrygonas.' Seneca in Hippolyto de Venere: 'Diva non miti generata ponto.' Non nulla hic quoque varietas; in veteribus enim libris etiam sic: *Is Venerem e rapido sentiat esse mari.*

41 *Ut mihi verax Pollicita est magico saga ministerio*] In Vaticano est, pro *Pollicita, Sollicita*; ut sit: Magam ipsam vereri, ne tuus huic credat conjux. Ejusmodi sit illud fortasse Ovidii: 'Sollicitor nullos esse putare Deos.' Aut illud potius ejusdem Tibulli in Eleg. 5. ut est in veteribus libris: 'Carmine cum magico pertuisset anus.'

44 *Fulminis hæc rapidi carmine vertit iter*] Magno consensu libri veteres, non *Fulminis*, sed *Fluminis*. Ut et apud Ovidium, qui totidem prope verbis hunc ipsum locum ita tractat: 'Illa reluctantem cursu deducere lunam Nititur, et tenebris abdere solis equos. Illa refrenat aquas, obliquaque flumina sistit, Illa loco silvas, vivaque saxa movet. Per tumulos errat, sparsis discincta capillis, Certaine de tepidis elicit ossa rogis.' Medea quoque apud eundem Ovid. eodem modo: 'cum volui ripis mirantibus amnes In fontes rediere suos.' Idem alibi apud Tibullum, si quis est, error inolevit similiter: 'Illis eripere verbis mihi sidera cæli Lucere, et puras fulminis esse vias.' Legendum *Fluminis*.

45 *Hæc cantu finditque solum*] In veteri Sfortiæ libro, *Fuditque solum*. Sed illud rectius. Sic enim etiam Ovid. Remed. Am. 1. 'Me duce, non tumulo prodire videbitur umbra, Non anus infami carmine rumpet humum.' Ovid. in Elegiarum lib. 1. de Iena

totum hunc locum pæne expressit: 'Illa magas artes, Ææaque carmina novit, Inque caput liquidas arte recurvat aquas. Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equæ. Cum voluit, toto glomerantur nubila cælo, Cum voluit, puro fulget in orbe dies. Sanguine, si qua fides, stillantia sidera vidi, Purpurens Lunæ sanguine vultus erat. Hanc ego nocturnas versam volitare per umbras Suspicio, et pluma corpus anile tegi. Suspicio, et fama est, oculis quoque pupula duplex. Fulminat, et geminum lumen ab orbe venit. Evocat antiquos proavos, atavosque sepulchris, Et solidam longo carmine findit humum.'

47 *Jam ciet infernas*] Omnes fere veteres libri non *ciet*, sed *tenet*; quod probandum videtur propter id, quod addit, *referre pedem*.

48 *Jam jubet adpersas lacte referre pedem*] Lycophronis interpres idem tradit.

50 *Cum libet, æstivo convocat orbe nives*] In nonnullis rectius opinor: *Cum libet æstivas convocat ore nives*.

51 *Sola tenere malas Medea dicitur herbas*] In quibusdam veteribus libris, non *herbas*, sed *artes*: in quibusdam utrumque.

52 *Sola feros Hecates perdomuisse canes*] Lycophronis Interpres Sophronem auctorem adducit, Hecatæ canes immolari solitos, quod baubantes, latrantesque visa dissipent.

53 *Quis fallere posses*] Aut alios posses fallere, aut ipsa latere.

54 *Ter cane, ter dictis despuce carminibus*] Infamis anus præcepta. Servius in illud Virgillii, 'Numero Deus impare gaudet,' quemcumque Superiorum ternario numero delectari, scribit. De terna vero despuendi ratione, ac deprecatione, multa Plin. lib. xxviii. e quibus hæc: 'Sed et alios efficaces ejus usus recognoscat vita: ita despuimus comitiales morbos, hoc est contagia regerimus, ...veniam quo-

que a. Delis spei alicujus audacioris petimus, in sinum spuenda. Etiam eadem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est, atque effectus adjuvare. Deinde post: 'Salpæ torporem sedari quocumque membro instupente, si quis in sinum exspnat.' Quod propterea etiam posni, quod pertinere non nihil existimem ad illud in fine Elegiæ: 'Desquit in molles et sibi quisque sinus: et quod hoc loco pro despuere, quibusdam in libris, *exspnat*. Idem Plinius lib. xxvi. carmen ejusmodi ter dicendum adducit totiens despuentibus: 'Experti adfirmavere, plurimum referre, si virgo imponatur nuda, jejuna, jejuno, et manu supina tangens dicat: Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda virgo restinguat, atque retorsa manu ter dicat, totiensque despuant ambo.' Vide proverbium, 'In sinum inspuere.' Dictis vero carminibus despuere illum jubet, ex anicularum consuetudine, de qua Theocriti Interpres in Θαλάσσια sic scribit: *Θόβειν δὲ τὸ πῦρ ἐλάσαι δὲ αἱ γράϊαι ὅταν ἐκφῶσιν ἐπιπῦρ.* Idem Tibullus post: 'Carmine cum magico præcinnisset anus.' Ex quo intelligimus, anicularum magicum fuisse ministerium. Quod autem dixit Theocriti Interpres, *ἐκφῶειν*, valet, quod hoc loco 'canere,' et *ἐκφῶειν* idem omnino sunt, quod hoc in genere Carmina. Se quoque cæde putabant expiari cæsi sanguinem ter in os exspuentes. Sic enim de eo tradit Interpres Apollonii in illud Argon. lib. iv. *τῆς δ' ἀπέλειξε φόρον, τῆς δ' ἐξ ἔγος ἔκτυο ὀδόντων.* Post multa enim alia deinde hæc: *Ἐπειτα τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβόντες τῆς εἰς τὸ στόμα ἔκτυον τοῦτο δὲ ἐποίησεν πρὸς τὸ ἐξλάσασθαι τὴν δολοφονίαν.* Euripides in Medea idem prope videtur significare, quod et Plinius: 'Si quem,' inquit Plinius, 'pæniteat ictus eminus cominusve illati, et statim exspnat in mediam manum, levatur illico per-

cussus a pœna.' Euripidis sunt illa: *Προσπνέει νεκρῷ, Ὄμοις δ' εὐθὺς καὶ πρῶτ' ὅτε χέρας ἔχει προσπνέειν τοῦδε.*

56 Non sibi, si in molli viderit esse sinu] Veteres libri cum priore Aldica editione plane consentiunt; nec enim sinu, sed toro habent. In iisdem vero libris, pro esse, ipse.

57 Tu tamen abstineas aliis] Est in veteribus non nullis, non tamen, sed tantum.

58 De me uno sentiet esse nihil] Hoc quoque loco in veteribus libris non esse, sed vel ipse, vel ille.

59 Nempe hæc eadem ac dixit amoris Cantibus, aut herbis solvere posse meas] Rectum hoc quoque. Sed erat in veteri libro *fallere*, non *solvere*. Sicut et Virg. 'insanum si fallere possit amorem.' Sed idem Virg. Æn. iv. 'Hæc se carminibus promittit solvere mentes Quas velit, ast aliis duras immittere curas.' Et Horat. 'Solutus ambulat veneficus Scientioris carmine.'

61 Et me lustravit tædis] Lustramentum per sacrificium atque incantationem: tertium illud non adhibet per veneficium. De lustratione magica etiam Ovid. Met. vii. 'Multifidasque faces in fossa sanguinis atra Tingit, et infectas geminis accendit in aris, Terque senem flamma, ter aqua, ter sulphure purgat.' Et lib. x. ejusdem operis: 'Sive aliquid nocuit, magico lustrabere ritu.' Idem post de lustratione cum sulphure: 'Ipseque te circumlustravi sulphure puro, Carmine cum magico præcinnisset anus.' Anus enim saga adhibebatur. Ovid. Art. Am. ii. 'Et veniet, quæ lustret anus lectumque locumque, Præferat et tremula sulphur et ova manu.'

62 Concidit ad magicos hostia pulla Deo] Dis Inferis, nigris, furvisque hostiis faciebant. 'Pullam hostiam' sic dixit, ut et Horat. 'pullam agnam,' i. Sat. 8. 'scalpere terram Unguibus, et pullam divellere mordicus

agnam.' Ad magicos vero Deos, id est, Dis magicis. Sic Ovid. 'Ponitur ad patrios barbara præda Deos.' Non possum hoc tempore deorum magicorum nomina commemorare, quæ sunt apud Interpretem Orationis Gregori Nazianzeni ejus, quæ inscribitur, *Σηληνευτικός*.

63 *Non ut totus abesset amor*] In veteri libro Sfortiæ, et Vaticano, haud paulo melius, ac numerosius, non *ut*, sed *ego*: *Non ego totus abesset amor*: cum superiore idem plane numerus: 'Quisquis amore tenetur, eat.' quo modo prius etiam Aldus ediderat. Ego, inquit, sacrificium dum fit ejusmodi, Deos orabam; non illud, ut amore omnino solveret, sed ut amaremus inter nos: nec enim, si possum maxime, te velim carere, teque non amare.

65 *Qui, te cum posset habere*] Veteres libri, quemadmodum et olim Aldus, *possit*, non *posset*. Sententia vero non dissimilis est Elegiæ 10. Sed *habere*, quod dixit, proprio in amore verbo est usus. Sic Virg. 'Postquam nos Amaryllis habet.' Et Terent. in Andria: 'Quis heri Chrysidem habuit?' quod et monuit Aristoteles, *Περὶ τοῦ ἔχειν*.

67 *Victas agat ante catervas*] In triumpho. Legi etiam *possit*, *vinctas*: quæ mutatio his in vocibus alterius in alteram sæpe accidit. Hanc, opinor, lectionem confirmare videntur Nazarii verba in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: 'Non agebantur quidem ante currum vincti dnces, sed incedebat tandem soluta nobilitas.' Nisi Reges tantum, ac duces ante currum vincti agebantur. Agere vero ante, quasi uno verbo composito Antegagere. Sic Virgil. Georg. III. 'Sævit, et, in lucem Stygiis emissa tenebris, Pallida Tisiphone morbos agit ante metumque.'

68 *Ponat et in capto martia castra solo*] Martia castra sic quoque dixit Manilius lib. IV. 'In bellum ardentis Delphi. et Var. *Clas*.

animos, et martia castra.'

69 *Totus et argento contextus*] Quis triumphantis habitus fuerit, e Dionysii Halicarnasei scriptis, aliorumque sciri potest. Sed in veteri libro hoc loco non *contextus*, sed *contextus*, erat.

71 *Ipse boves mea si tecum modo Delia possim Jungere*] Est et in veteri libro, *modo sim tecum*. Sed illud etiam valde concinnum. Ego, inquit, si tecum modo id faciam, possum boves jungere, et quæ sequuntur.

72 *Et insolito pascere monte pecus*] Distinctum in veteri libro, in *solito*; quod ipsum placet.

73 *Et te dum liceat*] In veteri libro Sfortiæ, *Et te cum liceat*. Sed illum probabilis.

74 *Mollis, et inculta sit mihi somnus humo*] In veteribus nonnullis, omnino melius: *Mollis in inculta sit mihi somnus humo*. Sic alibi Pedes dicit incultos: 'Expressa incultis uva dedit pedibus.' Senec. Epist. XIV. de primis illis mortalibus simillimis usus verbis, dixit: 'Mollem somnum illis dura tellus dabat.' Ovid. Art. Am. II. in eandem prope sententiam, in quam Tibul. 'Clausula tibi fuerit promissa janua nocte, Perfer, in immunda ponito corpus humo.' At lib. III. patientiam quoque suam declarans: 'Ergo ego sustinui foribus tam sæpe repulsus Ingenuum dura ponere corpus humo.' Propert. lib. I. eodem modo, quo Tibullus hoc loco: 'Et datur inculto tramite dura quies.'

75 *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo*] Est in Sfortiæ libro pro *toro*, *solo*. Amorem vero secundum idem significans alibi: 'Felix, cui placidus leniter adflat amor.'

76 *Cum fletu nox vigilanda venit*] Idem post Eleg. 8. 'Est mihi nox multis evigilanda malis.'

77 *Nam neque tum plumæ*] Hoc enim totum est, somnos quod invitat leves.

79 *Non Veneris Magnæ*] Param, multumve, deficit certe hoc loco aliquid.

Tibul.

2 G

Sic enim video et ab aliis hoc fuisse adnotatum, et meo quodam veteri libro admoneor, ut id putem; præsertim cum superiora, et quæ sequuntur, non usque quaque inter se cohæreant, nisi quis dicat ad querelam illum institutam redire; aut si quid hoc aptius illi in mentem veniat. Sed pro *Non*, est in veteribus libris *Num*, omnino melius; ut et olim Aldus edidit.

Veneris magnæ] Propert. lib. III. 'Et Veneris magnæ volvitur ante pedes.'

80 *Et mea nunc pænas impia lingua luat*] Sic idem post in Eleg. 3. verba vocat 'Impia,' dicta in Deos: 'Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Euripides in Hercule furente 'Ἀφρόνη λόγον δicit: 'Ἀφρόνη λόγον οὐρανίων μακάρων κατέβαλ', ἥτις ἔρ' οὐ σθένους θεοί. Et Rhianus μακάρουσσιν ἐπὶ ψόγον αἰνὸν ἰδμεν. Sed erat etiam in veteribus libris, pro *luat*, *tulit*. Alii monent in veteribus etiam libris sic legi: *Ut mea nunc pænas impia lingua luat*.

81 *Non feror incastus*] Hic quoque *Num* pro *Non* legendum, ex veteribus libris.

82 *Sertaque de sanctis eripuisse focis*] De sanctis altaribus: 'Pumida cingatur florentibus ara coronis.'

83 *Dubitem procumbere templis*] Lucret. 'Nec procumbere humi prostratum, et pandere palmas Ante Deum delubra.'

85 *Non ego tellurem*] Hi duo verba in veteribus libris post sequentes duos leguntur: itaque olim Aldus edidit.

86 *Et miserum sancto funderet poste caput*] Quod calamitatis est, magnique doloris argumentum: idque post Varianam eadem fecisse dicitur Octavius. Sed pro *sancto* in veteri libro Sfortiæ legebatur, *tacto*.

88 *Mox tibi non vanus sæviet ipse Deus*] In veteribus libris est: *Mox tibi non unus sæviet usque Deus*.

89 *Vili ego, qui juvenum miseros lussisset amores*] In multis veteribus li-

bris, non *juvenum*, sed *juvenem*; ut sit: Vidi ego juvenem, qui miseros amores lussisset, eundem post senem, &c. Idem alibi, non multum dissimili sententia: 'Vidi jam juvenem premeret cum senior ætas, Mærentem stultos præterisse dies.' Quæ figura in optimis auctoribus insolens non est. In Sfortiæ libro, pro *lussisset*, *lussisset*.

91 *Et sibi blanditias*] Id vero esse miserissimum, ille docet senarius: ῥέπον ἐπαρτης ἐσχάτη κακῇ τύχῃ. Quæ de alienissimo ad amandum tempore plura post in Eleg. 8.

95 *Turba circumdetit arta*] In veteribus quibusdam, *circumterit arta*.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Quid esset, 'in sinum despungere,' jam dictum, nisi hic illud significet, rideri propterea senem, vulgoque contemni. Plautus in Cur. 'Qui constitit, culpatur, conspuitur, vituperatur.' Eodem modo Theocritus in Βουκόλλουσι Τοῖδε μολύβδιον, τρεῖς εἰς ἑὸν ἔκτυψε κάλπον.

97 *Tibi dedita servit Mens mea*] In veteri libro Sfortiæ, non *dedita*, sed *debita*. Sed illud, opinor, rectius; *dedita* enim, id est, 'valde data;' ut et Festus interpretatur. Idem Tibullus lib. II. 'Tu procul eventura vides, tibi deditus augur.' Et Lucret. lib. III. 'Et simul in pugnae studio quod dedita mens est, Corpore cum relique pugnam oædesque petescit.' Ovid. quoque Amor. II. 'Nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma.'

98 *Quid messes uris acerba tuis*] Proverbium id fuisse apparet.

ELEGIA III.

1 *Messalta*] Hoc de Messalta quid tandem statuerem, diu multumque dubitavi; nam, cum Tibulli æqualem illum fuisse necesse sit, Bibaculo, et Catone, et Catullo posteriorem fuisse oportet: et tamen auctor quibus est libri de Illustribus Gramma-

ticis, quo loco de Grammaticorum appellatione multa disserit, horum supparem videtur facere; sic enim est apud illum: 'Messalla Corvinus in quadam Epist. non esse sibi dicens rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut litteratore Catone,' &c. Aut igitur Messalla hic diutissime vixit, aut illorum se scripta non attigisse significat. Unde vero Messalla dicatur docet Seneca in libro de Brevitate Vitæ, cap. 13. 'Sane et hoc ad rem pertineat quod Valerius Corvinus primus Messanam vicit, et primus ex familia Valeriorum, urbis captæ in se translati nomine, Messana appellatus est, paulatimque vulgo permutante litteras, Messalla dictus est.'

3 *Phœacia tellus*] Ovid. in Elegia de morte Tibulli: 'Sed tamen, hoc melius, quam si Phœacia tellus Ignotum vili supposuisset humo.'

4 *Abstineas avidas mors precor atra manus*] In omnibus fore libris veteribus: *Mors modo nigra manus*. Sed illud propter eam, quæ sequitur, iterationem aptius. Ovid. in Elegia de Tibulli morte: 'Scilicet omne sacrum mors importuna profanat, Omnibus obscuras injicit illa manus.' At ipsum dicendi genus ab optimis auctoribus frequentatum. Cic. ad Att. lib. III. 'Quod me ad vitam vocas, unum efficia, ut a me manus abstineream.' Plautus in Pseudolo: 'Credo in tenebris conspicatna si sis me, abstineas manum.' Et in Pœnulo: 'Deos quoque ædipol et amo, et metuo, quibus ego tamen abstineo manus.' Nigram quoque mortem Theocritus dixit: *Θάνατός τε καὶ ἐκπλάγους περ ἐόρτας Εἰδὲ μέλας*.

5 *Non hic mihi mater*] Sequitur post illa, apud Ovidium: 'Hic certe manibus fugientes pressit ocellos Mater, et in cineres ultima dona tulit.' In votis solebat esse, mori in patria: alibi, triste putabatur. Theocr. in Epigram. *Καὶ γὰρ ἐγὼ τοιοῦτον ἔχω*

πύθμεν, ἀντὶ δὲ πολλὰς Πατρίδος δόνην καίμαι φρεσάμενος. Et alibi: *Εἴμην ὁσίων ἐταῖροι ἐπὶ ζέλης ξένον ὄντα*.

6 *Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus*] Sic Propert. 'An poteris siccia mea fata reponere ocellis, Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?' Et idem Propert. lib. IV. 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda Patria.' Et, ut opinor idem Propert. alibi: 'Noli nobilibus, noli conferre beatias, Vix venit extremo qui legit ossa die.' Legebant autem ossa, ac deinde componebant. Idem alibi Propert. 'Tu mea compones, et dices, Ossa, Properti, Hæc tua sunt.'

7 *Assyrios cineri quæ dedit odores*] Sic alibi: 'Urantur pia tura fœcis, urantur odores, Quos tener e terra divite mittit Arabs.' Et in eandem sententiam lib. III. 'Para quæ sola mei superabit corporis, ossa Incinctæ nigra candida veste legent, Et primum annoso spargent collecta lyæo, Max etiam niveo fundere lacte parent. Post hæc carbasels humorem tollere ventis, Atque in marmoreo ponere sicca domo. Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoiqæ Arabes, dives et Assyria. Et nostri memores lacrimæ fundantur eodem, Si ego componi versus in ossa velim.' Quod autem odoribus ossa condirentur, id vero externum fuit. Quod significare Corn. Tacit. videtur lib. XVI. de Poppææ corpore. 'Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos, sed regum externorum consuetudine differtum odoribus conditur, tumuloque Juliorum infertur.' At, quando primum cœpta sint cremari corpora, tradit Plin. Nat. Hist. VII.

11 *Ille sacras pueri sortes ter sustulit*] Hæ lignæ nonnunquam fuerunt, in quibus aliquid erat scriptum; et in situlam aquæ plenam conjiciebantur; quod e Plauti Casina potest intellegi: nonnunquam etiam sortes versibus reddebantur, nisi si etiam in ligneis tabellis versus erant inscripti.

Sed harum meminit *Ælius* Spartianus in *Alexandro Severo*: 'Ipse cum vatem consularet, hos acceperisse dicitur versus, et primis quidem sortibus: Te tenet imperium cæli, terræque marisque.' Cum vero primas sortes dicat, plures fuisse facile intellegis, et cur ter illam sortes sustulisse *Tibullus* dixerit. Puerum vero e triviis dicit, *τυχόρρα*, qui cum sortibus in vicis appareret aut vocatus temere, minimeque suspectus tollendis sortibus.

Illi Rettulit e triviis omnia certa puer] Pro illi veteribus in libris ille, ac pro omnia, omina.

13 *Cuncta dabant reditum*] In veteribus libris *reditus*, multitudinis numero.

Deterrita numquam] *Nuquam* in veteribus libris.

14 *Quin fieret*] *Quam fieret* in nonnullis: in nonnullis *Cum fieret*; quod idem valet. Sententia vero ipsa difficilior, et propter *Cum* particulæ lectionem, et usum verbi *deterrita*. Nam, si omnia bona omnino signa fuerant, cur deterreretur, ut fieret? facilius illud erat, et aptius, opinor, teneri illa non potuit, quin fieret, &c. Nisi pro *tamen* particula, *tantum* legamus; hoc sane sensu: Bona omnino erant omina, quibus id proficiebat tantum, ne deterreretur umquam illa, cum discedentem multis lacrimis prosequeretur.

18 *Saturni sacram me tenuisse diem*] In veteribus libris est *limuisse*, pro *tenuisse*. Quod ad ejus vero diei religionem attinet, nihil dum inveni, quo quid explicem: dubitari potest, diemne Saturni cujusque dicat hebdomadis, an Saturnaliorum tempus: hoc probabilius, multa enim illis diebus agere nefas erat. Legitur etiam in veteribus libris: *Saturni aut sacram*.

20 *Offensum in porta*] De pedis offensione, *Valerius Max.* *Plinius*, ceterique, permulta. Insignes etiam loci sunt *Ovidii* in *Amoribus*: 'Omi-

na sunt aliquid, modo, cum discedere vellet, Ad limen digitos restitit icta Nape.' Et apud eundem *Laodamia*: 'Pes tuus offensio limine signa dedit.' Et in libris *Met. de Myrrha*: 'Ter pedis offensi signo est revocata.'

22 *Prohibente deo*] *Malo Amorem ipsum intellegere*, quam *Janum*; de quo quid scribat *Festus Pompeius*, non sum equidem nescius. Sed illud huic loco omnino aptius.

23 *Quid tua nunc Isis tibi Delia*] In veteribus libris *mihi*, pro *tibi*; idque magno consensu. *Tuam vero Isidem* dicit, ut alibi, 'Suam Venerem.'

24 *Ille tua totiens are repulsa manu*] *Sistra*, opinor, ipsa intellegit, quæ ἀπὸ τοῦ σείω esse dicta scribit *Interpres Hephæstionis*: quæ ejusmodi fuerint, scire potest quisquis in *Valentiniani Imp.* Nummos incidit, in quibus et *δνοκεφαλοῦ* est imago, et *Hadriani Imper.* in quibus est, *ÆGYPTUS*. At *Alexandri Imper.* eadem species est in vetustissimo lapide *Romæ* in *Sanctæ Mariæ Transiberinæ* templo, sculptis utrimque ramis laureis.

25 *Quidre pie, dum sacra colis paræque lavari Te memini*] In veteribus libris ita dispunguntur hæc *Tibulli* verba, ut ad verbum *memini* punctum sit adpositum: facilius putabam, si *memini* per parentheses positum esse intellegeretur; neque enim parentheses signo, quo nunc uti solemus, veteres sunt uti, totamque dispungendi rationem longe aliam fuisse constat. Sed in sacris, aut antequam sacra facerent, veteres idem vivo flumine lavabant. Sin alio illo modo malumus intellegere, vel hic locus unus contra *Capri*, opinor, sententiam ostendit verbum *memini* cum infinito tam instantis, quam præteriti temporis posse conjungi.

26 *Et puro secubuisse toro*] Ad Deos enim caste adibant. Idem lib. 11. *Eleg. 1.* 'Vos quoque abesse procul

jubeo, discedat ab aris, Cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.' Apud Ovidium Fast. II. Omphale atque Hercules eandem ob causam secubare: 'Sic epulis functi; sic dant sua corpora somno, Et positâ juxta secubare toris. Causa repertori vitis quia sacra parabant. Quæ facerent pure, cum foret orta dies.' Puro autem, libidinum, et impuræ voluptatis experte; quo modo 'purum,' et 'impurum' dixit Martialis lib. XI. de Meneio: 'Nec purus esse, nec potest esse impurus.' Isdem de sacris eandem prope querelam querens Propertius lib. II. 'Quidve tibi prodest viduas dormire puellas? Sed tibi, crede, mihi, cornua rursus erunt.'

29 *Ut mea votivas persolvens Delia voces*] Vota suscepta, id est, hymnos; quas idem statim vocat laudes: verbum autem *debet* ad votum pertinet susceptum. Sed est in veteri libro Sfortiæ *Et mea*.

30 *Ante sacras lino tecta fores sedeat*] Lino enim tectis Isidi sacra fiebant. Ovidius: 'Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.' Et Suet. in Othone; 'Sacra etiam Isidis sæpe in linea religiosaque veste propalam celebravit.' Quo, ut videbatur, habitu meminisse Venetiis apud Andream Lauredanum sacerdotem Isidis videre. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, tum narrare etiam beneficia deorum. Proper. lib. II. 'Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.'

33 *At mihi contingat*] In Vaticano est, *Ac*, non, *At*, et in extremo margine, pro *Ac*, *Fac*, nec id, opinor, inscite.

Patrios celebrare penates] Peregre enim qui redibant, Deos penates ibant salutatum. Senex, apud Terentium, e Sicilia reversus: 'At ego Deos penates huic salutatum domum divertar.'

34 *Reddereque antiquo menstrua tura*

Lari] Quem floribus bis ornabant quotannis; ture singulis mensibus. Antiquum vero Larem sic dicit, ut lib. II. 'Rure puer verno primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposit laribus.' De ture, quo fiebat, Juven. 'O parvi nostrique Lares, quos ture minuto, Aut farre, et tenui soleo exornare corona.' Lares autem et publici erant, et privati. Plin. lib. XXI. Sed Vaticano in libro *tura* sic scriptum erat, ut aspirationis quidem abesset nota, supra tamen vocalem ipsam a asperi nota spiritus esset hæc, τ, quod et in meo veteri Terentii exemplo accurate descripto observatum a librario animadverti in Andriæ prologo in verbo 'Perintiam,' supra vocalem a eodem posito aspirationis signo, quæ ut olim fuerit scribendi ratio vetus, non ea tamen est vetustissima: neque aut ullo in lapide, veteribus notis inciso, aut vetustissimo libro aliquo factum video. Sine ejusmodi enim signis spiritumque accentumque reliquorum sua fere veteres scriptitabant. Quod ad verbum vero ipsum 'tus' adinet, magis equidem vetustissimi illius exempli Virgiliani codicis, quem Rodolphus Card. Carpenis mihi utendum dedit, fide atque auctoritate moveor, ut sine aspiratione ulla scribam, quam quo modo hodie scribunt. Etymonque τοῦ θύω mihi quidem tanti non fuit, ut ab optimi libri scriptione discederem.

35 *Quam bene Saturno ridebant rege*] Virgilius, Ovidius, ceterique, multa in eandem sententiam. Virg. Georg. I. Ovid. Amor. III. Eleg. 7. qui hunc simillime locum tractavit.

36 *Tellus in longas est patefacta vias*] Ovid. Amor. II. 'In longas orbem qui secutur vias.' Ac post idem Ovid. 'Si fuit in longas terra secunda vias.'

39 *Nec vagus ignotis repetens compendia terris*] Compendia, quæ lucra alibi vocat. In eandem prope sententiam Manilius lib. I. 'Et vagus

incertum penetravit navita pontum,
Fecit et ignotis itiner commercia ter-
ris.' Et lib. iv. 'Totque per ignotas
commercias iungere terras, Atque alio
sub sole novas exquirere prædas.'

41 *Illo non validus*] Cum sponte
scilicet omnia vulgo nascerentur.

42 *Non domito frenos*] Cum sponte
pareret.

43 *Non fixus in agris, Qui regeret
certis finibus arva lapis*] Quo de lapide
intellegenda sunt etiam Virgilii illa
Æn. xii. 'Saxum immane, ingens,
campo quod forte jacebat, Limes agro
positus litem ut discerneret arvis.'

45 *Ipsæ mella dabant quercus*] Virgil.
'Et duræ quercus sudabant roscida
mella.' Et Ovid. 'Flumina jam lac-
tis, jam flumina nectaris ibant, Fla-
vaeque de viridi stillabant ilice mella.'

47 *Non acies, non ira fuit, non bella,
nec enses* Immiti sævus duxerat arte fa-
ber] Multis hoc ipsum verbis, et Lu-
cretius, et Virgilius. Sed in veteri-
bus libris unitatis numero, *ensem*, non
enses.

49 *Nunc Jove sub domino cades, et
vulnera*] Ut illa quidem fuerunt sub
Jove nondum barbato, ut ait Juve-
nalis, ita hæc eo jam imperante, tris-
tia sunt consecuta. Sed in Colotii
libro, aliisque nonnullis pro *et vulnera*,
repetitum nunc vulnera.

54 *Fac lapis inscriptis stet super ossa
notis*] Non, ut nunc, jacebant lapides
illi sepulchrales.

55 *Hic Jacet immiti consumptus morte
Tibullus*] In veteri libro Sfortiæ erat
pro *morte, marte*, sententia non ineleg-
ante. Consumi aliquem morte, et
confici, sic dixit, ut et Horatius 'pla-
gis consumere.' 'Cædimur, et toti-
dem plagis consumimus hostem.' Mars
autem ipse homicida etiam ab Ho-
mero dici solet.

58 *Ducet in Elysios*] Eodem in li-
bro ad *Elysios*. Sic fere mortem signi-
ficat; in libro enim tertio: 'Elysios
olim liceat cognoscere campos.' Et
Virg. Georg. i. 'Quamvis Elysios

miretur Græcia campos.'

61 *Totosque per agros*] Ut in Virg.
'undique totis Usque adeo turbamur
agris.'

62 *Terra benigna*] Idem lib. iii.
'Et magnas messes terra benigna
daret.'

63 *Ac juvenum series teneris immixta
puellis*] Vetus Colotii liber habuit:
Hic juvenum series. In Sfortiæ libro
est: *Ac series*.

64 *Et adsidue prælia miscet amor*] Intellegi hoc quidem possit et de ju-
venum cum puellis congressu ac con-
cubitu: de quo Virg. 'At non in
Venerem segnes, nocturnaue bella.'
Et de 'amantium ira: 'Bellum,' ait
Terentius, 'pax rursum.' Idem Ti-
bullus post, Eleg. 10. 'At lascivus
amor rixæ mala verba miniat, In-
ter et iratum lentus utrumque sedet.'
Ovid. Rem. Am. ii. 'Sæpe reas fa-
ciunt, et amant: ubi nulla similitas
Incidit, admonitu liber oberrat amor.'
Amantium iram significans Menan-
der dixit: 'Ὁρῇ φιλονεικῶν δὲ λυγρὸν ἰσχυρὸν
χρόνον' exprimens hoc Terentius:
'Amantium iræ amoris integratio est.'

66 *Et gerit insigni myrtea sarta coma*] Myrtus, Veneri sacra: hinc propter
ea sibi coronas plectere amantes, ac
conficere, solebant. Ovid. Art. Am.
ii. 'Sartaque odorata myrtea ferte
coma.' Amantes quoque ipsos vita
functos myrtea in silva errare dicit
Virgilius *Æn.* vi. 'Hic quos dæmus
amor crudeli tabe peredit, Secreti
celant calles, et myrtea circum Silva
tegit.'

67 *At scelerata jacet sedes*] Eodem
modo Ovid. Met. iv. 'illa sororea,
Nocte vocat genitas, grave et impla-
cabile nomen. Carceris ante fores
clausas adamante sedebant, Deque
suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorum inter caliginis
umbram, Surrexere Dæ: sedes sco-
lerata vocatur,' et quæ sequantur,
huic apta loco.

69 *Impæx ferus pro crinibus angues*]

Et Ovidii similia illa, et hæc Virgilii Georg. iv. 'cæruleosque inplexæ crinibus anguea.' Legendumque fortasse hoc loco, *inplexæ*.

71 *Tum niger in turba*] In veteri libro erat, *Hic niger*. Pro eo autem, quod sequitur, in *turba*, in omnibus fere est, in *porta*. Fabulas ipsas non attingam; sunt enim valde notæ, et a poetis Græcis Latinisque tritæ sæpius, ac celebratæ.

Serpentum Cerberus ore Stridet] Legendum *stridet*; ut sæpe Virg. Docti homines interpretantur, vel quod serpentis dentes habeat; *χαλκιδόρτα* enim illud dicit Hesiodus, vel quod in canda draconem habere dicatur, vel quod ex Echidna, et Tiphæone cum Artho Gerionis cane et chimera natus sit. Idem III. 4. 87. 'Nec canis anguinem redimitus terga caterva.' Ovid. Amor. III. 'Et tria viperes fecimus ora canis.'

74 *Versatur*] Omnibus in libris erat, *Versantur*, nec de eo dubitandum: idem post celerem rotam dixit, et versare verbo est usus: 'Versatur celeri fors levis orba rotæ.'

79 *Et Danaï proles, Veneris quod numina lævis*] In omnibus fere veteribus libris: 'Veneris quæ numina lævis.'

88 *At tu casta precor maneas*] Sic Horat. 'Difficilis mane.' Eamque vim videtur habere, quam verbum apud Græcos, *διατρεῖν*.

85 *Hæc tibi fabellas referat*] Historias, ut ait Flaccus, doceat, non tamen peccare docentes. Hoc autem κατὰ τὸν Ὅμηρον Ὀδυσσεύς dictum videtur, *ἱεργίας ἡσθαὶ καὶ ἄλλων μύθων ἀκούειν*.

89 *Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante*] In veteri libro, qui est Florentiæ in S. Laurentii erat, *ne quisquam*.

98 *Hoc precor hunc illum*] Quod in libro veteri, *Hæc precor*. Ego vero legendum putabam: *Hunc precor hunc illum nobis aurora nitentem*: ac pro

nitentem est etiam in quibusdam, *rubentem*. Ovid. Amor. III. similiter: 'Hunc aurora diem, spectacula tanta ferentem, Quamprimum croceis candida portet equis.' Similiter optat post Elegia 7. 'At tu natalis multos celebrande per annos, Candidior semper, candidiorque veni.' Candidum verò nonnumquam mihi significare videtur idem quod lætum. Sic prope in Excerptis Sallustii in Epiat. ad C. Cæsarem senem: 'Contra, qui benignitate et clementia imperium temperare, his læta et candida omnia visa.'

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrae tibi*] Totæ hæc est de arte amandi Elegia: multaque sunt eadem præcepta apud Ovid. præsertim quæ pertinent ad obsequium, Lib. II. 'Obsequio tranantur aquæ,' et quæ sequuntur, atque ante hæc, nonnulla. Sic particula optantes adprecantesque Poëtæ utuntur. Idem lib. II. Eleg. 5. 'Annue, sic tibi sint intonsi Phœbe capilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.' Virg. in Bucol. 'Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos, Doris amara suam non intermisceat undam.'

3 *Quæ tua formosus cepit ocellis*] Eodem verbo Propertius suo in amore usus: 'Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis.' Tralatum a venatione. Eodem modo Meleager: *Κ' αὐτὸς ἔπος ἔκτατος ἐν αἰθέρι δέσμιος ἦλπε τοῖς οἰοῖς ἀργεῖθους ὀφθαλμοῖς, Τυφάριον*.

4 *Non tibi barba nitet, non tibi culta comæ est*] Numero est usus, a se non alibi frequentato. Sic enim fere pentameterum facit, prior ut pars, quod ad temporum rationem attinet, posterior esse non possit, nisi posterioris cæsurae pes sit trisyllabus. Aut igitur pentametri prioris cæsurae pes posterior est trisyllabus, aut ita quidem se habet ipse, ut transferri invertique propter temporum rationem partes non possint.

5 *Producis frigora*] Hiemem conficis. Sic, opinor, Horat. 'Noctem sermone' dixit 'extendere.'

6 *Sicca canis*] Insuavior syllabarum ca ca concursus, et, ut non nulli vocant, adlitteratio. Propert. lib. II. idem significans 'canem siccum' dixit: 'Venit enim tempus, quo torridus æstuat aër. Incipit et sicco fervere terra cano.'

7 *Tum Bacchi respondit rustica proles*] Bacchi enim filium fuisse Orum Thebanum, tradidisse adfirmat auctor magni Etymologici in verbo Ἀβαρῖδης.

8 *Armatus curam sic mihi falce Deus*] Quia de Deorum numero sit agriculturalum, falcem manu tenet, qua fures territat. Falcem enim agricolæ insigne esse, ac propterea Saturno etiam tributam fuisse, scribit Festus in verbis 'Opima spolia.' *Armatus* vero dicit, telum tenentem, non arma indutum: et arma etiam illa, quæ ferunt, non tantum quæ muniunt ac defendunt. Lucan. 'arma tenenti Omnia dat, qui justa negat.' Atque ante hunc Horat. II. Sat. 7. 'velint si, Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes Arma viri.' Et Ovid. in Ibin: 'Armatusque tulit vulnus inerme potens.'

11 *Angustis quod equum compeccit habenis*] Coërcere verbo eodem in genere usus Varius: 'Quem non ille sinit lentæ moderator habenæ, Qua velit ire, sed angusto prius ore coërcens, Insultare docet campis, fingitque morando.'

12 *Niveo pectore pellit aquam*] Secat. Virg. Æn. IX. 'qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pontum.' *Niveo pectore*: id est, pulchro, et candido: ut et Theocritus: χιονέας κατὰ σάραψος.

13 *Quia fortis adest audacia*] *Adest pro est*. Sic lib. IV. 'Si tibi de nobis mutuus ignis adest.' *Audacia fortis*: alacris, non fortis propter consideratam periculorum susceptionem.

At illi Virgineus teneras stat pu-

dor ante genas] Robor in genis, quod imprimis formam anget. Idem præne significans lib. III. Eleg. 4. 'Ut juveni primum virgo deducta marito Inficitur teneras ore rubente genas.' Teneritas vero ipsa, cum pulchritudine fere conjuncta. Veteris Poëtæ versus est, apud Hephæstionem: Ἐμοὶ γένετο παρθένος καλὴ τε καὶ τέρενα. Illud autem, quod fere Proverbio dicebatur, etiam ad commendationem formæ pertineat, ἐν' ὁμμασιν αἰδέος.

15 *Sed ne te capiant*] In veteri libro Sfortiæ, *Sed te ne capiant*. Atque hæc jam Tibullo respondentur, constantia se id adsecutum, ut etiam amaretur.

17 *Longa dies homini docuit parere leones*] Ovidius Trist. IV. 'Tempore Pænorum compeccitur ira leonum.' Atque ibi multa in hanc sententiam. Et apud eundem 'Longa dies,' id est, longum tempus, in Met. XIV. 'Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam Longa dies faciet.' Et Virgil. Æn. VI. 'Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem.' Et Æn. V. 'Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla.' Cic. 'Dies ipsa.'

18 *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Aptissimo est usus verbo, quo et Luccretius: 'Nec mare quæ independent vesco sale saxa peresa.' Sententiam vero eandem præter Choërilon, etiam Bion expressit: Ἐκ θαμνῆς παρθάμυγρος, δίκως λόγος, αἰὲν ἰολίας Χ' ἂ λῖθος ἐς βωχρὸν κοιλάβεται. Et Propertius lib. II. 'Sed tamen obscena teritur robigine ferum, Ferreus in parvo sæpe liquore silex.'

19 *Annus in apricis maturat collibus uvas*] Ovidius, notato jam supra loco: 'Tempus ut extentis tumeat facit uva racemis, Vixque merum capiant grana, quod intus habent.'

20 *Annus agit certa lucida signa vice*] Τὰ φαινόμενα de quibus etiam Ovid. Fast. I. 'Lapsaque sub terras, ortaque signa canam.' Agi autem signa dicit ab anno. Contra Virg. Georg. I.

'vos o clarissima mundi Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum.' Manil. lib. i. simillime: 'Adtribuitque suas formas, sua nomina signis, Quasque vices agerent, certa sub lege notavit.' Et in eandem sententiam videtur illa scripsisse Theophilus ad Autollicum lib. i. "Ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες στοιχεῖα αὐτοῦ εἰσιν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς γεγνηότα. Atque idem sensisse Aristoteles, tempus ipsum definiens, videtur. Aratus *Σήματα* eodem modo dicit: Αὐτὸς γὰρ τάγε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν. Et Interpres: Θέλει γὰρ τοὺς ἀστέρας σημεῖα λέγειν τῶν καιρῶν, καλῶς δὲ τοὺς ἀστέρας σημεῖα εἶπε. Καὶ γὰρ ὁ ποιητὴς τὸν κομήτην ἀστέρα σημεῖον εἶναι πολέμιον λέγει, ἢ ναύτησι τέρας.

21 *Veneris perjuria venti Inrita per terras et freta summa ferunt*] Idem lib. III. 'perjuria ridet amantum Jnpiter, et ventos inrita ferre jubet.' Totidem prope verbis Ovid. Art. Am. II. 'Juppiter ex alto perjuria ridet amantum, Et jubet Æolios inrita ferre notos.' Idem significans Propertius etiam lib. II. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Juppiter, et surda negligit aure preces.' Atque idem alibi: 'Hoc perdit miser, hoc perdidit ante puellas, Quidquid jurarunt, ventus et nuda rapit.' Idem prope verbis Ovidius Fast. V. ne fraudi sint perjuria, precari Mercurium videtur: 'Sive Deum prudens aliam Divamve fefelli, Abstulerint celeres improba verba noti. Et pereant veniente die perjuria nobis: Nec cernerent superi, si qua locutus ero.' Et in Amor. III. 'Scilicet æterni falsum jurare puellis Di quoque concedunt, famaque nomen habet.' Sed ante hos omnes Hesiodus, Sophocles, Plato, Menander, et Callimachus. Hesiodus, ut adfirmat Apollodorus Bibliothecæ lib. I. apud quem sic est, de Iano et Jove: Φωρδάσθεις ὅρ' Ἥρας τῆς μὲν κόρης ἐπ' ἄμμερος εἰς βοῶν μεταμόρφωσε λευκήν· αὐτὴν δὲ ἀπωμόσατο μὴ συνελθεῖν· διὰ

φησὶν Ἡσίοδος οὐκ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀπὸ τῶν θεῶν ὀργὴν τοὺς γινομένους ὄρκους ὑπερ ἔρωτος. Sophocles vero apud Stobæum: Ἀφροδίσιος ὄρκος οὐκ ἐμπολνίμος. Et apud eundem Callimachus, ut ego quidem priorem versum legendum puto: "Ὡμοσεν" ἀλλὰ λέγουσι θεῶν ποτε τοὺς ἐν Ἐρωτι "Ὀρκους μὴ δύνειν οὐατ' εἰς ἀθανάτων" aut pro θεῶν Legendum forte θεάων. Plato apud Athenæum lib. XII. Πλάτων δὲ, ἐν τῷ Φιλήβῳ, φησὶν, ἡδονὴ μὲν γὰρ ἀπάντων ἀλαζονέστατος, ὥς δὲ λόγος καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιπορεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν.

23 *Gratia magna Jovi*] Est. Sic Terentius in Adelphis: 'Est Dis gratia, et unde hæc fiant.' Ovid. eodem, quo Tibullus, modo: 'Gratia fama tibi.' Atque alibi: 'Gratia Musa tibi.'

25 *Perque suas impune licet Dictynna sagittas*] Deorum omnium fortissimum Amorem dicit esse Menander, quod ejus unius causa per ceteros Deos pejerant amantes. Ejus versus apud Stobæum sunt: Ἔρως δὲ τῶν θεῶν ἰσχυρὸν ἔχων πλείστην ἐπὶ τούτου δεικνύται, διὰ τούτων ἐπιπορεῖσι τοὺς ἄλλους θεούς. Consuetudinem autem jurandi per Deorum tela fuisse, videtur significare Juvenalis Sat. III. 'Per solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat, Et Martis frameam, et Cyrrhæi spicula vatis, Per calamos venatricis pharetramque puellæ, Perque tnam pater Ægei Neptune tridentem, Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ, Quidquid habent telorum armamentaria cæli.' Sed pro Dictynna, in veteribus nonnullis est, Diana.

27 *Transiet ætas*] Non insolens declinatio. Sic enim et Terentius, opinor. Et Carisius lib. II. idem videtur tradere, his quidem verbis: 'Item participium exiens, et genitivus exeuntis, in quarti ordinis futurum in AM est; sed cum in BO effertur, quotiens est ex eo, quod est πορεύομαι, et quæ ex ipso derivantur.' Romæ, in Basilica

Sancti Pauli, in veteti monumento, **NE. DE. NOMINE. EXIST. PRO EXIST.** et **NE** pro **NEC**.

28 *Quam cito non segnis stat, remeant-que dies*] Sic omnino distinguendum, hæc ut simul legantur. Dies, inquit, hodiernus, atque hic, qui nunc lucet, sol, id enim stare dicit, quam brevi tempore it redit! Non te igitur alla in amando satietas capiat, sed et in-
serviendo et amando, dum per meta-
tam licet, tibi ne desia. Sed hoc
ipsum cum iis, quæ sequuntur, ἀνα-
λυσιν videtur; ac, si per vetera lice-
ret exempla, rejicerem alio. Scilicet,
ut post verum illum: *Post etiam collo-
as implicuisse volet*, legereatur hæc ad
illam usque verum: *Nam decet inton-
sus erinis utrumque Deum*. Sed in An-
geli Colotii libro fuisse aiunt, *It,*
remeantque dies. 'Non segnem diem'
sic dixit, ut et Hipponax tempus,
cujus versus est apud Stobæum hic:
Χρόνος δὲ φεύγειν οὐ μὴδ' εἰς ἔργα.

30 *Quam cito formosas populus alta-
comas*] In veteribus libris esse adfir-
mant alba, pro *alta*: in iis certe omni-
bus, quos vidi, *alta*. Itaque Horat.
II. Od. 3. 'Quo pinas ingens, altaque
populus.'

32 *Qui prior Elæo est carcere missus
æquis*] Virg. Georg. III. 'Hic vel ad
Elæi metas, et maxima campi sudabit
spatia.'

34 *Marentem stultos*] Aiunt fuisse
in veteri etiam libro *celeris* pro *stultos*.

35 *Crudeles Dii*] Sic Virg. 'Atque
Deos, atque astra vocat crudelia ma-
ter.' Andromache apud Ovid. Met.
XIII. 'Quidve moror, quo me servas
damnosa senectus, Quo Di crudeles,
nisi quo nova funera cernam.'

Serpens novus exuit annos] In ve-
teri libro *Sfortis exuat*. In eandem
sententiam Ovidius Art. Am. III.
'Anguibus exuitur tenni cum pelle
senectus.' Et Virg. Georg. III. de
serpente: 'Cum positis novus exuviis,
nitidusque juvena Volvitur.' Et
Nicander in Theriacis: Τῆπος δ' ἀνα-

λύν φάλλειν ἀποδύσασθαι γῆρας. Plinius
lib. XXX. membranam serpentes dicit
exuere, idque canis ortu fieri negat:
'Venum esse arbitror, canis ortu
angues cauda membranam exuere,
quoniam neutrum in Italia visum est,
multoque minus credibile, in tepidis
regionibus tam sero exui.' Placidus
Grammat. in Glossis: 'Reduvia, di-
cuntur spolia serpentum, quibus quot-
annis senescentes sese exuunt, quasi
quibus exuti in juventam redeunt:
dicuntur enim Induvix, Exuvix, Re-
duvix.'

36 *Formæ non ullam fata dedere me-
ram*] Nonnullis in veteribus libris
Non illam.

37 *Phæbo, Bacchoque*] In nonnullis
etiam, *Baccho, Phæboque*. *Æternam*
vero juventam Columella in Proœmio
operis etiam Telluri tribuit.

40 *Cedæ*] In veteribus libris, *Cro-
dæ*, ut et olim Manutius ediderat: in
meo quodam etiam, *Cedæ*.

Obsequio plurima vincit amor] Pio-
ramque obsequendo alterius studio
amor, quod voluit, adsequitur. To-
rent. 'Obsequium amicos parit.' Et
Horat. 'Obsequio grassare.' Et Pro-
pert. lib. I. 'Melanion nullos fugien-
do, Tulle, labores, Sævitiā dum
contudit Iasidos. Nam modo Par-
theniis amens errabat in antris, Ibat
et hirsutas ille videre feras.' Et Ovid.
Art. Am. II. multo plura de obsequio
in amore.

43 *Quamvis prætexens picta ferra-
gine oculum*] *Pices* pro *picta* fuisse
dicunt in Colotii libro: mihi tamen
hoc alternam probatur. Ac Virgil.
Æn. III. sic quoque verbo 'subtexere'
est usus: 'Et fessum quotiens mutat
latus, intremere omnem Murmure
Trinacriam, et telam subtexere fume.'
Et Ovid. Met. XIV. de Circe: 'Quæ
solet et nivem vultum confundero
lunæ, Et patrio capiti bibulas sub-
texere nubes.'

44 *Venturam admittat umbrifer arcus
aquam*] Pro *admittat* est in veteri

libro Sfortiæ, nonnullisque aliis, amiserat; quod ex *annuntiet* corruptum. Sed id quoque alieno loco ponitur, sicut opinor Grammatici glossema verbum *admittat* interpretantur, paulatimque in alienum immigravit. In meo enim quodam libro aperte sic est *annuntiet*. Nisi forte quis etiam legi velit *afficiat*, e quo corruptum sit *amiciat*. Sed hoc alii viderunt.

47 *Duros subtilis laboris*] In veteri libro fuisse adfirmant *omnes*: ego hoc alterum in iis, quos vidi, omnibus legi.

48 *Aut operi inanius uterisve manu*] Pro *operi* est in libro Sfortiæ, et in quodam etiam meo, *opera*, quod etiam placet. Legi etiam possit *opere*; sed hoc nullo in libro: *atervisse* vero in omnibus libris erat; nec enim nulli sunt, qui mallat *attenuasse*. Et erat id scriptum etiam in Vaticano libri margine; utrumque namque bene latine dicitur Virg. 'Ipse labore manuum duro terat.' Et Propert. 'Num gravis imbelles atterit hasta manus.' Illo etiam modo Lucet. lib. 1. 'tum portas propter æna signa manus dextras ostendunt attenuari.' Sed præteritum ipsum verbi *atervisse* insolens, nec dum mihi lectum alibi. Aristophanes apud Athenæum lib. iv. verbo eodem similiter est usus: 'Ὀρρις ἔσθ' ἡν ἀλλοῖς καὶ λόποις κατατέριμμαί χράμενος, εἰδὲ με σπάρτειν κελεύεις.' *χράμενος*, εἰδὲ με σπάρτειν κελεύεις.

49 *Nec, velis insiditis altis si claudere valles*] Emendandum, quemadmodum in omnibus, *altas*. *Claudere* autem *valles*, idem quod, indagine cingere. Idem lib. iv. 'Quis furor est, quæ mens densos indagine colles Claudentem teneras lædere velle manus?'

50 *Umeri retia ferre negant*] Ne cui mirum sit, si sine aspiratione, *umeri* scripsi; ita enim in illo optimo, antiquissimoque Virg. exemplo semper scriptum, et aliis vetustatis monumentis incisum repperi. Sed in veteribus libris fuisse alunt, *umeris retia ferre neget*. In iis, quos vidi,

haud aliter, atque impressis in libris. Idem lib. iv. similiter: 'Ipsa ego per montes retia torta feram.' In eandem sententiam Ovid. Met. x. de Apolline Hyacinthum amante: 'Immemor ipse sul, non retia ferre recusat, Non tennisse canes, non per juga mentis iniqui Ire cõmes, longaque alit adsuetudine flammæ.' Et Art. Am. 11. 'Sæpe tulit jussu fallentia retia collo.' Et paulo post: 'Non te Mænalias armatum scandere silvas, Nec jubeo collo retia ferre tuo.'

51 *Si volet armu, levi temptabis ludere dextra*] Ut levissime tangas. 'Ludere' in hoc genere dixit Horat. 'Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.' Et Cic. de optimo genere oratorum.

52 *Post offeret*] In omnibus *adferat*, ac pro *post*, in Colotti libro fuisse adfirmant *max*, ut etiam scriptum legebam in veteri libro Sfortiæ.

Ipsæ volenti] *Ipsa* in veteri libro fuisse confirmant; et ita erat eodem in libro Sfortiæ. Pro *volenti* autem erat in veteribus *roganti*.

56 *Se implicuisse volis*] Multis omnino in libris *velis*.

59 *Jam tu, qui Venerem*] Ita etiam in Vaticano, sed emendatum supra *At tibi*. In Marcelli Pontificis Max. libro superne emendatum, *At tu qui*.

60 *Infelix urgeat ossa lapis*] *Infelix* active posnit. Imprecatione hac uti solebant, et apprecatione etiam illa, quæ est in lib. 11. Eleg. 4. 'Terraque securæ sit super ossa levis.' Qui locus ejusdem cum hoc est sententiæ.

61 *Pieridas, pueri*] Tota hujus loci sententia multis ab Ovidio tractatur versibus Art. Am. 111. 'Carmina qui facimus, mittamus carmina semper,' &c.

63 *Carmina purpurea est nisi coma*] In meis in Horatium commentationibus aliorum Poëtarum versus ejusdem sententiæ posui. Atque hoc

sane loco perapposite Sapphus ipsius versus etiam posuisssem illos, quorum initium *Καθαροῖσα δὲ κελσεαι*, qui sunt apud Stobæum Περὶ Ἀποροῦν, ni corrupti depravatque sic essent, ut ullo modo corrigi non posse viderentur. *Purpuream* vero *comam* pulchram dicit; id enim 'purpureum' nonnunquam valet. Tametsi non idem Servius, versus interpretans Virgil. Georg. i. 'Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' De quo etiam Nemesi annus in Cinegetico: 'Non crimen Nisi, non sævæ porula Circes.' Et Statius Thebaid. i. 'Infames Scirone petras, Scyllæaque rura, Purpureo regnata seni.' Quo in loco Interpres, 'Nisi crinem purpureum, ac fatalem significari dicit.' Ovid. ex Ponto ii. ad Cottam 'Purpureum' idem sane, quod 'pulchrum,' videtur dicere: 'Sic tibi mature fraterni funeris ultor, Purpureus niveis filius instet equis.'

68 *Idæa currus ille sequatur Opis*] Gravis imprecatio. Hoc tantum deprecans malum Catullus dixit: 'Dea magna, Dea Cybelle, Dindymi Dea domina, Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo: Alios age incitatos, alios age rabidos.'

69 *Et tercentenas erroribus expleat urbes*] Id est, 'obeat.' In Colotii libro fuisse adfirmant *explicit*, pro *expleat*: in meo quodam est *impleat*; sed utrumque hoc sane modo ab aliis acceptum scriptoribus nondum legi; nisi ita legendum sit: *Et tercentenos erroribus impleat orbes*; ut illum tot menses velit errare. Implere autem aliquis orbes lunæ dicatur, ut et soles condere. Sed hoc alii viderint.

70 *Et secet ad Phrygios vilia membra modos*] Id est, pudenda. Ovid. in Ibin: 'Adtonitusque seces, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.' Et idem Fast. iv. 'Cædunt jactatis vilia membra

comis.' *Modos* autem numeros sonosque dicit. Propert. lib. ii. 'Car aliquis sacris laniat sua brachia cultis, Et Phrygis insanos cæditur ad numeros?' Et Ovid. Fast. iv. paulo ante illa: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.'

71 *Blanditiis*] Dnos hosce versus sic distinguo, ac lego: *Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis Supplicibus, miseriis fletibus illa favet.*

73 *Hac mihi, quæ canerem Titio*] Puero videlicet formoso, aut ei, cojos Horat. meminit ad Jul. Florum: 'Quid Titius, Romana brevi venturus in ora, Pindarici fontis qui non expalluit haustus.' Titii Sabini meminit Tacitus lib. iv. *Deus edidit ore*] *Παροσμός* ut, 'Sic ore locuta est.' Sic opinor Ovid. 'tales edidit ore sonos.'

79 *Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem*] *Præcepta*, quæ post dicit 'magisteria,' quæ Moschus, eodem versans in genere, vocat *διδάγματα*. Ejus versus sunt apud Stobæum Περὶ Ἀποροῦν. Ex quibus hic est: *Ταῦτα λέγω πάντων τὰ διδάγματα τοῖς ἀνεπιδότοις*. Pro *ferentem* esse adfirmant in veteri libro, qui est Florentiæ, in Divi Laurentii Bibliotheca, *canentem*.

Tempus erit] Sic Virg. 'Turno tempus erit.'

80 *Deducat juvenum plurima turba senem*] In Colotii libro fuisse testantur, ut etiam in Sfortiæ, *Diludat*: sed illud rectius. Atque in eandem prope sententiam, in quam Callimachus, cujus versus sunt apud Stobæum Περὶ Γήρων, illi: *Γηρόσκα δ' ὁ γέρον κείνων ἐλαφρότερον, Κούροι τὸν φιλέουσι: νέοι δέ μιν, ὅλα τοκῆα, Χαιρὸς ἐπ' οἰκίῃν ἔχουσιν ἀγοῶσι θόρον*.

81 *Eheu*] Omnibus in libris est *Heu heu*, atque in optimo veterrimoque Virgilii libro nunquam *Eheu*.

Lento Marathus me torquet amore] Sic Horat. 'Lentis ignibus nri.' Et Ovid. Art. Am. iii. 'Ignibus hic len-

tis uretur, ut humida cera.'

83 *Ne turbis fabula flam*] In Colotili libro, et Florentino esse aiunt, ut in meo quopiam est, *turpis*, non *turbis*; quod placet.

84 *Cum mea ridebunt vana magisteria*] Magisterium etiam optimi scriptores dixerunt; quo verbo sæpiissime utitur Firmicus.

ELEGIA V.

1 *Asper eram*] In eandem sententiam Propert. lib. II. 'Liber eram, et vacuo meditabar vivere lecto.'

8 *Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben*] Turben scripsi, Carisii auctoritatem secutus; cuius hæc sunt lib. I. 'Turben' Tibullus: 'Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben.' Quem Maro *Æn.* VII. 'Turbonem' vocat: 'tortus sub verbere turbo.' Et ita putant dici debere 'hic Turben,' quia et Homo, et Tempesta, et Buxum eodem possint nominativo perhiberi.' Imitatus autem videtur Theocritum, apud quem in Pharmaceutria sic est: *Χ' ὡς δινωῖ δδε ῥόμβος δ χάλκεος, ἐξ' Ἀφροδίτας, ὡς κείνος δινωῖτο πῶς ἡμετέρῃσι θύρῃσι.* Virgilius *Æn.* VII. eadem usus similitudine: 'Tum vero infelix, ingentibus excita monstria, Immensam sine more furit lymphata per urbem: Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo, Quem puerimagno in gyro vacua atria circum Intenti ludo exercent: ille actus habena Curvatus fertur spatiiis.' Et apud Plantum meretrix, idem significans, in Castellaria: 'Mibi istum hominem vellem dari, ut ego illum versarem.' Sappho, verbo 'versare' eodem in genere usa dixit: *Ἐρως δ' ἀντρέ μ' δ λυσίμελης δονεῖ.*

4 *Quem tener adueta versat ab arte puell*] Nonnullam enim ejus rei artem fuisse demonstrat Ovid. Trist. II. 'Hic artem nandi præcipit, ille trochi.' Sed erat in veteri libro Sfortiæ

non celer, sed tener.

5 *Ure serum*] Hi duo versus mihi quidem suspecti sunt, et propter ἀνακόλουθον, et propter ipsum genus dicendi. Nam, si veniam sibi dari postulat, cur hinc aliena sententiæ interposuit? Deinde, cur idem his dixit? *Libeat nec dicere quidquam*: et, quod idem valet, statim subjicit: *post hæc horrida verba doma.*

7 *Parce tamen*] Qui olim asper eram, neque discidium facile ferre jactabam, idem nunc tamen veniam peto.

Per te] In veteribus libris omnibus, iterum, *parce*, prave omnino.

Furtivi fœdera lecti] Idem significat post: 'Nulla tuum nobis subducat fœmina lectum.' Qualia sunt etiam illa fœdera apud Propertium lib. III. 'Fœdera sunt ponenda prius, servandaque jura.'

8 *Compositumque caput*] Tuum istud compositum atque ornatum caput; neque enim aptum puto, si manes cari capitis intellegamus.

11 *Ipseque ter circum lustravi sulphure puro*] Sulphur sine aspiratione scripsi, secutus Virgiliani illius libri fidem. Sed erat in veteri Sfortiæ libro, multisque aliis, non *ter*, sed *te*, ut a se illam circum lustratam significet. In Florentino esse adfirmant, *Ipse ego te circum*. Propert. lib. IV. alteram illam tneri lectionem videtur: 'Imperat et totas iterum mutare lacerinas, Terque meum tetigit sulphuris igne caput,' &c. *Puro* autem, vel quod in sacris adhiberetur, vel ab effecto. Sic Ovid. 'Cœrulei sunt puro de sulphure fumi.' Juvenal. Sat. II. quæ in lustratione adhiberentur enumerans: 'quotiens hinc talis ad illos Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur Sulphura cum tædis, et si foret humida laurus.' Lustrationis quoque sulphuræ, ut sic dicam, meminit etiam Propert. lib. IV. 'Dei quemcumque locum externæ tetigere puellæ, Sufficit et pura limina tergite

aqua. Imperat et totas iterum mutare lacernas, Terque meum tetigit sulphuris igne caput.'

12 *Præcuiisset onus*] In veteri Sfortiæ libro est, *Præcubisset*. In Vaticano, *Pertinuisset*. In alio quodam, *Prætinuisset*. Sacra ipsa, sive veneficia ignota: nihil igitur dijudicare possumus.

13 *Ipse procuravi*] In Florentino testantur esse, *Ipse ego curavi*. 'Procurare' verbum in religionibus idem fere quod 'Expiare.' Ejusmodi vero mala somnia idem commemorat, et lib. II. Eleg. 6. et III. Eleg. 4.

14 *Ter salsa deveneranda mola*] In omnibus fere libris veteribus non *salsa*, sed *sancta*. Passive vero *deveneranda*, ut et Horat. 'Venerata Pales.' Videndum autem, an *deveneranda* dixerit, quasi 'deprecanda, et averruncanda.' Ter sanctam dixit molam salisam, quod, ut scribit Plinius, nulla sine salsa mola sacra fiant. Est enim apud illum lib. XXX. 'Maxime tamen in sacris intellegitur auctoritas, quando nulla conficiuntur sine mola salsa.'

15 *Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis*] Filum fortasse dicit vestem lineam. Tegumentum capiti esse hoc videtur apud Arnobium Adversus Gentes lib. VI. 'Itaque artifices omnes ipsis isdem qui temporibus extiterunt, quibusque primas dabat exprimentarum similitudinum veritas, omni cura studioque certabant, filum capitis prostituti Cythereia in simulachra tradnecere.' Velato autem capite veteres sacra solitos facere, nemo nescit.

16 *Vota novem Veneri nocte silenti tuli*] In Sfortiæ, ut in nonnullis aliis, non *Veneri*, sed *Triviæ*. Nisi si Venerem exquisita aliqua ratione eandem, quam Triviam, velimus esse. Amantes quidem certe Lunam precari solitos, ostendimus in commentationibus in Horatium. *Vota tuli*: obtuli, solvi. Novem vero, propter

imparem numerum, qui sacer, et Dis gratus: vel quod is numerus fuerit *ἐν μυστηρίοις*.

22 *Area dum menses sole calente teret*] Sic Virg. in Georg. 'pingues palea teret area culmos.' Similiter Martialis: 'Menses area dum ferit crepantes.' Nisi pro, *ferit, terit*, forte sit legendum.

23 *Aut mihi servabit plenis in lintribus uras*] In Colotii libro pro *Aut*, *Et*. Lintres autem ejusmodi veteres Navias dicebant. 'Navia,' inquit Festus Pompeius, 'est uno ligno exsculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.' Romæ autem duas vidi in veteribus saxis exsculptas vindemias, alteram sub Janiculi montis radicibus, qua clivus ad S. Petri Montis aurei ducit, muro coherens, alteram ad domus Porcorum valvas: in his Navia, sive lintres.

24 *Pressaque veloci candida musta pede*] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. aliisque nonnullis, non *candida*, sed *pinguia*. Candidi quidem musti Plinius meminit lib. XIV. 'Talpa nigra candidum facit mustum' et alibi, 'musti candidi Sextarii XX.' Pinguia musta dixit etiam Manilius lib. III. 'Aut reputat Bacchum per pinguia musta fluentem.' Atque alibi: 'Pinguisque impressis despament musta racemis.'

25 *Consuescet numerare pecus*] In omnibus libris veteribus: *Consuescet*. *Numerare pecus* ut et Virgil. in Bucol. 'Bisque die numerant pecus.' Atque alibi: 'Cogere donec oves stabulis, numerumque referri Jussit.' Et Georg. IV. 'Consedit scopulo medius, numerumque recenset.' Et Callimachus in Cererem, eodem modo: *ἐν ὄρνι τοῖσι ἀριθμῆται*.

28 *Pro segete spicas*] In veteribus libris: *Pro segete et spicas*.

30 *Et juvet in tota me nihil esse domo*] *Adjuret* in multis omnino libris: quo probabilius est illud, quod in Colotii libro legebatur, *At juvet*.

Martialis lib. xiv. de Tibullo totidem prope verbis: 'Ussit amatorem Nemesi lasciva Tibullum, In tota juit quem nihil esse domo.' Sed mirum illud, quod Nemesi dictum putet Martialis, quod hic Delia dicitur: nisi forte eadem utroque nomine intellegitur. 'Nihil esse' dixit eodem modo Cic. ad Att. lib. i. 'Ille alter isā nihil est, ut plane, quid erit, nesciat.'

32 *Selectis detrahet arboribus*] In nonnullis *detrahet*.

33 *Et, tantum venerata virum, hunc sedula curet*] Sic in omnibus fere libris veteribus. In Colotiano et Florentino fuisse intellego, *huic*; utrumque prave: melius in Sfortia libro legebam una plus particula; *Et, tantum venerata virum, hunc et sedula curet*.

35 *Caurusque*] Eodem in libro *Eurusque*.

36 *Jactat*] Sic de iis rebus loquebantur, quas oblivione sempiterna involvi atque obrui volebant; vel quæ frustra fiebant. Sæpe sic Horat. et Catullus; et Apollonius lib. i. *ἄλλ' ἀνέμοισι δάομεν ἀμπλακῆν, ὅς καὶ πάρος εὐμενέτορες*.

37 *Temporavi curas depellere vino*] In optimo Virgillii exemplo, 'tempto,' semper scriptum legebam: a qua ratione non discedo. Horat. eodem modo, quo hic Tibullus: 'Nunc vino pellite curas.'

39 *Sæpe aliam tenui*] Idem alibi: 'Te tenet, absentes alios suspirat amores.' Et, 'Te teneam moriens deficiente manu.'

Cum gaudia adirem] 'Gaudia' et 'Præbere gaudia,' quo sensu ab his poetis diceretur, exposui in commentationibus in Horatium.

41 *Tum me discedens devotum femina dixit*] Eodem in illo laudatissimo Virgil. exemplo, 'femina,' sine diphthongo: idque perpetuo, ac verissime. *Devotum* vero sic dixit, ut et post, Eleg. 8. 'Num te carminibus,

num te pallentibus herbis Devovit tacito tempore noctis anna?' Et Ovid. Amor. lib. iii. Eleg. 6. 'Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?' Et idem Ovid. post: 'Aut te trajectis Ææa venefica venis Devovet, aut alio lassus amore venis.' Ac Suetonius in Caligula: 'Clientelas diu vexanti, non prins succensere in animum indaxerit, quam veneficiis quoque et devotionibus impugnari senserit.'

42 *Et pudet, et narrat scire nefanda mea*] In veteribus etiam libris legi adfirmant: *Et domina narrat, &c.* Ovid. Remed. Amor. similiter: 'Et pudet, et dicam.' Sin illud malumus, *mea* fortasse mutandum sit in *mea*. Ut illa quidem se dicat non nescire nefanda, ipsa nimirum veneficia, *domina mea*.

43 *Non facit hoc verbis*] Huic quasi respondens addit, nullo id fieri magico ministerio. Sed veteribus in libris etiam fuisse dicunt, non *verbis*, sed *herbis*; quod ipsum probabile. Idem enim post, Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pallentibus herbis.' Quæ verba jam supra posui.

45 *Talis ad Emonium Nereis Deloa quondam*] Nonnullis in veteribus libris, *Nereis quæ*. In aliis, *Nereisque*. Legendum fortasse sit, *Nereis quoque*. Sed et trisyllabum etiam posuit Manilius lib. v. 'Extulit et liquido Nereis ab æquore vultus.'

46 *Vecta est frenato cæcula pisce Thetis*] Ad specum scilicet, quem eleganter describit Ovidius: 'Est specus in medio: natura factus, an arte, Ambiguum est, magis arte tamen, quo sæpe venire Frenato delphine sedens Theti nuda solebas. Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.' Et Balbus: 'Hic sperata sedens Tyrrheni litore pristis Peleos in thalamos vehitur Thetis, æquora delphin Corripit, et silet hæc detecta ad lumina palla.'

47 *Quod adeat huic dives amator*]

Adest pro 'est' posuit, ut alibi quoque.

52 *Et e tectis strix violenta canat*] Virg. in *Æn.* vii. de Allecto: 'At sæva e speculis tempus Dea nacta nocendi, Ardua tecta petit, stabuli de culmine summo Pastorale canit signum, cornuque recurvo Tartaream intendit vocem,' &c.

53 *Herbasque sepulchris Quærat*] In veteri libro esse aiunt, *escasque sepulchris.* Cui simile esset et illud Catulli: 'sæpe quam in sepulchretis Vidistis ipso rapere de rogo cenam.'

56 *Post agat hanc triviis*] In veteribus libris omnibus, *e triviis, non hanc triviis;* ut absolute positum sit *agat.* Non multum dissimili sententia Horat. in *Epod.* 'Senem, quod omnes rideant, adulterum latrent Suburranae canes.' Sed idem 'agere' hoc modo, neque transitive, posuit eodem in libro: 'Nam qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon, Amica vis pastoribus, Agam per altas anre sublata nives, Quæcumque præcedet fera.'

57 *Eveniet*] Sic erit, quamquam veteri in libro legi etiam adfirmant, *Evenient.* Idem post, 'Eventura precor.'

Dat signa Deus] Idem post, eodem loco, 'Viden' ut felicibus extis,' &c. Et Ovid. *Amor.* iii. 'Annuit, et motu signa secunda dedit.'

Sunt numina amanti] Vel favent, vel peccanti irascuntur. Idem alibi: 'Peccare paranti Sit Deus, occultos qui vetat esse dolos.'

60 *Nam donis vincitur omnis amor*] In veteribus libris etiam fuisse adfirmant, *non,* pro *nam,* quod esse magis e sensu nonnulli contendunt. Ac pro *amor,* in Colotiano quidem, *amans.*

61 *Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit*] In Vaticano pro *tibi,* *nam* legebam.

65 *Pauper ad occultos furtim deducet amicos*] In veteribus libris etiam sic esse testantur: *Pauper ad excultos furtim deducet amantes.*

66 *Vinclaque de nives detrahet ipse pede*] Sic Terent.: 'Soccus detrahunt.' Vincula vero Calceamenta dicit, ut Ovid. *Fast.* ii. 'Rumpabant magni vincula parva pedes.' Et Met. iii. 'Vincula duæ pedibus demunt.' Et Art. Am. iii. 'Arida nec vinclis crura resolve tuis.' Et Virg. *Æn.* iii. 'Unum exuta pedem vinclis.'

67 *Nec verbis victa patescit Janna*] In veteri libro Card. Sfortiæ pro *patescit,* legebam, *fatiscit.* Virg. verbo illo usus *Æn.* ii. 'Apparet domus intus, et atria longa patescunt.'

69 *At tu, potior nunc es, mea furta caveto*] Pro *nunc es,* erat in Vaticano scriptum *vinces.* Pro *caveto,* in omnibus fere libris *timeto.*

Mea furta] Furtivos concubitus.

70 *Versatur celeri Fors levis orbe rota*] In plerisque veteribus libris, *Sors,* non *Fors,* id est, *Fortuna.* In eandem sententiam Propertius lib. ii. 'Omnia vertuntur, certe vertuntur amores; Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota est.' Et Plautus in *Cistellaria:* 'Jactor, crucior, agitor, stimulator, versor in amoris rota.' Ammianus Marcellinus lib. xxvi. de *Rota Fortunæ:* 'Ea victoria ultra homines Procopius sese efferens, et ignorans, quod quivis beatus versa rota Fortunæ ante vesperum potest esse miserimus.'

72 *Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit*] In veteribus libris legi adfirmant: *Sedulus, et crebro prospicit, atque fugit.*

74 *Et ante ipsas excreat usque fores*] In veteri libro Sfortiæ, et Marcelli Pont. Max. et Vaticano, *Excreat ipse fores.*

75 *Nescio quid furtivus amor parat*] In Colotiano fuisse testantur *Nescia.*

76 *In liquida nat tibi linter aqua*] Id est, utere occasione, quam tibi præsens fert fortuna: translatio nota: 'non hæret enim linter in macra,' ut ille dixit, 'aqua.' Et Virg. dixit, 'Nata uncta carina.' Sed in Sfortiæ,

et Marcelli Pontificis libris, pro nat, jam. Sit etiam fortasse hæc sententia: Lubricus amor est, atque instabilis, et paullo momento mutabilis, ut in aqua linter levi aura huc vel illuc impellitur. Simile illud Horatii: 'tu dum tua navis in alto est, Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.'

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar, blandos offers mihi cultus*] In veteri libro Sfortiæ inducas, non inducar. Verbo eodem sic utitur Catullus in Alfenum: 'Certe tute jubebas animam tradere inique, me Inducens in amorem.' Et Horat. Serm. lib. II. 'Ne si facies, ut sæpe, decora Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem.' Et Festus in verbo Adlicit: 'Hinc descendit, illicere, et oblectare, id est, frustrantem inducere.' Et in verbo, 'Lacit,' quod interpretans inquit: 'Decipiendo inducit: in fraudem inducit.' Et Velius Longus, de Orthographia: 'Pelliciendo, quod est inducendo, geminat. L. Pellicere maluit, quam Perlicere.' Idem prope significans Lucret. lib. I. dixit: 'Quo quamque inducere pergis.' Translatum fortasse sit: nam in laqueos ne quis inducere Latine dicitur. Cicero in Verrem lib. IV. 'Hic videte, in quot laqueos se induxerit.' Sic enim vidisse se emendatum pro, 'induerit,' mihi affirmavit Honoratus Joannius Episcopus Oximensis. Idemque I. IV. Commentariorum C. Cæsaris de Bello Gallico legebat, 'Se ipsi acutissimis vallibus inducebant.' Itaque in veteri libro eruditissimi viri, Hieronymi Sueritæ, fuisse testabatur.

Blandos offers mihi cultus] Ntus, signa, gestus. Sic etiam Cicero.

2 *Post tamen, &c.*] Sic idem alibi: 'Si quando fuerit tristior illa tibi.'

5 *Jam mihi tenduntur casses*] In veteribus libris omnibus, ut et olim Aldus ediderat, Nam, non Jam.

6 *Nescio quem tacita callida nocte fo-*
Delph. et Var. Clas.

vit] Catullus: 'Cum tacet nox.' Idem Tibullus alibi: 'Nocte silente.' Virg. 'Per amica silentia noctis.'

7 *Illā quidem tam multa negat*] Ovidius hunc Tibulli locum totidem prope verbis repetens, quæ sit vera multorum lectio verborum docet. Sunt autem illius hæc Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Hoc etiam de se quod neget illa viro. Fallere custodem demum docuisse fatetur, Seque sua miserum nunc ait arte premi. Sæpe, velut gemmam dominæ signumque probaret, Per caussam meminit se tetigisse manum. Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus, Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.' Et, quibus e succis abeat de corpore livor, Impresso fieri qui solet ore, docet. Denique ab incauto nimium petit ille marito, Se quoque nti servet, peccet ut illa minus. Scit cui latretur, cum solus obambulet ipse, Cui totiens clausas excreat ante fores. Multaque dat furti talis præcepta, docetque Quā nuptæ possint fallere ab arte viros.'

8 *Sic etiam de me pernegat illa viro*] In Colotiano fuisse autumant, Nam sic et de me: in pernegando autem malitiam multum inest. Plantus in Menæchmis: 'Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.' Et vehementer negare. Terent. in prologo in Eunuchum: 'Latinas scisse sese, id vero pernegat.'

11 *Fingere tunc didicit causas*] Omnibus in libris non tunc, sed nunc.

Cur sola cubaret] In Colotiano, ut sola cubaret.

12 *Cardine tum tacito*] Est in omnibus veteribus libris hoc quoque loco, nunc.

16 *Me quoque servato*] Me quoque ipsum observa.

Peccet ut illa nihil] 'Peccare' verbo sic sæpe etiam Propert. et Ovid. sunt usi. In veteri libro pro nihil, legi affirmant, minus: quod Ovidio etiam fit approbante.

Tibul.

2 H

17 *Juvenes celebret multo sermone*] Verbo 'Celebrare' sic sæpe utitur Cic. id est, crebris sermonibus et longis usurpare.

18 *Neve cubet lasso pectus aperta sinu*] In nonnullis veteribus libris *laxo* legi testantur. Ovidius eadem in sententia 'discincto' dixit, Fast. 1. 'Altera discincto pectus aperta sinu.' Et idem Remed. Am. 'Nec toga sit laxo conspicienda sinu.'

19 *Digitoque liquorem Ne trahat*] In Sfortiæ libro, *Neu trahat*.

20 *Et mensæ ducat in orbe notas*] 'Notam ducere' sic et Horat. iv. Od. dixit; 'Qna notam duxit niveus videri, Cetera fulvus.' Sequitur autem apud Ovid. Art. Am. 1. 'Blanditiasque leves tenni perscribere vino, Ut dominam in mensa se legat illa tuam.' Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret, Non satis occultis erubique notis.' Ac statim post: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero littera fecit, Amo.' Orbem vero dicit, quod mensæ apud veteres fere tripodes, et rotundæ fuerunt: quarum hodieque Romæ multæ in vetustis saxis species.

21 *Exibit quam sæpe*] *Lego cum sæpe*. Scriptum enim, opinor, fuerat, *quom*. Tum, inquit, cavendum, cum sæpe exhibet, seu cum dicet visere sacra Bonæ Deæ, ne virum habeat comitem. Ovid. Art. Am. 111. 'Cum fugete templis oculos Bona Diva viro- rum, Præter quos, si quos, illa venire jubet.'

22 *Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ*] Juvenalis Sat. 11. 'Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ, Et magno cratere Deam; sed more sinistro Exagitata procul non intrat femina limen. Solis ara Deæ maribus patet: Ite profanæ, Clamatur.'

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ad aras Bonæ Deæ, nulla religione impeditus, aut ad aras usque illam deducam, ne quo deflectat. *Aram*, in

libro Sfortiæ.

24 *Tum mihi non oculis sit timuisse meis*] *Μη γένοιτο, μη έστω, μη έβέχοντα*. Idem lib. iv. 'Nec tibi sit duras acuisse in pectora dentes.' Et Virg. in Epigram. 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.'

26 *Per causam memini me tetigisse manum*] *Διὰ πρόφασιν*. Sic Cæsar B. C. lib. 111. 'Navesque triremes duas, quas Brundusii faciendas curaverat, per causam exercendorum remigum ad fauces portus prodire jussit.'

28 *Sobria supposita pocula victor aqua*] *Sobria* dixit, non *Ebria*; idque nove. Sed hoc ab effectu. Meram aquam, vel ejusmodi pocula, in quibus aquæ plurimum inesset. Philoponus, verba interpretans Aristotelis, lib. 11. *Τοτέρον 'Αναλυτικῶν*, illa: 'Αεὶ γὰρ δι' ἐν- ἄρχει ἕκαστον, ἐκείνο μᾶλλον ὑπάρχει, car, cum vinum inebriet, non dici tamen Ebrium ipsum possit, ostendit. Dionysius Longinus *Περὶ Ὑψους Λόγου*, aquam Sobrium Deum dici scribit; verba namque Platonis ponit; *Ὁ δὲ γὰρ βελίως ἐννοεῖν, διτι πῶτε εἶναι διὰ δικὴν κρατήρος κεκραμένην, οὐ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ τήφροντος ἐτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται*. Addit deinde Dionysius: *Νήφοντα γὰρ φασὶ θεὸν τὸ ὕδωρ λέγειν*.

30 *Jussit amor*] Similiter Theocritus, 'Ὅς δὲ πόθος μ' ἐπέθηκε τόσην ἔλα μετρήσασθαι.

Contra quis ferat arma Deos] Ausonius: 'Non tutum renuisse Deo:' idque cum facimus, *θεομαχοῦμεν*.

31 *Nec me jam*] In Florentino, *nec jam me*.

32 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Nihil amanti molestius. Idem alibi, 'Et canis ipsa tacet.' Et Propert. lib. iv. 'Et canis in nostros nimis exporrecta dolores.'

33 *Tenera*] Pulchra. Idem alibi: 'Parce precor tenero.'

Tua si bona necis Servare] Idem

apud Virg. numerus : ' Bona si sua norint.'

34 *Frustra clavis inest foribus*] Sine aspirationis etiam nota in veteribus libris erat scripta a hujus loci interjectio : itaque etiam est in illo Virgilii laudatissimo exemplo.

35 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Nævius etiam ab amica teneri alium significans, verbis utitur, et sententia, huic loco non alienis. Cujus hæc sunt apud Festum, in verbo Adnictat : ' Alii andnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.' Et poëta alius : ' Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et communem facit : alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervelit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito literas.'

36 *Detrecto non ego viacla pedum*] Catenas, quibus inligati servi janitores ad fores excubabant.

40 *Effluit effuso cui toga lapsa sinu*] In veteri libro fuisse dicunt, *Et fluit*. Fluere vestem dixit, ut Catullus ' fluitantem amictum : ' et Tacitus ' fluitantem vestem,' et Virg. ' Nodoque sinus collecta fluentes.' At pro *lapes* in plerisque *laxa*. Sic idem lib. II. Eleg. 3. ' Heu miserum ! laxam quid juvat esse togam ? ' Et Remed. Am. ' Nec compone comas, cum sis venturus ad illam ; Nec toga sit laxo conspicienda sinu.' ' Effusum sinum ' dixit, ut ante de velo : ' Effusum ventis præberatque sinum.' Hoc vero ad comptum atque elegantiam pertinere, etiam versus Ovidi demonstrant. Et Properti lib. IV. ' Et series nudos veste fluente pedes.'

41 *Ne possit crimen habere*] In nonnullis libris melius, *Ne crimen possit habere*.

42 *Stet procul, aut alia stet procul ante via*] In veteri libro pro, *aut alia*, esse adfirmant atque *alia* ; quod omnino rectius : egoque eam jam ante

conjecturam feceram, idemque legendum suspicabar pro *ante*, *inde*. Legi etiam fortasse possit, *Stet procul ante alia stet procul ante via* : nec invenusta repetitione. Mihi vero in mentem veniebat etiam legere ; *aut alia stet procul antevia* : unum verbum ut sit *antevia*, ut ' antemalorum,' apud Virg. et ' antevolans ; ' et apud Catullum, ' postphasellus.' Aut, inquit, eadem via cum venerit obviam, stet procul, ac resistat : aut alia antevia resistat, antequam viam eandem ineat.

45 *Hæc, ubi Bellona motu est agitata*] *Motu* : furore. Horat. Serm. lib. II. ' Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis Absolves hominem ? ' Et Gellius lib. XV. cap. 18. ' Mota mente,' et ' Motu mentis,' dixit. Varro de lingua Lat. VI. ' In Græcia commota mente, quos *λυπολόητους* appellant,' &c.

46 *Verbera tortæ*] Virgilius : ' Et torto verberare turbo.' Atque alibi : ' Illi instant verberare torto.' Sed, quod statim dixit : *nec acrem Flammam*, videtur sequi debuisse, *nec amens* ; sed veteres *nec*, pro *non*, sæpe posuerunt. *Acrem Flammam* dicit, ut ' acres oculos,' igni succensos atque terribiles, dixit Virg. Æn. XII. ' oculis micat acribus ignis.'

47 *Violentæ*] In libro Sfortiæ est, *violata*.

52 *Ne pigeat magno post didicisse malo*] Legendum forte sit, *totigisse* pro *didicisse*. Sequitur enim, *Attigerit*. Magno malo, ut et Catullus : ' Frustra, immo magno cum pretio atque malo.'

53 *Attigerit*] In veteri libro testantur esse *Attigeris*.

Labentur opes] Quale illud : ' Male parta male dilabuntur.'

54 *Sanguis, ut hic ventis, diripiturque cinis*] Ut qui sibi vindicant, glebam tenent ; qui Jovem lapidem jurant, lapidem jaciunt ; sic hæc sanguinem fundit, cinerem spargit. Si

tamen admittas eam culpam.

57 *Sed tua mater Me monet*] In multis libris omnino melius, *Me movet*.

58 *Atque iras aurea vincit anus*] 'Aureum' vocant, quod laudant Poëtæ. Sic Horat. 'Mores aureos.' Et Callimachus in Hymno in Delon, *Τόφρα μὲν οὖν σοι χρυσήν ἐπιμόγητο Λητώ*.

59 *Hæc mihi te adducit tenebris*] In veteri libro esse adseverant, *Hæc me deducit tenebris*. Sed *tenebris*, eodem modo, lib. II. Eleg. 1. 'Ad juvenem tenebris sola puella venit:' ut et *σὺν*, et silentio. Sic Cic. Philippica II. 'Nam, quod quærebas, quo modo redissem primam luce, non tenebris.'

66 *Quidquid agit*] Omnino melius in libro Sfortiæ, *Quidquid agat*.

Sanguis est tamen illa tuus] Chorus apud Euripidem in Bacchis: *Τίς ἄρα νῦν ἔτεκεν, οὐ γὰρ ἐξ αἱματος γυναικῶν ἔφυ*. Et Aristoteles: *Γονεῖς μὲν οὖν τέκνα φιλοῦσιν ὥς ἑαυτοὺς, τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν ὅσον ἕτεροι αὐτοὶ τῷ κεχωρισθαι, τέκνα δὲ γονεῖς, ὥς ἂν ἐκείνων πεφυκότα, ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους, τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέναι*. ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταυτότης ἀλλήλους ταυτὸ ποιεῖ, διό φασι ταυτὸν αἷμα, καὶ βίῃ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

67 *Quamvis non vitta ligatos Impediat crines*] Cingat: ut Horat. 'Caput impedire myrto.' Vitta vero pudicarum et religiosarum. Ovid. Remed. Am. I. 'Thais in arte mea est, lascivia libera nostra est: Nil mihi cum vitta est, Thais in arte mea est.' Et Art. Am. I. 'Este procul vittæ tenues, insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes.'

69 *Et mihi sint duræ leges*] In omnibus fere libris, *Sunt duræ leges*.

70 *Possum, quin oculos adpetat illa meos*] Etiam in plerisque, *Possum ego*. 'Adpetere' autem, sic hoc positum loco videtur, ut et apud Catullum: 'Cui primum digitum dare adpetenti.'

71 *Et, si quid peccasse putor, ducor- que capillis Immerito, proprias prori-*

piorque vias] *Putor, ducor, proripiar*, in plerisque. At pro, *propriis*, legi veteribus in libris adfirmant, *pronas*.

73 *Non ego te pulsare velim*] Ut tu me indignissime tractaris, non ego te referiam.

Sed venerit iste Si furor] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. libris non *iste*, sed *ipse*.

77 *Nem quæ fida fuit*] In multis omnino veteribus libris, *At quæ*.

Victa senecta] Sic Virg. Æn. VII. 'En ego victa situ.'

80 *Tractaque de niveo vellere dente putat*] In Colotii libro fuisse confirmant: *Textaque de niveo vellere dente parat*. In Sfortiæ libro sic, ut in optimo quoque: *Tractaque de niveo vellere ducta putat*. Varro 'tracta' dixit 'lanæ': 'Etiam suis manibus lanæ tracta ministrasset infectori.' 'Dente putare,' id est, secare, truncare: ut vites putantur. Si legimus, *dente parat*, qui pertinet ad textrinam, dentem intelligamus. Alii legunt: *Tractaque de niveo vellere fila parat*.

81 *Hanc animo gaudente*] Virg. Æn. VI. 'et mala mentis Gaudia.'

84 *Et infidis quod sit acerba monet*] In veteribus libris legerant etiam alii: *quam sit acerba*.

85 *Hæc aliis maledicta cadant*] Accidant. Sic sæpe Cicero.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinere diem Parca, fatalis nentes Stamina*] Nam et 'nere' simul et 'canere' finguntur. Ovid. similiter: 'Scilicet hanc legem Parcæ fatalia nentes Stamina bis genito bis cecinere tibi.'

4 *Atax*] Quo de fluvio Mela in descriptione Galliæ.

5 *Evenere*] Idem alibi: 'Eveniet; dat signa Deus.'

6 *Braccia capta*] Sic in omnibus scriptis, non *raptâ*; bello enim capti dicuntur.

7 *At te victrices lauros*] In Sfortiæ libro, *Alte*, quod non improbandum

videatur. Victrices autem lauros etiam dixit Virgil. in Bucol. 'Inter victrices hederam tibi serpere lauros.'

8 *Portabat niveis currus eburnus equis*] In Sfortiæ libro *Portabit*. Sed illud omnino rectius; etenim illa evenerant. Et pro *niveis*, in tribus libris erat *nitidis*, quo modo Aldus olim. In uno *niveis*; et utrumque probandum. Albis enim equis triumphantes invehebantur.

9 *Non sine me est tibi partus honos, tua bella, Pyrene Testis, et oceani litora Sanctonici*] Sic accipio, *tua bella* et *Pyrene, testis*, &c. Vel, *tua bella*, id est, *Pyrene testis*, et testes *litora oceani Sanctonici*. Similiter idem lib. iv. 'Nam bellis experta cano, testis mihi victæ Fortis Iapigiæ miles, testis quoque fallax Pannonius,' &c. Et Ovid. Fast. vi. 'Sunt tibi Flaminius, Thrasimenaque litora testes.' Josephus Scaliger legebat ipse, vel alios legere dicebat hoc loco, *Tarbela*, pro *tua bella*, quod eo tractu nomen loci fuerit. Plinius lib. iv. Aquitaniam describens 'Tarbelorum' meminit. Antoninus Aug. in Itinerario 'Aquarum Terebelicarum' eodem tractu: vel *Pyrene* dicta propterea *Tarbella*.

Non sine me est tibi partus honos] Similiter Virg. Æn. ix. 'Nulla meis sine te quæretur gloria rebus, Seu pacem, sen bella geram.'

10 *Sanctonici*] In veteribus libris, *Sanctonici*.

12 *Carnoti et flavi*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, et in duobus meis *Carnoti*.

13 *At te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis Cæruleus placidis per vada serpis aquis*] Quam difficilis sit et aliena structura verborum, in facillimo candidissimoque Poëta, nemo non videt: ab scriptis libris nihil erat subsidii. Ego, levissime mutans, emendabam posteriorem versum, *Cæruleus placidus per vada serpis aquis*.

Ut appareat jam non difficilis sententia: Cydnum fluvium suis leniter fluentibus undis placidum cæruleis aquis per vada serpere, id est, in cæruleas aquas ac marinas influere. Cur enim Cæruleus dicatur Cydnum fluvius purissimus? de quo Curtius lib. iii. quomodo fere Tibullus: 'Cydnum non spatio aquarum, sed liquore memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide in-nantem alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus; quippe multa riparum amœnitate in-umbratus, ubique fontibus suis similis, in mare evadit.' Ovid. Art. Am. iii. 'lucidum' propterea vocat: 'Vel prope te nato lucide Cydne croco.' Idem vero Tibullus lib. iii. 'cæreuleum amnem' mare dixit: 'Jam nox ætherium nigris emensa quadrigis Mundum, cæreuleo laverat amne rotas.' Itaque pro eodem habet *aquas cæreuleas*, et 'cæreuleum amnem.' Et idem ante 'cæreuleas undas' mare significans dixit: 'Vel si cæreuleas puppi volet ire per undas, Ipse levem remo per freta pelle ratem.' Et Ovid. Art. Am. iii. 'Nec quia cæreuleæ mole fugantur aquæ.' Quod autem *tacitis undis* dicit, eodem modo Virgil. Æn. ix. 'Ceu septem surgens sedatis annibus altus Per tacitum Ganges.' Et Esaias: *Τὸ ὄδωρ τοῦ Σουλᾶμ, τὸ πορευόμενον ἰσχυρῇ*. Meminit autem, præter ceteros, hujus fluvii Stephanus B. in verbo Cydna: *Ἔστι καὶ Κίβδος ποταμὸς Βιθυνίας*.

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Ciliæ*] In omnibus veteribus sic omnino erat. Et tamen sunt, qui *alat* esse legendum putent; quam pridem etiam conjecturam feceram, Strabonis, opinor, adductus verbis, qui montis hujus fastigium adeo ferax esse scribat, ut alere possit hominum millia. Sed, cum frigus quoque rugas inducere legissem, idque nonnumquam significari eodem verbo 'ara-

re,' ait enim Ovidius, 'Jamque meos vultus ruga senilis arat;' in tanto librorum consensu veterem lectionem putavi retinendam; namque Horat. Epist. lib. i. dixit, 'Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus.'

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Sanctam, quam Syri non edunt. Hyginus fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Et vetus Interpres Phænom. Arati, quæ convertit Germanicus in Piscibus signo: 'Unde hodie quoque Syri neque hos pisces edunt, et columbas potestate decorant.'

19 *Turribus*] Quæ dicit Horat. 'Alta navium propugnacula.'

20 *Docta Tyros*] In plerisque hoc modo: in nonnullis libris *Tyros*. At illo modo etiam aliis in locis lib. ii. 'Africa puniceum, purpureumque Tyros.' Et lib. iv. 'Vellera det succis bis madefacta Tyros.' Et Propert. lib. iii. 'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores.'

21 *Cum findit Syrius agros*] In Vaticano et uno meo, *cum acindit*. Sed illo modo etiam Virgil. 'Ergo ubi huiusca siti findit canis testifer arva.'

23 *Quanam possum te dicere causa*] In nonnullis libris *possum*.

24 *Aut quibus in terris oculuisse caput*] Eodem modo Flaccus: 'fontium qui celat origines Nilus.'

26 *Nec pluvio supplicat herba Jovi*] *Zeds dérios, kal búßrios*, a Græcis dictus. Hunc Tibulli versum Seneca tribuit Ovidio, lapsus, opinor, memoria.

27 *Atque suum proles miratur Osyrim*] In Vaticano, et duobus meis veteribus non *proles*, sed *pubes*. *Pubes barbara*: id est, Ægyptia. Quod autem Nilum Ægyptos Osyrim dicat, nondum alibi legi. Gyraldus scribit, Deum existimari, ac Jovem etiam dici.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] Sic in iis, quos vidi, scriptis libris,

non *plandere*. Sic in vetustissimo Epigrammate apud Cardinalem Cæsium, Romæ:

QVI. COLITIS. CYBELEN. ET. QVI.

PHRYGA. PLANGITIS. ATTIN.

Nilum vero, et Osyrim, et Bacchum, pro eodem Tibullus habet. Qua de re Gyraldus erudite, in Historia Deorum.

30 *Ferro sollicitavit humum*] Sic Virg. Georg. 'Sollicitant alii remis freta.'

32 *Pomaque non notis legit ab arboribus*] Quas ipse sevisset.

33 *Teneram palis adjungere vitem*] In quibusdam libris, *ternam*. Sed illud omnino videtur rectius. Sic Virg. Georg. i. 'ulmisque adjungere vites.'

36 *Expressa incultis ura dedit pedibus*] Videndum, an potius legendum sit, *inlatis*: in veteribus enim libris fere *eluta*, et *inluta*, pro *elota*, et *inlota*; neque enim, *incultis* pedibus, apte hoc loco pro 'nudis.'

37 *Ille liquor docuit voces inflectere cantu*] Ovid. 'Nec non et carmina vino Ingenium faciente canunt.'

38 *Movit et ad certos nescia membra modos*] Saltare docuit. Sic Horat. 'Membra movere sono testudinis.' *Nescia*: saltationis ignara.

40 *Pectora tristitia dissoluenda dedit*] Legebam *tristitia*; quale illud Virgili, 'Solvite corda metu.' In vetusto libro Angeli Colotii fuisse adfirmant *lætitia*.

42 *Crura licet dura compede pulsant*] In uno meo pro *compe*, *cus-pide*, et in Vaticano: itaque esse aiunt in Florentino libro Bibliothecæ S. Laurentii. Quod genus acerbatis quale fuerit, cogitare non possum. Pro *pulsa*, *pressa* in nonnullis libris fuisse adfirmant. Idem Tibullus lib. ii. similiter: 'Spea etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.'

43 *Non tibi sunt tristes curæ, non luctus Osyri*] In veteribus neque *luctus*,

quo modo olim Aldus. Sed pro *luctus*, in Sfortiæ libro *vultus* legebatur; quod etiam placet: ut eum minime torvo esse vultu significet; quod 'frontis rugam' videtur Ovidius dicere, de eodem, in Art. Am. 'Cura fugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit. Tunc dolor, et curæ, rugaque frontis abest.'

44 *Et levis aptus amor*] Sic in omnibus, quos vidi, libris. Alii legunt, *lenis, et aptus amor*. Aldus olim edidit, *levis, et aptus amor*, quo modo in Florentino. Sed illud probabilius; nam 'levis amor' ab Ovidio sic dicitur; in quarto enim Fastorum: 'Nec coeunt pecudes, si levis absit amor.' Et Paulus Silentiaris apud Stobæum, eodem modo, *Κούφος Έπος*.

45 *Et frons, redimita corymbis*] Unde 'corymbifer' ab Ovidio dicitur.

46 *Fusa sed ad teneros lutea palla pedes*] Ejus amictum *φλογοειδῆ* scribit esse Gyraldus, auctore, opinor, Diodoro Siculo, qui color a flammeo parum distat.

48 *Et levis occultis conecia cista sacris*] Adludens ad hæc sacra Ovid. Art. Am. 11. 'Concita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant.'

49 *Huc ades, et centum ludos, geniumque choreis Concelebra*] Legendum forte sit, *centum ludis*. 'Centum' autem, pro multis dixit Virgil. 'Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.' Atque hæc ad Messallam commodius, quam ad Bacchum, referuntur.

50 *Et multo tempora funde mero*] Ovid. Rem. Am. 146. 'Aleaque, et multo tempora funde [quassa] mero.'

53 *Sic venias hodiernæ tibi dum turis honoris, Liba, et Messopio dulcia melle feram*] Legendum e veteribus, *Sic venias hodiernæ, tibi dum turis honores, Liba, et Mopsopio dulcia melle feram*. Hæc autem etiam ad Messallam,

quem vult adesse cum acino, ac floribus, ipse additurnus et tus, et liba. Sic autem 'hodiernus,' pro 'hodie,' dicitur a Poëtis, perornate: ut 'crastinus,' 'matutinus,' et 'vespertinus,' cum ad homines illa referuntur. *Dulcia vero melle liba* dicit, quæ *μελιτρούνα* dicantur. Idem alibi similiter: 'Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat, Postque [comes parum filia parva favum.'

56 *Et circa stet veneranda senem*] Optimam lectionem libri Card. Sfortiæ sequor, emendoque *venerata*.

57 *Non taceam monumenta viæ*] In plerisque veteribus, *Ne taceat*: in nonnullis, *Nec taceant*. Hæc filios significat esse locuturos.

Quæ Tuscula tellus] Viam ne etiam traverit, an restituerit, non exprimit Rutilius Munatianus. Sed idem lib. 11. Itinerarii prope Centum cellas in Tauri Thermis illius poema extitisse significat; scribit enim: 'Hæc quoque Pieris spiracula comparat antris Carmine Messallæ nobilitatus ager. Intransemque capit, discedentemque moratur Postibus adfixum dulce poema sacris,' &c.

58 *Candidaque antiquo detinet Alba lare*] In uno libro non *Alba*, sed *Arva*: illud rectius. Incertus sum, an sic dicat, quod glareosus Albanus ager sit, an quod palustris glareæ et lapidibus a Messalla via fuerit strata. Quod indicare Sili versus videntur: 'Urbibus est illis caput, interiorque per ndos Alba sedet campos, pomisque rependit aristan.' Sed nodum expedit Propertius, qui ab 'albæ suis' omine dictam 'Albam' scribit: quamobrem candidam quoque dicit Tibullus. Versus Properti sunt lib. iv. 'Et ætæt Alba potens, albæ suis omine nata, Hac ubi Fidenas longa erat ire via.'

61 *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] In Vaticano *Te canet*. In Sfortiæ libro præpositio *e* non legi-

tnr; non etiam in duobus meis, aliisque nonnullis.

63 *Multos celebrande per annos*] In Sfortiæ libro *celebrate*; in uno meo, *celebrata*: itaque legendum videtur *celebrate*.

64 *Candidior semper candidiorque veni*] Magis magisque candidus.

Candidiorque veni] In eodem Sfortiæ libro, non *veni*, sed *redi*. Idem lib. III. in eandem sententiam: 'O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!'

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari possum, quid nutus amantis*] In veteribus omnibus, *celare possum*: mihi valde probatur, quod Aldus edidit: *Non ego celarem, possit quid vultus amantis*. Sed in Sfortiæ libro pro *amantis*, *amoris* legebatur. Nutus autem in amore adhiberi solitos, multorum versus Poëtarum Latinorum significant. Et Theocritus in Pharmaceutria: *Κῆρεϊ καὶ νῦν ἔστω μάθοις μύθον, ἄστυα νείσοιν*.

2 *Quidve ferant mihi lenia verba sono*] Lenes illi susurri, ut ab Horat. dicuntur.

4 *Præcinit eventus*] Vaticanus liber duplicem ostendit lectionem: est enim etiam illic, *Exprimit eventus*.

5 *Ipsa Venus magico relictum brachia nodo*] Magicum nodum dicit cantum ipsum veneficæ, quo quasi devotus longo usu, multaque acerba experiundo, amoris omnia perdidicit magisteria. Sic, ut facile intellegat, ac signis exploret amicæ suæ vel propensum animum in se, vel alienum.

6 *Perdedit multis non sine verberibus*] In Florentino: *Perdedit Marathum non sine vulneribus*. De Marathi enim amoribus tam multa scribit.

8 *Quos videt invitos*] Significat, amicum vix tandem se amare cœpisse.

9 *Quid tibi nunc molles*] In Sfortiæ libro; *Quid tibi tum*.

10 *Sæpeque mutatas*] In Florentino; *Sæpe et mutatas*.

11 *Quid fuco splendente comas ornare*] In uno meo, non *comas*, sed *genas*; quod est omnino rectius: etenim *comas* jam dixit.

12 *Artificis docta subsecuisse manu*] Vaticanus liber illam quoque lectionem præ se fert, ut pro *subsecuisse*, *supposuisse* etiam legi possit. Quod si sequimur, *doctæ manu* legendum censeo. Ut sub cultro esse dicuntur, qui versantur in periculo, sic unguis artificis manu supponit dicantur circumcidendi.

14 *Ansaque compressos colligat arcta pedes*] In Sfortiæ libro, *Ansaque compressos colligit arte pedes*. In nonnullis: *adligat arcta pedes*. Aldus olim: *Artaque constrictos cogit arcta pedes*. Quod esse docti alicujus commentum reor. *Ansa* vero est, quæ Græce ἡ λαβὴ dicitur: auctor Servius in *Æn.* VII. in illud: 'et picti scuta Labici.' *Ansulæ* etiam, in hoc genere, dixit Valerius Max. lib. VIII. cap. 13. 'Mirifice et ille artifex, qui in opere suo moneri se a suture de crepida et ansulis passus.' Et Plin. lib. XXXV. de eodem: 'Feruntque a suture reprehensum, quod in crepidis una intus panciores fecisset ansas.' Et Sidorius Appollinaris ad Lampridium: 'Perges sic melius volante saltu, Si vestigia fasciata nudi Per summum digiti tegunt, citatis Firmi ingressibus, atque vinculorum Concurrentibus ansulis reflexa Ad crus per cameram catena surgat.'

15 *Illa placet*] In Florentino *Ipsa*, ut et olim Aldus: in ceteris omnibus *Illa*.

16 *Nec nitidum tarda compserit arte caput*] Terent. 'Dum comentur, dum moliantur, annus est.'

17 *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Ἀροστροφὴ ad Marathum. 'Pallentes herbas' etiam dixit Virgilius: 'Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.'

18 *Devovit tacito tempore noctis anus*] Magicæ mulieres, anus. Insig-

nis vero locus est, apud Laërtium in Bione, ubi annus, ejusmodi functa ministerio, ab eo describitur. De Bione, enim, impietatis suæ pœnitente: Οὐδ' εἶπε μοῖνον, ἤλιτον, Σόγγοντε τοῖς πρὶν· ἀλλὰ καὶ γὰρ δόκεν εὐμαρῶς Τράχληον εἰς ἐπὶθῆν, καὶ σκυτίῳ βραχίονας Πεισιμένος ἔθρε. Quibus in verbis esse etiam illud videtur, quod supra dixit, 'magico religatum brachia nodo.' Et, quæ vocantur in hoc genere Carmina, dici a Græcis Ἐπὶθῆς. Et Theocritus annum magicam significavit; et verbo Ἐπὶθῆν in hoc genere est usus in Pharmaceutria: Ἡ πῶλας ἔλπειν γράλας δόμον, ὅστις ἐπὶθῆν; De quo jam dictum. Sic Horat. in Epod. Carmen posuit: 'A! a! solutus ambulat veneficæ Scientioris carmine.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Phasias Æsonidem, Circe tenuisset Uli- sem, Si modo servari carmine posset amor.' Idem Tibullus ante: 'Car- mine cum magico præcinnisset annus.'

19 *Cantus vicinis fruges traducit ab agris*] Ἐκβασις. In Sfortiæ libro, *segetes deducit*. Sed illud probabilius.

20 *Cantus et irata detinet anguis iter*] Sic etiam in scriptis libris, feminino genere. Virgilius masculino: 'Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.' Carisius lib. I. 'Anguis, cum sit masculini generis, dixerunt tamen et feminini; ut Tibullus: 'iratae detinet anguis.' Et Ovidius: 'Mediæ Marsis findantur cantibus angues.' Et Varro Attacinus: 'Cujus ut aspexit torta caput angue revinctum.'

21 *Cantus et e curru lunam deducere temptat*] In uno meo, aliisque nonnullis, *Deducere lumina*. Virgilius similiter: 'Carmina vel cælo possunt deducere lunam.' Est enim 'deducere,' ex alto atque excelso loco deorsum ducere. Ovid. Fast. III. 'Hunc tu non poteris per te deducere cælo.' Quo fit ut probabilius legatur supra, *traducit*, quam *deducit*.

22 *Et faceret, si non ara repulsa sonent*] Anctor Poëmatis de Medicina Faciei: 'Et quamvis aliquis Temesea removerit æra, Nunquam luna suis excutietur equis.' Et Plin. 'Misera mortalitas, velut mortem siderum pavens, deliquio solis in luna veneficia arguente ob id crepitu dissono auxiliata est.' Theocritus in Pharmaceutria: Θεστολι, καὶ κύνες ἄμμιν ἅρα πτόλιν ἄρδονται· Ἄ θεός ἐν τριάδοισι, τὸ χαλκὸν ὡς τάχος ἔχει. Interpres: Τὸν γὰρ χαλκὸν ἐκείδον ἐν ταῖς ἀλλείψεσι τῆς σελήνης, καὶ ἐν τοῖς κατοιχομένοις, ἐπεὶδὲ ἐνομιζέτο καθαρὸς εἶναι καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μασμάτων· διόπερ πρὸς πᾶσαν ἀφοσίωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν αὐτῷ ἐχρῶντο, ὥς φησι καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ Περὶ Θεῶν.

23 *Carmen*] Τὴν ἐπὶθῆν.

24 *Forma nihil magicis utitur auxiliis*] Eam forma vim habet, ut in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Legendum forte: *Sed femini conseruisse femur*. Sic enim Carisius lib. II. 'Femini Tibullus: Implicuit femur femini; non Femori: quasi sit hoc Femur, hujus Feminis. Femen enim nominativo, ut Semen, necdum legitimus a veteribus adsertum.' Versus, opinor, Tibulli fuit, *Implicuitque femur femini*: itaque obliquis hujus nominis semper hoc usum modo Tibullum existimo.

27 *Nec tu difficilis puero*] Sic Horat. 'Et te sæpe vocanti Dnam, difficilis mane.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Nec Venus oranti, nec enim Dea mollior ulla est, Rustica Gradivo difficilisque fuit.'

29 *Munera nec poscas*] In multis veteribus hoc modo. In multis item: *Ne poscas*.

31 *Cui leria fulgent Ora*] In Sfortiæ libro, non *levia*, sed *molli*a. Sic autem imberbem atque investem significat. Quintilianus lib. XII. de Polycleto. 'Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra verum, ita non

explevisse Deorum auctoritatem videtur. Quin ætatem quoque gravior-
rem dicitur refugisse, nihil ausus ul-
tra leves genas.' *Leve* sine diphthon-
go scribendum; mutata enim quan-
titate aliud significat: hoc ita esse,
vetera monumenta confirmant. Græce
μαλακὸν sic prope dici videtur. Theocr.
in *Βουκόλισκῳ*, 'Ὡς μαλακὸν τὸ γένειον
ἔχεις.

32 *Aspera barba*] In uno meo his-
pida.

33 *Huic tu candentes humero sup-
pone lacertos*] In Vaticano præter
hanc, illa etiam lectio, *Hujus canden-
tes*, &c.

34 *Et Regum magnæ despiciantur
opes*] Propert. lib. i. 'Quæ mihi dum
placata aderit, non ulla verebor Reg-
na, nec Alcinoi munera despiciere.'

35 *Puero concumbere furtim*] In
Sfortiæ libro et Florentino, non *con-
cumbere*, sed *succumbere*.

36 *Dum timet*] In Sfortiæ libro,
Dum tenet.

Et teneros conserit usque sinus] *Con-
serit sinus*; opponens aliorum oculis,
et puero imponens: ut translatus sit
ab agricultoribus, frequentes arbores
serentibus, vel a re militari, in qua qui
sunt in insidiis, densas arbores oppo-
nunt oculis hostium: vel legendum,
congerit, non *conserit*.

38 *Et in collo figere dente notas*] Propert. lib. iv. 'Hæc noceant po-
tius, quam dentibus ulla puella Det
mihi plorandas per tua colla notas.'
Et Horat. 'Impressit memorem dente
labris notam.'

39 *Quæ frigore sola Dormiat*] Per
hiemem. Virg. 'Lac mihi non æs-
tate novum, non frigore defit.' At-
que alibi: 'Ante focum, si frigus
erit, si messis in umbra.' Et Sopho-
cles in *Philoctete*: 'Ὡς ἐν ψύχει μὲν
ἥλιον διπλῇ Πάρεστιν ἐνθάκης, ἐν θέρει
δ' ὄππῃ Δι' ἀμφιτρῆπος αἰλίου πέμπει
πρὸς.' Numero quoque multitudinis
idem significat Columella lib. iv.
'Nam, ubi ruris vastitas electionem

nobis temporis negat, valentissimam
quamque partem victi frigoris,
macerrimam vere, vel autumno,' &c.

40 *Et nulli sit cupienda ciro*] In
Sfortiæ libro, *cupienda*.

41 *Seroque juvena*] In multis vete-
ribus non *juvena*, sed *juvenas*, quod
placet.

43 *Tum studium formæ est*] In Sfor-
tiæ non erat verbum *est*.

Coma cum mutatur] In scriptis om-
nibus, *Coma tum mutatur*: cujusmodi
enim mutatio sit, ea, quæ sequuntur,
ostendunt.

45 *Tollere tunc cura est*] In multis
libris, non *tunc*, sed *nunc*: illud rec-
tius. Propertius lib. iii. eodem mo-
do, 'Vellere cum cupies albos a stirpe
capillos.' Eodem etiam pertinet, quod
de Julia narrat Macrobius Saturn.
iii. in Jocis Augusti: 'Illa enim ma-
ture habere cœperat canos, quos le-
gere secreto solebat: itaque calva,
quam cana, esse malle videbatur.'
Eleganter in eodem genere Mimæ-
mus lusit: 'Ἦβη τιμήσσει τὸς ἀργαλέων
καὶ ἁμορφῶν γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῆς
ὑπεκρέμαται.

Albos a stirpe capillos] Canos. Virg.
Æn. ix. 'Omnia longævo similis,
vocemque, coloremque, Et crines
albos.'

47 *At tu, dum primi floret tibi tem-
poris ætas, Utere*] Sic Ovid. *Art. Am.*
iii. in eandem sententiam loquitur:
'Utendum est ætate, cito pede labi-
tur ætas.'

49 *Heu Marathum torques*] In non-
nullis libris, *Sen*, non *Heu*: et *torque*,
non *torques*. Legendum forte: *Heu
Marathum torque*. Marathi vero li-
berti meminit Suetonius, in vita Au-
gusti.

50 *In veteres esto dura, puella, senex*] *Veteres*, vietos. Sic Horat. *Satur-
num* dixit veterem. Virg. *Æn.* ix.
'Antiquum Buten.' Terent. in *Ea-
nucho*: 'Hic est vetus, vietus, veter-
nosus, senex.' Catullus 'Priscum pa-
rentem' sic dixit, in Nuptiali Car-

mine; quamquam alii alio referunt. Cecropem aiunt iurejurando Athenienses adstrinxisse, ut una quisque uxore contentus viveret, hunc a Catullo Cecropem 'Priscum parentem' dici. Sitque ejus loci sententia: Si tibi uxor alia placebat, me certe ancilla, ac serva utere. Sed hoc eruditi viderint.

51 *Non illi sontica causa est*] In Vaticano etiam, *Sartica*. In uno meo *rustica*. In alio *scutica*; quæ sunt omnia vitiosa. Legendum itaque *sontica*. Est autem sensus: Quod Marathus tam rubet, quam si luteo tinctus esset, non ille quidem turpe ob factum aliquod erubescit, sed amoris hæ notæ sunt, quo vehementer incenditur. *Sontica causa* quæ sit, docere videtur Nævius, apud Festum Pompeium, cujus illa sunt: 'Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem: itaque gravem culpam sic, opinor, quasi proverbio significabant.'

52 *Sed nimius luteo corpora tingit amor*] Vel quod amore sit incensus, ut rubescat: vel quod eo sit amabilis colore. 'Luteum,' autem non 'Lutrum,' dici a Vitruvio, adfirmant; et legendum apud Virg. 'Jam croceo mutabit vellera luto;' idque per Synæresin. Quam lectionem Servius videtur agnoscere, interpretans enim ait: 'Luteo colore, rubicundo:' itaque in meo bene veteri libro.

53 *Vel miser, absenti mæstas quam sæpe querellas Conjicit*] Vel particula sic juncta cum 'quotiens,' et 'quam,' particulis videtur apud Terentium in Hecyra: 'Vel hic Pamphilus jurabat quotiens Bacchidi, Quam sancte,' &c. *Mæstas querellas* sic dixit, ut et Virg. 'et mæstis late loca questibus implet.' *Conjicere* autem *querellas*, sic dixit, ut et Virg. 'Jactare,' in Bucol. 'tamen hæc incondita solus Montibus et silvis studio jactabat inani.' Et Propert. lib. IV. 'Ut responsuræ singula verba jace.' Et Græci, opinor,

ἀναβάλλων.

55 *Quid me spernis?* ait] In nonnullis libris *spernit*.

Poterat custodia falli] In omnibus libris, *vinci*, non *falli*.

57 *Nota Venus furtiva mihi*] Nil est, inquit, quod te excuses; nihil, quod verere: possum enim ad te furtim venire, tecum esse, sine ullo animæ, aut osculorum, qui nos prodat, strepitu. Furtivam quoque Venerem Mimnermus significat, ap. Stobæum: *Κρυπταδὴν φιλότης καὶ μέλιχα δῶρα καὶ εὐνή, Ἀρθεα καὶ ἕβης γίγνεται ἀπαλῆα*. Et, ut putatur, Orpheus in Hymno in Venerem: *Πεδῶι λεκτροχαρῆς, κρυφία χαριδῶτι*. Et Ovid. Art. Am. II. 'Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.'

60 *Et strepitu nullo*] In Florentino, *Et sonitu nullo*.

61 *Quid prosunt artes*] Sic in uno meo, et Florentino. In ceteris: *Quid possunt artes*; ut et Aldus pridem edidit. Ovidius illo modo: 'Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes.'

64 *Evigilanda modis*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *modis*, sed *malis*.

67 *Desistas lacrimare, puer*] Hæc Tibull.

69 *Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi*] Sic in veteri monumento, in Lusitania, verbum *moneo* interpositum: 'Vixi terdenos annos, sine crimine vitæ: Vivite victuri, moneo; mors omnibus instat.' *Fastidia* vero sic dixit, ut et Virg. eodem in genere: 'Atque superba pati fastidia.'

72 *Nescius ultorem post caput esse Deum*] Amorem ipsum.

73 *Sæpe etiam lacrimis fertur risisse dolentis*] In meis, item in Vaticano et Florentino, *lacrimas*, non *lacrimis*.

76 *Quæcumque opposita est*] In Sfortiæ libro, *apposita est*. At illo modo etiam Ovid. Art. Am. II. 'Si tibi per tutum placitumque negabitur ire, Atque erit opposita janua fulta sera.'

Janua firma] In plerisque non *firma*, sed *dura*.

77 *Nisi desinia*] In plerisque *Ni desinis*.

ELEGIA IX.

1 *Miseros læsurus amores*] In Florentino, *amantes*; ut et olim Aldus.

2 *Fœdera per Divos clam violanda dabas*] ‘Dare fœdera per Divos,’ est, eorum numen atque auctoritatem, ut ita dicam, interponere.

3 *A miser*] Sic omnino legendum.

Et si quis] Duo verba sunt.

4 *Sera tamen tacitis*] Propert. ‘Non semper placidas perjuros ridet amantes Juppiter.’

8 *Et durum terra rusticus urget opus*] Idem lib. II. hoc ipsum intellegens opus; ‘Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspensio vomere cesset opus.’

9 *Lucra petituras freta per parentia ventis*] In Florentino, *parentia per freta*. Lucan. lib. V. ‘Et dubium pendet vento cui pareat æquor.’ Sunt, qui se legisse etiam dicant in veteribus libris, *per vela parentia ventis*.

11 *At Deus illa In cinerem, et liquidas munera vertat aquas*] Sic de rebus dicebant, quas esse funditus deletas volebant. Propert. ‘Sed quascumque tibi vestes, quoscumque smaragdos, Quosve dedit flavo lumine Chrysolithos, Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.’ Et Ovid. in eodem genere, Amor. III. ‘O si neglecti quisquam Deus auctor amoris, Tam male quæsitâ pulvere mutet opes.’ Et auctor Culicis, in alio tamen genere: ‘Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.’ Quæ omnia ducta ab Homérico illo: ‘*Ἄλλ’ ὅποις μὲν πάρες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοιτο*’.

13 *Jam mihi persolvet pennis*] Sic in omnibus veteribus libris. Aldus tamen olim, *persolvet*.

23 *Paranti Sit Deus*] Verbum *Sit*,

hoc loco eam vim habet, ut infensum Deum significet; ut et ‘additus’ verbum apud Virg. ‘Nec Teucris addita Juno Usquam aberit.’ In nonnullis libris, *Est Deus*.

25 *Ipse Deus tacito permisit lenæ magistro*] In uno meo: *Ipse Deus tacito permisit lena magistro*; quod placet, si pro *magistro* legas, quod est in ceteris omnibus, *ministro*. Ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interim multa dixerit.

27 *Somno domitos*] Ennius eodem modo Annal. VII. ‘Nunc hostes, vino domiti, somnoque sepulti.’

28 *Et invito facta nefanda loqui*] Cic. in libro Topicorum de genere argumentorum ἀρετῶν. Et Lucret. lib. IV. ‘Multi de magnis per somnum reba’ loquuntur, Indicioque sui facti persæpe fuere.’

31 *Nulla te divitis auri Pondere*] In multis veteribus, non *te*, sed *tibi*. Eo forte sensu, aurum illi quocumque pondere dives non videri, præ fide ipsa.

33 *Si pretium Campaniæ terra daretur*] Propert. lib. III. ‘Nec mihi mille jugis Campaniæ pinguis aratur.’ Et Florus lib. I. cap. 16. ‘Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est.’

34 *Si Bacchi cura Falerneus ager*] *Bacchi cura*, i. e. amor. Sic Virg. ‘Tua cura Lycoris.’ Et Horat. ‘Juvenumque prodis Publica cura.’

35 *Illis eriperes verbis mihi*] Persuasisses, non lucere, alienatis prope sensibus ac sublati. Horatius eodem verbo sic est usus II. Sat. 2. ‘Non tamen eripiam, posito pavore, velis quin Hoc potius quam gallinæ, tergere palatum.’ Et Cornel. Celsus eodem prope modo, lib. VI. ‘Pæne ineptiæ sunt curare varos, et lentículas, et ephelidas, sed eripi tamen feminis cura cultus non potest.’

Sidera cæli Lucere] Placet Vaticani libri lectio: *Sidera cælo Lucere*.

36 *Et puras fulminis esse vias*] *Vias*: sulcos. Festus in verbo 'Sulci.' Virg. *Æn.* v. viam simili dixit in genere: 'Namque volans liquidis in nubibus arsit harundo, Signavitque viam flammis.' Fulmen etiam, quæ ejus vestigium, similiter appellatur; nam legendum videtur hoc loco, *fulminis*, non *fluminis*; illo enim modo est in Florentino, ac nonnullis aliis. *Puras* autem, claras intellego. Lucan. lib. v. cum portentum significaret, alienumque ab eo, quod naturale et consuetum esset: 'Lux etiam metuenda perit, neque fulmina currunt Clara.' Sed nec, si *fluminis* legamus, alienum videatur. Nam, quod hoc loco bidental quidam, et contacta loca dicunt intellegi, 'quæ nec intueri neque calcari debere fulgurales libri pronuntiant,' ut ait Ammianus Marcellinus lib. xxxiii. repugnans id esset Poëtæ sententiæ: quid enim dicat? Eriperes pura esse ea loca, persuaderes pura non esse, quæ vere pura non sunt. In Vaticano autem, non *esse*, sed *ire* legebatur, quod placet.

39 *Quid facerem*] Aldus olim edidit, *Quid faciam*. In veteribus quibusdam, *Quid faceres*. Sed, quocumque modo legas, difficilis est omnino sententia. Ego, quod est in Vaticano libro vehementer probabam: *Quid dicam, quod, ut ipse, fores in amore puellæ?* Quid, inquit, dicam etiam, quemadmodum ipse ego in tui amore, sic tu esses in amore puellæ? Deinde commemorat, quæ præstitit amantibus obsequia.

41 *O quotiens, verbis*] Legi quidem hoc modo etiam potest, sed duriuscule: ego legendum putabam, non *verbis*, sed *vobis*.

44 *Sed latuit*] In quibusdam libris, *Et latuit*; quod placet.

46 *Nam poteram ad laqueos castior esse tuos*] Similiter Sappho in Asmate de Venere: καὶ σαρμπεῖσθαι φίλοισιν.

51 *Cui formam vendere curæ est*] In omnibus scriptis libris, *cura est*.

53 *Qui puerum donis*] In Florentino, *qui donis puerum*.

55 *Furtivo juvenem lassaverit usu*] *Furtiva* Venere, quod supra dixit. In nonnullis autem libris etiam, *lassaverit*. Sed illo modo etiam Ovid. *Amor.* iii. 'Vidi ego cum foribus lassus prodiret amator, Invalidum referens, emeritumque latus.' Atque alibi: 'Aut te trajectis *Ææa* venefica ramis Devovet, aut alio lassus amore venis.'

57 *Sint externa tuo semper vestigia lecto*] *Vestigia* corporis, quæ dicit Ovid. *Art. Am.* iii. et *Propert.* lib. ii. 'Nec domina ulla meo ponet vestigia lecto.' Et alibi: 'Apparent non ulla toro vestigia presso, Signa voluptatis, nec jacuisse duos.' In omnibus fere libris, *Semper sint externa tuo*.

58 *Cupidis*] *Amantibus*. Idem alibi: 'Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.' Et sæpe sic alii.

59 *Dicatur plura bibisse Pocula*] Idem alibi: 'At ipse bibebam Sobria supposita pocula victor aqua.'

60 *Vel plures emeruisse viros*] In uno meo, et Vaticano, non *vel*, sed *quam*; idque probandum etiam videtur.

61 *Illam sæpe ferunt*] Placet, quod est in Florentino, *ferant*, non *ferunt*.

Convivia ducere Baccho] *Producere*. In eodem genere Horat. iii. Qd. 'Te, Liber, et si læta aderit Venus, Segnesque nodum solvere Gratæ, Vivæque producent lucernæ, Dum rediens fugat astra Phœbus.'

63 *Illæ queat nullam melius consumere noctem*] Sic in uno meo; in ceteris: *Illæ nulla queat, &c.*

64 *Atque operum varias disposuisse vices*] Totum hoc perobscenum.

65 *Nec tu stultissime sentis*] Catull. 'Mne nihil sentis.'

67 *Tu ne putas*] In uno meo, atque in Sfortiæ libro, *putes*.

68 *Aut tenues denso pectere dente comas*] In Florentino, *Et tenues*. Tenuis

capillos etiam dicit Manilius lib. i. 'Flamma comas imitata volat, tenuisque capillos.' In eodem genere Simonides: 'Αἰ δὲ χαίτην ἐκτετασμένην φορεῖ βαθεῖαν ἀνθόμεωσιν ἐκκισμένην.

69 *Ista hæc persuadet facies*] Hoc, ut ea quæ sequuntur membra, per interrogationem legitur. Est autem sensus, Persuadet hæc, ut et lacertos auro vinciat, &c. Nam, quod in verbo 'Suasum' scribit Festus, huc videtur pertinere non posse.

Auroque lacertos Vinciat] Armillis.

70 *Et Tyrio prodeat apta sinu*] Sic verbo Prodire est usus Horat. ii. Od. 'enitescis Pulchrior multo, juvenumque prodis Publica cura.' *Αἴτα*, tamquam juncta, collecto sinu ornata. Virg. 'Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.'

72 *Domumque tuam*]. *Οἰκίαν*, id est, gentem. Sic enim Aristot. in Poëtica loquitur, et Virg. 'Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum Accolet.' Catullus similiter: 'Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum.'

76 *Venerem jungere*] Coire vel matrimonio conjungi. Idem lib. iv. 'Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.'

80 *Et geret in gremio regna superba tuo*] In Sfortiæ libro: *Et reget in regno regna*. Quod dictum sic, ut 'Gaudere gaudium,' et ejusmodi multa. In duobus meis: *Et geret in regno bella superba tuo*; quod non displicet.

61 *At tua tum*] In veteribus omnibus, *dum*, non *tum*.

Venerique merenti. In Vaticano; *Veneri ipsa merenti*.

82 *Fixa nolet casus aurea palma meos*] Unde pendeat id quod sequitur.

83 *Resolutus amore Tibullus*] Sic Martialis lib. x. 'Addat cum mihi cæcubum minister Idæo resolutioni cinædo.' 'Sic Resolutum' videtur accepisse Columella in Proœmio lib. i. 'Nam sic juvenum corpora fluxa

et resoluta sunt, ut nihil more mutatura videatur.'

84 *Dedicat*] Eodem verbo, et eodem pæne in genere Ovid. Amor. i. 'Subscribam: Veneri fidas tibi Naso tabellas Dedicat: at nuper vile fuistis acer.'

ELEGIA X.

1 *Horrendos primus qui protulit enses*] 'Proferre,' novitatem significat; quo verbo sic Horatius alique utuntur.

2 *Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit*] Aratus, in Sententiis Græcorum in eandem sententiam: *Χαλκήν γενεήν πρότερον ἰδιώτεροι ἄνδρες, ὅτι πρότερον κακότερον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν, ἔπειθ' ὁπλοῦντι δὲ βοῶν ἐπέσταν' ἰσοτήρην*. Idem Tibullus lib. iii. similiter: 'Qui primus caram juveni, carumque puellæ Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.'

3 *Tunc cades hominum generi, tunc prælia*] In scriptis libris, utrobique *Tum*, non *Tunc*.

4 *Dura mortis*] In Sfortiæ libro, *dura mortis*.

6 *In ævas quod dedit ille feras*] Seneca in Epist. lib. xiv. in eandem sententiam: 'Arma cessabant, incruentæque humano sanguine manus odium omne in feras verterant.'

9 *Non arces, non vallis erat*] Legendum forte, *Non acies*. Idem enim ante: 'Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses.' Vallum neutro genere fiebat ex vallis. Propert. lib. iv. 'Occidat inmerita qui carpaît ab arbore vallum, Et struxit querulas rauca per æra tubas.'

12 *Nec audissem corde tremante tubam*] In veteribus omnibus, *corde micante*, id est, saliente, trepidante. Causam adfert in Problematis Aristoteles. Plaut. in Cistell. 'Ph. Exstimuit tum illam. Mx. Jam horret corpus, cor salit.' Ovid. in iii. de Art. Am. lectionem veterum librorum videtur confirmare: 'Vidit ut oppressam, vestigia corporis, her-

bam, Pulsantur trepidi corde micante sinu.

15 *Aluistis et iidem*] Scribendum, *idem*, per simplex I; ut in veteribus monumentis, et in Sfortiæ libro.

17 *Nec pudeat prisco vos esse e stipite factos*] In Vaticano, nonnullisque aliis, *Nec pudeat*. E ligno autem veteres Deos faciebant. Ovid. in Met. 'Quo multa sacerdos Ligna contulerat veterum simulacra Deorum.' Quem morem etiam significat Asconius Pedianus in Divin. 'Sunt etiam qui Delubra ligna delibrata, id est, decorata, pro simulacris Deorum more veterum posita existiment; sed male.'

18 *Sic veteris*] In scriptis omnibus, *veteres*; ut vel avi veteres, vel sedes dicantur. In Sfortiæ libro legebatur: *Sic veteres ades incoluistis ari*. Ut quorum sedes etiam ligneas fuisse significet. Interpretes Apollonii in lib. I. *ἑκάλα δὲ τὰ ξύλα. ξυλῶας γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίας, λίθων μηδέπῃς ἐκτίθεντο.*

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Vaticanus liber illam etiam lectionem præ se ferebat: *Sic melius tenuere fidem*.

21 *Hic placatus erat, si quis libaverat iram*] Porphy. *Περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψυχῶν*, lib. II. de Theophrasti sententia sacrificia villibus rebus et inemptis fieri solita declarat: *Διὲ πόλιν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἐκδοτοῖς πατρῶν ἐπιβεῖτας, ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σποσδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον, κ. τ. λ.* Versus autem adducit e Polyedo Sophocles, aptissimos huic loco: *Ἦν μὲν γὰρ οἶδς μαλλὸς, ἦν δὲ ἀμπελὸν ἔπον- θέητε ῥάξ' ἐν τεθησαυρισμένη Ἐνῆν δὲ παγ- κάρπεια συμμυγῆς θλαῖς, λίπτος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλότατον Ἰουδοῆς μελίσσης κηρύ- πλαστον ὕργανον.*

23 *Atque aliquis voti compos*] In Vaticano aliisque nonnullis, *Compos voti*.

Liba ipsa ferebat] Legendum puto, *ipse*, non *ipsa*.

25 *At nobis arata lares depellite tela*]

Dixit ante: 'Sed patrii servate lares.'

26 *Hostiaque e plena rustica porcus hara*] *Ἀνακόλουθον* videtur. Sed erat tamen hoc modo in omnibus libris; nisi donaria ipsa, atque hostias, tamquam numina etiam advocarent: cuius rei querendum exemplum. Quod autem hoc loco quidam non *rustica*, sed *mystica* legunt, contra fidem omnino est omnium scriptorum librorum. Sic Plautus in Mostellaria 'rusticum hircum' prope dicere videtur: 'Germana illuvies, rusticus hircus, hara suis.' Ovid. qui nonnihil imitatus fortasse videatur Amor. lib. III. 'Et minor ex humili victima porcus hara.'

27 *Hunc pura crum veste sequar*] Legendum, ut in omnibus veteribus libris, *Hanc*.

28 *Vincta geram*] In Sfortiæ libro, *Uda geram*.

30 *Marte favente*] Secundo. Virg. *Æn.* XI. 'Ingruere adversos hostes, et Marte secundo Omnia corripuisse.' Et Lucan. lib. IX. 'Majorum fortuna fuit, quis Marte secundo.' Contrarium, 'adverso.' Virg. *Æn.* XII. 'Turnus ut infractos adverso Marte Latinos.' Et Ovid. *Fast.* I. 'Marte sub adverso tristia damna tulit.'

31 *Ut mihi potanti*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *potanti*, sed *pacanti*. An pace fruenti? Sed querendum etiam exemplum.

35 *Non seges est infra*] *Infra*: apud inferos. Ut et Cræci, *τὰ κάτω*, et *τὰ νέρθε*. Sophocles in Antigone: *Ὦν τοῦργον ξένης, κ' οἱ κάτω ξυλίστορες*. Et Euripides in Sententiis Græcorum: *Εἴ τι δὴ κάτω χθονὸς, εἴ ἕγε μένοι μηδέν*. Et idem Eurip. *τὸ νέρθεν οὐδέν*. Et Epigramm. lib. III. *ὦ Χαρίδα τί τὰ νέρθε; τοὐδ σκότος*.

36 *Et Stygia navita puppis aquæ*] Sic in iis, quos vidi, libris. Sunt, qui in veteri libro fuisse adfirmant, *navita turpis*.

37 *Illic percussisque genis, ustoque capillo*] In Florentino: *Illic percussio- que genis, ruptoque capillo*.

39 *Quam potius laudandus hic est*] Sic in plerisque, ut sit Creticus; quo nonnumquam Virgilius, atque alii sunt usi hoc ipso in genere: 'Hic vir hic est.' In Sfortiæ libro, *Quam potius laudandus et est*. In aliis, *laudandus et hic*.

Quem prole parata] Idem lib. II. 'Sic mihi servitium video, dominamque paratam.'

40 *Occupat in parva pigra senecta casa*] *Occupat*, καταλαμβάνει. Sicenim Homeri interpres in illud, πρὶν μὴ γῆρας ἐπεισι. Τὸ γῆρας, inquit, καταλάβῃ. Et Horat. 'ut pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba senectus.' Terent. in Andria: 'Mors continuo ipsam occupat.' Et Colum. in Proenio lib. I. 'Vereor ne supremus ante me dies occupet, quam universam disciplinam raris possim cognoscere.'

41 *Ipse suas sectatur oves: at filius agnos*] Filii enim agnos hædæque sectabantur, quod indicat apud Stobæum Callimachus: Ἄρνες τοι φίλε κοῦρε δημήλικες, ἄρνες ἐταῖροι Ἔσκον ἐρήριμοι δ' ἄλλα καὶ βοτάνη. Statim illa ejusdem: Φεῖδεν τῶν ἀρνῶν, φεῖδεν λύκε τῶν ἐρίφων μὲν, Μῆδ' ἀδικῆς μ' ὅτι μικρὸς ἔων πολλοῖσιν ὁμαρτέω.

Et calidum fesso comparat uxor aquam] Similiter Horat. Epod. 'Sabina qualis, aut perusta solibus Pernicis uxor Appeli, Sacrum vetustis exstruit lignis focum Lassi sub adventum viri.'

44 *Temporis et prius facta referre cenem*] Xenophon in Comm. II. Οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται, καὶ ἡδῶς μὲν τῶν παλαιῶν πράξεις μύμνηται.

45 *Interea pax. arva. colat*] Pacem etiam sic dilaudat Euripides Bacehidibus, opum ac subolis parentem: Φίλει δ' ὀλβιοδότηειραν εἰρήναν κορηότροφον θεῶν. Et Theocritus: Εἰρήνη δ' ἀνὰ γῆν κουροτρόφος. Et Bacchylides apud Stobæum: Τίκτηι δὲ θνατοῖσιν εἰρήνα μέγαν πλοῦτον, κ. τ. λ.

Pax candida] Candidam quoque

dixit Ovidius Art. Am. III. 'Candida pax homines, trux docet ira feras.'

46 *Duxit araturos sub juga curvos boves*] In Florentino, non *curva*, sed *panda*: araturos autem dixit, quos ob id Græci Ποιῆται dicunt ἀροτήρας.

47 *Et sucos condidit uva*] *Sucos uva condidit*; in posterum scilicet: neque enim fructus omnes, omnesque suci, condi possunt.

49 *Pace bidens, comerque vident*] *Pace*; pacis tempore. Ovid. Rem. Am. II. 'Tutius est, aptumque magis, discedere pace.' Et Propert. lib. III. 'Sed, quod pace legas, opus hoc de monte sororum.'

At tristitia duri Militis in tenebris occupat arma situs] In eandem sententiam Bacchylides apud Stobæum, de pace: Ἐν δὲ σιδαροδέτοις πόρπαξιν ἄθαν ἀράχραν ἴστοι πέλονται, ἔγχεά τε λογχιστὰ, εἰφέει' ἑμφάκεα εὐρύς δάματται χαλκῶν, κ. τ. λ.

51 *E lucoque vehit male sobrius*] *Male sobrius*; ebrius. Ovid. Fast. VI. 'Ecce suburbana rediens male sobrius æde.'

54 *Perfractus*] In quibusdam libris, *confractus*.

56 *Tam valuisse*] In Sfortiæ libro *evaluisse*; in Florentino *convalluisse*.

58 *Inter et iratus lentus utrumque sedet*] Ovid. in eandem sententiam Rem. Am. II. 'Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas Incidit, admonitu liber oberrat amor.' Menander brevem omnino amantium iram esse significat: Ὅργη φιλοῦντων ἀλέγαν ισχύει χρόνον.

59 *A lapis est*] In Sfortiæ libro, *At lapis est*. Interjectio vero ipsa sine aspiratione scribi debet.

60 *E caelo diripit ille Deos*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, non *E*, sed *Et*.

Diripit] In aliis, *Deripit*.

62 *Sit satis, ornatas dissolvit comas*] In Vaticano, et Florentino, ac duobus meis: *Sit satis, ornatus dissolvit*

comæ. In aliis: *ornatus dissoluissae comis.*

67 *At nobis Pax alma veni, spicamque teneto*] Paci Spicam tribuit, quia, ut ait Ovid. Fast. iv. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque ducem.' Pacem quoque cum Cerere conjunxit auctor Hymni in Cererem: Πλουτοδότειρα θεὰ, σταχυοτρόφε, παντοδότειρα, Ειρήνη χαίρουσα, καὶ ἐργασίας πολυμήχθους. Ac post: 'Ελθὲ μάκαιρ', ἀγῆ, καρποῖς βριθούσα θερείοις, Ειρήνην κατέγουσα, καὶ ἐθνομῆν ἐρατεινὴν, καὶ πλοῦτον παλῶλβον, ὁμοῦ δ' ἑγχείαν ἔκασσαν. Quo in Hymno multa præterea sunt, huic apta loco. Germanicus in Aratæis versibus, ubi de virgine, id est,

Astrea: 'Fulget æpica manus maturisque ardet aristis.'

68 *Perfluat et pomis candidus apte sinus*] Quamobrem etiam dicitur, καρποῖς βριθούσα θερείοις. In Florentino autem, ac nonnullis aliis, est, *Profluat*. In Vaticano, et quibusdam aliis, *Præfluat*. *Profluat pomis*, abundet, poma fundat. Fluere autem et sinus dicuntur. Quintilian. lib. xi. 'Sinus decentissimus, si aliquando supra imam togam fuerit, numquam certe sit inferior, ille qui sub humero dextro ad sinistram oblique ducitur velut balteus, nec strangulet, nec fluat.' In veteribus autem numismatis imperatorum Rom. Pacis effigies fere semper cum cornucopia.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis ades faveas*] Hoc Sacrificii genus etiam significans Virgil. in Georg. i. 'Inprimis venerare Deos, atque annua magnæ sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hiemis, jam vere sereno. Tum pingues agni, et tum mollissima vina; Tum somni dulces densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta, neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quercu Det motus incompositos, et carmina dicat.'

Fruges iustramus] 'Ambarvalis hostia,' inquit Festus, 'rei divinæ causa circum arva ducitur ab iis, qui pro frugibus faciunt.' Hoc quoque sa-

Delph. et Var. Clus.

crum Ambarvale significans in Bucolicis Virg. ait: 'Cum faciam vitula pro frugibus.'

5 *Luce sacra*] Die festo. Horat. 'Nosque et profestis lucibus et sacris.' Lucem pro die sæpiissime Poætæ Latini et Græci. Euripid. apud Athen. lib. ii. 'Ἐν ταυτῇ φέγγει μοιριδὲ φθιμένους.

6 *Opus*] Absolute positum Opus rusticum significat; ut *ἔργον*, Græcis.

9 *Omnia sint operata Deo*] Cum sacrum Cereri fieret, *Deo*, opinor, pro, *Dea*, dixit, more Græcorum.

Non audeat ulla Lanificam imposuisse manum] Antiquitus enim præmittebantur a flaminibus qui denuntiarent opificibus, manus abstinere ab opere. Festus.

10 *Lanificam*] Lanam facere dicebantur mulieres, vetusta et consueta dicendi forma.

11 *Vos quoque abesse procul jubeo: discedat ab aris*] Sic etiam in scriptis

Tibul.

2 I

libria. Aldus olim, *discedite ab aris*, quod retinendum censeo. Nam, quod addit, 'discedat,' quasi κατ' ἐξήγησιν additum videtur, quasi dicat: Neque enim sacris interesse debetis, qui hec terna se nocte a Venere non abstinent. Unde illud apud Cic. 'Ad divos caste adeunto.' Insignis locus est apud Porphyrium lib. II. Περὶ Ἀποχῆς ἀπὸ τῶν Ἐρμύχων, hac ipsa de re: 'Ὅταν δὲ τὸ σῶμα μετὰ τῆς ἐσθῆτός τις λαμπρύνεται μὴ καθαρὸν κακῶν τῆν ψυχὴν ἔχοντες ἴασι πρὸς τὰς θεάς, οἷδεν διαφέρειν νομίζουσιν, ὥστε οὐ θεωρεῖται τὴν ἐν αὐτῷ χαίροντα μάλιστα τὸν θεὸν διακειμένην καθαρῶς, ἀπὲρ συγγενεὶ πεφυκέναι. Ἐν γοῦν Ἐπιδαύρῳ προεγγράπτο Ἀγνὸν χρὴ ναοῖο θύειν ἐντὺς ἵστα, Ἐμφάμει ἀγρεύει δ' ἐστὶ φρονεῖν θύια. Idem significans Ovid. Fast. II. 'Sic epulis functi sic dant sua corpora somno, Et positis juxta secubuere toris. Causa, repertori vitis quia sacra parabant, Quæ facerent pure, cum foret orta dies.' Anna quoque sacra Cereris significans Ovid. Amor. III. quæ Virg. et ejus causa secubitus: 'Anna venerunt Cerialis tempora sacri, Secubat in vacuo sola puella toro.' Tum alibi eodem in libro hanc declarans peritatem: 'A tenera quicumque sic surgit mane puella, Pretinus ut sanctos possit adire Deos.'

18 Cui tulit externa gaudia nocte Venus] In Vaticano, atque aliis, non externa, sed hesternæ.

Gaudia] Opus venerium. Sic alibi: 'Præbebat aperte Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.' Et Horat. 'Cui donet improvisa raptim Gaudia luminibus remotis.'

14 Et manibus puris omite fontis aquam] Namque sacrificaturi vivo summine, aut aqua profuente, se abluebant.

17 Purgamus agrestes] Ipsos agricolas et colonos. Virg. Georg. I. 'Dicendum et quæ sint duris agrestibus arma.'

18 Vos mala de nostris pollicite limiti-

bus] In Florentino, tollite, non pollicite. Et in Vaticano pro limitibus, liminibus; sed illud probabilius.

19 Nex æges eludat messera fallacibus herbis] Similiter Virg. Georg. I. 'sed illos Expectata seges vanis elusit avenis.'

20 Tardior agna] In Sfortiaco, cernior agna.

22 Ingerat] In meis, Ingeret; quod rectum est.

23 Turbaque vernarum, satelli bona signa coloni, Ludet] Martialis, de villa Faustini: 'Cingunt aereum lactei focum vernæ, Et larga festos lucet ad lares silva.' Et Horat. Epod. 'Positosque vernas, ditis examen domus.'

24 Extruet arte casas] In Sfortiaco libro atque aliis, ante, non arte.

25 Eventura precor] Idem ante: 'Eveniet, dat signa Deus.'

Viden', ut felicibus extis] Lætis. Cornel. Tacit. Ann. XVIII. [Hist. II.] 'Sostratus, sacerdotis id nomen erat, ubi læta et congruentia exta, magnisque consultis annuere Deam videt.'

26 Significet placidos nuntia fibra Deos] Idem Tacitus paullo ante illa: 'Certissima fides hædorum fibræ.'

27 Nunc mihi fumosus ceteros proferte Falernos Consul] Legendum, veteris; ut sit veteris consilia, ut est in veteribus. Legendum vero suspicabar hoc loco, fumosum Falernum. Quod si illo modo, cadus intellegemus. Sequitur enim, et Ohio salubre vinola cado.

29 Madere] Ebrium esse, ut Græce, Ἀπύχω.

31 Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat] Messallam benedicat, laudet, aut ebrietur.

32 Singula verba sonant] Id est, cujusque voces. Consuetudo vero ipsa nominandi absentes inter bibendum, nota, et ab aliis tradita.

33 Gentis Aquitanæ] Finge sic laudatum a bibente.

34 Et magna intonsis gloria victor] Illum, opinor, utriusque Gallie, tum

brachæ, tam comatæ victorem ac triumphatorem significat: quibus tantus victor laudi sit.

35 *Huc ades*] In Vaticano, atque meo meo, *Nunc ades*.

36 *Redditur agricolis gratia*] In Vaticano, non gratia, sed gloria.

39 *Hii compositis primum docuere tigillis*] Diodorus Siculus Cererem domum primum ædificasse tradit. Hesiodus agrestium inventum esse significare videtur, cum dixit: *Ὀκείω μὲν πρότερον γεναῖν τε βοῶν τ' ἀποθήκα*.

43 *Tunc victus abiere feri*] Eodem verbo sic utitur Plautus in Mostellaria: 'Neque tam vivere selectis, quam te, victibus.'

44 *Bibit irriguus fertilis hortus aquas*] Sic, ut Prata bibere dixit Virg. et alibi: 'irriguumque bibant violaria fontem.' Et Columella de Cultu Hortorum: 'Vicini quoque sint amnes, quos incola dñrus Attrahat auxilio semper sitientibus hortis.' Ac post: 'Et primum moneo largos inducere fontes, Ne sitis exurat concepto semine partum.' Deinde alibi: 'Humidaque Andrachne sitientes protegit antes.'

45 *Aurea tunc pressos pedibus dedit moa liquores*] 'Auream uvam' dixit, pulchram, pretiosam: vel adlusit ad id quod Græci *χρυσόμυελον* dicunt.

46 *Mixtaque securo sobria iympha mero*] *Securo*, quod capiti non noceat: an potius, quod securos et curis solutos seddat?

48 *Annus terra*] Quæ singulis re-novatur annis; ut Menstrua Luna dicitur.

50 *Compleat ut dulci sedula melle fœces*] Sedulam quoque apem dixit Ovid. Met. xii. 'Non apis inde tulit collectas sedula flores.'

52 *Cantavit certo rustica verba pede*] *Verba*, cantilenam. Virg. 'Numeros memini, si verba tenerem.' Atque alii eodem modo. Cantavit autem, ad ativam.

53 *Arenti primum est modulatus*]

Hoc Virgilianum videri possit; ille enim dixit: 'Gracili modulatus avena Carmen.'

54 *Carmen, ut ornatos duceret ante Deos*] Placet, quod est in Sfortiæ libro, et Florentino, *diceres*, non *duceret*. Ornatos autem Deos, coronatos. Horat. 'Ac nec me follis ideo brevioribus ernea.'

55 *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti*] Intemperate *Bacchum* videtur appellare. Mihi aut aliquid deesse, aut vitio scriptum videbatur. 'Minium rubens' et Virg. dixit in Bucol. 'Sanguineis obuli baccis, minioque rubentem.' Et in Ciri: 'Minioque infecta rubenti.'

56 *Duxit ab urbe*] In Sfortiæ libro, ac Vaticano, item in duobus meis, *ab arte*, non *ab urbe*, quod etiam sequor.

57 *Huic datus pleno memorabile munus ovili*] *Memorable*, opinor, dicit, quod esset tragædi præmium.

58 *Dux pecoris hircus*] Ab Ovid. in libris de Arte Amandi dicitur, 'Duxque paterque gregis.' Pecus autem majorem et minorem gregem significat. Columella 'ovillum, et caprinam pecus' dicit.

Auxerat hircus oves] In Sfortiæ libro, *auxerat*: *auxerat* autem, id est, ad oves, quas habebat, ea fiebat accessio. Sic Plant. in Mostellaria: 'Angebis ruri numesum genus ferratile.' Ut idem Ovide hircos ovesque contineret.

65 *Textrix operata Minervam*] Sic in omnibus libris, quos quidem viderim, non *Minervæ*, ut nonnulli volunt. Ac nescio, an sic Minervam operari dicat, ut Lanam facere. Virg. Æn. iii. in eadem prope significatione, sed cum dandi casu: 'Connubiis arvisque novis operata juventus.'

66 *Et appulso tela sonat latere*] *Esse* aiant in quibusdam libris, et *applauso*. Sic equorum plancta colla Virg. atque Ovidio dicuntur: 'Et pedibus choreæ plauduntur.' Textricis enim latus, in texendo huc illuc adplicatum atque

agitatum, edit etiam planum.

67 *Ipse quoque inter agros*] In Florentino : *Ipse interque greges.*

69 *Illic indocto primum se exercuit arca*] Legendum forte, *indoctus*, non *indocto*. Bion, apud Stobæum, natum in silvis, et leænæ educatum incusat [Theocr. III. 15.] : *Νῦν ἔγνω τὸν Ἐρωτα βαρὺς θεός· ἥ ῥα λεαίνας Μάσδον ἐθήλασεν, δρυμὴν τέ νῦν ἔτραφε μάτηρ, κ. τ. λ.* Virg. Bucol. in dixit, 'Nunc scio, quid sit amor: duris in cotibus illum,' &c.

73 *Hic dicere jussit Limen ad iratæ verba pudenda senem*] Horat. III. Od. 'Non hoc semper erit liminis aut aquæ Cælestis patiens latus.' Et Propert. lib. I. 'Quin ego vita tuo limine verba querar.'

76 *Tenebris*] Sic positum videtur, ut, 'silentio;' quo modo Cæsar, Cicero, ac Livius loquuntur. Et apud Fest. Pomp. in verbo 'Sinistrum;' 'Silentio surgere,' de quo jam dictum.

77 *Et pedibus prætemptat iter, suspensa*] Suspensio gradus, ut est apud Terentium.

78 *Explorat cæcas cui manus ante vias*] Ovid. Fast. II. 'Et præfert cautas subsequiturque manus.'

79 *A miseri*] Horat. I. Od. pæne eodem modo sine interjectione; 'Miseri, quibus intemptata nites.'

80 *Cui placidus leviter adflat amor*] Legendum, ut in omnibus veteribus, *leniter*. Idem alibi; 'Tum quibus aspirabat amor.'

81 *Et pono sagittas*] Similiter Horat. in Carmine Sæculari, de Apolline; 'Condito mitis placidusque telo.'

83 *Vos celebrem cantate Deum*] Amorem.

Pecorique vocatæ Voce, palam pecori, clam sibi quisque vocet] *Palam*: clamore, ut ait Virg. clare. Ennius, apud Festum, in verbo 'Mutire;' 'Palam mutire plebeio, piaculum est.' Et idem Ennius, alterum alteri opponens, dixit; 'Quocum multa

volup, et gaudia clamque palamque.' Idem Tibul. lib. IV. 'Quid refert, clam ve palam ve roget.'

84 *Sibi quisque vocet*] Idem alibi; 'Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit.'

86 *Et Phrygio tibia curra sono*] Ovid. 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

87 *Ludite, jam nox jungit equos*] In Sfortiæ libro, non *jam*, sed *nam*. Vetus Poëta, apud Varronem de Ling. Lat. lib. IV. Nocti bigas tribuit. Quem locum, ut in vulgatis legitur libris, ponam; 'Itaque dicit Andromache: Noctique cava cæli signitentibus conficis bigeis.' Ego levisime mutans, lego: 'Itaque Andromacha dicit nocti, Quæ cava cæli signitentibus conficis bigeis.' Erit enim sic plana sententia, versusque constabit. Horat. eodem forte respiciens I. Od. dixit: 'Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna.' Veneris enim stella Vesper dicitur, quæ Martis curru vehi dicitur; quam ob causam, opinor, hoc loco lectum a quibusdam, ut olim ab Aldo editum, *Currumque sequuntur Martis*, non *Matris*, contra scriptorum omnium librorum fidem. Namque Manilius lib. I. a Venere Noctem duci, ut a Nocte stellas Tibullus, dixit: 'Et Venus accenso ducit jam vespere Noctem.' Orpheus autem, ut putatur, auctor Hymni in Stellas, matrem astrorum Noctem facit; Ἀστέρες οὐράνιοι, Νυκτὶς φίλα τέκνα μελαΐνης. Theocritus vero Noctis comites stellas vocat in Pharmaceutr. Χαῖρε σελανάλα λευκάρχρως· χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες, εὐκῆλοιο κατ' ἔντυγα νυκτὶς ὀπαδοί. Rufus Festus Avianus in libro de Orbe Terræ Solem genitorem astrorum vocat: 'Sol magni gratia mundi, Astrorum genitor.'

89 *Postque venit tacitus, subis circumdatus alis, Somnus, et incerto somnia nigra pede*] In Florentino sic leguntur hi versus: *Postque venit tacitus, nigris*

circundatus alis Somnus, et incerto somnia vana pede. Alii pro *fulvis, fuscis* legunt; quod sane etiam probabile.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Totus ille apparatus, aræ, odorum, coronarum, vestis albæ, qui die natali adhiberi solet, explicatur ab Ovidio, Trist. III. Eleg. 13. et v. Eleg. 6. Atque idem lib. III. ‘Bonas preces,’ et ‘Bona verba’ pro eodem videtur posuisse: ‘Libaque dem pro te, genitale notantia tempus, Concipiamque bonas ore favente preces.’ Et paullo post: ‘Nec dare tura libet, nil exorantia divos, In tantis subeunt nec bona verba malis.’ Et lib. v. ‘Lingua favens adsit, nostrorum oblita laborum, Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui.’ Orpheus, sive quisquis alius auctor Hymni in Curetas: *εὐφήμους λόγους* videtur dicere: *“Ελθοιτ’ εὐμενέεςτες ἐπ’ εὐφήμοισι λόγοισι.*

2 *Vir mulierque fate*] Julius Pollux lib. VIII. in Synonymis, similia multa adducit, ad significandam promiscuam hominum multitudinem: *Καὶ ἐτέρως ὁ ἑν τις εἶποι, πάντα γένη, καὶ ὅσαι ἡλικίαι, καὶ ὅσαι ἔθνη, καὶ ὅτι παῖς, καὶ γυνή.*

3 *Urantur pia tura sociis*] Thus adhiberi solitum in hoc sacrificii genere, significant etiam versus Ovidii illis, quos supra posui, locis.

Urantur odores] Virg. similiter Ge. IV. ‘Hic jam Galbaneos suadebo incendere odores.’ Et Plantus in Menæhemis: ‘sternite lectos, incendite odores.’

4 *Quos tener e terra divite mittit Arabs*] Idem lib. III. ‘Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoique Arabes, dives et Assyria.’ Et lib. IV. ‘Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis Cultor odoratæ dives Arabs segetis.’ Et Arabum molli-tiam, et varios eorum odores, significat Manilius lib. IV. ‘Nec procul in

molles Arabes, terramque ferentem Delicias, variæque novos radices odores.’ Et alibi: ‘Et molles Arabes silvarum ditia regna.’ Virg. in Georg. ‘molles Sabæos’ dixit, in eodem genere: ‘India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.’ Itaque Tibullus eodem modo ‘tenerum’ dixit Araba, quo alii ‘mollem.’ Plantus in Pænulo ‘Arabium odorem’ dixit: ‘Arabius Murrinusque odor omnia complebat.’ Et Ovid. in Epist. Sapphus ad Phoenem, ‘Non Arabo noster rore capillus olet.’

5 *Genius adsit*] In Sfortiæ libro ac Vaticano, *adsit genius.*

6 *Florea sarta*] In scriptis omnibus, *mollia sarta.*

7 *Illius e puro*] In Sfortiæ libro, Vaticano, Florentino, et uno meo, *Illius puro.*

8 *Atque satur libo sit*] Ovidius ‘liba’ dixit, ‘genitale notantia tempus.’ Et Trist. IV. ‘Lucifer amborum natalibus adfuit idem, Una celebrata est per duo liba dies.’ Et Art. Am. I. ‘Quid? quasi natali cum poscit munera libo.’ Et idem Tib. lib. III. ‘Ter tibi fit libo, ter Dea casta mero.’

9 *Annuat et Cherinthe tibi*] In Vaticano, Florentino, atque uno meo, *Cornute*, non *Cherinthe.*

11 *Auguror, uxoris fidos optabis amores*] Sic Ovid. Art. Am. I. ‘Auguror, en vinces.’ Et Propert. lib. III. ‘Illum post cineres auguror esse diem.’

17 *Vota cadunt*] Sic Propert. lib. I. ‘Omniaque ingrato litore vota cadunt.’ Et lib. III. ‘Exciderant surdo tot mea vota Jovi.’ Et Horat. sic dixit ‘verba cadentia,’ in Epist. libro primo: ‘Sic iterat voces, et verba cadentia tollit.’ Et Propert. lib. I. ‘Neu tibi pro vano verba benigna cadant.’ Atque alibi: ‘Et mea nocturno verba cadunt Zephyro.’ Ut Sophocles in Trachiniis: *ὦ τέκνον, ὦ παῖ, καὶ ἀγεννήτων ἔρα μῦθοι καλῶς πίπτονουσ.*

Strepitantibus advolet aliis] In uno

meo, *trepidantibus*, non *strepitantibus*.

21 *Huc veniat*] In Sfortiæ libro, in Florentino, atque uno meo, *Hic*, non *Huc*. Avis ipsis, tibi, atque uxori tuæ; ut vos filii avos faciant, numerosa eorum prole.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent, Cornute, meam*] In scriptis omnibus *Rura meam, Cornute, tenent*. Alii pro *Cornute*, legunt *Cerinthæ*, quod nusquam legi.

2 *Ferreus est cheu*] In plerisque, *Heu heu*. Sed in Vaticano, etiam hoc modo: *Ferreus est heu heu siquis*.

4 *Disceit*] In Sfortiæ libro, *disceet*.

5 *O ego cum dominam adspicerem*] In scriptis: *cum adspicerem dominam*.

6 *Versarem valido pingue bidente solum*] *Versare*: arare. Virg. Georg. 1. 'Versando terram experti.' Et, 'Vertere terram,' eodem modo dixit. Et Ovid. Rem. Am. 'Obrne versata Cerialia semina terra.' Et Art. Am. 1. 'Et gravibus rastris sub Jove versat humum.' Pingue vero solum valide bidente versandum, id est, majore vi. Virg. Georg. 1. 'Pingue solum primis extemplo a mensibus anni, Fortes invertant tauri.' In nonnullis, pro *valido*, erat *calido*.

7 *Agricolæque modo*] Horat. iv. Od. 'Ego apis Matinæ More modoque.'

8 *Steriles arva serenda boves*] *Steriles* quia castrati. In Florentino, non *serenda*, sed *colenda*.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus Apollo*] Plutarchus in Vita Numæ: Καὶ οὐ πλημμελοῦσιν οἱ τὸν Θόρβαρτα καὶ τὸν Τέκυλλον καὶ τὸν Ἀδμήτῳ φραμένους Ἀπόλλωνος γεγονέναι μυθολογούντες, ὥσπερ καὶ αὐτὸν Σικάνιον Ἰστιάων. Et Eusebius in Proëmio Χρονικῶν: 'Hercules, cum quo Apollo servavit Admeto.' Eodem prope pertinent illa Theocriti, in Βουκολικῇ 'Ἄλλ' ὅτι βουκόλος ἐμὲ παρῆραμε, κ' οὐπὸς ἀκούει ὧς καλῶς Διδόνους ἐπ' ἔγχεσι πόρην διαύου, κ. τ. λ. Idem

vero Tibullus post: 'Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas, Non est in vanum fabula ficta jocem.' Et Ovid. Art. Am. 11. 'Cynthia Admeti vaccas pavisse per æstus Fertur, et in parva delituisse casa.'

13 *Carus*] *Amores*.

15 *Stabulis expellere vaccas*] In Sfortiæ libro, Vaticano, aliisque, *depellere*, non *expellere*.

16 *Et potum pastas ducere fluminibus*] Sic Virg. in Bucol. 'pasce capellas, Et potum pastas age, Tityre.' Atque alibi: 'Non ulli pastos illis egere diebus Frigida, Daphni, boves ad flumina.' In scriptis vero omnibus, *fensas*, non *pastas*. Sed superiori versu in scriptis omnibus subditur ille alter: *Creditur ad mulctrum constituisse prius*. Sed ponam hos versus eo, quo leguntur, ordinæ in scriptis libris. In Patavino post versum, *Deus solitus*, sequitur, *Et potum fensas*: deinde, *Et miscere*: post, *Lactens et mixtus*. In uno meo, *Ipsos Deus, &c.* *Creditur ad mulctrum, &c.* *Et miscere, &c.* *Et potum, &c.* In altero meo, *Ipsos Deus, Creditur ad mulctrum, Et potum, Et miscere, Lactens*. Mihi probabilior videtur secunda lectio. Expectanda probior; mihi enim suspectus locus est, et alieni versus esse videntur inculcati.

18 *Raraque per nexum est via facta sero*] Ovid. Fast. 14. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *A quotiens*] In scriptis omnibus, *O quotiens*.

21 *A quotiens ausæ*] In scriptis, *O quotiens*, ut supra.

24 *Venit et a templis irrita turba domum*] Domum venire, sic dixit etiam Euripides in Ione: Οὐκ ἔχαστο τοῦ θεοῦ προλαβόντων Μαιτιέμας. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἔπαυθ' με Πρὸς οἴκῳ ἔκειν, οὐδ' ὅς' ἐκ χρηστήριον.

27 *Quisquis*] In Vaticano, *Squis*.

28 *Phæbi quæreret ille comam*] Qui ab Orpheo in Hymno Χρυσόκερας dicitur.

29 *Delos ubi nunc, Phaebe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, aut cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in Phœnissis: 'Ὁδ' Ὀδύσεως ποῦ, καὶ τὰ κλεινὰ ἀβύμαρα; Et Bibaculus, apud Suetonium de Illustribus Grammaticis: 'Orbilius ubinam est, litterarum obliuio?'

30 *In parua te iubet esse casa*] Ovid. de eodem: 'Fertur, et in parua delituisse casa.' Quos ejus versus alibi posuimus.

31 *Felices*] Nominandi casa. Idem alibi: 'Crudeles Divi.' Et Theognis, 'Ὀλβιος, ὃς τοῦτων ἀμφοτέρων ἐλαχεν.

Veneri cum fertur aperte Servire æternos non puduisse Deos] Ovid. in eandem sententiam: 'Regnat et in dominos jus habet ille Deos.' Euripid. in Hippol. Coron. Σὺ τὰν θεῶν ἀκαμπτον φέρεις, καὶ βροτῶν ἔγχεος Κόπρ.

33 *Fabula nunc ille est*] 'Ἐπιβόητος, ἐπίσφατος, in Magno Etymolog. Διαβόητος καὶ ἐπιβόητος διαφέρουσι. διαβόητος μὲν γὰρ ὁ ἐπὶ ἀρετῇ ἐγνωσμένος, ἐπιβόητος δὲ, ὁ μοχθηρὰν ἔχων φήμην. 'Λυακρίων' καὶ μ' ἐπιβόητον κατὰ γέγονας ποιήσεις. Τοῦτον δὲ ἦνιοι τῶν ποιητῶν ἐπίσφατον καλοῦσιν. Pœnæ genus putat Propert. lib. II. 'Semper formosis fabula pœna fuit.'

Sed cui sua cura puella] In multis veteribus *puella est*. In Florentino pro *sua*, *nunc*. Cura autem, amor.

35 *At tu quisquis is es*] Sententia difficilis. Ego sic intelligo: Cum amoris nihil anteponom, si quis tamen amorem experitur difficilem, is auum meo soletur casu: hoc enim est, in *nostra sint tua castra domo*. Sic enim malo legere, quam, ut *nostra*; illo enim modo legitur in uno meo. Quod militaribus verbis, 'imperare' et 'castris' est usus, cur id fecerit, declarat Ovid. 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.'

37 *Ferrea non Venerem*] Alienum videtur; et desit hoc forte loco quippiam, nisi causas adfert difficilis amoris.

38 *Præda tamen multis est operata malis*] In Florentino, non *operata*, sed *adoperata*, ut sit: Præda multorum est causa malorum.

39 *Præda feras acies cinxit discordibus armis*] In Sfortiani libro *tinxit*, pro *cinxit*.

40 *Hinc cruor, hinc cædes*] In Sfortiani libro, *Hinc furor, hinc cædes*.

42 *Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus*] *Dubiis ratibus*: atrimque, opinor rostratis; quamobrem geminari forte dixit pericula.

43 *Prædator cupit immensos obsistere campos*] Placet legere, *obsidere*, ut est in Vaticano, non *obsistere*. Sic Virg. 'Et Sallentinos obsedit milite campos.' Et Lucret. lib. IV. similiter: 'Obseditque vias oculorum.' Tameasi apud Enniam Ann. XXIII. 'Montibus obstitit, unde oritur nox.' Sed aliis legendum videtur, 'Montibus obstantibus.'

44 *Ut multe innumeram jugere pascat ovem*] Legendum, ut in omnibus scriptis libris: *Ut multa innumera jugera pascat oves*.

45 *Urbisque tumultus*] Legendum, *tumultus*, ut in veteribus. Sic Horat. 'Fumum, et opes, strepitumque Romæ.'

46 *Portatur validis multa columna jugis*] In plerisque veteribus, non *multa*, sed, *mille*; ut ait, Mille bouum validis jugis columna portatur.

47 *Lentus*] In uno Colotii fuisse aiunt, *intus*: legendum forte *tutus*. Sed, *lentus*, securus. Virg. 'Tu Tityre lentus in umbra.'

49 *At tibi læta trahant Samia convivia testæ*] Lucilius: 'Testam sumit homo Samiam.'

50 *Cumana lubrica terra rota*] Equa Cumani calices; de quibus Varro, apud Nonium Marcellum, in verbo 'Obba.' 'Obbas, et Cumanos calices.' Placet autem, quod in Florentino legitur *testa*, pro *terra*, de qua Ovid. Trist. II. 'Alter humum, de qua fingantur pocula monstrat, Quæ-

que docet liquido testa sit apta me-
ro.'

51 *Eheu*] In omnibus *Heu heu*.

55 *Quas femina Coa Texuit*] Idem
post: 'Hic dat avaritiæ caussas, et
Coa puellis Vestis.'

57 *Quos India torret*] A Catullo 'In-
dia tosta' dicitur.

59 *Certent præbere*] Sic Virg. 'Cer-
tantque illudere capto.'

60 *Africa puniceum, purpureumque
Tyros*] Distinguit etiam colorem u-
trumque Lucret. lib. II. 'Purpura,
puniceusque color clarissimus multo.'
Et Donatus, in amictu personarum
comicarum: 'Læto vestitus candi-
dus, ærumnoso obsoletus, purpureus
diviti, pauperi phœniceus datur.'
alios enim Pœnos, alios esse Tyrios
constat; namque, ut auctor est Pro-
bus, 'Ennius ait Pœnos Sarra oriun-
dos, id est, Tyro.' Propert. lib. III.
eundem significans colorem, dixit:
'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea
colores.'

61 *Quo sæpe cœgit*] Legendum, ut
in Florentino, *quem*, non *quo*. In Va-
ticano etiam, *quam*; quod mutandum
in *quem*.

62 *Barbara gypsatos ferre catasta
pedes*] Vel potius *cretatos pedes*. Plin.
I. xxxv. 'Alia creta argentaria appel-
latur, nitorem argenteum reddens.
Est et vilissima, qua circum prædu-
cere ad victoriæ notam, pedesque
venalium trans mare advectornm de-
notare instituerunt majores.' Servos
etiam ipsos Catastas a Catasta dixit
Martialis.

63 *Nemesim quæ ducis ab urbe*] Le-
gendum ut in omnibus veteribus, *Ne-
mesim qui abducis ab urbe*.

64 *Persolvat nulla semina terra fide*] Horat. 'Et segetis certa fides mæx.'
Et Quintilianus lib. XII. 'Quo ego
existimo, si quod in his finibus ube-
rius invenerint solum, fertiliorēve
segetem, negaturos Atticam esse,
quod plus, quam acceperit, seminis
reddat; quia hanc ejus terræ fidem

Menander eludit.' Sed tamen hi ver-
sus male sic leguntur: *At tibi dura
seges, Nemesim quæ ducis ab urbe, Per-
solvat nulla semina terra fide*. Nam si
dura seges dixit, cur addit *terra*? idem
enim valere videntur hoc loco. Ita-
que legendum putabam: *At tibi dura
seges, Nemesim qui abducis ab urbe, Per-
solvat nulla semina tecta fide*. Virg.
sic in Georg. I. 'Nec non et lini sege-
tem et ceriale papaver Tempus humo
tegere.' Et Ovid. in Remed. Am.
'Obrue versata Cerialia semina ter-
ra, Quæ tibi cum multo fenore red-
dat ager.'

66 *Tu quoque devotos, Bacche, relin-
que lacus*] Idem post: 'Oblitus et
musto feriet pede rusticus uvas, Do-
lia dum magni deficientque lacus.'
Lacus de vino etiam dixit Ovid. Trist.
III. 'Nec cumulant altos fervida
musta lacus.' Et Fast. III. 'Præmia
de lacubus proxima tuis.' Et
Plin. lib. XIV. 'Ergo mergunt e lacu
protinus in aqua cados, donec bruma
transeat.' *Devotos autem lacus* dixit,
Baccho dedicatos.

69 *Ne sint modo rare puellæ*] Modo
ne sint puellæ ruri. Idem lib. III.
in eandem sententiam: 'Dulcius ur-
be quid est? an villa sit apta puel-
lis?'

72 *Quid nocuit, sulcos non habuisse
satos*] In Vaticano etiam hoc modo
legitur: *Quis docuit, sulcos nos habuisse
satos?*

73 *Præbebat aperte Mitis in umbrosa
gaudia valle Venus*] Lucret. lib. V.
'Et Venus in silvis jungebat corpora
amantum.'

77 *A pereant artes*] Pudet nugarum
meminisse eorum, qui, cum locum
hunc mancum mutilumque credidis-
sent, multos ineptissimos versus huc
inculcarunt. Ego, ut erat in uno meo
valde probabiliter scriptum, pono:
*A pereant artes, et mollia jura colendi.
Horrida villosa corpora veste tegant.
Nunc, si clausa mea est, si copia rara
videndi, Heu miseram, laxam quid juvat*

esse togam. Ducite ad imperium dominae, sulcabinus agros: Non ego me vinclis verberibusque nego.

Et mollia jura colendi] Colendi, seq. ut ad compitum, atque ornatum, referamus.

78 *Horrida villosa] Hoc potius modo vivamus, ut in agris rusticos decet, ubi puellæ versantur.*

80 *Heu miseram] Legendum puto, Heu misero; vel, Heu miserum. Quorsum inquit, toga, qui civilis est habitus, si puella in agris est.*

82 *Non ego me vinclis verberibusque nego] Quibus, opinor, suppliciiis negligentes operæ rusticanae adiciebantur. Coniunxit utrumque etiam ante: 'non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'*

ELEGIA IV.

1 *Sic mihi] In multis veteribus Hic.*

Paratam] Quasi partam et constitutam; ut sit in perpetuum vivendum hoc modo. Sic alibi: 'Et merito laudandus hic est, quem prole parata,' &c. Et Virg. 'Vivite felices, quibus est fortuna parata Jam sua.'

4 *Et numquam misero vincla remittit Amor] In scriptis libris remittet: in uno remittat: legendum forte: Ut numquam misero vincla remittat Amor.*

5 *Seu quid peccavimus, uror] In scriptis omnibus, urit, quod placet; sequitur enim apte, Uror, io.*

10 *Tunderet unda maris] In Florentino, ira, non unda.*

11 *Nunc et amara dies] Virg. Æn. v. acerbum diem dixit: 'Jamque dies, ni fallor, adest quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habebō.'*

14 *Ille cava pretium flagitat usque manu] Vola. Sic Propert. lib. i. 'Hunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Et Seneca Epist. lib. xiv. 'An ille, qui, cum vidisset puerum cava manu*

bibentem aquam, fregit protinus exemptum e perula calicem.' Et apud Arnobium contra Gentes, sed, ut opinor, vitio vel scriptoris vel auctoris: 'Quas cava succutiens bauba manu.' Sed cava manu pecuniam veteres solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statum colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.'

15 *Si non prodestis] In eodem Si nihil prodestis.*

17 *Et qualis] In scriptis omnibus æqualis. Sed illud rectius.*

Ut orbem] In scriptis item omnibus ubi, non ut.

18 *Recurrat] In plerisque requirit: in uno meo recurrit.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis] In Sfortiæ libro: Aut rapiam suspensa foci insignia sacris. Arma deposita, vel templis adfixa, vel domi. Sic alibi: 'Occupet in tenebris militis arma situs.'*

27 *Smaragdus] In veteribus monumentis Romæ eam vocem scriptam invenio semper hoc modo, Zmaragdus; veluti apud Episcopum Capranicensem, et Achillem Maffæum, et in ea basi sive Pucis ara, quæ est apud Rannium Farnesium, Cardinalem.*

28 *Tingit ovem] Lanam, ex qua vestes.*

29 *Hic dat avaritiæ causas] In Vaticano, ac nonnullis aliis, stimulos, non causas. Hic, inquit, emptor voluptatis pretiosus dat causas avaritiæ, et ejus dona Coa vestis, et concha. Quo de genere etiam post lib. iv. 'Et quascunque niger rubro de litore conchas Colligit Eois proximus Indus aquis.' Sed illo modo etiam Cic. loquitur, in Epist. lib. xi. Ad Marium. 'Qui mihi dedit causam harum litterarum.'*

31 *Malas] Protervas, callidas, ava-*

ras: nam post, 'At bona, quæ nec avara fuit.'

Clavem janua sentit] Placet, quod est in Vaticano, sensit.

36 *Attulit ipse*] In Florentino ille, non ipse.

39 *Quæ pretio victos excludis amantibus*] In Vaticano *vinctos*, non *victos*.

40 *Eripiant partas ventus et ignis opes*] Ignem significat violentum, ventoque sævientem. Virg. in Georg. 'Præsertim si tempestas a vertice silvis Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.'

43 *Seu veniet tibi mors*] In Sfortiæ libro *veniat*; in uno meo *venit*; quod placet: mortuum enim jam significari malim.

44 *Nec qui det mæstas munus in exequias*] Quo de genere munerum ipse post: 'Non soror, Assyrios cineri quam dabat odores.' Et Propert. 'Quo dabitur Syrio munere plenus onyx.' Et Virg. *Æn.* v. 'Hic duo rite mero fundens carchesia Baccho Fundit hami, duo lacte novo, duo sanguine sacro, Purpureosque jacet flores.'

45 *At bona, quæ nec avara fuit*] *Bona* simplex, benigna. Idem alibi: 'Lena nocet nobis: ipsa puella bona est.' Contra, 'malus.' Virg. in amore sic dixit: 'Daphnis me malus urit.'

47 *Veteres veneratus amores*] Catull. 'Cum desiderio veteres renovamus amores.' Virg. 'agnosco veteris vestigia flammæ.' Et Propert. lib. III. 'Hoc mihi quod veteres custodit in ossibus igres.' Et Columella de cultu horticorum: 'Maximus ipse Deum, posito jam fulmine, fallax Acrisioneos veteres imitatur amores.'

48 *Annus constructo sæta dabit tumulo*] Morem hunc significat Virg. *Æn.* v. 'Annus exactis complectur mensibus orbis, Ex quo reliquias, divinique ossa parentis Condidimus terra, mæstasque sacravimus aræ. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum Semper honoratum,

sic Di voluistis, habebo. Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari depressus, et urbe Mycenæ, Annua vota tamen sollemnique ordine pompas Exsequerer, strueremque suis altaria donis.' Struere altaria; sic dixit Virg. in his versibus, ut et Tibul. 'constructum tumulum.'

49 *Et, bene, discedens, dicet*] *Εὖ μὲν*. Idem ante: 'Sic bene Messalliam sua quisque ad pocula dicet.'

50 *Terraque secura sit super ossa levis*] *Secura*: minime sollicitæ, placide compositæ. Similiter Propert. 'Sit tibi terra levis malier dignissima vita.' Atque alibi: 'Ut mihi non ullo pondere terra foret.' Sed hoc frequens in veteribus monumentis, S. T. T. L. In Lusitania, in veteri monumento: 'Dic, rogo, qui transis, Sit tibi terra levis.' Quo ex genere est etiam illud Euripideum: *Κόρη σοι Χθὼν ἐδάσει πόσει γέναι*. Et illud Theocriti: *Χαίρετω σῶτος δ' ἱερὸς βῆλος, ἐπεὶ ἐπεί Εὐρυμέδοντος Κεῖται τῆς ἐπὶ τῆς μηδὸς ὑπὲρ κεφαλῆς*.

54 *Sub titulumque Laræ*] Ut ædes proscribantur, quod intellegi potest ex Edicto ædilium curulium, apud Gellium lib. IV. cap. 2. 'Titulus servorum singulorum ut scriptus sit, curato, ita uti intellegi recte possit, quid morbi, vitiique enique sit,' &c. Ovid. Rem. Am. 'Illud, et illud habet, nec ea contenta rapina est. Sub titulum nostros misit avara Laræ.'

56 *Quidquid et herbarum Thaumasia terra gerit*] 'Gerere' verbo in hoc genere sic est usus etiam Virgil. Georg. II. 'Aut quos Oceano prior gerit India lacos.' Et Cererem a gerendo dictam Cicero tradit.

58 *Hippomanes cupida stillat ab inguine equa*] Propert. 'Hippomanes fætæ semina legit equa.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Fallitur, Æmonias si quis decurrit ad artes, Datque quod a teneri fronte revellit equi.' Capida autem, libidine incensæ.

60 *Mille alias herbas miscuit illa bibulam*] Virg. in Bucol. 'Hippomanes, quod sæpe males legere novercæ, Miscueruntque herbas, et non immoxia verba.' Et Manilius lib. II. verbo 'miscere' hoc ipso in genere est usus: 'Et varias pacis ciades, et mixta venena.'

ELEGIA V.

1 *Phæbe, face, novus ingreditur tua templa sacerdos*] Invocationis genus. Tua templa ingreditur, prædicturus olim futura: quæ sane πρόφητις mire poetica est.

4 *Nunc precor ad laudes flectere verba meas*] Verba cantum significare, jam docui. Orat igitur Phæbum, ut ad laudes suas, quas Messallino dicet, cantum flectat, id est, ut ejus carmen sit hoc tempore.

9 *Qualem te memorant*] In Sfortis libro referunt, non memorant.

11 *Tibi deditus augur*] Tibi devotus. Idem alibi: 'Tibi dedita servit Mens mea.' Horatio in I. Od. dicitur 'Augur Apollo.' Callimachus in Hymno in Apollinem: Κελού δὲ θύια καὶ μάστιγες.

12 *Scit bene, quid fati provida cantet avis*] Quid fati: vel intellegamus, fati provida.

13 *Regis sortes*] Præes sortibus. Catall. 'Quæque regis Golgos.' Sortes autem oracula.

15 *Sibylla est*] In veteribus multis est non erat.

17 *Sine tangere chartas Vatis*] Sibyllæ. Ergo Messallinus in Angurum Collegium cooptabatur, aut inter quindecim viros adlegebatur; quos fas erat Sibyllinos adire atque consulere.

20 *Sustinuisse*] Portasse.

21 *Hæc fore credebat Romam*] Legendum, ut in omnibus scriptis, Nee, non Hæc.

23 *Romulus æterna nondam formaverat urbis Mania*] Romæ. In vetustis

monumentis, ut ad Portam Portuensam, VERBS ÆTERNA Roma dicitur. Sed ego legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*.

24 *Consorti*] Sic Lucan. lib. I. 'Quæcumque potestas Impatiens consortis erit.'

26 *Et stabant humiles in Jovis arce case*] Id est, in Capitolio, ubi Romuli casa, stramentis tecta.

27 *Lacte madens*] Lacte Di agrestes piabantur. Horat. II. Epist. 'Telurem porco, Silvanum lacte piabant.' Lacte madere, sic dixit, ut, vino madere, vel quod lacte perfusus esset.

Suberat Pan ilicis umbram] In ple-risque veteribus umbræ: in uno meo umbra.

28 *Facta agresti lignea falce Pales*] E stipite facti Dii. Sic Horat. 'Cum faber, incertus, scamnum, faceret ne Priapum.'

29 *Fistula sacra*] In Florentino facta: in uno meo facta.

31 *Fistula, cui semper decrevit arundinis ordo*] Sic Fistulam quoque describit Pollux lib. IV. 'Ἡ μὲν καλάμῳ ἰστίῃ συνθήκη λίγυ καὶ κηρῷ συνδεύεσσα' ἢ γὰρ αὐτοσχέδιος, αἰόλοι πολλοί, ἕκαστος κατὰ μικρὸν ἐφ' ἐκαστῇ υπολήγοντες, εἰς τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἐνιστήτητα ἔχοντες, ὡς ὄρεϊος πτέρουζι δοκεῖται. Virg. idem significans in Bucol. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

32 *Nam calamus cera jungitur aque minor*] Theocr. Eidyli. I. καὶ τάνδε φέρ' ἐπτάκτοιο μάλινρον 'Ἐν κηρῷ στήρυγα καλὰν, περὶ χεῖλος ἐκκτεάν. Et Virg. 'Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit.'

34 *Pulla*] Nonnulli legunt *pulsa*. Sed aqua pulsa nigrescit, Corinthus in Dorica dialecto: τὴν μέλαιναν γὰρ τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν, ἥνικα δὲ ἐκδρομῇ ὄρατος μελαίνηται, πελὶαν καλοῦσι. Et auctor magni Etymologici, in illud Hom. ὥς δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος 'Ἀπὸ τοῦ μελανίζει. Sed illo etiam modo commode legitur; de eodem enim

Propert. lib. iv. 'Hac quondam Tiberinus iter faciebat, et ainnt Remorum auditas per vada pulsa sonos.'

35 *Illa sæpe, gregis ditis placitura magistro*] In Sfortiæ libro, *magistri*. *Ditis* autem *gregis magistris*, sic, ut Virg. 'Pecori magistrum;' itaque ibi solitos versari pastores significat.

37 *Redierunt*] Dote dicta et data, tantum redibat e proventu.

39 *Impiger Ænea*] Sextam facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus; et sic olim Aldus edidit. In uno meo, veterum consuetudine, scriptum, *Impiger*: *Impiger* autem, præstans animi et corporis viribus. Sic ab Horat. 'Impiger Hercules' dicitur. Et Poëta alius, 'Sumptis non impiger armis.' Hoc ipsum similibus verbis significat Sophocles in Philoctete: Γλώσσαν μὲν ἄργον, χεῖρα δ' εἶχον ἐργάτω.

Volitantis frater Amoris] Veneris verba sunt ad Amorem, apud Virg. Æn. i. 'Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Litora jactetur.'

43 *Cum te veneranda Numici Unda Deum calo miserit indigetem*] Ovid. M. xiv. idem ipsum de Ænea: 'Perque leves auras, junctis invecia columbis, Litus adit Laurens: ubi tectus arundine serpit In freta flumineis vicina Numicius undis. Hunc jubet Æneæ quæcumque obnoxia morti Abluere, et tacito deferre sub æquora cursu. Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque, Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat, Et respergit aquis: pars optima restitit illi. Lustratum genetrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini Nunc vocat Indigetem, temploque arisque recepit.'

45 *Ecce super fessas volitat Victoria puppes*] *Fessas* tot erroribus. *Victoriæ* alata multa sunt Romæ hodieque monumenta; ut in Arcu L. Septimi Severi, triumphis insigni. Ovid. Trist.

ii. 'Sic adsueta tnis semper Victoria castris, Nunc quoque se præstet, notaque signa petat: Ausoniamque ducem solitis circumvolet alis, Ponat et in nitida laurea sarta coma.' Et Amor. iii. 'Prima loco fertur sparsis Victoria pinnis.' Apud Silium Italicum Virtus sic loquitur: 'Mecum Honor, et landes, et læto Gloria vultu, Et Decus, et niveis Victoria concolor alis, Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.' Nazarius in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: 'Jam quidem lætitiæ gestæ rei defunderat fama velox, et ad celeritatem nuntii pinnata Victoria insequeretur.' In numismatis autem Augustorum sæpe ea nota visitur. Pausanias alata sæpe Victoriæ, non alata etiam nonnunquam, ut in Atticis: Νίκης ὅστιν ἀπτερόν πτερν. Et in Laconicis: Καὶ Ἀθηναίων εἰς τὴν ἑπτερόν καλουμένην νίκην. Et in Eliacis: Ἀπομμοούμενος τὸ Ἀθήνησι τῆς ἀπτερόν καλουμένης ξιδανον. Sed in Sfortiæ libro erat *volitans*, non *volitat*, quod placet: ut volitantem dicat venire.

46 *Divæ superba*] Erat enim etiam in Dis Victoria, cujus imago erat in Senatu. Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi: 'Pater eadem nocte in somniis vidit alis se Romanæ Victoriæ, quæ in Senatu, ad cælum vehi.'

47 *Rutulis incendia castris*] In scriptis nonnullis, *Rutilia*. Forte *rutila*, fulgentia dixit, ut Horat. in i. Od. 'seu te fulgentia signis Castra tenent.'

48 *Barbare Turne*] *Barbare*, id est Latine. Rufus Festus Avianus, de Oris maritimis: 'Gens Punicorum mons quod altus barbaro, id est Latino, dicti, ut auctor Plautus est.' Loci apud Plautum insignes, in prologo Asinarie: 'Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophiles scripsit, Marcus vortit barbaræ.' Et in Captivis post jus jurandum, Νῆ τῃν Πράσιον, νῆ τῃν Ἀργίαν, νῆ τῃν Θρο-

συνῶνα, πῇ τὴν Ἀλάρμον, addit alter, 'Quid tu barbaricas urbes juras?' Sunt autem illæ urbes Italiæ. Et Festus Pompeius in verbo, 'Vapula Papiria:' Plautus in Feneratrice, Heus tu in barbaria quod dixisse dicitur liberata suæ patronæ, Ideo dico, liberta salve, vapula papiria.' In barbaria est, in Italia. Plutarchus in Κεφαλαίοις Ῥωμαϊκοῖς, Barbaros dicit Italos: Διάτι τὸν Ἴανον διπρόσωπον οἰοῦνται γεγενῆσθαι, καὶ γράφουσιν ὁτῶς καὶ πλάττουσι; πότερον ὅτι τῇ μὲν γένει Ἑλλην ἐκ Πεῤῥαιβόλας ἦν, ὡς ἰστοροῦσιν, διαβὰς δὲ εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνουχῆσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ διαίταν.

53 *Victasque jacentes*] Vel cæco apparet, legendum *Vittasque*.

55 *Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas*] Ovid. Fast. i. 'Hic, ubi nunc Roma est, tunc ardua silva virebat, Tantaque res paucis pascua bubus erat.'

57 *Roma tuum nomen terris fatale regendis*] Virg. Æn. vi. 'Tu regere imperio populos, Romane, memento.'

58 *Qua sua de cælo prospicit arva Ceres*] In Florentino, *Quaqua*, non *Qua sua*. Idem opinor dicere Dionysium Halicar. Romam terræ imperasse, quæcumque adiri colique posset.

60 *Solis anhelantes abluat amnis equos*] Amnem etiam in III. mare: 'Cærneleo laverat amne rotas.'

61 *Troja quidem tunc se mirabitur, et sibi dicet, Vos bene tam longum consuluisset viam*] Sententia mihi difficilis videtur: nec enim video, ad quos referatur, quod dicit, *Vos*: itaque illud mutabam in, *Nos*: ut de se ipsa Sibylla dicat, vel de omnibus vatibus, quos Æneas consuluerat.

63 *Sic usque sacras innoxia lauros Vesca*] In Vaticano *laurus*, accusandi casu, idque placet. Et in Florentino, *Noscar*, pro *Vesca*. Sed illud rectius. Dicebantur enim vates *δαφνοφόροι*. Qua de re plura Lycophronis Inter-

pres. Juvenalis Sat. vii. 'Nectit quicumque canoris Eloquentium vocale modis, lanrumque momordit.'

64 *Et æternum*] Semper: adverbium. Virg. 'Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.'

65 *Et te sibi, Phæbe, vocavit*] Antequam sortes ederet.

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Virg. Æn. vi. de eadem: 'Non comptæ mansere comæ.' In Vat. *fuscas*, non *fusas*. Sed hoc probabilis.

Jactavit comas ante caput] Nescio, an capitis illam rotationem sic significet, an potius dictis sortibus passis crinibus vultum texerit.

67 *Quidquid Amalthea*] Varronem in libris rerum divinarum, quos ad Cæsarem Pont. Max. scripserit, tradidisse aiunt, 'Amaltheam eandem Cumanam, eandem Demophilen, sive Herophilen.' Tibullus aliam fecit Herophilen, eosdem, opinor, auctores secutus, quos Eusebius in Chronicis, qui Herophilen Samiam Sibyllam fuisse dicit.

Quidquid Marpesia] Prave omnino: cum vero in quibusdam veteribus libris sit, *Marmesia*, constet autem, Sibyllam Hellesponticam in Marinesso, agri Trojani vico, natam, leviter mutandum, et pro *Marmesia*, legendum *Marinnesia*, sive *Marinessia*: sin Marmesso vico nomen fuit, legendum, *Marmessia*.

68 *Heryphile*] Alii legunt, *Erophile*: alii, *Herophile*, ut est apud Eusebium.

Grata quod admonuit] Placet quod in Vaticano, aliisque nonnullis, legitur, *grataque quod monuit*. Sæpe enim 'moneo' verbo in hoc genere optimi utuntur auctores. Idem lib. i. 'Et canit eventus, quos Dea magna monet.' Et 'Divi vera movent.' Et Virg. Æn. ii. 'Aut quem tum vates Cassandra moneret.'

69 *Quasque Albana sacras Tiberis per flumina sortes Portarit*] Dubitandum non est, quin hæc de Tiburte

Sibylla dicantur, quæ nominabatur *Albunea*: quare Pontanus hoc loco *Albunea* legebat, ut posteriores duæ syllabæ coirent in unam; vel legendum sit forte, *Albunna*. Sed in Florentino non *Quasque*; sed *Quotque*.

70 *Siccò perlucritque sinu*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *perlucritque*, quæ vera est omnino lectio. *Siccò sinu*, id est, pedestri itinere; ut significet, Romam venire solitos Tibartinos vel secundo flumine, vel Tiburte via.

71 *Hæ fore dixerent*] *Hæc* in meis, non *Hæ*. Huc autem superiora illa referuntur, ab illo versu, *Quidquid Amalthea*: ut unam e Sibylla, sive Erythream, sive quamvis aliam, læta omnia prædixisse significet, has vero tristia.

72 *Multus et in terras deplueritque lapis*] In Vaticano in margine, pro *Multus et*, *Plurimus*. In Florentino, *in terris*, non *in terras*. Alii legunt, *Multus ut in terras*, quod mihi probabile videtur.

73 *Atque arma ferunt strepitantia cælo*] In meis ac nonnullis aliis *crepitantia*. Virgilius in extremo Georg. I. similiter: 'Armorum sonitum toto Germania cælo Audiit.'

74 *Et lucos præcinnisse fugam*] Virg. 'Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes, Ingens.'

75 *Ipsum etiam solem defectum lumine*] Virg. de Sole: 'Ille etiam cæcos instare tumultus Sæpe monet, fraudemque, et operta tumescere bella.'

77 *Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes*] Virg. 'Et mæstum inlacrimat templis ebur.'

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Virg. ibidem: 'Pecudesque locutæ.' Sæpe cum Julius Obsequens, tum alii scriptores, 'Bos locuta.' Sed in Sfortiæ libro, non *boves*, sed *Deos*.

80 *Prodigia indomitæ merge sub æquoribus*] In mare deportabantur porten-

ta et monstra quæ triste quid ostendissent.

81 *Ut succenas*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Et succenas*; quod placet.

Crepilet bene laurus flammis] 'Crepitare igni;' ut et Virg. in Georg. 'Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.' Et Æn. XII. de lauro: 'Ac velut immixti diversis partibus ignes Arentem in silvam, et virgulta sonantia lauro.' Ovid. Fast. I. crepitum eundem significans: 'Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis, Et non exiguo laurus adusta sono.' Et Fast. IV. 'Ure mares oleas, tandemque, herbasque Sabinas: Et crepet in mediis laurus adusta focis.' Virg. in Pharmaceutria, laurum adhibens: 'Sparge molam, et fragiles incende bitumine lauros.' 'Laurum' autem, idem, quod 'laurus.' Sic apud Horat. atque alios.

82 *Et sacer anxus eat*] In Sfortiæ, ac duobus meis, non *eat*, sed *erit*.

84 *Distendet apicis horrea plena Ceres*] Virg. de apibus in Æn. I. 'dulci distendunt neptare cellas.'

86 *Dolia dum magni deficientque lacus*] Cum, quoad dolia lacusque deficient, illa condendo, fundendo vino: id est: Tantis erit preventus vini, ut dolia lacusque vincat, nec capiendo atque condendo satis esse possint. Dolia vero, quibus vinum condebatur, vasa erant fictilia, quorum hodie Romæ visuntur imagines in veteri saxo parieti domus Pompei Castellani impresso, via Sancti Martinelli. Hæc simillima, vel eadem potius sunt iis, quas Romæ vulgus 'Vettinas' vocat.

87 *Medicus Baccho*] Bene potus, ebrius. Id etiam Græcis significat, *βότρυς*.

Sua festa Palilia pastor] In scriptis omnibus, *Palilia*, a Pale Dea. De quibus Propert. lib. IV. 'Urbi festus erat, dixere Palilia patres, Hic primus cepit mœnibus esse dies.' Atque alibi: 'Annuaque accenso cele-

brare Pallia feno, Qualia nunc curto
lustra novantur equo.'

89 *Levis stipula*] Virg. 'Atque le-
vem stipulam.'

90 *Flammas transilietque sacras*] Ge-
nus expiationis.

91 *Et factus matrona dabit*] Pacis
bona, quam Euripides propterea vo-
cat *κοινοτρόφον θεόν*.

Dabit] Edet. Virg. 'geminam par-
tu dabit Ilia prolem.'

*Nataque parenti Oscula compressis
auribus eripiet*] In Florentino, atque
Sfortiaco, non *compressis*, sed *com-
pressis*. Quæ lectio potior. Sic Plau-
tus in Pœnulo: 'Sine te prehendam
auriculis, sine dem suaviâ.' Atque
alibi: 'Prehends aurículas, compara
labella cum labellis.' Hoc osculi
genus *χότρα* Græcis dicitur. Juhus
Pollux lib. x. *Εἰδέναι δὲ οὐ φαῦλον εἶναι
καὶ χότρα φιλήματος ἢν εἶδος, ὅπως τὰ
παῖδια φιλοῦν τῶν ἑταυμένων.*
Multa enim esse osculorum genera,
significat idem Pollux, eodem libro.
Τὸ σύστομον, inquit, *ἑνομα φιλήματος ἐν
τοῖς Τηλεκλειδῶν Υἱέεσσι, μετὰ τῶν ἑλλαν
πολλῶν εἰρημένων.* Rômæ, apud Epis-
copum Capranicensem in veteri mo-
numento, Dis manibus Zosimæ sacro,
Cupido altus, compressis auribus,
Zosimam ipsam deoscalatur. Prave
autem quibusdam in libris, pro auri-
bus legitur naribus.

95 *Tunc operata Deo puerbes discumbet
in herba*] Virg. Georg. i. 'Sacra refer
Cerer, lætis operatus in herbis.'

96 *Qua levis umbra cadet*] Sic Virg.
in Georg. iii. 'Speluncæque tegant,
et saxea procubet umbra.' Sed in
melioribus libris *cadit*; idque rectius.

97 *Aut e veste sacris tendent umbra-
cula sertis*] *Sacris sertis*: ut capita cum
coronis tegantur desuper. Similiter
Ovid. 'Paci tentoria ponunt, Desu-
per extentas imposuere togas.'

98 *Coronatus stabit et ipse calix*] In
Sfortiæ libro et Florentino *stabit et
ante calix*. Vel ex hoc loco, opinor,
intellegitur, quid sit apud Virg. 'Vi-

na coronant.'

99 *At sibi quisque dapes, et festas
exstruet alta Cespitibus mensas*] In Flo-
rentino, *Aut*, non *At*. Quod autem
'extrui dapes' etiam dixit, Plantus
in Menæch. idem significans: 'Ita
est adolescens ipse escæ maximæ.
Cerialis cenas dat, ita mensas ex-
struit, Tantas struitas concinnat pa-
tinarias. Standum est in lecto, si
quid de summo petas.'

101 *Ingeret hic potus juvenis male-
dicta puellæ*] Sic, 'maledicta inge-
rere,' dixit, ut et Horat. i. Epist.
'Tum pueris nautæ, pueri convivis
nautis Ingerere.' Et Cl. Marius Vic-
tor. lib. iii. 'Qui Maledicta tibi con-
vitiæque ingeret.'

102 *Postmodo*] Eodem verbo Ovi-
dius est usus Art. Am. iii. 'Post-
modo rivalem, partitæque fœdera lecti,
Sentiat.' Et Rem. Am. 'Utilior ve-
lis postmodo ventus erit.' Et Pro-
pert. lib. ii. 'Sentiat illa tuas post-
modo victa manus.'

103 *Nam ferus*] In Sfortiæ libro,
Jam ferus.

104 *Mente fuisse mula*] Mente non
sana. Seneca de Beneficiis iii. eo-
dem modo: 'Et cum, malam mentem
habuisse se pridie, jurasset.' Et
Ovid. 'Non bonam mentem,' idem
significans, dixit Amor. ii. 'Quid,
quod in ancillam si quis delinquere
possit, Illum ego contendi mente ca-
rere bona.'

105 *Pereant arcus*] In Sfortiæ libro,
pereantque arcus.

106 *Hei mihi*] In omnibus scriptis
libris, *Heu heu*.

Quam multis ars dedit illa malum] *Nocuit*. Quare illud, apud Pedi-
anum: 'Malum dabunt Metelli Næ-
vio poëtæ.'

109 *Ex mihi præcipue*] In Floren-
tino, *At mihi*.

Taceo cum saucius annum] Qui anno
toto taceo saucius.

110 *Et faveo morbo*] Indulgeo do-
lori.

Cum jurat ipse dolor] In Vaticano, et nonnullis aliis, non *cum*, sed *tum*: legendum forte, *dum*.

111 *Vixque cano Nemesim*] In Sfortiæ libro, Florentino, ac duabus meis, *Usque cano*. Nemesis eadem illa, de qua supra et Martialis lib. viii. 'Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli.'

112 *Iustos aut reperire pedes*] Musicos pedes dicit Plin. H. N. lib. xxix. 'Dissederuntque scholæ, et omnes eas damnavit Herophilus, in musicos pedes venarum pulsu discreto per ætatum gradus.'

113 *Nam Divum servat tutela pœtas*] Ovid. 'At sacri vates, et Divum cura vocamur.'

115 *Ut Messallinum*] In Vaticano, atque aliis, *Et Messallinum*.

116 *Ante suos currus oppida victa feret*] Fercula pompæ triumphalis. Horat. ii. Epist. 'Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.' Nisi æ intellegit Corinthium. Sed in Vaticana *geret*, non *feret*. In uno meo, *gerent*, numero multitudinis. In Florentino *ferent*, eodem numero.

117 *Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti Miles*] 'Laureati,' inquit, 'milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,' &c.

118 *Io magna voce triumphæ canet*] In Vaticano, non *canet*, sed *canat*. Horat. iv. Od. 'Tuque dum procedis, Io triumphæ Non semel dicemus, Io triumphæ, Civitas omnis.'

119 *Tunc Messalla meus*] In nonnullis libris, *Tum*, non *Tunc*; quod est ipsum mollius.

120 *Et plaudat curru prætereunte pater*] In Florentino non *pater*, sed *parens*.

121 *Sic tibi sint*] Orat per ea, quæ propria sunt atque æterna, more plane poetico.

ELEGIA VI.

1 *Castra Macer sequitur*] Is est Ma-

cer, de quo Ovid. Amor. ii. 'Nos Macer ignavæ Veneris cessamus in umbra.' Et Sueton. in Cæsare Dictatore: 'Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari in ea epistula, quam brevem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.' Loquitur autem eodem modo Lucan. 'Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.'

Tenero quid fiet amori] Sic sæpissime sunt optimi Latinitatis auctores locuti. Plaut. in Bacchid. 'Quid fiet mihi postea?' Læcret. lib. i. 'Quid fiet denique telo?' Et Cic. 'Diodoto quid faciam?'

2 *Arma gerat*] In Sfortiæ libro *ferat*, non *gerat*.

3 *Seu vaga ducent Æquora*] In eodem libro, non *vaga*, sed *mala*.

5 *Tua qui ferus otia liquit*] In Sfortiæ libro *linquit*. Otia vero, quia 'Venus,' ut ait Ovidius, 'otia amat:' et hoc præcipuum amoris remedium, militare et res agere.

6 *Atque iterum erronem*] Non displicet Vaticani libri lectio, *Et verum erronem*.

7 *Parces*] In Florentino *parcis*.

8 *Levem galea qui sibi potet aquam*] In omnibus scriptis libris *portet*, non *potet*; quamquam illo modo Propert. 'Potabis galea fessus Araxis aquam.'

Levem aquam] Vilem. Horat. 'Et spondere levi pro paupere.' Vilem autem, alibi. In i. Sat. 'Venit vilissima rerum Hic aqua.' In Florentino tamen *levi galea*.

11 *Locuto*] In Sfortiæ libro *loquente*.

17 *Tu me mihi dira precari*] In Sfortiæ libro, non *dira*, sed *cura*. Legendum forte *dura*. Sic Calvus, apud Probum: 'Mens mea dura sibi confingens omnia vecors.' Est autem idem omnino, quod 'mala. Sequitur enim: *Jam mala finissem leto*. Et Horat. 'Durum, sed levius fit patientia,' &c. Atque idem alibi jungens: 'Dura fugæ mala, dura belli.'

Et Virg. *Æn.* viii. 'Multaque dura suo tristi cum corde putabant.'

19 *Jam mala finissem leto*] Quod esse putabant misero remedium facilitum. Eurip. in Hippol. Coronato: Τὰχὺς γὰρ ἔδης βῆστος ἀντὶ δυστυχίᾳ.

Sed credula vitam Spes fovet] Ovid. 'Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.' Multa, ab optimis auctoribus in hanc dicta sententiam, in unum collegit studiosissimus juvenis, mihique amicissimus, Aldus Manutius, Paulli F. in suis in Sallustii Catilinam eruditis Scholiis.

20 *Et, melius cras fore, semper ait*] In uno meo, ac Florentino: *et fore cras semper ait melius.* In altero item meo et Vaticano: *et semper cras fore ait melius.* Simile illud Theocriti: Θαπρεῦν χρεὶ φίλα βάττε· τάχ' αἰπὺν ἔσσει θυμῶν. Plaut. in Cistellaria: 'Gy. Bono animo es: erit isti morbo melius. Si. Confidam fore, si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest. Gy. Veniet. Si. Spisum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.' Et Cic. lib. vi. Epist. ad Cæcinam, 'Melius exspectans,' sic dixit.

21 *Spes sulcis credit aratis Semina*] Hor. l. Epist. 'Spem mentita seges.'

22 *Quæ magno fenore reddat ager*] Ovid. Rem. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra: Quæ tibi cum magno fenore reddat ager.' Et Art. Am. ii. 'Credita non semper sulci cum fenore reddunt.' Manil. Astron. lib. v. 'Nec solum terræ spem credit in annua vota .... Arvorum ingenerat studium, rurisque colendi, Seminaque in fenus sulcatis reddere terris, Usuramque sequi majori sorte, receptis Frugibus innumeris.'

25 *Spes etiam valida solatur compede victum; crura sonant ferro, sed canit inter opus*] Fossorem, opinor, intellegit. Ovid. 'Vinctus quoque compede fossor, Indocili numero cum grave molliit opus.' 'Inter opus,' sic etiam posuit Columella, de Cultu Hortorum: 'Et

Delph. et Var. Clas.

secum gratiâ connectere carmina filo, Quæ canat inter opus munda modulante putator Pendulus arbustis, olitor viridantibus hortis.'

28 *Dura puella*] In Florentino, *bella puella.*

Deam] Spem.

29 *Per immatura tua, precor, ossa sororis*] Per ipsam mortuam *ἀδελφῆς.* Sic Horat. ii. Sat. 'Filius immaturus obisset.'

Immatura ossa] Id est, per ante diem versam in ossa. Idem alibi: 'Sic ego componi versus in ossa velim.' *Immatura ossa*, mortem significant immaturam. Sic Propert. lib. iii. 'Immaturum mortis iter' dixit: 'Per te immatrum mortis adinus iter.'

23 *Fugiam*] Confugiam.

35 *Clientem*] Cultorem. Horat. ii. Epist. 'Et fugit urbes Rite cliens Bacchi.'

36 *Illius, ut verbis*] Intellegi fortasse etiam possit: Tamquam illius verbis.

Sis mihi dura, voto] In Sfortiæ libro, *lenta*, non *dura*.

37 *Omittant mala somnia Manes*] In eodem libro: 'Nova somnia.' Virg. *Æn.* vi. 'Sed falsa ad superes mittunt insomnia Manes.'

39 *Fenestra*] Vat. *sagitta*, prave, opinor.

41 *Desino*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Desine*; ut sit apostrophe ad se ipsum. Qua sane apostrophe usus idem lib. i. dixit: 'Desine dissimulare: Dens crudelins urit, Quos videt invitos succubuisse sibi.'

43 *Nec lacrimis oculus digna est fardare loquaces*] Cic. de Leg. lib. i. 'Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo adfecti simus, loquuntur.'

44 *Lena nocet nobis: ipsa puella bona est*] Bona est: favet. Virg. 'Sis bonus o, felixque tuis.'

45 *Furtimque tabellas Occulto portans itque reditque sinu*] Sinu enim fere scripta portabant feminae. Idem ante: 'Quasque Albana sacras Ti-

Tibul.

2 K

beris per flumina sortes Portarit sicco pertuleritque sinn.' Ovid. ancillarum et lenarum hoc significans ministerium Art. Am. I. 'Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas, Corpore, non tantum sedulitate placet.' Et lib. III. 'Conscia cum possit scriptas portare tabellas, Quas tegat in tepido fascia lata sinn,' &c.

49 *Sæpe, ubi nox promissa mihi est*]

In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Sæpe, ubi nox mihi promissa est.* Et Ovid. Art. Am. II. 'Clausa tibi fuerit promissa janua nocte.'

51 *Tum mens mea*] In scriptis omnibus, *tum mens mihi.*

53 *Tunc tibi, lena, precor diras*] Distinguendum hoc loco: sequuntur enim diræ.

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exorians nostris hic fuit annus aris*] Varro de L. L. lib. V. 'Mensium nomina sunt aperta fere, si a Martio, ut antiqui instituerunt, numeres.'

4 *Perque vias urbis munera, perque demos*] Saturnalibus scilicet. Sic Ovid. Fast. II. 'Perque vias urbis, latosque ululasse per agros.' Et Virgil. similiter Æn. VIII. 'Lætitia ludisque viæ plausuque fremebant.'

9 *Lutea sed niveum involoat membrana libellum*] Involverum, vel Inteuum, vel purpureum: hujus mentionem facit Martialis lib. V. ad Musas; 'Numquam grandia, nec molesta poscit, Quæ cedro decorata, purpuraque Nigris pagina crevit umbilicis.' Ac paullo post; 'Ultro purpureum petet libellum.'

10 *Pumicet, et canas tondeat arte comas*] Sic in plerisque scriptis libris. In Sfortiæ libro, *Pumicet*: alii legunt, *Pumex et canas tondeat ante comas*. Sed, si veterum lectionem retinemus, ad membranam referamus: ut ipsa comas et pumicet, et tondeat, poetice; aut passive, quo modo lavare dicuntur, qui lavantur. Eodem autem verbo est usus Lucilius, apud

Nonium Marcellum in verbo, 'Desquamat;' quem locum vitio scriptum in vulgatis libris puto sic: 'Sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' Emendabam: 'Rador, subvellor, desquammor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' In veteri impresso libro erat, 'subbellor,' quo probabilius fit, legendum, 'subvellor.'

11 *Summaque pratextat tenuis fastigia chartæ*] *Protexat* in Vaticano. Sic autem significatur ipsa inscriptio.

18 *Sicut erat*] In Vaticano, *Sicut erit.*

Nullus defluat inde color] Et 'liquidi colores' ab Horat. dicuntur IV. Od.

19 *Referat*] In Florentino *referat*.

Mutua cura] Amor mutuus.

20 *At minor, an toto pectore decidirim*] In Vaticano, *e toto*. legendum forte, *et toto*.

An minor] In Florentino *an maneam*.

21 *Sed primum nympham*] In eodem *meritam*, non *nympham*.

Larga donatæ salute] In Sfortiaco, *longa*.

23 *Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra*] *Vir quondam*; id est, olim futurus conjunx, nunc enim frater, id est, amicus: quod idem prope

valet, quod mæchus : quem hujus loci nodum pererudit Lycophronis Interpretes expedit, in illa verba : *Τὴν Καστίαν δὲ καὶ μελωαίαν θεόν. Καστίαν τὴν Ἀφροδίτην, τὴν μοιχίαν. Καστίαν δὲ τὴν ἀδελφοποιόν. Τοὺς γὰρ ξένους ἀδελφοὺς τὰ ἐρωτικά ποιοῦσιν. Οἱ γὰρ ἐρῶντες φαιράτῃναι λέγουσιν. Ἀδελφός μου, ἢ συγγενής μου ἐστίν.* Neque aliter possumus intellegere ; abhorret enim a Romanis moribus. Æmilii Probus, in Procæmio Historiæ de Imperatoribus : ‘ Neque Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio : quippe cum cives ejus eodem uterentur instituto : at id quidem nostris moribus nefas habetur.’

28 *Pallida Ditis aqua*] ‘ Pallidam aquam’ sic videtur dicere, ut et Hadrianus apud Spartianum, in versiculis suis, ‘ Pallidula loca’ vocat ‘ inferorum.’ Eandem aquam dicit ‘ ignavam’ post : ‘ Ditis in ignava luridus Orcus aqua.’ Virg. Æn. vi. de aqua eadem ‘ livida’ vocat, ‘ vel quo discrimine ripas Hæliquant, illæ remis vada livida verrunt.’ In uno tamen, Longobardici scripto litteris, ‘ vada liquida.’ Sed illud, opinor, rectius.

ELEGIA II.

1 *Qui primum*] In omnibus scriptis libris, *primus*, non *primum*.

Caram] ‘ Caram’ etiam ‘ puellam,’ id est, amabilem, sic dixit Flaccus i. Epist. ‘ Ne dominus pueri pulchri caræque puellæ Munere te beet.’

5 *Non hæc patientia nostro Ingenio*] Vaticano: *Non hoc nostro patiemur Ingenio.*

8 *Tot mala perpessa tot superesse mea*] Sic in uno meo : in ceteris omnibus ; *Tot mala perpessa tædia nata mea* ; ut tot mala sibi perpesso, nata dicat vitæ tædia, aut illa tot post mala, tædia alia esse orta etiam.

9 *Ergo, ego*] Abest omnibus libris scriptis *ego* : delendum igitur.

Cum tenuem fuero mutatus in umbram] Horat. iv. Od. ‘ Pulvis et umbra sumus.’

13 *Sed veniet*] In Vaticano ac duobus meis, *veniat*.

15 *Præfata ante meos manes*] Ut apud Virg. ‘ Præfatus divos ;’ nam *ante*, prius, hoc loco.

Animamque rogata] Sic in omnibus veteribus, non *precata*. Credo, in cærimonis hoc fuisse, ut alii alios, qui præsentés adessent, defuncti animam rogarent, ubi esset, aut quid simile. Virg. Æn. iii. ‘ animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce clemus.’ Sed illud ‘ clemus’ aliter Servius. Et in eodem post : ‘ manesque vocabat Hectoreum ad tumulum.’ Et Æn. vi. consuetudinem hanc vocandi animas significat, de Deiphobo : ‘ Tunc egomet tumulum Rhæteo in litore inanem Constitui, et magna manes ter voce vocavi.’ Nisi legendum forte sit *togata*, qui est habitus meretricius : ut vos, præfata meos manes animamque, *togata*, &c.

17 *Pars quæ sola mei*] In omnibus fere scriptis libris, non *quæ*, sed *quæque* vitio scriptum.

19 *Et primum annoso spargent collecta Lyæo*] In Vaticano, non *collecta*, sed *perfusa* ; ut in uno meo. Vino autem atque unguentis solitos esse cinerem spargere, vel Ausonii versus ille declarat : ‘ Sparge mero cineres, et odoro perlus nardo.’

20 *Max etiam niveo fundere lacte parent*] Virg. Æn. iii. de Polydoro : ‘ Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.’

21 *Post hæc carbazeis umorem tollere ventis*] Sic in omnibus scriptis libris : alii legunt, *velis* ; alii, *vittis*, quod probabilius videtur ; nam forte cum scriptum fuisset veterum more, *vittis*, factum ex eo, *Ventis*.

22 *Atque in marmorea ponere sicca domo*] Domum quoque monumentum dicebant.

Romæ, in D. Stephani, e regione templi D. Lucie.

. . . . .
 . . . . . MALA. EST. GRATIA
 M. IVNIO. M. F. PAL. RVFO
 SOTERICHS. PÆDAGOG. FECIT
 HÆC. SVNT. PARVÆ. TVÆ. MEAEQ. SEDES
 HÆC. CERTA. EST. DOMVS. HÆC. COLENDÆ. NORIS
 HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI. VIVVS

24 *Dives et Assyria*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *pinguis et Assyria*.

26 *Sic ego componi*] Siti componi dicebantur. Horat. i. Sat. 'Omnes componi.' Et Catull. 'Inter cognatos compositum cineres.' Sed in Sfortiæ libro, et Florentino, *carmen in ossa*. Si hoc modo, carmen quod sequitur, intellegamus, *Lygdamus, &c.* quod ante quam ponat, cujusmodi esse velit, demonstrat. Sin illo, quod videtur ipsam probabilius, intellegamus, Ego versus in ossa, cum nihil mel, præter ossa, reliquum erit, eaque perusta. Idem alibi: 'Non hic mihi mater, Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus.'

27 *Sit tristem*] Legendum, quemadmodum in omnibus scriptis, *Sed tristem*.

Demonstret littera causam] In Florentino, *casum*, non *causam*. Littera vero tristis est, Θ, de qua Isidorus Etymol. lib. i. cap. 22. 'Tau, inquit, nota in capite versiculi superstitem designat. Θ ad uniuscujusque defuncti nomen adponebatur.' De qua Persius: 'Et potis est nigrum vitio præfigere Theta.' Romæ vero multis in monumentis mortuorum nominibus Θ præfixum hodieque cernitur; et res ipsa notior, quam ut indicari debeat. Nisi litteram, versus ipsos, atque inscriptionem, significare velit.

28 *Atque hæc in celebri carmina fronte notet*] Ipsa prior littera Θ, aut illo altero modo. In fronte autem quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN.

AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem.

29 *Lygdamus hic situs est*] Hæc quoque litteræ singulares in vetustis monumentis sæpe leguntur, atque intelleguntur, H. S. E. Lygdami cujusdam Propert. etiam non semel mentionem facit: 'Dic mihi de nostra quæ sentis vera puella, Sic tibi sint dominæ, Lygdame, lenta juga.' Sententia vero non dissimilis apud Theocr. in *Αντίρρην*: *Γράψον καὶ τὸδε Γράμμα τὸ σὺ στίχοις χαρῆς, Τοῦτον ἔπος ἔκτισσ' ὀδοιπόρῃ.*

Et cura] Amor, de quo ante. Alii legunt, *caussa*. In veteribus libris erat compendio scriptum, cā; quod utramque possit significare.

ELEGIA III.

1 *Cælum votis implesse, Neara*] Virg. Æn. ix. dixit 'onerare:' 'Multa Deos orans, oneravitque æthera votis.'

2 *Blanda que cum multa tura tuas prece*] *Blanda tura*: quod Dis quodammodo blandiantur; vel quod eos nobis blandos faciant. Sic etiam Propert. lib. iv. 'Costum moeste date, et blandi mihi turis honores.'

7 *Sed tecum ut longæ sociarem tempora vitæ*] In Vaticano et Sfortiaco, *sociarent*; id est, ut me tecum longa vita sociaret.

9 *Tunc, cum permensæ defunctus tempora lucis*] In Vaticano, *Tum, cum permensæ*; itaque in uno meo. In altero, *Tunc, cum permensæ defunctus tempora*

lucis. Ut enim, 'viam metiri,' dicebant, id est, ire, sic etiam 'lucem' dixit. Propert. lib. II. eodem modo transferens: 'Qualem si cuncti velent decurrere vitam.'

11 *Prodest pondus*] In Sfortiæ libro, *pondus prodest.*

13 *Quidve domus prodest, Phrygiis ianixa columnis*] Plin. lib. XXXVI. 'Nonne inter magnifica Basilicam Paulli columnis e Phrygibus mirabilem, Forumque Divi Augusti,' &c.

14 *Tenare sive tuis*] Propert. 'Quod non Tenariis domus est mihi fulta columnis.'

Sive Cariste tuis] Martial. lib. IX. 'De marmore omni, quod Caristos invenit.'

15 *Et nemora in domibus sacres imitantia lucos*] Idem significans Horat. 'Quo strepitu nemus, Inter pulchra situm tecta, remugiat.'

17 *Quidve in Erythraeo legitur qua litore concha*] Sic alibi loquitur: 'O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos.' Et Ovid. Art. Am. III. 'Lecta que diverso litore concha venit.'

20 *Invida qua falso plurima vulgus amat*] Alii legunt, *Invidia est falso*; vel igitur *Invidia* positum active: vel legendum fortasse, *Invidet, et falso.*

Falso] Magno errore.

21 *Non opibus mentes hominum curaque levantur*] Horat. in eandem sententiam: 'Non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.'

24 *Et sine te regum munera nulla volo*] Idem ante: 'Et regum magnæ despiciantur opea.' Plant. in Curcul. in eandem prope sententiam: 'Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia, Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeat, quod suum est.'

26 *O mihi felicem*] Active *felicem* dixit: Sic Terent. 'O faustum et felicem diem.'

28 *Audiat aversa non meus aure Deus*] *Aversa aure*, ut Horat. Epod. 'Preces et aversum ad Jovem.'

Non meus] Non propitius. Idem Horat. 'Ventis iturus non suis.' Et Martial. 'Et cursu facili tuisque ventis Hispanæ pete Tarraconis arces.'

29 *Juvent*] In multis scriptis libris, *Juvant.*

36 *Futura nevus*] Res futuras. Indidem transferens Horat. Epod. 'Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ Rupere.' Quo loco, non, 'certo,' sed 'secto,' legendum puto. Sic Homer. Odyss. I. τῷ ὁ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι εἰς Ἰθάκην.

38 *Dives in ignata luridus Orcus aqua*] Esse aiunt in nonnullis libris, *Ditis*, non *Dives*. Legendum forte, *Divus*; ut ait, orcus, qui divus luridus: vel dives, quasi ἔδην dictum velit, a non carendo, non, ut alii, a lucis defectu atque inopia. 'Luridum Orcum' etiam Horat. dicit III. Od. 'Mæretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.'

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Sic solebant, amolientes, et avertentes, atque averruncantes, quæcumque impenderent mala. Sic Lucilius, et Cicero, apud Nonium Marcellum, in verbo, 'Averruncare,' 'Di maluerint meliora.' Et Seneca, de Remediis Fortuitorum: 'Morieris: Di melius.' Et Valer. Max. lib. V. 'Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.'

2 *Quæ tulit hesternæ proxima nocte quies*] Quæ mihi per quietem videre visus sum. 'Hesternam noctem' dicit idem post etiam: 'Hesternam quam te solum quod nocte reliqui.'

3 *Veni*] Mendaces. Vero enim Plautus opponit in Mostell. 'Vera cantas: vana vellem. patris amicus videlicet.'

4 *Desinite in votis*] Sic in scriptis

libris: legendum forte, non in votis, sed uno verbo leviter mutato *inventis*. Desinite, inquit, vani vestris inventis fidem quærere: aut, *inritis*. Sed videtur et vetus lectio retinenda; namque in extrema elegia: 'Non ego crediderim votis contraria vota.' Ut sit hæc sententia: Cavete putetis similia votis somnia futura; nam, 'qui amant, ipsi sibi somnia fingunt,' ut ait Virgil.

5 *Vera monent*] Verbum 'moneo,' ad futurorum prædictionem pertinet, ut alibi dictum. Plin. N. H. lib. III. 'Quinimmo vates intelligitur potius, ac monitor auctu suo.'

Nuntia sortis] Sic in omnibus, præterquam in Sfortiaco, *numina*.

9 *Et vanum metuens hominum genus, omnia noctis*] Sunt, qui pro omnia, legant omnia. In Vaticano: *Et tantum metuens hominum genus, omnia noctis*. In duobus meis: *Et natum in curas hominum genus, omnia noctis*. In Sfortiæ libro probabiliter: *Et vanum ventura hominum genus, omnia noctis*. Sequitur enim apte:

11 *Farre pio placant, et saliente sale*] 'Far pium' etiam Virg. Æn. v. 'Et canæ penetralia Vestæ Farre pio et plena supplex veneratur acerra.' Et Ovid. utrumque Fast. iv. 'Farra Deæ micæque licet salientis honorem Detis.' Arnobius contra Gentes lib. VII. 'Far pium' in sacrificiis, sine ture, adhibitum declarat. 'Neque genetrix et mater superstitionis Etruria opinionem ejus novit, aut famam, Sacellorum ut indicant ritus; neque quadringentis annis, quibus Albana res viguit, in usum cuiquam venit, sacra cum res fieret; neque ipse Romulus, aut religionibus artifex in comminiscendis Numa, aut esse scivit, aut nasci, ut pium far monstrat, quo peragi mos fuit sacrificiorum solemnium munia.'

Moneri] Placet Vaticani libri lectio, *monenti*; quomodo et in Floren-

tino.

17 *Jam nox ætherium nigris emersa quadrigis Mundum*] In Florentino, non *emersa*, sed *dimensa*: legendam forte, ut alii putant, *emensa*.

18 *Ceruleo laverat æmne rotas*] Mari. Paludem cum Homero Theognis Cæruleam mihi videtur dicere, sive purpuream: *Ὄβρ' δὲ πορφύρεῃς καταδὲς ἐς πύθμενα λήμης*. Homerus autem ante 'amnem' quoque dixit Oceanum, cuius in Iliad. XIX. versus est: *Ἐν δὲ τῇδε ποταμοῖο μέγα σθένος ἕκτατοιο*. Idem Tibullus ante lib. II. 'Quaque parent ortus, et qua fluitantibus undis Solis anhelantes albuat amnis equos.'

20 *Sollicitas deficit ante domos*] Deficit ante sollicitas domos: nec enim sollicitos curæ dormire sinunt.

21 *Summo*] In Vaticano, *somno*: quasi dicat, Phæbus oriens et Somnus tandem me prospexere, et quasi miserati consopivere.

22 *Lumina sera*] In Sfortiæ libro, et duobus meis, *fessa*, non *sera*.

26 *Humanum nec videt illud opus*] In Vaticano *fuit*, non *videt*; quod placet.

28 *Stillabat Tyrio myrtica rore coma*] Multi docti homines *myrtica* pridem legerunt: quorum post secuti sunt etiam multi sententiam. In scriptis tamen omnibus erat *myrtica*. *Myrtica* vero *coma* sic dicta est a colore, ut Acron tradidit, illud interpretans Horatii, Od. III. 'Myrrheum nodo cohibere crinem.' Columella tamen, de Cultu Hortorum, de Cinara, 'Myrteolo modo crine viret.' Jam quod non *Tyrio*, sed *Syrio* legi quibusdam in libris adfirmant; mihi si libros eosdem videre licuisset, adseverantius dixissem placere. Sed idem post in extremo, eodem modo: 'Jamdadum Tyrio madefactus tempora nardo.' Stillare sic dixit, ut Anacreon *ψεκάζειν* Πόθεν μύρων τασούτων Ἐς ἥπος θέλουσα Πύκνις τε καὶ ψεκάζεις. Idem prope significans Eurip. in Cyclope: *Ἐπὶ δαμνιοῖς δὲ ξύλον Χλωδονίης*

ἔχον ἑταίρας Μυρῶχριστον λιπαρὸς βόστρο-
χον.

29 *Candor erat, qualem præfert Lato-
nia luna*] Ovid. Met. iv. hoc ipsum,
et id quod sequitur, 'et autumnus
candida mala rubent,' secutus, dixit:
'Nais ab his tacuit, pueri rubor ora
notavit; Nescit, quid sit amor, sed et
erubuisse decebat. Hic color aprica
pendentibus arbore malis, Aut ebori
tincto est, aut sub candore rubenti
Cum frustra resonant æra auxiliaria
lunæ.'

31 *Ut juveni primum virgo deducta ma-
rito*] 'Deduci,' in conjugiiis. Cic. apud
Macrobium, Saturn. lib. ii. 'Com-
paravit hunc fundum Servilia tertio
deducta.' Ex quibus verbis intellegi-
mus, cum etiam tertio deduci sole-
rent, Tibullum voluisse summum pu-
dorem significare, qui, *primum deduc-
ta*, dixerit. Eodem verbo, atque eodem
in genere, Propertius est usus lib. iv.
'Quæ mihi deductæ fax omen præ-
tulit.' Et Tacit. in extremo Ann.
xiv. 'Huic primum nuptiarum dies
loco funeris fuit deductæ in domum,
in qua nihil, nisi luctuosum, haberet.'

33 *Ut cum contexunt amaranthis alba
puella Lilia*] Multis modis hujus sua-
vitatem coloris Poëtæ significant.
Virg. Æn. xii. 'Indum sanguineo
veluti violaverit ostro Si quis ebur,
vel mixta rubent ubi lilia multa Alba
rosa, tales virgo dabat ore colores.'
Et Propert. lib. ii. 'Nec me tam
facies, quamvis sit candida, cepit:
Lilia non domina sint magis alba mea:
Et Mæotica nix minio si certet Ibero,
Utque rosæ puro lacte natant folia.'

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Ovid. longam quoque vestem esse
pallam significat: 'Verrit humum Ty-
rio saturata murice palla.' Similiter
Propert. lib. ii. de Apolline: 'Deinde
inter matrem Deus ipse, interque so-
rorem Pythius in longa carmina veste
sonat.'

37 *Fulgens testudine, et auro*] Mira
fuisse Lyrarum ornamenta, Ovidii

versus ille etiam declarat: 'Distinctamque lyram gemmis, et dentibus Indis.' Et Cassius Parmensis, in Orpheo: 'Arguta primum cum plectra parentis, et auro distinctam sumpsit citharam Rhodopeius heros.'

42 *Edidit hæc tristi dulcia verba modo*] In Sfortiæ libro *sono*, non *modo*. Modus autem, *τῶπος*, qui a Musicis dicitur. Ergo verba erant ipsa dulcia, et lugubria, ad modum adtemperata lugubrem.

46 *Quid ferat hora sequens*] Ut illud, 'Quid serus vesper vehat.'

47 *Æcique futuri*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *quicumque*, non *æcique*, quod quam possit efficere sententiam, non video.

49 *Accipe, vates*] In Vaticano, *ex-cipe*; ut apud Cic. 'Excepta vox est.'

50 *Quodque Deus*] In Sfortiæ libro, *Quisque*. In uno meo, *Quidque*.

54 *Securos non sinit ire dies*] *Securos*: vacuos a curis.

59 *Diversasque suas agitat mens anxia curas*] In omnibus veteribus, non *anxia*, sed *impia*: *suas* vero *curas* agitat, *diversas* a te, id est, aliorum amores, non tuos, cogitat. 'Diversas' etiam 'curas' sic dixit Virg. Æn. xii. 'Diversæque vocant animum in contraria curæ.'

60 *Nec gaudet casta pulchra Neæra domo*] Virg. 'Casta pudicitiam servat domus.'

64 *Tu modo*] Sic idem lib. iv. 'Tu modo semper ama, salva puella tibi est.' Et Cic. ad Att. lib. i. 'Tu modo nos revise aliquando.'

Cum multa brachia tende fide] Supplex ora; crediturn, si quid pollicebitur: vel, in fide permanens puellæ, nec ab ejus amore discedens.

66 *Fera verba*] In Vaticano, *fera bella*; ut in uno meo.

67 *Niveas pavisse juvencas*] In Sfortiæ libro, *niveos pavisse juvencos*. Nam ante etiam: 'Pavit et Admeti tauros formosus Apollo.' Et ut tradit Eustatius, Dionysii Interpres, in Icaro in-

sula religiose colitur Apollo ταυροπόλος.

68 *Fabula ficta*] Eodem in libro, *fabula facta*.

70 *Nec similes chordis reddere voce sonos*] Similiter Anacreon: Θάλω λέγειν Ἀρπελάς, Θάλω δὲ Κόδμων ᾄδειν, Ἀβάρβητος δὲ χορδαῖς Ἐπάρτα μόνον ἤχει. Loquitur autem eodem modo Flaccus: 'Sed neque chorda sonum reddit, quem vult manus aut mens.'

73 *Nescit*] Legendum, ut in veteribus, *Nescis*.

78 *Nostra nomina*] Lapsus operarum: legendum *nostro nomine*.

80 *Ac alium*] Legendum atque alium: neque enim *ac* conjunctio vocem, a vocali incipientem, præcedit.

83 *Nec tibi crediderim*] In Vaticano, atque uno meo, *Non ego crediderim*.

85 *Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti*] Catull. 'Quod mare conceptum spumantibus exspnit undis.'

86 *Nec flammam volvens ore Chimera fero*] Pindar. in Olymp. Καὶ Χίμαρα πῦρ πνέουσα.

87 *Nec canis anguinea*] In Vaticano, atque uno meo, *Nec consanguinea*.

89 *Scyllaque virgineam canibus submixta figuram*] Isdem in libris *succincta*, non *submixta*; quo modo etiam Virg. 'Candida succinctam latrantibus inguina monstis.'

93 *Et longe ante alios omnes*] Lapsus operarum: legendum, *ante alias omnes*; vel, ut in Vaticano, *ante omnes alias*.

96 *Et jubeat tepidos irrita ferre notos*] In scriptis omnibus, *impia*, non *irrita*. Ovid. Amor. II. similiter: 'Tu Dea, tu jubeas animi perjuria nostri Carpathium tepidos per mare ferre Notos.' 'Notum' quoque 'calidum' significat Lucan. lib. x. 'licet usque sub Arceton Regnemus, Zephyrique domos, terrasque premamus Flagrantis post terga Noti.' Idem Tibullus post, in eandem sententiam: 'Quid precor a demens! venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant.' Et Ovid. Rem. Am. 'Ne mea dicta

rapax per mare ventus agat.' Sic sæpe Horatius, atque alii, de iis quæ vellent irrita esse.

ELEGIA V.

1 *Nos tenet Etruscis manat quæ fontibus unda*] Calidarum aquarum in Tuscis mentionem facit Varro de L. L. lib. VIII. cujus verba, quomodo mihi legenda videntur, ponam. 'Sic Aquæ calidæ, a loco, ut quæ ibi scaterent: cum vero colerentur, et venissent in usus nostris, tum aliæ ad alium morbum idoneæ viæ sunt. Hæc cum plures essent, ut Puteolis, ut in Tuscis,' &c. Sed in Vaticano etiam pro *fontibus*, legebatur *montibus*: consentanea lectio Lucretianæ lib. VI. 'Is lacus est Cumas apud, et Vesuvi per montis, Oppleti calidis ubi fomat fontibus auctus.'

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis*] Etruscæ quidem aquæ, nullo modo per æstatem adeundæ: at nunc, id est, vere ineunte, etiam ipsis Baiarum aquis maximæ, atque optimæ, videntur. Dandi enim casu, *sacris lymphis*, positum accipio. Quo sane modo difficultas omnis tollitur, quæ multos exercuit, eosque adegit adeo, ut veterem lectionem commoverent, multaque inepta et commenticia inculcarent. Nec enim in Bais erat, qui etiam in extrema Elegia, in Tuscis esse se, demonstrat. Horat. I. Epist. etiam per hiemem Baianas aquas non probasse Musam Antonium significat; 'nam mihi Baias Musa supervacuas Antonius, et tamen illis Per medium frigus.' Sacris autem, τοῖς ἀποσθητικοῖς τῶν ἰδίων.

4 *Cum se purpureo vere remittit unus*] In Vaticano, non, *unus*, sed, *hiems*: quo modo etiam Lucanus loquitur lib. I. 'Et, qua bruma rigens, ac nescia vere remitti.'

8 *Laudandæ*] Contra, de Osyri, Virg. 'Inlaudatus Osyris.'

Docere] Vulgare.

10 *Nec cuiquam*] In Florentino non *unquam*.

Certa venena] In Sfortiæ libro *tætra venena*.

Dedit] In scriptis omnibus, *dedit*, ut olim Aldus.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Sic omnino in uno meo. In altero, atque in Sfortiæ libro: *Nec nos sacrilegis templis admovimus agros*. In Vaticano, et Marcelli Pont. Maximi, *sacrilegos agros*. Ego legendum putabam; *sacrilegi templis admovimus ignes*.

12 *Nec cor sollicitant facta nefanda meum*] Idem ante: 'Si mea nec turpi mens est obnoxia facto.'

13 *Jurgia lingue*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, non *lingue*, sed *mentis*.

14 *Impia in adversos solvimus ora Deos*] Sæpe sic. In lib. i. Eleg. 3. 'Timidam non me perjuria terrent, Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Hoc ipso libro, eleg. 4. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.' Et lib. iv. 'Dicit in æternos aspera verba Deos.' Sed horum versuum duorum sententia eadem prope apud Æschylum 'Ἐπὶ ἐπὶ Θῆβαις: Καταιὺς δ' ἀπειλεῖ δρῶν παρασκευασμένος, Θεοὺς ἀτίσων, καπογυμνάξων στόμα, Χαρῆ ματαίῃ, θνητὸς ὢν, ἐς οὐρανὸν Πέμπει γεγανῆ Ζηρὶ κυμαίνοντι' ἔπη. Et apud Eurip. in Herc. Furente: Τίς δ' Θεοὺς ἀνομίᾳ χραίνων, θνητὸς ὢν, "Ἀφρονα λόγον οὐρανόθεν μακάρεσσιν ἀπέβαλ', ὥς ἔρ' οὐ σθένουσι θεοί; Arriani in sententiis, quamquam non tam simile, at ejusdem generis illud, Μακάρεσσι δ' ἐπὶ ψόγον αἶνον ἰάπτει.

17 *Natalem primo nostrum videre parentes*] In Sfortiæ libro nostri, non *nostrum*.

18 *Cum cecidit fato*] Eodem est usus versu, tamquam suo, Ovid. in Tristibus.

20 *Et modo nata mala vellere poma manu*] In Vaticano, *ladere*, non *vellere*.

Sed Ovid. illo modo legisse videtur, hunc imitatus locum Amor. ii. 'Quid plenam fraudas vitem crescentibus avis, Pomaque crudeli vellis acerba manu?' 'Mala manu,' dixit etiam Plautus in Amphitr. 'Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu.'

21 *Pallentes umbras*] In scriptis omnibus, *undas*, non *umbras*. Idem: 'Pallida Ditis aqua.'

24 *Lethæamque ratem*] Idem, opinor, alibi: 'Lethæa cogeret ire rate.'

Cimeriosque lacus] In scriptis omnibus, *Chimerios*. Scribendum forte, *Cimmerios*: a populis, qui inter Baias et Cumas.

27 *Terrear astu*] In Vaticano, *torrear*.

29 *Atque mihi*] In nullis scriptis libris hoc modo; sed *Atque nobis*; vel, *At nobis*; vel, *Et nobis*. Itaque, cum in pluribus sit, *At nobis*, retinendum.

Celebrantur] Coluntur; quo verbo est usus Vagro.

30 *Et facilis lenta pellitur unda manu*] 'Facilem aquam' Propert. etiam dixit, lib. i. 'Alternæ facilis cedere lymphæ manu.'

32 *Seu nos Fata fuisse velint*] In uno meo *volent*, non *relint*.

ELEGIA VI.

1 *Candide Liber, ades*] 'Candidum' quoque dixit Ovid. Fast. iii. 'Restat, ut inveniam, quare toga libera detur Luciferis pueris, candide Bacche, tuis.'

Sic sit mystica vitis] *Mystica*, sacra. Modus autem bene precandi, etiam Græcis usitatus. Lucilius lib. ii. Epigram. Græcorum εἰς λαίμαργους Ὁδ. τῷ σοι πέψας Διονύσιε πάντα γένοιντο.

2 *Sic edera semper cornua victa feras*] In plerisque scriptis libris ordo verborum hic, *Semper sic edera*. Bacchum quoque lætum edera significat Eurip. in Cyclope: Κἀγὼ τὸν φιλοκισ-

σοφόρον ἄρμονον ποθεῖν εἰσιδεῖν θέλω. Cur autem *hedera*, utroque enim modo scriptum invenio, in Liberi tutela sit, causas adfert Fest. Pomp. in verbo, 'Hedera.' Propert. lib. iv. 'Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua.' Et idem, de Bacchi cornib. lib. iiii. 'Quod super est vitæ, per te, et tua cornua vivam.'

Feras] In Florentino, *geras*.

3 *Aufer et ipse meum pariter, medicando, dolorem*] Ego, etiam nullis veteribus libris auctoribus, legendum puto, *medicando*. Est enim mollius, atque aptius, politissimo Poëtæ. Et O finale perraro illius sæculi Poëtæ, præterquam in quibusdam verbis, corripuerunt.

6 *Prona funde salerna manu*] In Sfortiæ libro *plena*, non *prona*; id est, large. Vide Proverbium, 'Plena manu.'

7 *Ite procul, durum curæ genus*] In Florentino *dirum*, non *durum*. Sic ante, 'Ite procul vani.' Et lib. i. 'Vos signa tubæque Ite procul.'

Labores] Ut Græci, *πόνοι*, id est, angores animi.

8 *Fulserit hic niceis Delius alitibus*] Virg. etiam, Vates, addidit, *Æn. vi.* 'cui mentem animumque Delius inspirat vates.' Sed in Florentino, legitur, *Fluxerit*, non *Fulserit*. Optat autem, ut eo Apollo equis, quibus utitur, alatis, quasi defluat suprema tempestate, cum genio sit indulgendum. Similiter Horat. iv. Od. ad Venerem: 'Tempestivius in domo Pauli, purpureis ales oloribus, Comissabere Maximi.'

9 *Vos modo proposito dulces faveatis amici*] Plin. in extremo Panegyrico: 'Vos modo favete huic proposito, et credite.'

10 *Neve neget quisquam, me duce, se comitem*] Sic loquitur etiam Ovid. Art. Am. i. 'Si qua repugnabat nimium, comitemque negabat, Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.'

11 *Aut si quis*] In Sfortiæ libro, atque uno meo: *At, si quis vini certamen mite*. Horat. iv. Od. 'Nec certare mero.'

Recusat] In Vaticano, et quibusdam aliis, *recuset*.

13 *Ille facit dites animos Deus*] Horat. de vini laud. i. Epist. 'Spe cum divite manet in venas.'

Ille ferocem Contudit] In Sfortiæ libro et Florentino *feroces*, non *ferocem*.

15 *Et fulvas ille leonas*] In Vaticano atque uno meo, *et fulvos ille leones*.

17 *Et majora volet*] In uno meo, *et majora valet*. In Sfortiæ libro, *et majora dedit*.

Bacchi Munera] Similis Ovidi periphrasis, panem significantis: 'Cereis sine munere,' &c. Et Horat. iv. Od. 'Inter jocos munera Liberi.'

18 *Pocula sicca*] Et Cic. et Horat. 'Siccare calices, et pocula,' dixerunt.

19 *Nec torrens Liber in illos*] In scriptis omnibus *in illis*. Sed illud omnino rectius.

20 *Qui se, quique una*] In nonnullis, *Qui se quisque*, quod non placet.

21 *Jam venit iratus nimium*] In uno meo, *Nam venit*. In ceteris omnibus, *Non venit*; illud rectius.

23 *Quales his penas*] In uno meo, *Quales is penas*: *is* per *i* simplex dandi casu, more veterum.

24 *Cadmæ matris pæna cruenta docet*] Agave, Cadmi filia, spretis Liberi patris sacris, Pentheum filium, errore objecto a Libero patre, miserabiliter dilaniavit.

25 *Illaque si qua est*] *Ille*; mater Cadmæ.

Si qua est] Nisi ficta res est, et commenticia.

27 *Venti temeraria rota Aëria et nubes diripienda ferant*] Catullus: 'ac tua dicta omnia factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinis.'

Poëtæ, opinor, Græci, ἡπίου νεφέ-
λαι.

30 *Sis felix*] Virg. active posuit,
'Sis felix.'

Et sint candida fata tua] In Vatica-
no non *tua*, sed *tibi*. 'Candidius fa-
tum' dixit etiam Ovid. Trist. III.
'Dignus es, et fato candidiore frui.'
Propert. lib. IV. 'omina candida.'
'Date candida rives Omina.'

31 *Securæ*] Oblitæ, et curarum
nesciæ.

32 *Venit post multos una serena die*
es] In Sfortiæ libro, atque uno meo,
Post multas: quod est aptius.

33 *Hei mihi*] Septimam facio, secu-
tus omnium, quos viderim, veterum
librorum fidem.

37 *Quid queror*] In Florentino,
Quid loquor.

39 *Gnosia Theseæ*] Ab exemplo do-
cet, rem, ut ille dixit, perfidiosam es-
se Amorem.

41 *Sic cecinit pro te doctus, Menot,*
Catullus] *Pro te*. Nota apud Catul-
lum prosopopœia. Et Martialis 'doc-
tum' Catullum vocat. 'Verona doc-
ti syllabas amat vatis.'

43 *Nunc moneo*] In Florentino sic
moneo.

48 *Junonemque suam, perque suam*
Veneram] 'Junones, et Genios,' ait
Plinius, 'sibi homines adoptant.' Ju-
nones mulierum. Namque, ut scribit
Petronius, mulieres Junonem suam
jurabant. Et verba illius sunt: 'Ju-
nonem meam iratam habeam, si me

umquam meminerim virginem fuisse.'

49 *Nulla fides inerit*] Sic Manilius
lib. IV. 'Nulla fides inerit natia.'

53 *Longas tecum*] In scriptis libris,
tecum longas.

55 *Perfida*] Hic versus in scriptis
omnibus, uno excepto, sic legitur,
*Perfida, nec merito nobis inimica, me-
renti Perfida*. Plaut. in Cistell. 'Per-
fidiosus est amor.' Ut illam meren-
ti, atque immerito, æque perfidam
significet.

59 *Non ego, si fugiat nostræ convivæ*
menseæ] In Vaticano sic quoque, nisi
quod situs verborum duorum alius,
nostræ fugiat. In uno meo, *Non te si*
nostræ capiant. In altero, *Non te si*
nostræ fugiat; utrumque mendose.

62 *Tu puer et liquidum fortius adde*
merum] Sic in omnibus veteribus: le-
gendum forte, *Tu puer, i, liquidum*
fortius adde merum, sine conjunctione;
ut illud Virg. 'I sequere Italiam ven-
tis.' Horat. similiter: 'I puer, et
citus hæc aliqua suspende columna.'
Et Persius: 'I puer, et strigiles Cri-
spini ad balnea defer.' *Fortius* au-
tem, pleniore manu; quod verbum
facit, ut putem legendum supra, *ple-
na*, non *prona* manu. Reliqui verus,
qui sunt: *Jam dudum Tyrio madefac-
tus tempora nardo, Debueram sertis im-
plicuisse comas*, non hujus esse loci mi-
hi videbantur. Sed non repugnabo,
si quis contra putet. Pro *Tyrio* au-
tem, quibusdam in libris est, *Syrio*:
idque probandum videtur.

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te, Messalla, canam*] Panegyricus
quodam modo Messallæ scriptus vide-
tur, quo factum, ut longis versibus in
rebus ab eo gestis dicendis utatur.

Mea cognita virtus] In Florentino
tua; quod aptius videtur.

2 *Ut infirmæ valeant subsistere vires*]
Ut, id est, ne non valeant.
Subsistere] ὑποσχεῖν.

3 *Incipiam tamen a meritis*] Ego versus hos legebam, ac distinguebam: *Incipiam tamen, at meritis si carminelaudes Deficiant, humilis tantis sim conditor actis*. Si æquare illius laudes meis verbis nequeam, in humilem sim laudatorum numero.

4 *Actis*] *Factis*. Sic sæpe Ovid. et Propert. lib. 1. 'Hæc soror acta tuis sentiat e lacrimis.' Et lib. 11. 'Accipe, quæ serves funeris acta mei.'

5 *Te præter*] In Vaticano, *Præter te*.

7 *Est nobis, voluisse, satis*] Similiter Propert. lib. 1. 'Quod si deficient vires, audacia certe Laus erit, in magnis et voluisse sat est.' Et Ovid. 'Ut deant vires, tamen est laudanda voluntas, Hac ego contentos auguror esse Deos.'

Munera] In Sfortiæ libro, *carmina*.

8 *Resperia*] In eodem libro, *De opueris*.

Etiam Phæbo gratissima dona Cres tulit] Historia mihi prorsus ignota. Sed in duobus meis, *Res*, non *Cres*. Et in Marcelli Cervini, Pont. Max. libro, et Patavino uno, *Tres*. Nescio, an legendum sit *Thea*, id est, *Pauper*. Vide Interp. Apollonii in lib. 1. In Vaticano erat; *Detulit in cunctis Baccho jucundior hospes*. Ut idem Icarus, hospes Bacchi, dona Phæbo dederit gratissima, vinum scilicet. Sed videndum amplius.

13 *Vestigia*] In Vaticano *fastigia*. Sed vitio.

15 *Taurus cadit hostia*] Maxima hostia, *taurus*. Virg. Georg. III.

18 *Alter dicat opus*] In Vaticano et Marcelli libro *dictat*, non *dicat*.

19 *Qualis in immenso descenderit aëre tellus*] In Vaticano legitur: *in immensum descenderet aëra*. In Sfortiæ libro, non *descenderit*, sed *desederit*. Sic Cic. 'Cum ad infinitam altitudinem desedisset.' Similiter Ovid. Fast. v. 'Pondere terra suo subsedit, et aëra traxit.'

22 *Huic et contextus*] In Sfortiæ

libro, atque uno meo, *Hinc*, non *Huic*.

24 *At, quodcumque*] In Sfortiæ libro, *Et*, non *At*.

25 *Seu, quod spes abnuis*] In quibusdam *sed, quod*; sed illud rectius.

26 *Omne movemus*] In scriptis omnibus, non *moecmus*, sed *movemus*.

27 *Ne tanto careat mihi nomine charta*] In Vaticano: *nec tanto careat mihi pondere charta*. In reliquis: *nec tanto careat mihi carmine charta*.

28 *Superent*] In veteribus *superant*.

30 *Nec quaris, quid qua iudex sub imagine dicat*] In Vaticano, atque uno meo, item in Marcelli libro *quidquam*, non *quid qua*; sed hoc rectius. Nisi quod mihi leviter mutandam videtur, *quis qua*. Iudices enim, opinor, ad statuas illustrium virorum jus dicebant.

32 *Ipse futuris*] In Vaticano, et in meis, *futurus*, quod placet.

33 *At tua non titulus capiet sub nomine facta*] In Vaticano *capiet*, non *capiet*. Sed hoc aptius. Tituli breviores, qui saxis erant incisi, sive, ut ait Juvenalis, 'hærebant.'

36 *Vincto pede*] In Vaticano *juncto pede*.

37 *Quis potius certamen erit*] Utrum horum certamen erit laudabilius, in eo præstet.

42 *Onus urget*] In Vaticano, *onus surgit*.

Utrunque] Legendum, ut in Florentino, *utrumque*.

44 *Quisque tibi majora gerit*] Unusquisque tibi primas defert.

Castris ve, foro ve] In scriptis omnibus: *chartisve, forove*: id est, sive scribis ipse domi meditatus, sive dicis in foro.

45 *Nam, seu diversi fremat inconstantia vulgi*] In Vaticano: *Nam, seu divisi premat inconstantia vulgi*. Sed *fremat*, omnino retinendum. Virgil. idem significans, *Æn.* 1. 'Ac velati magno in populo,' &c.

55 *Non valuit Cyclops captos avertere cursus*] In Sfortiæ libro; *Non ce-*

luit tempus captos avertere cursum: in Florentino: *Non valuit tempus captos convertere cursum.*

62 *Quamvis illa foret Solis genus*] Filia. Sic Virg. *Æn. x.* Latonæque genus duplex. Simonides: *Τεκοῦσα καλὸν κοῖνομα κλυτὸν γένος.*

64 *Ad aras*] In Vaticano, ac ceteris, *arces*, non *aras*.

65 *Quis*] *Quis*, ut in veteribus.

66 *Per terras*] In Florentino, *Sive supra terras.* In uno meo, *Seu supra terras.*

67 *Vidit ut*] *Vidit et* in Sfort.

68 *Levibus discurreret umbris*] In Marcelli libro; *mediis discurreret undis.* In Sfort. *levibus discurreret undis*, ut fere in omnibus.

70 *Ilum tergemina*] Legendum forte, *Inter gemina.*

71 *Nec Scylla saxo conterruit impetus orbe*] Vertice aquarum.

72 *Cum canibus rapidas*] Placet *rabidas* legere, ut est in Marcelli et Sfortis libris.

78 *Finis et errorum misero*] In Sfortis, et Marcelli, *miseri*, non *misero*.

83 *Tutam castris deducere fossam*] In veteribus, et *producere*, et *producere*, et *perducere*, legitur; non *deducere*.

84 *Defigere nervos*] In Vaticano *vernos*. Sed vitio. Sunt autem hujusmodi multa, quæ nervo impelluntur, et adiguntur in hostes.

86 *Erumpat terra liquores*] In Marcelli libro *educat*, non *erumpat*.

91 *Aut quis equum*] In Vaticano *At quis equum*: in Sfort. *Et quis*.

Celeremque arto] Sic in omnibus veteribus, præterquam in Florentino, in quo pro *ce*, *ne*, ut parelcon fortasse sit, ut in, *Quisne*, et apud Terent. *'Faciunt ne.'* Colotium legisse adfirmant in veteri libro: *Et quis equum celerem arto.*

93 *Contendere cursum*] In Florentino *passu*; ut olim Aldus edidit.

94 *Curvo melius*] In Vaticano, et Marc. *Turno brevius.* In ceteris *curvo*

melius. In uno meo, non *brevius*, sed *levius.* De quo Ovid. *Art. Am. iii.* *'Armaque et in gyros ire coactus equus.'*

95 *Parma seu quos dextra velit, seu læva tueri*] Varie legitur. In Vaticano: *Pervia seu dextra.* In Sfort. *Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri*; quod probabilius videtur.

97 *Amplius aut signata*] In Vaticano, *Amplius*; ut olim Aldus.

98 *Veniunt certamina*] Vat. *ceterique, venient.*

99 *Adversisque parent*] In isdem libris, *parent.*

100 *Tunc tibi non desit*] In Florentino *non desit.*

101 *Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen*] Hanc ipsam significans faciem Virg. *Georg. ii.* *'Indulge ordinibus, nec secius omnis in unguem Arboribus positis secto via limite quadret. Ut saepe ingenti bello, cum longa cohortes Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto, Directæque acies, ac late fluctuat omnis Ære renidenti tellus, nec dum horrida miscent Proelia, sed dubius mediis Mars errat in armis. Omnia sint paribus numeris dimensa viarum.'*

102 *Rectus inæquatis decurrat frontibus ordo*] Legendum puto, *Rectus ut aequatis.*

104 *Dexteræque ut lævum teneat, dextrumque sinistra*] Commutatis ordinibus, dextro in lævum, et contra. In veteribus nonnullis; *Dexteræque ut lævum tentat, dextrumque sinister*; sequitur enim:

105 *Miles, sitque duplex gemini victoria casus*] Legitur in Sfortis libro: *geminis victoria castris.*

108 *Fortis Japidia*] In Florentino et Sfort. *Japidia.*

110 *Testis Arupinus, et pauper natus in armis*] In Vaticano: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis.* In uno meo: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis.* In altero: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis.* In Sfort.

Testis et Alpinis, et pauper natus in armis. Alii legunt: *Testis in Alpinis e pauper natus in armis.* In Florentino: *Testis et Alpinis est pauper natus in armis.* In qua tanta varietate quid sequar, aut exputem legendum? Plin. Nat. Hist. lib. III. *populos nominat 'Inalpinos.'*

112 *Peragit dum sæcula vitæ*] In Vaticano, atque uno meo, *fama*; ut olim etiam Aldus. *Longæ vero fama*, id est, memoriæ: qui præterita altissime repetita meminisse posset.

113 *Renovaverit annos*] In omnibus fere veteribus *renovaverat*. In Florentino *revocarat*.

115 *Validisque*] Vaticanus, et unus *mena, validusque*.

116 *Non alias conversus terga domator*] Sic in veteribus. Alii legunt, pro *domator, comatus*, id est, Gallus. Sed, si illo modo, intellegamus Messallam ipsum, domitorem gentium, numquam hostibus terga dedisse.

117 *Subjecit colla*] In Sfort. libro *terge*, non *colla*.

120 *Quis*] *Quis*.

121 *Tyrio subtegmine*] Legendum, *opinor, subtegmine*.

122 *Oriente die, duce fertilis anni*] In Vaticano *artis*, non *anni*.

123 *Cum Sol*] In Florentino *tum Sol*.

124 *Et fera discordes tenuerunt flumina ventis*] Virg. similiter: 'Et hi-bernus parcebant flatibus Euri.'

125 *Curva nec adsuetos egerunt flumina cursus*] Virg. 'Et stupefacta suos tenuerunt flumina cursus.'

126 *Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis*] Virg. 'Cum placidum staret mare.'

127 *Ulla nec aërias*] In Vaticano; *Nulla hæc aërias*. Legendum forte: *Nulla hic aërias*.

131 *Et Calo vicinum liquit Olympum*] Ego montem *Olympum* facile posse intellegi puto, a quo Juppiter *Olympicus*. Alii philosophantur al-
tius, et *Olympum* intellegunt, de quo

Stobæus, Περὶ Τάξεως τοῦ Κόσμου, hæc: "Ουμπρος τὸν αἰθέρα τοῦ ἀέρος ὑψηλότερον εἶναι φησιν· εἰρηκε δὲ οὐρανῷ· Εἰς ἐλάττω ἀναβάς περιμήκετος, ἢ τὸν ἐν ἰδῇ Μακροτάτῃ σφουρία δι' ἀέρος αἰθέρ' ἴκων. Ἐπὶ κεῖνα δὲ τοῦ αἰθέρος τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν ἀπεφθίνατο· λέγει γὰρ τοῖσι τοῖς· Ὅς οἱ μὲν μένοντες, σιδήρειος δ' ὀρυγμαδὸς Χαλκίῳ οὐρανὸν ἦκε δι' αἰθέρος ἀπρυγέτω. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν Ὀλυμπον ὑπάρχειν κατ' ἐξοχὴν τινα καὶ θεϊότητα· φησὶ γὰρ οὐ-
τως· Ἡερὴ δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν, Ὀ-
λυμπόν τε· τὸ γὰρ ἀποτάτω τῆς γῆς, καὶ
μήτε τὴν σκιδὸν αὐτῆς, μήτε τὰς ἀναθυ-
μιάσεις προσδεχόμενον, ὥς ἀελαμπῆς, καὶ
ἀλολαμπῆς, Ὀλυμπον οἱ παλαιὸι προση-
γόρευον. Significat ergo, susceptis
votis a Messalla, consulatum ineunte,
Jovem annuisse.

133 *Additus aris*] In Florentino, *Abditus*.

136 *Non idem tibi sunt, aliique, triumphi*] In veteribus; *nunc idem tibi sunt, aliique triumphi*.

139 *Rhetæo tellus obsessa colono*] In Sfortiæ, atque uno meo, *Teterco tel-
lus*. In Vaticano, *Terreno*. In Flo-
rentino, *Threicio*.

141 *Aut rapidus Cyri dementia Gin-
des*] In scriptis omnibus *Cydnus*, non *Gindes*, *Cychrus* in Thracia lacus, sive fons. Itaque querendum am-
plius.

142 *Cretæis ardens aut unda Cey-
tria campis*] In Sfortiæ *Caristria*. In-
duob. meis *Caristia*. De qua Solin.
cap. 17.

143 *Tomyris*] In scriptis *Tamyris*.

146 *Mosinos*] In Vaticano, atque uno meo, *Magistros*. In Sfortiæ libro, atque uno meo, et Florentino, *Magi-
nos*.

149 *Invictus Romano Marte Britan-
nus*] Sed ab Augusto tamen victus.

150 *Teguq interjecto*] *'Arrixθων*.

152 *Et quinque in partes totos dispo-
nitur orbes*] Legendum, ut in Vatica-
no, Sfortiæ, Marcelli, libris, *toto dis-
ponitur orbe*.

153 *Atque dua gelido*] Virg. Georg.

1. 'Quinque tenent cælum zonæ.' Quibus versibus Eratosthenis versus esse videtur interpretatus, quos adducit Heracletus Ponticus in Homericis Allegoriis, et Achilles Tatius de Sphæra: Πέντε δὲ αἱ ζώναι περιγυῖες ἐσπεύρονται. Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελευτέραι κυάνοιο· Ἡ δὲ μία ψαφαρῆ τε καὶ ἐκ πυρὸς ὅλον ἐρυθρῇ, Τυπτομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ῥά ἐ μοῖραν ἐπ' αὐτὴν Κεκλιμένην ἀκτῖνες ἀειθερές πυρρῶσιν· Αἱ δὲ δύο ἀκάτρεθε πάλιο περιπεπαγυῖαι, Αἱ ἐκ κρυμάλαι, αἱ δ' ὅδ' αὖ μογέουσι.

157 Quippe ibi nonnunquam] In Sfortiæ libro: Quippe ibi non unquam Titan superegerit ortus. In Vaticano, et Marcelli: Etiam super egerit. In Florentino, Quippe ubi. Legendum ergo: Quippe ubi non unquam Titan super egerit ortus. Itaque in uno meo.

160 Seu celer hibernas properat decurrere lucca] In Sfortiæ; Seu celer hibernas properet decurrere noctes.

161 Consurgit] In meis, et in Marcelli, et Florentino, exurgit.

164 Nulla nec] Legendum forte, Ulla nec.

165 Rigentes] In Sfortiæ, atque uno meo, rigentem.

168 Alter et alterius vires negat aër] Legendum forte necat, non negat.

170 Hic et colla iugo] In veteribus omnibus, Hinc et colla iugo.

173 Pontus confinditur ære] In Vaticano, et Marcelli, ac duobus meis, confunditur, non, confinditur.

174 Exurgunt oppida] In uno meo, consurgunt. In Vaticano, et Sfortiæ, exurgunt. Sed vitio.

180 Æterno propior non alter Homero] Ovid. de Ponto II. ad Macrum: 'Tu canis, æterno quidquid restabat Homero.'

181 Languida non noster peragit labor etia] Aut se minime otiosum esse significat in re non magna; aut minime idoneum scriptorem se significat, qui in re tenui otio non abundet, quo imprimis opus est.

188 Nunc desiderium superest] Ho-

rat. I. Od. 'Nunc desiderium, curaque non levis.'

189 Cum memor accitos semper dolor admonet annos] In Sfortiæ libro: Accito cum me semper dolor admonet annos: ut sit, Me accito. In Vaticano, et uno meo, accitus.

190 Asperiora cadant] Accidant.

Spolierque relictis] In plerisque, relictus. Sed illo modo Martialis: 'Res non parva labore, sed relictis.'

195 Pro te vel solus densis obsistere turmis] In plerisque: densis solus subsistere turmis. In uno meo: densis solus consistere.

196 Corpus committere] In Sfortiæ, submittere.

197 Sum quodcumque, tuum est] In Vaticano, et Florentino, Dum quodcumque, ut olim Aldus. In meis: Sum quodcumque tuus, nostri, &c.

199 Gylippi] In veteribus, Gelippi.

202 Vel bene si notus] Placet, quod in Sfortiæ: Vel bene sit notus.

Summo vel mæret in ore] Placet, quod in Vaticano: summo vel inerrat in ore. Similiter in Ciri Virg. 'Mulus inepto Virginis insolitæ sermo novus errat in ore.'

206 Tamen mutata figuram] Sequor Sfortiæ librum, atque unum ex meis, itemque Florentinam: et nominandi casu lego figura.

207 Rigidos percurrere campos] Legendum forte, riguos, non rigidos.

208 Tardi pecoris sin gloria taurus] In Vaticano, tardus.

210 In quemcumque hominem] In meis, In quacumque: legendum forte, In quodcumque.

211 Subtexam carmina] In Florentino, nomina, non carmina.

CARMEN II.

1 Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis] Matronalibus. Hor. 'Martis cælebs quid agam Kalendis.'

3 Hoc Venus ignoscet] In Florenti-

no, *Sed Venus*. Litteram vero T extremam produxit, more veterum.

4 *Ne tibi miranti turpiter arma cadant*] Similiter Propert. lib. iv. 'Obstupuit regis facie, et regalibus armis, Inter et oblitus excidit urna manus.'

5 *Illius ex oculis*] Propert. lib. II. 'Non oculi geminæ sidera nostra facies.'

8 *Componit furtim*] Omnem ejus motum atque habitum, decor, et lepos quasi condit non intellectus.

11 *Urit, seu Tyria*] Similiter Propert. lib. II. 'Illaque plebeio vel sit Sandycis amictu, Hæc, atque illa, mali vulneris una via est.'

13 *Vertumnus*] In veteri monumento, Romæ, apud Thomam Catherium, VORTVMNVS. de cujus varietate formarum ac decore, Ovid. Met. XIV. Legendum autem videtur hoc loco, non æterno Olympo, sed ætherio.

15 *Ceris*] Pretiosis.

16 *Bis madefacta*] Διβαρά. Horat. 'te bis Afro Murice tinctam vestiunt lanae.'

19 *Cenchas*] In veteribus omnibus gemmas.

22 *Et testudinea Phœbe superbe iura*] Sic post: 'Huc ades, intonsa Phœbe superbe coma.'

23 *Celebretur*] In veteribus omnibus, Hoc sumet.

24 *Vestro*] In plerisque, nostro.

CARMEN III.

1 *Bona pascua*] Læta.

3 *Nec tibi sit duras acuisse in pectora dentes*] Id est, liceat: ἔστω σοί. ut et Propert. lib. III. 'Nec digitum angusta est inseruisse via.' Et Virg. Georg. IV. 'Scis, Proteu, scis ipse, nec est, te fallere, cuiquam.' Et in Epigrammate de Æneide: 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.' Et Livius lib. XLII. Quæ verbo obiecta, verbo negare sit. Theocritus, Βουκολιδόταις: Μή μοι γὰρ Πόλοπος, μή μοι χρίσσεια τέλαιντα εἶη ἔχειν.

5 *Venandi Delia cura*] Venandi studium atque amor.

7 *Quis furor*] Sic Ovid. Art. Am. III. 'Quis furor est, census corpore ferre suos?' Et idem Tib. lib. I. 'Quis furor est, atram bellis arcescere mortem?' Et Juven. Sat. VIII. 'furor est post omnia perdere nulum.'

Quæ mens] Virg. Æn. II. 'quæ mens tam dira, miserime conjux, Impulit his cingi telis?'

Densos indagine colles Claudentem] Eodem est usus verbo Virg. Æn. IV. 'Saltusque indagine cingit.' Servius interpretatur, ferarum inquisitionem. Et Placidus in Glossis: 'Caniculi genus quoddam agrestium animalium, quod canum indagine concludi consuevit spelancis.'

10 *Candidaque hamatis crura notare rubis*] Ovid. Met. I. 'Me miserum, ne prona cadas, indignaque lædi Crura notent sentes.' Et Columella, de Cultu Hort. 'Nec manibus mitis ferulas, nec cruribus æque Terga rubi.' Legendum vero, 'æqui,' non 'æque.' Rubi, non æqui cruribus: id est, inimici. Sic Virg. Æn. I. dixit: 'Non æquæ Palladis.'

12 *Retia torta*] Hinc, opinor, apud Gratium de retibus: 'Quadruplex tormentum;' nisi legendum, 'tomentum.'

14 *Ferrea vincla*] Ovid. Met. VIII. 'Vincula pars adimunt canibus.'

15 *Tunc mihi, tunc placeant silvas*] Virg. 'Rura mihi, et rigui placeant in vallibus amnes.'

Lux mea] Ovid. Art. Am. III. 'Scilicet Ajaci mulier mæstissima dixit, Lux mea, quæque solent verba juvare viros.'

20 *Retia tende*] In veteribus omnibus, tange, non tende.

21 *Subreptis*] In Sfortis: subreptis, quod placet.

23 *Venandi studium*] Ovid. Remed. Am. 'Vel tu venandi studium cole.'

24 *Et celer in nostros ipse recurre*

sinus] Sic Propert. 'Non tamen illa meos fugit avara sinus.'

CARMEN IV.

2 *Intonas, Phæbe, superbe coma*] Similiter ante: 'testudinea, Phæbe, superbe lyra.' Dicitur autem Phæbus propterea *ἀκαρπείων*.

9 *Quicunque saporis*] Sic legendum. Sucos, herbas, pocula.

10 *Corpora fessa*] Idem post: 'Qui mea nunc vexat corpora fessa calor.'

11 *Mesuit qui fata puella*] *Puella*, dandi casu.

12 *Votaque pro domina vix numeranda facit*] Virg. *Æn.* xi. 'Fors et vota facit.' Cic. Epist. ad Att. lib. viii. cum præpositione 'de': 'Ut cum de illo ægreto vota faciebant.' Similiter Virg. *Æn.* viii. 'Vota metu duplicant matres.' Ego vero perturbatum ordinem versuum puto; nam et in Marcelli libro, et Vaticano, versus illi, *Nil opus et fletu*, et, *Si quando fueris*, leguntur post versum, *Corporis servato*. Itaque legendos, et hoc loco puto simul ponendos, *Phæbe, fave: Corporis servato: Jam celeberr: Certatim sanctis: Tunc te felicem: Optabunt artes*.

13 *Vovet*] Absolute, vota facit, nuncupat, suscipit.

15 *Pone metum*] Sic Virg. 'Ille hæc, deposita tandem fornicidine, fatetur.' Et Corn. Tacit. Ann. xv. 'Nec dum posito metu redibat.'

16 *Tu modo semper ama*] Ovid. *Tu, Pari, semper ama*.

18 *Tristior illa tibi*] Infensior.

19 *Te solum candida secum Cogitat*] Phædria Terentianus in Eunuchio: 'Dies noctesque ames me, me desideres, Me someiues, me expectes, de me cogites.'

20 *Credula turba*] In Sfort. libro *tedula*, non *credula*. De amatoribus autem dicit, falsa spe ductis, et foribus adidentibus.

Delph. et Var. Clas.

21 *Laus magna tibi tribuetur*, in uno *Corporis servato* restituissae duas] Ovid. Amor. ii. similiter: 'Hæc adhibe vultus, et in una parce duobus: Nam vitam dominæ tu dabis, illa mihi.'

23 *Cum debita reddes*] Vota. Propert. 'Debitaque occultis vota tuli manibus.' Quorum votorum rei sint. 'Reddere' verbo hoc in genere usus etiam Horat. 'Ergo obligatam redde Jovi dapem.' Et 'Debita' eodem prope modo: 'Debita sparges lacrima favillam Vatis Horati.'

24 *Lætus uterque*] Læti enim vota solvebant. Unde sollemne illud in veteribus monumentis, v. s. l. m. Virg. 'Vobis lætus ego hæc candentem in litore taurum Constituam ante aras voti reus.'

CARMEN V.

1 *Est, qui te, Cherinthe, dies dedit hic mihi sanctus*] *Est mihi sanctus*: colendus. Idem ante: 'Alba Palæstina sancta columba Syro.'

6 *Mutuus ignis adest*] *Adest*, pro, *Est*. Sic Ovid. Reméd. Am. 'Nec curandus adest, odio qui fuit amorem.'

7 *Mutuus adsit amor*] *Ἀμφωθλῆς ἔπος*. Plantus in Cistel. 'Is amore projectitiam illam deperit, Quæ dum flens hinc abiit ad matrem suam: Et illa hunc contra, qui est amor suavissimas.' Et in Mil. Glor. 'Et illa illum contra, qui est amor cultu optimus.'

Tua per dulcissima furta] In veteribus, *te per dulcissima furta*, et, *per te dulcissima furta*. Quæ vero in amore furta dicantur, nemo nescit. Virg. Georg. iv. 'Vulcani, Martisque dolos et dulcia furta.' Idem Tibullus ante: 'Celari vult sua furta Venus.' Et Sappho, in Asmate in Venerem *Παῖ Ἀδρ, δολοπλάκε*.

8 *Per geniumque rogo*] Vetus orandi mos, per cujusque genium orare. Horat. in i. Epist. 'Quod te per ge-

2 L

Tibul.

nium, dextramque, Deosque penates, Obsecro et obtestor.' Propert. lib. iv. 'Exiit geniumque meum prostratus adorat.' Genium autem venerantes frontem tangebant. Auctor Servius in *Æn.* iii. in illud: 'Dixerat, et genua amplexus.'

9 *Mane, Geni*] In Vaticano, Marcelli, utroque meo, *Mane veni*, ut olim Aldus: quod probro. *Mane* autem sancte. Varro de L. L.

10 *Cum de me cogitat*] Sic ante Terent. 'De me cogites.'

Valet] Alii legunt *calet*.

11 *Alios jam nunc suspirat amores*] Ante lib. i. 'Te tenet, absentes alios suspirat amores.'

13 *Nec sis nunc*] In utroque meo, et Sfortiaco, *Nec tu sis*.

16 *Nulla queat posthac quam soluisse dies*] In Vaticano *qua soluisse*. In utroque meo, et Florentino, *nos soluisse*; quod placet.

17 *Sed tutius optat*] Alii legunt *sed tectius optat*; quod est aptius. Sic Ovid. 'Vir male dissimulat, tectius illa cupit.'

19 *At tu, Natalis, quoniam Deus*] *Natalis Deus* qui ab Horat. ii. Epist. dicitur 'Naturæ Deus humanæ.'

Omnia sentis] Quia præsens adesse festum agentibus credebatur.

CARMEN VI.

1 *Natalis Juno*] Quæ ab Horatio Carm. Sæcul. 'Genitalis' dicitur. a Cic. de Nat. Deorum lib. iii. 'Natio, a nascentibus nominata, quia partus matronarum tueatur.' Videtur autem Genius marium, Juno feminarum Deus fuisse naturalis.

Sanctos cape turis acervos] De quibus dixit Virg. *Æn.* i. 'aut supplex aris imponat honores.'

3 *Tibi est hodie*] In tua potestate.

6 *Ornandi*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, *orandi*.

7 *Ne nos divellat*] In uno meo, et Florentino, *ne nox*; quod sequor.

Sequitur enim post: 'Ne possit cupidus vigilans deprendere castos.'

9 *Sic bene compones*] Ut quasi ex composito sibi invicem polliceantur; vel *compones*, conjunges. Sic Horat. 'Ut non Compositus melius cum Bittho. Bacchius.' Ovid. Arte Am. lib. ii. eodem modo: 'Hoc bene compositos et firmos rumpit amores.'

12 *Fallendique vias mille ministret Amor*] Aristarchus, apud Stobæum, in eandem sententiam, de Amore: 'Ἐρως ὁρῶν μὴ παρελπεῖν ἔρως, οὐκ οὐδ' ἀνέγκης θεωρεῖν. ἢ πεισθεὶς ἐγὼ, οὐκ ἔτι κρατὺς τὰς ἐκτροπὰς ἀδούς. Οὐτος γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἀσθενῆ σθένει τήσσει, καὶ τὸν ἑσπερον ἐβρίσκων νέρον.'

14 *Ter tibi sit libo*] In Vaticano Marcelli, et Sfortiaco, *sic*, non *sit*: legendum forte, *sit*. 'Sacrum fit': sic enim veteres loquebantur, 'Fit sacrum bove, agno.' Fest. Pomp. in verbis, 'Opima spolia.' 'Ad *Ædem* Jovis Feretrii poni, testimonio esse libros Pontificum, in quibus sit pro primis spoliis, bove, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publicæ sacra fieri.' Liba vero in sacrificiis fere adhibita fuisse, dictum ante. Ovid. Fast. iv. 'Quæ precor eveniant, et nos faciamus ad annum Pastorum dominæ grandia liba Pali.'

15 *Quod optat*] In Florentino, *quod optet*: itaque in uno meo.

16 *Ille aliud tacita jam sua mente rogat*] In Florentino, *jam sibi*, itaque in Marcelli; quod sequor.

17 *Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ*] Similiter Virg. 'Limus ut hic durescit, et hæc ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.'

19 *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus*] In veteribus, *Sic juveni grata veniet*. In Florentino, *Sic juveni grata est? veniet*, &c. Ego legendum putabam: *Sic juveni gratum, veniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus ut sit amor*.

CARMEN VII.

1 *Qualem texisse, pudori*] In Florentino, atque uno ex meis, *pudore*.

2 *Alicui*] *Τριουλλάδης*, ut in Commentario in Catullum doceo. Sic Ovid. Met. xiv. 'Et modo de multis alicui blanditus amicus.'

6 *Dicitur si quis non habuisse suam*] Tale Terentii illud: 'Quis heri habuit Chrysidem?' Quod autem dixit: *mea gaudia narret*, cum *gaudium*, ut jam dixit, concubitum significet, *habere suam* quid sit, intelligitur. Idem Tibullus ante lib. i. 'Ferrens ille fuit, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas, stultus, et arma sequi.' Et Virg. in Bucol. 'et Phyllida solus habeto.' Non dissimile videtur, quod Aristoteles ἐν ταῖς Καρυόπλαις περὶ τοῦ ἔχειν scribit.

7 *Non ego signatis quidquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante velim*] Posterior versus varie legitur in veteribus. In Sfort. *Nec legat id nemo*. In duobus meis, et Patavino, et Marcell. *Me legat advenio*. Ego impressam lectionem sequor; ut negationes duæ vehementius etiam negent, more Græcorum, et non nihil etiam Latinorum: et ea sit sententia, Ut nemo id ante legat, quam meus; id est, quam meus fiat intimus ac familiaris. Eadem negationum abundantia utitur Ennius apud Festam Pomp. 'Lapideo sunt corde multi, quos non miseret nemini:' id est, quos nullius miseret.

9 *Sed peccasse juvat*] Sed cur, inquit, tantopere laborem, quod laudifuturum sperem?

Vultus componere famæ Tædet] An ego, inquit, ita me comparem, ut dissimlem, ut culpam vultu tegam, famamque, et aliorum in me collatam suspicionem sic refutem? *Famam vero*, malam intellegit, ut supra.

CARMEN VIII.

3 *An villa sit apta puellis*] In Vaticana,

no, Sfort. Florentino, atque uno meo, *puella*, non, *puellis*.

5 *Quiescas*] In urbe.

6 *Propinque via*] Accincte Itineri. Dixit autem ante, de Messallæ monumento, in Tuscis: cujus rei, credo, causa sæpe illo ventitabat. Sed in Vaticano, *tuæ*, non *viæ*: legendum forte, *fugæ*.

7 *Hic*] In urbe; quamquam in Vaticano *His*.

8 *Arbitrio quamquam non sinis esse meo*] In Florentino, *quoniam*, non *quamvis*. Quoniam, inquit, non est, ut volo. Legi fortasse etiam possit, *Arbitrio quam vis non sinis esse meo*. Et in quibusdam libris, *sinit*, non *sinis*. Quod ut conveniat, legendum puto diijunctum, *quam vis*: quam, inquit, vis suo vivere arbitrato non sinit, alioque abducit.

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo sublatum triste puellæ*] Legendum puto conjuncte, uno verbo, *exanimæ*; et *Scis* mutandum forte in *Sic*.

Iter] Susceptum. Sin retinemus *Scis*, legendum statim *sinere*. probabiliter.

2 *Natali Romæ non sinis esse suo*] In Vaticano: *Non sinet esse tuo*. Ex quo amicus meus fecerat: *Non sinere esse tuo*; minus enim molestiæ fuerit. In omnibus autem, *tuo*, non *suo*.

3 *Agatur*] Sic ante: 'Et sine Cherintho tristis agendus erit.' Omnibus autem natalis agitur, quasi omnes eo essent nati die.

Necopinati] *Τὸν*, ut annotavit Donat. in Andria, in illud: 'Id voluit, nos sic nec inopinantes duci falso gaudio.' Ovid. Met. i. 'Nocte gravem somno, nec opina perdere morte.' Et sæpe sic alii.

CARMEN X.

1 *Gratum est*] Lætor, inquit, quod,

omni metu liber, me meo permittas arbitrio, nec tantopere zelotypia labores. Simili usus principio Martialis lib. vii. 'Gratum est, quod Celeri nostros legis, Aucte, libellos.' Loquitur eodem modo M. Tullius in Epist. ad Att. lib. vii. 'Quod me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, servem, gratum est.'

2 *Permittis*] In Vaticano, et Florentino, et Marcelli, *Permittas*.

Subito] Præter opinionem.

Ne male inepta cadam] Lego, quem admodum in Sfortiæ; *Nec male inepta cadam*. Nec, inquit, quia tu de me nihil dubitas, committam, ut in crimen incurram. *male inepta*, sic dixit, ut et Catullus, 'insulsa male.'

3 *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, inquit, ama potius et cole, id est, scortum. Sic Martialis: 'Matrisque togatæ Filius.' Et sequitur, quod idem valet:

Pressumque quasillo Scortum] Presum quasillo, quasi adsiduo adtritum opere. Ordo vero est: Sit tibi togatæ potior cura, sit potius scortum quasillo pressum, &c. Cura vero, ut sæpe alibi, amor.

4 *Quam Servi filia Sulpicia*] Togatas potius ama, quam senatorum ac primariorum civium filias.

5 *Solliciti sunt pro nobis, quibus illa doleri est*] Lego *sint*, non *sunt*: id est, alios ejus amatores sollicitos esse sinamus, quos illa dolere cogit, ne simus ipsi solliciti.

6 *Nec credam ignoto maxima cura toro*] In veteribus omnibus, *maxima causa*, non *cura*. In Vaticano: *Ne credam ignoto maxima causa toro*. Lego ego: *Ne cedam ignoto maxima causa toro*. Id est, maxima causa est, cur alienæ atque ignotæ cedere minime debeam, a teque posthaberi.

CARMEN XI.

1 *Est ne tibi, Cherinthe, tuæ placiture puellæ*] Mutuo ne es in me amore?

4 *Quam te sic quoque velle putem*] Lego, *si*, non *sic*. Ego vero, inquit, ne morbo quidem liberari velim, nisi tu quoque id velis.

5 *Nam, mihi*] In veteribus omnibus, *A mihi*; ut repetatur interjectio.

Quid tu] Sic in veteribus omnibus, non *si tu*.

6 *Nostra potes, lato pectore, ferre mala*] Catull. 'Non ego te gaudens lætanti pectore mittam.' Et Virg. 'Latone tacitum pertemptant gaudia pectus.' Quibus in locis, ut sæpe alibi, 'pectus' pro animo.

CARMEN XII.

. *Ne tibi sim*] Carmen hoc annexum est Elegiæ sextæ lib. iii. in Ed. Statiana.

1 *Nec tibi sit, mea lux*] Hæc vero aliena sunt a superioribus, atque omnino sejungenda: legendum vero puto, *Nec tibi sim mea lux*; ut amicæ verba sint ad amantem: 'lucem' vero suam *æquans* alter alterum dicebant. Id notius, quam ut exemplis doceri debeat; quod tamen post docemus.

Æque tam fervida cura] Ita, inquit, tu me ardentem non ames.

2 *Ut videor paucos*] Rectius in duobus meis, *Ac videor*; optime enim respondet, *æque, ac*. Ita tua cura non sim tam fervida, ut videor fuisse. Jam, quæ sequuntur, sunt facilia. Sed hi versus lib. iv. leguntur, ut errore scribæ librarii in hunc rejecti locum videantur.

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulis subducat femina lectum*] In utroque meo, et Sfortiæ, et Florentino, non *titulis*, sed *libris*. Sed, si *titulis* retinemus, feminam illustrem significat, multis suorum titulis, et majorum claram imaginibus. *Subducere autem lectum*, pæne sic

dixit, ut et Sophocles in Electra: τοὺς Ἀδίκους θηήσκοντας ὀφείτε, τοὺς τὰς εὐνὰς ὑποκλεπτομένους. Idem significans Propert. lib. i. 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.'

3 *Tu mihi sola places*] In scriptis omnibus: *Tu modo sola places*. Propert. tamen, lib. ii. 'Tu mihi sola places, placeam tibi, Cynthia, solus.'

7 *Nil opus invidia est*] Nobis ut quisquam invidet.

Procul absit gloria vulgus] E qua, invidia: nec ita gloriemur, ut vulgus solet.

8 *Qui sapit, in tacito gaudeat illa sinu*] In veteribus, *gaudeat ipse*. Plautus in Epidico, similiter: 'Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum et gaudeas.' Et Cic. Tusc. lib. iii. 'Gaudere in sinu.' Idem valet apud Ovid. Trist. iv. 'Intra tua pectora gaude.' Propert. lib. ii. 'In tacito cōhibe gaudia clausa sinu.'

14 *Deficietque Venus*] Idem ante: 'Admonuit dominæ, deseruitque Venus.'

15 *Hæc per sancta*] In veteribus, *Hæc tibi sancta*.

16 *Est tibi*] In Florentino, ac duobus meis, *est mihi*.

Magna] Catull. 'Dea magna Dea Cybelle.'

17 *Heu, cui mea pignora credo*] In veteribus *Heu heu*, non *Heu cui*. In Vaticano, atque uno meo, *cedo*, non *credo*. Erit autem sensus: Ego mea pignora, id est, hunc timorem ac dubitationem de me tuam tollo, et hæc, quasi pignora, cedo.

18 *Predeat iste timor*] *Lego Predeat*, ut significet, amica de se dubitationem ac timorem sibi magno usui fuisse.

23 *Sed Veneris sancta considam vinctus ad aras*] Plana sententia, si, quem admodum est in Vaticano, atque uno meo, legas *confidam*, non *consideram*. Nisi in more id olim positum fuerit, ut supplices ad aras vincti conside-

rent.

24 *Hæc notat injustos*] *Notat*: transfert a nota censorum, ac multa.

CARMEN XIV.

1 *Rumor ait*] Propert. lib. iv. 'Cras ut rumor ait.'

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine facta dolore*] In Florentino *facta*, non *facta*. Sic Propert. lib. iv. 'Non bona de nobis crimina ficta jaci.' At illo modo etiam Ovid. Art. Am. ii. 'Corpore si nequeunt, quod possunt, nomine tanguit; Famaque, non facto crimine, crimen habet.'

4 *Rumor acerbe, tace*] In Sfortiaco *sile*, non *tace*.

EPITAPHION TIBULLI. XV.

1 *Te quoque, Virgilio*] In uno meo, *Me quoque*; sed illud rectius.

3 *Ne foret, aut elegis molles qui fletet amores*] Est enim Elegia flebile carmen.

4 *Aut caneret forti regia bella pede*] *Regia bella*: quæ a regibus fere geruntur. Horat. 'Res gestæ regnumque ducumque, et tristia bella.' *Forti pede*: longis versibus. Horat. 'forte epos acer, Ut nemo, ducit Varius.'

EPIGR. I. TIBULLO ASCRIPT.

In uno meo extremum erat Epigramma, quod in lusibus in Priapum legitur, *Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli*. In quo eadem omnia, præterquam in ultimo versu, *Hunc tu, sed taceo, scis puto, quod sequitur*. In vulgatis enim legitur, *Hunc tu, sed tento*. Sunt autem versus ipsi Tibullo, elegantissimo Poëta, digni.

• Auctorem libri de Illustribus Grammaticis Snetonium non dixi; quod, illa cum scriberem, S. Hieronymum non legeram, Opus ad Auctorem suum referentem.

JANI DOUSÆ
NORDOVICIS
PRÆCIDANEA
PRO ALBIO TIBULLO.

CAPUT I.

Janitorum sessio ad ostia. Eos cellares fuisse, ac cum catello ferreo, item altero oblatratore, quasi vicario, servilem in modum parumque adeo delicate accubuisse, imo excubuisse, ostensum. Eodem Plautinum illud de *Janua mordace*, aut certe ad Inscriptionem illam ostiorum notissimam, *Cave canem*, allusum videri. De virgæ sive Harundinis gestandæ jure, submotionis causa ostiariis tributo antiquitas, nonnulla. Eorum impedimenta, compedes, et quidem tintinnantes: simul in hanc rem emaculatus Afranii locus apud Marcellum: item alter Nævii, nequicquam ab aliis tentatus antea. *Molarum crepitus*. Communis Tibulli lectio exposita simul ac defensæ.

HAUD cuivis homini liquere arbitror, quamobrem 'Janitorem' æ, non 'amatorem,' pro domine suæ foribus præsidere, et veluti excubias agitare, prædicet Tibullus: noctem utique perpetem, et, quod non minus hercule Plautissat, 'Quasi flagitator astans usque ad ostium,' amantes potius,

quam amantes ut consuevere. Ait enim disertim: *Me retinent cinctum formosæ vincla puellæ; Et sedes duras janitor ante fores*. Sed ut liqueat porro, antiqui moris observatio in medium protrahenda, ad Janitorum ejus sæculi conditionem pertinens: quos sciendum est, et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos: ubi servili cella, ac sub custode cane contenti noctu atque interdiu vitam sedentariam exigerent: haud, ante pedes quod erat, prospicientes modo; sed post etiam respicientes; credo, ne quis adventor, gravior, quam advenisset, discederet. Facit huc illustris Ovidii locus ex Fast. 1. ubi Janum bifrontem sumta hinc similitudine aptissime utentem inducit: 'Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes: E quibus hæc populum spectat, at illa Larem. Utque sedens primæ vester prope limina tecti Janitor, egressus introitusque videt; Sic ego prospicio, cælestis Janitor aulam, Eas partes Hesperiasque simul.' Ad Canem autem, cum quo hoc genus assiduo, imo accubuo, exigere ætatem solitos occæperam commemorare,

Plantum fortasse Truculento alludere voluisse, ubi scitatur ex Dinarcho amatore suo Phronensium: 'Non tibi nam, amabo, janua est mordax mea, Quo introire metuas, mea voluptas?' Aut certe ad Januarum Inscriptiones referendum id temporis frequentes, quæ quadrata litera Romana hanc, atque hujus similem fere cautionem præferebant: CAVE, CAVE CANEM. Uterque mos de Cella et Cane e Varronis et Arbitri Satyris, Seneca, Suetonio clarus. Sicuti et alius de Pertica, quam ceu insigne quoddam suum manu tenere, assidueque gestare, huic generi solenne: quo? nisi (uti suspicor) ad submovendos intrantes, si qui forte (id quod solet fieri) minus ex sententia dominis suis visi, alieno tempore obrepent. Eam, 'Hostiarii virgam,' appellat Seneca; 'Custodias harundinem,' Propertius; item Arbitr, qui campæ quoque 'Januæ appensam suffixamque' facit. Illuc, unde abii, redeo: hoc est, ad ejusdem hominum ordinis tiuimenta, quæ non hic solum, sed et sexta porro abhinc Elegia intellexit Poëta noster, ubi a puellæ suæ marito feritribacem hanc provinciam in se quasi vicarium postulatum transferri; hæce tamen conditione, atque in leges (ut vides) suas: 'At mihi servandam credas; non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Sed neque aliud tiuuit tota Elegia illa Ovidii, cui initium: 'Janitor indigne dura religate catena,' præsertim qua in parte, eadem ista, hoc est, Albiana vota proponit sibi: 'Dummodo sic, in me duræ tranale catenæ;' quam quod et hic, et superiore loco Tibullus: et in Vopisco sua princeps ille Togatarum apud Marcellum Afranius innuit: 'Tintinnare janitoris impedimenta audio.' Ita enim cum literatissimo amicum Scaligero legere ac relegere me male, vel cum Noniano Nigidio, 'Tintinnare,' potius, quam cum vulgo literatorum, 'Titinnire.' Neque enim

'titinnabula,' hercule, sed 'tintinnabula,' dictitare consuevimus: quomodo et 'tintinnaculos viros,' Plantus: quæ utraque haud aliunde sane, quam ab uno eodemque hoc frutice pullulasse videri possunt. Et si Trochaici ratio habenda, ut habenda est certe, nonne hæc lectio longe altera illa numerosiores tinnitus ciet? Sed et alterum, huc unice quod faciat, Nævianum testimonium producit ex Festo idem Imperator ille noster, quem dico, Scaliger: 'Tantum ubi molle crepitum faciebant, tintinnabant compedes.' Idque dictum interpretatur ab eo, qui servis interminabatur vincula et compedes, si vel minimum strepitum edidissent, ut in 'Molle crepitum,' ἀρχαῖος mutatum sit genus: ἀρχαῖος utique, sed nescio, an hanc Poëtæ ἀρχαῖον, cui 'os columnatum' fuisse perhibet Plantus, mentem fuisse, vel mihi, vel etiam aliis, audeam persuadere: de qua, homines omnes cum simus, nemoque, quamvis Lyncens, in tantis tenebris caligare vel hallucinari posse interdum, alienum a se putare debeat; haud indignabitur, spero, vir nobilissimus si assensum, hæc quidem in parte, minus commodavero sibi; feretque me æquo animo in imo subsellio positum, libere tamen, et quasi ex tabella sententiam dicentem, non quidem ut Patricium aut Consularem, sed Adlectum ex Equestri ordine modo, melliorum inopia, Senatorculum novellum; hisce inquam legibus, uti et ipse porro ex traverso, ubicunque in Præcidaneis his nostris per imprudentiam adeo, sive etiam inscitiam, a veritatis limitibus aberrare forte, panlulumque a rectæ rationis cursu deflectere visus fuero, aurem mihi vicissim velli patiar haud invitus, meque ob meritam noxiam castigatum Censoria rursus virgula in viam reduci reprehendique, quasi ab erroris et ignorantiae diverticulo: haud dico ab Scaligero modo, in cæjus

jampridem leges ultro quoque, si jubeat, jurare sum paratissimus, verum etiam ab iis universis, quoscunque aut doctrinæ purioris sensum, aut aliquem saltem Romanæ antiquitatis gustum habere cognovero. Ego quidem, simul atque probabilius quod sit audivero, haud difficulter sane ad verum converti me sinam. Sed nos tandem aliquando in rem præsentem, ad Næviana, inquam, 'tinnimenta' ista, quæ ego (iterum dico, pace solertissimi castigatori quod fiat) ad hunc potius modum a Poëta Campano in Scenam Romanam producta, equidem nullus dubitem asseverare: 'Tantum ubi molæ crepitam faciebant, tintinnabant compedes.' Intellegit autem urbanissimus Poëtarum: 'Fastitudinas, ferricrepinas insulas, Ubi vivos homines mortui incurvant boves:' uti lepide jocatur Plantus. tritissima 'molaris coloniarum,' ac 'Pistrinensis civitatis' vocabula: ad quas plagigera hominum genera, Boiarumque ac compedum tritiores, hoc est, servi improbi, nequam, ac peculi sui prodigi, ob meritum Præfecti ac Tribuni dati pro verberonibus vapulantes cluerent.

Unum etiam ejusdem Elegiæ exemplum exponere obfirmatum est mihi, priusquam huic Capiti facio pansam. Loquitur nempe de voluptatibus: *Hic ego dux, milesque bonus: vos signa tubaque Ite procul: cupidis vulnera fert viris.* Non ideo dicit, quod, qui militiam sequuntur, vulnerum aut plagarum sint cupientes: sed quod hac potissimum via, id est, per vulnera et cædes, ad funestæ Pecuniæ Arcem hoc hominum genus grassentur nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victorem domum rediturum, id quod de Mariænis Capite census prædicat Sallustius noster, alia hujusmodi animis trahunt: *cupidis*, ergo aliud nihil erit, quam avaria, sive avidia prædæ ac divitiarum, jure

belli ex rapto viventibus, manipulares ac consuevere. Id ita (uti autumo) exponendum, testimonio sunt tam multæ tamque graves in hoc ipso Poëta querimonie ac vota, quibus militum, quos *Prædatores* nuncupat, profundam atque insatiabilem divitiarum passim cupidinem detestatur: vitamque parvo medicoque contentam, dam modo cum Delia sua a Dis contingere exoptat sibi; id quod ex toto hujus ipsius Elegiæ argumento perspicue clarum; item sequentis, quo loco de nescio quo avaro sermonem injicit; qui, cum in partem Tibulli amorum venire, Deliaque compos fieri posset, formosissimæ puellæ complexibus quæstuosam militiam prætulerat: 'Damena, qui lucro potuit mutare puellam.' Verba sic sonant: 'Ferrens ille fait, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.' Quam rem idcirco pluribus sum executus, quod videam locum Tibulli mala, imo pessima manu tentatum a quibusdam fuisse: quibus, cum melius fortasse cum ingenis stupidis, quam cum solertissimo omnium Poëtarum Tibullo conveniret, *Stupidis vulnera fert viris, pro cupidis*, placuit rescribi: qui ipsi nobis, cum hæc commentarentur, stupore laborasse videntur mero.

CAPUT II.

Ridicula priscorum superstitio, quibus parum fuit templorum pavimenta nudis ac tremebundis genibus perrepere supplices; nisi limina quoque ipsa, in faciem ac pectus proci, insuper converrerent oculis: idque Arnobiano calculo plane ac dilucide adprobatum. Ritus alter de sollenni postis in caput illusione leniter ac leviter libatus. Josephi Scaligeri correctio adserta. Dum inter se Tibulli locorum contentio. Emendationum quædam haud magnæ sane rei. Vetusta lectio

tibicine Flaceo haud flaccide statumina. Antiquo Lari menstruat, non victimis, res divina a Tibullo caute et cogitate facta. Ejus avita ex Equestri prosapia nobilitas. *Rapas mors. Sedes scelerata.*

MAGNA, et prope adeo ridicularia, veterum in Dis suis propitiandis superstitio fuit, ejus rei apud Lucretium et alios illustria passim documenta comparent, sed nullum meruerunt luculentius, quam quod Tibullus nobis ob oculos ponit libro I. Eleg. 11. *Num feror incestus sedes adisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focus? Non ego tellurem genibus perrepere supplex, Et miserum sancto tundere poete caput: Non ego, si merui, dubitem procumbere templis, Et dare sacratis ocula liminibus. Liminibus scripsi; et recte quidem, contra opinionem hominum eorum, quibus potius laminibus rescribi volentibus fuit: et 'Cereos' intelligi, quos sacris adhiberi mos erat. Sed hæc Arnobiano quoque testimonio firmanda, ne auctoritate defici videamur. Ejus igitur hæc verba Adversus Gentes lib. I. leguntur: 'Cum per omnia supplices irent templa; cum, Deorum ante ora prostrati, limina ipsa converrerent osculis:' a quo non minus, quam a Tibullo, proprietatem in voce oscula religiose observatam videmus. Hæc enim Religioni peculiariter dicata, commouit nos Servius, ut 'suavia' voluptati.*

De poete vero, quod præcesserat, cui caput se illidere velle profitetur supplicem, nihil apud veteres legere commemini; sed si recentibus exemplis est locus, possum dare hominem, qui se ejusmodi quidpiam in Polonicæ gentis ceremoniis usa comperisse, atque adeo in re præsentì observasse, Niquido asseveret: apud quos prisci hujus ritus solennia etiamnum vestigia exstare, oculato testi mea quidem ex parte adcredere mavelo, quam ipsius tanta investigatum proficiaci.

Habes, Elegiæ hujus initio, amatoriæ cum occlusissima domine Januæ Poëtæ nostri Expostulationem, hæc adeo verbis institutam: *Janua difficilis domini, te verberet imber.* Ita enim cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *domina*, sic tamen, ut Epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini*, construendum autem; quippe patrio, non recto casu positum; ne frustra sis.

Ibitis Ægeas sine me, Messalla, per undas. Hoc tertiæ Elegiæ exordium si quis cum Elegiæ v. quæ III. libro legitur, principio conferre atque contendere voluerit, nã ille facile est perspecturus Tibullum alius magis neminis, quam ipsius sui exemplum sibi imitandum proposuisse: et verum nimis esse oraculum illud, quod vir plane divinus, Scæger Pater, in Poëtices suæ Mbris edidit, de Poëtâ hoc nostro: quem non, ut Horatium, biforem, sed totum modo non uniformem, hoc est, sui similem apparere avibus, unoque ac eodem gyro omnia quæ scribit concludere, vixque unquam a semet ipso discedere, ostendit.

Delia non noquam, quæ, me cum mitteret urbe, Dicitur ante omnes consulisse Deos. Ita in omnibus, hand dicam doto, exemplaribus nostris legitur; sententia non inconcinna, et aperta satis: malim tamen, absque fraude quod liceat meo, pro cum, quam rescribere; ut ad ante, quod sequitur, jure suo referatur: quod vocabulum qui haud paulo significantius esse non videt, nã ille cum Sceledro Plautino, oculis uti perhiberi non magis potest, quam si lolio victitaret.

Aut ego sum causatus; aves dant omnia dira, Saturni aut sacrum me tenuisse diem. Proba, et germana Tibulli lectio. Quid enim? objectam sibi religionem causatur, haud addicentibus avibus, verum contra projectioni obsecrantibus suæ, quippe

Inebria, non Præpetibus, aut Admissivis altibus usus, nec quæ garrita, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum: alias, sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi tenuisse ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, Tenuisse se, quod equidem nullus intelligo, sed retentum a sacra Saturni die, hoc est, inhibutum, ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam, 'quæ,' ut lepide jocatur Varro, 'itinere longissima esse dicitur,' pedem quopiam pergre ulterius efferre porro.

At mihi contingat Patrios celebrare Penates, Reddereque antiquo menstrua tura Lari. Laudo Epithetum menstrua, præ quod ab aliis temere ingestum, macula: putoque ad *rouvra*, id est, singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse Poëtam, qui Dies rusticis sacer antiquitus. Doceo ex Horatio, ita III. Od. 24. Phidilem commonente: 'Cælo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si ture placaris, et horna Fruge Lares, avidaque porca,' &c. Vide quæ ad illum locum in Commentariolo nuper edito prolixè adnotavimus. Sed neque illud de nihilo esse crediderim, quod ture, non victimis Larem suum propitiari cogit Tibullus: pro opibus scilicet sua condituras mœnia; quippe rebus jam accialis et quasi in fundo abhibiturus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum Lari, *τὸ ἀντίquo*, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, id est, incultam et simplicem casei illius ac Saturnii ævi frugalitatem convenire: cujus rei idem etiam postea hoc sermonum genus, ne patellariorum di-

cam, abs se commonitos inducit Eleg. x. 'Neu pudeat priusco vos esse e stipite factos. Sic veteris sedes incoluistis avi.' 'Veteris avi' dicit, ad avitam generis sui nobilitatem, ut arbitror, denotandam, jam inde ab antiquo, annulorum jure, ac Equestri dignitate insignis: neque alio, mehercule, antiquo istud pertinere putarem; nisi impensius me succidanea Poëtæ ejusdem auctoritas moveret, easque appellatione Deos hosce prima libri sequentis Elegia peculiariter honestantis: 'Ruire puer verno primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposuit Laribus.'

Pergamus: *Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti. Rapax mors*, 'Immatura,' 'Acerba,' 'Immitis,' eadem apud Poëtam hunc nostrum.

At *Sclerata jacet sedes in nocte profunda Abdita, quam circum flumina nigra sonant*. Interior hujusce loci investigatio ab Ovidio petenda Met. IV. 'Quam simul agnoverunt inter caliginis umbras, Surrexere Deæ: sedes sclerata vocatur.'

Scribitur a Tibullo porro: *Assiduas atro viscere pascit ares*. Quod non obscure Martialis imitatus videtur: 'Assiduam nudo pectore pascit ovem.'

CAPUT III.

Receptæ scripturæ integritas Ovidiano quoque patrocinio defensa. *Crimen habere. Labentur opes*. Stationæ emendationis subscriptum. Locum unus, item alterius conlatio, non sine interpretamentis. *Metus* Epitheto suo, *τῷ servus*, quod eidem assignatum a Tibullo fuerat, restitutus; pro quod, *servus* hodie omnes omnium Editiones insecit.

PROGREDIAMUR ad Eleg. VI. cujus mehercule scripturam probissimam operæ pretium est defendere: quo loco de Delia, vagos et furtivos amores suos callide semper obtegente, ac inficiante, ita ab exemplo ipsius suo arguitur atque argumentatur Poëta:

Illa quidem tam multa negat, sed credere durum est. Sic etiam de me pernegat usque viro. Vennate, et facete, atque adeo ex sententia omnium librorum, quos viderim, Statiana Editione excepta, in qua: *Nam sic et de me pernegat usque viro*, ad marginem adnotum legitur: inscite, neque numerose satis, uti ego judico. Adde quod receptam lectionem ipse etiam insuper Naso confirmare videtur Trist. II. ubi ipsissimum hunc quasi digito locum designat: 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' 'Sic' enim inibi legendum esse, non, 'Hoc,' ex hoc Tibulli loco præstare nullas dubitem, et cætera, quæ ordines deinceps apud Ovidium lectitantur. Quæ omnia non alio, quam ad hanc ipsam Elegiam pertinere, facile odoraturos arbitror eos, quiscunque pituita molesta non est.

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere, Stet procul, &c. Videlicet, ne quid causæ sit mihi, cur in crimen rivalitatis vocari possit: cujus etiam suspensiones omnes segregare a se jubet obviam forte occursum sibi, quicunque la suat tandem, modo elegantiore cultu ornatum.

Legitur ibidem: *Non amens verbera torti timet.* Sic et idem alibi: 'Et intorto verbere terga seca.' Illud recte.

Eadem Elegia Statius: *Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro Sanguis, ut hic ventis diripiturque vinis.* pro quod in omnibus Codicibus perperam antea, ac nullo sensu, *Attigerit*, legabatur. Memini quoque in eandem aliquando sententiam fuisse magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum dico, atque, *Attigeris*, Statianum in morem legere, id est: Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, illicet dilabentur opes, &c. quo tempore Lusitani illius Editio necdum nata fuerat. *labentur opes* vero sic dictum, quomodo a Lucretio,

lib. IV. 'Labitur interea res, et vadiumonia fiunt.' Item Plauto in Trinummio: 'Illico res foras Labitur, liquitur.' cui locationis generi annona quamvis villa, apud Sallustium utique.

Habes aliquanto infra: *Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas. Si tamen admittas, sit precor illa levis.* Hoc sensu: Etiam tibi, o mea Delia, magna illa Belloarum Sacerdos, ob quotidiana furta, ac perjuria tua, nescio quas pœnas imminere, vaticinata est mihi: daturamque supplicium aliquando nobis, ac communibus Dis, 'Per quos sæpe mihi credita perfidia est,' certum, haud arbitrarium dico; si quidem injuriosa porro in me amatorem tuum esse perseveres: verum hoc magna Æneadum genetrix, et boni Amores averruncassint: utinamque divina illa, vanidica potius ac mendax mihi, hoc enim *levis* est, hac quidem in parte, fuisse convincatur, quam vaticinatio ejus apud credulos ex tua calamitate inveniat fidem. Atque hæc ipsa ex sequentis distichi intellectu clara: 'Non ego te propter parco tibi, sed tua mater Me movet, atque iras aurea vincit anus.' *Si tamen admittas*, igitur aliud nihil erit, quam si eveniat, ut culpam in te flagitiumve admittas, pygæcum, haud capitale dico, hoc est, alienis viris sic, 'quasi in choro pila ludens, datatim des te, et communem facias,' ut ait Nævius.

Legitur eadem porro Elegia: *Et mihi sint dura leges; laudare nec ullam Possim, quin oculos appetat illa meos.* Id est, invadat, sive involat in oculos. Hinc haud nimium absimile ob eandem occasionem a Corinna sua evenisse sibi conqueritur apud ipsam Ovid. Amor. II. 'Si quam landavi, miseros petis ungue capillos.' Imo oculos hercule miseros potius, quam 'capillos:' unde Ovidio periculum non erat, ne aut cocleæ, aut luscitiosæ redderetur: id quod Tibullo nos-

tro evenire necesse erat, nisi abs snis ipse legibus recedere se vellet postea.

Sequitur aliquanto postea: *Nec servo sis casta metu, sed mente fideli: Mutuus absenti te mihi servet amor*. Restituo: *Nec servo sis casta metu, &c.* convenientiasimo huic rei Epitheto. Nam quid, per Deos immortales, metu abjectius, aut servile magis? Sed commonendus iasuper Lector, punctum post *sed fidei* positum inducendum esse, id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui *Amorem istum mutuum a mente fideli*, contra mentem Poëtæ, alienissima sua interpunctione dispulerunt.

CAPUT IV.

Tibullus emendatus. Sicyoniorum forma. *Anas* in calceamento quid fuerint. *Nihil te utor. Persequi penie. Auro carior. Tangit pro Tingit.* 'Luteus' amantium color. *Fastidia* pro 'Fastu.' Tibullum imitatus Ovidius. Coma ventorum afflatu horrida. *Fas peccare*, pro 'Peccandi copia.' *Vendere velle*, pro 'venditurum,' positum. Verum de Joh. Secundo Poëta populari Elogium. *Lumina ferre. Plena manu. Viros emeruisse.* Correctionum cumulus.

ELEGIA VII. haud placet, ita ut vulgo legitur: *Et Tyria vestes, et dulcis tibia cantu*: sed *dulci*; quod tamen doctissimo auctori suo, Fruterio meo, lubens et gratus merito hercule me acceptum fateor referre. Sic et infra: 'Nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.'

Elegia octava, quo loco scribitur a Tibullo: *Anasque compressos colligas arcta pedes*. Sicyonia, id est, soleas muliebres, et eorum, qui elegantiam studebant, calceamentum intellige; quod genus obstragula non habebat: sed tantum corrigis aliquot, sive adeo ligilis, quas *anas* nominabant,

superiori pedis parti obstringebatur, idque quam poterat arctissime; quæ videlicet aptior compressiorque eniteret pedis forma, ex Ovidianæ disciplinæ regula: 'Pes erat exiguus: pedis est aptissima forma.' Unde descriptio illa Arbitri non inscita; dominæ suæ pñcritudinem ab hac quoque parte commendantis: 'Jam mentum, jam cervix, jam manns, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor extinxerant.'

Habes exinde: *Forma nihil magicis utitur auxiliis*. Adfine, ni fallor, Plautino illi e Trinummio: 'Apage te, amor; non places: nihil te utor.'

Sequitur modico sane intervallo: *Persequitur penie tristitia facta Venus*. Proprie, ac Latine oppido, pro, 'It ultum,' 'vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Itaque Sallustius in Catilina ex persona Catonis: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt,' &c. denique compluries alibi.

Habes mox disticho interposito: *Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent Ora*. Hoc est, ut Plantissem solens, 'non carus, sed vilis est auro contra;' vel, si mavis, orichalco. Ovid. in Art. Am. 'Aurata est, ipso tibi sit pretiosior auro.'

Legimus Elegia eadem: *Sed nimis luto corpora tingit amor*. Antiquius, ac Varronianum fuerit magis, *tangit*: idque, si optio detur mihi, malim utique haud paulo impensius. Etiam *luteo* in prioribus Editionibus impressum reperio; neque displicet. Ut ut est tamen, colorem cujusmodi demotet, scimus; et declarat abunde Horatius, cum 'Pallori' 'lutei' Epithetum adsignat.

Seria porro et severa illa Poëtæ admonitio: *Oderunt, Pholœ, (mones) fastidia Divi*. ubi *fastidium*, pro 'fastu,' ac superbia illa, omnibus, formosæ quæ cluunt, innata, accipiendum. Tale est illud Maronis: 'Atque su-

perba pati fastidia.' Sed hæc tritiora, quam ut nostræ admonitionis indigeant.

Veniamus ad deprecationem porro illam Elegiæ ix. *Parcite Caestes; æquum est impune licere Numina formosâ ludere vestra semel.* Unde et Ovidius clausulæ illius argotiam mutatus videtur, in argumento prorsum hujus confini: 'Di faciles, peccasse semel concedite tuto; Et satis est: penam culpa secunda ferat.'

Legitur aliquanto post in Tibullo: *Jam mihi percollet penas, pulvisque decorem Detrahet, et ventis horrida facta coma.* Hinc explicatur illud libri sequentis: 'Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos.'

Habes mox: *Nec tibi celanti fas sit peccare.* Id est, copia, facultas, seu licentia peccandi occulte, atque alienis amplexibus indormiendi.

Nec multo post Elegiæ easpe: *Tum mihi jurabas, nullo te divitis auri Pondere, non gemmis vendere velle fidem.* Periphrastice, hoc est, Poëtice; pro, 'Venditurum,' seu, 'Venalem habiturum fidem,' ac fœdera nobis data. Sic SECUNDUS noster, nuperus quidem Poëta, et novitius, cæterum nulli antiquorum, præfiscine hoc dixero, meo judicio secundus: 'Juravitque Deos omnes, Veneremque parentem, Nil tibi post unquam velle movere mali.' Id est, moturum mali quippiam, seu damni daturum amplius ob meritam noxiam; sed formæ tunc in perpetuum porro comparsum.

O quoties, verbis ne quisquam conatus esset, *Ipsæ comes multa lumina nocte tuli.* Placet verbis, præ novo aliorum commento, vobis. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe puero suo, cum amica communis clandestinum iter ingressa, cereum intempesta nocte adluxisse: neque puduisse quicquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo prenubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis: Quid ergo ad fur-

tivas et tumultuarias nuptias opus daducho? Nimium vero; et causam subjungit ipsius, ne videlicet fartim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans eam auritis plagis jocosos duorum amantium sermones secretasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, Corycæi ut consuevere; cujus captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obrep-taret curiosior, quasi Argus quidam œnelem totus, restrictis præsidens, non gravaretur frequentem observationi operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet, *Lumina tuli;* eam vero habuimus et supra, in basilica illa Edictione: 'Neu prope fulgenti lumina ferte face.'

Veniamus ad loci illius conlationem: *Et pretium plena grande referre manu.* Item alterius, qui præteritis nobis supra: *Nec verbis victa patescit Janua, sed plena est percutienda manu.*

Enarremus et illud: *Nec lasciva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros.* Merere viros, eleganter, imo proprie. Hinc enim, 'meretrices,' dictæ; ac 'scorta meritoria:' vide Nonium: nisi cui Aurati potius, ac Scaligeri sententiam sequi consilium est, *emeruisse,* legentium; hoc est, emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quasi stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse.

Elogiæ eadem ita in libris nostris perscriptum exstat: *Blanditiæne meas aliis tu vendere es auctus? Tunc aliis demens oculo ferre mea?* pro quo ipse ait, bis itidem repetitum dandi casu, lubenter legerim; constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. Sic enim versu præcedente: 'Huic tamen accubuit noster puer,' &c.

Repone deinceps Elegiæ decima: *Quater ille beatus, Quoi tenera irato fere puella potest.* Pro quod in vulgatis Codicibus legitur: *Quo tenera irato. Quoi*

igitur pro, *Cui*, more Catulli, ac veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. II. Eleg. 5. connexit Tibullus, quo loco canit: 'Nam ferus ille sum plorabit sobrius idem.' Et Propertius: 'Felix, qui potuit presenti Æra puellæ.'

Elegia eadem, male est in Tibullo, proinde ut hodie legitur: *Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat.* Legendum enim haud dubie, *ipse*; quomodo et paulo post: *Rusticus e lucoque rexit male sobrius ipse*, non *ipso*; aut, *E luco revehit*; id quod Criticis nostris animos tantopere adauxit.

Malim ibidem: *Illic pertusisque genas*, quam *percussisque*, legi; aut etiam, *percisis*. Sic eadem Elegia postea: 'Flet teneras subtusa genas.'

CAPUT V.

Obsessores foci *Vernæ*, coloni facillime agitantis indicium: idque et Horatii et Martialis exemplis confirmatum. Interpunctio non suo loco facta. Id emendatum. De Ambarvalis Sacrificii ritu accuratissima dissertatio. In eam rem a Virgilio Georgicis exquisita auctoritas. *Turba jocosa.*

VENTUM ad secundum est Librum, hoc est, Ambarvalis sacrificii descriptionem: e qua hæc cursim delibabimus: *Turbæ vernarum, saturi bona signa coloni, Ludet, et e virgis exstruet ante casas.* Hunc non absurde fecerit Horatianum illud ex Epod. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum residentes Lares.' Cui succinit et Martialis meus: 'Cingunt serenum lactei focum vernæ, et larga festos lucet ad Lares sylvæ.' Item lib. II. 'Sit mihi verna satur,' &c.

Pergit Tibullus apostropha ad socios Agricolas facta; de Amore loquitur: *Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate: Voce palam pecori, clam sibi quisque vocet.* Ita enim distinguo: *Aut etiam sibi quisque palam; nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio*

tibia curva sono. Hoc propterea subjicit, ut, vota nuncupandi Amori palam, æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, 'ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,' quamvis voce clara, hoc enim *palam* est, libereque ac sine ulla circuitione concepta atque enunciata. Cur ita? quod videlicet, *Phrygiæ tibiæ sonitus*, et *Turbæ jocosa*: id est, cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum, Cerealibus an Amatoris operantium Sacris, dissonus atque incompositus clamor Coryphæorum aures exsurdet planissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo modo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci materiam inimicis, ut solet, vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi causa traducta porro, atque eliminata. Cæterum quæcunque ad pleniorum Elegiæ hujus investigationem faciunt, a Virgilio petenda, Georg. I. ubi omnes Anniversarii istius, quod 'Magnum' prisce Agricola indigitabant, et Ambarvalis Sacrificii ritus, ac ceremoniæ rusticæ, religiosissime, id est, cum cura et fide, singillatim explicantur. Sed verba ipsa appingam optimum est; ne quid, quod ad solidam hujusce loci intelligentiam pertineat, nostra incuria prætermisum videatur. Sic igitur Poëta unicus: 'In primis venerare Deos, atque annua Magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hyemis jam vere sereno. Tunc agni pingues, et tunc mollissima vina: Tunc somni dulces, densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos et miti dilæ Baccho: Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitantur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristas, Quam Cereri, torta re-

dimitus tempora quercu, Det motus incompressos, et carmina dicat.' Vides ut Chorus iste agrestem pubem comprehendens et sociorum ovantium comitatum, jocosum, atque obstreperam nobis Tibulli turbam salient, ac representent: eo fidelias, quod 'motus' etiam 'incompressos,' id est rusticos dantem, ac incondita Carmina dicentem, et quod proprie signateque 'jubilantem' prisca Latinitas dictitabat, induxerit denique: quæ omnia a Tibullo his veribus expressa invenias: 'Agricola assiduo primum satiatus aratro Cantavit certo rustica verba pede. Et satur arenti primum est modulatus avena, Carmen ut ornatos duceret ante Deos. Agricola et minio suffusus, Bacche rubenti Primus in experta duxit ab arte chorus.' Cui consentaneum et illud libri superioris: 'Ille liquor docuit voces inflectere cantu, Movit et ad certos necia membra modos.' Vide et Servium, condignum illum Virgilio enarratorem.

CAPUT VI.

In pervolgatam duorum exemplorum scripturam Vindiciæ datæ Tibullo. *Mollia sarta*, interpretata ex Martiali. Gemini loci correctio, alterius etiam enodatio. *Præda malis adoperta*. *Pericula geminata* navigantibus. De capedunculis Numæ, per causam Saniorum, commodum injectus sermo: eademque Tullianum Fragmentum et auctum et integratum: atque indidem de Lælianæ Orationis, quam idem 'aureolam' perhibet, et argumento et Inscriptione curiose habita quæstio: eoque conjectura, Ciceronianis potissimum auxiliis, evasum denique.

A VERNIS bene ominatis Capiti huic initium fiet, et vero lubido est, Tibullianæ Edictionis auspiciam sequi. Jubet igitur ipse: *Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras*. Unde patet recte legi libro superiore: *At*

michi si credas, illam sequar unus ad aras: contra decreta illorum, qui pluralem singulari numero commutantes unam atque unicam *aram* modo sacerrimis Bonæ Dææ mysteriis sunt moliti. Nam etiam ut concedam ita in prisca Romanorum Sacrorum consuetudine fuisse: non hoc sat causam tamen videri debet ad inveteratæ scripturæ forcillandam fidem. Etenim quid vetat, *aras*, pro *ara*, positas interpretari? apud Poëtam præsertim; quod genus harum rerum liberrimum semper fuisse didicimus oppido: quippe eo etiam licentiæ provectum; ut pro simplice animæ singularis folliculo modo, homni unius corpusculo inquam, *Corpora πλεθυντικῶς* usurpare, aliaque ad hoc exemplum plura talia Poëtica, hoc est, ex libidine sua, abuti veriti non sint: quibus mehercule recensendis Nomenclatore sit opus. Quod reliquum est, *aras* potius quam *aram* Tibullum hoc loco architectatum est versimile, ad evitandam constructionis ambiguitatem maxime, quam existere necesse sit, si quidem ita porro rescribatur: *Illam sequar unus ad aram*: Periculum enim fore viderat, ne quis male sedulus, nec meditatus satis, *et illam*, non ad Puellam suam, sed vero ad *aram* istam Dææ Fatuæ fatuiter pertinere pro judicii sui capiti arbitraretur.

Sequitur aliquantillo post: *Ipsos suos Genius adsit visurus honores; Cui decorent sanctas mollia sarta comas*. Ita enim Editiones pleræque; quum alia, *florea* nobis *sarta* ostendent: quæ florifera non nego; etiam Cerinthi Genio, si qua alia, convenientissima; ita causam esse non puto, cur *Mollitici*, hac quidem in parte, *florida*, ista strophiorum viriditas præponatur, præsertim, quum eodem in genere facetias etiam alibi fecerit Tibullus noster, quò loco canit: 'Et capite et collo mollia sarta gerat.' Ea vero cujusmodi fuerint, hoc Martialis, uti spero, exemplum docebit: 'I, felix

rosa, mollibusque sertis Nastri necta comas Apollinaris.'

Legimus porro Elegia sequente: *Quisquis inornatumque caput, crineque solutos Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.* Cæterum an idoneus aliquis ex lectione ista sensus elici possit, nescio, equam etiamnum penitus hærere hic mihi: nec quicquam adeo succurrere, quod, haud dicò ad Bacchum, sed ad Phœbum faciat, e Deo servum aratorem factum de amatore. At dicet aliquis: Quid autem, si interrogationis nota Pentametri clausulæ adpingatur, nonne continuo ipse meridiano Phœbo clarior existet sententia? Fateor; et cum Flacci Trebatio dico: 'Equidem nihil hinc diffidere possum:' sic tamen, ut *crederet*, aptius huic loco, quam, *quæreret* convenire credam, hoc intellecta: Quid vero? si quis in Apollinem istum horridum usque adeo, squallidumque; et Strabaci alicui Plantino, quam formosissimo illi Deorum omnium, aureaque et intonsa coma superbienti, Jovia, inquam, ac Latonæ filio similiorum; interim dum Regium pascit armentum, casu sibi obvium incidere; censeare hominem eum nunquam induci posse, ut ad solutos incommotosque Dei illius bubulcitantis respiciens crines, Phœbæam se cæsariem arbitrari crederet? oculis integris, haud strabis dico.

Narraverat idem paulo antea: *Et miscere novo doctiores coagula lacte, Lacteus et mistis obriguisse liquor.* Amplexor Phœbæi instar oraculi hoc loco certissimam Aurati, præceptoris mei, conjecturam: *Lacteus e mistis obriguisse liquor.*

Recte eadem Elegia scribitur: *Præda tamen multis est adeptæ malis.* Sic, 'sceleribus, flagitiis, miseriis cooperatus,' Plautus, Cicero, Sallustius dixerunt. Ac ne alieno solum ad testimonium citem, quid? non ipse Tibullus alibi? 'Tenebris mors adempta caput.'

Sequitur disticho interjecto: *Præda vago jussit geminare pericula ponto.* Cur geminare? quandoquidem utrinque et procellis et piratis infestum mare: unde firmatur ejus correctionis integritas: 'Illum inter geminæ nantem confinia mortis.'

Legitur ibidem: *At tibi læta trahant Samia, capricia testa, Fictique Cumæna lubrica terra rota.* Vasa testæ, ac patellas fictiles designat, quibus affines Calices Cumani, quo loquente distichon exstat Martialis lib. XIV. 'Hanc tibi Cumæna rubicundam pavere testam, Municipem misit cæcata Sibylla suam.' Et quoniam Samiorum incidit mentio, haud alienum instituto meo facturum videor, si Fragmentum quoddam ex lib. III. de Re-pub. huc spectans, quod inter Reliquias Tellinæ, a magno illo antiquitatum Romanarum conquistore, Sigonio dico, curiosa jam pridem felicitate in annum congestas, ac non sine læculenta Scholiarum accessione exhibitas nobis, haud corruptum modo, verum capite insuper diminutum legitur, pristino, ut spero, nitori restitutum, hoc est, et auctum, et integratum Lælianæ Sapientiæ, ad eum enim hoc potissimum beneficium attinet, fuero gratificatus: haud quidem de meo, ne quis erret, verum de alieno potius: idque ex sæculi hujus disciplina maxime, atque uti hodie mos viget, quem ipse tamen ex parte mea imitaturus non sum: neque auctoris mei nomen perfidioso silentio obrutum, plagiarium in morem, prave ac maligne dissimulaturus: 'Neque enim decet Sine meo periculo ire aliena ereptum bona.' 'Neque, ut magis etiam Plautissem, illi qui faciunt mihi placent; plane loquor.' Itaque in rem præsentem, vel verba potius, quæ hujusmodi exemplo, apud eum quem dixi, deformata leguntur: 'Læli quam omnes habemus in manibus, quam si imperia Pontificum Diis Immortalibus grata sine

Samio, quæ ut his scribit capedines.' Vides, ut ubique nec pes, nec caput in tam admutilata appareat oratione; quod equidem demirari satis non possum, præsertim quum alterum, illud, caput dico, in Exemplaribus antiquis, imo ante annos quadraginta excusis modo, sartam tectum exstiterit jampridem: in quibus geminar hæc verba ante, *Læli*, nomen posita commemini me alias oculo præsentente arbitrari: 'Oratio exstat Lælii, quam omnes,' &c. Quid vero hoc exordio illustris: cujus hercule diminutio pedibus etiam, reliquoque orationis corpori haud noxæ vel frandi modo, verum morbo, ne veneno dicam, fuerat propemodum. Sed medicina in promptu: et magna Numæ gratia, cujus 'Capeduncule' Junio hanc nostro cogitationem potissimum immisisse videntur; ut pro vitreis illis fractis: 'Si Imperia; Sympina' pro, 'Sine Samio, quæ;' 'Sint, Samioque;' rescribere auderet: mutatione verecundissima, ad hanc faciem scilicet: 'Oratio exstat Lælii quam omnes habemus in manibus, quam sympina (lego *Simpula*, vel certe, *Simpusia*) Pontificum Dis Immortalibus grata sint, Samioque (ut is scribit) Capedines.' Orationem quam dicit, ea, ni fallor, est, quam 'aureolam' appellat idem Cicero de Natura Deorum lib. III. quo loco etiam Læliam nos pietatis in memoriam inducit. Adscribam exemplum: 'Quando enim me in hunc locum deduxit oratio, docebo meliora me didicisse de colendis Dis immortalibus, Jure Pontificio, et majorum more Capedunculis iis, quas Numa nobis reliquit, de quibus in illa aureola Oratiuncula dicit Lælius, quam rationibus Stoicorum,' &c. Unde etiam, argumentum Orationis quod fuerit, manifestis indicis docemur. Restat Inscriptio solum, quam ex altero ejusdem Ciceronis loco, qui est in Bruto, videor exterebrasse; et credo, 'De

Delphi. et Var. Clas.

collegis,' nisi tamen, 'Collegiis' in Cicerone sit emendandum, concep-tam fuisse. Quo enim alio Tulliana illa Lælii ac Scipionis contentiæ spectet potius, sane non video: 'De ipsius Lælii et Scipionis ingenio, quanquam ea est jam opinio, et plurimum tribuatur ambobus, dicendi tamen laus est in Lælio illustrior. At *Oratio Lælii de Collegio*, non melior, quam de multis quam vides Scipionis, non quo illa Lælii quicquam sit dulcior, aut quod de Religione dici possit angustius: sed multo tamen vetustior et horridior ille, quam Scipio: et eum sint in dicendo varis voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur, et libenter verbis etiam uti paulo magis prisca Lælius.' Hactenus Cicero; et nos de iisdem plura ac compertiora, ut spero, propediem in Fragmentis Lælianis.

CAPUT VII.

Passim amare. Adspirare, Adflare leniter alieni, de Amoris faventia dictam. In verbum, Merere, curiose inquisitum. Luxuria fuerit. Madere, Poëtica, ac perelegant! metaphora a Tibullo usurpata. Ovis, pro 'lana.' Duobus locis, ratione interpunctionum commutata, alteri etiam singularis literæ adjectione, medicina facta. Itio Larum sub titulum.

ALIQUANDO ad Tibullum convortamur, ita superiore etiam Elegia jocosè arguantem, patrumque delicias narrantem: *Glans aluit veteres, et passim semper amarunt. Passim*, id est, promiscue, ac sine invidia; nullum facientes discrimen, neque 'signantes linea alba,' ut ait Lucillius. Hoc enim vult Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppres mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse: et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo,

Tibul.

2 M

Int hœderti: Scis puto, quod sequitur.

Habes exinde: *Tum quibus adspirabat Amor*. Atque idem loquendi genus expressum supra: 'Felix, cui placidus leniter adsistat Amor.'

Notandum quoque verbum *merui*, raro significatu positum esse a Tibullo lib. II. Eleg. 4. *Et æu quid merui, æu quid peccavimus, error*, quemadmodum et lib. I. Eleg. 2. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim: Si deliqui, vel, ut vetustiores loquebantur, commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa: *Seu quid merui, æu quid peccavimus*: de prisca deprecandi formula adumbrata videtur; cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grunii Porcelli comparet: Verbi gratia: 'Si qua feci, si qua peccavi, si qua vascula pedibus meis confrégi, rogo domine coce,' &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio acceptum, lib. IV. 'Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.' Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis: 'Alter ob huic similem privatus lumine, culpam, Clamabat media, se meruisse, via.' Id est, peccasse, absolute; seu, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noxter.

Elegans vero Metaphora illa Elegiæ superioris: *Ut mea luxuria Nemesis fuerit*. Sic 'Fluere facetiis,' Plautus; Cicero, 'Mollitia, et Luxu fluere,' dixerunt: Terentius, 'Diffuere luxuria et lascivia.' Omnium vero clarissime Latinorum Poëtarum veterimus, Livius Andronicus, cujus exemplum huc faciens ab antiquis Grammaticis citatur. Sed quid prohibet et hoc loco id ipsum adscribere? Aut nunc alia te quæpiam Asiatico ornatu affluens, aut Sardinia ac Lydio Fulgens decore et gloria Pellicuit.'

Locus est Elegiæ quartæ: *Omnia nam tristi tempora felle madent*. Hoc

est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebris, ac saburratis probe, onustisque ex sententia, deducta; iis, inquam, qui se panticæque suas, non quidem tristi, id est, amaro felle; verum flore illo Liberi multo jucundissimo compleverunt, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, 'madide madere,' sen 'madidi esse' dici possunt; diversi a 'siccis,' id est, sobriis atque abstemis. Cujus generis cariorum aliquando annonam in hisce locis ac regionibus existere vellem. Cæterum hæc optare facilius possumus, quam sperare: et Varronianum illud scitum est sequi: 'Cras credo, hodie nihil: O morem insipientem, et infacetum!'

Pergit porro auspiciis nostris Tibullus eadem Elegia: *O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos, Et niveam Tyrio murice tingit oram*; (id est, lanam,) *Hic dat avaritiæ causas, et Cœa puellis Vestis, et e rubro lucida concha mari*. Auratus hoc loco inter Pentametrum illum priorem et secundum Heroicum deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrumque inter se recte atque ordine cõparare, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro Pronomine *Hic*, Adverbium *Hinc* substituatur, inducto post, *et causas*, commate, hoc modo: *Hinc dat avaritiæ causas et Cœa puellis Vestis, &c.* Sequitur enim e vestigio porro: 'Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.'

Rescribo Elegia eadem quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sis, qui lugeat ullus*. Itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lachrymis et Lesso prosequatur; quique Manibus ejus rite Inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim Optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus, votisne, an Diris dicam, nescio, facere est conjecturam. Verbi causa: 'Eri-

plant opes:’ ‘Spectent incendia:’ ‘Addat aquam.’ Hæc enim præmissa fuerant antea.

Distinguo ibidem: *At bona quæ, nec avara fuit; non ut habent nostri: At bona, quæ nec avara fuit: et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: ‘Aufilena, bonæ semper laudantur; amicæ Accipiunt pretium, quæ facere instituunt.’*

Finem huic faciam Capiti, unius distichi adjectione prius a Lectore impetrata. Id est huiusmodi: *Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas, Ite sub imperium sub Titulumque Lares.* Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expositulans: ‘Illud, et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub Titulum nostros misit avara Lares.’ Id est, ædes nostras, cum Plauto dicam, ‘venales inscripsit literis.’

CAPUT VIII.

Duum inter se locorum conlatio.

Epithetum *aternæ*, proprium ac peculiare Urbis Romæ jam inde ab antiquo. Prodigiurum interpretatio ex Nonio. *Juppiter Prodigiæ*. Retinentia proprietatis in voce, *Torus*, declarata. Vetus satisfactionis Formula ac ritus haud somnolose discussus. In eam rem locus Senecæ singularis. *Gerere lauros*, item *Lauro devinctum esse*, non eadem, sed diversa apud Tibullum, idque ex prisca triumphorum consuetudine argumentis planum factum.

ELEGIA V. Apollini porro futurorum præsignationem assignat huiusmodi Elogio: *Tibi deditus augur Scit bene, quod fati provida cantet avis. Tuque regis Sortes; per te præsentit haruspex, Lubrica signavit Cum Deus cæta notis.* Etiam tria ista conjun-

erat supra, Sortilegium dico, Augurationem, atque Extispicium. Rem vide, et quidem præsentem: ‘Nec mihi sunt Sortes, nec conscia fibra Deorum; Præcinit eventus nec mihi cantus avis.’

Pergit Tibullus: *Romulus æternæ nondum fundaverat Urbis Mania, &c.* Haud temerarium est, quod Epithetum, *Æternæ*, Romulæ Urbi assignet. Sic Romam enim indigitatam antiquitus, testes etiamnum præter tot Augustas Principum constitutiones, Inscriptionum superstitionum monumenta, testes Nummi Veteres, testis denique in uberrimo illo summæ Rei Antiquariæ Thesouro suo noster Goltzius. His adde Ovidii illud ex Fast. III. ‘Jam modo quæ fuerant sylvæ, pecorumque recessus, Urbs erit, Æternæ quum pater Urbis ait.’ Item exempla illa Ausoniana gemina: ‘Ignota Æternæ ne sint tibi tempora Romæ.’ Et: ‘Urbis ab Æternæ deductam Rege Quirino.’ Quibus omnibus succidanea insuper accedat auctoritas Symmachi, quem consulas velim: sed eum tamen videto ut consulas, quem recens modo exhibuit nobis ingenii, iudicii, ac doctrinæ præclarus in primis Franciscus Juretus, cujus Notas ne compilem, cauto hercule est opus. Proinde *τὸ Æternæ* majuscula littera initiali ubique rescribendum.

Scribitur haud procul ab ejusdem Elegiæ exodio: *Hæc fuerant olim: sed tu jam mitis Apollo Prodigia indomitæ merge sub aquoribus.* Prodigia dicta, quasi porro abigenda. Nonius. Servius vero; quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum *Averronem*, id est, depulsorem, et quem vel ἀλαλκικόν Græci, vel ἀπορροιστὸν appellant, Apollinem facit. Talis ille apud Plantum, *Prodigiæ Juppiter*, in Amphitruone, item Mostellaria Hercules; quippe Mostellorum præsens domitor atque exactor.

Pergit nobiscum Tibullus: *At sibi quisque dapes, et festus exstruet altis Cespitibus mensas, cespitibusque torum.* Proprie, atque ex definitione Varroanis; qui *torum*, ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, *Fragmentum istiusmodi ex libro ejusdem i. de Vita Pop. Ro. producenti*: 'Quod frontem lecticæ struebant, ex ea herba torta 'torum' appellatum, hoc quod injicitur etiamnum 'toral' dicitur: Lecticam quæ involvebant, 'Segestria' appellabant.' Sed restituendum me auctore principium istud Varronianum; ac pro, 'frontem lecticæ,' rescribendum 'fronde lecticas,' sententia clariore, 'Quam solis radii esse olim, cum sudum est, solent.' *Mensas* autem *festas* cognominat, credo ob impositas *dapes*, quæ præcesserant modo, hoc est, Epulas publicas, ac solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapaticæ, et basilicum in morem festorum dierum, aut sacrificiorum causa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. 1. 'Sancte veni Dapibus festis.' Quid? quod observatum a Servio, *dapes* proprie Deorum esse, ut epulas hominum. Sed et *dapem*, id est rem divinam verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus: unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem libro de Re Rust. ubi eampse quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polluceri oporteat, rite atque ordine ruris amatoribus præmonstrat: non urna seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecuina. Neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fætu, quam rem et Tibullus noster disertim attigerat supra, quum scriberet: 'Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam, Pro segete spicam, pro grege ferre dapem.' 'Pro grege,' id est, pro bubus, uti jam modo ex eodem Catone fuimus interpretati.

Progrediamur cum Tibullo aliquanto etiam ulterius: *Ingeret hic potus juvenis maledicta puella, Postmodo quas votis irrita facta volet.* Nam *ferus ille suus plorabit sobrius idem, Et se jurabit mente fuisse mala.* Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto, vel facto contumeliam alteri, flagitiumve fecisse argueretur; is, testificatione poenitentiae præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi: etiam sacramento interposito se purgans: videlicet, factum nolle, imo discupere se, infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset dixissetve in amicum insolemem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstities quantum est, Deos comprecans, ut omne illud quod ita vecorditer effutisset, in se suumque recideret caput. Vel eo usque opinor, quoad alter ille quasi reseccatus, religione omni solutum se esse plane in animum jam induxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plantus, Terentius, omnes, omnes. Denique Tibullus iterum supra lib. 1. Eleg. 2. *Janaam dominæ offensam, ideoque occlusissimam sibi hujusmodi precibus propitiaturus*: 'Janua, jam pateas uni mihi victa querelis, Nec furtim verso cardine aperta sonas. Et mala si qua tibi dixit dementia nostra, Ignoscas: capiti sint precor illa meo.' Vides ut utrobique et hic et supra dementia suæ, hoc est, 'malæ mentis' excusatione utatur; ex ea quam retuli, consuetudine. Cujus rei fidejussor ac fundus mihi locupletissimus Seneca, ei enim probationem istam acceptam ferimus potissimum, historicum hoc nobis rei sub Divo Augusto gestæ exemplum commemorans de Beneficiis lib. 111. cap. 27: 'Ruffus vir ordinis Senatorii inter cœnam optave-

rat, ne Cæsar salvus rediret ex ea peregrinatione, quam parabat: et adjecerat, idem omnes et tauros et vitulos optare. Fuerunt, qui illa diligenter audirent. Ut primum diluxit, servus, qui cœnanti ad pedes steterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixisset. Hortatur eum, ut Cæsarem occupet, atque ipse se defe- rat. Usus consilio descendenti Cæsari occurrit. Et cum malam men- tem habuisse se pridie jurasset, id ut in se et filios suos recideret, op- tavit: et Cæsarem ut ignosceret sibi rediretque in gratiam secum, roga- vit, &c. Neque alioversum respex-isse arbitror Catullum Phalegiis illis Iambicantibus: 'Quænam te mala mens, miselle Ravide, Agit præcipi- tem in meos Iambos?'

Ad exodium tandem adducamus hoc Caput. Pergit igitur vitulari Tibullus, in gratiam Messallæ Tri- umphantis, currumque Victoris pro- sequi his verbis, bene ominatis oppi- do: *Ipse gerens lauros, lauro devinctus agresti Miles; Io, magna voce, Triumphe, canet.* Ubi arbitrari possit aliquis, rem unam eandemque bis iteratam a Poëta gratulando; et Lauros ge- rentem, et Devinctum lauro Roma- num militem in Messallini triumphum inducente. Quæ duo tantum non gemina esse videntur. Sed sciendum *gerens lauros*, hoc loco non ad capitis, sed ad manuum gestamen pertinere; quibus victoriæ insigne laureos ra- mos sibi præferebant milites; non minus dexteras inermes, quam galea- tam cæsariem, ad quam vinctura se- quens referenda, victrici fronde de- corantes, ex disciplina. Quod super- est, monendus Lector, Pentame- trum istud a Tibullo suo mutuatum Ovidium in Amoribus, quum canit: 'Vulgus, Io magna voce Triumphe, canet.'

CAPUT IX.

Locus Tibulli et correctus et enarra-

tus planissime. In manuscriptæ lectionis sententiam facta disces- sio. De optimo versificandi ge- nere, antiquaque ac examussim Poëtica numerorum ratione, cu- riosa ac multiplex disceptatio.

EJUSDEM libri Elegia vi. et ultima ita scribitur: *Quod si militibus parces erit hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi potest aquam.* Quam lectionem tanto jam tempore exemplaria nostra insedisse, nequeo hercule satis mi- rari: neque quenquam repertum in- terea, qui vel tenuissima suspicione adductus rem in quæstionem vocitare saltem ausus fuerit vel semel. Sed his omissis emendationem tandem nostram in medium proferamus: *Quod si militibus parces ero et hic quoque miles Ipse, &c.* ut significet Poëta: Quod si, o Amor, Macro huius, cas- trorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alte- ram, et Martialem illam desciscenti- bus, conniventia tua, ne dicam lenti- tudine, imo socordia impune abire transfugium istud; teque ab hoc ge- nere, quasi abs Sacris, manum absti- nere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari: eccum etiam ipsum me, qui semper usque adhuc incruenta stipendia feci, meruique adeo in castris tuis, para- tum exemplo Macri ad bellum porro teterrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne morari censeas. Atque hanc esse istiusce loci senten- tiam, scripturamque examussim opti- mam ac certissimam, indicio fue- rint ea, quæ deinceps e vestigio se- quuntur: ubi et Veneri et Amori su- premum in perpetuum dicere videtur Poëta, dissidiumque iisdem commi- nari porro his verbis: 'Castra peto, valeatque Venus, valeantque puellæ: Et mihi sunt vires, et mihi grata tuba est.'

Ulterius aliquanto progrediamur: *Jam mala finissem letho; sed credula*

vitam Spes alit, et melius cras fore, semper ait. Qui posterior versiculus ad Statioe Editionis margines verbis nonnihil transpositis hac forma conceptus legitur: *Spes alit; et, semper cras fore, ait, melius.* Et placet *perd-
theoir* nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo hand displicuisse plerique ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. At diversum censent, qui homines? quos mehercule ego ad Tibulli genium sapere tantundem existimo, 'Quantum ad amaracini florem spurcata luto sus.' Ecce autem et hoc erant, qui criminabuntur, me versum longum monosyllabo terminasse; præ-posteri homines, qui fluidæ, ut ipsi vocitant, ac Ovidianæ venæ assueti, reliquorum quantum est Poëtarum lectione Juventuti nostræ interdiciunt: haud quidem virtutes ejus, quas non percipiunt; sed vitia solum imitanda proponentes. Gravi utique capitalium ingeniorum dispendio, quæ prava institutione a teneris corrupta ad frugem porro pervenire prohibentur; dum, ut vere existimat Petronius, 'necesse habent cum insanientibus furere, et, quod quisque peperam discit, in senectute confiteri non vult.' Hinc tot novarum Musarum carcinomata, ac Poëseos febres, vomitum pæne nobis foriis suis excutientium: quibus ne ipse quidem Hercules ille, Augiæ stabuli purgator, unquam expiandis sufficiat: qui Pentametrum, id quod conqueri occeperam modo, trisyllabo, vel tetrasyllabo absolvi piaculum censent: haud Horatianum illud reputantes, numerorum formam rebus potissimum accommodandam: bonoque Poëtæ, ei dico, qui Poëta est uti nomen possidet, nihil prius esse debere, nihil antiquius, quam ut naturam vocum, ac pedum examussim provisam ac percognitam habeat sibi: ut ubi usus venerit, nunc, pro ratione argumenti, assurgat, nunc submittat; totum

modo, modo gradatim incedat; curriculo sæpe, interdum sufflamine utatur; nunc dulce Lectori, modo amarum promat; gustu dico, non ad satietatem: ne tanquam saburrato nausea ac fastidium obrepit: cujus parens mehercule uniformis illa, ac nusquam a se recedens æquabilitas; sen continuata anis quasi filii tractu veteriosa ac murcida lentitudo; quam in condendis Poëmatibus non alia ratione commodius, quam rerum tempestiva ac verborum varietate, et commutato subinde numerorum sono, faciles pro re nata vorras præbentium, evites atque effugias. Sane, ad me quod attinet, ita ad hoc ætatis in Poëtico studio fui, ut nihil minus, quam ab Ovidio, cætera admirabili, numerorum rationem expectandam consuerim mihi. Nam quid obsecro insuavius, quam in staticis iidem pedem ponere assidue; unumque et eundem saltatorium orbem versare semper; nec vel latum, quod aiant, unguem discedere a præscripto? in re præsertim voluptatum, amatorisque affectibus; qui ut vehementes, ita mobiles, id quod de Regiis voluntatibus Crispus, sæpe ipsi sibi adversari consuevere: quorum inconstantiam, Euripo ipso æstuosiore, graphice, et quasi ex pictura repræsentare, proram et puppim, quod dicitur, Elegiæ scribandæ esse convenit: non verborum modo, aut sententiarum mutabilitate, verum etiam multiformi insuper modorum variantium concentu, grataque pedum mollissime fluentium dissimilitudine. Cui rei adipiscendæ equidem nullum genus accommodatius videtur, quam, ut meus est animus, frequentes in quinta Hexametrorum sede Spondæi: quorum natura gravis ac lenta, apta lamentantibus: quibus hiatus identidem repetiti, ac peridica sententiarum continuatio sæpe ultra binos versus, interdum etiam plures extensa; mediusque cæsuras

transillens Pentameter, trium plerumque, vel plurium subinde syllabarum finitus tractu; incredibile est, quantum Poëmati venustatis addant, ac Veneris: ut fiat illud: 'Odi profanum vulgus, et arceo:' Catulli potissimum exemplo, ut æquum est Elegos: quibus decoris causa, infracta oppido vocum ac numerorum mollietis, in amantium maxime languoribus exprimendis ipso etiam sonitu projecta ac miserabilis. Itē nunc Magistelli nostri, atque illicet rem factam habere vos arbitramini; quoniam Murmellianis aut Sabinianis præceptunculis sufflati, dissyllabo terminare Pentametrum condidicistis; una eademque pertica, quod aiunt, dimetientes omnia; nihilque adeo minus, quam ad animorum motum orationis harmoniam accommodantes. Unum hoc curæ, sententias e trivio subdiissimas, dictaque ad summam caveam spectantia Ovidianis pedibus includere: cætera, nihil pensi habere porro, modo Carmina facere eluatis quæ quo nomine appellem nescio: scin' ejusmodi? quæ mehercule, si quidem usus veniat, ipsas Neronianas Thermas gelu suo valeant refrigerare. Quorum adeo incitiæ nisi, conjunctis pariter opibusque et animis, omnes dico, qui aliquid ad Musarum et Leporis Genium sapere censemur, obviam aliquando eamus; quid reliquum est, quam ut cum Afro Domitio illo, ac Belga Lipsio meo, Oratoribus nobilissimis, iterata publicitus justissima indignatione proclamemus? 'Centumviri, hoc artificium periit;' utque supremam Fontinalibus denique, hoc est, aquæ potionibus porro, ab bicornis jugi præcipitiis in perpetuum dicamus? Nec ego in crimen istud eruditissimum Tibulli Interpretem arcesso, Pentametros Poëtæ nostri trisyllaborum vicem dissyllabis. allubi interpolandi; neque ver ojus est. Compertum enim habeo, hoc eum

neutiquam eo animo aut consilio fecisse, ut hæc ipsa pro Tibullianis in contextum unquam recipereimus; sed vero 'dici causa' tantum, et quod discrepantiam lectionum a manuscriptis præsertim Codicibus natam, notam porro studiosis esse voluerit. Eam judicii acrimoniam, atque eam integritatis indolem in Semone illo omnium mortalium literatissimo, videor animadvertisse. Verum ego liberius altiusque processi, dum me, cum Varrone dicam, et Musarum, et horum Lucumonum agnoscere pudet pigetque. Nunc ad institutum redeo, ad Caput inquam proximum; in quo mihi, ut spero atque opto, haud cum bliteo ejusmodi Bucconum genere amplius, sed cum Tibullo, Elegiographorum principe, novum negotium nascetur; literarium, non argentarium, dico; et cujus causa vadimonii deserendi necessitas nemini, opinor, mortalium esset eventura.

CAPUT X.

Litera pacta. Mutatus in umbra, Versus in ossa, eadem apud Tibullum. Componi, item Collocari, propriis de mortuis. Morere, Dolere, Ridere, Gaudere eleganter sexto casui aptari adjungique: etiam Olere. De Vino resperso Tibulli ossibus, Pompeii comitate, gratia facta.

ALIQUANTO levius per sequentis libri crepidines eamus, 'levis tippula lympharum frigidos transit lacus,' ut ait Varro. Legitur proinde prima ejus operis Elegia: *Summaque prætexat tenuis fastigia charta, Indicet ut nomen litera pactu tuum.* Recte pacta. 'Pangere,' enim figure significat: unde et 'versus pangi,' id est, figi in cera dicuntur. Auctor Festus.

Sequitur: *Atque inter geminas pingantur cornua frontes, Sic otenim comitum mittere oportet opus.* Idem Martialis lib. III. libellum suum alloquens: 'Et frontis gemino decens honore Pictis luxuriis umbilicis.'

Cætera, istuc interpretamenta quæ faciant, quærito in lectissimo Adversariorum opere doctissimi Turnebi, lib. xxii. cap. 10.

Locus est Elegiæ secundæ: *Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram. Mutatus in umbram*, consimili ratione dictum, qua id, *versus in ossa*, subjuncturus est postea: exempli gratia: 'Sic ego componi versus in ossa velim,' 'Compositi' enim propriis dicebantur defuncti; et *componi*, seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur, id quod a Scaligero Patre, Heroe incomparabili, nisi illo, quamvis Cæsari, compar etiam, ne quid majus dicam, Josephus Filius; divinitus, ut omnia, in compositissimis illis Poëtices suæ libris observatum, ad Maronianum istud scilicet: 'Jamque diem clauso componet vesper Olympo.' Vide præterea electissimum Lipsii nostri Commentarium, quem 'Electorum' inscripsit; ubi sollemnes omnes cadaveris collocandi ritus, positiones ad januam, cautionesque ac ceremonias adjuactas planissime pertractatas reperias. Neque ego istuc additurus fueram, nisi Tibulli locum fraudem, et quidem insignitam, dedisse animadvertentem industriosissimæ doctrinæ viro, qui pedum ratione minus caute et cogitate perpensa, in Dictionario suo Bilingui, novum adeo hinc loquendi genus imprudenter exsculptum objectare nobis veritus non est, ladesque porro Lectoribus suis facere ad hoc exemplum: 'Versus in ossa componere. Tibull. Mettre l'épithaphe d'un trespasse.' Videlicet persuasus, quod *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurali accusandi casu positum esse a Tibullo; cujus latum errorem Andverpiana insuper Editio succidaneo suffragio cumulavit, ad cujus marginem, ex Statiano, si fallor, exemplari, non *versus*, sed *carmen*, prætextum est

animadvertere: *perperam*, sicuti antea commonstratum. Cæterum hoc incogitantius potius, quam imperitius erratum reliquis ejus viri in rem literariam promeritis haud gravatim condonandum.

Pergit porro Tibullus, Næram cum matre atratam, funusque amatoris sui luctu non minus, quam crine effuso prosecuturam miserabiliter atque insolabiliter indocens, supremam hacce voluntatis suæ edictione: *Sed veniat cura matris comitata dolore: Mæreat hæc genero, mæreat illa viro*. Hinc observabis, mi Lector, verbum 'mæ-rere' auferendi non minus eleganter, quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et 'dolere.' Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem: 'Dolore alicujus mœrere,' id est, ob alicujus dolorem: denique alibi apud eundem non semel. Sed et Tibullus ipse non alia ratione: 'Ridere lacrymis,' non 'lacrymas,' dixerat supra libri i. Elegia 8. 'Sæpe etiam lacrymis fertur risisse dolentis:' id est, ob dolentis lacrymas. Itaque, 'hac re,' pro, 'ob hanc rem,' etiamnum Latine oppido dictitamus. Huc poterit adjectari et Propertianum illud: 'Sic te servato possint gaudere parentes:' hoc est, propter te servatum: et alia hujusmodi trecenta, quæ passim apud Poëtas in re præsentī versantibus obvia est arbitrari. *Mæreat ergo genero*, in Tibulle nihil aliud esse invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu causam ejus mortis mæ-rere: nihil proinde variandum; ut nec in Propertio, ubi ex persona defunctæ Cynthiae scribit: 'Cur nardo flammæ non oluere meæ?' Quid enim? an non apud Nasonem quoque, 'Loca olentia sulfure,' rite atque ordine posita alibi occurrunt tibi?

Pergamus Elegiam istam ad exordium porro aliquando adducere, illud prius enucleantes: *Et prius amores spargant collecta Lyæo*, (scilicet ossa,)

Mox etiam nives fundere lacte parent.
Ex Romano Novendialium Sacrorum ritu scilicet, in quibus 'vetustate vino odentulo,' et quidem Falerno de migliore nota, ad Manes propitiandos sepulcra defunctorum conspergi, ac tantum non inundari mos erat. Unde et *Resperum vinum* appellatum legimus in Festo apud Paulum abbreviatorem : quem vide.

CAPUT XI.

In Tibullo vera et antiqua lectio reposita. Principum virorum ædes per Deorum templa adiri solitas. Is ritus ex Seneca exsculptus. *Nemt*, pro *Nent*. *Dives Orcus*, ad Orci Næviani, ac Mortis Eaniane Thesauros referendum videri. Acheruntis et Orci discrimen. Locum Tibulli restitutus ; alter enarratus.

LIBRO Tibulli tertio Elegiæ tertiam principum ita plerique, et quidem postremæ Editionis exemplaribus, legitur : *Quid prodest cæcum votis implesse Neera, Blandaque cum multa tura dedisse preces? Non ut marmorei prodirent e limine tecti, Insignis clara conspicuæq; domo.* Vidi tamen librum calamo exaratum, alioque ante annos sexaginta prælo excusos, in quibus non *tecti*, uti nunc, sed *templi* diserte scriptum atque impressum exstabat : quam ego et sinceram et veterem, adeoque Poëtæ ipsius scripturam esse, quovis pignore contendere aulam. Haud quidem Varronis, id quod in Lucretio alias me fecisse comminari, præsidio atque auctoritate confusus, qui *templa* pro tectis etiam quibusvis, sive adeo ædificiis tam Inferorum, quam Superum aut hominum uisioni constructis, Poëtarum exemplis in hoc productis ostendit, sed vero faciendi illius unico hercule Senecæ testimonio patrociniisque suffultus, de quo illud etiam præter cætera condidiciisse jure gloriari possum, Atria olim, domosque scilicet viro-

rum Principum, venerationis credo et celebritatis causa, eo situ positas ac collocatas fuisse, uti aditus ad eas per Deorum templa existeret. Sed ipsius Senecæ verba, Fortune violentiam proponentis, audiamus, ex libro Consolationis ad Polybium deprompta : 'Ibit violentior per omnia, sicut semper est solita, eas quoque domos ausa injuriæ causa intrare, in quas per templa aditur, et atram laureatis foribus inducere vestem.' Confirmat opinionem hanc nostram locus Suetonii in Caligula ; quem, scribit, 'accitis undique in Urbem Numinum simulachria, quibus capite demto suum imponderetur, partem palatii ad Forum usque promovisse, atque æde Castoris et Pollucis in vestibulum Aulae suæ transfigurata, medium se adorandum adeuntibus præbuisse.' Atque hinc jam caivis porro liquere arbitror, cur Martialis in Præfatione octavi Epigrammatum libri, ad Domitianum Cæsarem scripserit, de eodem opere suo disserens : 'Meminerit non nisi religiosa purificatione lustratus accedere ad templa debere.' 'Ad templa,' id est, aulam, seu palatium Imperatoris : ad quem ingressurus non nisi per ipsa Deorum immortalium templa pateret aditus, id quod ex Seneca collegimus ; ita ut nihil jam deinceps causæ esse ulterius possit, quin *templi*, lectio vetus, in Tibulli templa, hoc est, in domum suam ab exilio tandem aliquando jure postliminii revocetur.

Elegans vere periphrasis illa Elegiæ ejusdem, *Tristesque sorores, Stamina quæ ducunt, quæque futura nemt.* Noe, 'nent,' diceremus. Et tamen, *nemt* a 'neo,' quomodo 'ennt' ab 'eo,' formatum videri potest : 'ent,' enim, sicut 'nent,' Latinis in usu non est.

Concludit deinde : *Me vocet in vastos annos nigramque paludem Dives in gnava luridus Orcus aqua.* Alii *Ditis* ex chirographis libris substituunt hoc

loco. Mihi pervolgata scriptura est potior: quam ad Orchivum Thesaurum Nævii, item Ennianum illud ex Iphigenia accommodandam autumo: 'Acheruntem obibo, ubi mortis thesauri objacent.' De vocatione Or-ci, quam ibidem præmiserat Tibullus, ea vero non nimium absimilis sententia Fragmenti illius Laberiani: 'Tollet bona vos Orcus nudas in Charonium;' ubi 'Charonium' pro Acheronte, 'Orcum' pro Fato, seu morte, vel etiam Dite, id est, Plutone, posita interpretor: quo modo etiam locutus Plantus Mostellaria: 'Nam med' Acheruntem recipere Orcus noluit.' Item Pænulo: 'Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiserit.' Postremo Ennius: 'Acherusia templa Or-ci salvete infera.' Ex quibus universis perspicue dilucet, *Acheruntem*, pro ipsis regionibus Acherunticis, puta, pro communi mortuorum receptaculo; 'Orcum' vero, pro loci ejus regnatore, non autem, id quod vult Victorinus, pro nigerrimi illius et ignavissimi freti portitore, quem Charontem perhibent, accipiendum. Nigrorem vero et ignaviam Infernis paludibus, puta Acherunti, Stygi, Cocyto, recte oppido ac poetice attribui, etiam Horatii comprobatur exemplo, ne quæram longius: 'Visendus ater flumine languido Cocytus errans.' Addam in corollarii vicem geminas etiam observationes meas in Elegiam proximam. Numerum adjeci, ex Ovidiani illius præscripto maxime: 'Pauperis est numerare pecus.'

Tibullus igitur lib. iii. Eleg. 4. hæc inter cætera Phæbum in somnis sibi vaticinantem inducit: *Diversasque suis agit mens anxia curas; Nec gaudet casta nupta Neæra domo.* Quem locum primus ita, ni fallor, restituit nobis elegantissimus Muretus; quum perperam antea, imo sine bono sensu ullo aut gratia, *suas* passim lectitaremus. Cæterum quid *suis* istud velit

sibi, in Scholiis suis nullas expressit: quod si fecisset, jam vero nos secundum hunc interpretandi laborem suscipere necessum minime haberemus. Suis igitur subandiendum, 'propinquis ac gentilibus,' quibus puella curæ erat: vel potius 'parenti utrique,' etiam tum, quum ista fierent, superstiti; ex quorum voluntate evenerat jam antea, ut cum Neæra nuptias faceret Tibullus. Quæ omnia perspicue ex hujusdem Elegiæ fine vel cæco dilucere autumo. *Diversas ergo suis*, idem erit, quod 'contrarias suis;' scilicet parentibus, nimirum et patri et matri. Neque enim eorum ex sententia unquam fuisse crediderim filiæ suæ turpitudinem.

Sequitur hand multis sane versibus interjectis, de Neæra ferocia mulieris inconstantia fastidique plenissima malacissanda, hisce ejusdem Dei verbis instituta consolatoria ad Poëtam cohortatio: *Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis: Tu modo cum multa brachia tende fide.* Cum *nulla fide*, hoc est, multum obtestando, et implorando ipsius fidem; unde denudatur scripturæ ejus vanitas, quæ ad oras paginarum in Codicibus nonnullis adjecta legitur, hoc exemplo: *Tu modo cum multa brachia tende prece.* Quæ lectionis diversitas non aliunde mihi, quam ex alterius loci similitudine nata videtur; ejus, inquam, quem habes supra: 'Blandaue cum multa tura dedisse prece.'

CAPUT XII.

Pallentes undæ. Temporis prioci factorum jucunda senibus commemoratio, ruminantibus antiquitates. Pectore vel manu undam pellerè, pro 'natàre'; promittere, pro 'vovère' positum. Comitum negare. Mureti opinio confutata, ac retracta lectio fugitiva. Duum locorum integratio in Poëmàte ad Messallam.

Ad illa porro Elegiæ v. progressum aliquando quasi saltatim facia-

zans: Pareite, pallentes undas quicunque tenetis. Ut snpra 'nigrorem,' ita hic 'pallorem' Erebi fluminibus assignatum videmus, quomodo et Elegia 1. hujusdem libelli, 'Pallida Ditis aqua.'

Habes ibidem: *Et referam pueris tempora prisca senex.* Sic idem prius: 'Temporis et prisci facta referre aenem.' Huc adjice et illud inter garulæ senectutis incommoda referentem Horatium: 'Laudator temporis acti Se puero; censor castigatorem minorum.'

Legitur paulo post: *Et facilis lenta pellitur unda manu.* Idem loquendi genus usurpatum ab eo lib. 1. 'Hic placidam niveo pectore pellit aquam:' quod pro composito suo, 'impellit,' acceptum lubido est suspicari.

Novissimi vero distichi Hexametrum hoc modo exorditur: *Interea nigras pecudes promittis Diti. Promittite,* pro vovete; sicuti et Petronius: 'Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet; et ne quis dubitet pecuniam concniscere, Jovem quoque peculio exorat.'

Scribitur Elegia ultima: *Neve neget quisquam me duce se comitem.* Sic et Ovidius, cæterum omisso pronomine: 'Si qua recusabat nimium, comitemque negabat.' Item Horat. 'Te Spes et albo rara Fides colit Velata panno, nec comitem abnegat.'

Nostrer porro Elegia eadem de vehementia Bacchicæ iracundiæ in joco et vino sermonem exsequens: *Quales his penas Deus hic, quantasque minetur, Cadmææ matris pæna cruenta docet.* Sed procul a nobis hic sit timor; illaque, si qua est, Quid valeat lasi sentiat ira Dei. Unde quum Muretus, tanquam e Labyrintho, se commodè satis expedire non posset, alteram lectionem ingenioso architectatus est nobis; et pro verbis illis, *Illaque, si qua est,* ex vestigiis veteris, ut ipsius attestatur, scripturæ has voces, *Illaque sicca,*

Scholiis suis appingere non dubitavit; cujus sententiæ siccitatem Tibulliano ardori restinguendo, metuo, satis ut sit: qui vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor; ut pol referatur ad Cadmæam matrem, antea memoratam: quam, si qua est, id est, si uspiam in rerum natura est, sive hic, sive sub terris nescio quo loco degens, ubicunque illa fuerit tandem, quamvis morte jam pridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster: more votorum Poëtis non insolito; quo videlicet religiosiores cæteris, hoc est, superum cultus observantiores, pientioresque erga Deos ac cælestium animorum numina videri possint.

Leve est, quod hoc loco a nobis adnotabitur, et tamen tanti, ut me id ipsum prætermittere pigeat potius, quam pudeat adscribere. Scribit itaque Tibullus sub ejusdem Elegiæ finem de subdola pellacia ac blandicis puellæ suæ perjuriis, amantium more, per justissimam indignationem exostulans: *Et si perque suos fallax juravit ocellos, Junonemque suam, perque suam Venerem, Nulla fides ineri:* meo quidem judicio non inepte: sic tamen, ut, si optio mihi detur alterutrius deligendi, *juravit*, modo me sub junctivo legere haud cunctanter videar præoptaturus.

In Poëmæ de Messallam, hand placet sane, proinde uti nunc legitur, pars illa de Ulyssis peregrinationibus apud Inferos narrationem continens hujusmodi: *Vidit, ut inferno Plutoni subdita regna Magna Deum proles levibus discurreret umbris:* nial forte discurreret, pro, In omnes partes discursaret, ac umbraticum in morem volitando pervagaretur regna Plutoni subdita, acceperit Poëta; quomodo alibi etiam Q. Curtium elocutum videor observasse, quo loco narrat: 'Fama, ut solet, strenue totas urbes

discurrit.' Malim hoc modo tamen priorem versum rescribi: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regna, &c.* nisi cui *inferni* adlabescat potius; ut *subdita*, non ad *regna*, quemadmodum prius, verum ad, *Magna Deum proles*, referatur: nihil tamen immutandum temere.

Videamus, an et alteri Poëmatiss ejusdem versui medicinam reperire queamus, ubi legitur: *Cum memor accitos semper dolor admonet annos.* Ego certe non *accitos*, quod nequam et nihili verbum est, sed *accisos*, semper, usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico: qua Metaphora Horatius pariter ac Livius usi, 'res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere, et Latinorum Poëtarum Phoenix: 'Accisis coget dapibus consumere mensas.'

CAPUT XIII.

Elegans vocum congemination, in qua etiam Ovidium rivalem sibi reperit Tibullus. Pedibus in Aurati ac Scaligeri sententias itum. Maroniani loci in Elegia ad Messallam castigatio: eademque *Divorum* in sedem pristinam, unde a fœminis suis injuria depulsi fuerant, reductio. Meretrices Toga pulla a Matronis adulterii convictis, quæ Albæ erant, discretæ: Quællariæ, seu Codicariæ, inter spurcissima familiæ probra ac propudia habita antiquitus. Bina Tibulli Epigrammata explicita pariter ac repurgata. *Calor* pro Febri.

Nihil venustius aut argutius, nihil denique Latinum magis Epigrammatiss illis, quæ et Sulpitiæ et Cerinthi nomine a Tibullo edita circum feruntur. Atque utinam pura ea ac mera, et proinde ut a Poëta amatore utriusque et puero et puellæ illi, delitiolis suis, expensa lata fuerunt, ad hanc ætatem pervenissent; quod quoniam optare proclivius nobis, quam sperare est integram, querimoniis nil profuturis

pausam faciam: eodemque, quo initio profectus intenderam, revolvam. Scribit itaque inter cætera in laudem Sulpitiæ suæ ex Vertumni comparatione Tibullus: *Mille habet ornatus, mille decenter habet*: cujus versiculi decentiam facete imitatus Ovidius Pentametro consimili: 'Mæsta erat in vultu, mæsta decenter erat.' Habes ibidem: Cui mollis caris Vellera det succis bis madefacta Tyros. Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' Consule Plinium.

In Elegia porro Junoni Genitali inscripta ita legitur: *Præcipit et nata mater studiosa, quod optat; Illa alind tacita jam sua mente rogat.* Sua reposui pro sibi, ex præscripto Chirographi exemplaris, hoc est *abrévues*, ac juris jam sui facta per ætatem, qua ex magisterio matris excessit modo: neque secus eruditissimus Jos. Scaliger. Principium vero Hexametri ex decreto Aurati mei restituendum hoc modo: *Præcipiet nata, &c.*

Ex Epigrammate porro Sulpitiæ ad Messallam ingeniose, nec præter morem suum, conjecturam duxit idem Scaliger, Tibullianam istam, magni illius Oratoris, Servii Sulpitii filiam, a M. Valerio Messalla Corvino deamatam, atque ejusdem Poëtico, hoc est, Erotico præconio concelebratam potissimum. Virgili nobis auctoritate persuasit, ad eumpse Heroem illum directam in Prolusionibus Elegia, e qua hunc ab eo conjectore locum, ad Corvini amores comprobandos, argumento hercule non inanem, in rem præsentem productum habemus: 'Certatim ornabant omnes Heroïda Divæ, Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Ingeniose utique, ac probabiliter; cæteram, ut et ipse ex hoc tanquam mustaceo, quod aiunt, lazeolam quæram mihi, prius adeo edico omnibus, probari nequiquam mihi congeminationem illam verbi 'Divæ.'

Quis enim bis idem Virgilium dictum fuisse persuadeat nobis? Quocirca pronunciare nullus dubitem, sub prioris Hexametri finem, haud 'Divæ,' sed 'Divi,' patrem Poëtarum scriptitasse; atque ita non 'Divas' omnes modo, verum etiam 'Divos,' quantum est uspiam, munera ac dotes suas ambitiose in Sulpitiam Messallæ amasiam, et quidem certatim congestisse intelligendum: idque ipsum haud dubitanter postulat, imo efflagitat sententiæ fides.

Scribit deinceps inter alia Sulpitians iste Tibullus, vel Tibulliana potius Sulpitia ad Cerinthum suum, cujus amores alio porro a se translatos quæstâ fuerat antea, et quidem, quod indignissimum videbatur, in levitatis Togatæ, ac Codicariæ conditionis mancipium non nauci. Quo loco notandum, *Togam*, quæ meretricibus cæterisque adulterii damnatis propria erat, tacite ab Sulpitia stolæ suæ matronali opponi. Scribit itaque, ut dixi, filia ista Servii, *Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est.* Hoc est amici omnes, et benevoli mihi, *quibus illa dolori est*, id est, quibus mehercule ex animo dolet, *scortillum illud quasillo pressum* tibi in amoribus et delitiis esse, mirifice de nobis anxii sunt ac solliciti; *Nec oedam ignoto maxima cura thoro*; ita enim legendum Statiana quoque Editione confirmatur: hoc est, ne, quæ tanquam legitima conjunx, et, quod rei caput est, Servii illius Sulpitii filia, maximæ curæ ac cordi merito utique esse debebam tibi, posthabear nunc ancillulæ villi pellicique ignobili, hoc enim est, *ignoto thoro*, herilibusque pensis, ac iniquis quasillis ad robustum codicem adfixæ, quasi cum Petronio, 'quasillariam,' dicas. Aper-tum vero ironiam esse facile ex præcedentibus colligere licet.

Quod autem memorare occæperam, Matronas adulterii convictas damnatasque communem cum ordine mere-

tricio cultum habuisse, verum est: sed in hoc alterum etiam discrimen facere debui, quod Matronæ a maritis ob stupri crimen repudiatæ, jure Stollæ deposito, Togam quidem ignominie causa accipiebant, sed eam tamen colore candido; ut hac quasi nota facilius internosci, et excerni a scortis publicis, ac prosedis quadrantariis, sive halicariis possent, quibus idem jus non erat; quippe quæ non albatæ, proinde ut illæ, verum pullatæ esse, ac non nisi in togis pullis prostare cogebantur. Auctor, vetus Horatii Commentator.

Epigramma porro, quod sequitur, nescio an credam ita scriptum fuisse; principium enim non placet: videtur tamen ex persona Sulpitiæ in morbo cubantis id ipsum Cerintho inscriptum esse; sane perquam bono sensu, atque etiam subarguto; si primum, ut dixi modo, Epigrammatis versum excipias, si quidem reliqua satis helle se habent, et inter se utcumque apte copulata videntur; si tamen hunc in morem rescribantur: *Ah, ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem. Nam mihi quid prosit morbos evincere, si tu Nostra potes lato pectore ferre mala?* Hoc est: Quid mihi prosit pristinae sanitati restitui, levatique hac ægritudine, si tibi istuc lubentia est, et voluptati, me scilicet male habere, incommodeque affici? Vides hic nihil a nobis variatum, præter dictiunculam *quid*, in penultimi versus exodio: cujus in locum si reposuimus, itaque sine ulla dubitatione legendum. Quid? quod confirmat hariolationem hanc nostram manuscripti exemplaris lectio; cujus mihi copiam fecit haud adeo nuper, vir non literis modo, sed et moribus antiquis ornatissimus, Justus Lipsius.

Pæne præterieram immemor, quod Epigrammatis hujusdem initio monitum oportuit, *et calor in Pentametro illo, Qui mea nunc vexat corpora fessa*

calor, haud proletario intellectu positum esse. Etenim 'febris,' ex re nomini suo respondens, hoc est, æstiosa ac fervens notatur: quam significantissima 'caloris' appellatione insignibant veteres, Varronis sæculo non ignota: item Juvenalis, scribentis: 'Sentire calorem Si cœpit locuples Gallita et Paccius orbi.' Sed hoc Noniano testimonio firmandum, exemplo nos impartientis hujusmodi: 'Febris, proprietatem habet a feritate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperiendam putat: idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a Fervore Febrim.' Atque hic Epigrammatio huic finis esto; nam versus, qui ordine deinceps sequitur, et cujus initium est: *Ne tibi sim, mea lux, &c.* alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. Eum proinde, 'quod felix, faustum, ac ratum siet,' a superioribus secludendum ac segregandum de ipsius Sulpitiæ sententia statuimus, atque decernimus in perpetuum porro.

CAPUT XIV.

Priapæi Tibulliani declaratio. In eo quædam in melius, ut arbitror, restituta: sicuti et in Phallicis Virgilianis. *Canis scæva. Geli annum. Cævus pelle tectus. Fossa*, item *Specus*, in obscœnis accepta. Amica bidens. Epigramma nostrum in Bassam. *Situs araneosus*. Aranearum cassibus pares mammæ. *Concitare libidinem*.

EXSTAT jocosum cumprimis et facetum inter cætera lepidissima illa quidem: sed mollicula plus satis venaque, ut apparet, pruriente dictata, ex puris et meris Iambis contextum Epigramma: quod nisi Tibullo a doctis passim adsignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, a Veronense illo anteambulone ejus potius, quam a Poëta Romano hoc

nostro insum fuisse. Ita et lepores in eo et sales, numerique omnes Catulliani, haud adumbrati, hercule, verum ad vivum expressi penitus graphiceque elucent. Quid multis? pura puta Latina omnia, et quasi in melle sita: de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. Quo magis in his ipsis explicandis temperare decretum est nobis; ne Catonibus theatro nostro interdiceret, Florales denuo instaurare velle videamur. Una proinde, aut altera emendatiuncula contenti erimus: primum ubi legitur: *Placet, Priape, qui sub arboris coma Soles sacrum revinctus pampino caput Ruber sedere cum rubente fascino*: credo esse querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de insolito siculæ suæ languore, vel potius, cum Petronio dicam, nervorum paralysi jocosæ expostulantis; quasi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampinea caput redimitus, ruberque et valens cum indomito ac rubente fascino sub arborum umbris sedere continenter es solitus! hoccine, o Priape, placet, vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeo usque adhuc, atque ex libidine ipsius mea usus sum semper, nunc, quum vel maxime usus erat, placet mei, hoc est, rem communem indignissime, alienissimoque tempore molli, debilis, fractus repente desereres, ac destitneres, quasi caballus in clivo? Hoc de te merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti, senectæ, et quidem extremæ, lassitudinem imponeres mihi? *At o Priape, &c.* Observandum vero interrogationis notam post *re fascino*, collocari debere: quia etiam, *revinctus pampino caput*, non *revinctus*, uti nunc legitur, rescribi oportere arbitror, ut vocandi casus pro recto positus dicatur, id quod Poëtis insolens non est: simul, ut numerorum necessitatis ratio habeatur; cui sententiæ meæ Scaligerum quoque assertorem repertum gaudeo; nisi

quis forte, *revinctu' pampino*, extrita s, scribendum esse contendat, idque antiquorum Poëtarum exemplo maxime. Quod autem Tibullus dixit Priapum sub arboris coma, pampino caput revinctum, solitum considerare, hoc eo spectat, quod idem eidem hortorum custodi, ac Præsidi, imo Præstiti, Latine loqui me scito, in Elegis suis exoptaverat antea: 'Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape, Ne capiti soles, ne noceantve nives.' Et in Carmine libero nescio quis bonus Poëta, vir fortasse non item: 'Parum est, misellus fixerim quod hic sedem, Agente terra per Caniculam rimas, Siticulosam sustinens die æstatem?' 'Die' addidit: id enim temporis maxime et solis et cæli fervores molesti sub dio agentibus. 'Parum quod imos perlaunt sinus imbres, Et in capillos grandines cadunt nostros, Rigetque dura barba vincta crystallo.' Scio hæc ipsa longe aliter in impressis Codicibus legi: ego tamen scripturam, proinde a me ut emendata est, malui representare.

Sequitur haud multo post in Phallicis Tibulli, ex magni illius Scaligeri castigatione, adversus Deum Istum ficulneum committantis devotio: *Jacebis inter arva scallidus situ, Caniaque scæva, susque ligneo tibi Lutosus adfricabit oblitum latus*. Placet correctio, hac tamen lege, ut in locum *roï scæva*, *scæva* inducatur; interpretatione a Paulo petita, ita apud Festum verbum istud definiente: 'Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: *σκᾶνδον* enim Græce sinistrum dicitur.' Huc adde quæ de 'Canina scæva' tam apud Plautum, quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum, *ligneo*, Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut populo agresti falce dolatus spectaretur; vel certe *μυραποπικῆς* accipiendum; quomodo Catulli illud: *Et cum conjuge lignea parentis*. de ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laterne cornu siccus,

aut si quid magis aridum est, haberet.

De novissimo porro Senario, veniam peto pudentem, eum levi commutatione in hunc modum rescribere ut liceat mihi: *Luto suo adfricabit oblitum latus*.

Legitur deinde haud multo post: *Bidens amica Romuli senis memor Paratur inter atra cujus inguina, Vacuaque pelle tectus inguinum gelu Araneosus obsidet fores situs*. Recte et sincere omnia, tertio versu excepto, cujus pes prior, in fraudem legis Iambicæ, una syllaba redundante vacillat: cui vitio tametsi mederi haud facile est, manuscriptis præsertim exemplaribus destituto, at certe levare id ipsum pro virili conabor tamen. Rescribo igitur: *Cavaque pelle tecta, et annus gelu, &c.* annus enim est in Editione Colinaei, non *inguinum*: vel sic: *Cavumque pelle tectum, et annus gelu*: ut, *Cavum μυραποπικῆς* partem eam in feminis appellet, quæ honeste nominari non poteat, non magis utique quam nobilissimus ille fidicen, qui Socratem fidibus docuit, quem 'Connum' vocitatum perhibet Cicero: qua ratione mox etiam, 'Specus,' et 'Fossa,' in hoc Carmine usurpata leguntur.

Ludit vero nos Tibullus, quum 'Bidentem amicam' vocitat, non quæ duos, id quod de ovibus dici solet, annos haberet modo, sed quæ bines non amplius dentes in mortariolla, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi: cui non nimium absimilis locus ille noster in quandam vetustate edentulam a puero olim funditatus hujusmodi tetrasticho: 'Tres tibi quum toto dentes modo, Bassa, supersint Ore, quibus miseram tundis adhuc Cererem; Jure perurbano placuit sibi scommate, qui te, Bassa, tridentiferum dixit habere caput.' Festive quoque ejus barathri 'fores araneosum situm obsidere' cavillatur: quo loquendi genere usus Catullus, ubi inquit: 'Vel pene languido senis,

situque araneoso.' Eodem referri etiam poterit non incommode Martialis illud: 'Et aranearam cassibus pares mammas.'

Restituo deinceps eodem in Poëmatio: *Sed ille quum redibit aureus puer, Simul sonante senseris iter pede, Repente nervos excitet libidinem*: pro quod in universalis Editionibus nostris vulgo legitur: *Repente nervos excitet libidine*: contra legem et rationes omnes Iambicorum versuum, qui quidem sint ad istam faciem, hoc est, et sinceri et puri. Usurpavit eundem dicendi modum Petronius, verbi causa: 'Quedam enim feminas sordibus calent, nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut statores altius cinctos.'

CAPUT XV.

Variarum ac discrepantium Lectionum Struices, ex ordine Elegiarum Tibulli, acervatim et quasi per Satyram congestæ, ac reconcinnatæ ex fide librorum veterum.

ITA est: natum hercule neminem pluris, quam Lipsium facio; nec quicum plura sunt mihi, quæ ego velim; etsi jure id quidem: enim mutuum facere me scio. Quid multis? non sodalem, sed thesaurum boni reperisse videor mihi, nactus sermonem cum ejusmodi virtutibus: et penes quem doctrinarum ac leporum omnium quasi rudem esse, ne Scaligerum quidem ipsam inficias iturum autumo: neque adeo jus est. Di immortales quid huic judicii acrimoniam aut Persius ille Lucillianus habuit, aut ipse M. Terentius simile? Quid contra hanc censoria Aristarchi virgula, quid ipse Momi curiositas posset? Absit a dictorum nostrorum simplicitate insidiosus aucupator Fascinus: sed vero, dic sodes obsecro, bona fide, mi Lector:

Vidistine umquam magis æquiparabile quicquam

Calvis, et Crispis, et veterum Genio? Quid? nonne in scriptis etiam mens Lipsia spirat,

Enitet et culti pectoris eloquium? Aut si viva tibi vox usurpata docentis,

Audistine aliquid suavius, aut melius?

Haud putò; nec fieri posse, ut simile auribus unquam

Usurpes, nedum suavius aut melius. Non, si Calliopæ ipsius; non, si tibi cælo

Copia demissi Mercurii eveniat.

Ut graphice, ut vivo dicta omnia sparsa Lepore?

Attica ut e Belgis mella fluant labiis?

Mella, quibus, Latia lingua si quando loquatur,

Suada, quibusque uti Juppiter ipse amet.

De quibus argutum merito illud dicere possis:

Aut docuit voces has Venus, aut didicit.

Et hæc quidem virtutes in illustri positæ, imò in ore omnium Europæ gentium.

Testis ego, testis consensus publicus, et vos

Mnemosynes quotquot ad Genium sapitis;

Doctrinæ, aut Veneris sensus quicunque vetustæ,

Romanique salis gustus inest aliis.

Quo magis in his ipsis prædicandis temperare decretum est nobis, ne rem facere ridiculam, ac lumen Phœbo commodare velle videamur.

Illam mihi grato potius celebrentur honore,

Privata, inque usu cognita mi assiduo:

Auribus, atque oculis, et sensibus usurpare,

Copiam, quæ, ut lubitum, quotidiana mihi est:

suavissima sermonis videlicet, imò

interiorum literarum communicatio, comitas, integritas, fides: et, quod familiam ducit, animus apertus, ac liber; neque invidiæ, neque ambitioni obnoxius. Prorsus, Ennianam ad formalam:

Et cujus omnes oppido ad venustatem,
(Ut Plantissare perpetrem solens porro)

Geniumque prisci sæculi valent mores.

Novo scribendi genere uti capior, vel antiquo potius; id quod norunt illi, quibus aut cum Varronis, aut Petronii Satyris unquam antehac negotium fuit: ut jam vel ex hoc homines porro intelligant, me orationi admodum non posse, quoties de Lipsio meo aut scribo, aut loquor.

Sic etiam injussæ subeunt in carmina Musæ,

Mique adeo invito se insinuant numeri;

Innumeris mixti numeri. Quo Musica nobis

Labra? frui Lipsi mi satis est Genio.

Nunc ad institutum recurro. Is igitur, quem prædico, et in cujus mentione nostra omnis exultat oratio; quum me totum in Tibullo, et quasi deditum animadverteret: Næ tu, inquit, mi Dousa, nimis stulte amicis uteris tandem. Quid jam? inquit. Quia enim vetus verbum oblitus videris mihi. Quodnam istuc? inquam ego. Pervolgatum illud, et quod etiamnum pueri sciunt, *κουὰ φιλων*, inquit: atque eo nomine irasci me scito tibi, et quidem non mediocri iracundia, sed capse illa, qua mactare condidici eos, quibus utor omnium familiarissime. Quid mali vero ex re tua sum commeritus? inquam ego: At ille, capite leniter succusso, quasi commotior: Inscite, etiam loqueris? et nescis, quam magnum flagitium admisisti? Vah, quum Tibullus in manibus sit tibi, nonne

hoc ipsum tempori denunciare oportuit mihi ita te quidem qui sis familiaris? Atqui jure adeo uti te tuo, imo etiam imperare decebat mihi ut si quid forte in eum Poëtam meditatum haberem, aut provisum jam olim, ejus vero copiam scilicet ut facerem tibi, utique in partem, proinde ut inter amicos est æquum. Facile, inquam, est imperium in bonos: et, nunquid moror? ubi ultro præsertim itur ad me. Itaque et verecundiæ nostræ ignoscas volo, et si quid ex parte mea hac in parte titubatum est prius, rogo quæsoque, ut culpam me porro emendare permittas. At ille quam benigne! Ego vero, ac lubens, inquit; sed hisce legibus tamen, ut Tibullum hunc nostrum in fidem recipias tuam; quo videas scilicet, an usui porro tibi esse possint hæ Notulæ, quibus lectionum in Poëta illo varietates, jam tum quum in media Quirini urbe, ac deploratis prisci illius Latii parietinis versarer, ex antiqua membranaceorum Codicum fide, curiose mea manu exceptas excerptasque, singulis paginularum oris prætexui. Placuit conditio, præsertim ferentaria. Itaque abs Lipsio meo pulchre atque opipare prædatus, atque ex sententia utriusque nostrum id temporis onustus, discessi: ac mox domum revorsus discrimina scripturarum omnia, singulasque pregnantium sententiarum dissimilitudines in meum ipsius Codicem transcripsi; atque inde bellissimum quodque decerptum in hoc porro, atque in proximum Caput. Sunt vero hæ ipsa, jure quasi Adoptionis Præcidaneis nostris inserenda, ordine Tibulliano servato, et quidem ad hoc exemplam.

Libri I. Eleg. 2. vs. 68. *Non, ut totus abesset amor, sed mutuus esset Orabam.* In manuscriptis erat: *Non ego, totus abesset amor:* quam lectionem ab ipsissimo Tibullo esse liquido persuasum est mihi, ut Adverbium subaudia

Delph. et Var. Clas.

Tibul.

2 N

tur, antiquum in morem.

Lib. 1. Eleg. 3. vs. 4. *Abstineas avidas mors, precor, atra manus. Abstineas mors atra, precor.* Elegans eandem vocum iteratarum collisio: neque audiendi Codices membranaei, in quibus *mors violenta* priore versiculo a librariolis suppositum circumfertur: quasi glossema Epitheti illius Poëtici, *Atra* dico.

Elegia eadem vs. 54. *Fac lapis inscriptis stet super ossa notis.* Placet manuscripti exemplaris lectio; quam his notis conceptam fuisse, a Lipsio etiam satis acceptum est mihi: *Fac lapis his scriptus stet super ossa notis.*

Lib. 1. Eleg. 6. vs. 24. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.* Ex opinione veterum, qui elucidicari cæcarique credebant eos, quicumque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana oculis profanis temere usurpassent.

Lib. 1. Eleg. 8. vs. 14. *Anaque compressos colligat arte pedes.* Manuscr. *Anaque compressos colligit arte pedes:* quæ lectio nihilo hercule altera illa communi deterior; quod quidem ad collectionem istam pedum attinet: hoc enim et astrictum et compressius quiddam præ se ferre videtur; quanquam in recessu tamen, quomodo et a Silio Italico hoc verbum acceptum in Notis nostris Horatianis docuimus nuper, versu illo: 'Et castigatæ collecta modestia frontis.' Item a Propertio: 'Parcis, et tennes humilem te colligis umbras.' In cæteris novitatis amans non sum, et cum impressis libris potius, quam calamo exaratis sentire stat sententia.

Elegia eadem, vs. 19. *Cantus vicini messes* (ita Vetus Codex) *traducit ab agris, Cantuq; et irata detinet anguis iter.* Non possum non vehementer hoc loco Lipsii meli conjecturam amplecti, rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter:* irati, id est, irritati, concitatique, plenoque ac effuso ruentis agmine. Eandem efficaciam

arti magicæ inesse jam antea etiam persuaserat sibi, quo loco scripsit: 'Fluminis hæc rapidi vertere possit iter.'

Lib. 1. Eleg. 9. vs. 71. *Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoceat pro quo remque domumque tuam.* Lipsius emendat: '*teque domumque tuam:* ex Propertio, scribente: *Improba, qui tulerim teque tuamque domum.* Et vero faveo conjecturæ istæ, meque oraculi ejus quasi interpretem repertum gaudeo, gratulorque merito mihi: ut 'Domus' pro gente scilicet et familia accipiatur, quomodo etiam scriptum a Catullo fuerat prius: 'Quam te cum tota gente, Catulle, tua:' aut certe mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim: unde locutio illa Plauto, Terentio, aliis de meliore nota scriptoribus usitatissima: 'Uxorem domum ducere,' pro, 'Nuptias facere,' et quod nos 'Ducere,' simpliciter dictitamus. Quamquam et 'rem' retineri non insulse possit, atque ad senile retritum mariti, quo de loquitur, rutabulum ambigue accommodari; et quod Petronius ait, 'Lorum in aqua.' Quis enim necit partes eas, quæ viri cluimus, per 'Rea,' 'Vasa,' ac 'Peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? sed et naturam seculi, ut cum Lucretio loquar, sequioria, id est, muliebris. Martial. ad uxorem solœcissantem: 'Parce tñs igitur dare mascula nomina rebus,' &c.

Lib. 1. Eleg. 10. vs. 11. *Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem Arma, nec audissem corde tremente tubam.* *Tremente* a glossa est, atque inde porro in contextum, virtute ac comitate imperitiæ, tractatum potissimum: pro, quod in optimæ notæ exemplaribus probe ac plane perscriptum exstat, *micante.* Neque aliter Virgilius, quasi ipse sese explicans: 'Micat auribus, et tremat artus.' Item Ovid. haud semel: verbi causa:

'Corque timore micat,' hoc est, artem ludicram et quasi histrionicam facere occęptat, atque in ipsum pecus emicare, ut loquitur Plautus.

Eleg. eadem, vs. 25. *At nobis arata, Lares, depellite tela.* * * * *

Hostiaque e plena rustica porcus hara. Nullum lacunę vestigium in libris chirographis apparere hoc loco, commoniti jam pridem a Tibulli enarratoribus sumus, quod quidem nunc hercule primulum verisimile fit mihi; postquam Lipsii mei munificentia tandem hujus, quam subjungam, a veteri Codice Lectionis certior sum factus: *Hostia erit plena mystica porcus hara.* Hunc pura cum veste sequar, &c. qua cohęrentia jam inde ab Hexametro illo superiore, perperam istino divulso dispulsoque, nihil utique pro re nata aptius aut concinnius. Dubito tamen, ne Tibullus scripserit potius: *Hostia erit plena mystica porcus hara.* Sed erro: *plena enim hara est*, ai hara plena fuerit mihi, uberique auilli pecoris facta Lares Grundules cultorem suum ex sententia compotiverint propitii.

In eodem exemplari, vs. 36. *et Stygia navita pulvis aqua*, non *puppis aqua*, lectitabatur. Sed et, vs. 46. *Duxit aratores sub juga ponda boves*, non *aratores*, uti est in nostris; quę scriptura, meo quidem animo, prę Lipsiana illa, quam proposui modo, 'pitheclum est, et spinturnicium,' ut inquit Plautus. Quid? quod ab utroque nostrum etiam Ovidius facit Fast. I. narrans: 'Cedebat taurus arator equo.'

Eleg. eadem, vs. 51. *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipso Uxorem plauastro progeniemque domum.* Veter Codex non *ipso*, sed *uxore* referebat; quod si cui probetur, unitatem istam *plauastro*, non *luco*, accommodandam meminerit sibi. Sed quoniam hoc jam Caput longius etiam justo excrevit, priorque Tibulli liber ad exodium adductus est tandem, reliqua quę restant, cum Dis volentibus, in prox-

imum porro Capitellum rejiciemus.

CAPUT XVI.

Variarum in Tibullo Lectionum pars altera, ad posteriores ejus Elegiarum tres libros pertinens, ex manuscripta eorundem Codicum auctoritate.

LIB. II. Eleg. 1. vs. 25. *Evectura precor: viden' ut felicibus extis, &c.* Veter Codex *calestibus extis*. Idem porro, v. 40. *Exiguam viridi fronde operire casam*: pro *domum*, quod in impressis vulgo lectitatur. Etiam *insita*, non *consita*, legitur in eodem exemplari, illo versu 48. *Tunc victus abiere feri tunc consita pomus*. Eadem Elegia vs. 82. *Et procul ardentes hinc precor abde faces*: pro quo in manuscriptis erat: *hinc procul abde faces*. Neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calculo comprobata.

Lib. II. Eleg. 2. vs. 10. *En age quid cessas? annuit ille; roga. Annuit habent membranę veteres.*

Lib. II. Eleg. 3. vs. 1. *Rura tenent Cornute meam villaque puellam.* Transposita hæc in manuscripto, ad hoc exemplum: *Rura meam Cornute tenent.*

Eadem Elegia, de Phœbo per amorem bubulcitante, vs. 15. *Ipsæ Deus solitis stabulis expellere vaccas, Et potum pastas ducere fluminibus.* Mire hic turbant antiqua exemplaria; in aliis enim *fossas*, pro *pastas*: in aliis contra totus iste Pentameter interpolatus legitur ad hanc faciem: *Creditur ad mulctram constituisse pecus.*

Eadem, vs. 35. *At tu quisquis is es, cui tristi fronte Cupido Imperitat, nostra sint tua castra domo.* In veteri exemplo est: *Imperat, ut nostra, &c.* quo quidem loco ego, ut, pro 'utinam,' positum accipio, loquendi ritu priscis illis non insolito. Qua de re, Charisium, qui volet, consulito.

Eadem, vs. 51. *Eheu, divitibus video gaudere puellas.* In eodem libro disertim, *Hei mihi, divitibus*, legebatur.

Elegia eadem etiam, vs. 77. *Ah pereant artes, et mollia jura colendi,*
* * * * *

*O utinam veteri peragrantes more puella
Horrida villosa corpora veste tegant.*
Mira hoc loco veterum librorum titubantia. Ego autem, omissis controversarum lectionum sententiis, eam, quam in Lipsiano Codice offendi, proponam potissimum: in quo hemistichium Pentametri, quod antecesserat, sequentis versus principium constituebat, priore Hexametro inducto, ac disticho singulari in tetrametri imperfecti locum succidaneo subdito, in hanc speciem: *Si fas est, mos precor ille redi. Mos precor ille redi, patientes rursus, ut olim Horrida villosa corpora veste tegant.* Ubi patientes singulari notatione accipiendum videtur, atque eapse illa, qua ab Horatio in Satyris scriptum: *Quid te juvat, inquit, amice, Prærupti nemoris patientem vivere dorso?* Vide nuperum in eum Poëtam Commentariolum nostrum.

Ejusdem Elegiæ distichon porro novissimum, aliquanto aliter veteribus Membranis distinctum legitur, videlicet cum istiusmodi interpunctione: *Ducite ad imperium dominæ: sulcabinus agros.*

Lib. II. Eleg. 4. vs. 35. *Heu, quicumque dedit formam cælestis avaræ. Quicumque cælestis,* id est, quicumque Deus tandem; seu, quisquis fuit ille Deorum, qui largitus est formam, &c. Sic et prius: *Parcite cælestes,* id est, cælites. Versu sequenti, *Quale bonum multis attulit ille malis.* Vetus liber, *abdidit*, unde suspicio est restituendum, forsitan, *addidit*, pro *attulit*.

Eadem, vs. 44. *Nec qui det mæstas manus in exequias.* In eodem manus. *manibus exequias.*

Lib. II. Eleg. 5. vs. 56. *Hic magna nam locus Urbis erit.* Melius jam: atque ita erat in manuscripto.

Item, vs. 69. *Quasque Antena sacras Tiburs per flumina sortes Portarit:* pro, quod publicatum est: *Quasque Albana sacras Tiberis, &c.*

Lib. III. Eleg. 3. vs. 28. *Audiat aversa non meus aure Deus.* *Aversa* erat in vetustis membranarum. Porro, non *meus Deus*, sic dictum, quomodo Horatianum illud: *Ventis iturus non suis.*

Lib. III. Eleg. 4. vs. 9. *At natum in curas hominum genus.* Vetus Codex refert: *At vatum in curas.*

Elegia eadem, vs. 42. *Edidit hæc tristi dulcia verba modo.* Idem manuscriptum. *Edidit hæc dulci.* Cæterum mihi edita plus placet lectio, ut ad tristitiam Carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præ ceteris cluunt, referatur.

In eodem legebatur, vs. 64. *Tu modo cum multa brachia tende prece.* Pro quo in nostris est *fide*; atque aliquanto fortasse rectius, ut quidem nos commonstravimus antea.

In eodem Codice hæc lectio representabatur, vs. 80. *Felix ergo alium desine velle virum:* non, *Felix hoc.* Ego vero aliam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in quo Scaligero nostro assentior, *Felix hoc*, ad veterem illam bene ominandi Formulam, ac sollemnem acclamationis in contrahendis Sponsalibus ritum felicissime accommodanti.

Lib. III. Eleg. 5. vs. 13. *Nec nos insana meditantis jurgia lingua.* In hisdem Membranarum mentis habebatur, plane et probe exaratum; unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insana meditantis jurgia mente.*

Ibidem, vs. 31. *Vivite felices, memores et civile nostri.* Vetus liber: *memores sed vivite nostri.*

In eodem proximæ Elegiæ principium, transposito Adverbio, hoc modo interpunctum visitabatur: *Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis Semper: sic hedera cornua vincta geras.* Et mox, vs. 3. *Ille facit mites animos Deus,* non *dites*; quod tamen ego multo potius mavelim, si quidem optio ex animi mei sententia eveniat mihi; adjuvatque in partem opinionem

meam Horatius haud semel.

Legitur sub ejusdem Elegiæ exodium in manuscripto Codice, vs. 63. *Jampridem Syrio madefactus tempora nardo*. Quod placet, præ vulgato illo, *Tyrio*. Odores enim laudatissimi, 'et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria; qui etiam, 'Assyriæ nardi,' item 'Syræ mercis,' commemorat alibi, quam unguenta intelligi vellet, puta, Malobathrum, aut, olivum etiam, de quo festiva apud Catullum mentio, e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum.

Poëmate ad Messallam, vs. 44. *Quisq; tibi majora gerit castrisve, ferove*. Emenda ex fide scripti codicis: *Nec quiaquam majora gerit*.

In eodem libro hi versus hoc exemplo distincti visebantur, vs. 133. *Cunctaque veraci capite annuit: additus aris lætior eluxit structos super ignis acervos*. Eodem in Carmine, vs. 181. *Languida non noster peragit labor otia*. Abest a chirographis membranæ particula *Negativa*, cujus vicem explet *Conjunctio causalis*, hoc modo: *Languida nam noster*, &c. idque verum puto; et faciunt a me ea quæ a Poëta ex ordine subjunguntur deinceps.

Lib. iv. Carm. 2. vs. 7. *Illam quicquid agit, quoquo vestigia movit*. Vetus Codex *flectit* habet.

Lib. iv. Carm. 4. vs. 5. *Effice neu macies*, pro *ne*.

Lib. iv. Carm. 5. vs. 9. *Alme Geni, cape vota libens*. In eodem chirographo lectitatur, pro, quod nostræ Editiones obtinent, *Mane, Geni*.

Lib. iv. Carm. 6. vs. 19. *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus adsit amor*. Non optima hæc coherentia: et concinnus liber scriptus, in quo liquido exaratum compareret: *Sit juveni grata; ac, veniet cum proximus annus*.

Etiam in Epigrammate ex persona Sulpitiæ, Carm. 7. antiquam libri membranacei scripturam amplector oculitus, hac forma conceptam: *Tan-*

dem venit amor, qualem texisse pudore, Quam nudasse alicui sit mihi fama prior.

Lib. iv. Carm. 8. vs. 8. *Arbitrio quamvis non sinis esse meo*. Vetus Codex, pro *quamvis*, *quoniam* ostentat.

Et mox Epigrammatio proxime sequenti, vs. 2. *Natali Romæ non sinis esse tuo*: pro quo in libris nostris visitur: *non sinit esse suo*. Atque hæc e Lipsiano, ut dixi, Tibullo transcripta nobis: cujus privati beneficii etiam in commune participem esse volui Lectorem meum: ne quod mihi ab amico evenisset boni, aliis invidere omnibus, ac mihi soli intus porro, quod aiunt, canere videret scilicet.

CAPUT XVII.

Multo aliquem sermone celebrare. Loci Tibulliani de Ovidii sententia restitutio. Octo Lucillianæ Satyræ Fragmenta haud explicata solum, aut correctæ, verum etiam apta rerum verborumque compage in unum quasi Centonem coacta, ac conciliata sibi. *Inducere in amorem*. *Amare*, pro obsecrare, sen valde orare. *Delicære labra*. *Delenire amore*. *Insultura in caput*. *Natrix capitata*. *Comedere aliquem*, totumque commanducari, Lucretiano interpretamento illustratum. *Comitas*, *Benignitas* in vitio, et pro proluvio, id est, largitate infami, sen prodigientia positæ. Eam in rem testimonium Plauto denunciatum.

ANTIQUARIUM Tibullum esse, nisi jampridem, hercule, Poëtæ ejus amatoribus persuasum scirem, pluribus mihi disserendum putarem: nunc opellam hanc qualemcunque perdere nolo, satiusque duco, promulside prætermissa, ab ipso cænæ capite, asso puta vitulino, committere hos ludos, fame etiamdum integra, quam prima statim gustatione, hoc est, cumulatissimorum struicibus ad satietatem dare simpulones meos. Compendium proinde antecænæ facturæ, ferculum quoddam Tibullianum in mensam ap-

ponere occupabo, quod publici saporis non esse, neque adeo ad vulgi gustum, ne ipsi quidem Antiquarii, opinor, inficias ibunt. Id subministratum nobis ex libri I. Elegia 6. versu illo: *Neu juvenes celebret multo sermone, caveto*. Postea quam enim incauto atque indilligenti nescio cui, certe curruæ verius, quam viro, per amice aurem vellisset, atque adeo ex parte sua commonuisset sedulo, operam observationi curiosius dare porro uti insisteret tandem, ne maritæ communi, elusa custodem vigilantia, foras amplius quasi catillatum proficisci, furtumque viro suo facere de more potestas esset scilicet, subjicit deinceps: *Me quoque servato, peccet ut illa nihil*: quasi diceret: Quod si amationis nostræ societas suspecta fors fuit tibi, causam haud dico, quin me apud te quoque domi asservari jubeas tuæ, paratum ultro ipsum me vel mancipio dare tibi, dummodo cum tua. Ridicule, imo hercule nequiter nimis; quid enim aliud quæso fuerit istud, quam 'lupo,' quod alant, 'ovem committere?' vel, quod non minus Plautissat, 'agninis lactibus canem alligare fugitivam?' Atque hæc et homini amatori et Poëtæ tamen condonanda. Clausulam vero illam velle quid dicam sibi? *peccet ut illa nihil*. An Tibullum præstare scilicet, Deliam a se pudicam fore, nihilque adeo humanum aut muliebre passuram? Minime vero; et pugnat sententia ista cum argumento totius Elegiæ. Sed corrigenda haud dubie ex Ovidio, inter alia hujusdem loci exempla, etiam hunc versiculum in rem suam producente; ac pro *nihil*, minus representante, hoc modo; 'Me quoque servato, peccet ut illa minus.' cujus Ovidianæ scripturæ hæc erit sententia: En paratum me, Deliam tuam, quandiu quidem seorsum cum illa, unumque ac eundem in locum conclusus fuero, sartam tectam, id est, castam et integellam præstare tibi; non quidem a memet ipso, ne

frustra sies, sed vero a reliquis istis rivalibus meis, cuculis tuis; quos ego omnes uno hoc quasi ictu expositos, misereque eliminatos in posterum, arcebo ab ingressu facillime: quippe oculos meos in Deliæ tuæ oculis habiturus assiduo, neque vel unguem, quod dicitur, latum ab hortuli ejus custodia recessurus. Id ita futurum, ut dico, quamvis audacter meo periculo spondeo; faxoque, ut post hunc diem, præterquam memet, quem unum excipio, ut puto, pudenter, amorum communium exercitorem, subseorsoremque matrimonii tui, quasi partiarium, alium porro habiturus sis neminem. Illa autem eam in rem multo firmior ac circumspectior cantio, qua eidem commarito consuadet suo: *Neu juvenes celebret multo sermone*: hoc est, ne cum tauris, ut apud Flaccum est, junioribus neque joco neque serio sermonem longiorem serat aut copulet, quam necesse est probæ. *Celebrare*, igitur, hoc loco aliud non erit, quam colere; seu frequentare, id est, usurpare crebro, ac velut glatino quodam attractos ad se retinere amatores, 'Bene (puta) salutando, compellendo blanditer, Osculando oratione vinula venustula:' sicuti docet Comicus: atque ita quodammodo alimenta præbere pravis catallientium cupiditatibus; formosæ ut consuevere: quomodo et apud Nonium in versu Lucillii vocabulum illud accipiendum haud incallide videor deprehendisse. Sic enim inibi: 'Multis inductis sermonibus concelebrant,' cui hoc glossema præmissum legitur: 'Concelebrare: diu amare, dictum a celebritate.' Quæ explicatio si quidem ab antiquis est, uti ipse sane esse non dubito, incredibile est, quam luculentam hariolationibus nostris alluxerit faciem; neque ad Tibullianum hoc dicendi genus illaminandum modo, verum etiam ad scalmos aliquot Lucilliani naufragii, qui apud Grammaticum eundem miserimis modis dispulsi divulsique octo

amplius locis visuntur, columbaribus suis redditos, novo quasi ferrumine coagmentandos, quod an prospere sub manus sit successurum, equidem vehementer dubito. Ego tamen, tanquam ex sententia eventurum, capiam experimentum. Id autem commodius quo fiat, numero plurali in singularem commutato opus est nobis; ut ad hoc porro exemplum Cento iste Satyricus sic quasi per Satyram consuatur: 'Phryne nobilis illa, ubi amatorem improbius quem Multis inductum sermonibus' concelebravit, Quid dare, quid sumti facere ac præbere potissit, Præservit, labra delicat, hinc delenit amore. Assequitur nec opinantem, in caput insilit, ipsum Commandatur totum complexa, comestque. Si vero das, quod rogat, et si suggestis suppus, Magna penus parvo spatio consumpta peribit. Omnia viscatibus manibus leget, omnia sumet; Crede mihi, presse auferet omnia.' Fateor nonnulla in his aliter, atque apud Nonium lectitantur, in exemplum producta; sed tamen clementer omnia, nec præter morem correctorum. Et ratio in promptu. Quid enim grave, si pro 'inductis,' 'inductum,' reposuimus, pugnantium inter selectio-num sententiis adducti maxime? quarum aliarum, 'inde locis,' aliarum 'inclutis,' nobis ob oculos adducebant; utramque nihil ad indolem facietiarum Phrynes. Quod autem nos restitutum subdidimus, etiam principium nobis Elegiæ huius in memoriam reducit, ubi cum Amore pellaces ejus Dei insidias expostulat Tibullus, instituta hunc in morem querimonia sua: *Semper ut inducar, blandos offers mihi vultus.* 'Inducere' enim antiquitas, 'illicere in frandem, et præmi-um,' delinimentisque ac illecebris quibusdam pertrahere ad se, et quasi excantare, 'Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis:' id quod notum ex Plauto. Unde et Catullus: 'Inducens in amorem,' &c. De verbo vero 'concelebrare,' ut in totum

Marcello assentiar, necdum a me ip-sus potui impetrare; nisi tamen, 'diu amare,' apud illam, pro, aman-ter rogare, vel potius precibusque ac suppliciis exambire, et quasi 'exobsecrare,' positum autememus: anti-que, atque adeo Plautinum in mo-rem, quo ille in Menechmis usus, et quidem planissime: 'Menechme, a-mare ait te multum Erotium, Ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas.' Ut 'concelebravit,' pro, diu, ac mul-tis delenificis dictis factisque amato-rem obnoxium reddidit sibi, assiduus-que exorabilis animus ipsius sensim labefactatum usque eo est aurigata, quoad in questione electaverit, quasi exterebrans pessima: 'Quid dare, quid sumti facere ac præbere potis-sit.' Nota meretricum arte; apud quas plaris est manubiarum seu Fe-rentarius amicus unus, quam consili-arii decem. Atque hæc votorum summa; nam cætera, *ὁδὸν πρὸς τὴν ἀλφειά.* Quæ quidem ejusmodi dato-rem probum semel nactæ quum fue-rint, quid aliud restat porro, nisi quantum potest, misellum illum et cujus animus, ubi amat, affixus est clavo Cupidinis plusquam trabali, visco mero, hoc est, blanditiis, ama-toribus præserviendo scilicet, atque omnibus modis, qui quidem morigeri sint, (assiduo, an accubuo?) obseque-lam faciundo, deleniendo re volupta-tum, labiisque inter dissnaviandum val-giter et quasi columbatim conse-rendis hiulcandisque, (hoc enim, 'de-licare,' est, vel ipso Marcello inter-preti,) prorsus, omnia, imo nihil re-liquum faciundo, in plagas multo va-lidissimas præcipitem conjectum, pe-dicisque ac manicis, adde laqueis, et quidem lentiasimis, irretitum; haud vi-vum a se porro Bacchæ illæ dimit-tant prius, quam et vasis et marsu-pio omni exenteratis penissimè, emer-vem, expeculiatum, emedullatum de-nique, ne dicam articulatim concisum, ad incitas demum, ac mendicitatis terminos Penthea suum redegerint

pessimæ, eique homini nœnia de bonis dicta fuerit? 'Delicare,' ergo unice hic suo fuerit loco, ut ad *καταγλάνισμα* referatur, gypsatissimum Dionæi aucupii genus; neque mediusfidius vel Junianæ, vel etiam Turæbicæ sententiæ postponendum; quorum alter: 'Præsternit labra delitiis,' alter, 'Labra delingit,' maluit reascribillare.

Etiam 'delenit amore' pro 'delinit,' in Lucilii versu emendandum auguror: quod a 'delenire,' deductum placet, verbum Plauto et antiquioribus illis multo celebratissimum: unde et, 'delenifica facta,' apud eundem; item, 'delenificum ingenium mulierum,' apud Turpilium: cuius simplex est 'lenio;' neque aliunde hercule et 'leno,' et 'lenocinium' derivata videri possunt. 'Delenit,' enim locum hoc loco habere non potest, ac frustra in eo Nonium, et literatores nostros fuisse, si non aliud, at certe secunda verbi syllaba eosdem poterat commonefacere, quam natura brevem longorum versusum rationi contumacissime adversari videmus.

Ad 'delicias' porro, quæ meo quidem animo a verbo, 'delicare,' compositæ videntur, et 'delenimenta' ista Veneria etiam sequentia accommodare ausim: 'Assequitur nec opinantem, in caput insillit,' &c. 'caput,' enim non quidem pro summa, sed vero media corporis parte, coleata inquam cuspide illa qua viri sumus, dictum accipio: quomodo et ipse Lucillius alibi: 'Natricem impressit natibus crassam, et capitatam.' Atque in hanc ipsam, quasi in equuleum, non expectato dum ab amatoribus sollicitetur, insulturam facere meretricem improbissimam simul ac virosissimam significat, satis Satyrice, imo hercle nequiter; quam metaphoram spirant etiam proxime ab his dependentia: 'Ipsam Commanducatur totum complexa, comestque.' Quis enim non videt, de voracitate et in-

glavie baratri muliebris agere Lucillum, avariter in se non quidem merum, sed serum virile ingurgitantis, ac penitam juveni sui caudam emalgantis penissime? Unde tralationes illæ frequentes apud Poëtas: 'Deglupta mœnas,' 'deglubere,' verbumque ejusdem Simplex, 'vorare teata,' 'ligurire,' 'catillare,' 'exorbere;' et cæteræ, ad 'Vim, ac vomitum illum Lucillianum' transferendæ; neque minus adeo ad Lucretianam illa lib. iv. 'Quum jam præ sagit gaudia corpus, Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva, Adfigunt avide corpus, junguntque salivas Oris, et inspirant pressantes dentibus ora, Nequicquam: quoniam nihil hinc abraderè possunt, Nec penetrare, et abire in corpus corpore toto. Nam facere interdum id velle et certare videntur; Usque adeo cupide Veneris compagibus hærent, Membra voluptatis dum vi labefacta liquescunt.' Et alia hujusmodi, quæ tota ejus libri parte fusissime persequitur Carus: in quibus est et illud: 'Et commiscendo cum semen forte virile Fœmina commulxit subita vi, corripuitque.' Ex quorum omnium unanimi pariter, imo singulorum testimoniorum consensu, quam ab Lucilio nostro decenter ordo conservatus sit, vides: qui primum a suavissima sermonis communicatione auspiciis capto, mox præmissa collabellationis licentia, ad extremam porro amoris lineam devolutus, quasi per numeros et gradus quosdam Eroticæ consuetudinis, seriem narrationis suæ pedetentim deduxerit. Sequentium vero versuum, partim a Festo partim Nonio petitorum, unde quæso commodius, quam ab ipso Comicorum principio Interpretamenta arcessemus? qui in Trinummo ex persona adolescentuli præmature patrius sapientis pronuntiaverit: 'Nam qui ab eo, quod amat, Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras Labitur, liquitur. Da mihi hoc (mel

meum) at me amas, odes. Ibi ille cucus : Ocelle mi, fiat : et istuc, et si amplius vis dari, Dabitur. Ibi illa pendente ferit, jam amplius orat : non sat Id est mali, ni amplius etiam quod ebibit, quod comest, Quod facit sumti : nox datur? ducitur familia tota, Vestispicæ, unctor, auri custos, fiabelliferæ, sandaligerulæ, Cantrices, cistellatrices, nuncii, rennuncii, raptore panis et peni : Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.' Eadem fere invenias Truculenti Scena 1. Actus prioris, item secundi; denique per universam Comœdiam illam, qua Plautus noster, vel Catone Tulliano teste, maxime post Pseudolum suam præ cæteris non immerito gavius : in cujus exemplo superiore pro derelicto habendum non fuit, vocem 'comis,' in vitio positam a nobis observatam esse : uti et Scena proxima, ubi amici atque æqualis sui prodigentiam apud patrem verbis extenuat, elevatque ex parte sua quantum potest idem ille, qui priora illa prænuñciaverat Lysiteles : 'Per comitatem ædèpol pater [scilicet rem confregit] Præterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.' Eodem plane sensu, 'benignus,' usurpatum reperires in Truculento, quod et in Sermonibus imitatus Horatius, pro eo qui profuse prodigus cluit. 'Comitas' enim et 'Benignitas,' prorsus eadem, sive in vitium, sive in virtutem alterutrum voles deflectere, et conjunxit vocabulum utrumque Plautus in Milite, quasi ipse interpretans sese : 'Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas, Si ad auscultandum vostra erit benignitas.' Quæ idcirco producta a nobis longius, ut non solum in 'Suppi' suggerundi,' item 'Magnæ peni illius sic parvo spatio consumptæ,' explicatione investiganda, laborem demeremus ac diminueremus Lectori; sed vero ut et superiora, ex Lucretio antea interpretata, planiora etiam aliquanto faceremus; simul, ut exemplo Plantino,

quod tam in Lambini, quam Cameraarii Codicibus, ab interpunctis laborare videbatur, per causam auxilium ferremus. Unum etiam restare nondum video, verum is in scripo et cui enodando malus, sicuti spero, cunens querendus non erit; quod videlicet duos de una quasi fidelia parietes dealbantes, versus istos posteriores quatuor rapinis meretriciis ac despoliabilis astruere simus ausi, quos Capite tamen proximo, in altero quodam ejusdem Lucillii Centone, matronarum in magnis dotibus insolentis atque insatietatibus, sumptibusque plusquam decumanis adplicuit sumus postea. Fateor; nec tamen culpam hac in re admissam ullo modo agnoscere lubet. Etenim hac obsoletæ varietate fastidium Lectori detergere volui, eidemque hanc optionem facere potissimum, utri Centonem hos ipsos adsutos mallet potius, suo arbitratu deligendi, non meo : in quo me certe pertinacem obstrigillatorem habiturus non est. Nam quod, 'Omnia,' pro 'Omnis;' suppositi, etiam ratione me fecisse autumo. Itaque causam haud dico; nam quid ea est opus?

CAPUT XVIII.

Tibullus quæstioni acceptus, cur Carminum suorum Elogio expertem habuerit Augustum Cæsarem. Id in Corvini Messallæ, patroni sui, gratiam factum verisimile videri. Ejus Catoniana libertas, ac de Cassio, Imperatore quondam suo, secura, Augusto ipso vel connivente, vel patientissime dissimulante, gloriatio. Benefacta majorum suorum exaugere. *Veneranda*, pro 'venerabunda' positum videri in Tibullo. Cento Lucillianus ex decem plus minus Fragmentis reconstitutus; in quo præter correctiones, ac Censuras, varia passim Scriptorum veterum testimonis ad partes convocata, præcipue Plauti, aut accipiant lucem, aut inter se

præbent mutuo.

MIRATUS sum sæpius, et miror magis in dies magisque, utique quoties in Tibullum incido, Poëtam enim inter tot tantasque Corvini Messallæ laudationes, etiam Poëmate Heroico peculiariter eidem inscripto, effusissime atque ex professo decantatas, ne commemorem interim ambitiosam illam Triumphi ipsius de Aquitanis, non sine augusta faventia, hoc est, faustis acclamationibus, deductionem, Octaviani ipsius, cujus imperio atque auspiciis res tantæ tamque gloriose patrata fuerant potissimum, nullam uspiam Augusti, inquam, Cæsaris mentionem fecisse, ac ne id quidem tanto Principe dignum habuisse, quem vel tralatitio per causam saltem, quam dixi, carminis sui elogio impertiretur: non dicam vulgata illa, quia magnus et opulentus; quodque virtute at Dis volentibus, terra marique de civibus juxta ac hostibus victoria parata, ac stabilita firmissime imperio, uni omnia secunda atque obedientia evenissent, communia hæc ei cum multis; sed quod 'Ipse colens Musas, ipsasque colentibus æquus,' omnes in hoc faventiæ genere post se Imperatores fuerit supergressus; neque illi Majestatis suæ prærogativa, neque maximæ adeo et gravissimæ Romani Imperii occupationes obstituerint, quo minus pretium pro virtute excellentibus sæculi sui ingenii Censoria æquitate statueret prorsus, eum præstaret sese, ad quem, quasi ad alterum Mecenatem, vel, ut verius dicam, Genium, atque altorem suum, centuriatim undique omnes literarum candidati concurrerent, perflugium in re crepera sibi, ac Musis suis multo præsentissimum habituri. Cujus rei ego maxima hæc documenta habeo, quod Horatio, quamvis Libertini generis homini, tum coactoris filio, officium Epistolarum ultro abs se per Mecenatem delatum fastidiose repudianti, non modo non succensuit quidquam, sed eti-

am amicitiam suam familiariter insuper ingerere perseveravit, idque ipsum in perpetuum apud posteros contestatum per scriptas literas esse voluit publicitus. Nam de munificentia vere Regia ac beneficiis in P. Virgilium cumulata congestis, melius silere arbitror, quam paucā dicere; ac propterea adeo haud indignus visus, quem Tibollus etiam nos-ter, ceu communem Poëtarum omnium parentem ac vindicem, ex Augustissimo angustiorum faceret præconiis suis. Quid igitur dicemus? Alieniorum a Principe suo Albium nostrum fuisse? Fatendum utique; neque enim aliud in rem præsentem aptius quod commiscar invenio: quod eo etiam sit credibilis nobis, quod eumpse Corvinum istum, potissimum studiorum suorum patronum habuerit; eum, inquam, qui tirocinii stipendia sub Cassio quondam Imperatore fecisset, tanta haud modo ingenti, sed linguæ etiam præditam libertate, ut ferocissimum illam Cæsarianæ neclis litum ac stimulatorem, palam Imperatorem suum profiteri non vereretur, neque ea tamen causa sequius Octaviani Cæsaris gratia uteretur. Fidejussor, quod dico, unus mihi pro multis Tacitus: in cæjus Annali quarto ex persona Cremutii Cordi, pro Historiarum suarum simplicitate causam dicere jussi, ac deliberata morte ferocis, verba in hanc sententiam ipso Tiberio præsentem pronunciata leguntur: 'Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret: neque id amicitiae eorum officit. Scipionem, Afranium, hunc ipsum Cassium, hunc Brutum, nusquam latrones et parricidas, qui nunc vocabula imponuntur, sæpe ut insignis viros nominat. Asinii Pollionis scripta egregiam eorundem memoriam tradunt. Messalla Corvinus Imperatorem suum Cassium prædica-
bat; et uterque opibusque atque ho-

noribus perviguere.' Hactenus ille. Etenim Tibullus ipse in partibus vel Pompeianis vel Brutianis ut fuerit, gerræ germanæ: nam qui pote obscuro, 'Illo qui necdum tempore natus erat?' quippe cuius Natalem in Hir-cii et Pansa Consulatū incidisse, communi jam opinione sit receptum: idque de ipsius indicio ascribentis de sese: 'Natalem primo nostrum videre parentes, Cum cecidit fato Consul u-terque pari.' Qui annus etiam Nasonis Poëtæ Genio præsignis cluit, eodem hoc ipsum a Tibullo accepto Penta-metro testificantis. Verum suspicio-nes omnes missas faciamus, ad com-pertiora nos convortentes: quo e genere, opinor, fuerit et illud in ejus-dem Mecænatis sui Natalem: *At tibi succrescat proles, qua facta parentis Au-geat, et circa stet veneranda senem.* Hæc enim Phrasis a Plauto esse suo se in-dicio probat, apud quem in Sticho Dinacium: 'Benefacta majorum tuo-rum exauge.' Iterumque eadem Scæ-na: 'Benefacta meorum exaugeam.' Denique passim alibi. Malim ibidem: 'Et circumstet veneranda senem.' Neque enim, 'circa stare,' sed 'cir-cumstare' loqui consuevimus. Itaque idem alibi quoque: 'Hunc puer, hunc juvenis turba circumstetit arta.' Nisi tamen 'circa,' pro 'circum' positum dicamus; quod equidem non impugno, veterum præsertim aucto-ritate subnixum. Porro *veneranda* istud, non patiendi nobis, verum agendi potius vim effectumque habere videtur; quasi dicas, 'venerabunda': neque enim ad fundamentum familiæ Corvinæ, hoc est, olescentem Mes-sallæ prolem, in cuius teneram impu-beremque ætatem, ista, ut sic dicam, 'venerabilitas,' locum necdum etiam habere poterat; sed vero ad ipsum potius Messallam referendum, quem soboli suæ senem olim venerationi fore auguratur Poëta: proinde, ut æquum est patrem, qui quidem dicto audientes liberos produxerit sibi. At-que hic idem Tibulli locus confiden-

tiam porro addidit nobis, ad quod-dam Lucilli exemplum majore for-tasse conatu, quam successu audaci-ter sollicitandum: quo Centonem con-cinnaremus scilicet, et membra Saty-rographorum principis, quæ decem minimum locis miserrime, ac pene articulatim conscissa hodie, dispreta-que apud Cascos Grammaticos inve-niuntur, in unius quasi sententiæ cor-pus coacta, in pristinum, si pote, re-stitueremus denique: idque antesig-nani illius Scaligeri exemplo maxime, quem idem facinus istud in diversissi-mis Nævii, Ennii, Pacuvii, Attii, ac cæterorum veterum Poëtarum Frag-mentis, quorum nunc desiderium su-perest nobis, coacervatis undique summo ædopol cum plausu, et gratu-latione quantum est Quiritium, effec-tum nobis ac perpetratum reddidisse videmus. Cento vero, cuius nos sar-cinatores fuimus, sic habet: 'Quom tecum est, quidvis satis est, visuri alieni Sint homines, spiras, pallam, redimicula promit; Enplocaem digi-tos, discerniculumque capillo. Ut cum iter est aliquo, et causam com-menta viai Ant apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam; Aut operanda aliquo in celebri cum æqua-libu' fano: Tum vero ricini aurati, et nitet aurea mitra. Hæc vestimen-tis maculosis aspicias ipse; Quod de-formi' senex, quod pædidus ac poda-grosus, Quod mancus, macer, exilis cum ramice magno. Si vero des, quod rogat, et si suggeris supplem, Magna penus parvo spatio consumpta peribit. Omnia viscatis manibus le-get, omnia sumet; Crede mihi, preesse auferet omnia.' In quo, Tibullianæ auctoritatis fiducia 'operanda,' ut vides, rescribere ausi fuimus, pro, quod in Nonio est, 'operatu' tam-etsi etiam haud inscite, neque in-gratiis adeo meis, 'operandum,' re-stitui possit, salute sententiæ max-ime: cui ut consuleremus, versum alterum capite diminutum de nostro explevimus; ac duas voculas istas,

'Tum vero,' præmisimus verbis illis, quæ etiam emaculavimus: quum apud Nonium, adde Junianum, vitiosissime impressa existent. Quæ licentia nostra si cui minus ex sententia fuerit, poterit reliquis versibus, cum Lucillio dicam, contentus tenere sese, hunc inter præteritos habere. Jam quod 'digitos,' pro 'digitus,' 'aspicis ipse,' pro 'aspicit iste,' inducto *Tum*, succidanea subdidimus, ea vero adeo interpolatio magna non est, invidiæ nobis esse ut debeat, vel fraudi, apud non iniquos nimium istiusmodi mercium æstimatores scilicet. In cæteris porro singulis Editioni potissimum Junianæ assensum commodavimus nostrum, excepto quod in versu secundo, numeris commutatis, 'Spiras, pallam,' pro 'spiram, pallas,' placuit reponi: atque adeo multiplicatio ista 'spiris' potius, quam 'pallis' visa est convenire. Una enim unius mulierculæ indutui 'palla,' satis superque oppido; non item, 'spira,' ornamentum adeo contortiplicatum ac multiplex; nec vinctui capitis modo, sed et superbiæ luxuriæque comparatum sexus hujus multo sumptuosissimum. De Spiris, Plinius Lollia Paulinæ cultum describens, lib. ix. cap. 35. 'Vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, monilibus, digitisque.' De Palla vero, opinionem nostram confirmat Lucret. lib. iv. 'Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ, Interdum in pallam, ac Melitensia Cæaque vertunt.' Unde non parum lucis etiam Lucillianæ narrationi adfinget. Neque enim alia hic Græce, 'anademata,' quam quæ Satyricus Latine 'redimicula' interpretatur; tametsi non ignorem aliis hoc loco, 'anademata mitræ,' continenter et sine distinctione legi placere; et pro vinculis accipi, quibus mitra vincitur, capitique religatur; ut, 'mitræ,' sit numeri singularis, patrii casus: quibus propemodum uti cum Lambino

assentiar, adjuvat Centonius hujus versus septimus, in quo subjicit Lucilius: 'Ricini aurati, et nitet aurea mitra.' Quod reliquum est, linea decima denique, 'macer' nobis magis argumento visum est facere, quam 'miser' illud pervolgatum: veruntamen licet etiam legere 'misere,' τῆ 'mancus,' copulandum hoc modo: 'Quod mancus misere, exilis, cum ramice magno.' Cæterum binis prioribus versibus quid significare voluerit Lucillius, abunde nobis declaratum arbitror a Juvenali, et ipso Satyrico: eodemque in perversissimis mulierum moribus describendis artifice admirabili: verbi causa: 'Ad mæchum veniet lota cute: quando videri Vult formosa domi? mæchis foliata parantur:' et alia ejusdem farinae plura, quæ tota passim Satyra vi. pertractantur, facientia pro nobis, ac sexui illi multicupido, atque indomabili, merito cumprimis dolentia. Sequentium vero interpretatio ex tertio ingeniosissimi pariter ac disertissimi Lipsii nostri Variarum Lectionum libro arcessenda; neque minus hercule ex Epigrammate Celtiberi Poëtæ, libri xi. cui initium fecit: 'Jam certe stupido non dices, Paula, marito, Ad mæchum quoties longius ire voles: Cæsar in Albanum jussit me mane venire, Cæsar Circæos: jam strophæ talis abit.' Et mox: 'Infelix, quid ages? ægram simulabis amicam? Herebit dominæ vir comes ipse suæ. Ibit et ad fratrem tecum, matremque patremque. Quas igitur fraudes ingeniosa paras?' Quod ipsum et Naso in Arte illa attigit sæ, puellæ suæ custodi consulens: 'Ibit ut affectam, quæ non languebit, amicam Visitet: indiclis ægra sit illa tuis.' De 'operatione' autem 'cum æqualibus in fano' Tibullus ipse lib. i. Eleg. 6. ad incautum fallacis nuptæ conjugem: 'Exibit quam sæpe time, seu visere dicet Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.' Etiam Hexametri octavi, ac duorum sequentium

explicator idoneus præsto in manibus nobis idem Tibullus esse poterit; argumento illo haud inani defloccato Veneris suæ marito aurem pervellens, 'Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos Vinciatur, et Tyrio prodeat apta sinu? Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoveat pro quo remque domumque tuam. Nec facit hoc vitio; sed corpora fœda podagra, Et senis amplexus culta puella fugit.' Reliquum de Suppo est; quod more suo, hoc est, divinitus enucleavit Josephus Scaliger, ac significatum Proverbiale habere primitus ex Festo nobis et Isidoro ostendit: ut, 'Si suggeris suppus,' aliud nihil sit, quam, Si Junoni illi tui petaci ac sumtuosæ ex sententia respondes: id est, si quod optat facis: verbi causa: Si de omnibus, quæ in Milite Plantino a Periplectomeno singillatim recensentur, morem sine mora gerere illico, gratiamque Helenæ tuæ de exactionibus iniquissimis facere institeris, suo arbitrato, et adfatim quotidie: neque BOLLANUS adeo, hoc est, ita cerebri felix cinas, ut de ulla petitione abnuere ipse in animum porro nunquam inducat: quamvis priusquam galli cantent flagitatrix illa somno excitet tete, hisque et horum similibus improbissimis postulatis aures continenter obtundat tibi: 'Da, mi vir, Kalendis meam quod matrem joverit. Da qui farciat, condiatque: da quod dem Quinquatribus, Præcantatrici, conjectrici, hariolæ, atque haruspicæ. Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio specit?' et cætera, quæ ibidem in presenti lectitare est porro. Nam ne verbum ejusmodi ex uxore unquam audias: 'Eme, mi vir, lanam, unde tibi pallium Malacum et calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ, Ne algeas hac hieme.' cantum atque provisum jampridem, nullumque adeo ex ipsius parte periculum esse intelligo tibi: quod propterea istuc quoque apponere est visum, ut

sit, quod Lucillianum illud etiam explicet nobis de 'Vestibus maculosis,' id est, quamvis immundis atque ita sordidis, ut nutricia pallia videri possint: quibus bonus curruca ille, nec pannis minus, quam annis obsitus, miserum in modum senectutem suam fovere, sustentare, imo oblectare cogitur; qui uxori cordi aut curæ non est; non magis utique, quam si hinc ducentos annos in hominum censu esse desisset: quum ipsa interea loci quæsitissimis ac transmarinis cujusque generis facetiis, hoc est, Asiatico ornato, omnique adeo luxu, molliæ, ac lascivia diffuset: prorsus, sine modo ullo, ac modestia matronali. At enim unum venit in mentem modo, discrepantem librorum numerum in causa fore, quo minus conglutinatio hæc nostra fidem apud Lucillianos amatores sit repertura. Sed quanti est illud, obsecro, modo verborum, et, quæ ratio maxima est, apta et quasi catenata sententiæ ipsius connectio causam a nobis dicat? constetque apertissime in partem istam non raro a Grammaticis latam culpam admissam: ut quod ad librorum, quos citant, numeri summam attinet, perperam, imo præpostere sæpe ratio sit instituta: prorsus, nihil ad Arithmeticam, qua in noxia ita crebro et quidem manifesto deprensus jampridem Nonius, ut pigeat commemorasse. Et tamen præter Fragmentum unum aut alterum, omitto ea, quibus libri numerus præfixus non est, reliqua omnia ex tricesimo Satyrarum esse, ipse ille, quem dico, Marcellus haud gravatim, ut opinor, ex parte nobis adstipulabitur.

CAPUT XIX.

Acris expostulatio de avaritia, perfidia, atque injuriis nostratum quorundam Causidicinæ. Tibullus a magni cujusdam viri criminatione, Serviana potissimum auctoritate, vindicatus. In omnibus Sacrificiis

priscis castitatis observationem fuisse, præter Natalitia: in quibus Mutino non minus, aut Volupiae, quam Genio, vel Junoni Natali operari jus erat. Accurata de iisdem Naturæ Deis collectanea: eosque ture, mola salsa, et vino, atque id genus libamenti; non vero omentis juncum sumtuosis aut eximilis, etiam in Principum virorum Natalibus, solitos propitiari, superstitiis exemplis patefactum. Laris et Genii confusio argumento hand inani, hoc est, Sacrificiorum inter se pugnantium ratione distincta. Humanæ avaritiæ contagionem ad Deos quoque Ethnicorum, imo ad ipsum usque Capitolinum Jovem penetravisse. Juno cognomento Jaga. Cerinthus, maritus Sulpitiæ. Ei Corvinæ amationis vetus rivalitas suspecta.

INVIDIÆ mihi, spero, futurum non eat, si Tibulli Manibus, immeritissimo oppugnatu defensor et quasi propugnator venero; causæ magis æquitate, quam virum mearum conscientia fretus: eo dico, ne apud incorruptos iudices plus valeat gratiosissimi accusatoris nostri claritudo, quam liberum ac simplex Albianæ innocentiae patrocinium: in re præsertim, unde nec præmium advocato, nec gratia quaeritur: contra quam volturii faciunt nostri, vel hirudines potius: neque enim aliter hæc Fori tintinnabula appellanda; de crumenimulgis istis loquor, qui, ut vere non minus, quam argente summus Orator Græchus prædicabat, 'ab omnibus pretium accipiant, et omnes fallunt;' nihilque adeo pejus metuunt, quam ne aut gratis de Jure consulentibus respondiisse, aut sine mercede pro clientibus suis causam in iudicio dixisse convincantur; quorum ita profunda atque adeo indomabilis est sitis, ut ne sanguine quidem infelicitum litigatorum expleri queant. Neque vero est, quod injuriarum formulam nobis porro intenet quispiam, qui-

cunque de se modo bene senserit scilicet: 'Vindex avaræ frandis, et abstinens Ducentis ad se cuncta pecuniæ,' &c. Novi enim ex hoc ordine complures, ad quos justissima hæc querela nostra non magis, quam ad immeritissimos pertineat. Bonos dico, et qui bonam a clientibus existimationem atque honorem plaris, quam illutibilem illum lucri odorem, ac insanas largitionum struces faciant: certe, quibus maxima in Jure Cantio esse consuevit, ut Prævaricationis non culpam modo verum omnes etiam perfidiæ suspiciones, Patronatu segregent suo. Scires apud ipsos necdum antiquatam prorsus Legem illam Romuli Decemviralem: PATRONUS SI CLIENTI FRAUDEM FAXIT, SACER ESTO. Verum aliquando in rem præsentem: ne dolose, id quod nonnullos hodie factitare videmus, institutam semel Poëtæ nostri defensionem mutato derepente consilio, arreptaque hac, quasi per causam, legitima sermonis excursionem, abrumperem, degravare, ac deserere velle videar. In qua, ut a diverticulo tandem inchoata porro narratio repetatur, iterum quaeso, et cum Catullo meo, 'veniam peto pudentem,' speroque ab æquis et incorruptis Censoribus impetrasere hand gravatim, ut antequam de honore Equitis Romani vel ignominia serio demum sententiam ferant, verbum illud vetus aliquantisper ruminetur cum animo suo: 'Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica Veritas:' neque pro præjudicio haberi velint injuste institutam a Prærogativæ auctoritatis viro Actionem: quam hisce propemodum conceptam verbis videor commemorasse: 'Elegiam Tibulli scilicet libri iv. in Natalem Sulpitiæ non optimo consilio ad Junonem directam videri. Quid enim insolentius, quam orare eam pro impudicitia puellæ suæ, quæ esset numen matronalis castitatis?' Atque hæc ejus, quam dico, controversiæ in Forum literarium deducen-

dæ potissima capita: cujus equidem occasione nemini, opinor, cum Jasone, Baldo, vel etiam Accursio negotium erit; sed vero cum prisco sollennium Sacrorum ritu, hoc est, more Genitalibus diebus celebrato antiquitus. Cujus ego fiducia fretus hanc litem, contestatam modo, ne intestata porro existat diutius, confido me Serviana auctoritate effecturum; qui locum illum Virgilio ex Ecloga III. 'Phyllida mitte mihi: meus est Natalis, Iola:' hujuscemodi nobis Commentario illustravit: 'Phyllida, scilicet communem amicam, causa Natalis diei, in cujus tantum sacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis sacrificiis erat castitatis observatio; quod etiam sequentia indicant, ubi dicit: Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito: id est, cum pro frugibus sacrificare cœpero, tu tantummodo venito.' Hactenus Interpres: quasi ex Dametæ persona diceret scilicet: Nunc, o Iola, dum per Naturæ Deum licet, imo jus fasque est, nec religio impedit, quo minus amare, catulire, ac delicias dicere vel facere potius, potestas sit nobis: eia fac, obsecro sodes, commarito tuo hanc gratiam, ut amicam Phyllidem utriusque nostrum remittas mihi: a ratiunculam pro copia abs te ex pacto ut habeam scilicet in arvo communi exercendo, partiaril in morem; usu, hand mancipio dico; mutuumque invicem facturum, quum voles, tuo arbitrato ac Phyllidis nostræ maxime. Ita enim res divina rite hic fuerit mihi, Natali meo, dierum optimo. At simul ac statum et anniversarium, quod, quasi per manus tradito a majoribus more, Magnum ruri indigitare consuevimus, Ambarvaliorum tempus advenit, ipse præsto nobis in partem adesse, facito commemineris; sed sine Phyllide tamen, ut sis sciens, ne quid ineptiarum forte, inter amantes ut solet, quod festum vitiet diem, rusticisque ceremoniis obscævet, per

imprudentiam eveniat scilicet, ita, uti Succidanea exinde sit opus; utque piaculum dare consocerus tuus cogatur postea: si quidem Cererem, cæterosque Agricolas Deos, ob sacra sua, illicita nimium ac profana libidine polluta, meritissimo hercule iratos infestosque placari ac reconciliari postulet sibi. Quæ singula eo fusius curiosiusque placuit enarrare, atque ipsius adeo interpretis succidaneum quasi interpretem agere; ut sive decori sive etiam Religionis observantiam exigas, in neutro sane Tibullum opera sua parcum aut incogitantem fuisse demonstrarem; qui, quum in reliquis Feriis omnibus, in quarum frequenti commemoratione magnam Tibulliani operis partem consumtam videmus, adeo sese a rebus Veneris caste ac contente habuerit hactenus, ut etiam tanquam profanos, ne dicam impuros impiatosque, et quasi polluctos pago, emanere jusserit, atque ab aris discedere, 'Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus;' tamen in Natalitio puellæ multo lepidissimæ inatitutum illud suum non sine causa, uti antea ostensum, prorsus migravit: quippe qui jam inde ab antiquo compertum haberet aliis libaminibus istiusmodi Sacra constare haud temere solere scilicet: neque cum Februli aut Caprotina sibi, sed vero cum Genitali potius, uti eam Carmine Sæculari indigitat Horatius, Junone negotium esse; Junone, inquam, quæ sexui illi sequiori lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non item viris, qui natales suos Genio acceptos referebant potissimum, ita descripto a Musa Vennæina: 'Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-Quodque caput, vultu mutabilis; albus, et ater; Scit Genius, natale comes qui temperat astrum.' Succidaneus Servio subdatur etiam Propertius, eadem, qua nimirum Tibullus, solitus castimonia 'Natalem dominæ concele-

brare suæ.' Argumento sint illa libri tertii: 'Cum fuerit multis exacta trientibus hora, Noctis et instituet sacra ministra Venus, Anna solvamus thalamo sollemnia nostro, Natalisque tui sic peragamus iter.' Quod si pudicitiae matronali Præstes tantum, ac Præses Juno, uti velle videtur vir doctissimus, 'Modo quem ex adverso dicere feci;' cedo, quidnam sacramento illo meretricio apud Petronium: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Quid denique Juvenalis exemplo faciemus, ita de viro pexus sui desertore Satyrice scriptitantis: 'Et per Junonem domini jurante ministro.' Quorum omnium concurrentibus in unum testimoniis, ac veri ipsius præsidio suffultus, contendo asseroque Albium nostrum, nimis hercule immerito suo reum factum: ideoque non sententiis omnibus absolvendum modo, verum etiam publico insuper Decreto cohonestandum; et ne qua porro hac ex re controversia amplius existat in posterum, 'Edicto perpetuo cavendum, sanciendum.' Nam quid, per Deos immortales, absurdius; quam ut Poëta, adde Eques Romanus, Romani ritus imperitus fuisse existimetur? quasi vero non solenne, ac civibus universis commune sacrum istud fuerit scilicet; ideoque ignarum nemini, qui quidem ex se natus non foret, hoc est, qui Genium saltem haberet aliquem, nedum Tibullo ingeniosissimo juxta ac generosissimo Poëtarum; et quem istiusmodi ceremoniarum minime rudem res ipsa vociferatur: vel in hoc ipso carmine, quam omnia veteri ex disciplina! sicuti et illud de Servii Sulpitii filia, quam non hostiis, sed tuscule tantum, meroque et libo supplicantem, pacemque a Junone volente propitia votis ac precibus sibi exambientem inducit: scilicet, quia religione cautum erat, ne Ferlis Natalitiis Diis rerum genundarum, uti

veteres illi loquebantur, auctoribus, Genio puta a viris, Junoni a mulieribus, animatum quod esset, immolaretur quidpiam. Unde et antea in Natali Cerinthi sui libro II. ubi Poëta cum Genio res erat, iisdem libamentis illis, quæ dico, Deum istum Semonem sibi quæ et delitiis suis emollitum ac malacissimum dimittit: 'Utque satur libo sit madeatque mero.' In quo error etiam illorum confatandus, qui Lares cum Geniis confundere veriti non sunt. Nam quid, obsecro, simile? quum contra ex Horatio, Plauto, et Tibullo nostro meridiana luce lqueat illustrius, Laribus rem divinam fieri solitam, haud ture aut frugibus salsis modo, vel etiam pulte fabata in focum patellarium apposita; sed vero agna, porco, vitula, pro copia atque inopia sacrificantis, nos quidem temporibus illis antiquissimis, et quum, ut idem nos Tibullus edocet, 'Stabat in exigua ligneus æde Deus' tunc enim, exemplo mortalium, contentissimi etiam immortales, præsertim semipagani ac Penetrales Dii illi, vel eodem Tibullo teste, quando ibidem subjicit statim: 'Hic placatus erat, æn quis libaverat unam, Sed dederat sanctæ spicea sarta comæ:' sed vero aureo sæculo, quod consequuntur postea; quum pampertas in cælo quoque odio esse probroque haberi cœpta, atque ad ipsos Olympi habitatores penetrare avaritia: ad quam propitiandam non jam innocentiam amplius, aut pietatem, verum victimas auratis cornibus præfulgentes altaribus admovere fas esset; idque ex ipsius, Jovis et quidem Capitolini præscripto potissimum, non nisi minis extis, hoc est, centum pondi auri, si Petronio credimus, jam pridem exorabilis. At non ita Genius virilis, nec muliebris Juno cognomen Natalis; quos utrosque, quod mortalium vitam Numine suo præsentis invisere atque adminiculari crederentur, per omnem ætatem annis

religionibus arceſſi a ſingulis mos erat; haud quidem ſumptuoſis hoſtiis cæſis, verum ſerſe ac ſtrne tantum, floribusque, 'et mero Deſuſo pateriſ' malaciffandos: atque hac fini ad extremum uſque cupiditates eorundem conſtitiffae, etiam principum ac Triumphalium virorum Natalitiis, vel illa indicio fuerint quæ in ipſius Meſſallæ, patroni, imo Genii ſui Natalibus a Poëta noſtro canuntur lib. I. 'Huc ades et centum ludis Geniumque choræis Concelebra, et multo tempora funde mero. Illius e nitido ſtillent unguenta capillo, Et capite et collo mollia ſerta gerat. Sic venias hodiernæ: tibi dum turis honores, Libaque Mopsopio dulcia melle feram.' Vides, quanta teſtimoniorum conſpiratio: unum excipe Horatii iſtud: 'Cras Genium mero Curabis et porco bimeſtri, Cum famulis operum ſolutis.' Sed hoc explicata facile. Neque enim eo loco de privato Læmiæ, cui Oda illa nominatim inſcripta, Natali ſacro agi, verum potius de feſtis, amcenis, ac voluptuariis brumæ diebus, feriſque Genio, hoc eſt, menſæ et hilaritatis, non Naturæ Deo inſtitutis id ipſum intelligendum: unde et 'Hyems genialis' Virgilio eognoſcinata, edocti jam pridem cum a novis, tum a vetuſtis Poëtæ illius emarratoribus ſumus oppido. 'Caratio' ergo 'Genil,' hoc loco non ulterius, quam ad meliorem Genialis vitæ cultum, obſonationemque ſolito liberaliorem extendenda: quam 'porco bimeſtri,' qui potiffimum cœnæ caput futurus, celebratum iri prædicat, comedendi, haud immolandi cauſa cæſo ſcilicet. Rite etiam preces illæ a Tibullo conceptæ: 'At tu ſancta fave, ne nox divellat amantes; Sed juveni quæſo mutua vincla para.' Rite, inquam, atque ex dignitate. Et enim et cubili et connubiis præpoſita antiquitas Juno, unde et Jugæ cognoſcmento ornata merito. Quid ergo grave, ſi pro innupta Sulpitia hoc a

Junone votis expoſcat Tibullus, ut vinculo aliquando maritali Cerintho ſuo copuletur? Cerintho dico, cui legitimis nuptiis poſtea campæſe ſociatam fuiſſe ex altero Poëtæ loco, ſupra a me laudato, veriſimiliter veſteque nobis perſuadere poſſumus. Nam quid aliud volunt obſecro ſibi verba illa? 'Annuat et Cerinthe tibi, quodcumque rogabis. Ea æge quid ceſſas? annuit ille (ſcilicet Genius): roga. Angurar: uxoris fidos optabis amores.' Etenim haud aliam hercule ego, quam Servii illius Sulpitii filiam ſuſtineo interpretari. At vero etiam hic illud ex tranſverſo controverſum fieri poſſe video, qua potiffimum cauſa de pudicitia ac fide Sulpitiæ ſuæ addubitantem, uti apparet, Cerinthum induxerit Tibullus, credo, propter conſuetudinæ Meſſallæ, veteris amatoriſ ejus; et de quo, Cerintho, quamvis legitimo conjugi, ſatis etiam necdum acceptum eſſe poterat, eum in partem amorum communium receptum poſtliminio non habiturum; tanta præſertim factione opibusque inſtructum, totque majorum imaginibus ac Triumphis ſubnixum opportunum ſibi, ac ſuſpectum merito patritii ordinis multo potentiffimum æmulum atque rivalem.

CAPUT XX.

Tibullianæ paupertatis cauſa peniſſime ac pleniffime excuſſa. Ejus rei invidia a Poëta ipſo in publicam bellorum civilium calamitatem veriſimiliter rejecta ac derivata; præter aliorum ſententias. Cæſarianos milites 'Furum ac luporum,' hoc eſt, tacito Prædatorum nomine inſignitos: eiſdemque porro, Octavianæ inſolentiæ cauſa maxime piacularibus factis, perpetua paſſim ſtigmata Albiano carmine inuſata. Propertii lentitudo, id eſt, patientia atque obſequium adverſus Cæſarem. Tibullo ſatis ſuperque reliquum, qui ætatis ſuæ

reliquias oblectaret, fuisse. Ejusdem locus unus et alter bona manu acceptus. Criniti error denudatus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 404. 436.]

MAXIMI me in Commentariolo Horatiano, non ita pridem edito, ad illud 1. Sat. 4. 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius' eorum hominum opiniones secutum, quibus haud timide neque dubitanter persuasum videbam, id ipsum a Vennsino illo in Poëtam hunc nostrum prænominem Albiano insignem, æqualem suam, imo Sermonum suorum Censorem, uti eumpse idem in Epistolis appellat, et quidem candidissimum, non candide, sed malitiose nimis ac maligne detortum. Ejus rei fidem, quoniam veritati haud dissentanea sane id temporis visa, in ingenio præsertim mordaci, ac, supra quam cuiquam credibile sit, Satyrico, haud abs re neque alienum ab instituto fuerit nostro, altius paulo demum subtiliasque ire investigatum. Qua quidem in re operam nos locaturos confidentia est sedulo, ne quid porro hære sub ancipiti possit. Ac primo nobis exterebrandum, quænam occasiones potissimum Poëtam domi mobilem, adde Equestri censu, annulo insignibusque suffultum, ex tot tantisque avitis ac proavitis opibus ad inopiam istam dejectum ita misere ac repente perculerint: utrumne minus canto ac cogitate tractata res familiaris, nec moderata aut modesta satis bonorum bene partorum abusus, an vero nescio quæ canina scæva potius, id est, 'causæ aliquis fortuitus, atque insidiantis Rhæmusiæ tragulis incussa calamitas, sive adeo Necessitas quædam, uti in Mîmo Laërtii est: 'Cujus cursus transvorsus impetum Voluerant multi effugere, pauci poterunt: 'occultiorque vis fati; quæ Tibullum nostrum Roma abdicata de urbano rusticum quodammodo, novumque quasi Lærtem fieri, ac ruri, Mu-

sico in otio devexæ porro ætatis reliquias oblectantem, animo morem suo, hoc est, Deliæ faventis auspiciis, ac privo remigio rem gerere: 'Et nunc carminibus, nunc somno et inertibus horis, Dispretam a populari ambitione procul, Ducere sollicitæ jucunda obliviam vitæ Suaserit, et mentis frangere divitias: 'prorsus; uni sibi ludum dare ac Genio suo, id est, Musis atque Amoribus vivere ac vacare cogerit denique, 'Contantum modico, suoque lætum: 'idque ex præscripto Epicuræ disciplinæ potissimum, quam major meliorque id temporis pars Quiritium amplecti, studiose utique et sedulo. Certe ad me quod attinet, crediderim Tibullum magis perditissimorum iniquitate, ac publicis illis, quas vesana Triumvirorum factio conciverat, civilium discordiarum procellis, et Bellonæ injuriis potius, quam luxu privato, aut snapte prodigientia, bonæ facultatum suarum possessionum parte exutum, jacturam utique haud mediocrem fecisse: ideoque rebus pariter cum ætate accisis, spisse potius, quam sero laeta copularum suarum ratione, contractioribus porro velis navigandi consilium cepisse: eandemque mox, relicto 'Fumo, opibus, strepituque Romæ,' paterni ruris in Pedana regione positi secessum petivisse: abditumque inibi quasi Poëticam in solitudinem et quidem secretissime, uti de eo ipso Flaccus prædicat, 'Sylvas inter reptasse salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.' Conjecturam duco ex celebratissima illa Poëtæ ipsius indignatione, qua apud Messallam modo non lamentando conquerens fortunas suas, omnem attriti patrimonii ac rerum suarum jacturæ invidiam in nescio quos 'fures ac lupos' haud obscure a se rejectare videtur; disimulante et quasi in transitu Satyricam amaritudinem Panegyrico sæo adspersens his verbis: 'Nam mihi

quam magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine salci, Horrea fœcundis indeficientia mensis: Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest,' &c. Fallor? an per furinum ac lupinum genus, Milites non nisi milvinis gypsatisque ungibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jare, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissimè ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo latrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam, quæ nulla fuerat antea, struere, exangere, ac constabillire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jam pridem hercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet: neque vero hoc loco solum Præmiatores istos Harpaces designari autumo; sed impetrabilissima etiam illa primæ omnium Elegiæ deprecatione: 'At vos exigite pecori furesque lupique Parcite; de magno est præda petenda grege:' sæpe videlicet hoc hominum genus commentis, aliquam saltem alienæ mediocritatis, ac curæ supellectilis suæ rationem habere, ut velint, 'tandem, tandem.' Quid enim? non eandem apud se illis prædandi amplius causam suppetere, quam olim, tunc, quum de pleno promere adfatim copia fuerat sibi, numerosis adhuc ac decumanis pecuariis abundanti: neque ob struices omnium bonarum rerum effortissimas, quid damni faceret, quantum incommodi ac calamitatis denique per militarem insolentiam pateretur indies, ita penitus medullitusque animo perciperet, aut persentisceret facile. Scires, tacite obscureque innuere, et, quasi aliud agentem, significare Tibullum nostrum, plus satis superque oppido illis esse debere, quod tot

tantasque veterini generis copias, tamque frequentes magnorum armentorum greges, stabulis collibusque suis, haud secus atque ex hostico, vi, violentia abactos abalienatos jam antea, peculii privi ac militaris juris fecerint scilicet. Atque ea causæ fortasse potissima, præter priores illas, quæ de Messallini ingenii libertate recensæ a nobis supra, quamobrem Tibullo Corvini unius laudatori modo, extra illorum hominum, qui virtute vera ad Heroici illius fastigii ac solidioris famæ arcem grassati Musarum præconia meruerant, ordinem prorsus ac numerum, et quasi inter 'præteritos' habitus Octavianus Cæsar, sator ille sartorque turbamentorum Reipublicæ maximus, ne dicam, lituus belli civilis, ejusdemque, quamvis Principis sui, ne tralatitia quidem universo hoc opere aspiciam compareat mentio. Neque enim, id quod inter cætera quoque prudenter non minus, quam vere a Crispo nostro tanquam ex Cortina Phœbi pronunciatum, 'Cuiquam mortalium injuriæ suæ parvæ Videntur: multi eas gravius æquo habuere.' Et tractabilior hac in parte utique collega ejus Propertius; qui tametsi parens suus post bellum illud multo acerrimum Philippense, ad aras Perusinas, pro arie focusque ac publica libertate, sicuti hostia mactatus cecidisset; et ipse porro mox ob municipalium agrorum, quos post victoriam civilem de communi Triumviratus sententia, veteranis dispartiendo suscepit Octavianus, iniquissimam divisionem, fundis funditus prædiisque paternis ac hæredioliis suis universis, 'Immerito exutum sese eversumque videret;' nihilo sequins tamen omnium miseriarum suarum ac paternæ cædis auctori observantiam usque suamingere perseveravit: seque Augusto officiosa assentatione, quæsitissimisque carminum blanditiis per Cilnium

Mecænatem insinuare porro assidue, seque supplicem, imo Cæsarianum facere nunquam cessavit postea: id vero utrum frustra, an ob rem fecerit callidas, iis dijudicandum relinquo, quibus et Mecænatís apud Principem suum auctoritas, et ipsius Cæsaris, juvandis augendisque ingeniis, ac rei literariæ bono nati, munificentiae non minus, quam propensæ voluntatis testimonia percognita jam olim. At vero injurias acceptas oblivisci haud ita facilis Poëta noster; credo, ne non verisimile solenne illud suum faceret nobis, quod de semet ipso proficitur alibi: 'Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro Ingenio,' &c. Cui iracundiæ suæ morem gerere obstinate pertendens denique, quem rebus suis accisis minus conducere animadverteret, dolorem suum naturali convicio publicitus exonerare, aut in ena scribere, qui malorum omnium architectus, etiam suspectos sibi proscribere didicisset; tutius demum sequutus consilium, haud difficulter sane a se atque ab animo impetravit suo, ut a Principe quidem ipso, maxima fundi sui calamitate, mordacis styli aculeos, meritißimamque mali carminis occulationem temperaret sedulo: dum tamen Principis vicem Triumviris illius tyrannidis administris, qui nomine atque auctoritate Imperatoris sui per summam contumeliam abusi tantam scelerrum ac rapinarum licentiam impune habuissent, veteranos inquit, quorum frequenti opera cruentam hanc sane de civibus suis victoriam obtinuerat Cæsar, captata identidem occasione et veluti in transcurso versuum suorum populo differre, flagellare, dirisque omnibus ac maledictis incessere, verbisque execrantibus eorundem capita passim devovere liberum esset sibi, hoc est, Thyesteis precibus in perpetuum persequi porro, suamque et Musarum vi-

cem Poëtica vindicta ire ultum, Hipponactæo præconio jam pridem addictos publicitus. Neque enim contra adversarios valentiores remedium expeditius, aut hostimentum aliud opportunius innocuo Phœbi ac Musarum Sacerdoti reliquum suppeters videbatur; homines præsertim militares, armatos atque animatos probe, quos ipse passim indito ex revocabulo, 'prædatores,' nominat solens. Quod genus quantopere porro invisum atque odiosum habuerit sibi, quisnam adeo Tiresias, cui non statim vel ex ipso Tibulliani operis principio meridiana jam luce clarior illustriusque diluceat? quo loco militiæ studium detestans ejuransque ex parte sua planissime ab hujusmodi votis Elegiæ suæ auspiciis facit: 'Divitias alius fulvo sibi congerat auro, Et teneat culti jugera magna soli: Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa fugent.' Atque rationem istiusmodi vitæ pertæsus continenter deinceps subjungit, præoptare potius parvo contentum sese cum pietate et fide quod reliquum est ætatis committere porro, quam ex aliena vexatione atque injuriis, nefariisque civium suorum direptione, per summum scelus opulescere posse ac locupletari acilicet. Quo etiam spectant illa Eleg. 4. libri sequentis: 'At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda, Ne jaceam clausam flebilis ante domum.' Neque ita pæne ad incitas tamen, quum hæc ipsa commentaretur, aut usque adeo ad egestatis terminos, uti volunt Critici nostri, Albii Horatiani filium, Poëtam nostrum inquit, redactum fuisse, vel ex prioris illius Elegiæ, modo laudatæ, clausula maxime, cuius perspicuum fieri posse autumo, quia ipse de sese cante ac circumspicte prædicat porro: 'Ego composito securus acervo Dites despiciam, despiciamque famem.' Ita-

que frustra est, meo sane iudicio, vir
doctissimus qui ipsam hanc Elegiam
ordine quidem primam tempore vero

postremam credi postulat sibi.
Pausam faciam.

JANI DOUSÆ NORDOVICIS

SCHEDIASMA SUCCIDANEUM

NUPERIS AD TIBULLUM PRÆCIDANEIS ADDENDUM.

SCHEDIASMATIS SUMMA.

DE Galli, Virgillii, Horatii, Tibulli, Propertii, ac Ovidii ætate denique distincte ac delucide, cumque antiqua adeo tum cura tum fide dissertum. Tibullum omnium Collegarum suorum, de Elegiæ scriptoribus loquor, si Gallum unum excipias modo, quantum Eroticorum cluit antiquissimum; contra receptissimam illam ne dicam præjudicatam tam hujus, quam superioris sæculi opinionem, qua inter Tibulli ac Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum: in quo tantus Chronologorum error fuit, ut ante egressum ex ephebis Equitem istum Sulmonensem haud ætate provecta atque adultus modo, verum et justo quoque militiæ sacramento auctoratus pro acri et strenuo ad legionem bellatore laudatus fuerit Tibullus noster: donis insuper militaribus virtutis ergo ab imperatore suo meritis colonestari. Id argumentis ac rationibus multo evidentissimis firmatum, ad furcillandam suppositicii illius Pentametri fidem scilicet, cujus de Ovidiano penu Tibullo condonati communio omnes ad unum Antiquarios nostros frustra ac falsos habuerat antea. Eam in rem Horatiana auctoritas ad partes adducta, etiam Ovidii,

nusquam inter æquales, sed vero ubique inter superiores ætatis Poëtas Albium Tibullum recensere visi. Gallum solido, quam alii volunt, sexennio grandiore, hoc est, non ternos, sed octonos annos supra quadragesimum natum fuisse, quum a communis lucis usura sese abjudicaret. Ejus Memphitici Regni procurationem, per quadriennium unum continuatam modo, non in annum U. C. DCCXXI. verum potius DCCXXIV. incurrisse, præter mentem Interpretis Horatii. Liliæ frustrationis castigatio a Dionis verbis minus caute perpensis, ut apparet, natæ. Mæcenatem annum unum modo aut alterum Horatio supervixisse, funusque adeo Poëtæ sui lugubri Epicedio prosequutum: unde illorum pariter hominum denudatur inscitia, qui vitam Satyrici hujus supra quartum ac sexagesimum annum producere conati. De Propertiani tum obitus, tum Natalis anno conjectura. Tibullum eadem fere tempestate, qua Maronem, fati concessisse, oculato quoque Marsi testimonio probatum, et quidem quadragenario majorem: nimisque frustra esse eos, quibus in ipso juvenilitatis flore extinctum atque ante diem properato funere elatum placet, cum Ho-

ratiano indicio, tum indubitata Tibulli confessione argutis convictisque. Juvenum, sive adeo Juniorum appellatione insignitos jam inde a regis temporibus quorum ætas annum nondum XLVI. supergressa; neque alia ratione Juvenem quoque Tibullum a Marso perhibitum videri. Odam Horatianam Albiano nomini inscriptam ad alium neminem, quam ad Elegiographum nostrum pertinere: neque eos audiendos, qui nescio quem Tibulli avum nobis consomniarunt: multo minus Crinitum, qui Poëtæ hujus familiarem Propertium faciat, quo argumento inductus, nescio. Alia quædam monetæ haud vulgaris.

TEMPUS esse jampridem videtur, ut de Tibulli, deque primorum ac signiferum aliquot felicissimi illius Octaviani seculi Poëtarum ætatibus unum insuper etiamnum Caput coacervemus, quod Præcidaneis in Tibullum nostris colophonem imponat denique. Sciendum igitur Seviris illis, quos in Syntagmatis hujusce frontispicio nominatim recensui singulos, omnibus ætate superiorem fuisse C. Gallum, quippe cujus Poëtæ Natales in C. Cassii Vari ac M. Licinii Lucilli Consulatum incidisse tum de Servio, tum ex Ensebianis Chronicis docemur, anno Urbis conditæ DCXXCI. eo ipso scilicet, quo a Germanis duce Ariovisto occupatas Gallias, in Italia vero bellum Servile a Spartaco confiatum, fidem Romani nobis faciunt Annales. Quem intra non totius quadriennii vertentis spatium Heroicus ille divinissimi Maronis Genius consequutus, anno DCXXCIV. ipso inquam Iduum Octobrium die, M. Licinio Crasso et Cn. Pompeio Magno Coss. Nec plus singulari lustris interposito exortus nobis Horatius, ad VI. Idus Decembr. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato supremum illum Magistratum gerentibus, anno nimirum DCXXCIX. biennio autem ante Augusti

Cæsaris Natalem, et famosisimam illam L. Sergii Catilinæ conjurationem, a M. Tullio Cicerone et C. Antonio anni sexcentissimi nonagesimi primi Consulibus detectam pariter oppressamque. Atque ut hæc omnia in confesso, ita diem annumque, quo Sex. Propertio lucis hujus tuendæ copia data, usque ampliare porro, et velut in suspensio habere cogimur: suspicari tamen possumus, haud inani utique aut languidæ fidei conjectura, eumpse anno post plus minus octavo, nonne an decimo? 'Vitales hausisse auras ac lumina prima.'

Argumentum, quod dico, nullam sane aliud, quam Poëtæ ipsius indicium habemus; apostrophen istam scilicet, qua ex persona Hori illius Babylonii idem semet ipsius affatur postremo demum Elegiarum suarum volumine: 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda, Patris, et in teneas cogeris ipse Lares. Nam, tua quum multi versarent rura juvenci, Abstulit exultas pertica tristis opes. Mox, ubi bulla rudi demissa est aurea collo, Matris et ante Deos libera sumpta toga, Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Ecce ut statim, aut non multo certe post acerbissimam illam Octavianæ Perticæ metationem, municipaliumque agrorum, quos subinde a Philippensi bello veteranis in Italiam reductis assignandos dispartiendosque de communis Triumviratus sententia ad se receperat Augustus Cæsar, patratam iniquissime divisionem, Prætextam depositam sibi, vicemque ejus Virilem togam assumtam, auremque bullæ ornamenta Dis Penatibus ex more majorum suspensa ac religiose consecrata, disertis de semet verbis profiteatur Propertius noster: uno post Nasonem editum anno scilicet, qui jam ab Urbe primum condita septingentesimus porro ac duodecimus numeratur, eo ipso inquam, quo Ti-

berium imperatorem natum prodidit Suetonius. Quam quidem togam, hariolari licet, Umbrum illum xvii. demum ætatis anno accepisse: 'Secli nempe sui morem atque exempla sequutum, Virgilii inprimis, Donato ut teste probare est.'

Tametsi de Lipsio meo didicerim nuper, legitimum tyrocinii diem apud Romanos annum xv. fuisse; atque exinde parectatos de ritu prisco in viros ex ephebis referri occæpiasse primitus: neque quenquam ante xiv. annum vertentem jus porro habuisse liberæ ac puræ vestis sumendæ. A qua mente non nimium diversa vetus Horatii Commentator, qui pueros nobiles prætexta veste sub disciplina ad annum usque decimum quintum usos, apertissime agnoscit. Cujus instituti rationem quamobrem migrasse Callimachum illum Romanum planissime persnaserim mihi, faciunt ipsius verba supra a nobis posita hoc exemplo: 'Tum tibi pauca suo de carmine dicat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Probabilius enim, ut Propertium septendecennem Genii atque ingenii maturitatem ad Elegiæ scriptitandæ studium contulisse opinemur, quam ut vix pene etiam tum puberem, necdum pennis plane enatis scilicet, præcoci nimium ac temerario conatu Pægaeiam illam volaturam auspicatum comminiscamur, 'Icari ritu, vitreo datarum Nomina ponto:' atque, ut cum Petronio dicam, cruda adhuc studia non in Forum, sed vero in penitissima illa Callimachi ac Philetæ nemora, præcipiti sane, ne puerili dicam, impetu potius, quam iudicio aut ratione suffultum propulsasse. Quid enim? Aliter 'Heroes illi sen Græci sive Latini' vetustiores, atque nos hodie vix trioboli, imo vix semisais versificatores, quibus totum istud, quod poetari vocamus Scholasticum nescio quid, ac modo non puerorum nœnia; neque pol aliud sane, quam

nugarum atque ineptiarum exoletus quidam ludus videtur. Præposterii homunciones, nam quo potius nomine honeste istos appellem, dubito, qui secretissima sacratissimaque illa Musarum penetralia unis puerulis modo, vel nescio quibus de trivio Magistrellis patere, credi postulant sibi: in quorum aditu pertentando gravissimos quondam, maturrimæque tum ætatis tum prudentiæ viros seque ac spes suos corruisse, irritò sæpe eventu comprobatum videmus. Propertius ergo non Ovidio modo, verum ipso etiam, si Dis placet, Tibullo antiquior: quorum utrumque Hircio ac Pansa Coas. natum, uno ante Ciceronem denatum anno scilicet, Urbis vero conditæ dccxi. ipsis de se scribentibus fides communiter, et quasi præiudicio quodam habita usque ad huc. Ac de Ovidio verum fateor, eumpse nimirum altero Quinquatrum die, qui quidem sextus post Idus Martias numeratur, uti primitus a Lipsio nostro ratio isthæc putata examussim rectissime, 'Dias productum in luminis auras.'

De Tibullo ne inducar, temporum observatio repngnat planissime. Nam quid amabo absurdius, quam eundem cum Sulmonensi illo annum Natalitium Quiriti assignare huic nostro? quem utique ex relatu Elegiæ ipsius vii. apertissime constet jam tum in re præsentī oculatum potius, quam auritum testem fuisse, qua tempestate M. Valerius Messalla, cognomento Corvinus, Aquitanas gentes Proconsulari potestate præditus subjugarat: unde Triumphus eidem merito de victis Gallis ab Augusto quoque Cæsare citra invidiam concessus. Ait enim Poëta ipse de se, nec mentitur in gloriando: 'Non sine me est tibi partus honos: Tarbella Pyrene Testis, et Oceani littora Sanctonici.'

Quo etiam pertinebit vetus illa et quidem Italica Inscriptio, Tibullo ac nobis haud injuria sane a principe

illo Scaligero commentata in Catalogis suis :

M. VALERIUS M. F. M. N. MESSALA
A. DCCXXVI. CORVINUS PROCOS. EX
GALLIA VII. K. APR.

Nisi si forte Equitem nostrum adhuc prætextatum, necdum etiam ex ephebis plane, id est, statos puerilis Tyrocinii annos egressum, Lipsianam computationem sequi me scito, haud quidem castra, sed vero Tabernaculum Messalæ sui pro culcitella officil causa comitatum cavillemur; ut esset, quo Proconsul, ut fit, conquiniscent incubitare posset scilicet. Atqui haud stipendia modo, quæ quidem ex prisco Romanæ militiæ more non nisi decimum septimum annum supergressis legitime primum ac sollemniter procedebant, Tibullum ipsum fecisse, verum hercule donis etiam militari- bus hoc ipso bello Aquitanico ob rem græve, haud ductarie gestam, ab Imperatore suo donatum ornatumque insuper, fidem porro abunde fecerit nobis vetus illa Vitæ Albianæ commemoratio calamo exarata, non typis inquit; cujus inibi gustum quoque aliquantum nobis præbuit idem ille, quem dico, Imperator noster Musculus: 'Nunc etiam Corvina ingens de stirpe propages Scaligeris condignus avis et Cæsare patre.'

Ecce nunc alterum quoque non minus utique persuasibile ab Horatio argumentum, Poëtam hunc nostrum ita l. Od. 33. de Glyceres ejus insolentia ac fastu amiciter sane consolante: 'Albi, ne doleas plus nimio memor Immitis Glyceræ; non miserabiles Decantes Elegos, cur tibi junior Læsa prænitent fide.' Nam qui pote, obsecro, ut Tibullus id ætatis Elegos istos miserabiles decantare potuerit, quem, si bene calculum ponamus, hoc temporis vix trilestem ad summum, id est, quindecim annorum Poëtastrum fuisse comperiemus? Doceo ab ætate ipsius Horatii, qui proximo ab hoc volumine, tot tantis-

que interjectis Odarum stricibus, quadragenarium sese professurus primulum, hacce ad suspiciosissimum Sodalium suum clementi sane deprecatione: 'Fuge suspicari, Cæsar octavum properavit ætas Claudere lustum.' Ut enim biennii unius vertentis spatium intercessisse demus modo, inter prioris illius, atque hujus, quem postremum laudavimus, Horatii Carminum libri compositionem, effici tamen nullis argumentorum probationibus potest, ut grandævitate istiusmodi Poëtæ huic nostro Arithmeticorum exculcet quispiam, quæ vel Glyceræ malacissandæ pro tenellæ adeo ætatulæ capta opportuna satis; nedum ut Elegiæ apte scribendæ tempestiva esse aut haberi potuerit. Huc tertilæ ab hac Odes insuper auctoritas si accedit, victoriam illam nobilem vereque Augustam, quæ apud Actium cum collega Antonio et Cleopatra Egypti Regibus de summa Imperii actum ac debellatum denique, Cæsari congratulantis: vix erit vel duodecim annos modo argutulo isti Glyceres amatorculo, adde Elegiarum cantori, 'Unde unde, aut ullis rationibus extricemus?' si quidem superiorem illam in vulgus receptam de Albinis Natalibus opinionem, ne hæresin dicam, alere porro obstinate ac fovere pertendimus. 'Atqui diversam longe sonat Appula Pitho.' Quo enim clausula illa jam laudata a nobis modo? 'Cur tibi junior Læsa prænitent fide?' nisi ut vel hinc saltem sic tanquam in speculo Tibulli amatoribus diluceat, Poëtam enim alia re magis nulla æmulo ac rivali suo ab amica postpositum, quam quod alter iste plenus adhuc succi ac sanguinis, viridiorque haud paulo ac nervosior, id est, Veneriam ad palæstram valentior robustiorque; noster contra maturioris ævi indidemque languentior fortasse, quam virosæ illi contemnificæque ac fastidii plenæ expediebat, haud obscure op-

pido videretur: tantum adest, ut vel adolescentulus, 'Vel adhuc florente juventa Fervidas, officium Dominae suaeque arma probare Posset Eques, gennumque hac tempestate virorem.'

Satin' certum, ac tot testimoniis in unum constipatis illustre factum denique Tibellum nihil minus, quam *Pansa Hircioque* *Coss. nasci petuissae?* et *Pentametrum* illum: 'Cum cecidit fato Consul uterque pari,' ex *Peligni* *vestiaril* *synthesibus* *Romano* huic *Elegiographo* *perperam* ac *præter omnem Chronologiæ fidem* assumtum? *Certissimum* utique, et *confirmat* *hæriolationem* *nostram* *idem* *Triumvir* *iste*, quem dico, *Salmonensis* *suffragio* *perpeti*, uno *Cornelio* *Galle* *tantum*, (cujus diem *Genitalem* in annum *Urbis* *DCXXCI.* *incurrisse*, demonstravimus jam antea, sex minimum ante *Nasonem* *editum* *Lustris*, id est, totis annis *XXX.*) *Tibullum* inter *Elegiographos* *Latinos* *nata* *faciens* *posteriolem*: haud quidem sibi medo, sed vero ipsi *Propertio* quoque *hæc ætatis prærogativa* *diserte prælatam* non semel: nusquam tamen evidentiæ, quam *libri* *Trist.* *IV.* *Eleg.* *10.* quem locum, huicce proposito meo haud sane disconducere videtur, totum porro integramque lectionis proponere, ad conjecturæ nostræ stabilimentum: 'Temporis Minus colui fovique Poëtas: Quotque aderant vates, rebar adesse Deos. Sepe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque necet serpens, quæ juvat herba, *Macer*. Sepe suos solitus recitare *Propertias* *ignes*, *Jure* *sodalitii* *qui* *mihi* *junctus* *erat*. *Ponticus* *Herod*, *Battus* quoque *clarus* *Iambo*, *Dulcia* *convictus* *membra* *fuere* *mei*. Et tenuit nostras numerosus *Horatius* *aures*, *Dum* *ferit* *Ansonia* *carmina* *culta* *lyra*. *Vergilium* *vidi* *tantum*; nec *avara* *Tibulle* *Tempus* *amicitiæ* *Fata* *dedere* *meæ*. *Successor* *fuit* *hic* *tibi* *Galle*, *Propertius* *illi*, *Quartus* *ab* *his* *serie* *temporis* *ipse* *fui*. *Utque*

ego *maiores*, *sic* *me* *coluere* *minores*; *Notaque* *non* *tarde* *facta* *Thalia* *meæ* *est*.' *Ubi* *rite* *ordineque* *ordinem* *ab* *Ovidio* *conservatum* *videmas*, in eorum præsertim Poëtarum commemoratione, quos tyro ipse atque adolescentior Musarum candidatus modo, 'Spectatos satis et donatos jam rude pridem,' quasi veteranos emeritis stipendiis, Romæ cognitos olim habuisset sibi: egregiis ingens facinoribus potius, quam effæti senii canitudine, vel calvitii nota venerabiles: quorum adultæ ac maturæ gloriæ novellas ipse veluti surculus succresceret. Quo in numero *Eroticorum* *illum* *Poëtarum* *principem*, *Cornellium* *Gallum* dico, desiderari, quid miram vero, aut grave? quando is octavo supra quadragesimum ætatis anno, quoniam in conjurationis suspitione apud Augustum positus fuerat, sua sibi met manu condemnatum eliserit spiritum: quo quidem tempore ex ephæbis primum excesserat *Naso*. Quæ computatio eo pressius a nobis exiliusque annales ad calculos revocata, quod in hac ipsa et vitæ et præfecturæ *Cornellianæ* *terminatione* *Crinitum*, *Lilium*, *Craquium*, cæterosque quantum est calculatores 'Longius a vera videam ratione vagatos:' nemine non istorum sic quasi pro confesso adseverante, *Gallum* *nostrum* *matura* *jam* *inde* *ætate*, *anno* *nempe* *tertio* *et* *quadragesimo* *gladio* *jas* *dixisse* *jaculantis*, *ambitioni*, *atque* *insolentiam* *suar*, *hoc* *est*, *manufacta* *morte* *decretam* *advorsum* *se* *Senatus* *damnationem* *in* *tempore* *prævenisse*, *vel* *potius* *ante* *tempus*. *Perperam*, *uti* *dietum* *est* *prius*, *imo* *vero* *contra* *compertissimam* *Romanæ* *historiæ* *fidem*; quippe quem ex *Factorum* *consularium* *subductione* *certo* *certius* *constet*, *anno* *post* *Ægyptiis* *denique*, *tum* *primum* *Provincialibus* *factis*, *cum* *Cæsariano* *imperio* *præfuisse*, *non* *quidem* *ab* *Urbis* *conditæ*, *uti* *Horatiano* *Interpreti* *placet*, *anno*

DCCXXI. usque ad DCCXXIV. intra quod annorum spatium Regni Mephitici summa adhuc penes Antonium et Cleopatram, vel ipsi quoque Augusto formidolosos: tantum abest, ut Cornelianæ Præfecturæ, vel Octavianis decretis per eam tempestatem locus aliquis in Ægypto esse potuerit, superstite etiam tunc, imo dominante triumvralis Imperii collega, verum hercule sub ejusdem, quem postremum nominavimus, anni exodium, vel potius anni DCCXXV. sequentis exordium: in vacuum scilicet Regiam impetum faciente Octavio: quam solitis præsiidiis destitutam, et sine vindice, victoris impotentis libidini, hoc est, prædæ ac penæ expositam obitu suo reliquerat Antonius: mandandam porro exinde, suspectis ac præteritis Senatoribus, Equestris ordinis homini, novo huicce Eprojuliensi Procuratori, qui campse nomine Cæsaris in Provinciæ formam redactam per quadriennium unum modo, nec id tamen totum, tractasse princeps atque administrasse creditur. Cujus quoniam et ætatis, et annorum quibus apud Niliacas gentes cum publico imperio fuit, plus satis superque ratio a nobis expensa ac disputata; quid prohibet eundem una quoque opera a manifestæ calumniæ ignominia, qua præter omne meritum suum a Lilio nescio quo Gyrardo indignissime affectus, quantum quidem in me est, vindicare porro atque defendere? Nec enim æquum esse arbitror, ut Poëta tantus, tamque omnibus modis lepidus, alienæ improbitatis atque malitiæ piaculari ritu succidaneus fiat: utque insontem expetant, quem ab altero maligne, imo vero injuriose patrata nobis commemorat Dio Rom. Hist. lib. LIII. ubi postquam Cornelianum nomen a Valerio Largo, qui socius ei et convictor fuerat, ad Cæsarem per summam perfidiam atque injustitiam delatum posteris prodidisset, subdit exempla

nonnulla denique, quæ ad ingenium et mores ingratiissimi criminatoris propius penitusque percognoscendos facere cūprimis visa: e quibus illud nimis mehercule præ cæteris festivum ac memorabile de Proculo: qui cum aliquando accusatori isti quem dico, Poëtæ nostri eversori, fortuito obviam factus esset, objecta manu os et nares ipse compresserit sibi; iis qui secum erant hoc quasi signo innuere volens scilicet, parum tutum esse Largo præsentem vel loqui, vel respirare. Item alterum de nescio quo testiculante, ac responsum Lari, quo palam ignorabilem se illi objectum professus fuerat antea, superstibus arbitris in Tabellas publicas referente. Quæ certissima utraque malignantis et quadruplatoris animi indicia, tanquam de ipso Cornelio Gallo, non autem de criminatore ejus Valerio Largo narrata, ex Dione porro nobis obtrudit Lilius. Os hominis: at quid simile? quasi vero inter Accusatoris et Rei vocabula discrimen nullum? At ego duo ista non minus dissidere inter se, 'Frigida quam calidis duco, atque humentia siccia.'

Qua quidem in re utrumne incariam Lilianam magis, an incitiam, an vero madidam memoriam potius demirer, nescio. Sed nos, silicernii hujus affaniis valere jussis, ad Galli præfecturam denuo convortamur, qui, id quod memorare occæperam modo, in hac provincia sua multorum millium intervallis dispretus, 'Ac procul Urbe Remi, fallacis ad ostia Nili,' quasi extra terminos sepositus, quid mirum, inquam, si Ovidio, Romæ per ea tempora degenti, præsto esse non potuit; nedum familiariter uti puero etiam tum investi quadragenarius? At vero de Horatio, item Propertio, quibus per ætatem uti potuit, quorumque adeo Musicis recitationibus Romæ aliquandiu sese haud sane indelectatum significat, diversa prorsus ac dispar ratio: e quibus alterius

senecta, Horatii pnta, quinquagesimum septimumne, an nonum annum supergressi, quando alii Iulo Antonio et Fabio Africano Coss. alii autem C. Marcio Censorino, et C. Asinio C. F. Gallo denatum ipsum videri volunt, ad tricesimum usque sextum, vel quartum saltem Ovidianæ juventutis Autumnum pertinuit. Enim Horatiano Interpreti auscultes cave, vitam Poëtæ ejus haud paullo longius, imo supra annum etiam quartum ac sexagesimum producentis. Quod an refutatu difficile sit, vel ipsum 'Mæcenatem atavis Regibus editum' interroga, condignum illum Horatiani Epicedii conditorem; cujus adeo Fragmentum nos nuper in nostro ad Venusinum illum Commentariolo ex Isidori Centonibus productum pristino nitori restituimus tandem: unde perspicue, ac quasi de plano dilucet, Flacco alumno et convictori suo Cilium Equitem supervixisse: verumque ac fatale nimis evenisse vaticinium illud, quo eundem patronum suum lamentantem Vates iste bifornis consolatus fuerat jam antea, Oda XVII. libri secundi scribens scilicet: 'Cur me querelis exanimas tois? Nec Diis amicum-est, nec mihi, te prius Obire, Mæcenas, mearum Dulce decus columenque rerum.'

Saperstes ergo, postumusque
Tuscan Eques Calabro Poëtæ.

Neque id tamen longum; quippe qui annis duobus modo post C. Marii Censorini ac C. Asinii Galli emortualem Horatio Consulatum, qui annus conditæ Urbis supra septingentesimum sextus ac quadragesimus cluit, Ti. Nerone, Cn. Pisone Coss. in Libitinæ census relatus denique, si quid Cassianæ fidei fidendum. De Propertiani vero obitus tempore parum liquido nobis explorata veritas: nisi quod credibiliter augurari possumus juvenem ipsum posteaquam Tibullo et Virgilio Poëtis pæne æqualibus, ac Cynthia delitiis suis, quæ amanti ratio est maxima,

aliquantisper modo superstes vixisset, Orcivo porro thesauro traditum, etiam Horatii ac communis Mæcenatis mortem, quamvis haud paullo sane minore natu, quam illi, immiti atque ante diem properato funere anticipasse. Indicio fuerint totque ac tanta Propertii ipsius testimonia, quibus ut viridissimo flore ephebus passim, ac velut in primis adhuc illis adolescentiæ fretis Euripi in morem ætutabundus scilicet, ab semet ipso depingitur: nusquam non a juvenilitatis gratia Veneri suæ commendabilem facere studens ac satagens sese: quam et Martialis insuper auctoritate comprobare facultas est nobis, ita lib. XIV. de hoc ipso testantis: 'Cynthia, facundi carmen juvenile Properti, Accepit famam, nec minus ipsa dedit.'

Ut ut est, omnium, quos supra recensuimus scilicet, Octaviani temporis Poëtarum funera Forojuliensis Equitis cædes antevertit; quippe quam A. U. C. DCCXXVIII. non autem, proinde ut Criticis placeat, DCCXXIV. evenisse, satis antea jam nobis ex Cassianæ Historiæ fide declaratum: ejus inquam Forojuliensis, cui successor in scribunda Elegia Romanus hic noster, paullo post Virgillii excessum et ipse funeratus. Clarum id ex Epigrammatico, quod Marso Domitio adscribitur: 'Te quoque Vergilio comitem non æqua, Tibulle, Mors juvenem campos misit ad Elysios.' Quod postremum de Tibulli ipsius sententia adumbratum apte ejusdem funeris laudationem convertit Epigrammaticus iste quem dico, Martiali utique non illandatus. Sic enim Marso antea præiverat Poëta noster, quasi prædivinans: 'At me, quod facilis tenero sum semper amoris, Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.' Atqui Virgilium C. Sentio Saturnino, Sp. Lucretio Cinna Coss. pausam vitæ fecisse cognitum nobis ex Chronicorum scriptoribus; anno Urbis ni-

mirum dccxxxv. intra quod spatium, funestumque illum Hircii cum Pansa Consulatum quatuor modo et viginti annos intercessisse reperiemus: quibus Consulibus si in oras luminis editus primum Tibullus noster, 'Non est quod multa loquamur, Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.' Quid enim aliud quæso relinquitur nobis, quam ut ocellum Triumviratus Erotici ante annum ætatis suæ vicissimum quintum ad plures sese penetrasse fateamur? contra tot tantasque rationes positas a nobis supra, et, in quo arx hujus causæ, locupletissimum illud Ovidii testimonium, quo Horatium, Propertium, Virgilium ipsum, ac Tibullum denique, non quidem inter *ἡλικίους* vel *συγχρόνους*, hoc est, cœvos sibi, verum hercule inter veteranos senioresque ac præteritæ quasi ætatis Poëtæ recensitos videmus. Unde et Virgilium de facie modo cognitum habuisse testatur; Tibullum vero Fatorum avaritiam invidisse sibi, quo minus in familiaritatem ejus, 'communis sacra colentis,' insinuare potuerit in tempore: credo, quandoquidem Ovidio herbescente primulum, eodem quo Virgilius, ut dictum est, anno, aut certo non nimio post 'Intempestiva consumtus morte Tibullus, Atque Equiti præreptus Eques collega Poëtæ.' Neque ita intempestive tamen, ut non vel ad legitimam usque mediæ ætatis plenitudinem eundem processisse persuaserim mihi: et eo quidem fidentius, quod præter argumenta illa superiora, partim ab Inscriptione Veteri, Fastique Consularibus; partim ab Horatio, et Ovidio nobis adeo usque 'Largiter, ac plena suppeditata manu;' etiam hic ipse Sulmonensis noster in Elegia illa vere Elegiaca, ne dicam, lachrymis Simoniæis mœstior, qua Collegæ eidem suo tantum non lessum lamentando facere visus, et quidem ex professo Albaniæ vitæ summam colligens, de

hac tanta obitus ipsius cruditate, (illud, immaturitate, dicere velui,) ne verbum quidem: quam profecto tacitam uti haberet, 'Deum,' opinor, 'haud meruisse divitias sibi:' haud magis utique, quam præmaturam illam Catulliani funeris præcocitatem, in eapse Elegia obiter quidem, sed tamen significantissime notatam his verbis: 'Obvius huic [scilicet Tibullo] venies, hedera juvenilia cinctus Tempora, cum Calvo docte Catulle tuo.' Quibus subjicit deinceps e vestigio: 'Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici, Sanguinis atque animæ prodige Gallo tuæ: ' ubi Galum falso Majestatis crimine a Valerio Largo, ut diximus, circumventum, Ovidiano quoque patrocinio defensitari videmus. Gallus proinde Tibulli ac Virgilio exsequias morte sua septennii unius vertentis spacio anticipavit: quem quidem postremum, Maronem dico, haud dubie quoque hoc loco nominaturus fuerat Naso, tanquam Tibulliani fati præcursores, nisi is extra Eroticorum Poëtarum numerum, in quibus nomen sacrum Catullus, Calvus, Gallus, ac post hæc Tibullus noster legitime jam pridem professi, experientissimo huic Amoris consulto habitus judicatusque, ad Heroicos potius Epicosque Poëtæ ablegandus. Addatur hisce omnibus vel mantissæ loco insuper, honestissimum illud ipsius Flacci de Tibullo Elogium, quo eumpse haud indignum habuit, quem 'Candidum Sermorum suorum Judicem,' palam ac publicitus deprædicaret. Quæ judicii maturitas a Thalete illo Vennæno Poëtæ huic nostro caute ac circumspecte tributa, an in rudem istam vicenarii adolescentis juvenilitatem, ut is ad judicium de tam elucubratis omnique ex parte politis Poëtæ quadragenarii scriptis serio faciendum, sententiamque libere pronunciandam, pro arbitro, vel quasi Censore adhibeatur scilicet, convenire aut locum ullum

habere possit, illi viderint porro, quibus inter Tibulli atque Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum. A quo tempore usque ad M. Lollii et Q. Lepidi Consulatum, (quo hæc ipsa ad Tibullum scripta sub ejusdem Epistolarum libri exodium diserte Flaccus ipse agnitus est postea,) Faكتور enumerationem rite institueret qui volet, illum quidem, Horatium inquit, 'Temporis id quater mndenos implisse Decembres,' Tibullum vero vix majorem duobus ac viginti annis fuisse planissime est deprehensum. Huc biennium præterea si accedit, intra quod comitem quoque Maroniam Libitinæ Tibullum additum demonstravimus prius, quid? an non idem ille, uti dictum est modo, ante quinti lustris vorsoriam ad Campos illos Elysios sine viatico commigrasse invenietur, 'Illuc, unde negant redire quenquam?'

Quod si quis, non dico verum, at saltem verisimile esse, fidem unquam fecerit nobis, eadem opera meridie tenebras esse, ipsi credo Lynceo est persuasurum. Sed quid si ipsius Tibulli confessionem ad partes advocemus insuper? ac ne ipsum quidem met ævi sui granditatem, quam eidem assignavimus supra, clam aut dissimulanter habere voluisse, distincte ac dilucide doceamus, nonne cansa ista perorata? Panegyricum ejus, si vacat vel libet, consule, quo loco hæc fortunas suas accisas modo, sed vero et juvenilem quoque illum vernæ ætatis florẽ penitus emarcuisse, serio hercule ac dolenter apud patronum suum conqueritur his verbis: 'Nam cura novatur, Cum memor accisos semper dolor admonet annos.'

Sed adulterius ille, ut diximus, atque a mala manu Tibullo assutus Pentameter, omne istud turbamentorum Chaos peperit Scholiastis. Neque vero est, quod Marsicum Epigramma nobis objectet quispiam, juvenem Tibullum decessisse confirmans; hæc magis

utique, quam antiquum illud ac Salustio quoque frequentatum dicendi genus, quo C. Cæsarem in animosa illa, ne ambitiosa dicam Pontificatus Maximi petitione, Catullo competitori suo hæc obscure prælatum, 'adolescensulum' vocat, qui sex ac triginta annorum Candidatus cluebat; neque id sine rivali tamen, scin' cujusmodi? ipso inquam M. Tullio, qui Curionem, qui Crassum, qui Ser. Sulpicium denique, annum item tricesimum, et quod excurrit, supergressos, nunc 'juvenes,' nunc 'adolescentes' appellitet. Compertum enim habeo, quam et Adolescentiæ et Juvenilitatis istius terminandæ liberi, ne dicam, exleges fuerint Romani illi veteres, solennem illam Servitulliani, ut opinor, lustris rationem sequenti, qua lib. x. cap. 28. ex Tiberone docet Gellius, primitus ab rege illo institutum, ut 'juniores' ad annum usque 46. supraque eum annum 'seniores' appellarentur. Tibullus igitur, tametsi, uti ego judico, circiter quadragenarius vita defunctus, tamen ex Serviani instituti ratione, 'juvenis,' Marso perhiberi potuit: neque in eo Latinitatis leges migratæ. Quinimo ut ipsum quoque Horatianis propemodum Natalibus supparem faciamus, hoc est, annis quinis priusquam moreretur, aut quaternis saltem etiam quadragenario majorem, Romanus Callimachus subigit nos: quem duobus minimum lustris, vel certe sesquilustro juniorem fuisse oportuit: siquidem is Elegiographo nostro Romano servata temporum serie successor: qui ordo ipsi, in hoc sane Poëmatis genere, et Ovidii hactenus, et omnium sæculorum suffragiis concessus. Ex quibus tum universis tum singulis illorum pariter errorem est denudare, qui Epistolam illam Horatianam Albiano nomini inscriptam non ad hunc, qui in manibus nobis est, verum potius ad nescio quem avum ejus pertinere somniant,

cujus 'Hic fuerit porro nomine reque Nepos.' Atque ego nunc mea quoque ibidem traho, qui in exempli illius Satyrici enarratione: 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?'

Schollastarum priorum sententiis suffragatus nuper, censuerim id ipsum in Poëtam hunc nostrum a Satyroglypho illo maligne nimis ac criminose detortum: qua in re quam nauci non fuerim, nunc sentio denique, posteaquam ad veri investigationem conversus sero, quidem, sed tamen serio animum advortere institi tandem, Horatium de sese id temporis puero familiarem serere sermonem: cui parens suus exemplum istud Albianum, quo filium alieno opprobrio maxime a luxuria ac prodigalitate vitio deterreret, inante posuerit scilicet. Qua quidem tempestate, tantum abest, ut paternis maternisque bonis abligurritis ad inopiam istam redactus fuerit Tibullus noster, ut ætatula ipsius id temporis non magis quam Horatiana huic vitio opportuna, aut ulli luxuriæ probo obnoxia per puerilitatis captum esse potuerit: nisi si tamen ea ratione prodigum fortasse dicamus, 'Qua talos Aulum correptum a patre, nucesque Ferre sine laxo, donare, et ludere, Vates Idem alibi in Satyra ridentis imagine narrat.'

Ut ut est, Ode certe illa libri Carminum prioris XXXIII. se non avum Tibulli, quem quidem ego nullius sane coloris novi, verum hercule ad ipsissimum Elegiographum hunc nostrum peculiariter pertinere ipsamet clamat: quippe in qua Pholoës etiam mentio occurrat tibi; ejus inquam Pholoës, a qua Marathum delitias suas torqueri lib. I. Eleg. 9. idem gravissime lamentatur quasi expositulans, eandemque, ne puerum usque adeo formosulum ac delicatulum nimia asperioris repulsiæ indignitate pervicaciaque ac fastidiis suis perdi-

tum eat porro, deprecatur sedulo. Non igitur Hirciani anni fetus Albius noster, neque ea, ut cum Catalio dicam, genuum viriditate, quæ eidem illi a Crinito, Lillo, cæterisque Poëticarum ætatum Finitoribus assignata hactenus. Quorum subdissimas frustrationes flagellare non est meum; Criniti præsertim, qui inter Poëtæ nostri familiares, et quidem intimos, nominatim etiam Propertium inecat nobis; quum neque hic Tibullus, neque ille item Propertius, in tanta tamque benigna mutui faciendi opportunitate, aliquam, vel tralaticiam saltem, in scriptis suis mentionem uspiam fecisse inveniantur: emulatione, opinor, studii communis, vel æscio qua Ingeniorum dissimilitudine potius; qua factum, ut alterum contentum præ se fortasse minore, quam decebat, in pretio atque honore habuerit scilicet. Scitum enim Martialis est illud: 'Qui volet ingenio cedere, rarus erit.' Quam item Horatio causam fecisse suspicor, car Propertiani nominis memoriam iudicioso carminum suorum silentio, vel dissimulatione certe præpostera suppresserit callidus: quem tamen propter Augustam illam Principis sui, et, quæ ratio maxima est, ipsius adeo Mæcenatis faventiam, frequentemque, imo domesticam cum communi illo doctrinarum ac leporum omnium patrono consuetudinem, invisum sane, 'Ignotumve sibi non est habuisse patendum.'

GERARTUS

FALKENBURGIUS NOVIOMAGUS

JANO DOUSÆ

NORDOVICI

S. D.

SERVIUS, eruditissime Dousa, Nonni Dionysiaca, quæ tibi hinc discedenti promisi, ad te mitto; non quidem mea negligentia, aut oblivione tui, sed quia nullos hic interea tabellarios reperire potui, qui istuc

irent. Quare, si quid de Geldrica fide sinistri fuisti suspicatus, id velim animo ejicias tuo: meque in illorum adscribas numerum, qui tibi omnia, quæ tractas, quæve cogitas, feliciter evenire ex animo precantur. Feceris rem præstanti ingenio tuo dignam, si interdum locum aliquem floridiorem, qui in Nonno valde multi sunt, Latinis versibus expresseris: ἀλλὰ τί σε σπεύδοντα καὶ αὐτὸν δὲρῃς; Ex quo hinc discessisti, vix quicquam accidit, unde epistolæ argumentum nasci possit, nisi quod satis severa in omnia bibliopollia fuerit instituta inquisitio, et quod quinque ex tenuioribus librariis in carcerem sint coniecti. Quantum intelligo, statuatur quid crudelius, si qui sunt, in illos, qui libros vetitos tempore tumultus distraxerunt. Allatus est et nuncius de morte Principis Condæi et Comitæ Mongomberi. Dandelottum ferunt captum, et Amiralium accepto gravi vulnere nescio quo profugisse, toto exercitu fere ad internecionem casu ac profligato. Giselinus noster nondam redierat, sed Pulmanno nunciari jussit propediem se adfuturum. Pulmannus remittit tibi Petronium cum fenore, quem quando Plantino visum erit recudere, fiet in eo honorifica tui mentio: interea de Carmine illi præfigendo cogitabis. Hadrianum Junium summum virum a me salutare non gravaberis. Missam illi Nonni exemplar, nisi scirem illum habere. Silvius tua Poëmata nondum inchoavit. Urgeto hominem per literas, nunquam alioqui editionem maturaturum. Memini te nobis, cum hic esses, ingeniosissimas quasdam in Tibullum et Propertium lectiones et explicationes prælegere, quas ut omnes in vino scripsi, ita nunc eas, vel te potius ipsum requiro; nam constitui utrumque diligenter pervolutare tuo motus exemplo. Vale mi Donsa, et Falkenburgium tuum, cui ultro nuper, quæ tua est humani-

tas, amicitiae tuæ fores aperuisti, amare perge. Becanus, Pulmannus, et Plantinus tibi salutem dicunt. Nescire te nolui, πρεσπορεύκτας ἐκ τῆς Ὀμηρικῆς Βατραχομυομαχίας habere rursum quod agant, vel, si mavis, rodant. Iterum Vale. Raptim Antverpiæ. iv. Kal. April. cld. d. lxiix.

JANI DOUSÆ

AD

GER. FALKENBURGIUM

SENARIi EX MERIS IAMBIS.

Horum proxima Epistola fit mentio.

ITA usque donet esse sobrio mihi,
Bonumque dictet ex mea lubidine
Apollo carmen; ut fuit volup' mihi
Tuarum, amice, literarum amabili
Frui lepore, pessimæque crapulæ
Malum levare; quam diebus his mihi
Tricongiana contulit benignitas.
Habere namque dum bene hospites
volo

Meos, pedemque ferre cum Pholis
juvat,

Mero impotente vicit obrutum cito
Frequens amystis; hic statim omne
Bacchico

Mihi vapore dissillire sinciput;
Ita ut cerebrum habere me puerperi
Jovis viderer, usque donec auribus
Tuæ intulere se meis tabellinæ,
Mihi lepore quæ suo illico gravem,
Quasi fiabella, dispulere crapulam.
Refectus inde, Falkenburge, maximas
Gravissimasque gratias ago tibi.
Neque hinc recuso, si madere denno
Fuat libido, quin identidem novo
Styli lepore crapulam leves meam.

At interim valete, abeste vos procul,

Et hinc abite maximam in malam
crucem,

Molesta turba, quotquot estis o Pholi.

JANI DOUSÆ

AD SUPERIOREM FALKENBURGIUM

EPISTOLAM RESPONSIO,

In qua suspecta aliquot Tibulli, plura

Propertii loca partim tentata; partim, quæ septuagesima videbantur, aut illustrata aut explicata; nonnulla etiam vitii manifesta in melius, uti spero, nunc primum correctac ac restituta.

Næ tu homo es quantum vivit hominum impetrabilissimus; cui satis non est, quod paupertinam bibliothecæ nostræ suppellectilem augustissimo Nonni volumine, nullo beneficio meo provocatus auxiati; nisi etiam, Geldricæ insuper fidei mentione per causam injecta, tarditatis culpam depreceris, quam tibi non negligentia aliqua, ut scribis, aut oblitio mei, sed vero tabellariorum inopia objecit. Atque, si vel levissimam de te unquam sinistre nobis suspicandi occasionem præbuissem, tacerem; nunc autem cum nihil a te factum habeam, quamobrem non prolixè omnia de te pollicear mihi, officium meum facere cogor, teque pro nostra familiaritate leniter et leviter commonere, proletario isto, imo vero Plautino satisfactionis genere apud amicos, hoc est, qui amici sunt, ita uti nomen possident, opus non esse: alioquin ego plus justis de causis personam hic tuam assumere possim, meque expurgatum ire tibi, cui, quod tanto tempore promisi, reapse ut volui, atque uti debui, repræsentare videor oblitus: de carmine tibi nuncupando loquor; quod quidem, ædepol hand scio, an ope aliqua a Musis meis ignavissimis exculcare vel extundere potuissem, nisi uberrimum ipsis natum ex re argumentum, et quidem in tempore, litera porro subjecissent tuæ. Audis desidiæ excusationem, sed quid prohibet et Sylviæ in partem communis culpæ advocare, qui de nugarum nostrarum Editione, quam maturare dixerat, nihil quicquam, ex quo a vobis discessi, sperare nos jusait? quam si saltem vel affectam quoquomodo dedisset, nos etiam diligentia sua ad fidem tibi persol-

vendam fecisset alacriores, ut qui metuissemus non modo te distius creditorem habere, sed vero moram paratis prælorum operis objectare, si Poëma Editioni appendendum non tempore exhibuissemus: quod verum esse ut inducaria, mitto id ipsam tibi his tabellis insitum insertumque. Tu quicquid id est in bonam partem acceptum anre non tetrica exigere properabis, et vel Epigrammatum meorum, si tanti res videbitur, vel Sylvarum libris adstrui curabis, ut tibi maxime concinnum erit. Argumentum, ut dixi, partim ex tabellarum tuarum, partim ex intemperantia mea occasione natum scito, quam mihi literæ istæ tuæ delemifica sua allocutione tanquam fiabello quodam commode allatæ discussæ sunt: discussit et Dionysiacon suorum lectione Nonnus tuus; quo nomine gratias, in aliquo si possem, hoc est, hostimentum par pari, merito utique ac labentissime referre me cuperem tibi. Quod possum tamen, gratias ago, et quidem ingentes; teque oro ne male habeat, quod meam tibi de locorum quorundam magis in eo Poëta insignium versione operam, quam exigia, polliceri nequeo: libenter et hic quoque morem gesturus tibi, si ea in me ingenii, sive adeo Poëticiæ industris vigeret indoles, quantam vel tu esse falso profecto existimas, vel ipse mihi nequicquam exopto: quanquam et meapte figlina contentas, in opus alienum ire nolo, potiusque id omne doctis exequendum relinquo, atque in primis tibi, qui interpres es prorsus hanc ad rem unicus, adeoque ad Dionysiaca ista omnem jampridem aciem instructam habes: ut qui Nonnum totum diligentissime a te castigatum primitus doctissimis insuper Scholiis adpenais illustrasti. Quare aut ipse Poëtam illum interpretandum suscipias, aut alterum huicce negotio idoneorem præfulcias necesse erit. Nam de me, ut dixi, temere nihil hic quic-

quam Falkenbergio meo præstare aasim, memor illius pervolgati: 'Ne autor ultra crepidam.' Porro ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuisse opellæ illius pretium: ita eum pulchre mihi et quidem cum fœnore remisit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipsi ad summum felicitatis curulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri et Gallicanum Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod utinam, Pithœens nobis invidere abtineat diutius. Interim de carmine illi, uti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur. Hadrianam Junium nostrum quoniam terrarum angulus habeat, ignoro. Eam, si quidem hic apparuerit, et salute, et gratissimo nuncio tuo primus, uti spero, impertiam. Quod vero sedulo me cohortaris, ut Silvium per scriptas literas urgeam, ne longius negarumstrarum editionem protollat, sed eam quantum potest matret, currentem, ut aiant, incitas: et certe cum eo homine jamdudum pluribus verbis malis per literas interpretes expostulassem, si modo tabelliones ad manum fuissent. Quod ut tibi etiam verisimile fiat, mitto una opera tabellas ad eundem meas in hunc fasciculum conjectas, quibus ipsum officii sui, quod quidem prorsus oblitus videtur, obiter commonefacio. Scripsi eadem de re non ita pridem fusc et copiose ad Giselinum nostrum, quem huic provincie tanquam Herculem quendam præferam: verum is nihil etiam dum, quod sciam, respondit; nisi si tabellæ forte in itinere perierint: quod Callipedum istorum incuria sæpius mehercule quam vellem nobis, epistolarum scriptoribus, contingit. Eum itaque, si istie fuerit, meis verbis compellare atque identidem porro reflagitare poteris, ut quod ejus fidei et fideliæ potissimum mandatam atque concredita est, in eo exequendo moram nullam interponat, si modo is

Delph. et Var. Clas.

fidem de editione præstitam liberare postulet esse. Habes quæ tibi rescribenda dæxi. Reliquum est, ut ad meas in Tiballum et Propertium observationes me conferam, quæ tametsi nauci non sunt, et, ut paucis dicam, vix tantum inscribi dignæ, tamen quum tibi morem non gerere maxima sane religio sit mihi, committere nolui, ut conjecturas meas potius, quam conjectorem ipsum desiderares. Ut ergo Tibullum primo, sic quasi saltuatim expediamus, scias velle in Poëta eo pauca admodum, eaque non nimium laboriosa a nobis animadversa esse: in quibus illud in primis se offert libro I.

Lib. I. Eleg. I. vs. 11. *Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris, Seu vetus in trivio florida certa lapis*] Ovid. Fast. II. 'Spargitur et cæco communis Terminus agno; Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.' Et mox: 'Illic lanigeri pecoris tibi Termine fibris Sacra videt fieri sextus ab urbe lapis.' Addatur his insuper a Prudentio haud sublesta fidei testimonium: 'Et lapis illic Si stetit antiquus, quem cingere sueverat error Fasciis aut gallinæ pulmone rigare.' Item ab eodem alteram quoque: 'Verris cruore scripta saxa spargere.'

Lib. I. Eleg. 2. vs. 80. *Et mea nunc parnas impia lingua loat*] Ego semper usque adhuc legendum putavi, et nunc etiam puto, *loat*; idque sine interrogatione: quam conjecturam meam confirmat et Statius; nullo tamen sensu. Nam et interrogationis notam retinuit, et confirmativæ particulæ *Et* loco perperam substituit *Ut*: quod quale sit necdum in mentem venire potuit mihi, omnem loci hujusce constructionem ex iis, quæ statim porro insequuntur, petendam autumo. Ut significet Poëta: Si unquam Veneris numen per iracundiam forte, quæ amantibus utique familiaris, vel dicto modo, hoc est, levior

Tibul.

2 P

aliquo convicio læsisse temere argui possit, se causam haud dicere, quin illico illi meritas impietatis pœnas lingua sua ob maledictum persolvat: innuens, nihil se tale ne justissima quidem ob Eroticæ injurias indignatione provocatum, ingratisque contumeliis lacessitum per ætatis impotentiam vel tralaticie saltem, ullo unquam tempore admisisse.

Lib. i. Eleg. 6. vs. 5. *Jam mihi tenduntur casses: jam Delia furtim Nescio quem tacita callida nocte fovei* Argute. Etenim ad commune illud amoribus Tibullianis cum Delia, id est, Diana, cognomentum allusum: quæ Dea venandi studio præesse credita antiquitus: ad quam rem plagis cassibusque cumprimis opus, 'Ad colles saltusque indagine reticulata Cingendos, canibusque in retia compellendas Et clamore feras.' Quia de re consulenda lib. iv. Carm. 3. ex Sulpitiæ persona ad Cherinthum amatorem suum directa, cui initium est: 'Parce meo juveni,' &c. Habes mox ibidem: 'Neve cubet laxo pectus aperta sinn.' Ne fiat illud scilicet, quod apud Ovidium quondam evenisse sibi Helenæ commemorat Paris: 'Prodita sunt (memini) tunica tua pectora laxa, Atque oculis aditum nuda dedere meis: Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuoque Complexo matrem candidiora Jove. Dum stupeo visis, nam pocula forte tenebam, Tortilis a digitis excidit ansa meis.'

In eadem Elegia sexta, vs. 59. raras ejusdem elegantiae usus est vocabulo adducit, de matre lena loquens: *Hac mihi te adducit tenebris*, &c. Quam lectionem cur Statius mutarit, non video; quum 'adducere' proprie sit puellam alicui conciliare, ut quidem loquitur Petronius noster: unde etiam 'adductrices' pro stupri sequestris, sive adeo conciliatricibus vetustatem posuisse crediderim.

Lib. i. Eleg. 10. vs. 25. *At nobis arata, Lares, depellite tela* Dubium mi-

hi non est, quin 'Hostilios Lares' speciatim designet, quibus immolabant Romani, quod ab iis hostes arceri putabant. Auctor Festus: ad quos etiam Propertius visus respexisse, quum scribit: 'Hannibalemque Lares Romana cæde fugantes.' Atqui hoc ipsum non Laribus hisce Hostiliis, sed vero Herculi Tutano attribuit Varro bellissimis Senariolis illis: 'Noctu Hannibalis quum [lego, quod] fugavi exercitum, Tutanus hoc, Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, invocant.' In quo postremo etiam versu pronomen desiderari suspicor: idque post priorem dictionem illam ponendum hoc quidem modo et ordine: 'Hac propter me omnes, qui laborant, invocant.' 'quod fugavi,' id est, quia, sive quoniam, fugavi. 'Tutanus hoc,' id est, eo, vel ideo Tutani cognomentum inditum a Romanis est mihi.

Ibidem, vs. 63. *Sit lacrimas movisse satis: quater ille beatus, Quo tenera irato flere puella potest* Hoc enim amoris veri, haud simulati, dico, certissimum atque evidentissimum argumentum. Nam nisi perditæ efflictique flagraret misera, animi ægra, amore saucia, susque deque ferret furiosas amatoris sui emulationes, impotentiamque ac iracundiam, et quasi oculis pumiceis, quo ægre etiam illi faciat magis præsertim irato, sicco ocula esse porro ac videri pertenderet: neque, sicuti est apud Plautum, lacrymam exorare posset, unam modo uti exspnerent scilicet.

Lib. ii. Eleg. 1. Ambarvale sacrificium descripturus ante omnia sibi et sociis incolomitatem, bonamque adeo valetudinem precatur, his verbis: *Quisquis adest, valeat*, &c. Hoc est, bene ac belle habeat sese, sospesque ac validus vitam procudat porro: ut quidem ego interpretor; si seorsum tamen a Becano, summo viro, per te sentire liceat mihi, qui, *faveat*, mavult. Et tamen a me quoque Ovi-

diliis facit, Fast. iv. Ita Tibullo nostro succentans scilicet: 'Pelle procul morbos, valeant hominesque gregesque, Et valeant vigiles, provida turba, canes.' Ibid. 'Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent Plena coronato stare boves capite.' Interpretandum ex Dionysio Halicarnassæo ita porro nobis repræsentante hunc morem: 'Ἀπὸδειξαν δὲ καὶ Ποσειδάωνι τέμενος Ἰππῖφι, καὶ τὴν ἐορτὴν Ἰπποκράτεια μὲν παρ' Ἀρκάδων, Κωνσουλὰ δ' ὑπὸ Ῥωμαίων λεγόμενα κατεστήσαντο, ἐν ᾗ παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ ἔθους ἐκινούσων ἔργων Ἰπποὶ καὶ ὄρεϊς, καὶ στέφονται τὰς κεφαλὰς ἄνθεσι.

Quod porro legitur Elegia eapse media, vs. 53. *Et satur arenti primum est modulatus avena Carmen, ut ornatos diceret ante Deos*] Referendum ad Plautinum illud: 'Larem corona nostrum decorari volo.' *ornatos* enim nihil aliud, quam coronatos ac mollibus floreisque sertis redimitos, ex ritu superstitionis antiquæ.

Elegia porro ejusdem libri tertia, quod scribit Tibullus, nihil intonsas comas Apollini profuisse, quo minus tauros Admeti formosus pasceret, mirum alicui haud injuria videri possit, nisi idem sciat, probeque antea compertum ac provisum habeat sibi, bubulcos, &c. [Vide p. 402.] Constat enim veteres tam Romanos quam Græcos, urbanos, haud agrestes dico, maxime semper *περὶ καλὴν*, ut Aristæneti more loquar, *ἀσχολεῖσθαι τὴν αἰσῆν* solitos; neque id adeo mirandum, quum 'summum,' teste omnium elegantiarum Arbitro, 'formæ decus capilli.'

Elegia deinceps quinta, præsentia prodigiaque belli civilis prænuncia continet, de quibus singulatim Auctor de Prodigis consulendus. Cæterum quod inter alia hoc quoque

commemorat Tibullus nobis: *Falæque vocales præmonuisse boves*: eo pertinet, quod Eusebius refert; Bovem sub C. Cæsaris mortem in suburbano loquutum, frustra se urgeri, quippe non frumenta, sed vero homines, hoc est, estores brevi oppido defuturos: tantas cadaverum struices, tamque immanes fore acervos scilicet. Ne longum faciam, unum etiam Tibulli locum adscribam, qui est in Carmine ad Messallam: is ad hunc modum in libris formulariis hodie publicatus exstat: *Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea sæcundis indeficientia mensis, &c.* Ego secundo versu non *ditantes*, quod nihili verbum est, hoc quidem loco, sed *distantes* reponendum præstare ausim: quod quale sit explicat nobis unicus ille 'Romanæ fidicen lyræ,' quum scribit: 'Est, ut viro vir latius ordinet Arbusta ancis,' &c. Et tamen Lucretius lib. 11. 'Largifica stipem ditantes.' consimiliter eloquutus videri potest. Nisi si quis forte *distantes horrea sulci* rescribere se malit: cui lectioni adstipulabitur iterationis ejus venustas, quæ in repetitione verbi *Horrea* initio porro versus insequentis comparet.

Unam etiam sententiam apponam insuper, cujus acumen huic ipsi quoque, Horatio inquam, haud indignum visum, quo Satyram ornaret suam. Sic enim ille: 'Exilis domus est, cui non et multa supersunt, Et dominum fallunt, et præsent furibus.' At Tibullus noster de semet ipso quam consimiliter! *Et domino satis, et nimium furique lupoque.* Et hæc in Tibullum pro tempore inquisisse sufficiat nobis, quorum nonnulla etiam Victori nostro, quum hic apud nos esset, prælegisse commemini.

JANI DOUSÆ FILII

IN

ALBIUM TIBULLUM

CONJECTANEA ET NOTÆ.

[Annotatiusculas Dousæ F. e sequentibus omnes, ut et Dousæ P. ex antecedentibus nonnullas prætermisimus, quæ scilicet jam passim comparent inter Scal. et aliorum Notas, a pag. 369. usque ad pag. 440. Ed.]

LIBER I.

CAPUT I.

Secunda Elegia libri primi excussa.

Percussus Baccho, ea lectio firmata novis auctoritatibus. Ebrietatis et amoris comparatio. *Janua difficilis*. Lampridius explicatus: verax saga, feminæ veratrices. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 374. 375.]

Quon in ipso pene Tibulliani libri vestibulo occurrit nobis: lib. i. El. 2. vs. 3. *Ne quisquam multo perfusum tempora Baccho*: an percussum legi debeat, quod veteres quidam libri agnoscunt, a multis varie agitatum est: quorum probationes et exempla ex Plauto, Ovidio, aliisque depromta, quod nunc primum nota non sint, sciens prætereo. Addam his tantum velut supernumerarium testem Alexandem Comicum ita scribentem: Πίνουσ' ἐκδότης ἡμέρας δὲ ἡμέρας Διασειόμενοι τοὺς κροτάφους ὑπὸ τοῦ ἀκρατοῦ. Neque abludit ab his illud Athenæi lib. xi. Θεόφραστος δ' ἐν τῇ 'Ερωτικῇ, Καὶ ἡμονά φησι τὸν τραγικὸν λέγειν ὡς τὸν οἶνον τῶν χρωμένων κεράνυσθαι, οὕτως καὶ τὸν ἔρωτα. Unde intelligimus cur μεθύειν ἐρωτὶ Anacreon dixerit, curque 'amore saucios' Ennius et Lucretius

eadem tralatione qua Justinus, sive Trognus Pompeius, 'mero saucios.' Sed quoniam in hanc amoris et ebrietatis comparisonem occasione oblata non quæsitâ incidimus, lubet pauca adscribere quæ id illustrent. Plutarchus in Symposiacis: 'Ἐλέχθη δὲ τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾶν ὁμοίον ἐστίν, ποιεῖ γὰρ θερμὸς, καὶ διαποδὸς, καὶ διακεχυμένος. Heliodorus lib. iii. Διδόου ἐρώτες ὁμοίον τι καὶ μεθύοντες ἐβρεταν καὶ οὐδεμίαν ἔδραν ἀνεχόμενον ὅτε τῆς ψυχῆς ἀμφοτέρους ἐφ' ὄργου τοῦ πάθους σαλευέσθης. Δὶδ καὶ πρὸς μέθην ὁ ἐρῶν, καὶ πρὸς τὸ ἐρᾶν ὁ μεθύων ἐπιφορος. Verum ut ad Tiballum revertar, si quis perfusum retinere malit, haud valde renitar; præsertim quam hic noxter et alibi ita loquatur, et Martialis fere eodem modo: 'Atque inter memas largo jam nectare fusus.' Silius Italicus lib. vii. 'patrioque Lyæo Tempora quassatus.' Comparisonem autem quam ibidem inter amorem et ebrietatem institui, valde illustrabit hæc Xenophontis sententia: Ἀπομ. Ἀγυρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προκληθέντας, καὶ τοὺς εἰς ἐρωτας ἐγκλιμισθέντας, ἦττον δυναμένους τῶν τε δούτων ἐπιμείλεισθαι, καὶ τῶν μὴ δούτων ἀπέχεσθαι.

11 *Capiti sint precor illa meo*] De hac loquendi consuetudine alii alia: nos hoc observamus; pertinere huc quod Lampridius de Commodio tradit: 'sanguinem gladiatoris occisi eum sibi ad caput detersiisse:' idque male ominosum fuisse addit; non alia ut opinor de causa, quam quod hac ratione sibi ipse imprecari videretur, ut in se et caput suum recideret gladiatoris sanguis.

74 *Mollis et inculta sit mihi somnus humo*] Mire variant hic libri; alii enim in *inculta*, alii *et in culta*, nonnulli *et in nuda* habent. Ex qua lectionum discrepantia venit mihi in mentem legendum forte: *Mollis et in dura sit mihi somnus humo*. Eleganter enim opponuntur hæc: *Mollis somnus, dura humus*. Favet conjecturæ nostræ illud Senecæ Epist. xci. 'Sollicitudo nos in nostra purpara versat et acerrimis excitat stimulus: mollem somnum illis dura tellus dabat.'

CAPUT II.

Versari. Pæna Tityi. Petronio lax et forte an medicina facta. *Avīs de solo vulture: οἰωνός. Supplicare Plutio Jovi. Magna urbs.* Alia quædam. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 287.]

Lib. i. El. 3. vs. 73. *Illic Junonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota*] Sic paulo post idem: 'Versatur celeri fors levis orbe rotæ.' Plautus in Cistellaria: 'versor in amoris rota miser:' pro quo perperam, meo quidem animo, 'vexor,' substituitur conati sunt alii: hinc et Seneca Nat. Quæst. lib. vi. dixit: 'Nec hominum nec Deorum nec rerum timore versari.'

75 *Porrectusque novem Tityus per jugera terra Assiduus atro viscera pascit aves*] Seneca Thyeste: 'Aut pæna Tityi, qui specu vasto patens Visceribus atra pascit effosis aves.' Ubi et ad hunc Tibulli locum respexit et ad illum Propertii: 'Atque inter

Tityi volucres mea pæna vagetur.' Similiter quoque Ovidius de eodem: 'Jugibusque novem, qui summus distat ab imo, Visceraque assiduæ dedita præbet avi.' Videmus autem Tibullum cæterosque Homeri et Apollodori, apud quos Tityo duo vultures jecur rimantur, contra Ovidium Virgili secutum opinionem, qui ab uno discerpi depascique vult: ut et Petronius ex correctione Patris: 'Cui vultur jecur ultimum pererrat, Et pectus trahit intimasque fibras, Non est quem Titynm vocant poëtæ; Sed cordis mala, livor atque luxus.' Sed hic videatur etiam scribi posse: 'Qui vultur jecur ultimum pererrat,' et: 'Non est, quem Tityi vocant poëtæ:' ut livor et luxus vulturi assimilentur, quomodo fere in Epigrammate Græco, quod hinc adumbratum puto, Anthol. lib. ii. "Ὀρνεον ἡσθίονεν καὶ λημέριον ἐβλαιο ἄνδρες, "Ἄλλων ἐνδόνων βράματα γυγνόμενοι· Καὶ τὸν μὲν Τίτυν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν, Ἡμῶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί. Intelligit enim spem, metum, iram, cupiditatem. Cæterum notandum in hac Tityi mentione 'aves' aut 'volucres' ubique pro vulturibus poni, quod ad imitationem Græci sermonis fieri credo: in illo enim οἰωνός cum generaliter de omnibus avibus dicatur, tamen proprie adstringitur ad hanc significationem. Tzetzes in Hesiodum: Οἰωνοὶ κυρίως οἱ γῦπες, ἐς οἰωνοὶ ἦτοι μόνον δίχα συνουσίας ὡς ἀπηνέμια γεννῶντες.

Lib. i. El. 4. vs. 18. *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Eandem sententiam extulit Bion: 'Ἐκ θαμνῆς παύμεγγος, δίκως λόγος, αἰεὶ ἰοίσας Χά λῆβος ἐς ῥογμὸν κοιλάεται. Item Aristænetus alludens ad Chærilii versum: 'Πᾶσι γὰρ ἔδατος ἐνδελεχὸς ἐπιστάζουσα καὶ πέτρων οἷδε κοιλάειν.

Lib. i. El. 6. vs. 1. *Semper ut inducar blandos offers mihi cultus; Post tamen es misero tristis et asper, Amor*] Quod Tibullus hic de amore, idem de fortuna dicit Theodorus Metochita in

Disputationibus suis; cujus verba quod longiuscula sint, non adscribo.

85 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Sic infra lib. iv. Carm. 5. 'Quod si forte alios jam nunc suspirat amores.' Legi quoque posset *absentis*; ut Martialis: 'Sic tenet absentis nostros cantatque libellos.' Si alteram retinemus, erit dictum, ut a Columella libro de Cultu Hortorum: 'Maximus ipse Deum posito jam fulmine fallax Acrisionæos veteres imitatur amores.'

Lib. i. Eleg. 7. vs. 61. *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] Per magnam urbem, Romam intelligendam puto, quomodo ab eodem accipitur lib. ii. 'hic magnæ jam locus urbis erit.'

Lib. i. Eleg. 8. vs. 17. *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Idem Epithetum herbis tribui videmus a Virgilio; unde et Sappho loquens de pallore illo amantinum viola, ut Horatius ait, tincto: *χλωρότερη δὲ πόλις* 'Ἐμμι dixit. Videndum tamen, an non *pollentibus* scripserit Tibullus ad vim

herbarum et efficaciam respiciens.

Lib. i. Eleg. 9. vs. 27. *Ipsa Venas somno domitas*] Allusit ad Epithetum Somni Homero frequens *πυδάμειπας*.

CAPUT III.

Tibullum Lucifero curram tribuisse, contra Poëtarum consuetudinem: de qua nonnulla post Scaligerum. *Lucifer denuntior. Hesperum pro Lucifero sumi ab Horatio. Necturus* quis sit in Plauti Amphitruone, isque locus præter interpretum omnium mentem enucleatus. *Rota Luciferi, Solis. Boves aratores.* [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 392. 394. 395.]

Lib. i. Eleg. 10. vs. 7. *Divitis hoc vitium est auri*] Apposite ad hanc sententiam Seneca Nat. Quæst. lib. i. 'Postquam deterior populus ipsum subiit terras effossurus obruenda, feram primum in usu fuit, et id homines impune eruerent, si solum eruisent.' Hinc et Manilius Astronom. lib. v. de ferro loquens: 'Quod solum decuit mortales nosse metallum.'

LIBER II.

CAPUT IV.

Ornati Dii. Noctis equi, currus: atheris dorsum. Apuleius illustratus. Nox cur siderum mater dicta, triplex causa, idque ab Orpheo esse ostensum. *Chorus siderum.* Varro correctus. Censorinus explicatus: item Martialis. *Deus* pro 'Sole.' *Organum Dei. Dicum lyra.* Recepta in Varrone lectio defensa pariter et declarata. Veterum opinio de Planetarum stationibus, quas a Sole fieri credebant. *Lascivia siderum, piscium.* Tibullus bis correctus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 398. 400. 401.]

Lib. ii. Eleg. 1. vs. 1. *Quisquis adest faveat*] Malim: *Quisquis ades,*

faveas: sic infra: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.'

86 *Et Phrygio tibia curva sono*] Sic Lucretius: 'Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes.' Ovidius: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

88 *Lascivo sidera fulca chore*] [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 400.] Si mundum organum Solis esse intelligamus, illustris sententia fuerit et ex Orphicæ Theologiæ penetralibus deprompta; is enim cælum universum Apollinis cithara temperari canit pulcherrimis versibus Hymno in Apollinem: *Σὺ δὲ πάντα τέλει κithάρη πολυκρέκτω 'Αρμύξεις, ὅτι μὲν νύκτες ἐπὶ τέρματα βαλὼν, Ἄλλοτε δ' αἶθ'*

ἰπτάτην, ποτὲ Δάφνον εἰς διάκοσμον Πάνα
 πόλον κρίνας, κρίνεις βιοθρέμωνα φύλα.
 Adde testimonium Platonis ex Cra-
 tylo, ubi de Elymo Apollinis agit :
 Κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν
 ὥστε τὸν ἀκούοντά τε καὶ τὴν ἀκοιῶν
 ὅτι τὸ α' σημαίνει πολλαχού τὸ ὁμοῦ, καὶ
 ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλιν, καὶ περὶ τὸν
 σφραγῶν, οὗς δὴ πόλους καλοῦσι καὶ τὴν
 περὶ τὴν ἐν τῇ φθῶν ἁρμονίαν, ἣ δὴ συμ-
 φωνία καλεῖται. ὅτι ταῦτα πάντα, ὥς
 φασιν οἱ κομφοὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρο-
 νομίαν, ἁρμονία τινὶ παλεῖ ἅμα πάντα.
 Huc respexit Virro Satyra ὅπως λέγας
 'Quam mobilem divum lyram Sol
 harmoge Quadam gubernans motibus
 Diis veget.' Neque enim assentior
 doctissimo Adriano Junio sollicitanti
 hanc lectionem, quæ optima est, et
 noxam architectanti : 'Divum' enim
 'lyra' est id quod 'organum Dei'
 vocavit Dorylaus, scilicet mundus
 ipse et Planetæ circum Solem ὥστε
 βασιλέα χορεύοντες. Quod autem se-
 quitur : 'harmoge Quadam guberna-
 nans motibus Diis veget,' dixit ex opi-
 nione veterum, qui ceterorum cursus
 astrorum pendere a vi nutuque Solis
 existimabant temperantis sibi circum-
 jectas rotationes. Quin et planeta-
 rum stationes a Sole fieri censebant,
 ut ex his Vitruvii verbis apparet
 lib. ix. cap. 4. 'Ergo potius ea ratio
 nobis constabit, quod fervor, quem-
 admodum omnes res evocat et ad se
 ducit, eadem ratione Solis impetus
 vehemens radiis trigoni forma por-
 rectus, insequentes stellas ad se per-
 ducit, et ante currentes veluti refre-
 nando retinendoque non patitur pro-
 gredi, sed ad se cogit regredi, et in
 alterius trigoni signum esse.' Item
 his Plinii lib. ii. cap. 16. 'Percussæ
 [sc. stellæ] in qua diximus parte et
 triangulo Solis radio inhibentur rec-
 tum agere cursum, et ignea vi levan-
 tur in sublime. Hoc non protinus
 intelligi potest visu nostro, ideoque
 existimantur stare, unde et nomen
 accepit statio. Progreditur deinde

eiusdem radii violentia, et retroire
 cogit vapor repercussus.' Quo re-
 spiciens Lucanus dixit : 'Sol tem-
 pora dividit anni ; Mutat nocte diem,
 radiisque potentibus astra Ire vetat,
 cursusque vagos statione moratur.'
 Eleganter autem lasciviam sideribus
 tribuit Tibullius, eadem forte ratione,
 qua 'lasciviam piscium' dixit Pacu-
 vius apud Cic. de Div. lib. i. imita-
 tus, ut credo, illud Livii Andronici :
 'Tum autem lascivum Nerei simum
 pecus.'

89 *Postque venit tacitis fulvis circum-*
datus alis Somnus] Euripides in He-
 cuba : ὁ πότνια χθὼν Μελανοπτερόγυν
 μήτηρ ὀνείρων. Et iterum in eadem
 Tragedia : Ἐμαθὼν ἐνπνίων ἑμμάτων
 ἐρῶν Ὅφιν, ὃς με παρέβα φάσμα Μελανόπ-
 τερον, ἃν ἐσεῖδον Ἀμφί σ' ὁ τέκνον.

CAPUT V.

Variorum locorum collatio. Divinati-
 uncula. Cupidus. Prodigiousus Solis
 pallor et quasi defectus. Vera lec-
 tio in Tibullo adserta et stabilita.
 [Vide inter Scal. et aliorum Notas,
 pp. 404. 407. 408. 412.]

LIB. II. Eleg. 8. vs. 1. *Rura tenent,*
Cornute, meam villæque puellam] His et
 sequentibus haud abludunt illa quæ
 apud Philostratum in Epistola qua-
 dam exstant : Τί οὖν μέλλω ποιεῖν ἐν
 ἐξελάσει εἰς ἀγρὸν ὥς πέρσι, καὶ πολλῶν
 ἡμερῶν τὰς ἐν ὥστει διατριβὰς καταλίπειν
 ἡγοῦμαι ἀναγκαῖον σαφῶς ἀπολαλέναι,
 μηδὲν ἔχοντα ἢδὲ μήτε ἀκοεῖν ἢτι μήτε
 δρᾶν ἔγω μὲν γὰρ ἔψεσθαι σοι νομίζω καὶ
 τὴν πόλιν ἐξιοῦσα καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν ὥστει
 θεοὺς ἐλκομένους ὑπὸ τῆς θέας· τί γὰρ ἐν-
 ταῦθα μόνοι ποιοῦσιν ; εἰ δὲ κἀκεῖνοι κατὰ
 χώραν μενοῦσιν, ἀλλ' ἔγωγε οὐκ ἀπολειψ-
 ῶμαι τοῦ ἔρωτος ἐφόδκιον· εἰ δὲ καὶ
 σκάπτειν θέοι, λήψομαι τὴν δικέλλαν ἔ-
 τε κλᾶν, θεραπεύσω τὰς ἀμπέλους· εἴτε
 ἐπάγειν λαχάνους βῶαρ, ὀδοποιήσω τὸν
 ὁρμόν.

47 *Lentus ut intra Negligat hybernas*
piscis adesce mingas] Quod si audaculo
 mihi liberet esse, omnino emendarem :

Ne sciat hybernus piacis adroce minas.

69 *O valeant fruges, ne sint modo rare puella*] Sic infra: 'Pace tua

pereant arcus pereantque sagittæ, Phœbe, modo in terris erret inermis Amor.'

LIBER III.

CAPUT VI.

Pallida Ditis aqua. Patientia. Orcus pro 'Platone': is car *Dives* dictus. In Lucillio conjectura probabilis. *Mundus æthereus. Illudere.* Aliaque-
dam. [Vide Inter Scal. et aliorum Notas, pp. 414. 419.]

LIB. III. Eleg. 3. vs. 88. *Dives in ignota luridus Orcus aqua*] Idem fere de Acheronte Pindarus apud Plut. *Ἐσθ' οὖν τὸν ἄρουρον ἐρεγγύοντα οὐδένος* Βληχρὸν ὀνομαζόμενος ποταμὸν quem et Tibulli 'vastos amnes nigramque paludem,' et Horatii 'languidum flumen' expriment. Porro *Orcus* hic Plutonem significat, ut apud Plautum in Epidico: 'Cujus quoties sepulchrum vides, sacrificas ilico Orco hostiis.' Interdum pro Charonte sumitur. Glossæ priscæ: 'Orcos, Χάρων.' Isidorus Origin. lib. VIII. 'Orcum vocant, quasi receptorem mortuorum, unde et orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipse et Græce Charon.' Hinc libertos, qui 'Orcini' dicuntur, *χαρμετрас* appellat Plutarchus. Sed hic Orco ipsius regnatorem intelligendum apparet ex adjuncto *Dives*; sic enim Græci Πλούτωνα vocant διὰ τὸ νεκροῖς πλουτεῖν.

Lib. III. Eleg. 4. vs. 1. *Dii meliores ferant, nec sint incommunia cœra*] Lucil. Sat. lib. XXVII. 'Dii maluerint me-

liora, atque amentiam averruncassint tuam.' Ubi libens reposuerim: 'Dii amnerint meliora,' sentantia et versa ita exigente.

85 *Ima videbatur talis illudere palla*] Vide quæ de hoc loco notavit Pater in Præcidaneis Catullianis. Similis autem hujus verbi significatio est etiam in illo Senecæ Thyeste: 'Et curvata saïs fœtibus ac tremens illudit patulis arbor hiatibus.' Quod imitatus illastre Bataviæ nostræ decus Johannes Secundus in Bassis, quæ vel divini illius viri Julii Scaligeri testimonio, quovis nectare suaviora et plene divina. Sic autem ille: 'Qua violisque rosiaque et flavicomis Narcissis Umbraculis trementibus illudit Lauri nemus.'

Lib. III. Eleg. 6. vs. 27. *Venti temeraria vota Aeris et nubes diripienda ferant*] Idem loquendi genus usurpatum ab Homero Od. Θ. *ἔπος δ' εἴρωπ' τι βέβαιται Διὸς, ἥραρ τὸ φέροιεν ἄρ' ἀπατάσσαι ἑλλάει.* Alia quæ ad hujus loci illustrationem faciant, dixi in Catullum.

43 *Felix, quicumque dolore Alterius disces posse carere tuo*] Καλὸν γὰρ τὸ δύνασθαι τοῖς τῶν ἄλλων ἀγροήμασι πρὸς διόρθωσιν χρησθαι παραδείγμασι, ut ait Diodorus Siculus Biblioth. lib. 1.

LIBER IV.

CAPUT VII.

Solis genus. Jovis currus alatus apud Platonem; et ex eo Plautus, Horatius, Apuleius explicati. *Olympus cælo vicinus.* Terram ab aëre vehi

veteres opinatos fuisse variis exemplis ostensum. Aliquot Epigrammatum collatio. *Gloria* pro 'gloriatione.' Tibullus multotiens illustratus, sæmel correctus. [Vide

inter Scal. et aliorum Notas, pp. 438. 431. 438. 434. 439.]

LIB. IV. Carm. 1. vs. 6. *Dictis ut non majora supersint*] Huic simile illud Petronii Arbitri : 'Quicquid dixerō, minus erit.'

56 *Cessit et Ætnæa Neptunius incola rupis*] Incertus Poëta apud Charisium : 'Cyclops Ætnæus cultor, Neptunia proles.'

70 *Ilum inter geminæ nantem confinia mortis*] Declamator quidam apud Senecam Suasoria lib. 1. de Scylla et Charybdi, quamvis diverso respectu dixit : 'Quid ibi potest esse salvum, ubi ipsam mare perit?'

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] [Vide Annot. inter Scal. et aliorum Notas, p. 431. eni subjunge:] Boëtius 'in Consolat. lib. IV. 'Hic Regum sceptrum dominus tenet Orbisque habenas temperat, Et volucrum curru stabilis regit Rerum coruscus arbiter.'

131 *Et cælo vicinum liquit Olympum*] Interpretes hunc locum accipiunt de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cælo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero *θεῶν ἔδος*, quam quidem Jovis ac Deorum sedem, *οὐρανὸν* sive cælo superiorem facit ita tamen: *Ἡερὴ δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Ὀλύμπῳ τε*. Recte ergo dicitur *cælo vicinus*, e quo in cælum proximus descensus sit.

LIB. IV. Carm. 2. vs. 7. *Illam, quicquid agit, quoquo vestigia vertit, Componit furtim subaequiturque decor*] Quintilianus lib. 1. cap. 11. 'Neque enim gestum oratoris componi ad similitudinem saltationis volo, sed subesse aliquid ex hac exercitatione puerili, unde nos non id agentes furtim decor ille discentibus traditus prosequatur.' Qui locus ex Tibulliano hoc planissime adumbratus.

LIB. IV. Carm. 5. vs. 13. *Nec tu sis injusta, Venus; vel serviat æque Vincit uterque tibi, vel mea vincla leva*] Idem plane votum est Lucillii Poëtæ Anthol. lib. VII. 'Ἡ τὸ φιλεῖν περιγυραφὸν Ἔρως ἔλον, ἢ τὸ φιλεῖσθαι Πρόσθε, ἢ ἡ λώσθαι τὸν πόθον, ἢ κερδίσθαι. Item Rufini ibidem: 'Ἦν δισὶν οὐκ ἴσχυσας ἴσῃ φλόγα πυρφόρε καῦσαι, τῇ ἐν καυομένην ἢ σόον ἢ μετὰδης. Cnjs ejusdem et illud est alibi: *Εἰ μὲν ἐπ' ἀμφοτέροισιν Ἔρως ἴσα τόξα τεταμέναι, Εἰ θεός· εἰ δὲ βέβαιος πρὸς μέρος, οὐ θεός εἰ*. Quo facit hoc Tibulli: *Nec tu sis injusta, Venus*. Ad quæ sic allusit Ausonius: 'Hoc quod amare vocant, misce aut dissolve, Cupido, Aut neutrum flammis ure, vel ure duos.' Et iterum: 'Aut restingue ignem, quo torreo, alma Dione, Aut transire jube, vel fac utrumque parem.' Quam sententiam et nos novo verborum ambitu expressimus hoc modo: 'Aut restingue ignem, aut exæqua: et cnra, Cupido, Vel sit nulla mihi, mutua sitve mei.'

RECENSUS EDITIONUM ALBII TIBULLI.

[EX ED. BIPONT. 1798.]

1474 **T**IBULLUS, fol.

1475 Tibullus, Rom. 4. in cujus calce: 'Præsens opus Tibulli Albici imprimi fecit G. Tibullus* de Amidanis de Cremona Romæ anno Jubilei et a nativitate domini MCCCCLXXV. die Mercurii XVIII. mensis Julii. Sedente clementissimo Sixto Papa Quarto, anno ejus felici Quarto.' Tum subjicitur Bernardini Veronensis, vulgo Cyllenii, commentarius: in cujus calce eadem verba, quæ ad Tibulli finem, repetuntur; nisi quod 'Sixto Papa Quarto, Anno ejus felici Quinto,' legitur; minus recte. Nam Sixtus IV. ad Pontificatum pervenit IX. Augusti 1471. Nulli adhuc superiorum editorum Tibulli, nec ipsi Maittario, hæc editio innotuisse videtur. Ill. Heynio eam videre contigit in bibliotheca Dresdensi Electorali. Extat etiam in bibliotheca Regia Parisina n. 976. Nota quoque fuit Barthio; v. ejus verba mox laudanda. Nonnullæ in ea a vulgata diversitates, inprimis in libro IV. erant: vitia vero scripturæ eadem, quæ in scriptis occurrunt. Poterat tamen in plerisque cum Italicis Heinsii, inprimis Colotiano, convenire videri. Primum in hac editione Cyllenii commentarii vulgati fuere, non in Veneta 1493. ut olim Fabricius tradebat. Neque tamen is ipse editionem adornasse videtur, vel verba Tibulli castigasse: ipsius enim lectio perpetuo ab ea abit, quæ in textu servatur. Doctrinam vero illius viri, et ingenium tum in interpretatione, tum in critica, si tempora, in quibus vixit, consideres, satis admirari non possis; unde Barthius ad Stat. Theb. IV. 445. de eo loquens—'cujus sane labor multis locis illustrat clarius optimum poetam, quam ex ejus ævo sperari poterat. Edidit enim sua commentaria Romæ 1475;' et ad Stat. Theb. XII. 418: 'Bernardinus Cyllenius, non contemnendus in multis Tibulli enarrator, sane talis, ut sublegisse sequentes ex eo non pauca notari possint.' Iterum ad Achill. I. 221. loco ex Tibullo I. 2. laudato:—'recte intellexit—vetus ejus interpres non plane malus pro sua ætate Bernardinus Cyllenius.'

Laudat eum passim etiam Broukhusius. Cf. Memorab. bibl. reg. Dresd. T. I. p. 481. ubi de Cyllenio nonnulla docte disputantur.

* Erat id nomen illo tempore non infrequens. Apud Montefalc. Bibl. Mss. p. 106. inter Vaticanos n. 2794. referuntur epistolæ tres Tibulli: I. ad Jo. Avenionensem; II. ad Ge. Trapezuntium; III. ad Porcellum.

1481 Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, Regii lepidi accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazali Regiensibus, anno salutis 1481. 19. Kal. Octobr. Fol. Paulo frequentior hæc est editio, quam superiores. Asservabatur etiam in bibliotheca Brühliana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Hein-sius habuerat, et Broukhusius quoque in Variantium apparatu apposuit.

1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis per Andreæ de Palthaschichis Catanensem, fol. De hac editione, quæ ex superiori Brixien-si repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, editor Cantabr. 'Tibullus,' inquit, 'anno 1487. in quo autem anno Catullus sit impressus, nulla fit mentio.' Sed Maittarius id definivit T. I. P. I. p. 484, et ipsa res docere poterat: 'Ex signaturis (f. g.) quarum hæc illam sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem impressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem apponatur.' In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maittario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: 'Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis [ita vitiose appellat, in indice vero *de Paltaschiscis*] xviii. Kal. Jan. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis.' Sed Propertius cum Ant. Parthenii interpret. ab eodem Andr. de Paltaschichis excusus et absolutus est anno sequente Kal. Febr. Erat etiam in bibl. Schwarziana, cujus Catalogus videri potest. Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. 'Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi' hujus anni memoratur; nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus. Prior illa Andreæ intelligenda, quando Broukhusius 'Cyllenianam' vel 'Cyllenii commentarios in Tibullum Venet. 1487.' laudat; quam minus accurate 'Cylleniana' vocatur, non enim, quod vir doctissimus credidisse videtur, a Cyllenio adornata fuit, neque ejus Commentarii tum primum excusi, sed e superioribus repetiti fuere.

1491 Tibullus, Catullus, Propertius, cum Commento. (Bernar-

dini Veronensis in Tibullum, Antonii Parthenii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium.) In fine: 'Commentarii in Propertium a Phil. Beroaldo editi anno salutis 1487. impressi vero Venetiis a Boneto Locatello Bergomensi, cui necessaria exhibuit nobilis vir Octavianus Scotus Modætensis: anno nonagesimo primo supra millesimum ac quadringentesimum. V. Idus Decembris.' Venetiis fol. Mera est repetitio editionis Venetæ.

1493 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentariis Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilaqua Papiensem. Venet. fol. Nova est repetitio Venetæ. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II. app. p. 135. separatim refertur.

1500 Tibullus cum commentariis Cyllæni Veronensis. Catullus cum commentariis Parthenii Veronensis, et Palladii Patavini. Emendationes Catullianæ per Hieron. Avancium Veronensem, et ejusdem in Priapeia Castigationes. Propertius cum commentariis Philippi Beroaldi. Annotationes in Propertium tum per Domitium Calderinum, tum per Jo. Cottam Veronensem. Hæc omnia sunt ex exemplaribus emendatis Domini Hieron. Avancii. (Hæc in ipsa libri fronte præscripta sunt.) Sub finem: 'Impressum Venetiis per Jo. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, MDIO. die vero XIX. Maji. Regnante inclyto principe Augustino Barbado.' Fol. Non infrequens est hæc editio. Etiam ex superioribus Venetis repetita est, exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, ante quam operis librariis excudendum traderetur.

— Albii Tibulli, Elegiographorum optimi, Elegia de amore et laudibus Messalæ per Jac. Thamner. Lipsiæ, 4. Extat in bibl. Elect. Dresdensi, sed sine anni et typographi ulla mentione, ex Maittario supplenda. Literarum typi sunt neogothici. Curatam esse editionem a Gregorio Conicensi, ex Leichii Annal. Typograph. Lips. p. 76. patet. Referenda ea est ad classem alteram ex Veneta 1475. deductam.

1520 Albii Tibulli elegiarum libri IV. una cum Val. Catulli epigrammatis, nec non Sext. Propertii libri IV. elegiaci cum suis commentariis, videlicet Cyllæni Veronensis in Tibullum, Parthenii et Palladii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium. Habes insuper emendationes in ipsum Catullum per Hier. Avancium Veronensem. Necnon et castigatissimam tabulam omnium rerum,

quæ in margine sunt positæ, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in ædibus Guilielmi de Fondaneto Montisferrati anno Domini MDXX. die XII. Julii. Inclyto Leonardo Laurentano Principe, fol. In hac editione ultima vice Cyllenii commentarii, toties repetiti, excusi fuere; ex quibus plerasque lectiones, quas ille in suo habuerat, in ipsa Tib. verba intulere editores, qui illas cum verbis poëtæ recudi curarunt, et quidem sequiores semper majori cum licentia, quam superiores, ita ut in novissimis lectio contextus plane immutata sit.

1598 Tibulli Elegia de bello et pace a Fed. Morello Græco carmine reddita, et pacis commoda ex Euripide et Philemone ab eodem Morello Latinis versibus expressa, apud Morellum, Lutetiæ, 8. Pauca sunt folia; Græce est reddita lib. 1. El. 10.

1610 Ex Tib. et Prop. Elegiæ, ex Catullo, Martiale, Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Impressionis tantum loco notabilis.

1615 Mosella Ausonii cum selectissimis Tib. Prop. Elegiis, illustrata a Paulo Duizio. Mussiponti, 8.

1708 Albii Tibulli Equitis Romani quæ extant, ad fidem veterum membranarum sedulo castigata. Accedunt notæ cum varr. lect. libello. (studio Jani Broukh.) Amst. 4. ap. H. Wetsten.

1713 In Corpore Poëtarum, Lond. fol. (cura Maittarii.)

1727 Tibullus Corvinianus, seu Albii Tibulli, Triumviri poëtices, quæ supersunt. E Codice Msto Matthiæ Corvini Regis Hungariæ recensuit Sam. Kœleserius a Keres-Eer. Claudiopoli, 8.

1744 Tib. cum copioso et erudito Vulpii commentario. Patavii, 4.

1749 Alb. Tib. Eq. Rom. et in eum Jo. Ant. Vulpii, Philologi ac Rhetoris in Gymnasio Patavino, novus Commentarius diligentissimus. Excudebat Jos. Cominus, Patavii, 4. Hæc editio inter potiores habenda est.

1753 Tib. et Prop. Glasguae, 8. ex Broukhusiana expressa.

1755 Tibull. Lips. ed. Chr. Gottl. Heyne, 8. Textum quidem secundum Vulpii recensionem, additis notis brevibus, sed eruditis et utilibus, dedit. In præfatione Mss. et edd. diligenter enarrantur. De Mss. bene monet, omnes recentes esse, non antiquiores sec. XIV. si excerpta Scaligeri cum fragmento Cujaciano excipiamus, atque etiam omnes ex uno exemplo ductos videri.

1777 Albii Tibulli Carmina: libri tres: cum libro quarto Sulpi-

ciæ et aliorum. Novis curis castigavit Christ. Gottl. Heyne. Lipsiæ, 8. Editio altera emendatior et auctior. Noluit Cl. editor Scaligero et Broukhusio inhærere, sed passim reduxit lectionem anteriorem, in primis veterum editionum classe altera ex Veneta principe ductarum, Regiensi et Vicentina maxime, eam firmante, aut Codicibus adstipulantibus. Historiam præmisit Codicum atque editionum criticam, vitamque Tibulli. In animadversionibus, textui subjectis, thesaurum Broukhusii aliorumque contractum reddidit, suis ipsius opibus auctum, ac eleganter, plene et tamen frugaliter explicat verba et sententias, artemque poëtæ. In observationibus separatim scriptis, de lectione ejusque varietate et veritate potissimum disputat. Multo auctior, cultior et emendatior est posterior hæc editio.

RECOENSUS editionum sæc. xv. Bipontinus recte fere processit; sed editionibus hujus sæculi addenda est una, sine loco et tempore, quæ expressa esse existimatur per Florentium de Argentina, pari pulchritudine ac raritate. Hujus libri pretiosi exemplar extat, ut monet Vir rev. T. F. Dibdin, in Biblioth. Spenceriana, vol. II. p. 444. Sunt qui putant hanc *Editionem* esse *Principem*. Et quidem duæ notantur editiones, sine ulla nota typographica, 4to. min. per Panzer, Art. Typogr. IV. p. 6. n. 22. et IV. p. 7. n. 31. Addas, Albii Tibulli Eleg. Libri II. L. Annæi Senecæ Bigæ Tragoediarum. Cura Conr. Celtis, 4to. circa finem sæc. xv Harles. Brevior Notit. Lit. Rom.

Penes nos est editio Tibulli impressa Venetiis per Magistrum Andream de Patascichis Catarensem, 1487, a Bipontinis memorata. Catulli etiam sine anno, loco, aut typographo, sed, ut videtur, ab eodem typographo, et ejusdem loci; et etiam Propertii ab eodem typographo, Venet. 1488. In eodem volumine hæ sunt editiones compactæ. Hæc notamus eo quod editiones sunt raræ, quod quædam de iis quæstio videtur orta, et quod, ut nos opinamur, rem recte statuit editor Bipontinus. Præfigitur Tibullo Epistola satis vivida et poëtica, Bernardini Veronensis, quæ, ut videtur, ad editiones Catulli et Propertii mox edendas alludit. Sic loquitur nimirum editio Tibulli:

Stant gemini nobis : tenet umbria fertilis unum :

Insula nunc alium syrmionensis habet.

Hic uenient ad te rutili pollucis in ortu :

Si quo frater erit cultus honore scient.

Tibullus 16mo. Lugd. Bat. 1591.

Les Élégies de Tibulle, de la traduction de M. D. M. A. D. V. Paris. 1653. 8vo. Biblioth. Pinellian.

Albius Tibullus, trad. en vers François par Michel de Marolles. Paris. 1678. fol. Biblioth. Advocatorum Edinens.

The Works of Tibullus, containing the four books of Love Elegies. Lond. 1720. 8vo. Præfiguntur Observationes in indolem carminis Elegiaci, et in clarissimorum Elegiaci carminis scriptorum ingenia, tam Græcorum et Latinorum, quam Anglicorum. Præfatio commendanda est, sed versionem superavit Grainger.

Cursim notat Harlesius Broukh. edit. a. 1727. neque ab Heynio, neque ab aliis quos consuluit, memoratam.

A Poetical Translation of the Elegies of Tibullus. By James Grainger, M.D. Lond. 1759. 2 vol. 12mo. Annotationes críticas et explicatorias continet hoc opus, una cum Latino Tibulli textu. Optimos externos editores secutus est Anglicus interpres, et versio ipsa laudem meritam obtinuit.

Le Opere di Alb. Tibullo tradotte dal Dot. Guido Riviera. Venet. 1760. 8vo.

Tibulli opera, cum Catullo et Propertio, cura Maittarii. Lond. 1776. 12mo.

Elégies de Tibulle, trad. par M. Delongchamps, Paris. 1776. 8vo. Hæc versio describitur ut 'également recherchée comme la traduction anonime (de M. Pastoret.)' Paris. 1784. 8vo.

Extant aliæ etiam Gallicæ versiones hodiernæ, qualis est ista per Mirabeau, ex parte, cum notis, Turon. 1796. vel Paris. 1798. 3 vol. 8vo. non magni æstimata, (sed de qua vid. Harles.) et traduction de Tibulle en vers par M. Mollevant, Paris. 1816. 12mo.

Albii Tibulli Carmina: Libri tres: cum Libro quarto Sulpiciæ et aliorum. Novis curis castigavit Chr. G. Heyne. Lipsiæ 1798. 8vo. Brunet, hanc auctam editionem memorans, et cum editione a. 1777. comparans, dicit, 'est une édition estimée,' et contra 'l'édition de 1777. a peu de valeur.' Manuel du Libraire, &c. T. III. Hoc vero non satis accurate dictum est. Justius fuisset dixisse cum Dibdin, editionem 1798. augeri, et meliorem reddi quam editionem 1777. quæ, prius magna cura et doctrina perfecta, fuerat, et etiam est, magni æstimanda. In hac editione (1798.) cl. Heyne plura subsidia ex tribus Mss. Guelpherbytanis adhibuit.

Tibulls Elegten, Lateinisch und Deutsch, von Friedr. Karl von Strowbeck. Gotting. 1799. 8vo. maj.

Albii Tibulli Carminum Libri III. cum Libro IV. Sulpiciæ et aliorum, ex recensione Heyniana. Edidit E. C. F. Wunderlich, Professor Philosoph. extraord. Gotting. Gotting. 1808. In usum scholarum, quarum usui feliciter inservit. In laudibus ejus multus est Harlesius.

Albii Tibulli Carminum editionis Heynio-Wunderlichianæ Supplementum edidit J. Dissen, Lips. 1809. 8vo.

Novam et classicam editionem, ait Klügling, debemus cl. Jo. Henr. Vossio. Heideib. 1811. 8vo. Valde critica est: sunt vero, et etiam viri docti, qui putant nimis acriter egisse virum clarum, et textum sæpius et audacius mutasse, quam res ipsa postulaverit. Ex hoc numero est cl. Im. G. Huschkius, qui in Animadversionibus, &c. Rostoch. 1814. 4to. Vossium sub examen vocavit. Est etiam versio metrica per J. H. Vossium, Tubing. 1810. 8vo. quæ, ut omnes Vossianæ versiones, multum laudatur, tam ob fidem, quam ob versuum suavitatem.

Novissima versio Germanica prodit Lips. 1816. 4to. cujus auctor est Contr. Al. Bauer. Multum laudatur tam ob interpretationem metricam quam ob criticas animadversiones. Auctoris nomen, quod in titulo et præfatione omissum est, legitur in fine commentationis p. 182.

Albii Tibulli Carmina, ex recensione et cum animadver-

sionibus Immanuelis G. Huschkii. Accedit Specimen editionis Venetæ a. 1472. æri incisum. Lipsiæ 1819. 8vo. Præstantissima est hæc editio.

Tibulli Carmina, textu ad codd. Mss. et edd. vett. recognito. Edidit E. C. C. Bach, Lips. 1819. 8vo.

Hactenus de Supplementis ad Editiones et Versiones. De versionibus Tibulli, ut vidit lector, pæne silent Bipontini; et nobis ampliasset pro multitudine longum esset, et aliis forsân attulisset tædium. Versiones metricæ singularum elegiarum Tibulli (ut antea diximus de Catullo) plus quam satis abundant: unam igitur et alteram tantum, melioris luti et recentiorum temporum, indicabimus; quales sunt, *Anglice*, quarta Elegia libri secundi et tertia quarti per poëtam lepidum nostrum Matth. Prior: Elegiæ Jacobi Hammond multum laudantur, quæ vero vix aliquid sunt præter versiones liberas Tibulli: Elegia tertia primi libri, (in Operibus Miscellaneis Eliz. Rowe,) et prima libri primi per virum Rev. Samuelem Henley, S. T. P. qui satis acute, non vero satis poëtica, et forsân nimis more Scaligerano, se egit. Viro docto fuerat in proposito omnes Elegias Tibulli simili ratione vertere, sed opus ad umbilicum non perduxit. *Germanice* carm. 1. libri quarti (quod tamen cl. Heynius, cum aliis doctis, Tibullo abjudicat) dedit Mund, una cum aliis dubiæ auctoritatis, in Wielandi Deutschem Merkur. a. 1794. Tibulli Elegia 13. lib. 1. versibus Hexametris in opere menstruuo Horen. p. v. a. 1796. reddita; et Eleg. 11. 5. 11. 12. etiam in versibus Hexametris a Ferd. Sonnenleither in Blesteri neuen Berlin. Monatschrift. m. Sept. 1799.

Et hæc quidem de Versionibus sufficiant: de quibus pauca quædam jam denarravimus sub Catullo. Qui plura velit de Franco-Gallicis versionibus consulat Goujet tom. vi. p. 104. sqq. qui de Italicis, Pacton, iv. p. 120. sqq. De Animadversionibus et rebus criticis sine Tibulli operibus simili modo adeat Harlesium et Heyniana Prolegomena ad Tibullum; quippe horum virorum doctorum est has res

seriatim describere. De his vix aliquid Bipontini, et quidem nos unam et alteram tantum recentioris ævi subjungemus: quales sunt cl. nostri Tobiaë Smollett Animadversiones in Anglicam versionem per Grainger, Anglice, Lond. 1759. 8vo. J. Jortin, S. T. P. Animadversiones in Tibullum, in Tractatibus ejus antehac memoratis, Lond. 1790. Anglice: Thomæ Harmar Animadversiones in Tibullum, Anglice, in Observationibus ejus in varias sententias S. Scripturarum, &c. quibus addas ex Germanicis Jo. Aug. Goerenz Tentamen criticum in loca quædam Carminum Tibullianorum, Zwickav. 1806. 4to. et H. C. Eichstadii 'Nonnulla de iis quæ novo Tibulli editori vel cavenda vel facienda sint, Jenæ 1806. fol. Epistolam criticam in Tibullum, Pseudo-Tibullum, et Propertium, ad virum perillustr. H. C. A. Eichstadium, ab E. C. Bach, Gothæ 1812. 8vo. et I. G. Huschkii Commentat. ad Tib. 1. 9. 22. in F. A. Wolfii *Analectis Litt.* fascic. 1. pp. 164.-184. 1816.

RECENSUS CODICUM MSS.

ALBII TIBULLI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

E poëtis multi conqueſti ſunt carmina Tibulli, poëta propter ſimplicitatem et venuſtatem maxime mirandi, valde corrupta ad nos deveniſſe. Heyſius, in Tibull. Lips. 1798, p. xv, cum aliis, Scaligerum pæne ſecutus, notat, ‘ omnes Tibulli codices ſæc. xiv. vel xv. exaratos fuiſſe, neque extare ullum antiquiorem, ſi forte Scaligeri Excerpta, cum Fragmento Cujaciano, neſcio an una quæque Anglicanum, excipias.’ Codicum omnium antiquiſſimus, ex quo omnes alii fortasse pendent, in tenebris, ut videtur, nunc latet. Hæc de codicibus Tibulli in univerſum: quæ de Britannicis ſubjicienda manent hæc ſunt.

Codices in Museo Britannico.

In *Biblioth. Harl.* 2574. Ms. chartac. illuminatus, ſine glossis et notis, ſæc. xv. continet, 1. Albii Tibulli Operum Lib. iii. 2. Sexti Aurelii Propertii Lib. iv. 3. Quinti Valerii Catulli Opera.

Inter *Burneianos codd. Mss.* N. 218. eſt cod. chartac. ſæc. xiv. vel xv. collat. ad quasdam paginas editionis J. Antonii Vulpii, quæ Patavii edita eſt a. 1749.

N. 219. Cod. Ms. chartac. paginas 104. continens, et collat. in quibusdam paginis ad præcedentem editionem Vulpii.

Codices Oronienses.

Laud. Lat. 177. Tibulli cod. membran. ſæc. xv. Subjunctur hæc notitia: ‘ Ego Nicolaus de Bandis hunc Tibullum ſcripſi mense Auguſti 1460.’ Mancus eſt ſub initio, incipiens a vs. 48.

Parva ſeges ſatis eſt, &c.

Laud. Lat. 78. Tibullus et Catullus, cod. membran. sæc. xv. Hic etiam mutilus est, incipiens:

Parva seges satis est, &c.

Alius cod. Tibulli et Catulli carmina complectens, membran. et chartac. sæc. xv.

His forsán adjicere liceat impressos codd. cum notis Mss. qui in *Bodl. Biblioth.* extant; videlicet, edit. Ald. cum notis Mss. Isaaci Casauboni; et tres alios ab Heynio in *Prol. ad Tibullum* notatos; interque codd. Mss. et impressos olim *D'Orrillianos*, quinque codices quorum quatuor sunt chartac. 4to. et unus membran. formæ minoris. Horum duo sunt omnino Tibulliani; tres, inter alia, varias lectiones in Tibullum continent.

Quod ad Cantabrigiam spectat, ne miremur editores Cantabrigienses (vide Præf. ad edit. Tibulli, 4to. Cantab. 1702.) de *codd. Cantabrigiensibus* silere. Quippe codices Tibulli tunc temporis non extabant Cantabrigiæ, ut nec extant hodie.

Codices duo Bodleiani, supra memorati, notantur etiam ab Heynio; qui adjicit, ex Catalogo Mss. Angl. et Hibern. T. II. p. 27. et Montefalc. p. 674. duos codd. in Ecclesia Westmonasteriensi manere: nempe N. 1146. 1147. Idem vir cl. memoravit etiam alium cod. olim in *Ædibus Jacobæis*, nunc Biblioth. Harl. in Museo Britannico. At quidem hi tres codd. longo jam tempore (vide Præf. ad edit. Tibulli Cantabrigiensem supra dictam) evanuerant; nec, inquisitione a nobis nuperrime facta, in lucem rediisse videntur.

I N D E X
I N
T I B U L L U M .

INDEX

IN

TIBULLUM.

Primus numerus Librum, secundus Elegiam cujusque libri, tertius Lineam elegiarum denotat.

An arte i, 5, 4. i, 9, 66. ii, 1, 56

Abde procul hinc faces ii, 1, 82 abdere formosas tristibus agris ii, 3, 68 verba blanda notis compositis i, 2, 22 abdidit cibum hamos ii, 6, 24 abdita fata ii, 5, 16 abdita sedes scelerata jacet in nocte profunda i, 3, 68 abditus aris ignis iv, 1, 133

Abducit Nemesin ab urbe Ceres ii, 3, 63 abducit procul Delia venandi cura iv, 3, 5 abducta hic relinquo animum sensusque iv, 8, 7

Abesse procul jubeo ii, 1, 11 abesset totus amor i, 2, 63 abest longe gloria fortis i, 5, 2

Abibit illæsus aper iv, 3, 17 abierte tunc victus feri ii, 1, 43 abiret quis livor, succos herbasque dedi i, 6, 13

Abluit amnis anhelantes equos solis ii, 5, 60

Abnuit quod spes iv, 1, 25

Abconditur tellus densa umbra iv, 1, 154 (tegitur caligine)

Absentes amores i, 6, 35 absenti mihi te servet amor mutuos i, 6, 76 absenti miser querelas conjicit i, 8, 53 absentis nomen singula verba sonent ii, 1, 32

Abat procul gloria vulgi iv, 13, 7 absistis procul quisquis arte colit capillos i, 6, 39

Abstineas aliis i, 2, 57 avidas, Mors, manus i, 3, 4

Abundat Nilus æstiva aqua i, 7, 22

Accendit potus pastor acervos levis stipulæ ii, 5, 90 accendit geminas lampades ex illius oculis Amor iv, 2, 6

Delph. et Var. Clas.

Accessit ad arces obscuras Cimmeriorum iv, 1, 64 (Ulysses)

Accingere se magnis rebus iv, 1, 179 (de poëta)

Accipe illic, 4, 49 (h. audi). accipias munera parva iii, 1, 24

Accubuit huic puer noster i, 9, 75

Acer Amor ii, 6, 15. iv, 2, 6

Acerba uris quid messes tuas i, 2, 98 acerba infidis Venus i, 6, 84 acerbe rumor iv, 14, 4 acerbi luctus ii, 6, 41

Acervi frugum i, 1, 9 solennes stipulæ ii, 5, 89 structi iv, 1, 134 (n. thuris). acervo composito securus i, 1, 77

Acies consistat in agmen quadratum iv, 1, 101 acies non fuit i, 3, 47 (Saturno rege) feræ ii, 3, 39 acies parant concurrere adversis signis iv, 1, 99

Acris flamma i, 6, 45 sitis i, 3, 77

Actis tantis iv, 1, 4. iv, 1, 38

Acuisse dentes in prælia iv, 3, 3 (de apro)

Adde merum i, 2, 1 liquidum fortius iii, 6, 62 addere aquam flammæ ii, 4, 42 addidit quale bonum ille multis malis ii, 4, 36

Adducit hæc mihi te i, 6, 69

Aderit Delia mea frugum custos i, 5, 21 ades i, 7, 49. ii, 1, 35. iv, 4, 1 quisquis ades ii, 1, 1. ii, 2, 2 ades Liber iii, 6, 1 adesce cælo missus videar i, 3, 90 adesce hybernas minas negligat piscis ii, 3, 48 adest audacia fortis i, 4, 13 (pr. est) adest invisus Natalis iv, 8, 1 adest quod huic dives amator i, 5, 47 adest tibi de nobis mutuos ignis iv, 5, 6

Ind. Tibul.

- non Adeunda maribus sacra Bonæ
 Dæi i, 6, 22 non adeunda sub æstivum
 Canem unda iii, 5, 2
 Adhibere blandas querelas iii, 4, 75
 Adibit præsto pauper primus i, 5, 61
 adiit Læstrygonas incultos iv, 1, 59 adire
 sedes Deorum ii, 2, 81 adirem cum jam
 gaudia i, 5, 39 (experirer Venerem)
 Aditus facilis ut tuis sit et arduus hosti
 iv, 1, 87 aditus faciles ad dominam ii,
 4, 19
 Adjungere aratro tauros i, 9, 7 palis
 vitam teneram i, 7, 33
 Adjuvat fortes ipsa Venus i, 2, 16
 Admeti tauros pavit Apollo ii, 3, 11.
 iii, 4, 67
 Admirata est ipsa noverca capillos
 Phœbi ii, 3, 26 (Juno)
 si Admittas i, 6, 56 (h. pecces)
 Admittit imbrifer arcus aquam i, 4, 44
 Admonuit dominæ Venus i, 5, 40 ad-
 monet dolor anteauctos annos iv, 1, 189
 Admotis equis ii, 3, 58 (h. propiori-
 bus)
 Admovimus ignes templis iii, 5, 11
 Adopta caput tenebris Mors i, 1, 70
 post fores clausas latuit i, 9, 44
 Adsit amor mutuus iv, 5, 7 vetus iv,
 6, 20 adsit Genius ii, 2, 5 Saturnia iii,
 3, 33 adsit Divi i, 1, 37
 Adversa pars terræ huic nostro solo iv,
 1, 166 adversi, cervi iv, 1, 84 adversi
 Dei iii, 5, 14 duces i, 10, 30 venti iv,
 1, 194 adversis armis offeret sese iv, 1,
 148 repulit iv, 1, 54 adversis signis con-
 currere iv, 1, 99
 Adversat Fortuna iv, 1, 182
 Advigilare parvo nepoti avum non tæ-
 debit ii, 5, 93
 Advolat trepidantibus alis Amor ii, 2,
 17
 Aedes exigua i, 10, 20
 Ægææ undæ i, 3, 1
 Ægra mens iii, 4, 19 ægrum me tenet
 Phæacia tellus i, 3, 3
 Aeneas ii, 5, 19 impiger ii, 5, 89
 Æolii venti iv, 1, 58
 non Æqua mors iv, 15, 1 æquum est
 impune licere formosis lædere numina i,
 9, 5
 Æquatils frontibus iv, 1, 102
 ex Æquo convenit iii, 6, 19
 Æquor maris vastum i, 7, 19 æquora
 indomita ii, 5, 80 vaga ii, 6, 4 vasti pon-
 ti iii, 4, 85
 Aër alter alterius vires necat iv, 1, 168
 immensus iv, 1, 19 liquidus iv, 1, 209
 vagns a terris qua surgere nititur iv, 1,
 21
 in Aëre circumfuso considit tellus iv,
 1, 151
 Aërio vertice Taurus i, 7, 15
 Æra repulsa i, 3, 24. i, 8, 22 (h. sis-
 tra)
 Ærata tela i, 10, 25 (ferro præfixa)
 seratæ fores i, 3, 72
 Ære confinditur pontus iv, 1, 173
 Æstiva unda i, 7, 22 æstivi ortus Ca-
 nis i, 1, 27 æstivum in orbem fertur Sol
 iv, 1, 159 æstivus Canis i, 4, 6. iii, 5, 2
 orbis i, 2, 50
 Æstu terrear vano iii, 5, 27 (h. febre).
 æstus calidi sideris ii, 1, 47
 Ætas iners jam surrepet i, 1, 71 longa
 iv, 1, 210 longior iv, 1, 11 primi tem-
 poris floret tibi i, 8, 47 priorum ulla iii,
 4, 25 serior cum premeret i, 4, 33 trans-
 iit quam cito i, 4, 27 vetus ut non fre-
 gerit eum iv, 1, 111
 Æterna juvenas i, 4, 37 urbs ii, 5, 23
 æterni Dii ii, 3, 32. iv, 4, 14 æternum
 sit mihi virginitas ii, 5, 64 æternus Ho-
 merus iv, 1, 180 Olympus iv, 2, 13 ver-
 sus iv, 1, 34
 Æther igneus passim ut fluat iv, 1,
 22
 Ætherius mundus iii, 4, 17
 Ætnæa rupes iv, 1, 56 Ætnææ flam-
 mæ iv, 1, 196
 Ævum futurum iii, 4, 47
 Affert requiem Bacchus i, 7, 41
 Affirmare i, 4, 26 (pro jurare)
 Affixa foribus manet me i, 6, 61 pen-
 sis gravibus puella i, 3, 87 (intenta, as-
 sidua in opere faciundo)
 Affuit Jupiter ipse curru vectus iv, 1,
 131
 Afflat cui leniter Amor ii, 1, 80 (cui
 propitius est). afflat Venus amores gregi-
 bus ii, 4, 57
 Africa puniceum colorem præbet ii, 3,
 60
 Ager Reatinus iv, 8, 4 Falernus i, 9,
 34 felix i, 1, 19 pauper i, 1, 19 (cf. Agri)
 Agat e trivitis turba canum i, 5, 56
 agatur nobis natalis dies iv, 9, 3 agatur
 ut lenis spiritus i, 8, 57
 Agendus erit tristis natalis iv, 8, 2
 Agere ante victas catervas i, 2, 67 agit
 annus signa certa vice i, 4, 20
 Agitat mens impia curas tuis diversas
 iii, 4, 59
 Agitata motu Bellonæ i, 6, 45 (sacer-
 dos vaticinans)
 Agmen quadratum iv, 1, 101 turbæ
 augustum i, 5, 63 agmine denso pecus
 iv, 1, 186
 Agna cadet vobis i, 1, 23 agna hostia

magna exiguū soli i, 1, 22 tardior ii, 1,
20 agnam referre sinu domum i, 1, 31
Agnos sectatur filius i, 10, 41
Agnosco voces dulces dominæ a limine
ii, 6, 47, 48
Agnus candidus ii, 5, 38 sacer eat ad
aras ii, 1, 15
Agor ut turben citus verbere per plana
i, 5, 3
Agrestes purgamus ii, 1, 17 agrestis
antiquus i, 1, 39 falx ii, 5, 28 laurus ii,
5, 117
Agri arentes i, 7, 21 læti ii, 3, 3 Lan-
rentes ii, 5, 41 pleni i, 1, 21 tristes ii,
3, 67 vicini i, 8, 19 (cf. Ager)
in Agris fixus lapis i, 3, 44
Agros per totos floret terra i, 3,
61 agros purgare ii, 1, 17 sulcare ii, 3,
81
Agricola Deus i, 1, 14. i, 5, 27 agri-
cola minio suffusus ii, 1, 55 satiatum ara-
tro ii, 1, 51 agricolæ cœlites ii, 1,
36 agricolæ modo aratrum sectari ii, 3,
7 agricolæ pectora labore connecta i, 7,
39 agricolæ spes alit ii, 6, 21
Alat Taurus Cilicæ i, 7, 16 alat glans
ii, 3, 70 alit spes agricolæ ii, 6, 21 aluit
Pax vites i, 10, 47 glans aluit veteres ii,
3, 71
Alba candida antiquo Lare i, 7, 58
Longa condita ab Ascanio duce ii, 5,
50
Alba columba i, 7, 18 lilia iii, 4, 33
populus i, 4, 30 albi capilli i, 8, 45
Alcides iv, 1, 12 (Hercules)
Alitibus niveis iii, 0, 8
Alios aliosque componere versus iv, 1,
17 alium virum iii, 4, 80 (ab hoc, præ-
ter hunc)
Alma Pax i, 10, 67
Alpes gelidæ iv, 1, 109
Alta domus iv, 1, 183 vallis ii, 3, 21
altæ valles i, 4, 49 altus Olympus i, 6,
83
Altaria urunt flammæ iv, 6, 17
Alternò orbe iv, 1, 43
Alveus vernus ii, 1, 49
Amabilior quo non alter iii, 4, 94
Amalthea ii, 5, 67 (Sibylla)
Amans miser i, 8, 61 amantes miseri
i, 8, 71 victi ii, 4, 39 amantes ne nox
divellat iv, 6, 7 non lædit Deus iv, 4, 15
amanti mors venit i, 3, 65 sunt numina
i, 5, 57 amanti sinu ludere i, 5, 25
Amara dies ii, 4, 11 amarior umbra
noctis ii, 4, 11
Amaranti iii, 4, 33
Amat vulgus plurima falso iii, 3, 20
amate Pieridas i, 4, 61

Amator canus i, 8, 29 dives i, 5, 47
Amens sacerdos i, 6, 46 (Bellonæ)
Amica mittatur Tibullo e cœlo iv, 13,
13 nec amica merenti iii, 6, 55
Amici dulces iii, 6, 9 occulti i, 5, 65
Amictus, vestes mutantur i, 8, 13 amic-
tus fuscus iii, 4, 55 (Somni)
Amnes vasti iii, 3, 37 amnis (pro Oce-
ano) ii, 5, 60 cœruleus iii, 4, 18 amnis
deleat carmina i, 9, 50 dum vehet aquas
i, 4, 66 amnis Lydius aurifer iii, 3, 29
(Pactolus)
Amor acer ii, 6, 15 accendit geminas
lampadas ex illius oculis iv, 2, 6 asper et
tristis i, 6, 2 custos iv, 3, 4 infamis ii,
4, 38 inermis ii, 5, 106 lentus i, 10, 58
placidus ii, 1, 80 tener ii, 6, 1 volitans
ii, 5, 39 victus munere Bacchi iii, 6, 4
Amor prælia miscet assidue i, 3, 64 vias
fallendi ministret iv, 6, 12 vincula portet
conjugio ii, 2, 18 Amore invito i, 3, 21
amor fallax i, 9, 83 furtivus i, 5, 75 in-
eptus i, 4, 24 infelix i, 2, 4 justus i, 4,
10 (qui causam justam habet). lascivus
i, 10, 57 levis i, 7, 44 mutuus iv, 5, 7
i, 6, 76 nimius i, 8, 52 sævus iii, 4, 65.
66 secundus i, 2, 75 tener i, 3, 57 vetus
iv, 6, 20 amore lento torquere i, 4, 81
teneri i, 2, 27 amorem violare i, 9, 19
(h. fidem in amore). amorem vendere i,
4, 67 amores alios absentes suspirare i,
0, 35. iv, 5, 11 amores affat gregibus
Venus ii, 4, 57 amoris fidi ii, 2, 11 mi-
seri i, 9, 1 molles iv, 15, 3 veteres ii, 4,
47 amores jungere i, 1, 69 miseros ju-
venum lædere i, 2, 89 solvere cantibus
aut herbis i, 2, 60 violare i, 3, 81 (puella
abalienata). amoris exemplum stemus i,
6, 85
Amplexus barba aspera terit i, 8, 32
amplexus senis culta puella fugit i, 9,
74
Amplior iv, 1, 97
Amythaonius Melampus iv, 1, 120
Ancilla caræ puellæ i, 2, 94
Angues feri i, 3, 69 anguis irata i, 8,
20
Anguinea caterva iii, 4, 87
Angustæ habentæ i, 4, 11 (h. adductæ).
angustum agmen turbæ i, 5, 63
Anhelantes equi Solis ii, 5, 60
Anhelanti i, 8, 37
Aniena flumina ii, 5, 69
Animæ sua fata querentes hanc voli-
tent circum i, 5, 51 (umbra). animam
precatæ iii, 2, 15
Animalia nulla exustas habitant partes
v, 1, 164
ex Animo puellæ sublatum iter iv, 0, 1

- Animos dites facit hic Deus* iii, 6, 13
animum sensusque relinquo abducta iv, 8, 8
animus gaudens i, 6, 81
Annectit licia i, 6, 79
*Anni antea*cti iv, i, 190 *fœcundi* iv, 1, 113 *annos centum licet vixerit* ii, 4, 45 *annos dissimulet coma tincta i*, 8, 44 *fatalis si explevimus i*, 3, 53 *annos per multos celebrande Natalis i*, 7, 63 *annos proprios tecum contribuisse velim i*, 6, 64
Annorum merum iii, 6, 58 *annosus Lyæus* iii, 2, 19
Annua seges iv, 1, 172 *serta* ii, 4, 48 *terra* ii, 1, 48
Annuat tibi quodcumque rogabis Geminus ii, 2, 9 *annue Juno* iv, 6, 13 *Natalis* iv, 5, 20 *annue sic, &c.* ii, 5, 121 *annuit cuncta veraci capite Jupiter* iv, 1, 133
Annum jaceo dum saucius ii, 5, 109 *exoriens fuit avis nostris a Kalendis Martis* iii, 1, 2 *felix et sacer* ii, 5, 82 *fertilis* iv, 1, 122 *frigidus* iv, 8, 4 *annus maturat segetes et lucida agit sidera i*, 4, 19, 20 *novus educat pomum i*, 1, 13 *nubilus* ii, 5, 76 *placidus nobis per tempora vertitur* iv, 1, 169 *proximus* iv, 6, 19
Ansa arta colligit pedes compressos i, 8, 14
Ante (absolute positum) i, 1, 14. i, 2, 67. i, 3, 89. i, 10, 68. ii, 1, 24. ii, 1, 78 &c. (cf. Virgil. *Ecl.* 6, 80) *ante caput fusæ comæ* ii, 5, 66
*Antea*cti anni iv, 1, 189
Antiqua arbor ii, 5, 98 *gens* iv, 1, 28
Antiqui Lares ii, 1, 60 *antiquus agrestis i*, 1, 39 *avus i*, 1, 42 *Lari*, 3, 34. i, 7, 58
Anus (de saga) i, 5, 12. i, 8, 18 *anus aurea (mater Delie) i*, 6, 58 *anus sedula custos pudoris assideat i*, 3, 84
satis Anxia vives ii, 6, 53 *anxius querebam moras i*, 3, 16
Aperta domus i, 9, 58 *janua i*, 2, 10 *aperta pectus laxo sinu i*, 6, 18 *via est i*, 10, 4
Aper, colis pascua—devia montis iv, 3, 2 *illæus abibit* iv, 3, 17
Apis levis ii, 1, 49 *sedula* ii, 1, 50
Apollo auctor carminis ii, 4, 15 *formosus* ii, 3, 11 *initis* ii, 5, 79
Apparuit quis nunquam dies cadente ortu iv, 1, 65
Applauso latere ii, 1, 66
Appliculæ medicas manus iv, 4, 4
Appetat illa oculos meos i, 6, 70
Apposita sera i, 8, 76 *appositus pollex* ii, 1, 64
Aprici colles i, 4, 19
Apta ars i, 7, 60 *Circe veteres mutare figuras* iv, 1, 63 (*h. docta*). *apta oculus i*, 4, 54 *apta prodeat sine Tyrio i*, 9, 79 *aptius erit lacrymis uti* iv, 4, 17 (*commo-dius tempus*). *te non alius tenet artes belli* iv, 1, 82 *aptus amor levis i*, 7, 44
Aqua æstiva i, 7, 22 *calida i*, 10, 42 *cœrulea i*, 7, 14 *ignava* iii, 3, 38 *levis* ii, 6, 8 *liquida i*, 8, 76. i, 9, 50 *mollis i*, 4, 18 *pallida Ditis* iii, 1, 28 *placida i*, 2, 78. i, 4, 12 *pulsa* ii, 5, 34 (*remis*). *supposita i*, 6, 28 *Stygia i*, 10, 26 *ventura i*, 4, 44 (*pluvia*). *aqua multa decidit imber i*, 2, 30 *aqua gelide i*, 1, 47 (*pluvie*). *irrigue* ii, 1, 44 *Lethææ i*, 3, 89 *liquide i*, 9, 12 *rapide* iv, 4, 8 *rivi prætereuntis i*, 1, 28 *aquam fontis* ii, 1, 14 *aquas dum vehit amnis i*, 4, 66
Aquitana gentes i, 7, 3 *Aquitana gens* ii, 1, 33
Aræ fulgentes ii, 1, 15 *ad aras sequi* i, 6, 23 *aras cumulare* ii, 5, 6 *aris abditus ignis* iv, 1, 133
Arabes Eoi iii, 2, 24 *Arabs dives cultor odoratæ segetis* iv, 2, 18 *temer* ii, 2, 4 (*mollis*)
Arar i, 7, 11 (*fluvius Gallie Narbonensis*)
Arat arva bove rusticus ii, 2, 14
Arati sulci ii, 6, 21
Arator requiescat sacra luce ii, 1, 5 *aratoris rustica verba* ii, 3, 4
Aratra primus fecit Osiris i, 7, 29 *aratum assiduum* ii, 1, 51 *curvum* ii, 3, 7 *habile i*, 9, 7 *pressum* iv, 1, 161
Araturi boves i, 10, 46
Arbitrio—esse meo iv, 8, 8
Arbor antiqua ii, 5, 96 *arbores selectas* i, 5, 33 *non notæ i*, 7, 32 *arboris sub umbra i*, 1, 28
non Arces, non vallus erat i, 10, 9
Arces obscuræ Cimmeriorum iv, 1, 64
Arcta ansa i, 8, 14 *turba* i, 2, 95
Arcescere mortem bellis i, 10, 33
Arctato freno iv, 1, 91
Arcus imbrifer i, 4, 44 *indoctus* ii, 1, 69 *arcus—sagittæ percant* ii, 5, 105
Ardens rogu ii, 4, 46 *ardentes Deos* ii, 5, 22 (*templa Deorum*). *ardentes facces* ii, 1, 82 *ardenti foco* ii, 1, 22
Ardus aditus iv, 1, 87
Area memes ferit i, 5, 22
Arctæi campi iv, 1, 142 (*Babylonii*)
Arens sitis i, 4, 43 *arentes agri i*, 7, 21
arenti avena modulatus carmen ii, 1, 53
Argento totus contextus i, 2, 69 (*h. vestis ex argento contexta*)
Argutus concubuisse ante ipsas plagas iv, 3, 16
Arida herba i, 7, 26
Arma nec cadant mirantis iv, 2, 4 *arma*

crepitantia ii, 5, 73 discordia ii, 3, 39
arma relicta ad ripas ii, 5, 54 arma stultas sequi i, 2, 66 tristia i, 10, 12. i, 10, 50

Armis adversis offeret se iv, 1, 148
repulit iv, 1, 54 in armis natus Arupinas iv, 1, 110

Armatus falce Deus i, 4, 8

Armeniae tigres iii, 6, 15 Armenii odorati i, 5, 36

inter Armenta—greges natus cupido ii, 1, 67

Ars assueta i, 5, 4 apta i, 7, 60 bona ii, 5, 107 immitis i, 3, 48 inexperta ii, 1, 56 medica ii, 3, 14 ars non solita i, 9, 66 tarda i, 8, 16 (quæ multum temporis requirit)

Arte colere capillos i, 6, 39 arte multa quos male habet callidus puer i, 4, 76 artes belli iv, 1, 82 artes deficient i, 4, 82 miseræ i, 4, 57 (poësis). artes sibi optabant tuas iv, 4, 26 artis raræ opus iii, 4, 37

Arsurus lectus i, 1, 61

Artacie nobilis iv, 1, 60

Artificis docta manus i, 8, 12

Artus graciles ii, 3, 9 pallentes iv, 4, 5

Arva bene olentia iv, 2, 17 arva colat Pax i, 10, 45 fecunda Calypsus iv, 1, 77 arva non colit Bacchus Ceresve iv, 1, 163 pinguis iii, 3, 12 arva regere certis finibus i, 3, 44 serenda ii, 3, 8 ultima iv, 1, 145 (extremi orbis)

Arundinis ordo ii, 5, 31 (disparium cicutarum). arundine captat pisces spes ii, 6, 23

Arupinas pauper natus in armis iv, 1, 110

Aruspex ii, 5, 13

Arx Jovis ii, 5, 26 (Capitolium)

Ascanius dux ii, 5, 50

Ascensurus Deus Olympum Alcides iv, 1, 12

Asper i, 5, 1 asper Amor i, 6, 2 aspera est illi difficilisque Venus i, 9, 20 aspera barba i, 8, 32 quadripes iv, 2, 128 turba canum i, 5, 56 aspera verba iv, 4, 14 asperiora licet cadant iv, 1, 190

Asperæ lacte catervæ i, 2, 48

Aspexerit si quis imprudens i, 2, 37

Aspicerem dominam ii, 3, 5 aspiceret quisquis caput—crines ii, 3, 28 aspiciam licet extinctas faces ii, 6, 16

Aspira mihi ii, 1, 35 (fave). aspirabat quibus Amor ii, 3, 73

Astabat scyphus ante dapes i, 10, 8

Assident sancti pudoris custos i, 3, 84

Assidua Minerva ii, 1, 65 assidua:

aves i, 3, 76 assidue prælia miscet Amor i, 3, 64 assidui doli i, 9, 54 assiduam aratrum ii, 1, 51 certamen laudis iv, 1, 88 assiduo igne i, 1, 6 assiduus labor i, 1, 3

Assignat tibi Jupiter Laurentes agros ii, 5, 41

Assueta ab arte i, 5, 4 assuetos cursus flumina egerunt iv, 1, 126

Assuevit puer velle munera i, 4, 58

Assyria pinguis iii, 2, 24 (pro Syria)

Assyrii odores i, 3, 7

Atax i, 7, 4

Atlantis Calypso iv, 1, 77

Atque—atque ii, 5, 73

Atra mors i, 3, 4. 5. i, 10, 33 nox iv, 13, 11 atrum viscus i, 3, 76

Atteruisse manus insuetas opere i, 4, 48

Attigeris i, 6, 53

Attonita mens i, 9, 47

Attulit illum Cytherea Camænis meis exorata iv, 7, 4

Auctor carminis Apollo ii, 4, 13 auctores mihi hujus carminis iii, 1, 15 (Musæ)

Audaces viri ii, 1, 71

Audacia fortis i, 4, 13

Audax Cerberus i, 10, 35 Hispania iv, 1, 138 Mars iv, 1, 98 sacra docere iii, 5, 8 audax etsi jurabit iii, 6, 47

Audeat ne quis discedere invito Amore i, 3, 21 audeat nulla manum imposuisse pensis ii, 1, 9

Audendum est i, 2, 16 audere quodcumque poterunt Camæas iv, 1, 24

si Audiat aversa aore Deus, quoscumque voventur, &c. iii, 3, 28 qui non audit Musas i, 4, 67 audire ventos immittes juvat cubantem i, 1, 45 audire tabam corde micante i, 10, 12

Audita cælo arma—tubæ ii, 5, 74

Aufer meum dolorem Bacche iii, 6, 3

Auferet nec spem nominis hujus Ditis aqua iii, 1, 28

Avara ii, 4, 25. iii, 1, 7 (puellæ). avara ii, 4, 45

Avena areati modulatus carmen ii, 1, 53 perlucenti cantus meditabar iii, 4, 71

Aversa aure audiat iii, 3, 28

Avertere ceptos cursus iv, 1, 55 avertite visum iii, 4, 3

Aves assiduas atro viscere pascit Tityos i, 3, 76 causari i, 3, 17 aves passim vagantes dulce sonant tenui guttute carmen i, 3, 59. 60

Augent proles facta parentis i, 7, 56

Augur deditus Phæbo ii, 5, 11

- Auguror, uxoris fidos optabis amores ii, 2, 11
 Avi hac ii, 2, 21
 Avi intonsi ii, 1, 24
 Avidæ manus i, 3, 4 (morti tribuuntur)
 Avis fati provida ii, 5, 12
 Avis nostris hinc fuit annus exoriens iii, 1, 2
 Avitæ sedes ii, 4, 53
 Auræ æriæ iv, 1, 127
 Auratæ trabes iii, 3, 16 viæ ii, 3, 56
 Aure intenta iv, 1, 132 aversa iii, 3, 28
 Aurea anus i, 6, 58 palma i, 9, 82
 ura ii, 1, 45 aurea munera i, 4, 62
 Aurum dives i, 10, 7 fulvum i, 1, 1
 Auri divitis pondus i, 9, 31. iii, 3, 11
 Auribus compressis oscula eripere ii, 5, 92 surdis me esse velim iv, 14, 2
 Aurifer amnis Lydius iii, 3, 29
 Auro carior juvenis i, 8, 31 auro et testudine fulget lyra iii, 4, 37 auro la-certos vinciat i, 9, 69 auro multa mala subesse solent i, 9, 18 auro ne pollue formam i, 9, 17 auro totus contextus i, 2, 69
 Aurora candida roseis equis portet hunc Luciferum i, 3, 93
 Ausæ boves carmina rumpere mugitu ii, 3, 22
 Ausim pro te ire per undas maris iv, 1, 193
 Auster hybernus fundit aquas gelidas i, 1, 47
 Autumno candida male rubent iii, 4, 34
 Avus antiquus i, 1, 42 priscus ii, 1, 2
 vetus i, 10, 18 avum advigilare nepoti non tædebit ii, 5, 93
 Auxilia magica i, 8, 24
- B.
- Bacche veni ii, 1, 3 Bacchi cura Fa-lermus ager i, 9, 34 Bacchi munera iii, 6, 17 Bacchi proles rustica i, 4, 7 (Priapus). Baccho convivia ducere i, 9, 61
 Baccho jucundior cunctis hospes Icarus iv, 1, 9 Baccho juvenitas æterna est i, 4, 37 Baccho madidus pastor ii, 5, 87
 Baccho perfusus tempora i, 2, 3 Bacchus i, 7, 39. 41 (cum Osiri permutatus).
 Bacchus amat Naida iii, 6, 57 non colit illic arva iv, 1, 163 generosus iii, 6, 5
 Maroneus iv, 1, 57 proles Semelæ iii, 4, 45 tener ii, 3, 65
 Baiarum maxima unda iii, 5, 3
 Balba verba ii, 5, 94
 Barba non nitet tibi i, 4, 4 aspera i, 8, 32
 Barbara catasta ii, 3, 62 pubes i, 7, 28 tellus Scythiæ iii, 4, 91
 Barbarus Turnus ii, 5, 48
 Beatus ille quater i, 10, 68
 Bella puella iii, 4, 52 bella vult vide-ri juveni i, 9, 71. iv, 13, 5
 Bella canenda ii, 4, 16 regia iv, 15, 4
 bella Veneris i, 10, 53 non bella, non ira fuit i, 3, 47 ad bella trahor i, 10, 13
 belli mala signa, cometen ii, 5, 71 belli præmia, oppida victa ii, 5, 115 bellis arcescere mortem i, 10, 32 bellis experta cano iv, 1, 107
 Bellare terra marique i, 1, 53
 Bellica rostra ii, 3, 42
 Bellonæ motu agitata sacerdos i, 6, 45
 Bene Messalam ii, 1, 31
 Benigna terra i, 3, 62. iii, 3, 6
 Bibantur aquæ prisco more ii, 3, 70
 bibat, numina qui timet magna irati iii, 6, 22 bibat pocula cum multo felle lena i, 5, 50 bibebam ipse victor pocula sobria i, 6, 27 bibisse plura pocula i, 9, 59 bibit hortus aquas ii, 1, 44
 Bicens i, 1, 29. i, 10, 49 validus ii, 3, 6
 Bipenne cædit lacertos i, 6, 47
 Bis die dicere laudes (Isidi) i, 3, 31
 Blanda prece iii, 6, 46 blanda thura iii, 3, 2 verba i, 2, 22 blandiæ querelæ iii, 4, 75 blandi vultus i, 6, 1
 Blanditias componere sibi i, 2, 91. i, 1, 72 vendere i, 9, 77 blanditiis vult esse locum Venus ipsa i, 4, 71
 Bona quæ nec avara fuit ii, 4, 43 bona pascua campi iv, 3, 1 signa ii, 1, 23. ii, 5, 83 verba ii, 2, 1 vina i, 1, 24
 Bonæ Dææ sacra maribus non adcan-da i, 6, 22
 Bonus dux milesque i, 1, 75
 Bos Memphites i, 7, 28 validus ii, 2, 14 boves araturi i, 10, 46 ausæ carmina rumpere mugitu ii, 3, 22 coronato capite stare debent ad præsepia ii, 1, 8 siadust pingua arva iii, 3, 12 steriles ii, 3, 8 tardi i, 1, 30 vocales ii, 5, 78 boves jungere i, 2, 72
 Brachia capta i, 7, 6 pendentia collo iii, 6, 45 brachia religatum magico nodo i, 8, 5 brachia tende cum multa prece iii, 4, 64
 Brevior via mortis aperta est i, 10, 4
 brevius compellere equum curvo gyro iv, 1, 94
 Britannus invictus Romano Marte iv, 1, 149
 Bruma hyberna i, 4, 5

C.

Cadam ne male inepta iv, 10, 2 cadant licet asperiora iv, 1, 190 maledicta hæc aliis i, 6, 85 ne cadant turpiter arma miranti iv, 2, 4 caderet nostra senecta iii, 3, 8 cadet agna vobis i, 1, 23 cadit qua umbra arboris ii, 5, 96 cadit taurus hostia Diis iv, 1, 15 cadunt vota ii, 2, 17 cecidit amor victus iii, 6, 4

Cadmæ matris præda cruenta iii, 6, 24

Cadus Chius ii, 1, 28

Cæcæ viæ ii, 1, 78

Cædere falce comam vitium i, 7, 34

Cædit ipsa suos lacertos bipenne i, 6, 47

Calamus usque minor cera jungitur ii, 5, 32

Calent bella Veneris i, 10, 53

Calente sole i, 5, 22 calet ille, dum de me cogitat iv, 5, 10

Calida aqua i, 10, 42 calidum sidus ii, 1, 47 (Sol)

Calix coronatus ii, 5, 98

Callida lena i, 5, 48 callidus puer i, 4, 76

Calor Phœbi iv, 1, 158 vexat corpora fessa iv, 11, 2

Calypso Atlantis iv, 1, 77

Camœnæ meæ iv, 1, 24 nostræ iv, 1, 191 Camœnis meis iv, 7, 3

Campania terra i, 9, 33

Campi Arectæi iv, 1, 142 Elysii i, 3, 58. iv, 15, 2 immensi ii, 3, 43 rigidi iv, 1, 207

Campi bona pascua iv, 3, 1

Cana coma i, 6, 86 senecta i, 8, 42

Cannæ comæ i, 2, 92. iii, 1, 10

Candens ortus iv, 1, 65 candentes lacerti i, 8, 33

Candescere caput canis i, 10, 43

Candida iv, 4, 19 sint fata tua iii, 6, 30 candida Alba i, 7, 58 Aurora i, 3, 94 Pax i, 10, 45 turba ii, 1, 16 candida venit nivea veste iv, 2, 12 candida crura iv, 3, 10 mala iii, 4, 34 membra iv, 4, 6 musta i, 5, 24 ossa iii, 2, 10 candidior candidiorque i, 7, 64 candidus agnus ii, 5, 38 Liber iii, 6, 1 sinus i, 10, 68 candor erat iii, 4, 29

sub Canem æstivum iii, 5, 2

Canent qui vincto pede quique soluto iv, 1, 36 canere (de Parcis) i, 7, 1. iii, 2, 36. iv, 5, 3 canerem quæ Titio i, 4, 73 landes attonita mente i, 9, 47 caneret pede forti bella regia iv, 15, 4 canet voce magna miles ii, 6, 26 canit eventus

sacerdos Bellonæ i, 6, 50 fata Sibylla ii, 5, 16. 18. 65 cano bellis experta iv, 1, 107 rura rurisque Deos ii, 1, 37 vera ii, 5, 63 canunt si vera oracula templis iii, 4, 77

Canes deficiant iv, 3, 6 canes feri Hecatæ i, 2, 52 canibus rapidæ undæ iv, 1, 72 canibus succincta Scylla iii, 4, 89

Canis capillos nigros nondum læsere iii, 5, 15 canis liceat candescere caput i, 10, 43

Canis custos liminis ii, 4, 32 instabat tota nocte i, 6, 32 tacet ipse ii, 4, 34 Canis (sidus) iv, 1, 11 Canis æstivus i, 4, 6 celer iv, 3, 14 Canis torret arva amenti siti i, 4, 42 Canis ortus æstivi i, 1, 27 canum aspera turba i, 5, 56

Canistra myrto vincta geram i, 10, 27

Cantat textis Minervæ operata ii, 1, 66 cantate celebrem Deum ii, 1, 83 cantavit rustica verba certo pede ii, 1, 62 cantet quid fati provida avis ii, 5, 12

Cantibus aut herbis solvere amores i, 2, 60 cantu dulcis tibia i, 7, 47 cantu findit solum, &c. i, 2, 45 cantu mutare figuras iv, 1, 63 cantu voces inflectere i, 7, 37 cantus avis nec præcinit mihi eventus i, 8, 4 cantus et chorus i, 7, 44 cantus traducit fruges vicinis ab agris, &c. i, 8, 19. 20. 21 cantus felices iii, 4, 40 quicumque levant corpora fessa iv, 4, 10 cantus componere i, 2, 53 cantus meditabar avena iii, 4, 71 cantus vigent i, 3, 59

Canum caput i, 1, 72 canus amator i, 8, 29

Cape dona libens iv, 5, 9 (accipe). cape thuris honores iv, 6, 1 capiant ne te tædia i, 4, 15 capiant nec vos brachia pendentia collo iii, 6, 45 non capiet titulus sub nomine tua facta iv, 1, 33 capiuntur avaræ pretio iii, 1, 7 cepit i, 4, 3 et 13

Capellæ fœtus desertus i, 1, 31

Capilli albi i, 8, 45 cani iii, 5, 15 fusi iv, 2, 9 intonsi ii, 5, 121 longi iii, 2, 11. i, 3, 91 molles i, 8, 9 nigri iii, 5, 15 sacri ii, 3, 25 scissi i, 10, 53 capillos arte colere i, 6, 39 capillis duci i, 6, 71 capillus nitidus i, 7, 51 ustus i, 10, 37

Capite cano blanditias dicere i, 1, 72 (dum caput canet). capite coronato boves ii, 1, 8 capite sarta gerat i, 7, 52 vernaci annuit iv, 1, 133 capiti ne noceant soles i, 4, 2 capiti sint precor illa mala meo i, 2, 12 (h. mihi)

Caput compositum i, 5, 8 inornatum ii, 3, 27 miserum tundere posse i, 2, 86

- nitidum i, 8, 16 caput Sol extulit undis
 iv, 1, 123 caput tenebris adopena Mors
 i, 1, 70 tergeminum iii, 4, 98 vetus i,
 8, 42 caput vincas et ipse myrto i, 10,
 28 caput Nili i, 7, 24 (fons). ante caput
 fossas jactavit comas ii, 5, 66 caput can-
 desoere liceat canis i, 10, 43 post caput
 esse Deum ultorem i, 8, 72
 Capta brachia i, 7, 6
 Captat laqueo volucres et arundine
 pisces ii, 6, 23
 Captum solum i, 2, 68 captus divitiis
 i, 9, 19 muneribus puer i, 9, 11
 Cara ocula i, 4, 53 cara conjux iii, 3,
 32 cara mater iii, 2, 13 cara Nespera iii,
 1, 6 puella i, 2, 93. iii, 6, 12. 56 caram
 juveni, carumque puellae eripuit juvenem
 iii, 2, 1 caram te jurat magis esse suis
 medallis iii, 1, 26 care puer iii, 6, 5
 cari succi iv, 2, 15 carior auro i, 8, 31
 Carbasa vela iii, 2, 21
 Carcer Eleus i, 4, 32 (unde equi mit-
 tuntur)
 Cardio tacitus i, 6, 12 versus furtim i,
 2, 10
 Careat nec mihi charta tanto carmine
 iv, 1, 27 carere tuo disces alterius dolore
 iii, 6, 44
 Carmen—herbas nuculae i, 8, 23
 carmen arenti avena modulari ii, 1, 54
 carmen dulce i, 3, 60 magicum i, 5, 12
 carmine capiuntur formosae iii, 1, 7 car-
 mine nostro redditur gratia agricolis cœ-
 litibus ii, 1, 35 carmine vertere iter
 fluminis i, 2, 44 carmine purpurea est
 Nisi coma i, 4, 63 carmina docti ii, 3, 23
 carmina errant per dubias laudes iv, 1,
 106 carmina præscribat Phoebus iv, 1,
 178 carmina si meritis laudes deficient
 iv, 1, 3 carmina subtexam chartis iv, 1,
 211 carmina torreat Vulcanus i, 9, 50
 carminis auctor Apollo ii, 4, 13 carmi-
 nibus celebrata iii, 4, 57 carminibus dic-
 tis ter despuo i, 2, 54 carminibus—her-
 bis devovore i, 8, 17
 Carnutus flavus i, 7, 112
 Carpite herbas tauri de montibus ii, 5,
 55
 Carystus iii, 3, 14
 Casa parva i, 10, 40. ii, 3, 30 casae
 humiles ii, 5, 26 casas ex virgibus extruet
 ii, 1, 24
 Casia i, 3, 61
 Cases mihi tenduntur i, 6, 5 ad cas-
 sos veniat licet aper iv, 3, 17
 Casta i, 3, 83. i, 6, 67. 75 casta Dea
 iv, 6, 14 (Juno). domus iii, 4, 60 laurus
 iii, 4, 23 manus iv, 3, 29 casta placent
 Superis ii, 1, 13 casta soror ii, 5, 122
 (Diana)
 Caste puer iv, 3, 20
 Castus poeta iii, 4, 43
 Castalia umbra iii, 1, 16
 Castra Martia ponat in capto solo i, 2,
 68 castra peto ii, 6, 9 castra pingere
 mero in mensa i, 10, 32 castra sequitur
 Macer ii, 6, 1 castra tua sint nostra domo
 ii, 3, 36 castris forove iv, 1, 44 castris
 fossam præducere iv, 1, 83 castris gemi-
 nis duplex victoria iv, 1, 106 castris
 Rutulis lucent incendia ii, 5, 47 castrum
 Laurens ii, 5, 49
 Casum mortis demonstret. litera iii, 2,
 27
 Casus meos notet palma i, 9, 83
 Catasta barbara ii, 3, 62
 Catena Romana iv, 1, 117 catena va-
 lida teneamur uterque iv, 5, 15 catenis
 teneor ii, 4, 3
 Caterva anginea iii, 4, 87
 Catervæ Cilicium victæ i, 2, 67 infer-
 næ i, 2, 47 juvenum i, 6, 81
 Catullus doctus iii, 6, 41
 Cava dolia i, 3, 80 (pertusa). cava
 manus ii, 4, 14
 Causa perire iii, 2, 30 sontica i, 8,
 51 causam amoris justi habent i, 4, 10
 (h. habent in se, cur jure amari puten-
 tur). per causam i, 6, 26 causas hæc dat
 avaritiæ ii, 4, 29 causas fingere i, 6, 11
 causas ornandi iv, 6, 5
 Causari aves aut omnia dira, &c. i, 3,
 17
 Cantes obnoxia ventis ii, 4, 9
 Cantior esse poteram ad laqueos tuos
 i, 9, 46
 Cecidit amor victus iii, 6, 4 cecidit
 cum fato pari Consul uterque iii, 5, 18
 Cecinit sic pro te, Minoi, Catullus iii,
 6, 41
 ne Cedam ignoto toro iv, 10, 6 cedas
 puero tuo i, 4, 40 cedo mea pignora iv,
 13, 17
 Celare perjuriam i, 9, 3 celari vult sua
 furta Venus i, 2, 34 non celari ego pos-
 sum i, 8, 1 celandi spes nec tibi sit i, 9,
 23
 Celeber Deus ii, 1, 53. iv, 4, 23 ce-
 leber Messala triumphis Aquitanæ gen-
 tis ii, 1, 35 in celebri fronte iii, 2, 28
 Celebrande Natalis i, 7, 63
 Celebrans convivium impia sævis men-
 sis Padæus iv, 1, 144
 Celebrantur vobis numina Tusce lym-
 phæ iii, 5, 29 celebrare penates patrios
 i, 3, 33 celebrate vos me magistrum i,

4, 75 celebrem Messalinum ii, 5, 115
celebrent vina diem ii, 1, 29 celebret ne
juvenes multo sermone i, 6, 17 celebretur
in annos sacrum iv, 2, 23

Celebrata carminibus tuis Neera iii,
4, 57

Celer canis iv, 3, 14 equus i, 2, 70.
iv, 1, 91. 114 mors iv, 1, 205 orbis i,
5, 70 puer i, 5, 4 Rhodanus i, 7, 11
rota i, 3, 74 sagitta iv, 1, 89 Sol iv, 1,
160 celeres flammæ iv, 6, 17 lupi ii, 1,
20

Centum ludis i, 7, 49

Cera minor calamus jungitur ii, 5, 32

Cerberus audax i, 10, 36 niger stridet
ore serpentum, &c. i, 3, 71

Ceres distendit spicis horrea plena ii,
5, 84 Ceres illinc colit arva iv, 1, 164
qua sua arva prospicit ii, 5, 58 Ceres,
cinge caput spicis ii, 1, 4

Ceres dura ii, 3, 63 flava i, 1, 15

Cerinthus ii, 2, 9. ii, 3, 1. iv, 3, 11.
iv, 4, 15. iv, 5, 1. iv, 5, 5. iv, 8, 2. iv,
11, 1

Cernere iv, 1, 103 (pugnare, decerne-
re)

Cernet omnia i, 2, 57 (maritus)

Cernite, ut eat agnus ad aras ii, 1, 15

Certa pompa discurrunt undique mu-
nera iii, 1, 3 certa vice i, 4, 20 certa
omina i, 3, 12 sidera i, 9, 10 certi fines
i, 2, 44 modi i, 7, 38 certo pede ii, 1,
53

Certamen erit quis potior iv, 1, 37
certamen mite vini iii, 6, 11 certamina
audacis Martis iv, 1, 98 certamine lau-
dis assiduo vigeat miles iv, 1, 88

Certare quibus signis nequeat Melam-
pus iv, 1, 120

Certent præbere ii, 3, 59 (certatim
præbeant)

Certatim reddet uterque focus debita
iv, 4, 24

Cerva velox iv, 3, 13

Cervix longa iii, 4, 27

Cervos hosti adversos defigere iv, 1,
84

Cespitibus sibi exstruit dapes—men-
sas—torum ii, 5, 100

Cessas, o lente minister iii, 6, 57 quid
cessas? en age ii, 2, 10 cesset grave
opus suspenso vomere ii, 1, 6

Cessit Neptunius incola Ætnæ rupis
iv, 1, 56 (Polyphemus)

Charta tanto carmine mihi ne careat
iv, 1, 27 tenuis iii, 1, 11 chartæ inceptæ
iv, 1, 211 Meletæ iv, 1, 200 sacræ ii,
5, 17 chartis intexere iv, 1, 5 (ubique
pro volumine, libro)

Delph. et Var. Clas.

Ind. Tibul.

Charybdis violenta iv, 1, 73

Chimæra iii, 4, 86

Chius cadus ii, 1, 28

Choaspes, regia lympha iv, 1, 140
(Mediæ fluvius in Tigrim decurrens)

Chordas vocales impellere pollice ii,
5, 3 chordis similes sonos voce reddere
iii, 4, 70

Choræ cantusque vigent i, 7, 44

Choreis Genium concelebra i, 7, 50

Choro lascivo sidera ii, 1, 88 choro
vestro dignior nulla est iv, 2, 24 (Pieri-
dum, h. vel laudibus vestris, vel ut in ves-
trum numerum recipiatur). choros ducere
ii, 1, 56 chorus—cantus—amor i, 7, 44

Cibus addidit hamos ii, 6, 24

Ciconum manus iv, 1, 54 (populi
Thraciæ)

Cilices intonsi i, 7, 16 Cilicum victæ
catervæ i, 2, 67

Cimmerii iv, 1, 64 Cimmerii lacus iii,
5, 24

Cinge tempora spicis, Ceres ii, 1, 4

Cinis: in cinerem et aquas vertat Deus
munera i, 9, 12 cineri odores dedat i,
3, 7 cinis deripitur ventis i, 6, 54 cinis
mutus ii, 6, 34

Cinxit armis præda acies ii, 3, 39

Circa puella i, 3, 87 (h. quæ circa
dominam est)

Circe ii, 4, 55 docta iv, 1, 61

Circumdatus alis fuscis Somnus ii, 1,
89

Circumfuso in aëre iv, 1, 151

Circumterit hunc puer, hunc juvenis
turba arcta i, 2, 95

Cista levis i, 7, 48 (in sacris Osiridis)

Cita funda iv, 1, 97 puppis iv, 1, 69

Citus turben i, 5, 3

nec Cithara, intonsæ profuerunt ve co-
mæ ii, 3, 12 cithara sonora iii, 4, 69
cum cithara carminibusque veni ii, 5, 2

Clam sibi quisque vocet Deum ii, 1,
84

Clamet rustica pubes i, 1, 24

Clara domus iii, 3, 4

Clari triumphii iv, 1, 175

Classica Martia pulsa i, 1, 4

Claudantur ut omnia cælo iv, 1, 23
claudentem colles densos indagine iv, 3,
8 claudere valles insidiis i, 4, 49 vallo
ducto locum iv, 1, 85 claudit moles
mare ii, 3, 47 clauditur janua fulta sera
i, 2, 6

Clavim janua sensit ii, 4, 31 claves
nec prohibent ii, 4, 34 clavis frustra
inest foribus i, 6, 34

Clausa domus ii, 4, 22 clausa si mea
est ii, 3, 79 clausæ fores i, 9, 44

b

Coa femina ii, 3, 55 vestis ii, 4, 29
Cœlestes i, 9, 5 cœlestia numina iii,
4, 53 cœlestis ii, 4, 35

Cœlo audita arma ii, 5, 73 e cœlo
deripit ille Deos i, 10, 60 e cœlo mitta-
tur amica iv, 13, 13 cœlo missus adesse
videar i, 3, 90 cœlo cum te miserit
Deum unda ii, 5, 44 cœlo pendenti su-
per iv, 1, 23 cœlo puro iv, 1, 10 cœlo
tristi i, 2, 49 de cœlo ducentem sidera
vidi i, 2, 43 cœlo vicinum Olympum li-
quit iv, 1, 131 cœlum dum stellas vellet
i, 4, 66 cœlum impluisse votis iii, 3, 1
cœlum picea ferrugine prætexens arcus
i, 4, 43

Cœrula lympha Liger i, 7, 12 Thetis
i, 5, 46

Cœruleæ aquæ i, 7, 14 undæ i, 3,
37. i, 4, 45 cœruleus amnis iii, 4, 18

Cogerer nudus ire Lethæa rate iii, 3,
10

Cogis precari dira ii, 6, 18

Cogitat cum de me ille iv, 5, 10 te
solum candida secum iv, 4, 19

Cognita virtus iv, 1, 1

Cognoscere campos Elysios liceat olim
iii, 5, 23 cognoscere pedum strepitus i,
6, 62

Cohors Messalæ i, 3, 2

Colat arva Pax i, 10, 45 colere Mu-
sas ii, 4, 16 colere rura i, 5, 21 sacra
pia i, 3, 25

Colendus amor nobis illius lege ii, 4,
52

Colis aper pascua—devia montis iv,
3, 2 colit quisquis capillos, procul absitis
i, 6, 39 non colit arva Bacchusve Ce-
reave iv, 1, 163 (nec metitur, nec vin-
demiatur). coluisse capillos i, 8, 9 colunt
qui se atque una vina jocosa iii, 6, 20

Colla dare sub iuga i, 4, 16 subdere
Veneris vinculis i, 2, 90 iugo summittere
iv, 1, 170 libera subiecit Romanæ cate-
næ iv, 1, 117

Collecta ossa spargant Lyæo iii, 2, 19

Colles aprici i, 4, 19 densi iv, 3, 7
colles pascebant denso agmine pecus iv,
1, 186

Colligere gemmas iv, 2, 20 colligit
ansa pedes i, 8, 14 (constringit). colligit
gemmas Indus iv, 2, 20

Collo arma gerat ii, 6, 2 sarta i, 7,
52 collo pendenti brachia iii, 6, 45 in
collo figere notas dente i, 8, 38

Colonus satur ii, 1, 23 Theræus iv, 1,
139 coloni ii, 5, 83

Color informis iv, 4, 6 color nullus
defluat inde iii, 1, 18 purpureus in cor-
pore iii, iv, 30 colores purpurei i, 4, 29

(flores). selecti, purpureus paniceusque
ii, 3, 59

Columba alba sancta Syro Palæstino
i, 7, 18

Columna urbi tumultus portatur ii, 3,
46 columnæ Phrygiæ iii, 3, 13

Colus ii, 1, 63 plena i, 3, 86

Coma tum mutatur i, 8, 43 coma
cana i, 6, 86 culta i, 4, 4 horrida facta
ventis i, 9, 14 insignis i, 3, 66 intonsa
iv, 4, 2 myrtea iii, 4, 28 purpurea Nisi
i, 4, 63 sancta i, 10, 22 viridis i, 7, 34
(n. vitium). viridi cortice tincta nucis i,
8, 44 comæ canæ iii, 1, 10 comæ iv,
2, 10 effusæ i, 3, 8 fusæ ante caput ii,
5, 66 flavæ i, 5, 44. ii, 1, 48 (pro aris-
tis). formosæ i, 4, 30 intonsæ ii, 3, 12
longæ ii, 5, 8 mutasæ sæpe i, 8, 10
sanctæ ii, 2, 6 tenues i, 9, 68 comas
canas fingere i, 2, 93 jactare ante caput
ii, 5, 66 resoluta i, 3, 31 (in cultu Isi-
dis). vincta turba ii, 1, 16 comas impli-
cuisse sertis iii, 6, 64 ornatas dissoluisse
i, 10, 62 comas inficiat dum senectus
ii, 2, 20

Comere caput arte tarda i, 8, 16 sen
comsit iv, 2, 10

neu Comes ire neges i, 4, 41 comes
fidus i, 5, 63 ipse comes lumina tuli i,
9, 42 comes sit Amor ii, 6, 2

Cometen, belli mala signa ii, 5, 71

Comitata dolore matris veniat iii, 2,
13

Comitem neget se ne quisquam rœ
duce iii, 6, 10 comitem Virgilio iv, 15,
1 (Tibullum)

Comites fuscii ii, 3, 57 (famuli Æthi-
opes)

Commisi si quicquam stulta tota ju-
venta iv, 12, 3

Committere corpus Ætnæis flammis
iv, 1, 196 semina terræ i, 7, 31

Comparat uxor aquam calidam viro
fesso i, 10, 42

Compede dura crura pulsa sonent i,
7, 42 valida vinctus ii, 6, 25

Compendia i, 3, 39 (lucrum)

Compertum est mihi veracibus signis
iv, 1, 119

Compescere dolores vino i, 2, 1 equum
angustis habenis i, 4, 11 equum celerem
arctato fræno iv, 1, 91

Compleat sedula apis melle favos ii,
1, 50 complevit orbem Luna ii, 4, 18

Componere blanditias sibi tremula
voce i, 2, 91 cantus i, 2, 53 faciem
pugnæ iv, 1, 100 laudes tuas iv, 1, 38
versus alios alioque iv, 1, 17 vultus
famæ iv, 7, 9 compones sic bene iv,

6, 9 componi iil, 2, 26 (de cineribus). componit Decor illam iv, 2, 8 componitur non bene risus mendaci ore iil, 6, 33 (h. fingitur, simulatur)

Compos voti i, 10, 23

Compositæ notæ i, 2, 22 composito acervo securus i, 1, 77

Compositum caput i, 5, 8 compositis tigillis ii, 1, 39

Composuisse insidias i, 6, 4

Comprensis auribus oscula eripere ii, 5, 92

Compressi pedes i, 8, 14

seu Comsit, comitis est veneranda comis iv, 2, 10 comsit se tibi lætissima iv, 6, 3 comtum sic opus iil, 1, 14

Concede venandi studium parenti iv, 3, 23

Concelebra ludis et choreis Genium i, 7, 50

Conceptam nec te læna tulit iil, 4, 90

Concha legitur quæ Erythræo in litore iil, 3, 17 concha lucida a rubro mari ii, 4, 30 concha vecta Cypria iil, 3, 34

Concidit hostia pulla ad magicos Deos i, 2, 62 (h. ante Deos. cf. i, 1, 23)

Concubitus tuos furtim ii, 5, 53 (furtim peractos)

Concubuisse tecum ante ipsas plagas arguar iv, 3, 16

Condidit succos uvæ Pax i, 10, 47 (h. pace cœperant condi vina)

Condita Alba Longa Ascanio duce ii, 5, 50 condita messis i, 1, 42

Conditor humilis si tantis actis iv, 1, 4 (h. auctor)

Condoluisse caput i, 6, 36

Conductæ telæ i, 6, 79

Confecta magno labore pectora i, 7, 39 (h. fracta)

Conferre nutus coram viro i, 2, 21

Confinditur tellus ferro, pontus ære iv, 1, 173

Confinia gentium montis iv, 1, 70

Confusus amari, interii i, 9, 45 confusus plenis agris rusticus ii, 1, 21

Confluxerit qualis pontus in curvum orbem iv, 1, 20

Congerere divitias fulvo auro i, 1, 1 congesta opibus glareæ i, 7, 59

Conjicit querelas absentii i, 8, 54

Conjugium ferum iil, 4, 74 conjugio pbrtet Amor vincula ii, 2, 18

Conjungit manus clam taciturna i, 6, 60

Conjux i, 4, 74. iil, 1, 26. iil, 2, 4. iil, 2, 30. iil, 3, 32 conjux i, 2, 41 (maritus). incaute i, 6, 15

Conqueritur fœmina perfractas fores i, 10, 54 conqueror verba fallacis puellæ iil, 6, 52

Conscendit vitis excelsos ramos iv, 1, 171

Conscia cista sacris i, 7, 48 fibra Deorum i, 8, 3 conscius verbis ne quisquam esset i, 9, 41

Conserit usque sinus i, 8, 36 consensuisse femur femori i, 8, 26

Considam ad aras Veneris vinctu iv, 13, 23 considit in aëre tellus iv, 1, 151

Consistit acies quadratum in agmen iv, 1, 101 (formatur, erigitur)

Consita pomus ii, 1, 43

Consitor jucundæ uvæ ii, 3, 63

Consorti Remo ii, 5, 24

Conspicienda donis meis ii, 3, 54 ut staret ante focos iv, 6, 4 conspiciendus insidet equo i, 2, 70

Conspicius clara domo iil, 3, 4

Constitit mare iv, 1, 126 (placidum fuit)

Constructus tumulus ii, 4, 48

Consuescet numerare pecus, consuescet amantis in dominæ sinu ludere verna i, 5, 25

Consul vetus ii, 1, 28 Consul uterque cum cecidit pari fato iil, 5, 18

Consulent me qui spernentur amantes i, 4, 78

Consuluisse omnes Deos i, 3, 10 aiti bene tam longa via vos dicit ii, 5, 62

Consumere noctem nulla queat melius i, 9, 63 consumsit nec suo more Charybdis iv, 1, 73

Consumtus morte immiti i, 3, 55

Consurgeret si sublimis fluctu imo Charybdis iv, 1, 74 consurgit tellus presso aratro iv, 1, 161 (in sulcos)

Contentiserat nondum pinus undas i, 3, 37

Contendere directo cursu iv, 1, 93

Contentus parvo i, 1, 25 contentus nec tamen his eris iv, 1, 118

Conterruit impetus Scyllæ sævo ore iv, 1, 71

Contexterit tumulus ossa iv, 1, 204

Contextus totus auro et argento i, 2, 69 contextus et huic passim fluat igneus æther iv, 1, 22

Contextunt lilia alba amarantis puellæ iil, 4, 33

Continet qua Oceanus ponto orbem iv, 1, 147 (ambit)

Contingant tibi umbrosa tecta i, 4, 1 hoc mihi contingat i, 1, 49 (cf. i, 3, 33)

Contingens vertice nubes Taurus i, 7, 15

- Contraria vota votis iii, 4, 83
 Contribuisse tecum proprios annos velim i, 6, 64
 Contudit ferocem iii, 6, 14
 Convenit ex æquo Liber iii, 6, 19
 Conversus terga iv, 1, 116 (qui verterrat tergum)
 Convertere brevius gyro iv, 1, 94
 Convivia ducere Baccho i, 9, 61 convivia impia celebrans sævis mensis Pædæus iv, 1, 144 læta ii, 3, 49 mensæ nostræ iii, 6, 59
 Convocare nives i, 2, 50 (incantatione)
 Copia rara videndi ii, 3, 77
 Cor meam non sollicitant facta nefanda iii, 5, 12 corda fortia iii, 2, 6 mollia iii, 6, 16 corde micante i, 10, 12 in corde tenero nec tibi stat silex i, 1, 64
 Cornibus e tuis pendeat uva, Bacche ii, 1, 3 cornu inaurato taurus iv, 1, 15 cornua pingantur iii, 1, 13 (n. librorum)
 Corona spicea i, 1, 15 coronam fecit puer de flore ii, 1, 59
 Coronato capite boves ii, 1, 8 coronatus calix ii, 5, 98
 Corpora fessa iv, 4, 10. iv, 11, 2 corpora fœda podagra i, 9, 78 horrida ii, 3, 78 corpora luto tingit amor i, 8, 52 corpora vulnerare ferro i, 2, 25 corpore servato in uno domo restituisse iv, 4, 22 corpus edere super equum iv, 1, 114 corpus nitidum iii, 4, 36 niveum iii, 4, 30 parvum iv, 1, 196 corpus movet ab arte non solita i, 9, 66 corpus petere ferro i, 9, 22 tetigisse nocet i, 8, 25 Corrupte puerum donis i, 9, 53
 Cortex viridis nucis i, 8, 44
 Corymbis frons redimita Osiridis i, 7, 45
 Crebras per urbes i, 7, 17 (h. frequentes)
 Credas si mihi, illam sequar ad aras i, 6, 23 credas mihi servandam i, 6, 37 credere durum est i, 6, 7 mendaci somno iii, 4, 12 nil cuiquam de nobis i, 2, 55 ratem ventis i, 7, 20 turbæ puerorum te i, 4, 9 credit aratis sulcis semina spes ii, 6, 21
 Credula spes ii, 6, 19 turba iv, 4, 20 credulus tergebam genas i, 9, 38
 Crepitantia arma ii, 5, 73
 Crepitet bene laurea ii, 5, 81
 Cres iv, 1, 9
 Crescentes uvæ iii, 5, 19
 Crimen habere i, 6, 41 (in suspitionem venire). crimen inesse pectore iii, 4, 84
 Crines disponere i, 9, 67 solvere iv, 2, 9 crines perque Minerva suos i, 4, 26 crines intonsi iii, 4, 27 ligati i, 6, 68 soluti i, 1, 68. ii, 3, 27 crinis intonsus i, 4, 38 pro crinibus feri angues i, 3, 69
 Crudele genus iii, 4, 61 (sexus fœmineus)
 Crudeles Divi i, 4, 35 crudelia somnia iii, 4, 95 crudelius urit Deus, quos, &c. i, 8, 7
 Cruenta præda iii, 6, 21 cruentum os i, 5, 49
 Cruor—cædes—mors ii, 3, 40
 Crura candida iv, 3, 10 compede pulsa sonent i, 7, 42 sonant ferro ii, 6, 26
 Cubantem juvat audire ventos immites i, 1, 45 neve cubet laxo sinu aperta pectus i, 6, 18 languida interposita veste i, 9, 56
 Culta est tibi Sulpicia, Mars iv, 2, 1
 Culta coma i, 4, 4 domus iii, 4, 92 puella i, 9, 74 seges i, 3, 61 vinea i, 10, 35
 Cultor odoratæ segetis Araba iv, 2, 18
 Cultus libellus iii, 1, 17 pauper i, 10, 19. iii, 3, 31
 Cumana rota ii, 3, 50
 Cumulare aras ii, 5, 6
 Cuncta annuit capite iv, 1, 133
 Cunctis janua nostra patet i, 4, 78 cunctos illa regat i, 5, 29
 Cupida equa ii, 4, 58 (furens libidine)
 Cupidæ Veneris gaudia iv, 3, 18 cupidi Dei ii, 5, 54 cupidi amantes i, 8, 56. iv, 6, 11 cupidis i, 9, 58 cupidis viris i, 1, 76 cupido viro iii, 4, 52 cupidum i, 8, 74
 Cupide jurasset quicquid amor i, 4, 24
 Cupido ii, 1, 67. ii, 5, 107 fronte tristi ii, 3, 35 inter greges interque armenta natus ii, 1, 67
 Cupienda nulli viro i, 8, 40
 Cupit obsidere immensos campos prædator ii, 3, 43
 Cura est tollere albos capillos i, 9, 46 cura est cui vendere formam i, 9, 51 cura cui sua puella est ii, 3, 33 cura Bacchi, ager Falernus i, 9, 34 cura Deum salve iii, 4, 43 fervida ne tibi æque sim iv, 12, 1 maxima cura iv, 10, 6 mutua si nostri est iii, 1, 19 Næmæ conjugis erectæ iii, 2, 29 novatur iv, 1, 188 nulla tibi superest mei iii, 6, 39 (h. amor). parvula si nostri iv, 1, 197 piatæ puellæ iv, 11, 1 potior iv, 10, 3 venandi iv, 3, 5 curæ cui est lapis ii, 3, 45 curæ illi sint omnia i, 5, 29 curæ,

durum genus iii, 6, 7 curæ non levantur opibus iii, 3, 21 tristes i, 7, 43 turpes iii, 6, 37 diversas mens agitat iii, 4, 59 curas depellere vinò i, 5, 37 sanare herbis ii, 3, 13 in curas natum genus hominum iii, 4, 9 curis morior ii, 6, 51

Curet sedula hunc i, 5, 33 non curo laudari i, 1, 57

Currat inguinibus nudis i, 5, 55 currere nudato pede i, 3, 92 curreret Phœbus seu supra terras seu infra iv, 1, 66 curreret undas (Ulysses) iv, 1, 72

Curru levi vectus iv, 1, 130 curru Lunam deducere i, 8, 21 curru prætereunte ii, 5, 120 currus eburnus i, 7, 8 currus Idææ Opis i, 4, 68 Noctis ii, 1, 87 ante currus victa oppida ferre ii, 5, 116

Cursarem cum tener i, 10, 16

Cursus assuetos egerunt flumina iv, 1, 125 cursus cepti iv, 1, 55 cursus directus iv, 1, 93

Curva falx i, 4, 8 curva flumina iv, 1, 125 juga i, 10, 46 curva senecta iii, 5, 16 tibia Phrygio sono ii, 1, 86 curvum aratrum ii, 3, 7 curvus gyrys iv, 1, 94 orbis i, 1, 20

Custodes agri Lares i, 1, 20 custodes fallere i, 2, 15 custodes jacentes ii, 1, 75 (janitores dormientes). custodes ludere i, 6, 10

Custodia sæva posita est nostræ puellæ i, 2, 5 custodia victa est ii, 4, 33

Custodit Amor puellam i, 6, 51

Custos Amor iv, 3, 4 frugum i, 5, 21 liminis canis ii, 4, 32 nullus erat ii, 3, 75 ruber Priapus i, 1, 17 sancti pudoris anus i, 3, 84 vigilans iv, 6, 11

Cydnus i, 7, 13 (fluvius Ciliciæ)

Cynthius Deus iii, 4, 50

Cypria iii, 3, 34

Cyri dementia, Gyndes iv, 1, 141

Cythæra iv, 7, 3

D.

Danai proles i, 3, 79 (Danaides)

Dapem pro grege i, 5, 28 ante dapes astabat scyphus i, 10, 8 dapes et festæ mensæ ii, 5, 99 dapes festæ ii, 1, 81 sanguinæ i, 5, 49

Dare i, 3, 13. iv, 5, 4 (pro prædicere, destinare) dare cantus felices iii, 4, 40 (edere). causas avaritiæ ii, 4, 29 colla sub juga i, 4, 16 corda mollia iii, 6, 16 dissoluenda pectora i, 7, 40 (pro dissolvere). in feras sævas i, 10, 6 fœdera

i, 9, 2 fœtus ii, 5, 91 formam ii, 4, 33 herbas succosque i, 6, 13 (monstrare, docere). honores thuris iv, 6, 2 latus nudum i, 4, 52 liquores ii, 1, 45 malum ii, 5, 108 mandata i, 3, 15 mella i, 3, 45 messes et bona vina i, 1, 24 magnas messes iii, 3, 6 moram i, 4, 36 munera i, 8, 29 munus in exequias ii, 4, 44 orbem novum erroribus iv, 1, 80 oscula i, 1, 62. i, 2, 84. i, 4, 54. 55 osc. humida i, 8, 38 osc. longa i, 8, 26 pretium i, 9, 33 rostra ratibus ii, 3, 42 sapes i, 7, 36 sarta annua tumulo ii, 4, 48 sarta comæ i, 10, 22 sarta florea posti i, 2, 14 servitium triste ii, 4, 3 signa i, 5, 57 signa bona ii, 5, 83 signa tristitia i, 3, 20 sonum i, 8, 58 sortes ii, 5, 19 spectacula ii, 5, 119 thura focis i, 8, 70 thura cum multa prece iii, 3, 2 thuris honores Genio i, 7, 53 venena tetra iii, 5, 10 vota novem Trivix i, 5, 16

Datus Baccho hircus ii, 1, 57

Dea i, 3, 27 (Isis). iii, 5, 6 (Persephone). i, 9, 84 (Venus). Dea Bona i, 6, 22 Dea casta iv, 6, 14 (Juno). laudanda iii, 5, 8 magna i, 6, 50 (Bellona). Deam sanguine spargit i, 6, 48 (Bellonam)

Debita reddet uterque focis iv, 4, 23 nec Decebit amare i, 1, 71

Decet crinis intonsus utrumque Deum i, 4, 38 te meminisse i, 2, 13 non timuisse insidias i, 2, 28

Decenter habet ornatus iv, 2, 14

Deciderim an pectore toto iii, 1, 20 decedit imber multa aqua i, 2, 30

Decipere nutu i, 6, 19

Decor componit furtim subsequiturque illam iv, 2, 8 decorem detrahet pulvis i, 9, 13

Decorent sarta comas ii, 2, 6

Decrescit arundinis ordo ii, 5, 31

ut Decurrat rectus ordo iv, 1, 102 decurrere celer properat Sol hybernas lucas iv, 1, 160 dum decurrerit terna per orbem sæcula Titan iv, 1, 61

Decus majus ipse futuris iv, 1, 32 decus magnum iv, 1, 49

Dedere odores cineri i, 3, 7 (pro dare)

Dedicat palmam i, 9, 84

Dedit Deus cupidis fallere i, 8, 56 (h. monstravit). dedit posse videre futura pater iii, 4, 48 dedita tibi mens mea i, 2, 97 deditus esse viæ longæ possum i, 1, 26

Deducere i, 4, 80 (officiose comitari). Lunam curru i, 8, 21 stamina colo i, 3, 86 deducit pauper ad amicos occultos i,

- 5, 66 *deducta primum virgo marito* iii, 4, 31
Defectus lumine Sol ii, 5, 75
Defessa morbo i, 5, 9
Deficient canes iv, 3, 6 (h. pereant, nulli desuperint). *deficient dolia lacusque magni* ii, 5, 86 *deficient sic carmina laudes meritas* iv, 1, 3 (non attingant, non æquent). *non deficient te memorare nostræ Camenæ* iv, 1, 191 (h. non desinent). *deficiente manu* i, 1, 60 *deficientia ad menses horrea* iv, 1, 185 *deficiet Venus* iv, 13, 14 *deficit somnus ante domos sollicitas* iii, 4, 20 *deficiunt artes, deficiuntque doli* i, 4, 82
Defigere cervos iv, 1, 84
Defluat inde color nullus iii, 1, 18
Defluxit corpore somnus iii, 4, 81
Dei læsti ira iii, 6, 26 (Bacchi)
Defunctus tempore permensæ lucis iii, 3, 9
Delapsa præceps ab fenestra ii, 6, 39
Deleat amnis aqua illa carmina i, 9, 50
Delia (amica Tibulli) i, 1, 57. 61. 68. i, 2, 15. 31. 71. i, 3, 9. 23. 29. 92. i, 5, 21. 32. i, 6, 5. 55. 85
Delia iv, 3, 5 (Diana)
Delius iii, 4, 79. iii, 6, 8 (Apollo)
Delos ii, 3, 29
Delphica Pytho ii, 3, 29
Denam vincula cani iv, 3, 14
Demens i, 5, 20. i, 9, 78. iii, 6, 27. iv, 3, 7. iv, 13, 17. *dementes manus* i, 10, 56
Dementia Cyri, Gyndes iv, 1, 141 (in quo ejus dementia conspecta est). *nostra* i, 2, 11
Demonstret litera mortis casum iii, 2, 27
Dens densus i, 9, 68 (n. pectinis). *impressus* i, 6, 14
Dente fixo reserare fores i, 2, 18 (*clavi dentata*) *dente notas figere in collo* i, 8, 38 *dentes duros acuisse in prælia* iv, 3, 3 (de apro)
Densa glacies iv, 1, 166 *umbra* iv, 1, 154 *densæ sylvæ* iv, 1, 128 *turmæ* iv, 1, 195 *densi colles* iv, 3, 7 *densum agmen* iv, 1, 186 *densus dens* i, 9, 68
Denuntiat Persephone mihi nigram horam iii, 5, 6
Deo hortante iv, 1, 185 *Deo operata pabes* ii, 5, 95 *Deo prohibente* i, 3, 22 (h. adverso). *rennente* i, 5, 20 *Deorum sedes* i, 2, 81 (templa). *Deorum conscia fœbra* i, 8, 3 *Deorum pia turba* iv, 4, 25 *Deos æternos* ii, 3, 32. iv, 4, 14 *ardentes* ii, 5, 22 (h. templa Deorum). *adversos* iii, 5, 14 *Deos deripere e cœlo* i, 10, 60 *magicos* i, 2, 62 (inferos). *magnos* iii, 4, 16 *Deos per omnes negare* i, 2, 38 *Deos ante omnes consuluisse* i, 3, 10 *Deos ornatos* ii, 1, 54 (h. coronatos) *placidos* ii, 1, 26 *Deos ruris* ii, 1, 37 *Deos sanctos* i, 3, 52
Depascitur sylvas quadrupes iv, 1, 123
Depellere caras vino i, 5, 37 *nubila cœlo* (cœlum serenum reddere) i, 2, 49
depellite nobis tela, Lares i, 10, 25
Deperdit terra colores—*populus comas* i, 4, 29. 30
Deplueret lapis in terram ii, 5, 72
Deponit flavas annua terra comas ii, 1, 48 *deposuit in nostram sinum Venus Amorem* iv, 7, 4
Deprendere ne possit cupidus custos iv, 6, 11
Depressior orbe alterno libra iv, 1, 44
Deripit ille Deos e cœlo i, 10, 60 *deripuisse sarta de sanctis focus* i, 2, 82
Descendens fœmina i, 5, 41
Descendere lecto i, 2, 19 (*quia alti erant*)
Desederit qualis tellus in aère iv, 1, 19
Desere præcepta sagæ i, 5, 59
Desertus fœtus capellæ i, 1, 32
Desertus stipes i, 1, 11 (*defixus*)
Deserit unda sitim jamjam poturi i, 3, 78 (de Tantalus). *deseruit focos Vestales* Ilia ii, 5, 52 *deseruit Venus me* i, 9, 40
Desiderium nunc superest iv, 1, 188 (*amissis bonis*)
Desine dissimulare i, 8, 7 *velte aliis virum* iii, 4, 80 *ni desinis esse superba, pœna manet* i, 8, 77
Desinite querere iii, 4, 4
Desistas lacrymare i, 8, 67
non Desit tibi componere faciem paginæ iv, 1, 100
Despicere dites i, 1, 78 *famem*, *ibid.* (h. non timere)
Despiciantur opes regum i, 8, 34
Despue ter dictis carminibus i, 2, 54 *despuet in molles sibi quisque sinus* i, 2, 96 (*portenti causa*)
Destillent tempora nardo ii, 2, 7
nec Destituat spes i, 1, 9
Desuevit pellerer fœnem glande ii, 1, 38
Deteret invalidos pedes longa via i, 9, 16
Deterita nunquam est, quin fœret i, 3, 13
Detexta est fœcella vimine ii, 3, 15
Detinet cantus iratæ anguis iter i, 6,

29 (suspendit). quem Alba i, 7, 58 detinuisse dominam tenero sinu i, 1, 46 ficta mora cupidum i, 8, 74 puellae carae ancillam medio foro i, 2, 94

Detrahet cui Delia poma selectis arboribus i, 5, 22 pulvis decorem i, 9, 13 vincula de pede pauper i, 5, 66 detraxit opes juveni Cupido ii, 1, 73 (causa fuit ut dissiparentur)

Detrecto non ego vincula pedum i, 6, 38

Devehat amnis in pelagus, quodcumque mali est, &c. iv, 4, 8

Deveneranda mola sancta sompnia ter i, 5, 14

Devia montis iv, 3, 2

Devinctus tempora lauro ii, 5, 5 lauro agresti miles ii, 5, 117

Devocare ossa rogo i, 2, 46 (facere cantu ut descendant)

Devoti lacus ii, 3, 66

Devotum dixit i, 5, 41

Devoeat pro qua remque domumque tuam i, 9, 72 devovet facie tenerisque lacertis et flavis nostra puella comis i, 5, 43 devovit te carminibus—pollentibus herbis annus i, 8, 17

Deum magna proles iv, 1, 68 (Heroës)

Deum insidias composuisse an gloria magna i, 6, 4 Deum utrumque decet intonsus crisis i, 4, 38

Deus agricola i, 1, 14. i, 5, 27 armatus curva falce i, 4, 8 (Priapus). ascensurus Olympum Alcides iv, 1, 12 Deus celebris Cupido ii, 1, 83 cupidus ii, 5, 54 Cynthius iii, 4, 50 (Apollo). ille iii, 6, 13 indiges ii, 5, 44 infans Amor ii, 4, 38 ipse Deus i, 6, 43 (numen divinum Bellonæ). ligneus i, 10, 20 non meus iii, 3, 28 non vacuus i, 2, 88 sylvestris ii, 5, 30 ultor i, 8, 72 utilis menti ægræ somnus iii, 4, 19 Deus dedit cupidis fallere i, 8, 56 edidit ore hæc mihi i, 4, 73 est qui dolos esse vetat i, 9, 24 jussit vocem mittere i, 9, 27 non lædit amantes iv, 4, 15 permisit lena ut ederet verba i, 9, 25 signavit exta notis ii, 5, 14 sine amore ii, 3, 34 vertat munera in cinerem et aquas i, 9, 12 somnia in melius iii, 4, 95 urget graviter ii, 1, 79 urit crudelius i, 8, 7

Dextra levis i, 4, 51 seu dextra seu læva velit tueri parma iv, 1, 95

Di meliora ferant iii, 4, 1

Dianæ lege (more) iv, 3, 19

Dicere blanditias cano capite i, 1, 72 carmen apte Deos ii, 1, 54 facta i, 10, 31 felicem iv, 4, 25 laudes (Isidi) i, 3, 31 mala (januæ) i, 3, 11 opus mirabile mun-

di iv, 1, 18 ad pocula ii, 1, 31 pœnas i, 6, 55 vera i, 6, 31 verba aspera in Deos iv, 4, 14 verba balbæ ii, 5, 94 verba bona ii, 2, 1 verba pudenda ii, 1, 74 verba palmam iv, 5, 18

Dicor te votis eripuisse meis i, 5, 10

Dicta in Deos impia verba i, 3, 52 dictis ter despue carminibus i, 2, 54 dictis ut non majora supersint iv, 1, 6

Die, duce fertilis anni, oriente iv, 1, 122 (h. Kalendis Januariis) diem felicem terque quaterque mihi iii, 3, 26 diem celebrent vina ii, 1, 29 diem hunc cecinere Parcæ i, 7, 1 diem revocare i, 8, 78 provocet rota Luciferi i, 9, 62 dies amara ii, 4, 11 festa ii, 5, 36 longa i, 4, 17 matura iv, 1, 205 (mortis). dies nobis natalis iv, 9, 3 nulla iv, 5, 16 sacra Saturni i, 3, 18 serena una venit post multos (tristes) iii, 6, 32 non stat signis remeantve i, 4, 28 dies quis nunquam apparuit candente ortu iv, 1, 65 dies, qui mihi te, Cerinthe, dedit, hic mihi sanctus, &c. iv, 5, 1 dies ire tibi securus quæ non sinit iii, 4, 54 dies longos pervigilare iii, 6, 54 ante paucos dies iv, 12, 2 dies præteritis stultos i, 4, 34

Difficile est mihi imitari falsa gaudia iii, 6, 33 difficultas domine i, 2, 7 puero puella i, 8, 27 Venus i, 9, 20

ad Digiti sonum i, 2, 32 digiti cum voce locuti iii, 4, 41 digito ne trahat liquorem i, 6, 19

Digna cum digno fuisse ferar iv, 7, 10

Dignior est vestra nulla puella choro iv, 2, 24

Dii patrii ii, 1, 17

Dira me mihi precari cogis ii, 6, 17 (Amor). dira mors i, 10, 4 dira omina i, 3, 17 diras tibi precor ii, 6, 53

Directo cursu contendere iv, 1, 93

Diripiant ventus et ignis partes opes ii, 4, 40 diripienda ferant iii, 6, 28 (pro diripiant). diripienda incidat in feras ævas iv, 3, 22 diripitur cinis ventis i, 6, 54

Discedere invito Amore i, 3, 21 discedite ab aris ii, 1, 11 discedite turpes curæ iii, 6, 37

Discidium i, 5, 1

Discit Amor verba aratoris rustica ii, 3, 4

Discordes Venti iv, 1, 124 discordia arma ii, 3, 89

Discumbit in herba pubes ii, 5, 95

Discurrerit levibus umbris magna Deum proles iv, 1, 68 discurrunt munera vaga iii, 1, 3 (h. mittuntur)

Disiectus passim in Alpes Pannonius iv, 1, 109

Disipiceas aliis iv, 13, 6 displicet illa janua i, 8, 76

Disponere auratas vias ii, 3, 56 (in textura). crines i, 9, 67 operum varias vices i, 9, 64 disponitur in quinque partes tellus iv, 1, 152 disposuisse comas saepe mutatas i, 8, 10

Dissimulare ardorem meum cupiens iv, 12, 6 dissimulare desine i, 8, 7 dissimulet annos coma tincta viridi cortice nucis i, 8, 44

Dissoluenda dedit pectora tristitia i, 7, 40 (h. a tristitia). dissoluenda stamina i, 7, 2 dissoluisse ornatas comas i, 10, 62 Distendet apicis horrea plena Ceres ii, 5, 84

Ditantes sulci horrea iv, 1, 184

Dites animos facit hic Deus iii, 6, 13 dites despiciam i, 1, 78

Diti iii, 5, 33 Ditis aqua pallida iii, 1, 28

Diva iv, 6, 5 (Juno). Diva superba ii, 5, 46 (Victoria)

Divellat ne nox amantes iv, 6, 7

Diversas tuis agitabat mens impia curas iii, 4, 59 diversum vulgus iv, 1, 45 (in partes diversas tractum, seditione facta)

Dives amator i, 5, 47 Arabs iv, 2, 18 aurum i, 9, 31. i, 10, 7. iii, 5, 11 grex ii, 5, 35 Orcus in ignava aqua iii, 3, 38 Panchaia iii, 2, 23 terra ii, 2, 4 dives sit jure, furorem qui m. &c. i, 1, 49

Divi adsitis i, 1, 37 crudeles i, 4, 35

Divi movent vera iii, 4, 5 oderunt fastidia i, 8, 69 per Divos i, 9, 2 Divos exurere iv, 2, 5

Divino vaticinata sono i, 6, 44

Divitiæ patrum i, 1, 41

Divitibus video gaudere puellas ii, 3, 51

Divum tutela servat poëtas ii, 5, 113

Dixi mihi iter ingressus pedem signa tristia dedisse i, 3, 19 dixit fœmina descendens me devotum i, 5, 41 dixit tibi pœnas i, 6, 55 (prædixit, minata est)

Docere sacra iii, 5, 8 (vulgare). docet furtim molli descendere lecto i, 2, 19 (Venus). docet nec hoc omnes i, 2, 23 docet picta tabella i, 3, 28 docuere compositis tigillis fronde operire domum ii, 1, 39 (Dii agrestes). docuisse servitium tauros ii, 1, 41 docuisti Venerem vendere i, 4, 59 docuit adjungere palis vites i, 7, 33 (Osiris). leones parere dies i, 4, 17 voces inflectere cantu ille liquor i, 7, 37

Docta carmina ii, 3, 22 Circe iv, 1, 61 manus i, 8, 12 puella iv, 6, 2 phlegere Memphitem bovem pubes barbara i, 7, 28 Tyros prima credere ratem ventis i, 7, 20 doctæ manus ii, 1, 70 Sorores iii, 4, 45 (Musæ). docti poëtae i, 4, 61 doctus Catullus iii, 6, 41 doctus equus percurrere campos iv, 1, 207 doctus fallere i, 9, 37

Dolentes ii, 3, 75 (amatores). dolentia lacrymas ridere i, 8, 73

Doli deficient i, 8, 82 doli assidui i, 9, 54 occulti i, 9, 24

Dolia dum deficient ii, 5, 86 dolia cava i, 3, 80

Dolor et cura Neeræ iii, 2, 29 dolor fortia corda frangit iii, 2, 6 dolor ipse tam juvat ii, 5, 110 dolor in lacrymas verterat omne merum i, 5, 38 memor iv, 1, 189 dolore alterius discas posse carere tuo iii, 6, 43 non sine dolore nostro crimina hæc jacta iv, 14, 3 dolore matris comitata iii, 2, 13 dolorem auferre iii, 6, 3 ferre iii, 2, 5 dolores novos compescere i, 2, 1 tales sentire ii, 4, 7 dolori est illa iv, 10, 5

Dolus tectus iii, 6, 12 (pro amore furtivo)

Domare horrida verba i, 5, 6

Domator iv, 1, 116

Domina nota iv, 13, 22 parata ii, 4, 1 rapax ii, 4, 25 pro domina vota facit iv, 4, 12 dominæ in arbitrium mittit ferocem iii, 6, 14 (Amor). dominæ ad imperium sulcare agros ii, 3, 79 dominæ luctus ii, 6, 41 dominæ in sinu ludere i, 5, 26 dominæ voces ii, 6, 47 dominam sinu tenero detinere i, 1, 46 dominam immitem ferre iii, 4, 74

Domino sub Jove i, 3, 49

Domiti somno i, 9, 27 domito ore equus frænos momordit i, 3, 42

Domus alta iv, 1, 183 aperta i, 9, 58 casta iii, 4, 60 clara iii, 3, 4 clausa ii, 4, 22 culta (familia) iii, 4, 92 exigua ii, 1, 40 marmorea iii, 2, 22 non habitanda duris iii, 4, 92 Phrygiis innixa columnis iii, 3, 13 præfert hostiles exuvias i, 1, 54 sollicitæ iii, 4, 20 domum devovere i, 9, 72 transire i, 5, 73 domum vehere plastro i, 10, 52

Dona cape libens iv, 5, 9 dona e paupere mensa i, 1, 37 illius sepulcro feram ii, 6, 31 paranda sunt mihi per cadem et facinus ii, 4, 21 Phœbo gratissima Cres tulit iv, 1, 8 (sacra fecit)

Donis corrumpere puerum i, 9, 53 incedat conspicienda meis ii, 3, 52 donis vincitur omnis amor i, 5, 60

Donatē nympham longa salate iii, 1,
21 outum libellum illi iii, 1, 17 donetur
quoniam honore Neera iii, 1, 5

Dormiat quæ sola frigore i, 8, 40

Dubiæ laudes iv, 1, 106 (suspectæ).
rates ii, 3, 42 (fluctuantes)
ne Dubita blandas adhibere querelas
iii, 4, 76 non dubitem procumbere tem-
plis i, 2, 83

Ducere choros ii, 1, 56 convivia Bac-
cho i, 9, 61 ense i, 3, 48 (procudere).
notas i, 6, 20 sidera de cælo i, 2, 49
(magica arte). soporem i, 2, 77 (concili-
are). ducit Venus ipsa ad campos Elysios
i, 3, 58 stamina manu tremula inops i,
6, 78 ducunt æquora virum ii, 6, 3
ducunt quæ stamina iii, 3, 36 (Parcæ).
ducunt sidera certa rates i, 9, 10 ducar
capillis i, 6, 71

Duces adversi i, 10, 30 duces evincti
brachia i, 7, 6 duces petiere oracula tre-
pidis rebus ii, 3, 21 duce fertilis anni,
die iv, 1, 122 duce me neget se comitem
quiesquam iii, 6, 10

Ducta tracta de niveo vellere i, 6, 80
ducto vallo claudere locum iv, 1, 85

Dulce carmen i, 3, 69 mel ii, 1, 50
dulces amici iii, 6, 9 liquores iv, 1, 86
voces dominæ ii, 6, 47 dulcia liba i, 7,
54 poma i, 5, 32 dulcis anus i, 6, 63
cantu tibia i, 7, 47 modus iii, 4, 42 re-
ditus iii, 3, 27 sonus iii, 4, 42 uva ii, 1,
3 dulcissima furta iv, 5, 7 dulcis urbe
quid est iv, 8, 3

Duplex Mars iv, 1, 103 victoria iv, 1,
105

Dura Ceres ii, 3, 63 compes i, 7, 42
falx i, 7, 34 glareæ i, 7, 59 janua i, 8,
76 puella ii, 6, 28. i, 8, 50 sera i, 2, 6
pectora iii, 4, 76 regna iii, 5, 22 duræ
fores i, 1, 56 leges i, 6, 69

Durata unda in glaciemque nivemque
iv, 1, 156

Duri dentes iv, 3, 3 labores i, 4, 47
duris non habitanda domus iii, 4, 92 (fa-
milia in qua duri homines nulli sunt).
durum ferrum i, 1, 63 genus, curæ iii,
6, 7 limen ii, 6, 47 opus i, 9, 8

Durus fait, qui, &c. iii, 2, 3 miles i,
10, 49

Dux Ascanius ii, 5, 50 dux bonus i,
1, 75 gregis i, 10, 10 pecoris hircus ii,
1, 58

Duxerat oves hircus ii, 1, 58 duxit
Pax araturos boves sub iuga i, 10, 46

E.

Eat totusque sacerque i, 2, 27 eat
sacer agnus ad aras fulgentes ii, 1, 15

Delph. et l'ar. Clas.

Ebria verba iii, 6, 36

Ebur ex humero Pelopis non nituisset
i, 4, 63

Eburnum plectrum iiii, 4, 38 eburnus
currus i, 7, 8

Edat dapes sanguineas illa i, 5, 49 e-
dere corpus super equum iv, 1, 114 libe-
ra verba multo mero i, 9, 26 edidit ore
Deus hæc i, 4, 73 verba tristia dulci
modo iii, 4, 42

Edidicisse hoc reor jam ipsos Deos ii,
2, 12

Educatur novus annus pomum i, 1, 13

Efficere viam i, 5, 64 efficiat Lucina
timores noctis vanos iii, 4, 13

Effluit cui toga laxa effuso sinu i, 6,
40

Effusæ ante caput comæ ii, 5, 66
effusas habenas permittere tardo equo
iv, 1, 92 effusis comis flere i, 3, 8 effu-
so sanguine spargit inulta Deam i, 6, 48
effuso sinu toga i, 6, 40 effusum sinum
ventis præbuerat pinus i, 3, 38

Egerunt nec flumina assuetos cursus
iv, 1, 125

Egressum se sciat prohibente Deo i,
3, 22

Elegi nec prosunt ii, 4, 13 elegis mol-
les qui fletet amores iv, 15, 3

Eleus carcer i, 4, 32 (Olympicus)

Elicere manes sepulcris i, 2, 46 (evo-
care)

Eludit seges measem fallacibus herbis
ii, 1, 19

Eluxit ignis lætior super structos acer-
vos iv, 1, 134

Elysii campi i, 3, 58. iiii, 5, 23. iv,
15, 2

Emensa mundum Nox quadrigis iiii,
4, 17

Emeruisse viros i, 9, 60

Emittere vocem i, 9, 27

Ensem ducere i, 3, 48 enses horridi
i, 10, 1

Eoi Arabes iiii, 2, 24 equi iv, 2, 20
(Solis orientis). Eoi maris qua unda ru-
bet ii, 2, 16

Epulas paret atque ipsa ministra gerat
i, 5, 34

Equa cupida ii, 4, 58 equæ indomitæ
ii, 1, 68

Equi admoti Solis ii, 3, 58 anhelantes
Solis ii, 5, 60 Eoi iv, 2, 20 nivei i, 7,
8 pallentes Solis ii, 5, 76 rosei Auroræ
i, 3, 94 versi Lunæ ii, 4, 18 equo cele-
ri insidere i, 2, 70 tardo effusas habenas
permittere iv, 1, 92 equos Nox jungit ii,
1, 87 equum celerem super edere cor-
pus iv, 1, 114 celerem compescere arctato

Ind. Tibul.

fræno iv, 1, 91 compescere habenis angustis i, 4, 11 doctum percurrere campos iv, 1, 207 equus domito franos ore momordit i, 3, 42 missus carcere Eleo i, 4, 32

Erepta conjuge iii, 2, 4 ereptæ conjugis cura iii, 2, 30

Erigone iv, 1, 11

sive Erimus iii, 5, 32 (vivemus)

Eriperes verbis illis sidera cælo lucere, &c. i, 9, 35 eripiet oscula natus parenti ii, 5, 92 eripulisse te dicor votis meis i, 5, 10 (ægotantem). eripuit qui caram juveni carumque puellæ juvenem iii, 2, 1, 2 (abduxit)

Errabis, tardus si eris i, 4, 27 non errant mea carmina per laudes dubias iv, 1, 106 errantes Lares ii, 5, 42 pedes male ferre ii, 1, 30 errat pallida turba ad lacus obscuros i, 10, 38 erraverit per ignotas urbes ille audax iv, 1, 53 (Ulysses). erret in terris Amor ii, 5, 106

Erronem ii, 6, 6

Erroris miseri finis iv, 1, 78

Erroribus sive his fabula dedit novum orbem iv, 1, 80

Erubuisse dicitur occurrens Soror ii, 3, 20

Esse locum vult blanditiis Venus i, 4, 71 esse occultos dolos Deus vetat i, 9, 24 esse e mari rapido i, 2, 40 esse in parva casa ii, 3, 30 in toga laxa ii, 3, 80

Et pudet, et i, 5, 42

Etrusci fontes iii, 5, 1

Evenere i, 5, 7 evenient i, 5, 57 eventura avi futuri iii, 4, 48 eventura precor ii, 1, 25

Eventus canit sacerdos Bellonæ i, 6, 50 eventus præcinit cantus avis i, 8, 4

Evigilanda nox i, 8, 64

Evincere morbos iv, 11, 5

Evincti brachia capta duces i, 7, 6 (vincti)

Eurusque Notusque jactat vota per Armenios i, 5, 36

Excelsa fenestra ii, 6, 39 excelsi rami iv, 1, 171

Excitare perfusum multo Baccho i, 2, 4

Excludis quæ pretio victos amantes ii, 4, 39 excluditur qua tellus extremis undis maris iv, 1, 53 (clauditur). nulla exclusura dolentes janua ii, 3, 75

Excreat usque ante ipsas fores i, 5, 74

Excubat ante fores Cerberus i, 3, 72

Excutiunt fores clausæ fortia verba i, 9, 44

Exemplum amoris uterque sternas i, 6, 86 exemplo sit levis illa tuo i, 9, 40

Exequiæ mœstæ ii, 4, 44

Exercuit se arcu inducto ii, 1, 60

Exhibitura curam puellis ovis ii, 1, 61

Exibit quam sæpe, time i, 6, 21

Exigua ædes i, 10, 20 domus ii, 1, 40

exiguum pecus i, 1, 33 solum i, 1, 22

exiguus linter ii, 5, 34

in Exitium mœnus venit lena i, 5, 48

Exorata necis Camœnis Cytherea iv, 7, 3

Exoriens fuit annus hinc iii, 1, 2 (exordium duxit)

Expelle morbos puellæ iv, 4, 1 espellere vaccas stabulis ii, 3, 15

Experta bellis cano iv, 1, 107

Explere annos fatales i, 3, 53 erroribus urbes tercentenas i, 4, 69

Explorat ante cæcas vias manus ii, 1, 78

Expressa pedibus ura i, 7, 36

Exsolvit promissa Venus iv, 7, 5

Exstruet ante casas ex virgis ii, 1, 24 exstruet sibi dapes et mœnas cespitibus ii, 5, 99

Exsurgunt oppida structis muris iv, 1, 174

Extæ felicia ii, 1, 25 exta lubrica signavit Deus notis ii, 5, 15 exta venturæ nuntia sortis iii, 4, 5

Extat ut ritus a prisco avo traditus ii, 1, 2

Externa merx i, 3, 40 externa vestigia i, 9, 57 externus lapis ii, 3, 45

Extimuisse minas aliquas ii, 6, 50

Extinctæ faces ii, 6, 16 extincto pallida Ditis aqua auferet spem iii, 1, 28

Extulit caput splendidior Sol audis iv, 1, 123

Exuit annos serpens novus i, 4, 35 (deponit senectam cum pelle)

Exurere Divos cum vult Amor iv, 2, 5

Exurit sol graciles artus ii, 3, 9

Exusta partes terræ iv, 1, 164

Exuvia hostiles i, 1, 54

F.

Fabellas referre i, 3, 85

Faber sævus nec duxerat ense, i, 3, 54

Fabula ficta in vanum jocum iii, 4, 66 fabula ne turpis fiam i, 4, 88 fabula nunc

ille est ii, 3, 33 fabula sit mavult ii, 3, 34 fabula sive novum dedit his erroribus orbem iv, 1, 90

Fac stet lapis i, 3, 54

Facere coronam de flore ii, 1, 60 po-
cula scitilia i, 1, 39

Faces ardentes ii, 1, 82 extinctæ ii,
6, 16 faces remove puella ii, 4, 6 (cru-
ciatus servilis instrumenti)

Facie devovet nostra puella i, 5, 43

Faciem componere pugnae iv, 1, 100
faciem novam, pelle denata, referre i,
8, 40 facies ista hæc persuadet i, 9, 69
faciles æretar i, 9, 15

Facile latum i, 1, 40 faciles aditus ii,
4, 19 facilis aditus iv, 1, 87 manus i, 1,
8 Nemesis ii, 6, 27 unda iii, 5, 30 fa-
cilis tenero sum semper Amori i, 3, 57

Facinus malum ii, 4, 25 per facinus et
cædem ii, 4, 21

Facit dites animos Amor iii, 6, 13 fa-
cit livorem Venus i, 6, 14 nec facit hoc
vito i, 9, 73 non facit hoc verbis i, 5,
43

Facta et mihi est tuba ii, 6, 10 facta
agresti falce lignea Pales ii, 5, 28 facta
litora iii, 1, 12 facta ventis horrida coma
i, 9, 14 facta est rara via sero ii, 3, 18
facti e stipite prisco Lares i, 10, 17

Facta dicere i, 10, 30 facta insipia iii,
6, 43 nefanda iii, 5, 12 facta parentis
proles augeat i, 7, 55 facta referre i, 10,
44 facta tegenda i, 9, 28 tristia i, 8, 28
facta tua nec capiet titulus iv, 1, 33
ierint per claros triumphos iv, 1, 175
intexere chartis iv, 1, 6 factum turpe iii,
4, 15

Facundia dum tuâ major iv, 1, 81

Faginus scyphus i, 10, 8

Falerna iii, 6, 6 (vina). Falerni fumosi
ii, 1, 27 (cadi)

Falernus ager, Baccii cura i, 9, 31

Fallat eum puella tecta dolo iii, 6, 12
nec fallat blanda prece lingua sordida
iii, 6, 46

Fallendi vias mille ministrat Amor iv,
6, 13

Fallere quis cantibus possis i, 2, 53
fallere posse dedit Deus cupidis i, 8, 56
non fallere doctus i, 9, 37 fallere si qua
didicit virum iii, iv, 62 fallit puella te
vanum nocturnis imaginibus iii, 4, 56

Fallax amor i, 9, 83 nox iii, 4, 7
(propter somnia). Pannoniis iv, 1, 108
puella i, 6, 15. iii, 6, 51

Falsa gaudia iii, 6, 33 falsa timere iii,
4, 8 falsum visum iii, 4, 3

Falso plurima vulgus amat iii, 3, 20
(ita ut in eo fallatur)

Falx agrestis ii, 5, 28 curva i, 4, 8
dura i, 7, 34 sæva i, 1, 18

Fama Gylippi iv, 1, 109 fama majorum
iv, 1, 29 fama minor iv, 7, 7 fama Pylla

iv, 1, 112 Nestor famosus

Fanem despiciere i, 1, 78 pellere
glande querna ii, 1, 38 fames stimulans
i, 5, 53

Fana sacra ii, 4, 23

Far pium iii, 4, 10

si Fas est ii, 3, 76 fas sit modo i, 6,
64

Fastidia oderunt Divi i, 8, 69 (super-
biam puellarum)

Fastigia summa chartæ iii, 1, 11

Fastus omnes odit i, 8, 75

Fata dum sinunt i, 1, 69 abdita ii, 5,

17 mea querar cum muto cinere ii, 6,
34 mea timeto i, 5, 69 fata non dedere
moram i, 4, 36 nulla statuent finem te
canendi iv, 1, 203 præmonuisse boves,

ii, 5, 78 puellæ qui metuit iv, 4, 11 (de
exitu morbi). senectæ i, 4, 31 seu nos
fuisse volent iii, 5, 32 si reditum negant
iii, 3, 33 sua querentes animæ i, 5, 51
tua sint candida iii, 6, 30 sati provida
avis ii, 5, 12 fato pari cecidit uterque
consul iii, 5, 15 fatorum leges iii, 4, 48
Fatale nomen tuum, Roma, terris re-
gendis ii, 5, 57 fatales anni i, 3, 53 fa-
talia stamina i, 7, 1

Fatenti ignosce i, 6, 29 fateri vitæ
tot mala perpassas tædia nata iii, 2, 7

Fatiget me quamvis adversa Fortuna
iv, 1, 182

Fatiscit janua i, 5, 67 (patet).

Fave, Phæbe ii, 5, 1. iv, 4, 21 sancta
iv, 6, 7 (Juno). faveas, Cypria iii, 3, 34
(Venus). quisquis ades ii, 1, 1 favent
Pieridesque Phæbusque et Bacchus casto
poëtæ iii, 4, 44 favente Marte i, 10, 30
favet illa (n. Venus) i, 2, 17 Venus que-
relis i, 4, 72 supplicibus iv, 13, 24 faveto
votis iv, 5, 9

Favilla nigra teget ossa candida iii, 2,
10

Favos compleat dulci melle apes ii, 1,
50 favus purus i, 10, 24

Fax fulgens i, 2, 36

Felicem dicet te pia turba Deorum iv,
4, 25 felicem terque quaterque diem iii,
3, 26 felices cantus iii, 4, 40 Indi ii, 2,
15 felices vivite nostrique memores iii,
5, 33 felicia exta ii, 1, 25 felix ager i,
1, 19 annus ii, 5, 82 ille, cui Amor
afflat ii, 1, 80 quicumque dolore alterius
disces posce carere tuo iii, 6, 43 Ver-
tumnus iv, 2, 13 vita i, 5, 19

Felle cum multo pocula bibat lena i,
5, 50 tristi madent tempora ii, 4, 12

Femori conseruisse femur i, 8, 26

Fenestra excelsa ii, 6, 39

Fera stamina iv, 1, 124 fera tellus iv,

- 1, 139 ferre acies ii, 3, 37
Feræ savæ i, 10, 6. iv, 3, 22 truces i, 9, 76
Ferarum latebras iv, 3, 9
Feri angues i, 3, 69 canes Hecataë i, 2, 52 victus ii, 1, 43
Feriet pede rusticus uvæ ii, 5, 86
Ferocem contudit Deus iii, 6, 13
Feram quodque Deus vero Cynthius ore iii, 4, 50 *ferant diripienda* iii, 6, 23 (pro diripiant). quid ferant verba lenia i, 8, 2 *ferar cum digno digna fuisse* iv, 7, 10 *ferat quid sequens hora* iii, 4, 46 *ferabant obvia ultro ubera oves* i, 3, 45 *feror incæstus adlisse sedes Deorum* i, 2, 82
Ferre iii, 4, 90 (n. uterò). *ferre bene discidium* i, 5, 1 *ferre arma* i, 6, 30 *dapem* i, 5, 28 *dolorem* iii, 2, 3 *dominam immittem* iii, 4, 74 *dona sepulcro* ii, 6, 31 *furorém maris et pluvias* i, 1, 49 *liba* i, 7, 54 (n. Genio). *liba* i, 10, 23 *lumi-na prope fœlgenti face* i, 2, 36 *mala* i, 6, 82 *mala nostra si potes lento pectore* iv, 11, 6 *male errantes pedes* ii, 1, 30 *munera* i, 1, 30 *optes* i, 1, 77 *oppida victa ante currus* ii, 5, 116 *oscula* i, 9, 78 *pedes gypsatos* ii, 3, 60 (habere). *præcepta Veneris* i, 4, 79 (dare). *pretium grande* ii, 4, 33 *retia humeris* i, 4, 50 *retia torta per montes* iv, 5, 12 *somnia jubeat Notos irrita Deus* iii, 4, 96 (auferre. cf. iii, 6, 50) *sopores* iv, 4, 9 *vulnera viris* i, 1, 76 *fert casiam non culta sêges* i, 3, 61 *ferunt rura messes* ii, 1, 47
Ferreæ sæcula ii, 3, 37 *vinclâ* iv, 3, 14 *ferreus ille fuit* i, 2, 65. i, 10, 2. ii, 3, 2. iii, 2, 2
Ferro confinditur tellus iv, 1, 173 (vomere). *ferro petere corpus* i, 9, 21 *solicitare humum* i, 7, 30 *sonant crura* ii, 6, 26 *vulnerare* i, 2, 25
Ferrugo picea i, 4, 43
Ferrum durum i, 1, 63 *ferrum—lapis est* i, 10, 59
Fertilibus horis iv, 1, 51 *fertilis annus* iv, 1, 122 *hortus* ii, 1, 44 *Nilus* i, 7, 22 *pars terræ* iv, 1, 106
Fertur in æstivum orbem Phœbus ter-ris propior iv, 1, 169
Ferum conjugium iii, 4, 74 *os* iii, 4, 86
Ferunt perjuria Veneris vendi irrita per terras, &c. i, 4, 23 (cf. iii, 6, 50)
Ferus qui otia Amoris liquit ii, 6, 5
Fessa somno puella i, 2, 88 *fessa cor-pora* iv, 4, 10. iv, 11, 2 (ægra). *lumi-na fœtu* i, 8, 68 *fessæ puppes* ii, 5, 45 *fessal lumina victa* i, 2, 2 *fesso comparat uxor aquam calidam* i, 10, 43
Festa die ii, 5, 36 *lucæ* ii, 1, 29 *festi-dâpes* ii, 1, 81 *Kalendæ Martis* iii, 1, 1 *mensæ* ii, 5, 99
Fiam ne turpis fabula i, 4, 83
Fibra conscia Deorum i, 8, 3 *montia* significat placidos Deos ii, 1, 26
Ficta Cumana lubrica terra rota ii, 3, 50 *ficta fabula in vanum jocum* iii, 4, 69
ficta mora detinere cupidum i, 8, 74
Fictilia pura i, 1, 38 *pecula* i, 1, 39
Fide nulla semina perolvat terra ii, 3, 62 *fidem querere velle in somnis desinito* iii, 4, 4 *fidem tenere tunc melles* i, 10, 19 *vendere gemmis* i, 9, 32
Fidelis mens i, 6, 76
Fides nulla incrit iii, 6, 40 (dictis puellæ)
Fidi amores uxoris ii, 2, 11
nec Fidam femina nomen iii, 4, 61
fidus comes i, 5, 63
Figere dente notas in collo i, 8, 38 (v. Fixisse)
Figura mutata iv, 1, 206 *virginea* iii, 4, 89 *figuræ veteres* iv, 1, 63
Filia parva i, 10, 24 *filia Servi Sulpicia* iv, 10, 4
Filius Latonæ atque Jovis iii, 4, 72 (Apollo). *filius sectatus agnos* i, 10, 41
Filo velatus i, 5, 15 (vitta)
Findant arva mille boves iii, 3, 12 *findit hæc cantu solum* i, 2, 45 *Sirius agros ar-dentes* i, 7, 21
Fines certi i, 3, 44 *errorum* iv, 1, 77
Fingo dum mihi venturam i, 8, 65
fingebam mihi felicem vitam i, 5, 19
fingebam hæc mihi vota i, 5, 25 *finget me equum doctum*, &c. iv, 1, 207
fin-gere causas i, 6, 11 *comas canas mani-bus* i, 2, 92 *jocum tristi mente* iii, 6, 24 (simulare lætitiâ). *finxit tunc meas mi-hi perdita* ii, 6, 61
Finissem jam mala leto ii, 6, 19 *finivit regna Tomyris Araxe* iv, 1, 143
Firma licia i, 6, 79
Firmaverat nondum Urbis moenia Ro-mulus ii, 5, 23
Fiscella ii, 3, 16
Fistula, cal semper decrescit arundinis ordo ii, 5, 31 *garula* ii, 5, 30
Fit tibi ter libo, ter, Dea casta, mero iv, 6, 14
Fixa palma i, 9, 62
Fixisse puellas gestit (Amor) ii, 1, 71
Fixo dente i, 3, 18 (clavi infixa). *fixas in agris lapia* i, 3, 43 *in latere* i, 5, 62 (de assiduo comite)
Flagitat pretium usque cava mæna ii, 4, 14
Flamina fera iv, 1, 124

Flamma acris i, 6, 45 Ætnæa iv, 1,
196 rapida i, 9, 49 flamma potius meum
caput ure i, 9, 21 flammæ aquam addat
ii, 4, 42 flammæ ceteres iv, 6, 17 sacræ
ii, 5, 81. ii, 5, 90 flammam volvens ore
Chimæra ferro iii, 4, 86

Flava Ceres i, 1, 15 flava vincula ii,
2, 18 flavæ comæ i, 5, 44. ii, 1, 48 flavi
sulci iv, 1, 184 flavus Carnutus i, 7, 12
Fleat ante meum rogum moesta Næra
iii, 2, 12 ob nostras vias puella i, 1, 53
Flebitur ardentem ante rogum ii, 4, 46
Fletem ex alto Olympo sublimis Ven-
nus spectat i, 6, 83

Flere ante sepulcra i, 3, 8 flere irato
cui puella potest i, 10, 64 positum ar-
suro lecto i, 1, 61 quin fletet nunquam
detricta est i, 3, 14 fletet qui molles
amores elegis iv, 15, 3 flet teneras sub-
tusa genas i, 10, 55

Flevisse nunc me loquentem pudet i,
9, 29 flevisti mari perjuræ Thesæ linguæ
iii, 6, 40 (de Ariadnæ)

Flebilis jaceam ante fores clausas ii,
4, 23

Flectere verba ad laudis modos precor
ii, 5, 4 flecti poterit iii, 4, 63

cum Fletu nos vigilanda venit i, 2, 76
fletu tument lumina i, 8, 68 fletus hinc
risæque sonant ii, 4, 37 fletus miseri i,
4, 72

de Flore coronam facere ii, 1, 59

Florea sarta i, 1, 12. i, 2, 14

Flores ingerit alveo verno apis ii, 1, 49
flores varii i, 7, 45

Floret terra benigna rosis i, 3, 62 tibi
præmi temporis ætas i, 8, 47

ut Fluat luxuria Nemesis ii, 3, 53
passim igneus æther iv, 1, 23

Fluebant crines intonsi longa cervice
iii, 4, 27

Fluctas imus iv, 1, 74

Fluitantes undæ ii, 5, 59

Flumen rapidum i, 2, 44 flumina
curva nec assuetos egerunt cursus iv, 1,
125 nigra i, 3, 68 fluminalis iter i, 2, 44

Foci infidi iv, 5, 12 sancti i, 2, 82. i,
8, 70. iv, 4, 24 Vestales ii, 5, 52 foco
ardenti ii, 1, 22 ante focos conspicienda
staret iv, 6, 4 focus luceat assiduo igne
i, 1, 6

Fecunda arva Calypæus iv, 1, 77
fecundæ menses iv, 1, 185 fecundi
anni iv, 4, 113 fecundum rus ii, 5, 37

Fæda corpora podagra i, 9, 73

Fædare oculos loquaces lacrymis ii,
6, 43 (deformare)

Fædatus lumina iv, 1, 57 (Polyphē-
mus)

Fœdera dare per Divos i, 9, 2 (pro-
missa). fœdera furtivi lecti i, 5, 7 fœdero
hoc iv, 13, 2

Fœmina Coa ii, 3, 55 fœmina nec
fidum nomen iii, 4, 61

Fœmineus labor ii, 1, 63

Fœnore magno reddat ager semina ii,
6, 22

Fœtus capellæ i, 1, 31 fœtus matrona
dabit ii, 5, 91

Fontes Etrusci iii, 5, 1 fontibus ut
dulces terra erumpat liquores iv, 1, 86

nec Fore credebatur Romam ii, 5, 21
nisi fores et ipse in amore puellæ i, 9,
39 foret tunc mihi vita i, 10, 11 (pro,
fuisset)

Fores serratæ i, 3, 72 clausæ i, 9, 44.
ii, 6, 12 duræ i, 1, 56 perforatæ i, 10,
54 sacræ i, 3, 30 fores non habuit ulla
domus Saturno rege i, 3, 43 ante ipsas
domus usque excreat i, 5, 74 fores
reserare clam i, 8, 60 reserare dente
fixo i, 2, 18 vertere i, 6, 12 foribus
affixa me manet i, 6, 61 foribus inest
clavis i, 6, 34

Forma nihil magicis utitur auxiliis i,
8, 24 formam dedit cœlestis avaræ ii, 4,
35 ne pollue auro i, 9, 17 vendere i, 9,
51 formæ non ullam fata dedere moram
i, 4, 36 formæ studium i, 8, 43

Formosa Næra iii, 4, 57 puella i, 1,
55. iv, 13, 4 formosæ i, 9, 6. ii, 3, 67.
iii, 1, 7. iv, 4, 4 (puellæ). comæ i, 4,
30 formosi i, 4, 3 formosus quicquam
illo non ulla priorum ætas videt iii, 4, 25
formosus Apollo ii, 3, 11

Forove castrive iv, 1, 39 foro medio
detinuisse ancillam i, 2, 94

Fors levis versatur celeri orbe rotæ i,
5, 70

Fortes adjuvat ipsa Venns i, 2, 16 (h.
audaces, non timidos). fortia corda iii,
2, 7 verba ii, 6, 12 forti pede iv, 15, 4
(heroico). fortis audacia i, 4, 13 fortis
eris nunc tu iv, 13, 9 (ferox, superba).
fortis in armis i, 10, 29 fortis gloria i, 5,
2 miles i, 7, 4. iv, 1, 108 rusticus ii, 2,
14 fortius adde merum liquidum iii, 6,
63

Fortuna adversa me fatigat iv, 1, 182
Fortuna sua tempora lege gerit iii, 3,
22

Fossam tutam qua deceat castris præ-
ducere iv, 1, 83

ut Foveas molli sinu frigida membra i,
8, 30 fovet Delia nescio quem tacita
nocte i, 6, 6 vitam spes credula ii, 6, 30
(sustinet)

Fracta sagittæ ii, 6, 15

- Frænatus piscis i, 5, 40
 Fræno arciato compescere equum iv, 1,
 91 frænos momordit equus i, 3, 42
 Frangere postes dum non pudet i, 7,
 73 (de comessabundis). frangit fortia
 corda dolor ii, 2, 6 (quamvis fortes
 animos dejecit, deprimit, percellit). non
 frangitur illa i, 8, 67
 ut non Fregerit eum vetus ætas iv, 1,
 111 (infirmum reddiderit)
 Frater nunc, quondam vir iii, 1, 23
 frater volitantis Amoris, impiger Ænea
 ii, 5, 39
 Fraudare vitem crescentibus uvis iii,
 5, 19 (privare)
 Fremat inconstantia vulgi diversi iv,
 1, 45 (turbas faciat, motus excitet)
 Freta hyberna iv, 1, 194 parentia
 ventis i, 9, 9 summa i, 4, 22 inter freta
 iv, 1, 72 (Charybdis). per freta pellere
 ratem i, 4, 46
 Frigida membra i, 8, 30 frigidus an-
 nus iv, 8, 4 (hyems). Taurus i, 7, 16
 Frigora brumæ hybernæ i, 4, 5 pigra
 hybernæ noctis non mihi nocent i, 2, 29
 qua frigore sola dormiat i, 8, 30 (hyems,
 vel potius frigida nocte). frigore gelido
 vastantur duæ partes iv, 1, 158
 Fronde viridi operire domum exiguum
 ii, 1, 40
 Frons celebris iii, 2, 26 (monumenti).
 redimita corymbis i, 7, 45 tristis ii, 3,
 33 frontes gamineæ volaminis iii, 1, 13
 frontibus æquatis iv, 1, 102
 Fractus requiro i, 1, 41
 Frugem segetes præbent iv, 1, 169
 fruges iustramus et agras ii, 1, 1 traduc-
 cit cantus vicinis ab agris i, 8, 19 valeant
 ii, 3, 67 fragum acervos semper præbent
 Spes i, 1, 10 custos aderit mea Delia i,
 5, 22
 Frui cara conjuge iii, 5, 32 (ejus
 amore, simpl. cum ea vivere)
 Frustrata est te duce nunquam Roma-
 nos Sibylla ii, 5, 15
 Fuco splendente i, 8, 11
 Fudisse lacrymas simulacra Deum ii,
 1, 77
 Fugam præcuisse lucos ii, 5, 74
 Fugato roge Saturno ii, 5, 9
 Fuge credere te i, 4, 9 fugent cui
 somnos classica i, 1, 4 fugiam ad illius
 tumultum ii, 6, 33. ad servitium domitæ
 iv, 13, 22 fugiat si nostræ convivia men-
 sæ iii, 6, 59 fugit huc illuc impia turba
 i, 3, 79 puella amplexus senis i, 9, 74 ex-
 ipso toro i, 8, 62
 Fuit causa perire iii, 2, 30 ferus et
 vere ferreus i, 10, 2, 1, 2, 65 fuisse nos
 fata volent iii, 5, 32 (vixisse). fuisse
 digna cum digno ferar iv, 7, 10 (concu-
 buisse)
 Fulgens auro et testudine Lyra iii, 4,
 37 fax i, 2, 36 Tyrio subtemine vetus
 iv, 1, 121 (nam fulgere de purpura di-
 citur; Cic. Catil. ii, 3. qui nitent un-
 guentis, qui fulgent purpura, &c.) fulgent
 levia ora i, 8, 31 fulgentes aræ ii, 1,
 15 fulserit hic niveis Delius alitibus iii,
 0, 8
 Fulmina missa Jovis imperio petant te
 i, 2, 8 (ad januam). fulminis vias esse
 puras i, 9, 36
 Fulva janua sera i, 2, 6 (firmata)
 Fulva sidera lascivo choro ii, 1, 88
 fulvæ lænæ iii, 6, 15 fulvum aurum i,
 1, 1
 Fumosi Falerii ii, 1, 27
 Funda cita tangere loca signata iv, 1,
 97
 Fundantur eodem nostri memores la-
 crymæ iii, 2, 25 funde Faleria proa
 manu iii, 6, 6 tempora multo mero i, 7,
 50 fundere gentes Aquitanas qui posset
 i, 7, 3 lacte ossa iii, 2, 20 (perfundere).
 funderet ut nato testa paterna merum i,
 10, 48 fundit aquas gelidas Auster i, 1,
 47
 de Fusere lamina sicca domum referre
 i, 1, 65
 Furens fame stimulante i, 5, 53
 Fures i, 1, 33 furque lupoque nimias
 iv, 1, 187
 quis Furor est i, 10, 33. iv, 3, 7 furor
 iste si venerit i, 6, 74 furor maris i, 1, 49
 Furta sua celari vult Venus i, 2, 34
 dulcissima iv, 5, 7
 Furtim componit Decor subsequiturque
 illam iv, 2, 8 concubitus tuos furtim ii,
 5, 53 furtim deducit pauper ad occultos
 amicos i, 5, 65 furtim Delia fovet nescio
 quem i, 6, 5 intrare ad latebras ferarum
 iv, 3, 9 quæcumque amoris meo subrepet
 iv, 3, 21 succumbere puero i, 8, 35 so-
 nare i, 2, 10 transgressa custodes ii, 1,
 75 versus cardo i, 2, 10 (sive strepitu)
 Furtiva Venus i, 8, 57 furtivas amor
 i, 5, 75 (clandestinus). lectus i, 5, 7
 usus i, 9, 55 (n. Amoris)
 Fusa coma ii, 5, 66 palla ad pedes i,
 7, 46
 Fuscis comites ii, 3, 57 fuscis alis
 Somnus ii, 1, 89 fuscus amictus iii, 4,
 55 (Somni)
 Fuscis capillis esse decet eam iv, 2, 9
 Fusus et appositio pollice versat opus
 ii, 1, 64
 Futura quæque canunt iii, 3, 36

(Parca). futura soror iii, 1, 26 futuri avi eventura iii, 4, 48 futuri iv, 1, 32

G.

Galea qui sibi portet aquam ii, 6, 8
Gallia obvia non remorabitur te vicino Marte iv, 1, 137
Garrula fistula ii, 5, 30 lingua iv, 13, 20 lyra iii, 4, 38 garrulus verna i, 5, 26
Garumna magnus i, 7, 11
Gaudeat illa versibus meis iii, 1, 8 ille in tacito sinu iv, 13, 8 gaudente animo hanc vident i, 6, 81 gaudere divitibus video puellas ii, 3, 51 gaudere non poteram cithara iii, 4, 60 nec gaudet casta nupta Neara domo iii, 4, 60 gaudet edere corpus super equum iv, 1, 115
Gaudia (in Veneris usu) i, 5, 39. ii, 1, 12. ii, 3, 74. iv, 3, 18. iv, 7, 5 gaudia falsa imitari iii, 6, 33 vitæ longæ sociare cum tecum iii, 3, 7
Gelida aqua i, 1, 47 unda iv, 1, 60 gelidæ Alpes iv, 1, 109 gelidi montes ii, 4, 8 gelidum frigus iv, 1, 153
Gemma castra iv, 1, 105 geminæ frontes voluminis iii, 1, 13 lampades iv, 2, 6 gemini consuevia montis iv, 1, 70
Geminare pericula ponto ii, 3, 41
Gemma non juvent hanc, quæ et i, 8, 39 gemmarum quicquid Indis nascitur ii, 2, 15 gemmas signumve probarem i, 6, 25 gemmas quas rubro de littore colligit Indus iv, 2, 19 gemmis non vendere velle fidem i, 9, 32
Genæ percussæ i, 10, 37 humentes i, 9, 38 teneræ i, 1, 68. i, 4, 14. i, 10, 55. iii, 4, 32
Genas ornasse fuco splendente i, 8, 11
Generis honores prisce vincere iv, 1, 31
Genero hæc mereat, illa viro iii, 2, 14
Generosus Bacchus iii, 6, 5
Geni magne iv, 5, 9
Genium concelebra centum ludis et choreis i, 7, 49 per Genium rogo iv, 5, 8
Genius adsit, &c. ii, 2, 5
Genibus perrepere tellurem i, 2, 85
Gens antiqua iv, 1, 28 Aquitana ii, 1, 33 gentes Aquitana i, 7, 3
Genuerunt te æquora ponti iii, 4, 85 genuisse non Pylos aut Ithace tantos fecerunt iv, 1, 48
Genus crudele iii, 4, 61 (sexus femi-

neus). durum, curæ iii, 6, 7 hominum in curas natum iii, 4, 9

Gerere arma collo ii, 6, 2 canistra myrtq vincia i, 10, 28 epulas i, 6, 34 lauros victrices i, 7, 7 laurus ii, 5, 117serta collo i, 7, 52serta myrtæ insigni coma i, 3, 66 scutum sudemque i, 10, 66 tela i, 10, 14 tempora hedera vincia iii, 6, 2 vestes tenues ii, 1, 63 geret regna superba in gremio tuo i, 9, 80 gerit majora quis te castrisæ forore iv, 1, 44 quicquid herbarum Thessala terra ii, 4, 56 (profert). tergo vellus lucida ovis ii, 1, 62

Gestante illo vitulum per agros ii, 3, 19

Gestit fixisse puellas ii, 1, 71 (cupit, id agit, ut)

Gestas regat Hebrus iv, 1, 146

in Glaciem densam nivemque duratam unda iv, 1, 156 (h. glaciem nive tectam)

Glans aloit veteres ii, 3, 71 querna ii, 1, 88

Glarea dura sternitur hic i, 7, 59

Gloria cuique sua est i, 4, 77 fortis i, 5, 2 (gloriatio). magna i, 6, 3. ii, 1, 34 quæ puero victo i, 8, 49 tardi pecoris, taurus iv, 1, 208 (decus). tua non contenta est majorum fama iv, 1, 20 vulgi iv, 13, 7

Gnosia iii, 6, 39 (Ariadne)

Graciles artus ii, 3, 9

Grande pretium i, 9, 52. ii, 4, 33

Grandia ligna ii, 1, 22 poma i, 1, 8

Grata Phæbo Herophile ii, 5, 68 (Sibylla). mens i, 9, 84 grata juveni iv, 6, 19

Gratia magni Jovi i, 4, 23 redditur carmine nostro agricolis celestibus ii, 1, 26

Gratissima dona iv, 1, 8

Gratum est iv, 10, 1 (ironice)

Gratas sit labor parvus iv, 1, 16

Grave opus ii, 1, 6 pensum i, 3, 87 pondus auri iii, 3, 11 gravis impetus hastæ iv, 1, 96

pro Grege ferre dapem i, 5, 28

Greges—armenia ii, 1, 67 indomiti ii, 4, 57 (equarum). gregis dux securus i, 10, 10

in Gremio tuo geret regna superba i, 9, 80

Grex dives ii, 5, 35 magnus i, 3, 34

Gurgite interrupto iv, 1, 75 (profundo maris)

Guttore tenui dulces sonant carmen aves i, 3, 60

Gylippi magna fama iv, 1, 109

Gyades rapidus, Cyri dementia iv, 1, 141

Gypsaï pedes ii, 3, 62

Gyro curvo convertere iv, 1, 94

H.

Habenas angustas i, 4, 11 validas iv, 1, 115 habenas effusas permittere equo iv, 1, 92

Habebit me vinctum alter poer i, 9, 79 habere causam amoris i, 4, 10 habere cum posset te (Delia). i, 2, 65 crimen i, 6, 41 male i, 4, 76 (vexare). habet ille doctas manus ii, 1, 70 (Cupido). mille ornatus iv, 2, 14 (Vertumnus). stipites desertus in agris i, 1, 11

Habile aratrum i, 9, 7

non Habitanda domus duris iii, 4, 92 non habitanda moenia Remo ii, 5, 24

Habitant animalia nulla exustas partes iv, 1, 164

Habuisse suam iv, 7, 6 (tenuisse amplexibus). manus i, 6, 74 satos sulcos ii, 3, 72 habuit non ulla domus fores i, 3, 43 (Saturno rege)

Hæmonius Peleus i, 5, 45 (Thessalus)

Hæura tela in latere nostro i, 10, 14

Hamati rubi iv, 3, 10

Hami tennes ii, 6, 24

Hara plena i, 10, 26

Hastæ gravis impetus iv, 1, 96

Hebrus rigat Getas iv, 1, 146

Hecatæ canes i, 2, 52

Hedera tempora vincta geras, Bacche iii, 6, 2

Herba arida i, 7, 26 in herba discumbit pubes ii, 5, 95 herbas fallaces ii, 1, 19 malas Medæe i, 2, 51 pollentes i, 8, 17 salubres ii, 3, 13 herbarum quicquid Thessala terra gerit ii, 4, 56 herbas mille misceat ii, 4, 60 de septem montibus carpit, tuarii ii, 5, 55 sepulcris quærat i, 5, 53 herbas succosque dedi i, 6, 13 herbis—cantu iv, 1, 62 (cf. i, 2, 60)

Herbosa Palatia ii, 5, 25

Herophile ii, 5, 68 (Sibylla)

Hesternæ nocte ii, 1, 12. iv, 12, 5

Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ ii, 4, 58

Hircus pecoris dux ii, 1, 58

Hispania audax latis terris iv, 1, 128

Hodierne sic venias i, 7, 53 (pro hodie)

Homerus æternus iv, 1, 180

Hominem quandocumque me longa receperit ætas iv, 1, 210 homini insidias composuisse i, 6, 4 parere leones docuit

dies i, 4, 17 hominum generi cades—prælia nata i, 10, 3

Honore quoniam donetur Nemra ii, 1, 5 (munere). honores ii, 2, 5 (sacrificium). Pierii iv, 1, 192 (carmina). prisci generis iv, 1, 81 thuris i, 7, 53 sancti iv, 6, 1 (quia in honorem Deorum dantur)

Honos non sine me est tibi partus i, 7, 9

Hora nigra iii, 5, 5 (mortis). sequens iii, 4, 46 suprema mihi cum venerit i, 1, 59 horæ fertiles iv, 1, 51

Horrea fecundas ad deficientia messes iv, 1, 185 plena distendit spicis Ceres ii, 5, 84

Horrenda Syrtis iii, 4, 91 horrendi enses i, 10, 1

Horrere sacros capillos doluit Latona ii, 3, 25 (horridos enses, incultos)

Horrida corpora ii, 3, 77 (inculta, squalida). horrida facta coma ventis i, 9, 14 horrida verba i, 5, 6 (superba)

Hortante Deo iv, 1, 135 (omnibus)

Horti pomosi i, 1, 17 hortus fertilis ii, 1, 44

Hospes jucundior cunctis Baccho Icarus iv, 1, 9 hospita terra ii, 5, 42

Hosti adversos cervos defigere iv, 1, 84 arduus aditus iv, 1, 87

Hostia magna exigui soli i, 1, 22 porcus i, 10, 26 pulla concidit ad magicos

Deos i, 2, 62 taurus iv, 1, 15

Hostiles exuvie i, 1, 54

Hostis forsitan hæura in nostro tela gerit latere i, 10, 13 vicinus i, 1, 3

Huc illuc implia turba fugit i, 3, 70

Humanum opus iii, 4, 26 humanus pes iv, 13, 10

Humentes genæ i, 9, 38

Humeri nec negent retia ferre i, 4, 50 ex humero Pelopis non nituisset ebur i, 4, 64 humero suppose ta huic candentes

lacertos i, 8, 33

Humida oacula i, 8, 27

Humiles cassæ ii, 5, 26 humilis conditor iv, 1, 4

Humorem tollere carbasia velis iii, 2, 21

Humus inculta i, 2, 74 tenera i, 7, 30. ii, 6, 30 se remittit vere iii, 5, 4 requiescat luce sacra ii, 1, 5

Hyberna bruma i, 4, 6 nox i, 2, 29 hyberna freta iv, 1, 194 (hyemis tempore). hybernæ luces iv, 1, 160 minæ ii, 3, 48 hybernus Auster i, 1, 47

I.

ne Jaceam clausam siebilis ante domum

ii, 4, 22 jaceo cum saucius annum ii, 5, 109 cum jaceres tristi morbo defessa i, 5, 9 jacet equus i, 4, 31 (languet). hic morte consumtus Tibullus i, 3, 55 sedes scelerata in nocte profunda abdita i, 3, 67

Jacentes custodes ii, 1, 75 (dormientes). vittæ ii, 5, 53 (abjectæ)

Jacta non sunt crimina hæc sine dolore nostro iv, 14, 3

Jactat non vota Eurusque Notusque per Armenios i, 5, 36

Jactavit fusas ante caput comas (Sibylla) ii, 5, 66 (conf. Quintil. xi, 3, 71)

Jam juvenem vidi ego i, 4, 33

Jam—modo i, 1, 25

Jam nunc ii, 3, 3

Janitor i, 1, 56

Janua difficilis dominæ i, 2, 7 dura apposita sera i, 8, 76 fulta sera i, 2, 6 janua victa querelis i, 2, 9 hinc clavim sensit ii, 4, 31 nostra patet cunctis i, 4, 78 nulla exclusura dolentes ii, 3, 76 victa fatiscit i, 5, 68

Lapidia victa iv, 1, 108

Ibitis Ægeas per undas sine me i, 3, 1

Icarus iv, 1, 10

Idæa Ops i, 4, 68

Jecerit quis melius sudem—sagittam iv, 1, 90

lerint ubi per claros triumphos tua facta iv, 1, 175

Ignava aqua iii, 3, 38 (stagnans)

Ignavus somnus iii, 4, 81

Ignes sacriligos nec admovimus templis iii, 5, 11 igneus æther iv, 1, 22 ignis additus aris lætior eluxit iv, 1, 134 assiduus i, 1, 6 mutuus iv, 5, 6 (amor). solis ii, 3, 58

Ignoscas, janua i, 2, 12 ignosce tenti i, 6, 29 ignoscet hoc Venus iv, 2, 3

Ignotæ terræ i, 3, 3. i, 3, 39 urbes iv, 1, 52 ignotum mare iii, 6, 40 ignotus torus iii, 6, 60. iv, 10, 6

Ilia Marti placitura sacerdos ii, 5, 52

Illicit ii, 6, 16 (actutum)

Illicis umbræ ii, 5, 27

Ilion ii, 5, 22

Illæsus abibit aper iv, 3, 17

Illudit palla ima talis iii, 4, 35

Ima palla iii, 4, 35

Imagine sub quaque index quid dicat iv, 1, 30 imagines nocturnæ iii, 4, 56

Imber decedit multa aqua i, 2, 30 verberet te i, 2, 7 imbre juvante somnos sequi i, 1, 48 imbres nullos postulat terra i, 7, 25

Imbrifer arcus i, 4, 44

Delph. et Var. Clas.

Imitantia lucos sacros in domibus nemora iii, 3, 15 imitari gaudia falsa iii, 6, 33

Immatura ossa ii, 6, 29

Immensi campi ii, 3, 43 immensus ær iv, 1, 19

Immerito juveni parce nocere Dea iii, 5, 6 immeritum prætimuisse frustra iii, 4, 14

Imminet i, 10, 34 (mors)

Immites venti i, 1, 45 immitis ars i, 3, 48 (fingendi enses). domina iii, 4, 74 mors i, 3, 55

Immixta series juvenum teneris puellis i, 3, 63

Impedit vitta crines et stola longa pedes i, 6, 68 (cohibet)

Impellere pollice chordas ii, 5, 3

Imperio Jovis fulmina missa i, 2, 8 Imperitat cui tristi fronte Cupido ii, 3, 36

ad Imperium dominæ ii, 3, 81 sub imperium ite, Lares ii, 4, 54

Impetus gravis hastæ iv, 1, 96 Scyllæ iv, 1, 71

Impexa feros pro crinibus angues Tisiphone i, 3, 69

Impia lingua i, 2, 80. iii, 4, 16 mens iii, 4, 59 turba i, 3, 70 (inferni). impia convivia iv, 1, 144 facta ingrati viri iii, 6, 42 (de perjurya, perfidia). ora iii, 5, 14

verba dicta in sanctos Deos i, 3, 52

Implese cælum votis iii, 3, 1

Implicuisse comas sertis iii, 6, 64

Imposuisse manum lanificam pensis ii, 1, 10 imposuit coronam Laribus ii, 1, 60

Impresso dente mutua Venus facit livorem i, 6, 14

Imprudens si quis aspexerit i, 2, 37

Imus fluctus iv, 1, 74

Inæquatum onus iv, 1, 42

Inania iv, 1, 130 (æér)

Inaurato cornu taurus iv, 1, 15

Incedat donis conspicienda meis ii, 3, 54

Incendia mihi lucent Rutulis castris ii, 5, 47 tua ii, 4, 41 (rerum tuarum)

Inceptæ chartæ iv, 1, 211 incepto liquore iv, 1, 155

Incerto pede Somnia ii, 1, 90

Inceatus feror adiisse sedes Deorum i, 2, 81

Incidat diripienda in feras iv, 3, 22

Incinctæ nigra veste iii, 2, 18 (cinctæ)

Incipe insistere magnis rebus iv, 1, 136 incipiam tamen iv, 1, 3

Incola Ætneæ rupis Neptunius iv, 1, 56

Ind. Tibul.

d

- Incoluistis sic veteris sedes avi i, 10, 18
 Incomta longos capillos iii, 2, 11
 Inconstantia vulgi iv, 1, 45
 Increpuit boves stimulo i, 1, 30
 Inculta humus i, 2, 74 inculti Læstrygones iv, 1, 59 (feri). pedes i, 7, 36 incultum os i, 8, 15
 Indagine claudere colles densos iv, 3, 7
 Index sub quaque imagine quid dicat iv, 1, 30 (titulus)
 Indi felices ii, 2, 15 India quos torret ii, 3, 57
 Indicet ut nomen litera facta mecum iii, 1, 12
 Indigetem Deum ii, 5, 44
 Inducto arcu se exercuit ii, 1, 69
 Indomita æquora ii, 5, 80 indomitæ equæ ii, 1, 68 indomiti greges ii, 4, 57 (equarum). indomitis mollia corda dedit iii, 6, 16 feris (trucibus), indomitum mare ii, 3, 47
 ut Inducar i, 6, 1 inducat dum rugas senectus ii, 2, 20
 Indue sepositam vestem ii, 5, 7
 Indueras vestem Tyrio subtemine fulgentem iv, 1, 122
 Indus niger proximus Eois aquis iv, 2, 20
 male Inepta ne cadam iv, 10, 2 ineptus amor i, 4, 24
 Inerit nulla fides iii, 6, 49 (n. dictis puellæ)
 Inermis Amor ii, 5, 106
 Inerret versus noster summo in ore iv, 1, 202
 Iners ætas i, 1, 71 (senecta). vita i, 1, 5 iners segnisque vocer i, 1, 58
 Inertia quos non tardat i, 2, 23
 Inesse pectore tuo tantum crimen iii, 4, 84 inest foribus clavis i, 6, 34
 Inexperta ars ii, 1, 56 terra i, 7, 31
 Infamis ut esset Amor ii, 4, 38
 Infecit cana senecta caput i, 8, 42 pocula mortiferis succis iii, 5, 9 (miscuit)
 Inficiat dum comas senectus ii, 2, 20 inficit quos solis ignis ii, 3, 58 inficitur—genas, ore rubente, virgo iii, 4, 32
 Infelix amor i, 2, 4 lapis i, 4, 60 (qui cineri gravis est)
 Infernæ catervæ i, 2, 47 inferni lacus ii, 6, 40 infernum regnum Platonis iv, 1, 67
 Infidi foci iv, 5, 12 (in infidi hominis ædibus). infidis quam sit acerba Venus monet i, 6, 84
 Infirma senecta i, 4, 31 infirmæ vires iv, 1, 2
 Inflectere voces cantu i, 7, 37
 Informis color iv, 4, 6
 Ingenio nostro non hæc patientia iii, 2, 6
 Ingeret ardenti grandia ligna foco ii, 1, 22 juvenis maledicta puellæ ii, 5, 101 ingerit apicem flores alveo ii, 1, 49 super Titan ortus iv, 1, 157
 Ignava aqua iii, 3, 38
 Ingrati viri iii, 6, 42 (Thesæi, h. perfidi)
 Ingreditur tua templa sacerdos novus, Phœbe ii, 5, 1
 Ingressus iter i, 3, 19
 ab Inguine equæ quod stillat, hipponianus ii, 4, 58 inguinibus nudis curat i, 5, 55
 Injusta nec tu sis, Venus iv, 5, 13 injusta lege sævit Venus i, 5, 58 injustos notat Venus iv, 18, 24
 Innixa domus Phrygiæ columnis iii, 3, 13
 Innocia vescar laurus ii, 5, 63
 Innumera ovis ii, 3, 44 innumerum juvenem i, 1, 21
 Inoffensum pedem referre i, 7, 63
 Inops ducit stamina torta manu i, 6, 78
 Inornatum caput ii, 3, 27
 Insana mens ii, 6, 18 insani venti ii, 4, 9
 Inscribam nomen ut nostrum tantia in actis iv, 1, 38
 Inserere rixas i, 1, 74
 Insidere equo i, 2, 70
 Insidias composuisse i, 6, 4 non timuisse decet i, 2, 28 insidiis claudere valles i, 4, 49 (indagine)
 Insignia suspensa fanis ii, 4, 23 (donaria). insignis coma i, 3, 66 insignis clara domo iii, 3, 4 insignis in turba Pharia i, 3, 32
 Insistere magnis rebus iv, 1, 135 (suscipere res magnas)
 Insomnia extrema nocte pessima iii, 4, 1
 Insuperanti tibi venit puella i, 9, 13
 Instabat qui tua canis i, 6, 32
 Instant majora peractis iv, 1, 110
 Instabiles rates i, 9, 10 instabilis libra iv, 1, 43
 Insuetæ manus i, 4, 48
 Intacta columba i, 7, 17
 Intenta aure iv, 1, 132
 Interii tum miser i, 9, 45
 Interjecto sole iv, 1, 150
 Interposita veste i, 9, 56

Interrupto gurgite iv, 1, 75
 Intexere chartis facta tua iv, 1, 5
 Intonsa coma iv, 4, 2 intonsæ comæ
 ii, 3, 12 intonsi avi ii, 1, 34 capilli ii,
 5, 121 Cilices i, 7, 16 (inculti, horridi).
 crines iii, 4, 27 intonsus crinis i, 4, 38
 Intortum verber i, 9, 23
 Intrare furtim latebras ferarum iv, 3, 9
 Invalidi pedes i, 9, 16
 Inveniet Venus succumbere puero i,
 8, 35 (parabit locum)
 Invictus Britannus Romano Marte iv,
 1, 149
 Invidia est in illis iii, 3, 20 invidia
 nil opus est iv, 13, 7
 Invisus natalis iv, 8, 1
 Invito Amore i, 3, 21 invitos facta te-
 genda loqui jussit ipse Deus i, 9, 28
 Inulta spargit Deam sanguine i, 6, 48
 inulta uxor rideat assiduis dolis i, 9, 54
 Involvat lutea membrana niveum li-
 bellum iii, 1, 9
 Io menses et bona vina date i, 1, 24
 remove facies, puella ii, 4, 6 Triumphe ii,
 5, 118
 Jocosa turba ii, 1, 85 jocosa vina iii,
 6, 26
 Jecum tristi fingere mente iii, 6, 34
 in jocum vanum ficta fabula iii, 4, 68
 Jove sub domino i, 3, 49 Jovi magna
 gratia i, 4, 23 Pluvio i, 7, 26 Victori ii,
 5, 10 Jovis atque Latonæ filius iii, 4,
 72 Jovis imperio fulmina missa i, 2, 8
 Jovis in arce ii, 5, 26 (Capitolio)
 Ipsæ quercus dabant mella i, 3, 45
 ipse redit pes ii, 6, 14 (sponte)
 Ira non fuit, non bella i, 3, 47 (h. bel-
 la iræ plena, quæ cum ira et furore ge-
 runtur). ira judicis seu sit placanda iv,
 1, 46 læsi Dei iii, 6, 26 (Bacchi). iras
 aurea vincit anus i, 6, 58
 Irata anguis i, 8, 20 iratæ ad limina
 (puellæ) ii, 1, 74 irato cui tenera flere
 puella potest i, 10, 64 inter iratum len-
 tas utrumque sedet Amor i, 10, 58 ira-
 tus nimium nimiumque severis Bacchus
 iii, 6, 21
 Ire ad latus cum telis ii, 6, 4 ire dies
 tibi non sinit securos (puella). iii, 4, 54
 ire neu neges comes i, 4, 41 ire rate Lo-
 thma iii, 3, 10 ire per undas i, 3, 1. iv,
 1, 198 puppi i, 4, 45
 Irrigat quos unda gelida Artacie iv, 1,
 60 (qui ad fontem cum accolunt)
 Irrigæ aquæ ii, 1, 44
 Irrita turba ii, 3, 24 irrita perjuria
 Veneris ferunt i, 4, 22 perjuria amantum
 ferre jubet ventos Jupiter iii, 6, 50 irrita,
 quæ votis facta vellet (maledicta) ii, 5,

102 somnia ferre jubet Notos Deus iii, 4,
 96

Isis i, 3, 23

It reditque Iena ii, 6, 40 ite procul
 curæ—labores iii, 6, 7 insonnia iii, 4,
 3 Musæ ii, 4, 15. ii, 4, 20 signa tubæ-
 que i, 1, 76 verba seria iii, 6, 52 ite
 sub imperium sub titulūque, Lares ii,
 4, 54

Iter anguis iratæ detinet cantus i, 8,
 20 fluminis vertit hæc i, 2, 44 ingressus
 i, 3, 19 iter pedibus prætentat ii, 1, 77
 Ithace iv, 1, 48

Jucunda paupertas iii, 3, 23 uva ii, 3,
 65 jucundi saporis i, 7, 35 jucundior
 cunctis hospes Baccho, Icarus iv, 1, 9

Judicis ira seu sit placanda iv, 1, 46
 sub Jaga colla dabit paulatim i, 4,
 16 sub juga curva duxit boves Pax i, 10,
 46 juga taurus non subiit illo tempore
 i, 3, 41

Jugera multa culti soli i, 1, 2 multa
 iii, 3, 5 per jugera novem terræ porrec-
 tus Tityos i, 3, 75 jugere multo ii, 3, 44
 Jugis solvite vincla ii, 1, 7

Jugis validis mille portatur lapis ii,
 3, 46 jugo submittere colla iv, 1, 170
 Junci vimen leve ii, 3, 16

Jungere amores i, 1, 69 boves i, 2,
 72 pallentes equos Solis ii, 5, 76 Vene-
 rem cum feris i, 9, 76 jungit equos Nox
 ii, 1, 87 jungitur cera usque minor ca-
 lamus ii, 5, 32

Juno Natalis iv, 6, 1 per Junonem
 suam iii, 6, 48 Junonem tentare Ixionis
 ausi, &c. i, 3, 73 Junonis sancta numi-
 na iv, 13, 15

Jupiter assignat tibi Laurentes agros
 ii, 5, 41 ridet amantum perjuria iii, 6, 50
 Jupiter ipse vectus curru iv, 1, 130

Jurabas mihi non vendere velle fidem
 i, 9, 31 jurabit et se mente fuisse mala
 ii, 5, 104 jurare nec time i, 4, 21 etri
 jurabit per suos ocellos, Junonemque
 suam, perque suam Venerem iii, 6, 47.
 48 jurasset cupide quicquid ineptus amor
 i, 4, 24 jurat teque suis caram magis
 esse medullis iii, 1, 25 juravi quoties,
 rediturum ad limina nunquam ii, 6, 13
 juro hæc tibi sancta tuæ Junonis numina
 iv, 13, 15

Jure dives ait i, 1, 49

Jurgia insanæ linguæ iii, 5, 13

Justa libra iv, 1, 40 justus pedes ii, 5,
 112 justus amor i, 4, 10

Juvante imbre somnos sequi i, 1, 48
 (invitante). juvat audire ventos cuban-
 tem i, 1, 45 quid juvat esse laxam togam
 ii, 8, 80 intrare furtim latebras ferarum

iv, 3, 9 juvat inseruisse rixas i, 1, 74
in tota me nihil esse domo i, 5, 30 ipse
dolor ii, 5, 110 (ut illa: juvat hoc, quod
uror). peccasse iv, 7, 9 nec juvent me
regna nec opes iii, 3, 29 non juvent
hanc lapis gemmæque i, 8, 39 juvet tua
tum me pœna i, 9, 81

Juveni innumeri i, 1, 21 nivei iii, 4,
67

Juvenem jam ego vidi i, 4, 33 juve-
nem lassare furtivo usu i, 9, 55 juvenes
celebrare multo sermone i, 6, 17 juvenes
læti ii, 4, 41 juveni cuidam vult bella
videri i, 9, 71 juveni detraxit opes ii, 1,
73 (Amor). inmerito parce nocere iii,
5, 6 (Persephone). parce meo, aper iv,
3, 1 juvenis auro carior i, 8, 31 limina
tentat i, 2, 17 maritus iii, 4, 31 potus
ii, 5, 101 redimitus tempora lauris iii, 4,
23 juvenum amores miseri i, 2, 89 cater-
væ i, 6, 81 series immixta puellis i, 3, 63
turba i, 4, 80

Juventa si quicquam tota commisi
stulta iv, 12, 3

Juventas æterna i, 4, 37 juvenas—
amor sero revocatur i, 8, 41

Ixonis versantur membra, &c. i, 3,
73

K.

Kalendæ festæ Martis Romani iii, 1, 1
(cf. iv, 2, 1. 21)

L.

Labentur opes i, 6, 53 (dilabentur).
labitur ætas non tardo pede i, 8, 48

Labor assiduus i, 1, 3 fœmineus ii, 1,
63 hic non lædit i, 2, 31 (ærumna, mo-
lestia). labor illius sit, tua dum facundia
major iv, 1, 81 magnus i, 7, 39 labor
noster non peragit languida otia iv, 1,
181 (h. mea calamitas non contraxit mi-
hi omnis laboris tedium). parvus iv, 1,
16 labores duri i, 4, 47 ite procul iii, 6,
7 validi iii, 4, 65

Lacerti candentes i, 8, 33 (teneri). la-
certos suos cædit violenta i, 6, 47 vin-
ciat auro i, 9, 69

Lacrymare desistas i, 8, 67

Lacrymæ nostri memores iii, 2, 25
tristes i, 1, 62 lacrymas dolentis ridere
i, 8, 73 lacrymas movisse i, 10, 63 te-
pentes fudisse ii, 5, 77 in lacrymas ver-
terat merum dolor i, 5, 38 lacrymis fœ-
dere oculos ii, 6, 43 madefacta meis
serta ii, 6, 32 lacrymis omnia plena ma-

dent i, 8, 54 lacrymis uti iv, 4, 17

Lacte aspersas jubet pedem refecisse i,
2, 48 (infernas catervas). lacte madens
Pan ii, 5, 27 lacte niveo iii, 2, 20 lacte
spargere pastorem i, 1, 36 lactis nivei
pocula mixta mero iii, 5, 34 lactis ubera
i, 3, 46 (lactis plena)

Lacu pleno musta i, 1, 10 lacus do-
voti ii, 3, 66 magni ii, 5, 86 lacus Cim-
merii iii, 5, 24 inferni ii, 6, 40 obscari
i, 10, 38 (inferni). Pierii iii, 1, 16 (foe-
tes)

ne Læde manes meos i, 1, 67 (nimio
luctu). lædere manus teneras iv, 3, 8
numina i, 9, 6 (n. perjurio). læderet
quod teneras postula rupta manus ii, 3,
10 non lædit Deus amantes iv, 4, 15
labor hic i, 2, 31 lædere cani capillos
nigros iii, 5, 15 læsi Dei ira iii, 6, 26
læsi non ego te prudens i, 6, 29 læsit
Deos impia lingua iii, 4, 16 læsit Vene-
ris numina Danai proles i, 3, 79

Læsurus amores si fueras i, 9, 1 (per-
fidia tua)

Læstrygones inculti iv, 1, 59

Læta convivia ii, 3, 49 vestigia iv, 1,
13 læti agri ii, 3, 3 juvenes ii, 4, 41
lætior eluxit ignis iv, 1, 134 lætissima
tibi se comisit iv, 6, 3 lætus jam eris
(Phœbe) iv, 4, 23 lætus rides mala nos-
tra i, 2, 87 lætus uterque iv, 4, 24

Læva pars iii, 4, 38 seu læva seu dex-
tra velit tueri parva iv, 1, 95

Lævia ora i, 8, 31

Lampadas geminas accendit ex illius
oculis Amor iv, 2, 6

Lana tincta Sidonio murice iii, 3, 18

Languent ter quinos uea membra dies
iii, 5, 28 (ægotant). languentis lumina
quies pressit iii, 4, 22 languere puellam
nuntiat ii, 6, 49 (cf. iv, 4, 13)

Languida otia iv, 1, 181 languida
(uxor) i, 9, 56

Lanifica manus ii, 1, 10

Lapis est ferrumque i, 10, 59 lapis
esse in gelidis montibus malleum ii, 4, 8
lapis non fixus in agria, qui regeat cer-
tis finibus arva i, 3, 43 non lapis hanc
gemmæque juvent i, 8, 39 lapis his
scriptus stet super ossa notis i, 3, 54 la-
pis externus ii, 3, 45 infelix i, 4, 60 mul-
tus depuleret in terram ii, 5, 72 vetus in
trivio habet sarta i, 1, 12

Laquei i, 9, 46 (doli, fraudes). laqueos
volucres captat apes ii, 6, 23

Lar antiquus i, 3, 34. i, 7, 58 Lares
antiqui ii, 1, 60 custodes agri i, 1, 19
errantes ii, 5, 41 (Penates Trojani). pe-
trii i, 10, 15 rapti ii, 5, 20 Lares, depel-

lite tela i, 10, 25 ite sub imperium sub
titulumque ii, 1, 54

Largita sit muta silentia votis tuis iv,
1, 129

Lasciva soror i, 9, 59 lascivo choro si-
dera ii, 1, 88 lascivus Amor i, 10, 57
cum Lassaverit juvenem furtivo usu i,
9, 55

Latae terrae iv, 1, 138

Latebras ferarum furtim intrare iv,
3, 9

Latere in nostro hæsura tela i, 10, 14
latere in tenero fixus erit (pauper) i, 5, 62
applauso latere ii, 1, 66

Latona ii, 3, 25 Latonæ filius iii, 4,
72 Latonia Luna iii, 4, 29

ad Latus ire cum telis ii, 6, 4 latus
nudum dabis i, 4, 52 latus præfixa veru
i, 6, 49 tenerum i, 5, 62

Lavari pure i, 3, 25 laverat amne cœ-
ruleo rotas Nox iii, 4, 18

Laudanda Dea iii, 5, 8 (Bona Dea).
laudandus quam potius hic est i, 10,
39

Laudant ferrea sæcula non Venerem,
sed prædam ii, 3, 37

Laudari non ego curo i, 1, 57

Laudis certamen iv, 1, 88 laudis præ-
conia iv, 1, 177

Laudes dubiæ iv, 1, 106 laudes canere
i, 9, 47 componere iv, 1, 35 concinuisse
Jovi ii, 5, 10 laudes meritis iv, 1, 3 lau-
des quamquam tibi superant gentis anti-
quæ iv, 1, 28 ad laudis modos flectere
verba, precor ii, 5, 4

Lavinii murus ii, 5, 49

Laurea succensa crepitet bene ii, 5,
81

Laurens castrum ii, 5, 49

Laurentes agri ii, 5, 41

Lauri victrices i, 7, 7 lauro triumphali
devinctus tempora ii, 5, 5 agresti de-
vinctus ii, 5, 117 laurus ubi bona signa
dedit ii, 5, 83 casta iii, 4, 23 laurus sac-
cras vescat ii, 5, 63

Laus magna tibi tribuetur iv, 4, 21

Laxa toga i, 6, 40. ii, 3, 80 latus si-
nus i, 6, 18

Leæna sæva iii, 4, 90 leænæ fulvæ iii,
6, 15

Lecto arsono positus i, 1, 61 (de mor-
tuo). lecto molli descendere furtim i, 2,
19 lecto requiescere si licet i, 1, 43 lecto
tuo sint externa vestigia i, 9, 57 lectum
tuum nobis subducet nulla fœmina iv,
13, 1 (usum amoris). lectus furtivus i,
5, 7 (pro Venere furtiva)

Legant quæ ossa perusta in sinus mœs-
tos i, 3, 6 legant ossa iii, 2, 18

Legit poma non notis ab arboribus i,
7, 32 legit quicumque virides smaragdus
ii, 4, 27 legitur quæ Erythræo in littore
concha iii, 3, 17

Lege Dianæ iv, 3, 19 (more). illius
colendus amor ii, 4, 52 injusta i, 5, 58
sua iii, 3, 22 leges duræ i, 6, 69 factorum
iii, 4, 47

Lena i, 9, 25. ii, 6, 53 callida i, 5,
48 nocet nobis ii, 6, 44 vetat miserum
ii, 6, 45

Lenæus pater iii, 6, 38 (Bacchus)

Lenia verba miti sono i, 8, 2 (lenes

susurri). lenis spiritus i, 8, 57

Lenta sis mihi, veto ii, 6, 36 (difficilis,
aspera). lenta manus ii, 5, 30 vitis iv,

1, 171 lentæ militiæ i, 3, 82 lente mi-
nister iii, 6, 57 lento pectore iv, 11, 6

lentum pilum iv, 1, 90 lentus amor i, 4,
81 lentus Amor inter utrumque iratum
sedet i, 10, 58 lentus piscis negligit hy-
bernas minas adesse ii, 3, 47

Leones parere homini docuit longa
ætas i, 4, 17

Lethæa ratis iii, 3, 10. iii, 5, 24 Le-
thææ aquæ i, 3, 80

Leti viæ mille repente i, 3, 50 leto
jam mala finissem ii, 6, 19

Leva vincula mea iv, 5, 14 levant fessa
corpora quicumque sopores et cantus iv,
4, 10 non levantur mentes hominum cu-
ræque opibus iii, 3, 21 levare membra
solito toro i, 1, 44

Leve vimen junci ii, 3, 17 leves um-
bræ iv, 1, 68

Levis amor i, 7, 44 apis ii, 1, 49 aqua
ii, 6, 8 cista i, 7, 48 currus iv, 1, 130
dextra i, 4, 51 Fors i, 5, 70 ratis i, 4,
46 stipula ii, 5, 89 Venus i, 1, 73 um-
bra ii, 5, 96 levis sit illa i, 6, 56 levis
sit illa exemplo tuo i, 9, 40 levis sit terra
super ossa secunda ii, 4, 50

Liba dulcia Mopsopio melle i, 7, 54
liba ferre i, 10, 23 libo satur sit (Geni-
us) ii, 2, 8 libo ter tibi fit, ter, Dea
casta, mero iv, 6, 14

Libatum pomum ponitur Deo agricolæ
i, 1, 14 libaverit seu quis uvam i, 10, 21
Libellus cultus iii, 1, 17 niveus iii,
1, 9

Libens cape dona, Geni iv, 5, 9
Liber candidæ iii, 6, 1 Bacche iii, 6,
19

Libera colla iv, 1, 117 verba i, 9, 26
Libertas paterna ii, 4, 2

Libeat ne dicere quicquam magnificum
posthac i, 5, 5 libebit quodcumque ten-
tare tuo puero, cedas i, 4, 39 cum libet
i, 2, 49. 50

Libra iusta cum premitur pari pondere iv, 1, 41 *natat instabilis alterno depressior orbe* iv, 1, 44

Liccat caput candescere canis i, 10, 43 *liccat dum te teneris retinere lacertis* i, 2, 73 *licebit tunc rapinas cara oscula* i, 4, 53 *licere æquum est* i, 9, 5 *dum licet, utere* i, 5, 76

Licia firma annectit telis anus i, 6, 79

Ligati crines ii, 6, 67

Liger, Carnuti flavi cœrula lympha i, 7, 12

Ligna grandia ii, 1, 22

Lignea Pales ii, 6, 28 *ligneus Deus* i, 10, 20

Lilia alba iii, 4, 33

Limina nova tentare i, 2, 17 *ad limina nunquam rediturum juravi* ii, 6, 13 *a limine duro agnosco voces dominæ* ii, 6, 47 *e liminae marmorei tecti prodire* iii, 3, 3 *in limine non frustra perstat sedulus* i, 5, 71 *liminibus sacratis dare oscula* i, 2, 84 *liminis custos, canis* ii, 4, 32

Limnibus de nostris pellite mala ii, 1, 18

Lingua garrula iv, 13, 20 *impia* i, 2, 80 *insana* iii, 5, 13 *sordida* iii, 6, 46 *lingua fave* ii, 2, 2 *linguæ pognantes* i, 8, 37 *linguæ Thesæ perjuria* iii, 6, 39 *linguæ ures* iii, 4, 88 (Cerberi)

Lino tecta i, 3, 30 (in cultu Isidis)

Linter exiguus ire solebat per vada pulsa aqua ii, 5, 34 *linter nat tibi in liquida aqua* i, 5, 76 *in linteribus plenis servabit uvas mihi* i, 5, 23

Liquida aqua i, 5, 76. i, 9, 60 *liquidæ aquæ* i, 9, 12 *undæ* iv, 1, 123 *liquidum merum* iii, 6, 62 *liquidus aer* iv, 1, 200

Liquit otia Amoris ferus ii, 6, 5 *Olympum Jupiter* iv, 1, 131

Liquor uvæ i, 7, 37 *liquore incepto nulla perlabitur unda* iv, 1, 155 (h. liquida ut cœperat currere, pergit). *liquore manus pias perfusæ* iii, 2, 16 *liquorem ne trahat digito* i, 6, 19 *liquores dulces* iv, 1, 86 (fontis). *liquores pressos pedibus dedit uva* ii, 1, 41

Litera facta iii, 1, 12 *demonstret casum mortis* iii, 2, 27

Littora Oceani Santonici i, 7, 10 *Sirenem* iv, 1, 69 *littore de rubro* iv, 2, 19 (maris rubri). *Erythræo* iii, 3, 17

Livor, quem Venus facit dente i, 6, 13

Loca signata funda tangere iv, 1, 97 *sola* iv, 13, 12 *locum claudere ducto vallo* iv, 1, 85 *locum esse vult blanditiis Venus* i, 4, 71

Longa ætas iv, 1, 210 *cervix* iii, 4,

27 *dies* i, 4, 17 *salus* iii, 1, 21 *longa stamina* i, 3, 86 *longa stola* i, 6, 68 *via* i, 1, 26. i, 4, 41. ii, 5, 62. ii, 6, 3 *vita* iii, 3, 7. iv, 1, 206 *longæ comæ* ii, 5, 8 *longæ noctes* iii, 6, 53 *vix* i, 9, 36. i, 9, 16 *longi capilli* i, 3, 91. iii, 2, 11 *dies* iii, 6, 54

Longe nunc mihi gloria fortis abest i, 5, 2

Longior ætas ne neget iv, 1, 11 (remotior posteritas)

Loquaces oculi ii, 6, 43 *mntus* i, 2, 21 *loquax quicumque fuerit* i, 2, 39

Loquebar benè me ferre discidium i, 5, 1 *loquentem me flevisse nunc pudet* i, 9, 29 *loqui facta nefanda* ii, 6, 18 *facta tegenda* i, 9, 28 *magna* ii, 6, 11 *nota* ii, 3, 61 *locuti erant digiti cum voce* iii, 4, 41

Lotos iv, 1, 55

Lubrica terra ii, 3, 50 *lubrica exta* ii, 5, 14

Luce festa ii, 1, 29 *sacra* ii, 1, 5 (die festo). *o lucem niveam* iii, 3, 25 (faustum diem). *lucis permensæ tempore* iii, 3, 9

Luces hybernæ iv, 1, 160

Lucerna posita i, 3, 85

Lucent focus meus assiduo igne i, 1, 6 *lucent incendia Rutulis castris* ii, 5, 47 *lucere sidera cælo* i, 9, 36

Luci sacri iii, 3, 15

Lucida concha ii, 4, 30 *ovis* ii, 1, 62 *lucida signa* i, 4, 20 (sidera)

Luciferi rota ortu provocat diem i, 9, 62 *Luciferum nitentem* i, 3, 93

Lucina iii, 4, 18

e Læco vehit rusticus, &c. i, 10, 51 *lucos præcuniuise fugam* ii, 5, 74

Lucra petere i, 9, 7. 9

Luctus acerbi dominæ ne renoventur ii, 6, 41 *luctus non sunt tibi, Osiri* i, 7, 43

Ludere in sinu dominæ i, 5, 26 *levi dextra* i, 4, 51 *amantes* i, 8, 71 *custodes* i, 6, 9 *ludit series juvenum* i, 3, 63 (cf. ii, 1, 24. ii, 1, 87). *ludunt somnia* iii, 4, 7

Ludis concelebra Genium i, 7, 40

Lugeat qui nullus erit ii, 4, 43

Luit penas impia lingua i, 2, 80

Lumen tu mihi nocte atra iv, 13, 12 *lumina fessa fletu tument* i, 8, 68 *lumina fulgenti face ferre* i, 3, 36 *lumina languentis sera quies pressit* iii, 4, 22 *lumina nocte tuli* i, 9, 42 (facem). *lumina sicca referre domum de funere* i, 1, 65 *victa* i, 2, 2 (sopore). *victa Baccho* iv, 1, 57 *lumine defectus Sol* ii, 5, 73 *luminibus parcite* i, 2, 88 (oculis)

Luna Latonia iii, 4, 20 Luna recreat
versis equis ii, 4, 18 Lunam deducere
c. curra cantus tentat i, 8, 21

Lupi celeres ii, 1, 20 sevi i, 5, 54

Lusisset qui juvenum miseros amores
i, 2, 29

Lustrabat innumeros juvencos cæsa
vitula i, 1, 21 lustramus fruges et agros
ii, 1, 1 lustrare pastorem meum quotan-
nis soleo i, 1, 35 lustravi ter circum sul-
phure puro i, 5, 11 lustravit me tædis i,
2, 61

Lutea membrana iii, 1, 9 palla i, 7,
46

Luto corpora tinguit amor i, 8, 59
(pallore)

Lutum facile i, 1, 40

Lux mea iv, 3, 15. iv, 12, 1 (mi a-
mor)

Luxuria ut mea Nemesis fluat ii, 3, 53

Lyneus annosus iii, 2, 19

Lydia regna iv, 1, 199 Lydius amnis
aurifer iii, 3, 29 (Pactolus)

Lygdamus iii, 2, 29

Lymphæ cæcuba i, 7, 12 Marcia iii,
6, 58 regis Chæospes iv, 1, 140 sobria
ii, 1, 46 lymphæ sacræ iii, 5, 3 lym-
phæ Tuscæ numina iii, 5, 29

Lyra garula, fulgens testudine et auro
iii, 4, 38 testudine iv, 2, 23

M.

Macer ii, 6, 1

Macies ne occupet artus pallentes iv,
4, 5

Mædant pocula generoso Baccho iii,
6, 5 (repleantur)

Mædæfacta sarta meis lacrymis ii, 6, 32
vellera bis succis caris iv, 2, 16 mædæ-
factus tempora Syrio nardo iii, 6, 63 (de-
libutus)

Mædens facte Pan ii, 5, 27 mædent
omnia plena lacrymis i, 8, 54 omnia
tempora tristi felle ii, 4, 12 madere ii, 1,
29 (ebrium esse). mero ii, 2, 8

Madidus Baccho pastor ii, 5, 87

Magica auxilia i, 8, 24 magici Dii i,
2, 62 magicum carmen i, 5, 12 ministe-
rium i, 2, 42 magicus nodus i, 8, 5
stridor i, 2, 47

Magister gregis ii, 5, 35

Magistris his vita desuevit glande pel-
lers famem ii, 1, 37

Magistrum me celebrate i, 4, 75

Magisteria mea vana i, 4, 64

Magna Dea i, 6, 50 (Bellona). gloria
i, 6, 3. ii, 1, 34 gentia i, 4, 23 hostia i,

1, 23 laus iv, 4, 21 proles Deum iv, 1,
68 sacerdos i, 6, 43 (Bellona). Venus
i, 2, 79 urbs i, 7, 61. ii, 5, 56 (Roma).
magna tibi quæ est sola ante alios Deos,
Juno iv, 13, 16 magna voce ii, 5, 118
magna loquor ii, 6, 11 magna numina
(irati Bacchi) iii, 6, 22 volumina iv, 1,
34 magnæ messes iii, 3, 6 opes regum
i, 8, 34 magnæ Geni iv, 5, 9 Mars iv, 2,
1 magni Dii iii, 4, 16 lacus ii, 5, 86
magni mundi opus iv, 1, 18 Gylippi fa-
ma iv, 1, 199 magnis opibus niteret
domus iv, 1, 183 magnis rebus accingere
se iv, 1, 179 (n. canendis). magnis rebus
insistere iv, 1, 135 magnum decus iv, 1,
49 fœnus ii, 6, 22 malum i, 6, 52 mag-
nus Garumna i, 7, 11 labor i, 7, 39
magnus in utroque orbe diceris iv, 1,
176

Magnifice mihi magna locuto ii, 6,
11 magnificum quicquam libeat ne
dicere i, 5, 6

Major facundia iv, 1, 81 laus iv, 1,
39 majora peractis instant iv, 1, 118
majora quis gerit te castrisve forove iv,
1, 44 majores quam tibi, majus decus
ipse futuris iv, 1, 32 majorum fama non
tua est contenta gloria iv, 1, 29

Mala candida iii, 4, 34 (poma)

Mala manus iii, 5, 20 mala mente suis-
se ii, 5, 104 signa ii, 5, 71 somnia ii, 6,
37 verba i, 10, 57 male herbes i, 2, 51
malas hæc fecere ii, 4, 81

Mala dicere i, 2, 11 ferre i, 6, 83
ferre lento pectore iv, 11, 6 finire leto
ii, 6, 19 multa subesse solent auro i, 9,
18 nostra qui rides i, 2, 87 ad mala
nostra vertimus i, 10, 5 mala pellessè li-
mitibus ii, 1, 18 perpeti iii, 2, 8 malis
multis præda est operata ii, 3, 38 malum
dare ii, 5, 108 malum hoc peperit misero
garrula lingua iv, 13, 20 magnum i, 6,
52

Male ferre pedes errantes ii, 1, 30
male habet i, 4, 76 (torquet). male inep-
ta iv, 10, 2 (nimis). male sobrius i, 10,
51 (parum)

Maledicta hæc aliis cadant i, 6, 85
ingeret juvenis potus puellæ ii, 5, 101

Manat unda Etruscis fontibus iii, 5, 1

Maneat vincula semper ii, 3, 19
(conjugii). manebit tuus uxor iv, 13, 21
manet nec hæc i, 6, 61 manet quisquis
in urbe, ferreas est ii, 3, 2 manet te in-
victus Romano Marte Britannus iv,
1, 149 manet te poena i, 8, 77 manet seu
longa vita iv, 1, 206

Manibus fingere comas i, 2, 92 mani-
bus sævus i, 10, 65

Manu deficiente te teneam moriens i, 1, 60 plena est percutienda janua i, 5, 68 prona funde Falerna iii, 6, 6 manu pulsa sera i, 3, 24 manus casta iv, 3, 20 cava ii, 4, 14 Ciconum iv, 1, 54 docta artificis i, 8, 12 facilis i, 1, 8 lanifica ii, 1, 10 lenta iii, 5, 30 mala iiii, 5, 20 plena i, 9, 52 solers i, 7, 29 tenera iv, 6, 2 tremula i, 6, 78 manus avidæ i, 3, 4 (mortis). dementes i, 10, 56 doctæ ii, 1, 70 insuetæ i, 4, 48 medicæ iv, 4, 4 piæ iiii, 2, 16 puræ ii, 1, 14 teneræ ii, 3, 10. iv, 3, 8

Marathus i, 4, 81. i, 8, 49. i, 8, 71

Marcia lymphæ iii, 6, 58

Mare ignotum iii, 6, 40 indomitum ii, 3, 47 rapidum i, 2, 40. iv, 1, 126 rubrum ii, 4, 30 vastum ii, 4, 10 mare nunc i, 3, 60 (pericula in mari, ex navigatione). mari bellare i, 1, 53 sequi i, 3, 66 maris æquor i, 7, 19 maris Eoi qua unda rubet ii, 2, 16 maris extremæ undæ iv, 1, 53 maris furor i, 1, 50 maris rapidæ undæ iv, 1, 193

Maribus non adeunda sacra i, 6, 22

Marmorea domus iii, 2, 22 marmoreum solum iii, 3, 16 tectum iii, 3, 3

Marneus Bacchus iv, 1, 57

Mars audax iv, 1, 98 duplex iv, 1, 103 magne iv, 2, 1 Marte favente i, 10, 30. iv, 1, 149 vicino iv, 1, 137 Marti placitura sacerdos Ilia ii, 5, 51 Martia castra i, 2, 68 classica i, 1, 4 Martis Romani Kalendæ iii, 1, 1

Mater (Tibulli) i, 3, 5 mater cara iiii, 2, 13 (puellæ). Cadmea iii, 6, 24 (Agave). longe ante alias omnes mitissima iiii, 4, 93 studiosa iv, 6, 15 tua me movet i, 6, 57 matris curram sequuntur sidera ii, 1, 88

Matrona dabit fœtus ii, 5, 91

Matura dies iv, 1, 205 (præmatura). uva i, 7, 35

Maturi partus iv, 1, 172 (fruges maturæ). maturum tempus i, 1, 7

Maturat uvas annus i, 4, 19

Maxima Baiaurum unda iiii, 5, 3 cura iv, 10, 6

Medea i, 2, 51. ii, 4, 65

Mederi posse picta tabula docet i, 3, 27

Media nocte obrepere i, 8, 59 media pars est subjecta calori Phœbi iv, 1, 158 medio foro detinere ancillam i, 2, 94

Medica ars ii, 3, 14 manus iv, 4, 4

Medicande iiii, 6, 3

Meditabar cantus avena iiii, 4, 71 meditantes jurgia (insanæ linguæ) iiii, 5, 13

Medollis suis caram magis esse te jurat iiii, 1, 25

Mel dulce ii, 1, 50 Mopeopium i, 7, 54 mella dabant quercus ipsæ i, 3, 45

Melampus Amythaonius iv, 1, 129

Meletæ chartæ iv, 1, 200 (Homericæ)

Meliora Di ferant iiii, 4, 1 in melius vertat somnia Deus iiii, 4, 95

Membra candida iv, 4, 6 frigida i, 8, 30 nescia i, 7, 38 (corpus indoctum). noxia Ixionis versantur rota i, 3, 74 vilia i, 4, 70 membra languent ter quimos dies iiii, 5, 28 (n. febr.). levare toro solito i, 1, 44 e membris tenuem rescindere vestem i, 10, 61

Membrana lutea involvat niveum bellum iiii, 1, 9

Memento nec tu difficilis pœro tamen esse i, 8, 27

Memini i, 3, 26 (in inciso). meminisse se neget i, 2, 38 meminisse nec vetat Titium conjux i, 4, 74 meminisse te decet quæ, &c. i, 2, 13

Memor dolor iv, 1, 189

Memores mei i, 3, 2 memores vivite nostri iiii, 5, 31 memores nostri lacrymæ iiii, 2, 25

Memorable munus ii, 1, 57

Memorant te qualem ii, 5, 9 memorare non te deficient nostræ Camœnæ iv, 1, 191

Memphites bos i, 7, 28

Mendaci ore risus non bene componitur iiii, 6, 35 mendax somnus iiii, 4, 12

Mens ægra iiii, 4, 19 impia iiii, 4, 69 mutabilis est illis iiii, 4, 63 obnoxia turpi facto iiii, 4, 15 perdita ii, 6, 51 meas mea tibi semper dedita servit i, 2, 97 quæ mens iv, 3, 7

Mente attonita i, 9, 47 fidei i, 6, 75 grata i, 9, 84 insana ii, 6, 18. iiii, 5, 13 mala fuisse ii, 5, 104 tacita iv, 6, 16 tristi iiii, 6, 34 mentes hominum non levantur opibus iiii, 3, 21 mentes pavide iiii, 4, 8

Mensa pauper i, 1, 37 segura iiii, 6, 31 in mensa pingere castra i, 10, 33 mense in orbe notas ducere i, 6, 20 mense nostræ convivia iiii, 6, 59 menses festas ii, 5, 100 mensis sævis convivium celebrans iv, 1, 144 (pro cibis feris a. carniū humanarum)

Menstrua thura i, 3, 34 (quæ per menses singulos feruntur)

Merenti nec amica iiii, 6, 55 merenti Veneri i, 9, 81

Merge sub æquoribus prodigia i, 5, 80

Meritæ laudes iv, 1, 3

- Mermessia ii, 5, 67
 Mero castra pingere i, 10, 32 mero
 madaet (Genius) ii, 2, 8 mero multo
 funde tempora i, 7, 50 mero somnum
 peperit i, 6, 27 ter mero, ter tibi sit libo
 iv, 6, 14
 seu quid Merui ii, 4, 5 si merui i, 2,
 83 meruit nihil ille miser i, 10, 5
 Merum annosum iii, 6, 58 liquidum
 iii, 6, 62 multum i, 9, 26 omne i, 5, 37
 securum ii, 1, 46 merum funderet ut
 nato testa paterna i, 10, 48
 Merx externa i, 3, 40
 Messala i, 1, 53. i, 3, 1. i, 8, 56. i,
 5, 31. i, 7, 7. ii, 1, 31. 33. ii, 5, 119.
 iv, 1, 1. iv, 8, 5
 Messalinus ii, 5, 17. 115
 Messem seges eludat fallacibus herbis
 ii, 1, 19 messes area sole calente teret
 i, 5, 22 messes et bona vina date i, 1,
 24 messes fecundæ iv, 1, 185 messes
 quid uris acerba tuas i, 2, 98 messes
 magnas ut daret terra iii, 3, 6 messes
 rura ferunt ii, 1, 47 messis condita avo
 antiquo i, 1, 42
 Metit quicquid bene olentibus arvis
 Arabs iv, 2, 17
 Metuit qui fata puellæ iv, 4, 11
 Metum pone iv, 4, 16 metus sævus i,
 6, 75
 Meus! non meus Deus iii, 3, 28
 Mica parva pacavit coelestes iv, 1, 14
 Micante corde i, 10, 12
 Migravit Venus ipsa in agros ii, 3, 3
 Miles bonus i, 1, 75 durus i, 10, 60
 fortis i, 7, 4. iv, 1, 108 miles agresti
 lauro devinctus ii, 5, 118 miles laudis
 assiduo certamine vigeat iv, 1, 88 miles
 dexter lævum teneat dextrumque sinister
 iv, 1, 105
 Militias lentas i, 3, 82
 Minas hybernas adesse ii, 3, 48
 Minerva per crines suos sinet affirmes
 i, 4, 26 assidua ii, 1, 65
 Minetur qualis quantusque pœnas se-
 veris Bacchus iii, 6, 23
 Mimio suffusus rubenti agricola ii, 1,
 55
 Minister lente iii, 6, 57 ministro taci-
 to i, 9, 25
 Ministerium magicum i, 2, 42
 Ministra ipsa gerat epulas i, 6, 34
 Ministrat mala verba rixæ Amor i, 10,
 57 ministres prolem ii, 2, 21 ministret
 Amor fallendi vias mille iv, 6, 12
 Minois iii, 6, 40 (Ariadne)
 Minor calamus ii, 5, 32 minor fama
 iv, 7, 2 laus iv, 4, 21
 Mirabile opus magni mundi iv, 1, 18
 Delph. et Var. Clas. Ind. Tibul.
- Mirabitur tum se quidem Troja ii, 5,
 61 miratur Osirim suum pubes barbara
 i, 7, 27 (veneratur). miratur quæ popu-
 lus iii, 3, 19 (magni fecit, ut Horat.
 Nil admirari, &c.) miretur minus terna
 sæcula Pyliæ famæ iv, 1, 112
 Misceat illa herbas mille ii, 4, 60
 miscet prælia Amor i, 3, 64
 Miser amans i, 8, 61 miser ille nihil
 meruit i, 10, 5 miser interii stulte confi-
 sus amari i, 9, 45 miseræ artes i, 4, 57
 miseri amantes i, 8, 71 (cf. ii, 1, 79)
 fletus i, 4, 72 miserum caput i, 2, 86
 Missa fulmina Jovis imperio i, 2, 8
 missus cœlo adesse tibi videar i, 3, 90
 Mittatur e cœlo amica Tibullo iv, 13,
 13 mittant ne tibi Manes somnia ii,
 6, 37
 Mite certamen vini iii, 6, 11
 Mitescere ira judicis poterit tuis verbis
 iv, 1, 47
 Mitis erit tibi puer i, 4, 53 mitis
 Apollo ii, 5, 79 sonus i, 8, 2 Venus i,
 10, 66. ii, 3, 74
 Mitissima longe ante alias omnes ma-
 ter iii, 4, 93
 Mittere cœlo Deum Indigetem ii, 5,
 44 chartas Meleteas iv, 1, 200 (h. edere,
 vulgare). contum opus iii, 1, 14
 Mitteret me urbe i, 3, 9 (dimitteret).
 mittit odores Arabs ii, 2, 4 quas merces
 Panchaia iii, 2, 23 misit in arbitrium
 dominæ iii, 6, 14 (sub imperium redegit,
 subjugavit). Mors te juvenem in Elysios
 campos iv, 15, 2
 Mixta lymphæ sobria mero securo ii,
 1, 46 mixta pocula lactis mero iii, 5,
 34
 Modi ii, 6, 52 (figuræ Veneris jun-
 gendæ). Phrygii i, 4, 70 modis multis
 nox mihi evigilanda i, 8, 64 modo dulci
 iii, 4, 42 ad modos certos i, 7, 38
 Modo non contentus i, 1, 25
 Modulatus carmen arenti avena ii, 1,
 53 lyram plectro iii, 4, 39
 Mœnia æternæ urbis ii, 5, 24
 Mœreat hæc genero, mœreat illa viro
 iii, 2, 14
 Mœrentem stultos præterisse dies i,
 4, 34
 Mœsta Neera iii, 2, 12 soror ii, 6, 38
 mœstæ exequiæ ii, 4, 44 querelæ i, 8,
 53 mœsti sinus i, 3, 6 mœstus Æneas
 ii, 5, 21
 Mola sancta i, 5, 14
 Moles claudit mare ii, 3, 47
 Molesto rure iv, 8, 1
 Molle vellus ii, 1, 62 molles amores
 iv, 15, 3 capilli i, 8, 9 sinus i, 2, 96
 c

- molli prece iii, 4, 76 mollia corda iii, 6, 16 sarta i, 7, 52. ii, 2, 6 vellera iv, 2, 15 molli aqua i, 4, 18 lecto i, 2, 19 toro i, 2, 56 sinu i, 8, 30 somnus in inculta humo sit mihi i, 2, 74
- Molorchea tecta iv, 1, 13
- Momordit frænos ore domito equus i, 3, 42
- Monent Divi vera iii, 4, 5 exta probata vera monent iii, 4, 6 moneo vos ego nunc iii, 6, 43 monenti vera iii, 4, 11 monet Dea magna eventus i, 6, 50 monuit quod Herophile ii, 5, 68 (vaticinata est)
- per Montes retia torta ferre iv, 3, 12 in montibus gelidis cautes ii, 4, 8 de montibus septem ii, 5, 55 (Romæ). montis umbrosi devia iv, 3, 2
- Monumenta viæ i, 7, 57
- Mopsopium mel i, 7, 54 (Hymettium)
- Mora ficta detinere cupidum i, 8, 74 moram non ullam fata dedere formæ i, 4, 36 moras tardas querebam i, 3, 16
- Morbi tristes iv, 11, 3 morbo tristi cum defessa jaceres i, 5, 9 morbo faveo ii, 5, 110 morbos expelle puellæ iv, 4, 1
- More prisco ii, 3, 70 suo iv, 1, 73
- Morior curis ii, 6, 51
- quid Moror iv, 1, 147 (quid multa)
- Mors abstineas avidas manus i, 3, 4.
- 5 Mors adoperta caput tenebris jam veniet i, 1, 70 non æqua misit in Elysios campos te iv, 16, 1 atra i, 3, 4. i, 10, 33 celeris iv, 1, 205 dira i, 10, 4 immittis i, 3, 55 propior ii, 3, 40 rapax venit amanti i, 3, 65 mortis brevior aperta via est i, 10, 4 mortis casum demonstret litera iii, 2, 27
- Mortales afflicti i, 7, 41
- Mosyni iv, 1, 146
- Motu Bellonæ agitata sacerdos i, 6, 45
- Moverit e votis pars quotacunque Deos ii, 6, 54
- Movet corpus tibi non solita ab arte i, 9, 66 quodcumque movetur i, 8, 65 movisse lacrymas i, 10, 63 movit membra ad certos modos (vinum) i, 7, 38 quoquo vestigia iv, 2, 7
- Mugitu rumpere carmina ausæ boves ii, 3, 22
- Multa aqua decedit imber i, 2, 30 multa arte i, 4, 76 multa jugera culti soli i, 1, 2. iii, 3, 5 multa nocte i, 9, 42 cum prece iii, 3, 2. iii, 4, 64 multis malis ii, 3, 38 modis i, 8, 64 non sine verberibus i, 8, 6 multo Baccho i, 2, 3 felle i, 5, 50 jugere ii, 3, 44 mero i, 7, 50 timore i, 6, 59 multos in annos iv, 2, 23 per annos i, 7, 63 multus lapis ii, 5, 72
- Mundi magni opus mirabile iv, 1, 18 pars altera interjecto sole iv, 1, 150 mundus æthereus iii, 4, 18 (cælum)
- Munera aurea i, 4, 62 parva iii, 1, 24. iv, 1, 7 vaga discurrunt certa pompa iii, 1, 3 (mittuntur). munera Bacchi iii, 6, 18 fœcundi ruris ii, 5, 37 regum iii, 3, 24 munera ne poscas, det munera canus amator i, 8, 29 munera vertere in cinerem et aquas i, 9, 12 munera vestra fertis, Lares i, 1, 20 velle assuevit puer i, 4, 58 muncere nostro i, 9, 43 tuo iii, 6, 4 muneribus capi i, 9, 11 munus memorabile ii, 1, 57 munus qui det in exequiis ii, 4, 44
- Murice Sidonio iii, 3, 18 Tyrio ii, 4, 28
- Muris structis iv, 1, 174 murus Lavinii ii, 5, 49 (Lavinium)
- Musæ i, 4, 65. 67. ii, 4, 15. 20
- Musta candida pressa veloci pede i, 5, 24 pinguis pleno lacu i, 1, 10 tua non tanti sunt ii, 3, 68 musto oblitus rusticus ii, 5, 85
- Muta silentia iv, 1, 129 mutus criminis ii, 6, 34
- Mutabilis mens est illis iii, 4, 63 (fœminis)
- Mutantur frustra vestes—amictus i, 8, 13 mutare figuras veteres iv, 1, 63 mutata figura iv, 1, 206 mutata: comæ i, 8, 10 mutatur tum coma i, 8, 43 mutatus in umbram tenuem iii, 2, 9
- Mutua cura si nostri est iii, 1, 19 Venus i, 6, 14 multa vincla iv, 6, 8 mutuus amor i, 6, 76. iv, 5, 7 ignis iv, 5, 6
- Myrtea coma iii, 4, 28 sarta i, 3, 66
- Myrto vincta canistra i, 10, 27 vinctas caput i, 10, 28
- Mystica vitis iii, 6, 1

N.

- Naida Bacchus amat iii, 6, 57
- Nantem inter confinia gemini montis iv, 1, 70 (navigantem)
- Nardum purum ii, 2, 7 Syrium iii, 6, 63
- Narrat scire nefanda mea i, 5, 42 narret gaudia mea iv, 7, 5
- Nascitur quicquid gemmarum Indis ii, 2, 16
- Nat linter i, 5, 76
- Nata modo poma iii, 5, 20 nata tunc

prælia i, 10, 3 nata tædia vitæ iii, 2, 8
natam sanguine (Venerem) i, 2, 39

Natæ præcipit mater, quod optet iv,
6, 15

Natalis i, 7, 63. ii, 2, 1. 21 Deus iv,
5, 19 natalis inuisus iv, 8, 1 (dies. cf.
iii, 5, 17. iv, 9, 2. 3.) Juno iv, 6, 1

Natat instabilis libra iv, 1, 43

Nato ut funderet testa paterna merum
i, 10, 48

Natum in curas hominum genus iii, 4,
9 natus in armis iv, 1, 110 (inter). natus
inter greges—armenta Cupido ii, 1, 68

Natus parenti oscula eripiet ii, 5, 91

Naufraga unda ii, 4, 10

Navita turpis Stygiæ aquæ i, 10, 86
(Charon). vagus i, 3, 40

Ne nemo id legat iv, 7, 8 (ne quis)

Neæra iii, 1, 6. 23. iii, 2, 12. 29. iii,
3, 1. 23. iii, 4, 57. 60. iii, 6, 29

Necat alter aër alterius vires iv, 1,
168 (temperat)

Necem jam tibi prædico, Turne ii,
5, 48

Nefanda facta iii, 5, 12 loqui ii, 6,
18 scire mea i, 5, 42

Negant si Fata reditum iii, 3, 35

Negarit si forte primo, ne capiant te
tædia i, 4, 15 neges neu ire comes i, 4,
41 neget per omnes Deos se meminisse
i, 2, 38 neget ne longior ætas iv, 1, 11
neget ne quisquam me duce se comitem
iii, 6, 10 non nego me vinculis verberibusque ii, 3, 82

Neglecti Manes ii, 6, 37

Negligat piscis adesse minas hybernas
ii, 3, 48 (non curet)

Nemesis ii, 3, 53. ii, 4, 59. ii, 5, 111.
ii, 6, 27

Nemora in domibus sacros imitantia
lucos iii, 3, 15

Nempe hæc dixit i, 2, 59

Nentes stamina fatalia Parcæ i, 7, 1

Nepos parvus ii, 5, 93

Neptunius incolæ Ætnæ rupis iv, 1,
56 (Polyphemus, Neptuni filius)

Nerea per placidum iv, 1, 58 (mare).

Nereis Thetis i, 5, 45

Nescia membra i, 7, 38

Nescio quid furivus amor parat i, 5,
75

Nescius ultorem post caput esse Deum
i, 8, 72

Nestor iv, 1, 49

Nexus ii, 3, 18

Niger Cerberus i, 3, 71 nigra favilla
iii, 2, 10 hora iii, 5, 5 (mortis). palus
iii, 3, 37 (inferna). vestis iii, 2, 18 nigra
summa i, 3, 68 nigra pecudes iii, 5, 33

quadrigæ iii, 4, 17 (Noctis). nigri capilli iii, 5, 15

Nihil esse in tota domo i, 5, 30

Nile pater i, 7, 23 Nilus iv, 1, 140
Nilus fertilis æstiva abundat aqua i, 7,
22

Nimium nimiumque iratus venit iii,
6, 21

Nimius amor corpora tinguit luto i,
8, 52

Nisi purpurea coma i, 4, 63

Nitentem Luciferum i, 3, 93 niteret
cum mihi alta domus magnis opibus iv,
1, 193 nitet barba tibi i, 4, 4 non nitu-
isset ebur ex humero Pelopis i, 4, 64

Nitidum caput i, 8, 16 corpus iii, 4,
36 nitidus pulcherque veni ii, 5, 7 niti-
dus capillus i, 7, 51 (unguentis). rusticus
ii, 1, 21 (bene curata cute)

Nititur qua surgere aër a terris iv,
1, 21

Nivea lux iii, 3, 25 ovis ii, 4, 28. ii,
5, 38 vestis iv, 2, 12 nivei juveni iii,
4, 67 niveis alitibus iii, 6, 8 equis i, 7,
8 niveum corpus iii, 4, 30 lac iii, 2, 20.
iii, 5, 34 pectus i, 4, 12 vellus i, 6, 80
niveus libellus iii, 1, 9 pes i, 5, 66

in Nivem durata aqua iv, 1, 156 nives
convocat orbe æstivo i, 2, 50 nives ne
noceant capiti i, 4, 2

Nobilis Artacie iv, 1, 60

ne Noceant capitū soles nivese i, 4,
2 non nocent mihi frigora i, 2, 29 nocere
parce juveni immerito iii, 5, 6 somnia
sæva ne possent i, 5, 13 nocet lena no-
bis ii, 6, 44 tetigisse corpus i, 8, 25 no-
cuere mihi hæc i, 5, 47

quid Nocuit satos sulcos non habuisset
ii, 3, 72

Nocte atra iv, 13, 11 extrema iii, 4, 2
fallaci iii, 4, 7 hesternæ ii, 1, 12. iv, 12,
5 media i, 8, 59 multa i, 9, 42 obscura
i, 2, 24 serena i, 2, 61 silente i, 5, 16
tacita i, 6, 6 tota i, 6, 32. iii, 6, 61 in
nocte profunda i, 3, 67 (tenebris)

Noctem consumere nulla queat melius
illa i, 9, 63 noctes longæ iii, 6, 53

Noctis hybernæ frigora mihi non no-
cent i, 2, 29 noctis amarior umbra ii, 4,
11 noctis omina ili, 4, 9 (somnia). ta-
cito tempore i, 8, 18 timores iii, 4, 13

Noctu manet me affixa foribus i, 6,
61

Nocturnis imaginibus iii, 4, 56 (som-
niis)

Nodo magico religatum brachia i, 8, 5
Nomen fatale ii, 5, 57 nec fidem fœ-
mna iii, 4, 61 nomen et absentis singula
verba sonent ii, 1, 32 meum indicet

litera iii, 1, 12 nomen ut inscribam
tantis in actis iv, 1, 38

Nossem nec tristia arma vulgi i, 10, 11

Nota domina iv, 13, 22 Venus i, 8,
57 non notæ arbores i, 7, 32

Nota loquor ii, 3, 61 notus vel bene
sit (versus) iv, 1, 202

Notare crura hamatis rubis iv, 3, 10
Notas ne ducat in orbe mensæ i, 6,
20 figere dente in collo i, 8, 38

Notat injustos Venus iv, 13, 24 notet
litera carmina hæc iii, 2, 28 ne notet in-
formis color candida membra iv, 4, 6
notet palma casus meos i, 9, 82

Notis compositis i, 2, 22 notis scrip-
tus lapis i, 3, 54 notis signavit Deus
exta ii, 5, 14

Notos trepidos ferre somnia jubeat
Deus iii, 4, 96 Notusque Euruse jactat
vota, &c. i, 5, 35

Nova facies i, 8, 46 nova limina i,
2, 17

Novatur cura iv, 1, 188

Novella turba ii, 2, 22 (puerorum)

Novem per jugera percorrectus Ti-
tyos i, 3, 75 novem vota dedi Triviæ i,
5, 16

Noverca ii, 3, 26 (Juno)

Novi triumphii i, 7, 5 novos dolores i,
2, 1 novam servitium puellis iv, 5, 3
novus annus i, 1, 13 orbis iv, 1, 80 sa-
cerdos ii, 5, 1 serpens i, 4, 35

Nox emensa nigris quadrigis mundum
iii, 4, 17 nox est mihi evigilanda multis
modis i, 8, 64 Nox jungit equos ii, 1,
87 nox ne divellat amantes iv, 6, 7 pro-
missa mihi est ii, 6, 49 venit fletu vigi-
landa i, 2, 76

Noxia membra Ixionis i, 3, 74

Nubes æriæ iii, 6, 28 nubes contin-
gens vertice Taurus i, 7, 15

Nubila depellere cœlo i, 2, 49

Nubilus annus ii, 5, 76

Nucis cortex viridis i, 8, 44

Nudaret pontum interrupto gurgite
Charybdis iv, 1, 75 nudasse amorem
alicui iv, 7, 2

Nudato pede curre obvia i, 3, 92

Nudis inguinibus currat i, 5, 55

Nudus (Priapus) i, 4, 5, 6

Nudus ire Lethæa rate iii, 3, 10

Nulla fides inerit iii, 6, 49 (dictis pu-
ellæ). nulla dies iv, 5, 16 nulla fata iv,
1, 203 nulla fide ii, 3, 64 nulla puella
iv, 2, 24 regio iv, 1, 148 Venus iv, 3,
19 nullo sono i, 2, 20 strepitu i, 8, 60
nullus color iii, 1, 18 versus ii, 5, 111
vix Numeranda vota fecit iv, 4, 12
Numerare pecus i, 5, 25

Numioi unda veneranda ii, 5, 43

Numina celestia, iii, 4, 53 Junonis
sancta iv, 13, 15 magna irati iii, 6, 22
(n. Bacchi). Tuscæ lymphæ iii, 5, 29
Veneris i, 3, 79 Veneris magnæ i, 2, 79
numina sunt amanti i, 5, 57 numina læ-
dere formosis licet i, 9, 6

Nuntia fibra ii, 1, 26 venturæ sortis
exta iii, 4, 5

Nuntiat languere puellam ii, 6, 50
nuntiet ante nec quisquam i, 3, 89

Nupta Nemra casta domo iii, 4, 60

Nutu neu te decipiat i, 6, 19 nutus
amantis i, 8, 1 nutus conferre loquaces
i, 2, 21

Nympham iii, 1, 21 (pro puella)

O.

Oblita matre, desertum fœtum capelle
domum referre i, 1, 32

Oblitus musto rusticus ii, 5, 85

Obrepere i, 8, 51 (furtim ad puellam
venire)

Obscura nox i, 2, 24 obscuræ arces
Cimmeriorum iv, 1, 64 obscuri lacus i,
10, 38

Obsequio plurima vincit amor i, 4, 40

Obsessa tellus Tyrio colono iv, 1, 139
(possessa)

Obsidere campos immensos ii, 3, 43

Obstreptit turba jocosa et tibia Phrygio
sono ii, 1, 86

Obvia curre mihi i, 3, 92 obvias fias
seu vir seu femina i, 2, 34 obvia Gallia
vicino Marte iv, 1, 137 obvia securus
ubera lactis oves ultro ferebant i, 3, 46
obvia pilo lento perfrigerit iv, 1, 90

Occulat ille i, 2, 87

Occulta sacra i, 7, 48 occulte cui pla-
cuisse velit iv, 6, 6 occulti amici i, 5,
65 doli i, 9, 24 occulto sinu ii, 6, 46
(quo quid occultatur)

Occuluisse caput i, 7, 24

Occupat arma situs i, 10, 50 lumina
victa sopor i, 2, 2 quem pigra senecta
in parva casa i, 10, 40 ne occupet ma-
cies pallentes artas iv, 4, 5

Occurrit soror ii, 3, 20 (Diana).
quisquis occurrit i, 6, 41

Oceani Santonici littora i, 7, 10

Oceanus ponto qua continet orbem iv,
1, 147

Ocellos etsi perque suos audax jurabit
iii, 6, 47

Oculi loquaces ii, 6, 43 oculis meis
formosa puella iv, 13, 4 ex oculis illius
accendit geminas lampadas Amor iv, 2,

6 oculos appetat illa meos i, 6, 70 per oculos rogo iv, 5, 8

Oderunt fastidia Divi i, 8, 69 odit Læneus tristia verba pater iii, 6, 38 odit fastus nunc omnes i, 8, 75

Odores Assyrios cineri quæ dedat i, 3, 7 odores urantur ii, 2, 3

Offensum pedem in porta i, 3, 20

Offeret sese armis adversis nulla regio iv, 1, 148 offeret oscula ipse roganti i, 4, 65 offers mihi blandos vultus i, 6, 1

Olea vincta comas turba ii, 1, 16

Olentia bene arva iv, 2, 17

Olympum Deus ascensurus iv, 1, 12 vicinum cælo liquit iv, 1, 131 Olympus æternus iv, 2, 13 altus i, 6, 83

Omina certa retulit puer i, 3, 12 dira i, 3, 17 noctis iii, 4, 9 omine quo felix et sacer annus erit ii, 5, 82

Onus inæquatum urget utrumque iv, 1, 42

Opera Deo pubes ii, 5, 95 operata Deo sint omnia ii, 1, 9 operata Minerva textis ii, 1, 65 præda est multis malis ii, 3, 38

Opere atteruisse manus i, 4, 48 operum varæ vices i, 9, 64

Opes detraxit juveni (Amor) ii, 1, 73 opes labentur i, 6, 53 magnæ iv, 1, 183 magnæ regum i, 8, 34 partæ ii, 4, 40 quas terrarum sustinet orbis iii, 3, 30 opibus non levantur mentes hominum curæque iii, 3, 21 opibus tuis congesta glareæ i, 7, 59

Oppida exsurgunt structis muris iv, 1, 174 victa feret ante suos currus ii, 5, 116

Ops Idæa i, 4, 68

Optabis fidos amores uxoris ii, 2, 11 optabunt sibi quisque artes tuas iv, 4, 26 optarim non habuisse manus i, 6, 74 optat si Venus opes ii, 3, 52 optat tecitius iv, 5, 17 optavit mihi lentas militias i, 3, 82 quod optet mater præcipit natæ iv, 6, 16

Opus artis raræ iii, 4, 37 opus remittat fessa puella i, 3, 88 contum iii, 1, 14 durum terræ i, 9, 8 grave ii, 1, 6 humanum iii, 4, 26 mirabile magni mundi iv, 1, 18 versat fusus ii, 1, 64 inter opus canit ii, 6, 26

Ora lævia i, 8, 32 impia solvimus in Deos adversos iii, 5, 14 ora cum mea rugosa pallebunt senecta iii, 5, 25

Ore cruento i, 5, 49 domito i, 3, 42

Oracula petiere trepidis rebus duces ii, 3, 23 si vera canunt iii, 4, 77

Orbe æstivo i, 2, 50 (æstate). orbe æterno depressior libra iv, 1, 44 orbe

toto tellus iv, 1, 152 orbe in utroque iv, 1, 176 in orbem æstivum fertur Sol iv, 1, 159 orbem complevit Luna ii, 4, 17 orbem qua continet ponto Oceanus iv, 1, 147 per orbem dum terna sæcula fertilibus decurrerit horis iv, 1, 50 per orbem totum ii, 2, 13 orbis celer rotæ i, 5, 70 curvus iv, 1, 20 novus iv, 1, 80 orbis mensæ i, 6, 20 terrarum iii, 3, 30 Orcus luridus iii, 3, 38 (Pluto)

Ordine ditantes horrea sulci iv, 1, 184 (deinceps). ordo arundinis decrescit ii, 5, 31 ordo rectus decurrat, æquatus frontibus iv, 1, 102

Ore edidit Deus hæc i, 4, 73 ore fero iii, 4, 86 mendaci iii, 6, 35 rubente iii, 4, 32 sævo iv, 1, 71 serpentum Cerberus stridet i, 3, 71 sonante iii, 4, 40 in summo inerner versus iv, 1, 202 vero quod feram iii, 4, 50 ore inculco i, 8, 15 Oriente die iv, 1, 122

Ornandi causas tibi relegat illa iv, 6, 5

Ornasse fucò genas i, 8, 11

Ornatæ comæ i, 10, 62

Ornati Dii ii, 1, 64

Ornatus mille habet, mille decenter habet iv, 2, 14

Orta rota Luciferi i, 9, 62

ab Ortu summo iii, 4, 21

Ortus æstivi Canis i, 1, 27 candens iv, 1, 65 ortus qua patent ii, 5, 59

Ortus superingerit Titan iv, 1, 157

Oscula apta dabit i, 4, 54 cara raplas i, 4, 63 dare liminibus sacratis i, 2, 84 eripiet natus parenti comprehens auribus ii, 5, 92 humida dare pugnantis linguæ i, 8, 38 longa dedisse i, 8, 26 ferre aliis i, 9, 78 mixta lacrymis dabis i, 1, 62 offeret ipse roganti i, 4, 55 rapta dabit, ibid. rapta ut nec dent sonum i, 8, 58

Osiris i, 7, 27. 29. 43

Ossa candida supra nigra favilla teget iii, 2, 10 ossa candida legant iii, 2, 17 collecta Lysæ spargant iii, 2, 19 contexerit tumulus iv, 1, 204 devocat tepido rogo i, 2, 46 immatura ii, 6, 29 perusta quæ legat in mœstos sinus i, 3, 6 relicta lupis i, 5, 54 urgeat lapis i, 4, 60 super ossa stet lapis i, 3, 54

Ostia haud per una iv, 1, 142 (de Gynde)

Otia languida non peragit noster labor iv, 1, 181 otia qui liquit ferus tua ii, 6, 5

Oves duxerat hircus ii, 1, 58 varias i, 10, 10 oves ipse suas sectatur i, 10, 41 oves ultro ferebant obvia ubera lactis i, 3, 46

Ovili a pleno ii, 1, 57
 Ovis lucida ii, 1, 62 innumera ii, 3, 44
 nivea ii, 5, 38 (et pro vellere) ii, 4, 28

P.

Pabula nec præbent terræ iv, 1, 162
 Pace tua ii, 5, 105
 Padæus iv, 1, 145
 Pakestinus Syrus i, 7, 18
 Palatia herbosa ii, 5, 25 (montem Palatinum)
 Pales lignea ii, 5, 28 placida i, 1, 36
 Palilia ii, 5, 87
 Palla ima talis illudere videbatur iii, 4, 35 lutea i, 7, 46 purpurea iv, 6, 13
 Tyria iv, 2, 11
 Pallēbunt cum mea ora senecta iii, 5, 25
 pallentes artus iv, 4, 5 equi Solis ii, 5, 76 undæ iii, 5, 21
 Pallida aqua Ditis iii, 1, 28 turba i, 10, 38 (animarum)
 Palma aurea fixa notet casus meos i, 9, 82
 Paludem nigram iii, 3, 37 (infernam)
 Pan ii, 5, 27
 Panchaia dives iii, 2, 23
 Pannonius fallax iv, 1, 109
 Para mutua vincula juveni iv, 6, 8 paranda sunt dona mihi per cædem et facinus ii, 4, 21
 parant acies adversis concurrere signis iv, 1, 99
 Parat quid furtivus amor nescio i, 5, 75
 Parata domina ii, 4, 1 parata prole i, 10, 39
 Parce fatalia nentes stamina i, 7, 1 cecinere puellis novum servitium iv, 5, 3
 Parce nocere iii, 5, 6 solutis crinibus et teneris genis i, 1, 67
 parcite exiguo pecori i, 1, 34 luminibus i, 2, 33 violare puellam i, 6, 51
 Parent mox etiam niveo fundere lacte (ossa) iii, 2, 20
 Parentem sustinuisse ii, 5, 19 parentes nostri natalem primum videre iii, 5, 17
 parenti oscula eripiet natus ii, 5, 91
 parenti concede venandi studium iv, 3, 23
 parentia facta augeat proles i, 7, 55
 Parentia per freta ventis i, 9, 9
 Parere leones docuit homini longa dies i, 4, 17
 Paret epulas i, 5, 34 paretur quamvis longa via i, 4, 41
 Pari fato iii, 5, 18 pondere iv, 1, 40
 Parma seu dextra velis seu læva tueri iv, 1, 95
 Pars altera adversa solo nostro iv, 1,

166 pars quæ sola mei superabit corporis iii, 2, 17
 quotacumque e votis ii, 6, 54

Partas opes ii, 4, 40
 Parte læva iii, 4, 38 parte nec hac plus prona sedet (libra) iv, 1, 41 partes exustæ iv, 1, 164 (terræ). partes in quinque disponitur tellus iv, 1, 152
 Partus maturi iv, 1, 172 (fruges maturæ)
 non Partus honos sine me est tibi i, 7, 9
 Parva casa i, 10, 40. ii, 3, 30 filia i, 10, 24 mica iv, 1, 14 seges i, 1, 43
 urba iv, 1, 49 parva munera iii, 1, 24. iv, 1, 7
 Parvo contentus vivere jam possum i, 1, 25
 Parvula cura sit nostri iv, 1, 197
 Parvum corpus iv, 1, 196 parvus labor iv, 1, 16 nepos ii, 5, 93
 Pascebant colles pecus iv, 1, 186 herbosa Palatia vacca ii, 5, 25 pascere ovem jugere multo innumeram ii, 3, 44
 pecus in solo monte i, 2, 72 pascit aves atro viscere Tityos i, 3, 76
 Pascua bona campi iv, 3, 1 Solis violata iv, 1, 76
 Passim æther fluat iv, 1, 22 amarunt ii, 3, 71 (promiscue). disiectus iv, 1, 109
 vagantes aves i, 3, 59
 Pastor madidus Baccho ii, 5, 87 vagus ii, 5, 29
 Pateat aperta domus cupidis i, 9, 58 janua uni mihi i, 2, 9
 Patefacta tellus in longas vias i, 3, 36
 Patent quaque ortas Solis ii, 5, 59
 Pater i, 3, 51. i, 4, 23. iii, 4, 48 (Jupiter). pater ii, 3, 68 (Bacchus). pater Lenæus iii, 6, 38 pater Nile i, 7, 23
 Paterna libertas ii, 4, 2 testa i, 10, 48
 Patet cunctis janua nostra i, 4, 78 qua Velabri regio ii, 5, 33
 Patrii Dii ii, 1, 17 Lares i, 10, 15 penates i, 3, 33
 Patrum divitiæ fructusque i, 1, 41
 Pavidæ mentes iii, 4, 8
 Pavisse me quondam Admeti niveos juvencos iii, 4, 67 pavit et Admeti tætaros Apollo ii, 3, 11
 Paulatim i, 3, 88. i, 4, 16
 Pauper præsto erit tibi i, 3, 61 adibit, ibid. fidus comes v, 5, 63. 65
 Pauper ager i, 1, 19 Arupinas iv, 1, 110 cultus i, 10, 19. iii, 3, 31 mena i, 1, 37
 Paupertas i, 1, 5. iii, 3, 23

Pax alma i, 10, 67 candida i, 10, 46
aluit vites i, 10, 47 pace bidens vomer-
que vigent i, 10, 49

Peccare crebro nostram puellam iv,
14, 1 (multis succumbere). peccare tibi
paranti nec sit spes celandi i, 9, 23 pec-
casse juvat iv, 7, 9 peccasse si quid
puter i, 6, 71

Pecori vocatæ voce Deum, &c. ii, 1,
83 pecoris dux hircus ii, 1, 58

Pecte nunc bene longas comas ii, 5,
8 pectere comas tenues denso dente i,
9, 68

Pectora dura iii, 4, 76 magno labore
confecta i, 7, 40 pectore lento iv, 11, 6
niveo i, 4, 12 toto deciderim iii, 1, 20
tuo inesse tantum crimen iii, 4, 84

Pecudes nigrae iii, 5, 33

Pecus exiguam i, 1, 33 tardum iv, 1,
206 pecus numerare i, 5, 25 pascere i,
2, 72

Pede certo ii, 1, 52 forti iv, 15, 4
(heroico). humano iv, 13, 10 incerto ii,
1, 90 niveo i, 5, 66 nudato i, 2, 92 ta-
cito i, 10, 34 tardo iii, 5, 16 non tardo
i, 8, 48 veloci i, 5, 24 victo qui carent
quique soluto iv, 1, 26 pede ferire uvas
ii, 5, 85 pedem inoffensum referre i, 7,
62 pedem offensum in porta signa dedis-
se i, 3, 20 pedem ponere nullo sono pos-
se i, 2, 20 pedem ponere in nostra sede
iii, 4, 24 pedem sonuisse i, 8, 66 pedem
referre i, 2, 48 pedes compressos i, 8, 14
errantes male ferre ii, 1, 30 gypantos
ii, 3, 62 invalidos i, 9, 16 justos ii, 5,
112 teneros i, 7, 46. i, 9, 30 ante pe-
des tuos ludat turba ii, 2, 22 ante pedes
vestros cursarem tener i, 10, 16 pedes
longa stola impediati i, 6, 68 pedibus in-
cultis i, 7, 36 senis abdita fata canit Si-
bylla ii, 5, 16 (hexametres). tacitis i, 9,
4 prætentat iter ii, 1, 77 pedum stre-
pitu terrere i, 2, 35 pedum strepitus cog-
noscere i, 6, 62 pedum vincia i, 6, 38
in Pelagus rapidis devehat amnis aquis,
quicquid triste timeamus iv, 4, 6

Peleus Hæmonius i, 5, 45

Pelle demta i, 8, 46

Pellere famem querna glande ii, 1, 38
ratem remo i, 4, 46 pellit aquam pectore
i, 4, 12 pellite, Di, mala de nostris limi-
tibus ii, 1, 18 pellitur vobis unda facilis
lenta manu iii, 5, 30 (natando)

Pellucida palla purpurea iv, 6, 13

Pelopis ex humero non nituisset ebur
i, 4, 64

Penates patrii i, 3, 33

Pendcat corona spicea ante fores tem-
pli i, 1, 16 pendat e cornibus tuis uva,

Bacche ii, 1, 4 pendebat fistula ii, 5,
29 pendebat læva parte lyra iii, 4, 38

Pendens cœlum iv, 1, 23 pendentia
collo brachia iii, 6, 46

Penna volucris vehar iv, 1, 209

Pensa ii, 1, 63 (lana). pensis impo-
suisse mantini lanificam ii, 1, 10 gravi-
bus affixa puella i, 3, 87

Peperi tibi somnum mero i, 6, 27 pe-
perit lingua garrula misero hoc malum
iv, 13, 20

Peractis majora instant iv, 1, 118

Peragit labor otia iv, 1, 181

Percurrere campos iv, 1, 207

Percussis genis i, 10, 37

Peroutienda plena manu janua i, 5,
68

Perdidicit tua i, 9, 65

Perdita mens ii, 6, 61

Perdocuit ipsa Venus magico religatam
brachia nodo i, 8, 6

Perdomnisse audaces viros ii, 1, 72
canes Hecataë i, 2, 52

o Pereant sylva iv, 3, 6 pereant arces
sagittæque ii, 5, 106 o pereat, quicum-
que, &c. ii, 4, 27

Peredit longa dies saxa molli aqua i,
4, 18

Peregi quæ plurima voce supplicæ i,
2, 13 (supplicavi)

Perfida i, 8, 63. iii, 6, 55

Perfluat sinus i, 10, 66

Perfractæ fores i, 10, 54

Perfrugerit obvia pilo iv, 1, 90

Perfusus manus liquore iii, 2, 16 per-
fusus tempora Baccho i, 2, 3

Pericula geminare ponto ii, 3, 41

Perire causa fuit iii, 2, 30 (pro pere-
undi)

Perjuria me non terrent i, 3, 51 etai
quis primo celat i, 9, 3 perjuria aman-
tum ridet Jupiter iii, 6, 49 Thesæ lin-
guæ iii, 6, 39 Veneris venti ferunt i,
4, 21

Perlucens avena iii, 4, 71

Permense tempore lucis iii, 3, 9

Permisit Deas, ut lena ederet verba i,
9, 25 permittere habenas effusas equo
iv, 1, 93

Perneget sic etiam de me usque viro
i, 6, 8

Perpetuas tot mala vitæ tædia iii, 2, 8
Perpluat ante pomis sinus i, 10, 68

Perrepere genibus tellurem i, 2, 66

Persephone iii, 5, 5 (Περσεφόνη. Pro-
serpina)

Persequitur pænis tristitia facta Venus
i, 3, 28

Perseolat terra semina nulla fide ii, 3,

- 64 persolvere voces votivas i, 3, 29 persolvat poenas jam mihi i, 9, 13 persolvi omnia i, 5, 17 (ex voto)
 Perstat sedulus in limine i, 5, 71
 Persuadet hæc ista facies i, 9, 69
 Pertulerit sicco sinu ii, 5, 70
 Pervigilare longos dies iii, 6, 54
 Perusta ossa i, 3, 6
 Pessima quies tulit extrema nocte (insomnia) iii, 4, 2
 Petant fulmina te i, 2, 8 petat qui præmia veste rapta i, 2, 26 peto ferro corpus i, 9, 21 petebat somnum i, 10, 9 petenda præda de magno grege i, 1, 34 petens lucra rusticus i, 9, 7 petiere oracula duces ii, 3, 23 petit pecudes ii, 1, 71 (arcu). petituræ lucra rates i, 9, 9 peto castra ii, 6, 9
 Phæacia i, 3, 3 Phæacia tellus iv, 1, 78
 Pharia turba i, 3, 32
 Phœbe, fave ii, 5, 1 superbe intonsa coma iv, 4, 2 superbe testudinea lyra iv, 2, 23 Phœbi calor iv, 1, 158 coma ii, 3, 28 Phœbo æterna juvenas est i, 4, 37 Phœbo vicinus Padæus iv, 1, 145 Phœbus ii, 3, 29. ii, 5, 121. iii, 4, 21. iv, 1, 66 &c. Phœbus præscribat carmina iv, 1, 178
 Pholoë i, 8, 69
 Phrygiæ columnæ iii, 3, 13 (Phrygio marmore). Phrygiæ modi i, 4, 70 Phrygio sono tibia ii, 2, 86
 Phryne ii, 6, 45 (lena)
 Pia cura iv, 11, 1 turba Deorum iv, 4, 25 pia spectacula ii, 6, 119 thura ii, 2, 3 piæ manus iii, 2, 16
 Picea ferrugo i, 4, 43
 Picta tabella i, 3, 28 picta stragula i, 2, 77
 Pie sacra colis i, 3, 25
 Pierides i, 4, 61. 62. i, 9, 48. iii, 1, 5. iii, 4, 44
 Pierii honores iv, 1, 192 lacus iii, 1, 16 (fontes)
 Pignora mea cedo iv, 13, 17
 Pigra senecta i, 10, 40 pigra frigora i, 2, 29
 Pilo perfregerit obvia iv, 1, 90
 Pingantur cornua librorum iii, 1, 13 pingere castra nero in mensa i, 10, 32
 Pingue solum ii, 3, 6 pinguia arva iii, 3, 12 musta i, 1, 10
 Pinguis Assyria iii, 2, 24 (propter unguenta quæ inde mittuntur)
 Pinus nondum contemserat undas i, 3, 37 (navis e pinu confecta)
 Piorum nulli iii, 5, 7
 Pisce frænato vecta i, 5, 46 pisces captat arundine spes ii, 6, 23 piscis lentus ii, 3, 48
 Pium far iii, 4, 10
 Placanda sit iudicis ira iv, 1, 47
 Placant omina noctis farre pio iii, 4, 10 placatus erat, seu quis libaverat ovam, &c. i, 10, 21 placavit mica parva cælestes iv, 1, 14
 Placent casta Superis ii, 1, 13
 Placida aqua i, 2, 78. i, 4, 12 Pales i, 1, 36 placidæ undæ iv, 1, 126 placidi Dii ii, 1, 26 placidum per Neræa iv, 1, 58 placidus Amor ii, 1, 80 annus iv, 1, 169 (temperatus). Cydnus i, 7, 14 vultus ii, 4, 59
 Placitura magistro gregis puella ii, 5, 35 Marti Ilia ii, 5, 51
 ante Plagas concubuisse iv, 3, 16
 Plana sola i, 5, 3
 Plangere bovem Memphiten i, 7, 28
 Plaudat, curru prætereunte, pater ii, 5, 120
 Plaustro rotam supposuisse ii, 1, 42 plaustro vehit rusticus i, 10, 52
 Plectrum eburnum iii, 4, 39
 Plena colus i, 3, 86 hara i, 10, 26 manus i, 9, 52 plena manu percutienda janua i, 5, 68 plena horrea ii, 5, 84 præsepia ii, 1, 7 plena omnia lacrymis cadent i, 8, 54 pleni agri ii, 1, 21 lintres i, 5, 23 pleno lacu i, 1, 10 plenum ovile ii, 1, 57
 Plorabit suæ sobrius idem ii, 5, 103
 Plumæ i, 2, 77
 Plurima vincit Amor obsequio i, 4, 40 quæ plurima peregi i, 2, 13
 Platonis regnum infernum iv, 1, 67
 Pluvie tristes i, 1, 50
 Pluvio Jovi i, 7, 26
 Pocula Circes iv, 1, 61 fictilia sibi primum fecit agrestis de facili composuitque luto i, 1, 39. 40 infectis mortiferis succis iii, 5, 9 lactis mixta mero iii, 5, 34 madeant generoso Baccho iii, 6, 5 plura bibisse i, 9, 59 sicca iii, 6, 18 sobria supposita aqua i, 6, 28 tristia cum multo felle bibam i, 5, 50
 Podagra fœda corpora i, 9, 73
 Poena sera venit tacitis pedibus i, 9, 4 manet te i, 8, 77 tua me juvat i, 9, 81 poenas dixit tibi Delia, nescio quas i, 6, 55 poenas impia lingua luit i, 2, 80 minatur Bacchus severis iii, 6, 23 persolvat mihi i, 9, 13 poenis persequitur Venus tristia facta i, 8, 38
 Poëta castus iii, 4, 43 poëtæ docti i, 4, 61 poëtas servat Divum tutela ii, 5, 113
 Pollentes herbæ i, 8, 17

Pollice appposito ii, 1, 64 pollice im-
pellere chordas ii, 5, 3

Policita est magico saga ministerio i,
2, 43

ne Pollae formam Auro i, 9, 17 (tan-
quam rem sacram)

Poma dulcia i, 5, 31 grandia i, 1, 8
modo nata iii, 5, 20 legit ab arboribus i, 7,
32 pomis et perfluat ante sinus i, 10, 68
pomum quodcumque educat annus i, 1,
13

Pomosi horti i, 1, 17

Pompa certa discurrunt munera iii,
1, 3

Pomus consita ii, 1, 43

Ponatur ruber custos in hortis i, 1,
17

Pondus divitis auri i, 9, 32 grave auri
iii, 3, 11 par libræ iv, 1, 40

Pone metum iv, 4, 15 sagittas ii, 1,
81 ponere castra in capto solo i, 2, 68
ossa in marmorea domo iii, 2, 23 pedem
in nostra sede iii, 4, 24 pedem nullo so-
no i, 2, 20 vestigia tectis iv, 1, 13 po-
nitur pomum Deo i, 1, 14

Ponti vasti æquora iii, 4, 85 pontum
madare interrupto gurgite (Charybdis)
iv, 1, 75 pontus confunditur ære iv, 1,
173 confluerit in curvum orbem iv, 1,
80 vagus ii, 3, 39 ponte qua continet
Oceanus orbem iv, 1, 147

Populus alba i, 4, 30

quæ Populus præterea miratur iii, 3,
19

Porcus hostia rustica e plena hara i,
10, 26

Porrectus per novem jugera terræ Ti-
tyos i, 3, 75

in Porta serpentum Cerberus ore stri-
det i, 3, 71 in porta offensus pes i, 3, 20

Portabat te currus i, 7, 8 portarit
quasque sortes Tiburs (Sibylla) ii, 5, 70
portat Lethæas aquas Danaï proles i, 3,
80 portatur columna mille jugis ii, 3, 46
portet Amor vincula conjugio ii, 2, 18
Aurora Luciferum i, 3, 94 qui sibi aquam
galea ii, 6, 8

Poscas ne munera i, 8, 29 poscite
Bacchi munera iii, 6, 17

Posita est custodia puellæ nostræ i, 2,
5 inter hanc fertilis pars iv, 1, 165 po-
sita lucerna i, 3, 85 positum lecto arsurus
i, 1, 61

Posset qui fundere gentes Aquitanas
i, 7, 3

Post (pro pone) ii, 1, 16. 89 (pro
postea) i, 5, 56. i, 6, 77

Postes frangere i, 1, 73 reserare i, 2,
31 posti dare florea sarta i, 2, 14 pos-

Delph. et Var. Clas.

tis sanctus i, 2, 86

Postmodo ii, 5, 102

Postulat tellus nullos imbres i, 7, 25

Potior cura si tibi est toga iv, 10, 3

potior non sit fama Gylippi iv, 1, 199

potior quis, certamen erit iv, 1, 37 potior

qui nunc es i, 5, 69 quam potius laudan-
dus hic est i, 10, 39

Poturi jamjam deserit unda sitim i, 3,

78 potus juvenis ii, 5, 101 pastor ii, 5,
87

Præbeat spes frugum acervos i, 1, 10

præbebat gaudia Venus ii, 3, 73 præ-

bent segetes frugem iv, 1, 162 præbere

colores ii, 3, 59 præbuerat ventis effu-

sum sinum pinus i, 3, 38 præbuit se

precibus tuis intenta aure iv, 1, 182

Præceps delapsa ab fenestra ii, 6, 39

Præcepta sagæ desere i, 5, 59 Vene-

ris ferentem i, 4, 79

Præcinit eventus mihi cantus avis i, 8,

4 præcinnisse fugam ii, 6, 74 præcinn-

isset cum anus carmine magico i, 5, 12

Præcipit en natæ mater studiosa, quod
optet iv, 6, 15

Præconia tantæ laudis iv, 1, 177

Præcordia ferro vincta i, 1, 63

Præda ii, 3, 35. 36. ii, 3, 41 (pro lu-
cro). cruenta iii, 6, 24 petenda de magno

grege est i, 1, 34 prædas sequi i, 2, 66

Prædator ii, 3, 43 (avarus)

Præducere castris fossam iv, 1, 83

Præfatæ manes meos iii, 2, 15

Præfert candorem Latonia Luna iii, 4,
29 domus hostiles exuvias i, 1, 54

Præfixa latus veru i, 6, 49

Prælia miscet Amor i, 3, 64 nata ho-
minum generi i, 10, 3 in prælia acuisse

dentes iv, 3, 3 (de apro)

Præmia belli ii, 5, 115 præmia rapta
veste petat i, 2, 26

Præmoneo ii, 5, 114 præmonuisse fata
ii, 5, 78

Præscribat si carmina ipse Phœbus iv,
1, 178

Præsentit aruspex ii, 5, 13

Præsepia plena ii, 1, 7

Præsto pauper adibit primus i, 5, 61

Præstatat iter pedibus ii, 1, 77

Prætereunte curru ii, 5, 120 prætere-
untis aquæ rivi i, 1, 28

Præteriisse stultos dies i, 4, 34 præ-
terit littora Sirenum puppi iv, 1, 69

Prætexat litera fastigia chartæ iii, 1,
11 prætexens cælum picea ferrugine im-
brifer arcus i, 4, 43

Prætimuisse frustra immeritum vellet
iii, 4, 14

Precari dira ii, 6, 17. ii, 6, 33

Ind. Tibul.

f

- Precata animam iii, 2, 15
 Prece blanda iii, 6, 46 molli vincuntur dura pectora iii, 4, 76 cum multa iii, 8, 2. iii, 4, 64 precibus utitur felix ille meis i, 5, 18
 Premeret cum senior ætas i, 4, 33 premitur veluti cum pari pondere libra iv, 1, 40
 Premor arte mea i, 6, 10
 Pressa musta veloci pede i, 5, 24
 Presserat nondum navita merce externa ratem i, 3, 40
 Pressit languentis lumina quies iii, 4, 32
 Pressos pedibus dedit uva liquores ii, 1, 45 pressum aratrum iv, 1, 161 (impressum). pressum quasillo scortum iv, 10, 3
 Pretium i, 9, 33. ii, 4, 14. ii, 4, 39. iii, 1, 7 grande i, 9, 52. ii, 4, 33
 Priapus i, 1, 18. i, 4, 1
 Primi temporis ætas floret mihi i, 8, 47 primus qui protulit enses i, 10, 1
 Prior carcere missus equus i, 4, 82
 Prisco more ii, 3, 70 priscos honores generis iv, 1, 31 priscum tempus i, 10, 44. iii, 5, 26 priscus avus ii, 1, 2 stipes i, 10, 17
 Probarem gemmas signumve i, 6, 25
 Probata exta Tuscis viris iii, 4, 6
 Procedere Tyria palla iv, 2, 11
 Procubuisse ad teneros pedes i, 9, 30
 Procul, hinc procul ii, 1, 82
 Procumbere templis i, 2, 83
 Procurare ne possent somnia nocere i, 5, 18
 Prodeat apta Tyrio sinu i, 9, 70
 nec Prodest focus thura dedisse i, 8, 70
 Prodigia merge sub æquoribus ii, 5, 80
 Prodirem e limine marmorei tecti iii, 3, 3
 Producis hybernæ frigora brumæ nudus i, 4, 5
 Proferte Falernos ii, 1, 27
 Profuit qua Chospes iv, 1, 141
 Profugæ rates ii, 5, 40
 Profunda nox i, 3, 67
 Progeniemque plaustrum domum veluit eluco rusticus i, 10, 52
 Prohibent nec claves ii, 4, 34 prohibente Deo i, 3, 30
 Prole parata i, 10, 39 prolem ministras Natalis ii, 2, 21 proles Danai i, 3, 79 magna Deum iv, 1, 68 rustica Bacchi i, 4, 7 proles succrescat tibi i, 7, 55
 Promissa mihi est ubi nox ii, 6, 49 promissa exsolvit Venus iv, 7, 5
 Promittis quod jam multum tibi de me iv, 10, 2 promittit Delius conjugium iii, 4, 79 promittite Diti nigras pecudes iii, 5, 33
 Prona libra iv, 1, 41 prona manus funde Falerna iii, 6, 6 pronæ viæ i, 6, 72
 Properat decurrere iv, 1, 160 mihi mortem celerem matura dies iv, 1, 295
 Propinque viæ non tempestivæ iv, 8, 6
 Propior mors venit ii, 3, 40 propior non alter Homero iv, 1, 180 propior teris Phœbus iv, 1, 159
 Proposito faveatis iii, 6, 9
 Proprios annos tecum contribuissæ velim i, 6, 64
 Pronipiar pronas vias i, 6, 72
 ut Prospectet æquor turribus Tyros i, 7, 10
 Prospicit crebro i, 5, 72 qua Ceres de cælo sua arva ii, 5, 58 prospexit Phœbus ab orta summo iii, 4, 21
 Protulit qui primus enses i, 10, 1
 Provida fati avis ii, 5, 12
 Provocat diem rota Luciferi i, 9, 62
 Proximus annus iv, 6, 19 proximas Eois aquis Indus iv, 2, 20
 Prudens te non læsi i, 6, 29
 Pubes barbara i, 7, 27 (Ægyptii). operata Deo ii, 5, 96 Romana i, 7, 6 rustica i, 1, 23
 Pudenda verba ii, 1, 74
 Pudor sanctus i, 3, 83 virginis i, 4, 14 nec pudor est mihi vera loqui iii, 2, 7 pudore texisse amorem iv, 7, 1
 Puella esse mavult alterius viri iii, 4, 58 puella affixa pensis i, 3, 87 puella bella iii, 4, 52 cara i, 2, 93. iii, 2, 1. iii, 6, 12 culta i, 9, 74 docta iv, 6, 2 dura ii, 6, 28 fallax i, 6, 15. iii, 6, 51 formosa i, 1, 55. iv, 13, 4 placitura gregis magistro ii, 5, 36 seva i, 8, 62. ii, 4, 6 salva tibi est iv, 4, 16 sola puellarum digna iv, 2, 15 (Sulpicia). tenera i, 10, 64 vana iii, 6, 60 puellæ teneræ i, 3, 63. ii, 1, 61 puellæ valeant valeatque Venus ii, 6, 9 puellæ in amore fore i, 9, 39 puellam rura villæque tenent ii, 3, 1 languere lena nuntiat ii, 6, 49 verberare i, 10, 59 violare i, 6, 51 puellas divitibus gaudere ii, 3, 51 cecinnere Parcæ puellis servitium novum iv, 5, 3 fixisse puellas ii, 1, 71
 Puer i, 3, 11 (sortilegus). e trivis i, 3, 12 callidus i, 4, 76 carus iii, 6, 6 captus muneribus i, 9, 11 castus iv, 3, 20 celer i, 5, 4 sævus i, 6, 3 (Amor). tener i, 4, 58 victus i, 8, 49

Puerum corrumpere donis i, 9, 53
Pugnabit i, 4, 54 (detrectabit, reluctabitur)

Pugnæ faciem componere iv, 1, 100

Pugnantes linguae i, 8, 37

Pulcher veni ii, 5, 7 (Apollo)

Pulla hostia i, 2, 62

Pulsa aqua ii, 5, 54 (remo). pulsa classica i, 1, 4 (inflata). pulsa crura compede i, 7, 42

Pulsare non ego te velim i, 6, 73

Pulvis decorem detrahet i, 9, 13

Pumex tondeat comas (membranæ) iii, 1, 10

Puniceus color ii, 3, 60

Pura vestis i, 10, 27. ii, 1, 13 pura fictilia i, 1, 38 puræ manus ii, 1, 14 viæ fulminis i, 9, 36 purum cælum iv, 1, 10 nardum ii, 2, 7 sulfur i, 5, 11 purus favus i, 10, 24 torus i, 3, 26

Pure lavari i, 3, 25

Purgamus agros, purgamus agrestes ii, 1, 17

Purpurea coma Nisi i, 4, 63 palla iv, 6, 13 purpurei colores i, 4, 29 (pulchri flores). purpureum ver iii, 5, 4 purpureus color iii, 4, 30. ii, 3, 60

Pustula rupta ii, 3, 10

Putat tracta de niveo vellere ducta i, 6, 80

Pylæ famæ terna sæcula iv, 1, 112 (Nestoris)

Pylos iv, 1, 48 (urbs Messeniæ)

Pyrene Tarbella i, 7, 9

Pytho Delphica ii, 3, 29

Q.

Quadratum agmen iv, 1, 101

Quadrigæ nigrae iii, 4, 17 (Noctis)

Quadrupes aspera iv, 1, 128

Quærat herbas sepulcris i, 5, 54 quærebam tardas anxius usque moras i, 3, 16 quærere fidem in somnis velle desinite iii, 4, 4 vestigia cervæ iv, 3, 13 quæret ille comam Phœbi ii, 3, 28 (desideraret, non agnosceret). nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat iv, 1, 30 neu quærite nomen i, 2, 35

Quæso i, 1, 58

Qualibet tutus eat i, 2, 28

Qualis eris i, 3, 91 (quod). qualis quantusque iii, 6, 23

Quam—ante i, 3, 9. iv, 7, 8 quam cito i, 4, 28. 29. 30 quam sæpe i, 6, 21 (quoties). quam lento—amore i, 4, 81

Quanta libet—cura iv, 1, 198 quantum est auri i, 1, 51 tantum—quantum

iii, 4, 51 quantus—Taurus alat i, 7, 16 quantus minetur poenas Bacchus iii, 6, 23

Quasillo pressum scortum iv, 10, 3

Quater beatus i, 10, 63

Quis i, 2, 53. i, 6, 13. iv, 1, 120 (quibus)

Querar mea fata cum muto cinere ii, 6, 34 nec quererer, quod sol exureret artus ii, 3, 9 quid queror misero carmen no-cuisse i, 8, 23

Quercus ipsæ dabant mella i, 3, 45

Querelas blandas adhibere iii, 4, 75 mœstas conjicit i, 8, 53 querelis victa i, 2, 9 querelis supplicibus i, 4, 71

Querentes sua fata animæ i, 5, 51

Querna glans ii, 1, 38

Quid tibi mecum est i, 6, 3

Quicquid agit i, 6, 66

Quies iii, 4, 2 sera iii, 4, 22

jam Quiescas iv, 8, 5 quiescas placide ii, 4, 49 quiescat parva sub tenera humo ii, 6, 30

Quotacumque pars e votis moverit Deos ii, 6, 54

R.

Radit Gyndes Arectæos campos iv, 1, 142 (alluit)

Rami excelsi iv, 1, 171

Rapax domina ii, 4, 25 mors i, 3, 65 saga i, 5, 59

Rapiam suspensa sacris insignia focis ii, 4, 23 rapias oscula cara i, 4, 53

Rapida flamma i, 9, 49 rapidæ canibus undæ iv, 1, 72 rapidæ aquæ iv, 4, 8 undæ maris iv, 1, 193 rapidum flumen i, 2, 44 mare i, 2, 40. iv, 1, 126 rapidus Gyndes iv, 1, 141

Rapta vestis i, 2, 26 rapta oscula i, 4, 55. i, 8, 58 rapti Lares ii, 5, 20

Rara ars iii, 4, 37 copia videndi ii, 3, 79 via per nexus ii, 3, 18

Ratem premere externa merce i, 3, 40 ventis credere i, 7, 20

Rates dubiæ ii, 3, 42 instabiles i, 9, 10 profugæ ii, 5, 40 ratis Lethæa iii, 3, 10. iii, 5, 24 levis i, 4, 46

Reatino agro iv, 8, 4

Rebus trepidis ii, 3, 23

Receperit ætas longa me hominem iv, 1, 210

Rectus ordo iv, 1, 102

Recubare Tyrio toro i, 2, 75

Recurrat Luna equis versis ii, 4, 18 recurrit in sinus nostros iv, 2, 24 recurrit mox deinde solus i, 5, 73

Recusat si quis vini certamen iii, 6, 11

Puerorum tenera turba i, 4, 9

non recusæ sæva verbera i, 6, 37

Reddamus tempora mensæ iii, 6, 31
reddat ager semina magno fœnore ii, 6,
22 reddere menstrua thura Lari i, 3, 34
reddere quas te poterit mihi iii, 3, 25
reddere voce similes chordis sonos iii, 4,
70 reddet debita focis iv, 4, 23 redditur
agricolis gratia cœlitibus ii, 1, 36

Redierunt cum qua munera ruris ii,
5, 37

Redimita frons corymbis i, 7, 45 re-
dimittis tempora lauru iii, 4, 23 terga
anguinea caterva iii, 4, 87 (Cerberus)

Reditum si Fata negant iii, 3, 35 re-
ditus dulcis iii, 3, 27 reditus i, 3, 13
(plur.)

Refer hæc illi dicta nostro nomine iii,
4, 78 referam pueris tempora prisca se-
nex iii, 5, 26 referent quem Musæ i, 4,
65 (celebrabunt). nec referre Solisque vias
ii, 4, 17 referre domum agnam sinu i, 1,
32 domum lumina sicca de funere i, 1,
66 fabellæ i, 3, 85 faciem novam pelle
denta i, 8, 46 facta impia ingrati viri
iii, 6, 42 facta prisca temporis senem i,
10, 44 omina certa i, 8, 12 pedem i, 2,
48 pedem inoffensum i, 7, 62 pretium
grande plena manu i, 9, 52

quid Refert clamne palamne roget iv,
5, 20

Refugit ac crebro prospicit i, 5, 72
Regat illa cunctos i, 5, 29 reget
qui certis finibus arva lapis i, 3, 44 regit
sortes Phœbus ii, 5, 13 (oraculis præst).
tempora sua lege Fortuna iii, 3, 22

Rege Saturno i, 3, 35

Regendis terris fatale nomen Roma ii,
5, 57

Regia lympha Choaspes iv, 1, 140
regia bella iv, 15, 4 (inter reges)

Regio nulla offeret sese adversis armis
iv, 1, 148 regio qua Velabri patet ii, 5,
33

Regna nec me juvent iii, 3, 29 regna
Lydia iv, 1, 198 regna qua vago Tomy-
ris finivit Araxe iv, 1, 143 superba i, 9,
80. iv, 5, 4 regna tertia dura iii, 5, 22
regnum infernum Plutonis iv, 1, 67 reg-
num tenet ii, 3, 61 (de potente amatore)

Regum opes i, 8, 34

Relegat illa tibi ornandi causas iv, 6,
5 (se propter te ornare dicit)

Relicta arma (Martis) ad ripas ii, 5,
54 relicta mari ignoto sola iii, 6, 40
(Ariadne). relicta ossa i, 5, 54 relicta
Venus injusta lege i, 5, 58

Relictis spoliis iv, 1, 190

Religatum magico nodo brachia i,
8, 5

Relinque devotos lacus ii, 3, 64 fucos
infidos iv, 5, 12 relinquo hic animam
sensusque meos iv, 8, 7 reliqui te solem
hesterna nocte iv, 12, 5

non Remeat dies i, 4, 28

Remittit opus somno fessa i, 3, 88 ac
humus vere iii, 5, 4 vincula nunquam
Amor ii, 4, 4

Remo pelleret ratem i, 4, 46
non Remorabitur te Gallia iv, 1, 137

Remove faces ii, 4, 6

Remque domumque pro quo devoteat
i, 9, 72

Remus ii, 5, 24

Renovarent jugera multa mei tauri iā,
3, 5 renoventur ne luctus dominæ ū,
6, 41

Renuente Deo i, 5, 20

Repente nunc mille viæ leti i, 2,
50

Reperire verba aut justos pedes ii, 5,
112

Repetens compendia ignotis terris i,
3, 39 (de nauta mercatore)

Repetere suspiria iii, 6, 61

Repulit Ciconum manus adversis ar-
mis iv, 1, 54

Repulsa æra i, 3, 24. i, 8, 22

Requiem affert Bacchus i, 7, 41 re-
quies tu mihi curarum iv, 13, 11

Requiescat arator, luce sacra requies-
cat humus ii, 1, 5 requiescere lecto i, 1,
43 requiescere tecum longas noctes vel-
lem iii, 6, 53 requiescit amor infelix i,
2, 4

non Requiro divitias patrum i, 1, 41

Rescindere tenuem vestem e membris
i, 10, 61

Reserare clam fores i, 8, 60 fores fixo
dente i, 2, 18 postes i, 2, 51

Respiceret ardentem Deos ii, 5, 22
nostras vias i, 3, 14

Respuerit ne munera parva iv, 1, 8

Restituisset duos corpore in uno serva-
to iv, 4, 22

Retia torta iv, 3, 12 retia ferre i, 4,
50. iv, 3, 12 retia tende casta manu iv,
3, 20

Retinent me vinctum vincula puellæ i,
1, 55 retinere lacertis teneris te dum li-
ceat i, 2, 73

Revocare dicam votis i, 8, 78 revoca-
tur heu sero amor i, 8, 41 revocaverit
Titan annos iv, 1, 113

Rex Saturnus ii, 5, 9

Rhodanus celer i, 7, 11

Rideat te uxor assiduus dolis i, 9, 64
(fallat). ridebunt vasa magistoria mea i,
4, 84 rides qui letus mala nostra i, 2,

87 ridet amantum perjuria Jupiter iii, 6, 49

Rigat iv, 1, 146 (de flumine alluente)

Rigentes partes terræ iv, 1, 165 (gelu)

Riget unda durata in glaciemque nivemque iv, 1, 156

Rigidi campi iv, 1, 207

ad Ripas relicta arma cupidi Dei ii, 5, 54

Risasse lacrymas dolentis i, 8, 73

Risus non bene componitur mendaci ore iii, 6, 85

Ritus ut a prisco traditus extat avo ii, 1, 2

Rivi prætereuntis aquæ i, 1, 28

Rixæ—fletus hinc sonant ii, 4, 37

rixæ mala verba ministrat Amor i, 10, 57

rixas inseruisse i, 1, 74

Robora dum tellus i, 4, 65 (n. habebit)

quodcumque Rogabis annuat et, Cerrinthe, tibi ii, 2, 9 roganti mox ipse offerret oscula i, 4, 55 rogat grata mente i, 9, 84 roget clamne palamne iv, 5, 20 sibi illa aliud clam tacita mente iv, 6, 16 rogo per furta—oculos—Genium iv, 5, 8

Rogus ardens ii, 4, 46 tepidus i, 2, 46

Roma ii, 5, 21. 37. iv, 9, 2

Romana catena iv, 1, 117 pubes i, 7, 5

Romani ii, 5, 15 Romani Martis Kalendæ iii, 1, 1 Romanus Mars iv, 1, 149

Romulus ii, 5, 23

Ros Syrius iii, 4, 28 (unguentum)

Rosæ odorata i, 3, 62

Rosæ equi i, 3, 94 (Auroræ)

Rostra bellica ii, 3, 42 (navium)

Rota celeri versantur membra i, 3, 76

rota Cumana ii, 3, 50 (in re figlina).

rota Luciferi i, 9, 62 rotæ orbe celeri i, 5, 70 rotam supposuisse plastro ii, 1, 42

rotas laverat amne Nox iii, 4, 18

Rubent mala iii, 4, 34 rubente ore iii, 4, 39 rubenti minio ii, 1, 55 rubet qua maris Eoi unda ii, 2, 16

Ruber custos i, 1, 17 (Priapus minio pictus)

Rubi hamati iv, 3, 10

Rubor non est madere ii, 1, 30 (de decus)

Rubro de littore iv, 2, 19 e rubro mari concha ii, 4, 30

Rugas inducat dum tarda senectus ii, 2, 20

Ragosa senecta iii, 5, 25

Rumor acerbe iv, 14, 4

Rumpere magistra carmina ausse boves ii, 3, 23

Rupes Ætnæa iv, 1, 56

Rupta pustula ii, 3, 10

Rura cano rurisque Deos ii, 1, 37

rura colam i, 5, 21 ferunt messes ii, 1, 47

rura villæque tenent puellam ii, 3, 1

Rure apis ingerit alveo flores ii, 1, 49

rure molesto iv, 8, 1 nostro i, 1, 15 rus

fœcundum ii, 5, 37

Rus ii, 1, 59

Rustica hostia i, 10, 26 proles Bacchi

i, 4, 7 pubes i, 1, 23 rustica verba ii, 1, 52. ii, 3, 4

Rusticus i, 1, 8 rusticus fortis ii, 2, 14

male sobrius i, 10, 51 musto oblitus ii, 5, 85

nitidus ii, 1, 21

Rutula castra ii, 5, 47

S.

Sacer et felix annus erit omine hoc ii, 5, 82 sacer tutusque eat i, 2, 27 sacer

agnus ii, 1, 15 vates ii, 5, 114

Sacerdos magna i, 6, 43 sacerdos no-

vus ii, 5, 1 sacerdos placitura Marti Ilia

ii, 5, 51

Sacra dies Saturni i, 3, 18 sacra fana

ii, 4, 23 fistula sylvestri Deo ii, 5, 30

templa iii, 4, 77 occulta i, 7, 48 Troia

ii, 5, 40 sacra luce ii, 1, 5 sacra chartæ

ii, 5, 17 flammæ ii, 5, 81. 90 fores i,

3, 30 laurus ii, 5, 63 lymphæ iii, 5, 3

sortes i, 3, 11. ii, 5, 69 sacri capilli ii,

3, 25 (Phœbi). luci iii, 3, 15

Sacra Bonæ Dææ i, 6, 22 laudandæ

Dææ iii, 5, 8 Phœbi ii, 5, 6 sacra pie

colere i, 3, 26

Sacrata limina i, 2, 84

Sacrilegæ manus ii, 4, 26 sacrilegi

ignes iii, 5, 11

Sacrum solenne iv, 2, 23

Sæcula hæc male nunc artes miseræ

tractant i, 4, 57 sæcula terna iv, 1, 51

Pylæe famæ iv, 1, 112 ferrea ii, 3, 37

Sæva custodia i, 2, 5 falx i, 1, 18

læna iii, 4, 90 puella i, 8, 62. ii, 4, 6

somnia i, 5, 13 verbera i, 6, 37. iii, 4,

66 sævæ feræ i, 10, 6. iv, 3, 22 mensæ

iv, 1, 144 (feræ humanarum carniū)

sævi lupi i, 5, 54

Sævum os iv, 1, 71 sævus manibus i,

10, 65 (in verbera). sævus Amor iii, 4,

65. 66 faber i, 3, 48 metus i, 5, 75

puer i, 6, 3

Sæviet Deus i, 2, 88 (iras exercebit).

sæviet relicta Venus i, 5, 58 Tisiphone i,

3, 70

Saga rapax i, 5, 59 verax i, 2, 42

Sagitta celeris iv, 1, 89 sagitta Dic-

tynnæ i, 4, 25 sagittæ fractæ ii, 6, 15
 sagittæ pereant ii, 5, 105 sagittas pone
 ii, 1, 81
 Sal saliens iii, 4, 10
 Salva puella tibi est iv, 4, 16 salva si
 fuisses i, 5, 19
 Salubres herbes ii, 3, 13
 Salve cura Deum iii, 4, 43 (sis felix
 faustus)
 Salute longa donate puellam iii, 1, 21
 Samiæ testæ ii, 3, 49
 Sana nec velit fuisse iv, 6, 18 (amore
 soluta)
 Sanare curas herbis ii, 3, 13
 Sancta iv, 6, 7 (Juno). mihi est illa
 ii, 6, 31 columba i, 7, 18 coma i, 10,
 22 mola i, 5, 14 Venus iv, 13, 23
 sancta numina Junonis iv, 13, 15 sanc-
 tæ comæ ii, 2, 6 (Genii). sancte ii, 1,
 81. iv, 5, 12. iv, 4, 9 sancti Dii i, 3,
 52 foci i, 2, 82. i, 8, 70. iv, 4, 24 ho-
 nores thuris iv, 6, 1 sanctus eris ii, 5,
 43 (divus). dies iv, 5, 1 postis i, 2, 86
 pudor i, 3, 63
 Sanguine natam i, 2, 39 (Venerem)
 Sanguinæ dapes i, 5, 49
 Sanguinolenta ii, 6, 40
 Sanguis effusus i, 6, 48 sanguis est
 illa tuus i, 6, 66 sanguis vulnere nostro
 i, 6, 54
 Santonicus Oceanus i, 7, 10
 si Sapis iv, 2, 2
 Sapores jucundos i, 7, 35 (succos)
 Satiatus aratro assiduo agricola ii, 1,
 51
 Satis anxia vives ii, 6, 53 satis est no-
 bis voluisse iv, 1, 7 satis est parva seges
 i, 1, 43 satis non ego sum ad tantæ
 præconia laudis iv, 1, 177
 Satis sulcos ii, 3, 72
 Satur agricola ii, 1, 53 colonus ii, 1,
 23 satur libo (Genius) ii, 2, 8
 Saturnus rex i, 3, 35. ii, 5, 9 Saturni
 dies sacra i, 3, 19 Saturnia iii, 3, 33
 Saucia pectus stat i, 6, 49 (sacerdos
 Bellonæ). saucius cum jaceo annum ii,
 5, 109
 Saxa peredit dies i, 4, 18
 Sclerata sedes i, 3, 67
 Sciat egressum se prohibente Deo i,
 3, 22 sciet illa Deo agricolæ pro vitibus
 uvam ferre, &c. i, 5, 27 scire nefanda
 mea narrat i, 5, 42 scit bene augur, quid
 avis cantet ii, 5, 12
 Schæi capilli i, 10, 53
 Scortum pressum quasillo iv, 10, 3
 Scriptus notis lapis i, 3, 54
 Scutumque sudemque is gerat i, 10,
 65

Seylla virgineam canibus succincta fi-
 guram iii, 4, 89 Scyllæ impetus sævo
 ore, &c. iv, 1, 71
 Scyphus fagus i, 10, 8
 Scythiæ tellus barbara iii, 4, 91
 Seca terga verberibus i, 9, 22 sece-
 vilia membra i, 4, 70
 Secretæ sylvas iv, 13, 9
 Sectari aratrum ii, 3, 7 sectatur oves,
 agnos i, 10, 41
 Secubuisse puro toro i, 3, 26
 Secundus amor i, 2, 77 (felix)
 Secura mensa iii, 6, 31 securæ levis
 sit terra ii, 4, 50 securis i, 3, 46 securus
 ire dies non sinit iii, 4, 54 securum me-
 rum ii, 1, 46 securum somnos sequi ju-
 vat i, 1, 48 securus dux gregis i, 10, 10
 securus ne cadam iv, 10, 1 securus acer-
 vo composito i, 1, 77
 Sedere inconstantiam vulgi iv, 1, 46
 Sede nostra iii, 4, 24 (domo)
 Sedes avi veteris i, 10, 18 accelerata i,
 3, 87 sedes aviæ ii, 4, 53 sedes Deorum
 i, 2, 81 (templa)
 Sedeat ante fores sacras i, 3, 30 sedeo
 supplex ii, 6, 33 sedeo janitor ante
 fores i, 1, 56 sedet frustra credula turba
 iv, 4, 20 sedet inter utrumque iratum
 lentus Amor i, 10, 58 sedet moderatos
 habenis validis iv, 1, 115 sedet libra
 prona plus hac parte iv, 1, 41 (inclina-
 tur)
 Sedula curet i, 5, 33 anus i, 3, 84
 apis ii, 1, 50 turba i, 4, 80 (Horat. i
 ep. 7, 8. 'officiosa sedulitas'). sedulum
 addat flammæ aquam ii, 4, 43 perstat in
 limine i, 5, 72
 Seges annua tondetur maturos partus
 iv, 1, 172 non culta fert casiam i, 3, 61
 non infra est i, 10, 35 odorata iv, 2, 18
 parva i, 1, 43 neu seges eludat mæsom
 fallacibus herbis ii, 1, 19 pro segete spi-
 cas ferre Deo agricolæ i, 5, 28 nec seges
 præbent frugem iv, 1, 162
 Segnis inersque vocer i, 1, 58 segnis
 non stat dies i, 4, 28
 Sejunctum iv, 1, 103
 Selectæ arbores i, 5, 32 selecti colores
 ii, 3, 59
 Semelæ proles Bacchus iii, 4, 45
 Semina committere terræ i, 7, 31 per-
 solvat terra nulla fide ii, 3, 64 salcis
 credit aratis spes ii, 6, 23
 Senecta cana infecit caput i, 8, 43
 curva venit tardo pede iii, 5, 16 infirma
 i, 4, 31 nostra caderet in tuo sinu iii, 3,
 8 pigra i, 10, 40 senecta rugosa palle-
 bunt mea ora iii, 5, 25 senecta victa i,
 6, 77 (puella)

Senectus tarda ii, 2, 19
circa Senem stet veneranda proles i,
7, 56

Senem colla subdere Veneris vinculis i,
2, 90 facta prisci temporis referre liceat
i, 10, 44 senem hanc i, 6, 82 senem me
deducat juvenum turba i, 4, 80 senem
verba balba dicere cum puero ii, 5, 94
senes veteres i, 8, 50 senex ille iv, 1, 50
(Nestor). senex referam pueris tempora
prisca iii, 5, 26 senis amplexus puella
fugit i, 9, 74

Senior aliquis ii, 4, 47

Senis pedibus ii, 5, 16 (hexametris)

Sensit clavim janua ii, 4, 31 (janus
clavis addi copit). sentiat, quid valeat
laesi ira Dei iii, 6, 26 sentiet ipse de me
uno nihil i, 2, 58 Venerem e rapido
mari esse i, 2, 40 Venerem e sanguine
natam i, 2, 39 sentire tales dolores ne
possim ii, 4, 7 sentis Deus omnia iv, 5,
19 sentis nec tu, stultissime, cum, &c. i,
9, 65

Sensus meos relinquo hic iv, 8, 7

Seposita vestis ii, 5, 8

ante Sepulcra fleat i, 3, 8 sepulcris
elicat Manes i, 2, 45 sepulcris quaerat
herbas i, 5, 53 sepulcro illius dona feram
ii, 6, 31

Sequar hanc pura cum veste i, 10, 27
sequar illam unus ad aras i, 6, 23 se-
quatur currus Idææ Opis i, 4, 68 se-
quitur dum Messalam terra marique i,
3, 56 sequuntur currum matris sidera ii,
1, 88

Sequens hora iii, 4, 46

Sequi castra ii, 6, 1 prædas et arma i,
2, 66 somnos i, 1, 48

Sera Pœna venit i, 9, 4 quies iii, 4,
22

Sera apposita i, 8, 76 sera dura fulta
janua i, 2, 6

Seram ipse vites i, 1, 7

Serena dies iii, 6, 32 nox i, 2, 61 se-
renda arva ii, 3, 8

Seria verba iii, 6, 52 (tristia)

Series juvenum i, 3, 63 (in choreis)

Senior ætas i, 4, 33 (senecta)

Sermone multo celebrare juvenes i,
6, 17

Sero ii, 3, 18 (lactis)

Sero revocatur amor i, 8, 41

Serpens novus exiit annos i, 4, 35
serpentum ore stridet Cerberus i, 3, 71

Serpis per vada i, 7, 14 (de Cydno)

Serta annua ii, 4, 48 flores i, 1, 12.
i, 2, 14 madefacta meis lacrymis ii, 6,
32 mollia i, 7, 52. ii, 2, 6 myrtea i, 3,
66 spicea i, 10, 22 certa de focus deri-
pere i, 2, 82 sertis implicuisse comas iii,

6, 64 sertis vincta umbracula ii, 5, 97

Servabit mihi uvæ i, 5, 23 servandam
mihi credas i, 6, 37 servare bona i, 6,
34 servat poëtas tutela Divum ii, 5, 113
servate Lares patrii (me) i, 10, 15 ser-
vato me quoque i, 6, 16 servet mihi in-
columnem hunc custos Amor iv, 3, 4 te
mihi mutuus amor i, 6, 76

Servitium ii, 4, 1 (pro servitute). do-
minæ iv, 18, 21 novum iv, 5, 4 triste
ii, 4, 3 servitium docuisse tauros ii, 1,
42

Serus venerit i, 7, 62

Servi iii, 6, 21

Si qua est iii, 6, 25

Sibylla ii, 5, 15

Sic tibi contingant i, 4, 1 (cf. ii, 5,
63. 121. ii, 6, 30. iii, 6, 11)

Sicca lumina i, 1, 66 ossa iii, 2, 22
pocula iii, 6, 18 (vacua). tempora Canis
i, 4, 6 sicco sinu ii, 5, 70

Sicut erit iii, 1, 18

Sidera certa i, 9, 10 fulva lascivo
choro ii, 1, 88 sidera cælo lucere i, 9,
35 de cælo ducere i, 2, 43 testantur
puro cælo iv, 1, 10

Sidonius murex iii, 3, 18

Sidus calidum ii, 1, 47 (Sol)

Signa bona ii, 1, 23. ii, 5, 83 lucida
i, 4, 20 (sidera). mala belli ii, 5, 71 tris-
tia i, 3, 19 signa ite procul i, 1, 75 sub
tua voca erronem ii, 6, 8 signis adversis
currere iv, 1, 99 veracibus comper-
tum mihi est iv, 1, 119

Signata loca iv, 1, 97 signatæ tabellæ
iv, 7, 7

Signavit notis exta Deus ii, 5, 14

Significat fibra placidos Deos ii, 1, 26

Signum gemmasque ejus probarem i,
6, 25
non Sileantur violata pascua Solis iv,
1, 76

Silente nocte i, 5, 16

Silentia muta iv, 1, 129

Silex jungitur hic i, 7, 60 silex nec
stat tibi in corde i, 1, 64

Similes chordis sonos reddere voce iii,
4, 70 similis vicinia cæli iv, 1, 167 (par
alteri)

Simul iv, 1, 98 (simul ac)

Simulacra Deum lacrymis fudisse ii,
5, 77

Simulat condoloisse caput i, 6, 36 si-
mulat transire domum i, 5, 73

Sinet per suas sagittas Dictynna affir-
mes impune i, 4, 25 sinit qui corpora
vulneret i, 2, 25 sinunt dum fata i, 1,
69

Singula verba sonent nomen absentis
ii, 1, 32

Sinister miles teneat dextrum iv, 1, 104

Sinus candidus i, 10, 68 (candidæ vestis). effusus i, 3, 38 (n. velorum) i, 6, 40 (togæ). latus i, 6, 18 mollis i, 8, 30 sinus moesti i, 3, 6 molles i, 2, 96 teneri i, 8, 36 sinus in nostros celer ipse recurre iv, 3, 24 in sinu dominæ ludere i, 5, 26 occulto ii, 6, 46 (quo quid occultatur). sinu referre domum agnam i, 1, 31 sicco ii, 5, 70 in tacito gaudeat iv, 13, 8 tenero detinuisse dominam i, 1, 46 tuo caderet nostra senectus iii, 3, 8 Tyrio prodeat apta i, 9, 70 in sinum nostrum deposuit Cytherea (amorem) iv, 7, 4

Sirenum littora iv, 1, 69

Sirius findit agros arentes i, 7, 21

Sim sic ego i, 10, 43 sit cupiendâ nulli viro i, 8, 40 sit fortis in armis i, 10, 29 labor illius iv, 1, 81 modo fas i, 6, 64 procul a Venere i, 10, 66 sit, precor, illa levis i, 5, 56. i, 9, 40 sit satis i, 10, 61. 62. 63 sit tibi corona i, 1, 15 levis terra ii, 4, 50 perpetuo casta soror ii, 5, 122 vites mystica iii, 6, 1 nec sit tibi acuisse iv, 3, 3 (ne acuas). nec sit tibi spes celandi i, 9, 23 non sit timuisse i, 6, 24 (non timeam)

Sitis acris i, 3, 78 arens i, 4, 42

Situs est hic Lygdamus iii, 2, 29 (sepultus)

Situs occupat arma i, 10, 50

Smaragdi quantum est i, 1, 51 smaragdus virides ii, 4, 27

Sobria lympba ii, 1, 46 sobria pocula supposita aqua i, 6, 28 sobrius ii, 5, 103 male sobrius rusticus i, 10, 51

Sociarem ut tecum longæ gaudia vitæ iii, 3, 7

Sol splendidior caput extulit tendis iv, 1, 123 (serenior dies fuit). sol exureret graciles artus ii, 3, 9 Sol vagus iv, 1, 76 sole calente i, 5, 22 interjecto iv, 1, 150 aurentur capilli i, 9, 15 Solem defectum lumine, &c. ii, 5, 75 soles i, 4, 2 (radii solis). Solis anhelantes equi ii, 5, 60 Solis genus iv, 1, 62 (Circe). Solis ignis ii, 3, 58 viæ ii, 4, 17

Sola loca iv, 13, 12 sola puella ii, 1, 76

Sola per plana i, 5, 3

Solator i, 3, 15

Solatur spes compede vinctum ii, 6, 25

Solenne sacrum iv, 2, 28 solennes æcerui stipulæ ii, 5, 89

Solers manus i, 7, 29

Solertia quæ tua formosos cepit i, 4, 3

Solita ab arte i, 9, 66 in solito toro i, 1, 44

Sollicitæ domus iii, 4, 20

nec Sollicitant facta nefanda cor meum iii, 5, 12 (solicitem reddunt). sollicitas pro qua votis numina iii, 4, 53 sollicitavit ferro humum i, 7, 30 (movit vomere)

Solliciti sunt pro nobis iv, 10, 5

Sollicitis nec bene ebria verba sonant iii, 6, 36 sollicitus repetam tota suspiria nocte iii, 6, 61

in Solo monte i, 3, 72

Solo nostro pars altera huic adversa iv, 1, 166

Solvere amores cantibus aut herbis i, 2, 60 crines iv, 2, 9 ora iii, 5, 14 solvisse catenam queat nullus dies iv, 5, 16 solvite vincla cado Chio ii, 1, 28 vincla jugis ii, 1, 7

Solum captam i, 2, 68 cultum i, 1, 2 exiguum i, 1, 21 marmoreum iii, 3, 16 pingue ii, 3, 6 solum cantu findit saga i, 2, 45

Soluti crines i, 1, 67. ii, 3, 27 solutis tunicis i, 5, 15 quique soluto, quique canent vincto pede iv, 1, 36

Somnia crudelia iii, 4, 95 mala ii, 6, 37 vana ii, 1, 90 sæva i, 5, 14 temeraria ludunt iii, 4, 7

in Somnis iii, 4, 4

Somno domitos i, 9, 27 somno fessa i, 3, 88 somnos sequi i, 1, 48 somnum mero peperit i, 6, 27 somnum petebat dux gregis i, 10, 9 Somnus amicta fusco velavit te iii, 4, 55 fuscis circumdatus alis ii, 1, 89 ignavus defluxit corpore iii, 4, 81 mendax iii, 4, 12 molis i, 2, 74 utilis menti ægræ Deus iii, 4, 10

Sonant aves carmen dulce tenui gutture i, 3, 60 crura ferro ii, 6, 26 crura pulsa dura compede i, 7, 42 fletus rixæque ii, 4, 37 flumina nigra circum i, 3, 68 (cum strepitu et fremitu euat). verba ebria non bene sollicitis iii, 6, 36 sonante ore iii, 4, 40 sonat tela ii, 1, 66 neu sones janua i, 2, 10 sonent nomen absentis singula verba ii 1, 32 sonent si non æra repulsa i, 8, 22

Sonitus placidæ aquæ i, 2, 78

Sonum dare i, 8, 58 ad sonum digiti me vocet i, 2, 32 sonus dulcis iii, 4, 42 mitis i, 8, 2 sono divino i, 6, 44 nullo pedem ponere i, 2, 20 Phrygio tibia ii, 1, 86 sono summisso iii, 1, 22 (voce). sonos similes chordis reddere iii, 4, 70

Sonora cithara iii, 4, 69

Sontica causa i, 8, 51 (gravior morbus)

Sonuisse pedem illius i, 8, 66

nec Sopierat me sonans iii, 4, 19

Sopites ii, 6, 38 (dormienti)

Sopor occupat lumina victa fessi i, 2, 3

soporem ducere i, 2, 77 sopores iv, 4,
9 (soporifera medicamenta)

Sordida lingua iii, 6, 46

Soror (Tibulli) i, 3, 7 soror sive con-
jux iii, 1, 26 casta ii, 5, 122 lasciva i,
9, 59 mœsta ii, 6, 38 sorores doctæ iii,
4, 45 (Musæ). tristes iii, 3, 35 (Parcæ)

Sors ventura iii, 4, 5 sortes i, 8, 3. ii,
5, 13. ii, 5, 119 (oracula). sortes sacrae
ii, 5, 69 (vaticinia). sortes sacras pueri
sustulit i, 3, 11

Sortiri tertia regna Dei iii, 5, 22
(Pluto et Proserpina)

Spargant ossa collecta Lyæo iii, 2,
19 spargere lacte Palem i, 1, 36 spargit
inulta sanguine Deam i, 6, 48

Spectacula pia det turbæ ii, 5, 119

Spectat ex alto Olympo Venus i, 6,
84 spectatum e cœlo ipse veni iv, 2, 2
spectem te i, 1, 58 spectent juvenes
læti incendia tua ii, 4, 41

Spermentur qui amantes i, 4, 77 sper-
nere dona e ficitilibus puris i, 1, 38 misc-
rum amantem i, 8, 61

Spes credula vitam fovet ii, 6, 19
quod spes abnuvit ultro iv, 1, 25 spes
celandi nec tibi siti i, 9, 23 nec Spes de-
stituat i, 1, 9

Spicam teneto, Pax i, 10, 67 spicas
pro segete ferre Deo i, 5, 28

Spicea corona i, 1, 16 spicca sarta i,
10, 22

Spicis distendet horrea Ceres ii, 5, 84
spicis tempora cinge, Ceres ii, 1, 4

Spiritus lenis agatur i, 8, 58

Splendens succus i, 8, 11 splendidior
Sol caput extulit undis i, 1, 123

Spondet mihi Spes Nemesin ii, 6, 27
Stagna circum i, 3, 77

Stamina fatalia i, 7, 2 longa deducat
plena colo i, 3, 86 torta i, 6, 78 stamina
ducunt iii, 3, 36

Stabant humiles in Jovis arce casæ ii,
5, 26 stabat in exigua lignæ æde Deus
i, 10, 20 stabit et ante coronatus calix
ii, 5, 98 stare debent ad præsepia coro-
nato capite boves ii, 1, 8 stare malle
cautes obnoxia ventis ii, 4, 9 staret ut
ante tuos conspicienda focos ii, 6, 4 non
stat dies i, 4, 28 stat latus præfixa veru
i, 6, 49 stat pudor illi ante genas i, 4,
14 stat silex tibi in corde i, 1, 64
Statuent finem fata nulla te canendi
iv, 1, 203

Stellas dum cœlum—vchet i, 4, 66
sub Stemmate facta tua non titulus
capiet iv, 1, 33

Stemus exemplum amoris i, 6, 86

Steriles boves ii, 3, 8

Delph. et Var. Clas.

Sternat adversos duces i, 10, 30 (spo-
lia opima consequatur). sternitur hic
glarea dura i, 7, 59

Stet circa senem proles i, 7, 56 stet
lapis super ossa i, 3, 54 stet procul quis-
quis occurrit, &c. i, 6, 42 stet soror ante
torum ii, 6, 38

Stillabat Syrio rore coma iii, 4, 28
stillat Hippomanes ab inguine equæ ii,
4, 58 stillent unguenta nitido capillo i,
7, 51

Stimulante fame i, 5, 53

Stimulo increpuisse boves i, 1, 30

Stipes desertus in agris i, 1, 11 pris-
cus i, 10, 17

Stipulæ levis acervi ii, 5, 89

a Stürpe tollere capillos i, 8, 45

Stola longa impediatur pedes i, 6, 68

Stragula picta i, 2, 77

Strepitu nullo clam reserare fores i,
8, 60 strepitus pedum i, 2, 35. i, 6, 62
Stridet Cerberus serpentum ore i, 3,
72

Stridor magicus i, 2, 47 (murmur ani-
culæ evocantis Manes certa formula)

Strix violenta e tectis canat i, 5, 52

Structi acervi iv, 1, 134 structis muris
iv, 1, 174

Studiosa mater iv, 6, 15 studiose ni-
mium mei Messala iv, 8, 5

Studium formæ i, 8, 43 venandi iv,
3, 23

Stulti dies i, 4, 34 stultus malucrat
prædas et arma sequi i, 2, 66

Stygia aqua i, 10, 36

Sub alta valle ii, 3, 21 (in)

Subdere colla Veneris vinculis senem
i, 2, 90

Subdita inferno Plutonis regno proles
Deum iv, 1, 67

Subducatur nobis nulla fœmina lectum
tuum iv, 13, 1

Suberat Pan ilicis umbræ ii, 5, 27
subesse solent auro multa mala i, 9, 18

Subjecit colla libera Romanæ catenæ
iv, 1, 117

Subjecta calori Phœbi pars media iv,
1, 158 (obnoxia)

Subigant boves arva serenda ii, 3, 8

Subjicet manus i, 5, 64

Subiit juga taurus i, 3, 41 subiit la-
bores i, 4, 47

Sublatum iter ex animo puellæ iv, 9,
1 (metum de puella)

Sublimis si consurgeret fluctu imo iv,
1, 74 (Charybdis). sublimis i, 6, 83 (quia
ex alto spectat)

Subsecuisse unguis artificis docta ma-
nu i, 8, 12

Ind. Tibul.

g

Subsequitur Decor iv, 2, 8
 Subsistere densis turmis iv, 1, 195 ut
 valcant vires iv, 1, 2 (obsistere)
 Subtemine Tyrio fulgens vestis iv, 1,
 121 (filis purpureis)
 Subtexam carmina inceptis chartis iv,
 1, 211
 Subtusa genas i, 10, 55
 Succensa flammis laurea ii, 5, 81
 Succu cari iv, 2, 16 (muricis). morti-
 feri iii, 5, 9
 Succincta canibus virgineam figuram
 Scylla iii, 4, 89
 Succos dare i, 6, 13 succos uvæ con-
 dere i, 10, 47
 Succrescat proles i, 7, 55
 Succubuisse sibi quos videt invitos i,
 8, 8 succumbere puero furtim i, 8, 35
 Succurre, Dea, nunc mihi i, 3, 27
 Sudem is gerat i, 10, 65 sudem tar-
 dam iv, 1, 89
 Suffusus minio agricola ii, 1, 55
 Sulcabisus agros ii, 3, 81
 Sulci arati ii, 6, 21 flavi, ditantes or-
 dine horrea iv, 1, 184 sati ii, 3, 72
 Sulfur purum i, 5, 11
 Sulpicia iv, 2, 1 (Servii filia) iv, 10, 4
 Sumite manibus puris fontis aquam ii,
 1, 14
 Summa fastigia chartæ iii, 1, 11 sum-
 ma freta i, 4, 22 summo ab ortu iii, 4,
 21 summo in ore iv, 1, 202
 Summisso sono iii, 1, 22 (tenui, par-
 vo)
 Summittere colla jugo iv, 1, 170
 Sumit sibi tela Cupido ii, 5, 107
 Superingerit nunquam Titan ortus iv,
 1, 157 teget ossa favilla iii, 2, 10
 Superabit quæ sola pars corporis mei,
 ossa iii, 2, 17 superant tibi laudes gen-
 tis iv, 1, 28
 Superba Diva ii, 5, 46 (Victoria).
 superba regna i, 9, 80. iv, 5, 4 superbe
 Phœbe intonsa coma iv, 4, 2 testudinea
 lyra iv, 2, 22
 Superant ne aurea munera Pieridas
 i, 4, 62
 Superest nulla tibi cura iii, 6, 29 su-
 perest nunc desiderium iv, 1, 188 su-
 persint ut non majora dictis iv, 1, 6
 Supplex genibus perrepere tellurem i,
 2, 85 supplex sedabo ii, 6, 33
 Supplicat arida herba Jovi Pluvio i,
 7, 26
 Supplice voce i, 2, 14 supplicibus
 querelis i, 4, 72 supplicibus favet Ven-
 us iv, 13, 24
 Supponere lacertos humero i, 8, 33
 supposuisse rotam plaustro ii, 1, 42

supposita aqua i, 6, 28 (clam admota in
 locum vini)
 Suprema hora i, 1, 59
 Surdis auribus me esse velim iv, 14, 2
 Surgere nocte obscura i, 2, 24 qua
 nititur aër e terris iv, 1, 21 surgit libra
 plus parte ab illa iv, 1, 42
 Surrepet amori meo furtiva iv, 3, 21
 iners ætas i, 1, 71
 Suspensa insignia ii, 4, 23 suspensa
 timore ii, 1, 77 suspensa vomere ii, 1, 6
 Suspirare amores i, 6, 35. iv, 5, 11
 Suspiria repetam sollicitus tota nocte
 iii, 6, 61
 Sustinet quas terrarum orbis opes iii,
 3, 30 sustinuisse parentem—Lares ii, 5,
 20 (humeris portasse)
 Sylva densa iv, 1, 128 secreta iv,
 13, 9 sylva percant iv, 3, 6 placeant
 mihi iv, 3, 15
 Sylvestri Deo ii, 5, 30
 Syrium nardum iii, 6, 63 Syrius ros
 iii, 4, 28
 Syrtis horrenda iii, 4, 91
 Syrus Palæstinus i, 7, 18

T.

Tabella picta multa in templis Isidis
 i, 3, 28 tabellas portans occulto sinu ii,
 6, 46 tabellis signatis iv, 7, 7
 nec Taceat monumenta viæ i, 7, 57
 tacet et ipse canis ii, 4, 34
 Tacita mente clam sibi rogat iv, 6, 16
 nocte i, 6, 6 tacitis pedibus i, 9, 4 ta-
 citis undis i, 7, 13 in tacito sinu gau-
 deat iv, 13, 8 tacitum tempus noctis i,
 8, 18
 Tacitus cardo i, 6, 12 minister i, 9,
 25 pes i, 10, 34 Somnus ii, 1, 89
 Taciturna conjungit nostras clam ma-
 nus i, 6, 60 taciturna vocet me ad digiti
 sonum i, 2, 32
 Tædia ne te capiant i, 4, 15 nata
 vitæ meæ iii, 2, 8
 Tædis me lustravit i, 2, 61
 Tænarus iii, 3, 14
 Talis illudere palla videbatur ima iii,
 4, 35
 Tam multa i, 6, 7 tam valuisse manus
 i, 10, 56 (tantum)
 Tanais iv, 1, 146
 Tangere chartas sacras ii, 5, 17 loca
 signata funda iv, 1, 97 (attingere)
 Tantalus i, 3, 77
 Tanti non ego sum, ploræ ut illa se-
 mel ii, 6, 42 non sunt tua musta ii, 3, 68

Tarbella Pyrene i, 7, 9

Tarda ars i, 8, 16 senectus ii, 2, 19
sudes iv, 1, 89 tardæ moræ i, 3, 16
tardi boves i, 1, 30 tardior agna ii, 1,
20 tardum pecus iv, 1, 208 (boves). si
tardus eris i, 4, 27 tardus equus iv, 1,
29 pes i, 8, 48. iii, 5, 16

Tardat quos nec inertia i, 2, 23

Taurus frigidus i, 7, 16 (mons Cili-
cium)

Taurus colla summittere iugo didicit
iv, 1, 170 taurus cornu inaurato cedit
hostia iv, 1, 15 validus subiit iuga i,
3, 41 tardi pecoris gloria iv, 1, 208
tauri, carpente herbas de montibus ii, 5,
55 mei multa renovarent jugera iii, 3,
5 tauros Admeti pavit Apollo ii, 3, 11
tauros adjungere aratro i, 9, 7 servitium
docuisse ii, 1, 41

Tecta lino i, 3, 30

Tecta Molorchæa iv, 1, 13 umbrosa
i, 4, 1 e tectis strix canat i, 5, 52

Tectius optat iv, 5, 17

Tectum marmoreum iii, 3, 3

Tectus dolus iii, 6, 12

Tegant villosa veste corpora ii, 3, 78
tegenda facta loqui i, 9, 28 tegit can-
dida ossa super nigra favilla iii, 2, 10

Tela sonat ii, 1, 66 tela ærata i, 10,
25 hæsuræ in latere nostro i, 10, 14
sumsit sibi Cupido ii, 7, 107 telæ con-
ductæ i, 6, 79 cum telis ad latus ire ii,
6, 4

Tellurem perrepere genibus i, 2, 85

Tellus barbara Scythiæ iii, 4, 91 con-
finitur ferro iv, 1, 173 considit circum-
fuso in aëre iv, 1, 151 consurgit presso
aratro iv, 1, 161 desederit in aëre im-
menso iv, 1, 19 dum robora i, 4, 65
fera, obsessa Theræo colono iv, 1, 139
illic absconditur umbra iv, 1, 154 pate-
facta est in longas vias i, 3, 36 Phæacia
iv, 1, 78 qua maris extremis excluditur
undis iv, 1, 53 tua nullos postulat im-
bres i, 7, 26 Tuscula i, 7, 57

Temeranda sacra nulli piorum iii, 5,
7 (h. cognoscenda, quia profanantur vi-
rorum oculis)

Temeraria ludunt somnia iii, 4, 7 te-
meraria vota venti et nubes ferant iii,
6, 28

Temperat quos utrimque tenens simi-
lis vicinia cæli iv, 1, 168 temperet an-
nosum Marcia lymphæ merum iii, 6, 58
non Tempestivæ viæ iv, 8, 6

Templi fores i, 1, 16 templis procum-
bere i, 2, 83 sacris iii, 4, 77

Tempora cinge spicis, Ceres ii, 1, 4
destillent nardo ii, 2, 7 devinctus lauro

triumphali ii, 5, 5 felle madent ii, 4,
12 funde mero i, 7, 50 madefactus Sy-
rio nardo iii, 6, 63 perfusum Baccho i,
2, 3 redimitus lauru iii, 4, 23 vinctæ
bedera iii, 6, 2 lege sua Fortuna regit
iii, 3, 22 reddamus securæ mensæ iii, 6,
31 sicca Canis i, 4, 6 per tempora ver-
titur annus iv, 1, 169

Tempore illo i, 3, 41 maturo i, 1, 7
tempore defunctus permensæ lucis iii,
3, 9 temporis primi ætas floret mihi i,
8, 47 tempus erit, cum deduct i, 4,
79 tempus priscum i, 10, 44. iii, 5, 26
tacitum noctis i, 8, 18

Tende brachia cum multa prece iii, 4,
64 retia casta manu iv, 3, 20 tendent
e veste sua umbracula sertis vinctæ ii,
5, 97 tenduntur mihi casses i, 6, 5

Teneam te moriens deficientæ manu i,
1, 60 teneamur uterque valida catena
iv, 5, 15 teneat ut dexter lævum, læ-
vumque sinister miles iv, 1, 104 jugera
multa soli culti i, 1, 2

Tenebris i, 6, 59. ii, 1, 76 tenebris
adoperta caput Mors i, 1, 70 in tene-
bris occupat arma situs i, 10, 50

Tenens utrimque similis vicinia cæli
iv, 1, 167 (contigua attingens)

Tener i, 10, 16 tenero i, 8, 51 (sim-
pliciter)

Tener Amor i, 3, 57. ii, 6, 1 tener
Arabs ii, 2, 4 Bacchus ii, 3, 65 puer
i, 4, 58 sinus i, 1, 46 tenera conjux i,
6, 33 humus i, 7, 30. ii, 6, 30 manus
iv, 3, 8. iv, 6, 2 puella i, 10, 64. iv, 4,
1 turba puerorum i, 4, 9 vitis i, 7, 33
teneræ genæ i, 1, 68. i, 4, 14. i, 10,
55. iii, 4, 32 manus ii, 3, 10 puellæ i,
3, 63. ii, 1, 61 vites i, 1, 7 teneri la-
certi i, 2, 73. i, 5, 43 pedes i, 7, 46. i,
9, 30 sinus i, 8, 36 tenerum cor i, 1, 64
latus i, 5, 62

Tenere malas herbas i, 2, 51 puellam
i, 5, 39. i, 6, 35. ii, 6, 52 tenent
rura villæque puellam meam ii, 3, 1
teneor catenis ii, 4, 3 tenet infernas
catervas i, 2, 47 ipse regnum ii, 3, 61
(dives amator). me ægrotum Phæacia i,
3, 3 non alius aptius te artes belli iv, 1,
82 ultima arva Padæus iv, 1, 145
teneto spicam, Pax i, 10, 67 tenuerunt
fidem melius i, 10, 19 Venti flamina iv,
1, 124 (cohibuerunt). tenuisse bidentem
i, 1, 29 sacram diem me tenuisse i, 3,
18 (retinuisse)

Tentabis ludere dextra levi i, 4, 51
tentare Junonem Ixionis ausi i, 3, 73
labores validos iii, 4, 65 quodcumque
libebit i, 4, 39 tentat cantus e curru

- Lunam deducere i, 8, 21 juvenis nova limina i, 2, 17 (aditus ad puellam quærit). tentavi curas depellere vino i, 5, 37 non ego tentavi audax laudandæ sacra docere Deæ iii, 5, 7
- Tenuē guttur i, 3, 60 tenuous comæ i, 9, 68 hami ii, 6, 24 vestes ii, 3, 55 tenuis charta iii, 1, 11 vestis i, 10, 61 umbra iii, 2, 9
- Tepentes lacrymæ ii, 5, 77
- Tepidus rogus i, 2, 46 tepidi Noti iii, 4, 96
- Ter cane, ter i, 2, 54. (cf. i, 3, 11. 5, 11. iv, 6, 14)
- Terque quaterque felicem mihi dicm iii, 3, 26
- Tercentenæ urbes i, 4, 69
- Terga non alias conversus domator iv, 1, 116 terga rediuntus anginea caterva iii, 4, 87 (Cerberus). verbere secare i, 9, 22 tergo gerit vellus ovis ii, 1, 62
- Tergebam humentes credulus usque genas i, 9, 38
- Tergeminum caput iii, 4, 88 (Cerberi)
- Terit area messes i, 5, 22 terit aspera barba amplexus i, 8, 32
- Terna sæcula iv, 1, 50 Pylia famæ iv, 1, 112 (Nestoris)
- Terra annua ii, 1, 48 benigna i, 3, 62. iii, 3, 6 Campania i, 9, 33 perdit purpureos colores i, 4, 29 dives ii, 2, 4 erumpat fontibus dulces liquores iv, 1, 86 hospita ii, 5, 42 inexperta i, 7, 31 levis sit super ossa securæ ii, 4, 50 lubrica ficta rota Cumana ii, 3, 60 terra marique bellare i, 1, 53 sequi i, 3, 56 terra persolvat nulla semina fide ii, 3, 64 Thessala ii, 4, 56 terræ durum opus i, 9, 9 jugera i, 3, 75 terræ præbent pabula iv, 1, 162 ignotæ i, 3, 3. i, 3, 39 latæ iv, 1, 138 terrarum orbis iii, 3, 30 per terras venti perjuria Veneris ferunt i, 4, 22
- Terrear nequicquam æstu vano iii, 5, 27 terreat aves Priapus i, 1, 18 labor assiduus vicino hoste i, 1, 3 non terrent timidum me perjuria i, 3, 51 terret, ut valcant iv, 1, 2 terrete neu strepitu pedum i, 2, 35
- Terris propior Phœbus iv, 1, 159 regendis fatale nomen, Roma ii, 5, 57 e terris qua surgere nititur aer i, 1, 21
- Testa paterna i, 10, 48 testæ Samiæ ii, 3, 49
- Testantur ut puro sidera cælo iv, 1, 10
- Testis i, 7, 10. 11 mihi est iv, 1, 107. 108. 110
- Testudine et auro fulgens lyra iii, 4, 37
- Testudinea lyra iv, 2, 22
- Tetigisse corpus nocet i, 8, 25 manum per causam i, 6, 26
- Tetra venena iii, 5, 10
- Texisse pudore amorem iv, 7, 1 (præ pudore)
- Textis operata Minervæ ii, 1, 65
- Texuit quas vestes fœmina Coa ii, 3, 55
- Theræus colonus iv, 1, 139
- Thesææ linguæ perjuria iii, 6, 39
- Thessala terra ii, 4, 56
- Thetis Nereis cœrula i, 5, 46
- Thura blanda iii, 3, 2 dare focis i, 8, 70 menstrua i, 3, 34 pia ii, 2, 3 thoris honores i, 7, 53. iv, 6, 1
- Tibia curva Phrygio sono ii, 1, 86 dulcis cantu i, 7, 47
- Tibullus i, 3, 55. i, 9, 83. iv, 13, 13. iv, 15, 1
- Tigillis compositis ii, 1, 39
- Tigres Armenias iii, 6, 15
- nec Time jurare i, 4, 21 time, exibat quam sæpe i, 6, 21 neu timeat celeres tardior agna lupos ii, 1, 20 timere jacent falsa mentes iii, 4, 8 timet qui numina irati Bacchi, bibat iii, 6, 22 non timet verbera torta amens i, 6, 46 timeto mea fata i, 5, 69
- Timida vota iii, 3, 33 timidum me non terrent perjuria i, 3, 51
- Timor nec velat obscura surgere nocte i, 2, 24 iste proderat iv, 13, 18 procul sit a nobis iii, 6, 25 timore multo conjungere manus i, 6, 59 timore suspensæ ii, 1, 77 timores noctis iii, 4, 13
- Timuisse insidias i, 2, 28 timuisse tunc mihi non oculis sit meis i, 6, 24
- Tincta Sidonio murice lana iii, 3, 18 viridi cortice nucis coma i, 8, 44 tinguit amor nimius luto corpora i, 8, 52 tinguit ovem Tyrio murice ii, 4, 28
- Tisiphone i, 3, 69
- Titan iv, 1, 51. 113. 157 (Sol)
- Titius i, 4, 73. 74
- Titulus sub stemmate iv, 1, 33 sub titulum ite, Lares ii, 4, 64
- Tityos i, 3, 75
- Toga iv, 10, 3 (pro scorto togato). laxa i, 6, 40. ii, 3, 80
- Tollere albos capillos a stirpe i, 8, 45 humorem velis iii, 2, 21 (siccare)
- Tomyris iv, 1, 143
- Tondeat pumex comas chartæ iii, 1, 10 tondetur seges annua maturos partus iv, 1, 172

ex ipso Toro fugit puella i, 8, 62 puro
i, 3, 26 solito i, 1, 44

Torque ferum et ure i, 5, 5 neu tor-
que juvenem iv, 4, 11 Marathum i, 8,
49 torques quid miserum iv, 14, 4 tor-
ques tu miserum ii, 6, 17 torquet me
lento amore Marathus i, 4, 81

Torreat arva Canis i, 4, 42 Vulcanus
ista carmina i, 9, 49 torret quos India
ii, 3, 67

Torta retia iv, 3, 12 stamina i, 6, 78
verbera i, 6, 46

Torus ignotus iii, 6, 60. iv, 10, 6 (vir,
adulter). mollis i, 2, 66 Tyrius i, 2, 75
torum exstruet sibi cespitibus ii, 5, 100
ante torum sopitæ stet soror ii, 6, 38
nec Torvus Liber in illis iii, 6, 19

Trabes auratæ iii, 3, 16

Tracta i, 6, 80

Tractanda nunc est Venus i, 1, 73
tractant male artes hæc sæcula i, 4, 57

Traditus ab avo ritus ii, 1, 2

Traducat me vitæ inertis paupertas mea
i, 1, 5 traducit cantus fruges vicinis ab
agris i, 8, 19

Trabant testæ Samiæ tibi læta convi-
via ii, 3, 49 ne trahat digito liquorem i,
6, 20 trahor nunc ad bella i, 10, 13

Transgressa custodes jacentes ii, 1, 75

Transiit ætas i, 4, 27

Transiliet flammæ sacras pastor, ii, 5,
90 (lustrandi causa)

Transire domum simulat i, 5, 73

Tremere quem Atax i, 7, 4

Tremula manus i, 6, 78 vox i, 2, 91

Trepidantes alæ ii, 2, 17

Trepidus rebus ii, 3, 23

Tribuentur tibi honores Pierii iv, 1,
192 tribuetur tibi laus magna iv, 4, 21

Triste quicquid timemus iv, 4, 7 triste
cælum i, 2, 49 fel ii, 4, 12 (amarum).
iter iv, 9, 1 servitium ii, 4, 3 (dorum).
tristes agri ii, 3, 67 curæ i, 7, 43 lacry-
mæ i, 1, 62 morbi iv, 11, 3 pluviae i, 1,
50 Sorores iii, 3, 35 tristi fronte Cupido
ii, 3, 35 mente iii, 6, 34 tristia arma i,
10, 11, 49 facta i, 8, 28 pocula cum
multo felle i, 5, 60 (amara). signa i, 3,
19 verba iii, 4, 42. iii, 6, 38 tristior si
quando fuerit illa tibi iv, 4, 18 (durior).
tristis morbus i, 5, 9 natalis agendus erit
iv, 8, 2 casus mortis iii, 2, 27

Tristitiæ dissoluenda dedit pectora
Bacchus i, 7, 40

Trita via humano pede iv, 13, 10

Trivia i, 5, 16

e Triviis turba canum i, 5, 56 puer i,
3, 12 in trivio vetus lapis i, 1, 12

Triumphalis laurus ii, 5, 5

Io Triumphæ ii, 5, 118 triumphi clari
iv, 1, 175 novi i, 7, 5

Troja ii, 5, 61 Troia sacra ii, 5, 40

Trojanos ii, 5, 46

Truces feræ i, 9, 76

Tuba et mihi facta est ii, 6, 10 tubæ
—arma cælo audita ii, 5, 73 tubæ, ite
procul i, 1, 75 tubam nec audissem i,
10, 12

Tuli lumina multa nocte i, 9, 42

Tulit gaudia nocte Venus ii, 1, 12
gratisima dona Phæbo Cres iv, 1, 9
quies insomnia iii, 4, 2 quos fructus avo
condita messis i, 1, 42 nec te conceptam
sæva læna iii, 4, 90

Tumeant freta ventis iv, 1, 194 tu-
ment lumina fessa fletu i, 8, 68 tumet
puer i, 8, 36 (libidine)

ad Tumulum illius fugiam ii, 6, 33

Tumulus mea cum contexerit ossa iv,
1, 204 tumulo constructo dare sarta an-
nua ii, 4, 48

Tumultus urbi portatur cœlennæ ii,
3, 45

Tundere poste caput i, 2, 86 (in poste).
tunderet unda maris caute ii, 4, 10

Tunicis solutis i, 5, 15

Turba tu mihi in solis locis iv, 13, 12
turba acta i, 2, 95 aspera canum i, 5,
56 candida ii, 1, 16 credula frustra se-
det iv, 4, 20 impia i, 3, 70 jocosa ii, 1,
85 irrita ii, 3, 24 novella ii, 2, 22 pal-
lida i, 10, 38 (mortuorum). Pharia i, 3,
32 pia Deorum iv, 4, 26 sedula i, 4,
80 tenera puerorum i, 4, 9 turba vernæ-
rum ii, 1, 23 turbæ det pia spectacula
ii, 5, 119

Turbata longos capillos i, 3, 91

Turben citus i, 5, 3

Turbet Veneris cupidæ gaudia iv, 3,
18

Turmæ densæ iv, 1, 195

Turnus barbarus ii, 5, 48

Turpe factum iii, 4, 15 turpes curæ
iii, 6, 37 turpis fabula i, 4, 83 navita i,
10, 36

Turribus prospectat æquor Tyros i,
7, 19

Tusca lympha iii, 5, 20 Tusci viri iii,
4, 6

Tuscula tellus i, 7, 57

Tuta fossa iv, 1, 83

Tutela Divum servat peētās ii, 5, 113
Tutusque sacerque eat i, 2, 27 tutus
sic ego ero iv, 13, 6

Tyria palla iv, 2, 11 Tyriæ vestes i,
7, 47 Tyrium subtemen i, 1, 121 mu-
rex ii, 4, 28 sinus i, 9, 70 torus i, 2, 75
Tyros i, 7, 20. ii, 3, 60. iv, 2, 16

V.

Vaccæ tunc pascebant herbosa Palatia
ii, 5, 25 vaccas stabulis expellere ii, 3,
15

Vacuus Deus i, 2, 88
per Vada ibat linter ii, 5, 84 serpis,
Cydney i, 7, 14

Vaga æquora ii, 6, 3 munera iii, 1, 3
vagus aër iv, 1, 21 Araxes iv, 1, 143
navita i, 3, 39 pastor ii, 5, 29 pontus
ii, 3, 41 (passim diffusus). Sol iv, 1, 76

Vagantes passim aves i, 3, 59

Vagare liccat tecum iv, 3, 11

Valeant fruges ii, 3, 66 valeat Venus,
valeant puellæ ii, 6, 9 valere vetuit pater
i, 4, 23 valent si nihil ista ii, 4, 20 va-
let hæc et majora Amor iii, 6, 17

Valgius iv, 1, 180

Valida catena iv, 5, 15 compes ii, 6,
25 valida juga ii, 3, 46 validi labores
iii, 4, 65 validis habenis iv, 1, 115 vali-
dus bidens ii, 3, 6 bos ii, 2, 14 taurus
i, 3, 41

Valles altæ i, 4, 49-vallis alta ii, 3, 21
umbrosa ii, 3, 74

Vallo ducto claudere locum iv, 1, 85
non vallus erat i, 10, 9

tam Valuisse sibi manus i, 10, 56

Vana puella iii, 6, 60 (levis). magis-
teria i, 4, 84 vani iii, 4, 3 (vanidici).
vani timores noctis iii, 4, 13 (somnia).
vano æstu iii, 5, 27 vanum te fallit iii,
4, 56 vanus jocus iii, 4, 68

Varie oves i, 10, 10 vices operum i,
9, 64 varii flores i, 7, 45

Vastantur frigore iv, 1, 153 (vastæ
sunt)

Vasti ponti æquora iii, 4, 85 vasti am-
nes iii, 3, 37 vastum æquor maris i, 7,
19 mare ii, 4, 10

Vates ii, 5, 18. 65 (Sibylla). vates non
fallax iii, 4, 49 sacer ii, 5, 114

Vaticinata est mihi divino sono magna
sacerdos i, 6, 44

Ubra lactis i, 3, 46

Vehar volucris penna per aëra iv, 1,
209

Vehet dum robora tellus, cælum stel-
las, amnis aquas i, 4, 66 vehis ratibus
Troia sacra ii, 5, 40 vehit plaustro rus-
ticus i, 10, 51

Vecta est frenato pisce Thetis i, 5, 46
ad juvenem puella ii, 5, 36 vectus cur-
ru per inania Jupiter iv, 1, 180

Vexit Æolios placidum per Nercaven-
tos iv, 1, 58

Vel—absenti i, 8, 58

Velabrum ii, 5, 33

Velatus filo i, 5, 15

Velavit te Somnus fusco amictu iii,
4, 55

Velle (abundat) i, 2, 92. iv, 3, 8

Vellus molle ii, 1, 62 niveam i, 6, 80
vellera caris succis bis madefacta iv,
2, 16

Vellere poma modo nata mala manu
iii, 5, 20

Velox edere corpus super equum iv,
1, 114 velox cervia iv, 3, 13 pes i, 5, 24

Venandi cura iv, 3, 5 studium iv,
3, 23

Vendere amorem i, 4, 67 avitas sedes
ii, 4, 53 blanditias i, 9, 77 fidem auro
—gemmis i, 9, 32 formam i, 9, 51 Ve-
nerem i, 4, 59

Venena tetra iii, 5, 10 veneni quic-
quid habet Circe—Medea ii, 4, 55

Veneror i, 1, 11

Veneranda comis comitis iv, 2, 10 pro-
les i, 7, 56 unda Numici ii, 5, 43 (san-
cta)

Venerata virum tantum i, 5, 33 vene-
ratus amores veteres ii, 4, 47

Venere Kalendæ festæ Martis Romani
iii, 1, 1 venere ubi fata senectæ i, 4, 31

Venerit cum e magna urbe agricola
serus i, 7, 61 mihi cum suprema hora i,
1, 59 quamvis inculco ore i, 8, 15 si iste
furor i, 6, 73

Veniant prædæ ii, 3, 52 veniat carne
matris comitata dolore iii, 2, 13 ante ro-
gum meum iii, 2, 11 sive hac sive illac
impetus hastæ iv, 1, 96 veniet cum
proximus annus iv, 6, 19 Mors tenebris
adoperta caput i, 1, 70 tibi mors ii, 4,
43 venit candida nivea veste iv, 2, 12
curva senecta tardo pede iii, 5, 16 Diva
superba ad Trojanos ii, 5, 46 domum e
templis turba ii, 3, 24 iratus nimium ni-
miumque severis iii, 6, 21 mors pro-
pior ii, 3, 40 mors rapax amanti i, 3, 65
Mors tacito pede i, 10, 34 post multes
una serena dies iii, 6, 32 sanguinolenta
ad inferna lacus ii, 6, 40 sera Poena ta-
citis pedibus i, 9, 4 Somnus tacitus fus-
cis alis ii, 1, 89 tandem Amor iv, 7, 1
vigilanda nox i, 2, 76 venite pura cum
veste ii, 1, 13 veniunt certamina Martis
iv, 1, 98

Ventura aqua i, 4, 44 sors iii, 4, 5
venturam dum mihi fingo i, 8, 65 (pu-
ellam)

Vontus et ignis eripiant partas opes ii,
4, 40 venti ferant perjuria Veneris i, 4,
21 (cf. iii, 6, 27. 50). venti adversi iv, 1,
194 Æolii iv, 1, 58 discordes tenuerunt
flamina iv, 1, 124 immites i, 1, 45 in-

sani ii, 4, 9 ventis credere ratem i, 7, 20
diripitur cinis i, 6, 54 horrida facta coma
i, 9, 14 parentia freta i, 9, 9

Venus i, 2, 16. i, 3, 58 &c. aspera
difficilisque i, 9, 20 magna i, 2, 79
sancta iv, 3, 23 Venus deseruit me i,
5, 40 nata e sanguine i, 2, 40 nulla sit
sine me iv, 3, 19 levis nunc tractanda i,
1, 73 mitis i, 10, 66. ii, 3, 74 mutua i,
6, 14 relicta i, 5, 58 sublimis i, 6, 83
violanda est mihi ante alios ii, 4, 24 (fa-
num ejus spoliandum)

Venerem jungere feris i, 9, 76 non
laudent ferrea sæcula ii, 3, 37 vendere
i, 4, 59 Veneri merenti i, 9, 81 Veneri
servire ii, 3, 31 Veneris bella i, 10, 53
cupidæ gaudia iv, 3, 18 numina i, 3, 79
perjuria i, 4, 21 præcepta i, 4, 79 vin-
cula i, 2, 90

Ver purpureum iii, 5, 4

Vera cano ii, 5, 63 dicere i, 6, 31
Divl—exta moment iii, 4, 5. 6 loqui iii,
2, 7 vera insomnia iii, 4, 1 oracula iii,
4, 77

Verax saga i, 2, 41 veraci capite
annuit iv, 1, 133 veracia signa iv, 1,
119

Verba (simpl. pro magicis) i, 5, 43
verba aspera iv, 4, 14 balba ii, 5, 94
blanda i, 2, 22 bona ii, 2, 1 (fausta). ebria
iii, 6, 36 fortia ii, 6, 12 horrida i, 5, 6 impia
dicta in Deos i, 3, 52 libera i, 9, 26
mala i, 10, 57 lenia mihi sono i, 8, 2 pu-
denda ii, 1, 74 rustica ii, 1, 52. ii, 3, 4
seria iii, 6, 52 singula ii, 1, 32 tristia iii,
6, 38. iii, 4, 42 verba flectere ad laudis
modos ii, 5, 4 fallacis puellæ conqueror
iii, 6, 51

Verber i, 5, 3. iii, 4, 66 intortum i,
9, 22 verbera multa i, 8, 6 sæva i, 6,
38 torta i, 6, 46 (torto flagello inflicta)

Verberat suam quicumque puellam i,
10, 60 verberet te imber i, 2, 7

Verbo i, 2, 79 (audaciori, impio)

Verna garrulus i, 5, 26 vernarum turba
ii, 1, 23 vernum rus ii, 1, 59 vernus
alveus ii, 1, 49

Vero ore quod feram iii, 4, 50

Versat fusus opus ii, 1, 64 puer tur-
binem i, 5, 4 versatur celeri Fors levis
orbe rotæ i, 5, 70 versantur membra Ix-
ionis rota i, 3, 74 versare solum bidente
ii, 3, 6

Versibus gaudeat Neæra meis iii, 1, 8
versus sine qua mihi nullus, &c. ii, 5, 111
æternus iv, 1, 34 versus alios aliosque
componere iv, 1, 17

Vertere fores cardine tacito i, 6, 12
iter fluminis i, 2, 44 vertat in melius

somnia Deus iii, 4, 95 munera Deus in
cinerem et aquas i, 9, 12 verterat dolor
in lacrymas merum i, 5, 38 verterunt
nec pocula Circes solum iv, 1, 61

Vertex ærius i, 7, 15 (Tauri)

Vertimus ad mala nostra i, 10, 6 ver-
titur per tempora annus iv, 1, 169

Vertumnus felix iv, 2, 13

Veru i, 6, 49 (lanceola)

Vescar innoxia laurus ii, 5, 64

Vestales foci ii, 5, 52

Vestigia externa semper sint in lecto
tuo i, 9, 57 vestigia quoque movit iv, 2,
7 cervæ quæram iv, 3, 13 læta posuit
tectis iv, 1, 13

Vestis fulgens Tyrio subtemine iv, 1,
121 Coa ii, 4, 30 pura i, 10, 27. ii, 1,
13 seposita ii, 5, 7 tenuis i, 10, 61 vil-
losa ii, 3, 77 veste interposita i, 9, 56
nigra incinctæ iii, 2, 18 nivea candida
venit iv, 2, 12 rapta præmia petere i, 2,
26 e veste sua tendent umbracula ii,
5, 97 vestes—amictus i, 8, 13 tennes,
quas femina Coa texuit ii, 3, 55 Tyrinæ
i, 7, 47

Veteres amores ii, 4, 47 figuræ iv, 1,
63 senes i, 8, 50 veteres aluit glans ii,
3, 71 veteris avi sedes i, 10, 18

Veto, sis mihi lenta ii, 6, 36 vetat
esse dolos Deus i, 9, 24 hæc meminisse
i, 4, 74 obscura surgere nocte timor i, 2,
24 vetuit pater ipse valere i, 4, 23

Vetus ætas iv, 1, 111 amor iv, 6, 20
caput i, 8, 42 consul ii, 1, 28 lapsa in
trivio i, 1, 12

Vexat calor fessa corpora iv, 11, 2

Via longa i, 4, 41. i, 9, 16. ii, 5, 62
terræ ii, 6, 3 via mortis brevior aperta
est i, 10, 4 via rara per nexus facta sero
ii, 3, 18 trita humano pede iv, 13, 10
viæ auratæ ii, 3, 56 (in textura). cæcæ
ii, 1, 78 leti nunc mille i, 3, 50 longæ
i, 3, 36 pronæ i, 6, 72 puræ fulminis i,
9, 36 Solis ii, 4, 17 non tempestivæ iv,
8, 6 viæ longæ deditus esse i, 1, 26
viæ monumenta i, 7, 57 viam efficiet
pauper i, 5, 64 vias fallendi mille minis-
trat Amor iv, 6, 12 vias nostras respice-
ret i, 3, 14 vias ob nostras i, 1, 52 per
vias urbis iii, 1, 4

Vice certa i, 4, 20

Vicerat amor quicquid erat medicæ
artis ii, 3, 14

Vices variæ operum i, 9, 64 (figuræ
Veneris)

Vicinia similes cœli utrimque tenens
iv, 1, 167

Vicinis ab agris i, 8, 19

Vicino hoste i, 1, 3 Marte iv, 1, 137

vicinus cœlo Olympus iv, 1, 131 Phœbo
Padaeus iv, 1, 145

Vicit Armenias tigres et fulvas ille
leænas iii, 6, 16 (Bacchus)

Victa custodia ii, 4, 33 querelis janua
i, 2, 9 senecta i, 6, 77 verbis janua i, 5,
67 Iapydia iv, 1, 107 victa lumina i, 2,
2 (sopore). lumina Baccho iv, 1, 57 op-
pida ante currus ferre ii, 5, 116 victæ
catervæ Cilicum i, 2, 67 victi pretio
amantes ii, 4, 39 victo puero i, 8, 49

Victor i, 6, 28. i, 10, 55. ii, 1, 34.
iv, 1, 37

Victori Jovi ii, 5, 10

Victoria volitat super fessas puppes ii,
5, 45 Victoria duplex iv, 1, 105

Victrices lauri i, 7, 7

Victus Atax i, 7, 4 munere Bacchi
amor iii, 6, 4

Victus feri ii, 1, 43 (alimenta)

Viden' ut ii, 1, 25. ii, 2, 17

Videre ævi futuri eventura iii, 4, 48

Vigeat assiduo certamine laudis miles
iv, 1, 88 vigent bidens vomerque pace
i, 10, 49 choreæ cantusque i, 3, 59

Vigilanda venit nox fletu i, 2, 76

Vigilans custos iv, 6, 11

Vilia membra i, 3, 70

an Villa sit apta puellæ iv, 8, 3 vil-
læ—rura tenent meam puellam ii, 3, 1

Villosa vestis ii, 3, 77

Vimen leve junci ii, 3, 17

Vina diem celebrent ii, 1, 29

Vina bona i, 1, 24 jocosa iii, 6, 20
vino compescere dolores i, 2, 1 depel-
lere curas i, 5, 37

Vini certamen mite iii, 6, 11

ne Vincas Dcam ii, 6, 28 vincat ut
ille, nudum latus dabis i, 4, 52 vincere
honores priscos generis iv, 1, 31

Vinci poterat custodia i, 8, 55

Vinciat auro lacertos i, 9, 70

Vincit iras aurea anus i, 6, 58 obsc-
quo plurima amor i, 4, 40

Vincitur donis omnis amor i, 5, 60

Vincla i, 5, 66 (pedum, soleæ). ferrea
demam cani iv, 3, 14 formosæ puellæ
vinctum retinent me i, 1, 55 mutua para
juveni iv, 6, 8 nunquam remittit Amor
misero ii, 4, 4 pedum i, 6, 38 Veneris
i, 2, 90 vincla solvite Chio cado ii, 1,
28 solvite jugis ii, 1, 7

Vincta canistra myrto, myrto vinctus
et ipse caput i, 10, 28 præcordia ferro
i, 1, 64 vinctaque post olea candida
turba comas ii, 1, 16 tempora hedera
iii, 6, 2 vincta sertis umbracula ii, 5,
98 vincto quique canent pede iv, 1, 36
vinctum me puer alter habebit i, 9,

79 me retinent vincla puellæ i, 1, 55
valida compede ii, 6, 25 vinctus ad aras
Veneris considam iv, 13, 23

Vincula flava conjugio portat Amor
ii, 2, 18

Vincuntur molli pectora dura prece
iii, 4, 76

Vinea culta i, 10, 35

Violanda Venus mihi est ii, 4, 24
clam violanda fœdera dare i, 9, 2

Violare amores i, 3, 81 amorem i, 9,
19 puellam i, 6, 51 violavi numina Ve-
neris verbo i, 2, 79

Violata pascua Solis iv, 1, 76 (mac-
tati greges Solis)

Violenta cædit suos lacertos i, 6, 47
violenta Charybdidis i, 1, 73 strix i, 5, 53

violente iv, 2, 3 (Mars)

Vir quondam, nunc frater iii, 1, 23
(maritus). viri ingrati facta impia iii, 6,
42 viro cupido cara iii, 4, 52 viro m-
rere iii, 2, 14 virum fallere iii, 4, 63
velle iii, 4, 80 viris cupidus (prædæ) i, 1,
76 Tuscis iii, 4, 6 viros audaces ii, 1, 73

Vires alterius necat aer ævæ iv, 1,
108 vires infirmæ iv, 1, 2

Virinea figura iii, 4, 89 virginem
pudor i, 4, 14

Virginitas sit mihi æternum ii, 5, 64
ex Virgis exstruet ante casas ii, 1, 24

Virgo marito primum deducta iii, 4,
31

Viridis coma i, 7, 34 cortex nucis i,
8, 44 frons ii, 1, 40 virides smaragdi ii,
4, 27

Virtus cognita iv, 1, 1

Viscus atrum i, 3, 76

Visere sacra Bonæ Deæ i, 6, 21

Visum falsum iii, 4, 3

Visurus honores Genius adsit ii, 2, 5
visus est juvenis pedem ponere, &c. iii,
4, 24

Vita ii, 1, 37 (illa ætas, homines illius
ætatis). vita felix i, 5, 19 iners i, 1, 5
longa iv, 1, 206 tot mala perpessa iii,
2, 7 vita tunc mihi foret i, 10, 11 vitæ
longæ gaudia iii, 3, 7 vitam spes cre-
dula fovet ii, 6, 19

Vitare canis ortus sub umbra i, 1, 27

Vitio non facit hoc (libidine) i, 9, 73
vitium hoc est divitis auri i, 10, 7

Vitis lenta iv, 1, 171 mystica iii, 6, 1
tenera i, 7, 33 vitæ teneræ i, 1, 7 vitæm
fraudare crescentibus avis iii, 5, 19 vitæ
aluit Pax i, 10, 47

Vitta impediatur ligatus crines i, 6, 67
vittæ jacentes ii, 5, 53 (Iliæ delibata)

Vitula cæsa i, 1, 21 vitulum gestare
per agros ii, 3, 19

Vives satis anxii ii, 6, 53 vive diu mihi i, 6, 63 vivebant bene Saturno rege i, 3, 85 vivere bene secretis sylvis iv, 13, 9 contentus parvo i, 1, 25 vivet i, 4, 65 (fama ejus superstes erit). vivide felices et memores vitæ nostræ iii, 5, 31 vixerit licet centum annos ii, 4, 46

Ulixen iv, 1, 49

Ultima arva iv, 1, 145 (extremi orbis)

Ultor Deus i, 8, 72

Uluet per urbes i, 5, 55 (furore agatur)

Umbra levis arboris qua cadit ii, 5, 96 noctis amarior est ii, 4, 11 umbra densa absconditur tellus iv, 1, 154 (caligine). sub umbra arboris vitare canis ortus i, 1, 27 umbræ ilicis ii, 5, 27 umbram Castaliam iii, 1, 16 in umbram tenuem cum fuero mutatus iii, 2, 9 umbris levibus discurreret iv, 1, 68

Umbracula ii, 5, 97

Umbrosus mons iv, 3, 2 umbrosa valis ii, 3, 74 umbrosa tecta i, 4, 1

Unda quæ manat Etruscis fontibus iii, 5, 1 (Etruscæ thermæ). deserit sitim i, 3, 78 Eoi maris ii, 2, 16 facilis iii, 5, 30 gelida iv, 1, 60 naufraga maris ii, 4, 10 veneranda Numici ii, 5, 44 undæ Ægææ i, 3, 1 cœruleæ i, 3, 37. i, 4, 45 extremæ maris iv, 1, 53 fluitantes ii, 5, 59 liquidæ iv, 1, 123 placidæ iv, 1, 126 pallentes iii, 5, 21 rapidæ canibus Scyllæ iv, 1, 72 rapidæ maris iv, 1, 193 tacitæ i, 7, 13 per undas ire i, 4, 45

Unguenta stillent e nitido capillo i, 7, 51

Ungues subsecuisse artificis docta manu i, 8, 11

Voca sub tua signa erronem ii, 6, 6

Vocales boves ii, 5, 78 chordæ ii, 5, 3

Vocat terra hospita Lares ii, 5, 42

vocate Deum voce pecori ii, 1, 83 vocavit te sibi, Phœbe ii, 5, 65 vocet clam sibi quisque ii, 1, 84 me ad digitum sonum taciturna i, 2, 32 me in vastos amnes Orcus iii, 3, 37

Voce magna ii, 5, 118 tremula i, 2, 91 supplice i, 2, 13 cum voce digitum locuti iii, 4, 41 vocem emittere i, 9, 27 voces dulces dominæ ii, 6, 48 votivæ i, 3, 29 voces inflectere cantu i, 7, 37

Volitans Amor ii, 5, 39

Volitat super fessas puppes Victoria ii, 5, 45 volitent animæ hanc circum i, 5, 51 volitet sancta columbia i, 7, 17

Volucres laqueo captat spes ii, 6, 23

Volucris nulla nec perlabitur auras iv, 1, 127 volucris vehar pennis iv, 1, 209

Volvens flammam ore Chimæra iii, 4, 86

Volumenta magna æterno versa iv, 1, 24

Vomer i, 10, 40. ii, 1, 6

Vota cadunt ii, 2, 17 contraria votis ii, 4, 83 temeraria ferant venti et nubis iii, 6, 28 timida iii, 3, 33 Triviæ novem dedi i, 5, 16 vota jactat Eurus Notusque per Armenios i, 5, 36 vota pro domina vix numeranda facit iv, 4, 12 voti compos liba ferre i, 10, 23 implere cœlum iii, 3, 1 meis te eripuisse dicor i, 5, 10 e votis pars quotacumque moverit Deos ii, 6, 54 votis revocare diem i, 8, 78 sollicitas numina iii, 4, 53 votum vagi pastoris, fistula ii, 5, 29

Votivæ voces i, 3, 29

Vovemus omne hoc tibi iv, 1, 26

Vovestat quæ pro dulci redita iii, 3, 27

non minus sævit usque Deus i, 2, 88 (eodem modo)

Urantur pia thura focus, urantur odores ii, 2, 3

Ure ferum et torque i, 5, 5 caput meum flamma i, 9, 21 urentur sole capilli i, 9, 15 ures me audacius iv, 13, 19 (crucibus). uretur facies i, 9, 15 uris quid messes tuas i, 2, 98 urit iv, 2, 11. 12 (amore incendit). crudelius i, 8, 7 uror ego ante alias iv, 5, 5 urunt altaria flammæ iv, 6, 17

Urbs æterna ii, 5, 23 (Roma). magna i, 7, 61. ii, 5, 56 (Roma). parva iv, 1, 49 ab urbe abducere ii, 3, 63 per urbes crebras volitet i, 7, 17 urbes per ignotas erraverit iv, 1, 52 tercentenas expleat erroribus i, 4, 69

Urgeat ossa lapis infelix i, 4, 60 urget Amor quos graviter ii, 1, 79 rusticus opus terræ i, 9, 8 si quando onus inæquatum utrimque libra iv, 1, 42

Ustus capillus i, 10, 37

Usus furivus i, 9, 55

Ut liceat iv, 3, 11 (dummodo)

Utumque est iii, 4, 11

Utere quæso, dum licet i, 5, 75. i, 8, 48

Ut lacrymis auxilii, 17 utitur nihil forma magicis auxiliis i, 8, 24 precibus ille meis i, 5, 18

Utilis ægre menti somnus iii, 4, 19

Uva aurea ii, 1, 45 dulcis ii, 1, 3 jucunda ii, 3, 65 matura expressa i, 7, 36 uvæ crescentes iii, 5, 19 uvæ succos condit Pax i, 10, 47 uvam ferre i, 5, 27 (sacrificare). loare i, 10, 21 uvæ maturat annus i, 4, 19 pede feriet ras-

ticus ii, 5, 85 servabit mihi plenis in lin-	nera nunc semper i, 3, 49
tribus i, 5, 23	Vulnerare ferro i, 2, 26
Vulcanus i, 9, 49 (ignis)	Vultus componere fame iv, 7, 9 vultus placidus ii, 4, 59 vultus blandi i, 6, 1
Vulgus amat falso plurima iii, 3, 20	Uxor inulta rideat dolis i, 9, 54 uxoris fidos optabis amores ii, 2, 11
vulgi arma i, 10, 11 diversi inconstantia iv, 1, 45 vulgi gloria iv, 13, 7	
Vulnera ferte viris cupidis i, 1, 76 vul-	

FINIS TIBULLI OPERUM.

HDI
HW 2MGD J

